

BIB. DOM.
Cenoman.
S.J.

911

Digitized by the Internet Archive
in 2014

<https://archive.org/details/sermonesselectis34viei>

Monrj B. P. Maria Sabaricafis A. 1693.
ADMODVM REVERENDI PATRIS

ANTONII VIEIRA

E SOCIETATE JESU,

Regii in Lusitania Prædicatoris,

SERMONES

SELECTISSIMI,

Fœcunditate Materiarum, Sublimitate,

Subtilitate, & acumine Conceptuum
admirabiles:

Idiomate Lusitanico conscripti & typis evulgati,

Nunc in Cartusia Colonienfi latinitate donati.

*Cum triplici Indice, Thematum, Locorum Sacre Scripturae,
& rerum memorabilium.*

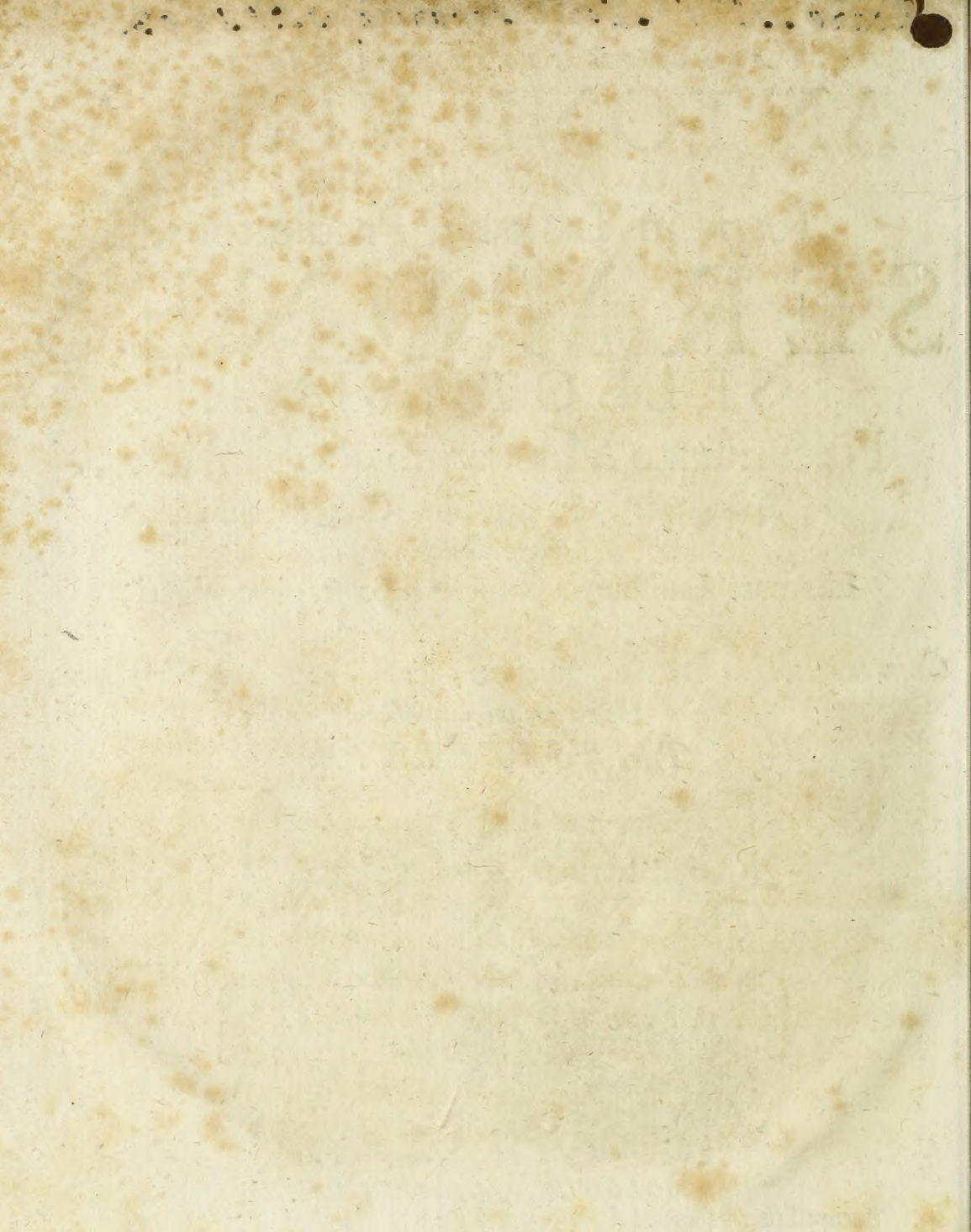
PARS TERTIA.

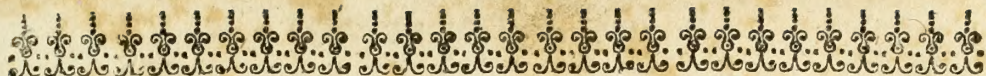

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Sumptibus HERMANNI DEMEN M.DC.LXXXII.

Cum Privilegio S. Cæsareæ Majestatis.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO ET
AMPLISSIMO DOMINO

D. CONRADO
KOCHHEN
UBIO.

Percelebris & Antiquissimi Monasterii S. PANTALEONIS
Intra Coloniam Ordinis S. BENEDICTI, Congregationis
Bursfeldensis Abbati ac Prælato dignissimo,
Fundi Domino in Süchtelen, &c.

Re-verendissime, Amplissimeque Domine.

UM fortè fortunâ in peregrinam nuper incidis-
semus aurifodinam, non contemnendum inde
(quamvis non sine labore) eruimus thesaurum;
neq; spernendas congregavimus divitias. Quas
cùm publico magis, quàm cellarum secreto, uti-
les fore videremus: ne sceleris argui possemus
apud Deum, etiam religioni nobis duximus, nobis privatim refer-
vare, quod bono communi, quia fructuosum magis, etiam debi-
tum videbatur. Unde quod laboriosè hucusque comparatum,
promptè & ultroneè, sine invidia commune jam facere cœpimus;
idem de omni eo facturi, quod deinceps fossionem continuando
colligemus. Est autem tale, ut non nisi sub patrocinio & pro-

D E D I C A T I O.

tectione fideli & validâ cum eo in publicum prodire consultum putaverimus, propter Zoilos & Momos, qui nullo magis, quàm dentem exacuere & alienis immittere delectantur. Ex Revm is igitur DD. Cathedralibus duos, & quidem Germanos Fratres, pro securitate maiore Hyperaspistes primis duabus eiusdem operis partibus, Dedicationis viâ procuravimus, memores istius Sap. *Præter qui adiuvatur à Fratre, &c.* Quibus nunc tertium simili medio associare non omninò otiosum putavimus: siquidem eodem Sap. teste: *Funiculus triplex difficile rumpitur.* Proinde duplici acti motivo Reverendissimam & Amplissimam Dominationem Tuam desuper requirere præsumpsimus: Primò tanquam Patronum, secundò velut bene affectum Meccœnatem, cui nostrum reciprocè testatum faceremus affectum, simulque solveremus debitum. Et quidem ad interpellandum pro Opusculi præsentis Patrocinio, Agalmatis, & vel maximè Cognominis nos induxit consideratio: de quibus obiter, & tantùm quod ad rem pertinet, tangere suadet libelli præsentis parvitas, ut appareat proportio. Initium fiat à cœlo, inde stellis Amplitudo Tua protegitur: ex utroque latere Rege & Reginâ, Leone & Aquilâ stipatur, media incedit armata & ornata Pedito Pastorali & Mitrà, cognomento Natalitio KOCHHEN. Felicia sanè pro nobis omina! Quid enim à cuiuscunque demum Zoili dentibus sibi metuat, tam validâ, & sacrâ & profanâ præmunitus panopliâ? si enim Stellas invadere præsumat, iras & vindictas cœli metuat: si Aquilam irriter, ab unguibus & rostro sibi timeat: si Leonem adoriatur, dentes ipsius suis robustiores, sui que dilacerationem formidet: quod si nec Mitram revereatur, Baculum attendat, qui vel ulcisci iniuriam, vel

vim vi repellere possit : denique si adeò foret protervus & arrogans, ut nulla horum habitâ ratione, ad rodendum seu mordendum dentem nihilominus admoveere tentaret, meâ saltem opinione, bruto erit insipientior, si malit dentes fatigare aut deterere aridam frustra arrodendo pennam, quàm eosdem occupare & oblectare bene coctam discerpendo & mastigando Gallinam, hoc facto tuti evademus.

Secundum nostrum motivum fuit, ut tanquam D. Mecœnati nostrum testaremur affectum, & exolveremus debitum ; Mulierem istam imitati Evangelicam, quæ inventâ drachmâ, ad congratulandum sibi amicas convocavit & vicinas. Enim verò, quisnam, quæso, amicitiaæ leges cum hac Cartusia sanctiùs colit quàm Reverendissima Dominatio Tua? Et quinam nobis propinquitate spirituali magis vicini quàm SS^{mi} Patriarchæ Benedicti & respectivè quidem, ad S. Pantaleonem Amplissimæ Dignitatis Tuæ prudenti vigilantique regimini Pastoralis commissi Alumni? Quibus, præter eam generalem, quam sub S. Benedicti regula arctam satis contrahimus spirituales cognationem, hoc speciale accedit pro debito, quod voluntario reciproco fœdere ad meritorum communicationem teneamur constrikti. Cùm igitur amicorum omnia oportuisse communia, obligationi nos nostræ defuturos putavimus, nisi aliquam laboris nostri partem etiam Amplissimæ Dignitati Tuæ consecrarem, & eâ quâ par est devotione præsentarem: quod nunc facimus ; & est Libellus præsens quem coram cernis, cui Titulus : *Pars Tertia Sermonum R. Patris Antonij Vieira S. J. Regij in Lusitania Prædicatoris, ex Idiomate Lusitanico nunc primum à nobis in Latinum translata ;* quam eo quo offertur animo & af-

DEDICATIO.

fectu dignantèr acceptari petimus, & vel oculis dignari, ut Tuam desuper pronunciare possis sententiam; & contra Zelos & Momos Gentilitiis Tibi propugnare digneris armis. E cœlo Stellis, & Aquilis; in terra Leonibus & Baculis: & si nec sacra timeatur Tia-
ra, ex Cocta Gallina fiat offa, quâ illis obstruantur ora, quod fortè efficacissimum. Interim dum nos sic tuti obligationis nostræ satagere conamur, in favorem, gratiam & affectum sæpessatæ Amplissimæ Dignitatis Tuæ recipi mereamur; Ipsaque vivat, valeatque pro voto, quod optamus animitus.

Reverendissima Amplissimeque Dignitatis Tuæ

Humiles Devotique Clientes

Datum Coloniae in Carthusia

13. Augusti 1661.

Fr. JOANNES GRUTER.

&

Fr. GODEFRIDUS HERDING.

Cartusiae Coloniensis Alumni.

AD LECTOREM BENEVOLVM.

Ecce Lector Benevole, Tertiam inchoati à nobis Operis partem, quam Divinà nos adjuvante & comitante gratià primis duabus jam typis evulgatis, similiter impressam juris communis facimus. Quæ cum in omnibus dictis jam partibus duabus respondeat, hinc aliud præfari nequimus, quàm quod ibi præfati sumus, quod & hinc repetitum tibi querecommendatum cupimus. Errata typographica, quæ in revisione occurrerunt oculis, in speciali syllabo annotata ad-junximus. Eo accepta & evolve & utere animo & scopo, quo tibi offeruntur, nostramque quantulam-cunque opellam æqui bonique consule, & vale in Domino.

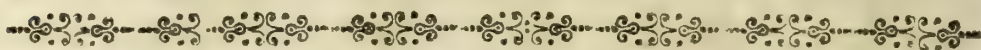
CENSURA R. P. Doctoris Fr. Emmanuelis De Gratia
Ordinis B. Virginis de Monte Carmelo, Qualificatoris S. Officii.

*ERTIAM hanc Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU Sermonum Partem, competenti Qualificatoris officio, tantique Authoris scriptis debitâ attentione revidi. Nihil in eis, aut Sanctæ fidei nostræ offensivum, aut bonis contrarium moribus reperi: imò tam singulare opus illud deprehendi; ut non nisi aliud Authoris ejusdem ipsum adæquare queat. Ita ut congruentissimè illud ipsi elogium quadret: *Sola tua tuis æquare opera possunt.* Omni acceptione dignissimum est: omnibus enim utilissima sanè, tam pro morum reformatione, quàm Gubernaculi politici directione documenta suppeditat. Neque subtilitates & acumina, quibus*

quibus suos probat Conceptus ; neque anagogiæ & allegoriæ , quas suis immiscet Discursibus , doctè & attentè discussâ vel minimum possunt movere scrupulum. Tam quippe eruditè & luculenter difficiliora puncta & loca , sublimissimosque suos elucidar Conceptus ; ut palam se omnium modernorum Prædicatorum Solem facilè demonstret. Nam si radiis solaribus excellentiâ singulari debetur subtilitas maxima & claritas : in hoc opere subtile adeò est copulatum cum claro ; ut nullâ censurâ , sed eodem dignum sit applausu ; quem reliqua maximi hujus Prædicatoris Opera semper retulerunt à cunctis. In Carmelo Ulyssipponensi 15. Februarii 1683.

Fr. Emmanuel de Gratia.

*CENSURA R. P. Fr. Emmanuelis de S. Iacobo,
Seraphici Ordinis S. Francisci, Qualificatoris S. Officii.*

Illustrissime Domine.

LIBRUM istum Sermonum Reverendi P. VIEIRA Soc. JESU Cel-
 stitudinis Tuæ Prædicatoris vidi. Opus inscriptum , Tertia Pars ; est
 autem tam Prima, ut videatur sine Prima, nec habere posse Secundam.
 Quindecim continet Sermones , in quibus subtile copulatur claro ; ele-
 gantia naturalibus maximè, materiæq; Sermonis appropriatis consociatur
 verbis. Porro omnes Sermones ejus applausu magis, quàm Censurâ sunt di-
 gni ; fama etenim rei, & res famæ respondet ; cùm de eruditione ipsius ma-
 xima, ingenio stupendo & spiritu nemini dubitare fas sit. Disputat, com-
 mentatur, interpretatur, comprehendit, prædicat & docet Theologias
 profundissimas, idiomate luculentissimo ; Scripturas vel maximè mysticas
 & mysteriosas in sensu magis literali ; ex vocibus suis formans Conceptus,
 & ex Conceptibus suis voces ; instruendo & dirigendo intellectus, & mo-
 vendo & attrahendo affectus : in quo maximam eloquentiæ vim Atheni-
 enses constituebant. Prædicatoris hujus per omnia Regii Discursus ab Ex-
 traneis fuere accepti, & æqualiter à Conterraneis judicati : quod maximum
 ipsorum est elogium. Cùmq; hi Libri nihil contineant, quod sanctæ fidei
 nostræ, bonisve moribus præjudicet, petitâ ab Illustrissima Dominatione
 tuâ pro impressione licentiâ sunt dignissimi. In Conventu S. Francisci
 Civitatis Ulyssipponensis. 23. Februarii 1683.

Fr. Emmanuel de S. Iacobo.

CENSURA

CENSURA ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI
DOMINI ARCHIEPISCOPI DE BAHIA.

SERENISSIME.

Andat mihi Celsitudo Tua videre Librum, cui Titulus: Tertia Pars Sermonum R. P. Antonii Vieira S. J. tam digni Celsitudinis Tuae Prædicatoris, ut in throno Sapientiæ tanquam Prædicatorum omnium vertex collocari mereatur.

Ego Celsitudinis Tuae imperio, ut par est, obediens, condignè

*Fidei habità ratione Librum vidi, æqualique gaudio Sermones legi. Prima de-
super formata opinio est; quod licet Liber Tituli inscriptione careret, Sermo-
nes illum ex opere Authoris prodituri forent: omnia quippe singularis ingenii
hujus opera eousque sunt singularia, ut extra omne dubium, nulla ipsis assimi-
lari aliquatenus possint alia: & solum judicium quod illis dedit esse, etiam
æstimare valoremque designare sciat; non verò meum, quod rude & simplex
materiam tantum suspicit cum admiratione, omnique scrupulo caret pro Cen-
sura. Hunc verò adeò debitum respectum illi meritò etiam contribuit fortu-
na: nam in Sermonibus P. Antonii Vieira, omnes quod admirarentur, ha-
buerunt, nullus quod carperet unquam invenit: Prædicator extitit difficul-
tatum omnium victor, quod præsumptuosi admirentur sapientes, neque ru-
des dedignentur insipientes. Doctrina sana est, solida & suis sic absoluta nu-
meris; immò Politica sic attemperata spiritui, ut æquali securitate clavum
moderetur regiminis, viamque aterna dirigat salutis. Scripturas sacras,
juxta sensum mentemque SS. PP. & Expositorum sic propriè fideliterque ex-
enterat, rigorem literæ, similitudines allegoriæ, doctrinam moralem seu
tropologia sic explicat & ordinat; ut in literali nec syllabà quidem discrepet;
in allegorico significatum propriè attingat: & in morali reformationem evin-
cat. Et quod amplius est, cum omnes Prædicatores suos ex Scripturis, pro suis Ser-
monibus conficiant Conceptus; hic Prædicator pro suis Sermonibus confecisse vi-
detur Scripturas. Difficiliora intellectu Theologia loca tam clarè elucidat, ut
subtilitatem quæ excutuntur in subselliis, claritati unierit, quæ practicanda
docentur in pulpitis. Quæ ut Auditores penetrent, sufficit intrare Audito-
res, ut egrediantur Theologi. Conceptuum ipsius excellentia & subtilitas Au-
thoris ingenio ex æquo respondent; tamque naturalia adducit assumpta; ut nec
ad exaggeranda ea ars studuisse, neque ad accommodanda studium ullatenus se*

fatigasse videatur. Stylus tam serius, gravis & aulicus, ut quasi pro aula narium Prædicatorem referat. Verba sic Conceptus exprimentia, ut in idiomate nostro proprio, alii tam propriè exprimi nequeant: in tantum, ut si quid in Sermonibus ipsius inusitatum inveniatur, sufficiat tanquam pro lege, ut suum, esse cognoscatur. In omnibus tam nervosè persuadet, tam suaviter influit in animos; ut nec ad persuadendum efficacioribus rationibus & argumentis componi, nec ad influendum eloquentia fecundiore ornari possint. Denique totum est tanquam suum; & in hoc solum dicitur totum. Ex quo approbatio mea tantum affectus poterit esse demonstratio, cum eò pertingere nequeat, ut personæ auctoritatem & gloriam conciliet: In applausu quippe generali, quo ubique terrarum nominis ipsius fama celebratur, quocunque notitia ipsius pervenit, maximam sortitur venerationem, tam veritatis securam; ut pro illo fidei articuli sint exaggerationes, quæ pro aliis sunt lenocinia assentationis. Non solum nihil continet, quod Regium Celsitudinis Tuæ servitium vel in minimo offendat, sed nescio quo pacto servorum quispiam majus in hac materia, Principi suo posset præstare obsequium, quàm scriptis suis sic nobilitare nationem, cujus Celsitudo Tua Princeps & Dominus est. Et proinde opinione meâ, Licentia, quæ ad imprimendos hosce Sermones à Celsitudine Tua petitur, eidem concedenda videtur ex justitia, quæ petitur pro gratia: ut non tantum prælibi beneficio, cum jam literis aureis insculpi nequeant duritiæ adamantis, nec soliditati æris, immortales futurorum inhereant memoriis; verum etiam ut præsentibus, qui feliciter audire meruerunt, nunc fruantur tunc desideratis; & nunc viventes legendi facultate destituti, fruantur iis, quæ tunc desiderare potuissent. Hoc meum desuper est judicium. Celsitudo tua fieri mandabit, quod optimum factu sibi fuerit visum. Ex Conventu S. Francisci Vlyssipone 9. Martii 1683.

FR. JOANNES DE MATRE DEI.

LICENTIA R. P. PROVINCIALIS.

EGO Antonius de Oliveyra S. J. Provinciæ Brasiliensis Provincialis, ex speciali commissione mihi facta à Revmo. P. Joanne Paulo Oliva Præposito Generale, concedo licentiam imprimendi hunc librum, cui Titulus, *Pars Tertia Sermonum P. Antonii Vieira*, ejusdem Societatis in Provincia Brasiliensi, Prædicatoris Majestatis suæ, per doctos ejusdem Societatis Religiosos revisum & approbatum. In cujus rei fidem hæc literas patentes manu meâ subscriptas, & Officii mei Sigillo munitas dedi Bahiæ 20. Julii 1682.

Antonius de Olyveira.

APPROBATIONES RR. PP. PRÆDICATORUM.

Non sine voluptate legimus Tomum Tertium Sermonum verè aureorum Admodum Reverendi Patris Antonii Vieira Societatis IESV quos, sicut & reliquos Primo Secundoquæ Tomis comprehensos, Lusitanico idiomate conscriptos, Latinitate donarunt, non sine ingenti laborum impendio Venerabiles Patres, Fr. Joannes Grüter & Fr. Godefridus Herdingh Cartusie Coloniensis Alumnii: Quia ergo memorati Sermones nec in minimo Fidem ledunt, aut bonos mores offendunt, & sint Authoris sapientissimi, quem viri graves, ob rarum eloquentiæ flumen nunc Pulpiti Oraculum, mox omnium Concionatorum Principem, nunc modernorum Prædicatorum Solem, mox Prædicatorem per omnia Regium, & tandem Prædicatorum Verticem appellant, idcirco judicamus illos prælo dignissimos. Colonia 1691. 7. Augusti.

Fr. Adrianus Schönen Ord. Præd. SS. Theolog. Magister.

Fr. Petrus Dietzinger Ord. Præd. SS. Theol. Doctor.

Permitto ut & hic Tertius Tomus aureorum Sermonum, ab Adm. R. P. Antonio Vieira Soc. Jesu Regio Concionatore primò in vernacula Lusitanica compositorum, deinde in Latinitatem translatorum studio & labore RR. PP. Ioannis Grüter & Godefridi Herdingh Cartusie Coloniensis Alumnorum, typo mandetur. Datum Colonia 7. Augusti 1691.

*Fr. Leonardus Messen Ord. Præd. SS. Theol. Magister
& Inquisitor Apostol.*

Licentia & Extractus Litterarum

Reverendissimi Patris D. INNOCENTII LE MAISSON,
Prioris Cartusæ, nec non Sacri Ordinis Cartusienfis
Generalis.

Venerabiles in Christo Patres.

STatim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionem Sermonum Admodum Reverendi P. *Antonii Vieira* Societatis JESU, à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de jure & statutis servandis : per me ergo non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat, ad Dei honorem & proximi ædificationem quod valde aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Bene valete. Cartusæ hac 29. Martii 1690.

Vester in Christo Confrater

Fr. INNOCENTIUS

Prior Cartusæ.

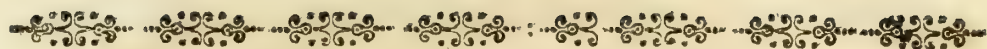
Licentia Venerandorum PP. Visitorum

Sacri Ordinis Cartusienfis in Provincia Rheni.

NOs infra scripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi P. *Antonii Vieira* Societatis JESU ex idiomate Lusitanico à duobus PP. Cartusæ Colonienfis in Latinum translatos, & à RR. PP. Prædicatoribus revisos & approbatos ad boni publici emolumentum typis mandari. Mertzlich supra Treverim 27. Octobris 1690.

Fr. MARTINUS SCHUE
Prior Cartusæ Trevirensis,
ac Provinciæ Rheni Visitor.

Fr. JODOCUS SCHVVAR.
Prior Cartusæ Moguntinæ,
ac Provinciæ Rheni Convisitor.

I N D E X

SERMONVM ET THEMATVM

Qui in hac Tertiã Parte continentur.

I.	Sermo de Sanctissimo Sacramento.	Pag.
	<i>Hic est Panis qui de cælo descendit. Joan. 6.</i>	I.
II.	Sermo de B. V. MARIA de Monte Carmelo.	
	<i>Beatus venter qui te portavit, & ubera, quæ suxisti : quinimò beati qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud. Luc. 11.</i>	18.
III.	Sermo in Feriam quartam post Dominicam secundam Quadragesimæ.	
	<i>Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. Matth. 20.</i>	52.
IV.	Sermo de S. AUGUSTINO.	
	<i>Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Matth. 5.</i>	77.
V.	Sermo pro Dominica Prima Adventûs.	
	<i>Tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli, cum potestate magna & maiestate. Luc. 21.</i>	114
VI.	Sermo pro Dominica quarta Quadragesimæ.	
	<i>Fugit iterum in montem ipse solus. Joan. 6.</i>	136
VII.	Sermo de S. ANTONIO DE PADUA.	
	<i>Qua mulier habens drachmas decem, & si perdidisset drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & querit diligenter, donec inveniat? Luc. 15.</i>	
	Item	
	<i>Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Matth. 5.</i>	165
VIII.	Sermo de S. CATHARINA.	
	<i>Quing, autem ex eis erant fatue, & quinque prudentes. Matth. 25.</i>	194
	† † †	Sermo

- IX. Sermo pro Dominica in ramis Palmarum.
Alii autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant in via.
 Matth. 21. Pag. 224
- X. Sermo de bono Larrone.
Domine, memento mei, cum veneris in Regnum tuum: Hodie mecum eris in Paradiso. Luc. 23. 245
- XI. Sermo de MANDATO.
Sciens Iesus quia venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.
 Joann. 13. 274
- XII. Sermo de Spiritu Sancto.
Ille vos docebit omnia, quaecumq; dixero vobis. Joan. 14. 302
- XIII. Sermo pro decima nona Dominica post Pentecosten,
 incidente in diem, quâ singulis mensibus Festum de
 Venerabili Sacramento celebratur.
Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. Matth. 22. 331
- XIV. Sermo pro felici successu armorum Portugalliae contra
 Hollandos.
*Exurge, quare obdormis, Domine? Exurge, & ne repellas in finem.
 Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostrae? Exurge Domine, adiuva nos, & redime nos propter nomen tuum.* Psalm. 43. 359
- XV. Sermo de Sancta THERESIA
 & De
 Sanctissimo Sacramento
 Concurrentibus duobus Festis in Dominica decima nona post Pentecosten. Anno 1644.
Simile factum est Regnum Caelorum homini Regi, qui fecit nuptias Filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos. Matth. 22.
Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Joan. 6.
Simile est Regnum caelorum decem Virginibus, quae accipientes lampades suas exierant obviam Sponso & Sponse. Matth. 25. 382

S E R M O

De

SANCTISSIMO SACRAMENTO

Habitus Ulyssippone in Conventu regio, de
Esperansa, sive de Spe, Anno 1669.

Hic est Panis, qui de cælo descendit. Joan. 6.

§. I.

CCE, quàm hodiè satisfactum est fidei! Ecce, quàm hodie satisfactum est charitati! soli spei nec satisfactum esse, nec satisfieri posse videtur. Fidei satisfactum est; quia sublimatam se videt, ad credendam altissimi, profundissimi & abditissimi Mysterij veritatem: *Caro mea verè est cibus.* Charitati satisfactum est; quia arctissimo affectuosissimæ, amorosissimæ, intimæque unionis mutæ vinculo se Deo videt illigatam: *In me manet, & ego in illo.* Soli Spei in hoc divinisimo Sacramento, nec

satisfactum esse, nec satisfieri posse videtur; negatur enim illi quod desiderat; absconditur illi, ad quod suspirat; subducitur illi, quod sequitur: denique eodem præsentem ipsi subtrahitur, quod sperat. Deus ibi adest pro fide; adest ibidem pro charitate: Spei tantummodò ibidem deesse videtur. Adest ibidem pro fide; objectum enim fidei est Deus creditus. Adest ibidem pro charitate; objectum enim charitatis Deus est amatus. Soli Spei ibi videtur deesse; objectum enim spei, Deus est visus, attestante S. Paulo. Deum invisibilem, credere potest fides, Deum invisibilem amplecti potest charitas: Deo invisibili nec

Joan. 6.
v. 56.

ibid. 57

Pars III.

A

frui

frui nec gaudere spes potest. Porro si objectum spei, Deus est visus: essentia verò Sacramenti, Deus est, nec visus, nec visibilis; idcirco enim Sacramentum dicitur: quo pacto, quæso, spei satisfiet hac denegatione, illâ satisfiet absconsione, illo denique impossibili spes contenta quiescet? si spes firma sit, si constans, si magnanimis & anxia existat, ita protinus se res habet: si verò spei foret satisfactum; si contenta quiesceret, spes non esset spes. Profecto, Domine, non usque adeò obliviosa tibi est indoles, aut cor. im parum humanum, quân illud sibi devinciant desideria, invitent angores, penetrent gemitus. suspiria emolliant & affectus. Proinde si ista est essentia continuumque exercitium spei, quomodo illius, in hocce mysterio, tua adeò oblita videtur providentia, ut nonnisi exercenda novis afflictionibus desideria, martyriumque addendum angoribus, in Sacramento adesse videaris!

Ad satisfaciendum hisce querimoniis, hodierni discursus materia deserviet: ut nomen loci & circumstantia, celebritati novitatem addat diei. Spes querula excellentiæ videbit extrema, quæ Deo debet in Sacramento: nosque sine querela videbimus Sacra-

menti, posito quod fidei vocetur mysterium, quod majora contineat spei mysteria. Ave Maria.

§. II.

Hic est panis, qui de cælo descendit. Joann. 6. v. 59.

QUare hic panis de cælo descendit? ad exercendam tantum fidem? ad augendam tantum charitatem? Non: descendisse tantum dico, ad Spei satisfaciendum. Attendite. Quærun Theologi, utrum spes detur in cælo: omnesque concorditè cum S. Thoma eam in cælo, & inferno dari negant. Ratio est; quia Bonum, objectum spei duas habere debet conditiones: scilicet esse possibile & futurum. Possibile: impossibile enim nullum est desiderium. Futurum, quia præsens non speratur. Quia verò summum bonum, quod supernaturalis spei est objectum, in inferno non est possibile, nec in cælo est futurum: hinc neque in cælo, neque in inferno spei locus esse potest. Anima ad cælum pergens salvatur: ad infernum pergens damnatur: Spes verò nec in cælo, nec in inferno locum invenit. In cælo; per claram Dei visionem: in inferno, per visionis ejusdem desperationem perit. Idem Spei evenit cum anima, quod Moysicum pro-

promissionis terra, & prudentibus Virginibus cum sociabus. Moyſes Iſraélitas ad terram promiſſionis deduxit, ipſemet introire non permiſſus: prudentes Virgines cœlum ſunt ingreſſæ, ſociabus, quanquam ad januam uſque progreſſis, excluſis. Fidiffima animæ ſocia, eſt Spes: nihilominus ea animæ eſt felicitas, eaque ſpei fortuna, ut reſerata animæ cœli janua, ſpei claudatur: animâ intromiſſâ, hæc foris maneat excluſa. Et quoniam ſpei ascendere, cœlumque intrare non licet; quidnam huic conſolandæ fecit Deus? descendit, egreſſus è cœlo ſub accidentibus panis: *Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit*: ut ſpes illo ab intra frui nequiens, eodem frueretur ab extra.

Ezechieli Prophetæ in ſpiritu, è Babylone, ubi attinebatur captivus, in Jeruſalem raptus, ad templum Angelus oſtendit ſanctuarium janua clauſâ, dicens extra illam ſic clauſam aſſeſſurum Principem menſæ, ad comedendum panem coram Domino: *Et*

Ezech. 44. v. 1. & erat clauſa: & dixit Dominus ad me: porta hæc clauſa erit: Princeps ipſe ſedebit in ea, ut comedat panem coram Domino. Hic nunc adſunt Expoſitores Sacri, ad ænigma illud declarandum dicentes, ſanctuari-

um eſſe cœlum, Principem Chriſtum, & conſequentèr menſam, Altare: Panem Sanctiſſimum Sacramentum. Quod omni difficultate caret. Verùm, ſi Sanctuarium eſt cœlum, & Princeps, cœli Princeps, & Panis, panis cœleſtis; quare porta cœli eſt clauſa, diciturque ſemper fore clauſam, Princepsque nec non menſa extra portam, & non intra oſtenditur? majore proſectò circumſtantiarum proprietate depingi nequiret, quod probatum imus. Diviniſſimi Sacramenti menſa, cui gloriæ Princeps realitèr aſſiſtit, hominibus non in patria, ſed ſpe conſtitutis fuit apparata: porro quia Spei ingreſſus in cœlum interius negatur: foris ad portam menſa adoratur. Chriſtus amorosè adeo cum ſpe ſe geſſit, ut, quia ab introitu cœli, ad aſſidendum Beatitudinis menſæ arcebat, menſam aliam inſtruxerit: aliamque extra cœlum Beatitudinem adinveniret, quâ ſpes ſola fruendo gauderet. David audiatur.

Pſal. 33. David fideles omnes ad menſam panum propoſitionis legis gratiæ invitatur (prout eodem loco PP. Græci notant) inquiens ita: *Guſtate & videte, quoniam ſua- vis eſt Dominus*: Non dicit: guſtate & videte, quoniam ſua- vis eſt panis, ſed: *Guſtate & videte, quoniam ſua-*

Pſalm. 33. v. 9.

suavis est Dominus; Dominus enim panis est, qui illic comeditur. Quibus dictis, Propheta mox exclamat: *Beatus vir, qui sperat in eo!* In hac exclamatione, & hac consequentia considero. Supposito, quod David ad gustandum Deum in Sacramento, ejusdemque percipiendam in eo suavitatem invitet: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*: inferendo exclaimare debuisse videtur: O Beati qui illum manducant: & non, Beati qui in eo sperant: *Beatus vir qui sperat in eo!* In Beatitudine coelesti, quæ in Dei visione consistit, Beati sunt videntes: ergò similiter, in Beatitudine terrestri, quæ in gustu manducationeque Dei consistit, beati sunt manducantes & gustantes. Sic est. Ut quid igitur David non dicit hîc: Beati manducantes & gustantes, sed, sperantes? Quia Prophetæ intentio erat non solum mysterium revelare: verum etiam motivum declarare. In primis verbis: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*, revelavit mysterium, quod erat Sacramentum: in secundis: *Beatus vir qui sperat in eo*, declaravit motivum, quod erat spes. Nec sine ratione exclamavit David, magis admiratus motivum quàm mysterium; non enim excessus majore admiratione dignus dari potest, quàm

cùm Deus universalem pro omnium virtutum præmio creaverit beatitudinem, particularem aliam Spei adornârit. Pro omnibus reliquis Virtutibus Beatitudinem unam in cælo; pro Spe alteram fecerit in terra. Pro omnibus una est beatitudo in cælo, quæ consistit in Deo viso; pro Spe altera, quæ in Deo gustato & comesto consistit. Pro omnibus una beatitudo futura: pro Spe altera præsens. Pro omnibus una beatitudo, quâ gaudetur sine spe: pro Spe altera, quâ soli gaudent & fruuntur sperantes: *Beatus vir qui sperat in eo.*

§. III.

VERùm enim verò, ad quid Davidis vaticiniis, Ezechielisque visionibus immoror? cùm ipsum SS. Sacramenti institutorem & authorem Dominum præsentem habeam testem? Cap. 12. S. Lucæ. Christus certos servos suos nominat beatos: *Beati sunt servi illi.* Et quasi beatitudo promissa foret incredibilis, eandem juramento confirmat, dicens: *Amen dico vobis, quod præcinget se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Inquirendum nunc est, qualis illa sit mensa: qualisve beatitudo sit ista. Interpretes communiter Christum de mensa beatitudinisq; coele-

Luc. 12
v. 38.

ibid. 37

cœlesti locutum exponunt. Hæc verò opinio ipsis textûs verbis valde impugnatur: *Præcinctus se, & transiens ministrabit illis.* Deus in convivio Gloriæ, effulsiſſima immenſitatis ſuæ largitate ſeſe Beatis communicat; proinde de hoc convivio verificari non poteſt, quod Deus cinctus ſtringatur; *præcinctus ſe.* Præterea Gloriæ convivium perennat; in omnem enim durat & durabit æternitatem: ergo transiens tranſitoriumque indigitari nequit: & *transiens ministrabit illis.* Quodnam igitur convivium illud, in quo Deus non permanenter, ſed tranſeunter, non diſſuſa, ſed contracta & cincta magnificentiæ ſuæ immenſitate ſeſe communicat? S. Auguſtinus, tanquam aquila, viſûs præpollens acumine, SS. Sacramenti convivium eſſe affirmat: *Quid nobis miniſtravit; niſi quod hodie manducamus & bibimus?*

Expoſitionem iſtam, S. Auguſtini eſſe ſufficiebat, ut venerabundam amplecteremur: quia verò eſt ſingularis, neque probata à Sancto, ego probationem illius aſſumo; nec proprietate ſolùm: ſed ipſa etiam ejuſdem inſtitutione myſterii illam demonſtrabo. Quid ait textus? *præcinctus ſe.* Quod Chriſtus ante Sacramenti inſtitutionem egit: *præcinxit ſe.* Quid

textus ulterius innuit? Quod in propria illud adminiſtrabit perſona: *miniſtrabit illis:* quod Chriſtus in Cœna egit: *fregit, deditq; Diſcipulis ſuis.* Quid ultra? quod tranſiens id faciet: *transiens.* Ita factum eſt: *Sciens quia venit hora, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem.* Ipſumque feſtum quod tunc Chriſtus reſolebat, vocabatur *Phaſe*, id eſt, *Transitus.* Totum ejuſdem textu parabolæ confirmatur: *quando revertatur à nuptiis.* Sacramentum enim inſtitutum eſt, quando Chriſtus, celebratis jam cum natura humana nuptiis, reverſurus erat in cœlum. Hoc quantum ad hiftoriam modum, tempus circumſtantiaſque inſtitutionis. Quantumq; ad myſterium, proprietas magis naturalis nequit haberi: Chriſtus enim in Sacramento ſuam collegit contraxitq; magnificentiam, & non ſolùm ad totius hoſtiæ circumferentiam, ſed ad quantulamcunque ejus partem reduxit: *præcinctus ſe.* Et quia Sacramentum Viatorum eſt viaticum, in hoc ſolùm ſe nobis dat Chriſtus, quouſque vitæ hujus peregrinatio & tranſitus durat: & *transiens.* Denique quia licet Sacerdos verba conſecrationis proferat, Chriſtus tamen principalis eſt ſacrificii miniſter, & Sacramenti juxta omnium PP. & Concilio-

Matth.

26. v.

26.

Ioan. 13

v. 1.

Exod.

12. v. 11.

Luc. 12

36.

rum sententiam : *Ministrabit illis.* Benè igitur S. Augustini probatur sententia, mensamq; nec non beatitudinem, quam Christus hoc loco promittit, non esse mensam beatitudinemque cælestem, sed extra cælum : & non gloriæ, sed esse Sacramenti, demonstratur.

Cuinam verò hæc facta est promissio, cuinam promissum est hoc præmium, & quænam ob merita? Casus grandis ! non aliis promissum est hoc præmium, quam sperantibus : neque alia ob merita quam Spei. Quod textus ipse insinuat : *Et vos similes hominibus ex-*

Luc. 12. v. 36. *pectantibus Dominum suum.* More servorum, inquit Christus, expectate Dominum vestrum : quod ubi feceritis, idem Dominus, mensæ vos suæ accumbere faciet, vobisque ministrabit dando seipsum : *Amen dico vobis, quod præcingeret se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* O admirabilem Christi excellentiam ! ô singulare virtutis Spei privilegium ! Quoniam Spei concedi nequibat, quod sperat in cælo, dedit sperantibus in terra, quod nec sperabant, nec sperare poterant. Sperabant seu sperare poterant servi fore, ut à Domino ad mensam collocarentur? Non: & hoc ille fecit : *Faciet illos discumbere.* Sperabantne, aut sperare poterant servi fu-

turum, ut sibi à Domino personalter inserviretur? nequaquam : & ille ipse est ministrans : & *transiens ministrabit illis.* Sperabantne aut sperare poterant fore, ut semetipsum ad manducandû eis præberet? multò minus. Tantùm sperabant & sperare poterant, quod videndum se exhibiturus esset in cælo : ille verò tempus præveniens, præter spem ad spei satisfaciendum desiderio, ut manducare se possent in terra, descendit è cælo, panemq; in corpus suum transubstantiavit : *Hic est panis, qui de cælo descendit.*

§. IV.

PRobatis hoc modo meis, de Ezechielis visione, Davidis vaticinio, ipsiusque Christi parabola assertis; si quis forsan etiam ab experientia desiderat exemplum, neque hoc nobis deest. Altera post resurrectionem die, Christus duobus in Emmaus tendentibus Discipulis, in habitu apparet Peregrini: discumbensque cum illis, ut se agnoscerent, acceptum panem consecrat & frangit : *Et cognoverunt eum in fractione panis.* Nescio, num quid non admirabile solum, sed multò potius singulare, in hoc casu advertatis. Multis aliis Christus eodem die apparens, cognoscendum se præbuit; sed nemini tali favore, similiue extraordinario modo. Apparuit Magdalene

lenæ , apparuit aliis Mariis, apparuit Petro , apparuit omnibus Discipulis congregatis, manducavitque cum illis : porro cum eandem etiam hic panem consecrandi mysteriumq; Sacramenti iterandi occasionem haberet, istud non fecit, cum superflua videretur præsentia sacramentalis, ubi naturaliter ipsis aderat. Omnibus in Galilæam profectis similiter apparuit Christus, multisque vicibus cum Discipulis suis manducavit: cumq; mensa esset (prout multi volunt) suæ sanctissimæ Matris , etiam ibi corpus suum non consecravit. quibusnam igitur binorum Discipulorum istorum in Emmaus tendentium meritis, quæve majore ratione motus, se illis, & non reliquis, Christus in Sacramento dedit? recordemini quid dicunt, moxq; patebit, obligationem fuisse, & non favorem: necessitatem, & non excessum. Dicebant, allegatâ tristitiæ suæ causâ, quod sperabant diffidentes: *nos autem sperabamus.* Quia verò spes eorum adeò erat infirma & quasi exanimis: quoniam alio Christum succurrere oportebat, quàm Spei alimento, quod est Sacramentum: remedium itaque fuit, & non favor: necessitas, & non excessus. Et notate, hac prima vice panem naturalem in Corpus Christi fuisse consecratum, postquam in Cœna ultima Sacramentum fuerat institu-

tum; ut ab isto instanti principium daretur institutionis fini. Quemadmodum particularis instituti Sacramenti finis fuit, nostram in hac vita alere & sustentare spem: hinc ipse Christus, qui remedium instituerat, primus etiâ esse voluit, qui in prima illo indigente infirmitate ejus nobis efficaciam demonstraret.

Porro ne dubitetur quin Spei remedium maxima differentia hujus fuerit ratio, Evangelium inquit, Christum eodem instanti , quo consecravit & fregit, se oculis eorum subtraxisse invisibilem factum: *Et ipse evanuit ab oculis eorum.* Enimverò, si consecrationis istius finis fuit, ut bini isti Discipuli ipsum agnoscerent, quare eodẽ momento disparendo se se oculis eorum subduxit? Velare se, ad manifestandum se? abscondere se, ad notificandum se? sic est: aliterq; esse nequibat; quia cum esset mysterium Sacramenti, remediumq; Spei, respectus consolatus & adjuncta videre, neque Christus in Sacramento poterat visibilis comparere. Quod si in Sacramento visibilis appareret, Sacramentum esse desineret: si Spes illum cerneret spes esse cessaret: & quoniam verè erat Sacramentum , & Sacramentum pro Spei remedio; idcirco non conveniens solum , sed necessarium fuit, ut Christus se oculis eorum subdu-

ceret

Luc. 24 v. 31. ceret : & ipse evanuit ab oculis eorum. Istud magno hoc die accidit; istud hoc octiduo præsens habuimus : Christum pascentem & sustentantem , non deliquit , sed spei desideria , quamvis non visum aut visibilem , oculisque absconditum : *Et ipse evanuit ab oculis eorum.* Neque enim spes foret spes , neque Sacramentum foret Sacramentum , nisi ita esset. Mediante itaque Sacramento , spes fruatur in terra , quo frui non dabitur in cælo , & Deus virtute Sacramenti de cælo descendat , *Hic est panis , qui de cælo descendit* quod spes ipso in terra frui possit.

§. V.

HOc adeò in veritate subsistit fundatum ; ut non nisi durante spe Sacramentum sit duraturum : illa finiente hoc esse cessabit. Conformiter promissioni Christi , altaris Sacramentum ad finem usque mundi tantum durabit : *Ecce ego vobiscum sum , usque ad consummationem seculi.* Et quare non finito mundo ? nonne Christus Sacerdos est æternus ? sic est : & in æternum , non secundum ordinem Aaron , qui offerebat agnos : sed secundum ordinem Melchisedech , qui panem & vinum offerebat : *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Mel-*

chisedech : Melchisedech proferens panem & vinum. Cum igitur Sacerdos sit æternus , quare sacrificium etiam , & Sacramentum non erit æternum ? quia sacrificium fuit institutum ad propitiandum pro peccato : Sacramentum verò , ad satisfaciendum spei. Proinde quemadmodum in fine mundi cessabit sacrificium , quia finem habebit peccatum ; pari ratione in fine mundi cessabit Sacramentum , quia finem spes habebit. Jam nunc mysterium manna patebit , quando & quare cessarit.

Proficiscentibus filiis Israël ad terram promissionis , quotidie pluebat manna ex cælo. Desiderata tandem terræ terminos ingressi fructus ejusdem delibare & manducare ceperunt : & Sacro attestante Textu , mox manna pluere cessavit : *Cessavit manna , postquam comederunt de frugibus terre : nec usi sunt ultra cibo illo Filii Israël.* Ita ut filii Israël peregrinantes adhuc in deserto , desiderio & spe ad terram promissam anhelantes sustentarentur manna : Ast desiderii speique suæ finem afsecutis , finiente jam spe , manna quoque similiter finem accepit : *Defecit manna.* Quodnam verò istud est manna , nisi divinissimum Sacramentum ? loquatur Rupert. *Nunc pascimur ore manducando.*

Gen. 14 v. 18.

Math. 28 v. 20

Psal. 109 v. 4

Josue. 5 v. 12.

Rupert. hic.

*cando panem vite æternæ: at ubi viderimus in terram viventium, ubi in sua specie videbitur Deus, iam non in istis speciebus, sed in propria substantia videndo, manducabimus panem Angelorum. Igitur postquam comederunt terra fruges defecit manna. Scitis quare manna cessarit Filiis Israël terram promissam ingressis? id factum, quia & nobis Gloriæ Beatitudinem jam consecutis, Sacramentum similiter cessabit. Quotquot hic vivimus, exules & peregrini illius beatæ patriæ sumus; qui nos præcesserunt, jam pervenerunt: nos adhuc peregrinando illuc tendimus: similiterque nos sequentes pergent, omnes eadem beatâ patriâ fruendi spe animati. Finiente mundo prædestinati omnes in patria erunt collecti, proinde omnibus spei suæ metam affecutis, ipsâque jam spe finitâ, finem quoque habebit manna, cum Sacramento. Si Spes foret æterna, Sacramentum quoque duraret æternum: verum sicut Spes cum temporis mundique rota sistet; etiam Sacramentum non nisi ad finem mundi durabit: *Vsq̃ue ad consummationem sæculi.* Ita Christus panem cœli primogenituræ Spei copulatum reliquit.*

Enim verò si quis à me naturalem hujus correspondentiæ, &

Pars III.

connexionis reciprocæ, tanquam Spei cum Sacramento, & vice versâ, uti in duratione, ita etiam in fine necessariæ, rationem nosse cupit; ipsa ejusdem spei natura illam suppeditabit. Spes est affectus, qui suspirando semper ad videndum, non videndo vivit, & viso moritur. Sic Theologicè S. Paulus de eadem spe sermocinans: *Spes quæ videtur non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?* Spes boni sperati jam compos ad videndum, non est Spes; qui enim sperat, nondum videt: & qui videt, jam non sperat. Hæc natura est spei: illa verò Sacramenti qualis est? est Humanitatis Divinitatisque Christi præsentia illo velamine tecta, quod eousque ipsam invisibilem reddit; ut si posset, aut videri se sineret, jam Sacramentum non esset. Cumque Spes in desiderio videndi Deum consistat, illo jam viso spes esse cessaret: & Sacramentum Deum in se continens non foret Sacramentum; si ipsum visibilem exhiberet. Hinc illa inter Spem & Sacramentum, & utriusque durationem connexio oritur; ut si Deus liberam sui intuitionem omnibus in se sperantibus indulgeret (quod in mundi fine fiet) Spes simul cum Sacramento necessario desinere deberent. Spes, quia jam videbimus

*Rom. 8.
v. 24.*

B

Deum

Deum : Sacramentum , quia jam Deus non erit invisibilis.

Stellæ viventes nocte, moriuntur die. Idem nobis in hac Spei nocte, illucescente gloriæ die eveniet. Non sine ratione Christus divinum hoc Sacramentum instituit in nocte, quando pro una præsentia quam subtraxit visui, multas nobis reliquit fidei. Occumbente sole in occidente, mundus noctis involvitur tenebris, suspiciendo verò sursum in cælum, in tot minores eundem multiplicatum videmus soles, quot numero stellæ videntur, quas sibi absenti substituit, & in quibus non repræsentatur solum, sed vivit. Hoc pacto sese Christus abscondit nobis, non se subducendo, relinquens se ita conclusum Sacramento, in præsentias verò tot multiplicatum, quot consecratæ dantur hostiæ, in quibus eum adoramus, realiterque præsentem nobis habemus. Proinde in hac absconsione, obscuraque spei nocte, quâ Deum non videmus, quid aliud est Ecclesia cum divinissimo Sacramento, per omnes mundi partes multiplicato, nisi sol cum stellis sperantibus cum Jobo, ut illucescat : *post tenebras spero lucem* ? sed quemadmodum exoriente sole nox fugit & finitur, & stellæ disparent : ita præsentem jam clara Dei visione,

cum Sacramento disparente simul spes finietur.

Christo in cruce expirante, scisum est templi velum ante Sancta Sanctorum expansum, in argumentum apertas tunc fuisse gloriæ portas eoque clausas : eodemque momento in Jerusalem & limbo finem acceperunt duo notabilia : in Jerusalem sacrificia legis veteris, in limbo Patriarcharum spes. Pari modo finiente hoc mundo, prædestinati ingredientur cælum clarâ Dei visione fruituri : eodemque momento finem accipient sacrificia & Sacramenta Legis Gratiæ, spesque omnium eandem legem profitentium. Illudque erit tunc testimonium ultimum & probatio evidens, uti modò certa, quod ad satisfaciendum spei, descendit ille panis : *Hic est Panis, qui de cælo descendit.*

§. VI.

VÉRUM enim verò, si spes est affectus ad videndum semper anhelans, & pro visione suspirans, in Sacramento verò summum bonum desideratum, nec videt, nec videre potest : quo pacto Sacramentum, & Deus invisibilis in eo, Spei satisfacere potest ? hoc ultimum est mysterium, & obscurissimum discursus nostri punctum ; ad quod

quod intelligendum interiora spei profundius scrutari; exactamque ejusdem anatomiam instituere oportet. Celebris inter Theologos agitur quæstio, utrum in intellectu, an in voluntate, locū spes habeat. Potior pars eam voluntatis actum, minor verò, eam intellectus actum esse defendit. Opinio verò mihi probabilior, dubioque meo congruentior videtur, spē utraq; includere potentias, pedem unum intellectui, alterum infigendo voluntati. Idcirco spes accepto à S. Paulo nomine anchorā indigitatur: *Ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam.* Quemadmodum verò anchora pro securitate utrimque est firmanda; ita & spes, ut debite firmetur in anima, non in alterutra solū, sed utraque simul potentiarum harum figenda & fundanda venit. Spes desiderio & fiduciā constat: Voluntate desiderat, & intellectu confidit: spes sine fiducia desiderans, esset nudum desiderium; sed sicut desiderat, ita confidens est Spes. Ex quo sequitur, Spei plenissimè esse satisfactum: cujus satisfactionis pars, desiderium, parsque altera fiduciam, seu confidentiam respicit: desiderium, pro solatio; fiduciam, pro securitate: quæ omnia Spes in Sacramento habet. Secu-

ritatem habet, pro confidentia; quia Sacramentum est pignus: Solatium habet pro desiderio; ipsum etenim Sacramentum est possessio. Pignus, in quantum illum habemus inclusum illi custodiæ: possessio, quatenus illum præsentem nobis habemus in pectore. Totum jam est dictum: ad probandum per partes progrediamur.

Cum primis Spes in Sacramento securitatem habet confidentiæ, est enim 1ª ratæ gloriæ pignus, prout nos docet Ecclesia: *Et futura gloriæ nobis pignus datur.* Quis verò petiit unquam, vel dedit, aut imaginatus sibi fuisset hujuscemodi pignoris genus. Eliā in cælum raptō, duplicem ipsius spiritum postulabat Elifæus; quem quia Elias statim dare non poterat, illum appromittendo pallium suum in pignus reliquit. Drogo Hostiensis, in pallio hoc & pignore, mysterium Sacramenti recognovit, in quo Christus accidentium pallio se nobis operit. Sed, prò, quantum inter pallium & pallium, inter pignus & pignus discrimen intercedit! Elias relinquendo pallium subtraxit personam, subtractā verò personā pallium insufficiens est pignus: Christus nobis in pignus palliū simul relinquit & personam. Pallium in accidentibus:

personam in substantia. Num pignus dari potest securius? unum tantummodò huic simile, valde tamen inæquale in mundo fuit datum.

Joseph contemplante suos Fratres in Ægypto, Benjamin, quem tenerius quàm cæteros diligebat, in isto numero deerat, quem intensè videre desideranti promiserunt fratres, se illum adducturos: hâc tamen promissione, confidentiæ minùs fuit satisfactum: inito igitur pacto, in pignus Benjamin promissi Simeon vinculis & custodiæ traditur: *Frater vester unus ligetur in carcere*: & ita factum est. Nunc interrogo. Cujusnam spei magis poterat esse satisfactum, cuiusve fiducia magis secura, illane Josephi, an nostra? jam me interrogâsse pœnitet: injuria quippe tam supremo & non imaginabili irrogatur pignori. Confidentia Josephi valde poterat esse secura; siquidem pignoris loco in carcere & sub clave fratrem habebat pro fratre altero: nostræ verò confidentiæ securitas incomparabiliter est firmior; quia pignus promissionis (cujus similiter claves habemus) est ipse promissus. Spes Josephi erat valde secura, pignoris enim loco, pro Benjamin, Simeonem tenebat: fiducia nostra incomparabiliter est securior:

Benjamin enim loco, ipsum Benjamin habemus. Quid sperat spes nostra? videre Deum? in pignus igitur videndi Deum, ipsum sub clave habemus Deum, in specie panis nos sustentantis, pro majore securitate. Porro si Deus se tribuit ad manducandum, non se exhibebit ad videndum? si Deus de se facit discum, nonne & faciet de se speculum? secura est confidentia.

Enim verò, si ex parte fiduciæ, adeò satisfactum est Spei in pignore; non minùs satisfactum est ei ex parte desiderij, in solatio. D. Thomas divinissimum Sacramentum, *Singulare Solatium*, nuncupavit. Et quare singulare est illud solatium? rationabiliter sanè. In aliis enim spebus, aliisque desideriis, solatium semper bono desiderato est inferius: hîc ipsum bonum desideratum inferius est illo, quod nobis datur pro solatio. Quale bonum est, cujus desiderio spes æstuat? Visio Dei in cœlo. Quodnam solatium Deus spei ministrat? Sacramentum altaris in terra. Majus ergo bonum nobis datur pro solatio desiderij, ipso bono desiderato; plus enim Deus tribuit communicanti, quàm in cœlo communicetur videnti. Beati in cœlo Deum vident, sed non comprehendunt. Ita ut Deus illis commu-

nicet

Gen. 42
v. 19.

D. Tho.

nicet quod vident, sed non, quod non comprehendunt: in mysterio verò Sacramenti, hoc quod Beati quidem vident, sed non comprehendunt, totum recipit communicans. Ergo ne dicemus communionem esse Dei comprehensionem? ad hoc asserendum non multum quidem laborarem, malo tamen, ut sanctus Epiphanius id adstruat.

Concepit Deum Beatissima Virgo Maria (in maxima filii sui solemnitate, non deceret, nobis deesse Matrem, præsertim in domo sua) concepit, inquam, Deum Beatissima Virgo Maria purissimis visceribus suis: magnitudinemque nec non profunditatem mysterii hujus admiratus S. Epiphanius, in hunc exclamavit modum: *O uterum cælo ampliolem, qui incomprehensum Deum verè comprehensum portasti!* q. d. O uterum Virginalem cælo capaciorem; verè enim comprehendisti in te, incomprehensibilem in cælo! Notetur benè, ly *Verè*: non tantum quocumque modo, sed *verè comprehensum*. Agedum, sciamus. Nunquid Beatissima Virgo Maria in cælo comprehendit Deum? non. Quamvis claritas gloriæ Beatissimæ Virginis Mariæ, beatificaque visio, quâ Deum intuetur omnium aliorum Beatorum gloriam & visio-

nem in gradu sublimissimo excedat. nihilo secius Deum non comprehendit: Deus quippe infinitâ suâ perfectione & essentiâ omni creato intellectui incomprehensibilis existit: Si igitur Dei Mater Deum non comprehendit in cælo, quando illum videt, quomodo S. Epiphanius inquit, quod illum comprehendit quando concepit, & suo in utero portavit? Tantus Pater, velut tantus Theologus, fuit locutus. Ad comprehendendum Deum necesse est illum videre totaliter, & totum: *Totum, & totaliter*. Quod ita definiunt tres scholæ Theologicæ præcipui, S. Thomas, Scotus, Suarez. Et quamvis Beati (computatâ etiam Beatissimâ Virgine Mariâ) Deum videant totum, non tamen vident totaliter: hinc illum non comprehendunt. Nunc interrogo. Quando Beatissima Virgo Maria Deum conceptum suo utero gestavit, habuitne illum totum, & totaliter? immò verò. Propterea enim S. Epiphanius dicit, quod illum comprehenderit verè, *verè comprehensum portasti*: non comprehensione intellectuali, sed corporali, eo modo, quo S. Paulus de humanitate Christi asserit: *In ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*. Coloss. 2. v. 9.

Hoc supposito, nostra nunc mi-

hi dicat Fides, Num Deus in Sacramento minùs est integrè, quàm in visceribus Matris suæ fuit? Nullatenus. Totus, & totaliter in Visceribus Mariæ; Totus & totaliter in Sacramento. Si igitur Maria, quia Deum totum & totaliter habuit in pectore, illum comprehendit; quare illum communicans, totumque ac totaliter in Sacramento recipiens eum non comprehendit? extra controversiam est, pectus Beatissimæ Mariæ sine comparatione capacius, sine comparatione purius, sine comparatione denique dignius esse: Verùm, prout doctè & graviter notat P. Suarez Sphæram solis, quæ est quarta, tantum capit cælum quintum, quantum octavum, licet octavum majus innumerisque sit stellis consitum, quintum verò minimè. Proinde si Deus in Sacramento comprehenditur, & non in cælo: si Deus se totum & totaliter communicantium tribuit pectori; & in cælo se totum, sed non totaliter videntium exhibet oculis; expendite annon plus habeat spes pro solatio, quàm speret in desiderio! Spei itaque satisfactum est, & ultra, tam ex parte confidentiæ, in securitate; quàm ex parte desiderii in solatio: pro uno enim habet pignus, pro altero possidet panem, qui de cælo descendit: *Hic est panis qui de cælo descendit.*

§. VII.

Istæ sunt (redeamus ad nos) istæ sunt supremæ excellentiæ, quibus Deus in Sacramento nostræ satisfacit spei: Verùm nescio utrum reciproca sit ista satisfactio. Spei nostræ satisfactum est à Deo: curandum nunc restat, ut etiam Deo reciprocè, satisfiat à nostra. Sed quomodo fiet istud? sola & vera satisfactio, quam spes nostra Deo redhibere potest, est, totam in ipso collocari. Enim verò, si non in, & à solo Deo speramus, quid, quæso, & in quo speramus? speravit David in Saule tanquàm Rege, speravit in Jonatha tanquàm amico, speravit in Absalone, tanquàm filio; sed omnibus istis spebus deceptus est, nec utilitatem habuit ex eis; erant enim spes in hominibus collocatæ. Hinc idem David duplicem capefflavit resolutionem, utramq; dignam tali, qualis ipse erat, homo scilicet, & Propheta. Velut homo, in solo Deo sperare resolvit: *Mihi adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Velut Propheta, omnibus prædicare hominibus, ne quis spem suam & fiduciam, collocet in hominibus, quancumque demùm sint, aut esse videantur: *Nolite confidere in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus.* Ad Veritatis hujus probationem non

*Pf. 72.
v. 28.*

*Pf. 145.
v. 23.*

non aliam requiro considerationem, quam illam nostri textus considerationem requiro: *Hic est Panis, qui de cælo descendit.* Quæ verba ritè pensans, directè & indirectè, videbit, solum Deum dignū esse, ut omnes in ipso spes collocentur, omnemque hominem indignum, ut quis alius spem in eo ponat.

Primò, textus noster Deum descendisse inquit, *descendit.* Et unde descendit? *de cælo.* Descendit de cælo, descendit de gloria, descendit de altissimo immensoque Majestatis suo throno: Nec solum descendit semel in Incarnatione ad nos redimendos; sed infinitis quotidie vicibus in Sacramento ad nos cibandos, ad nos curandos, ditandos & deificandos. Quis, quæso, hominū vel uno gradu ab authoritate & vanitate sua, alterius hominis amore descendit? Deus ad vos exaltandos descendit? & homines ut ascendāt, vos conculcant. Quis hominum superiorem se non conculcat, si potest, ut fortunæ suæ gradum ex eo faciat? si fueritis velut Abner, amicum habebitis instar Joab, qui amplexu & osculo vos interficiat, ut locum vestrum occupet: si fueritis velut Miphiboseth famulum habebitis similem Cibæ, qui falso vos circumventos testimonio, hæreditate privet, ut eam in se trans-

ferat. Si fueritis velut Esau, fratrem habebitis instar Jacob, qui dolosè surreptā vobis benedictione, in vestram primogenituram sese infinet. Si fueritis velut David, filius vobis non deerit velut Absalom, qui subditorum contra vos animos sollicitet, ut vestram capiti suo coronam imponat. Et si esse possietis velut Christus, non deforet vobis discipulus, sicut Judas, qui vel pro minimo lucello, inimicorum vos manibus traditos, in crucē ageret. De hoc homine ipsemet protestatus est Christus: *Homopacis meæ, in quo speravi; magnificavit super me supplantationem.* Agedū sperate & confidite nunc in hominibus, penes quos nec obligatio, nec amicitia, nec sanguis, nec ipsa fides quicquam valet, ut eam integram vobis servant. Tam diu solum vobis pareunt; quamdiu ex ruina vestra commodum aliquod non sperant. Primus & optimus homo cum toto genere humano retrogressus est; solum quia ascendere nitebatur, quò non poterat; & nos prostrati adhuc jaceremus, nisi ad erigendos nos Deus descendisset: *descendit.*

Quomodo verò descendit? in Pane: *Panis qui de cælo descendit.* Deus fit Panis, ad vos pascendos: & homines de vobis faciunt panem, ad vos devorandos.

Non

Ps. 40.
v. 10.

Non ego hoc dico. Josue & Caleb ad explorandam terram Chanaan missi reversi ad suos retulerunt tanquam nova, quod Chananæos sicut panem devorare possent :

Num. Sic ut panem eos possumus devorare.

14.v.9. Sic illi sunt locuti, & sic fecerunt Hebræi, devorârunt illorum bona, civitates, libertates, vitas. Pessimum est, quod in Natione eadem, in eodem populo, & in eadem quandoque familia homines hi, devorent alios. Iste usitatus est panis, & hæc desuper Dei, per

Pf. 13. Davidem, querela: Qui devorant

v. 4. plebem meam, sicut escam panis.

q. d. video, quod populum meum, cui ego me in panem tribui, sicut panem devorent. Notat hic Genebrardus, Prophetam hic loqui de Magnis & potentibus :

Genebrard. loquitur de Magnatis. Parvi non devorant, nec devorare possunt Magnos : Magni, quia possunt, devorant parvos. Hînc plebs adeò est depopulata & attenuata, & devoratores adeò impleti & sagnati.

Humana potentia & malitia, cum divina luctata videtur omnipotentia & bonitate, ad aliud conficiendum Sacramentum, illi contrarium divino. Omnipotens substantiam Panis, in substantiam Carnis & Sanguinis convertit, ut corpus ipsius comederemus. Illi

potentes mundi carnis sanguinis-que populi substantiam in Panem convertunt, ut illum devorent.

Qui illud patiuntur Jobum auscultent, ut similem illius patientiam,

à Deo petant : *Quare persequi-*

mini me sicut Deus, & carnibus

meis saturamini? Job persecuto-

res suos se carnibus suis saturâsse,

& in hoc Deo se assimilare voluisse

conqueritur. Ergò similes Dei,

carne Jobi se satiantes? in quo-

nam consistit hoc, *sicut Deus?* In

miraculo transubstantiationis,

quod nec nomen habebat, & my-

sterium Sacramenti illi assignavit.

Solus Deus substantiam aliquam

in aliam convertere potest. Et in

hoc perversè æmulantur Deum,

qui substantiam alienam conver-

tunt in propriam; & de paupe-

rum carnibus faciunt Panem. Ta-

les erant Jobi persecutores. Sicut

Deus substantiam panis in car-

nem suam convertit, ut ipsum

comedamus; sic illi è contrario,

substantiam Jobi & carnem con-

vertebant in panem, ut illum

devorarent. Enim verò, quinam

erant illi, ad cognoscendum me-

lius, quid sint homines? Erant

Jobo vel maximè devincti, quibus

maximè confidebat; erant fami-

liares ejus & domestici. *Dixerunt Job. 17.*

viri Tabernaculi mei; quis det de

v. 5. carnibus ejus ut saturemur? Ecce

quid

Job. 19.

v. 22.

quid machinentur homines, ut videatis, quid de ipsis sperandum sit, & ubinam melius spes collocetur, utrum in eo qui se tribuit ad manducandum, an in eo qui vos devorat.

Conclusionis vice deserviat, quod Jeremias Propheta utroque debite expenso intulit: *Maledictus homo, qui confidit in homine: Benedictus vir qui confidit in Domino.*

Jerem.
17. v. 5.
Ibid.
v. 7.

In die novissimo, quo omnibus ipsa patebit veritas, quibusdam dicitur: *Ite Maledicti.* Et hi erunt isti stulti & infelices, qui spem suam collocarant in hominibus: *Maledictus homo, qui confidit in homine.* E contra dicetur aliis: *Venite Benedicti:* qui erunt prudentes illi & felices, qui in Deo solo omnem suam spem collocarant: *Benedictus vir, qui confidit in Domino.*

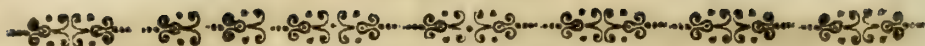
Ibid.
v. 34.

Nullum hominum adeò à semetipso, aut aliis infatuatum deceptumque puto, qui dum optio adhuc datur, qui non sortem præeligeret eorum, qui in Deo & solo Deo omnem suam spem fixerunt. Tunc videbunt, quod sicut Deus in hac vita, beatitudinem unam pro spe; alteram adhuc reservârit in vita futura pro sperantibus in se: *expectantes beatam spem, & adventum gloria magni Dei.* In quibus verbis S. Paulus duo magna ponderatione digna exprimit, præsens unum, futurum alterum. De præsentem spem

Ad Tit.
2. v. 13.

nostram asserit beatam, *Beatam spem:* Enim verò quænam beatitudo ista, nisi illa, quæ, uti videmus, inclusa est Sacramento, quæ spei præsentisq; vitæ est propria? In fuuro promissam, terminis majore pensatione dignis declaravit, inquires venturam beatitudinem, esse gloriam magni Dei: *Et adventum gloria magni Dei.* Nunquid Deus semper est æqualis, semper magnus, semper idem? Ecquænam ista est gloria Dei magni? nunquid alia est gloria Dei magni, & alia Dei parvi? Ita planè. Gloria Dei, in Sacramento est gloria Dei parvi. In Sacramento quippe Deus contraxit, collegit & compendiavit majestatem suam in tantillâ sphaera, qualis est ista hostiæ. Gloria Dei in cælo, est gloria Dei magni; quia ibi majestas ipsius & magnificentia in tota immensitatis suæ infinita latitudine exhibebitur nobis. Hic collecta & compendiata, ut eam capere possimus: ibi dilatata & extensa, ut cum eam capere nequeamus, nos intremus in illâ: *intra in gaudium Domini tui.* Quis igitur tā erit insipiens, qui cū in hac, & altera vita beatus esse possit in Deo, & solo Deo sperando, in illo solo non speret? Agendum Auditores, in solo speremus Deo, vanis omnium creaturarum semel ac pro semper, spebus renunciantes. Et quousq; cælum ascendere non datur ad fruendū ibidem beatitudine nos expectante, spes nostra interim fruatur hic beatitudine quam præsentem habet in pane, qui de cælo descendit: *Hic est panis qui de cælo descendit.* Amen.

Matth.
25. v. 21.

S E R M O

De

B. V. MARIA de Monte Carmelo.

Habitus in Festo ejus Ordinis , exposito SS. Sacramento, in Ecclesia, & Conventu eiusdem Beatissimæ Virginis, in civitate S. Ludovici, Maragnanæ

Anno 1659.

Beatus venter qui te porta-vit, & ubera, quæ suxisti: quinimò beati, qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud.

LUC. II. v. 27. & 28.

§. I.

Anè observatu dignissimū est (id quod animo in sacris litteris à quopiam adversum fuisse equidem ignoro) quod ubicunque Christo Domino de materna generatione quis quidpiam proponeret , ille semper de paterna generatione mentionem reposuerit. Ità supplicat mater filiorum Zebedæi, atque, ut filiis ille ipsius supremas regni sedes indulgeat, obtestatur; statim verò Mariæ Filius objectâ paternâ generatione

respondet: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Aliàs quoque ubi Christus in Templo Jerosolymitano vitæ verba disseminaret, insinuatum ei fuit à nonnemine, à Matre ipsius foris stante ipsum avidè expectari: ille illicò paternæ generationis injecta mentione respondit: *Qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse frater meus, & soror, & mater est.* Cum etiam sacratissima Dei Genitrix ipsum Filium suum post triduanam amissionem in templo in medio Legis Doctorum confidentem invenisset, atque illi amoris dolorisque

Matth.
20. v. 23

Matth.
12. v. 50

solli-

sollicitudinem, quâ ipsum ut Mater filium requisierat, aperuisset:

Luc. 2. Fili, inquit, quid fecisti nobis sic?

v. 48. Ille rursus paternâ propositâ generatione, respondit: Nesciebatis,

v. 49. quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Ex ista loquendi

methodo, & hâc status Christi ratione intelligere facillimè poterimus momentum responsi, quod ipse ad mulieris istius Evangelicæ verba reposuit. Cum nimirum

Scribarum & Phariseorum calumnias validissimis æternæ veritatis rationibus atque argumentis retudisset & confutâisset, in media audientium turma aderat quædam

mulier, & illa quidem plebeja, intellectu tamen haud vulgari, atque animi generositate non minori

conspicua, quæ vocem in medio turbarum extollens, in hæc verba prorupit. *Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ suxisti.*

Non adeò equidem videbatur conveniens, Verbi Dei ut disseminator hujuscemodi verbis, maxime hujus generis hominum, præsertim in publico ac propalam responderet: at quia materna ipsius deprædicabatur generatio, silere noluit, sed pro more adductâ generatione paternâ respondit:

Quinimò, Beati qui audiunt Verbum Dei & custodiunt illud. Ubi nimirum maternæ generationis illi-

usei mentio fiebat, ad paternam ille quasi confugit, palam omnibus ut insinuaret, ita quidem esse sese Filium Mariæ, ut simul esset Verbum, adeoque Filius Patris æterni. Sic enim Venerabilis Be- da hocce Christi responsum expendens, per Verbum Dei non tam intelligit Christi doctrinam, quàm ipsum Christum, qui secundum Divinitatem æterni Patris est Verbum. *Non autem, inquit, tantummodo eam, quæ Verbum Dei corporaliter generare meruerat, sed omnes, qui idem verbum spiritualiter audire, fide concipere, & bonâ operis custodiâ, vel in suo, vel in alieno, vel in proximorum corde parere, & quasi alere studuerint, asserit esse beatos.* Quomodo te sacratissima Carmeli montis Religio sibi similem constituit, qui te propter se solum, atque alios multos ad se alliciendos creavit? Christus prædicta omnia fecit idcirco, ut animis hominum Divinitatis suæ fidem imprimeret, mundumque doceret, uti duplicem ipse habebat naturam, ita etiam duas esse generationes illius; æternam videlicet unam, quâ à Patre æterno ante sæcula genitus est, novissimam verò alteram ac temporalem, quâ fuit post sæcula ex Matre Virgine natus. Quemadmodum verò Christus duplici generatione, & utrâque

*Nazia
de laud.
Virgin.*

virginali, uti ait Divus Gregorius Nazianzenus. processit, vetustissimâ videlicet & æternâ, quâ genitus est à Patre sine matre, & novissimâ ac temporali, quâ ex Matre sine Patre & conceptus & natus fuit, sacratissima Carmeli Religio duplicem quoque virginalem sortita est generationem, alteram in lege scripta antiquissimam, quâ ab Elia parente Virgine, absque Matris intervenientis consortio edita fuit; alteram verò in lege gratiæ recentiore, quâ ex Maria Virgine orta fuit ac producta; quæ productio ex Matre fuit sine Patre. Color geminus ac duplices distinctæ Carmelitani habitûs partes istius sunt duplicis generationis & testificatio & hæreditas. Paternæ quidem absque matris intervencu factæ testificatio & hæreditas est pallium album, ab Elia Elisæo Carmelitæ relictum: maternæ verò absque Patris consortio factæ testificatio & hæreditas, est sacrum & pullum Scapulare à Sanctissima Virgine Maria Sancto Simoni olim Carmeli Ordinis non modò alumno, sed & Generali Præposito cœlitûs delatum. Hoc unum inter duplicem Christi & illius sacratissimæ Religionis generationē intercedere discrimen videtur, quod in Christi generatione Pater cœlestis, Mater verò esset

terrena: in Carmelitani verò Ordinis productione Pater terrenus, Mater verò erat cœlestis. Sed in hac cœli terræque diversitate duplex illa productio tantum cœlestis substantiæ participavit, & ambæ Carmelitici habitûs partes tot ac tantis cœlestibus dotibus ornatæ fuere ac prærogativis, ut Mater è cœlesti Curia in terram descendens Scapulare detulerit; Pater verò ad cœlum è terra conscendens pallium dimiserit ac reliquerit.

Nulla datur Religio (etsi sanctissimæ omnes existant) quæ tale habuerit initium, quæve de talibus queat gloriari Progenitoribus: & cum benedicta hæc progenies duplicem sortita sit originem, & duplici generatione utrâque miraculosâ, utrâque singulari, utrâque cœlesti & divinâ sit exorta, devotionis excessui, aut laudum atque encomiorum exaggerationi attribui omnium minimè debet, si hodiernâ die iisdem Sacri Evangelij verbis dupliciter beatos huius Instituti proclamemus Aiumnos; quia verè Beati, tantæ quod Matris sint filij. *Beatus venter, qui te portavit.* Et reverà Beati, quia tanti Patris Filij. *Beati, qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud.* Duæ istæ Sacri Textûs clausulæ, ac duplex ista origo præsentis orationi nostræ fundamentum sup-

suppeditabunt atque argumentum. Benevolas præbete aures, atque ad gratiam obtinendam vestram operam conferte dicentes.

Ave Maria. &c.

Beatus venter, qui te portavit, & ubera qua suxisti. Luc. II.

§. II.

MAXIMA omninò Beatissimæ Virginis Mariæ excellentia in eo consistit, quod sit Filii Dei Mater; maxima Sacræ Carmelitanae Religionis excellentia in eo sita est, quod ipsius Alumni sint Filii Dei Genitricis. Ad hanc gloriosam applicationem opus non est, ut sacri Evangelii verba commutemus. Necessè, inquam, non est, ut illa de Genitrice in Gentricem transferamus, quia eadem est Genitrix; sed ut de Filio ad Filios extendamus, quia diversi sunt Filii, quamvis sibi haud omninò absimiles, prout deinceps videbimus.

Dum Spiritus sanctus de eodem utero virginali, de quo Evangelicum exclamat præconium: *Beatus venter*, mentionem faceret, Canticorum cap. 7. inquit. *Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.* Prætermisiss hic liliis & tritico, soli explicando acervo insisto. Lilia, ut inquit S. Ambrosius, puritatem virginalem sanctissimi ventris designant, triticum exprimit Filium,

qui in illo, aut ex illo natus est, veluti Christus ipsemet ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, &c.* Sed ex hoc ipso enascitur dubium; quia si triticum sit tantum granum frumenti, quomodo dicendus erit acervus tritici? *Beatus venter, & venter vallatus liliis*; De quo in utroque Testamento sit mentio, est idem venter virgineus. Si ergò triticum, quod in illo, & ex illo est prognatum, solum sit unicum granum, quomodo acervus dicendus erit? quod si granum sit Christus, acervus quis erit? quis erit mons? est mons Carmeli, quia & granum frumenti, & acervus tritici ambo ejusdem Matris sunt filii, ambo ejusdem sunt uteri partus. Ita supremum Ecclesiæ Dei oraculum Sixtus quartus Pontifex maximus declaravit ac definivit. Verba ipsius, quæ notatu dignissima sunt, attendite: *Venustissima Virgo Maria, quæ Dominum nostrum Iesum Christum, admirabili cooperante virtute Spiritus Sancti genuit, ipsa produxit Ordinem B. Mariæ de Monte Carmelo.* Ita, ut granum tritici & ejusdem acervus ambo sint partus ejusdem ventris, quia unica & eadem Mater, quæ unicum peperit filium, alios quoque progenuit. Dum Christum peperit, *Beatus venter qui te portavit*; Dum autem

Carmeli Ordinem produxit, *ven-
ter tuus sicut aceruus tritici* dictus
est. In primo partu unicum edidit
primogenitum; in secundo autem
plurimos cœlo dedit: sed in unico
filio quem genuit; & in multis,
quos produxit, semper una & ea-
dem Mater est. *Ipsa produxit Or-
dinem B. Maria de monte Carmelo.*
Hinc sacratissimi Evangelistæ Lu-
cæ percipietur textus ille, in quem
occæcatus Elvidius, non solum ut
triobolaris Theologus, sed etiam
ut deterior Grammaticus graviter
impegit. Sanctus nimirum Evan-
gelista evangelico penicillo suo
admirabilem Virginis Mariæ par-
tum, qui in stabulo Bethlehemitico
contigit depingens ait, quod
serenissima mundi Domina *peperit
Filium primogenitum.* Primogeni-
tum? ergo alios quoque genuit
filios? Id Elvidius blasphemo &
hæretico ore asseverat. Ego autem
& in sensu Catholico verum esse
non diffiteor. Sacra ergo Deipara
Virgo & primogenitum & secun-
dogenitos habuit filios. Primoge-
nitus est Christus; secundogeniti
sunt illius Carmelitæ. Ubi Deus
ordine & dignitate primus est, ibi
dari potest & secundus. In hoc
sensu D. Anselmus, Rupertus &
Guerricus Abbas Elvidium refu-
târunt: sed quia istorum Docto-
rum applicatio, generalior est,

utamur verbis Sixti, quæ non so-
lùm hujus sublimis prærogativæ
fundamentum præbuere, sed et-
iam ejus nobis rationem suppedit-
tant. Virgo Maria, ut inquit Pon-
tifex, Christum genuit: Ordinem
verò & Familiam Carmelitanam
produxit: atque istud discriminis
est inter Filium & filios, inter pri-
mogenitum & secundogenitos.
Primogenitus in utero conceptus,
ex utero natus & genitus est; se-
cundogeniti verò sunt producti.
Ad istorum intelligentiam, agite,
paulò altiùs provehamur. Post-
quam æternus Pater genuit Ver-
bum, alium generare non potuit
filium, sed quamvis non potuerit
generare, potuit tamen produce-
re. Potuit *ad intra* producere, &
producit Spiritum sanctum æqua-
lem Filio. *Ad extra* potest produ-
cere filios, sed illis Personis nequa-
quam æquales, qui sunt filii ad-
optivi, quos ejusdem spiritus effi-
cit participes. *Vt adoptionem filio-
rum Dei recipereamus, misit Spiritum* Gal. 4.
Filii sui in corda nostra. Ad eum v. 5.
penè modum contingit sacratissi-
mæ Virgini, quam idcirco Divus
Augustinus ideam Dei appellat,
ubi ait, *Si formam Dei te appellem,
digna existis.* Deipara enim Virgo
Filium à se genitum ac naturalem
præter unicum, qui simul est uni-
genitus Patris Filius, alium nullum
habet

Serm.
de Nat.

habet nec habere potest; Filios autem productos & adoptivos potuit plurimos hæc Mater sublimis obtinere : hi verò ex speciali prærogativa ac filiatione sunt in primis Religiosi Carmelitæ, quos imposito eis nomine, & factâ in filios adoptione *ad extra* produxit; *ad intra* verò (sic dici si lubet) communicando , & in illis proprium producendo filium, uti videbimus, *ipsa produxit.*

§. III.

PRobè equidem scio, naturalem inter Virginis Filium & adoptivos infinitum intercedere discrimen. Verùm in hoc ipso statu, & in ipsis his verbis aliqua mihi illucescit excellentia, quæ etiam in comparatione filiorum ad filium talis esse videtur. Quæro enim, in quo sit major prærogativa & præstantia; an in eo, quod sit quis filius naturalis, an quod sit adoptivus? Adoptio est naturæ supplemen- tum, atque idcirco palam esse videtur, longè esse excellentius, naturâ esse filium, quàm adoptione. Veruntamen absolutè ac præcisè loquendo, dico, quod filius adoptivus ampliori gaudeat quodammodo prærogativâ, quàm naturalis. In filio naturali præstantia fundatur in filiatione seu progeneratione; in adoptione autem filiatio

fundatur in ipsa præstantia. Filius naturalis ideò amatur, quia filius est; adoptivus autem est filius, quia amatur. Quod quis naturalis sit filius, fortuitò fit, quod verò adoptivus evadat, ex merito accidit. Ratio istius rei est, quia naturales filii sunt partus naturæ, adoptivi autem sunt filii electionis. In prioribus voluntas, uti & iudicium locum omninò nullum habent; in posterioribus verò quidquid agitur, totum à iudicio, totum procedit à voluntate. Hoc signanter in Epistola ad Sisinnium Divus observat Ambrosius ubi ait . *aut naturâ filios suscipimus, aut electione, in natura casus est, in electione iudicium.* Quantum igitur fors vel casus differt ab electione, tantum una proles aliam antecellit : quod si parentes filios electione susciperent, proprios plurimi alienis commutarent, imò liberis quandoque omninò carere, quàm tales habere mallent. Nunquid Adamus electurus vobis videtur fuisse Cainum, Noë Chamum, Abraham Ismaëlem, Isaac Esauum, Jacob Rubenum, David Absolonem? absolutè ita futurum fuisse non videtur; at quilibet iis prolibus esse debet contentus, quas forte obtinuit, quia proles in hac parte bonis fortunæ adscribuntur. In filiis autem adoptivis contrariūm usū venit, quia istius

alte-

Cassiod.

alteriusve electio à nostra voluntate, à nostro pender iudicio, ac magno proinde voluntas & iudicium illius præpediatur errore oportet, qui omnium excellentiorem dignioremque non eligat. *Non est dignus adoptari*, ait Cassiodorus, *nisi qui fortissimus meretur agnosci*. Ac rationem subjungens illam ipsam, quam observavimus, differentiam insinuat in his verbis: *In sobole frequenter fallimur: ignavi autem esse nesciunt, quos iudicia pepererunt*. Filii naturales sæpe sæpius desiderio parentum non respondent, quia licet sint filii naturâ, sunt tamen & fortunâ; in filiis verò adoptivis adoptans plerumque de fine intento voti; sui effectu consequendo est certus, quia sunt filii electionis ac partus iudicii, *quos iudicia pepererunt*.

Talis aut penè talis (cum personarum distantia sit infinita) differentia est, quæ gloriosè inter naturalem Virginis Mariæ Filium, & hosce adoptivos reperitur. Et naturales & adoptivi ambo ejusdem Matris sunt filij; sed Christus est viscerum ipsorum sacratissimorum Virginei Corporis Filius. *Beatus venter, qui te portavit*; Carmelitæ autem sunt filij iudicii ipsius, *quos iudicia pepererunt*.

Suprema Virginis Mariæ excellentia, quam S. Anselmus stupen-

dam vocat, est, quod Maria & Deus ejusdem sint Filij Parentes: suprema autem prærogativa, quæ huic sacrae tribui potest Religioni, est, quod Carmelitæ & Christus sint Matris ejusdem Filij. Nec Deus amplius quid præstare potuit Mariæ, quàm ut Unigenitum suum ipsidaret in Filium; nec Maria amplius quid exhibere potuit Carmelitis, quàm ut Filium suum donaret ipsis in Fratrem. Et quamvis Christus naturalis sit ejusdem Genitricis Filius; ipsi verò adoptivi; naturalis autem filiatio sit partus corporis, *Beatus venter*; adoptiva autem filiatio partus sit iudicii, *Quos iudicia pepererunt*: nescio an ob istam differentiam dicere queam: *Quinimò Beati*. Verùm animis advertite felicissimi Patres, vos Filios esse iudicii, iudicii inquam, non Jacob, uti fuere Manasses & Ephraim; neque Augusti aut Trajani, ut illi, quos ipsi adoptarunt, sed Sacratissimæ Dei Genitricis. Vos, & cogitationes Deiparæ Virginis ejusdem estis iudicii partus. Videte igitur cum sitis cogitationum ipsius germani Fratres, an vestri memoria in illa vobis deesse queat. Solùm Verbum divinum præstantioris iudicii Filius est, quàm vos, quia ex æterni Patris mente genitum est, vos autem ex ipsius Matris iudicio producti estis.

§. IV.

VERUM de iudicio ad voluntatem, quæ altera animæ pars est, quæ ad adoptionem, sive adoptorum generationem filiorum concurrat, transeamus. Jacobus Apostolus ubi loquitur de adoptione & dignitate filiorum Dei, ad quam per merita Christi elevati sumus, disertè observat, ac tanquam singulare quid ponderat, quod in hoc generationis modo Deus nos generat voluntate: *Voluntariè nos genuit verbo veritatis*. Hæc voluntas veritatis, ut sic dicam, circumstantia est transcendens & generalis in omnibus Dei operibus, atque in cunctis naturalibus, sive supernaturalibus beneficiis, quæ ex infinita illius liberalitate in homines proficiscuntur. Voluntariè nos creavit, voluntariè nos redemit, voluntariè nos conservat, sustentat & gubernat, & quidquid operatur aut non operatur, voluntariè facit. Cum ergo voluntas & voluntarietas Dei ita inseparabiliter cunctis adsit operationibus ipsius, cur, obsecro, divinus Apostolus in filiorum adoptivorum generatione singulariter exprimit voluntatem, atque in illo verbo, voluntariè vim maximam facit? *Voluntariè genuit nos*. Differentiæ rationem ex ipsis

Apostoli verbis hausit S. Fulgentius, quam etiam ante ipsum jam animadverterat Divus Athanasius, & est utroque dignissima. De tribus nimirum Apostolus in verbis illis facit mentionem; nempe de voluntario, generatione, & verbo: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis*. Dicit ergo S. Fulgentius: *Nos Deus voluntariè genuit, quia voluntas generationem præcessit: in Unigeniti autem generatione nulla generantis præcessit voluntas; ubi sine initio naturali permanet æterna nativitas*. Generatio æterna, quâ Pater generat Verbum, non est, nec esse potest voluntaria, quia Filius per actum intellectûs, quo se Pater ante omnem voluntatis actû cognoscit & comprehendit, genitus est. Quia verò naturalis filii generatio non est libera nec voluntaria, sed necessaria, ideo quando Apostolus loquitur de generatione adoptiva, ita illam voluntatis circumstantiam ponderat & exaggerat dicens: *voluntariè genuit nos*: discrimen ostendens & inæqualitatem exactâ mentis staterâ expendens, atque si diceret: etsi Deus nullum præter unicum Filium naturalem generare potuerit, potuit tamen generare, & re ipsâ generat filios adoptivos. Et supposito quod illi eadem attributa & eandem qualitatem non obtine-

ant, habent tamen quandam circumstantiam, quâ hæc inæqualitas plurimum adæquatur, si enim adoptivæ generationi desit esse naturale, illa tamen superabundat in esse voluntario. Et hæc voluntarii circumstantia tanti ponderis, momenti ac pretij est, ut voluntarium secundæ primæ generationis ferè suppleat excessum. In prima generatione Pater totum esse divinum tribuit Filio, sed absque ullo voluntatis concursu; in secunda verò idem Pater solam istius esse participationem filiis adoptivis largitur: sed voluntariè: *Voluntariè genuit nos.* Nolo his diutius immorari, atque ea, quæ dixi de Patre, applicare & Matri, sed ulterius progredior.

Quærun Theologi, an Christus sit Filius Dei naturalis an adoptivus? in quantum Deus & Verbum est, dubium esse nullum potest, quin sit filius naturalis. In quantum autem homo est, Scotus & plures affirmant esse filium adoptivum; sed communior ac magis recepta, & secundum Doctorem Angelicum certior sententia est, quod etiam ut homo sit Filius Dei naturalis. Hinc sequitur Christum dupliciter, ac duplici ratione esse filium Dei naturalem; semel nempe per generationem æternam, ac semel per temporalem.

Sed quare Deus voluit, ut Unigenitus Filius naturalis ipsius veluti bis esset hujusmodi filius, & quasi suo animo factum satis non esset, quod semel ipsum genuisset, voluit illum in alteram quoque vicem generare? quia videlicet etsi in prima generatione satisfactum esset naturæ, nondum tamen satis esse factum videtur amor, cui etiam ut fieret satis, non solum voluit, ut naturâ ipsius esset Filius, sed simul & naturâ & electione; unâ quidem ratione filius naturalis cū omnibus proprietatibus filio naturali competentibus, ac rursus aliâ ratione filius etiam quidem naturalis, sed cum aliqua adoptivi proprietate. In prima Filij Dei generatione voluntas, uti vidimus, partes nullas habuit, quia fuit generatio necessaria, non verò libera. Quare ut voluntas & amor ad generationem Filij Dei quoque concurrerent, iterum filius generatur, ut sicuti per naturam filius est naturalis, ita etiam per electionem talis existat.

Fuit hæc Sancti Hippolyti cogitatio sublimissima, cujus verba etsi intellectu difficillima sint, quia amplius quid illis exprimere videtur; hoc tamen ipsum, quod diximus, & aliud nihil illis significat. *Qualem igitur Filium suum Deus per carnem misit, nisi* S. Hipp
Ver-

*Verbum, quod à principio scilicet filium vocavit, quia futurum erat, ut ortum caperet. Et cum Filius vocatur, commune nomen amoris erga homines sumit; nec enim Verbum per se & sine carne perfectus Filius erat, cum tamen perfectum esset Verbum Unigenitus. Id est antequam Unigenitus Dei Filius humanam assumeret naturam & ab æterno, quod attinet ad perfectionem & integritatem infinitam naturæ perfectus fuit filius, sed quod spectat ad satisfactionem & nomen amoris, deerat ipsi concursus voluntatis, quia necessariò, non verò liberè & per electionem naturâ genitus erat, ideòque ab ipsâmet æternitate aliam in tempore futuram decrevit, vel quasi adoptavit generationē, ut suppleret & quâdam ratione perficeret in secunda, quod absque tamen ulla imperfectione (cùm ubiq; summa perfectio reluceret) non potuit obtinere in prima. In prima Verbū foecundissimæ Patris naturæ fuit Filius, sed absq; affectu, uti S. Greg Nazian. affirmat, ubi ait: *Pater genuit filium sine affectu.* In secunda verò affectus unitus est naturæ, & Pater, cui satis non erat diligere filium, postquâ illum genuisset, voluit denuò diligendo generare, atque idcirco quia diligebat, generavit, ut quemadmodum prius Pa-*

terni vocabatur Filius intellectus, ità etiā filius dilectionis ipsius vocaretur, *Filium dilectionis suæ*, inquit Apostol. Hæ sunt vestræ prærogativæ, Partheniæ Carmeli Matris Filijs, videtur enim Matre cum Patre, uti Rebecca cum Jacob, competisse hîc in dilectione filij primogeniti, illa in amore secundogenitorum. Vos estis Sacratissimæ V. Mariæ Filij; sed quales filij? Filij mentis, voluntatis, judicij & dilectionis. Ipsiûs judicium vos cæteris prætulit; amor ipsius vos elegit; judicium vos concepit, amor verò genuit. Non estis equidem Virginei Mariæ uteri filij, hoc enim privilegium soli Dei & Virginis filio debetur. *Beatus venter, qui te portavit*; sed ex quodam jure prærogativo, quod non minus, sed aliquo modo sublimius videri cupiam posset, estis viscerum animæ ipsius filij, in anima illius concepti, in mente geniti, & ex mente prognati. Quis ista præcisè considerans negabit, hunc generationis modum longè esse nobiliorem atque excellentiorem, concipi nimirum & generari in anima, quàm concipi & generari in corpore? Certè ipse Christus in hocce negotio comparisonem instituit, & quæstionem sive difficultatem hac ratione resolvit ac decidit. Marcel-la beatum proclamabat sacratissimum

Coloss. i.
v. 13

S. Greg
Nazian

mum Beatissimæ Virginis uterum
 sive ventrem, quia conceperat &
 genuerat Christum: *Beatus venter,*
qui te portavit. At Magister divi-
 nus respondit: *Quinimò beati, qui*
audiunt verbum Dei & custodiunt
illud. Quasi diceret, imò beatiore
 dico illos, qui concipiunt & pari-
 unt in corde vel in anima, sive aliàs
 mea Mater sit, sive alia. Iste est ge-
 nuinus istorum verborum sensus,
 uti S. Augustinus cæteri; sacri In-
 terpretes exponunt. Duobus ergo
 modis sacra Virgo Maria Chri-
 stum concepit & genuit; concepit
 in utero & concepit in corde, ge-
 nuit in corpore & genuit in men-
 te. Et iste concipiendi ac genera-
 di modus fuit multò nobilior &
 præstantior priori. *Felicius Chri-*
stum mente, quàm ventre gestavit,
 de ipsa Deipara ait S. Augustinus:
 Nunc ipso Christo cum bona illius
 venia tantisper relicto, de secundo
 genitis Matris ipsius etiam compa-
 rativè ad encomium istud Evan-
 gelicum *Beatus venter*, dicamus,
quinimò beati. Quia cum Christus
 & Carmelitæ sint ejusdem cœli
 Reginæ filii, Christus in hac consi-
 deratione est Filius naturalis, &
 Carmelitæ adoptivi: Christus in
 utero Mariæ conceptus, Carmeli-
 tæ in corde, Christus in corpore,
 Carmelitæ autem in anima, quia
 judicij illius & amoris sunt filij.

§. V.

Multum dixisse videri possem
 nonnemini, nisi Privilegij isti-
 us generalitas pretij singularita-
 tem & peculiarem tolleretur existi-
 mationem. Video enim & audio
 quosdam doctiores, atque eos in-
 primis, quorum interest, dicentes
 esse adoptivum V. Mariæ filium
 non esse singularem unius istius
 Religionis prærogativam, sed mul-
 tis aliis Congregationibus & Com-
 munitatibus, etiam à Sacra Sede
 Apostolica probatis communem,
 quæ sub eodem nomine & vexillo
 merent ac militant, & speciali quo-
 que cultu venerationis Deiparæ
 Virgini sunt addictæ. Atq; isti pri-
 marii ac potiores sunt æmulatores
 atque oppositores: secundarii ve-
 rò sunt omnes, quotquot singulari
 sunt in eandem cœli Reginam pie-
 tate, quique speciali affectu atque
 obsequio ei sese consecrârunt; ne-
 mo enim illam in Matrem assump-
 sit, quin illa ipsum vicissim in filium
 acceptârît. Quando Christus è
 cruce pendens dixit S. Joanni: *Ecce*
Mater tua; mox idem ipse qui vidit
 & testimonium perhibuit Evange-
 lista, subjungit; *Et ex illa hora acce-*
pit eam Discipulus in sua, vel, ut alii
 legunt, *in suam.* Ubi studiosius ob-
 servandum est, quod de seipso san-
 ctus ille Evangelographus ait,
 quod

Ioan. 19
v. 27.

quod Mariam in matrem acceperit ; at ex parte Mariæ non dicit, quod illa ipsum acceperit in filium. Cur verò cum dicit eam à se receptam , non ait etiam ab illa se fuisse acceptum & ipsum utiq; disertis id verbis asserere supervacaneum videri potuisset ; quamprimum enim Matrem V. in matrem nostram nos accipimus, mox ipsa omni sepositâ morâ in filios nos quoq; suos assumit. *Expressit, quod magis dubium esse poterat: tacuit, quod minus erat dubium:* in dictum Evang. locum ait Salmeron. Dubium enim, an illam in matrem accipiamus ex parte nostra se tenet, quin verò ipsa benignissima Domina in filios nos suos lubens volens accipiat, dubium esse nullum potest. O quanto peccatoribus id solatio est ! sed plures sunt nobis qui obstant, omnes nimirum cujuscunque conditionis fideles ; omnes enim Christiani Christi Matris sunt filii. Ita affirmant D. Aug. Origenes, S. Anselmus, Rupert. atq; alii ex Patribus non pauci. Ratio est, quia per fidei unionem perq; Baptismi regenerationē cuncti fideles sunt membra Christi, qui est corporis hujus mystici caput, adeoq; Mater Christi omnium istorum membrorum mater est. *Ipsa unica V. Mater, quæ se Patris unicum genuisse gloriatur, eundem unicum suum in*

omnibus membris ejus amplectitur, omniumq; in quibus Christum suum formatum vel formari cognoscit, matrem se vocari non confunditur, ait Guerr. Abbas. Gilbertus verò similiter Abbas paucioribus ac magis energicis verbis sic inquit. *Mater Christi mater est membrorum Christi, unde etiam ab omnibus mater appellatur, & ab omnibus cultu debito, ut mater honoratur.* Si ergo omnes Christiani, si omnes Virginis ter sanctæ cultui devoti, si omnes qui speciali vitæ instituto ejus sese manciparunt obsequio, & sub ejusdem sanctissimæ Dei Matris Mariæ nomine & patrocinio Christo militant & inserviunt, hujus serenissimæ Reginæ filij vocentur, quænam est ista Carmelitanæ Religionis prærogativa, quam tantis hucusque encomijs celebravimus ? etenim ipsi soli, alijs exclusis, Deiparæ Virginis filij si essent, quædam illa eximia dignitas foret atque eminentia ; sed hæc eadem gratia multis communis cum sit, adeone illa magna, adeone excellens, adeone censenda est gloriosa ? imò verò : at enim nihil continere singulare videtur : ex hoc ipso capite singularissimam ego esse decerno. Est enim prærogativa hæc omninò singularis, quæ similem non habet, quod ipsi sublimissimæ hujus Dominæ filij specialiter no-

Gilbert

Guerr.

minentur, quæ tot tamque illustribus fœcunda est liberis. Quod in Evangelica historia in majorem me rapiat admirationem nihil est, quàm ubi amabilem illam pompam, stylumque intueor singularem, quo S. Joannes superpresso nomine proprio, quo tamen reliquos indigitare Apostolos solet, ubi deseloquitur, semper dilectum sese Discipulum nominat. *Discipulus quem diligebat Iesus.* Quid ais divina aquila? ergone S. Petrus, S. Andreas, cæterique Apostoli omnes non sunt Discipuli Jesu? sunt utique, & ante te in Discipulos assumpti. Nunquid Petrus & Andreas sunt dilecti? quinimò prius te electi, prius te vocati. Cum ergo cæteri Apostoli æquè sint Discipuli, & Discipuli dilecti, quænam illa exceptio aut prærogativa est, de qua ita gloriaris? amplior & singularior est, dari quæ possit. Si alij non darentur Discipuli, & Discipuli à Christo dilecti, tam eximia non esset hæc excellentia: sed cum tot sint Discipuli totq; dilecti, specialissima hæc Joannis gloria est, quod sit Discipulus Christo dilectus. Singularitas non consistit in unitate, neq; sublimitas in magnitudine; sed in eo, quod quis inter multos sit solus, & inter magnos magnus, in hoc consistit singularitas. Idem de Mariæ Filijs

pronuntio. Verùm ut id percipiamus apertius, ipse S. Joannes declarator accedat. Ultima conditi à Christo agonizante Testamenti clausula fuit, quod Matrem suam Joanni & Joannem Matri, ipsam in matrem, hunc in filium destinârit & commendârit. *Ecce Filius tuus, ecce Mater tua.* Quæro jam, an per hanc clausulam cæteri Apostoli fuerint exclusi? nullo modo; sic enim ipsemet testator Christus post suam resurrectionem, quando tres Marias ad Apostolos legavit, declaravit dicens: *Ite, nuntiate fratribus meis.* Si ergo post denominationem ac designationem Joannis in Filium Mariæ, cæteri Apostoli æquè fuere fratres Christi, adeoq; & Mariæ matris ipsius filij, quid Christus plus contulit Joanni? & si pro Joanne speciale fuit privilegium, quare illud ad cæteros extendit? ut magis ipsi soli proprium esset, & singularitas sublimior redderetur; societatem ei attribuit, ut singularem efficeret, attribuit comparisonem, incomparabilem ipsum ut constitueret. Alij quidem Apostoli sunt fratres Christi, adeoque & filij Mariæ; sed Joannes ex omnibus istis filijs est filius. *Ecce Filius tuus.* Et sicut Joannes respectivè ad Christum inter Discipulos est Discipulus, & inter dilectos dile-

ctus

Joan.
21. v.
20.

Joan.
19. v.
27.

Matth.
28. v.
10.

Etusfic ad V. Mariam quod attinet inter filios est filius. Cæteris Christus nomen contulit, Joanni antonomasiam. Cæteris filiationem concessit, Joanni filij tribuit specialitatem. *Ecce Filius tuus, ecce Mater tua.* Jam nunc indubiè me percepistis, & quàm proprium ac peculiare sit sacræ huic Religioni Carmelitanae singulare filiorum Mariæ privilegium, intellexistis. Cum cæteris sunt filij, sed non ut cæteri; speciali enim electione, speciali amore, speciali nomine, speciali prærogativâ; speciali denique filiatione ex omnibus Mariæ filiis Filij sunt hujus Sacræ Religionis alumni. In tres particulares Hierarchias cœli Reginæ filios distribuimus, quarum quælibet aliam antecellit. In prima & infima omnes annumerantur fideles. In secunda & media, omnes eidem Virgini quodam pietatis affectu singulari addicti: Intertia verò & suprema omnes, qui speciali Religionis Instituto ejus obsequio mancipati & consecrati sunt, comprehenduntur. Sed ex omnibus his Hierarchijs verè Angelicis specialiter electa, & Angelorum Reginæ dilecta est Carmelitana ipsius Familia. Ipsemet Christus istius gratiæ (sicut omnium aliarum) Author id nobis apertè testabitur & confirmabit: Salomonis enim ora-

culo & figurâ Cant. sexto sic dicit: *Sexaginta sunt Reginae & octoginta Concubinae, & adolescentularum non est numerus: una est columba mea, perfecta mea: una est matri suæ, electa Genitrici suæ.* Omnes Patres & Expositores consentiunt, quod in his tribus hujus divisionis differentiis, Reginarum scilicet, Concubinarum & Adolescentularum, tres comprehendantur animarum status sive ordines, qui in majori vel minori perfectionis & unionis cū Christo gradu, omnes sunt ipsius sponsæ & Matris ipsius filiæ. In hoc etiam optimè discriminatas atq; expressas tres à nobis jam propositas filiorū Virginis adoptivorum habemus hierarchias. Id verò quod magis extollit Salomon seu Spiritus S. est, quod inter istas hierarchias & ordines, & super omnes illas detur una, quæ est unica singulariter electa Matri suæ. *Vna est Matri suæ, electa Genitrici suæ.* Sed quænam est hæc unica & singulariter electa? Ponderate verba, & videbitis, quod sit Religio Carmelitana. *Vna est Matri suæ, electa Genitrici suæ.* Non dicit solummodo quod sit unica & electa *Matri suæ*, sed magis signanter & appositè dicit, *Matri suæ*, quæ ipsâ genuit: *Genitrici suæ*: distinguens in ipsa maternitate duo diversa nomina, & duplicè maternitatis modū ostendens

dens. Sacratissima Virgo omnium cæterorum Ordinum Mater est, sed Carmelitani Ordinis & Mater & Genitrix, quia illum genuit & produxit, uti jam diximus. Ipsa produxit Ordinem de Monte Carmelo, & quia producendi & istos Filios generandi modus fuit specialis electio, quam de ipsis fecit, hanc electionem mox declarans statim subjungit, *Electa Genitrici sue.* Cæterorum Mater est, quia ipsi propria devotione moti illam elegerunt: Carmelitarum autem Mater est & Genitrix, quia Sacratissima Virgo illos elegit. *Electa Genitrici sue.* Propterea ex tot filiis unicus fuit filius, & ex tot institutis unica est Religio: *Vna est Matri sue, electa Genitrici sue.*

Hæc mundi Domina in electione Carmelitani Ordinis, & hæc gloriosissima Mater in horum Filiorum suorum electione habuit se sicuti Deus in electione Matris suæ se habuit. Ut Deus Virginem Mariam in matrem eligeret, tres in primis instituit electiones, easque melioris portionis earum in mundo reperiri quæ possent. Ex omnibus Populis elegit & selegit unum, qui fuit Populus Hebraicus in Abraham. Ex omnibus Tribubus populi istius, statim elegit unam, quæ fuit Juda. Ex omnibus familiis istius Tribus elegit

& segregavit unam, quæ fuit Davidis. Denique ex ista familia digniorem elegit personam, quæ fuit B. Virgo Maria. *Ad Virginem Luc. 1. desponsatam Viro de domo David. v. 27.* Idem Deipara Virgo in istorum fecit electione filiorum, ut ex omnibus suis filiis ipsi unicus essent, & electorum præelecti. *Vna est Matri sue, electa Genitrici sue.* Ex omnibus enim Populis & Gentibus orbis universi elegit Christianos, qui sunt ipsius filij per fidem: ex omnibus Christianis omnes sibi devotos elegit, qui sunt filij per affectum: ex omnibus sibi devotis sacras elegit Congregationes, qui sunt filij illius per institutum, qui sub ipsius sacro nomine & patrocinio ei inserviunt. Denique ex omnibus institutis, quæ fuerunt, sunt aut erunt, elegit Ordinem Montis Carmeli, ut hæc Religio esset unica electa inter omnes illius filios, & super omnes illos propria sua. *Vna est Matri sue, electa Genitrici sue.* Aliud enim est respectivè ad eosdem Parentes esse filios, & aliud esse filios suos. Jacob plurimos, uti novimus, habuit filios, sed Filius suus erat Joseph. Inter cæteros filios triplex reperiatur distinctio: alij enim erant filij Balæ, alij Zelphæ, alij Liæ; sed Joseph, qui erat Rachelis primogenitus, erat filius suus. Hæc fuit inhumana.

inhumana allusio, quam invidi fratres tunica sanguine conspersa exhibitione fecerunt, ubi dixe-

Gen. 37 runt: *Videntrum tunica filii tui sit,*

v. 32.

ibid v.

33.

v. 35

an non? Et hæc quoque fuit energia doloris, quo ipse Jacob agnitâ tunicâ ait. *Tunica Filii mei est.* Cæteri filij ipsum filium tuum appellârunt; *Filii tui*: Pater vocat ipsum filium meum, *Filii mei*; quia licet omnes essent filij Jacob, Joseph tamen erat filius suus. Et ad majorem rei istius, de qua tamen dubitare nemo potest, expressio- nem, congregatis (inquit sacer textus) *Omnibus liberis eius, ut lenirent dolorem patris, ipse respondit; descendam ad filium meum lugens in infernum.* Nolo, inquit, aliam habere consolationem præter mortem, ut vadam ad requirendum & videndum filium meum. Omnes ergo, quos habes hîc præsentés, non sunt filij tui? ita, filij mei sunt, sed non sunt filius meus. Cæteri quoque erant filij, & hoc non inficiabatur Jacob, sed filius suus erat Joseph. Multum inter se differunt, esse filios ipsius, & esse filium suum. Hæc est differentia, quæ in electione purissimæ Virginis Mariæ, cum tantus sit numerus filiorum ipsius, omnesq; dilecti, unus ab aliis plurimum discriminetur. Cæteri sunt Filij Virginis, sed Carmelitæ sunt filij

Pars III.

sui; *una est matri suæ, electa Genitrici suæ.*

§. VI.

Absque eo, quod ab historiarum Josephi contextu recedamus, ego authenticum instrumentum regulamq; firmissimam istius differentiarum producā. Dicit sacer textus, quod *Israhel diligebat Io-*

Gen. 37.
v. 3.

v. 4.

Gen.
cap. cit.

seph super omnes filios suos. Hunc verò excessum & diversam ac differentem parentis dilectionem cæteros Josephi fratres minimè omnium latuisse ipsa sacra historia fidem facit, ubi ait: *Videntes autem fratres eius, quod à patre plus cunctis filiis amaretur.* Amor affectio est, quæ aspectum non minus fugit, quàm anima, in qua nascitur, & in qua vivit. Si verò non videtur amor, quomodo ergo cæteri filij Jacob amorem illius adeò manifestè videbant, ut absque ulla jam ambiguitate cognoscerent Josephum parenti præ cunctis in amoribus esse? *Videntes quod à*

Patre plus cunctis fratribus amaretur. Per effectus id coloris agnovērunt: *fecit ei, ait sacer textus, tunicam polymitam.* Fecit nimirum Jacob Josepho tunicam ex variis coloribus contextam, & cæterorum tunicis præstantiorem, & hoc fuit evidentissimum signum, quod ipsius amoris differentiarum no-

E

titiam

ritiam ipsis indidit. Videre jam vultis, qua ratione Carmelitæ sint Beatissimæ Virginis Mariæ Josephi? intuemini Scapulare quod ipsa in manibus tenet, quodque ipsa cælorum Regina eis tradidit, cum pro ipsis solis contextuisset. *Fecit ei tunicam polymitam.* Polymita interpretatur ex variegatis coloribus. Duæ hæ fasciæ e cælesti vestiario depromptæ, quibus Virgo Sacratissima album Eliæ vestimentum variis coloribus intertexuit, sunt characteres ac signa sub sensum cadentia, quibus, quod ipsi præ cæteris omnibus sint filij sui, apertè comprobatur. Non me latet Josephum fratribus ob vestis singularitatem duntaxat non fuisse invisum. Plurimi fuere, qui linguâ & calamo hanc gloriam impugnare atque obfuscare, Carmelitasque eâ, haud secus atque invidi fratres Josephum tunicâ exuerunt, spoliare sunt connisi. At modò æmuli isti latrare amplius non queunt; quia Sancta Mater Ecclesia summorum Pontificum diplomatibus eis ora obturavit. Veritatem enim hanc declârarunt & confirmârunt Alexander V. Clemens VII. Paulus V. Gregorius XIII. & alij, ac præ reliquis & ante illos Joannes XXII. cui Sacratissima Virgo apparuit ac fore revelavit, ad supremum Ecclesiæ solium ut ipse sublimaretur, cui tamen revelationi hanc conditionem ac

legem adjecit, ut ipse sacri sui Scapularis certitudinem firmaret & roboraret privilegia, quod Scapulare ipsemet Pontifex *habitus Sancti signum* appellat. Voluit nimirum purissima Virgo, postquam sacrum hocce pignus Carmelitæ impertiit, illud rursus, instar Jacobi, velut suum agnoscere: *Hæc est tunica filii mei.* Hoc est filiorum meorum vestimentum. Quid igitur invidos reperiri miramini? finite illos, maximis enim impelluntur rationibus. Bene natus non adeò improbo invidias, etiam inter ejusdem parentis filios. Invidebat Cainus justo Abeli: & cur ipsum invidiâ non fuisset persecutus invidebat enim ipsi, quod Deo esset acceptior; adeoque veluti cæteri rationem invidendi nullam habent, qui res alias invident, ita ille per magnam habuisse videtur. Sanè si quid aliud, sola Dei, & post illam (semper enim conjunctim incedunt) Deiparæ Virginis gratia ad invidiam quempiam extimulare debere videtur. Cur natu minorem fratrem invidiâ non prosequeretur primogenitus, cum videret eum primâ vestiri stolâ: *citò proferte stolam primam?* Si ergo hæc prima Dei matris sit stola, cur filij isti invidiæ non essent expositi? ipsi enim respectu Christi sunt filij natu minores, & ipso- rum stola respectu cæterorum filio- rum

rum est prima. Vestivit primogenitū naturalem, vestivit & primogenitos adoptivos, adeoq; unum velut alios insignivit, & colorum varietate distinxit. Dum ex purissima Virgine quæreretur: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto?* ipsa respondit: *Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex millibus.* Dilectissimum suum præ omnibus ex rubro albicante (incarnati nomine alia idiomata exprimunt) humanitatis colore super divinitatis candorem convestivit, filios autem super omnes dilectos pullo super Eliæ candorem colore cooperuit.

Cant 5.
v. 9.

5. Reg.
19. v. 19

Tertio lib. Reg. cap. 19. refertur, quod Elias imposuerit pallium super Elisæum, quo pacto, uti per celebres istius loci Expositores affirmant, eum suæ Religionis habitu donavit, atque in illam ipsum cooptavit, veluti etiam comprobatur ex eo, quod statim Elisæus, facta omnium renunciatione bonorum suorum, relictaq; paternâ domo, etiam secutus est & obediuit ei. Deinde post aliquod tempus uti lib. 4. Reg. cap. II. habetur, Elias ab Elisæo digressurus illi ait, ut peteret quidquid vellet, hic verò postulavit, ut ipsius spiritus in se duplicaretur: *obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus.* Cui respondit Elias, rem esse perdifficilem quam postulasset, fore tamen, ipsum, dum ab eo tolleretur, intueri si

4. Reg.
2. v. 9.

posset, id quod petierat ut obtineret: *si videris me, quando tollar à te.* Tunc igneus apparuit currus, quo Elias subvectus per aëra volitat: Elisæus verò, *scindit vestimenta sua*, atque ilicò levavit, tulitque pallium Eliæ, quod eo in aërem sublato deciderat: *levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei.* Innumera prope modum sunt, in hoc per celebri eventū observari atq; expendi quæ possent. Imprimis immoderatum, imò temerarium fuisse videtur desiderium istud, quo Elisæus postulat spiritum Eliæ duplicatum, idq; vel maximè, quod ille ipsum spiritum suum (quando minùs eum quem ipse non habebat) dare non posset. Quod si spiritum igitur illum daturus erat Deus, quid referebat, utrum Elisæus raptum Eliam videret nec ne? quod si Elisæus Eliæ jam habitum gestabat, cur in alteram ei vicem hic imponitur? & si illum ei dare volebat Elias, cur non dabat, in terris cum ipso etiam num cum ageret? deniq; cur Elisæus sua scindit vestimenta, & utraq; retinet, nempe istud à se discerptū, & aliud è cælo delapsū & integrū?

ibid. v.
10.

ibid. v.
12.

v. 13.

Omnia ista unica prophetica figura erant eorū quæ postmodum Carmelitanæ Religionis, in Elisæo tanquam capite tunc repræsentatæ erant obventura. Postulavit Elisæus futurorum præseius, ut fieret in eo duplex spiritus,

3. Reg.
19. v.
20.

quia spiritus ille , quem in lege scripta receperat , in lege gratiæ duplicandus erat ac perficiendus, nontamen conciliatore ipso Elia. Id ex ipso sacro contextu satis aperte evincitur : postquam enim Elias primâ vice pallium suum Elisæo imposuisset , ei ait fecisse jam se, quod ad ipsum spectaret : *quod enim meum erat, feci tibi*. Non igitur erat Elias, qui secundum ei daturus erat vestimentum , neque qui in eo duplicaturus erat spiritum; & ideo Elisæus non dixit: *da mihi*, sed *fiat in me*. Elias autem ubi ad petitionem illius respondit, non dixit *dabo tibi*, sed *erit tibi*; In hacce figura propheticè adumbra- tum mysterium istud erat , quod Eliæ posteri ac successores aliud accepturi essent vestimentum , & cum ipso duplici quoque spiritu donandi , uti factum fuit sacro recepto Scapulari. Quamobrem cum vestis Eliana altera vice donaretur Elisæo , non fuit ea tradita in terra, sed è cœlo delapsa. Atque idcirco etiam Elias futurum adpromisit, quod petebat Elisæus, at non nisi sub ista conditione , si ipsum raptum conspiceretur; quia si Carmelitæ in eodem instituto , Eliam præ oculis semper habentes, non perseverassent, hanc gratiam à Deipara V. promeriti non fuissent, nec ipsa purissima Virgo illos in

Carmelo morantes adeò frequenter, uti fecit, visitasset ; neque ipsi in eodem monte , etiam ante illius suæ Matris in cœlos assumptionem primam ei sacram ædem erexissent, veluti reverà erexerunt. Ideò Elisæus, quod stuporem conciliare cui posset, vestimentum , quod ab Elia primum receperat, scidit, illud verò quod è cœlo diuissum ei fuerat, levavit atq; suscepit : sic enim Carmelitæ pervetustam Eliæ vestem scindentes ex illa pallium sibi album concinnarunt, ac recepto altero , sacro pulloque Scapulari, ejusdemque coloris tunicâ fuere perfectè vestiti , atque ut sacratissimæ Deiparæ Virginis filij insigniti.

Idem omninò celsissima mundi Domina egisse videtur cum Elia, quod Jacob cum Socero suo Labano. Convenerat Laban cum Jacob , quod omnes agnelli, qui varii & diversi coloris nascerentur, spectarent ad Jacob, qui verò nascerentur albi ipsius essent Labani. Quare hic ei oves commisit omnes albas , ut eâ ratione agnelli quoq; omnes procrearentur albi: & appositis à Jacob quibusdam ob ovium conspectum virgis, discolors prognati sunt agnelli : *Factum est , ut parerent maculosa, & diverso colore respersa*. Idem penè in monte Carmelo evenit, quamdiu

Gen. 30

v. 39

diu enim Carmelitana Religio solum Eliam præ oculis habuit (*ſc videris me quando tollar à te*) ipſius agnelli Eliani habitus colore erant candidi, quali veſte amiſtum ipſum Eliam vidit parens, cùm mater illum eniteretur, uti refert S. Epiphanius: ſed illo variato ac mutato propoſitâque virgâ de radice Jeſſe, quæ eſt Sacratiffima Virgo Maria cum Scapulari fuſco, omnes agnelli poſtmodum lanea veſte diverſo colore reſperſâ amiſti prodierunt, ac propterea Matris ſuæ charactere maternoque ſigno inſigniti ab omnibus filiis alijs, tanquam ſpeciales ac proprii filij ſui, ſunt discriminati ac diſcreti.

§. VII.

GLorioſæ hujus ſingularitatis ac differentiæ filiorum evidentiam ſatis jam ſuperque commonſtraſſe nobis videmur: ſolum igitur, ut illius rationem ac fundamenta, quæ gloriæ minoris non erunt, exhibeamus, ſuper eſt. Cùm enim filiatio adoptiva non fundetur in caſu aut naturæ fortuna, ſed in judicii & voluntatis electione, neceſſariò meritum ſupponit; & quò ſublimius eſt judicium, vegetiorq; voluntas, eò majora merita præſupponit. Qualia ergo & quanta ſint merita oportet, quorum ſingularitate ac magnitudine Carme-

litanae Religionis filij, cæteris omnibus in Deiparae Virginis electione præferri ac præponi meruerunt? Fateor in argumento adeò gravi, in quo omnes ſacrae Religionες tantos, tamque illuſtres meritorum, devotionis & obſequij titulos, totq; ac tam ſingularia huic Virgini ſacratiffimæ exhibita obſequia recensere poſſunt, adeò me hæſiſſe ancipitem, ut quàm diutiſſimè reſolvere me ad aliquid peculiare dicendum non potuerim, donec ipſomet Evangelio duce, per viam adeò præterordinariam, uti modò videbitis, veram ſingularitatis illius, meâ quidem ſententiâ, deprehendi rationem.

Dico igitur Carmelitas cæteris fuiſſe præpoſitos ob maximam, quam hæc ſacra Religio à ſuis antiquiſſimis principiis habuit cum Chriſto ſimilitudinem. Et quidem rationi quàm maximè conſentaneum erat, ut illi in adoptivorum electione filiorum cæteris antepo-nerentur, qui filio naturali ſimiliores conformioresq; eſſe dignoſcerentur. Virgo ſanè Deipara in hoc ſuæ electionis decreto ipſiſmet electionum ac decretorum ideis dirigebatur divinorum. Quâ quæſo ratione Deus adoptivos filios ab æterno ſelegit ac decrevit? Hoc Divinus Apoſtolus in capite octavo Epistolæ ad Romanos nobis ex-

Rem. 8.
v. 29.

posuit ubi ait : *Quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Id est, quos Deus prædestinavit, ut essent adoptivi ipsius filij, illos etiam ante destinavit, ut filio naturali similes & conformes evaderent, ut filius naturalis esset primogenitus, ipsi verò natu minores, atque ita quidem, ut sicuti omnes ejusdem parentis liberi sunt fratres, adeoque convenit, ut sibi invicem haud ab similes sint, sed conformes, & sicut Christus veluti est filiorum primogenitus, ita etiam est omnium exemplar, forma & norma virtutum, ità adoptivi, qui sunt minores natu, ipsi sint similes necesse est, ab ipso ut effingantur, atque cum eo conformentur, quia aliàs essent quidem fratres, sed invicem sibi dissimiles. Hæc est decretorum Dei in suis electionibus forma. Tali quoque Virgo Maria in hac sua electione usa methodo fuit, hoc unico excepto discrimine, quod Deus illos, quos in filios adoptare constituit, illos filio suo similes efficiat, cœli verò Regina quos jam similes invenit, in filios adoptat. Similitudinem præbuit Elias, & purissima Virgo adoptionem, sed adoptionem in similitudine fundatam. *Conformes imaginis Filii sui, ut sit*

ipse primogenitus in multis fratribus.

Quanta jam Carmelitarum à suo exordio cum Christo, id est primogenitorum Deiparæ Virginis adoptivorum cum primogenito naturali fuerit similitudo; non minus disertè testatus est Salomon, quàm si Carmelitas proprio nomine designatiet. Cœlestis videlicet sponsus Canticorum capite septimo Sponsam describit, ac nativis nobis veluti coloribus adumbrat, unamquamque illius sigillatim in membris delineando perfectionem: *Caput*, inquit, *tuum, ut Carmelus.* Non miror sponsæ caput à virorum sapientissimo comparari monti, quia comparationes illius non minus sunt, quàm ipsius sapientia, exquilitæ ac singulares. Sed cur potius monti Carmelo quàm alteri? videamus prius, quodnam & cujus caput quod comparatur, & statim comparationis proprietatem explorabimus. Sponsa, de qua in Canticis agitur, Ecclesia est, Caput istius sponsæ, est Christus, *quem Deus*

Cant. 7.
v. 5.

Ephes. 1
v. 22. &
23.

dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, inquit Apostolus. Volens ergo Salomon Christum cum aliqua re terrena comparare, nihil ad eò ipsi simile reperit ac Montem Carmelum, qui à Carmelitis incolebatur. Sic

Justus

*Iustus
Orgel.*

Iustus Orgelitanus, in Carmelo Monte inquit, sanctus Elias & Elias sæpe receptaculum habuerunt: quapropter in Capite Ecclesie Domino nostro IESU Christo, quo sublimius nihil est, iusti habitaculum recipiunt. Plurimi viri sancti & iusti alios tam Israël, quàm extra Israël, montes percelebres reddiderunt: sed Salomon Christum nec monti Sinai ob Moyse legem insigni, nec monti Moria Abrahami sacrificio consecrato, nec monti Oliveti Davidis lachrymis irrigato, nec monti Libani à Josua & Ezechia frequentato assimilat, sed solummodo ac singulariter monti Carmelo, quia nobilissimum erat solum vitæ & instituti ipsorum sanctitate consecratum, neque temporibus istis fuit vita aut aliud institutum ita Christo persimile; quod ut perspiciamus apertius, videamus, cui homines Christum, postquam apparuisset in mundo comparârint ac similem esse dixerint. Christus ipse aliquando suos ita interrogavit Apostolos: *Quem dicunt homines esse Filium Hominis?* atque si diceret, qualis in vulgo de illo viget opinio, & quemnam esse illum existimant? at illi responderunt: *Alii Ioannem Baptistam, alii Eliam, alij verò Ieremiam aut unum ex Prophetis.* Magni licet sint homines illius ætatis, in qua nati sunt æmuli,

citius tamen credunt, ex illis, qui insignes jam decesserunt, Heroibus aliquos posse resuscitari, quàm similes illis denuò enasci: Usque adeò viventium præsentiumque proprium vitium invidia est. Quamobrem ipse etiam Deus postquam nascendi semet necessitati subiecit, ab hac temporis injuria nequaquam fuit immunis. Verùm posito quod eum homines judicarent & assererent esse unum ex antiquis, Regibus potius quàm Prophetis ipsum comparare debuisse mihi videtur, quia Messias tanquam Rex futurus exspectabatur, & Christus ut Rex proclamatus atque adoratus fuit à Magis, qui quidem titulus tanto constitit Innocentium cruore; quin & turbæ ipsæ Regem illum proclamare voluerunt in deserto, ac reapsè deniq; Hierosolymis publico Regis cum triumpho & applausu receptus fuit ubi clamabant: *Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israël.* Veruntamen tanta erat similitudo, quam Christus habebat cum Carmelitis, & Carmelitæ cum Christo, ut nemini Carmelita non videretur. Elias erat Carmelita, & primus parens ac fundator Carmelitarum, uti ex tota sacra Scriptura constat: Joannes Baptista erat Carmelita, uti sanctus Gregorius Nazian-

*Matth
16.v.13.*

v. 14.

*Ioan. 12
v. 13.
&
Matth.
9.v. 21.*

zianzenus, Sanctus Macharius & Sanctus Antoninus asseverant: Jeremias erat Carmelita, si non habitatione, saltem vitæ instituto, uti ex Sancto Hieronymo de vitæ perfectione istius Prophetæ scribente colligitur. Ex cæteris quoque Prophetis plurimi erant Carmelitæ, ita ut Carmelitana Religio communiori appellatione *Cætus Prophetarum* vocaretur. Et quia Carmelitæ jam à prima sua origine Christo adeò similes fuere & conformes, ubi Sacratissima Virgo Deipara huic naturali suo Filio primogenito alios adoptivos, veluti, ut sic dicam, secundo genitos dare volebat, eosdem Carmelitas, utpote illi similiores & conformiores quasi eligere debebat: *Conformes imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis Fratribus.*

§. VIII.

Verùm hoc unum hic adverto posse mihi validissimè objici, quod si similitudo cum Christo fuit hujus prærogativæ meritum, quamvis ultrò verustis totum hoc concedamus Carmelitis, quod essentialiter ad veram pertinet Religionem, eamque constituit, dubium tamen esse nemini potest, quin legis gratiæ Religionem multò majorem perfectioremque cum Christo similitudinem habeant; vel igitur

quælibet ex istis in hac filiatione præferri debuisset, vel certè similitudo ista illius non erit fundamentum aut meritum. Quantumvis verò ista eâ se ratione habere videantur, à proposita tamen me sententia dimoveri non sino: neq; tamen hic uti volo scuto, quo istum aliosq; haud absimiles ictus retundere facillimè possem, quod nempe leges & regulæ amoris non sint *stricti juris*. Licet enim amoris rationes quibusvis expositæ sint objectionibus, illis tamen contra veritatem & electionum ab illo factarum certitudinem omnino nihil evincitur, quin potius ob hanc ipsam illæ causam ipsi sunt propriæ, multòque ad illum fortius quàm parentes ad filios, referuntur. Rationem assignat Scriptura, cum Jacob majori prosequeretur amore Josephum quàm cæteros filios, hancque fuisse ait: *Et quod in senectute genuisset eum.* At obistere videtur, quod ratio ista magis faveret Benjamino, qui post Josephum natus fuit, eratque ultimus Jacobi Patriarchæ filius. Nihilo tamen minus conclusio erat certa, ratioque, quâ nitebatur, à veritate haudquaquam aliena, quam idcirco sacer textus, ut talem tuetur. Idem igitur & hîc possem reponere, si objectio & instantia subsisteret, at minimè subsistit.

Gen. 37.
v. 3.

Cum

Cum Carmeli Religio mille annis ante alias, etiam vetustiores, suum sumpsisset initium, duplex habuit tempus, ac duplicem quasi ætatem, unam scilicet post, & aliam ante Christum. Post Christum æquè illa perfecta fuit atque alia quævis legis gratiæ Religio: ante Christum totam illam obtinebat perfectionem, quam tempus & status ille permittebant. & hæc temporis circumstantia, quod nempe tamdiu ante Christi adventum habuisset initium, est quædam prærogativa, quæ illam unicam, singularem, & in eadem similitudine, in qua ipsius fundatur præferentia, incomparabilem constituit. Cæteræ Religiones Christi imitatione illi similes extiterunt; Carmelitæ Christo fuerunt similes, antequam Christum, quem imitarentur, haberent in mundo. Et hoc similitudinis genus cæteras omnes incomparabiliter exuperat similitudines. De Job asserit ipse Deus non habuisse sibi similem in terra: *Nunquid*, ait, *considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra?* Et cur hoc? Sanctus Augustinus inquit: *Quis tantum potuit promereri, cui tale testimonium Dominus perhiberet, nisi hic, qui non imitator invenitur, sed Author eorum quæ gessit*: Non habuit Job sibi si-

Pars III.

milem in mundo, quia non fuit imitator sed author. Cæteri alium imitati sunt, & ipse non habuit quem imitaretur, ipse fuit Prototypon, cæteri verò Ectypon, ipse Magister, cæteri Discipuli, ipse Præceptor, antequam mundi advenisset Magister. Mutate Job in Eliam, & S. Augustinus pro me respondet. Sed vestra mihi largiatur devotio, ut aliquid ex multis explicem atque exponam, quæ in hujus similitudinis differentia delitescent. Dicit Christus: *Beati, qui audiunt Verbum Dei & custodiunt illud.* Sed

Luc. II. v. 28.

quantò beatiores erunt, qui Verbum Dei non audièrunt & tamen illud custodiunt? hæc ergò præ-eminentia est, quâ Carmelitana Religio cæteras Ecclesiæ Religiones antecellit. Cæteræ Religiones audiverunt Verbum Dei & custodiverunt illud; Religio autem Carmelitana custodivit Verbum Dei antequam audiret illud. Cæteræ Religiones audiverunt Verbum Dei & custodiverunt illud, quia Christus prius Evangelica consilia prædicavit, in quibus Religiosa perfectio consistit, & postmodum cæterarum Religionum Fundatores illa secuti & amplexati sunt, seseque sub hoc vitæ instituto Deo consecrârunt: sed Carmelitana Religio,

& antiquissimi ac sanctissimi illius Fundatores, antequam Christus mundi contemptum prædicasset, antequam paupertatem commendasset, jam ipsi ex paupertatis voto pauperes erant; necdum castitatem & obedientiam prædicaverat, & jam ipsi ex voto casti & obedientes erant: denique necdum Christus Religiosum prædicaverat & consuluerat statum, & jam ipsi erant Religiosi. Sanctus Paulus dicit neminem posse operari, nisi credat, neque credere nisi audiat, nec audire nisi prædicetur: verumtamen Religiosi Carmelitæ hanc impossibilitatem gloriosè devincentes, Evangelio ante illius promulgationem crediderunt, & necdum auditum illud adimpleverunt: Evangelici fuerunt antequam daretur Evangelium, Apostolici, antequam essent Apostoli, Christiani antequam Christus nasceretur. Non bene dixi: plus est esse Religiosum quàm esse Christianum, & quando in orbe universo nullus dabatur Christianus, jam omnes Carmelitæ erant Religiosi. Marcella extollens vocem dixit: *Beatus venter qui te portavit.* Christus ad hanc vocem altius intonuit & dixit: *Quinimò Beati qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud.* At Religiosi Carmelitæ sympho-

nicè sono altero & acutissimo ad Christi gloriam aliud *quinimò* addere & dicere possunt: *Quinimò Beati qui non audiverunt & custodiunt: Quia ipsi verbum Dei etiam necdum auditum, servaverunt.*

Regius Vates mirum quid ac notatu dignissimum de Sanctis *Pf. 102.* Angelis ait: *Qui faciunt Verbum v. 20.* *ejus ad audiendam vocem sermonum ejus* Aut ergo rem hanc non percipio, aut verba sunt valde ambigua: videtur enim dici debuisse: Angeli audiunt verbum Dei ad faciendum illud, non verò Angeli faciunt verbum ejus ad audiendam vocem sermonum illius, quia prius audiendum est, quid Deus mandet, & postea illud executioni mandandum. Cur ergo dicit illos operari ad percipiendum, & non percipere ad operandum? quia tanta est promptitudo & diligentia quâ Angeli verbum Dei exequentur, ut prius videantur illud exequi quàm audiant, in eodem temporis momento audiunt & exequentur. Sic omninò intelligenda sunt verba ista, neque alium in cœlestibus Angelis sensum admittunt: sed non ita in Montis Carmeli Angelis, quia auditum Christi verbum non modò verissimè opere compleverunt, sed & longè, hoc est octingentis annis ante

ante Christi adventum (tot enim annis Elias Christum præcessit) compleverant. Oſtingentis ergo annis priusquam Christi verbum in terris audiretur , jam Evangelium in Carmelo servabatur : *Facientes Verbum ejus ad audiendam vocem sermonum eius.* Necdum auditum erat Christi verbum , & jam executioni traditum erat : adhuc verbum Christi carebat voce , & jam ei obediebatur : verbum Christi necdum erat ore prolatum , & jam erat in opere. Una è potissimis sententiis à septem Græciæ Sapientibus prolatis ista erat : *Sequere Deum.* Abrahæ tamen spiritus & opera diu illam præcesserant , ut ipse jam plurimis annis ante illud adimpleverit , quod Sapientes nonnisi multo post tempore pronuntiârunt. Unde Sanctus Ambrosius ait : *Pro magno inter septem Sapientum dicta celebratur (sequere Deum) fecit Abraham factusq; Sapientum dicta prævenit.* Si ergò prius illud exequi , quod Græciæ Sapientes postmodum faciendum proposuerunt , maxima sit Abrahæ gloria , qualis erit laus Carmelitarum qui operibus suis æternæ Sapientiæ verba prævenierunt , illud , quod Christus docuit , prius , quàm ipse id doceret , adimplentes , & Christi Discipuli existentes priusquam essent ipsi-

us Auditores. *Qui non audierunt Verbum Dei & custodierunt illud.*

§. IX.

VERùm enim verò , ut similitudo hæc inter Filium Virginis naturalem & adoptivos mutua foret , non solum ipsi fuere imitatores Christi , sed & Christus (quoad ejus fieri potuit) illos imitatus est. Non solum Carmelitæ fuerunt illi , qui facto id prævenerunt , quod Dei Verbum necdum annuntiaverat , sed & verbum Dei fuit , quod prædicavit & docuit id quod Carmelitæ jam fecerant. Ipsi custodierunt quod Christus necdum docuerat , & Christus docuit quod ipsi jam observaverant. *Custodiunt illud.* Unus è difficilioribus sacri Evangelii locis satis erit ad istam admirabilem excellentiam nullo negotio probandam. *Nolite*, inquit Christus , *putare, quoniam veni* *Matth. 5. v. 17.* *solvere legem aut Prophetas , non veni solvere, sed adimplere.* Certum est , Christum ad legem advenisse solvendam ; venit enim ut legi scriptæ legem substitueret Gratia. Si ergo Christus ad solvendam legem venit , quomodo dicit : *Non veni solvere, sed adimplere?* Id jam expono , aures benevolas

ac faventes arrigite. Lex Moy-
 sis (non loquimur hic de judica-
 li, huc enim illa non spectat) duas
 habuit partes, ceremonialem
 nempe & moralem. Christus ce-
 remonialem abrogavit, uti luce
 dissipatur umbra, figura figura-
 to, promissum solutione, & spes
 possessione destruitur: partem
 verò moralem Christus non abro-
 gavit, sed duobus modis perfe-
 cit. Primus perfectionis modus
 fuit, quod abusus, quibus illam
 Pharisei adulteraverant patefecit
 & abolevit. Secundus, quod con-
 silia Evangelica addidit, non qui-
 dem ex necessitate præcepti ser-
 vanda, sed ut ornamentum &
 ejusdem legis coronam, pro ijs,
 qui eam liberè adipisci vellent.
 Quia verò Prophetarum Religio,
 id est Elias illiusque Successores,
 jam initium (licet minori cum
 perfectione) iisdem consilijs de-
 derant, Christus autem utrum-
 que servavit, ideo dixit: *Non ve-
 ni solvere legem aut Prophetas, sed
 adimplere.* Quod autem genui-
 nus textus sacri hic sit sensus, ex
 omnibus illius circumstantiis &
 consequentijs probatur. Quia
 imprimis argumentum, de quo
 Christus reapse loquebatur, erant
 Evangelica consilia. *Beati paupe-*

ad eorundem consiliorum perfe-
 ctionem sectandam vocati. Ac-
 cesserunt ad eum Discipuli ejus, &
 aperiens os suum docebat eos. Ad
 hæc præmium, quod pollicebatur,
 erat: *Hic magnus vocabitur in re-
 gno cælorum,* quæ conditio solis
 consiliorum observatoribus tribu-
 itur. Nomen præterea, quo illa
 expressit fuit: *de mandatis istis mi-
 nimis:* Consilia enim vim præcepti
 non obtinent, nec præcepti neces-
 sitatem habent, nec à regno cælo-
 rum excludunt. *Minimus vocabitur
 in regno cælorum.* Hæc denique
 particula disjunctiva *aut,* *Legem
 aut Prophetas,* evidenter ostendit
 Prophetarum doctrinam, de qua
 Christus loquebatur, fuisse à lege
 distinctam; quia si Prophetas so-
 lum ut legis interpretes accepisset,
 dicere debuisset: *Legem & Prophe-
 tas,* sicut cum dixit: *Lex & Prophe-
 tæ usque ad Ioannem.* Luc. 16. v. 16.
 Sed Prophetæ de quibus in præ-
 senti loquebatur, non erant legis
 interpretes, sed qui institutum &
 vitam lege superiorem sectaban-
 tur, quod institutum Christus re-
 verà prædicabat: quia verò Elias
 & Elisæus, eorumque successo-
 res, qui communiter erant Pro-
 phetæ, ante Christi adventum hæc
 prædicare cœperunt, quæ post-
 modum Evangelica fuerunt con-
 silia, ideo Christus dicit se non ve-
 nisse

nisse, ut legem, quantum attinet ad præcepta, neque Prophetas, ad vitæ illorum perfectionem quod spectat, dissolvat, sed potius ad illam observandam & adimplendam. Non veni solvere, sed adimplere. Hujus expositionis veritas atque proprietas aliis notatu dignis ejusdem textus verbis confirmatur. *Donc tranſſeât cælum & terra, lota unum, aut unus apex, non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Matth. 5. v. 18. Est hoc Christi vaticinium & promissio, in qua asserit legem, de qua loquebatur, ejusdem apices usque ad finem mundi debere servari. Usque ad finem mundi? ergo Christus non loquebatur de lege ceremoniali, quæ finem jam accepit, sed de morali, quam re ipsa adjunctis Evangelicis consilijs ad majorem reducebat perfectionem, quæ consilia sunt legis apices, id est partes ejusdem & minutiora, tenuiora & sublimiora puncta, quæ mandata minima vocantur. *Apex, est Evangelica perfectio*, ait Glossa & sanctus Chrysostomus, *non pro veteribus legibus hoc dicit, sed pro his, quæ ipse erat præcepturus, quæ quidem minima vocat, licet magna sint.* E quo apertè consequitur Prophetas de quibus Christus dixit, cum ait: *Legem aut Prophetas*, fuisse illos qui institutum con-

filiis Evangelicis simile servabant. Ideò in hoc secundo textu non distinxit Prophetas à lege, nec dixit legem & Prophetas, sed solùm de lege locutus est; *Non præteribit à lege*; Postquam enim moralis Lex scripta ad statum transivit Evangelicum, in ipsa sunt etiam comprehensa Consilia, quæ sub ipsa Legis scriptæ tempora traditione & virorum sanctorum exemplo, non verò ex Legis ipsius præscripto servabantur. Hanc autem Legem & apices istas, quæ nunc Evangelica dicuntur consilia, & olim in Elia ipsiusque successoribus erant Prophetica instituta, non solùm affirmat Christus ad finem usque mundi duratura, sed etiam se ipsum asserit venisse in mundum, ut ea servaret & adimpleret. *Non veni solvere legem aut Prophetas, sed adimplere.* O ingentem atq; omnem ultra modum deprædicandam Religionis hujus gloriam! Ingens profectò, singularis, imò ineffabilis illa est, quod Deus in mundum ad solvendam legem quam ipsemet instituerat, adveniens dicat, se venisse non quidem ad destruendas, sed servandas leges, quas Carmelitæ condiderant. Hæc differentia est, quâ hæc sacra Religio à nostris institutis secernitur: Nos Christi sequimur vestigia, Christus autem

per illorum se semitas incedere asserit : nos per illam ambulamus viam, quam Christus calcavit, & Christus per illam cucurrit semitam, per quam Carmeli prædecessores incessebant. Christus triumphali pompa innumerâque quasi hominum turbâ stipatus Ierosolymitanam aliquando intrabat civitatem, acclamantibus cunctis, *Osanna filio David*. Illic notant Evangelistæ plurimos præcessisse, alios verò Christum fuisse subsecutos. *Et qui præibant, & qui sequebantur*. Quærent itaque Doctores, quoniam erant vel quos repræsentabant, qui præibant, & qui sequebantur? & cum S. Hilario respondent, illos, qui præibant, veteris fuisse legis Sanctos, qui Christi adventum præcesserunt; illos verò, qui subsequebantur, esse novæ legis Sanctos, qui post Christum venerunt. Qui præibant erant Elias, Elisæus, Jeremias, Joannes Baptista : qui autem sequebantur, erant Petri, Pauli, Augustini, Dominici, Francisci. Quoniam autem erat inter utrosque differentia? ista erat, quod qui retrò veniebant, sequebantur, qui verò præibant, illorum vestigijs alij instabant: qui subsequebantur per Christi vestigia incedebant, ipse verò Christus eandem calcabat

viam per quam ij, qui præibant, incessebant. Et hæc erat via, per quam ambulabant Carmelitæ, qui ita Christum in custodiendo sacro ipsius eloquio adimplendâque ipsius doctrinâ prævenerunt, ut qui Christum imitari debuissent, hos fuerit ipse Christus secutus. *Non veni solvere legem aut Prophetas, sed adimplere.*

Verum & majus aliud in hoc eventu nobis referatur mysterium; qui præibant, qui quales fuerint, jam diximus, sternebant vestimenta sua, ut Christus illa calcaret atque super illis incederet; *eunte Lu. 19. autem illo substernebant vestimenta v. 36. ta sua*. E quo sanctus Paschasius optimè advertens infert, Christum triumphantem nulla reliquisse vestigia, quia gressus suos super terram non figebat, sed super vestimenta. Cum autem Christus venerit in mundum, ut posterij ipsius sequerentur vestigia, *ut sequamini vestigia eius*; cur in hac via nullum in terra impressum reliquit vestigium? quia præeuntium vestimenta, Carmelitarum erant pallia, & amictus, & veluti Carmelitarum erant vestimenta, illa Christi supplebant vestigia: quod enim Christus suis vestigijs, suo

Matth.

21.v.9.

Matth.

11.v.9.

suo eloquio docuit , illud erat , quod Carmelitæ suo amictu , suo exemplo , sua professione ante docuerant. Quid mirum igitur, quod ij, qui sequebantur , audito Christi verbo , visoque ipso Christo , illud postea exequerentur ? Sed quod præeuntes , necdum viso vel audito Christo , illius exequerentur verbum , prorsus est obstupescendum , atque in hoc singularis existit excellentia Carmelitarum. *Qui non audiverunt verbum Dei , & custodierunt illud.* Sed nemo hîc sibi persuadeat , hanc temporis præcedentiam aliquid dignitati Christi & supremo illius primatui inferre vel videri adferre , præjudicii , quia omnis hæc virtus, totum istud exemplum , tota lux , quantumvis antecedens , ab ipso met tamen Christo dimanavit. Deus quarta primæ mundi hebdomadæ die solem creavit , illumque in quarto cælo collocavit. Cur verò in quarto cælo & quarta die creatus est ? singulari omninò providentiâ ac mysterio id factum fuit. Quartum diem tres ante præcesserant , & alii tres postea fuere subsecuti. Sub quarto similiter cælo tres infra collocati sunt planetæ , tres verò alii supra fuere creati : Sol ergo illo tempore , in illo loco , illa die ad illud cælum destinatus

est , ut in medio , veluti prima lucis origo , collocatus , æquè posset illuminare inferiores planetas , atque superiores , & æquè anteriores illustrare dies atque posteriores. In planetis id in propatulo est , neque tamen minus certum de diebus , quia lux illa , quæ prioribus creationis diebus antecesserat , erat , uti Divus Thomas cum communi Theologorum sententia affirmat , ejusdem portio lucis , licet minus illustris , ex qua postmodum formatus est Sol. Sic & Sol justitiæ nil minus aut amplius habet. Nam tempus quo venit in mundum , in medio fuit annorum : *In medio annorum notum facies.* Locus in quo natus fuit , erat terræ medium : *Operatus est salutem in medio terræ.* Ut intelligeremus uti revera erat , quod Lux , Sapientia , virtus , gratia , exempla & vitæ Sanctorum , tam Christum quocunque tempore , quovisque loco præcedentium , quam ipsum subsequendum viro- rum , instituta ab illo primario fonte cuncta dimanabant , omnes fuerunt hujus radij solis , omnesque primæ hujus causæ effectus. Omnes Religiones post Christi adventum sumpserunt exordium , Carmelitana utrumque complexa est tempus , jam enim pridem præcesserat , & postea permansit , quando

*Hab. 3.
v. 2.*

*Pf. 73.
v. 12.*

quem

§. X.

Psal.
71. v. 5.

quem imitaretur obtinuit, & quando quem imitaretur non habebat, quando secuta est, & quando quem sequeretur non erat, quando audivit & quando necdum audiverat & semper à Christo illuminata, permota & prævanta fuit, semper supra & infra solem planetas habuit, dies ante & post solis ortum possedit, sed omnes ab eodem sole illustratos. O quanta cum gloria & proprietate de hac sacra dici potest familia: *Permanebit cum sole & ante lunam.* Semper cum sole, sed ante lunam, semper cum sole, quia utroque tempore, in utroque statu semper à Christo illuminata fuit, sed ante lunam, quia priori tempore & in statu priori sacratissimam præcessit Virginem. Veruntamen licet isti Religiosi priores sint Matre, illius tamen esse filij non desistunt. Quinimò eâ ipsa de causa magis proprii singulioresq; illius filij & magis primogenito ipsius similes existunt: hæc enim est unica præcellentissimæ hujus Matris prærogativa, quod illa eorum sit Mater filiorum, qui antequam illa esset in mundo, jam existebant. *Et genitrix quando non, quæ sæculorum generavit Authorem?* fuit horum illa genitrix filiorum, qui jam tempore ante illam existebant, sicut Mater fuit Filij, qui ab æterno jam erat: *Beatus venter, qui te portavit.*

Verum cum ad finem mea decurrat oratio, erit fortasse, nec immeritò, qui dicat perperam ei finem à me fuisse impositum. Etenim cum divinissimum Sacramentum solemnitate hodiernam præsentia suâ honoraverit, & cum ipsum solemnitatis hujus partem potissimam constituat, æquum esse non videtur, ut ipsum in dictione hac mea locum nullum inveniat. Audio, atque eum in finem intacta hætenus reliqui illa mei thematis verba: *& ubera quæ sux.* *Luc. 11 v. 27.* isti, isthic pro coronide illa ut exponerem, cum sint à sermonis hujus mei contentu nequaquam aliena.

Non ignoratis, Auditores, primogenitos ad alimenta natu minoribus, sive, ut sic dicam, secundogenitis præbenda teneri, quæ quidem alimenta qualitati & conditioni eorum sint conformia oportet. Et quemadmodum Carmelitæ ex parte Deiparæ Virginis secundogeniti fratres sunt Christi, hinc proinde alimenta eis suppeditare tenebatur, & talia quidem alimenta quæ Matris Dei Filiis digna & convenientia essent. Sed quænam hæc esse debebat alimonia, nisi ipse Deus in cibum datus? verissimum equidem est, Sacratissimum

mun Corpus Christi Sacramentum pro omnibus esse institutum, at potest illud diversis omnino modis applicari. Christus enim ex gratia ac pura puta liberalitate Panem cœli dedit cæteris hominibus, Carmelitis autem veluti ex debito atque obligatione. Cæteris fuit gratia, fuit liberalitas, quia Christus, ut Redemptor, hoc illis Sacramentum dare non tenebatur: pro Carmelitis autem fuit debitum, fuit obligatio, quia ut primogenitus frater ad hæc ipsis suppeditanda alimenta obstringebatur. Sed dicet fortasse nonnemo, quod alimoniam quidem ipsis suppeditare tenebatur, at non istam, ad alimenta quidem fratribus suis ac Matris suæ filiis subministranda obligabatur, at quam ratione hæc alimonia ex propria ipsius substantia sub diversis accidentibus, quale est Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, deprecanda erat? jam dicam, attendite. Christus ut Frater primogenitus propriæ matris filios & fratres secundogenitos talibus alimentis sustentare tenebatur, quilibet mater ipsum aluerat. At quænam illa erant? respondet Evangelium: *Et ubera quæ suxisti*. Cibus quo Sacratissima Virgo suum enutrivit filium, fuit purissimum lac uberum suorum. Lac

verò quodnam est alimentum & quænam substantia? interrogate Aristotelem & Galenum. Lac, inquit, est sanguis albus, & alia lac inter & sanguinem distinctio non est, nisi quod lac sit sanguis albus, & sanguis lac rubrum. Eadem enim est substantia, sed accidentia sunt diversa. Atque ita purissima Virgo, Domina nostra, duabus vicibus ac duplici modo purissimum sanguinem suum Christo communicavit: semel enim viscerum suorum sanguinem ei dedit, è quo sacratissimum corpus illius, ipsum dum genuit, efformatum fuit: *Beatus venter qui te portavit*. Dedit secundò & millenis vicibus sanguinem uberum suorum, quo illum sustentavit atque enutrivit: *Et ubera quæ suxisti*. Et inter unum & alterum sanguinem, qui totus in Christi convertebatur substantiam, alia differentia non erat præter accidentium albedinē. Quemadmodum ergò Sanctissima Virgo proprii sui corporis substantiâ sub accidentibus albis, Christum alebat, Christus ut primogenitus minores natu ejusdem suæ Matris filios eâdem corporis sui substantiâ sub coloris ejusdem accidentibus, quod est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, enutrire quodammodò tenebatur. Primus Carmelita primus fuit, qui hoc cibo

fruitus est, & sub figura illius possessionem accepit. Elias in solitudinem fugiens ad arboris cujusdam radicem se prostravit, sub qua cum obdormisset, Angelus eum excitavit, & panem quem gustaret, porrexit. Comedit Elias, & iterum obdormivit, quem rursus Angelus cum excitasset, panem denuo ei porrexit. Communis est Patrum allegoria per hunc panem sanctissimum repræsentari Eucharistiæ Sacramentum: quod autem panis iste per modum alimenti ipsi sit collatus, circumstantiæ demonstrant; ipsum enim Elias nullo labore aut industriâ comparatum comedit, edens & dormiens. Frater autem natu major est ille, cui labor & cura alimentorum suppeditorum incumbit; natu verò minoribus cibi apponuntur mundi & sicci, sicque ipsi comedunt, atque absque alia cura obdormiscunt. Sed quandonam magno Carmelitæ hoc Sacramentum datum fuit in cibum? in deserto & sub arboris umbra. Desertum: inquit Hugo Cardinalis, sæculi significat recessum & fugam, arbor autem crucem designat. Solitudo jam dabatur, illam enim profitebatur Elias; Crux autem necdum præsens aderat, quia Christus necdum fuerat natus. Verùm Sacramenti alimonia Eliæ data non fuit, nisi post-

quam fuit in solitudine, & crucis sub umbra, quia Carmelitæ hoc cibo fruituri non erant, ut filij Eliæ, sed ut Fratres Christi, non quidem per præteritam patris ejus generationem, sed per futuram suæ matris filiationem: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ suxisti.*

Ad finem jam demum perveni: si pauca dixi, qui Concionatorem me elegit, excuset: si prolixior fuit, punitionis genus id erit pauca dixisse, & prolixum fuisse. Quod si quæ verò ex Religionibus, quæ me audiunt, atque etiam quæ concionantem non audiunt, contra ea quæ dixi habeat insuper quod opponat, tanta mihi argumentorum est copia super, ut quibusvis novæ rationis articulis nullo queam negotio respondere. Sed majus & postremum sit istud, ut omnes agnoscamus quæcunque de sacra Carmelitana Religione astruuntur, cum singularia sint; communia fieri, & cum solummodo Religionis sint istius prærogativæ, omnium cedere in gloriam cæterarum. Quæ hodierna die dixit: *Beatus venter, qui te portavit*, noverat Matris encomia laudem esse filiorum. Hoc ego secutus exemplum, istud subijcio (quod veritati quàm maximè consentaneum est) nos omnes hujusce esse filios Instituti,

&c

& omnes ab illo descendere. Ita enim sancti Hieronymus, Macharius, Isidorus & Bernardus asseverant. Illorum verba, ne æquo prolixior sim, hîc minimè refero, sed unius Baptistæ Mantuani verba ad montis Carmeli radicem manebant exarata, qui Parnassi spiritu impulsus omnes Religiones & instituta hisce paucis complexus est versibus:

Illic perpetuis ceu missi ex fontibus omnes

Religio & sacri fluxit reverentia cultus.

Quidquid habent alii Montes pietatis, ab isto

Ducitur, hæc unâ plures è vite racemi

Diffusi latè terras atque aquora complent.

Hinc Carthusiacis eterna silentia claustris.

Hinc varias Benedictus oves collegit, ab isto

Cannabe nodosâ tunicas arcere fluentes

Lignipedes didicêre viri quique arva colebant

In via, & assiduo terras ardore calentes,

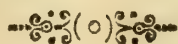
Et quos Vitriacus de littore vexat libero,

Hinc orti, Sanctum & summo genus ordine dignum:

Hinc nostri venêre Patres.

Et quemadmodum ab hac sacra, & primitiva Religione promanarunt, & propagatæ sunt omnes alix velut trunci ab eadem radice, velut rivuli ab eodem fonte, vel sicut radij de eodem sole; hoc quod solummodò superest, est, ut omnes congratulemur Beatissimæ Matri de talibus Filiis, & benedictis Filiis, de tali Matre: *Beatus venter quite portavit*: & ut intelligant omnes, & quælibet aliarum Religionum, & sibi persuadeant, quod tantum majorem in eisdem gloriis habebunt partem, quanto magis, & melius observaverint, hoc quod illi custodierunt, & non audierunt. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.*

Amen.

S E R M O

I N

Feriam quartam post Dominicam

Secundam Quadragesimæ,

Habitus Ulyssippone in Capella Regia Anno 1651.

Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. Matth. 20.

§. I.

Æc fuit matris Zebedæorum Christo insinuata petitio, toties in regio hoc pertractata auditorio, sicut variè ex eodem ventilata loco. Verùm quoniam Dominus supremus respondit filiis, ut audiret illud mater: ego nunc hodie, matri quod filii, ac etiam qui non sunt filii, audiant, respondere statui. Cum una loquens, ad omnes dicam. Et quia Mariam Salome, vel scripturam, vel exemplum, vel authorem non illius temporis allegare foret incongruum: ad eundem me restringendo diem, quo hæc adornata fuit petitio (qui juxta probabiliorem chronologiam,

decimus seu nonus Christi passionem præcessit) omne reliquum, quod ab eo tempore usque in præsens, aut gestum, aut dictum est in mundo, nec mentione quidem illius facta, alto silentio præteribo. Ex opulentissimo Ecclesiæ thesauro nihil depromam; magnorum exemplorum parallela non adducam: gravium authoritatum & sententiarum ponderibus abstinabo: quibus tamen similia nobis haud defutura spero. Sermonem igitur cum matre Zebedæorum exordiendo, quod ipsi dico (vel dixissem) est hujusmodi.

§. II.

Inspecto, Domina, hocce memoriali tuo (quod antequam Christo præsentaretur considero) posito

posito, quod emendandi illud auctoritate caream, neque reprehendere aut improbare præsumam; singularis mea erga filios tuos devotio, nec non magnus & illis, & honorabili personæ tuæ debitus respectus, zelum meum excitat & accendit, persuadet & compellit hoc animadvertere & excutere, quod in petitione hac scrupulum mihi movet. Quod ut distinctè, clarè, breviterque peragam, singula ejusdem verba successivè expendendo de quolibet eorum, quod notâ dignum videbitur, pronuntiabo. Non condemnabo: quamvis aliis id liceat admirari.

Primum igitur, quod in memoriali hoc animadversione dignum noto, est primum ejusdem verbum: *Dic*. Non est iste stylus, unde petitiones auspicari oporteat. Petitiones inchoantur per *dicat*, & non per *Dic*, sed quia, tu Salome, mater es familiaris Christo, eadem hæc familiaritas petitionis formam dictasse videtur. Alii suas exordiuntur petitiones: *dicat talis*; familiares verò non dicunt, *dicat*: sed, *dic*. Hujusmodi petendi methodus, non est petitio: est præceptum, est mandatum: proinde Princeps hoc modo expediens, non concedit, sed obedit: non dat gratiam, recitat lectio-

nem. Christus Magister est, & Dominus: *Vos vocatis me Magister & Dominus*. Et quâ Domino, nihil præcipiendum est; & quâ Magister, non est docendus. Ioan. 13.
v. 15.

Porrò si quod petis, ut dicat, *Dic*, est, ut duobus filiis tuis sessionem ad latera sua indulgeat; quâ ratione statim & unico verbo à Christo expediri desideras? nunquid tam leve tibi videtur negotium, vel unius primarij Ministri electio, & quod amplius, binorum Ministrorum primorum, ut per simplicem petitionem sine deliberatione prævia, discussione & consilio concedenda videatur? integro licet tale quid prætendente regno, nihilominus suspendenda foret prætensio: Quid ni considerarent subditi, quod sibi sociati ac individui pondus & energiam nec non vim resolutionibus supremis addere possent. Et hoc eò magis, quod similia loca ea ambientibus non conferantur: immò ambiendo, indigni videri incipiant, & dum actualiter petunt indignos se ostendunt. Petere & expediri, in hisce casibus correlativa esse oportet. Quantò prudentius meliusque egissent hi duo prætendentes filij, si Christo feligente se ex aliis, ut majoris momenti negotia committeret, declinassent, modestèque & discretè reluctando se

Exod.
7.v.1.

excusassent ! Moysen primarium Dei ministerium recusantem in Ægypto, exaltatum Deus lateri suo sociavit, etiam nomen suum illi delegando cum potestate : *constitui te Deum Pharaonis.*

Marth.
4 v.3.

Scio equidem, breve illud verbum *Dic*, tribus literis omnem trium divinarum personarum, quarum Christus una est, includere potestatem. Hinc omnium Angelorum sapientissimus, utrum Christus Filius esset Dei, probaturus, eodem usus est verbo : *si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.* At quamvis Christus vel unico verbulo *dic*, lapides in panes convertere, & ex lapidibus filios Abrahæ suscitare posset : ad creandos nihilominus homines, quibus totius mundi gubernaculum credere velit, nunquam usus est, nec solis utetur verbis. Creaturæ istæ non uno, *dic*, fiunt, licet Creator ipse sit Deus. Solem, lunam, stellas, plantas, animalia aeris terræ & maris, dicendo creavit Deus : *ipse dixit & facta sunt.* Creaturus verò hominem, quem illis præficeret, consilio præmisso non dixit : *dicamus*; sed : *faciamus*;

Psalms
148.v
5.

Gen.1.
v.26.

faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit. Non sic fiunt Ministri tanti. Qui illos creat, facere eosdem debet : & ipsimet ut fiant, se dispo-

nerere debent. Recordare, Domina, faustissimi illius diei, qui unquam domui tuæ illuxit, quando Christus eosdem filios tuos eligendo in Ministerium suum assumpsit : & quid illis tunc dixit ? *faciam vos fieri piscatores hominum.* q.d. Ego faciam, ut vos piscatores hominum fiatis. Si Christum in ipsis multum facere, ipsosque multum in se facere oportet, ut ex piscatoribus piscatores evadant : quomodo ad subeunda loca prima, quæ pro illis postulas, vel verbulo tantum illos admitti desideras, *dic*?

Marth
4.v.19.

Verum posito, non concessio casu, quo Deus petito tuo annuendo diceret, quod petis : quid dicturum putas mundum ? an ignoras Christum illum esse Dominum, qui quæ Deus, & quæ homo valde semper ponderavit, quid homines dicerent ? quæ Deo, Prophetæ ligabant manus dicendo : *ne quando dicant gentes ; ubi est Deus eorum ? ne quæso dicant Ægyptij, & quæ hominem ; tui ipsi filij, interrogantem audierunt : quem dicunt esse homines filium hominis ? & mox : vos autem, quem me esse dicitis ?* non enim tantum sollicitus erat quid mundus diceret ab extra, sed etiam quid sui Discipuli in ipsa sua dicerent schola. Quæ igitur ratione non consideras, quid de persona Christi & regimine diceretur, si quod

Psalms
113.
v.2.
Exod.
32.v.12
Marth.
16.v.13
Et 15.

quod petis, ipse diceret, *dic*? Ad interiora nos vertamus. Quid dicet Petrus clavibus sibi jam promissis? quid cani dicent Andreæ? quid renuntiatio dicet Matthæi? quid zelus Simonis? quid regius sanguis dicet Bartholomæi? quid sanctitas alterius dicet Jacobi, cui soli, *sancta sanctorum*, ingredi fuit permissum? quid generosa omnium abdicatio dicet Philippi, qui sibi omnibusq; sufficere putabat & protestabatur solam visionem Patris? & quidem, si istud domesticos inter parietes dici potest, exclusis etiam murmurationibus Judæ, quid foris portis poterit dici? nunquid consultum est dici & audiri, apud justitiæ veritatisq; magistrum, plus valere affectum quam meritum, unumque latus indulgeri Joanni, quia ejus dilectus; alterumq; Jacobo, quia ejus frater? nunquid consultum est, ut sarcasticè dicatur, cum Christus miraculis suam probaverit divinitatem, & electione hac suam demonstraverit humanitatem, quod humanis agatur affectibus? & quod excedit omnia, ut dicatur quod in unius Monarchiæ (quam exemplar oportet esse omnium) gubernatione, ad mulieris unius interventionem distribuantur officia & loca? ecce hoc est, quod de Christo dici tacite desideras, dum tuum *dic* pronuncias.

Neq; ab hujuscemodi dictariis exemptos & immunes arbitreris futuros, pro quibus postulas. Proinde si tuos amas filios, Domina, per eundem te amorem obsecro, ne isto tuo *dic* illos similibus dictariis exponas. Potissimum ipsorum encomium hucusq; fuit, quod Petro & Andreâ relinquentibus tantum retia. Joannes & Jacobus cum retibus simul reliquerint patrem: *relictis retibus & Patre*. Modò dicetur, quamvis reliquerint retia & patrem, non reliquisse retia & matrem; quâ mediante, unico velut tractu duo potiora regni Christi loca piscari conantur, quod illi totæquivalet; si quidem totum ejus regimen complectatur. In præsens usq; dicebatur, quod cum duo essent illorum trium, qui ad contemplandâ gloriam Thabor fuerant electi, tam fuerint prudentes, ut videntes tacuerint, quando socius ipsorum Petrus pro imprudente fuit habitus, eò quod fuisset locutus: nunc verò ingratitude arguentur erga Petrum; ut, cum ille eisdem suæ incluserit petitioni dicendo, *Bonum est nos hic esse*: hi non solum illū suâ petitione non comprehenderint, sed expressè, nec sine injuria præteritum excluderint; cum solum istum, ne obicem poneret petito pertimescere possent. In præsens usque, inter potissimos

Matth.
4. v. 22.

Matth.
17. v. 4.

scholæ

scholæ Christi Discipulos fuerunt computati, & hinc toties aliis prælati: jam verò imperfectioribus & rudioribus annumerabuntur: mortâ enim quæstione, quis eorum major esset, cum resolveret Christus, eum fore maximum qui hic sese faceret minimum, tam perperam doctrinam istam intellexerunt lectionemque ex ea tam erroneam assumpserunt, ut vice ejus, quod ultima sibi mox loca eligerent, uterque loca ambiverit prima.

Similia de filiis Zebedæi, Domina, super illo tuo *Dic*, disseminabuntur eloquia: à quibus nec mater exempta manebit. Quid Marias reliquas, nec sine ratione & fundamento, dicturas opinaris? Devotionis pietatisque laude illæ sunt illustres; verum quemadmodum tuarum contemplationum sublimitas totaliter in te non mortificavit ambitionem; contingere quoque potest, quod nec illæ in suarum exercitio contemplationum debite mortificârint invidiam. Neque illis desunt filij: & quæ filiis caret, fratrem habet. Et subtrahendo reliquas (in quibus conditionis cognationisque æqualitas sufficientissimè differentia istius admirationem movere potest) quid Magdalena, pro parte dicet Lazari? & si illa usitato sibi

more tacuerit; quid dicet, aut dicere poterit Martha, quam mulierem querelis assuetam nosti? nunquid non dicet (saltem intra se) estne possibile, quod sublimes ad eò cogitationes, in sororum Domini Bethaniæ corda non ascendant, quales vilius Tyberiadis piscatorum mater conceperit, & prodere non erubescat? Si Christus distantias illas, iisdem non meretur circinis, quibus eas mundus discernit: modestia saltem ipsius inficias ire non poterit, pro autoritate Regis, Ministrorumque respectu, nec non eorundem officiorum dignitate personarum qualitatem & capacitatem plurimum conferre. Salome fiduciam suam fundante in sui gratia Joannis, non est minor illa Lazari: quia si unus titulo gaudet dilecti, *Quem diligebat Iesus*. Alter titulo gaudet amati: *Quem amas*. Ante octiduum Christus illum quatruiduanum suscitavit mortuum. Et quodnam, quæso, subiectum Principis latere dignius, quàm homo mundi alterius? quis omnes ipsius resolutiones pronis auribus venerabundus non exciperet, & singula ipsius verba & decreta, velut oracula non haberet? omnes Ministrorum errores aliam non habent originem, quàm quod de præsentis tantum

Ioan. 21.

v. 7.

et 20.

Ioan. 11.

v. 3.

vita tractent, alterius immemores: Ast homo experiētiā gnarus, quid vivere sit, & mori, quid machinabitur, quid molietur, quod non debitum assequatur scopum, vel quasi acu tangatur? proinde ex sola hac prerogativa non unum, sed utrumque Christi latus. Lazarus merebatur. Christus in monte Thabor, prima regni sui majestatis edens specimina lateri uni Moysen, alteri verò junxit Eliam; quia alter adhuc vivebat, alter mortuus erat: quæ utraque proprietas in uno resuscitato concurrat. Tanquam vivus, requirentium se vivorum merita remunerabit: tanquam mortuus, requirere se jam non valentium merita remunerabit. Rex Herodes auditis miraculis Christi, Joannem Baptistam à mortuis resuscitatum illum esse opinabatur: de mortuo enim non nisi miracula expectanda sunt, & talis hodie est Lazarus. Omnia ista, pro parte fratris sui, allegare poterant Martha & Maria, absque eo, quod ipsum servitiorum à se utraque Christo impensorum hæredem considerare possent. Confracta Magdalenæ alabastra, effusa unguenta, lacrymæ & capilli occasione huic materiam suggerebant. Et quamvis Martha non se jactaret (quod nec fas erat) quod Christus in domo sua cibum sumpsisset, ip-

sam saltem ministrandi sedulitatem & sollicitudinem, ciborumque largam copiam, ipsomet Christo non sine admiratione, attestante superfluam allegare posset; cui accederet, si domus ratio habenda esset, quod esset ejus.

Verum ambabus istis sororibus, pro insita sibi virtute, & modestia, præacta omnia tacentibus, quis reliquis os obturabit, ne dicant, istud tuum *Dic*, majorem prodece ambitionem, quam præ se ferre videatur? te non filiorum tuorum tantum, sed tuam ipsius quoque promotionem, & exaltationem prætere dicent: & illis petendo cathedras, tibi negotiari pulvinar. Quemadmodum Prophetiæ de Christi tractantes regno, etiam sponsæ meminerunt (de qua solus Salomon integros conscripsit libros) non Regem tantum, sed etiam speramus Reginam. Te igitur pro filiis tuis latera throni, & pro te pedum scabellum petere dicent: cumque naturaliter familiares prævaleant, ad utraque gubernanda aulae latera aspirare diceris. Eheu quomodo onustam & gravatam te video Memorialibus, quando chartarum harum loco, præter annorum tuorum gravamen, multo sanè melius tibi foret, manibus tuis tenere aut Davidis psalterium, aut Jeremiæ Threnos! omne id & ali-

quid adhuc amplius tuum *dic* comprehendit, quod non solum qualitati tuæ derogat personæ, filiorumque tuorum professioni; sed & plurimum ipsimet derogaret Christo: si tale quid diceret. Sed ad verbum secundum transeamus.

§. III.

Matth
20. v. 21

U*T sedent*: neque hic terminus aulae curiae usitatus est: sed absonus planè & indecorus. Age Salome, filijs tuis sedes commodas & honorificas quibus sedent, postulas; sedere autem, ipsum implicat, quod petis. Prætendendo latus dicis, *ut sedent*? num ignoras, quod sicut in palatio non nisi una est umbella, similiter non nisi una sit cathedra? an ignoras, quod ibidem Magnati fatigentur pedibus stando, vel geniculando quiescant, vel, ut multum, alicui idololatricorum altarium istorum mensæ incubando lassitudinem consolentur? Sufficiebat pro hoc Christum solummodò esse Regem; quantò magis Regem simul & esse Deum? *Tues ipse Rex meus, & Deus meus.* Thronus Dei in templo est propitiatorium, ubi audit & respondet: & posito quod nectibi, nec filiis tuis sanctuarium illud ingredi liceat, audivistis nihilominus, utrumque propitiatorij latus à duobus stipari Cherubinis,

Psal. 43
v. 6.

& his quidem pedibus stantibus. Porro si petis, ut horum duorum Cherubinorum vicem & locum suppleant, utrumque Christilatus stipando, quoniam pacto petis, ut sedent, *ut sedent*? Cherubini stant pedibus, & filij Zebedæi sedent in sedibus?

Enim verò, aliquid adhuc amplius notatu dignum, de istis asseritur Cherubinis: non solum stant pedibus, sed extensis insuper alis: *extendentes alas.* Et quare alis extensis? quia juxta latera throni, cui assistunt, sessionis non datur requies, sed pedibus semper stari oportet. Habenti solummodò pedes, instar hominis, semper pedibus est standum: habenti verò pedes simul cum alis, instar Cherubini, standum est pedibus, & insuper pedibus simul & alis. Ausculta, Domina, quod dico, ut te non bene dicere videas. Nosti Cherubinis nec pedes esse nec alas, nec corpus; sunt enim spiritus. Quare verò scriptura in specie hominis pingit & repræsentat eos cum alis? in figura illos depingit humana; ut innuat esse rationales creaturas, uti nos: addit ipsis insuper alas, ut naturam eorum sublimiorem, nostrâque superiorem cognoscamus. Proinde uti Cherubini in hac forma repræsentati, ex duabus participant naturis, alterâ hominis, alterâ avis: ideo

Exod.
37. v. 9.

ideo, quâ parte videntur homines, stant pedibus; & qua parte communicant cum avibus, pedibus simul stant & alis: quoniam ad latera throni, nec velut hominibus, neq; velut conditionis sublimioris, sedendo assistere licet. Homo sedens pedibus non consistit, similiter nec avis, sedens innititur alis, immò illas colligit. At Cherubini stando pedibus, simul consistunt alis (hinc illas semper habent extensas) neq; enim ab alterutro laterum sedere permittuntur, velut homines, pedibus semper simul & alis insistere quomocunque compulsi. Idem Isaias in duobus Seraphinis throno Dei à latere assistentibus observavit: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, Seraphin stabant, & volabant. Stabant*, quia pedibus: *Volabant*; qui pedibus simul & alis insistebant. Sedens verò solus erat Deus: *Vidi Dominum sedentem*. Unum filiorum tuorum, Domina, Cherubinum esse negare non possum, Joannem scilicet, hominem alis, & non quibuscunque, sed aquilæ instructum (sic enim illum Ezechiel, in currus sui descriptione depinxit) verum quamvis ille sit, simulque frater ejus Jacobus esset alis instructus, & Christus ipsis sic alatis indulgeret quod petis, scilicet loca ad latus dextrum & sinistrum,

nihilominus nec sedebunt, nec sedere poterunt: quod memoriale tuum prætendit: *Vt sedeat*.

Ulterius notum tibi cupio, postulata loca, nec ad sedendum solummodò esse, nec ad standum. In cujus rei probationem filiis tuis vocationis suæ tantum recordari sufficiebat. Christus illos vocando quid dixit: *Venite post me*. Non ergo ad sedendum, nec ad standum: *Math. 4.v.19.* sed ad sequendum & ambulandum. Christusq; eos vocavit, non sedens, neque stans; sed ambulans: *Ambulans Iesus juxta mare Galilee. Ibid. v.18.* Cum igitur expressè vocati sint ad sequendum, & ambulandum post Christum, velle modò non ambulare, sed sedere, neque post Christum sed ad latera ipsius, quis non dicet, hoc esse vocationi contraire, vel ab ea deficere? Ah quàm vereor, ne non solum exeant, non bene expediti, sed stultorum instar & malè sanorum more habitati! Velut mentis impos habitus fuit Petrus in monte Thabor. Et quare? quia volebat, ut Christus sedem ibidem & tabernaculum figeret in monte. Ipsi solares radij è facie Christi exeuntes, qui Petri perstringebant oculos, in mentem illi vocare debebant, Christum nō venisse in mundum, ad sedendum aut standum, locumq; tabernaculi ipsius non esse montē quietum. *In*

Psal. 18 *sole posuit tabernaculum suum*, inquit David. q. d. Christum in sole tabernaculum suum esse positurum, ut non solum habitator, sed domus; & non solum domus & pavimentum ejus, sed ipse, situs & locus, in quo fundata erat, in perpetuo ambularent motu. De circulo, quem sol incessanter circum-eundo peragit, & ad mundum circum-eundum revertitur inquit

Eccles. 1. v. 6. *Salomon: Gyrat per medium, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu.* Istudque facit & fecit semper Christus, postquam ad illuminandum illum apparuit: cum certò certius, si vita ipsius actionesque conscriberentur, frequentissimè in hac historia occurreret: *circuibat, perambulabat.*

Matth. 4. v. 23.
Luc. 19. v. 1.

Optimi passuum Christi testes iidem esse possunt, qui modò petunt ut sedeant, quomodo sine quiete, sine sessione in viva quasi rota circuierit: nunc in civitatibus, nunc in desertis, nunc in littoribus: nunc in Judæa, jam in Galilæa; modò in Samaria: nunc in Jerusalem, jam in Capharnaum, modò in Tyro: jam in Sidone, nunc in Cana, jam in Jericho: nunc in Cæsarea Philippi, jam in regione Gerasenorum, modò in finibus Decapoleos: nunc in Bethsaida, Naim, Bethania, Nazareth, E-

phrem: ita ut nec patria, seu regio esset populosa, nec locus exiguus aut pagus, quem Christus, ad omnes luce sua illuminandos, suis passibus non sanctificasset. Denique in illis ipsis secretis, quæ modò Christus Discipulis suis revelat clarissimè aperuit, viam, quâ tendebat in Jerusalem, esse ut suspensus moreretur in cruce: ut hinc videatis, num æquo & decoro sit congruum, quod latera petant Regis ad mortem pedibus tendentis, qui ea prætendunt ad sedendum: *Vt sedeant.*

§. IV.

HI. Verbum valde breve, sed non minore dignum consideratione. Tu dicis, *Hi*: Et quis non dicet; qui sunt hi? credibile est, non paucos sese mox retibus & navi intricaturos; ast tam longè absit à me, ut hoc abjecto (posito quod tale sit) & vili offendar officio, quin piscatorum exercitium optimus mihi potius videatur novitiatus; qui hisce Apostolis, pro primorum Ministrorum professione obtingere posset. Quid est navis, nisi parva respublica? Et quid est monarchia, nisi navis magna? exercitio unius, praxis addiscitur alterius. Novisse clavum de una in alteram navis partem mittere, moxque firmare, ubi

ubi congruit ; nosse explicare vela , quando progrediendum , eademque contrahere , quando inflectendum , aut regrediendum , colligere remos , quando appellendum : fluxum & refluxum expectare maris , conjunctiones cognoscere , cursumq; cœlestem observare : nosse vela ventis accommodare , funes eorum extendere & retrahere , pro ventorum alternatione eosdem firmare in tempestate , & in tranquillitate rudentes laxare. Tantam politiam ars piscatoris , navigando mare requirit , majoremque adhuc piscandi industria. Nosse texere rete , & suo loco facere nodum ; scire plumbum & suber ponderare : mare circumcingere , solidamque extrahendæ sagenæ terram providere , novissè disponere hamum , eundemque tegere , ne piscis aut præmordeat , aut videat : scire dimittere , vel retrahere , & retinere chordam : congruam affigere escam & allicientia alimenta spargere. Unum tantum pro locis lateralibus piscatori deesse noto : scilicet exercitium attrahendi : & istud , Domina , non solum non reprehenditur , sed commendatur in illo : hoc verò filij tui prætendunt , & ipsum tu petis.

Verùm dices mihi , eodem verbulo , *Hi* , huic scrupulo respon-

deri. Cum illi , pro quibus intercedis , ab omni proprij commodi studio & amore tam sint remoti , ut omnia reliquerint : nec de illis minùs , quàm decem reliquis veraciter dixerit S. Petrus , *Ecce nos reliquimus omnia.* Propositio hæc magnam quandoque patietur replicam , in uno ex duodecim istis , juxta Psalmi quadragesimi Prophetiam , ubi dicitur , quod postquam reliquit propria , ex alieni concupiscentiâ eò deveniet , ut proprium suum vendat Dominũ. Quia verò ad propositionem hanc nihil replicavit Christus , nec ego quicquam replicabo. Solum tibi dico , Salome , quamvis filij tui modò sint , *Hi* , ubi ad latera se viderint Christi , contingere potest , ut evedant alij. Num adhuc ignoras quod officia , & honores mutant mores ; & loca naturas ? Quis Innocentior , quis humilior , quis medestior , quis sanctior Saule , antequam censeretur thronum ? & postmodum , quid in ipso apparuit , omnes istæ virtutes in vitia fuerunt immutatae contraria , tamq; indignè è throno meruit deponi , quàm dignè antea adeundem fuerat evectus. Evectus verò & depositus , propriè non fuit idem Saul , jam enim alius erat. Nemo excelsã conscendit turrim , quin despiciens deorsum oculorum caliginem ca-

Matth.
19.v.
27.

pitisque vertiginem incurrerit. Has filijs time caligines & vertigines, nec penitus credas, eos modò esse hoc quod sunt, *Hi*, postea enim erunt alij. Quousque Adam fuit privatus, innocentiam originalem conservavit in qua fuerat creatus: sed de regimine & præsidentijs aliarum creaturarum jam investito, ipsa mox honoris sublimitas capitis vertiginem, judicijque caliginem induxit: *Homo cum in honore esset non intellexit*. Similem metamorphosin mutatio statutus Adamo induxit, ut jam non esset idem, sed dupliciter alius. Alius, quia voluit esse sicut Deus: & alius quia remansit velut brutum. Utramque hanc metamorphosin Deus declaravit; illam hominis in Deum, per intellectum; *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*: & illam hominis in brutum, *comparatus est jumentis, & similis factus est illis*. Ne filiorum tuorum intellectui virtutis plus æquo fidas. Attende, quamvis tui sint filij, & Adami quoque filios esse. Quod modò in ipsis est modestia, postea erit superbia; quod jam videtur scientia, postea erit incipientia: tantòque amplius, quanto ex humiliore eVecti fuerint fortuna. Illa verba Jobi considera: *de terra surrecturus sum, & videbo Deum ego ipse, & non alius*. Ut

homo erectus de terra idem sit, & non alius, in gratia simul & gloria confirmatus sit, necesse videtur. Ecce num filij tui periclitentur, ne sint alij & valde alij, quamvis modò sint isti, *Hi*!

Verum enim verò, ego alios esse nolo, sed eosdem ipsos qui sunt, neque ulla ratione ipsi lateribus, aut latera Christi ipsis conveniant. Quando Christus illos ad sequendum se vocavit, ipsos *Boanerges*, id est, *filios tonitrui*, appellatos nôsti. Nec te later filios tonitrui in phrasi Hebraica, idem esse, quod fulmina, fulmina enim tonitrui sunt partus. Nunquid igitur consultum tibi videtur, ut Christus regio jam insidens throno à fulminibus circumdetur? consultissimum sanè foret, omnes ex palatio fugere, nec quemquam in auditorio comparere. Primam legem condente Deo, inter tonitrua & fulgura (erat enim lex rigida) in monte Sina, omnes procul fugerunt à monte dicentes: *non loquatur nobis Dominus*: ast in lege Christi, quam suavem ipse vocat, omnesque, ad se ut veniant, invitat: *venite ad me omnes, iugum enim meum suave est*; non conveniunt fulmina mansuetudini, tamq; benigni Principis clementiæ. Operæ pretium foret, talibus à latere stipari

Psal.
48 v. 13

Gen. 5.
v. 22.

Psal.
48 v. 13

Iob. 19.
v. 26.
& 27.

Marc.
3 v. 17.

Exod.
20 v. 19

Matth.
11 v.
28 &
30.

pari Ministris, quorum quodlibet responsum esset tonitru, quilibet aspectus fulmen, & quælibet resolutio fulgetrum. Si Joannes est Aquila, & Jacobus ambit esse sicut ille, aquila cum fulgetro in manu, lateri quadrabit Jovis, at non Christi. In summa isti tui filij valde ignei sunt & ardentes, nec ad latera Regis tanta ferocia toleratur. Porro, ne importunum illud nomen *Boanerges* sive Filij tonitru, plus habere sonitus, quam realitatis existimes; vel quod ego interpretationem ipsius, in filiorum tuorum naturam intorqueam, ipsi tibi narrent, quid sibi in Samaria acciderit. Certâ occasione Samaritani Christum recipere secumque demorari noluerunt. Et ecce quanta mox in tuis solis Joanne & Jacobo ferocia & vindictæ zelus se prodidit! *Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de cælo, & consumat illos?* Ecce, nunquiderant fulmina; ut non minus, quam totam Samariam, igne cœlitus emissio, unico momento deleturi essent? cum talibus consiliis, & furiis ne vel octidui quidem spatio totus consisteret mundus, quantò minus Monarchia una? Christus ad illos conversus dixit, *Nescitis cuius spiritus estis*: Eliæ iste est spiritus, non meus. Et quomodo latus stipabit Christi, qui non est spiri-

tus Christi? spiritus adeò præcipientes & vehementes nec Principes juxta se tolerant, neque ipsimet illi sui ipsius sunt capaces & potentes. Et hi sunt, Salome, illi, quibus non unum, sed utrumque latus petis: *Hi.*

§. V.

*D*vo. Istud, *duo*, majorem adhuc involvit dissonantiam. Regis ambis familiaritatem, & hanc duobus postulas: *Duo?* utrum expediat Regibus vel unum habere familiarem, an non, Problema est, inter Politicos nondum decisum: sed duos habere familiares, nemo affirmaret, id, aut cogitaret quidem. Enim verò, si Filij tui historias sacras aut profanas legissent, ab exordio mundi in præsens usque tempus, nequidem tale quid in mentem admittendum foret. Deus sexto mundi die creavit Adam, ut in gubernatione illius imago sua appareret, & mox die sequenti Deus requievissè dicitur: supremis enim Principibus consultum est personam habere secundam sui repræsentativam, & cui innitendo quiescant. Iste verò homo (qui in omnibus supponitur esse primus) singularis esse debet, & non geminus: proinde Deus non duos, sed unum condidit Adamum

num

Luc. 9.
v. 54.

ibid. 55

mun inter primos Chaldaeos primus Nabuchodonosoris Minister fuit Daniel, sed solus: inter Aegyptios Pharaonis, Joseph, sed Joseph solus: inter Graecos Alexandri, Efestiam, sed Efestiam solus: inter Persas Assueri, Aman & Mardochæus, sed non simul, sed successivè diverso tempore, & semper unus solus. Si quod exemplum habetur de duobus, non fuit nisi in exitium & ruinam Regis, & perditionem coronæ. Nullus Regum majorem seu meliorem à latere suo habuit Ministrum Absolone, in vaso & auspicato jam regno, scilicet Achitophalem, cujus consilia, attestante scripturâ sacrâ, non erant alia, quàm divina oracula. Porro David Absoloni velut regni invasori, & tyranno eoronom denuò abriperè meditans, quid fecit? velut adeò prudens non alio medio fuit usus, quàm quòd alteri Absolonis lateri secundum associaret Ministrum, qui fuit Chusai; & ita factum est. Dissidebant sententiis hi duo Ministri: neglecto Achitophèle, Chusai opinionem Absolon fuit secutus: proinde qui Achitophèle solo usus, se conservasset; quia adhibuit duos, se perdidit.

Naturalis inconvenientiæ hujus ratio est; quia ubi duo sunt intellectus, duæ voluntates, duæ naturæ, duæ deniq; discordantes

concurrunt personæ, non potest esse unio. Unio hypostatica in Christo (quæ maximū divinæ omnipotentiae & sapientiae fuit miraculum) duas univit naturas, duas voluntates, & duos intellectus: sed notate, quod in admirabili hoc composito. non duæ, sed una tantum sit persona. In una persona duo intellectus, duæ voluntates: sed in duabus personis dissidentibus (uti duobus hominibus, *duo*) hæc unio est miraculum quod Deus nunquam fecit, aut faciet. In SS. Trinitate quoque hujusmodi invenitur unio, alio admirabiliore modo. Personæ sunt tres realitè distinctæ, ejusdem omnes intelligentiæ & voluntatis: quamvis enim tres sint personæ, non tamen tres sunt naturæ, tres intellectus, & tres voluntates, sed una natura, unus intellectus, & una voluntas. Age, nunc considera utrum in duobus hominibus, in quibus naturæ intellectus, voluntates & personæ discrepant, in tam variis & diversis materiis, quales in Monarchia aliqua, aut regno concurrunt, unio & cœcordia dari possit.

Ut in duobus subjectis diversis voluntatum esset unio, matrimonium instituit Deus, de quo dixit: *Gen. 2. Erunt duo in carne una.* Sed quamvis sint duo, tam arcto sibi vinculo illigari, nec voluntates quidem ligari

ligari se propterea sinunt, etiam ubi eadem motiva concurrunt. Esau & Jacob, ejusdem Isaac filij erant, & ejusdem Rebeccæ: & cum motiva utrimq; essent eadem tamque naturalia, Rebecca in unam inclinans partem amabat Jacob: Isaac verò in alteram inclinans partem diligebat Esau. Enim verò, si id accidit in parentibus, non alio ex capite, quàm quod duo sint, *Duo*. Quid tuis duobus non parentibus eventurum putas? & quomodo concors erit eorum voluntas (pro ut esse oportet) & æqualis pro omnibus, cum non filij sint sed extranei quos gubernare deberent? intellectus non eâ libertate gaudent, quâ voluntates, sed nec ideò minus discrepant judicando etiam quando informationes sunt eadē.

Moyſes & Joſue eodem tempore de monte Sinai descendebant, quo Filij Iſraël in caſtris fuſo recenter Idolo feſta agebant: uterque clamores applauſusque populi tripudiantis auribus percipiebat, ſed ecce, quàm diverſum deſuper utriusque judicium. Joſue tumultum bellicum interpretabatur: *Vlulatus pugne auditur in ca-*

Exod.

32. v. 17

ſtris: Moyſes non tympanorum & tubarum ſonitum, ſed tripudantium voces ſibi videbatur audire:

Ibid. 18

Vocem cantantium ego audio. Ita ut, cum eademeſſent voces, & uter-

que æqualitèr informatus proprio recipiendis inſtructionibus ſenſu: duos fuiſſe ſuffecerit, qui audierint, ut ſinguli aliud deſuper diverſum formarent judicium. Uno dicente, cantant, alter dixit, pugnant: & pugna non erat in caſtris, ſed in judicio audientis. Nullatenus igitur aulæ Chriſti expedit, prout tu ideam ipſius concipis, ut binos primarios Miniſtros habeat: licet enim Moyſi & Joſue præſtantiâ forent pariles (quod rariffimum eſt) duos tantum eſſe ſufficit, ut non intellectibus minus, quàm voluntatibus, ſemper, ſeu quaſi ſemper discrepent & diſſentiant. Naturalem prætereò inclinationem, quâ quilibet lucere appetit, ubi velut in duobus planetis diviſam lucem eſſe oportet. Ut Luna ſplendorem ſuum impertiat, à Sole ſegregari opus eſt; ſequendo enim Solem iſdem paſſibus, non apparet. Et quis intellectus, quæve voluntas eâ eſt rectitudine, quæ non opinionem intorqueat, ut recta videatur? quoties quis gauderet idem de reali qua ferre ſuffragium, quod dedit ſocius, & quia tantum eſt alienum, & non ſuum, ſuffragatur in contrarium? Hoc modo ſiſtet & impiedietur negotiorum curſus: & hæc opinionum diſcordia Regni erit remora, & ex

hoc solum capite, quod non unus, sed duo admoti sint gubernaculo: *Duo.*

§. VI.

Filii mei. Dicendo, tuos esse filios, video, Salome, te totum discursum meum explodere, dum velut mulier & mater omnes inconvenientias, discordiæque metus dissipari putas ex eo, quod sint fratres, quantumvis duo. Sunt fratres, & fratres germani, ejusdemque patris & matris filii, ergo secuta est semperque erit in ipsis animorum unio & concordia. Ah! Domina, quàm parum nosti, quàm infirma sit speciosi hujus significatio nominis, quod inter homines fraternitas nuncupatur! in carne & sanguine fundatum esse sufficit: ut substantia & firmitas illi desit. Longè alia ambitionis, cupiditatis, æmulationis, invidiæ, aliarumque humanæ societatis concordiaque pestium, est potentia, quâ sacratissima naturæ fœdera & vincula profanata dissolvuntur. Et quemadmodum pessima vitiorum horum sementis nascitur & communicatur inter æquales, ita inter ipsos mortos parentibus naturalior est discordia. De eodem paradiſi fonte exeunt flumina, sine omni societate ad invicem, quoli-

bet diversam tenente viam; non solum divisa ab invicem, sed sibi opposita. Porro si illud contingat in aqua limpidissima quid fiet in calore sanguinis? dicat ipsum ille Abelis, à Caino, & ille Remi à Romulo effusus. Si binos famosæ istius civitatis, quam hodie non capit mundus, fundatores fratres ipsa non cepit civitas: si binos fratres naturæ primogenitos ad humanum propagandum genus, tota non sustinuit terra junctos, ubi non erant alij: quomodo binos tuos sibi socios & concordēs idem continebit consistorium, ubi quodlibet Memoriale, quodlibet consilium, quælibet petitio, discordiæ materiam & fomitem ministrat? quamvis non semel, sed septuagies forent fratres, ego nec pacis, nec vitæ ipsos redderem securos. Abimelech septuaginta occidit fratres, ipse, & illi famosi Gedeonis filii, tantum ut solus regnaret. Ita sitis dominandi æstuat, ut etiam inter fratres, non nisi sanguine fuso restinguatur! Ubi septuaginta securi non sunt ab uno, quo pacto unus securus erit ab altero? Ecce quàm facilè eliditur objectio, Joannem & Jacobum esse duos, *duo:* cum exceptione esse filios tuos: *Filii mei.*

Verum enim verò, si adeò manifesta horum duorum germanorum

rum ambitio, totalios interturbat respectus, quâ, quæso, ratione, pro illis diu duraturam sperare potes concordiam? jam sunt amici, jam sunt concordēs, jam verè sunt fratres germani; & nonnisi socii esse appetunt: sed quemadmodum unanimes jam sunt ad ascendum, sic discordes postmodum erunt ad se invicem præcipitandū. Quot unanimes in pugna, se post mutuò occiderunt propter spolia? ambitio, quæ jam illos unit, eadem postea dividet, & de latere ad latus, velut è duobus oppositis sibi montibus pugnando bellum sibi inferent. Sicut modò alios decem excluderunt Apostolos, ita duellando postea unus excludet alterum: & à quocunque steterit victoria, te dolor excipiet & gemitus. Utinam, Salome, eadem, quæ tam æstuanti nunc desiderio & solitudine procurare satagis loca, postquam obtinueris, non graviorem tibi inducant poenitudinem! filiorum ne credas amori: ab ambitione eorum tibi time. In mentem tibi veniat Jacob & Esau adhuc materno in utero lucta, qui non solum erant fratres, sed gemini. Quis securam te fecit, quod Jacobus non sit futurus Jacob Joannis; & Joannes Esau futurus sit Jacobo? Expende dolores & tædia, quæ duo isti filii (è quibus descendunt tui) suæ intule-

runt matri, antequam nascerentur, & jam nati. Antequam nascerentur, jam intestinum in visceribus sentiens bellum, ajebat: *si sic Gen 25. mihi futurum erat, quid necesse v. 22. fuit concipere?* si tanto mihi labore & dolore hi duo constituri erant filii, melius mihi fuisset eos nunquam concepisse. Et jam natis & adultis, Esau minato necem Jacobo, iterum Rebecca majore emphasi & dolore dixit: *Cur utro- Gen. 27. que orbabor filio uno die?* q. d. Estne possibile quod uno die mater sim, utroque orbata filio? Utrumque non sine ratione dixit: unus enim illi deplorandus fuisset mortuus, & alter paricida. Pro medio utriusque conservandi vitam, magis dilectum Rebecca ab oculis suis amandavit, ut de offensi & irati fratris manibus ipsum liberaret. Et amor tuus, Salome, tam est cæcus, ut loco ejus, quod filiis tuis occasionem præscindas, præsentiori discrimini eos exponas. Ergo cum illos non ames tanquam mater, nec illos ames ut filios, non voces eos tuos filios: *Filii mei.*

§. VII.

UNus ad dexteram, & unus ad *Matth*
sinistram. O quis mihi verba *20. v. 21*
viresque ministrabit, ut expone-

retibi sufficiam? prout oportet, discrimina, præcipitia, pœnarumque & ærurnarum labyrinthum, quæ verbis hisce involuta non vides! uni dexteram, alteri sinistram indeterminatè postulas. Enim verò, quis tibi dixit, quemlibet eorum huic distributioni acquieturum? persuasum tibi habe, utrumque dextram, & neutrum præcisè prætere sinistram. Jacobus dexteram debere putat ætati; Joannes assignandam confidit amori: cumq; necessarium sit alterutrum præferri, quo pacto ambo erunt contenti? Si Christus duas haberet dexteras, necdum secuta esset paritas. Verùm cum loca sint inæqualia, & eadē utrique ambitio, uter eorum præferentiam, in altero, vel in seipso æquo feret animo inæqualitatem? Rachel secundo genitum enixa (qui vitam illi sustulit) nomen illi *Benoni*, quod filium doloris significat, imposuit, quod Jacob pater ejus mox in *Benjamin* quod filium dextræ significat, immutavit. Sed in casu vel contentione præsentis, in qua filiorum alteri obtinget dextera, & alteri sinistra, non est dubium, quin filius dextræ filius sit futurus dolorum. Qui fuerit Benjamin Principis, erit Benoni fratris: nam gravissimo omnium dolore torquebitur, quod alter in loco, quo se dignum existima-

bat, & quem ambiebat, sibi prælatum sit tolerandus. Acerbè tulit Rachel, Liam sibi, ob ætatem, fuisse prælatam; similiterque Esau, Jacob sibi prælatum propter amorem. Et quemadmodum in utroque casu justum dolorem consolari non poterat fraternitatis respectus, sic in cujuscunque duorum fratrum horum præferentia eveniet; sive causa illius sit ætas in Jacobo, sive amor in Joanne: sed in quocunque fratrum erit dolor, idem etiam erit dolor matris.

Imaginare tibi, Domina, te unum jam habere ad dexteram, & alterum ad sinistram: sed recordare simul, quid dixerit Christus: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua*. Porro si Christus hoc suum in praxin redigendo consilium fratri manus suæ dextræ communicaret & committeret secreta, quorum conscius nollet fratrem sinistræ: quis, quæso, hinc dolor, quis gemitus, quis mœror hunc occupabit, qualis invidia corripiet, si non in odium & rancorem transeundo, in vindictam tandem erumpat? Quid, amabo, Aaronem & Mariam ad murmurandum contra fratrem suum Moysen concitavit, nisi quod Deus huic secreta communicabat, quæ ipsis abscondebatur? Quare Cain fratrem suum Abelem occidit, nisi quod Deo

*Matth.
6. v. 3.*

gra-

gratiorem videret, qui sacrificium ipsius majore favore prosequeretur? non datur fraternitas æquo ferens animo, alium sibi in confidentia & favore esse prælatum. Primò omnium habitâ gratiâ illum exturbare allaborat, licet uterque eam perdat. Enim verò, si fratres Joseph non potuerunt præferentiam tolerare somniatam, quo pacto quispiam fratrum sufferet experimentaliter notam? violentiam & vim ambitionis humanæ ignorat, qui adversus tantum dolorem se sufficienter in patientia solidatum præsumeret.

Verùm adverte, quod si sinistra his periculis est exposta, nec dextera ab aliis haud minoribus timoribus sit secura. Non datur res secunda minùs, quàm Principum gratia; nec quicquam in suprema potestate faciliùs, quàm commutare manus. In materia justitiæ, Regibus ad dexteram seu sinistram declinare non licet: ita enim præcepit Deus: *Neque declinet ad partem dexteram, vel sinistram.* In favorabilibus verò & gratuitis, ex arbitrio, præter, seu contra spem manus commutare possunt. Quãdo Joseph duos fratres filios suos Manassen & Ephraim patri suo Jacob pro impertienda ipsis benedictione præsentavit, Manassen primogenitum ad dexteram, E-

phraim verò natu minorem collocavit ad sinistram; Jacob in formam crucis commutando & transponendo manus, stanti ad dexteram suam, imposuit sinistram; stanti verò ad sinistram suam, imposuit dexteram. Hoc modo commutare potest manus, qui ex arbitrio suo impertit benedictionem. Porro illud ipsum, quod duobus fratribus, licet filiis Joseph evenit, tuis similiter evenire potest; rota quippe adeò volubilis, non ad pedes stat fortunæ, uti pingitur, sed in manibus Principis à quo dependet.

Ex hoc supremo arbitrio sequitur, quod binis istis lateronibus, non solum à se invicem timendum sit, verùm etiam ab iis, quos ipsi procul abarcere solent; quales sunt illi deforis stantes. Deforis & eminùs stabat Mardocheus, & repente in locum intravit Amani, non solum nihil tale suspicati, sed jam ad accelerandam ruinam ipsius negotiati. Quis securam te reddet, quod filii tui in obtentis locis, quæ prætendunt, diu perseverabunt; vel quis illos à naturali seu violenta ipsorum locorum instabilitate exemptos faciet? pro navigio, in quo remigabant, portus erat & anchora; pro cathedris quas ambiunt, nec locus, nec instrumentum, est quod

illas firmet. Qua ratione mutationem in liberioribus & mutabilioribus non timebunt voluntatibus, gnari quàm facilè mutantur ventī? mox ut viderint Principem in alium coniecisse oculos, ex hoc nec de die cibum, nec de nocte somnum capient. Ecce, si mediâ horâ illum loqui vel audire viderint, quod illi non audierint, jam corruisse, gratiâque exclusos autumant. Quidquid bene fecerit, non illi attribuent; & quicquid mali evenierit, ipsi authores existent. Considerate in illis virtutes quotquot volueritis, sed earum nulla, neque omnes simul sumptæ, à metu, suspicione, zelotypia & æmulatione justâque diffidentiâ illos liberare sufficient. Nam ab invidia, nec sacrarium, vel locus facer immunis est. Æmuli Danielis ipsum à latere Regis amovere gestientes, occasionem aliquam & prætextum ad hoc inquisierunt.

Dan. 6.
v. 4.

Quærebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis. Cum verò esset eâ vitæ innocentia, officiique integritate conspicuus, ut testante Sacro Textu, nec causam, nec suspensionem aliquam invenire possent: Nullamque causam & suspensionem reperire potuerunt: Tandem tamen non solum ipsum à latere Regis amoverunt, sed in lacū insuper leonum coniecerunt, non

alia de causa, quàm quod ter in die Deum adoraret: *Tribus temporibus flectebat genua sua, & adorabat coram Deo suo.* Num industrius dari potest causa? num truculentior dari potest prætextus? talis nihilominus causa non causa, prætextus iste, qui prætextus non poterat esse, stratagemate tali ab æmulis Danielis fuit adornatus., ut Rex eum non condemnare, à latere suo arcere, & in lacum leonum non posset non mittere. Ecce nunc, Domina, quo filios tuos ducas & dirigas. Hoc tibi tantum sine exaggeratione dico; ut filij tui objiciantur leonibus, non necessarius est lacus: sufficit esse latus. Thronus Salomonis, qui throni Christi fuit figura, ab utroque latere septem habebat leones; & hæc sunt latera, quæ tu pro filiis prætendis, ubi quatuordecim sunt leones pro ambobus; & septem pro singulis. Quod si mihi regeſſeris, throni Salomonici leones fuisse eburneos; ego tibi assero, ex hoc non minus fuisse timendos. Leones naturales tantum dentes habent in ore, eburnei illi ex omni parte & toti sunt dentes: idcirco quotquot loca illa conscendunt, arrosos ad eò & præmorsos videmus. Quia verò considerationibus meis te fatigare nolo, ad ultimum nunc tranſeamus,

ſeu

seu ultimo memorialis verbo, seu clausulæ nonnihil immoremur.

§. VIII.

In regno tuo. Statim pergemus ad, *tuum*; primò adeamus regnum. Si scires quid sit regnum, ejusque pondus penetrares, præsertim quando causis incumbit secundis; protinùs mihi persuasum haberem fore, ut vel à cogitatu abhorreret, nedum illud filiis tuis, quibus tam bene velle tibi videris, desiderares. Qualis, quæso, Hercules erit Joannes, qualis Athlas erit Jacobus, ad imponendam humeris suis unius regni molem? quibusnam in aulis sunt enutriti? quas peragrandò viderunt terras? quas legerunt historias, quibus negotiis fuerunt occupati? nec quid, nec quomodo loqui oporteat, sciunt; tractare cum hominibus à mutis non addiscitur piscibus. Si gubernaculo & remo bene regerant navem; instrumenta, quibus in minoribus exercitiis dexterè utimur, majoribus adhibita machinis inutilia planè & inepta experimur. Ab araneis didicere piscatores, retibus minores capere pisces: ediscere nunc mihi, an etiam Balænas? dicito mihi, vel dic illis, utrum super tabulas confractas, quibus lacum transeunt Tyberiadis, oceani se credant undis? ubi

terra non apparet, cælumque tempestatibus obductum latet? hæc nihilominus felicia sunt illa & fortunata, tam malè intellecta, quæ filiis tuis procurare tam anxie satagis. Cùm jam ipsis vitam dederis, vivere illos permitte: cùm illis jam esse dederis, etiam esse sine, quod sunt: cùm jam tibi magnis doloribus constiterint, eosdem & ipsis, & insuper tibi augere noli. Dolores partûs ipsorum jam transierunt: porrò dolores ex promotione ipsorum nascituri, totâ durabunt vitâ (totâ dico vitâ, si familiaritas ipsis procurata & promotio eam adæquaret durando; non diu, durabilem ipsis fortunam desideras) enim verò, si quoties lacui isti se committebant, nullus in ipsos insurrexit venti status, qui non simul cor quoque tuum concuteret; quo pacto, quæso, quieto & tranquillo eris animo, ubi immenso semperque turbido mari ipsos videris immerfos, in quo tot naufragium sunt passi?

Jobum ausculta dicentem, Navarchum utique, in hisce maribus benè versatum, & utramq; fortunam expertum; à qua nunquam, nisi vestibus & pelle nudatus evasit ad terram: *Gigantes gemunt sub aquis. Gigantens hi (de quibus v. 5. Job loquitur) sunt homines, qui*

eò potentia, familiaritatis, dignitatis, & honoris ascendunt, ut omnibus superemineant: nullus verò tam magnus est, tantusve Gigas, ut vadium illud illæsus transire, aut isto in fundo pedem figere possit: hinc omnes gemunt. Et nota, quod non gemant supra aquam, velut nauta & piscator tempore tempestatis; sed sub aqua; *sub aquis gemunt*. O quam hoc verum, considerationeq; dignum? gemens extra aquam, respirat: sub aqua gemens respirare prohibetur: gemitum suppressere cogitur, ne à gemitibus suffocetur: *laboravi in gemitu meo*, inquit David Regis Saulis latus stipans; quia inter alia displicentia multa, in familiaritatibus devoranda, gemitus necessariò est resorbendus. Tristitia cordis à facie arcenda est: nec in vaporibus tantum, verum in ignominiiis etiam & injuriis vultus lætitia & serenitas præferenda est. In hac continua corporis animæque tortura, ecce quanta illis patientia necessaria sit, quos familiares esse desideras; & utrum præcipuam hanc virtutem conservare possint, ubi virtutes perduntur omnes. O Domina, quàm deceptam te filiorum tuorum virtutibus video!

Aula neminem reddidit meliorem? multos bonos reddidit pe-

jores. Memento Moysen aulam deseruisse Pharaonis loco filij, & non Ministri, habitum. Jesse, Davidem filium suum ex aula Saulis revocavit: Berzellai in aula Davidis vivere & mori recusavit: & si illum adoptavit in filium, quod tu desideras tuis, id factum est, æquè ut tu deceptus, quid hoc esset ignorabat. Manifestè sanè apparet, te procul aulâ & in agris ruralibus littoribusque maris Galilææ contiguus enutritam. In Jerusalem tende, quomodo Christus eò vadit: si permiserint excubiæ, sæculare intra palatium Herodis, vel Ecclesiasticum Caiphæ Pontificis, & in tanto famelicorum prætendentium tumultu & concursu (omnes enim comedere appetunt, & se invicem comedunt) vide utrum inveniri possit quies, in tanta perturbatione tranquillitas, inter tot mutationes stabilitas, inter tot mendacia veritas, inter tot negotiationes justitia, inter respectus integritas, inter tot invidias securitas, inter tot adulationes & adorationes modestia, temperantia, & fides. Super omnia considera, num tanta ambitionis, insatiabilisque cupiditatis sitis satisfactione aliquâ expleri seu temperari queat: & utrum filij tui id præstare possint tot, quot ibi contendunt & decertant super

reuna, aut neganda omnibus, aut nonnisi uni concedenda? hinc oriuntur displicentiæ, querelæ, murmurationes de regimine, arrogantia & elationes Magnorum, lacrymæ & lamentationes pusillorum, dissensiones, partialitates, odia, rancores, quarum omnium venenatarum scopus & meta sunt, qui propius supremæ potestatis throno assistunt, qui ejus vice respondent, qui oracula excipiunt & declarant, qui decreta ejus distribuunt: enim verò si hæc toleranda & subeunda veniunt, non in Babylone, aut Ninive, sed in Jerusalem: neque in imperio Assyriorum, Persarum, Græcorum, aut Romanorum; sed in una Republica in tantum hodie devastata, imminuta, ad easque redacta angustias, qualis illa Judææ; quid in universali Christi eveniet Regno? *In regno tuo.*

§. IX.

Tuo: Tuo, inquis non advertens aut sciens, quantum breve hoc verbum includat. Propheta David dilatandum asserit regnum Christi à mari, usque ad mare; & à flumine Jordane usque ad terminos & fines terræ: Propheta Isaias, ex quatuor mundi partibus, ex Oriente, ex Occidente, ex Septentrione & Meridie ven-

turos vaticinatur, ut se illi subiciant ipsumque adorent. Propheta Daniel, omnes gentes, linguas omnes, & populos ipsi confuturos, omnesque Reges & Monarchas obedientiam & servitia exhibituros adstruit. Hæc amplitudo & magnificentia est Regni. Quanta proinde capacitas, & qualia Ministrorum talenta tibi videntur necessaria, ad congruè movendos & sustentandos duos tantæ machinæ polos? sufficienter tui Joannes & Jacobus. Circino non assueti, & mappâ nunquam inspectâ, ad cognoscendas regiones & Gentes, ad percipiendas intelligendasque linguas, ad penetranda statûs, totq; statuum negotia, ad expediendas legationes, recipiendas obedientias & homagia, qualificandas & disponendas condiciones; ad conciliandas denique voluntates, omniumque totius universi Regum & Principum interesse & commoda procuranda & promovenda? li- quidò constat, quod vel non cognoscas tuos filios, vel loca dignitatesque, ad quas eos evehere fatigis, non debite fueris dimensa. Joseph & Daniel tantæ capacitatis subiecta, totam illam singuli uni impenderunt regno: Joseph Ægypti, Daniel Babyloniæ regno. Et quæ proportio Babyloniæ seu Babyloniarum centum; unius Ægypti

pri, vel mille Ægyptorum, cum regno & Monarchia Christi? intra ipsos parietes domesticos majus adhuc sub oculis versatur exemplum. Moyses ille homo, plus quam homo titulo præferens Deitatem, & manibus omnipotentiam, quoties Deo, de sua ad sustinendum populi pondus insufficiencia, & quidem populi tantum unius, suâ lege viventis, Nationis ejusdem & linguæ est conquestus? admittit tandem excusatione Deus socios regiminis ipsi adjunxit; sed quos & quantos? non minus quam septuaginta, ex senioribus, majoribus, melioribusque ejusdem populi electos. Age, si pro mole unius regni, tunc necdum regni, septuaginta tam fortes necessariae fuerunt columnæ, quâ ratione, tu duabus tam infirmis, immensam illam machinam, quæ omne quod firmamenti convexo continetur, in se colliget, credi & imponi potestulas? non est phrasis poetica, vel mea, sed Danielis Prophetæ: *Et*

Dan. 7. magnitudo regni, quæ est subter om-
2. 27. ne celum, detur populo Sanctorum
Altissimi.

Verum dices ad hoc, in regno Christi, hoc ipso quod sit suum, *In regno tuo*: locum non habebunt pericula tanta & gravamina, velut in aliis: quantum Rex ille ab aliis Regibus differt. Quoad personam, ju-

stititiam & bonitatem Regis rationabiliter loqueris. Maxima privatorum, seu Regum hujus mundi familiarium infelicitas præsentissimumque ipsarum familiaritatum præcipitum est, quod Ministri illi non tam Regno, quam passionibus Regum deserviant, appetitibus eorum indulgeant, & vitia eorundem palpent. Proinde gratiam Dei negligunt & posthabent, ne de illa Regum periclitentur, vel ut magis in eam se insinuent, & stabiliant. Abrahamo cum Sarâ Uxore sua, sub sororis nomine, Ægyptum ingresso, laterales Regis, loco novorum, non retulerunt Regi, quod homo sanctus advenisset in aulam, sed mulier illis insignis & ornata naturæ dotibus, quas æstimant, & patriæ quasi cultu venerantur non Sancti. Si Rex Herodes amore flagitioso deperit Herodiadem; si David Bethsabeen; familiares expediunt adulteria, iidemque per se vel subornatos approbant & exequentur homicidia. Rege avaro, instar Roboami; vel vano, instar Assueri, illi imponunt tributa, illi laudant prodigalitates & deprædicant pompas & ostentationes. Illi denique Nabuchodonosoris statuam adorant; quique ligna comportare juvant ad accendendas seu inflammandas

das fornaces Babylonicas , procurantes sine scrupulo , ut in iis comburantur innocentes. Similia longè aberunt à regno Christi ; ex parte enim Regis omnia erunt æquitas , iustitia , moderatio , temperantia ; neque assistentes lateribus ipsius , factâ sibi potestate abuti , ejusque limites excedere audebunt , quæ non nisi justum & necessarium respiciet. Non vindicabit se de Mardochæi injuriis & contumeliis Aman , manu regiâ ; neque Doëg invidiæ se vindicabunt Saulis lanceâ ; nec Joab odia Davidis dissimulatione. Verùm , licet ex parte Regis , Laterales Christi ab his periculis futuri sint immunes : ex parte subditorum , graves non deerunt difficultates , quas superent , nec non repugnantia & contradictiones , quibus se opponant.

Apo. 21. v. 5. De regno Christi prophetatum constat , cuncta in eo fore nova : *Ecce nova facio omnia* : nec te latet quàm difficulter novitates introducantur. Si mundus de novo est fundendus , ipsum prius dissolvi & liquefieri oportet ; quod non nisi violentissimo omnium elementorum igne possibile est. Prophetatum est (quod hisce nostris diebus , ipsius Christi præcurfor etiam prædicavit) valles implendas , montes & colles humiliandos , nec ali-

quos tantùm , sed omninò omnes : *Omnis vallis implebitur , & omnis mons & collis humiliabitur.* Quis tam excelsi & generosi est animi , ut hanc deprimendi magnos , & exaltandi parvos & utrosque in tanta natalium fortunarumque imparitate , cœquandi provinciam in se suscipiat ? Quod si operarii vineæ sine omni præjudicio suo , agrè tulerunt alios sibi in mercede æquare ; quis , quæso , arrogantiam , superbiam & tumorem & superfluitatem Grandium mundi , omnia sibi debere existimantium , nullique quod debetur solventium , ad talem reducet mediocritatem & moderationem ? prophetatum quoque est , regnante Christo , lupum habiturum cum agno , & leonem bovis instar comesturum paleas : *Habitabit lupus cum agno , & leo quasi bos comedet paleas.* Sed quis lupi coercere poterit voracitatem , ut talem observet abstinentiam , & regiam leonis comescere rapacitatem & gulam ; ut bovis instar horrei pabulo pro pasto contentus , montuosis & sylvestribus in cibum prædis & venationibus abstineat ? justior , benigniorque lex dari nequit , affatimque favoris leoni indulgetur , quod sine labore obambulans , æqualiter cum bove , cum damno hujus participet , quod

Luc. 3. v. 5.

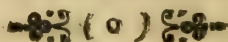
Isa. 11. v. 6. & 7.

tanto ipsi labore aratrum trahendo & currum, nec non triturando, constitit. Porro cum iniquum hoc forum consuetudine introductum sensimque sit canonizatum: cuiusnam Ministrorum tantus erit zelus, tanta virtus, tam intrepida & constans magnanimitas, ut contra tantam adversantium vim, illam in praxin deducat, confirmet, atque defendat? ita ut, Domina, prætermisissis, quæ adhuc dicere potuissem, & resumendo quod dixi, neque integritati Regis, neque bono regni, neque tibi, neque filiis tuis expediat concedi loca, quæ petis; neque acceptare quamvis non peterent, ultroneè oblata. Quare, si omnium rationum harum pondus, aliquid apud te valeat, author suasorque tibi sum, ut brevissimè, facillimè, & securissimè, non desiderando, non interpellando, neque petendo temetipsam expedias.

§. X.

HÆ sunt, Clementissime Domine, considerationes (&

nondum omnes) quas respondendo matri Zebedæorum, memoriali ejusdem, prout occurrerunt, opposui. Quod si omnia memorialia similiter excuterentur, contingeret fortè, quod rarior memorialium & prætendentium foret numerus; Regesque & Ministri inportunitate carerent. Hæsitavi perplexus, utrum cum dictis considerationibus in publicum prodirem, uti nunc factum, timens ne læsæ majestatis reus haberer, quod veritatibus istis, subditos à Regis ministerio retrahere & abstergere viderer. Resolvi tandem non reticere, quæ dixi, scrupulo isti dilemmate hoc, opinione meâ, vero & infallibili succurrendo. Auditis me persuadebo, vel non persuadebo: si non persuasero, in eodem perseverabimus statu, & multi loca sæpe fata prætendent; si persuasero (quod non spero) nullus ea appetet, aut procurabit. Et quando loca ista minus fuerint affectata & procurata, Majestas tua magis idoneis Ministris melius erit stipata.

S E R M O

De

S. AUGUSTINO.

Habitus in ejusdem Ecclesia, & Conventu S. Vincentii
Ulyssippono Anno 1648.

*Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra
bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.*

Matth. 5.

§. I.

Maximum inter
Doctores San-
ctum, maxi-
mumque inter
Sanctos Do-
ctorem, in hoc
magno thea-
tro, velut Patrem familiarum sua-
rum celebrat primogenita. Evan-
gelium quod in hac solemnitate
cantat Ecclesia, non solum S. Au-
gustino applicatum, sed per eun-
dem proponit explicatum. Ego
verò utrumque venerando pro
debito, tam in applicatione, quàm
explicatione, implicationem non
minimam invenio. Ita ut Evange-
lium hodie S. Augustino applica-
tum, à S. Augustino explicatum,
& cum S. Augustino implicatum
habeamus. Sed quomodo, quæso,

& qua parte implicatum? non mi-
nus quàm duabus essentialibus ip-
sius Evangelii partibus: & duabus
potioribus excellentiis ejusdem S.
Augustini, quæ sunt illæ dux, à
quibus Sermonem sum exorsus.
Evangelium cum S. Augustino
implicatum quà Doctore, iterum-
que implicatum cum S. Augustino,
quà Sancto. State mecum.

Christus toto hoc Evangelio ni-
hil intendit aliud, quàm perfectam
Ecclesiastici & Apostolici cujus-
dam Prælati efformare ideam.
Hæc indifferenter ex duabus par-
tibus essentialibus; scientiâ videli-
cet, & virtute componitur. Ex sci-
entia; oportet enim esse doctum:
ex virtute; oportet enim esse san-
ctum. Virtute præditus sine doctri-
na, erit sanctus: Scientiâ præditus

sine virtute, erit doctus : sed quacunque earum deficiente , verus non erit Prælatum. Et quid, utrâque deficiente futurum ? sufficere igitur solâ scientiâ esse doctum, & solâ virtute esse sanctum ? minimè gentium. Contingere quippe potest, Prælatum quempiam doctum esse simul & sanctum, nihilofecius bonum non esse Prælatum ; potest enim esse doctus & sanctus libi, & non aliis. Taliter ipsum doctum esse oportet, ut doctus sit, simul & Doctor : taliterque sanctus, ut sanctus sit, simul & sanctificator. Hoc

Matth.
5. v. 19. innuit illud: *Qui fecerit & decuerit*

Doctor docendo ; & sanctificator faciendo. Ad docendum necessaria est ipsi scientia, ut doctrina sit sana : ad faciendum, necessaria est ipsi virtus, ut sint opera bona : porro ista opera, totaque scientia occulta & abscondita esse non debet, ut non videantur, sed publica & manifesta omnibus apparere :

Ibid.
v. 15. *neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Scientia publica & manifesta ; ut luce doctrinæ illuminet:

Ibid.
v. 16. *Sic luceat lux vestra coram hominibus: & opera manifesta & propatula, ut vitæ exemplo ædificet: Ut videant opera vestra bona.* Denique utraque non ad laudem æstimationemq; propriam referenda sunt, quod vanitatem & terram sape-

ret; sed ad honorem gloriamque patris, qui in cœlis est : *& glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.*

Hic naturalis propositorum verborum est sensus; hæc summaria totius Evangelii, variis in partibus à sancto Augustino tam solidè, tam propriè, utitato ipsi more explicati intentio: ast ubi idem ipsi S. Augustino applicaverimus, planè & totaliter, ut dixi, cum ipso implicatum inveniemus. Apertis S. Augustini libris, primo præfixum titulum videbitis: *Liber Retractionum Augustini*: in quibus idem Sanctus valde minutatim omnes declarat errores, & ignorantias (ut ille vocat) quas minoris certitudinis, dubiæq; veritatis scripserat. Ad secundum transeundo librum, eundem pari modo, in frontispicio præferre videbitis titulum, *Liber Confessionum Augustini*: quibus similiter totius vitæ suæ peccata accuratè describit & manifestat. Si igitur Evangelium omnibus Prælati scientiam suam & doctrinam, virtutem suam & opera bona propalare mandat; quo pacto S. Augustinus, scientiæ loco, suas ignorantias & errores ; & bonorum operum suorum loco, peccata sua in publicum producit ? Ergo vel Evangelium incongruè applicatur Augustino, vel Augustinum cum Evangelio habemus implicatum.

Ad

Ad binas hasce solvendas hodie implicationes, duplici gratiâ indigeo. Ave Maria.

S. II.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.

BINOS illos, Retractationum & Confessionū suarum à se compositos libros, S. Augustinus in operum suorū capite posuit. Primo librorum folio Typographi solent proponi errata: S. Augustinus novâ nunquam visâ & usitatâ methodo errata præmittit authoris. In libro Confessionum, errata vitæ: in libro Retractationum, errata doctrinæ. Ego utrumque, *Indicem rerum notabilium*, intitulo. Cum enim omnia S. Augustini libris contenta, tam sint alta, tam profunda, tamq; divina, hæc duo præ cæteris sunt notabilia. Sunt multi, qui non contenti suū apponere nomen; imò ipsis libris, quos de famæ contemptu inscribunt (prout notavit Cicero) volentes ut non solum legantur, sed & illi ipsi videantur, in fronte libri effigiem suam exprimi curent: & hoc, quod in tot aliis authorum nomine indignis fecit vanitas, in celebratissimo Ecclesiæ authore modestia fecit & humilitas. Corpora penicillo, anima depingitur calamo: proinde bini isti libri, opinione

meâ, S. Augustini animæ vera sunt effigies. Petierunt nonnulli à S. Paulino ut dipingi se sineret: & ipse, qui sicut primam vitæ partem dederat mundo, ita secundam consecraverat Christo, respondit: *Vel cupitis depingere meum veterem hominem, vel novum: si veterem, ille deformis est, nec picturâ, sed latebris dignus: si novum, ille nondum perfectus est.* Concludens, nolo me depingatis. Nihilofecius S. Augustinus, quamvis singularis S. Paulini amicus, longè diverso consilio, quicquid in vita sua fædissimum, & maximè deformis, in suaque doctrina distortum invenit, propriâ suâ manu, non tantum certioribus: sed etiam vivacioribus coloribus depinxit.

In libro suarum Confessionum S. Augustinus sua propalavit peccata; & in Retractationum suarum libro suas publicavit ignorantias: & qui tantum peccatorum fæditatem, ignorantiaque indecorum comprehenderit, binas istas S. Augustini actiones pro merito, poterit æstimare. Maximum Dei opus fuit Incarnatio, cujus potissima excellentia non constitit tantum, in nostram assumendo naturam, quantum in nostram assumendo similitudinem: *in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Non assump-

S. Paulin.

fit Deus naturam humanam , qualem eam in Adamo condiderat, sed qualem ipsam postea invenit, à primo scilicet statu collapsam, tamque infinitis gravibusque miseriis & ærumnis subjectam. Ad nascendum, vivendum , moriendum (& quod non minus est) ad labores , fatigationes sudoresque se dimisit: doloribus, mœroribus, lacrymisque se subjecit: persecutiones, contumelias, ipsamque crucifixionem passus. Verùm toti illi miseriarum despectuumque abyssò se immergens (nam juxta S. Paulum *debut per omnia fratribus simili*) à duobus nihilominus humanitas Christi immunis prorsus mansit & exempta. Et quænam illa? peccatum, & ignorantia. Quia tam vilis & fæda res est peccatum, tamque deformis ignorantia; ut si quo casu possibile foret , nullo protinus modo in humanitate divinitati unita, ea toleranda essent. Cum igitur ea peccati sit fæditas, ignorantiaque absurditas; S. Augustinus voluntate determinatâ proprioque motu, duo ista sibi seligens assumpta, ad binos istos libros, unum de suis peccatis, alterum de suis ignorantis, ex proposito conscribendos se accingat; jamque conscriptos evulget totiq; mundo publicè proponat? ad defendendas culpas , vel excusandas

ignorantias, multæ apologiæ, & manifesta extant conscripta: sed ad confitendas & propalandas solus eas Augustinus conscripsit. Binæ hæc actiones in laudem ipsius considerare & expendere cœpi: & nunc excusatione, & quidem non facili, mihi indigere videntur.

Verùm respondebunt mihi (ut dixi) forsan nonnulli, pro parte S. Augustini, utrumque illud humilitatis fuisse actum; sed responsio ista jam dicendis validè impugnatur. Virtus Christo propria, & per antonomasiam Christi, est humilitas: *Vt inhabitet in me virtus Christi*. Virtus, quam Christus specialiter in mundo docturus venit, cujusque se Magistrum fuit professus, humilitas est: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*: humilitas verò Christi, non maxima solum, sed & extrema humilitas fuit; nihilominus peccatum & ignorantiam non admisit: ergo, Augustinus peccata sua, & ignorantias subticendo, licèt obnoxius illis fuisset, perfectè humilis esse valebat. Quantò magis , quod præcepto contraria non detur virtus: & contra duplicem istum actum, humilitatisque excessum , duplex jam auditum Evangelii militabat mandatum: contra peccatorum propalationem, illud exempli; & contra evulgationem ignorantiarum, illud

Hebr. 2
v. 17.

2. Cor.
12. v. 9.

Matth
11. v. 19.

illud

illud doctrinæ. Cum igitur Evangelium Augustino scientiâ & doctrinâ fulgere præcipiat, quo pacto errores suos & ignorantias in publicum producit? & si operibus & exemplis præluceat & illuminare illum jubeat, quâ ratione vitia sua & peccata publico exponit? errores potius conregat, ne doctrinæ Eclipsin superinducant: peccata obvelet & abscondat, ne exemplo tenebras offundant. Cum igitur ex mirabilibus Sancti Augustini operibus, sit tam consona Evangelio explicatio, idem ipse illud dissonum sibi, non ostendat.

§. III.

AGedum, Auditores, ne diutius suspendamus judicium, totum quod in S. Augustino dissonum videtur Evangelio, non fuit dissonantia, fuit consonantiæ amplificatio. Sic non habemus Evangelium cum Augustino implicatum, sed per Augustinum amplificatum. Evangelium illis, qui lux sunt Ecclesiæ, scientiâ & virtute, doctrinâ & exemplo illuminare præcipit: præceptum hoc S. Augustinus amplificando limites ejusdem excedens, non suis solum scientiis, sed & ignorantibus; non suis solum virtutibus, verum etiam peccatis mun-

dum illuminat. Suis ignorantibus, nam ex eis doctrinam fecit: suis peccatis, ex ipsis peccatis fecit exemplum: & cum ignorantie & peccata sint tenebræ, de ipsis tenebris fecit lucem. *Sic luceat lux vestra coram hominibus.*

Christus Dominus noster, hoc suo præcepto viris Apostolicis lucere mandans, etiam in quo, & qualiter præluceat oporteret, specificavit. Quoad primum: ut lucendi instrumentum esset lux: *Luceat lux vestra*: quoad secundum; lucendi modus esset talis, qui gloriam Dei promoveret: *Sic, ut glorificent Patrem vestrum.* Quid verò Augustinus fecit? observato modo amplificavit instrumentum: non enim solâ luce, verum etiam tenebris præluxit: & in utroq; lucendi observavit modum; nam sicut luce, ita & tenebris gloriam Dei promovit. Simile quid in terra non invenio sed in cælo, unde Augustinus admirabilem hanc Philosophiam hausit: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum.* Cæli (inquit David) semper prædicant gloriam Dei; & firmamentum manuum ipsius opera omnibus manifestat. Enim verò, quænam ista sunt Dei opera, quibus cælum publicè velut instrumento, gloriam Dei deprecatur dicat? admirabiliter ad nostrum

Ps. 18.
v. 1.

Ibidem
v. 2.

intentum id innuit textus: *Dies diei eruebat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Opera, quibus cælum gloriam Dei publicat & prædicat, sunt Dies & nox. Ergo nox tenebrosa & deformis, cum die lucido & formoso, ad glorificandum Deum intrat in chorum? ita planè: dies enim luce, & nox tenebris Deum glorificat: nec minor ex tenebris, quàm ex luce gloria Deo accedere potest. Quod ita ter geminâ voce, tres pueri in fornace Babylonica decantârunt: *Benedicite noctes & dies Domino: Benedicite lux & tenebra Domino.* Ita actu modoque singulari & extraordinario, id S. Augustinus præstitit, qui non solum scientiarum suarum virtutumque luce, verùm etiam ignorantiarum suarum peccatorumque tenebris, Deum glorificavit ipse, & alios docuit glorificare: *ut glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.*

Verùm plus innuit, plusq; Evangelium intendit. Qualitatem lucis istius declarans, *sic luceat lux vestra* inquit, eam accensæ instar lucernæ esse oportere, quæ non accenditur, ut abscondatur, sed lucem omnibus impertiat: *neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Sed & in similitudine hac excedens Evan-

gelium Augustinus, non solum luxit, mundumque accensâ, sed etiam extinctâ illuminavit lucernâ: Ad cælum revertamur. Nascente Christo, cælum unam accendit lucernam: eodem moriente extinxit alteram. Lucerna Christo nascente accensa, fuit stella, quæ apparendo Magos deduxit: Lucerna ipso moriente extincta, fuit sol qui eclypsin passus, ab ea hora quâ Christus in crucem actus est, usque dum expiraret, in ea tenebris mundum involvit. Quo verò mysterio, cælum, duobus diebus adeò memorabilibus, binis adeò contrariis proditiis signis? Consideravit illud S. Augustinus serm. 30 de tempore. Respondit (ne in causa sit propria) S. Petrus Damianus *S. Aug.* his verbis: *Habuit testimonium lucis, quia claritas stellæ illustravit de temp.* Magos: *& habuit testimonium tenebrarum, quia in morte eius tenebræ factæ sunt super universam terram.* S. Petrus Damasc. *Serm.* Cælum lucernam accendit unam, *de Epi.* & extinxit alteram Christo intrante, & salvo exeunte de mundo; ut Christus in asserenda gloria sua & divinitate, non solum lucis, sed etiam tenebrarum testimonium haberet: *Testimonium lucis, & testimonium tenebrarum.* Ergone etiam tenebræ, quarum officium est obscurare, illuminare, testimoniumque perhibere queunt? Etiam: tantòq; magis

Dan. 3.
v. 71 &
72.

magis idoneum, quantò subjectum quod obscuratur, clarius instar solis splenderit. Stella testimonium perhibuit lucendo: Sol, obtenebrescendo: tantòq; validius fuit testimonium solis, illo stellæ; quod stella lucendo tres homines, sol tenebras inducendo, totum illuminaverit mundum. In casu & quaestione quam tractamus, Augustinus semel accensa, & rursum extincta videtur lucerna. In scientia sua & doctrina, in virtutibus suis & exemplo lucerna accensa: in ignorantiarum suarum Manifesto, peccatorumq; suorum propalatione, lucerna extincta. Verùm ita oportebat esse, ut suæ testimonio lucis, suarumq; testimonio tenebrarum Deum glorificaret: *habuit testimonium lucis, & testimonium tenebrarum*. Advertendum nihilominus, quod in testimonio lucis, scientiis lucendo & virtutibus, Augustinus illuminarit instar stellæ, aliorum more Sanctorum: In testimonio verò tenebrarum, ignorantis peccatisq; se obscurando, illuminarit instar solis; quoniam singularis & extraordinarius S. Augustini fuit actus. Alij sese Evangelio adstrinxerunt: Augustinus illud dilatavit.

Restat maxima validissimaq; ipsiusmet Evangelij oppositio: verùm & huic amplificatione majore S. Augustinus satisfaciet. Evangelium, quales radios seu splendores

lucis esse oporteat, quos commendat, strictè & indivisim determinans, inquit, oportere esse opera bona sic manifesta hominibus, ut ex eis Deum glorificent: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est*. Cælum nobis repetendum est, ob textum à Davide productum, in quo grande & abditum nobis erudendum remansit mysterium. Si cæli ad glorificandum Deum ipsius opera publicat: *Celi enarrant gloriã Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum*: quomodo operibus Dei noctem tenebrasq; annumerat, quæ licet sint opera Dei improprie, proprie non sunt bona: tenebræ negatio sunt lucis; porrò negationibus nec est, nec inesse potest bonitas; quia & ipsum esse ipsis deest. Eadem scriptura illud clarè in utriusq; creatione innuit. De luce loquens ait: *facta est lux: & vidit lucem, quod esset bona*. E contrario de tenebris loquens, quæ lucē præcedebant, ait: *& tenebræ erant super faciem abyssi*: non inquit, Deū vidisse, & bonas dixisse tenebras. Et quare? quia lux cū habeat esse, & tam excellens esse, bonitatē habet, estq; bona: tenebræ verò, cū sint negatio, esse carent & bonitate, neq; bonæ sunt. Si igitur tenebræ non sunt bonæ, quare cælum illas

Gen. 1.

v. 4.

Ibidem

v. 2.

inter opera Deum glorificantia numerat? Etiam cœlum, ad amplificandam gloriam Dei, Evangelium amplificare voluisse videtur: Verùm non eâ excellentiâ quâ id præstitit Augustinus. Evangelium Prælati bona opera præcipit, quibus glorificetur Deus: *Ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est.* Cœlum uno passu ulterius progressum, Deum operibus glorificare volendo: *Et opera manuum ejus annunciat firmamentum:* adjunxit opera, quæ propriè non sunt bona, qualia sunt tenebræ & nox: *Et nox nocti indicat scientiam.* Verùm Augustinus præter hæc omnia, modum insuper adinvenit, quod impossibile videtur, glorificandi Deum operibus verè & propriè malis, qualia sunt errores & peccata. Ita ut Evangelium Deum glorificare præceperit operibus bonis: cœlum eò progressum sit, ut glorificet operibus non propriè bonis: & Augustinus eò usque pervenerit, ut non solum operibus, non bonis, sed etiam operibus propriè malis. Et hoc novo inauditoq; modo affecutus est, cum duobus istis libris Confessionum suarum, & Retractionum in publicum prodeundo, non contra, sed ultra præceptum idem, quod sibi loquebatur dicens: *Sic luceat lux vestra coram*

hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est.

§. IV.

Vidimus seu diximus in generali, quomodo S. Augustinus Evangelium amplificando, non luce tantum, verùm tenebris etiam illuminârit, ut & ipsi suo modo gloriose accommodari possit, quod soli Deo tribuitur: quod scilicet tenebræ ejus, instar lucis ejus sint: *Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus.* Ps. 138. v. 12. Vidimus ipsum non solum illuminâsse lucernâ accensâ, sed etiâ extinctâ; similiter Evangelium excendendo, in quo Virgines cum lampadibus accensis intraverunt ad nuptias, reliquis cum lampadibus extinctis manentibus foris. Vidimus quomodo non solum illuminârit operibus bonis, sed etiam malis, ea in lucem producendo; cum hoc sit exceptio contra Evangelium dicens: *Omnis, qui malè agit odit lucem, ut non arguantur opera eius:* sequitur, ut nunc videamus, quomodo illud sit factum, vel fieri possit, non enim difficultate videtur carere. Enim verò, si liber Confessionum vitia continet & peccata; quo pacto Augustinus vitiiis & peccatis vitiosos & peccatores illuminare poterit? & si liber Retractionum errores continet

& ignorantias, quo pacto Augustinus erroribus & ignorantibus, errantes & ignorantes illuminare valebit? Totum illud facere potuit, & fecit Augustinus, & modo non quocunque, sed illo ipso, quo Christus in Evangelio, homines illuminare præcepit: *Sic luceat lux vestra coram hominibus.* Modus, quo Christus & Evangelium, hominibus præluce mandavit, fuit, exemplo & doctrinâ: & eodem ipso Augustinus illuminavit: In libro quippe Confessionum, de peccatis fecit exemplum: & in libro Retractationum de ignorantibus fecit doctrinam. Porro de hoc nobis jam tractandum est: & quia Augustinus bina hæc assumpta in duos divisit libros, nos quoque pro majore claritate & distinctione, in duas illa dividemus partes.

Exordiamur à prima. Nihil æquè naturale est homini, quàm propria sua abscondere & contegere peccata. In tota illa famosa verborum disceptatione, à tribus amicis suis cum Job inita, omnis eorum eò dirigebatur intentio & contentio, ut Jobum convincerent ad credendum, quod in pœnam peccatorum suorum omnes istas sustineret ærumnas: Jobo è contrario suam probante & propugnante innocentiam. Hunc in finem magnum virtutum suarum operumque bo-

norum confecit syllabum, concludens, quod si peccata haberet, ea omninò debere esse publica, & nota; quod nunquam ea occultasset: *Si abscondi, quasi homo, peccatum meum.* In his verbis magnum continetur arcanum, magnâque consideratione digna est ista exclusiva: *Quasi homo.* Non tantum peccata sua se abscondisse negat, sed non abscondisse, quasi hominem. Ut Job qualificaret innocentiam, sufficiebat dicere, se peccata non habere; utq; testimonio id probaret publico, sufficiebat dicere, se nunquam ea abscondisse: Cur igitur addit, quod ea non absconderit velut homo: *si abscondi, quasi homo, peccatum meum?* quia homini nihil magis naturale, quàm peccata sua abscondere & occultare. Peccare, vel est malitiæ, vel infirmitatis; peccatum abscondere, est naturæ. Primus peccans fuit Adam. Et quis primus peccati primi fuit effectus? sese abscondere. Non erant alii tunc in mundo oculi, à quibus Adam se absconderet nisi Dei; & ad ipsos usq; oculos Dei abscondere se voluit mox ut peccârat. Thamar in bivio itineris sedens, obvium habuit Judam; primum Tribus Regiæ fundatorem & caput, ex cujus congressu Phares & Zaram concepit: de qua textus inquit, quod videns illam Judas, *suspiciatus*

Job. 31.
v. 33.

est esse meretricem. Et quo ex motivo? operuerat enim vultum suum ne agnosceretur. Videant ibi obvelata, quas consequentias detegant, quando sic se operiunt.

Porro rationem quare adeo naturale sit homini operire & abscondere peccatum: dedit Quintilianus, & hæc est: non quisquam tam malus, ut malus videri velit. Et ab hoc principio Tertullianus validum formavit argumentum in defensionem Christianorum contra Tyrannos. Ite, inquit ille, ad vestros carceres, ubi habetis captos fures, latrones, adulteros, & Christianos; & ab his & aliis delicta eorum inquirite. Christianus interrogatus num sit Christianus, mox respondebit quod sic: fur, latro, adulter, etiam in tormentis negabit. Et quæ causa, quod hi negent, & illi non? quia quod malum est & peccatum, nemo vult esse suum: nolunt enim suum esse, quod malum est.

Sequitur ergo, esse Christianum, non esse malum, neque peccatum; si enim hoc malum esset, illi hoc utiq; operirent & negarent. Porro hoc concludit modo. Quid hoc mali est, quod naturalia mali non habet? timorem, pudorem, tergiversationem, q. d. Quod malum, quodve peccatum est, in quo non invenitur naturale omnis peccati, cura scilicet & artificium operiendi, nec non timor & verecundia confitendi? proinde, quia tam na-

turale est homini, sua operire & abscondere peccata. S. Augustinus confessionum suarum librum conscripsit, in quo sua detexit, manifestavit, & evulgavit peccata toti mundo, ad tollendum de eo istud salutis impedimentum, suoque exemplo persuadendum hominibus, sua non operire, sed confiteri peccata. Paulò ante dixerat Christus: omnis qui malè agit odit lucem: & Augustinus velut ab omnibus hominibus exceptus, quicquid malè egit, in lucem produxit; ut suo doceret exemplo, quid faciendum sit malè agentibus. Ecce differentiam Augustini ab aliorum imprudentia hominum. Reliqui homines malè agentes abhorrent lucem, cum potius abhorreere deberent malum, nec non illud operantem: verum loco illius quod abhorreant peccatum, oderunt lucem, quæ illud detegit; & quia illi sunt mali, volunt videri boni. Ad corrigendam igitur istam imprudentiam, illique substituendum istum malè applicatum horrorem; Augustinus cum omnibus antea vitæ suæ malis in publicum prodit: ut intelligerent homines, horrore esse oportere ipsum malum, & non lucem; malumq; operum esse infirmitatem: lucemque illud retegentem, esse remedium.

§. V.

IN remedium peccati Christus Domi-

Dominus noster Confessionis Sacramentum instituit ; quod vel maximè arguit, vehementemque naturæ repugnantiam summè exaggerat, quâ homo peccata sua detegere horret ; quia verò Deus illa justè pœnâ puniret æternâ, eò quòd infinitæ majestatis sint offensæ, idem omnes istas pœnas bene commutandi modum adinvenit : si homo homini alteri sua peccata confiteretur. Sed ex hoc ipso elucescit, quàm admirabili stupendâq; resolutione S. Augustinus confessionum suarum librum conscripserit : quàmq; valido & copioso exemplo peccatis suis præluxerit, ad superandam repugnantiam, ad animandum timorem, naturalemque expediendum horrorem, quo fragilitas humana à peccatorum suorum confessione retinetur. Quod homo confitendo sua revelet peccata, ad eorundem veniam obtinendam, est justo & competenti pretio gratiam Dei emere ac comparare. Verùm Augustinus, ante peccator, annorum jam triginta trium baptizatus, non ad gratiam Dei recuperandam, quâ jam gauderat; neq; ad obtinendam eorundem veniam, quia jam condonata erant, peccata sua propalavit. S. Paulus de hac venia, & de hac loquens gratia, cum Davide inquit :

Psalm.
31. v. 1. Beati quorū remissa sunt iniquitates
& quorum tecta sunt peccata. Tex-

tus hujus significatio, jam tum Augustini tempore, inter Catholicos & hæreticos in controversiam fuit deducta, propter distinctionem, quâ inter peccata remissa, & tecta Apostolus facit. Enim verò, si peccata remissa & tecta duæ res sunt distinctæ, in quonam consistit, esse remissa, *quorū remissa sunt iniquitates?* & in quo esse tecta, *quorum tecta sunt peccata?* omissis quæstionibus multis, quæ hîc involvuntur velut Theologus divinus, Apostolus est locutus : nam in remissione, & absolutione peccatorū duo concurrunt : remissio culpæ (aliis terminis dicta condonatio) & infusio gratiæ : per remissionem culpæ peccata sunt condonata : *remissa sunt iniquitates* : per gratiæ infusionem, sunt tecta : *tecta sunt peccata*. Et quod Augustinus condonatis jam tectisq; suis peccatis, sine omni obligatione, sine necessitate, ea denuò discooperiat, tantum ne alij sua cooperiant ; quantum peccatis suis præbuerit exemplū judicate.

Amplius. Præceptum, quo Deus Christiano omnia sua confiteri peccata mandat, præterquam, quod inviolabili sigillo sit munitum ; tali cautelâ & circumspeditione, integritati & famæ confitentis consulit, ut neminem, quamvis ob defectum aliquem seu memoriæ labilitatem, omnia non confi-

confiteretur , ad scribendum peccata obliget. Cujus limitatio-
nis motivum , est periculum , ne
quo casu charta perdita ad alio-
rum manus deveniret. Augusti-
nus verò exemplum cumulando
exemplo , non solum missio timo-
re , sed æstuante desiderio , ut pec-
cata sua in oculis manibusque ver-
sarentur omnium ideò omninò illa
conscriptit. Quomodo verò illa
conscriptit ? idiomate magis uni-
versali & usitato totius mundi ;
neque abbreviatè & per metapho-
ras ; sed diffusè & luculentè : nec
non vivaciore omniū circumstan-
tiarum ponderatione , quamvis ab
intellectu ipsius procedente : do-
lor enim ejus intellectum excede-
bat , dolorique alienorum pecca-
torum zelus respondebat. Con-
siderate Davidem plorantem &
orantem ; & Augustinum flentem
& scribentem : eodemque in casu
differentes harum duarum anima-
rum videte affectus. David in li-
bris Dei peccati sua conscripta
cernens , illa deleri petebat à Deo :
Psalm. dele iniquitatem meam : & S. Au-
50. v. 3. gustinus sua , per Baptisum , in
libris Dei , deleta peccata sciens ,
eadem de novo scribebat : ast Da-
vid remedium petebat pro se , &
Augustinus remedium scribebat
pro omnibus. Christus ad libe-
randam peccatricem , peccata

scribebat accusantium ; Augusti-
nus ad emendandos peccatores ,
non aliorum , sed propria accusa-
vit & exaravit peccata : Christus
ea inscripsit pulveri ubi facilè po-
terant exteri & deleri ; Augustinus
sua inscripsit libris , quod plus fuit ,
quàm æri insculpsisset : Christus
illa scripsit suppresso reorum no-
mine ; Augustinus suo sub nomi-
ne , confessiones peccatorum Au-
gustini indigitando.

Ulteriùs. Præceptum confessio-
nis obligat , ad confitendum ali-
j homini , sed duntaxat uni. Ut , ca-
su quo , Confessarius non intellige-
ret idioma confitentis , hic non te-
neatur confiteri per interpretem ,
ne vel duobus saltem peccata
tua innotescant. Et quis hoc
punctum ritè pensando , non di-
co exaggerare , sed vel aliquo
modo , pro merito explicare suf-
ficiet actum illum plus quàm he-
roicum , resolutionemque huma-
nâ capacitatem majorem , quâ Au-
gustinus peccata sua non omnibus
solum sui temporis & ætatis homi-
nibus , sed quotquot hodie sumus ,
quotquot à mille ducentis annis
vixerunt hucusque , quotquot de-
nique ad finem usque mundi futu-
ri sunt , confessus est & manifesta-
vit : porrò in die judicii duntaxat ,
aliquam cum hoc actu parilitatem
invenio , non tamen sine magno
discrimine.

discrimine. In die iudicij omnibus hominibus singulorum peccata patebunt: verum talem cuique ista peccatorum suorum manifestatio, in immenso isto theatro, ubi totus mundus erit collectus horrorem incutiet, ut potius præelecturi sint infernum, quàm publicam istam sustinere confusionem, quod

Iob. 14. v. 13. ita declaravit Job dicens: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec transcat furor tuus?* rationem mox subiungens: *Tu quidem gressus meos dinumerasti: signasti quasi in sacculo delicta mea.* In præsentì quidem processus sunt signati, & peccata seu delicta obserata; tunc verò patebunt omnia. Hæc verò publica manifestatio tam erit probrosa & horroris plena, ut quilibet sibi potius petiturus sit abscondi, & ab ea protegi in inferno: *Vt in inferno protegas me, & abscondas me.* Notate bene hoc verbum *Protegas*, quod defensionem, præsidium, refugiumque significat: tam quippe confusione & pudore plena erit ista ignominia, tamque vivax illius apprehensio, & vera cognitio; ut cum ipso inferno collata, ignominia futura sit rigor & sævitia, infernus verò refugium: ignominia tormentum, & infernus præsidium: ignominia pœna, & infernus protectio: *Vt in inferno pro-*

Pars III.

tegas me. Cujus rei si rationem à me petieritis, quod magis exaggeratio videatur quàm veritas; hanc esse dico, quia in inferno quilibet suas sustinet pœnas, & in iudicio, omnes suas conspicient culpas. Tantum malum culpæ, quod hodie non agnoscimus, totum excedit malum pœnæ, quamvis sit æterna. Enim verò, casu quo responsio hæc nimiam adhuc exaggerationem vobis redolere nec adæquata videtur: ipsum interrogate infernum, quot ibidem animæ ardeant, eâ solum causâ, quod peccata sua Confessario detegere & confiteri erubuerint. Cùm ergò dentur homines præligentes infernum, quàm vel uni homini sua revelare peccata; quid magnum, quòd tales malint suas pœnas sustinere in inferno, quàm in die iudicij, peccata sua omnia toti protinus mundo manifestari?

Ah Augustine tuorum tantummodò lux peccatorum, te illa in publicum producente, hanc invincibiliter cœcitatem illuminavit: tuarumque liber Confessionum illam magis confutavit, convicit, & insuper ad nihilum redegit, quàm quicquid hucusque dictum fuit, aut dici, & sub imaginationem cadere potest. Validissimo hoc argumento, horror & repugnantia hominis peccata

M

sua

sua uni homini confiteri erubescens, dilipatur; quod eadem ipsa peccata, quæ modò uni homini confiteri verecundatur, in die iudicii omnibus omninò hominibus patebunt. Verùm quia iudicii dies procul abest, confessio verò prope est, plus in nobis valet præsens, quàm ista veritas. Prodeat igitur Augustinus adhuc vivens, cum suarum Confessionum libro, anticipando sibi soli iudicii diem: non tantùm præsens fecit iudicium universale futurum; sed cùm illud propter publicam peccatorum manifestationem, horrore & rigore ipsum superet infernum, ipse rigidius adhuc illo, in semetipso iudicium exercuit. Attendite parallelum, visuri, quo pacto iudicium, quod in libro Confessionum suarum Augustinus de peccatis suis instituit, rigore suo ipsum universale Dei iudicium excedat: nec propter unam, sed omninò septem circumstantias. Si lubet, eas enumerate.

Judicium universale erit tantùm unum; & Augustinus duo sibi universalia iudicia fecit: unum nunc inter vivos; & alterum inter resuscitados. Iudicium universale erit in fine mundi, quando finientur omnia: & Augustinus suum fecit iudicium durante adhuc mundo,

tot sæculis ante, quot jam duravit hucusque, & durabit in posterum. Iudicium universale uno tantùm durabit die, quo culpæ publicabuntur: & Augustinus fecit Iudicium suarum omnibus continuare diebus: siquidem culpæ Augustini quotidie leguntur & legentur. In iudicio universali, cujuslibet personæ opera mala patefient, sed pariter etiam opera bona: ut virtutes & peccata altrinsecus ponderentur: & Augustinus tali methodo, in suo iudicio sua patefecit peccata, ut virtutes suas sepelierit silentio. In iudicio universali, peccata publicabuntur aliquorum, similiter autem & aliorum: & quia cuiuslibet satis habet, quod admiretur in se, excessibus alienis, proprii magis excusabuntur excessus: verùm Augustini peccata, in suo iudicio injuriam patiuntur manifestationis, sine levamine societatis; illo etenim tempore patent, quo aliorum latent. In iudicio universali peccata judicabuntur per Deum: sed Augustinus, suo in iudicio, peccata sua iudiciis subiecit & exposuit hominum, quorum iudicia velut adeò temeraria, longè amplius veniunt timenda. Denique in iudicio universali culpæ patebunt fidelissimè conscriptæ, ut non imputetur ad peccatum, quod non fuit peccatum; neque pro gravi, quod.

quod fuit leve: in iudicio verò Augustini doloris ipsius intensiori culpæ apparent commensurata, & quandoq; scdæ magis & graviores, quàm reipsa fuere: Deus enim in suis libris peccata conscribit velut iustus; Augustinus suis libris sua conscripsit velut scrupulosus. Tam rigidum sibi Augustinus iudicium, peccata sua propalando instituit, tamq; notabilibus circumstantiis, iudicii Dei, quo universum iudicaturus est mundum, rigores excessit: ut naturalis in detegendis peccatis suis repugnantia, tanto proposito sibi exemplo verecundetur magis ea tegere quàm confiteri; magisq; eadem excusare, & extenuare, quàm integrè se de illis accusare erubescat. Et hic modus sublimissimus, solo suo authore & inventore dignus, quo Augustinus de ipsis suis tenebris, prout dixi, lucem; & de ipsis suis peccatis adornavit exemplum.

§. VI.

VERùm enim verò, nemo mihi dixerit, peccata in exemplum transire non posse, argumentando, quod quocunq; modo considerata, semper sint peccata: eadem quippe peccata retentâ substantiâ, mutare possunt accidentia, & sub illis, per modum Sacramenti, contrarios operari effectus. *Si fuerint*

*Isa. 1.
v. 18.*

peccata vestra ut coccinum, quasi

nix dealbabuntur: inquit Deus ore Isaia. q. d. quod si fuerint peccata vestra instar coccini rubra; facite quod vobis præcipio, & instar nivis albescent. Textus iste multum fatigavit Expositores, omnesque concorditer sentiunt, Prophetam hîc, per figuram, quam Rechores metonymiam vocant, fuisse locutum, accipiendo qualitatem pro persona, & peccatum pro peccatore; Peccator enim desinere potest esse peccator, & fieri iustus: peccatum verò nunquam desinere potest esse peccatum. Ast animadvertendum erat, Prophetam non loqui de substantia peccati: sed de accidentibus, qualia sunt colores. Non dicit, quod peccata esse desinent peccata, sed quod colorem mutabunt; ut cum sint, vel fuerint instar coccini rubra, nivis ad instar sint dealbanda? *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Eademque peccata colore mutato, aliisque accidentibus vestita, sub ipsis contrarios possunt habere effectus, quos necessario producent, ubi fuerint visa. Huiusmodi fuere peccata Augustini. In quantum perpetrata, alium, & in quantum confessa, alium referebant colorem: proinde quâ perpetrata, prout ipse dicit, præbebant scandalû: quâ confessa, exhibebant exemplum

plum. Augustinus peccata sua publicando, ex illis fecit exemplum; quanquam naturalis peccatorum publicorum effectus est, producere scandalum: verum quemadmodum hypocrita scandalizat mundum ostentatione virtutum: ita Augustinus ædificavit Ecclesiam suorum publicatione peccatorum.

Greg.
ibid.

Pace D. Gregorij, eadem & maiore ratione dicam de Augustino, quod ipse de Jobo asseruit: *Videatur vir iste cuilibet magnus in virtutibus suis; mihi certè sublimis apparet in peccatis suis.* Videatur itaque Augustinus aliis magnus in virtutibus suis; quoad me, mihi major videtur in peccatis suis. In virtutibus suis quas exercuit, aliisque suis libris depinxit, magnus fuit Augustinus: verum in suarum libro Confessionum, quo omnia sua peccata toti manifestavit mundo, omni procul dubio, multo major extitit. Proinde liber iste collatus cæteris, corona fuit omnium. Ipse Job, S. Gregorii encomio laudatus, eò quòd peccata sua non texerit, prolixam virtutum suarum narrationem confidenter his verbis conclusit: *Librum scribat, ipse qui iudicat, ut in humero meo portem illum, quasi coronam mihi.* Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi Principi offeram eum, quod dictum.

Job. 31.
v. 35. 36
G 37.

Ipse iudex iustus omnes actiones meas, in libro uno describat, quem ego in humeris meis portabo, nec non capiti, quasi coronam imponam, singulaque ipsius contenta perlegens, illum Deo tanquam Principi præsentabo, ut me juxta illum expediat. Multum dicis, S. Job, & valde confidenter loqueris, quia vis, ut Deus, tanquam Iudex, & non tu, virtutum tuarum librum conscribat, quem tantum evasurum putas, ut non manibus, sed humeris tantum eum portare possis, quem oblaturus sis, ut ex eo expediaris, & necdum expeditus tibi coronam promittis. Verum, omne illud, quod tu de virtutibus tuarum libro dicis, quis non justiore ratione, de libro peccatorum Augustini asserat? ipse librum illum, & sua in eo peccata conscripsit, quando jam Deus ea in libris suis deleverat: ipse illum confecit, tantoque ponderosius ex materia, quantum inter peccata, quæ ignominiam afficiunt, humiliant & deprimunt, & inter virtutes, quæ honorem, gloriam & exaltationem conciliant, intercedit: quem Deo, totique obtulit mundo, non pro expeditione, sed pro pœna; & velut infernum meritis, & non coronam: & ex hisce omnibus coronam dignissimus. Multis coronis Augustinus redimitur in cœlis, sed hæc præfulget cæteris

exteris. Job virtutibus suis admirabilis fuit; in illis enim observavit Evangelium, quod nondum erat: sed Augustinus suis peccatis fuit admirabilior; illis enim, cum jam esset Evangelium, ad perfectius & plenius illud observandum, ipsum amplificavit. Evangelium tantum constringebat lucere operibus bonis; & ille splenduit, illuminavitque mundum etiam peccatis: quod nec jussit, neque dixit Evangelium: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.*

§. VII.

A Libro Confessionum Augustini, ad ejusdem Retractationum librum, non minus, immò magis admirabilem, tantòque nobiliorem, quantò intellectus voluntatè nobilitate transcendit, transcamus. Quemadmodum naturale est omni homini, suum abscondere peccatum; ita naturale est omni sapienti, suum sustinere, nullatenusque retractare errorem: tantòque magis, quantò majore fuerit sapientià præditus. Creatorum à Deo spirituum sapientissimus fuit Lucifer: porrò casus est verè stupendus, creaturam eà intellectus perspicacitate dotatam, adeoque sublimi sapientià illuminatam, in tam grossum, tam manifestum, & fatuum labi errorem; ut cogitatione affectet

assimilari Deo, illudque sibi persuadeat futurum dicens: *similis ero* *Isa. 14. v. 14.*
Altissimo. Enimverò, non hic sistit stupor: verum hunc auget, quod nec in cælo, ubi erravit, à cogitatu tam erroneo desistere; neque in inferno, ubi cum luit, retractare, aut de eo pœnitere voluerit. In cælo, inter lapsum condemnationemque Luciferi, sententia divinæ clementiæ respondit. Deus enim illi sufficiens ad resipiscendum tempus indulgit: & in inferno, juxta Theologiam certam, libertati arbitrii ipsius subest, illud facere. Quomodo ergo possibile est captu, intellectum tam sapientem eligere & resolvere, corruere potius velle è cælo, & ardere in inferno, quàm semel dictum retractare, eodemque in errore in omnem æternitatem persistere malle? si minoris scientiæ Lucifer esset, errorem suum agnosceret; at magna scientia, quæ inflavit ad errandum, eadem obstinatum illum fecit, ad non retractandum. Non inferior, quàm Propheta Ezechiel, casum hunc cum stupore considerat. Propheta de hoc Luciferi casu loquens, illum ante lapsum in cælo, post lapsum inferno considerans, in utroque loco Cherubim illum vocat: *Et tu Cherub, posui te in monte sancto Dei: perdidisti te, o Cherub, projecisti te in terram.* *Ezech. 28. v. 14. 16. 17.*

tum est Luciferum non Cherubim, sed Seraphim fuisse; nam inter Angelos primæ Hierarchiæ & primi supremiq; chori primus & maximus erat. Si igitur fuit Seraphim, quare Propheta illum tam in cælo, quàm in inferno, non Seraphim, sed Cherubim vocat? quia Cherubim idem significat, quod sapiens, & inter spiritus Angelicos, Cherubim sapientiâ præminent. porro quia sapientia Luciferum inflavit ut creparet, & in tam stolidum errorem incideret, eademque sapientia illum excæcando obstinatum reddidit, ut non retractaret: hinc illum Cherubim & sapientem, & non Seraphim compellat. In cælo Cherubim, quia cum tantâ emeretur sapientiâ, in cælo erravit; in inferno Cherubim; quia cum tantâ sapientiâ tumeret, errorem suum, ne in inferno quidem, voluit retractare.

Isai. 14. Lucifer dicens: *similis ero altissimo*, id est; Deo similis ero; similiter dixit: *in cælum conscendam*. Ex quo egregiè arguit S. Hieronymus: *vel antequam de cælo corrueret, ista dicebat, vel postquam corruit*: si istud Lucifer dixit in cælo, quomodo dicit, *in cælum conscendam*? & si dixit, *in cælum conscendam*; argumento est, quod jam lapsus, è cælo deciderat. Totum fuit, & ita se habet. In cælo dixit: *similis ero altissimo*: & ideò cecidit: jam lap-

sus similiter dixit: *similis ero altissimo*. Id ipsum dicit, & in omnem æternitatem dicet: ista enim est scientiæ ejus pertinacia & superbia, ut dicat in cælo, dicat extra cælum; dicat in cælo, & in inferno; idem, quod dixit semel, ipsumque retractet nunquam. Ita ut illa scientiæ magnæ sit contumacia, quando quis semel eâ fuit abusus, ut malit præsumptuosus sapiens cadere è cælo, quàm ab opinione sua recedere: & potius in inferno ardere, quàm, quod dixit, retractare. Quod si veritati consonaret illa Origenis imaginatio sustinentis, animas nostras esse Angelos, qui nostris in corporibus, pro commissis quibusdam culpis, pænas luerent, de multis sapientibus hominibus, qui errârunt retractare nolentes, affirmarem, ipsos esse Angelos Luciferi sequaces.

Hujusmodi idem fuit Origenes: hujusmodi Tertullianus & Apollinaris, nec non alij famosissimi in omni divinæ humanæq; eruditionis genere Doctores, qui cum insignes fuissent Ecclesiæ Magistri, & hodie dùm adhuc in ea allegentur, eò quòd errores quosdam, in quos humanitùs erant lapsi, noluerint retractare, cum perpetuo ipsiusmet Ecclesiæ gemitu, fuerunt anathematizati ab eâque segregati, de quorum unoquoq; veraciter pronun-

nunciari posset, quod Felix de S. Paulo dixit: *multa te littera ad insaniam convertunt.* Origenes tanto Religionis doctrinaeque Christianae propagandae zelo astuavit, ut quod tutius liberiusque sexum utrumque eam imbuere posset, literaliter illam Christi interpretando sententiam: *sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Dei*, se ipsum eviraverit. Tertullianus in vita & conversatione adeo fuit rigidus & austerus, tantusque virtutum heroicarum propugnator, veluti ipsimet ejus errores testantur; negavit enim Christianis secundas nuptias esse licitas; neque licitam persecutionis tempore fugam: sed animo constanti martyrio occurrendum: neque peccatores publicos, quamvis poenitentes, in Ecclesiam recipiendos. Apollinaris non solum adeo sapientiam & scientiam emituit, ut celeberrimus in scripturis sacris ipsemet Doctor, maximique in interpretandis & exponendis sacris scripturis Doctoris Hieronymi fuerit Magister, verum etiam tam praeclarae indolis & conditionis in multis, ut venerari, amari, defendique meruerit à duobus praecipuis Ecclesiae luminibus Nazianzeno & Basilio, quousque errores ipsius publici & manifesti non erant. Sed hi aliique illustres viri, tam fortes &

imperterriti alias humanarum domitores passionum, ubi ad punctum retractandi quod docuerant, perventum est, hic omnis eorum vigor & animus infirmatus succubuit; hic omnis eorum sapientia & scientia substitit; & hic magna illa obtenebrata & excacata sunt ingenia: ut maluerint unionem dimittere Ecclesiae, simulque salutis suae fundamentum perdere, quam quod dixerant, retractare.

Verum, quemadmodum hominibus doctis & sapientibus adeo infitum est à natura, pertinaciter suis erroribus inhaerere, superbèque eos sustinere & propugnare cum salutis discrimine; ad hanc illuminandam caecitatem secundam & maximam, quae non suos solum authores, sed multos alios cum eis perdit: cum suo Retractationum libro Augustinus in publicum prodit, in quo errores suos confessus, ignorantias correxit, doctos omnes & sapientes suo animans exemplo (velut sapientior & doctior omnibus) ne quem errasse, aut errorem confiteri puderet, cum Augustinus adeo luculenter id praestiterit. Vel suis in sermonibus continuis, vel variis disputationibus publicis (quarum aliqui Carthagine ducentio octoginta sex interfuerunt Episcopi haeretici) argumentorum suorum vi & eviden-

evidentiâ, Augustinus innumeros Donatistas, Pelagianos, Manichæosque confutavit atque convicit, qui suos agnoscentes errores publicè eosdem abjurârunt; validissimum tamen argumentum sine responsione, quod præsumptionem pertinaciamque confudit omnium, ipsorumque non retractare contententium, fuit scriptus & evulgatus Retractationum ipsius liber. Potuisset Augustinus, ex ipsa, in qua docebat & prædicabat cathedra sese depingere verbis, nec sine magna Doctorum Magistrorumque ædificatione: sed maluit illud publicis facere scriptis, quia scriptorum & publicorum retractatio in hominibus obstinatorum majoris est moliminis.

Christo sibi præsentato Pilatus excepit accusationes, examinavit testes, cognitisque odio & invidiâ inimicorum, Christum innocentem pronunciavit. Porro instantibus accusatoribus, obtinendo: *si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris; omnis enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari*: id est, Absolvendo istum accusatum, crimen læsæ Majestatis contra Cæsarem committeret, quod supremæ imperij majestati præjudicaret, dissimulando consentire, ut quis in imperio Regis sibi nomen usurparet: cujus instantiæ metus,

nec non respectus, nomenque amicitie Cæsaris tantum in Pilato prævaluit, ut retractatâ, quam pronunciaverat, sententiâ ut in Christo condemnando innocentiam, cum Christo in crucem egerit justitiam. Christo demùm crucifixo, causam supplicij conscriptam, pro more, in cruce jussit præfigi, his verbis: *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum*: quibus accusatores denuò offensi, replicârunt, ut corrigi, & loco, *Rex Iudeorum*, quod se regem Iudeorum dixisset, scribi mandaret: Pilatus verò respondit, *quod scripsi, scripsi*: & ad scriptum mutandum frustra inducere attentârunt. Responsum istud quantâ sit consideratione dignum, omnibus liquidò patet. Pilatus regis titulum Christo tribuendo, multo gravius peccabat in Cæsarem, quàm eum condemnando ad mortem; majoremque incurrit reatum, illum adjudicando morti, quàm ab illâ liberando. Porro si Pilatus non attendit, quod propter Cæsaris respectum & se & Christum morti adjudicet, quare propter ejusdem Cæsaris respectum Regis titulum Christo non adimit? quia eâ jam formâ scriptum publicaverat: *quod scripsi, scripsi*. Quod quis eruditus & timidus semel scripsit, pro nullius respectu revocat & retractat. Ip-

*ibid. v.
22.*

*Ioan. 19
v. 12.*

Ip-
sam

sam innocentiam hoc faciet, condemnari propter humanum respectum; delere verò, quod quis semel scripsit suo nomine publicatum, eruditus quis & inflatus ob nullius, neque præsens, neque futuri sæculi respectum volet. Illa intolerabilis est intellectus cæcitas, intolerabilis rationis abusus, justitiæque intolerabilis injuria simul & veritatis, ut, quod scribendum non erat, sustinendum sit solum quia scriptum est; & quia semel scriptum est, necessariâ consequentiâ, semper scriptum sit relinquendum: *Quod scripsi, scripsi.* Verum ista sententia, quasi Authoris optimi, communiter est omnium scribentium, suæque scripta publicantium. Libros suos, illi Prædestinationis Libro æquari volunt, in quo quicquid scriptum, deleri nequit; characteres suos illis Sacramentorum æquiparari volunt, qui semel impressi indelebiles existunt. Denique scripta sua, præscripta esse volunt: *Quod scripsi, scripsi.* Centum & octodecim libros, Authore Augustino, habemus, exceptis iis, qui ad nostras non pervenerunt manus: & quando calamus ponere, temploque sapientiæ, veluti scientiarum omnium trophæum, applaudente sibi mundo, celebrioreque scriptorum omnium famâ

Pars III.

consecrare potuisset; resumit, denique pennam aptat? quem in finem? ut singulari in libro, omnes suos corrigat libros; ut revocet retractetque multa, quæ in eis dixerat & scripserat: omnibusque suo prælucendo exemplo veritatem ostenderet, quos sua sic scripta decipiunt.

§. VIII.

DEceptionis hujus rationem eleganter dedit S. Ambrosius cui plus præ cæteris Doctoribus ex hoc debet Ecclesia, quia eidem S. debet Augustinum: *Vnumquemque fallunt sua scripta, & Authorem prætereunt: atque ut filij, etiam deformes delectant parentes, sic etiam indecores quoque sermones palpant.* Omnes Authores, inquit Ambrosius, decipiunt sua scripta, & licet errores contineant, foli illi eos non vident. Cujus cæcitatæ ratio est, quod sui sint factus intellectus: & quemadmodum filij licet sint deformes, parentibus suis placent formosique videntur; sic cujusque scripta, quamvis nævis erroribusque aspersa, & incondita, authoribus suis naturaliter arrident bonaque videntur, quia ipsis sunt similia. Hoc dixit, docuitque Sanctus Ambrosius Magister Augustini dignissimus; & cum tam vera

N

hæc

hæc sit doctrina, tamque universalis ejusdem ratio, seu iniquitas, in omnibus hominibus, excepto solo Augustino, fuit verificata. Trium Job amicorum sapientissimus Eliphaz, justitiam Dei, oculorumque ejus perspicacitatem tam esse puram asseruit, ut etiam in Angelis suis imperfectionem deprehenderit: *in Angelis suis reperit pravitatem*. Porro exaggeratio non consistit in eo, quod Deus in Angelis imperfectionem invenerit, eò quòd essent Angeli; sed quod in Angelis, qui essent, *sui*: *In Angelis suis*. Si oculi Dei fuissent velut oculi hominum, licet Angeli non fuissent, sufficiebat quod essent *sui*, ut sibi viderentur Angeli. Angelica sunt omnia Augustini opera & scripta, ejus verò oculi tantum de divina participarunt perspicacitate; ut cum essent angelica & sua, imperfectiones in eis invenerit & errores: *In Angelis suis reperit pravitatem*: non sibi blanditus sit, quod animæ suæ essent partus, sui-que intellectus filii, ut ab iis deciperetur.

Age, nunc propriam & fundamentalem cognoscemus rationem, quare igitur quatuor mystica animalia, visum ab Ezechiele gloriæ Dei currum trahentia, & quatuor Ecclesiæ Doctores figurativè exprimentia, Aquila Augusti-

num denotârit. Num fortassis, quia, uti illa omnibus pennatis & alatis altius volat: Augustinus sic cæteris altius volavit? Sit ita: sed aliud adhuc profundius mysterium similitudo includit. Aquila, dicente Aristotele, & vulgari notitiâ, pullos suos, quos indiscriminatim educat exploratura, utrum sint sui, sublato de nido unguibus suspensos solis opponit radiis: quos si irretortis & irreverberatis oculis solem intueri conspexerit, tanquam genuinos suos filios agnoscit & educare pergit & defendit: sin verò oculis clausis, aut a-
versis intueri splendoremque totum excipere non posse notat, tanquam adulterinos præcipitat. Idem Aquila nostra, omnibus suis libris, omnibus suis resolutionibus, dictis & conceptibus fecit. Ad radios Solis veritatis ea rigidissimè examinavit; quæque conformia, solida, & irretorta deprehendit, tanquam sua recognovit & approbavit: quæ verò aliquatenus infirma, distorta, difformiaque notavit, velut non sua retractavit, improbavit, & damnavit. Jam dicta ad propriam mysterii hujus secundi & maximi significationem intelligendam sufficerent. Ast ego interrogare pergo: dum aquila pullos suos examinat & probat, quinam probatiores & saniores reputantur

tantur oculi, illine matris; an pul-
lorum aut filiorum? nullus dubitat,
quin oculi parentis: oculi quippe
pullorum non cœcutierunt ad so-
lem, oculi parentis non cœcutie-
runt in filiis: quod pulli non cœ-
cutiant ad radios solis, istud est esse
aquilas: quod verò aquila non cœ-
cutiat in filiis, istud est esse paren-
tem sine amore parentis. Talis
fuit Augustinus cum suis libris.
Erant iudicii sui partus, erant in-
genii sui foetus, sed tali eos rigore
examinavit, tali iustitiæ severitate
eos censuravit, ac si sui non fuif-
sent. Vel amabat eos Augustinus,
vel non amabat: si eos non ama-
bat, cum sui essent foetus; qualis
excellencia! si verò amabat, &
nihilominus sic tractavit & retra-
ctavit, quantâ hoc admiratione
dignum!

Non est amor ad ignoscendum,
benignior in partem interpre-
tandum, dissimulandumque defe-
ctus propensior amore paterno. E-
normes erant filij istius prodigi ex-
cessus, & adeò quidem enormes, ut
& ipse hoc agnoscens, talis patris
filij nomine se judicaverit indignû:
Pater, non sum dignus vocari Filius
tuus; nec tamen propterea Pater
eum pro filio habere cessavit, aut
à se repulit; quin potius tenerri-
mi amoris amplexibus illum exci-
piens, omni sollicitudine & curâ

optimis eum vestibus indui exor-
narique mandârit: *Cito proferte*
stolam primam. Illud passim om-
nes æmulantur & imitantur Scri-
ptores, rigidissimi defectuum
alienorum censores, benignissi-
miq; propriorum palpatores in-
star parentum. Ast non ita Au-
gustinus, quamvis iustius omni-
bus hoc facere potuisset. Licet
enim quædam dicta ipsius, vel
scripta talibus essent nævis asper-
sa, ut Authore Augustino vide-
rentur indigna, talisve Patris
foetus vocari non mererentur,
nihilominus in amplexus admit-
tere, à se non repellere, tali-
bus interpretationibus velare,
talibus vestire coloribus, divi-
næque suæ Rethorices figuris &
verborum phaleris exornare po-
tuisset, ut non solùm videren-
tur sua, verùm etiam aliorum
sibi invidiam conciliarent, quod
mox Filius in se fuit expertus.
Tantum verò abfuit, ut ea ve-
laret, ut potius publicârit; tam
longè abfuit ut ea fucaret colo-
ribus, ut potius foedârit; tam
longè denique abfuit, ut ea vesti-
ret, dissimularet, vel quomo-
cunque larvam ipsis super indu-
ceret, ab omni parentis affectu
exutus & amore, severissimi instar
Judicis, aut infensissimi instar ho-
stis ea tractârit & condemnârit.

Ibidem
v. 21.

Luc. 15
v. 21.

2. Reg.
18. v. 5.

David, tamenormibus filii sui Absolonis delictis, cum ipse veniâ excusationeque esset indignus, ex ætate colorem excusationemque quæsit & invenit, ut salvaret: *Servate mihi puerum Absolon.* Si Joab totumque regnum tunc veniâ indignum judicavit, & totus hodie mundus condemnat; quo pacto David illi condonat, ut salvet? *Quia* erat pater, inquit S. Ambrosius. Et hæc unica & vera est ratio. Non est opinio tam erronea; non est propositio tam temeraria & impia, sicut illa Absolonis fuit actio, quam authores, velut Patres, salvare, excusare & defendere non satagant; quia licet foetus sint tam monstruosi, sunt nihilominus sui partus ingenii. Hujus non erant generis errores Augustini, sed tam sanæ interpretationis, excusationisque capaces, ut multi jam reprobati, pro naturali sua elegantia, instar illius Absolonis, cum admiratione sint visi, & cum applausu recepti. Nihilofeciùs, tantus ipsi inerat veritatis amor, tanta judicio Augustini erat integritas, ut cum veniâ digni viderentur, ipse, quamvis foret Pater, nullatenus ipsis pepercerit.

Maximum opus, quod quis hominum Deo præstitit, fuit Abrahamæ sacrificium: maximumque quod Deus hominibus exhibuit, fuit In-

carnatio morsque Christi, in qua similiter ipsum sacrificavit. Ad utrumque hoc exaggerandum, his scriptura utitur terminis, quod videlicet, nec Abraham, nec Deus, proprio suo filio pepercerit: *Quia fecisti rem hanc, & non pepercisti unigenito filio tuo, propter me,* inquit Deus Abrahamo loquens. Et S. Paulus de Deo loquens: *proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum.* Tam arduus & heroicus est actus, quod pater eò usque progrediatur, ut proprio suo filio non parcat; sicut Augustinus iis, quorum Pater erat, non pepercit. Utrinam verò sacrificiorum horum duorum, similis fuisse videtur illud Augustini, num illi patris Abrahami, an illi Patris æterni filio suo non parcentis sacrificio? Sacrificium Abrahami illud æterni Patris præfiguravit. Porro collatione inter utrumque factâ, non inter Deum & hominem (hæc enim impossibilis est) sed præcisè inter patrem & patrem: nulli dubium relinquitur, quin etiam sic æterni Patris sacrificium, illud Abrahami excesserit; filius enim, cui non pepercit Abraham, erat suæ carnis; & filius, cui non pepercit Pater æternus, erat filius sui intellectus, tantoque excellentior est actus, filios sacrificare sui intellectus, quanto intervallo spiritus &

Gen. 22
v. 16.

Rom. 8.
v. 32.

caro

caro, animaque & corpus distant. Sacrificium igitur Augustini similis fuit illi æterni Patris, nobilitateque illud Abrahami præcessit: filii enim, quibus Augustinus non pepercit, erant foetus suæ animæ, & intellectus sui partus. Filius Dei conceptus & genitus est per intellectum, & hinc Verbum Patris appellatus: & istud est nomen, & generatio filiorum, quibus Augustinus non pepercit.

§. IX.

Librum Retractationum Augustini evolvendo, comperiemus errores & ignorantias (ut Augustinus vocat) quasdam ab aliis jam deprehensas & censuratas, plurimas verò ab ipsomet propalatas, & castigatas. In utrisnam verò ingenium ipsius & iudicium magis videatur obstupescendum; an in non defendendo primas, an in conando eruere & detegere secundas, dubitare me fateor. Enim verò, res erat notatu, admirationeque digna, evulgatis jam Augustini libris, totum videre mundum evolvendis scrutandisque Augustini, immò hunc ipsum, propriis suis libris perlegendis similiter intentum; finis verò & intentio utriusque studii valde discrepabant: alii quippe legendo libros Augustini sapientiæ ipsius thesauros sibi comparare satagebant: ipse verò

Augustinus ex eis errores suos, ad condemnandum investigabat. In Ecclesiaste cap. 1. Salomon se omnes antecessores suos sapientiâ præcelluisse protestatur: *præcessi omnes sapientiâ, qui fuerunt ante me in Ierusalem*: valde modestè locutus est; siquidem ex tertio Regum libro constat, non solum ipsum sapientiore fuisse omnibus antecessoribus, verum etiam subsecuturis: *Dedi tibi cor sapiens, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit*. Quibus dictis Salomon subjunxit, quod non solum addiscendæ scientiæ, verum etiam cognoscendis erroribus & ignorantis operam dederit: *deditque cor meum, ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque atque stultitiam*. Non considero, cum Salomon sapientiam scientiasque habuerit infusas à Deo, illis adhuc addiscendis & sciendis se applicaverit, hoc etenim de ordine ad praxin & exercitium venit intelligendum. Quod ego considero, laborque videtur inutilis & superfluous, est, quod tantâ sapientiâ præditus, omne suum studium, ad errores stultitiamque cognoscenda conferat, *erroresque & stultitiam*. Certum est multò plures esse errores & ignorantias, quàm scientias; ad sciendum quippe & attingendum, unica suppetit via, ad errandum

Eccles. 1. v. 16.

3. Reg. 3. v. 12.

Eccles. 1. v. 17.

verò infinitæ. Quare verò has ipsas erraticas & erroneas vias, illos ipsos errores & ignorantias Salomon scire & penetrare satagit? nunquid illi scientiæ, adeoque numeris omnibus absolutæ scientiæ sufficiebant? nullâ ratione. Salomonem enim fecit Deus Ecclesiæ veteris Doctorem: nec solas novisse sufficiebat scientias, verum & errores insuper & ignorantias ipsum scire oportebat: scientias, ut doceret scire; errores, ut doceret non errare: scientias, ad eas comprobandas, & confirmandas; errores, ad eos confutandos & confundendos. Et hoc Salomon toto isto libro admirabili, qui Ecclesiastes, id est, Doctor ab ipso met inscribitur, egregiè præstat.

Verum enim verò, quemadmodum Deus Ecclesiæ veteri in Salomone unum contulit Augustinum; sic Ecclesiæ novæ in Augustino alium contulit Salomonem: & de corde, quod manibus præfert Augustinus, sine exaggeratione dici potest post Apostolos: *dedit tibi cor sapiens, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit*. Uterque iste Salomon tam profundæ scientiæ thesauris jam dotatus; investigandis erroribus & ignorantibus dedit operam, utendo scientiâ ad docendam sapientiam; & erroribus ac ignorantibus, ad non errandum. Salomon erroribus & ignorantibus, in libris stude-

bat alienis, ut errores & ignorantias confutaret & corrigeret in aliis: at Augustinus in libris propriis, ut ignorantias has & errores in propria persona sua confunderet & emendaret. Alienorum scientia errorum, sequestrato odio, proprioque commodo, examinata, expedita & facilis est: propriorum verò errorum, non ita: siquidem eos proprio semper amore subornatos judicamus. Alienos errores judicio cognoscimus libero; proprios intellectu captivo: alienos videmus tanquam judices, proprios verò tanquam amantes. Magis igitur admiranda fuit scientia in Augustino, quàm in Salomone; uterque enim errores habuit & ignorantias: admirabiliorque idem fuit Augustinus lumine & cognitione, quàm errores & ignorantias retractavit suas, quàm argumentis invincibilibus, quibus confutavit alienas. Enim verò, quænam ignorantia, qui errores, quæ hæreses non solum ante, seu tempore Augustini, sed etiam tempore subsecuto, & nostro præsentis unquam exstiterê, quæ libris doctrinæque Augustini non confutentur & convincantur? liber verò Retractionum ipsius vincit omnes, triumphumque agit de omnibus etiam victoribus. In libris aliis, pro fide & veritate, decertantem in acie videmus Augustinum contra

For-

Ezech.
I. v. 10.

Fortunatum; Augustinum contra Faustum, Augustinum contra Arrium, Augustinum contra Donatum, Augustinum contra Pelagium, Augustinum contra Julianum; sed in libro Retractationum, Augustinum contra Augustinum. Hoc acerrimum fuit duellum; hæc insignissima victoria Augustini; victor enim & vincens omnes, neque quem vinceret habens, vicit seipsum. De quatuor animalibus currus ab Ezechiele visi, inquit sacer textus quod omnibus quatuor alatis, aquila volârît super omnia quatuor, *desuper ipsorum quatuor*. Age, si aquila quatuor animalium fuit unum, quomodo super omnia quatuor volavit? si dixisset, super alia tria, obscuritate careret; sed super omnia quatuor, cum esset unum ex eis? ita fuit; nam aquila (uti jam diximus) Augustinum denotabat, & Augustinus in aliis suis libris super alios volavit Ecclesiæ Doctores; in libro autem retractationum suarum, super omnes quatuor volavit; quia volavit super se ipsum.

Porrò si quis me interrogaverit, quomodo Augustinus erroribus istis & ignorantibus, ut ille vocat, scribendo sit deceptus, & quomodo postmodum cognoscendo retrahatur: respondeo, deceptum eum fuisse antea, quia ignorantia erant tales, ut scientia viderentur; & errores tales, ut viderentur esse veri-

tas: veritatem postea agnovit, majore enim & clariore luce eos revedit, quâ eos scripserat. Unicus tantum scripturæ locus utrumque nobis ad oculum demonstrabit. Notabilis sanè, omni que admiratione dignus fuit casus, quod nocte nuptiarum, Labano introducente, loco Rachelis, Liam, Jacob ita deciperetur, ut omnino illam Rachelem esse sibi persuadens, non nisi illucescente die, dolum, & Liam esse cognoverit. Nunquid Jacob vidit Liam accipiens? immò verò. Quomodo igitur tunc non esse Rachelem, non cognovit, sicut postea illucescente die cognovit? quia de nocte videbat eam ad lucem candele; de die eandem videbat ad splendorem solis. Lia, & Rachel, veluti sorores, sibi perquam similes erant, oculis tantum, ut notat scriptura, differentia aliqua inerat: ad discernendas verò res valde similes (maximè ubi amor subintrat) nisi luce valde clarâ, facile quis decipitur. Idem Augustino usu venit. Veritas & similitudo duæ sunt sorores, instar Lia & Rachelis, sibi persimiles: hinc vero simile videtur verum, & verum, nisi vero sit simile, videtur falsum. Proinde quia ignorantia Augustini adeo erant vero similes, ut viderentur scientiæ, erroresque adeo verosimiles, ut viderentur veritas, quid multum, quod Augustinus minore ad

adhuc luce, in erroribus suis & ignorantia fuerit deceptus, majoraque postmodum desuper lumine accepto, errores istos & ignorantias agnoscens retrahatur?

§. X.

Dixi, non esse multum, nec bene dixi; quia, licet non fuerit multum, quod Augustinus recognoverit errores, quos ipse solus apprehendit & ex semetipso detexit; censuratos tamen ab aliis non defendere, sed recognoscere & retractare, excellentissimus retractationis fuit actus. In errore secreto, ubi honor non laeditur, opinio propria facile veritati se submittit; in publico vero & censurato, ubi de existimationis & famae praedictio agitur, contra ipsammet veritatem, vel honor errorem, vel error propugnat honorem. Quod idem Augustinus intelligens, in casu asseruit alieno. In casu correptionis fraternae mandavit Christus, ut correptio eadem fiat cautela & secreto, ut inter corripientem & correptum tantum ipsa correptio sistat: *corripe eum inter te & ipsum solum*. Quare vero tam secrete, ut, nedum in publicum, sed nec ad tertium quidem transeat? respondet S. Augustinus: *corripe inter te, & ipsum solum, intendens correctioni, parcens pudori*:

*Matth.
18. v. 15*

*S. August.
ibid.*

forte enim pre verecundia incipit defendere peccatum suum, & quemvis correctiorem, facis peiorem, id est, Christus sub tali secreto correptionem fieri mandavit, ut inter corripientem & correptum tantum sistat, ut in correptione attendetur correctio, & in secreto, correpti consuleretur honori; honore enim prostituto, quid foret si error publicaretur? emendationis loco naturaliter sequeretur contumacia, & correptus infamatum se cernens, tantum abest, ut admitteret correptionem, ut in arenam potius descenderet ad defendendum errorem. Istud in omnibus hominibus dicitur natura; & haec maxima fuit victoria, quam ab ea velut plus quam homo reportavit Augustinus. Cernens se publice a suis censuratum, in suisque scriptis errores quospiam ab ipsis notatos, tantum absuit ut arma contra ipsos expediret, ut in omnibus, in quibus ratione ducebantur, partibus ipsorum contra seipsum accesserit; a quibus qualem sustinebat censuram, talem & ipse sibi similiter inferens retractavit. Quod si S. Augustinus acerrime, hoc passu se defendisset, meo quidem iudicio, extraordinariae sapientiae, magnique ingenij specimen non edidisset. Asina Baalam laesa linguam habuit ad respondendum, ratio.

tionemque ad impugnandum convincendumque aliquem Prophetam: verum quod offensus censuratusque ab æmulis suis Augustinus, inveniatur quod in ratione fundentur, parti eorum accedens, retractet quod scripserat, plusque ponderis apud ipsum habeat veritatis, quam famæ suæ præjudicium; hoc fuit, *non plus ultra*, quousque sola cordis ipsius magnanimitas poterat pertingere.

S. Paulus semetipsum, omnesque viros Apostolicos exhortans, ut se gerant velut Dei Ministros, inquit: *exhibeamus nosmetipsos sicut Dei Ministros*, virtutibusque, quibus instructos esse oportet, veritatem, scientiam, scientiæque junctâ
ibid. v. 6 longanimitatem annumerans, in scientia, in longanimitate, in verbo veritatis, addit, quomodo in pugnis se gerere debeant, his verbis:
ibid. v. 7. & 8. *per arma justitiæ à dextris, & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiâ & bonam famam.* Arma justitiæ dextrorsum & sinistrorsum vibranda sunt, tantique æstimanda honor & gloria, quanti ignobilitas, tantique fama, quanti infamia. Arma à dextris & sinistris scutum & gladius sunt: scutum ad excipiendum & retorquendum tela & ictus inimici; gladius ad offendendum & feriendum. Quâ verò ratione, quòve Mystério S.

Paulus exhortando docet, scutum in sinistra, gladium verò in dextra, esse debere arma justitiæ: *per arma justitiæ à dextris, & à sinistris?* optimè dixit Philo Hebræus, Patriarcharum actiones & facta, optima esse scripturæ commentaria. In nullo commentatorum textus istius considerationem declarationemque ejus reperi: verum S. Augustini actum discutiendo, textus hujus considerationem & declarationem divinè in eo explicatam invenio. Gladius & scutum Augustini, purissima & validissima fuerunt arma, quorum maxima excellentia fuit, quod, semper arma fuerint justitiæ quamvis contra ipsummet usurpata. Bello impetitus ab adversariis, sic dextrè opposebat scutum, ut nullus id posset penetrare: gladio verò tam validum intorquebat ictum, ut nullus posset resistere. Inimicis occasionaliter bellum inferentibus justum, veluti in casu, de quo tractamus, ea armorum Augustini erat justitia, *per arma justitiæ*, ut ea non solum poneret veritati; submitteret, sed ad adversariorum transeundo partem, ea in se converteret, ipse se impugnaret, se convinceret, & retractaret. Et istud fecit in illo plusquam humano. verèque stupendo Retractationum suarum libro.

Pœnitet me jam quodammodo, quod libro Confessionum famosum illum librum Job adæquarim, quo ipse se coronare, Deoque, ut secundum eum remuneraretur, offerre & præsentare volebat; nam libro Retractationum Augustini deberi videtur, ut propter ultimam tantum hanc circumstantiam, corona sit omnium. Ratio verò & verba S. Pauli in utroque libro æqualiter verificantur. Concludamus itaque præter lauream Doctoris, duas Augustinum habuisse coronas, ambas primas: unam Doctoris confitentis per librum suarum Confessionum, in quo de peccatis suis fecit exemplum: & alteram Doctoris revocantis, per librum suarum Retractationum, in quo de suis erroribus fecit doctrinam. Ratio verbaque S. Pauli nondum ponderata, sunt illa. *Per gloriam, & ignobilitatem: per infamiam, & bonam famam.* Apostolus vult, ut Ministri Christi gloriam Domini sui procurent, sine respectu & reflexione ad propriam suam: sive hoc fiat cum honore; sive despectu, sive salvâ famâ, sive cum infamia: & si utroque fiat modo, non solum magna est differentia, verum etiam ingens perfectio, & excessus. Procurare &

promovere gloriam honoremque Dei nostro honori & gloriæ conjunctum: *per gloriam, & bonam famam*: omni difficultate caret: verum procurare & promovere gloriam Dei, quando cum nostro conjungitur vilipendio & despectu, *per ignobilitatem*: procurare honorem Dei, in famâ propriæ præjudicium, *per infamiam*: hic difficultas occurrit naturæ viribus non superabilis: & hinc claritatem acceperunt prodigiosi duo Augustini actus, quibus in utroque suo libro gloriosè Evangelium amplificavit Christi. Quod Christus mandat in Evangelio, est, ut Prælati suæ Ecclesiæ, luce illuminent suæ doctrinæ bonorumque operum præluceant exemplo: *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*: & quamvis idem Dominus doceat, doctrinæ exempliq; finem non alium esse debere, quàm gloriam folius Dei: *ut glorificent patrem vestrum qui in celis est*: ambæ hæ actiones ex se ipsas tam gloriosæ sunt & illustres, ut pro solâ etiam gloriâ Dei exercitæ, connexam habeant semper gloriam humanam. In peccatis & erroribus contrarium accidit: peccata enim, posito quod exemplo sint publicata semper infamant: & errores, posi-

to quod confessione per doctrinam sint detecti semper fidem perdunt: porro gloriam honoremque Dei, propriæ famæ dispendio, fideique propriæ jacturâ promoverè, *per ignobilitatem & infamiam*: tam ardua res est, ut solus illud Augustini intellectus adinvenierit, solumque cor Augustini illud exequendi animum habuerit.

Enimverò, si ipse non nisi duobus hisce, adeò propriæ suæ gloriæ contrariis mediis, gloriam Dei promoverè quivisset, heroica fanè fuisset excellentia: sed plus illam extollit, & adauget, quod Augustinus quâ Prælati, justissimas habens peccata sua occultandi, & quâ Doctor, errores suos dissimulandi causas; peccata sua & errores pœnosâ adeò & arduâ resolutione potiùs maluerit publicare, tantum ut quibuscunque modis gloriam Dei amplificaret. Generosus quidam miles nomine Achan, coram Josue convictus, quod ex manubiis Jerichuntinis, omnibus Deo consecratis, pallium coccineum, & auream regulam furtivè abscondisset, ut commissum à se grande piaculum confiteretur à Josue adhortatus, audiit *fili mi,*

Josue. 7 da gloriam Domino, & confitere:

v. 19. non solum illi dixit Josue ut confiteretur, sed ut daret gloriam Deo;

quia inter virtutum actus, quibus homo animi sui magnitudinem exercere & ostendere potest, ob naturalem suam difficultatem nullus tantum Deum glorificat, quantum priorum errorum & peccatorum confessio, & amplius ex hoc, si publica sit, velut ista fuit. Christus dixit Augustino: *Da gloriam Domino*; sed non illi dixit, *confitere*. Dixit illi ut daret gloriam Deo: *ut glorificent patrem vestrum, qui in cælis est*: sed non dixit, ut errores suos & peccata publicè confiteretur; sed è contrario ut publicè splenderet, & luce doctrinæ, bonorumque operum exemplo luceret: *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*: Et Augustinus duplici gaudens motivo, quâ Prælati, non confitendi peccata; quâ Doctor, non confitendi errores: utraque nihilominus confiteri voluit, ut duplicem Deo gloriam daret: *Da gloriam Domino, & confitere*. Ego hoc casu Augustinum cum istis militis Josue manubiis considero, scilicet cum pallio coccineo, & regula aurea: valde bonum optimiq; coloris habebat pallium ad cooperiendâ sua peccata considerando se Prælatum: regulam quoque valde bonam ex optimo metallo ad deaurandos suos errores,

considerando se Doctorem : sed quâ Prælatus , non solum suis virtutibus, sed etiam suis peccatis, eadem confitendo voluit præbere exemplum : & quâ Doctor, non solâ suâ scientiâ , verum etiam erroribus & ignorantiiis suis eas retractando instruere voluit docere, ut omnibus modis magis magisque gloriam Dei amplificaret: *Ut glorificent Patrem vestrum , qui in cælis est.*

§. XI.

Resolvimus, nî fallor , implicationem Augustini cum Evangelio, idemque Evangelium magnificè per S. Augustinum tam libro suarum Confessionum, quàm suarum libro Retractationum amplificatum demonstravimus. Pro complemento materiæ restat unum combinare cum altero , ambobusque in statera positis, videre uter alteri præponderet. In ambobus se magnum ostendit Augustinus, sed in utronam majorem ? respondeo in utroque , sed diversimodè consideratus. Augustinus consideratus ut sanctus , major est in suarum libro confessionum: quia in illo sua peccata publicavit: consideratus ut homo, major est in suarum libro Retractationum; quia in illo suas ignorantias evulgavit.

David à Deo peccatorum ju-

ventutis suæ (qualia etiam Augustini erant) remissionem petens, orationem hac composuit formâ: *Delicta juventutis meæ , & ignorantias meas ne memineris Domine.* 24. v. 7.

Quas secundo loco ignorantias vocat, primo loco peccata vocavit: peccata verò ignorantias vocavit, quia extenuare, & ignorantiarum nomine voluit excusare; sed non ita fieri, nec ita dici debere videtur. Ignorantiæ sunt defectus intellectûs; peccata defectus voluntatis: porro si defectus excusandus foret defectu alio, ille partem ignobiliorem, qualis est voluntas, & non partem nobiliorem, qualis est intellectus, magis gravaturus videretur. Hoc faciendum fuisset Davidi, si velut homo locutus fuisset, aut intellexisset: ast loquebatur, & intelligebat ut Sanctus. Sancti, utpote gravitatem malitiamque peccati penetrantes, quantoque scædiores sint defectus voluntatis, quàm illi intellectûs, magis dolent se malos, quàm non intelligentes: potiusque ignorantes, quàm peccatores eligunt videri. Hinc David, velut sanctus, confitendo peccata pro delictis, ignorantias allegat pro excusationibus: *Delicta juventutis meæ , & ignorantias meas.*

Differentiæ hujus ratio est; quia ignorantia scientiæ, & peccatum virtuti

virtuti opponitur: & verè sanctus longè majoris æstimat virtutem, quàm scientiæ gloriam. Maria Magdalena Christum in domo Pharisei inquirens, in mutati jam amoris argumentum, fracto alabaistro effudit unguentum, ex osculatos Christi pedes, lacrymis rigavit, capillisque suis exterfit, Phariseus admirans quod Christus similia obsequia ab huiusmodi admitteret muliere, ait intra se:

Luc. 7. v. 39. Hic si esset Propheta, sciret quæ, & qualis esset mulier, quæ tangit eum.

Suppositis Magdalene obsequiis, suppositâ Christi permissione, & Pharisei malitiâ, hic de virtute potius, quàm de scientia Christi dubitare potuisse videtur: quare igitur non de virtute, sed scientia dubitat? *Hic si esset Propheta, sciret.* Quia pro tunc cogitationes murmuratoris suberant arbitrio murmurantis. Idemque Christus, qui obsequia admisit Magdalene, cogitationes permisit Pharisei. Illi verò malè & temerè de sua scientia judicare, non tamen sinistram de virtute sua conceptum formare permisit. De sapientia & scientia sua Phariseus cogitet ut lubet, ignorantiamque sibi impingat: *Si esset Propheta, sciret*: de sua verò virtute dubitare, de sua innocentia malè suspicari, & quod vel esset, vel esse posset obnoxius pecca-

to, nec ipsi, nec cuiquam alii Sanctus Sanctorum cogitare permisit. Proinde quia sanctitati proprium est, pluris facere opinionem virtutis, quàm scientiæ, potiusque contra se tolerare suspicionem ignorantiae, quàm illam peccati: multò plus Augustinus in libro suarum præstitit Confessionum. sua publicando peccata, quàm in libro Retractationum suarum, ignorantias suas confitendo.

In quantum homo, contrarium accidit. Quà homo Augustinus multò plus in confessione suarum præstitit ignorantiarum, quàm in suorum publicatione peccatorum. Peccavit homo primus divinitatem affectando: ubi singulariter considerandum est, cum tot & tanta, tamque eminentia sint attributa divina, ex omnibus, quo aggrederetur hominem, ipsum scientiæ attributum sibi in tentationis medium & instrumentum elegit: *Eritis sicut Dii scientes bonum Gen. 3. & malum.* Scio equidem multa in v. 5. Deo dari attributa, tentationi adornandæ non idonea. Deus infinita est bonitas, & nemo tentatur, ut sit bonus: Deus est æternus, & homines de nullo minùs, quàm de æternitate tractant: Deus est invincibilis, homines verò nihil aliud, quàm apparere, & videri appetunt. Nihilominus alia in Deo at-

tributa dantur, quæ magnam gravissimæ tentationis materiam hominibus ministrare possint. Omnis homo, esse, habere, & posse desiderat. Si desiderabat esse, quare diabolus illum immensitatis magnificentiæque attributo non tentavit? si desiderabat habere, quare universali rerum omnium dominio illum non tentavit? si desiderabat posse, quare eum omnipotentia objecto non tentavit? sed relictis omnibus istis attributis, sola sapientiâ, & scientiâ hominem tentet? ita planè. Quia diabolus, tanquam expertus, tentationem contra hominem, cognitioni, quam de natura habebat humana, conformiter adornavit, quoque illum magis vidit inclinatum, inde lapsurum non dubitavit. Diabolus hoc modo fuit argumentatus. Hominem, non ego, sed desiderium suum vincet: magisque naturale homini desiderium est scientia: mox ut illi scientiam promiserò captum tenebo: & ita factum est. Verùm, certum est, hominem in statu isto infusam habuisse scientiam: si igitur tantam jam habebat scientiam, quomodo peccavit scientiâ tentatus? Quia quamvis multâ decoratus fuerit scientiâ, non tamen omni, hanc verò diabolus ipsi promisit: *Eritis sicut Dei, scientes bonum & malum*. Rerum om-

nium scientiâ pollebitis instar Dei. Et quia homo omni suâ scientiâ jam habitâ, reliqua omnia, quæ scit Deus, ignorabat, peccare maluit, quâ istorum scientiâ carere. Adam impatiens: neque contentus scire minus, elegit potius cum peccato plus, quâ sine peccato scire minus.

Jam benè probatum erat, quod de Augustino dicere volumus; sed alium adhuc, ex Testamento novo, minus clarum, nec fortassis ritè consideratum locum habemus, quo hæc veritas clariùs elucescit. Christus improbens injurias, quibus sese invicem verbotenus lacerant, condignamque singulis, tanquam supremus legislator decernens pœnam, inquit: *Qui dixerit fratri suo, Racha, reuserit concilio: qui autem dixerit, fatue, reuserit gehenna ignis*. q. d. Qui dixerit fratri suo, *Racha*, arbitrariam subeat pœnam: qui verò dixerit, *fatue*, in fornace concremetur. Omnes norunt, *fatue*, stultum & ignorantem significare: alterum verò, *Racha*, quod est Arabicum, impium, vel magis propriè blasphemum significat. Quis igitur non judicet, vel saltem non cogitet, in hisce duobus calibus, pœnam culpæ non videri commensuratam? esse fatuum & ignorantem, defectus est naturæ; esse impium & blasphemum, peccatum est gravissimū: quo igitur

tur pacto, dicens, *Racha*, id est im-
pie, arbitrariâ castigatur pœnâ; di-
cens verò *fatue*, id est, ignorans,
pœnâ mulctatur ignis? Quia licet,
impiû esse in Deum, majus est pec-
catum: esse fatuum & ignorantem
in homines, major est injuria. Porro
injuria seu contumelia, quam ho-
mo recipit hoc casu, mensuratur
sensu, nullusq; est, qui non acerbi-
us sentiat seu ferat, majoreq; se in-
juriâ affectum putet, habitus pro
stulto, quàm notatus pro malo.
Proinde quia communis opinio,
æstimatioq; hominum minus se
lædi putat minoreq; injuriâ affici
ex objectione peccati, quàm igno-
rantia; S. Augustinus, quâ homo,
multò plus fecit in Retractationum
suarum libro, ignorantias suas con-
fitendo, quàm confessionum sua-
rum libro sua peccata publicando.

§. XII.

Absolvi discursum meum; cum-
que pro debito meum S. Au-
gustinum (quem in specialem, an-
te Deum, mihi Patronum assump-
psi) laudare nequiverim, offen-
dere saltem, ingratumque me illi
ostendere formido, sermonē non
aliquo doctrinæ ipsius puncto con-
signando. Facientibus id, quod fe-
cit ille, quâ sanctus, non erit neces-
sarium; non facientibus illud, quod
ipse fecit, quâ homo, omninò ne-
cessarium erit: nec minùs utilitatis

vicinis Judicibus allaturum.

Quot dantur Judices, qui vel in
voto, vel in sententia religioni sibi
ducunt, retractare, inhærentesq;
dictamini seu facto Pilati, pro lem-
mate usurpant hæc verba, *Quod
scripsi, scripsi*. Contingere similiter
potest, quod quispiam non consi-
derans, cui se pœnæ addicat, non
retractando per invidiam, quod a-
lius melius votum dederit: vel per
superbiam, non confitendo quod
peccavit; non formidet Lucifero
sociari in pœna, quem imitatus fu-
it in contumacia. Retractare, non
est argumentum in seipsum, sed scien-
tiæ, quod minùs doctus frequenter
notet, quod doctior quispiam non
advertit. Quâ, quæso, scientiæ par-
ticulâ Jethro cum Moyse confe-
rendus? nihilosecius Moyses con-
siliū Jethro convenientius de-
prehendens, suo mox retractato,
alienum est amplexus. Unde de
illo Philo Hebræus dixit, quod
etiam in Augustinum quadrat:
*Intactus à contentionibus veritatem philo-
quarebat: quippe qui nihil præter Hebræam
admittebat: longè aliter, quàm
isti, qui semel accepta quali acnq;
dogmata, obstinatè defendunt*. Nec
Moyse, nec Augustinus, illis erant
similes, qui, quod semel dixerunt,
obstinatè defendunt, eò tantum
quod dixerint: sed quia solam ama-
bant & indagabant veritatem,
ubi-

ubicunque eam invenirent, vel ex
cujuscunque ore eam haurirent, il-
lam amplectebantur, sequeban-
tur à contentione & controversia
intacti. Nullus tam amicè fi-
dem dictorum suorum defendit
velut S. Petrus. Consuluit Chri-

Matth.
26 v. 22.

sto, ne moreretur, cum à morte ip-
sius mundi salus dependeret: *Absit
à te Domine, non erit tibi hoc.* Et
quare? quia Christum filium Dei
vivi fuerat confessus, proinde qui
Christum mori videret, cogitare
posset, Petrum deceptum fuisse in
eo, quod dixerat. Quod sic no-
tavit & affirmat S. Hieronymus.

S Hier.
Ibidem

*Petrus sic loquitur, quia non vult
perire confessionem suam, quā dixe-
rat: Tu es Christus Filius Dei vivi.*

Verùm idem ille homo, qui ge-
neris humani salutem non consi-
deraverat, solum ne retractare co-
geretur, quod dixerat, ecce quàm
promptè retractaverit postea in
scientia consummatus. Gravissi-
mà illà quæstione super ritus cære-
moniales legis antiquæ, in primo
Ecclesiæ concilio ventilatà & de-
cisà visum fuit Petro, ut quantum
lex nova necdum sufficienter pro-
mulgata pateretur, dissimulando
tolerarentur cum Gentilibus, ne
Judæis aliisq; Neo-conversis scan-
dalum inde nasceretur. Contra-
rium verò efficaciter probante S.
Paulo, qualiter se S. Petrus resol-

vit? non obstante, quod in Gala-
tia aliisque Regionibus præhabi-
tam opinionem, velut Doctor pri-
vatus, practicave at, illam mox
retractans, velut Summus Ponti-
fex, eodem in concilio verita-
tem contrariam definivit. Tan-
tum in magno illo capite vis præ-
valet rationis; quamvis Paulus de
præsenti, & non de schola Chri-
sti in hoc mundo foret Apostolus,
sicut illi, & reliqui.

Istud fecit S. Petrus descensu
Spiritus Sancti in se jam illumina-
tus; sed jam ante excellenti qua-
dam allegorià, eandem suo nos
docuerat exemplo docilitatem.
S. Petrus cum reliquis Discipulis
in mari Tyberiadis piscabatur,
Domino apparente in littore: qui
quamvis ab omnibus videretur, &
ille cum omnibus loqueretur, à
solo S. Joanne est agnitus. Quod
hic accidit Christo summæ veri-
tati, idem cuicunque accidit veri-
tati non manifestæ. Aliqui eam
vident, alij non vident; quamvis
ordinariè (sicut hîc) illam citius
videt, meliusque agnoscit, qui
magis illam amat. Porro quid si-
milibus casibus faciendum? idem
quod S. Petrus fecit. Dixit illi S.
Joannes: *Dominus est.* Quo audi-
to, agnoscens quod bene & vera-
citer loqueretur, mari se mox
committens natare cœpit, seque
ad

Joan. 21
v. 7.

ad pedes Christi prostravit. Ita facere oportet, qui veritatem querit & indagat. Et si non ego, sed alius eam detexit, non propterea in dubium vocanda, neganda, aut impugnanda venit: sed ubicunque demum, & à quocunq; fuerit inventa, mox ad illam natandum est. Natandum esse dico, sicut fecit S. Petrus; hanc enim locutione metaphoricâ melius declaratur, quid sit mentem sententiamque alterius sequi & amplecti. Antiqui ad hunc actum (qui nonnunquam arduus est) exprimendum, hac phrasi utebantur: *In alterius sententiam pedibus ire: vel obviis ulnis eam amplecti.* Hoc fecit S. Petrus, qui pedibus manibusque natando quæsit veritatem, ubi ipse eam non viderat: sed S. Joannes junior eam ostenderat. Non est annosa adeò scientia, quam non latere possit, quod alia minoris quantumvis ætatis, & autoritatis, qualis erat illa Joannis respectu Petri, invenit. Vera scientia est, scire agnoscere veritatem, quamvis alienorum oculorum, & alieni intellectus filiam; & non excœcari proprio instar Luciferi.

O si Lucifer Angelorum, quos inferiores se reputabat, sententiæ accedens, quod dixerat retractare scivisset, quàm optimè qualificata permanisset ejus sapientia!

Pars III.

verum sustinere illam volendo, & plus nimio depereundo, jacturam ipsius fecit: *Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.* Neque exigua perseverantis in Lucifero obstinationis est probatio, quod edito jam Retractionum Augustini libro, tanto exemplo nec ad poenitendum, nec ad retractandum fuerit motus. Hinc ego pro conclusionem infero: seu pro coronide omnium jam dictorum assero, in eundem locum, quem Lucifer retractare volendo, in cælo perdidit, S. Augustinum successisse, quia retractavit. Porro asserto meo fundamentum, ex lege seu textu, promissio illa Dei filiis Israël terram promissam jamjam ingressuris facta, ministrat: *Omne locum, quem calcaverit vestigiū pedis vestri vobis tradam.* Terra promissionis figura erat cæli, & ex hac promissione Dei infert Origines, quod, qui calcaverit superbiam Luciferi, ipse in cælo locum ipsius obtinebit: *Lucifer sedem habebat in calis, postea vero quàm factus est Angelus refuga, si eum vincere potero, & subicere pedibus meis, consequenter locum Luciferi merebor in calis.* Et si consequentia in divina promissione fundatur; cathedram Luciferi, per sapientiæ obstinatæ superbiæ perditam, solum obtenturum, qui eandem superbiam medi-

Eccles.
28.v.17

Iosue.1.
v. 3.

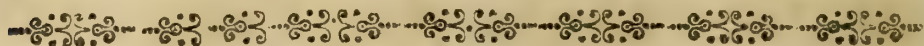
Orig.
ibidem

P

ante

ante humilitate pedibus substraverit, eandemque obstinationem pœnitendo, eandemque sapientiam erroneam retractando calcârit: cuinam, quæso, alij, sive per vota, sive per applausum, justius debetur Luciferi cathedra, quàm Augustino? sic splendet inter Angelos, qui sic præluxit hominibus:

Sic luceat lux vestra coram hominibus: sic exaltant opera bona, scientem confiteri & retractare non bona, Ut videant opera vestra bona: sic denique glorificat Deus in cœlo, qui tantum ipsum glorificavit, & glorificari fecit in terra: Ut glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Amen.

S E R M O

P R O

Dominica prima Adventûs,

Habitus in Capella regia Anno 1650.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum potestate magna & maiestate. Luc. 21.

§. I.

CONCREMATO tandem mundo, redactisq; in cinerem universis, quæ diei hujus oblivio construxit in terra.

Auditores benevolentissimi, sine exordio sermonem præsentem exordior; siquidem assertore Quintiliano, res graves exordio non indigent, sed seipsis aut attentionem

supponunt, aut excitant. Ex quo motivo & ego stupendorum illorum signorum, quæ judicium præcedent, narrationem tacito pede prætereo; hæc etenim Evangelii pars, non nos, sed isto victuros tempore potissimum concernit: præsens verò dies comprehendit multa: ut quilibet secum ipso ea pertractet, quæ se concernunt.

Concremato demum mundo, ignisque virtute absumptis omnibus, quæ superbia hominum, hujusque

jusque diei oblivio construxit & crexit in terra; quando jam in hac ampla, pulchra, vastaque mundi mappa non nisi cineris pusillum, magnificentiæ illius vestigium, nostræque vanitatis vera repræsentatio videbitur: non metaphorica, sed vera in aëre resonabit tuba: illud enim iteratò innuit S. Paulus: *Canet enim tuba*: cujus vocis cælo, inferno, purgatorio, limbo, mari, terræque obedientibus, nec non appetitis in momento sepulchris omnibus, mortui in terra apparebunt redivivi. Obstupefcitisne forsan, quod vox Tubæ in mortuis inveniat obedientiam? ast majus aliud prodigium attendite, quod minus vobis videbitur. Ægypti, Thebaidis, & Palæstinæ adite deserta: interiora, magisque abdita solitudinum harum lustrate loca; & quid in antris istis, quid in spelæis istis videbitis? videbitis in hoc latere Hilarionem, in illo Macarium, in remotiore alio Pachomium. Hic unum Paulum, ibi aliquem Hieronymum; illic unum Arsenium: hinc unam Mariam Ægyptiacam, unam Thaidem, unam Pelagiam, unam Theodoram, viros & fœminas. Et quid hoc est rei? Quis ad eam vos compulsit vivendi normam? quis vos mortem anticipare fecit? quis istis vos ciliciis involvit? quis vivos sepelivit? quis istis vos

sepulchris inclusit? ecquis? Unus
omnium vice respondebit S. Hieronymus: *Semper mihi videtur in-
sonare Tuba illa terribilis: Surgite
mortui, venite ad iudicium.*

Hiçon

Vultin scire, quisnam istis nos
convestierit funebribus, quisnam
istis nos confepeliverit antris? sola
Tubæ illius terribilis memoria,
quæ in ultimi judicii die horrendum
insonabit: *Surgite mortui, ve-
nite ad judicium.* Enimverò si so-
la vocis Tubæ hujus consideratio
(ponderate, ut oportet, conse-
quentiam) si sola vocis Tubæ hu-
jus consideratio, suffecit ad sepeli-
endum vivos: cuinam mirum vi-
debitur, si, ubi insonuerit, è sepul-
chris educat mortuos? Non hoc
miror, sed est quod mecum mirentur
omnes: quod videlicet Tuba
istâ, ad suscitandum quidem suffi-
ciat mortuos; non tamen ad exci-
tandum mortales. Creditisne mor-
tales, judicium subsecuturum? al-
terutrum certum est: vel non cre-
ditis; vel non ritè pensatis. Aderit
extremi judicii dies, quando nostra
sentiet insensitivitas sine remedio,
quod modò sentire posset cum
fructu. Quantò proinde satiùs fo-
ret flere & plorare modò, pœni-
tentiam agere modò, qualem utri-
usque sexûs pœnitentes egerunt
in deserto; quàm flere & plorare,
& pœnitere postea, quando nec

lacrymis misericordia, nec pœnitentiæ supererit venia? vivimus modò ut volumus, prò dolor! resurgemusque postea, uti non vellemus.

§. II.

IN isto universalis resurrectionis actu innumera occurrent oculis, & lacrymis & consideratione dignissima. Inter quæ loco huic magis propria, commiserationeque digniora illud verè censendum videtur. Quod homines bene nati, in illà die malè videbuntur resuscitati! Inter resurrectionem naturalem & supernaturalem magna intervenit differentia; cùm in resurrectione naturaliquilibet resurgat, qualis nascitur; & in resurrectione supernaturali quilibet resurgat, qualiter vixit. In resurrectione naturali, natus Petrus resurrexit Petrus: in resurrectione supernaturali, natus Petrus piscator, resurrexit Petrus Princeps: *sedebitis in regeneratione indicantes duodecim tribus Israël.* O quanta consolatio hinc istis, quibus splendor nativitas naturalis negavit! in extremo iudicii die Deus hominibus natalium inæqualitatem compensaturus videtur. Cùm omnes ejusdem sint naturæ, nulli injuriosa videtur nascendi inæqualitas; cui liberarelinquitur resurgendi electio. Resurrectio secunda, est nativitas ex arbitrio.

Qua in nativitate tantam Job consideravit & conclusit proprietatem; ut aliam nobis matrem, aliumque in sepulchro nobis asseruerit patrem: *Putredini dixi, pater meus Job. 17. es: mater mea, & soror mea vermi- v. 14. bus.* Alium habemus patrem, aliamque matrem in sepulchro, in quo ossa nostra jacent; quia ibi sumus regenerati, & inde eximus renati. Age jam notate illud: *Statutum est Hebr. 9. hominibus, semel mori. v. 27.* Deus semel tantum nos voluit mori, & bis nasci; quia enim benè mori ex nostro pendet arbitrio, mors una sufficiebat: sed quia benè nasci, in nostra positum non erat potestate, duæ necessariæ erant nativitates, ut defectum primæ suppleret secunda. Facile omninò fuit Deo æquales omnium hominum facere nativitates; ejusdem nihilominus providentia disposuit, ut illa ægrè tolerata in mundo esset inæqualitas, ut idem ipse dolor nativitatis primæ, ad meliorationem nos stimularet secundæ. Iô Plebei, abjecti, infimæque conditionis homines, bonum nuncium: si illiberalis in vos, aut natura fuit, aut fortuna, ut obscurè nasceremini; renascituros vos, & quidem splendide pro voto, scitote. Melioratâ tunc naturâ, ultionem sumetis de fortuna.

Enim verò, quænam, quæso, major de fortuna sumi potest vindicta quam

Matth. 19. v. 28 Petrus Princeps: *sedebitis in regeneratione indicantes duodecim tribus Israël.*

quàm notabiles adeò, quæ in die illo videbuntur mutationes? porro in die illa, tan divitis & potentis, quàm pauperis inferiorisq; conditionis anima adibit sepulchrum corpus suum inquisitura. Et quid deinde? tenuioris conditionis plebejus plerumque sua in sepulchro reperiet ossa, sine lapide, sine epitaphio, & stellarum instar coruscus resurget: è contra io dives & potens corpus suum balsamo aromatibusq; pretiosis constitum, leonũ elephantumq; lacertis impositum, magnificis splendidisq; condecoratum epitaphiis repriens, ipsis obscurior tenebris prodibit. Ah metamorphosin, tam ætuo sam, quàm veram! Ecce, num Deus hominibus nataliũ imparitatem sit compensaturus! splendidi natales quid sunt? transitoria cum vita vanitas. Illos quidem Deus nostro nõ indulgit arbitrio. Splendidè verò resurrexisse, quid est? nobilias in perpetuas duratura æternitatis: & hanc Deus cujusque arbitrio concessit. In nativitate nostrorum sumus filij parentum: in resurrectione verò nostrorum erimus filij operum. Quod verò malè resugat (ad nostram revertamur considerationem) quod obscurè suã resurgat culpã, qui clarè sine suo natu fuerat merito: deploranda sanè est conditio. Post obscuriores natales,

resurgere clarum, est meliorare fortunam: splendidè ortum, resurgere obscurum; pejus est. quàm ab ipsa degenerare natura. Quod clarè resurgat David ex Jesse natus, magna est gloria filii pastoris: quod obscurè resurgat Absalom ex Davide natus, magna est ignominia filio Regis. Porro si homines tanti æstimant benè nasci, quare tam parvi pendunt benè resuscitari? Magnatis nihil in ore frequentius, quàm natalium conditionisq; suæ versare obligationes: ast ego paucissimos illorũ conditionis suæ obligationes penetrare, aulim affirmare. Nasci benè, resurgendi meliùs obligationem inducit. Istæ sunt obligationes, cum quibus nati estis.

Optimè natus homo, qui fuit, aut esse potuit, fuit Christus. Nemo meliore patre, aut matre potuit gloriari. Notavit Augustinus, si Christus benè est natus, melior resurrexit: *Gloriosior est ista nativitas*

S. Aug.

quàm illa: illa corpus mortale genuit, ista dedit immortale. Christus, inquit S. Augustinus, natus est nobilior in nativitate secunda, quàm prima. In prima natus est mortalis & passibilis: in secunda, quæ ejus resurrectio fuit, natus est impassibilis, & immortalis. Ecce conditiones benè natorum, ut scilicet, secundo renascantur meliores. Enin, verò, si Deus hominis

reliquisset arbitrio nasci : Ecquis, quantumcunque bonus, se non fecisset meliorem. Age, hic est casus conditioque, de qua agimus. Si redeundum renascendumque est, quare operam non damus, ut splendide nascamur? sine splendore nasci in nativitate prima, in excusationem trahit, quod Deus fecerit nos : *Ipsē fecit*

Psf. 99. v. 3. nos, & non ipsi nos : In nativitate secunda nasci cum honore, excusatione non indiget, sed gloriam fortitur ex eo, quod nos ipsi simus, qui fecimus nos : *Ipsi nos*. Quam gloriosum erit homini, in die illa veracius sibi usurpare posse Elogium istud, quod soli Joanni Baptistæ contulit Christus : *Inter natos mulierum non surrexit maior?*

Matth. 11. v. 11

verborum notate proprietatem. Non dicit, quod inter natos non fuit major natus; sed inter natos, *surrexit*. Esse majorem inter natos, quā natum, exigui momenti encomium est: esse majorem inter natos, quā resuscitatum, veraciter est esse majorem; quod in nostro arbitrio & potestate situm est. In hac vita felicissimè natus, Regis est filius: in altera vita, quotquot voluerint, ipsius Dei filij nasci possunt: *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri*. Hoc non speculatio nuda, sed est veritas ipsa fideique Catholicæ dogma. Benedictus il-

Joan. 1. v. 12.

le Dominus, qui est resurrectio nostra & vita : *Ego sim resurrectio & vita*.

Joan. II. v. 25.

§. III.

ANimabus jam corporibus reunitis, hominibusque suæ integritati restitutis, bene resuscitati, jucundi & hilares: malè verò redivivi, luridi & tristes, pariter omnes ad locum judicii procedent: ibique universum genus hominum, primum sese conspiciet adunatum; quotquot enim fuerunt, sunt, ut eiunt in valle Josaphat collecti comparebunt. Nisi dies ille tantæ foret formidinis & pavoris, præclarum sanè & magnificum, quid esset, omnes, quotquot per omnes extiterunt ætates, famose atque potentes in unum cerne collectos. Verùm interrogam mihi videor, quonam pacto possibile sit, quod tam immensa & infinita hominum multitudo, jam inde ab origine mundi ad finem usque ejusdem aut natorum, aut nasciturorum, collectim unâ possit valle comprehendi. Dubitatur bene, faxit Deus, ut resolatur rectè.

Dico primò. In locorum materia magna datur deceptio: loca nimis plus opinione nostrâ continent. Primâ creationis die, creavit Deus cælum, terram, & elementa

menta. Porro rectè formata Philosophia indubitatum habet, non fuisse datum vacuum in mundo: impleta fuisse omnia. Quod cum ita se haberet, videreturque novæ producendæ creaturæ capax deesse locus, tertiâ demum die prodi-erunt herbæ, arbores & plantæ: & quamvis numero & qualitate tot sint & tantæ locum & spatium invenerunt omnes. Quarta die prodiit sol, qui cum tam immensus sit planeta, ut centies & sexagies major sit terrâ, locum nihilominus reperit. Eâdem die tot milliones adfuerunt stellarum, quarum quælibet tot leucarum millia occupat: & locum acceperunt. Quintâ die producta volatilia in aère loca obtinuerunt. Producta sunt animantia, tot & tanta & assignata sibi in terra occuparunt loca. Ex mari enati sunt pisces, cumq; tot eorundem dentur monstra, tamque stupendæ magnitudinis, mari fuere comprehensa. Sexto demum die prodiit homo, & homo fuit primus, qui non comprehendi cœpit: sed paradiso exclusus, foris eo mansit. Proinde, ut dixi, in locorum materia, magna est deceptio: suntque opinione nostrâ capaciora. Quod si minus vero consonum hoc vobis videtur, ad exemplum morale transeamus, illud in qualicumque

reipublicæ loco visuri. Dies est iudicii, locus sit alicujus Judicis.

Quid olim aliquis locus talis capiebat? capiebat Doctorem cum suis textibus, glossisque paucis, & valde usitatis, ideoque cum primis honoratis. Insuper capiebat aliquam, remotiore ab horreo domo, curatam negligentius mulam. Capiebat filios decenter vestitos, sed pedestres & cum artis suæ instrumentis sub axe. Capiebat uxorem paucis exornatam cymmelijs; porro ancillæ, si numerum excedebant singularem, ad pluralitatem Græcorum non accedebant. Illud locus iste capiebat antiquitus: transierunt anni, & locus non crevit, nihilominus eundem locum incomparabiliter plura nunc capere experientia monstravit. In primis nonnullas ædes, seu palatia capit, qualia magni sanguinis olim defuere comitibus: capit Bibliothecam Status, ad instar Vaticanæ, & similiter illi clausos & alligatos habentem libros: capit rhedam, seu quadrigam cum quatuor mulis: capit Ephæbos, satelites, & scutarios: capit uxorem in loco separato cum Gynæceo, aliisque; æmulando nobilitatem pompis: capit filios cum equis & famulis, quandoque cum ludis, aliisque sumptuosis consuetis juventuti oblectamentis: capit filias natu-
ma-

maiores copiosè dotatas , pro splendidioribus nuptiis : natu minores destinatas Monasteriis , cum magnæ summæ annuæ assignatione pro recreationibus : capit aula , capit naves , capit commendas , capit beneficia , capit reddituū modios , & super omnia capit manus valde mundas , conscientiamque valde puram , nec non infinita alia , quæ memoria intellectusve capere non sufficit. Nunquid hoc ita se habet ? In terris , quas ego peragravi modò , ita planè se res habet. Si igitur omnia ista locus capit tam exiguus , cur non tantum nostræ deferamus fidei , ut credamus vallem Josaphat omnes nos capturam ? protinus capiet nos omnes , & si alteri tanti , & plures venerint , omnibus capiendis vallis sufficiet , & erit miraculum.

Præter rationem hanc generalem , quæ se tenet ex parte loci , aliæ duæ concurrunt ex parte personarum : ex parte bonorum una : ex parte hominum malorum altera. Boni , dotis subtilitatis beneficio , exiguo ibidem spatio poterunt comprehendi. Inter gloriosi corporis dotes numeratur , una dicta subtilitas , quæ Beatis id confert , ut quotquot in judicio fuerint inventi , tantillo spatio , quantum ego stando occupo , circumscribi possint & contineri , etiam

me non recedente. Hic in mundo , eadem subtilitatis dos , sed effectibus longè diversis , datur. Subtilitas cælestis sine exclusione alterius aliquem admittit : mundanæ verò subtilitates id tantum agunt & operantur , ut excluso alio semetipsum quis intrudat : hinc nec locus est durabilis , nec sufficiens. Magnum est , quod Jacob & Esau eadem non continuerit domus ; majus est , quod Loth & Abrahamum , eadem non continuerit regio : mirabilius , quod Saul & Davidem unum non continuerit regnum : omnem verò excedit admirationem , quod Cainum & Abelem totum non ceperit universum. Enim verò , quare duo homines , tam immenso non comprehendebantur spatio ? causa pejor est casu. Cain non comprehendebatur cum Abele ; quia Abel comprehendebatur cum Deo : at verò , cum homo cum suo concordat Domino , mox alii discordant cum ipso. Erit hujus causa subinde superbia Abelorum : ordinariè tamen est invidentia Cainorum : certum tenete , cum morte invidiam finire. Nullo negotio in die judicii simul comprehendemur omnes : vultis omnes comprehendere nolite augere spatia , sed imminuite invidias. Hæc bonorum subtilitatis dos est.

Ex parte quoque reproborum nulla erit difficultas, quin etiam Vallis eos comprehendere queat: licet tot sint mali, hodieque tanti & tam tumidi & inflati, in illa die omnes erunt tenues & pusilli. Quod diluvii tempore, arca Noë totius mundi animalia in suis speciebus continuerit, credit fides, sic asserente Scripturâ: hoc verò non capit intellectus; quia non assequitur ratio, quomodo tam angusto fabricæ spatio, tam vasta, tamque ferocia, sibi que invicem infesta comprehendendi possent animantia. Leo, cui tota Lybia, terra angusta; Aquila, cui omnis aër sphaera exigua; Taurus, cui non sufficit forum: Tygris, quam non capit sylva: Elephas, qui non capiebatur in se ipso: omnia ista, ejusdemque ferociae & vastitatis alia tam angustâ continebantur arcâ? Ita planè: licet enim angusta foret arca, tempestas erat magna. Tum temporis Deus universale diluvium terræ superinduxit universæ, quæ calamitas fuit maxima, quam mundus sustinuit unquam. Magnarum miseriarum calamitatumque tempore ipse naturæ instinctus colligit animalia, quantò magis homines ratio? comprehendet Vallis Josaphat homines, sicut animantia arcâ Noë fuere comprehensa. *Sicut*

Part III.

fuit in diebus Noë; sic erit in con- *Matth.*
summatione sæculi. Ex solis fini- *24.v.37*
turi mundi signis, homines timore & stupore contrahendos textus innuit: *arescentibus hominibus præ* *Luc. 21*
timore. Porro, si homines solus *v. 26.*
attenuabit timor, quantum attenuabit illos judicium! Prò quantum nosmetipsos in illa colligemus die! quam erunt tunc pusilli, proceri quondam Gigantes!

Non adè mirandum videbitur in die illa, totum in Valle Josaphat comprehensum videre mundum: majorem merebitur stuporem, in exigua Vallis parte videre conclusos, quos totus non capiebat orbis terrarum. Nabuchodonosor, Alexander magnus, Julius Cæsar, &c. quorum dominandi libidini angustus nimis videbatur totus terrarum circuitus, vel minimo Vallis illius claudentur angulo.

Inter notabilia Christi de die Judicii asserita, illud legitur: *Cadent* *Matth.*
stellæ de celo. Mathematici singu- *24.v.*
larem in hoc textu naturalem de- *29.*
prehendunt perplexitatem; ast ego desuper ab eis requisitus reddam rationem. Omnes stellæ, exceptis duabus, majores sunt terrâ, & quædam earum, quadagesies, octogesies, imò centum & decuplo majores existunt; quo igitur pacto cadentes hic infra comprehendentur?

Q

com-

comprehendentur, quia cadent. Nescitis stantium & erectorum hominum, & collapsorum eorundem non eandem esse mensuram? idem stellis eveniet. Stantes nunc & quasi erectæ, immensa cœli occupant spatia; delapsæ verò uno comprehenduntur terræ palmo. Nihil minus occupat loci, quàm quod cecidit. Collata cum cœlo terra, non nisi punctum est: respectu terræ, centrum punctum est aliud. Lucifer, quem stantem adhuc & erectum non capiebat cœlum, collapsus centro comprehenditur terræ. Ah Luciferi mundi! quos in domibus prosperitatis nullus capiebat locus hodie; lapsi & prostrati in illa die angustissimo comprehenduntur angulo. Erimus contracti, & in nobis ipsis absorpti, de sola Deo reddenda ratione anxii. Proinde, deficiente quamvis aliâ, hæc una sufficeret ratio, ut suus cuique locus sufficiat. Cogitent tantum homines, quam Deo ratione reddituri sint; & ego promitto, quod loca in valle Josaphat supererint. Curandum interim singulis impendiò, ut bonus cuique locus obveniat.

§. IV.

PRæsente tandem collecto & adunato in valle Josaphat universo hominum cœtu, remoto cœli spatio, adornato ex nubibus

magnifico throno insidens, Angelicis stipatus & comitatus Hierarchiis, & propriâ vel maximè majestate coruscus Judex apparebit supremus. Primò omnium, Angelorum ministerio, reprobos segregabit ab electis. Exhibunt itaque Angeli: ecce qualis stupor, qualis timor & tremor, in illa die, hominum occupabit corda! *Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum.* Ad quam separationem melius intelligendam, cum Propheta Zacharia supponendum est; quod præviè omnes ibidem non promiscuè & confusè stabunt conjuncti; sed ordinatè divisi: *familia, & familia seorsum.* Ab hac parte stabunt Summi Pontifices; ab altera Imperatores: ab hac parte Reges; ab altera Episcopi: ab alia Religiosi; & sic de reliquis. Hoc ordine omnibus, secundum locum & gradum, quem in hac obtinuerunt vita, separatis; segregatio incipiet secunda pro statu futuro, & æternum duraturo.

Hinc exeuntes Angeli ad Summorum Pontificum accedent ordinem: *& separabunt.* Et quamvis vel minimum hic separandum occursum sperem & confidam, inhorrescere nihilominus facit sola imaginatio, in dignitate tam divina, hominibusq; per Spiritum Sanctum ad eam electis etiam inven-

tum iri, quod separationem mereatur : *Separabunt malos de medio iustorum.* Pontifices malos de medio bonorum separabunt. Obligatio enim reddendi Deo rationem de tot animabus mundi, pondus est tam immensum, ut mirum videri non debeat, eò quod sint homines, quod nonnullos deprimat in profundum. Omnes quidem in hac vita compellantur Patres sancti : dies verò iudicii, non in nomine, sed in opere sanctitatem consistere declarabit. Proinde in hac vita beatissimos, in altera vita esse miserimos, prò, quanta miseria !

A loco SS. Pontificum transibunt Angeli ad Episcopos & Archipræsules ; similiter malos de medio iustorum sequestraturi : *separabunt malos de medio iustorum.* Ille separabitur, quia elemosynas non dedit ; hic, quia de Christi patrimonio parentes consanguineosq; ditavit ; ille, quia priore sponsâ, ob tenuitatem repudiatâ, melius dotatam sibi procuravit ; ille, quia spirituale ovibus suis pabulum non ministravit ; ille quod Ecclesias talibus commiserit Ministris, qui non alio, quàm præstitorum servitiorum titulo, illud merebantur ; alius, quia tot animæ Sacramento defectu in dicecesi sua perierunt ; ille, quia non refedit ; alius propter simonias ; alius propter ir-

regularitates, scientiæ requisitæ defectum. Deus bone, quanta confusio ! Quantâ verò lætitiâ perfusi stabunt ex adverso, aliquis Bernardinus Senensis, unus Bonaventura, aliquis Dominicus, unus Bernardus, & Bruno, innumerique alii sanctitate & prudentiâ conspicui viri, qui oblatis sibi dignitatibus & mitris, similium præcipitiorum gnari, & anxii ascendere altius recusârunt ! O quoties miseri illi jam damnati ingeminabunt, maledicta dies electionis, maledictus qui elegit : maledicta dies confirmationis cum eo qui confirmavit. Enim verò, si homo ægrè rationem pro anima sua reddet, quam, quæso, pro tam innumeris redditurus est ? porò si pondus illud maximos Ecclesiæ in terram prostravit Athlantes, quis non tremebundus, & perterritus fugiet ab eo ?

Grandis hodie Ecclesiarum Lusitanix est desolatio, carere Episcopis ; contingere nihilominus potest in die iudicii, ut magno Episcopis Lusitanix tunc sit solatio, non obtinuisse Ecclesias : S. Hieronymus de quodam Sacerdote Episcopatum acceptare recusante narrat : quod post mortem, cuidam patruo suo Religioso, qui acceptare dissuaserat, apparens sequentia dixerit : *Gratias, Pater, tibi refero ex dissuasiione Episcopatus ; nam scito,*

quia nunc essem de numero damnatorum, si fuisset de numero Episcoporum. Heu quot, non scientes quid faciant, sub splendido mitræ cujusdam nomine, suam ipsi damnationem prætendunt. Huic, aliisque multis Episcopalem dignitatem recusantibus, revelavit Deus, quod damnationem incurrerent, si Episcopatum acceptarent. Et quis vos ab hoc conditionato exemit? Ex eo, quod facti sitis Episcopi esse potest, quod animarum alienarum salus non dependeat: Ex eo verò, quod facti non estis, salus vestra dependere potest. Porro nihil securius, quam humeris contractis regimen Deo resignare.

De loco igitur Episcoporum, transibunt ad locum Religiosorum, infinitamque illam Ordinum regularium frequentiam ingressis, non obstante, quod in illis, Solis ad instar, maximæ resplendebunt mundi sanctitates, multum occurreret separandum. Incipiendo à Juda, *Separabunt malos de medio Iustorum.* Non hoc dico quod me magis hoc concernat; sed quod luctuosissimum mihi unde quaque videatur diei Judicij spectaculum. Trita à damnatis viâ tendere ad infernum, infaustum quidem est, ast non mirum: sed ducente ad cælum viâ pergere ad infernum, miseriarum est miseria. Quod di-

ves ille vestitus bysso & purpura, quotidieque epulatus splendide, sepultus sit in inferno, condignam operibus suis mercedem recepit: *Recepisti bona in vita tua.* Sed Luc. 6. v. 25. Religiosus sacco involutus & cilicio, cum suis jejuniis & pœnitentiis, cum sua clausura, voluntate alteri subdita, eò quod Lazarus instar mundi micis oculos infixarit, ad similes deveniat pœnas! ô casum atrocem! sæcularis quispiam salutis suæ incurius, cui nec in mentem quidem unquam venit reddenda Deo ratio, quod rectè eam non componat, sicque pereat, negligentia ipsius imputandum venit, quæ sine alio coronari non poterat. Sed Religiosus talis, qui pulpitem hoc de iudicio vobis prædicaturus conscendit, diei istius reprobatis accenseri mereatur! deploranda sanè est nostra conditio, nisi salutem consequamur. Hinc verò inferre licebit, si hoc fiat in portu, quid fiet in via & discrimine? Auditores benevoli (de melioribus me loquor) si nos post tot tantasque considerationes & sollicitudines, in altera pessum ibimus vita; vestra vos incuria & oblivio quo ducet? Si Cartusiani, Benedictini & Capucini in illa tremant die, quis aularum, ædiumque splendidarum erit status?

§. V.

TRansiliumus status ordinesque reliquos, in quibus quilibet sibi prædicare potest. Venient tandem Angeli ad locum Regum, nec thronus ibi, nec alius regię majestatis invenietur apparatus; sed omnes suis tantum operibus comitati, reorum instar stabunt pedites: distinctè cognoscetur, quis cui regno dominatus fuerit. Quis Ungarię; quis Gallię; quis Hispanię; quis Anglię; quis Lusitanię. Transibunt Angeli de qualibet corona malos separaturi: *Separabunt malos de medio Iustorum.* Confitendo in Domino, regnum nostrum singulare futurum in illa die: neque inventuros Angelos, in illo solo, quod separent. Pro desiderio quidem meo & fiducia, ita mihi credendum foret: Sacram verò pervolvendo Scripturam observo, quod timore & perplexitate plenum est. Quis Regum damnetur, quis verò salvetur non constat: una tantum quondam fuit Gens & Natio, de qua ex Sacris Literis constat, quot fuerint salvati, quotve damnati: horreo quidem illud dicere, operæ pretium nihilominus est sciri clarè & distinctè. Hebręi, quo tempore populus erant Dei, triplici successivè regimine

fuerunt gubernati. Primum duodecim tribuum, sub tribus Regibus centum & viginti annis duravit. Secundum fuit regnum Juda, & sub Regibus viginti, trecentis nonaginta quatuor continuavit annis: Tertium fuit regnum Israël, & sub Regibus undeviginti, ducentis quadraginta duobus stetit annis. Sciamus igitur, quot ex quolibet eorum salvati fuerint & damnati.

In regimine duodecim tribuum ex Regibus tribus, damnatus est Saul; salvatus est David: de Salomone certi nil constat. In regno Juda, ex Regibus viginti, salvati sunt quinque; damnati tredecim: de duobus est incertum. Porro in regno Israël Reges fuere undeviginti, omnesque damnati, de quo in die judicii verificari non poterit: *Separabunt malos de medio Iustorum.* Venientes Angeli, & quod separent non inventientes, tollent omnes. O infelicitas sceptrorum! ô infelices coronę! ô infelices Reges! ô infelix, à Jeroboamo usque ad Oziam descendens Regum series! undeviginti Reges coronati, totidemque damnati.

Certum est, id non evenisse defectu medij; siquidē omnes veri agnitione Dei sufficienter fuerunt instructi: templū, Sacerdotes habuerunt & sacrificia; Dei videbant mira-

bilia, de cœlo gratias & necessaria recipiebant flagella: sed infructuosa fuerunt omnia. Prorsus periculis plena oportet esse sceptrâ; cum tanto temporis spatio extot Regibus, aut paucissimi fuerint salvati, aut nullus. Proinde rei hujus causam inquirent Principes: in Deum non cadit iniquitas, Conscientias suas diligentèr discutiant, benè considerantes, cui nam eas committant. Obligationes suas fusè excutiant, quæ strictiores sunt quàm cogitent. In publica sua & privata subditorum suorum damna inquirent sollicitè, omni posito affectu expendentes, num actus ipsorum aut omissiones causa existere possint. Protinùs sibi persuadeant, se aliorum adinstar hominum ante Justitiæ divinæ tribunal sistendos, ubi strictissima ab ipsis de die in diem, de hora in horam, de eo, quod egerint, aut quod agendum intermiserint, exigetur ratio. Pensent denique, uti principem facere fas est, quanta sibi inde resultabit infelicitas & confusio, coram universalis iudicij tribunali, si post tantam maiestatem, exhibitamque sibi in hac vita venerationem, Angelus apprehensâ manu, à salvandorum eos segreget consortio: *Separabunt malos de medio iustorum.*

Pari modo in omnibus & singu-

lis mundi statibus sequestratio malorum continuabitur. In quibus ratione sanguinis amorisq; naturalis magis arctiorque fuit conjunctio, acerbior quoque fiet separatio. Omnes omninò actus hujus circumstantiæ, oppidò videntur rigidi, ipseque per omnia atrox. Ibi Parentes sequestrabuntur à filiis; ad illam partem transibit Abraham, ad oppositam Ismaël. Sequestrabuntur fratres à fratribus: ad illam partem ibit Jacob, ad oppositam Esau. Sequestrabuntur uxores à maritis; ad illam partem ibit Esther, ad oppositam Assuerus. Amici separabuntur ab amicis (serviat vice exempli, cum tam rari hodie dùm veram amicitiam colant) ad illam partem David, ad oppositam Jonathas ibit. Separabuntur in æternum, qui se amabant in hac vita; qui tanta motiva, rationesque tantas habebant amandi se æternum in altera. Enim verò, si separatio aliquanti temporis, & de patriâ ad patriam, cum certissima revertendi, seque mutuò revisendi spe conjuncta, tam acerba amantibus accidit: si separari transireque ab hac ad alteram vitam, cum spe probabili mutuo aspectu fruendi in æternum, adeò videtur amaritudinis plenum; quantum, quæso, dolorem ingeret dividi & separari in æternum, omni

omni prorsus sese revisendi spe præcisâ, quousque Deus erit Deus, quos amor & natura conjunxerat, & quasi unum fecerat: Indurati protinus cordis esse necesse est, qui, ex eo tantum, ne ad præfatas misérias deveniat, Deum ex toto corde non amat.

§. VI.

Malorum bonorumque separatione jam factâ; cessantibus jam ultimæ separationis hujus ejulatibus, qui, teste S. textu, vehementissimi erunt: *Plangent Tribus terra.* Silente suspensoque judicio, examen inchoabitur culparum. Hic me ex cathedra descendere oporteret: ast quemnam ascendere? non Angelum, non Prophetam, neque Apostolum: sed ex damnatis ad infernum quempiam, qualem dives ille petebat, ut fratribus suis prædicatum abiret. *Delicta*

Matth.
24. v. 30

Ps. 13.
v. 12.

quis intelligit? Ecquis in toto mundo, peccata vel intelligit vel cognoscit? Hoc ille illuminatus è cælo David affirmabat. Aliquis ex inferno damnatus, aliquis solum à Deo judicatus; solum ille, qui tremendo huic tribunali, rigorem expertus resistit: solum, qui perspicax vidit examen, quo ibidem pervestigantur & eventilantur conscientiæ: solum, qui anatomiam vidit tam subtilem, facilem &

exquisitam, quæ de minori ibidem exercetur peccato & circumstantia: solum qui non imaginabilem vidit subtilitatem, quâ ibidem appenduntur atomi, demetiuntur instantia, dividuntur indivisibilia: solum, inquam, illi, nec tamen adhuc pro rei exigentia, quid ibi futurum sit, declarare sufficient.

Statui sæpius punctum hoc illibatam præterire hac confessione contentus, quod nec sciam, nec loqui de ipso auserim, ne quis forsan in judicii die deceptionis me arguat; sed cum materia sit tam utilis & diei huic propria: cum nec tota, nec pars illius absolvi possit; divinum mihi ad hocce saltem præsens optarem auxilium, ut duos saltem animabus vestris immittere possem scrupulos, præsentem, cui loquor auditorio, opinione meâ, cum primis necessarios: de peccato videlicet omissionis, & consequentiæ. Hi bini sunt scrupuli, quos hodie vice Dei, inculcare vobis & explanare desiderarem.

Scitote Christiani, scitote Principes, scitote Ministri, strictam à vobis exactum iri omissionum rationem. Propter facta damnabuntur multi: propter omissa verò, quæ fuerant facienda, damnabuntur omnes. Damnationis reprobatorum causas ipsa innuunt sententiæ verba: promulgationem ipsius legite

Matth. 27.v.41 legite: *discedite maledicti in ignem eternum. Quare? non dedistis mihi manducare; non dedistis mihi potum: non collegistis me: non operuistis me: non visitastis me.* Quinque peccata, & omissionis omnia. Ita ut peccata finaliter hominem ad infernum deducunt, sint peccata omissionis. Non mirentur Literati propositionem tam universalem sicut istam; quia secundum rigorem Theologicum veritati consonat. Ultimum peccatum, est ultima dispositio, quâ mediante damnabuntur præsciti: & hæc est impenitentia finalis, que est peccatum omissionis. Ecce quid sint omissiones, & mirari cessate quod dico. Omissione perditur inspiratio: perdita inspiratione, perit auxilium, pereunte auxilio perditur contritio: perdita cōtritione perit anima. Reddite rationem Deo pro una anima per omissionē pereunte,

Age ad exempla magis publica, huicque non infrequentia regno transeamus. Per omissionem fluxus perditur maris, perduto maris fluxu perditur iter, deficiente itinere perit exercitus, pereunte exercitu, integra perditur regio. Reddite rationem Deo de India, de Brasilia per omissionem perdita. Rursum omissione perditur notitia; perditâ notitiâ, perit occasio; pereunte occasione in cassum abit molimen; in cassum abeunte moli-

mine, integrum perditur regnum. Reddite rationem Deo de tot domibus, tot vitis, tot bonis per omissionem & incuriam perditis. Eheu, quantis periculis salus Ministrorū & officium exponuntur! Princeps quispiam aut minister incurius agit aut deses, nihil etiam mali operans, loquens aut cogitans: eademq; ipsâ horâ solâ omissionis culpâ, majora intert damna, majores edit strages, majores inducit depopulationes, quàm omnes in mundo malefactores, multis annis. Latro in sylva una bombardæ explosione occidit hominem: Princeps & Minister omissione una, totâ perdunt Monarchiam. Hi sunt scrupuli, de quibus nullis fit scrupulus: & hinc omissionis peccata omnium gravissima & periculosissima existunt.

Peccatū omissionis facilius committitur, quàm dignoscitur: quod verò facilè committitur, & difficultè cognoscitur, rarò emendatur. Omissio est peccatum, quod non faciendo committitur, quod nunquā opus est malum, sed quandoq; opus esse potest bonum: Verum scrupulosi multi, non sine magno discrimine in illo peccato vivunt. Elias in deserto latebat in specu, cui Deus apparens ajebat: *quid hic agis Elia?* q.d. hiccine agis Elia? ita, Domine: nunquid in specu lateo? nunquid elongatus

rus sum à mundo ? nonne vivus sepultus sum ? instat Deus : *quid hic agis Elias* & Elias : quid hic agerem ? nonne corpus meum jejunando castigo , contemplationi deprecandoque Deo vacans ? ita omninò erat. Si ergò Elias in speluncâ pœnitentiæ actibus agit intentus, quoniam, quæso, pacto, à Deo sub admiratione reprehenditur ? quia quamvis bona forent , quæ agebat, meliora tamen erant, quæ reliquerat : quæ agebat arbitrariæ erant devotionis, quæ verò reliquerat necessariæ erant obligationis. Deus Eliam Israëlitiçi populi Prophetam, publicum ipsi injungendo officium, constituerat : Elias verò delitescens in deserto quando comparandum erat in aula ; positus in spelunca, quando agendum erat in foro ; contemplans cælum, quando corrigenda erat terra, enormem commisit reatum. Ratio patet ; quia in eo, quod faciebat Elias, animæ suæ consulebat : & in eo, quod omittebat, animæ negligebantur multæ. Non rectè pronuncio ; planius loquar : in illo , quod faciebat, animam suam salvare videbatur ; & in eo, quod omittebat, & suam, & aliorum animas perdebat. Aliorum ; quia directionem necessariam subtrahebat. Suam ; quia obligationi suæ & officio decrat. Per optimè exem-

plum hoc aulis & Ministris quadrat, qui, quod salutis suæ, non pro debito invigilent , occupationes obtendunt : quod salutis suæ non, pro ut oporteret, intendant, quod subducere se nequeant, inquirunt. Elias extra aulam de salute periclitabatur ; ad quam redire jubetur, ut salutem consequatur. Minister ea, quæ sui sunt muneris præstare fatagat, & melius eum in hominum salvari corona, quàm spelunca, contingere potest. Assumat pro disciplina, cautelam ; pro cilicio zelum ; pro contemplatione, assumat sollicitudinem ; pro abstinentia, odium & despectum munerum : & salutem consequetur.

Verùm enim verò, quare se tot perdunt ? minùs mali pereunt ex eis, quæ faciunt , quia minus mali sunt : pejores, ex eis, quæ omittunt : pejores enim sunt per omissiones, per negligentias, per dissimulationes, incurias, excusationes, dilationes & infinitates. Ecce peccatum, de quo Ministri nullum sibi faciunt scrupulum : & quo pereunt multi. Sed pereant tales, transeat ; quia non aliter volunt : pejus verò est, quod perdant se & omnes : omnes verò Deo rationem reddent. Peccatorum, de quibus se accusare, scrupulumque sibi movere Ministros oporteret, non minimum est peccatū temporis ; quia mense

sequente fecerunt, quod faciendum fuerat præterito; quia fecerunt postridie, faciendum pridie: fecerunt postea, quod faciendum fuerat antea: fecerunt primò nunc, quod jam ante factum fuisse oportebat, adeò teneras in momentorum materia fas erat esse præsectorum conscientias. De momentis sibi non faciens scrupulum Minister, in pessimo versatur statu. Bona fortunæ restitui possunt; etiam fama (quamvis ægrius) restituitur. Temporis jactura resarciri nequit.

Ad quodnam verò mandatorum, hæc temporis peccata referenda videntur? ad septimum: nam damnis, quæ proximo & reipublicæ inferuntur accensenda veniunt: majus verò nocumentum instantium surreptione reipublicæ inferri nequit. Ah omissiones, lenti temporis fures! non erit tandem, qui lentos illos calamo exagitet? non erit, qui istos temporis fures, istos occasionum raptores, istos rerum publicarum everfores in furcam agat? sed quia in jure nulla ipsis decreta legitur pœna, & subinde ad locum sacrum confugiunt: hinc diei judicii sententia principaliter feriet omissiones.

S. VII.

Secundum generant scrupulum peccata consequentiæ Peccata quædam finiuntur & sistunt in se-

metipsis: alia in suis continuantur & perseverant effectibus & consequentiis. Job Deo loquitur: *Vestigia pedum meorum considerasti.* Job. v. 27.
Non passus suos, sed vestigia pedum suorum considerata dicit: passus quippe transeunt, vestigia verò permanent. Residuum peccatorum Deus particulariùs examinat: neque de peccatis tantummodo, sed eorum etiam consequentiis rationem à nobis exigit. Eheu quàm terribilis erit ille computus. Christus opulentum convertit Zachæum, telonarium, qui conversus sic se resolvit: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus: & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Luc. 19. v. 8. Hic confidero.

Jura legesque furem raptoremve alieni, non nisi ad æquivalens restituendum obligant; quorsum igitur Zachæus triplum superaddit, & si quem defraudavi, reddo quadruplum? si ad restituendum sufficit simplum, quem in finem superaddit triplum? dicam: simplum redditur ad satisfaciendum pro peccato: triplum superadditur ad satisfaciendum pro consequentiis. Zachæus scrupulosum de furto suo conscientiæ instituit examen, sic ratiocinatus secum. Si non defraudassem NN. retinisset ille bona sua, quibus retentis, talem non fecisset jacturam, lucrum acquisisset

set, nec, quod sustinuit, passus fuisset. Si sic? ergo satisfactio mea, meo respondeat reatui, cuiuslibet reddatur quadruplum, quo illū defraudavi. Portio prima restituat ablatum; secunda refarciat jacturam; tertia cessans compenset lucrum; quarta denique inflictum consoletur dolorem. Ecce quid Zachæus fecerit & quo fructu! *Hodie salus huic domui facta est.* Porro si domus Zachæi, ad consequendam salutem, restituit in quadruplo, quod defraudavit; in quonam salutis statu tot versabuntur domus Lusitanæ, ubi tantum debetur, tantum consumitur & nihil solvitur? Quia pauci solvunt in vita, magis scrupulosi in articulo mortis summam tantum capitalem solvi mandant; de consequentiis, nec vivens, nec moriens quisquam eorum vel minimum cogitat aut curat. Porro si hoc in justitia accidit commutativa, ubi numero, pondere & mensurâ peraguntur omnia: ecquid in distributiva & vindicativa justitia fiet? & si istud justitiæ accidit manutinenti libram, quid, amabo, fiet tenenti gladium? Quales, quæso, effectus & consequentiæ, partialis cujusdam passionati-que suffragii erunt in consilio? divinâ mihi assistente gratiâ, hoc nunc vobis ob oculos ponere statui, cum adeo latebrosa, tantique

ponderis sit materia. In consilio de Vice-Regis, Generalis, Gubernatoris, Prælati, Præsidentis Cameræ, Judicis denique cujusdam loco tractatur. Et quid sit? consiliarius requisitus, suffragium suum dirigit in cognatum, quia cognatus est; in amicum, quia amicus; in recommendatum, quia recommendatus est: reliqui bene meriti & digniores, nec amicitiam, nec cognatione, nec recommendatione adjuti excluduntur. Quod frequenter nimis accidit: faxit Deus, ne contingat unquam. Hujuscemodi igitur consiliarium sic suffragantem, votumque suum signantem interrogarem, utrum remorsum sentiat conscientiam, vel sciverit quid fecerit. Homo cæce, homo præceps, scisne quid egeris? quid signaveris? scisne, quod, licet peccatum contra officij tui juramentum perpetratum, in se tantum sit unum, consecuturæ ex ipso sequelæ sint infinitæ, ipsoque peccato majores? scisne, quod eadem istâ penâ malorum omnium, quæ facturæ est ipse, quæque per ipsum, usque ad mundi finem subsequantur participem & reum te reddis? heu miseriam! infelix omnino respublica, ubi talia vigent vota; infeliciores populi, quibus sic creati diriguntur Ministri: infelicissimi vero omnium sunt consiliarii, qui sua

in tales vōta contulerunt. Enī si vero, si ille vestris designatus suffragiis fureretur (omittatur conditio, ipsū enim furaturum certum est) fureretur inquam à vobis designatus, furereturq; sibi, suisq; omnibus (usitato & solenni talibus more) Deus à vobis exiger rationem, siquidem omnium furtorum istorum causa vestrum suffragium existit. Præstet, & provideat officio pacis & belli vester electus, servos merentesque derelinquat: vos rationem reddetis Deo, quia electio vestra iniustitiis illis causam præbuit; opprimat ille pauperes, plorent viduæ, patiantur orphani, vociferentur innoxii, vos damnabimini; quia votum vestrum oppressiōnū istarum causa extitit. Sub electi vestri regimine occiduntur homines, evertuntur ædes, dehonestantur familiae, vivitur velut in Turcia: & vos descendetis in infernum luturi, quia omnium istorum homicidiorum, infamiarum, scandalorum causa ex suffragio vestro pullulat. Immunitates Ecclesiarum violantur, Ministri Evangelii indignè tractantur, infidelium conversiones impediuntur, fidei propagatio cessat: vos propterea luetis in inferno; quia ex voto vestro omnia ista sacrilegia, impietates, nec non irreparabilis tot millium animarum jactura & exitium ebul-

liunt. Istæ, ex parte indigni à vobis electi, sunt consequentiæ.

Ex parte verò bene meritorum & exclusorum, quot & quales erunt? remanebunt benemeriti sine debito servitiis præstitis præmio irremunerati; filii eorum & nepotes sine adjutorio & honore, quem majores eorum suo sanguine acquisierunt, vos furripuistis. Respublica necessario destituetur gubernaculo; scandalizabuntur boni; obrectationibus exponentur Principes; exosum habebitur regimen, ipsumq; cui assistitis aut præsidetis malè notabitur consilium: meritum sine spe, præmium sine iustitia, illegitima satisfactio excusata, Deus offensus, Rex deceptus, & patria desolata remanebunt. Istæ sunt enormes pessimæq; consequentiæ, ex illo vestro suffragio, vel illa vestra electione pullulantes, de qua fortassis nec scrupulus natus est, sed mercedibus gratiisq; receptis optimè vivitis contenti. Non advertisse vos talia fors dicitis; rem præclaram, & prudente consiliario dignam! si advertistis, peccastis: sīn, peccastis, quia advertere debuistis. Omnia Sacra Scripturæ exemplis confirmare cuperem: verum instar omnium, erit unum in materia consequentiarum formidabile.

Cain occidit Abelem. Porro juxta

Gén 4.
v. 10.

ta textum originale ait scriptura : *Vox sanguinum fratris tui clamantium ad me.* Dictum notabile: sanguis Abelis, unus tantum erant sanguis: si igitur sanguis unus singularis erat sanguis, quomodo Deus, multos sanguines contra Cainum clamare affirmat? Paraphrastes Chaldaus totum mysterium declaravit: *Vox, ait, sanguinum, id est, generationum, quæ effusæ sunt de tuo fratre, clamant ad me.* Scitis quare? in effuso sanguine Abelis, ad Deum clamabant sanguines multi, non enim unius singularis sanguis Abelis, è cælo petebat vindictam, sed sanguines omnium ab eo non occiso descensurorum. Ita ut Cain unius quidem tantum hominis videretur interfector, & multarum generationum revera esset interemptor: totidem enim descendere poterant ab Abele, quot nati sunt ab Adamo. Peccatum erat occisio unius, & unum tantum in se; consequentiæ verò ejus erant infinitæ. Porro si Deus peccatum punit & castigat ad consequentiâ usque: possibiles; si homines possibiles contra vos apparebunt in die judicij, non quia fuerunt, aut futuri erant; sed quia contra vos esse potuissent: si possibiles tantum homines habent sanguinẽ & voces in cælum clamantes, quales sanguis verus, veris itidem ex

venis effusus ingeminabit! quales lacrymas veri oculi profundent! quales veri doloris gemitus, vera pectora eructabunt! quales erunt viduitates, orbitates, derelictiones: quales erunt oppressiones, vastitates, tyrannides! quales denique: consequentiæ ex his omnibus, in tot personas, progenies, sive futuras sive possibiles in finem usque mundi multiplicatæ. Eheu quisnam super hisce scrupulum sibi facit.

Age, jam intelligetis quàm rationabilitè S. Chrysostomus asserat: *Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit salvus.* Hæc ex notabilioribus, quæ in SS. PP. inveniuntur, sententiis una est: eam repeto: *Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit salvus.* Admiror, inquit magnus Chrysostomus, stuporeque attonitus considero, utrum Rectorum quispiam salutem consequi possit. Dictum illud & suppositio in quo fundatur, hyperbole & exaggeratio plerumque putabatur rethorica: ast ego talem esse nego, veritatem illam, in omni Theologiæ rigore, moralitèr universalem asserens. Moralitèr impossibile vocant Theologi, quod vel nunquam, vel quasi nunquam accidit.

In hoc sensu S. Paulus inquit: *Impossibile est eos, qui semel illuminati, & prolapsi sunt, renovari ad*

Heb. 6. pœnitentiam. Et in eodem sensu v. 4. Christus Dominus noster dixit: 5. & 6. Facilius est Camelum per foramen acus transire, quàm divitem in regnum cœlorum. Proinde Apostoli similiter S. Chrysostomo admirati, eandem impossibilitatem intulerunt: Auditis autem his Discipuli mirabantur valde dicentes: quis ergò potest salvus esse? Et Christus illorum approbando illationem, humanitùs quidem illorum conformiter opinioni impossibile, Deo tamen omnia possible replicabat: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possible sunt: quod fuit idem, ac moralitèr impossibile hominibus, ab impossibili distinguere absoluto, quod nec omnipotentia divina possible existit. Et quia Rectores, propter annexas suis officiis obligationes, & propter omissiones commissas, & propter emergentia ex eis damna, quæ non ibi sistunt, sed in suis consequentiis continuantur & multiplicantur, difficultatibus salutem suam involvunt: hinc S. Chrysostomus candidè & moralitèr loquendo sine exaggeratione & hyperbole pronunciavit, mirari se, nec capere posse, quomodo possible foret, Rectorum quempiam salvari: Miror, an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit salvus.

Ne verò miremur nos; & Rectores ipsi, & qui regimen ambiunt, tantum sibi metuant ab officiis, quantum ab eorundem ambitu, sententiæ hujus veritatem, ad evidentiam reducendo practicam, argumentor sic. Omnis homo gravis alicujus damni causa culpabilis existens, & hoc non resarciens, quando potest, non potest salvari: omnes, vel quasi omnes Rectores gravium damnorum sunt causa culpabilis, nullus, vel quasi nullus eorum resarcit hoc quod potest: ergò nullus, vel quasi nullus Rectorum potest salvari. Benè concludit consequentia; & quamvis malè; minore concessâ, etiam probata est experienciâ. Vidi gubernare multos; vidi mori multos: neminem, qui non multorum damnorum causa extiterit, gubernare vidi; neminem, quod poterat, restituere vidi, proinde omnes in inferno luere credere cogor. Ita credo de mortuis: idem timeo vivis. In risum nunc vertite peccata consequentiæ.

§. VIII.

EXactâ demum & acceptâ ab universo hominum genere ratione, conversus Dominus ad latus dextrum blandâ voce, amœnoque vultu, dicet electis: *Venite Matth. Benedicti Patris mei, possidete reg-* 25. v. 34

num, quod vobis paratum est ab origine mundi. Quinam verò beati illi, quos sententia illa excipiet? Benedictus Deus, quod omnes nos, quotquot hic præsentes sumus, illi esse possimus si velimus. Quàm benè tunc nobis vitæ hujus cedent æumnæ! quàm clarè tunc patebit, jugum Christi fuisse suave, quod grave nunc intolerabileque putamus! non rectè sum locutus; multi enim nostrum hic præsentium prò dolor (non audeo dicere, vos

Math. 22. v. 14. vocati, pauci verò electi. Arcta Math. 7. v. 14. cū intrant per eam. Conversus

deinde Dominus ad latus sinistrum (non dico benè) non conversus ad latus sinistrum: vultu terribili, omnis miserationis experte (quod credere non auderem, nisi Scriptura Sacra attestaretur) pronuntiabit: *Ite maledicti in ignem Math. æternum, qui paratus est Diabolo 25. v. 35 & Angelis ejus.* q. d. Ite in ignem æternum, qui paratus est, non vobis, sed diabolo, & Angelis ejus. Ast nunc, quia sic voluistis, Ite. Dehiscensque mox terra absorbebit simul omnes, iterumque claudetur in omnem æternitatem, æternitatem, æternitatem.

S E R M O

P R O

Dominica quarta Quadragesimæ,

Dictus in Capella regia Anno 1655.

Occasione, quâ Author semel ex aula Missionem Maragnanam aggressus, & ex ea redux, ad eandem se mox denuo accinxit.

Fugit iterum in montem ipse solus. Joan. 6.

§. I.

Non unâ tantum fugit vice, qui fugit ex corde. S. Joannes Evangelista Christum Dominum nostrum hominumq; Salvatorem, ab eisdem jam semel fugisse dixerat, & iteratò nunc fugisse affirmat: *fugit iterum*. Herode Christo necem machinante, ne regnaret, fugit in Ægyptum: modo alijs ipsum regem creaturis, fugit in montem: *in montem*. Amici paritèr & inimici, omnes suo modo persequuntur, horum verò odium, illorumque amorem non nisi persecutionem esse cognoscens, fugit ab utrisque; Christus hodie non solum à sequentibus se turbis, verùm etiam à co-

mitantibus se fugit Discipulis; ideoque solus fugit: *ipse solus*. Apostoli ex superfluis convivio ciborum reliquijs, duodecim colligendo implevere cophinos singuli singulos; porrò tredecim esse videtur oportuisse, ut & ipsi tanti patratori miraculi suus obveniret. Nihilo secius plùs discipulis, Magister ex convivio collegit: illi collegerunt panem, hic, ut sese recolligeret, collegit. O si mundus cognosceret quanti sit momenti abstractio una, & quantum colligat se recolligens: *fugit*! Evangelista, Discipulos panum mysterium non intellexisse asserit: *non enim intel-* *Marc. 6. v. 52.*
lexerunt de panibus. Multòque
difficilior intellectu est secessus Christi, quàm miraculum. Proinde ego, qui aliàs nonnullos de aula, in hoc loco Sermones habui de

de deserto hodie aliquem dicere proposui. Persuadeo equidem mihi, hoc fore, prædicare in deserto; erit nihilominus prædicare. Tu Domine, qui tentatus à Diabolo, ipsum vicisti in deserto, aggratulationibus applausibusq; hominum exceptus, ab eisdem fugisti in aliud, ipsâ tuâ solitudine mihi assistere digneris, in hoc assumpto, ut sit, qui de se ad te fugere, & in hoc monte tecum adeo solitario solus morari & vivere velit.

§. II.

Fugit in montem ipse solus.

Joan. 6. v. 15.

Nihil in Christo Magistro divino, Dominoq; nostro est novi, quod corporibus pastis, etiam sum animæ ministret alimentum. Ita fecit accumbendo cum Pharisæo, in nuptiis Canæ Galilææ, conviviva in domo Marthæ, & vel maximè in ultima cum Discipulis cœna, in qua profundissima divinitatis suæ mysteria docendo discipulis revelavit. Quænam verò famosi convivij hujus bellaria fuisse putamus? fuit exemplum, quo Christus fugiebat ab ipsis, qui dare volebant, quod ipse recusabat, & quo non indigebat: & non verbi, sed operis doctrina, dum solus montis cujusdam desertum solitudinemque petiit: *Fugit in montem ipse solus.* Publica loca cum de-

Pars III.

ferto, civitates commutare cum montibus, ab hominum commercio frequentiaq; se subducere, ad conversandum cum Deo, & secum solo, maximi momenti doctrina fuit in Christo, magnæq; prudentiæ resolutio in eo, qui fuerit imitatus.

Scio equidem aularum propugnatoribus, iisdemq; assuetis & ad dictis usitatum, linguâ versare oreque depromere, etiam in Mexico Eremitam dari posse, prout diebus nostris, vir quidam celebratus ab ingenio, cuidam ab illa se civitate subducere paranti, & in hoc consilium à se petenti respondit. Sed nec consilia omnia omnibus indifferenter conveniunt casibus, uti nec medicamina quæque omnibus deserviunt infirmis. Probè novi, quod (quasi convitiando) regerant; pusillanimitatis esse, fugere. Quasi fugiendo quis se fortem ostendere vellet: ac si animi generositas deesset ad confringendum catenas, à quibus tot innexi se non expediunt. Cato cum Cæsare, & Pompejus palam dicebat, scio à quo fugiendum sit mihi, sed ignoro, quo. Et qui scit quò, quare verecundabitur audire pusillanimis, quando fugit cum Catone? obtendunt hominem à natura esse socialem, proindeq; societatem hominumq; commercium commutare cum desertorum solitudine esse accusare, vel

*Gregor.
Lopez.*

S

emen-

emendare velle naturam, & quasi dolere quod sit rationalis. Porro similia dicteria ridens, rationale per rilibile probans, ab hoc sese convitio eximit, nec vitio sibi aut religioni ducit, adeò corruptam emendare naturam. Dicunt cum Aristotele, delectatum solitudine, vel Deum esse, vel bestiam: *Aut Deus, aut bestia.* Qui si tres in Divinitate agnovisset personas, solitudinem in Deo non supposuisset: & si cognovisset quod segregans se ab hominibus, magis Deo appropinquet, illum non sub bestiarum ponere prædicamento, sed velut Gentilis, Diis annumerare debuisset. Denique aulam, Principumq; servitium, nec non amicorum familiarem deferere consuetudinem, judicii inopiæ extremæque imputant stultitiæ. Quod ego sic dico, quia sic illud dici audiavi. Verùm censuræ huic, Medicos potiùs, quàm Theologos concernenti respondebit Hypocrates. Celebris ille Philosophus Democritus, qui omnia ridens, flere fecit Alexandrum magnum, plures esse mundos asserendo, vana ipsius & inania molimina deridendo lassatus, Patriâ, hominumque derelicto confortio desertum petiit. Quo facto mox fama increbuit Democritum ad insaniam redactum; porro populares ipsius quierant Ab-

daritæ commiseratione acti Legatos miserunt rogatum Hypocratem, ut pro amore in Democritum, & scientiarum respectu, ad curandum tam nobile, deq; scientiis tam benè meritum subiectum venire dignaretur. Quid verò respondisse videtur Hypocrates? respondit, teste Laërtio, siquidem alia foret infirmitas, ad curandum Democritum mox advolarem: verùm desertis popularibus turbis confugere ad eremum, stupore & admiratione, quàm curâ dignius esse, quod ipsi mentis imputabant inopiæ: Democritum enim nunquam sanioris fuisse mentis, prudentiæq; majus specimen edidisse, quàm cum ab hominibus fugit: *Habere in eo magis, quod suspiciat, quàm quod sanet: & illud schema vitæ esse sartam tectamq; vitæ sanitatem: nulloq; modo melius sibi consuli contra pestilentem hominum auram, quàm recipiendo se in tuta solitudinum loca.*

Istud faciebant, istud docebant Philosophi (cùm ab illis jam exordiamur) rationem seu rationes, quibus ad id agebantur, diversis locis refert Seneca felicior futurus, si fuisset imitatus. Amico Discipuloq; suo Lucilio, à quibusnam, ad vitam quietè & tranquillè transigendam, cavendum sibi putaret sciscitanti scribit, primum illi documen-

Aristot.

Hypoc.

Democ.

Laërt.

cumentum dictans ut hominum frequentiam turbasque declinet:

Seneca
Epist. 7
lib. 1.

Quid tibi vitandum maximè existimem queris? Turbam. O quantum magnus ille Philosophus unico tantum verbo comprehendit! Et ratio est, inquit ille; quia confortium societasque hominum species est contagii, quo nec volentes, nec sentientes nostram nobis invicem, & quilibet suam alteri infigit infirmitatem. Et quemadmodum majoribus in locis pestis latius grassatur: ita in civitatibus magis populosis majus periculum subest:

Seneca
ibidem.

Inimica est multorum conversatio: nemo non aliquod nobis vitium, aut commodat, aut imprimit, aut nescientibus allinit. Itaque, quo major est populus, cui commiscemur, periculi plus est. Unde inferre mihi liceret, quod quemadmodum tempore pestis, qui possunt, civitatibus desertis ad agros fugiunt; pari planè modo, prudenti sanè cautela, quocunque tempore, cum omne pestiferum existat, ad desertum confugitur. Sed nostrum sequamur Philosophum, erectumque salutis vexillum: Sanabimur, si modò separemur à cætu.

Seneca
de vita
beatata
lib. 1.

Seneca documentum suum probando, non alienum sed domesticum in semetipso, Lucilio allegat exemplum: *Ego certè confiteor infirmitatem meam: nunquam mores,*

ibidem

quos extuli, refero. Aliquid ex eo quod composui turbatur: aliquid ex his, quæ fugavi, rediit: q. d. fragilitatem meam fateor: nunquam ad tractandum cum hominibus exivi, quin pejor, quàm ante fueram, reversus sim; semper tumultum quempiam passionum, quas jam composueram, sensi: semperque cum vitio aliquo, quod jam fugaveram, reversus sum. Dicturum me tibi forsan existimas, quod avarus magis, ambitiosus magis incontinensque redeo? scito igitur (quod tibi non imaginaris) quod crudelior etiam inhumaniorque redeam, solum quia inter homines fui: Imò verò & crudelior & inhumanior, quoniam inter homines fui. Magis exaggerari nequivisset, tractandi cum hominibus periculum! Quod si diceret, quod alias nobis infirmitates & accidentia afficerent, miseriæ infirmi sæculi imputandum foret; sed homines allinere inhumanitatem? nunquid humanitas ipsa est hominis essentia? feræ conversando cum homine, nonne cicurantur & mansuefiunt? sic est, vel erat: humana verò natura eatenus à proprio suo degeneravit esse, ut vice ejus, quod ex conversatione humana referenda esset humanitas, quod ex hisce hauritur fontibus, sit inhumanitas. Humani eratis antequam cum ho-

minibus ageretur, postquam cum illis egistis, non sentientes, neque scientes, inhumanos vos invenitis: *Et inhumanior, quoniam inter homines fui.* Nunc non sufficit hominibus exercere inhumanitates, sed eò progrediuntur, ut ipsam exuant humanitatem, quod pejus est. Inhumanitates exercere crudelem esse arguit; inhumanum esse, hominem non esse, inmodò homini contrarium esse probat. Si videremus solem, cujus est illuminare, tenebras inducere; ignem, cujus est calefacere, frigus excitare; hominemque generando, loco hominum, tygrides, serpentesque procreare, nonne monstruositas horrenda videretur? istud faciunt homines, non solum suam propriam, verum etiam converfantium secum exuunt humanitatem. Ecce, num prudentiæ sit, fugere ab hominibus, ipsum esse hominis conservaturos?

Secunda Senecæ, pro eodem, ratio est: à multis esse fugiendum. In factionibus seu sectis partialibus valde naturale est, partem amplecti plurium: *Facile transitur ad plures.* Et quia multitudo hominum tota propendet ad vitia; quænam, quæso, tam solida robustaq; virtus, quæ tot vitiorum impetui & torrenti resistere valeat? *Socrati, Cato-*

ni, & Lelio excutere mentem dissimilis multitudo potuisset: adeò nemo nostrum, qui maximè concinnatus ingenium, ferre impetum vitiorum, tam magno comitatu venientium potuisset. id est. Si Socrates, Cato, Lelius, qui inter Græcos & Romanos virtutis fuere Athlantes, vitiorum molem & impetum sustinere nequiverunt: & si isti, perditis propriæ vitæ morumq; coloribus, induerunt contrarios, quamvis tam dissimiles: quantò magis nos, qui fragilitatis imperfectionisque nostræ conscii, illam nonnisi obtinere satagimus? violenter igitur ab exemplo communi, & quasi necessitate compulsis, ut conversantium nobiscum hominum nos moribus ingeniiisque conformemus, quid remedium, in conditione tam inæquali, restat, nisi fuga? Quod idem Seneca consono valde ingenio suo argumento resolvit: *nece-
se est, aut imiteris, aut oderis, utrūq;
autem vitandum est: ne vel similis
multis fias, quia multi sunt: neve i-
namicus multis, quia dissimiles sunt.* Cùm hæc sit conditio eorum, qui mundum implent, & fortè eorum etiam qui hoc præcipiunt, quid homini tales inter homines agendum est? vel, quæ tales imitandi sunt, vel quia tales, odio habendi sunt: & in dubio illos imitandi aut odio

odio habendi, nec imitatio, nec odium quicquam illi prodesse potest; quia pro imitatione, sunt mali: & pro inimicis sunt multi: vel similis malis, vel inimicus multis. Convenientissimum igitur est fugere, & utinam hoc sufficeret!

Tertiam rationem, quæ præcipuum sibi in eodem Seneca vendicat, & in aliis vendicare potest locum, ipsemet declarat, priorem deplorando vitam: *Omne operam dedi, ut me multitudini educerem, & aliquam dotem notabilem facerem.* Laboravi, inquit, omnibus viribus, ut multorum me numero subducerem, & notabile quid agerem, quod dotis instar ad lucrandam famam, mundi que existimationem mihi deferviret. Quid verò fructus ex hoc meo labore retuli? *Quid aliud, quam telis me oppressui; & malevolentia, quod morderet, ostendi.* Hoc inde reportavi, ut contra me provocarem alios, pectusque telis objicerem, nec non malevolentia materiam suggererem, cui dentes infigendo, haberet quod morderet. Et quare? rationem addit illam digito monstrando: *Vides tu istos, qui eloquentiam laudant, qui opes sequuntur, qui gratia adulantur, qui potentiam extollunt? omnes aut sunt ho-*

stes, aut (quod in equo est) esse possunt. Prolequitur: Cernis illos qui eloquentiam deprædicant, qui divitias sectantur, qui gratia adulantur, qui potentiam venerantur & adorant? scito omnes aut esse, aut esse posse inimicos, quod idem est: *Quam magnus ibidem mirantium, tam magnus invidentium populus est.* Quantus te mirantium, tantus tibi invidentium populus est. Admiratio quandoque suspensa & muta erit, ut assolet: ast invidia ad centrum redacta, majore violentia, quam cuniculus erumpet, & quod fuit applausus, in stragem convertetur. *Potius nobis invideant, quam compatiantur;* fuit nata in Gentilitate sententia, postmodum à Gregorio Nazianzeno Christianitate donata; in eodem verò Nazianzeno ostendit experientia, compassionis potius, quam invidentia statum esse eligendum: illa etenim æmulorum suorum tali eum exagitavit modo (aut sine modo) ut instar Jonæ, in mare se precipitare compulso, eadem ipsi invidentia fuerit compassa. Hæc nisi effecerit, ut sic se exoneret, non quiescit. Hinc Seneca concludit, quod ante actæ vitæ poenitens, postquam id mundo notum fecerat, consilii loco se recolligere secū re-

Ibidem solveret, ijsque animum excolere exercitiis, quæ solus ipse sentire, nec quisquam hominum videre posset: *Quin potius quero aliquid usubonum, quod sentiam, non quod ostendam.*

Estob. Hæc fuere motiva & rationes, quare magni isti Philosophi secedendo in deserta, hominum turbas consortiaq; fugiebant: quorū quidam interrogatus, quemnam ex omnibus studiis suis fructum collegisset; respondit, scire vivere mecum solo: quod ita narrat Estobeus. Idem confirmat Seneca, dicens: *Senec.* *primum argumentum bene compositæ mentis existimo, posse consistere, & secum morari.* Id est, primum rationis non turbatæ, prout in principio dicebatur, sed ritè dispositæ indicium est, quod homo sciat morari secum: *secum morari.* Sed de Philosophia ad Christianitatem, & à documentis rationis sine fide, ad documenta fidei & rationis, quæ sanctorum sunt, transeamus.

§. III.

*Metaphras-
tes die
19. In-
lij. &
in vit.
pp.* **M**agnus ille vir, & in omni vitæ genere clarissimus Arsenius, ab Imperatore Theodosio postulatus, & à Papa Damaso, Arcadij successoris in imperio jam declarati, Magister nominatus, tanti ab eodem Imperatore æstima-

batur, ut vice quadam filij sui electionem auditurus in usum ingressus, cum Arsenium stare, Arcadium verò sedere vidisset, utrumque indecentiæ, qualem ipsi non subesse putabant, arguendo, Arsenium deinceps docere sedentem, Arcadium verò stantem & detecto vertice jusserit auscultare. Cum hac tanta sui æstimatione, tantique Monarchæ favore, nec non Palatij totius, aulicorumque, qui semper vel pro reverentia, vel pro adulatione, affectui Principū se accommodant, vel se accommodare videri volunt, applausu, Arsenius agebat inquietus maleque contentus, neque præsentis, neque futuris fortunæ promissis ullatenus credebat. Anxius igitur animo, resolutionisque capeſtendæ ignarus, non ab amicis, quantumvis authoritatis maximæ consilium petiit; multoque minus secum inire consultum putans, ad Deum, qui solus in tranquillitatibus & tempestatibus hujus tam instabilis maris fidus est securum, confugiens, vocem de cælo sibi audiebat dicentem: *Arseni fuge homines, & salvus eris.* Quo accepto documento, ad quod intelligendum voce opus non erat, non petiit ab Imperatore licentiâ (quippe quam sibi negandam præsciebat), clam navigio se committens Arsenius, è

Con-

Constantinopoli fugiens in Ægyptum, in intima deserti se recipiens, in perpetuam habitationem sibi speluncam elegit, in qua, quia vivum se sepelire novit, cæleste ita oraculum verificavit, quod se salvaturus esset; sicut fugiendo ab hominibus illi morem gesserat: *fuge homines, & salvus eris*

O si illud acceptaremus consilium, velut omnibus datum, & quilibet intelligeret, quid dicat sibi. Christo dicente Marthæ:

Luc. 10 Maria optimam partem elegit: & v. 42. divitiarum adolescenti: vende quæ habes, & da pauperibus: & ei quem 19. v. 21 juxta piscinam sanaverat: jam noli 10. 5. peccare: verba dicebantur uni tantum, sed doctrina spectabat ad omnes. v. 14. Deleat quisque nomen Arsenij, suumque illi substituat agnoscens, quod in deserto & populo, qui ex corde salutem consequi desiderat, ab hominibus fugere debeat. Hoc ille magnâ peregit constantiâ, & ecce quomodo. Mox ut innotuerat Arsenium transisse in Africam, de loco, ubi se recollegerat, edocti statim ad invisendum illum abierunt Alexandrinus Episcopus Theophilus, regiarumque urbis Præses: quos cum Arsenius non consuetis & usitatis in aula, quas in Palatio reliquerat, sed proprijs deserto ceremonijs, modestè scilicet & verecun-

dè exciperet; rogârunt illum hospites, ne adeò inurbanè ipsos à se dimitteret; sed aliqua saltem ædificationis verba depromeret, quibus consolati ad sua reverterentur. Quid respondit Arsenius? id se facturum respondit, si quod dicturus erat, illi se executuros promitterent. Quibus conditionem acceptantibus, dixit Arsenius, referente Metaphraste: *ubi esse Arsenium audieritis, hoc vobis cavendum est, ne velit amplius eò venire.* Hunc sermonem ad dignitatis autoritatisque tantæ auditores habuit, quo non minus ædificati, quàm compuncti, sunt regressi: & tanquam prudentes, quales erant; & veri amici Arsenij quales fuerant, promissa sua adimplendo, resolutioni suæ sic se conformârunt, ut nec ullam deinceps ab eo correspondentiam expectarint, nec silentium ipsius inturbarent.

Vivebant eodem in deserto non simul sed seorsim, quilibet suo in antro, aut tugurio, alij Anachoretæ, quibuscum interdum sermones miscendo, illos tanquam disciplinæ monasticæ, vitæque eremiticæ Magistros auscultabat. Porro seni cuidam tam stupendæ fugæ motivum sciscitanti respondit: *non posse se cum Deo simul, & cum hominibus vivere.* Hujus verò impos-

impossibilitatis rationem declarando dicebat: quia voluntates hominum raro cum voluntate Dei concordant: voluntasque Dei una tantum esset, & semper eadem; è contrario verò voluntas hominum tam sit multiplex & varia, & contraria, quot dantur homines, nec non commoda eorum & appetitus: & quoniam eodem in homine, eadem voluntas instabilis, sit varia, & ambulatoria. Hoc modo rationem suam probabat & concludebat Arsenius: & ex hac demonstratione infallibili, una è tribus conclusionibus æquè certis deducitur: vel, quod arbitantes se cum Deo, & hominibus vivere, decipiantur: vel quod viventes cum hominibus, non vivant cum Deo: vel quod victurus cum Deo, deferere debeat homines.

Si ipse Deus voluntates hominum cum sua conciliare nequit, quomodo homo omni conatu suo hominum voluntates cum illa Dei conciliare prævalebit? de Davide dixit Deus, se invenisse hominem secundum cor suum, qui faceret
At. 13. v. 22. omnes voluntates ejus: inveni David secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Et cum homo iste singularis esset inter homines, & Rex omni exceptione major, præ cunctis Regibus, quando vitam eripi mandavit Uriæ,

quando fatalium sibi ipsum literarum fecit latorem, & quando in tragici illius actus exordio, uxorem ipsius sibi rapi mandavit, non recordatus heroici animi & fidelitatis, quo sibi Urias in bello actualiter serviebat, quis quæso, adulandi arte sic eruditus, qui voluntates istas cum illa Dei conciliare posset? ægrè igitur conciliatio similis in animum adeò veritatis amicum, adeò rectum & integrum, adeò denique constantem, qualis Arsenij erat, cadere poterat. Expertum se illud sciebat, Romæ & Constantinopoli in duabus maximis mundi aulis: de quibus dicere consueverat, trium fortissimorum hostium qui sibi in illis bellum intulerant, unum vocari, videre; alterum, audire; tertium, loqui; à quibus desertum ipsum liberasset, ubi nec visus, nec auditus esset, nec loquela: *qui sedet in solitudine quiescit, & à tribus bellis eripitur, id est, auditus, locutionis, & visus.* Et in mundo, ubi tot & tanta videntur, quæ videri non possunt, & audiuntur illa, quæ audire illicitum est, dicuntur & dicta sunt quæ loqui fas non est, quo pacto homo, nisi cæcus fuerit, surdus aut mutus, vivere poterit, nisi fugiendo homines: *fuge homines?*

Similiter illud, uno ante Arsenium sæculo, primus eremi in-

tiator

riator Paulus, & secundus ejusdem inhabitator intellexerat. Imperator Constantinus Magnus, Antonij similiter antonomastice Magni, famâ motus (foli etenim magni æstimare nōrunt, & vicinos sibi prope sine metu patiuntur magnos) in Ægyptum, ad eum Romam accersendum, Legatos deputavit, rogatum ut Romam venire placeret, consortio enim ipsius frui, consilioque ipsius & exemplo adjuvari desideraret. Si verò Anachoreta Fagos eremi suæ & Cypressos Palatii turribusque capitis mundi præferens, pro honore sibi oblato actis Cæsareæ Majestati gratiis, ab acceptatione ejusdem, communibus & conformibus religiosæ modestiæ, abstractioni professionis suæ, humilitati que status sui terminis sese excusavit. Responsum illud fuit publicum. In particulari verò, & privatum, tam nervosam & discretam aliam Antonius non acceptandi dedit rationem, ut Romanum magis politicum, quàm Thebaidis incolam redolere videretur. Quæ fuit ista: *si ad Imperatorem venero, Antonius ero: si minus Abbas Antonius.* Etiam in desertis ratio statûs locum habet. Magnus ille vir, in proprii commodi & utilitatis statum appendit damnum emergens

cum lucro, & hoc quod erat, cum illo quod esse debebat: appendit Antonium in Palatio; cum Antonio in deserto; proinde quia in palatio seu aula, *inventus est minus habens*: prælegit in deserto esse Antonius Abbas, quàm in aula titulo isto carens.

Verùm enim verò, pæc tuâ Politice sancte, resolutio tua, nec quâ sancti, nec quâ politici cujusdam, debite mihi fundata videtur. Si vocatus ab Imperatore non vadis, ne esse desinas Antonius Abbas, vade, multòque major evades. Si non fueris Antonius Abbas, eris Antonius Episcopus; eris Antonius Archiepiscopus; eris Antonius Præsul; eris Antonius Statuum consiliarius: & quod excedit omnia, eris Antonius intimus & familiaris, quod sine nomine, maxima est dignitas, & sine jurisdictione maxima potestas. Denique apud Constantinum eris, quod Joseph apud Pharaonem: & quod Daniel apud Nabuchodonosorem: ille nomen habebit Imperatoris; & tu Monarchiæ imperium. Casu quo, te velut politicum deserti, istæ mundi hujus ambitiones non movent; saltem velut Sancto tanta, tamque oportuna cultui ho-

Corn. à
Lap. in
cap. 3.
Exod.

noriq; Dei promovendo, arripienda foret occasio, qualem Imperator & tempus tibi nunc offerunt. Nec dum Roma tota subiecta pareret Christo: adhuc in Capitolio invocatur & adoratur Jupiter. Annus adhuc cum festis geminâque Jani facie incipit & finit: sub concavo Pantheon adhuc audiuntur nomina: & in pedibus omnium falsorum Deorum cernuntur statux. Si hucusque serviisti Deo in deserto, silentio: tempus nunc est eidem etiam serviendi voce. Age, Romam perge, prædica, confunde, converte: & si zelus Constantini incipit ædificare templa, tuus desinat in destruendo Idola. Recordare, Esdras è sylvis prodeuntem vidisse leonem, qui solo vocis suæ rugitu aliquam prosternebat Aquilam, mundi sibi solitam usurpare potentiam. Cum hæc Aquila, sit aquila Romana, tu Leo esto Africanus, qui è deserti hujus prodeundo præruptis, evulsum ex unguibus ejus sceptrum, ad manus transferas Christi. Proinde si tot rationes & motiva, tam divina quàm humana Antonium, ut deserto relicto, Romam pergeret permovere potuissent, quare se excusat, quare non venit?

Certum est, magnum Antonium, ob scyllæ charybdisque transcundæ metum, iter non recusasse:

sed quia timuit denuò conversari cum hominibus, quos tot jam fu-gerat annis; propterea dixit, si iret, reversurus esset Antonius, qualis ante fuerat; & non Antonius Abbas, qualis in præsentī erat. Non dignitatis jacturam; sed professionis spiritum perdere timebat. Anachoretarum professio, procul hominum consortio degere cogebat; quod, ipsum nomen, interprete Hieronymo, qui ipsa deserta personaliter sæpius invisit, significat: *Quod procul ab hominibus recederent, Anachorite vocabantur*. Porro si professio Antonii, procul ab hominibus mundi agere compellebat, quomodo suæ se professioni conformare, aut integram & inviolatam eandem conservare quivisset, si non solum ad civitatem frequentissimam, sed ipsum mundi caput, quò omnes gentes confluebant, rediisset. Si Antonius suo homines fugiendi exemplo, deserta hominibus replerat, quo pacto ea nunc suo evacuaret exemplo, ad gentes redeundo? ratio eadem quare ab Imperatore erat vocatus, in nihilum fuisset redacta si venisset: & non nisi, non veniendo, nec desertum relinquendo consistebat. Noverat Antonius, Baptistæ majorem contulisse nominis famam desertum sine miraculis, quàm Christo sua miracula,

in populo. Quantò magis Romanam accedenti curiam plus timendum, quàm sperandum occurrere poterat. Enim verò quid Davidi cum Satrapis Regis Achis evenit? & quomodo Daniele in Nabuchodonosoris & Darii Regum consiliarii tractârunt? Constantino austeriorem vivendi methodum in Antonio pertæso, assentatores aulae utique in eandem irent sententiam: & Prædicator sine autoritate & respectu, quem fructum faceret docendo? Vice versa, si gratiâ valeret apud Imperatorem, quæ incrementum sumeret; quales non laqueos ipsi tenderet invidia, ut deiceret? Denique si ipse Constantinus tam inconstans fuit indolis & genii, adeoque suspicionibus obnoxius, ut nepotem suum Licinium, Crispumque proprium suum filium, nec non conjugem suam Faustam sine causa, vitâ privârit: quid non cuilibet homini, à tali homine timendum erat? multum, velut homo, multum velut Politicus, multumque denique velut Sanctus, fecit Antonius in solitudine, & procul hominibus perseverando.

Supereft tantummodò in hac materia scrupulus optimè fundatus, siquidem in virtute potentiaque cœli fundatur, quâ idem cœlum magno huic viro assistendo

eum protegebat. Nemo majores ab inferno victorias referebat: nemo sic omnes dæmones simul ad luctandum provocavit, in omnibus certaminibus devicit velut Antonius. Leones, ursi, tygrides, serpentes, aliaque Africæ monstra, non solum non lædebant, sed obediendo Antonium venerabantur. Age, si ex dentibus venenoque ferarum, si ex potestate & astutia dæmonum Antonius non habet quod timeat, quare timet, hominesque fugit? quia homines feritate ipsas feras, & malitiâ ipsos dæmones superant. Dæmones nec carne, nec sanguine constant, sunt enim spiritus: feræ intellectu carent, & voluntate, solo enim aguntur instinctu: & homines pejores sunt dæmonibus, sunt quippe dæmones, cum carne & sanguine: suntque feris magis feræ; sunt enim feræ cum intellectu & voluntate. Res admiratione protinùs digna: Christus unico verbo & in momento, legionem sex millium & sexcentorum (uti in Genezareth accidit) sibi subjecit, & Judam tot beneficiis, tot exemplis, tot exhortationibus, tot minis, integro anno ad saniores mentem non reduxit. Sic ex historia Evangelica constat; integro enim anno, ante consummatam à Juda prodicionem Christi

Ioan. 6. v. 71. stus de illo dixerat : *Ex vobis unus diabolus est.* Si igitur Christus tot millia dæmonum tam facile subegit , quare diabolum Judam reducere nequit ? Quia alii diaboli erant puri spiritus : diabolus Judas erat diabolus cum carne & sanguine. In Juda concurrebat, quod *Ephes. 6. v. 12.* S. Paulus discernebat : *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem , sed adversus principes tenebrarum , contra spiritualia nequitia.* Ad reducidos verò diabolos cum carne & sanguine , non sufficiunt rationes , neque exempla, neque miracula; immò nec minæ nec terrores , neque industria humana , aut plus quam humana. Hinc tot non suffecerunt modi , ad inventiones & industriæ toties repetitæ , tanto tempore continuatæ , ut Judas ad saniora reducere-
tur : sed neque suffecit quod propriam suam carnem & sanguinem præbuerit; erat enim diabolus cum carne & sanguine.

Hæc fuit ratio, cur magnus Antonius, omnibus aliis dæmonibus devictis, nec cum diabolis carne & sanguine constanibus , neque cum feris intellectu præditis , quicquam commune habere voluerit. Quamvis mox à creatione, Deus bestiis de armis naturalibus

providit, hominem verò inermem condidit, nihilominus , non in statu solum innocentia, verum etiam post diluvium , hominem bestiis terrori futurum dixit : *Terror vester , ac tremor sit super cuncta animalia terra.* Videntur animantia potius terrori esse debuisse homini, propter naturalia sibi arma ; & non hominem inermem animantibus terrori. Ut quid igitur Author legislatorque naturæ inquit, quod omnia animantia, quantumcunque fera & ferocia coram homine tremant? quia homini quantumvis inermi donavit intellectum quem feris negavit : & magis timendus est homo inermis cum intellectu , quàm omnes bestia armatæ sine illo. Si verò intellectus transeundo ad bestias, se illis uniret, aut bestiarum ferocia intellectui uniretur humano, quis, quæso, bestias illas cum intellectu domare, compescere , aut evadere posset? Utrumque S. Laurentius *Laur. Inst. lib. 7. c. 8.* Justinianus egregiè notavit : *Deserta sunt castra Dei , & refugia munitissima ab incurfibus intellectualium bestiarum valde secura.* Scitis , inquit magnus iste Patriarcha (qui velut gregis hujus pastor ipsum benè noverat) scitis quid communiter sint homines ? sunt bestia intellectuales, sunt fe-

Gen. 9. v. 2.

ræ instar aliarum, sed cum intellectu: *intellectualium bestiarum*: & unicum relictum à Deo, illas evadendi refugium, est desertum. Verum est, eadem deserta ab aliis bestiis inhabitari, quæ vulgò feræ vocantur; ast istæ, quamvis Leones sint Tygrides, sicut in primo Adamo, venerantur innocentiam; & inter se commorantium reverentur sanctitatem: Verùm contra bestias intellectuales, contra feras cum intellectu & voluntate, & voluntate mala, nullum tutius datur remedium, quàm fugere, & in desertum se recipere. *Deserta sunt refugia munitissima, ab incurfibus intellectualium bestiarum.* Gravissima igitur ratione motus Antonius quamvis sylvestrium domitor ferarum, vires suas cum feris noluit probare popularibus, neque periculo jacturæ exponere, quod cum bestiis sine intellectu lucratus fuerat; & hoc potissimum Romæ, ubi homines erant sic feri & intelligentes, ut pro ludo & oblectamento feris obijcerent homines.

Hic verò replicabit nonnemo, vel replicabunt omnes, & solidiore motivo, hanc ipsam esse causam, quare Antonio Romam

veniendum fuisset. Veniat instar lapidis Davidis ad caput mundi & idololatriæ feriendum, unius Dei liberè prædicet fidem; immortalium nuncupativè Deorum falsitatem confutet: etsi propterea amphitheatri leonibus obijciatur, alter Ignatius erit, si vivum se devorari sinat: si verò à leonibus honor & veneratio sibi exhibeatur, caput sibi amputari patiatur, & secundus erit Joannes Baptista. Fateor equidem ultimam hanc instantiam exitu coronari arduo: Verùm quemadmodum prudentiæ actus fuit in Constantino dissimulare, nec armis impugnare idololatriam; pari ratione prudentiæ fuit in Antonio, eandem prædicatione non impetere. Deus expressè per Prophetam Amos protestatur, quod sicut quadravit illis, ita pariter aliis temporibus servire potest: *Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem rectè abominati sunt: ideo prudens in tempore illo tacebit; quia tempus malum est.* Corruptio morum sic invaluit (inquit Propheta) ut potentes iniquitatum suarum reprehensorem oderint; & veritatem loquentem abominentur: quid proinde prudenti Prædicatori casibus talibus

Amos.
5. v. 10.
& 13.

talibus faciendum? Tacere: quantumvis enim doctrina sit bona, tempus est malum. *Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.* Prudentèr igitur magnus egit Antonius, solitudinis suæ silentium continuare maluit, quàm capiti mundi prædicare; in mundo enim fructificare nequibat alijs, in deserto verò sibi fructificare valebat. Denique Antonius practicavit tunc, quod Christus fecit hodie: scilicet, cum prædicare potuisset turbis, fugit ab eis: *fugit.*

§. IV.

Fugit in montem. Evangelista Christum in montem fugisse dicit, montis nomen subtrahendo. Verùm fugere in montem sine nomine, est circumstantia fugam qualificans. Fugit tanquam secessum, & non famam quærens: fugit, velut incognitus latere cupiens. Ita Deus Moysen sepelivit, nec, ubi, hucusque innotuit: & ita sese sepelire & abscondere oportet, qui desertum tanquam sepulchrum subit. Porro ne sepulturæ nomen horrorem incutiat vivis, & Echo deserti nescientibus vivere solis: profundiore adhuc mysterio Evangelista nomen montis subtrahit. Dixerat desertum, & hinc nomen tacuit proprium; omnes enim excellentias, quæ nominatos

montes fecere nominatiores, nomen, deserti, includit. Age aggregiamur excellentias illas contemplari de monte in montem, & de deserto in desertum, ut horrorem illis adimamus.

Apparuit Deus Moyfi in deserto Madian, populum ex servitute Ægyptiaca educere mandans, qui cum à tam arduo se negotio, de successu dubitans, excusaret, in signum optati eventus dixit quod in monte sacrificium gratiarum actionis Deo foret oblaturus: *Cum Exod. 3 eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum.* Mons iste erat mons Oreb, in interiori deserti ejus parte situs: *Cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Horeb.* Et, Horeb, quid significat? Horeb, in Hebraico idem est quod desertum; porro in hoc monte, deserti nomen præferente, & in interioribus deserti exurgente: *ad interiora deserti;* filij Israël à captivitate Ægyptiaca se jam liberatos cernentes, Deo gratias egerunt; prima etenim prærogativa, quâ deserti incolæ gaudent, est à locorum publicorum captivitate sese expedire. In cujus confirmationem figuræ locum mirabilem auscultate. Psalmus Septuagesimus sic inscribitur: *Psalm. David filiorum Ionadab: 70.*

Exod. 3

v. 12.

ibid. v. 1.

Psalm.

70.

id est Psalmus Davidis, quem cantârunt filij Jonadab, qui fuere captivi primi. Filij Jonadab, alio nomine Rechabitæ vocati, erant velut Monachi, vel Anachoretæ legis veteris, in desertis Hierosolymiticis degentes solitarii. Captivitas verò, de qua hic loquitur Scriptura, est illa, quando eadem Jerusalem ab exercitu Chaldæorum obfessa & subacta, quotquot Hebræorum fuerunt inventi, captivi in Babyloniam fuerunt abducti. Hoc supposito nunc dubium subit, quare filij Jonadab Eremicolæ, priores vocantur captivi: *Filiorum Ionadab, & priorum captivorum*? An fortassis, quod appropinquante Chaldæorum exercitu, quia in desertis latitabant, primi in manus hostium inciderunt? nullatenus: quia Gubernatores & propugnatores civitatis, mox, audito exercitus Chaldaici adventu, omni studio Eremicolas illos ex latebris suis excitos, civitatem ingredi compulerunt. Si igitur civitate subactâ, totoque cum ea regno, communis omnes captivitas comprehendit, omnesque pariter in Babyloniam abducti captivi, quo pacto scriptura illos Eremicolas, primos appellat captivos, *Priorum captivorum*? Rationem, differentiamve eruditione judicioque suo dignam reddit S. Hieronymus: *Filii Ionadab,*

qui in tabernaculis semper habitabant, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus, Hierosolymam intrare compulsi, hanc primi captivitatem sustinuisse dicuntur, quod post solitudinis libertatē, urbe quasi carcere sunt reclusi. Ratio (inquit ille Doctorū maximus) quare in captivitate hac & transmigratiōe universali filij Jonadab vocantur primi prioresve captivi, non fuit, quod Chaldæi eos prius cæteris captivârunt; sed cum essent deserti incolæ, ipsi Hebræi illos civitatem intrare compulerunt: & videntes se civitate conclusos, veluti desertis assueti homines primi sensere captivitatem; in desertis enim agentes reputabant se liberos, in civitate verò & populo captivos. Alij ex Jerusalem in Babyloniam jam abducti primū captivi sunt facti; illi verò ex deserto exciti civitatemque intrare compulsi mox suam experiri cœperunt Babyloniam & captivitatem: *Quod post solitudinis libertatem, urbe quasi carcere sunt reclusi.* S. Hieronymus, tanquam deserti quietem, civitatumque tumultus expertus fuit locutus. Vitam suam alternativè jam Romæ, jam in civitatibus Græciæ, jam in desertis Thebaidis & Palæstinæ commorando consumpserat: scribensque Rustico dicebat: *Mihi oppidum caro*

cer est, solitudo Paradisus. Proinde à talife liberare carcere, à tali se expedire Babylonia, talem evadere captivitatem, prima, ut dixi, prærogativa est eorum qui civitates populumque derelinquere decernendo, cum Christo fugiunt in montem: ubi propterea Deo, laudis gratiarumque actionis sacrificium ipsis est immolandum.

De monte Horeb, ad montem Sinai transeamus: ambo deserti, & ambo in deserto. Res mirabilis, & notatu dignissima, quod Deus scripturus daturusque legem hominibus, hunc in finem montem sibi, & quidem situm in medio deserti montem, qui fuit mons Sinai in desertis Arabiæ situs, elegerit. Non pro montibus, neque pro desertis sunt conditæ Leges, sed pro populis & civitatibus. De Civitate Hierosolymitana Legem exituram inquit Propheta: *De Sion exibat Lex, & Verbum Domini de Ierusalem.* Omnia & singula legis istius, ex quibus constabat, membra ad populum, ad civitatem hominumque congregationem ordinabantur. Quatenus moralis, secundum primæ tabulæ præceptum, & decem secundæ tabulæ præcepta justitiam charitatemque; erga proximum concernebant, ut societas convictusque humanus sine læsione & offensa con-

servaretur: quatenus cæremoniâlis, cultum divinum, expiationes, & sacrificia respiciens, etiam ad sui exercitium, non extra, sed intra civitatem locum requirebat. Templum tantum erat unum, in Urbe Hierosolymitana situm, ad quod ter in anno omnem populum confluere oportebat. Quatenus denique civilis & politica, ipso suo nomine civitatem, communitatem, rempublicam, tribunalia, Judices, partesque designabat. Proinde si leges conditæ sunt pro populis, quare eas Deus in populo non condit & scribit? si pro civitatibus & rebus publicis, quare illas in monte, medioque deserti scribit? quia in montibus duntaxat & desertis, inquit Philo Hebræus, homines ad præcepta divinæque sapientiæ dictamina dignè recipienda capaces sunt: *Quod ad sacras leges recipiendas animus purificatus requiritur elutis maculis, quæ hærent ex Miscellanæ turba in civitatibus degentis contagio; id verò non est possibile aliter, quàm in deserto efficere.* q. d. Ad recipiendam percipiendamque sanctitatem legumque divinarum spiritum, animos ab omni affectuum, curarumque terrenarum quæ eos turbet & disordinet, labe defæcatis esse oportet: ista verò defæcatio, animique tran-

Philo
Heb.

quil-

Isai. 2.

quillitas & serenitas, populares inter turbas & tumultus, civitatumque labyrinthum haberi nequit, sed confugiendo ad montes, desertorumque quiete & silentio. Leges Dei vivendi sunt methodus, animæ specula, conscientiaque perpendicula; & in mediis impedimentis, contradictionibus, continuisque civitatum & communitatum pugnis & dissensionibus, regulæ perdunt rectitudinem, libellæ æqualitatem, omnia denique ordinem & modum, sine quibus (assertore Philone) impossibile est mandata percipi divina; vel ea, quæ percipiuntur rectè observari. Quodnum ita se habeat, in ipsis Legis tabulis considerate. Quam diu legis tabellæ fuerunt in monte, manserunt integræ; mox cum Moyses cum eis pergeret ad populum, sunt confractæ. Quibus confractis, quodnam restaurandi superfuit remedium? non aliud, nisi ut Moyses ad Deum montemque rediret: cum solo quippe Deo, & in monte, leges ejus illæ custodiuntur: & cum solo Deo & in monte, jam confractæ restaurantur. Denique Deus eandem dando legem, cum esset universalis, & pro omnibus, in singulis ejus præceptis, unitan-

machaberis: non furtum facies: ut intelligeremus, solos solitarios illas venerari; solos solitariè viventes illas obervare, solos degentes solitariè fructum ex eis percipere. Et isti sunt, qui legum insequentes originem ex populo fugiunt ad desertum: & ex civitatibus ad montem: in montem. 20. v. 19.

Verùm ne in Lege tantum veteri, Deus id nos docuisse videatur ad novam transeamus. Christus Dominus Redemptorque noster novam, propriæque suam legem promulgavit: ubinam verò eam promulgavit? similiter in deserto & in monte: *Ascendit in montem, & cum sedisset, acceperunt ad eum Discipuli ejus; & aperiens os suum docebat eos.* *Matth. 5. v. 1.* Mons iste, juxta communem omnium P. P. Sententiam, fuit mons Thabor, Planities Galilææ triginta supereminens stadiis, & ab aula Hierosolymitana quadraginta milliaribus, juxta Ægypti descriptionem distans; & in hoc deserto undequaque monte Magister divinus cathedram suam collocavit: *cum sedisset: hic Discipulos suos congregavit: acceperunt ad eum Discipuli ejus: hic denique primas doctrinæ suæ divinæ lectiones prælegere cepit:* *Matth. 23. v. 2.*

Exod. 20. v. 17. *non occides, non*

pit: *Et aperiens os suum docebat eos.* Alium utique magisque ab hominibus frequentatum locum, immò & alium quoque montem (velut illum Sion in medio Jerusalem situm) ad scholam in eo habendam, Christus eligere potuisset: elegit verò adeò à civitate eadem distantem, & à populi frequentia remotum, ut ipso nos primum exemplo practicè doceret, suam cœlestis Sapientiæ scholam, vitam esse solitariam & desertum. Quod ita Petrus Damianus affirmat, qui cum deserto commutavit Romam, & cum sago purpuram: *Solitaria vita est schola doctrinæ cœlestis, & divinarum artium disciplina: illic enim Deus est totum, quod discitur.* O quis hujuscemodi cathedram eriget, cui se non omnes mundi universitates opponerent! hic graduati sunt nominati illi Antonij, Arsenij, hîc Pauli, Hilariones, & Pachomij; omnesque illi doctissimi in æternitate Laureati Idiotæ, qui ex ignorantibus facti sunt sapientes, vel ex sapientibus facti stulti propter Christum.

Libri quibus vacabant sine speculatione, & oblivione magis quàm memoriâ; erant illi à S. Bernardo sic approbati, & æquè ab omni invidia ac ab omni immunes censura. S. Bernardus

cuidam literas nôsse desideranti, quem magis ipse literatum, doctoremque desiderabat, scripsit in hunc modum: *Expertocrede, aliquid amplius invenies in sylvis, quàm in libris.* Quænam quæso, arbor est in sylva, sive procera, sive humilis, quæ non semper verus cœlum crescat? Et si tantum anhelant ad cœlum quæ radicem habent in terra; quid faciendum illis, quæ radices non habent? illæ civitatum & culturæ, ab industria dependent hominum: illæ verò desertorum, & inculturæ, à cœlo Deoque solo dependent, neque propterea minùs proficiunt aut durant. Illæ quas ornatu suo spoliât exuitque hyems, tempus vernum sperare & expectare docent: Illæ verò, quas Ver vestit, ornat & ditat, fortunæ præsentis non fidere docent, quia Veri hyems succedet. Illæ, quas ventus incurvat & inflectit, propriam docent conservationem; quæ verò frangi potius, quàm inflecti volunt, rectitudinem & constantiam docent. Denique quælibet arbor est Liber, quodlibet folium, lectio; quilibet flos instructio, & fraudis dolive detectio, quilibetque fructus, triplicem continet fructum: virides necdum sunt, maturi non diu durant, & præteriti jam fuerunt. Hæc mûta est deserti

S. Pet.
Dam.

S. Bern

ferti schola, quam S. Bernardus in sua frequentavit Valle: & ipsa est, quam Christus in eodem erexit monte, ubi de cœlo vox intonuit: *Ipsū audite*: Verū Thabore deserto, in monte Oliveti Sermo noster quiescat.

Mons Oliveri non habitatus ab hominibus, & pro incolis solas habens arbores, à quibus nomen accepit, locus fuit desertus, ubi & ex quo Christus ascendit in cœlum, suā nobis ascensione demonstrans, rectissimam securissimamq; conscendendi viam esse desertum. Bis Angeli animam sanctam in cœlum conscendere viderunt; sed unde, & quomodo ascendit? utrumque est notabile. Primò eam per desertum in cœlum ascendere

Cant. 3. v. 6. viderunt: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum?* secunda vice eam de deserto ascendere conspexerunt: *Quæ est ista, quæ ascendit*

Cant. 8. v. 5. *de deserto?* Qui ascendit, ab uno recedendo loco ad alterum ascendit. Si igitur anima ista, de deserto ascendebat in cœlum: *Ascendit de deserto*, quomodo per desertum ascendebat: *ascendit per desertum?* Desertum ergo erat locus ubi & unde ascendebat? Imò verò; istud quippe est esse desertum, montem Olivarum. Christus primò in ascensione sua per montem ascendit sursum, & post-

modum ascendit de monte: & hoc modo ascenditur etiam de deserto. Hinc Angeli prius animam ascendentem viderunt per desertum: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum?* & postea illam de deserto ascendentem conspexerunt: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto?* ita ut desertum sit, ubi & unde in cœlum ascenditur. Porro si ego, desertum esse non solum ubi & unde, sed etiam per quod in cœlum ascenditur, assererem nihil quidem novi, sed magnum quid dicerem. Ipse Christus in parabola Pastorem quempiam ovium centum gregem suum pascentem, unam perdidisse dixit, quam ut perditam inveniret, nonaginta novem dimisisse in deserto. *Nonne dimittit nonaginta novem in deserto?* Pastor est Christus, ovis perdita est homo, nonaginta novem, novem sunt Chori Angelorum, Desertum denique est cœlum. Verum si ipsum illud cœlum, tot Hierarchiis Angelorumque Choris Christus reliquit inessum, quonam pacto illud vocat desertum; quia loquebatur per similitudinem, & rerum terrenarum comparisonem: & in terra nihil aut similitudine, aut nomine cœli reperitur dignum; præterquam desertum. Desertum ergo est ubi, Desertum est

Luc. 15. v. 4.

unde, desertum est, quâ ascendit, quia ascendit in cœlum.

Porro summæ huic exaggerandæ veritati, aliam adhuc majorem adijciamus. Dico, postquam Beatorum quispiam ascendit in cœlum, si descendere daretur, cum nullo loco alio, nisi cum deserto, cœlum commutaret. S. Joannes vidit in cœlo illam sole vestitam mulierem famosam : *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole* : eidemque duas aquilæ alas magnitudini ipsius proportionatas fuisse datas conspexit : *Et datæ sunt mulieri, alæ duæ aquilæ magnæ*. Sed ad quid? Mulier ista in cœlo jam constituta soleque vestita, quamlibet animam sanctam lumine gloriæ jam illustrem, ideoque beatam designat; alæ verò Aquilæ, humanæ impropriæ naturæ privilegium aliquod speciale & supernaturale huic indultum mulieri denotant: supposito verò illam jam beatam degere in cœlo cuinam ufui alæ ipsi deserviant? ipse hoc textus innuit. *Datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum*. Ergone anima jam in cœlo beatitudine fruens volabit in desertum? Quinimò: nulla quippe anima jam in cœlo beatitudine fruitur, quæ non licentiâ acceptâ, divinoque cœlum ad

tempus deferendi privilegio, propriâ suâ sponte non quandoque descenderet in desertum. Status cœlestis incolarum deserti excedit in eo, quod anima ibidem clariore Dei fruatur intuitionem; Desertum verò excedit hic cœlum, quod anima hic majore, Deo fruatur merito, cui ibi locus non est. Proinde sine injuria, immò cum amoris divini applausu, cœlum cum deserto commutari potest. Porro sicut istæ prærogativæ deserti, illas montis Horeb, illas montis Sinai, illas montis Thabor, ipsius denique montis Oliveti prærogativas excedunt: gravissimâ ratione Evangelista motus, proprium montis, in quem Christus fugit, nomen subticuit: & hinc declarando desertum, montem illum vocare fuit contentus. *In montem*.

§. V.

Ipse solus. Hæc est ultima superstes textui clausula: & quod tam serò hanc aggrediamur, doleo. Christus fugit in montem, & ille solus: *Ipse solus*. In hoc verbo compilantur, sædèque depinguntur omnes solitudinis horrores & metus. Et, quot, quæso, metulosorum istorum, apparen-

te discretionis apparentiâ, metus suos & horrores palliabunt, allegato Salomone dicturi : *Vae soli ?* Hoc sapientissimi Regis istius effatum; qui etiam non rogatus rationem ipsius adjunxit : *Quia cum ceciderit, non habet sublevantem se.* Huic verò inconvenienti confutando, non Salomon quispiam necessarius est. Si, solus, non habet sublevantem se, similiter nec habet, qui ipsum prosternat & deiciat. Majorque est felicitas dejectionis carere periculo, quàm erectionis indigere adjutorio. Quantò magis, dum illi, qui prosternere & deicere assolent numero potentiâque prævalent, & prostrati facilius adulatorem reperient, qui jacentibus pedem superimponat; quàm amicum adeò constantem & cordatum qui erigendis manum auxiliatricem porrigat. Deficiente verò manu hominis, manus Dei illis non deerit: *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.*

Eccles. 4. v. 10
Ibidem

Psal. 36 v. 24 David Pater Salomone filio suo melius fuit locutus: Salomon compatitur soli, quod, cum ceciderit, sublevantem non habeat: David verò congratulatur illi, nam si ceciderit, Deus manum supponit, ne quid ex casu mali eveniat.

Solitarius ille solum se deprehendet, quia homines deficient; Idem verò solus nunquam erit, secum enim semper, & in auxilium suum præsentem sentiet Deum. Solitarius ille, etiam nullo impellente semetipso cadere potest: Solitarius iste, quantumcunque in ruinam impulsus, cadere non poterit, cadens enim super manus Dei, hoc ipso erigitur casu: *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.*

Hinc sequitur, in solitudine propter Deum arreptâ, solitarium nunquam esse solum. Solitarius est ad instar Christi, quando hodie fugit in montem : *ipse solus.* Christus fugam derelictionemque suis Discipulis prædicens, inquit : *Venit hora, ut me solum relinquantis; & non sum solus.* Quare verò ab omnibus derelictus Christus solus, non mansit solus? Quia Christus est Deus simul & homo: quâ Deus, non est solus, quia adest homini: neque quâ homo, est solus, quia est cum Deo: Et hoc, quod in Christo unio facit personæ: in solitudine facit unio loci. Solitarius in solitudine nunquam est solus, Deus enim illi, & hic Deo adest. Profundè de hac materia S. Joan-

Joan. 16 v. 32

nes Chrysostomus discurret. Hic scriptorum omnium facile facundissimus, cum integrum in laudem solitudinis librum composuisset, sic protestando suum concludit discursum: *me etiam imparem tuae laudis fateor, sed unum pro certo scio, o vita benedicta, quod indubitanter affirmo.* Et quid est, aut erit illud? prosequitur. *Quia quisquis in amoris tui desiderio perseverare studuerit, ipse quidem habitator est tui, sed ejus inhabitator est Deus.* Proinde, quia Deus inhabitat solitarium, solitarius verò inhabitat solitudinem, sequitur solitarium nunquam esse, aut esse posse solum; plus enim est, inquilinum habere Deum, quàm habitare cum Deo. Hinc S. Bernardus agebat: *nunquam minùs solus, quàm cum solus;* quando etenim non sum solus, ago cum hominibus: quando verò sum solus, ago cum Deo. Demonstraturq; evidenter, quod cum solo agens Deo minùs sit solus, quàm qui agit cum hominibus; societas quippe humana quantumvis sit frequens, limitata tamen existit: societas verò Dei quamvis unius solius, nihilominus est immensa.

Utinam homines intelligerent, quantorum in se & in omnibus jecturam faciant, eò quòd soli cum Deo & secum morari nesciant.

Quousque Adam fuit solus, sese in Paradiso, in gratia Dei, & monarchia mundi conservavit; acceptâ verò sociâ, perdidit Paradisum, perdidit gratiam, perdidit Imperium, perdidit se, perdidit nos, perdidit omnia. Hanc autem Adami; de solo ad solum differentiam, non Eremita quispiam, aut Anachoreta deserti, sed aulicus quidam Parisiensis magnus Cancellarius Gerson insinuat: *Adam tam diu salvus mansit, quam diu solus.* Solus ex domo parentum suorum exivit Jacob, gloriatus postmodum, quod cum solus, non aliò comite, quàm pastoritio baculo Jordane[m] transisset; redux jam ad patriam, eundem fluvium familiâ adeò auctus transiret, ut filij, famuli, currus & armenta constituerent turmas: *in baculo meo transi-* Gen. 32.
vi Jordanem istum, & nunc cum du- v. 10.
bus turmis regredior. Proficiant tibi, Jacob omnes istæ prosperæ fortunæ, & omnia ista magna bonorum domusque tuæ incrementa. Verùm, rogo, in mei gratiam, notabilem adeò differentiam, alteri conjungas, quam non consideras tu, ast ego valde penso. Pergens solus vidisti scalam: tanto verò comitatu redux illam non vidisti. Stipatus à latere duabus turmis, à timore Esau non fuisti securus: in lapide tanquam pulvinari

requiescens solus, à Deo & Angelis dormiens, fuisti custoditus. Solitariis tantum deest terra; solitariis tantum aperitur cœlum. Solus agebat Abraham, solus item agebat Moyses, apparente illis Deo: solus erat Josue, solus Gedeon, & solus Elias, quando illis succurrerunt Angeli: solus agebat Isaïas, Divinæ majestatis thronum Seraphinis circumdatum contemplatus; solusque Ezechiel ejusdem triumphalem gloriarum curram intuitus. Solitarius similiter erat S. Petrus, quando tota Gentilitas ad fidem conversa in Linteo ipsi fuit ostensa, in cœlumque recepta. Solitarius denique erat S. Joannes, ille Christi dilectus, in Apocalypsi sua septem signacula aperta videntis, futurorumque temporum secretissima mysteria revelatione doctus.

Verum enim verò, ne solitudinis beatitudinem in æternis revelationibus, quæ sensus effugiunt, constitutuere videar: alias Solitarii habent visiones manifestas, omnibusque cognitæ: beatiores verò sunt cæteris, quia illas eminens, & in loco vident securo. Hac ipsa occasione, quâ Christus fugit in montem, Discipuli navem ingressi, horrendâ jactati sunt tempestate, parumque absuit quin remedio jam desperato, maris undis absorberentur: Eo-

dem verò Christum solum in terra remansisse Evangelista testatur: *Et ipse solus in terra.* Idem solitario in terra agenti accidit. Qui in mundo versantur, cum ventis luctantur & undis: quidam absorpti pereunt: alii natando emergunt, omnes verò discrimen incurrunt: Solus verò agens in terra, omnia illa securus eminens aspicit: *Et ipse solus in terra.* Mundus bellis ardet, vincunt alii, succumbunt alii, expugnantur civitates, subiguntur regna, multa hominum millia occumbunt, & solus Solitarius perveniente ad se Echo, omnia percipit sine timore; quia pace fruitur securâ: *Et ipse solus in terra.* In perpetua mundus gyratur rota, hos deijcit, illos erigit: nonnulli nubes usque proficiunt crescendo, alii descendunt ad abyssos, & solus Solitarius, à legibus & jurisdictione fortunæ exemptus, nec ex prospera invidiam, nec ex adversa timet afflictionem; quia solus ipsius status & conditio mutationem non admittunt: *Et ipse solus in terra.* Hinc egregiè dixit S. Cyprianus: *Vna placida & fida tranquillitas, una sola & perpetua securitas prius est, si quis ab inquietantis sæculi turbinibus extractus, Deo suo mente proximus, quicquid apud ceteros in rebus humanis sublime ac magnum videtur, intra suam jacere conscientiam*

Mar.
6. v. 47.

trium gloriatur. q. d. In hac vita, non nisi unica est vera & fidelis tranquillitas, & una sola perpetua securitas : quâ solus ille gaudet, quia turbidi temper mundi tumultibus extractus, soli Deo unitus; dum ea, quæ alij magni æstiment, sibi substrata conspicit : & quia omnia illi subsunt, nullo eorum immutatur, aut curâ aliquâ & solitudine agitur.

Verum, ut omnia aliorum sanctorum desolitu inis excellentijs, nec non incomparabili illam incolentium beatitudine asserta summatim perstringamus : Desertorum incolæ sunt illi, quos Deus præ cæteris elegit hominibus, & in solitudinem duxit ubi vitam solitarii transigerent ; non quod mundum illuminare non forent digni; sed, quia, teste Spiritu sancto, mundus ipsis non erat dignus:

Heb. 11 v. 38. in solitudinibus errantes, quibus dignus non erat mundus. Porro

solitudo est talis, ut similem non habens in terra, similitudinem cum beatitudine habeat cælesti : cum utraque sibi reciprocè adeò sit similis, ut per beatitudinem velut archetypum solitudo possit depingi : & beatitudo in solitudine tantum velut in suo speculo possit videri. Proinde trita illa & celebri exclamatione concludo, quam utinam omnes memoriâ retinere-

tis: ô beata solitudo: ô sola beatitudo !

§. VI.

Discursum meum absolvi, prolixum & longum pro tempore, brevem verò & contractum pro materiæ merito. Nihilominus non defuturum video, qui materiam velut loco auditorioque impropriad admiretur, magisque Buffaci desertis, vel montibus & collibus Arrabidæ, quàm Capellæ regis & Ulyssipponensis aulæ accommodatam judicet. Sic judicant parum in mundo, Christianitate, & hystorijs versati: ac si non fuissent aulæ Catholicæ in omnibus sæculis, quæ eremos & desertis illustriora reddiderint, veneratæ sint & condecorârint, ideòque melioribus qualificatisque magis exemplis. Subtus seu supra tabulatum istud, primi ordinis, & utriusque Ecclesiastici & politici status, multas cerno animas, ab hisce adhuc catenis liberis, quæ confringi nequeunt, quæ si vanitatem cum veritate, aulam cum deserto, palatium cum clausura, pompam cum cilicio, mundique carcerem cum suavi jugo Christi commutarent, de eodem mundo triumphantes fide, & de se ipsis, intellectus, non solum copiosam habituri forent materiam in altera glorian-

di vita, verum etiam non pauca, quorum ipsos non pœniteret in præfenti.

Sed in specie descendo ad eos, qui pro conditione statûs, professionis & officij, se frequentiam turbasque populi fugere, multitudinisque negotia deferere non posse obtendant: noverint, qui hujusmodi sunt, quod ad statûs, professionis, officijque ejusdem obligationibus satisfaciendum ritè, similiter ipsis cum fuga alterandum sit exercitium: nec non dies vitæ cum deserto partienda. Non semper (hoc enim, *alternare*, innuit) sed suis temporibus. Omnes istæ, seu statûs, seu officij obligationes, vel Ecclesiasticæ sunt, vel politicæ, seu sæculares: & nemo quantumcunque idoneum & capacem se sibi imaginetur, eas pro debito præstare poterit, vel in Ecclesiasticis vel politicis, nisi prius in schola solitudinis, rectè, justèque exercendi methodum didicerit.

Quoad Ecclesiasticos, quisnam ovibus magis est obligatus, quàm Pastor? & quinam Pastorum magis, ad reddendam Deo rationem à se exigendam, quàm supremi? at isti, nisi ad Deum confugerint in desertum, seque recolligendum, nisi à seipsis eandem exegerint rationem, nunquam red-

dent bonam. Quinam Pastorum zelo ferventiores, & vigilantiores, quinam Episcoporum & Archiepiscoporum eruditione & sanctitate Chrysostomo Constantinopolitano, Basilio Cæsareensi, Ambrosio Mediolanensi, Athanasio Alexandrino, Augustino Hypponenſi celebriores? porro omnium horum perlegendo vitas, nunc eos in Cathedris, nunc in desertis, nunc Anachoretas & solitarios, nunc numeroſo circumdatos populo, convertendis Gentilibus, confutandis hæresibus, Christianisque perficiendis intentos & occupatos videbitis, & hoc modo suas excolentes Ecclesias & diœceses, ut domus viderentur Monasteria, & civitates Paradisi. Et unde tam admirandi nascebantur effectus, nisi, quia ipsi Prælati in deserto lucem recipiebant & gratiam, & in solitudine spiritum & fervorem, quo in populo accendebant animas, eradicabant vitia, virtutesque inferebant? Sauli in Roma Samuelem inquirenti, responderunt cives oportuno ipsum adesse tempore; eodem quippe die illum, ad immolandum sacrificium, in civitatem

1. Reg. 9
v. 12.

adventurum: Hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelsis. Et quare illum eo die in civitatem esse ven-

turum dixerunt ? quia Samuel sacerdos populique Prælatus sic sibi dies distribuerat, ut partem eorum solitudini consecrasset ad agendum cum Deo, & alteram ad agendum cum hominibus in civitate. Quibus super verbis S. Gregorius Papa notat, in hac temporis distributione, maximam melioremq; partem conversationi cum Deo solo fuisse deputatam : mox etenim expeditis illis, quæ sacrificium & spirituale animarum regimen concernebant ; ne ad momentum quidem temporis cum populo, vel in civitate commoratus, ad recolligendum se in desertum repedabat : *Quia rarò videbatur in civitate, tardè veniens, & citò recedens.* Et si istud, ante adventum, doctrinam, Christi quæ exemplum, hoc fecit Samuel, successores Vicarijque Christi videant quid sibi faciendum incumbat, quidque possint.

S. Greg.

In statu sæculari & politico, fuga hæc secessusque in desertum, propter negotiorum frequentiam & multitudinem, nec non propter maximè necessariam publicarum personarum, in tot tantique momenti negotiis, qualia ordinariè in Monarchiæ gubernatione occurrunt, realem assistentiam, multò minus locum habere vide-

tur. Quod ita humana, vel potius gentilis Politia supponit; ac si bona veraque negotiorum, quantumcunque prægnantium, & multorum directio Providentiâ divinâ minùs indigeret, rerumque terrestrium intuitus vel in lucido, vel in obscuro, non totus à lumine cœli dependeret. Rex erat David, & regni quidem satis populosi : gravissimaque statûs negotia, quadraginta annorum curriculo, quibus præfuit, tum in pace, tum in bello, nunc domi & in aula, nunc foris & extra palatium variis & ipsum, & coronam discriminibus objecerunt : quoniam verò luminis consilijque causâ confugiebat, nisi in desertum ? proprio illud ore attestantem audiamus : *Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me : timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Eheu, inquit David, quoties cor meum confusum & conturbatum, in mediis que periculis & timoribus mortis palpitare & contremiscere sensi : & insuper tenebris oppressum, sine minimo lucis radio, qui viam evadendi monstraret in tali verò statu angustis que comprehensus, quo confugiebam ? *Ecce elongavi fugiens & mansi in solitudine : expectabam cum qui salvum me fecit, à pressantissime avaritia spiritus & tempestate.*

Psalm.
45. v. 5.
& 6.

Ibidem
v. 8. &
9.

Refu-

Refugij remedijque causa, in hisce casibus, non aliud mihi sumpsi, quam quod longissimè fugiendo à civitatibus solitudinem subirem deserti, ubi solus cum Deo solo, lumen ab eo peterem & expectarem, qui ab illis me tempestatibus eriperet, à quibus velut Navarchus in arena, & cum navi quasi per-dita, expedire me neque sciebam neque poteram. Porro si hoc faciebat cor adeò generosum & impavidum; judiciumque adeò sanum, prudens & expertum velut illud Davidis; cur alij Principes (& quidem tot errorum experi-entià docti) sibi persuadebunt, quod sine certi temporis, ab aulis recessu, solitariâq; cum Deo consiliorum communicatione, per se Ministrosque suos rectam bonum publicum promovendi normam sint habituri, quod quandoque desiderare; nedum assequi ignorant.

Quod si tempus, pro istis intervallis, istisque refugiis sibi deesse dixerint: nemo profectò mihi negabit, esse dies, septimanas & menses pro aliis refugiis, pro aliis desertis, aliis sylvis & montibus & non intra, seu juxta, aulas, sed remotissimis: cum certum sit quod labor (qui recreatio dicitur) vel uni insequendo & configendo apro, impensus, ut occisus ducatur in tri-

umphum; multò sanè utiliùs aliis venandis & persequendis insumeretur feris, quæ de venatione ita redeunt vivaces, sicut eo fuerant ductæ. Vitia coronata, vocat Ecclesia, *Vitiorum monstra*, non vitia qualicunque modo, sed monstra: Horum verò monstrorum, horumque volatilium insecutio, à Solitario cum solo Deo, instituitur & peragitur in desertis. Ibi confringuntur alæ vanitati, ibi in terram prosterntur & calcatur superbia; ibi passus constinguntur concupiscentiæ, ibi manus præscinduntur vindictæ, ibi moritur spumandoq; dirumpitur ira, ibi in se corruit iniquitas & injustitia, ibi denique omnia alia infranis impotentisque intemperantiæ aut occiduntur, aut fugantur, aut domantur monstra. De primo mundi Rege asserit Scriptura: *erat robustus venator coram Domino*: & venationes coram Domino, sunt competentes Principibus recreationes, nec non generositatis actus, de quibus maxime gloriandum, quia veræ sunt generositates. Et, si tempore, quod deferendo aulam, venationi insumunt, benedictionem primumque perdere non verentur, instar Esau: multò sanè minùs jacturam hanc, seu quodcunque aliud regno timendum est detrimentum

tempore illo, quo ad Deum, soli cum eo solo tractaturi confugiunt; ut lucem ab eo recipiant, quâ illud gubernare & conservare possint. Regum non pauci venando infelicitè perierunt: ille verò, quem non sine mysterio scriptura venatorem nuncupat coram Domino, non solum sexaginta regnavit annis, sed novam erexit Monarchiam, quæ mille ducen-
tis substitit annis, præ reliquis omnibus in mundo florentibus conservata.

Denique (ut exemplo omnium maximo, tam Ecclesiasticum,

quàm politicum statum convin-
camus) Christus Dominus, Redemptorque noster, Rex simul & summus Sacerdos, non solum triennio isto, quo in mundo utrâque fuit dignitate perfunctus, omnem vitam, inter civitates seu populum & desertum fuit partitus: eodem verò die, quo, quid esset, declaravit, & quâ talis ab omnibus agnitus fuit, diei ejusdem partem dedit turmis & populo, partem verò
deserto & monti. *Fugit*

in montem solus.

Amen.

S E R M O

De

S. A N T O N I O.

Dictus in Dominica infra octavam ejusdem.

Maragnanæ Anno 1657.

Quæ mulier habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat? Luc. 15.

Item Thema.

Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Matth. 5.

§. I.

Quando Ecclesia duo nobis proponit Evangelia; obligatorium potius, quam otiosum est, duo assumere themata.

Primum Dominicam; secundum, Festum concernit. Utrumque tam accommodatum Sancto, cujus festum celebramus, ut unum Textus, alterum commentatio videatur. In primo Evangelio Christus Dominus sic inquit: si mulier habens drachmas decem (drachmæ

erant exigui ponderis moneta argentea tempore Hebræorum usuales) si mulier, inquit Christus, decem habens drachmas unam earundem perdidit, quid agit? (attendite vos, qui Prædicatores observatis, quam accommodatam divinus Prædicator comparationem adducat) accendit, inquit lucernam, evertit domum, drachmam omni diligentiam inquit: quam ubi invenerit exit foras gaudens, convocat amicas & vicinas, ad collatum congratulandumque sibi, de inventa drachma invitatur. Cernitis illud festum? cernitis

Luc. 15.
v. 10.

illud gaudium? idem in cælo fieri subiungit Christus. Grandis ibi celebratur festivitas; applaudunt Angeli, congratulantur Beati, ubi impiis pœnitentiam agendo, ad Deum se converterit: *ita gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente.*

Hæc Parabolæ Christi est substantia, in tribus particularibus punctis resumpta. Puncta sunt: Mulier, Moneta, Lucerna. Mulier perditam inveniens monetam, festumque lætitiæ propterea peragens: ipsa Moneta primò perditam, postea inventam. Lucerna ad quærendam inveniendamque monetam accensa. Ex hisce tribus punctis Christus explicavit duo; tertium sine explicatione intactum reliquit. Mulier, inquit, per quam designatur Ecclesia, quâ militans in terra, perdit & invenit peccatores: quâ triumphans, in cælo celebrat festumque peragit eorundem conversionis. Drachma perditam & inventam, animas designat peccatorum, quæ peccando perduntur, pœnitendo verò inveniuntur & recuperantur. Lucerna verò ad quærendam drachmam accensa, supposito quod eam Christus non declaraverit, qualis fuerit, erit ne qui nobis enucleet? nisi hodierna incideret festivitas, ego non facillè id asse-

rem, sed hodie quilibet vestrum id mecum asseret. Edicite mihi, quis Sanctorum, tanquam rerum perditarum restitutor celebretur in terris? quamnam lucerna est in mundo; cujus beneficio res perditæ inveniuntur & reteguntur? quotquot estis, uno ore S. Antonium esse affirmatis. Iste igitur est lucerna, quæ in Evangelio primo memoratur accensa, cui Evangelium secundum concordat: *neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Primum Evangelium lucernam ad illuminandam domum accensam asserit *accendit lucernam, & everrit domum.*

Secundum Evangelium lucernam ad illuminandum domum accensam, esse Sanctum, cujus hodie solemnia agimus, adstruit: *accendunt lucernam, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Ita ut Evangelium unum in parabola, alterum verò in mystica ipsius significatione concorditè nobis dicant & prædicent, quod lux, cujus beneficio animæ perditæ recuperantur, gloriosus noster sit Antonius, hac ipsâ gloriosior sit prærogativâ, quam tot tantisque aliis de ipso prædicari solitis. Suppositâ proprietate hac, nec non textûs utriusque concordia, aliud conformius Evangelio thema nec ego assumere possum

Matth.
5. v. 16.
Luc. 15
v. 8.

sum, nec vos conducibilius vobis desiderare potestis; neque ipse Sanctus aliud à vobis, & à me gratius sibi exigere valebit. Totius igitur discursus nostri argumentum erit: Antonius perditarum recuperator animarum. Ut igitur animæ nostræ ab hac luce, omnibus plùs minusve necessaria competentem sibi utilitatem percipiant; ab eodem Sancto, velut adeo gratiæ Matri devoto & familiari humiliter petamus, ut intercedendo hanc nobis impetrare dignetur. Ave Maria.

§. II.

*Accendit lucernam, donec inveniat:
accendant lucernam, ut lu-*

ceat omnibus.

QUOD S. Antonius perditarum recuperator sit animarum, tam rara & excellens est prærogativa, ut Sancto huic Deus excellentius contulisse, quàm sibi reservasse officium videatur. Deus velut omnium bonorum author, omnium est largitor licèt perdantur: S. Antonius perditorum est restitutor: nec est dubium, quàm majus gaudium majorque æstimator ex rerum perditarum recuperatione, quàm ex earundem quietate & non interrupta possessione, seu fructu sine perditione resultet. Juxta textum nostrum, mulier, quæ drachmam unam perdidit, decem habuit: *Mulier habens drachmas decem*: age, si mulier

drachmas habens decem, de habitis seu acquirendis congratulari sibi non petiit, quo pacto unâ solâ inventâ, vicinas amicâsq; convocans ad congratulandum felicitati suæ invitat, lætitiâque pro una sola drachma inventa extremam ostendit? ratio est, quia licèt drachma numero tantum esset una, fuerat perdita. Aliæ acquisite erant, & possidebantur, hæc postquam perdita, fuerat recuperata, & hinc tanti æstimata. Quando stella magis apparuit in Oriente, singularia lætitiæ argumenta ad ejus apparitionem non ediderunt, sed postquam in Jerusalem perdita, oculis eorum subtracta, egressis Jerosolymâ denuò apparuit, nullis verbis Evangelistæ, gaudium ipsorum exprimere & exaggerare possunt. *Gal. Matth. visi sunt gaudio magno valde. 2. v. 10.* Nunquid stella in Oriente & Jerusalem eadem numero? omninò: sed in Jerusalem erat eadem, postquâ perdita. Hæc eadem fuit ratio, cur Pater prodigo suo filio tã extraordinarium festivumq; instituerit convivium; ad fratris usque invidiam. Mihi, pater, qui fidus tibi semper & obsequiosus adhæsi, tale quid nunquam exhibuisti; & ei, qui te deserto, & se, simul & totam substantiâ suam perdidit, tam sumptuosum lætumq; festivis gaudiis apparasti convivium? ita, filii, respondit pater, &

Luc. 15.
v. 32.

& ex eodem, quod tu tangis, motivo. Te, qui semper individuus mihi adhæstisti, nunquam perdidisti; illum verò jam perditum reperi: *perierat, & inventus est.* Tantum valoris res perditæ acquirunt; tantumque gaudii recuperatæ lucrantur: ut perspicuum vobis fiat, non minùs vos debere S. Antonio, dum perdita restituit: sed magis eidem obligari, quàm si de novo vobis daret idem, quod perdidistis.

Enim verò, si nihil hoc verius, in rebus externis nulliusque momenti, quid, quæso, erit in internis animæ, earundemque perditione, quarum etiam Antonius recuperator est? prout hodie demonstraturus adsum. Ad memorata revertamur exempla, ast profundius penetrata. Ecquis prodigus est filius, quænam stella, quænam illa est drachma? Drachma, uti jam diximus, est anima, stella gratia; prodigus quilibet nostrum. Gratia perditâ, animâ perditâ, perditur homo: cumque perditiones hæ sint maximæ, quæ evenire & excogitari possunt, qui unâ cum illis perditur Deus; deliquium quodammodo intellectûs, imò & fidei est, tam modico doloris sensu, ob ejusmodi perditiones tangi, tantamq; earundem vilipensionem recuperandique negligentiam cernere,

cùm res aliæ tantæ à nobis æstimentur quæ tamen ob suam vilitatem & nihilitatem, ne perditarum quidem rerum nomen merentur. Quod si res vel minimi pretii & valoris, si vel minutissima quæq; domûs vestræ perdantur, aut evanescant ex oculis, mox S. Antonium implorare audimini: & solùm, S. Antoni, sine alia precandi formula ingeminando, jam & vos, & ille intelligit, pro recuperanda re perditâ opem suam implorari.

Profectò in nullo alio exemplo, cum tot sint & tam rara, Sancti hujus humilitatem & charitatem magis admirror, quàm quod hujusmodi interpellationibus non offendatur: sed consueto sibi more semper & continuo succurrat. Illud fieri non prohibeo, quod minus honorificum id tanto Sancto, aut injuriosum illi existimem, tam futilibus minutisque rebus ipsum occupare; Providentia quippe divina non minùs in formica, quàm Elephante, neque minùs in hyssopo crescente in pariete, quàm Cedro Libani magnificentiam suam demonstrat. Hoc tantùm vobis suggero, ipsiusque sancti Antonii vice & nomine à vobis peto, Sermonisque mei, in quo ipsi placere desidero, scopus & intentio eò collimat, ut ejus favorem ad hocce occupetis, potestatem ejusdem in
id

id impendatis , ut veras vobis refarciat perditiones , tam misere perditas restituendo animas. Proinde attentionem à vobis efflagito.

S. III.

Quemadmodum in omnibus peccatis perditur Deus ; sic in omnibus similiter vitiis perduntur animæ : & quoniam materia infinitum excreveret , si discurrendo per singula , in quolibet eorum assumptum meum probare vellem ; sicuti drachma in uno tantum domus loco fuit perdita , cum in alio perdi potuisset ; sic mihi sufficiet , demonstrare S. Antonium restitutorem esse animarum in duobus potissimum universalioribus vitiis perditarum , in quæ ordinariè magis labuntur homines , animæque perduntur. Quænam verò & qualia ista sunt vitia ? credo , quod me necdum ea specificante vos ea jam cognoveritis. Verum Evangelium binas nobis figuras proponit , quæ non mutato habitu proprio suo nomine ea nobis proident. Evangelium inquit , quod mulier quæsierit drachmam : & binæ hæc , sunt illa duo , per quæ magis perduntur animæ , Drachma scilicet seu pecunia : & Mulier. Alii per drachmam , alii perduntur per mulierem. Hos cupiditas , istos concupiscentia carnis excæcat :

Pars III.

utraq; simul quasi omnes. Et hæc vitia totum propemodum ad se attrahunt mundum & perdunt. In Dominicæ præteritæ Evangelio Christus paradigma introduxit de convivio , gloriæ beatitudinisque cœlestis figurativo. Ad hoc multi invitati fuerant & vocati , triplicique excusationum genere se se excusârunt. Primus obtendit , quod emptam à se villam inspectum abiret : Secundus , quod quinque boum juga emisset , quæ probatum pergeret : Tertius quod eadem die uxorem duxisset , ideoque venire nequiret. Ita ut duo primi in sui excusationem obtenderint bona ; Ultimus , uxorem : Mulier etenim & bona temporalia sunt duo , quæ hominem magis retrahunt & elongant à cœlo ; duo sunt dæmonis laquei , quibus plures irretitæ perduntur animæ. Enimverò notate , quod duo bonis se excusârint ; sed bonis emptis : *Villam emi ; juga boum emi quinque.* Tertius se excusavit muliere : sed muliere , quam duxerat : *Vxorem duxi.* Si igitur bona emptam vobis obstruunt ad cœlum , quid facient bona furto ablata ? si uxor propria iter impedit ad nuptias gloriæ , quid uxor faciet aliena ? alienum , & mulier ? Deus vos liberet ab utroque : & istud est , quod omnes quærunt.

Y

Nul-

Luc. 14
v. 19. &
20.

Nullum in mundo Deus condidit hominem paradisi securiorem, quàm Adamum; conditus enim fuit sine peccato, quo paradiso excludimur: in ipso quoque creatus fuit paradiso, ut illuc pergere opus non esset. Quænam verò sunt illa duo, tam valida, ut Adamum è paradiso exturbare potuerint; duo jam dicta: Mulier, & Alienum. Mulier; quia Eva Adamo vetitum comedere pomum persuasit: Alienum; quia omnibus mundi rebus dominio ipsius subjectis, solum pomum prohibitum, non erat suum. Si Alienum perdidit Adamum, cum tamen omnia ad ipsum spectarent, quid fiet illi, qui tam parum habet, & à suo? si mulier perdidit Adamum, nullâ aliâ muliere adhuc existente in mundo, quid fiet existentibus jam tot & talibus? hoc luctuosum illud est patrimonium, quod à primo homine hæreditârunt homines: perdi scilicet per mulierem, & alienum: perdi per carnis concupiscentiam & cupiditatem.

Age, jam nunc intelligetis, quare Deus alia vitia uno simplici tantum prohibendo præcepto expresso, illud concupiscentiæ, & cupiditatis prohibeat duobus. Illud concupiscentiæ carnalis, sexto & nono: illud verò cupiditatis, septi-

mo & decimo. Multa è peccatis, vel cætera omnia, generaliter sunt istis duobus graviora, quia vel magis virtuti opponuntur contrariæ, vel quia maiorem injustitiam continent: ut quid igitur cupiditatem duobus, concupiscentiamq; carnis itidem duobus aliis alligat & astringit præceptis, alia verò vitia illis quamvis graviora, tantum uno? quia inter omnia naturæ corruptæ vitia, duo ista magis sunt rebellia & indomabilia; hinc duplici illa catenâ ligavit. Alia præcepta faciliora sunt observatu, rariusque violantur: hisce duobus rara & difficilis inest observantia, & vaga effrœnisque dissolutio. Ita ut consideratâ aliorum præceptorum violatione, non nisi cupiditate aut concupiscentiâ violari inveniamus. Falsa proferuntur testimonia, sed, vel propter cupiditatem, velut illud contra Naboth: vel propter concupiscentiam carnis, velut illud contra Susannam occidunt se homines, sed, vel concupiscentiâ acti, sicut David Uriam: vel cupiditate impulsî, sicut Abimelech suos fratres. Et si ratio ad eam deveniat cœcitatem, ut etiam contra primum præceptum enormissimum committat Idololatriæ peccatum, vel agente accidet

§. IV.

cidit cupiditate , velut in Jero-
boamo , qui Idola erexit : vel
concupiscentiâ , velut in Salomo-
ne , qui illa adoravit. Denique
si quis breviorē evidentiorē-
que miserabilis hujus veritatis pro-
bationem desideret , propriam
quisque conscientiam inspiciat &
examinet, facillèque deprehendet,
si eam perdiderit, alterutrum ho-
rum , vel utrumque simul hujus-
ce causam esse : quæ etiam prop-
terea à lex conjunxit : *Non mæcha-*
beris, non furtum facies.

Exod. 2
v. 14. &
15.

Cùm igitur duo ista vitia uni-
versales sint radices unde reliqua
omnia vitia nascuntur & pullu-
lant ; duo humanæ fragilitatis
sint offendicula & scandala , ad
quæ magis impingunt , cadunt
perdunturque animæ : sicut primi
Evangelii mulier ad perditam in-
quirendam drachmam accendit
lucernam ; ita & secundum Evan-
gelium eandem nobis in altari
istò ostendit accensam : ut vide-
amus , quàm efficax lux sit S. Anto-
nius animabus illuminandis , quæ
istis perduntur vitiis , quàmque
præfens & certa recuperandis
jam perditis : *Accendit lucernam,*
donec inveniat : accendunt lucer-
nam , ut luceat omnibus.

Incipiendo igitur ab animabus
concupiscentiæ carnalis vitio
perditis (de quo , uti etiam de
altero , non nisi exemplum unum
proferam , ut in illo pensare pos-
simus energiam , admirabilem-
que Sancti Restauratoris con-
templari virtutem) Monachus
quidam carnis tentamenti valde
fuit infestatus , cui nec jejunia,
nec asperitates , nec pœnitentiæ
rigores quicquam remedij attule-
rant , ne in luctis istis eò periculo-
sioribus , quò magis domesticæ
sunt , vel vacillaret , vel consen-
tiendo palam devictus succumbe-
ret. Unde aliæ corruptioni ma-
gis obnoxia arbores metuant ,
quando nec paradisi cypressis vi-
tium illud parcit. Perditâ de-
mum gratiâ Dei , & perdita sine
Deo , & sine gratia , pauper-
cula jam ista anima , pro ultimo
remedio ad S. Antonium confu-
git. Omnia sua peccata confes-
sus , totam illi conscientiam suam
detexit ; hinc sua illi manifestavit
desideria , illinc carnis suæ rebel-
lionem , violentiam magnam , seu
infirmi- tatem quam in ea experie-
batur. Porro S. Antonius non alio-
rum indiscretorum Confessario-
rum more obstupuit , gnarus (quod
judicio singulari , super verba illa :

Caro autem infirma, Tertullianus pronuntiavit) infirmitatem istam fortem esse violentiam, Monachum magnâ auscultavit benignitate: quoniam verò remedio ad ipsum curandum vobis usus videtur? internè se recolligens, & ad interiora celix se recipiens, tunicam, quâ erat indutus, exuens eam Monacho tulit ut eam indueret, certus quod nunquam amplius à sua foret concupiscentia tentandus; & ita accidit. Ah si quis dignè istum nunquam visum stupendumque casum ponderare sciret!

Hierosolymitanis sanctum Stephanum lapidantibus, inquit textus, vestimenta ad pedes adolescentis fuisse deposita, cui nomen erat Saulus, qui postmodum mutata vitâ & nomine vocatus est Paulus. S. Bernardus non lapidantium, sed illa ejusdem S. Stephani vestimenta ad pedes Sauli posita fuisse sustinet. Et si interrogaverimus, in quem finem? respondet, ex parte hominum, in hunc; ex parte verò Dei, in alium finem. Ex parte hominum, eo fine, ut illa custodiret: ex parte Dei, ut vestimento- rum S. Stephani virtute Saulus converteretur: *Deposuerunt vestimenta secus pedes adolescentis, qui ad tactum sanctarum vestium erat convertendus*. Subtilis S. Bernardi

mentorum S. Stephani virtute sensus & conceptus; si id eventus confirmâset: ast contrarium evenit. Positis enim ad pedes suos vestimentis pro custodia, tantum abfuit, ut Saulus se converteret; ut dicendum sit potius, quod lapides S. Stephani furiam atque duritiem, quàm vestimenta fidem & sanctitatem ipsi affricuerint; hoc enim casu jam peracto, nihil non egit Saulus, ut potestate ad id obtentâ, Christianos in Damasco, exterisq; nationibus agentes, vinculis irretire, pœnis subijcere, neci tradere, Christi; nomen & fidem è mundo tollere posset: & hoc modo, non secus ac leo, iras, minas, cædesque in Domini Discipulos spirabat: donec tandem Christus ipse alternâ vice è cœlo descendens, ipsum prosternendo convertit. O divine Antoni, quantum te Deus, non solum præ magnis, verum præ maximis Ecclesiæ Sanctis glorificare decrevit: ad martyrium anhelasti, & non obtinuisti: Quid verò refert, quod Deus id tibi negarit, vel istam laureolam commutârît, quando non super alios solum Martyres, verum etiam super ipsum Protomartyrem te sublimavit? Vestimenta Stephani tetigerunt Saulum, sed Saulus mansit, ut ante fuit. Erat legis novæ hæreticus, & mansit: erat Ecclesiæ persecutor

Bern. in hunc locum Aitor.
7. v. 57.

secutor , talisque mansit : hostis erat Christi, talisque mansit : erat denique Saulus, mansitque Saulus. Tua verò vestimenta , mox ut tentatum lapsumque Monachum tetigerunt , protinùs in alium, quàm fuerat, immutârunt. Fuerat impudicus, & factus est castus; fuerat infirmus, & evasit fortis : fuerat inquietus , & factus est tranquillus: fuerat homo , & valde homo , & evasit Angelus. Tanta efficacia, tamque singularis Reparatori nostro inest virtus pro animabus hoc vicio perditis. Si verò doctus quispiam scrupulosus circa parallelos hosce scrupulum moveret , eò quod vestimenta S. Stephani tantum in opinione, posito, in opinione Doctoris tanti fuisse fundetur: ad aliorum exemplorum comparisonem transeamus , quæ omni dubio & controversiâ vacant : & erunt ista famosi illius Herois , qui præ omnibus veteris instrumenti, nomine Casti fuit insignitus & sublimatus. Joseph captivus abductus in Ægyptum, tam flagitiosè ab uxore Domini sui Putipharis fuit adamatus , ut non sufficientibus minoribus amoris lenociniis, eò processerit, ut manifestâ eum violentiâ ad consentiendum sibi inducere attentaret. Fugit Joseph pallium illi relinquens : mansit illud libidinis monstrum , manu re-

tinens castitatis spoliū. Et quid subsecutum? nunquid evasit castior? nunquid minus cœca remansit? pervenitne ad majorem agnitionem? ad agnitionem vilitatis, fœditatis , cui sordida eam concupiscentia subjecerat? magis potius subdita, major serva, magis illusa, magis excœcata , magis infatuata, magis denique furiosa remansit quam ante. Scriptura non innuit, ex qua panni specie pallium Joseph fuerit confectum : quod si ex S. Antonii habitu fuisset desumptum , nullus dubito quin, ut primū impudica & perversissima illa Ægyptia, manibus illud contrectâisset, castitas per visum cucurrisset ad oculos , & pudor per venas ad cor penetrâisset. Verū tantum abfuit, ut Joseph tam extraordinarios præstolaretur effectus pallii, ex eo quod esset suum: ut, quia tantum manibus contactum erat lascivis, relicto illo fugerit, timens, inquit S. Ambrosius , ne per idem pallium libidinis sibi contagium adhæresceret. Verba S. Ambrosii sunt hæc : *Contagium judicavit, si S. Ambrosius* diutius moraretur , ne per manus adulteræ libidinis incendia transferent. Nunc discrimen inter Josephum & Antonium notate. Mediante pallio Josephi , quatenus semel manibus Ægyptiæ tacti , libido affigi poterat Josepho: mediante

stante tunicâ Antonii, quâ semel indutus est tentatus Monachus, ca-
stitas statim adhæsit Monacho. Vi-
tia cum sint contagiosa, malum est
omnibus infirmitatibus commu-
ne; virtutes verò contagiosas esse,
in solo Antonio docuit experien-
tia. Nunquid multos vidistis infir-
mos, qui suis morbis infecerint sa-
nos? utique vidistis. Vidistisne un-
quam vel unum benè valentem,
qui sanitatem suam affigeret infir-
mo? illud nunquam, nisi in sancto
Antonio visum est. Joseph sanus
& sanctus ab Ægyptia infici perti-
muit: Monacho infirmo & gravi-
ter faucio statim sanitas D. Anto-
nii adhærescebat: & omne id, quod
stupendum magis est, solius tuni-
cæ ipsius attractu: *ad tactum sancta-
rum vestium.*

Verum, ne Auditores mei, com-
parando tunicam Antonii cum
pallio Josephi, & vestimentis S.
Stephani, me jam aliquid dixisse
autument, transeamus & ascenda-
mus altius, petita reverentissimè li-
centiâ à benignissimo Domino,
quem S. Antonius gestat in brachi-
is, ut vestimentorum ipsius memi-
niscere liceat, postquam ea deposuit,
Christo cruci affixo, ut comple-

*Psal. 21. retur scriptura: dividerunt sibi ve-
v. 19. stimenta mea.* Milites, qui cruci-
fixerant, sacra ipsius vestimenta

dividere parabant. Vestimenta au-
tem illa, modo formæque Hebræis
communi & usitatâ, erat tunica in-
futis manicis ad talos usque pro-
tensa, aliudque indumentum desu-
per vicem pallii supplens. Milites
quadripartitis vestimentis, singuli
sibi sumpsere partem: accipientes
verò, manibusque sanctissima illa
vestimenta filii Dei humanati con-
trectantes, & singuli fortè parte,
quæ sibi obtigerat, sese cingentes
(pro hominum illorum consuetu-
dine) nec oculis lumen recepe-
runt, cum Longino; nec pectora sua
percusserunt cum Centurione; ne-
que dixerunt; *Domine memento
mei cum veneris in regnum tuum,*
cum bono latrone. Quod fecerunt
fuit à vestimento diviso transire ad
tunicam, ut secunda Prophetiæ
pars compleretur: *Et super vestem*

meam miserunt sortem. *Ibid.*
Sacra tunica interior erat incon-
futilis, unicâ texturâ continuâ con-
fecta, & quia futurâ carebat, con-
venerunt milites, ne partitum divi-
deretur, sed missis desuper forti-
bus illius integra esset, cui sortes il-
lam adjudicassent. Ita factum est:
prolatis jactisq; aleis, uni soli pre-
tiosissimus hic thesaurus totoque
præstantior mundo obtigit. Qualis
verò mansisse vobis videtur iste
homo cum Tunica Christi? Erat
illa

illa purissimis B. Virginis manibus contexta, adeoque miraculosa, ut simul cum humanitate cresceret, neque tempore ullo aut usu consumeretur; & quod plus est, triginta tribus & ultra annis Christus eam fuerit vestitus. Qualis nunc vobis evasisse videtur fortunatus ille miles, nedum illam filii Dei tunicam vestitus, sed mox ut eam tantum tetigit? Ego quidem illum mox lumine fidei illuminatum, splendoribusque circumdatum fuisse; in eodemque loco humi prostratum, divinitatem Christi agnitam adoraturum fuisse, putassem: & confestim ad crucem convolaturum ad Christum inde solvendum, ubi illum acclavârat: vel saltem Jerusalem ingressurum, ad prædicandum confitendumque publicè & elatâ voce, hominem illum crucifixum, verum esse Messiam, verumque Dei filium, & Jacob: eademque sanguinolentâ tunicam vel manibus gestatâ, vel Lanceæ cuspidi affixâ prædicaturum, cœcumque Israël inter-

rogaturum: *Vide, utrum tunica filii tui sit, an non?* istud ego quidem futurum opinabar; ast nihil horum fecit miles: mansit miles, talis, tam Gentilis, tam infidelis, tam barbarus, & inhumanus executor ut ante. Nos verò ad istius Tunicæ, & hujus S. Antonii conspectum sus-

penfi & attoniti, quid dicemus? non aliud dicendum aut exclaimandum quàm illud Davidis: *Mirabilis Deus in Sanctis suis.* Deus nihil mirabilium istorum, mediante tunica illâ, à Matre sua contextâ, & à filio induta operari volens, tantam Tunicæ S. Antonii contulit gratiam, indiditque efficaciam, ut eodem instanti, quo eam Monachus induit, ac si virtutum omnium in ea continerentur habitus, luxuria in puritatem, rebellio in subjectionem, dissolutio in modestiam, intemperantia in sobrietatem, tentatio in tranquillitatem, imbecillitas in constantiam, caro in spiritum, ignis inferni in lilia paradisi, & natura humana, non in naturam (quod minus foret) sed in gratiam Angelicam fuerint immutata: majus enim est, esse Angelum in carne, quàm sine ea.

§. V.

ANgeli ex propria sua natura huic vitio nequeunt subjacere, neque ab eodem tentari, aut esse tentati: & in hoc secundo maxima consistit prærogativa, quam S. Antonii tunica Monacho simul impertivit, qui ab eodem momento, quo illam induit, quasi

quali diabolus eam reveritus fu-
gisset, nunquam deinceps à libidi-
ne fuit tentatus. Verùm, ô Do-
mine, quo pacto tantum mirabile,
tantamque hujus gratiæ magnifi-
centiam, quâ Sanctum tuum sub-
limâsti, potero declarare nisi de-
nuò in *Sancta Sanctorum*, divino-
rum tuorum arcanorum ingredi-
endo? altissimum sanctissimi Sa-
cramenti altaris mysterium mira-
bilium Dei est memoria: *Memori-
am fecit mirabilium suorum*. Po-
tissimusque mirabilium sacri hujus
mysterij effectus est, homines red-
dere castos: *Frumentum electorum*

Pf. 110.
v. 4.

Zach. 9
v. 17.

& *vinum germinans Virgines*. Et
quo pacto sanctissimum Sacra-
mentum nos castos facit? eo pacto,
ut vitio resistamus, non tamen
castos absolutè, à tentamentis nos
eximendo. Communione sacrâ
perceptâ frequenter maximi eti-
am Sancti, & casti adhuc à Venere
sunt tentati. Quod cum ita se
habeat, quàm stupenda res est,
qualisve virtutis incantatio, quod
visâ & contactâ S. Antonij tunicâ,
homo peccator & actualiter ten-
tatus & victus, derepentè à tali
non solùm vitio liber, sed ab omni
ejus tentatione exemptus evadat!
non possum non hoc casu memi-
nisse, quomodo in alio idem se
Dominus, propriæ suæ tunicæ re-
spectu gesserit.

Mulier quæpiam infirma, visis
Christi miraculis, tantam in eum
fiduciam concepit, ut dixerit: *Si
tetigero tantum vestimentum ejus,* *Matth.*
salva ero. q. d. Si permittente *9. v. 21.*
turbâ, ad contingenda tantum
vestimenta ejus accedere daretur,
me sanandam putarem. Quod
speravit, illi evenit. Mox verò,
ut tunicæ fimbriam tetigit, Chri-
stus conversus dixit: *Quis me te-* *Luc. 8.*
tigit? nam ego novi virtutem de me *v. 46.*
exisse. Utrum exceptionem, re-
servationemque verborum horum
notetis, ignoro. Infirma ex atta-
ctu tantum tunicæ sanitatem sibi
promittebat; at Christus ad decla-
randum occurrit, virtutem mira-
culosam quæ sanaverat, non esse
tunicæ, sed sui corporis: ut suo
corpori, & non suæ tunicæ tribue-
retur, licet eâ esset indutus. Si
igitur corporis sui miracula Chri-
stus partiri non vult: cum sua pro-
pria tunica; quo modo permittit,
ut S. Antonij tunica tam extraor-
dinarium operetur miraculum,
cui simile in corpore ipsius non
experimur? Domine, sufficitne
exteriùs tantum induta S. Antonij
tunica illud operari, quod in no-
bis sanctissimum corpus tuum in-
teriùs receptum non operatur? no-
vi equidem S. Antonium de hoc
divinissimo Sacramento optimè
meritum, ipsumque pro veritatis
fidei-

fideique ejusdem defensione, gravissima contra Hæreticos illam impugnant, subisse certamina, gloriosasque reportasse victorias, nec non innumera alia in sanctissimi hujus Sacramenti obsequium præstitisse: sed tale quid promeritum imaginari mihi non potui. Denique idem ille Dominus, qui eousque semioravit, ut Antonius personæ ipsius junctus videretur magnus; ibidem illi sua secreta communicat. Proinde ambobus, differentiarum hujus, cur & quare, relinquamus.

Differentia, quam in hoc casu solummodo dare possunt Philosophi, & Theologi, est, quod tunica S. Antonij contigerit corpus Monachi, qui illam induit; Corpus verò Christi in Sanctissimo Sacramento non tangit corpus hominum illud recipientium. Extra dubium est, nos verè & realiter Corpus Christi recipere: sed sicut corpus Christi in Sacramento existit per modum indivisibilis, sic quemadmodum sensus visus illud non videt, ita nec sensus tactus illud tangit: & sicut hoc quod tantummodo videmus, sunt species, quantum ad colorem, ita & illud, quod tangimus, eadem sunt species, quantum ad quantitatem. Verum in ipsa hac differentia, majore adhuc convenien-

tia, S. Antonij gloria confirmatur. Species Sacramentales sunt tunica alba, quâ Christi corpus in Sacramento vestitur: & gratiam, quam Christus corporis sui vestibus indulgere noluit in Sacramento, illam S. Antonij vestibus concessit. Tunica illa candida castitatis tentamenta non tollit: tunica verò illa Sancti Antonij grisea eas sustulit.

Videtur hinc ulterius non posse procedi exaggerationemque excedere altaria: verum multi adhuc passus emetiendi restant. Christus Dominus ac Redemptor noster, discessurus ex hoc mundo Discipulis suis præcepit, ne de Jerusalem egrederentur, usque dum virtute ab alto vestirentur: *Donec induamini Virtute ex alto.* Lnc. 24 v. 50.

Descendente in eos Spiritu Sancto, supernâ illâ mox induti fuere virtute. Quales verò vestium harum fuerunt effectus? summatim fuerunt, quod in gratia confirmati cum privilegio graviter non peccandi. Quemadmodum verò à peccatis exempti, nunquid etiam à tentationibus similiter evasere immunes? nullâ ratione: in tantum quidem hisce mansere obnoxij, ut eadem in materia, de qua loquimur, S. Paulus gravissimè & importunissimè 2. Cor. 12. v. 7. se tentatum confiteatur: *Datus est*

mibi stimulus carnis mea, angelus sathane, qui me colaphizet. Si igitur Apostoli mediantibus vestibus sibi à Christo è cœlo missis, quibus ipsa S. Spiritus persona illos induit in terra, à tentationibus, & quidem ejusdem speciei tentationibus non evasere immunes, quoniam pacto, Monachus ille. mediantè tunicâ S. Antonii ab illis liber remansit? Hic aliud faciendum non superest, quàm elevatis in cœlum manibus, iterum iterumque glorificandus infinîtè Altissimus, qui tanto mirabilium excessu, juxta quod promiserat, honorare voluit suum Sanctum, à quo sic honoratus fuit in terra. Absit à me (quod etiam illicitum est) vestimenta Spiritus Sancti, cum tunica comparare velle S. Antonii: verum consideratis & collatis utrinque effectibus, hoc solummodò refero, quod negari non potest. Habitus Spiritus Sancti exemit Apostolos ne vincerentur; sed non exemit ne tentarentur: Tunica verò S. Antonii exemit Monachum, non solum ne vinceretur, sed etiam ne tentaretur. S. Paulus Spiritus Sancti habitu indutus liberatus erat à peccato, non tamen à libidinis stimulis: Monachus Tunicâ S. Antonii indutus, à peccato simulque à stimulis libidinis liber remansit.

Hinc ego deduco, quàm superfluus & otiosus fuerit magnus ille Seraphici Patriarchæ animus & conatus, quando simili se tentatione vice quadam præoccupatum vidit. Tentatum quadam die à luxuriæ spiritu sanctum Franciscum, quid fecisse putatis, tam insignem militiæ Christi stipendiarium congelatum ingrediens lacum solis nivis globulis ignis illius incendia restinxit, donec inimicum suum eodem in lacu suffocaret. Notabilis tentatio, notatuque dignus animus: sed superfluus & otiosus labor & conatus. Notabilis tentatio, quod hominem velut S. Franciscum, in carne Seraphinum, caro tentare præsumat! notatu dignus animus, quod Franciscus non consideratâ congelationis sævitie, tanto periculo exponat vitam, ne periclitetur puritas! labor verò & ausus supervacaneus Gloriosè Sancte. Si non obstante Seraphicæ qualitate, tributum hoc solvis humanitati: si diabolus toties à te victus tuam præsumit tentare puritatem: si remedium habes in domo, iamque expeditum & facile, ad quid illud foris, & tam pœnosum quæris? pete à S. Antonio: (vel præcipe illi tanquam tibi subdito) pete à S. Antonio, ut suam tibi commodet Tunicam, &

mox à tentatione liberaberis. O ingens Patris gloria ex tali Filio ! Permutent tunicas suas S. Antonius & S. Franciscus, videbunturque duo magna mirabilia. Tunica S. Francisci nihil operabitur in S. Antonio ; erat enim jam consummatus in perfectione sui Habitibus : & S. Antonii Tunica adhuc habebit, quod operetur in S. Francisco ; erit enim illi contra tentationes defensio. Hoc verò modo Deus gratias dispersit inter Patrem & Filium, ut Pater exemplum esset fortium : & Filius remedium debilium.

§. VI.

Concludendo igitur cum nostro Monacho, antea tam debili, nunc tam valido : ante tam perduto, nunc tam feliciter invento, attendite & videte, an non certus animarum perditarum sit restaurator Antonius conformiter meo promisso. Porro si vel una Auditorum meorum anima periculo perditionis sit proxima, vel jam perdita in undis, in cæcitatibus, vel tam ægrè curabilis vitii labyrinthis, in quo salus adeò periclitatur : hoc tam notabilis mutationis ob oculos sibi ponat

exemplum, & sicut illud securus est in perditione, ita illud etiam imitetur securum, efficaxque illi remedium inquirendo. Quilibet jam lapsus, aut tentatus, ad perditarum restauratorem animarum recurat ; est enim seu officium, seu privilegium, quod Deus ipsi contulit : ex integro corde suam illi animam commendet, sine intermissione postulans, instans, & inquirens, donec illam inventam è statu perditionis educat : *donec inveniat eam.*

Finaliter, unam necessariam valde noto clausulam, sine qua quicquid attentatum fuerit, effectu carebit. Mulier Evangelica drachmam perdidit in domo, in domo illam quæsit, & in domo invenit. Sic etiam anima perditur, sed non invenitur. Cætera omnia reinveniuntur ubi perduntur : & ibidem eadem quæri oportet. Anima quærenda non est, ubi est perdita, sub pœna quod invenietur, sed iterum perdetur. Perdidit animam suam Petrus, trinâ vice Christum negando : & notate, mulierem aliquam occasionem fuisse primam, mulierem itidem fuisse secundam. Dominus suos in ipsum coniecit mox oculos, ne in statu illo perseveraret, & ad perditam reinveniendam animam, quid fe-

cit Petrus? de loco ubi eam perdidit egrediens est: *Egressus foras.*
Luc. 22 v. 62. Hoc primò diligenter observandum ei, qui animam perdidit, si eam invenire desiderat. Anima instar Solis est, qui non in occasu, sed ortu quærendus. Perditur sol in occidente, sed qui eum quærere ad inveniendum desiderat, in oriente hoc facere oportet. Anima sic inventa secura sit, non perdendam se denuò, ubi perditam fuerat. David, qui similiter suam perdidit, & invenire sciebat, dixit: *Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras.* q. d. per gratiam Dei, tam procul absum à peccato, quo me perdidit, quantum ab Occidente ad Orientem spatii intercedit. Secundùm litteram, versus iste homini cuidam optimè qualificato, qui ut à tentatione & occasione quadam sese expediret, Indiam petiit, quadrare posset. Ita facit, qui salvari cupit: non tantùm foras cum Petro exit, sed cum Davide se elongat. Nauclerus, qui impingendo in scopulos naufragium fecit, omni cura & sollicitudine eosdem declinat & fugit. Hujus cautelæ defectu animæ perditæ, quandoque inventæ iterum perduntur. Si S. Petrus in loco mansisset, ubi negavit, quemadmodum tribus negaverat vicibus; triginta negasset vicibus: tribus

vicibus ad complendam prædictionem, reliquis, propter non desertam occasionem: hinc primum quod fecit, fuit eam declinare: *Egressus foras.*

§. VII.

PRÆmissâ hac consideratione primâ, in qua, ex parte nostra primi vitii remedium consistit; ad secundam transeamus considerationem, visuri, quomodo non minus potens & certus Sanctus noster animarum peccato cupiditatis perditarum sit restaurator, cujus similiter exemplum unum proponam.

Quo tempore S. Antonius prædicando peragrabat Italiam, quæadmodum fama miraculorum Christi, ad ipsos usque carceres perveniebat: *Cum audisset Ioannes Matth. in vinculis opera Christi.* Pari modo fama mirabilium S. Antonii ad ipsas usque latronum speluncas penetrabat. Duo supra viginti eodem in scelere socii sylvas & nemora pererrabant, qui audito, omnes quotquot S. Antonium prædicantem audirent, converti: cum id sibi perdifficile, imò impossibile videretur, ex semetipsis veritatis experimentum capere volebant. Depositis larvis & velis, aulicorum more induti suâ singuli viâ ad civitatem

tatem pergunt, Ecclesiam, in qua S. Antonius prædicabat intrant: & Sermone nondum finito, jam quilibet eorum in alium erat mutatus. Omnes sunt conversi, omnes Sancto confessi: omnesque facinorosam vitam, cruentumque exercitium mutarunt. Ex Taumaturgis Sanctis, de quibus maxima scribuntur miracula, est S. Antonius: sed si omnium miraculorum ipsius potissimum specificare vellemus, primum sibi locum illud meritò, opinione meâ vindicare posset. Viginti & duo fures & latrones uno die eâdem horâ conversi! Est maximum quod dicere aut imaginari quis posset; non enim sunt animæ magis insensatæ, & ad reducendum difficiliore, quàm illæ furum & latronum.

Res est observata, observatuque dignissima, quod Christus Dominus noster contra vitia quæcunque prædicando, nunquam furibus & latronibus expressè prædicârit. Omnes quatuor legite Evangelistas; quod in Sermone de bono Pastore, in Parabola, de Samaritano, in illo, de vigilantibus servis, multisque aliis locis Christus furum & latronum meminit, sed quod illis prædicaverit, nusquam invenietis. Quoad fures & latrones, non aliud ipsum fecisse legimus, quàm quod eodem die, quo Jeru-

salem ingressus â turbis Rex fuit acclamatus, rectâ templum adierit, factoque ex funibus flagello vendentes & ementes eos foras eiecerit, dicens, domum suam domum orationis esse, ab ipsis verò in latronum speluncam fuisse conversam: *vos autem fecistis illam speluncam Matth. latronum.* Christus fures latronesque flagellando valde proprium officio obligationiq; Regis exercuit actum: Christus verò non solum Rex erat, sed Rex simul & Prædicator: *Ego autem constitutus Psalm. sum Rex ab eo super Sion montem 2. v. 6 sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* Si ergo Christus latrones furesque flagellavit velut Rex, quare eisdem non prædicavit, maxime cum esset in templo velut Prædicator? quia fures & latrones ex tali sunt hominum genere, in quibus plus fructificat castigatio, quàm quod speretur emendatio. Prædicatio ad emendandum & convertendum eum facit, cui prædicatur: Homines verò furtis assueti, adeò sunt obstinati, & emendationis quasi incapaces, ut nunquam, aut quasi nunquam convertantur. Quinto, post hunc, die ipsa illud experientia, talibusq; circumstantiis probavit, quæ omnem admirationem excedant.

Maximus mundi dies fuit, quo Filius Dei, pro redemptione gene-

ris humani vitam in monte Calvario profudit. Eodem verò die, tres fures & latrones, duo ad latera Christi, & unus, (quod est majus) de latere ipsius sunt mortui. Mortuus est latro bonus, mortuus est latro malus, mortuus est & Judas. Quis verò trium horum furum & latronum fuit exitus? bonus latro fuit conversus: latro malus cum Juda fuit damnatus. Ita ut maximo die mundi, quo Redemptor ejus quinque gratiæ misericordiæq; fontes patentes præferbat, ex tribus furibus & latronibus condemnarentur duo, & converteretur unus. Et certâ quadam die S. Antonium ex pulpito dicentem auditum venientes viginti duo fures & latrones convertuntur omnes. Si S. Antonius è viginti duobus convertisset septem, hoc fecisset, quod fecit Christus, fuissetque mirabile, si tertia furum latronumque pars fuisset conversa: sed cum tot fuerint, & omnes, repeto, fures fuerint & latrones, omnes fuerint conversi? Casus hic tam admirabilis fuit & singularis, ut nec in seipso, neque in die Redemptionis Christus illum voluerit habere exemplum.

Considerate, quæso, mecum cujusq; trium horum furum & latronum in die passionis Christi salvationem seu damnationem, & mox

patebit, quàm admirabile fuerit illud Sancti Antonij. Quis malo latroni, ad convertendum ipsum prædicavit? prædicavit illi ad convertendum patientia & innocentia Christi; prædicavit illi suis in scelere quondam, & nunc in supplicio socius, corripiendo & magis exemplo: prædicavit illi Sol obscuratus: prædicârunt scissæ petræ: prædicavit ipsi denique omnium mundi Prædicatorum maximus, scilicet Mors: neque una sola ipsi mors prædicavit, sed omninò tres mortes: mors Christi, mors latronis socij, suaq; mors propria. Porro quando nec innocentia, nec patientia Filij Dei, neq; exhortatio, conversio & exemplum socij, neque Solis tot horis obscurati portentum, neque scissarum petrarum novitas, sed nec ipse mortis horror, tresque sub oculis mortes ad unum latronem convertendum suffecerunt; unicus tantùm S. Antonij sermo, ad viginti duos fures latronesque convertendos suffecit.

Ad Judam transeamus. Judas uti & reliqui Apostoli omnes, prædicationes Christi auribus excipiebat: & postremò Christus ad ipsum specificè Judam septem sermones direxit: Primum, pridie passionis, quando electis à se Apostolis dixit, quod unus co-
rum

rum Diabolus esset factus : Secundum , quinto præcedente die , murmurante Judâ de unguento Magdalena quasi inutiliter & prodigè profuso , prætexendo pauperum subsidium , quando Christus modestè illum corripiendo , omnes reprehendit : Tertium , in Cœna Agni , quando protestatus est , quod manum secum mittens in parapsiden se traditurus esset : Quartum , in lotionem pedum , postquam dixit Petro , ipsum , aliosque Discipulos esse mundos , sed non omnes . Quintum , quando consecrando Panem dixit : *Hoc est corpus meum , quod pro vobis tradetur* : Sextum , finitâ cœnâ dicens exclaimando : *Vae homini illi , per quem Filius hominis tradetur ! melius illi fuisset , nunquam natum fuisse* : Septimum , quando , Judæ ad exequendam venditionem & traditionem egresso , Christus ironice dixit (quod illi ambo soli intellexerunt) *Quod facis , fac citius* . Omnes sermones isti sagittæ erant , quarum unam super alteram Christus in pectus Judæ intorquebat , tantò validiores , quantò breviores , tantò nervoliores , quantò secretiores , tantòque decentiùs directi in illum , quantò magis indifferenter dicti videbantur ad omnes . Quid verò profuit tanta , tamque exactè composita , & distributa Rethori-

ca , in qua amabilis Magister omnem divinæ sapientiæ suæ artem exercuerat ? mortuus est Judas obstinatus in malo , morte , solutioneque condignâ , quod vendidit vitam . Et quando omnes Christi prædicationes simul junctæ , septemque ejusdem sermones specificè & in particulari ad unum furem & latronem reducendum & convertendum directi , eundem non convertunt nec reducunt ; Unica S. Antonii prædicatio , non in particulari , sed in communi , ad illam peccati speciem non ex proposito directâ , sed casualiter tantum dictâ & audita unâ vice duos supra viginti fures & latrones convertit & reducit , pensate numquippiam mirabiliùs excogitari queat ! necdum satis adhuc ponderatum est .

Ponderate pretii summam , quod Christus ad convertendum Judam exposuit ; & illud quod S. Antonius ad convertendos viginti duos fures & latrones expendit , & sic mirabile clariùs patebit . S. Antonius ad convertendos fures & latrones jam dictos , non nisi cœptam jam prædicationem continuavit , & convertit : Christus ad convertendum Judam , quæ non convertit , tot in particulari & communi , prout jam vidimus , adornavit exhortationes , se se ad pedes

Luc. 22
v. 19

Matth.
26. v.
24

Joan. 17
v. 28

pedes ipsius prostravit : sacris manibus suis ipsi pedes lavit , quæ lotionis magnam ex oculis suis exilientis aquæ lacrymarum partem admiscuit , quâ similiter eos lavit : sumendum se in pane & calice præbuit : denique ad proditorium osculum infigendum faciem ei præbuit : amicum illum compellavit , talem ipsum ex animo esse desiderans. Et quando Christus (jam notate) quando Christus ore exhortando , genua flectendo , manibus lavando , oculis plorando , faciem offerendo , corde condonando , & toto suo corpore & sanguine , nec non totâ suâ animâ & divinitate , in pectus Judæ immisissis , unum non potest convertere furem & latronem ; S. Antonius solâ suâ linguâ , duos supra viginti fures & latrones convertit. Voluit utique Deus in binis hisce exemplis ostendere , quousque pervenire possit cordis humani duritia ; quidve operari valeat gratiæ divinæ efficacia. Istud verò mirabile est , quod separato seorsim utroque effectû , durities humana contra prædicationem , omnesque Christi probaretur labores : divi-

næ verò gratiæ efficacia , sine
 alio labore , solâ Antonij
 prædicatione mon-
 straretur.

§. VIII.

VERùm , ad conversum conversi latronem , inter hunc aliosque conversos latrones discriminis magnitudinem videbimus. Convertit se latro bonus , omnibus illis heroicis actibus , præclarissimarumque Virtutum concursu , quas Sancti celebrant , nec ego in comparisonem adduco : sed in furibus & latronibus prædicatione S. Antonij conversis , præter numeri excessum , circumstantia suppositiove fuit valde diversa , quæ , quemadmodum conversionem reddebat multò difficiliorem , eandem hac ex parte reddidit admirabiliorem. Non loquor de prærogativis hujusce magnæ diei , de Christi visi & auditi vicinitate & præsentia , nec de assistentia B. Virginis , aut umbra Crucis , de supplicij similitudine , aut cæli terræque prodigiis , neque de ipsa terra recenti sanguine divinis ex venis emanante rigata , qui adhuc in exiccato jam trunco (melius quàm in Aaronis virga) eodem tempore flores fructusque producere cessare non poterat. Omnes , constellationis diei locoque illi propriæ & singularis , influentiæ concurrerunt efficacissimè operatæ , ad fidem pœnitentiamque latronis boni expediendam : cumq ;
 nihil

nihil horum adesset , aut sperari posset in conversione furum & latronum ab Antonio converforum , præternuda , nulloque alio exteriore influxu , qui viam addere posset , adjuta Antonij verba : planè apparet tam sælix ex parte latronis boni , quàm admirabilis ex parte horum converforum differentia. Verùm non est ista , quam dixi , circumstantia & suppositio inter illum unum , & hos valde diversa , quam ponderare & pensare velim.

Abstrahendo igitur ab omni alio , comparisonemque de homine ad homines , & de latrone ad latrones faciendo , dico , Converforum à S. Antonio conversionem longè fuisse difficiliorem , & hinc magis stupendam. Bonus latro erat homo captivus , custodibus stipatus : hi verò vagabantur liberi & soluti , Judicum officio necdum traditi : ille non solum jam condemnatus , sed actualiter jam sententiæ executionem patiens in supplicio constitutus erat ; mortem transversam habebat in gutture , ut vivere non posset , manus acclavatas habebat cruci , ut furari jam aut latrocinari amplius non liceret : hi verò tunc , ut ante , furtis vacare , & vivere liberè poterant. Ex quo sequitur , converfos ab Antonio fures propriè mutasse vi-

tam , & deseruisse exercitium : quod fur & latro ille Calvarij non potuit : vita enim & exercitium , potius deseruit illum. Quod etiam , quantumcunque durus & obstinatus convertatur latro , detectis jam & propalatis flagitiis & fraudibus , quæ extrema conversionis sunt impedimenta , & quantum magis furcæ jam proximus , & in eam jam actus , omni difficultate vacat : verùm quod convertantur tot , & à vita tam dissoluta & effrœni , ad moderationem rationisque dictamen & Christi legem vitam deinceps transigere proponant : quod integra cohors , sine omni contradictione , vivendi institutum immutare , laboreque manuum propriarum , alienis sese laboribus implere assuetarum , vitæ necessaria acquirere resolvant , plenum difficultate , omnique admiratione dignum fuit opus.

Vitæ sustentandæ ergò , labori se mancipare , alij vivendi methodo assuetum , tantam difficultatem involvit , ut eadem ipsa artem artesque furandi adinvenerit. Villicus ille Evangelicus , privandum se officio , quo vivebat , cernens , nec licitum honestè vivendi medium amplecti paratus , quidnam cepit consilij ? Sacer Textus , ipsum debitorum Domini sui literas vitiassè asserit , tali verò modo & arte

ut Herus industriæ ipsius condonaverit fraudem & furtum. Hæc diaboli est astutia, quâ providentiam æmulatur divinam. Ne diffi-

Matth. 6. v. 26 datis providentiæ divinæ : *Respici- te volatilia cæli*, inquit Christus.

Volatilia aratro terram non proscindunt, nec sementem mittunt, neque colligunt messem, nihilominus sustentantur : idem astutiâ diaboli aves istæ faciunt rapaces. Alii fodiunt, sive arant, alii laborant, alii sudant : & quod illi collegerunt in horrea, aut vendiderunt in foro, hi hisque similes in viis, compitisve in marsupia sua & crumenas congregant. Primus in mundo fur, primus fuit homo (tam inveterata & inolita est furandi consuetudo, ut primi homines fuerint fures) primum hunc furem condemnavit Deus, ut in sudore vultus sui, suum comederet panem : *In sudore vultûs tui,*

Gen. 3. v. 19. *vesceris pane tuo.* Succedentes vero fures id didicerunt & practicare sciverunt; ut mutatâ sententiâ, loco *sudore vultûs sui*, panem non suum comederent, cum sudore vultus alieni. Et homines huic vendi methodo assueti, unanimi consensu illam immutârunt seque solis & nudis S. Antonii verbis, irretiri, capi, spoliarique siverint? Scio vos desiderare motivum vobis à me declarari, quo S. Anto-

nus illud ipsis persuasit: sed quamvis id ipsum historia non referat, cum æneis illud laminis insculptum extare mereretur, casus hujus mirabile, majore difficultatis ejusdem consideratione statui continuare.

Parum esset, si alieno vesci, arandi, sudandique tantum alleviaret laborem : sed ideò magis sapidum palatoque gratius asslerunt, mirumque & insolitum habendum, si quis eo abstineret ipsis furibus hoc asslerentibus, tanquam ex mala praxi & exercitio partialibus, & propriâ perversâ inclinatione deordinatis non crederem : nisi Spiritus Sanctus suâ illi sententiâ subscriberet: *aqua fur-tiva dulciores sunt, & panis absconditus suavior.* *Prov. 9. v. 17.* Hoc tantum in verbis istis miror, quod ad probandam declarandamque saporis excellentiam, alieni & furto ablati, in pane & aqua, comparatio constituatur. Aqua sapore caret, & si saporem habet, aqua non valet. Panis sapor itidem tam est modicus, ut, nisi sapidus illi adjungatur esculenti cujusdam focius, magna tantum fames illum comestibilem faciat. Denique hominem solo pane & aquâ vivere, non est se reficere : sed jejunio, & quidem rigidissimo & strictissimo se macerare. Quo-
modo

modo igitur Spiritus Sanctus, non saporem tantum alieni, sed & dulcedinem & suavitatem ejusdem in pane & aqua declarat : *Aqua furtive dulciores sunt : & panis absconditus suavior* ? melius declarari aut exaggerari nequivisset. Ac si Oraculum divinum dixisset, tantus tamque extraordinarius est sapor alieni, talisque dulcedo & suavitas furto ablati inest, ut ad panem usque & aquam, si furto ablata sunt, sapidissimus cibus, sit alienum. Ex proprio vivere in pane & aqua, maxima est poenitentia; vivere ex alieno, quamvis in pane & aqua, deliciæ sint opiparumque convivium. Sic sapidus est bolus, ille alienus !

Magno equidem rubore suffundor, à Regemutuum esse exemplum, quo veritatem hanc confirmare debeam. Verum non frustra dixit S. Augustinus : *Quid sunt magna regna, nisi magna latrocinia* ? Rex Achab rapiendi sibi vineam Naboth, desiderio æstuebat : cumque difficultatem in desiderio sui executione inveniret (ita etiam Reges mali temporis istius, in surripientis subditorum suorum bonis difficultatem & obstaculum experiebantur) voti sui repulsam seu retardationem ita persensit, ut ad mensam vocatus

comedere recusavit : *voluit comedere panem suum* : inquit textus septuaginta Interpretum. Et S. Ambrosius addit : *quis cep. erat alienum*. Extraordinarius igitur sapor est alieni, ad gustum usque & palatum eorum, qui non nisi exquisitissimis cibis assueverunt ! Ita ut apparatus illinc mensâ regiâ, & hinc pauperis Naboth appositus pane ; quia Achab comedere prohibebatur panem alienum, omnem erga mensam regiam perdidit appetitum. Accumbebat quadam vice Lusitanix Rex Joannes, nominis illius tertius, magnâ ciborum nausæa affectus. Porro alios inter assistentes ipsi nobiles, quidam notæ dexteritatis aderat ; cui Rex, nominatim illum vocando, inquit ; quidnam remedium mihi suggeris provocando appetitui, quia omnia fastidio ? respondit ille, Majestas tua de alieno comedat, sicut ego facio, & mox sentiet quàm benè sapiat. Ita respondens ille aulicus, ridendo veritatem dixit. Vultin', veritatem hanc vobis exaggerare ab solvam ? Audite igitur quàm sapidum sit alienum. Alienum, est pillula infernalis, exterius aurum, intus infernus ; nemo quippe comedit alienum, quin simul deglutiat infernum. Et cibus toto mixtus inferno, si tanto

3. Reg.
21. v. 4.
70. In
terp.
S. Amb

S. Aug.

comeditur appetitu , pensate an non singulare quid sapere videatur. Cum igitur talis & tantus alieni sit sapor & appetitus , ut sublimis adeò conditionis personas capiat , occupet , & extremè excæcet : quod viginti duo homines rapiendi latrocinandique exercitio assueti , qui nullo alio suppetente patrimonio , non nisi rapto vitam transigere sciebant , non considerata mutationis differentiâ , solâ cuiusdam sago vestiti , & fune succincti hominis voce permoti , eandem subire tam cordatè resolverint , nullus dubio relinquitur locus , quin ex parte ipsorum , admiranda planè & prodigiosa fuerit conversio : Ex parte verò S. Antonii excellentissimus fuerit actus , clarissima victoria , gloriosissimisque triumphus , quem Prædicatorum aliquis nunquam obtinuit.

§. IX.

ECce denuò quàm admirandus animarum perditarum restaurator , tam in hoc secundo , quàm primo vitio sit noster sanctus Antonius. Quod si ego exhortari vos præsumerem , ut ex hoc exemplo , vel viginti duobus exemplis proficere satageretis , injuriam vobis inferre fortè putarer. Benè novi in hac terra non dari fures ex offi-

cio ; sed dantur officia furandi exercitio obnoxia , & totum illud accipere , vel retinere , aut non solvere alienum , quantumcunque specioso illud coloretis titulo , æqualiter ad septimum spectat præceptum. Proinde vobis dico , sub quocunque demùm titulo jam perditam , aut cupiditatis vitio ad perditionem tendentem geritis animam , ut ad S. Antonii recurritis patrociniū , ut in tempore vobis illam restituat & restauret. Rogate eum ut vos audiat , & vos auscultate ipsum , cū tanta sit verborum ejus efficacia. Super omnia nolite opinionibus decipi , quæ laxant perduntque conscientias : ante omnia hoc certum habetote , quod ubi lucrum opesque acquirere speratis , ibidem animam perdat : & ubi certo perdidistis , à quærendo cessare nolite , donec illam inveniatis : *donec inveniat eam.*

Denique sicut unam vobis suggessi cautelam necessariam , & sine qua concupiscentiæ carnalis vitium curari nequit : ita , quæso , audite & alteram , à qua non minùs , imò plus adhuc dependet propupuditate , & ad expediendam à laqueis rei alienæ animam. Mulier Evangelica , inquitente textu , ad perditam inveniendam drachmam , accensâ lucernâ everrit domum :

sum: accendit lucernam, & everrit domum. Omnes salutis æternæ cupidi, saltem in hora mortis restituere sunt parati; sed domum everrere recusant. Multa sanè lacrymis digna videntur in terra nostra; quomodo moriantur parentes: de quadraginta, sexaginta, immò centum Cruciatorum debitorum millibus testantur: testamentum condunt, quo Hæredes ad ea solvenda obligant, eodemq; tempore domum pretiosissimis quibusque variis generis cymmeliis oppletam relinquunt, exclusis aliis non gravatis quomodocunque modo bonis, quibus statim debita solvere possent: Testamento confecto, Crucifixum amplectuntur, ac propinqui & amici consolatione acceptâ, ipsum, instar S. Pauli mortuum esse dicunt. Hoc stylo se se declarant & consolantur, & fortassis ad moriendum similiter animantur. Auditores auscultate me, quamvis procul hinc. S. Paulus nullius quicquam concupivit aut accepit, neque debitor cujusquam extitit, de quo publicè, & scripto protestatus est dicens: *argentum & aurum, aut vestem nullius concupi-
pi, sicut ipsi scitis.* Et quamvis S. Paulus parum debuisset, aut multum, quemadmodum nihil possidebat velut suum, à restituendi onere impotentia cum excusa-

bat. Verùm sine restitutione emori, domum opibus plenam relinquenterem, & salutem æternam adipisci! Theologiam istam lex Dei non docet. Ab omnibus araneorum telis & pulveribus domus everrenda est (id enim pulvis est comparatione animæ) domo sic expurgatâ, Dominus sibi salutem promittere potest.

Intravit Christus Dominus noster domum Zachæi, causasque intrandi manifestè declaravit effectus: *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & si v. 8. quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Istud dixit Zachæus: quid verò respondit Christus? *Hodie salus huic domui facta est.* Hic notate multa, & quanti momenti sunt omnia, tantâ quoque ponderatione sunt digna. Primò Christus salutem huic domui factam dixit; ast quando? non quando domum intravit, sed quando Zachæus ad restituendum se resolvit. Non intravit salus domum, intrante Christo; sed exeunte inde alieno. Zachæus sic domum everrit, ut nihil in ea remanserit: medietatem dedit pauperibus; & medietatem creditoribus: omnibus foras eiecit. Et quando hoc modo everrit seipsum, domusque scopis mundata remansit, tunc inventa fuit drachma perdita; salusq; ingressa.

467. 20
33

Amplius. Zachæus bifariam bona sua divisit, primum dimidium deputavit pro eleemosynis: secundum ad satisfaciendum creditoribus & debitis: porro Christus quamvis tantus pauperum Patronus, ipso de eleemosynis mentionem ingerente ne verbum respondit: ubi verò progressus se debitis satisfactorum sponndit, tunc certam domui salutem asseveravit. Promptè solvite quod debetis, neque eleemosynas neque legata pia relinquendo: tot Missarum millia, tot defunctorum officia, tot funebria, tantæ pompæ, totque exequiæ quid profunt, dum his cantantibus, creditores gemunt: restituite, & si nihil super sit, nec Missam quidem pro anima legi curate, sacrificium enim oblatum sine restitutione vos non salvabit, quod sine sacrificio ipsa restitutio faciet. Verùm illis, quæ non nisi vanitati & pompæ deserviunt, novæ fiunt expensæ, & nova contrahuntur debita, peccato irremissibili novam aduentia circumstantiam, dum debita jam contracta non solvuntur.

Dicitis fortassis, vel dicunt, quos consulitis, quod in testamento vestro debita agnoscendo, & solvi mandando satisfaciatis. Decipitis vos ipsos, & decipimini ab

illis. Et si minus: respondete mihi. Quando jure hæreditario ad vos devenerunt ædes paternæ, reliquitne pater debita? sat multa. Nunquid eadem vobis solvere mandavit, aut feriò recommendavit? omninò. Nunquid ea solvitis? non: imò majoribus aliis auxiliis. Si igitur ultimam parentis vestri testamento confirmatam non implètis voluntatem, moraliter certi, nec filios vestros, vestram fore impleturos: quo pacto, vos Deum decipere putatis, aut quo pacto vosmetipsos decipere & damnare disponitis, ædes alienis & non vestris rebus plenas relinquendo? Zachæus non alii restitutionem mandavit: sed ipsemet restituit. Non dixit, reddam; sed, *Reddo*. Non dixit postea: sed, *Ecce*, id est statim. Et quia non expectavit crastinum; hinc illi Christus dixit: *Hodie salus huic domui facta est*.

§. X.

VIdeor mihi affatim demonstrasse vobis, quàm certus animarum perditarum restaurator sit S. Antonius. Quoniam verò demonstrationem hanc totam, ad duo capitalia vitia, quibus generaliter magis perduntur animæ reduxi, Christiana forsan curiositate acti

acti me rogabit, utronam horum perditæ difficilior recuperetur animæ? hinc carnis concupiscentia pro objecto habet delectabile; illinc cupiditas, utile: concupiscentia inclinat ad conservationem speciei: cupiditas inclinat ad conservationem individui. Concupiscentia, est inimicus naturalis, intestinus, & domesticus: cupiditas, exterior: & hæc ob causas concupiscentiæ vitium eradicatu difficilior videtur. Ex alia parte cupiditas crescit cum ætate, concupiscentia verò imminuitur. Materia cupiditatis etiam permanet post mortem; illa concupiscentiæ ante vitam finitur: pro emendatione concupiscentiæ sufficit pœnitere; pro emendatione cupiditatis, necesse est pœnitere & restituere: unde difficilior videtur vitii hujus correctio, & in eodem certior damnatio. Hinc Gentiles sum cuiq; Deo assignantes locum, Cupidinem posuerunt in infernum. Ita ut optima propositionis hujus conclusio, nec non consilium saluberrimum sit utraque hæc vitia declinare, fugere & derestari. Ut nihilominus sub distinctione respondeam, quæ inter utrumque dari potest; dico, facilius sperandam conversionem animæ luxuriæ vitio perditæ, quàm cupiditatis: porro si hæc anima, in mate-

ria cupiditatis & alieni Legi divini se conformiter gesserit, etsi in materia luxuriæ quibusdam fuerit peccatis obnoxia, probabilior salutis argumentum censi potest.

Non fuit magis perditus, & in carnis peccata effusior quàm filius prodigus, nihilominus in se reversus, peccata confessus, gratiæque Dei fuit restitutus: postquam perditus, fuit inventus: *perierat & inventus est.* Quodnam verò in homine isto præambulum talis mutationis fuit indicium, aut dispositio? omnem præviam conversioni dispositionem legite, & invenietis, quod cum adeò prostituti in vitio luxuriæ esset pudoris, in materia tamen alieni, conscientia fuerit adeò tenera, ac Sanctus aliquis esse posset. Postquam omne patrimonium, *luxuriosè vivendo*, absumpserat, eò miseriarum redactus est, ut Herum inquisierit, cui tam sordidum pascendo pecus inserviret, sicut propria ipsius vita sordida præviè fuerat: *Vt pasceret porcos.* Notate quod textus adjungit: *Cupiebat ibidem ventrem implere de siliquis, quas porci manducabant; & nemo illi dabat.* Si siliquæ, commissi ad pascendum gregis, erant esca, & consequenter ipsius dispensationi & curæ traditæ, quare inde non sume-

Luc. 15.
v. 32.

v. 16

sumebat etiam sibi, quamvis alij non darent? quia tam scrupulosus erat in alieno, quàm prodigus in proprio: ut etiam tam gravi urgente necessitate, nihil sine Heri sui indulgentia sibi fumere auderet. Et homo in materia alieni tam scrupulosus, qui ad transigendam & sustentandam miserè & arctè vitam, nec ad paucas excussas siliquas sylvestres audeat extendere manus, quamvis in luxuriæ materia tam propudiosè effusus, non vulgaria conversionis salutisque adipiscendæ argumenta prodit. Deus omnem animam ab utraque liberet perditione: sed magis à secunda quàm prima, utpote magis periculosa.

Et supposito, quod in Sancto Restauratore nostro Antonio, tam expeditum certumque pro utraque perditione, & pro omnibus, siue in his, siue in quolibet, aut qualicunq; alio vitio perditis animabus, remedium habeamus; restat, ut quotquot animæ in simili se statu aut periculo deprehendunt, ad potentissimum ipsius patrociniū confugiant confidentes quod exauditiæ salutem consequentur. Porro ut in fiduciæ certitudine confirmemini, auscultate modum, quo ad ipsum confugere oporteat. Non est petendum ab hoc Sancto, sicut ab aliis, neq; sicut

quis gratiam petit aut favorem, sed velut qui petit iustitiam. Petens iustitiam ab eo cui illam administrare incumbit, petit requirendo: petens debitum ab eo, qui obligatur solvere, petit postulando: & hoc modo petendum est à Sancto Antonio: non solum petendo & obsecrando; sed requirendo & postulando: requirendo eum, sicut cui ex officio incumbit restituere omne perditum: postulando, sicut qui ad restituendum & restaurandum obligatur. Si minus, edicite mihi: quare Sanctum Antonium captivum quasi ligatis, quando in restituendo & restaurando, quod petitis, vobis tardare videtur? quia restituere omne perditum, in S. Antonio non est gratia, sed debitum: & quemadmodum debitum non solventem captivum tenetis, ita illum captivatis. Ego nec audeo nec præsumo violentiam hanc absolutè approbare aut damnare: siquidem ex pietate procedit. Sed alium vobis suggero modum, quo validius arctiusque S. Antonium ligetis.

Puerulus Jesus, velut ille, cui tam carè constituerunt animæ, similiter Sanctum ligavit Antonium, ut suas sibi animas recuperaret perditas. Primò S. Augustini ipsum alligavit cingulo, postmodum

modum S. Francisci chordâ, ultimò, uti videtis, suis brachiolis: *ligat*
amplexu, inquit S. Petrus Chryso-
 logus: hicque decentior, nobili-
 or, devotior, arctiorque est strin-
 gendi modus. Ad nudos illos S.
 Antonii prostrati pedes, illos stri-
 ctissimè amplectentes, dicite, cum
 Gen. 32 Jacob: *Non dimittam te, nisi bene-*
 Gen. 26 *dixeris mihi.* Hic ad pedes tuos
 confisto, Gloriosissime Sancte,
 nec dimittam te, neque ab eis re-
 cedam, nisi benedictionis illius
 particeps, quâ præ omnibus San-
 ctis, pro tot animarum remedio,
 re Deus dotavit. Mea tot annis
 fuit perdita, ut nec illa de me, nec
 ego de ipsa quicquam scirem.

Quemadmodum illas tot aliorum
 peccatorum recuperasti, quo-
 rum ego quoque in perditionis
 via, vestigia fui secutus; Ego
 quoque ab ardentissimo illo, qui
 in præsens usque æquè adhuc vi-
 vax perseverat zelo, eandem cum
 illis misericordiam merear obti-
 nere, quam illi obtinuerunt. Il-
 lumina, deduc, dirige me, & do-
 ce hanc perditam quærere & in-
 venire animam: neque lux tua,
 patrocinium tuum, potentiæ tuæ
 efficacia, & intercessio me dese-
 rat, usque dum inveniam illam:

Donc inveniat eam.

Amen.

S E R M O

De

S. C A T H A R I N A.

Dictus ad Universitatem Conimbricensem

Anno 1663.

Quinque autem ex eis fatuae, & quinque prudentes. Matth. 25.

§. I.

*Prov. 9.
v. 1.*

Omnes, quam sibi ædificavit sapientia: *Sapientia ædificavit sibi domum:* Erat pars illa interior, sacra-
riorque Salomonici templi, alio nomine, *Sancta Sanctorum*, appellata. In hujus medio erecti stabant duo Cherubini, quorum nomen sapientes significat, & inter omnes Angelorum Choros scientiâ & sapientiâ supereminet. Hialis protegebant arcam, & manibus sustentabant propitiatorium: quæ erant thesaurus thronusque divinæ Sapientiæ. Arca thesaurus erat sapientiæ divinæ, quantum ad literas & doctrinam; inclusas enim continebat scriptæ primò, deinde

dictatæ à Deo legis tabulas: Propitiatorium autem sapientiæ divinæ thronus erat, ex quo voce vivâ oracula reddebat; in eo enim Deus consultus vocalitèr respondebat, unde etiam oraculum vocabatur. Parietes domûs in circuitu septem palmis erant cælati, quarum trunci totidem constituebant columnas, ramorumque summitates se mutuo contingentes, sex naturalitèr formabant arcus; sub quibus sex similiter Cherubim statux erectæ cernebantur. Hæc forma erat & ornatus, à Salomone ædificatæ, à Deo verò delineatæ, Sapientiæ domus, nec quicquam aliud, quàm Cherubim & palmæ in ea viscebantur, in quibus eadem sapientia, velut omnium victrix, trophæa sua & triumphos ostentabat.

Ve-

Verùm si Deus tempore illo, *Dominus Exercituum*, dicebatur: exercitibusq; imperare, acies ordinare, victorias tribuere, aut eripere gloriosum sibi putabat: collocata sub triumphalibus arcibus statuæ, non de Cherubinis sapientibus, sed de famosis Capitaneis & Ducibus fieri debuisse videntur. Nonne decentissimè primo quadrasset arcui statua Abrahami, ense stricto proprium suum filium sacrificantis, & & quatuor Reges, armatis tantum domus suæ Vernaculis, gregumq; fuorum pastoribus victoriosè profligantis? nonne convenientissimè sub arcu secundo collocata fuisset statua Moysis, prodigiorum operatricem Virgam manu tenentis, & submerso in mari rubro Pharaone, de tota Ægypto gloriosè triumphantis? nonne sub arcu tertio optimè prodiisset Josue Solem & Lunam sistens, pro confœderatis Gabaonitis pugnando hostilem exercitum ad internecionem cædens? nonne quartum arcum condecorasset statua Gedeonis, facem sinistrâ, tubam verò dexterâ tenendo, innumerabilem Madianitarum & Amalecitarum exercitum turbatum in fugam & interitum præcipitantis? nonne quintum splendide exornasset arcum statua Samsonis, leone procumbente ad pedes, & maxillâ asinæ Philistæorum

mille interficientis? denique, nonne quàm elegantissimè ordinem hunc illustrissimum clausisset statua Davidis fundâ & lapide prostermentis Gigantem, proprioque ense ipsi amputantis caput? si igitur sex istæ statuæ insignes aulam Domini Exercituum pompaticè ornassent; ut quid triumphales palmarum arcus, statuas potius sapientium operiunt Cherubinoium, quàm generosissimorum Ducum? quia extra controversiam est, iudicio æstimationeq; divinâ (quamvis contrariâ quorundam opinione) in tantum sapientiæ victorias illas armorum, gloriâ excedere, quantum manus à capite distant. Idcirco voluit Deus, ut domum sibi ædificaret non Pater, sed Filius: non David generosus, sed Salomon sapiens.

Suppositâ veritate istâ, quæ absolute, & vel potissimum in hac literarum palæstra, sine controversia venit supponenda, accommodando me professioni Auditorii, nec non celebritati diei, de S. Catharina non nisi, quâ Doctrice & sapiente hodie loquar. Ezechiel Propheta rotam se vidisse asserit, juxta unum Cherub: *Rotam iuxta Cherub unum.* Quis verò Cherub iste, ad latus rotam habens, nisi S. Catharina? in sapientiæ domo, cui libet palmæ Che-

*Ezech.
10. v. 9.*

rubim unus respondebat: in domo hac, quæ similiter est sapientiæ domus, unum videbimus Cherubim cum palmis multis. Assumptum igitur sermonis, erunt victoriæ S. Catharinæ: & titulus, sapiens Victorix. Ave Maria.

§. II.

Splendidissimum theatrum, quod unquam in terra visum, gravissima & sublimissima disputatio in Academicis unquam audita, rarissima & vel maximè obtupescenda, quam unquam ab ignorantia literata & inflata, vera retulit sapientia, victoria, est illa, quæ hodie pro defendente habuit, unum Cherubim in muliebri amictu: vel speciem mulieris cum intellectu & aliis Cherubim SCatharinam. Celebrissimi hujus spectaculi theatrum, Imperiale fuit palatium: Auditores & assistentes Imperator Maximinus, Senatus Alexandrinus, & tota Curia & Nobilitas Orientis: Quæstio ventilata, de unius pluriumve Deorum vera fuit Divinitate, nec non de fide & religione, ab hominibus amplectenda: Defendentes ex una parte, erat paucorum annorum scæmina; ex altera, quinquaginta Philosophi, ex omnibus selectis & Universitatibus selecti: disputationis desiderium, & controversiæ successus, tam inauditi

certaminis magnitudini æqualiter in omnium animis respondebat. Primo loco Philosophi argumenta sua tumidi proposuerunt, applaudente toto theatro de victoria certa, quæ ab intrepida defendente tacito risu sunt excepta. Postquam verò omnes scientiæ suæ vires, in defensionem mortuorum mutorumque Deorum suorum, quos ipsi immortales appellabant, exeruissent; Catharina de veri Dei æternitate, principij experte, cælo terraq; ab ipso creatis, nec non de humanitate Verbi, pro remedio mundi, in tempore assumptâ, disserere incepit. Locuta fuit Catharina tali rationum pondere, tali ingenij acumine, eloquentiaq; plus quàm humanâ differendo sic peroravit, ut non solum facillimè fundamenta, & principia deceptoriosq; Philosophorum errores dissolverit, sed eorundem in ipsos argumenta retorquendo, tantâ convicerit & confuderit evidentiâ, ut nemine ipsorum vel respondere, vel contradicere auso, unanimi omnes voce infallibilem Fidei Religionisq; Christianæ veritatem fuerint confessi. Quid hinc consilij, viso inexpectato rei eventu, crudelis Imperator Maximinus capesseret: illud sum victum quæ se conspiciens in religionis suæ Magistris quibus eam propugnandam crediderat

derat; in furiam actus & rabiem, falforum infamiumque Deorum fuorum falſitatem jam notam publicèque demonſtratam cernens, quibus nihilominus imperium ſuum tribuebat; vice ejus, ut lucem rationalemque Philoſophorum eorundem ſequeretur docilitatem; barbaro impioque decreto mandat, ut vel ſtatim idolis ſacrificarent, vel ignibus omnes interirent. Quo facto mox omnes, ſine hæſitatione & tergiverſatione ulla, non conſtanti ſolum, ſed alacri gaudentique animo mortem pro Chriſto ſubierunt; eademque horâ, & eodem ex theatro, in quod Philoſophi fuerant ingreſſi, exierunt Theologi; ubi intraverant Gentiles, inde exierunt Chriſtiani: & ubi intraverant Idololatræ, inde exierunt Martyres. O Fidei victoriam illuſtiorẽ & magis obſtupeſcendam, quàm quotquot ante & poſtea, Chriſtianitatis celebrârunt ſæcula! ô Catharinæ triumphum, non cum dubus palmis in manibus, Virginis ſcilicet & Martyris; ſed cum quinquaginta palmis ad pedes, ſubtilis, Angelicæ invincibilisque Doctrinæ dignæ profeſſo pro hoc viſo nunquam actu, ut in ſupercilio montis Sinai, cum ſupremi legiſlatoris ſit thronus, eadem manus, quæ literas ſcripſerunt divinas, æternũ memoriz ipſarum erigerent trophæum.

Iſte Auditores, celebris & famoſus fuit actus, tam diei, quàm loco proprius, ſuper quo breviffimo hoc temporis ſpatio diſcurrere propoſui: ad cujus tam admirabilis victoriæ excellentias particulariùs ſubtiliusque diſcutiendas, Evangelii thematis loco allegata verba ſuggeſſit: *Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinq; prudentes.* Virgines quæ ad excipiendum ſponſum exierant, erant decem, quarum quinq; fatuæ, & quinq; prudentes. Prudentes & fatuæ quando exierunt: *Exierunt obviam ſponſo & ſponſæ:* Prudentes & fatuæ, quando dormitârunt: *Moram autem faciente ſponſo.* Prudentes, & fatuæ, quando aliis intrantibus ad nuptias, aliæ foris mâſerunt: *Et quæ paratæ erant, intraverunt cũ eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.* Quod modo conſidero, eſt, cum duo iſta fuerint paria, ſexu ſimilia, & numero æqualia, ingenio differetia: ſexu ſimilia, omnes enim erant virgines: numero æqualia, erant enim quinq; & quinq; prudentiâ differentes, quædã enim erant fatuæ, & quædam prudentes: nec fatuæ ſimul omnes, nec pars, immo nec unica earum, ex conſortio, familiaritate & converſatione prudentium emendata ad ſaniorẽ mentem rediret. Quod ſi omnes fatuæ, omnibus quinq; prudentibus Magiſtris & docentibus hoc facere diſ-

Matth. 25. v. 2.

Ibidem v. 1.

Ibidem v. 5.

Ibidem v. 10.

cerent singulari non videretur admiratione dignum, de Virginibus ad virgines; de quinque ad quinque; & de prudentibus ad fatuas; sed de Virginibus ad virginem, de quinque ad unam, & de prudentibus ad fatuam: quod nec una sola quidem, mutaretur ex consortio, neque emendaretur familiaritate, neque converteretur exemplo? ita evenit, & usu venire solet: cum magis admirandum sit, quod fatuæ non perverterint omnes prudentes, quam quod omnes prudentes ne vel unam converterint fatuam.

Transeamus nunc ad S. Catharinam, eademque paria in sexu, numero, & ingenio contemplemur, quam dispari modo pugnârint, quantumque admirabilius vicerint. Sexus erat idem, utraque enim erant virgines; numerus æqualis, erant enim quinque & quinque; vis & armatura fortior, quia aliquæ erant prudentes, & aliquæ fatuæ: in certamine verò Catharinæ cum Philosophis, illa erat unica sola, & Hi quinquaginta: illa Virgo, Hi viri: illa prudens, & Hi prudentes: unde resistantia fortior, & colluctatio difficilior. Proinde quod una mulier, vel nondum mulier (quia decimum octavum ætatis annum nondum attigerat) contra tot, talesque viros in acie decertans, non

solum unum, multosve eorum, sed omnes omnino vinceret, & ad eandem fidem, quam impugnabant, proprii sanguinis profusione defendendam paratos redderet; istud, victoriæ ipsius circumstantias assero, quæ non imaginabilem ipsi gloriam comparant. Procedamus nunc discurrendo, & considerando per se singulas, & parit quàm singularis in singulis fuerit nostra prudens victrix.

§. III.

Incipiendo à prima differentia, quæ est de numero ad numerum, & de una ad multos: si Gentilitas, licet fabulosa, tanquam certum & irrefragabile asseruit, quod nec Hercules contra duos; quænam, quæso, provocatio inæqualior, quæve victoria gloriosior, quam inter unum, vel unam (quod minus est) & Quinquaginta? in Gigante Philistæo agminibus exercitus Saulis exprobrante certaminis modum provocandique formam oppidò semper fui demiratus: *eligite 1. Reg. ex vobis virum & descendat ad singulare certamen.* q. d. Ex toto exercitu vestro seligite virum quem volueritis, ut singulare mecum ineat certamen, id est, de corpore ad corpus, de manu ad manum, de milite ad militem, de homine ad hominem. Hunc provocationis modum

modum Phylistæus quadraginta diebus integris continuavit : & quamvis nullum duelli aleam secum subire ausum experiretur, nunquam tamen provocationis formam mutavit vel aliquid ei addidit; & hoc est, quod miror. Gigantis hujus statura juxta sacrum textum, *erat altitudinis sex cubitorum & palmi*. Si igitur proceritate suâ tres adæquavit homines, quare arrogantia ipsius, non tres, vel saltem duos provocavit viros, sed unum tantum : *ad singulare certamen* ? quia velut miles non ignorabat quod vir contra plures quàm virum unum, quantumcunque demum sit Gigas, & quantumcunque validus sit & audax, prævalere nequeat. Verùm necdum pensatum est, quod volo. Prostrato Gigante à Davide, tripudiantes egrediuntur in occursum victoris, ad excipiendum deducendumque eum cum triumpho post victoriam, quod verò cantabant, erat illud : *percussit David decem millia*. Id est, David Gigantem occidendo, decem millia peremit. Itaque vir pro decem millibus virorum reputatus, non nisi unum singularem ad certamen ausit provocare? Non. Arrogantia in animosis animi generositatem semper excedit: nec est generositas aut arrogantia sic Gigantea, ut contra plures

quàm unum in arenam descendere præsumat.

O quam delusam se hodie cerneret Gigantis Goliath arrogantia, si hodie ad inspiciendum provocationem certamenque Catharinæ resurgeret! una nunc in arena, contra quinquaginta, & non contra quinquaginta viros, sed contra quinquaginta Gigantes, quilibet enim erat maximus, scholæque suæ seu sectæ primipilus. Quem admodum antagonistæ erant quinquaginta, justissimè Catharina provocationem dividere potuisset in totidem duella, & de certationem in totidem disputationes, veritatem quam defendebat, contra singulos seorsim propugnando : sed omnibus simul cordatè se opponere, omnes simul animosè impugnare ausa, de omnibus certam sibi victoriam promiserit! hæc vel maximè stupenda fuit circumstantia. Infamosa illa trium Horatorum Romanorum, triumque Coriactorum Albanensium reciproca provocatione, duo Coriacij duos interfecerunt Horatios, tertiusque adhuc superstes Horatius, omnes tres peremit Coriacios: sed quomodo? se solum conspiciens fugâ salutem quæsit, quem reliqui insequiebantur: primum, qui cæteris velocius currendo ipsum fuerat affecutus, se convertendo

con-

ibid.
v. 4

1. Reg.
18. v. 7.

confodit, fugamque continuavit : similiterque secundum jam se affectum interfecit : & ultimo tantum superstiti , solus cum solo congressus, huius quoque nece duorum fratrum suorum eadem vindicavit, integrâ sibi victoriâ relicta. Titus Livius, alijque Historiarum Romanarum conscriptores actum magnis laudum encomiis extollunt, dicentes, tertium Horatium tres Coriatios superasse : ast non rectè dicunt. Ternis successivè vicibus, singulos seorsim & successivè superavit, sed non simul omnes. Est evidens ; qui superavit illos quibuscum congressus est , & nunquam cum tribus simul, sed nec cum duobus quidem , sed uno tantum manus conferuit. Tres fuerunt victoriæ, unius de uno, & non una victoria, de tribus. Quod eousque vero consonat, ut tres , immò etiam duos fugerit ; quia nec cum tribus, neque cum duobus manus conferere ausus , cum uno solo commiserit.

Jam dudum ante hunc casum *Eccl. 4. v 12.* dixerat Salomon : *Funiculus triplex difficile rumpitur.* Prudens & magnanimus Horatius, eosdem tres , quos simul provocare non præsumpsit, adorsus hoc modo de filo in filum, funem rupit, qui aliàs totus rumpi non poterat. Verùm

non sic Catharina. Decertantes secum non divisit , neque cum singulis seorsim & successivè conflixit : sed cum non duo, neque tres, sed quinquaginta essent , omnes simul ad congregiendum admissos , etiam simul omnes devicit.

Porrò tam sublimis & plus quàm humanus est ille vincendi modus, ut ipsa omnipotentia, nisi extraordinariè operetur, dividat ad vincendum , vel vincat dividendo. Maximum bellum, quod humana præsumptio intentavit Deo, fuit illud turris Babilonicæ ædificatorum, cælum eâ contingere præsumebant : *cuius culmen pertingat ad calum.* Et dixit eos illud consecuturos, nisi tempestivè temerariis eorum cogitationibus obex poneretur : *cæperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.* Ipse tandem Deus personalitè occurrit , neque alio modo hominum istorum, qui soli degebant in mundo, cogitationes conatusque dissipavit & confudit quàm illos dividendo. Simul juncti turrim ad cælum usque ædificabant ; jam divisus, nullus erat qui cœptum opus continuaret : eademque machina quæ incepit in turri, finiit in confusione ; & hinc Babilon vocata.

Hoc pacto Deus vicit tunc : ast alitèr hodie vicit Catharina, licèt cona-

Gen. 11. v. 4.

ibid. v. 6.

cona-

conatus uterque valde sibi fuerit similis. Philosophorum concors intentio erat, non ædificare turrim novam, quæ pertingeret, sed sustentare eam, quæ jam cælum contingebat: in cælo enim & in cælis collocabant divinitates falsas, quas propugnabant. In uno cælo Jovem, in altero Saturnum, in alio Mercurium, in alio Venerem, in alio Martem, in alio Dianam, in alio denique Apollinem. Et quid Catharina fecit? Deus ædificatoribus turris confudit linguas: *venite confundamus linguam eorum.* Et Catharina similiter Philosophorum confudit linguas, sed modo diverso. Deus ædificatorum confudit linguas, ne se invicem intelligerent: & Catharina linguas Philosophorum confudit, siceas ligando, ut nec loqui possent, nec haberent quod responderent. Utrique confusi, utrique victi; sed Deus adversarios suos vicit dividendo: & Catharina suos absque divisione. Ad hoc ipsum Dei artificium simili in casu alludens David dicebat: *præcipita Domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate.* q. d. Inimici mei, Domine, Absoloni associati, jam in Jerusalem dissentire cœperunt, aliis Achitophelis, aliis Chusai sententiam ample-

ctentibus, id nunc tantum te rogo, ut eos omnes totalitèr divides, quemadmodum in turris Babilonicæ constructione fecisti; quos enim vincere nequeo unitos, vincam divisos. O David! ô Catharina! David illam Dei victoriam imitando, ad vincendum manus cum inimicis divisas conferere parat: & Catharina nullius imitando exemplum, non singulos seorsim & successivè, nec divisos, sed junctos simul prodire in aciem desiderat: non enim singulos repetitis victoriis, sed unicâ victoriâ superare vult omnes.

§. IV.

Difficultatis hujus, & differentię in vincendo eosdem simul, vel seorsim, ratio est, quia licet multitudo ex unitatibus componatur, unitates eædem, quæ divisæ sunt infirmæ, unitæ sunt fortissimæ. Hinc ænigma illud Theologicum patebit, quod cum veritas sit definita, cum novitate semper explicatur & declaratur, nec unquam penetratur. Certum est quod solis auxiliis ordinariis nemo omnes tentationes in materia levi vincere potest: & similiter certum est, quod iisdem auxiliis solis quâlibet earundem vincere possit. Si igitur quælibet tentationum in singulari illam collectionem om-

niumque multitudinem format, & omnes ex qualibet earum componuntur sine consortio alterius; ego qui possum vincere singulas, quare non possum vincere omnes? quia ista est vis mysteriumque multitudinis. Adversarij iidem, qui vinci possunt divisi sine labore, omnes simulque sumpti, sicut & in casibus aliis, ita & in hoc, vel difficultate maxima, vel nullâ prorsus ratione superari queunt. Et notate, vel mementore (sicut nostis) non loqui concilia, de collectione simultanea, sed successiva: ut appareat quàm stupenda & excessiva admiratione sit dignum, quod Catharina superet convertatque quinquaginta Philosophos simul omnes, cum plus quàm admirabilis victoria videri posset. vincere, & successivè convincere singulos, cum essent tot & tanti.

Dixi vincere & convincere, & parum dixi; potuisset enim Catharina vincere & convincere omnes illos Philosophos, quamvis eos non reduxisset & convertisset: quod sicut victoriam magis reddit arduam, ita quoque gloriosiore. Non fuit theatrum Alexandrino, de quo agimus, similis, quàm illud famosum Mempheos in Ægypto, in quo Barbarus Pharaos Maximino prælusit. Ex una parte

nes Ægypti totius Magi, præsentem Rege & aulâ totâ omnes successus expectatione suspensi. Moyses (qui historiarum author est) quot fuerint Magi, non refert; eâ enim erat fiducia animique generositate, ut numero limitem non posuerit. Et quamvis S. Paulus duos tantummodo Jannem & Mambrem nominet, sufficiebat istos duos esse sicut ducentos. Et altera notabilis est circumstantia numerique excellentia, quem Catharina vicit; nam quinquaginta non ab illa determinati, sed à Maximino fuerunt electi: unde sequitur, quod tantundem fuerit vincere quinquaginta, ac si fuissent quinque millia, Moyses igitur Virgam suam convertit in serpentem, & Magi similiter suas in serpentes magnitudine ferociâque æquales, finisque concertationis fuit, quod serpens Moysis omnes alios devorârit. *Devoravit Virgas eorum.* Jam nunc interrogo. Nunquid suffecisset à serpente Moyses, Magorum serpentes fuisse peremptos? hoc solum non suffecisse videtur, sed ut superioritas clariùs elucesceret, victoria prodigiosior appareret, theatrum funestius & truculentius ostenderetur, nec non ipse Pharaos magis confusus compungeretur. Quia igitur de causa Ægyptiorum serpentes non tantum occisi, ve-

2. Tim.
3. v. 8.

Exod.
7. v. 12.

rùm

rùm etiam devorati fuerunt? quia in hoc serpentes Mosayci, cum serpentibus Magorum pugna, præfigurabantur pugnae & victoriæ quas sapientia Christiana, ab omnibus Gentilium sectis, æquè phantasticis, apparentibus, ac falsis, ac Ægyptiorum Magorum serpentes erant, obtentura foret; in quibus fidei religionisque pugnis & certaminibus difficilior gloriosiorque victoria est, si adversarij & hostes simul devorentur, quàm si tantum occidantur. Quare? quia occisum esse tantummodo, est victum esse & convictum, viribus, animo, voceque destitutum ad persistendum in eo, quod defendebat: devorari verò à comedente, non tantum est victum esse & convictum, sed etiam conversum, quemadmodum comestum in substantiam convertitur comedentis. Profundissimum hoc arcanum, non ab inferiore, quàm ipso Deo S. Petro fuit revelatum, quando omnis Gentilitatis conversio, in variis bestiarum serpentumque speciebus fuit ostensa adjecto mandato, ut non tantum illa occideret, sed etiam manducaret, id est, ut eos

Act. 10. conversos sibi incorporaret: occide, v. 13. & manduca.

Hujuscemodi fuit Catharinæ victoria, ut non tantum vicerit & convicerit Philosophos, eorum-

que sectas, sed victos & convictos, à falsa sectarum suarum superstitione ad veram converterit fidem, quam impugnare intendebant, ex membris diaboli faciendo membra Christi, sibi que eos incorporando, quemadmodum serpens Moylis Magorum serpentibus fecit. Serpens Moylis unus erat, & Catharina una: serpentes Magorum multi, & Philosophi multi: illi non solum superati, verum etiam devorati: hi non solum victi, sed etiam conversi: illi omnes, & hi omnes, nullo prorsus in suo errore perseverante. De casu ad casum, & de victoria ad victoriam, hæc notabilis fuit differentia: quod Moylis serpens Magorum serpentes, successivè alterum post alterum devorârît, prout illi ipsos in specie formant: *proiecerunt singuli virgas suas, quæ verse sunt in dracones.* Catharina verò convertit Philosophos non unum post alium, & quemlibet seorsim in particulari certamine, & disputatione, sed unâ vice & simul omnes. De serpente Mosayco inquit Textus, quod Magorum serpentes devorando deglutivit, ad ostendendū omni ipsos resistenti virtute caruisse, quemadmodum lubrica & mollia faciliè deglutuntur. Verum si idem ipse serpens alios non successivè, sed simul omnes ad instar unius boli deglutisset,

Exod. 7. v. 12.

nunquid prodigio majori similis visum fuisset? clarum est quod sic. Quod igitur non fecit miraculosè Moyſis serpens, hoc sine miraculo Catharina fecit, convincendo & convertendo tot Philosophos famosos, non quemlibet particularitèr iteratis disputationibus, sed omnes simul disputatione tantum unâ: mirabile rarum, & sine exemplo.

Quatuor vicibus, temporibus diversis S. Augustinus disputationem publicam, in oculis totius Africae, fuit aggressus. Cum quot verò congressus? primâ vice cum Fortunato Manichæo, secundâ vice cum Felice similiter Manichæo; tertiâ cum Fortunio Donatista, quartâ, cum Emerito itidem Donatista: quod victor semper fuerit regressus, superfluum est, dicere: quod verò victorias illas reddidit gloriosiores, fuit, quod ipsimet victi eas confessi, ad fidem, quam negabant, fuerint reducti. Porro si clarissimo Ecclesiæ Athletæ in tantam laudem vertitur quod de persona in personam, de Doctore in Doctorem, quaternis disputationibus, quatuor sectarum suarum insigniores vicerit. Quàm incomparabilis illa Catharinæ erit gloria, unicâ disputatione quinquaginta simul sectarum suarum Antesignanos vincere & convin-

cere! de S. Gregorio Magno constat, quod disputatione singulari Eutychen victum reduxerit. Verum quàm raræ in omnibus sæculis similes Ecclesiæ referuntur victoriæ, cum exempla contraria extent tam frequentia. Præsente *Baron. Spondā* Papa Zepherino, Cajus Prochum Montanistam convicit, sed non reduxit. In Concilio Antiocheno, Melchior Paulum Samosatenum convicit, ast Paulus reductus non fuit. Coram multis omnium facultatum iudicibus, Archelaus Manetem Manichæum convicit, at Manetes non fuit reductus. In multorum Episcoporum confesso, cui etiam ipse Rex Galliæ interfuit S. Bernardus Petrum Albailardum convicit, sed Petrus non fuit reductus. Eodem modo S. Cyrillus Alexandrinus Nestorium, Maximus Abbas Pyrrhum, S. Cæsarius Julianum, S. Hieronymus Helvidium, Jovinianum, Vigilantium convicit: & nemo horum veritatis victoriam agnovit, imò videntes se convictos, evaserunt obstinatiores.

Verum, ad quid recensere exempla de homine ad hominem, cum ipsis totis Conciliis acciderit idem? Hierosolymis, Niceæ, Constantinopoli, Romæ, Carthagine, vel Tridenti vos præsentes agere cogitate: quid ibi videbitis? Tridenti

genti majestati, authoritati, Synodi Oecumenicæ, universalique Ecclesiæ totius Catholicæ scientiæ & sapientiæ obgannire audentem, neque Concilio Tridentino cedentem videbitis Lutherum. Carthagine Cœlestinum satis convictum, adhuc refractarium. Romæ Macedonium, Concilio Romano se non submittentem. Nicæ Arrium Concilio Niceno pertinaciter contradicentem. Constantinopoli Dioscorum Concilio Constantinopolitano sese opponentem. Denique Hierosolymis Cœrinthum Concilio Hierosolymitano, cui S. Petrus præsidebat, impudenter resistentem, suis diffinitionibus illud impugnantem, nec non primam sectam ipsius doctrinæ contrariam introducentem. Tanta est intellectus humani rebellio & pertinacia, quando præsumptione tumida, superbiâ excæcatur. Eadem nunc consideratione Alexandriam versus conversi, in magna illa Christianitatis theatra, & in hocce oculos conjiciamus. Ibi tot, tamque eminentes viri, quamvis clarè convincant, ad reducendū unum hominem baptizatum & Christianum omnes simul non sufficiunt: & in hocce sola Catharina convincit, subigit, Christoque subjeit tot tamque eminentes viros, Idololatrias &

Gentiles. Ibi tot & tanti non prævalent contra unum: hîc una prævalet contra tot & tantos. Resultantem ex paralleli hujus combinatione conceptum quilibet formet sibi, si fortè illum comprehendat, me quippe, ad deducendum illum, nedum exaggerandum, verba deficiunt.

§. V.

ENimverò, si numerum considerando, S. Catharina prudentes virgines Evangelicas vicit sola reduciendo quinquaginta, quando ipsæ, cū essent quinque, non potuerunt, neque sciverunt reducere vel unam; non minùs illustris ejus victoria extitit, in consideratione sexûs. Illæ cū essent virgines, ne vel unam docuerunt virginem: S. Catharina quinquaginta docuit viros. S. Paulus Apostolus tam modicum fœmineo credidit sexui, ut mulieribus universaliter docere inhibuerit: *Docere autem mulieri non permitto.* 1. Tim. 2. Quodnam verò S. Paulo tam universalis tamque odiosæ humani generis dimidio, & in parte ipsius magis sensitiva, inhibitionis fuit motivum? Motivum ipsius fuit motivorum omnium maximum, scilicet experientia: *Adam non est ibidem seductus, mulier autem seducta in* v. 14

prævaricatione fuit. In Adamo & Eva (inquit Apostolus) innotuit virilis fœmineiq; intellectus differentia: Eva quippe decepta fuit & seducta. Adam verò minimè. Doceat igitur Adam, doceat vir: Eva, & mulier non doceat. Quod ipsi expedit, & ego præcipio, est, ut taceat & discat: *Mulier in silentio discat.* Huic conformiter præcepto, quod naturale magis quàm positivum videtur, siquidem ab Adamo & Eva Apostolus illud deducit, Catharinæ tacendum & discendum erat tanquam mulieri, Philosophos velut viros, velut in scientiis suis graduatos, velut celeberrimos earundem Professores docere oportebat. Verùm quod dicentem Catharinam Philosophi auscultent: Catharinâ docente, Philosophi discant: Catharinâ non disputante solùm, sed definiente; non argumentante tantùm, sed concludente; non oppugnan- te, sed vincente, tot tantique viri, victos se agnoscant & confiteantur: fuit victoria, quæ de sexu ad sexum exemplum habuit unum: & de intellectu ad intellectum nullum.

Deus Jabim Chananæorum Regis potentiam humiliare decreverat, quia Populum Israëliti- cum vehementer oppresserat: *Hu-*

*Indic. 4
v. 23.*

miliavit Deus in die illo jabim Re-

gem Chanaan coram filiis Israel. Et textus inquit, quod Deus huic suo exequendo decreto novum bellandi modum elegerit: *Nova bella elegit Dominus.* In bello, quod Deus elegit, novus & nunquam visus agminum turmarumq; ordo, nova & nunquam usitata arma, novæ machinæ, nova stratagemata esse debuisse videntur: sed nihil horum fuit. In quonam igitur, hæc adeò famosa & decantata novitas consistit? in eo, quod à Chananæorum parte, plurimis prostratis viris, in parte Israëlitarum, una mulier fuerit victrix. Quod ita Debbora, ad Barac Israëlitiçi exercitûs Ducem protestata fuit: *In hac vice, victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara.* id est, in hac vice, victoria non erit tua, siquidem Sisara Chananæorum Dux cum toto suo exercitu, ab una muliere vincetur. Notate hæc verba: *in hac vice:* mulierem enim vincere, virosque vinci, casus est, qui non sæpe, sed semel & una vice omnibus retro sæculis contigit: semel in armatorum conflictu, uti in Debbora: & semel in litterarum studio, sicut in Catharina. Porrò si adeò gloriosa & decantata fuit illa Debboræ victoria, solum quod mulieris esset unius contra viros, licèt quadraginta millia virorum à parte sua numeraverit: quantò ad-

*Indic. 5
v. 8.*

*Indic. 4
v. 9.*

mira-

mirabilior, admirationeque dignior censenda illa Catharinæ, quā nullo comite sola, nec in bello de gladio ad gladium, sed de intellectu ad intellectum reportavit.

Samaritana illa Evangelica, excellentis sublimisque ingenii & intellectus erat mulier, prout habitus cum Christo ostendit discursus: cum scientia illa quam ex puteo Sichar hausit, tam profundè sapiens & intelligens evaluit, ut de ore Christi audire meruerit altissimum illud, ad id usque temporis mundo nondum revelatum de Messia secretum: *Ego sum, qui loquor tecum.* Hac sapientiā repletā, luceque supernaturali perceptā, loco aquæ, quam haustura advenerat, Samaritana mox in civitatem suam, ad inferendam fidem notitiamque Christi fuit regressa: sed quonam modo? casus est, in quo omnes Sancti PP. Expositores multa considerant. Illa tantum civibus suis retulit, quod ad puteum Sichar invenit hominem, qui, quicquid ipsa in vita sua gessisset, sibi dixisset: ut illi inde colligerent, num fortasse talis homo Messias foret: *Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci: nunquid ipse est Christus?* Si igitur Samaritana certò sciebat, Christum esse Messiam, quare illum non palam & expressè confi-

tetur & prædicat, quare illum supponit & proponit, concives suos invitans & sollicitans, ut abeant visum, utrum ipse esset: *nunquid ipse est Christus?* S. Andreas, ex Magistri sui Joannis Baptistæ instructione, perceptā Christi notitiā, mox fratri suo S. Petro dixit, quod Messiam invenissent: *invenimus Messiam*: quod interpretatur Christus. Et Philippus eadem acceptā notitiā, tanquam novum quid idem Nathanaëli notificavit: *Quem scripsit Moyses in lege, & propheta, invenimus eum.* Quare igitur non eadem claritate mulier locuta, dubio tantum & quæstioni subjecit, quod certò sciebat?

S. Augustinus, S. Chrysostomus, & omnes PP. Samaritanam prudentissimè operatam esse assenserunt, non confisam quod concives sui in re tam gravi, fidem sibi habituri forent: Sed qui ejusdem diffidentiae rationem, energiā & emphasi stupendā declaravit, idem fuit Evangelista S. Joannes casum referens. Notate verba. *Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem, & dixit illis hominibus.* Quia convertendierant Viri, & ipsa mulier, Samaritana nec promittere sibi, neque sperare præsumpsit fore, ut persuaderentur, eò quòd sola hoc illis diceret: hinc solum tetigit punctum & excitavit

Joan. 4.
v. 26.

Ibidem
v. 29.

Joan. 1.
v. 41.

Ibidem
v. 45.

Ibidem
v. 28.

citavit quæstionem. *Nunquid ipse est Christus* : hinc illis dixit, ut visum abirent : *Venite & videte*. Quasi sic secum ratiocinata: si tanti momenti est materia, & illi viri, & ego mulier, quomodo mihi credent? vadant ipsi & videant, quod ego vidi: vadant & audiant, quod ego audiavi: & ipsimet sibi persuadebunt, quod ego illis persuadere non præsumo. Tantæ prudentiæ fuit timor ille Samaritanæ omninò desperantis convertere viros, cum illa esset mulier, quamvis adeò illuminata à Christo: ut hinc pateat, quod, licet Catharina non convicisset nec convertisset Philosophos, ipsa nihilominus resolutio congregiendi cum illis, magna esset mulieris, victoria de viris. Verùm convicit & convertit illos, præter spem omnium mulierum, & præter virorum & hominum omnium opinionem, prout modò videbimus.

§. VI.

Apparuerunt Marijs Angeli mane resurrectionis, apparuitque illis ipse Christus resuscitatus, mandans (uti jam ante mandaverant Angeli) ut læta hæc nova Apostolis deferrent. Abeuntes, quæ viderant, & quæ ab Angelis, Angelorumque Domino in mandatis acceperant narrârunt:

quale verò Apostoli, tam de legatione, quàm Mariarum testimonio formârunt judicium? *Visa sunt ante illos sicut deliramentum* Luc. 24 v. 11. *istâ verba. & non crediderunt illis*. Tale formârunt judicium, ut scilicet omnia deliria interpretando, fidem illis negarent. Ignoro sanè, utramne hic partem delirâsse asseram. Ut testes fide dignæ haberentur singulæ seorsim, & multò potius omnes simul, ab Angelis, immò ab ipso Christo, ad hanc legationem deputatas fuisse sufficiebat. Mariæ Magdalenæ qualitas & judicium notoriè honore & reverentiâ dignum erat: aliæ duæ Mariæ, proximæ Christo Domino erant consanguineæ, & Maria Salome duorum Apostolorum mater, & Maria Jacobi, trium. Si igitur talium respectu fidem merebantur, omnesque velut testes oculares, idem affirmabant, quare non solùm fides ipsis negatur, verùm narrata ipsarum delirii censuram incurrunt? Ulterius. Eodem ipso die, Petrus Christum sibi apparuisse asserit, moxque omnes ipsum verè resurrexisse crediderunt: *Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni*. Igitur Petro qui paulò ante ter Magistrum suum negaverat, tantum creditur, & tribus Mariis, quæ pendenti in cruce astiterant, quæ sepultum quærebant

bant nulla fides tribuitur? si Petrus est Discipulus, illæ pariter sunt Discipulæ: si Petrus est sanctus, illæ quoque sunt sanctæ: si Petrus est verax, illæ similiter sunt veraces: si Christus apparuit Petro, illis similiter apparuit Christus, in super & Angeli, quos Petrus non vidit: quod superat omnia, Petrus est unus, illæ verò tres: & eadem veritas in ore Petri veritas, in ore Mariarum delirium reputatur? sic est: Petrus enim erat vir; & Mariæ, mulieres: nec est, nec fuit ratio alia. Discipulos desperabundos in Emmaus tendentes

Ibidem audite: *Nos autem sperabamus, & super hac omnia, tertia dies est hodie: sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, dicentes se visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.* Illud ipsum igitur testimonium, Christum vivum esse, & à morte resurrexisse, tertia die, nonne magnum sufficiensque motivum erat credendi potius, quàm desperandi? ita planè, nisi mulierum fuisset testimonium. Verùm, quia testimonium erat mulierum, quamvis scholæ ejusdem mulierum: *mulieres quædam ex nostris*: tantùm abfuit ut in fide illos confirmarent, ut potius spem illis sustulerint: *Nos autem sperabamus: & mulieres quædam terruerunt nos.*

Age, jam casum nostrum ag-

Pars III

grediamur visuri, quid non persuaserunt Mariæ, & quid persuasit Catharina; qualesque fuerint viri quibus non persuaserunt Mariæ: qualesque fuerint quibus persuasit Catharina. Viri, quibus non persuaserunt Mariæ erant Apostoli: viri, quibus persuasit Catharina, erant Philosophi. Apostoli erant Christiani, Philosophi Gentiles: Apostoli erant Discipuli Christi, ejusdemque omnes Gymnasij: Philosophorum alij erant Discipuli Pythagoræ, alij Socratis, quidam Platonis, illi Aristotelis, nonnulli Democriti, & alij Epicuri; sectæque ac scholæ adeò diversæ sibi que contrariæ, velut illa Pythagoricorum, Cynicorum, Peripateticorum, Stoicorum, Academicorum & reliquæ. Insuper Apostoli Christum amabant, resurrectionemque ipsius desiderabant, quam non credebant: Ipsaque (uti Theologi vocant) *Pia affectio* optima est ad credendum dispositio. Vice versâ Philosophi erant hostes Christi legisque ipsius Adversarij; & eadem ipsa malevolentia erat dispositio vel maximè retinens & à fide credendoque deterrens; nam: *In male-Sap. 1*
volam animam non introibit Sapi- v. 4.
entia. Et utrisque adeò dispositis, Apostolis ad credendum, Philosophis verò ad non credendum:

D d

Ma-

Mariæ, eò quod essent mulieres , ne unum quidem fidei Myſterium, ſcilicet reſurrectionis perſuaſerunt Apoſtoliſ : & Catharina ſimiliter Mulier, omnia fidei ejusdem Myſteria , propriis ipſorum opinionibus è diametro contraria perſuaſit.

Philoſophorum quidam multos credebant Deos, alij ex toto divinitatem negabant: & Catharina perſuaſit omnibus eſſe Deum, illumque unum eſſe eſſentiâ, trinumque perſonis, cumque quælibet eſſet Deus, non tamen tres Deos, ſed unum tantum eſſe Deum. Philoſophorum quidam credebant mundum fuiſſe ab æterno; alij Deum illum condidiſſe neceſſariò & non liberè affirmabant; alij increatum & ſe ipſo ſubſiſtente aſſerebant : & Catharina, eum habuiſſe principium, finem quoque habiturum, & Deum ipſum creâſſe in tempore, nec ex atomis compoſitum , prout quidam ſuſtinebant; ſed ex nihilo creatum eſſe, illis perſuaſit. Philoſophi, omnia caſu accidere docebant ; aliqua deſinere non poſſe, quod ita hoc fata decreviſſent, alia eſſe mutabilia & contingentia, & non niſi à fortunæ arbitrio dependentia : & Catharina, nec fortunam eſſe nec fatum, nec quicquam caſu accidere, ſed omnia ſummâ gubernari & diſpen-

ſari ſapientiâ , divinâque providentiâ ea regi & ordinari perſuaſit. Philoſophi peccatum eſſe originale, e, uſque remedium ignorarunt; & Catharina, omnes homines, in homine primo peccâſſe nondum exiſtentes , & in remedium ejus , nec non aliorum peccatorum , Verbum ſecundam in Trinitate perſonam, abſque quod, Deus eſſe deſineret, hominem eſſe factum, ipſis perſuaſit. Philoſophi naturam unam in alterius hypotheſi ſubſiſtere poſſe ignorabant; & Catharina illis perſuaſit, quod in ineffabili compoſito Chriſti , eâdem in hypotheſi duæ ſubſiſterent naturæ realitèr diſtinctæ ; & cum idem Chriſtus eſſet ſimul Deus & homo, ſimul infinitus eſſet & finitus, immenſus ſimul & limitatus , impaſſibilis ſimul & paſſibilis , immortalis ſimul & mortalis. Philoſophorum quidam animæ immortalitatem negabant; quidam eam in dubium vocabant : & Catharina , animam non ſolùm eſſe immortalem , verùm & corpora quoque , poſt reſurrectionem immortalia futura perſuaſit , quæ omnia judicaturus foret Chriſtus, alia miſſurus in infernum, & alia ſecum deducturus in cælum , ad fruendum Deo , gaudendumque in æternum ; & quod in hac clarâ viſione Dei hominis

I. Cor. I.
v. 23.

minis beatitudo confisteret, super qua tot & tam diversas ipsi Philosophi formabant opiniones. Denique Philosophi explodebant tanquam indignum quid, homines iudicio rationisque usu præditos, pro Deo, unum adorare crucifixum: *Gentibus autem stultitiam*: & Catharina non solum adorandum crucifixum, sed ipsam etiam crucem quamvis tam infamis supplicij instrumentum, & non solum ipsam crucem, sed quamcunque illius imaginem adorandam esse persuasit. Et quod omnia hæc fidei Mysteria, humanam tantum excedentia rationem, ut multa ipsi videantur etiam contraria, una mulier quinquaginta Philosophis persuaderet Gentilibus, quando tres Sanctæ, tantæque autoritatis, eò tantum, quod mulieres essent, unum tantum resurrectionis Mysterium persuadere nequiverint undecim Discipulis Christi, pensate an non stupenda fuerit victoria.

Verum, meo quidem iudicio, ista necdum maxima fuisse videtur illius circumstantia. Quænam igitur fuit? quod Catharina non solum omnem Christi fidem persuaserit Philosophis, verum etiam virtutem Christo quàm maximè propriam, eòusque Philo-

sophiæ incognitam, & ad discendum difficillimam, scilicet, Humilitatem. Postquam enim spectabile illud theatrum scientiis suis tumidi & inflati ascenderant, nemo eorum sapientiæ doctrinæque unius mulieris sese submittere & subdere dubitavit, nec moratus, nec æstimans, quod ab omnibus circumstantibus, totoque mundo ab una muliere victi viderentur. Abimelech armatâ manu oppidum Thebes ingressus, cum nihil, præter turrim, expugnandum restaret, ostio ipsius ignem apponebat; & ecce mulier una *Jud. 9. v. 53.* fragmen mola desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius: qui nihilominus non omisit dicere armigero suo: *Evangina gladium tuum, & percutite me, ne fortè dicatur, Ind. 9. quod à fœmina interfectus sum. v. 54.* Tam ignominiosum est viris præsertim illustribus & famosis, qualis erat Abimelech, à muliere victum audire, ut præelegerint & mandârint sibi necem potius, quàm talem ignominiam inferri, & sustinere. Quinquaginta verò Philosophi à Catharina docti & instructi, tali modo & animo mundum, & cuncta ejusdem dictèria riserunt, ut non solum ignominia sibi non verterint, à

muliere se victos confiteri, sed in victoriæ, fideique, quam ab illa didicerant, testimonium, vivi comburium subire non trepidarint, prout omnes, hanc ob causam, vivi flammis sunt consumpti; dicere liceret, quod in hoc actu, illi plus quàm viros se ostenderint: & Catharina plus quàm mulierem: sed sufficit hanc manere mulierem, & illos viros, ne assumptum nostrum excedamus.

§. VII.

PONderatâ Catharinæ victoriâ, duabusq; considerationibus excusâ, de numero ad numerum, & de sexu ad sexum: si fuit admirabilis & illustris, quod esset de una ad quinquaginta, & de muliere ad viros: tertia & ultima consideratio, magis eam pro admirabili qualificans, est, esse de sapiente ad sapientes. Quod quinque prudentes virgines non reducerent vel unam fatuam, ratio est, quia stulti plerumque incorrigibiles existunt: sed quod prudens una & docta, tot prudentes & doctos reduxerit; fuisse dico circumstantiam, quæ victoriam prodigiosam, & sapientis prudentisque victricis nostræ trophæum illustrius reddidit.

Vulgatum illud Philosophorum assertum, quod simile non agat

contra simile: *simile non agit in simile*: in nullo agente magis verificatur, quàm in sapiente, ad sapientem. Cùm armis utantur æqualibus, se mutuò quidem impetere, sed vincere nullatenus possunt. Famossissima concertatio, cujus literæ sacræ meminerunt, & quæ talis, prima & antiquissima res est, in mundo literis conscripta, fuit illa Jobi cum tribus illis Philosophis, qui suis in ærumnis eum invisuri venerunt. Evenit illi, quod inter doctos & literatos plerumque usu venire solet, quos inter visitatio à conversatione exorsa, in quæstionibus & disputationibus desinit. Ex doloris dictamine loquebatur & proponebat Job, cumque tristis hæc propositio consolationis potius levamen, quàm argumenta peteret, primus contra eam Eliphaz, secundus Baldad, tertius Sophar argumentari cœpit: & quamvis Job diserte & nervosè tam ad argumenta, quàm ad instantias iterum, iterumque replicatas responderet; Elii foris auscultans præ cæteris tantâ illum vehementiâ aggressus est, ut nisi Deus parti Jobi accedens auctoritatem suam interposuisset, disputationis exitus ignoratus fuisset. Si igitur Job, tantâ, & acquisitâ & infusâ excelluit & valuit scientiâ; si naturali & supernaturali sapientiâ &

& prudentiâ emicuit; si tanta tamq; sublimia, tantâque eloquentiâ vi, quantam ipse dolor, etiam loqui nescientibus extorquet, fuit effatus; & super omnia, si militantem pro sua parte habuit rationem, omniaque sibi obmota diluit, quomodo non solùm amicos illos non vicit, sed magis exacerbavit? Quia omnes erant Philosophi, omnes erant sapientes, omnes docti: nec difficilius est victoria, quàm de docto ad doctos. Verum est, pro Job militasse rationem, ipso deficiente Deo: sed quia Philosophi erant & docti, deficiente quantumvis ratione, vel sophisticas, vel veras nihilominus pro se adduxerunt rationes. Dicta eorundem cum attentione evolvite, ut philosophiâ ipsorum profunditatem admirantes, amplius miremini, quod S. Catharina tot tantosque Philosophos convicerit.

Ego præ cæteris tantummodo miror, quod tota ista victoriâ solâ Sanctæ nostræ sapientiâ & eloquentiâ fuerit obtenta, nullo alio concurrente prodigio aut miraculo ab ipsa patrato, quæ similibus in conflictibus alij Sancti, & ipse Sanctus Sanctorum adhibuit. In conspectu civitatis Damascenæ vos constituite, cælum ibi videbitis obductum, ventos furere, condenfari accendique nubes: omnia ful-

gura, tonitrua & fulmina: quid sibi ista volunt? innuere, quod Christus ad convertendum, reducendum Saulum, de cælo descenderit. Tantumne molimen, tantus apparatus, tantus strepitus, tanta machina, ad reducendum unum hominem? nunquid tu idem ille es, Domine, qui uno, *Venite post me*, reduxisti Petrum & Andream, Joannem & Jacobum? uno, *Sequere me*, Matthæum? & solo, *Descende*, Zachæum? ad reducendum igitur similiter Saulum non sufficient pauca vel multa verba, nisi tot prodigiis comitata? sic est, inquit ipsa, quæ de cælo descendit sapientia. An ignoratis Saulum hominem esse doctum, in Gamalielis schola graduatum, totiusque Gymnasij ipsius ingenium vivacissimum: hæc igitur inter doctos & literatos, & rudes inter & idiotas, reducendi & convertendi est differentia. Hic litteræ videntur & scientiæ, & tam raræ conversiones. Rudes & indocti, in regnum admittuntur cæleste; & nos cum literis nostris & scientiis imus ad infernum, dicebat Augustinus ad Alipium, & Alipius ad Augustinum: & ex hac consideratione bini isti Doctores magni, æquales evasere Sancti. Ast quia nunc in conspectu habemus Paulum, cum eodem Conimbricam Græciæ ingressi con-

Matth.

4. v. 19

Matth.

9. v. 9

templemur progressus, quos eloquentia ipsius & spiritus, in scholis illis fecit.

S. Paulus Civitatem Universitatemque Atheniensem omnium mundi scientiarum, ad id usque temporis, Matrem ingressus, varios ibidem, attestante textu, in
 Act. 17. venit Philosophos, & in specie
 v. 16. Stoicos & Epicuros, quibuscum
 17. disputavit; hi ipsum Areopagum adduxerunt, ubi supremum scientiæ justitiæque consistorium erat, ut novæ suæ doctrinæ quam prædicabat redderet rationem. Paulus tam celebris erat Orator, ut è tribus, quæ se vidisse optabat Sanctus Augustinus, primum esset Christus conversans in terra, & secundum, Paulus prædicans. Prædicavit igitur coram Areopagitis majore sententiarum pondere, majore eloquentiæ vi & efficaciâ, quàm unquam Demosthenes Athenis fuit auditus. Quot verò Sapientum illorum convertit? casus mirabilis! unum solum Dionysium Areopagitam conversum esse meminit S. Lucas: at ego addo, quod cum hæc esset conversio unius, & de uno solo parva victoria, non tota S. Paulo veniat adscribenda. Recordatus est Dionysius, quod cum Apollophe ne peregrinatus in Ægypto, præcisè viginti ante annos, vigesimâ

quintâ Martij in urbe Heliopoli stupendam illam Eclypsin vidisset, quæ exclamare ipsum compulerat, sicut ipse scribit: *Aut Deus naturæ patitur, aut mundi machina dissolvetur.* Et combinato eo, quod viderat, cum eo, quod à S. Paulo audiebat, à veritate ad veritatem inferendo, reliquis à S. Paulo prædicatis credidit. Ita ut conversione hac Areopagitæ bene consideratâ, non S. Paulus ipsum, sed ipse mediante S. Pauli discursu se converterit. Si nihilominus conversionem istam causis instrumentisve cooperatis attribueri libeat, solum victoriæ dimidium sibi S. Paulus, & alterum dimidium Sol sibi vindicare potest. Sol hoc casu, instar lapidis Davidis fuit; primum quippe magno huic capiti intulit ictum: gladiusque Pauli victoriam hanc consummavit. Et si de Apostolo Gentium, si de Vase electionis specialiter à Deo in Doctorem & Magistrum Gentilium electo, integro vix elogio affirmare licet, quod Philosophorum Atheniensium vel unum converterit: Ecquis, ô Catharina, immensitatem gloriæ triumphis tuis debitæ, dignè comprehendere sufficiet, cum è quinquaginta Philosophis, non Athenis solum, sed in tota Græcia, Ægypto & Palæstina electis
 nul-

Dionys.
Areop.

nullus sapientiæ & eloquentiæ tuæ restiterit : sed omnes ex integro viceris & conviceris. Verùm parallelus nondum est adæquatus.

Modum, quo S. Paulus veri Dei fidem in Athenas introducere paravit ipse insinuat dicens, quod in civitate cæteras inter aras per transfennam viderit aram, cui in-
Act. 17. scriptum esset, *ignoto Deo* : eundemque Deum, quem ignotum sibi Athenæ jam adorarent esse illum, quem prædicaret. Perrari prudentissimique hujus inventi ratio fuit, quia Paulus impossibile putabat persuadere Atheniensibus, ut alium Deum reciperent, sciens quod eâdem in civitate Socrates, eâ solùm causâ, quod novos Deos introducere voluisset, ducentis & octoginta & uno Senatûs votis ad mortem fuisset condemnatus. Proinde Apostolus capacitati seu incapacitati hominum, ex una parte tam superstitionum in religione, ex altera parte tam præsumptuosorum de sapientia, se se accommodans, novæ divinitatis seu adorationis nominatione abstinuit, & novam tantùm illum, quem jam adorabant, notitiam prædicavit : *Quod ergo ignorantes*
v. 23 *colitis, hoc ego annuncio vobis.* q. d. non vobis prædico, ne adoretis eum, quem jam adoratis, sed tantùm ut cognoscatis eum, quem

non novistis. Cui aram erexistis, Deum esse creditis, & eundem vos hucusque ignorare confitemini: *ignoto Deo*. Idem igitur ille Deus, quem jam protali recognoscitis, est ille, quem ego vobis prædico: & idem ille, quem vos ignorare confitemini, est ille, cujus vobis notitiam annuncio. Tam urbanè & suaviter, tantâque sapientiæ Atheniensis reverentiâ & decore, S. Paulus veri Dei fidem introducere satagit, sed non prævalet. Inde S. Paulus Corinthum abnavigat, non cum alio Atheniensi spolio, quàm uno Philosopho : Catharina verò ne pedem quidem imperiali efferens theatro longè illustriori, illo Areopagitico, liberrimè Deorum suorum fallitatem Philosophis ibidem exprobrat; ibi idololatriam, eorum adorationes & aras damnat; ibi veram unius solius Dei divinitatem, omniaq; alia Christianæ fidei mysteria non solùm intellectu credere, verùm etiam coram omnibus publicè confiteri constringit & compellit.

§. VIII.

Nescio utrum novissimæ hujus clausulæ fundum considerando penetretis. Sapientem suam agnoscere ignorantiam, seu errorem, omni difficultate caret; quem nisi cognosceret, sapiens non esset.

Verùm

Act. 18
v. 1.

Verùm eò adduci, ut eum confiteatur, & publicè confiteatur, tam est arduum & difficile, ut non nisi ægrè humanus ad id animus adigatur, tantoque ægriùs quò majore nomine, existimatione, graduque claruère docti. Nicodemus doctrinam Christi simul cum miraculorum magnitudine prædicavit, eamque solam veram, reliquas verò omnes falsas esse cognovit: *Sci-*

Joan. 3. mus quia à Deo venisti Magister :

v. 1. & nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis. Divinum resolvit inquirere Magistrum, ad cujus procumbens pedes doctrinam hauriat: & quomodo? *erat homo ex Phariseis, Nicodemus nomine; hic venit ad Iesum nocte.* Togâ doctorali exutus, mentitoque habitu assumpto, Christum Dominum de nocte accessit. Ecce quomodo S. Joannes Chrysostomus ipsum perstringit: *Scimus, inquit, quia à Deo venisti Magister. Quid*

S. Chry. ergò noctu venis, & clanculum, ad
Joan. 3. venit? quid non aperte prosteris?
hom. 23.

Mal. donat. hic. ratio est, quia Nicodemus maximi nominis Magister erat in Israël. Sic declarante textu Græco. *Tues Magister in Israël:* & quamvis ignorantiam suam & errores agnosceret, secretò & intra intellectus ipsius portas adhuc latebant: verùm errores suos & ignorantias,

de quibus jam convictus erat, publicè confiteri Nicodemus erubuit; quia nominis ipsius, auctoritatisque existimatio, quâ publicè pollebat apud omnes, contradicebat, & hinc nocte venit. Noctu se agnoscebat noctuam, & diu ostendere se voluit aquilam. O si libris datum esset loqui, quantas proderent ignorantias! quod scilicet se consulant nocte, qui magnos sese ostendant & venditant Doctores in die; sed non solum noctis pallium istos dissimulat defectus. Quoties à propriâ convictus conscientia erroneum agnoscit, quod publicè defendit ex cathedra! parum scit, qui argumenti vim solutionisque infirmitatem ignorat. Unum est respondere, alterum in fine loqui. Verùm cum frequentèr hi peccatores compungantur & conterantur in conscientia secreto, nihilominus cum talibus ad Confessionem venire publicam doctos vel docti & sapientis opinione gaudentes, miraculum est, ex sola gratia S. Catharinæ. Omnes isti quinquaginta Philosophi, universitatum suarum, prout vidimus, erant primipili: & quod omnes, perceptâ argumentorum vi, quibus à S. Catharina impetebantur, intra se ab opinionibus discederent, quas didicerant & dictârunt, non leve quid fuit, sed non tantum

tum; verum quod omnes actu tam publico eosdem errores agnoscere & confiteri, sectas suas detestari non dubitarent, nec scholarum suarum dogmata quocunque seu violento, seu aliàs efficaci modo propugnare satagerent: hic admiratio stupet, & exaggeratio nomen perdit.

Novissimo loco posui, scholarum suarum propugnare dogmata; illud enim ultimum est castellum, in quod Philosophorum Sapientumque error jam convictus se recipit, & nec manifestissimæ veritati se subdendo desperatè & extremè se defendit. Evidentissima & maxima ingeniorum sic concertantium exempla nostra vidit ætas, causâ indagatâ, à certantibus non redditur alia, quàm naturalis, vel partialis amor, doctrinæque cum lacte materno fuctus; nec non propriæ scholæ honor & respectus. Sed ad primitivam Ecclesiam pergamus. Contra legis Gratiæ promulgationem, quàm S. Stephanus prædicabat, attestante actuum Apostolorum historiâ, inter alias Ciliciæ & Asiæ scholas, illa nominatim Libertinorum, Alexandrinorum & Cyrenensium cum Stephano disputantium insurrexit, nequicquam tamen virtuti spiritus & sapientiæ loquentis resistere potuit:

Surrexerunt quidam de Synagoga, quæ vocatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, disputantes cum Stephano, & non poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebatur. Supposito igitur quod resistere nequiverint, nunquid sequitur, quod se submiserint? nullatenus. Immo practicè consecuta fuit hic una, ut videtur implicatio; cum enim ex parte una deficeret resistentia, neque ex altera resultaret victoria: illi resistere, & Stephanus illos non poterat vincere. Vos igitur homines sapientes, & tales reputati, si disputastis, si arguistis, si argumentati estis, si respondistis, si dixistis iterum iterumque quantum scivistis, & resistere nequivistis, quare victas dantes manus, victos vos fuisse non confitemini? quia Libertini, Alexandrini, & Cyrenenses omnes suas propugnabant scholas: & qui pro sua propria pugnat schola, resistere posse debet; sed ad confitendum se victum nulla ratione poterit adduci. Deerunt illis rationes & motiva, deerunt argumenta, confusos se conspicient & elingues: & non suppetente alio defensionis genere ad lapides confugient: quod etiam factum est. Pro eo, ut Stephanus exiret Victor disputationis,

Act. 9.
v. 9. &
10.

exivit lapidatus ; & illi tum obstinati , & duri ut lapides ; sed non convicti. Omnes quinquaginta Philosophos Alexandrino in theatro hodie repertos , Alexandrinos fuisse dicere oportet : omnes verò tam sectis scholisque discrepantes , sicut jam nominatæ , spiritus & sapientia ex ore S. Catharinæ , ad tales eos adduxit terminos , quibus resistere non valebant : *non poterant resistere sapientiæ & spiritui , qui loquebatur.* Maximum verò victoriæ ejusque apex fuit , quod victos se convictosque confiterentur , non contra propriam solum religionem , opinionumque suarum fidem , sed contra superbiam , propriarumque scholarum suarum præsumptionem.

Hoc modo sapiens nostra victrix , de omnibus celeberrimis Gentilis Philosophiæ scholis triumphavit ; paucarumque horarum spatio , ab omnibus quinquaginta obtinuit Philosophis , quod prudentes Evangelicæ multi temporis familiari conversatione & convictu non obtinuerunt à fatua vel una. Quando primâ vice Ezechiel Triumphalem illum , vocatum gloriæ Dei currum vidit ; ab ænigmaticis quatuor animalibus , Homine , Leone , Aquila , & Bove trahebatur. Postmodum ad videntum reversus , è quatuor anima-

libus Bos in Cherubim fuerat transformatus : facies una , facies Cherub ; & facies secunda , facies Hominis ; & in tertio , facies Leonis , & in quarto facies Aquilæ. Et unde Bovini notabilis hæc melioritas advenit ? ex societate & familiaritate , quam eodem in curru , cum Homine & Aquila habuit communem. Ut intelligant addiscere & scire cupientes , quantum adhuc rudioribus proffit , cum prudentibus sapientibusque tractare. Cherubim humanam faciem præferunt cum alis ; & Bos Currui junctus , hominique & aquilæ sociatus , faciem sibi assumpsit ab homine , & alas ab Aquila , ideòque , cum Bos esset , Cherubim prodiit. Idem de quinque fatuis sperari potuisset , quantum cunque rudibus ; verum tam parum illis prudentium profuit consortium , ut omnes perseverarint fatuæ , quales fuerant ante. Transformationis verò prodigium , cum longè majore prodigio , quàm quod Ezechiel viderat , Triumphali Catharinæ currui mansit reservatum.

Si minus ; interrogo : quare Bos ibidem , & non leo , fuerit transformatus ? ruditas brutalitasque Leonis , sicut & illa Bovis utraque de quatuor est pedibus : si igitur leo similiter ambulat homini & aquilæ junctus , quare non etiam in Che-

Ezech.
1. v. 10.

Cherubim fuit transformatus : quia Bos animal est humile & subditum, Leo verò inflatus & superbus : & quantâcunque ratione præditus sit intellectus hominis, & quantumcunque sublime Aquilæ sit acumen ; ubi adest inflatio & superbia, nec homo, nec aquila formam suam introducere possunt. Hæc famosi allegoria est currus, qui pro majore gloria Catharinæ, etiam hodie transformavit Leones. Quid, quæso, quinquaginta illi erant Philosophi, nisi totidem leones superbi scientiarum suarum arrogantia inflati, quos Maximinus Imperator in amphitheatro Alexandrino in S. Catharinam immisit, sicut olim fiebat in Romano? rationum verò momenta Catharinæ, in tantum omnium hominum rationes excedebant, orationisque ipsius acumen, omnium aquilarum perspicacitatem superabat, ut nec superbia illud vincere, nec inflatio illi resistere posset. Prostratos igitur & humiliatos hoc modo quinquaginta leones, jubis demissis, oribusque clausis, eadem ipsa humilitas & subiectio Cherubinorum recipiendæ formæ reddidit capaces ; & hac nova transformati figura, pompâ nunquam aliàs in mundo auditâ aut visâ, triumphalem Catharinæ currum, tot aliis jam pal-

mis laureisque illustrem deduxerant in cœlum. Illi jam ante tantumquam sapientes victi: Hæc verò velut sapiens prudensque victrix: una victrix, de tot & tantis; mulier, de viris; & sapiens sapientum victrix.

§. IX.

ORationem absolvi, nescius utrum promisso fecerim satis: subjungenda videbatur peroratio cum exhortatione Auditorum ad S. Catharinam imitandam: sed prudentissima nostra victrix tam in sapientia, quàm in victoriis æmulum & imitorem non admittit. Hoc tantum persuadere & suggerere volo, ut omnes studiosi & docti, cum jam vincentem imitari nequeant Catharinam, victos imitentur Philosophos. Duo insignes illi Doctores habuerunt imitatione digna; docilitatem scilicet, & constantiam. Docilitatem, quâ agnitæ per S. Catharinam veritati se submiserunt: & constantiam ad mortem usque firmam, quâ eandem veritatem, in contemptum despectumque Imperatoris defenderunt.

Indocilis, Auditores, doctus evadere nequit: imò ipsa docilitas, scientiæ est synonymum. Deus Salomoni, quicquid vellet postulare, præcepit; omnia petita se illi concessurum appromittens. Quod verò hic petiit, fuit docilitas;

3. Reg.
3. v. 9°
12.

dabis servo tuo cor docile. Quod illi dedit, fuit sapientia tanta, ut similem nullus unquam homo alius habuerit in terra: *dedi tibi cor sapiens & intelligens in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* Si igitur Deus Salomoni promiserat se datum illi quicquid postulare, & ipse petiit docilitatem, quomodo illi dat scientiam? ex eodem motivo & capite: docilitas enim & scientia sunt idem; neque suæ conformiter promissioni non poterat non illi dare scientiam, cum petiisset docilitatem. Quod ita idem Deus affirmat, inquit: *ecce feci*

ibid. 12.

tibi secundum sermones tuos. Scientia nihil est aliud, quàm clara veritatum multarum cognitio; quarundam in se, quæ sunt principia: & quarundam, quæ ex eis sequuntur, quæ sunt conclusiones. Et indociles (sicut proprii iudicii sunt tenaces, & in opinione suâ obstinati) quamvis ipsis demonstretur, illius recipiendæ sunt incapaces. Proinde tales semper sciunt minus: & quotiescunque opinio excedit errorem, in eodem perseverant. Idem Philosophis S. Catharinæ in scholarum suarum, quas sequebantur, & in quibus ab incunte ætate erant enutriti, erroribus persistentibus & obstinatis evenisset: ast docilitas (quam

solam de sapientibus habebant) velamen cæcitatæ ab oculis eorum submovit, & sic veritatem clarè cognoverunt, & cognitam secuti sunt, & defenderunt.

In hac defensione admirabilis ipsorum constantia enituit, dum firmi stabilesque perstiterunt in maximo periculo, & in maxima tentatione invincibiles, in quâ vacillare, & labi solent Literati. Quænam vobis gravissima videtur tentatio, in quam homo doctus & literatus cadere potest? maxima tentatio, in quam homoliteratus & doctus incidere potest, hæc est: inclinationem, voluntatem, & intentum Regis cognoscere, & à veritate non recedere, neque postulatis ipsius scientiam accommodare. Et in hoc tam arduo ac difficili puncto probata fuit quinquaginta Philosophorum verè sapientum & doctorum constantia; postquam in schola S. Catharinæ ignotam sibi antea veritatem didicerunt. Intentio & voluntas Imperatoris Maximini erat, ut falsorum deorum divinitatem propugnarent, adorationemque eorundem defenderent: quem in finem cum electi essent & vocati, voluntatem scopumque Imperatoris penetrantes, quin etiam periculum ipsius offen-

offensam incurrendi, & in effera-
tæ crudelitatis manus incidendi
prævidentes, maluerunt potius
perdere vitam, tradique ad lanie-
nam, pro ut etiam evenit: quàm
retractare, & vel in minimo agni-
tam veritatem detorquere.

O quàm felices forent Respu-
blica, quàm venerabiles Univer-
sitates, & quàm beati Professores
earum & Doctores, si veritatem,
animum, & constantiam Philoso-
phorum horum imitarentur! *Bea-*
tus vir qui non abiit in concilio im-
piorum, & in via peccatorum non
steterit, & in cathedra pestilentie non
sedit. Hæc prima sunt verba, à
quibus David Rex & Propheta li-
brum Psalmorum profundissimis
mysteriis plenum exorditur: por-
rò notatu dignissimum est, quod
etiam viri primarii, de quibus lo-
cutus est, Doctores fuerint & Ca-
thedrales. Beati, inquit, qui votum
suum non dederint in concilio im-
piorum; qui non defenderint, nec
steterint in via peccatorum, neque
in pestilentie cathedra sederint.
Et si illi qui hoc non fecerunt repu-
tantur beati, quid erunt facientes
contrarium? Universitatum ca-
thedræ, siue Theologicæ sint, siue
Legum, siue Canonum, omnes
medicinales sunt; quia ad salutem
publicam ordinantur. Et quid ef-
feret, si Cathedrales salutis, sese con-

verterent & immutarent in Ca-
thedrales pestis? *in cathedra pesti-*
lentie. Sciant igitur tales se esse,
qui ab ambitione, adulatione, vel
timore tentati, pro eo, quod Prin-
cipibus veritatem detegant con-
sulti, à suis aliorumve respectibus
decepti, quicquid illi desiderant
aut prætendunt, tanquam justum
approbant. Leges velut vela mu-
tantes flanti accommodare vento,
dicerem ego: at David compara-
tione viliori, ideoque magis pro-
pria illud declaravit, dicens, quod
ab eodem vento, velut pulverem
terræ se circumagi sinant: *tanquam*
pulvis, quem proicit ventus à facie
terra. Quicunque tales sunt, vel
tentationi hujusmodi obnoxii,
Theodoretum in eundem textum
commentantem auscultent. *Nam*
quando tentatio flaverit, arguen-
tur, tanquam pulvis terræ, hinc inde
dispersi ad placitum Dynastarum
sententiarum mutatores. Tentatio
est spes vel timor; Doctores incon-
stantes, pulvis sunt liber & levis:
Voluntas & inclinatio Dynasta-
rum est ventus; votum, sententiam,
legumque interpretationem præ-
tendunt aut præsumunt. Et per
hanc literarum & literatorum seu
Doctorum perversionem, ipsæ
met Cathedræ & Universitates,
unde salus publica promanare de-
beret, venenum, exitium, & pestis

sunt Regnorum : *Cathedra pestilentia.*

Si prædicarem ego , ubi modò me audire nolunt, Regibus vel eorum Ministris, nunquam satis laudatum Balthasaris exemplum , datumque Danieli, ob veracem constantemque literarum interpretationem præmium , ob oculos ponerem. Literæ non minus, quàm Regis mortem, coronæ Imperialis amissionem, totiusque monarchiæ ab hostibus occupandæ jacturam portendebant : & cum nonnisi paucissimæ vitæ horæ Balthasari superessent; eâdem ipsâ horâ, quâ Daniel funestam adeò sententiam explicavit, purpurâ indutum ad maximam dignitatem evehi mandavit. Hujuscemodi præmio talem doli deceptionisque detectorem remuneravit, qui adeò deceptus vivebat. Verùm ista Regis Gentilis magnanimitas & justitia hodie dum multis deest Principibus Christianis , qui nonnisi justi videri & haberi volunt , interim Imperatorem Julianum tam à veritate & ratione, propriæque sua corona, quàm à fide Apostatam imitari præelicientes. Frequentarâ jam Atheniensium Universitate Julianus sat literarum se hausisse putans, illos tantùm literatos honoribus donisque prosequabatur, qui non aliam , quàm voluntatis

sua legem agnoscebant. Quod ita antiquus ipsius condiscipulus S. Gregorius Nazianzenus describit: *Alios honoribus capiens , nimirum eos, qui nullam aliam legem , quàm Principis voluntatem agnoscebant.* Et ubi literarum Professores argumenta habent in adulatione secura, & in veritate periculis obnoxia; ecce an non magis ipsis necessarium foret, esse jubilatos in constantia , quàm graduatos esse in scientia !

Præter hanc præmiorum injustitiam, addit adhuc aliam majorem, quæ plus virium adjicit tentationi. Et quænam ista ? est, quod isti legum (quamvis canonicarum) perversores cum applausu habentur & audiunt scientiâ doctrinâque insigniores : è contrario autem , qui rationem defendunt, & pro fide pugnant, rudes & idiotæ : uti nostri Philosophi in opinione Maximini & Assentatorum ejus. Ista , ut dixi, tentationis circumstantia est validissima, generosorumque pectorum sensus penetrativa, quantum commodum distat ab honore. Verùm, ne doctus quisquam Christianus opinionum harum , etiam coronatarum, boatum extimescat, unicam tantùm ad memoriam revocet sententiam, quâ cum finio , & quæ æneis etiam literis insculpi mere-

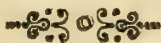
S. Greg
Nazian.

tur, in omnibus Universitatibus mundi : *penes Regem noli videri sapiens* : id est, cave ne affectes sapientis opinionem in Regum conceptu. Cujus verò, vel à quo istud consilium, ista exhortatio & cautela? non ab alio, quàm à Spiritu Sancto ex ore Siracidis, ne quis de eo dubitet. Si verò nihil magis æstimant, & pro re nulla, tam pacis, quàm belli tempore magis laborant, quàm ut Reges bene de se sentiant, quare prudentes & sapientes id negligunt? ratio est, quia Reges (communiter) doctos prudentesque non æstimant, nisi eos, qui in omnibus dictamina ipsorum approbant, illis sese conformant, quoad commodam, politicam, rationes & motiva quibus suos justificare laborant : proinde quia hoc multoties sine legum divinarum offensa, humanarumque violentia fieri nequit, similibus occurrentibus casibus consultius est, minus doctum reputari, sapientisque opinione apud Reges carere. *Penes Regem, noli velle videri sapiens.* Et notate, Spiritum Sanctum non solum dicere, ut non velis talem opinionem apud Regem habere :

sed ut illam velis non habere : *Noli velle* : ita ut non solum prohibeat desiderium ipsum, sed desiderium desiderij; neque solum prohibeat voluntatem, sed voluntatis velleitatem : *Noli velle* : qui enim non vult, longè abest à desiderio : qui non vult, nec velle vult adhuc longius recedit. Et tam longè abesse debet sapiens & prudens omnis, ab eo, quod videri velit coram Regibus sapiens : *Penes Regem, noli velle videri sapiens.*

Istud est, quod omnis sapiens non velle velle debet ; & utinam omnes non vellent, sicut non voluerunt, quos S. Catharina, non solum verè, sed constanter sapientes fecit. Eadem sapiens & prudens victrix, per æstimationem gratiamque suam, quàm valet apud Deum, omnibus hinc præsentibus, istam fortitudinem & constantiam obtineat : ut tam gravis tentationis victores, ad mortem usque in eadem victoria perseverantes, cum iis quos illa docuit in societatem, gloriamque triumphi admitti mereantur.

Amen.

S E R M O

P R O

Dominica in Ramis Palmarum.

Dictus in Cathedrali Ecclesia Maragnana

Anno 1656.

Alii autem cedebant ramos de arboribus & sternebant in via.

Matth. 21.

§. I.

Quandoquidem non subitaneis, sed ex præparatis debite cordibus prodeuntibus Deus gaudet & delectatur affectibus; miris semperque e vicioribus & arctioribus dispositionibus, Sancta mater nostra Ecclesia à S. Spiritu gubernata, eminens nos præparare cœpit, sollicitèque præparavit, ut condignè ad hanc diem devenientes, hebdomadam hanc sanctam quàm decentissimè ingrederemur. *Ad Sancta sanctorum*, sacratissimum templi Hierosolymitani locum ut perveniretur, tali Deus artificio introitum disposuit, ut tres primum stationes, tam situ, quàm spa-

tio mysteriosas transire oporteret; quantò enim erant interiores, tantò magis in angustum coibant. Prima & secunda, dicebantur atria; tertia, propriè templum. Per istas stationes veluti quosdam reverentiæ adorationisque gradus, ita dispositos, ut paulatim magis magisque angustarentur, tandem ad *Sancta Sanctorum*, perveniebatur. Similibus dispositionibus præviis vult, ordinavitque Ecclesia, ut Hebdomadam sanctam intraremus: quemadmodum enim *Sancta Sanctorum* sacerrimus erat templi locus, pari modo Hebdomada sancta, est sancta sanctorum temporis.

Stationum trium tantò angustiorum quantò interiorum, quas prævias jam emensi sumus, prima, tem-

tempus à Septuagesima usque ad Quadragesimam; secunda à capite Quadragesimæ usque ad Dominicam Passionis: tertia, ab eadem Dominica Passionis, ad præsentem usque diem Dominicam Palmarum includit. Incipiente Septuagesimâ luctum induerunt Altaria, cantusq; Ecclesiasticus dimisit Alleluja; & hæc cæremonia exterior præliminaritèr pœnitentiam denunciat, ut dissolutione restrictâ, sanctum Quadragesimæ tempus compuncti auspicaremur. Quadragesima, à cinerum pulverisque (qui sumus) exordium sumpsit; concionum frequentatione, conformibusque modestiæ, compunctionis, devotionisque Christianæ supplicationibus, tot secretis publicisque castigationibus, nec non violentâ adeò sanguinis proprii effusione continuavit: & Ecclesia omnibus istis pœnitentiæ argumentis nondum contenta, justum dolorem suum & luctum evidentiùs, contestandi causa, Altarium alas præteritâ Dominicâ penitus clausit, & ipsas Sanctissimas Jesu Christi crucifixi imagines, illo velo nigro nobis obtexit & abscondit, ut divino animarum nostrarum sponso sic obvelato, majore cum stupore, & sancto horrore, ad dies deveniremus, quos jam intravimus.

Pars III.

Antiqui (pro ut in S. Bernardo legitur) Hebdomadam hanc, ob tormenta, pœnas & cruciatus, quæ Christus Redemptor noster in ea sustinuit, & compassionem, dolorisque sensum, quo nos illis respondere fas est, Hebdomadam pœnosam appellant. Porro Ecclesia universalis Hebdomadam majorem eam nuncupat, quod potissima redemptionis nostræ Mysteria in ea sint peracta; maxima amoris extrema ostensa, & misericordiæ justitiæque divinæ evidentissimum & obstupescendum exhibitum sit exemplum. Nos universa hæc simul commemorando eandem vulgari nomine Hebdomadam Sanctam compellamus: sed nescio utrum opera nostra, & exercitia in ea tam Sancti nominis obligationi respondeant. Ego nunc tam scandalo motus ex eo quod quandoque accidit, quam zelo actus illius, quod hisce sanctis diebus videri & agnosci optimum foret; assumpti loco tantum prædicare vobis statui: quidnam cuique Christiano faciendum incumbat, ut Hebdomada hæc uti nomine, ita & res sit sancta. Materia nec pia magis, nec utilis, neque occasione congrua magis esse potest; si ille Dominus, qui hodie super civitatem Jerusalem flevit, divinos suos oculos in nostram conjiciens, suâ nobis

F f

gra-

gratiâ affiterit. Petamus illam per B. Virginis intercessionem, tam devoto cordium nostrorum affectu, ut eam obtinere mereamur.

§. II.

S.S. Augustinus, Basilii, & Petrus Chrysologus quadraginta illos Quadragesimæ dies, quadraginta diluvii universalis comparant diebus. In diluvio illo universali Deus quadraginta diebus pluit pœnas: hisce quadraginta diebus aliis pluit misericordias. Ea verò nostra est protervia, ut nec bonis, nec malis quicquam nobiscum efficere possit. Pœnis castigationibusque non emendamur: misericordiis non delinimur & mollescimus. Tandem argilla. Quemadmodum Argilla radiis solaribus indurescit; ita & nos favoribus cælestibus non tantum non emollimur, sed duriores evadimus. Quod illius temporis hominibus accidit in diluvio primo, nobis usu venit, in secundo.

Pluere cæpit diluvium Noë: hebdomadâ primâ impletæ sunt valles, imisque ædium partibus jam aquâ merfis, inquilini ad altiora ascenderunt: continuavit pluvia hebdomadâ secundâ, prævalentibusque aquis, ipsa petierunt domorum tecta: perseveravit pluvia hebdomadâ tertiâ, & ipsa jam transcendit tecta: hominesque

confugerunt ad turres: hebdomadâ quartâ necdum cessans pluvia, turrium altitudinem ad mediocritatem usque intumescendo excessit; & confugerunt homines ad montes: pluviam continuante etiam hebdomadâ quintâ, montium verticibus jam etiam aquâ absorptis, ad arbores tandem confugientes ex cacuminum ramis quasi suspensi pendebant. Hoc rerum statu alijs effugii locus non supererat, sed unum tantum è duobus restabat, scilicet, aut natan- do ad arcam se recipere, aut aquis suffocatum in diluvio perire. Utinam nos bene in hoc magno contemplantur speculo! & cheu- quot nostrum hodie in eodem versantur statu! à capite Quadragesimæ in præsens usque, Deus animas nostras occupare cæpit; nos verò retrogredi semper, & à Deo de hebdomadâ in hebdomadam elongari & fugere pergitur. Transit hebdomada prima Quadragesimæ, expectamus secundam; quâ similiter præteritâ, tertiam venire permittimus: hâc dissimulatâ speramus quartam: eâdem dissimulatione transmissâ quartâ, in quintam differimus negotium; hac quoque transeunte ad sextam tandem appellamus. In sexta & ultima spiritualis hujus diluvii hebdomada jam versamur, velut

Matth
21. v. 8.

velut illi primi diluvii homines, cum manibus in ramis arborum, vel cum ramis arborum in manibus: *Cedebant ramos de arboribus.*

Stantes nunc in die Ramorum, adistum devenimus diem, & ad istam præcisè devenimus hebdomadam, in qua jam nullus amplius effugio relictus est locus. Quid igitur nobis restat? vel suffocatos perire, vel resolutione captâ ad arcam enatare. Illi diluvii alterius natare & Noëtica in arca salvare se non valebant: quidam, quia longissimè aberant: alii, quia nihil de ea sciebant: & omnes, quia unum tantum ostium arca habebat, & hoc, clausum, Deo habente clavem, ut textus inquit. In nostro hoc diluvio aliter se res habet. Noë, est Christus Salvator mundi-que reparator: Arca verò, est crux ipsius, quâ genus salvavit humanum. Quod hoc tempore, ita ipse cantat Ecclesia: *Atque portum præparare arca mundo naufrago.* Typicus ille Noë portam non habebat, per quam Arcæ præsidium quærentes intromitteret. Noster verò Noë divinus quinque habet portas apertas, & quidem apertas in se ipso, ut intromittat & salvet omnes, qui ex ipso & cruce ejus salutem quærunt. O quantum diluvium hoc distat ab illo! In illo omnibus hominibus perditis, solus

Noë salutem est consecutus: In hoc solus Noë divinus est suffocatus: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me*: ut omnes homines evaderent salvi. Qui in diluvio illo perierunt, sunt illi, qui sibi persuaderi non permittentes, usque dum remedium subtraheretur, differebant. Nunquid etiam è re nostra, qui hunc diem attigimus, erit diutius differre ut cum illis pereamus? nullatenus, Christiani, ob amantis Christi merita, & sacratissima ejusdem Vulnera. Hos paucos saltem Hebdomadæ sanctæ dies bene impendamus, ut fructum ex eis referamus: omnibus reliquis Quadragesimæ diebus tam infructuosè jam transactis.

S. Basilii magnus inquit, cuiuslibet civitatis Angelos à principio Quadragesimæ, jejunantium & non jejunantium nomina in libro describere. Quemadmodum Parochi eodem tempore omnium parochianorum suorum nomina annotant, ut confessionis & communionis rationem ineant, ita & Angeli, jejunii. Sed præter binos istos libros, adhuc adest tertius de quo multò nos adhuc difficiliùs exonerare valemus. Et quis iste? est ille, quem in altari videtis. Primus liber est Parochi; secundus Angeli: tertius Christi. Singulis Quadragesimæ diebus

Psalm.
68. v. 3

Ecclesia

(contra usitatum reliquis anni diebus morem) novum nobis Christus præcipit legere Evangelium; & ex illo doctrinæ Christi diario examinabimur omnes, quotquot Christiano nomine censemur. Davidem de libro isto, universalis nomine Ecclesiæ, quæ ex hoc altari, & hac cathedra tam malè scitas nobis recitabit lectiones, loquen-

Pf. 138. v. 16. tem audite: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur; dies formabuntur, & nemo in eis.* Oculi tui, Domine (inquit Ecclesia) omnes meas imperfectiones vident, id est imperfectiones eorum, ex quibus ego consto & formor; qui sunt Christiani: omnes scribentur in tuo libro: formabuntur dies, & nemo in eis. Locus est obscurus, sed admirabilis. Quod Deus librum habeat, in quo defectus & peccata omnium, & nomina peccatorum, nec non dies, quibus sunt commissa, signet, notum quid & vulgatum est in Scripturis. Quinam verò sunt isti dies, qui formati vocantur, in quibus nemo invenitur? *Dies formabuntur & nemo in eis.* Vel maxime propriè dies sunt Quadragesimales, in quorum quolibet Christus specialem nobis proponit Evangelij formam, cui velut exemplari & actionum nostrarum idæ nos conformare, & reformare de-

bemus; hic enim sacri temporis hujus scopus est & intentio. Et quia nemo se reformat, neq; Evangelico diei illius proposito se conformat, hinc Propheta dies formari, neminem verò in eis inveniri inquit: *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Ita ut Ly Nemo, referatur ad *formabuntur*: q. d. *Dies formabuntur, & nemo in eis*, id est, formabitur. Dies dant formam, & nemo se illi accommodat; nam cum cujuslibet forma Evangelij qualibet ordinata sit die, pro vitij cujuslibet reformatione, loco ejus, quod emendatio & reformatio apparere deberet, eadem, & fortè majores adhuc continuantur deformitates.

O si liber iste sic appareret, uti conscriptus & notatus est, & in mente collatus divina! o si libro isto in oculis omnium aperto publicè recitari inciperet, quicquid singuli in hac Quadragesima aut fecerunt, aut facere neglexerunt; quantò suffunderentur rubore & verecundiâ multi, si de die in diem, cum Evangeliorum forma vitæ ipsorum deformitas conferretur! advenit primus Quadragesimæ dies, subsecuta quarta FERIA Cinerum, nec memoriam tantum mortis, sed ipsam nobis ob oculos posuit mortem; & quotnam correxerunt vitam? inspiciatur liber pro hac die: *Dies formabuntur, & nemo in eis.*

Tran-

Transiit dies, & nullus invenitur in ea, eandem continuamus vitam quasi nunquam finiendam, reddendæque rationis adeò oblitus, ac si Deus eam non foret exacturus. Adfuit prima feria sexta Quadragesimæ, lectum in ea fuit admirabile illud de inimicorum dilectione Evangelium, & quot, quæso, odia & rancores ex animo dimiserunt, & de vindictæ propositis contriti & pœnitentes in gratiam redire curârunt? *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Transiit dies, nec odia transierunt: adhuc talis adversatur tali, necdum sibi mutuò loquuntur, necdum mutuam sibi salutem impertiuntur; adhuc inimici ad invicem perseverant, adhuc scandalosi, & nondum Christiani, ut antea. Advenit Dominica de Tentationibus: quo pacto Christus illas nos vincere suo docuerit exemplo, cum tanto vidimus contemptu, cum sint tam naturales; tamque generoso & resolutio animo, cum sint tam validæ: verùm quot quantasve, eo viso, victorias reportamus à diabolo? *Dies formabuntur, & nemo in eis:* diabolus semper victor, & victor sine conflictu; ubi enim peccatur ex habitu, ibi nulla resistentia. Toties victi, quoties tentati; & quod pejus est, ante victi, quàm tentati: cum diabolo, multos ten-

tare non sit opus, illi enim ipsi tentationes pessimosq; quærent tentatores. Subsecuta adfuit Dominica secunda de Gloria: Vidimus Christum gloriosè transfiguratum, & S. Petrum in monte Thabor extaticum: & quotus quis præ cælestium desiderio, vel parumper à terrenis abstinuisset? *Dies formabuntur, & nemo in eis.* In tali similiter die Charta Blanca. Tantum terræ affixi, tam cæci, tam sepulti, tales talpæ in ea, ac si cælum creatum non esset pro nobis, neque nos pro illo: & quasi Filius Dei id nobis proprio sanguine suo non comparâset! Appropinquavit Dominica tertia, de dæmonio muto: & quot esse putamus, quia aliena silentio præmere, propria verò sua peccata, ut oportet, confiteri curaverint? *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Adhuc miser ille, adhuc misera illa, tanto jam tempore occultum gerens peccatum illud confiteri non resolvit; in qualibet proinde confessione novum sacrilegium addens, non considerando quod iusto Dei iudicio multis exemplis probato, loquela & confessio deficiat in morte, qui eam, prout oportet, neglexerunt peragere in vita. Adfuit tandem aliqua feria sexta, de Lazaro resuscitato, quadriduo jam mortuo; & quisnam aut juvenum, aut senum ejusdem

incitatus exemplo, è suo se se erexit sepulchro, in quo tot mensibus, immò tot fortè jam annis in vitiorum suorum sordibus putridus jacuit? advenère dies, quibus Samaritana, & Maria Magdalena memorantur conversæ, quarum una conditione vilior, altera nobilior: & quænam, quæso, mulier aut jam perdita, aut in perditionis discrimine constituta, propriæ suæ salutis dispendium considerans, apertis oculis suam conspexit cæcitatem? *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Eadem adhuc perseverant cogitationes & maledictæ sollicitudines; eadem adhuc foventur correspondentiæ, familiaritates, & occasiones; eadem adhuc vigent turpitudines & scandala: idem adhuc nutritur & ardet ignis, non nisi cum igne infernali finiturus.

Ecce Christiani, quomodo multi vestrum transegerunt Quadragesimam tot infructuosè perdendo dies, quibus, apertis oculis vos intus potuissetis conspiciere! semper aures vocibus obturastis cœlestibus: & corda divinis occlusistis inspirationibus. Transacti jam dies sunt irrecuperabiles sine remedio: ab hinc usque ad feriam quintam proximam (quam sibi vel maximè incutiæ reservârunt conscientiæ) non nisi tres flu-

ent dies: nunquid & hosce infructuosè transmittere consultum est?

Evomitur à Balena (uti sæpius audistis) in littus Ninive Prophetæ Jonas vastissimam & populosissimam illam civitatem ingressus, prædicando elatâ voce intonuit: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Iona 3. v. 4. Sic habet textus vulgatus Bibliorum, quibus hodie Ecclesia utitur. Septuaginta verò interpretes, etiam Canonici, loco quadraginta dierum, ponunt tantum tres, & Jonam dixisse inquirunt: *Adhuc tres dies, & Ninive subvertetur.* Omnes textuum horum dissonantiam & difficultatem cernitis; nam si certum est, Jonam dixisse: *Adhuc quadraginta dies*: quomodo huic concordare poterit, quod dixerit: *Adhuc dies tres?* Isid. Pelus. S. Isidorus Pelusiota dubium admirabiliter solvit, dicens: utrumque dixisse Prophetâ, non eodem, sed temporibus diversis. Exordiendo prædicationem dixit: *Adhuc quadraginta dies*: concludendo verò ait: *Adhuc dies tres.* Casus hoc modo se habuit. Ingressus Jonas die primâ prædicavit, dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*: & plurimi Ninivitarum verba peregrini risibus exceperunt. Illucescente altero die, Prophetæ prædicationem eandem continuavit, sed unum detrahen-

do diem, scilicet jam præteritum, dixit sic: adhuc triginta novem dies, & Ninive subvertetur: verum qui riserant primam, similiter prædicatione exploserunt secundam. Illucescente die tertio assumptum idem Jonas intonare perrexit: adhuc triginta & octo dies, & Ninive subvertetur, & Auditores mali fecerunt ut ante. Transierunt decem, viginti, immò triginta dies & Jonas semper imminuendo numerum dierum prædicare perrexit, usque dum tandem ad numerum trigessimum septimum pervenit: quando juxta septuaginta Interpretum textum: *Adhuc tres dies & Ninive subvertetur.* Hi enim solummodò, indulti ipsis placiti divini complemento decrant. Videntes igitur rebelles & obstinati, non nisi tres sibi superesse dies, quamvis eòusque tam fuissent insensitivi & pertinaces, ipsa temporis brevitate stimulati in se sunt reversi. Convenientem suis culpis Prophetæ comminationem considerando, non hominis illam, sed Dei vocem credentes, periculumque jam in foribus adesse agnoscantes, quod non æstimârant, dum adhuc eminùs interminaretur; ex toto se corde convertere resolverunt. Capitibus cinere conspersis, & extoto ciliciis & sacco induti, universale indicunt jejuniū tam

arctum, ut vel minimum cibi gustare illicitum esset, humi prostrati, pectora tundunt, & cælum pœnitentiæ fletibus & ejulatibus implent. Et à Rege usque ad civitatis infimum, ab hominibus usque pecora & bruta animantia rigidissimam illam & notatu dignam egere pœnitentiam, quâ interminatam sibi punishmentem reconciliato jam Deo, peccatisque remissis evaserunt.

Ninivitæ erant Gentiles: Nos gratiâ Dei sumus Christiani. Quælibet civitas est Ninive major; & quælibet domus Ninive est minor: & quælibet anima major Ninive utraque. Quamvis omnino die ad Deum convertere possumus; tempus nihilominùs à divina nobis misericordia, pro pœnitentiâ agenda singulariter assignatum, est illud Quadragesimale, quadraginta dierum. Horum dierum maximus, in quo omnes, vel ex vera devotione, vel pia consuetudine, & cæremonia, ad pedes Christi prostrati, indulgentiam ab eo in Sacramento petimus uno, eundemque recipimus in altero, est dies feriæ quintæ sive cœna Domini. Hoc magno die, pro cujusque dispositione convertuntur aut subvertuntur Ninives: vel convertuntur aut peruntur animæ, sicut illa Judæ.

Resi-

residuos tantum huic ultimo numerate dies, nec plures quàm tres invenietis: *adhuc tres dies.* Prò quanta foret infelicitas, quàmque charactere, & pietate Christianâ indigna, si illi, qui Gentiles imitati sunt in differendo, eosdem non æmulerentur, quamvis tardè se convertendo! Ninivitæ, inquit Christus, in die judicij consurgentes condemnabunt populi istius duritiam & incredulitatem, cui Christus, non subsequente conversione infructuosè prædicabat. Reverentiæ ergò in Christum, eos contra nos consurgere non patiamur. Si Ninivitæ sine fide, sine Baptismo, si flagitiosissimus omnium hominum Rex eorum Sardapalus, tam angusto se termino videndo constrictos, cognita periculi propinquitate mediis tam extraordinariis remedium quæsierunt: quare nos, quibus expansis Deus brachiis illud tam promptè & expeditè, à tot jam diebus offert illud respuamus?

Concludamus veritatem agnoscere, antequam indultum nobis transeat tempus: *ecce nunc tempus acceptabile.* Resolvamus seriò tractare de salute, antequam portæ occludantur misericordiæ: *ecce nunc dies salutis.* Vel decrevimus quandoque nos convertere ad Deum, vel non: si non, quare

Christiani sumus? aliâ spatiosâ magis viâ ad infernum tendere poteramus. Verùm si nullus tam infensus est animæ suæ hostis, quin saltem aliquando eandem ex dæmonis potestate ereptam, Dei manibustradere cupiat & intendat, quando, quæso, iste aderit dies? quinam, quæso, proposito huic opportuniore aut sperari aut haberi possunt, quàm hi Hebdomadæ Sanctæ? quinam quæso, dies petendæ & impetrandæ à Deo peccatorum veniæ congruentiùs deservire possunt, quàm illi ipsi quibus Deus, pro meis in crucem actus est peccatis? quinam denique dies ad participandum ex meritis sanguinis Christi magis conveniunt, quàm illi, quibus idem sanguis profusus est? præsens, pæsens, & non futurum tempus acceptum est Deo: *Ecce nunc tempus acceptabile.* Dies hi, dies hi, & non secuturi incerti & deceptorii, dies sunt salutis. *Ecce nunc dies salutis.*

§. III.

Supposito igitur, Christiani, hocce esse tempus, & hocce esse præcisè dies, quibus elapsis, nulli ad appellandum restant: nostrâ nunc interest, deperditum restaurare, illosque nobis dies veræ contritionis actibus devotionisque exercitiis reddere fructuosos, quo

Heb-

Hebdomada hæc Sancta , qualis in te est , in nobis quoque Sancta existat. Præcisos ab arboribus ramos , quibuscum occursum est Christo, *cædebant ramos de arboribus*, quamvis S. Matthæus non specificarit, S. Joannes ex palmis, S. Lucas de olivis fuisse asserit. Proinde binis hisce , per ramos istos significatis affectibus Christum sequi ; omnibusque passibus ipsius inhærentes , humilitatis hæc officia sacratissimis pedibus ipsius exhibere nos oportet: hoc enim verba ista innuunt : *& sternebant in via*. Palma patientiæ est symbolum ; sicut oliva compassionis & misericordiæ: & duo hæc mysteria ramorum illorū apparatus & differentia includebat. Pati & compati. Hoc modo benignissimum Regem Redemptoremq; nostrum longè sanè gratius comitabimur & excipiemus , quàm ingrata illa & inconstans Jerusalem fecit ; si non tantum hoc , verum omni die aliquid cum ipso fuerimus passi , & compassi. Quod totum S. Paulus uno tantum verbo comprehendit, dicens: *si tamen compatimur*. Unū est compati, alterum cum eo pati: compati est illi compati. Similiter pati, est cum eo pati: passionē à nobis merentur ejus pænæ & ærumnæ; sicut compassionem ejus amor. Totæ sacra corporis animæq; Christi

humanitas multum nobis semper præmeruit, sed nunquam tantum, quantum hisce diebus : patiendo imitantes ejus tormenta & cruciatus, sacratissimum ipsius comitabimur corpus: compatiendo devotâ meditatione ipsius recolentes dolores, sanctissimam ipsius comitabimur animam.

Dico igitur, quantum ad corpus, aliquem hac hebdomada dolorem & molestiam quinque sensibus inferendam , quemadmodum Christus in omnibus est passus. Adam & Eva in unico tantum peccato omnibus quinque peccârunt sensibus. Peccârunt auditu, serpentem audiendo: peccârunt visu, fructum aspiciendo; peccârunt tactu decerpando : peccârunt odoratu, eum olfaciendo: peccârunt gustu, illum comedendo. Omnibus istis sensibus quinque primi nostri peccavêre parentes ; & nos tam miserrum, quàm culparum hæredes in omnibus peccamus infinities. Et quoniam Christus pro peccato Adami nostrisq; omnibus satisfactorus advenerat, in omnibus quinque sensibus pati voluit.

Passus est in sensu Visûs , omnium Discipulorum suorum fugam, & unius eorum tam proditoriam sui traditionem , alteriusque eorum ternam negationem videns : se capi , ligari , captivumque per

plateas publicas, & de tribunali ad tribunal indignissimè raptari potius, quàm duci cernens: oculos sibi velari, vestibus se in Prætorio nudari, exutumque in oculis totius mundi, & inter duos latrones medium constitutum conspiciens: super omnia desolatam suam Matrem ad pedem crucis stantem aspiciens, in cuius corde & oculis ter denuò crucifixus erat. Denique mea vestraque coram intuens peccata, quibus non minùs, atque illos, qui præsentés aderant illà horâ, tanto nos amoris suo ingratos futuros prævidebat.

Passus est in sensu Auditûs, proditorium illud *Ave* ex ore Judæ audiens; crimina falsa que contra se allegata testimonia audiens; voces clamoresque, quibus isdem, qui hodie Regem illum acclamârunt, mortis in eum sententiam extorquebant, ipsamque mortis sententiam, quâ ab iniquissimo iudice latâ, hostium suorum voluntati tradebatur; malefactorem, populique seductorem se publicè proclamari audiens: injurias, blasphemias, criminationes, opprobria quibus pendens è cruce à Principibus Sacerdotum, ipsisque supplicij ejusdem fociis latronibus impetebatur aribus excipiens: toto illo Passionis tempore ne vel ullum à quoquam consolationis audiens verbum, ille

Dominus, qui & factis & verbis tot fuerat consolatus.

Passus est in sensu Odoratûs, inter fœtores & horrores Montis Calvariæ, à calvariis ossibusque malefactorum, qui ibidem morte plectebantur sic vocati; quæ, quia non nisi obiter & neglectim à lictoribus sepeliebantur, vel à canibus eruebantur, per totum dispersa montem, promiscuè sanguinibus carnibusque putrefactis infamem illum locum, horribilem, fœtidum, olfactuique intolerabilem reddebant. Et quoniam peccatorum nostrorum expiator non solum locum mortis, verum etiam loci circumstantiam elegit; ad satisfaciendum in eo, pro Olfactûs nostri excessibus, tam horridum & malè olentem esse voluit.

Passus est in sensu Gustûs, non solum ex felle & aceto sibi propinato, sed multò amplius ex ardentissima illa, omnes cruciatus excedente siti, quæ patientissimum Redemptorem levamen petere compulit. Prævalente verò plura pro nobis patiendi desiderio, vi naturæ, in Humanitate jam debilitata & exhausta, delibata tantum aceti acrimoniâ, fellisq; amaritudine Gustûs affligendi causâ degustata, liquorem sumere recusavit, ne temperaretur ardor, & restingeretur sitis.

Deniq; passus est in sensu Tactûs,

non relictâ vel parte minimâ in toto corpore ipsius sacratissimo parte, specialis tormenti & doloris experte. In brachiis passus est funes & catenas; in facie colaphos & alapas; in capite spineam coronam: in humeris pondus crucis: in lateribus millenos flagellorum ictus: in manibus & pedibus clavos: in omnibus ossibus, nervis, venis, arteriis, distensionem, luxationem, suspensionem, cruciatum, violentiam plûs quàm læthiferâ, tribus horis in cruce pendens donec in ea expiraret.

Si igitur Deus meus tam dira, hisce diebus in suis quinque sensibus solo amore mei perpeffus est; nunquid iustitia exiget, ut & ego in omnibus quinque sensibus meis aliquid patiar amore ipsius? nullum tam ingratum cor fore spero, & insensitivum, quin hac ratione moveatur: *Hoc enim sentite in vobis, quod est in Christo Iesu*: inquit S. Paulus. Quod Christus sensit in se, hoc nos sentire debemus in nobis: ille amore nostri, & nos amore ipsius. Porro si devotio vestra nôsse cupit, aut me interrogat, quonam pacto reciprocè sensus nostros practicè mortificare oporteat: dico primò. Ut mortificemus Visum, singulari incedendo modestiâ, & circumspectione, objecta creaturarum oculis denegando; & in specie à

magis placitis eos avertendo quæ à Deo magis nos elongant. Oculis Deus duo committit officia, videre scilicet & flere: & ad flendum potius quàm ad videndum creati videntur; cæci etenim non vident, & flent. Agite, cum tot nunc oculis indulserimus dies ad videndum, nunquid non ipsis jam fatigatis aliquot feriarum dies assignabimus, quibus quiescant in fletu? deplorent oculi nostri peccata nostra, in specie plorent vehementer, quod non potius cæci fuerint conditi, quàm Deum offenderint. Ah quantò præstitisset oculis caruisse, quàm eisdem te offendisse?

Sensum Auditûs mortificemus subtrahendo nos hebdomadâ hac ab omnibus colloquiis & conversationibus, non illicitis tantùm & otiosis, verùm etiam licitis. Auditum in lectionem commutantes, indies librum quendam spirituales legamus, in quo Deus nobis loquatur & nos illum audiamus. Non exercitatis in orando faciliùs fructuosiusque est legere. In lectione Deus loquitur nobis: in oratione loquimur Deo. Prò quot & qualia (quæ non audivisse meliùs fuisset) toto anno audivimus ab hominibus! Itaque hisce saltem diebus consultissimum erit audire Deum.

In sensu Olfactûs perparum viris in hac terra mortificandum videtur, non enim hoc in ea vitium deprehendo. Si qua in Mulieribus superfluitas & abusus reperitur, meminerint Mariam Magdalenam aromata sua & unguenta ad pedes Christi effudisse. Et efficacius ea deinceps detestentur & abhorreant semper, hæc ipsa unguenta, ultimam ejusdem Domini dispositionem ad mortem fuisse nôrint. Quia Maria Magdalena effudit unguenta, hinc in Juda excitata fuit cupiditas & concupiscentia: quia in Juda excitata fuit concupiscentia, hinc de proditione & venditione tractavit. Vendidit enim Magistrum suum, quem captivârunt & occiderunt. Idcirco inquit Christus (juxta literalem sensum) *Mittens hæc unguentum*

Matth. 26.v.12. hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Ac si dixisset; unguenta sepulturæ meæ deserviunt; mortem enim meam occasionem præbent.

Sensus Gustûs quamvis totius Quadragesimæ curriculo jejuniis se mortificârit ordinario; peculiari nihilominus hisce diebus mortificatione eundem exercere consultum videtur. Multi Sanctorum in eremo integram hebdomadam jejuni transigebant: multæ personæ quoque diversorum Ordinum & conditionum, non in ere-

mo, sed in ipsis etiam aulis, à feria quinta usque ad Sabbathum jejunant. Potissimis hujusce hebdomadæ diebus Principum quorundam stylus est, non nisi herbas & legumina ad mensam admittere: hisce diebus assignata sunt jejunia in pane & aqua: saltem deliciis eos dedicare nefas est. Deus agnum paschalem cum lactucis manducari præcepit agrestibus; agreste enim & insipidum optimè disponunt hominem ad dignè comedendum in Sacramento, feriâ quintâ Agnum Divinum.

Sensus Tactûs tanquam vilior, & in peccando frequentior cæteris omnibus justè & meritò hisce diebus majoribus mortificationibus exercendus est. Quando Urias ex castris nuncius ad Regem David venerat, mandavit illi Rex, ut abiret in domum suam & quiesceret: at ipse quid respondit? quæso Domine, Dux meus Joab sub dio dormit, & ego in lecto meo quiescam? non faciam tale quid in despectum ejus: & egressus foras ante portam aulæ inter custodias alcubi in assere cubando dormivit. Lectus, in quo ultimum suum cepit somnum Dominus noster dulcis Jesus, qualis fuerit probè nôstis. Æquumne igitur erit, dum ille lecti vice tam durum & immitte Crudis habet lignum, corpus nostrum æquè

æquè, ut aliis diebus, molliter quiescat: rationi congruum & consilium est, aliquo saltem hocce dies ab aliis discrimine differe. Rex saltem noster, ejusque filij, à feria quinta usque ad Dominicam, non incubant lectis, nec sedent, nisi in terra semper Christo Domino assistentes, nec diu, nec noctu è Capella Regia egressi. Hæ sunt noctes, hi sunt dies pœnitentiæ deputati: istis noctibus debentur pedes excalceati & nudi, istis noctibus ordinatæ sunt disciplinæ, istis denique diebus ac noctibus cilicia sunt gestanda. Quàm rara cilicia erunt Maragnanæ! verùm in hocce sitis excusati.

Ninivitæ pœnitentiam agere resolvers, non homines solùm sed ipsa etiam animantia cilicii operiri mandârunt. Quod tam universalis fuerit pœnitentia non equidem miror, si quidem contritio vera ad extrema ista descendit. Hoc quod admirari meritiò pluri mi possint, est, quod, cum tam ampla & populosa foret civitas, ut ultra centum viginti millia infantium haberet; incolæ verò tam depravatæ & flagitiosæ essent vitæ, ut Deus civitatis subversionem fu-erit comminatus, tanta nihilominus ibidem fuerit ciliciorum copia, ut tanta hominum, virorum, mulierum, puerorum & infantium.

um, imò & animantium immensitas illis potuerit operiri. Nisi scriptura id assereret, res incredibilis meritiò videretur, facilem nihilominus fidem meretur. Non requiritur ut cilicia ex pilis camelorum sint contexta sicut illud Joannis Baptistæ: ex quacunque materia aspera sit cilicium, si tantum devotio, illudque gestandi voluntas non desit. Fratrem habuit Societas nostra Ludovicum Gonzaga nomine, hæredem Marchionum de Castilhône in Italia: porrò quia ædes paternæ plura continebant instrumenta equitaturæ, quàm agendæ pœnitentiæ; devotus adolescens acceptas calcarium rotulas vice cilicij, utrique lateri suo applicabat. Et hoc modo admotis lateribus suis calcaribus, tantâ alacritate viam virtutis perfectionisque decurrit, ut viginti tres vitæ annos necdum affecutus, meruerit (uti jam est) annumerari Beatis: proinde pro ciliciis necessariis non sunt cameli, neque texturæ, si devotio tantum, & bona non desit voluntas.

Hisce mortificationis exercitiis, quinque sensus nostros, hac hebdomada pœnis Christi conformari oportet. De aliorum continentia vitiorum non loquor: scio quippe quod in Christianorum terra versetur. Ast quoniam simul in terra degimus militum, in die Ra-

Ps. 21.
v. 19.

Iohan. 19
v. 24.

morum etiam ludorum domos, & tabernas claudi, officialesque nihil horum vel perditissimo etiam militi indulgere debere adverto. Conqueritur Christus per Prophetam, quod in die passionis suæ milites super vestimentis suis lulum aleatorium habuerint: *Et super vestem meam miserunt sortem*, & ita factum est: Crucifixores enim, Christo jam cruci acclavato, sumptis & jactis aleis luserunt, cuinam sacrum ipsius vestimentum sortitò obtingeret. Et mox Evangelista adjungit: *Et milites quidem hæc fecerunt*. Etiam fuerunt milites, qui crucifixerunt: sed non ad hoc Evangelista se reflectit, quod crucifixerunt; sed quod super vestimento ipsius luserunt: crucifigere enim Christum, obedientiæ superioribus debitæ fuit actus, super vestimentum autem ipsius sortem mittere, privatæ erat pravitatis. Nostis quinam instar istorum hisce ludant diebus? solum qui crucifigunt Christum, sortemque super vestem ipsius mitterent, si haberent. Narrabo vobis, quid mihi in Anglia contigerit. Aderant mihi duo Lusitani, qui Dominicâ die in hospitio in aleatorio ludebant: prodibat hospes irâ & indignatione succensus, inquit: agedum Domini, nunquid domum meam incineres redigi vultis? domum ex-

uri? inquit illi; & quare? quia est lusus, qui foris audiri potest, qui si Magistratui innotesceret, de me jam actum foret. Ita dicebat homo iste: & ita deberet esse. Et quod magis miremini, civitas seu oppidum vocabatur Douresium, portus, & scala maritima, ubi ad unum omnes, nemine excepto sunt Hæretici. Prò pudorem & verecundiam pro nobis, qui tantum de nomine gloriamur Catholico! si in locis hæreticis sacrilegium reputatur, communi Dominico die ludere aleis, quid, quæso, erit, his aliisve ludis vacare hebdomadâ sanctâ, in terra, ubi crux, & crucifixi imagines adorantur, nec non mortis ipsius mysteria recoluntur & celebrantur? Hæc quoque ex mortificationibus ipsum corpus afficientibus una esto.

§. IV.

A Nimæ verò quid agendum? corpus imitandum. Corpus cum ramis palmæ, anima cū frondibus olivæ. Anima hisce diebus, ex corde faciat montem Calvariæ, erectoque ibidem Crucifixo; hoc modo dolores ipsius contempletur. O si quis modò eos contemplando assequi, & silendo posset effari! Amici Job ipsum in suis miseriis & ærumnis visitantes, teste scripturâ, integrâ hebdomadâ ejusdem contemplatione suspensi, quasi

quasi elingues, nullo prolato verbo substituerunt. Idem hebdomadâ hac animabus nostris faciendum incumbit, si dulcissimi Jesu veræ sunt amicæ. Contemplandum, tacendum, & obstupescendum. O contemplationem! ô silentium! ô admirationem! ô stuporem! in tribus tantum, hac durante suspensione, animabus nostris semetipsas interrogare permitto. Quis patitur? quid patitur? pro quibus patitur? ô qualis hæc meditatio, pro æternitate!

Quis patitur? Deus: Ens illud infinitum, æternum, immensum & omnipotens: ille, qui cælum terramq; verbo creavit uno, & in nihilum redigere potest altero. Ille in cujus conspectu Principatus, Potestates, Dominationes, omnesq; hierarchiæ contremiscunt. Ille Deus cujus magnificentiam, cujus maiestatem, cujus excellentiam incomprehensibilem, ipse solus plenè & integrè cognoscit, nullusq; intellectus creatus ob distantiam infinitâ aliquatenus assequi sufficit, iste, iste est qui patitur. Hic admirandum subsistere paulisper oportet. S. Bernardus hæc considerando stupore & admiratione absorptus, in hæc verba prorupit: Ergo credendum est, quod iste sit Deus, qui flagellatur, qui conspuitur, qui crucifigitur? q. d. Estne possibile, credendum esse, ipsum, qui tot in-

urias, & contumelias, imò ipsam patitur mortem, esse Deum istum immortalem, impassibilem, æternum principii expertè, omniumq; entium principium & fontem? idem prorsus ille est; iste enim nec Deus, nec fides nostra fides esset, nisi ille fecisset, & nos crederemus, quod humanam omnem excedit capacitatem. Hinc Isaias de passione loqui disponens, tanquam Prophetæ omnium aliorum eloquentissimus, ab hac interrogatione exorsus est: *Quis credidit auditui nostro?* q. d. quis fidem habebit illis, quæ ex ore meo audiet? tantum patiens distat ab illis, quæ patitur! & iste est Deus. Ecce, annon admiratione quid dignum hîc occurrat?

*Isai. 53.
v. 1.*

Considerato jam, quod Deus sit, qui patitur; considerandum sequitur quid patitur. Nec solùm ad memoriam revocandum est, quod ipsum exterioribus in sensibus sacri sui corporis jam passum vidimus; sed multò potius considerandû & ponderandum, quod intus in anima omnibusq; ipsius potentiis perpassus est. Duplici nomine, geminâq; similitudine Redemptor noster nobis innuit, quod sua in passione pro nobis sustinuit. Nomine & similitudine calicis, dicens S. Petro: *Joan. 18. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illud?* & nomine & similitudine Baptismi, omnibus loquens

Disci-

Discipulis: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur?* ita ut Christus, quid pro nobis passurus esset, declarando, modò illud calicem, & modò Baptismum vocet: & quare? quia Baptismus exteriùs, & calix interius recipitur: & Christus Redemptor noster totà suà durante passione, non solum cruciatus & tormenta exteriùs, verùm etiam, & multò quidem amplius, animæ martyrìum & afflictiones sustinuit. Exteriùs flagellorum, spinarum, clavorum, lancearq; tormenta sustinuit, quibus totus sanguine perfusus fuit, ideo ea Baptismum appellavit: Interius tristitias, mœrores, tædia, timores, angustias, & agonias perpassus est, quæ nullo admoto adhuc ferro ex omnibus ipsi venis in

Matth. 26. v. 38 Horto sanguinem expresserunt, animamque ad mortem usque afflixerunt: *Tristis est anima usque ad mortem.*

O si quis profundè in ipsa interiora animæ Jesu ingressus, quid in sacratissimo & secretissimo trium potentiarum consistorio, tot horis agitatum & collatum fuerit, audire potuisset! Memoria, omnium ab origine mundi hominum repræsentabat peccata, pro quibus divinæ satisfaciebat justitiæ: Intellectus, paucitatem considerabat & ponderabat eorum, qui infiniti

tormentorum istorum pretii participes sese reddituri erant: Voluntas verò colliquefcebat dolore, videns tot animas suâ perire culpâ, nullo tantæ jacturæ solatio sibi relicto: & hæc tristitia totam Salvatoris nostri animam occupans tribus acutissimis eam clavis configebat. Hic nunc secundò subsistendum, & tam super infinito amore ipsius, quàm nostra cæcitate obstupescendum. O Domine, quot fortassis eorum, qui nunc in hac Ecclesia præsentés, tunc videris tuam in agoniam adigentes animam, eò quod suas in damnationem animas essent præcipitaturi! Quilibet consideret seipsum, utrum ex eorum sit numero, periculumque suum attendat, dum tempus adhuc favet.

Iste est Deus, qui patitur, isti sunt dolores & cruciatus quos sustinet: restat tantùm videre, pro quo patitur. Nisi à fide aliter doctus essem, pro cœlo ipsum pati opinarer: Solem enim tenebris obductum, luctuque indutum conspicio: propter terram Deum pati putarem; illam enim contremiscescere, & è suo evelli centro intueor: propter lapides illum pati existimarem; eos enim ad se invicem collidi, scindi, & sepulchra aperiri cerno. Propter templum Hierosolymitanum illum pati cogitarem

rem; Velumen enim *Sanctis Sancto-*
rum oppansum, à summo deor-
 sum scindi video. Pro mundo
 hoc elementari illum arbitrarer
 pati; omnia enim elementa con-
 fusa, perturbata, attonita ex pro-
 digiis stupendis conspicio. Ast
 non sunt istæ creaturæ, pro quibus
 patitur Deus, quamvis omnes
 suum confiteantur pati creato-
 rem: & cùm irrationales & in-
 sensitivæ existant, cum eodem vo-
 luerunt finire, quando ille mor-
 tem voluit subire. Pro quibus-
 nam igitur patitur author naturæ,
 & pro quibusnam moritur author
 vitæ? pro me, vobis, & omnibus
 hominibus. Pro nobis, & solum
 pro nobis patitur Deus: pro no-
 bis, & solum pro nobis patitur,
 quicquid patitur. Pro nobis, quia
 postquam nos creavit, illum non
 reveremur: pro nobis, quia post-
 quam nos redemit, illi non obedi-
 mus: pro nobis, quia postquam
 nos sustentavit, ei non servimus:
 pro nobis, quia postquam pro no-
 bis mortem oppetiit, illum non a-
 mamus: pro nobis, eò quod ipsum
 semel in crucem actum millies de-
 nuò crucifigimus: pro nobis, quia
 expansis nos invitando brachiis vo-
 cantem audire contemnimus: pro
 nobis denique; scientes enim,
 quod judicaturus nos adveniet,
 cælumq; non offendentibus pro-

mittat: prælegimus infernum si-
 ne illo, quàm cælum cum ipso.
 Hoc homo quilibet mortaliter
 peccando facit; & facere pergit,
 quousque à peccando non desistit;
 ut clarè pateat, utrum non solum
 majorem admirandi, verum judi-
 cium etiam suum captivandi ha-
 beat rationem.

§. V.

Ista sunt, Christiani, tria illa pun-
 cta brevía & profunda, hisce
 paucis diebus seriò & devotè me-
 ditanda, quæ iterum repeto ut me-
 liùs memoriæ hæreant: Quis,
 Quid, & pro Quibus patitur.
 De vestro spero pio affectu, fo-
 re ut non hisce Hebdomadæ san-
 ctæ tantummodò, sed omnibus vi-
 tæ vestræ diebus hanc assumatis
 devotionem, adeò debitam illi,
 qui nostrum promeritus est amo-
 rem, amore nostri suam exponen-
 do vitam. Porro nemo se excu-
 set obtendendo quod meditari aut
 discurrere ignoret; non enim dis-
 cursus, sed voluntatem & affectus
 desiderat Deus: immò ne nostras
 quidem exigit voluntates solis me-
 moriis contentus: *Hoc facite in*

meam commemorationem: Filii, in-
 quit Christus, dedi vitam, dedi
 sanguinem, me ipsum amore ve-
 stri dedi totum, nec aliam à vobis

exigo mercedem, quàm ut mei reminiscamini. Ex omnibus, quæ Filius Dei in vita sua & morte aut dixit aut fecit, nihil æquè valet ad emolliendum quodlibet cor hominis, ac ultima illa recommendatio, quando discessit à nobis. Quod amore hominum Deus factus est homo, & amore hominum mortuus, ab eisdem exigit, ut reminiscantur ipsius. O Amor, ô pietas divina! ô duritia, ô ingratitude humana! usque adeò amabilis & benignus est Deus, ut nos sui memores esse velit; & nos tam sumus duri & ingrati, ut Deo id ipsum à nobis petere sit necessarium? non me sic emollit, non me sic ad compassionem movet totum illud quod Christus fuit passus, uti illud quod in corde ipsius, & in cordibus nostris dolorosa hæc recommendatio prodit. Et quàm, quæso Christiani, indignum & probrosum foret, aut jam est cordibus nostris, tam bono memoriam tantùm nostram petenti Domino, illam adhuc denegare!

Eja, pro sanguinis, mortis, omniumque Jesu Christi tormentorum quæ sustinuit reverentia, saltem hisce sanctis, hoc nec sit, nec fiat diebus. Cruciatuum & dolorum ipsius recordemur; poenarum recordemur & vulnerum, & super omnia, ejus recordemur

amoris. Cum hac memoria surgamus mane, cum hac memoria incumbamus vespere, noctisque partem ei consecremus. Et specialiter istam vobis memoriam recomiendo in Ecclesiis, aut dum Ecclesias visitatis. Magna est illa hominum miseria & infirmitas, nec minor diaboli astutia, qui in hac quoque Hebdomada sancta, suos nobis tendit laqueos, ex propria nostra devotione contextos. Ecclesiæ non ad ostentationem, vel ex curiositate, aut ad videndum, quis vadat, quomodo vadat, aut quocum socio vadat frequentandæ sunt: verùm defixis humi oculis, menteque sollicitè in se collectâ, considerando, quod eodem die, similibusque passibus, Deus bajulans crucem ad moriendum pro me, ne ego morerer æternum, tantaque tormenta, ut me ab illis inferni liberaret, patiendum perrexerit. O quàm præclara & efficax est memoria ista, ad eliminandum omnia alia noxia cogitationum phantasmata! denique ad Ecclesiam venientes imaginari sibi oportet, ad Montem se venire Calvariæ (quod sola non est imaginatio; sed de fide veritas, ibi enim realiter Christus adest) idque reipsa & practicè facere, quod facerent, si Christus esset affixus cruci, & idip-

idipsum coram oculis cernerent.

Cum tali modestia, & consideratione frequentandæ & visitandæ sunt Ecclesiæ, & cum tali, immò longè majore modestia & consideratione officiis assistendum est divinis: non circumspiciendum, fabulandum, negotiandū, quod non nisi maledictum redolet abusū, qui cum in aliis Christianis ignoretur regionibus, in Hispania tantum & Lusitania (ubi tantum nos gloriamur Catholicos) non sine maximo Hæreticorum scandalo & detestatione invaluit. Utinam in Ecclesiis nostris sic assisteremus divinis, sicut illi in suis, tam sacro indignis nomine assistunt, ubi neque altare, neque crux, neque Christus est! Ejusdem Christi amore, Christiani & Christianæ, tantum ne committamus dedecus, neque fidei tam publicam & manifestam inferamus injuriam & scandalum, dum eundem illum Dominum, quem in Sacramento præsentem habemus, in Calvario pro nobis crucifixum indubitanter credimus. In Calvario astiterunt Christo B. V. Maria Domina nostra, S. Joannes, S. Maria Magdalena, & aliæ Mariæ: & est notatu dignum, quod nulla earum, apud omnes quatuor Evangelistas, vel verbum locuta fuisse legatur. Omnes videntes, considerabant quod age-

batur, at nemo loquebatur. Passionis quippe mysteria summâ sunt attentione recolenda, & summo silentio meditanda.

Omnes igitur, diebus hisce, exiguum hocce (à quo nemo se excusare potest) offeramus sacrificium: & in qualemcunq; satisfactionem pro tantis, quibus Deum nostris offendimus linguis, offeramus illi non loqui aliis, nisi ipsi soli; saltem dum præsens nobis adest. In cæteris omnibus hucusque dictis, quilibet sui se fervoris devotionisq; dictamini accommodet; ab hac verò modestia, silentio & reverentia in Ecclesia Christus neminem exceptit. Christianos nos esse meminimus, & in aliquo nos tales esse apparere oportet; & quod de sermone hoc, & omnibus aliis acceptis à me monitis strictam à vobis Deus exiget rationem. Ad mentem & memoriam revocemus, quot nobis infructuosè transierint hebdomadæ: contingere quoque potest hanc præsentem quibusdam nostrum fore ultimam. Quot hebdomadam viderunt præteritam, qui non viderunt istam? & quot videbunt præsentem, non visuri secuturam? certi hanc hebdomadam, nobis vitæ fore ultimam, quid faceremus? eja faciamus illud igitur, nec timore mortis, sed Jesu Christi amore faciamus!

Ah, Domine Jesu, verba mea glacie sunt gelidiora, & corda ista, sine tua gratia, ære sunt duriora ! expirans in cruce, caput in pectus inclinâsti significaturus quod oculos tuos in te & nos; in cor tuum & peccata nostra esses conjecturus. Ex hoc ipso corde tuo lanceâ transfossa duo exiêre liquores, quibus tuam formâsti Ecclesiam : egrediebanturque simul spiritus vitales, vitæ & gratiæ, quibus illam reformâsti : & quemadmodum visum contulisti te percutienti : sic licet eodem à nobis modo sis vulneratus & offensus (cùm semper in corde tuo nostri vivat amor) lucis ex eo prodeat radius nostras illuminans cœcita-

tes. Fructificet, Domine Jesu Christe, ille sanguis, animasque nostras egressa ex pectore tuo irriget aqua : quæ omnes amore tuo victæ, & ad crucis tuæ pedem prostratæ, contritæ & humiliatæ, omnium culparum suarum & offensarum hucusque commissarum veniam deprecantur. Nunquam te offendemus amplius, nunquam amplius, eò quod es, qui es. Ita promittimus, firmissimèque protestamur : & ita, clementissime Jesu Christe, de infinita tua misericordia, de Passionis tuæ meritis, Gratiæque tuæ auxiliis speramus.

Amen.

S E R M O

De

BONO LATRONE.

Habitus Ulyssipponē in Ecclesia de Misericordia,
seu Hospitali Regio Anno 1655.

Domine, memento mei, cūm veneris in regnum tuum:

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23.

§. I.

ERMO præfens, qui hodie in Hospitali Regio aliàs Misericordia, & non in Capella prædicatur Regia, ibi potius, quàm hîc prædicandus videtur: illi potius, quàm huic accommodandus & conveniens esset. Et quare? Textus quippe, in quo fundatur, ad Majestatem illius & nullatenus ad hujus pertinet pietatem. Quorum Textus meminit, unum est, quod duo latrones Hierosolymis judiciali processui subiecti, justitiâ exigente, sententiâ Judicis morte fuerint condemnati, ambo in crucem acti, nulloque patrocinate aut interveniente

ambo mortui. Nunquid tale quid Misericordia Ulyssipponensis fieri permittet? nullâ ratione. Prima ejusdem cura est, per carcerum Procuratores, autoritate, potentiâ, & requisitâ qualitate insignem eligere Fratrem, cujus intentio sit, omnem possibilem in id impendere sollicitudinem, ne maleficorum quispiam, suo tempore, justitiæ rigorem experiatur. Proinde punctum illud ad misericordiam Ulyssipponensem non spectat. Parsque altera, quam assumpsi pro themate, tota ad Palatium Sacellumque Regium spectat. In hac allocutio ad Regem dirigitur: *Domine*: in hac de Regno tractatur: *Cum veneris in Regnum tuum*: in hac memorialia & supplicæ ei præsentantur: *Me-*

Hh 3: *memento*

mentomei : in hac Rex ipse, ad alia non remittendo tribunalia per semetipsum immediatè mox expedit : *hodie mecum eris in Paradiso*. Quod me ab hujus prædicatione materiæ retinere posset, est, doctrinam non convenire loco. Ab hoc verò scrupulo, quem Concionatorum plurimi non considerant, Jonæ me prædicatio liberavit. Jonas non in Palatio Regis, sed in plateis civitatis Ninive, & spatij amplitudine, & incolarum frequentia hanc nostram longè excedentis prædicavit : & Textu teste, prædicatio ipsius ad Regis mox aures pervenit : *pervenit verbum ad Regem*. Utinam, quod hodie prædicare constitui, ad Reges omnes, & ad extraneos potius, quàm a nostros Reges perveniret. Regibus cunctis Rex Regum exemplaris ad instar est imitandus, ex cuius vitæ epilogo, ultimaque actione, omnibus multa discenda. Bonus latro petiit à Christo, ut suo in regno sui recordaretur : *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum*. Memoriaque Christi id fuit operata, quodambo eodem adhuc die sese mutuo in Paradiso forent visuri : *Hodie mecum eris in Paradiso*. Hæc memoria Regibus maximè congruit, quamque ego illis inculcari optarem ab eis, quibus aures regiar

propius patent. Ut meminerint non solum latrones deducere ad Paradisum, sed deducere secum : *Mecum*. Neque enim Regibus par est intrare Paradisum sine ducatu latronum ; neque latrones pergere possunt ad infernum sine comitatu Regum. Istud hodie prædicaturus adsum. Ave Maria.

§. II.

Reges secum ad Paradisum deducere Latrones, non solum societas non infamis, sed gloriosa adeò Regeque condigna actio, ut eâ Christus ipse regni sui probârit coronâritque veritatem, mox ut in cruce Regis titulum admisit. Verum in omnibus mundi regnis huic adeò contrariam experimur praxin, ut loco istius, quod Reges secum ad Paradisum deducant latrones, hi ad infernum secum deducant Reges. Quod si ita se habet, prout evidentè mox demonstrabo, nemo, me tam clarè & apertè loqui mirari debet : sed obstupescere potius de silentio, incuriamque damnare Prædicatorum, quâ necessariam adeò doct inam dissimulant, cum eam vel maximè ex pulpitis audiri & declamari oporteret. Assumptum sit igitur nomen, quod antiquum & frequens esse

Jonæ.3.
v.6.

esse deberet: quod eò majore fructus alicujus producendi spe prosequar, quantò auditorium præfens, tantâ Ministrorum omnium majorum & præcipuorum tribunalium, in quorum consilia & conscientias, illæ Regum exonerari solent, autoritate nobilius condecoratum cerno.

§. III.

UT discursus tam utilis & gravis solidis irrefragilibusque innitatur fundamentis: suppono rimò, sine restitutione alieni neminem posse salvari. Quod ita resolvunt S. Thomas & Theologi omnes: & sic definitum extat in Capitulo: *si res aliena*, & verbis ex S. Augustino deductis: *si res aliena*, propter quam peccatum est, reddi potest, & non redditur, penitentia non agitur, sed simulatur: si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, si, ut dixi restitu potest. Hæc unica regulæ exceptio, boni latronis felicitas fuit, & hanc ob rationem salutem fuit consecutus, & malus sine restitutione salvari potuisset. Quoniam ambo de hujus naufragio vitæ nudi egressi, stipiti fuere affixi, hæc solummodo extrema eorumdem paupertas, a furtis

ipsos commissis absolvere poterat: non habentes enim unde restituerent, ad restituendum non tenebantur. Verùm si bonus latro bona habuisset, ex quibus furto ablata sive in solidum, sive ex parte restituere potuisset, omnis ejus fides & poenitentia tantopere à Sanctis de prædicata, pro animæ salute nihil ipsi profuisset, restitutione non subsecutâ. Duo felici huic deerant homini ad salutem: unum, quâ latroni & furi, qualis fuerat; alterum, quâ Christiano, qualis esse incipiebat. Quâ latroni & furi, qualis fuerat, deerat illi unde redderet: quâ Christiano, qualis esse incipiebat, deerat illi Baptismus: sed quemadmodum sanguis in cruce effusus supplevit Baptismum; ita nuditas ipsius & impossibilitas supplevit restitutionem: & ideo salutem est consecutus. Videant nunc vel obiter in vita furati, qui nec in vita, nec in morte restituerunt, imò ante de multis testati bonis, opulentissimasque suis successoribus hæreditates relinquentes; videant inquam, quonam animæ eorum deventuræ sint aut jam devenerint, & utrum salutis adipiscendæ spes super sit.

Restitutionis præceptum, tam in lege veteri erat rigidum, ut si quis modo illicito aliena sibi usur-

Exod.

22. v. 3

usurpâsset bona, deficiente restituendi potentiâ, Deus ipsummet vendi mandârit usurpatorem, quo sui ipsius pretio illatum damnum refarciret: *Si non habuerit* quod pro furto reddat, ipse venundabitur. Ita ut, in quantum homo sui erat juris, suæ dominus voluntatis, non suppetente alio medio; donec propriam vendendo personam, suiq; pretio ipsius quod posset restitueret, Lex illum tanquam impotentem judicatum à restituendi obligatione & onere non absolveret. De legis istius iustitia nemo dubitare ausit, siquidem Deo authore tradita erat: & quamvis idem ipse Deus in Lege Gratiae, istam juris positivi rigoris absolverit circumstantiam; in lege tamen naturæ, quæ indispensabilis est, restituereque præcipit potenti & habenti, tantum abfuit, ut quicquam immutaret aut moderaretur; ut nec ipse Christus in Cruce, tali casu, latroni & furi paradisum promississet, nisi prius restituisset. Opponamus huic latronem furumque alterum, & in ejusdem judicio Christi, casus unius ab altero differentiam cum stupore videamus.

Luc. 19
v. 9

Quemadmodum Christus Dominus noster dixit Dimæ: *Hodie mecum eris in paradiso*: ita dixit Zachæo: *Hodie salus domus tuæ fa-*

cta est. Sed quod noratu dignum, est, quod Christus Dimæ salutem promisit statim, & Zachæo multò post. Et quare, si ambo fuerant fures, & ambo conversi? quia Dimas fur erat in ops, non habens unde furto ablata restitueret: Zachæus fur erat opulentus, abundans multis quibus illata damna refarciret: *Zachæus princeps erat Publicanorum, & ipse dives*: inquit Evangelista. Et ipso quamvis hoc subtile, status nihilominus utriusque hoc declarabat. Quare? quia Dimas fur erat ad crucis jam supplicium condemnatus, qui si dives fuisset, ad furcam utique non pervenisset: verùm Zachæus fur tollerabatur, eademque, quibus affluebat, divitiæ immunitatem ipsi, ad furandum sine pœna, imò & sine culpa conciliabant. Et quia Dimas pauper fur erat, non habens unde restitueret, etiam salutis impedimento carebat, quam eodem ipsi momento Christus indulgebat. E contrario; quia Zachæus fur erat dives, affluens plurimis unde restitueret, hoc nondum peracto salutem ipsi Christus assecurare nequivit, ideoque promissionem distulit. Eadem Evangelistæ narratio est optima differentiae huius probatio.

Zachæus ex sola fama Christum noverat, eundem videndi deside-

rio æstuans. Transiit Christus terram ipsius, & quoniam staturâ pusillus, concursus verò hominum erat multus, nullâ seu personæ seu authoritatis, & officii habitâ ratione: *Princeps publicanorum*: ad videndum, arborem conscendit, & non tantum vidit, sed visus est ipse, & saluberrimè visus. Christus divinis suis in ipsum coniectis oculis, nomine ipsum compellans proprio, actutum descendere iussit, ipsius etenim maximo bono, se hodie ad ipsum diversurum: *Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere*. Ingressus domum Zachæi Salvator, mox ab introitu optimè dicere potuisse videtur, hoc ipso salutem simul fuisse ingressam: sed horum nihil dixit Christus. Recepto jam in domum Christo, Zachæus omnibus lætitiæ & gaudii argumentis festum egit: *Excepit illum gaudens*. Salvatore adhuc conticescente, accubuit mensæ lautissimè & copiosissimè instructæ, & vel maxime bonâ voluntate adornatæ, quod delicatissimum Christo est ferculum, eadem adhuc suspensione perseverante. Incipit Zachæus discursum dicens, quod bonorum suorum medietatem in pauperes erogaret: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus*: porro cum Christus sit, qui in iudicii die, sola

misericiordiæ & eleemosynarum merita cœlesti remuneraturus est regno, quis non tantum liberalitatis in pauperes actum, statim salutis promissione excipiendum putaret? sed necdum hîc audire meruit Zachæus, quod postea dixit Christus. Domine Jesu Christe, si tua pietas & veritas toties, tibi ipsi fieri affirmavit, quod sit pauperibus, & hic homo tuæ personæ tot tantæque servitia exhibet, & eam pauperibus curam & liberalitatem impendit: si temetipsum salutis ejus causâ ad ædes ipsius invistâsti, ejusque te salus ad hoc induxit; si vocasti eum, & ipse tam promptè & expeditè accurrit: si festinare iussisti, *festinans descende*: & ipse ne momento quidem temporis moratus advolavit; quare destinatam illi gratiam largiri differs, quare non absolvis, quare salutis ipsum non reddis securum? quia idem iste Zachæus, quâ Publicanorum caput, *Princeps publicanorum*, spoliaverat multos: & quia erat dives, & ipse dives, unde furta restitueret, habebat: & quousque, non restituendo aliena, debitor remanebat, quantacunque bona haberet opera; quantumcunque bonorum suorum piè dispenderet, nec ipse Christus eum salvare poterat. Quicquid Zachæus post felicem hanc visionem

nem egit, laudem merebatur: sed nondum facta restitutione salutis incapax perseverabat. Restituat & mox salvus erit: & ita factum est. Adjunxit Zachæus, se defraudatum reddere quadruplum:

Ibidem v. 8. *Et si aliquem defraudavi reddo quadruplum.* Et eodem momento, rupto, Christus Dominus, silentio, referatis gratiæ suæ thesauris salutem ipsi annuntiavit: *Hodie salus domui huic facta est.* Ita ut ingresso quamvis domum Zachæi Domino, salus nihilominus manserit foris; quousque enim domo non egrederetur restitutio, salus intrare nequibat. Salus sine peccati remissione intrare nequit, & peccatum remitti nequit sine restitutione ablati: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

§. IV.

Suppositâ veritate hac primâ certâ & infallibili: secundum æquè certum suppono, restitutionem alieni, sub pœna non obtinendæ salutis, non subditos tantum & privatos, sed ipsa etiam sceptrâ constringere & coronas. Imaginantur sibi, vel imaginari sibi videntur Principum nonnulli, quemadmodum dignitate antecellunt omnes, omnium quoque rerum esse se Dominos; sed enormiter errant. Præceptum restitutionis legis est naturalis: legis est divinæ. Quatenus legis est naturalis, obligat Re-

ges; natura enim omnes fecit æquales: etiam, quatenus legis est divinæ, similiter illos obligat, Deus enim qui majores illos fecit, est major illis. Hanc veritatem sola praxis & usus impugnat. Pro usus ejusdem parte, S. Thomas, quem hodie mihi in Doctorem elegi, cuique meritò plurimum, in materia hac, autoritatis debetur, sic argumentatur: *Terrarum Principes multa à subditis suis violenter extorquent, quod videtur ad rationē rapinæ pertinere: grave autem videtur dicere, quod in hoc peccent: quia sic ferè omnes Principes damnarentur. Ergò rapina in aliquo casu est licita.* q. d. Rapina, sive furtum est, accipere alienum violenter invito Domino; Principes multa violenter & invitis ipsis, à subditis suis accipiunt: ergò furtum quibusdam in casibus licitum esse videtur: si enim Principes in hoc peccare dixerimus, illi omnes seu quasi omnes damnarentur: *Ferè omnes Principes damnarentur.* O terribilis & tremenda consequentia! & quàm digna, ut eam anxie considerent Principes, qui cum illis in consiliis & resolutionibus participant! argumento suo idem Doctor Angelicus respondet: & quamvis prolixioribus textibus latinis Auditores meos fatigare non soleam, ipsius nihilominus propria verba referam: *dicendum, quod si*
Prim-

D. Tho. Principes à subditis exigunt, quod eis secundum iustitiam debetur propter bonum commune conservandum, etiamsi violentia adhibeatur, non est rapina: si verò Principes aliquid indebitè extorquent, rapina est, sicut & latrocinium. Unde ad restitutionem tenentur, sicut & latrones. Et tantò gravius peccant quàm latrones, quantò periculosius & communius contra publicam iustitiam agunt, cuius custodes sunt positi.

Uisque huc de Principibus, Theologorum Princeps. Ast quia verba, rapina & latrocinium, supremæ subjectis sphaeræ accommodatum tam longè ab adulationibus, quibus assuevere audiendis, distat, ut dissonum quid sonare videatur, suum tacitè excusat loquendi modum, suamq; duobus textibus aliunde citatis, uno divino Ezechielis Prophetæ; altero paulò minùs quàm divino, S. Augustini, S. Doctor probat doctrinam. Textus Ezechielis inde est desumptus, ubi recensentur peccata, propter quæ Deus tam severè duo illa regna, Israël, & Juda, alterum captivitate Assyriorum, alterum captivitate Babyloniorum castigavit; cuius rationem assignat & valde ponderat, & est, quod Principes eorum, loco ejus, quod populum custodire & conservare debuerant, illos spoliarent, & luporum instar fuerint depraedati: *Principes eius in medio il-*

lius, quasi lupi rapientes prædam. Duos tantum Reges per semetipsum elegit Deus, Saulem videlicet & Davidem, utrumque ex pastribus assumptum, ut per experienciã gregum quos pascebant, exercitiique praxin, scirent quomodo sibi subiectos tractare deberent: succelliores verò eorum ambitione & cupiditate acti ab hoc tantum degenerarunt amore, & ab hac defecerunt curâ & sollicitudine, ut pascerendi, eosq; tamquam oves custodiendi loco, quicquid habebant violenter raperent, & luporum instar velut oves devorarent: *Quasi lupi rapientes prædam.*

Citatus ex S. Augustino textus, de omnibus generaliter loquitur regnis, in quibus similes ordinariè oppressiones & iniustitiæ vigent, & inter ejusmodi regna, & speluncas latronum (quas Sanctus latrocinia vocat) unam tantum differentiam esse dicit. Et quænam ista? Quod regna sint latrocinia magna, & latrocinia regna sint parva: *Sublatâ S. Aug. iustitiâ, quid sunt regna, nisi magna latrocinia? quia & latrocinia quid sunt, nisi parva regna?* Idem pirata quidam Alexandro Magno occinuit. Navigabat mare Erythræum Alexander Magnus numerofo & valido exercitu Indiam suam in potestatem redacturus: casu offertur illi pirata quidam, qui

*Ezech.
22. v.
27.*

S. Aug.

piscantibus ibidem infestus erat; quem ille durè & acriter de tam indecenti arguebat exercitio : qui omni posito rubore & metu , respondit hoc modo. Ut ego dicar latro , naviculæ cuiusdam sufficit spoliatio : & tu , cum non nisi spoliis integro inhies exercitu , sis Imperator ? ita protinùs res est. Furari parùm , reputatur culpa: furari multum , censetur magnificentia : spoliare & furari potestate exigua , facit piratas : magno spoliare & furari exercitu , facit Alexandros. At Seneca probè sciens discernere qualitates , & interpretari significationes utraque eodem definivit nomine : *Eodem loco pone latronem & piratam , quo Regem animum latronis & piratæ habentem.* Si Rex Macedoniæ , vel quilibet alius hoc fecerit , quod latro facit & pirata ; Latro , Pirata , & Rex eundem tenentes locum , eodem sunt nomine digni.

Quando istud in Seneca legi , non adeò admiratus fui , Philosophum Stoicum , Romæ , regnante ibidem Nerone , talem ausum fuisse conscribere sententiam : Verùm hoc majorem mihi stuporem , simul cum rubore invexit , quod Oratores nostri Evangelici Orthodoxorum tempore Principum , eandem doctrinam , vel pro emendatione , vel pro cautela & præservatione

non prædicent. Noverint isti eloquentes & muti , se magis offendere Reges eò quod tacent , quàm eò quod dicerent : fiducia enim seu confidentia , quâ illud dicitur , argumento est hoc illos non tangere , nec posse offendere : & cautela quâ tacetur , argumento est quod offenduntur ; quia illos tangere potest. Verùm breviter ad tertiam & ultimam suppositionem transeamus ; omnes enim tres sunt necessaria , ut ad scopum & finem perveniamus. §

§. V.

DEnique suppono , fures de quibus loquor , non esse miseros illos , quos paupertas , conditionisque suæ vilitas ad infame istud vitæ genus condemnavit ; ipsa etenim eorum miseria vel excusat , vel extenuat peccatum ipsorum , attestante Salomone : *Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit : furatur enim ut esurientem impleat animam.* Fur victus tantùm , vitæq; sustentandæ causâ furatus non pergit , neque defert furta ad infernum ; qui tendunt , & deferunt ad infernum ablata , majoris sunt conditionis altiorisque ordinis , quos eodem sub nomine & eodem sub prædicamento optimè distinguit S. Basilii Magni : *Non est intelligendum fures esse solum bursa-*
rum

Seneca.

Prov. 6.
v. 30.

fil. m. rum incisores, vel latrocinantes in balneis: sed & qui Duces legionum statuti, vel qui commissi sibi regimine civitatum, aut Gentium, hoc quidem furtim tollunt, hoc verò vi, & publicè exigunt. q. d. Non isti solum sunt fures, qui crumenas præscindunt, vel balneantes vestibus spoliant: fures propriè, illoq; digniores nomine sunt, quos Reges exercitibus præficiunt, aut quibus civitatum regimen, aut provinciarum gubernaculum committunt, qui jam astu, jam violentiâ admotâ furantur populosque spoliant. Alii fures unum spoliant hominem: hi civitates spoliant & regna: alii suo furantur periculo, hi sine metu, & securi: alii furtorum convicti suspenduntur; hi furantur & in furcas agi mandant. Diogenes omnia acutius penetrans oculo, præ cæteris hominibus, frequentem quandam præfectorum, & justitiæ ministrorum catervam fures ad suspendium deducendum conspicatus altâ cœpit voce clamare: Ecce magni ibi fures ad suspendendum vadunt paucos. Felix tali prædicatore Græcia! Feliciores verò aliæ nationes, à similibus ibidem injuriis vindicatâ justitiâ! Quoties Romæ in furcam agi est visus non nisi vervecem furatus, eodemque die triumpho condecorari & vehi Consul, vel Dictator, integram provin-

ciam depopulatus seu deprædatus! & quot fures suspenderant ipsi triumphantes! de quodam nomine Seronato, prudenti oppositione dixit Sidonius Apollinaris: *Non cessat simul furta, vel punire, vel facere.* id est, Seronatus duobus semper, aut patrandis, aut puniendis furtis est occupatus. Zelum hoc sapiebat, non justitiæ, sed invidiæ. Fures è mundo tollere volebat, ut solus ipse furari posset.

§. VI.

DEclarato igitur non meis, sed gravissimorum authorum verbis, quantæ sint existimationis & autoritatis fures, de quibus loquor; iidem sunt, quos, ut dixi, & dico, Reges secum ducunt ad infernum. Quod illi ibidem agant, & diabolus eos illuc deducat, transeat; abeant in perditionem, quoniam sic volunt: verum quod Reges secum eò deducant, dolor est intollerabilis, & hinc dissimulari nequit. Ast si Reges tam longè absint à rapina alieni, ut ipsimet potius rapinam sint passi, ac cæteris omnibus magis spoliati, quomodo, quæso, mali fures secum ad infernum deducunt tam bonos Reges? Non uno tantum, sed modis pluribus, qui insensibiles videntur & occulti, & cum primis palpabiles sunt & manifesti. Primus modus est, quia Re-

ges conferunt illis officia & præfectoras quibus furantur ; Secundus est , quia à Regibus in eis conservantur ; Tertius modus est, quia ad majora officia tales evehuntur. Deniq; cùm Reges sub pœna non obtinendæ salutis , ad damna ista refarcienda sint obligati , eadem nec in vita , nec morte restituunt. Et quis hoc dicit? jam S. Thomas iste futurus scitur. Quæstionem proponit hic Sanctus, utrum persona nec furata, nec de furto participans ad restitutionem teneatur? nec solum resolvit, quod sic : sed pro majore asserti mei declaratione & expressione exemplum in Regibus ponit. Ecce textum: *Tene-*

D. Tho. *tur ille restituere, qui non obstat, cùm ob stare teneatur. Sicut Principes, qui tenentur custodire justitiam in terra, si per eorum defectum latrones incrementum, ad restitutionem tenentur: quia redditus, quos habent, sunt quasi stipendia ad hoc instituta, ut iustitiam conservent in terra. Tam naturalis & clara est ista Theologia, ut ipse Rex Agamemnon Gentilis eam cognoverit, quando dixit: Qui non vetat peccare, cùm possit, jubet.*

Enim verò, si hanc restituendi obligationem incurrunt Principes propter furta quæ committunt fures & latrones occasionaliter, & ipsis invitis, quid erit de iis, quos

ipsi dignitatibus, jurisdictionibus, & potestate armarunt, quibus populum spoliant? intentio ista hæc est, nec esse potest Principum: sed sufficit officiales bellicos, aut bonorum reddituumque dispensatores, vel justitiæ Ministros qui furta committunt ab ipsis electos & creatos, ut Principes luant, quod illi patrârunt. Ponamus exemplum culpæ, ubi ea dari non potest. Deus in paradiso posuit Adamum, cum jurisdictione & potestate super omnia viventia, & cum imperio absolutoq; dominio super omnes res creatas sub cœlo, unâ tantum arbore exceptâ. Pauca literæ deerant Adamo pro fure; & ad fructum pro furto, deerat ei nulla. Tandem ipse, ejusque mulier (quæ sæpe sæpius sunt lenæ) id quod solum erat in mundo, & non erat suum, rapuerunt. Jam Adamum habemus electum, jam habemus officialem, jam habemus furem. Et quisnam furtum solvit? casus super omnes admirabilis! solvit furtum qui elegit, qui furi officium dedit. Qui elegit Adamum eique officium dedit, fuit Deus: & Deus fuit, qui illud tam caro solvit pro ut novimus. Idem Deus hoc affirmat, referens quanti sibi constiterit satisfactio pro furto ejusque damnis: *Quæ non rapui, tunc exolvebam;* *ps. 68.*
Nunquid vidistis corpus, quod as- *v. 5.*
sumpsi

sumpsi, cum sim Deus; vidistis plurima quæ sustinui, sanguinem vidistis quem profudi, vidistis mortem quam inter latrones obii: tunc igitur omnibus istis solvebam, quod non rapueram. Adam rapuit, & ego solvi: *quæ non rapui, tunc exolvebam.* Eja Domine, quænam Majestatis tuæ culpa in Adami peccato? nec culpæ mihi aut reatus quippiam fuit, aut foret, quamvis Deus non essem: in electione enim hominis illius, officioque illi collato eâ circumspeditione, prudentiâ, providentiâque sum usus, quam circumspexitissimum, vigilantissimum, justissimumq; Principem adhibere fas esset. Quando illum creavi, non cum imperio feci despotico, velut creaturas alias, sed maturo, communicatoque non cum humanis, sed divinis personis consilio: *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram & præsit.* Concurrentes in electione qualitates erant officio magis adæquatæ, quàm desiderari & concipi poterant: omnium erat sapientissimus, justus sine vitio, rectus sine iniquitate, omnium motuum passionumque suarum Dominus, quos rationi subditas & obediētes habebat, sola ipsi experientia deerat, neque in electione aliorum fuit subjectorum concursus; utraque autem ista deficiebant,

quia erat primus homo & unicus. Si igitur electio tua, Domine, tam justa omnibusque numeris fuit absoluta, & ut talis esset, tuam esse sufficiebat; quare tibi luedum est furtum, quod ille patravit, cum solus ille esset culpabilis, & tota ipsius culpa? quia exemplum & documentum hoc Regibus præbere volo & Principibus: & quia non convenit ut in mundo tam mala & pernicioſa perseveret consequentia, sicut foret, Regibus & Principibus sibi casu aliquo persuadentibus, non se ad refarciendum & restituendum, quod Ministri sui rapuissent, esse obligatos.

§. VII.

A St video hoc ipso Dei exemplo Reges excusare se posse, & excusari. Si etenim tam malè res Deo successit cum Adamo, qualis hic futurus esset, jam præcognoscenti; quid mirum, idem evenire Regibus cum hominibus, quos eligunt pro officiis, cum nec sciant nec scire possint, quid postmodum facturi sint? excusatio apparens est plausibilis, sed tam falsa, quàm malè fundata. Deus non eligit homines ex eo, quod ipsos scit esse futuros, sed quod in præsentem sunt. Probè sciebat Christus Judam furem futurum: ast quan-

do ipsum elegit pro officio, quo functus fuit, non solum fur non erat, sed dignissimus cui pauperum eleemosynas custodiendi & dispensandi cura committeretur. Eligant ita Reges personas, officiisque hoc modo provideant; & Deus hac parte à restituendi onere eos liberabit. Usitatae verò & ordinariae electiones & promotiones non ita fiunt. Nòsse desiderant Reges, utrum fures sint an non, quos ad officia promovent? regulam observent Christi: *Qui non intrat per ostium, fur est & latro.* Ostium per quod intratur ad officium, solum est meritum. Omnem verò per ostium non intrantem, non furem tantum, sed & latronem esse inquit Christus: *fur est, & latro.* Et quare dupliciter fur est? semel, quia non intrat per ostium: & iterum, quia mediante officio furabitur. Intrans per ostium fieri potest fur: sed non intrantes per ostium, jam sunt fures. Aliqui intrant per consanguinitatem, alii per familiaritatem, alii per auctoritatem, illi per subornationem, omnes denique per negotiationem. Et qui negotiatur, alià probatione non indiget: jam scitur, ipsum damnatum non passurum. Modò fur erit occultus, sed postea notorius; hæc quippe, teste S. Hieronymo,

de fure ad latronem est differentia.

Res verè admiranda est, nonnullos sic videre introductos, per ostium non ingressos, nec ingredientes, nec per illud ingredi valentes. Quod si intrarunt per fenestras, illorum ad instar furum, quorum meminit Propheta Joël: *per fenestras intrabunt, quasi fur: magna sanè infelicitas est, cum fenestræ factæ sint, ut lux per eas & aer intret, per easdem tenebræ & inconvenientia ingrediantur.* Si intrarunt suffodiendo Patris familias domum, velut fur ille in parabola Christi: *si sciret pater familias, quâ horâ fur veniret, non sinneret perfodi domum suam.* Magis adhuc foret infaustum, si paterfamilias domus, tam gravi somno seu lethargo dormiret oppressus, ut parietum perfossione non excitaretur. Sed quod omnem excedit admirationem, est, quod detur, qui ostium inveniens obsecratum, deorsum per tectum intrare conetur, & succedat; & quod plus est, sine pedibus, sine manibus, nedum alis. Dominus vice quadam, in domo quadam miraculo: è sanabat infirmos, tantusque hominum erat confluxus, ut portantes quidam paralyti cum, cum præ turba per ostium inferre nequirent, consensu recto, deorsum illum immiserint. Majorem adhuc

S. Hieron.

Joel. 2. v. 9.

Luc. 12. v. 19.

Ioan. 10. v. 1.

adhuc admirationem exigit consideratio subjecti, quàm modus, locusque immisionis. Hominem deorsum per regulas intrantem, quis non è cælo putaret delapsum? *tertius è cælo cecidit Cato.* Et talis erat ille paralyticus, pedum, manuum, sensumque usu & officio destitutus: sed habuit unde quatuor solveret hominibus, qui humeris suis exceptum illum evexerunt in altum. Et quoniam humeris suis talia subvehentes subjecta, bene remunerantur, quid mirum, quod dicant & informant (quamvis tam sint incapacia) quod ultra tecta meritis abundant? & quoniam facta allegare nequeunt, eò quod manuum usu careant, virtutes qualitatesque narrant. Dextero suo agendi modo omnes sibi lucratos afferunt: & quomodo non lucrarentur, quos jam sibi compararunt? obligationi suæ eos satisfacturos dicunt, omnesque ipsis pecuniam debere: & quidni deberent eam si jam ante acceperunt? prætereo illos qui ad altiora ascendunt loca per cincinnos; & non viribus Sampsonis, sed Dalilæ favoribus subvehunt. Nihil de eis loquor, qui cognitâ voce Jacob, benedictionem surripiunt Esau: & non manibus superinductis, sed datis & promissis. Missos hic facio illos, qui magis quàm Nahaman Syrus leprâ infe-

Pars III.

cti; mundati sunt à leprâ non Jordanis undis, sed ex flumine argenteo haustis. Nunquid istud, & quod amplius dici posset, est intrare per ostium? clarum est quod non. Si igitur nihil horum fit: *sicut fur in nocte*: nisi splendente sole, & meridiana luce: quâ ratione excusari potest, qui saltem promotiones illis confert & confirmat, quos non noverat istos fures, quibus hîce mediis fuit provisum? denique vel noverat illos, vel non noverat: si non noverat, quomodo illos promovit ignotos? & si illos noverat, quomodo promovit notos? sed ad promotos cum expressa qualitatibus suarum notitia procedamus.

§. VIII.

Dominus N. (inquit pietas bene intendens) pauper & indigus est nobilis, conferatur illi Gubernaculum tale. Et quot impietates vel animadversæ, vel latentes in pietate hâc continentur! si est pauper, detur illi eleemosyna titulo redditus decorata, & habeat, unde vivat. Sed quia pauper, idè ei committatur præfectura? ut subditos sibi depauperet? ipse pauperes faciat multos, ut solus dives evadat? hoc intendit, qui hoc solum motivo talem eligit. Progrediamur ulterius, ad promotos præmii, &

Kk

etiam

etiam poenæ intuitu. Certus quidam Duxbelli veteranus multis servivit annis: traditur illi fortalitium quoddam in locis acquisitis. Verum si ille, qui tot servivit annis, sit talis, ut potissima ipsius ex bello reportata spolia, propriorum suorum militum nuditate & fame extinctorum portiones fuerint & stipendia; quid talis in Sofa-la & Mascate faciet? Talis N.N. Graduatius in legibus, applaudentibus cunctis prælegit in palatio: in duabus verò judicaturis & revisione quadam in reddenda ratione non substitit: degradatus ergò pergat in Indiam cum collari. Porro si in Provincia de Beyra, & ultra Tagum ubi adamantes non dantur, nec carbunculi, nihilo tamen minùs manibus talis inhærent Doctoris, quid erit Judicatura Goæ? Rex Lusitaniæ tertius S. Francisco Xaverio mandavit, ut se de Indiæ statu per socium suum Principis Magistrum informaret: quod verò Sanctus inde scripsit, personis officiisque suppressis, fuit, quod verbum, *Rapio*, in India per omnes conjugaretur modos. Phrasis quidem jocosa videtur in negotio tam serio: servus verò Dei locutus est, uti loquitur Deus unico verbo dicens omnia. Nicolaus de

gandos Satrapas, Magistratus, & Indices: Satraparum, qui Gubernatores erant Provinciarum etymologiam declarando, nomen istud, ex Sat & Rapio compositum inquit: Dicuntur Satrapa quasi satis rapientes, quia solent bona inferiorum rapere. Et istud Satis est, quod melius specificavit S. Franciscus Xaverius, dicens quod in India verbum, Rapio, per omnes conjugarent modos. Cui ego ex experientia addere possum, quod non solum à promontorio Bonæ Spei usque illuc, verum etiam inde usque huc conjugatio illa æqualiter vigeat. Per omnes modos verbum, Rapio conjugantur furantur quippe omnibus artis modis, non loquendo de modis aliis novis & exquisitis, quos Donatus, & Despauterius ignoravit. Mox ut illuc pervenerint per modum indicativum furari incipiunt: pro prima enim informatione à practicis viam sibi monstrari petunt, & modos suggeri, quibus omnia apprehendere possint. Per modum furantur imperativum; quia enim mero mixtoq; gaudent imperio, totum illud exequendis applicant rapinis. Per modum furantur mandativum; tantum enim accipiunt, quantum omnibus afferre seu mittere mandant: non mittentes offensam incurrunt. Per modum furantur op-

Nicol.
Lyran.
ibid.

Dan. 7.
v. 2. buchodonosor Rex misit ad congregati-

tati-

tativum; quia, quantum è re sua futurum videtur, desiderant; & desiderata Dominis suis bona per aulicismum sibi appropriant. Per modum furantur conjunctivum; modicum enim capitale suum, maximo cujusdam in grossioribus negotiantis jungunt, & gratiam suam adjungere sufficit, ut lucri saltem dimidium acquirant. Per modum furantur potentia; absolute enim sine obtentu alio & ceremonia abutuntur potentiâ. Modo furantur permissivo; alios enim furari permittunt, & ipsi permissiones dirigunt. Per modum furantur infinitivum; furtum enim cum regimine non finitur, semperque radices relinquunt, quibus furta continuentur. Hos itidem modos conjugant per personas; prima enim persona verbi, est eorum propria; secundæ personæ sunt famuli, personæ tertiæ sunt, quotquot industriâ & scientiâ ad hoc præpollent. Similiter etiam per omnia furantur tempora; nam de præsentis (quod proprium ipsorum est) colligunt, quantum ex se triennium importat: & ut præsentis præteritum & futurum includant; ex præterito eruunt culpas, quibus vendunt venias, & neglecta debita, quibus sibi integrè solvunt: & de futuro impendunt redditus, anticipantque contractus, atque ita

quicquid jam solutum aut non solutum est in manus ipsis incidit. Denique otiosè sibi elabi non sinunt imperfecta, perfecta, & plusquam perfecta, & qualiacunque tempora alia: quia furantur, furabantur, furati sunt, & plus furati fuerant, & plus furarentur, si quid superesset. In summa totius hujus malignæ conjugationis resumptum devenit ad ejusdem verbi supinum: furari ad furandum. Et quando illi hoc totam conjugârunt vocem activam, & infelices Provinciæ experimentaliter sustinuerunt vocem passivam; illi tanquam magnum quid præstitissent serviendo, spoliis onusti & divites revertuntur: & hæ emunctæ remanent & exhaustæ.

Certum est Regum, hoc non respondere intentioni & placito, siquidem in omnibus subjectis sibi Gubernaculis contrarium mandant; sed quoniam litteræ patentes adeò peritis conjugationum harum committuntur Grammaticis, quinam, quæso, alij ex regimine eorum sperari possunt effectus? litterarum harum patentium quælibet vi suæ significationis, est licentia publica & generalis in scriptis, seu salvus conductus ad furandum. In Hollandia,

ubi tot adornantur piraticæ, & armanantur piratæ, Oræ Africæ, Asiæ, & Americæ limitato distribuuntur tempore, nec quisquam sine licentia publica, illorum lingua, chartâ signatâ, ad exercendam piraticam excurrere audet. Idem promotiones & provisiones valent talibus indultæ, & collatæ, qui digni potius erant notâ quàm chartâ signatâ. In mari acquirentium locorum incolæ, extraneorum patiuntur invasiones piratarum, quod non nisi casuale est: in terra, eandem sustinent nationales & conterranei, certam & infallibilem. Et si quis dubitet, utra sit major, utriusque differentiam attendat. Pirata maris illos suæ rei publicæ non spoliât, prædones illi terrestres ejusdem Regis spoliât subditos, in cujus manibus præstiterunt homagium: contra piratam oceani possum me defendere, hisce terrestribus non possum resistere: piratas marinos fugiendo possum evadere, ab hisce terrestribus non possum me abscondere: piratæ illi dependent à ventis, hi semper vento secundo velificant. Denique piratæ ultra vires nihil inferre valent; hi terrestres possunt quod volunt: & hinc nulla illis præda elabatur. Quod si fur quispiam foret omnipotens, quid cupiditas omnipotentis copulata vobis at-

tentatura videretur? istud igitur prædones hi efficiunt.

§. IX.

Contrarium operantium singulari justitiæ integritate propriæque commodi labe non infectorum exempla quædam, licet rarissima, suppetunt. Ast ego nunc scire avertam, quoniam sint exempla eorum, non, qui condignâ tam insignibus furibus sententiâ sint plexi; sed qui similia ob furta, suis sint officiis & præfecturis privati. Porro si hi suis furantur in officiis, alijque ipsos tolerando aut protegendo in officiis consentiunt, quoniam pacto non deducunt secum ad infernum consentientes? meus S. Thomas allegando S. Pauli textum id affirmat: *Digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Et quoniam textus hujus rigor non de qualicumque intelligitur consentiente, sed de iis, qui pro ratione statûs & officij impedire tenentur; hinc eandem mox limitationem facit S. Doctor, exemplum ponendo in Principibus: *Sed solum quando incumbit alicui ex officio, sicut Principibus terra.* Reverà non capio, quomodo Principes tanti momenti materiam non considerent; vel eosdem ad considerandum id non urgeant, qui seu in foro exteriori seu

Rom. 1.
v. 32.

D. Tho.

seu interiore animæ (Consiliarij scilicet, aut Confessarij) suam de-
super exonerare tenentur consci-
entiam. Attendant hi & alij, quo-
modo omnes docuerit Christus,
quod nimirum fur furatus ex offi-
cio, nec momenti quidem spatio
in eo tolerandus sit.

*Homo quidam erat dives, ait di-
vinus Magister, qui habebat villi-
cum, cui, sub nomine œconomi,
seu dispensatoris, omnium bono-
rum suorum administrationem &
curam commiserat (tale nomen
textus habet Originale Græcum,
quod respondet villico, in vulga-
ta) diffamatus itaque dictus Ad-
ministratores, quod ex credita sibi
dispensatione non licito modo suis
lucris & commodis studeret: mox
hac super re certior factus Domi-
nus ad se vocato præcepit, rationes
redderet, in credito officio non
amplius tolerandus. Immò verò
rigidius quid resolvit, non enim di-
xit, tolerandum non esse, sed tole-
rari non posse in officio: *Iam enim*
non poteris villicare. Hæc Para-
bola nec verbum nec gravidum
documentis proposito nostro con-
gruentissimis continet. Primò Do-
minum istum divitem fuisse asserit:
Homo quidam erat dives. Non
enim erit homo, qui non resolve-
rit, neque dives quantiscunque
affluens opibus, qui non omni mo-*

do caverit, ne bonorum suorum
administrationem furi committat.
Adjungit, ad hunc furem ab officio
amovendum, solam suffecisse fa-
mam, nullâ aliâ ad hoc inquisitione
factâ: *Et hic diffamatus est apud
illum.* Si enim similibus in casu-
bus, pro informationibus capien-
dis mittendum esset in Indiam seu
Brasiliam, priusquam illæ adveni-
ant, & ibi adhibeatur, Brasilia &
India peribit. Verùm Authores
& delatores famæ istius ignorantur:
talibus enim Dominus inviolabili-
ter servare tenetur secretum, sub
pœna, ut nullus illum observare
aut notare ausit, quin justam in-
currat indignationem & offensam
potentium: ulterius dicit, quod
diffamatum coram se vocari jusse-
rit: *Et vocavit eum:* si enim in si-
milibus examen veritatisque inve-
stigatio committitur aliis & non
personaliter id exequitur Dominus
furti parte furi assignatâ innocen-
tem illum probat. Denique ipsi
intimat, quod deinceps officio
illo nullatenus fungi debeat, aut
possit: *Iam enim non poteris villi-
care.* Neque enim notorius fur
in officio, in quo furta commi-
sit, perseverare & tolerari debet:
neque Dominus, quamvis vellet,
in illud consentire, vel in officio
conservare posset, nisi damnatio-
nem incurrere velit.

Quæ omnia , quamvis ita se habeant , nihilo tamen minus adhuc habeo quod in favorem furis coram Domino ipsius , & parabolæ authore Domino Christo obmoveam. Probare conabor , neque ob furti quantitatem , neque ob personæ qualitatem justam videri perpetuam officii privationem. Iste homo, Domine, quamvis delictum hoc commiserit , subjectum est insigne , indus triæ singularis , judicii magni , & prudentiæ non vulgaris , tui ipsius oris confessione ; & quod plus est, ipse eum laudasti : *laudavit Dominus villicum iniquitatis , quia prudenter fecisset.* Si igitur tantæ homo est capacitatis & excellentiæ , ut ad serviendum tibi ipsum reassumeres , quare tuo ipsum servitio in perpetuum privabis , *iam enim non poteris villicare ?* ab officio ipsum ad aliquot menses , more aliàs usitato , suspende , postmodum restitutus , ne illum perdas , & ipse pereat. Non : inquit Dominus. Cum semel fur sit deprehensus , non tantum suspensus erit ab officio *ad tempus* , sed perpetuò privatus , omni prorsus ad illud regrediendi spe præcisâ : *jam enim non poteris.* Restitutionum harum usus seu abusus , quamvis speciem præ se ferre videatur pietatis , manifesta est injustitia. Ita

ut loco ejus quod restitueret jam ante furto ablata , restitui videretur ad officium , ut plus furaretur. Non sunt istæ restitutiones , quæ remissionem merentur peccati , sed quibus & restituti , & restituentes incurrunt damnationem. Pereat homo unus jam perditus , & non pereant multi , qui perdi possunt , & similium exemplorum fiducia perduntur.

Supposito hoc primum oppositi mei membrum irritum corruisse , ad aliud transeamus. Hominis hujus furta tam videntur fuisse minuta , & quantitas adeò limitata , ut nec ipse textus ea absolūtè furta , sed quasi furta nominare ausit : *Quasi dissipasset ibid. bona ipsius.* Ergone Domine , eodem in mundo & tempore , quo tot in officiis suis tolerantur fures , & quod plus est , illi qui plus sunt quàm fures , præmiantur , æquum est officio suo privari , semperque privatum manere , eò tantum delinquendo progressum , ut non nisi , quasi fur habeatur ? ita planè , respondet iterum Christus , pro temporum eorundem correctione , & ut cognoscat ipse , idemque mundus quàm erroneè procedat. Quemadmodum in materiis præcepti sexti Theologicè non dantur minima ; ita politicè tolerari non debent in materiis

Luc. 16
v. 8.

v. 1.

materiis præcepti septimi; qui etenim furando se infamavit in modico, multò magis hoc faciet in magno. Quod utrum sic se habeat, in hoc ipso, Quasi fure, id advertite. Mox ut delatum se, & de officio periclitari cognovit, novo ad invento dolo ex eodem sibi providit officio, plus jam furaturus, quam ante fuerat furatus. Convocatis actutum Domini sui debitoribus, laceratis debitorum singraphis novas conficit falsas, alii debitorum dimidium, alii quintam imminuit partem: & hoc modo furando tempori dies, scripturis veritatem, & Domino pecuniam, ille qui antea solùm fuerat Quasi fur, postea factus est plus quam fur. Hic energiam intellexi, quâ sponsa dixit in Canticis: *Tulerunt pallium meum mihi.* Pallium quippe auferri alicui potest, absque eo quod immediatè ipsi auferatur, sed dum ab alio tollitur. Talis furis hujus fuit calliditas, qui pecuniam suo abstulit Domino, non eam ipsi personaliter surripiendo, sed à debentibus illam accipiendo. Proinde qui antea fur fuerat unus, postea fures fecerit plures, non contentus se solùm esse furem, nisi etiam sui similes faceret alios. Sed pergat ille ad infernum cum suis sociis: Principes verò Herum hunc, & Dominum imitentur,

qui tam promptè illum privando officio, à tam funesto se præservavit itinere.

§. X.

HÆc doctrina universalis cùm sit Christi, nullus Christianorum ratione præditus illam non venerabitur. Non deerit nihilominus politicorum quispiam adeò speculativus, qui ad certum subjeutorum genus illam restringere attentet, suas in textu eodem exceptiones fundans. Subjectum in quo hæc facta fuit executio, textus villicum vocat; in vilibus ergo seu abjectioris conditionis personis rigores hi locum inveniant, & non in aliis longè differentis conditionis, quibuscum propter qualitates eorum, aliarumve dependentiarum respectu Reges dissimulare fas est. Prò quam repletus est infernus illis, qui adulandi magnatibus & supremis ergò, non considerant, quod hujuscemodi interpretamentis illos in damnationem præcipitent! sed ne credant adulantibus, fidem habeant Deo & auscultent. Deus Josue revelavit in Jerichuntinis spoliis furtum fuisse commissum, postquam infelici militaris expeditionis successu illud prodiderat, furumque

Cant. 5
v. 7

remque detectum & convictum comburi iussit. Diligenti investigatione factâ deprehensum est, quempiam nomine Achan pallium coccineum, regulam auream, & ducentos argenti siclos, quæ simul sumpta centum dalerorum valorem non adæquabant, fuisse furatum. Qualis verò fuit iste Acham? an fortè homo vilis vel gregarius aliquis miles & ignotus? non erat inferior conditione, quàm ex regio sanguine Juda, & per lineam masculinam in quarto gradu ejusdem nepos. Persona igitur tam sanguine nobilis (nemo enim in omni Israël illustris erat, nisi affinitate Josue junctus) furis ad instar igne comburetur? & ex furto, quod hodie dum non nisi pro veniali imputaretur, domui tam illustri perpetua infamiæ nota inuretur? dicitis forsan dissimulandum fuisse: contrarium verò Deus tanquam melius rei indignitatem penetrans judicavit. In materia furti locum non habet personarum exceptio; & qui ad abjecta adeo sese demisit, omnium furorum beneficia perdidit. Lex efficaciter executioni fuit mandata, Achan vivicomburio cum suis punitus, populus exemplo mansit instructus, & ipse suâ pœnâ & punitione felix: Gravium etenim authorum opinione & asserto, De-

us ignem illum temporalem ipsi cumulavit, pro eo quem æternum debuisset luere in inferno: quæ est felicitas, quâ fures privant, qui cum illis dissimulant.

Porro quantum ad dissimulationem, quam cum magnæ auctoritatis personis, & à quibus quandoque boni publici conservatio dependet, quique ipsius Ministerio necessariæ sint, Regibus decoram & convenientem asserunt, cum distinctione respondeo. Quando delictum est morte dignum, dissimulatâ pœnâ, vita personis talibus concedi potest; at quando casus est de furto, nullatenus dissimulanda est occasio, sed statim statim privandi veniunt officio. Ambæ istæ circumstantiæ in Adami crimine concurrerunt. Deus legem ipsi posuerat ne de certo fructu comederet, adjunctâ pœnâ mortis eodem die incurrendæ: *in quocunque die comederis morte morieris*. Violato præcepto, Adam furatus est fructum, ipsoque facto pœnam mortis incurrit. Quid verò hoc casu fecit Deus? Paradiso illum mox exclusit, multisque annis vivere concessit. Si igitur Deus propter furtum commissum Paradiso expulit, quare non etiam sententiam mortis executus est, quam incurrerat? quia ex vita Adami dependebat conserva-

Gen. 2.
v. 17.

§. XI.

Gen. 3.
v. 22.
tio & propagatio generis humani;
& quando personæ tanti sunt mo-
menti, adeoque bono publico ne-
cessariæ par est etiam mortem me-
ritis, indulgere vitam. Verùm si
simul fures existant, nec in officio
nec in loco relinquendi sunt, ne
tales esse perseverent. Ita Deus hoc
fecit, & fieri iussit. Posuit Deus ad
paradisi ingressum Cherubinum
gladio igneo armatum, ad arcen-
dum Adamum à regressu. Et qua-
re ne sicut furatus fuerat de arbore
scientiæ, etiam furaretur de arbo-
re vitæ: *Ne fortè mittat manum
suam, & sumat etiam de ligno vitæ.*
Qui semel fuit malus, eum etiam
alias & semper malum futurum
jura præsumunt. Exeat igitur A-
dam è loco ubi furatus est, nec il-
luc revertatur ne occasionem de-
nuò alia patrandi furta habeat,
prout primum commisit. Et nota-
te Adamum paradiso jam exclu-
sum nongentis triginta postmo-
dum vixisse annis. Ergone homi-
ni illi pœnitenti & punito cente-
nis, ducentis, trecentis annis loco
privatum fuisse non sufficiet? Nul-
la ratione. Quamvis nongentis,
immò novem millibus victurus sit
annis, postquam semel fur fuit de-
prehensus, nunquam est restituen-
dus, aut in locum eundem regredi
permittendus.

Sic Deus primo mundi fecit ho-
mini, idemque Vicariis Dei ex-
equendum est cum omnibus. Ve-
rùm, quid, quæso foret, si non so-
lùm fures in officiis & locis, in qui-
bus sunt furati, conservari, verùm
ad majora etiam promoveri videremur?
Hic me Scripturæ defici-
unt: siquidem exemplum mihi non
suppeditant. De Regibus, qui ad
pugnandum contra hostes illos
mitterent, quidem legitur; de Re-
gibus verò, qui ad gubernandum
& regendum subditos suos illos de-
stinarent nil tale legitur. Assueri,
Nabuchodonosores, Cyri, qui ar-
mis sua dilatabant imperia, hoc
modo suos remunerabant Duces
majoribus honorando officiis, qui
in expugnandis demoliendisq; ci-
vitatibus, nec non accumulandis
spoliis magis se heroicos ostende-
rent, & hinc Nabuzardanes & Ho-
lofernes, aliaque mundi flagella e-
merferunt. Reges verò, qui subdi-
tos velut suos tractant aut tractari
cupiunt, & status, licèt longè di-
stantes, tanquam bona propria &
non aliena administrari deside-
rant, quam idoneis subjectis eorū
curam administrationemq; com-
mendent Evangelium nobis indicet.

Rex quidam, inquit Christus, in
regionem longinquam, ad acqui-
rendum

rendum sibi regnum aliud profecturus, bonorum suorum ac reddituum administrationem tribus servis commendavit. Horum primus tam industriè & feliciter creditâ sibi summâ fuit negotiatus, ut eâ decuplum acquisierit: Rex quoq; laudatâ fidelitate ipsius & industriâ, decem civitatû regimen ipsius po-

Luc. 19 testati subdiderit: *Euge Serve bone,*
v. 17. *quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates.*

Secundus similiter creditam sibi quotam ad quintuplum usq; auxit: eâdemq; proportionem servatâ Rex illum quinque civitatum Gubernatorem constituit: *Et tu esto*
ibid m
v. 19. *super quinque Civitates.* Ita ut illi, quibus Rex auget officia & gubernacula, sint, qui Regis & non sua augent bona. Sed ad tertium servû progrediamur. Hic reversus creditam sibi pecuniam in sua natura sine decremento & incremento Regi redhibebat: & eodem mox instanti, sine ulteriore replicatione suâ fuit administratione privatus:

Ibidem
v. 24. *Aufferte ab illo Mnam.* O quàm felicia nostra forent sæcula, si culpæ, ob quas hic servus officio suo fuit exutus, essent servitia & merita, ob quæ illi usq; huc aucti sunt & promoti! porro si ille qui ne medium quidem Imperialis quadrantem sibi accepit, rebus aliis, in statu quo sibi traditæ fuerant, relictis, officio

privari meretur, qui illas adeò destructas, perditas, imminutas, confusasq; relinquunt, ut ne speciem quidem primi sui statûs retineant, quid merentur? merentur expediri, promoveri, rebus majoribus administrandis præfici, ut etiam eas dissipent, & simul omnia intereant. Ego putabam, sicut Christus in Parabola duos introduxit servos qui Regis bona auxerunt, & unum qui minimè ea auxit; pari modo introducturum quoque fuisse alium, qui ea furaretur, & sic divisio mansisset integra. Divinus verò Magister huiusmodi servum non introduxit; loquebatur enim de Rege prudente & iusto: & qui tales sunt (quales ipsos, sub pœna regni amittendi esse oportet) nec in servitium admittunt, neque bona sua illorum fidei committunt, qui ea furaturi essent: quod alicui, qui aucturus non sit, quandoque ea credant contingere potest, sed non nisi uni soli: sed qui vel sua, vel suorum bona (quæ à suis discernere non debet) furetur, tali ea tradi, nec iustus nec Rex esse potest, qui consentiat. Enim verò quid futurum putamus, si unâ jam civitate spoliatâ, ad quinque civitatum gubernaculum promoverentur: & his similiter spoliatis, decem civitatibus præficerentur.

Quid

Isai. 1.
v. 23.

Quid ultra Principi Christiano faciendum, si foret instar illorum Principum infidelium, de quibus dicit Isaias: *Principes tui infideles, socii furum?* id est, Principes Ierusalem non sunt fideles, sed infideles, quia sunt socii furum. Novit igitur Propheta esse Principes fideles & Christianos multo istis miseres & infeliciores; quia Princeps furibus sese associans: *Socii furum*, etiam portionem suam in furto habere deberet: at isti, tam longè ab hac participatione absunt, ut primi & maxime omnium spoliati existant. Quo pacto igitur Principes sic spoliati sunt aut esse possunt socii furum; *Principes tui socii furum?* num fortassis, quia quandoque comitantes & stipantes Principem sunt fures? siquidem ita esset, nihil foret novi. Olim stipantes latus Principum Laterones vocabantur: postea verò corrupto vocabulo isto, latrones & fures sunt vocati. Et quid esset, si quemadmodum vocabulum est corruptum, etiam corrumperetur illius significatum? Ego verò tale quid nec dico, nec opinor. Hoc tantum dico, & scio, eò quod Theologia certa doceat, in omni scilicet mundi parte verificari illud Isaia de principibus Ierusalem effatum: *Principes tui socii furum*. Quare? sunt socii furum,

quia cum illis dissimulant: sunt socii furum, quoniam officia, dignitates, potestates illis conferunt: sunt socii furum, quia quandoque ipsos defendunt: sunt denique socii furum, quia illos comitantur etiam comitaturi ad infernum, quo ipsi fures eos secum deducunt.

Divinam contra tales comminatoriam auscultate sententiam: *Si videbas furem, currebas cum eo*. Textus Hebraicus ait: *concur- rebas*: & utrumq; verum est. Dantur enim Principes cum furibus currentes, & cum iisdem concurrentes. Cum illis currunt, quia ad suam illos familiaritatem gratiamque admittunt: cum illis concurrunt, auctoritatem & potestatem illis conferendo ad furta ipsorum concurrunt. Et maxime culpam hanc aggravans circumstantia consistit in: *Si videbas*. Quod si fures isti forent occulti: & currens seu concurrens cum illis eos quales, non cognosceret, aliquam excusationem mereretur: sed cum isti fures notorii sint & publici, cum aperta fronte furentur, cum omnes illos furari cernunt, & ille ipse iis consentiens, eosdem suffulciens & sustinens hoc videt: *Si videbas furem*: quam, quæso, coram Deo, totoque mundo excusationem obtendere valebit? *Existimasti inique, quod ero tui similis*

similis: id est, tu ô injuste, inquit Deus, me tibi similem fore arbitraris, & quemadmodum tu cum furibus istis dissimulas, sic me quoque tecum dissimulaturum opinaris?

Ibidem

deciperis: *Arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Ex ipsis latrociniiis & furtis quæ oculis intueris, & in quæ consentis, speculum tibi conficiam, in quo te contempleris: & si in omnibus istis non minùs te reum quàm omnes istos fures, quia non impedis, imò ipsis furibus nocentiorer videris; tunc cognosces, quod tanto te justius ad infernum condemnem. Quod ita Paraphrasis Chaldaica textûs ejusdem ultimâ & tremendâ sententiâ declarat:

Parap. Chald.

Arguam te in hoc sæculo, & ordinaræ te in futuro co- in hoc mundo tuam arguam conscientiam, sicut illa te nunc arguit: & in altero mundo animam tuam condemnabo ad infernum, prout in judicij die experieris.

§. XII.

MAgnum excitabit dolorem & commiserationem Auditores, in illa die videre, quomodo fures secum multos ad infernum deducant Reges: verùm ut versâ aleâ fors ista in utrisque in melius immutetur, agite, nunc videamus, quomodo Reges, dummodò vo'uerint, secum in Paradisum valeant

deducere fures. Videbitur fors cuiquam, ob ea quæ dixi, magni hoc esse moliminis & quid difficile, neque sine magnis possibile expensis: at ego vobis affirmo, paucisque demonstrabo esse id ipsum quid ad præstandum, Regibus expeditissimum, & cum nullo prorsus dispendio, sed maximo bonorum eorundem incremento conjunctum. Et quo medio? unico verbo, sed Regio & Rege digno. Mandando, ut fures non restituere soliti, effectivè seu practicè restituant, quicquid furati fuerant: quod ita exequendo, salvabuntur fures: salvabuntur & Reges. Salvabuntur fures, quia restituerunt quod furati sunt: salvabuntur & Reges; quia restituentibus sic furibus, ad restituendum ipsi non obligabuntur. Num quid justitiæ conformius, utile magis, omnibusque necessarium dari potest? solus fide, conscientiâ judicioque carens id negare audebit.

Verùm enim verò, ne & ipsi fures hac viâ industriarum suarum aut fraudum se fructum perdituros sentiant: considerent, quod, quamvis malum furem & latronem malitiâ adæquarent, non tantum executionem istam subire & amplecti, sed ab ipsis eam Regibus postulare deberent. Bonus latro petiit à Christo velut Rege, ut sui meminisse dignaretur in suo Regno: Do-

Luc. 23. mine, memento mei, cum veneris in
v. 42 regnum tuum : Latro verò malus
ibidem quid petiit? Si tu es Christus, saluum
v. 39. fac te metipsum, & nos. Id est, si tu
 es Rex & Messias promissus, prout socius meus credit, salva te ipsum & nos. Istud latro malus petiit à Christo, idemque furibus & latronibus à suis petendum est Regibus, licet malo sint latroni nequitia pares. Nec tua, Domine, majestas salvare se potest, neque nos sine restitutione salvari possumus: nobis restituendi animus & intentio deest, sicut nemo nec in vita, nec in morte restituit: restitutionem igitur majestas tua mandet, & hoc modo & medio, quamvis violento nobis, & se & nos majestas tua salvabit. *Saluum fac te metipsum & nos.* Nul- lum conscientia alicujus Christianum, id non approbaturum credo. Ne verò in generalibus id terminis relictum in aërem abeat, ad praxin descendendo, quam id methodo faciendum sit videamus. Faxit Deus ut ita fiat.

Quæ furari solent istis in officiis & gubernaculis fures, de quibus loquimur, vel sunt bona regia, vel particularium: utraque jam furto ablata restituere tenentur tam Reges, quam ipsi fures: vel quia dissimulando in ipsa consensere furta, quando patrata sunt, vel solum (quod etiam ad inducendum resti-

tuendi onus sufficit) quando jam facta esse sciunt. Et hic notanda venit differentia notabilis, (quæ non consideratur) inter bona Regum, & bona particularium. Particulares suis sibi bonis furto ablati restituere non solum non tenentur, sed magnum sibi ex hoc meritum acquirere possunt, si patienter ferant; & furi ablata donare possunt. Reges in hoc puncto longè peioris conditionis sunt, quamvis spoliati, ad propriorum bonorum furto ablatorum restitutionem urgendam obligantur, nec eam raptoribus remittere possunt. Ratio differentia est, quia bona cujusdam particularis seu privati sunt propria ipsius: illa verò Regis non sunt ipsius sed Reipublicæ. Et quemadmodum Depositarius, & tutor credita sibi alienare prohibetur, ad restitutionem obligatus; ad idem Rex tanquam tutor, bonorum, & ærarii reipublicæ depositarius tenetur, qui si ordinarios redditus alienari aut interverti & perire sineret, novis eam tributis gravare cogeretur.

Modum, quo regia bona expeditissime restitui possint, quidam Reges docuit Monachus, qui quâ arte furari, eadem restituere novit. Crantzius, Majolus & alii casum referunt. Monachus vocabatur Frater Theodoricus, & quia magnæ

erat prudentiæ, industriæq; vir singularis, Carolus Imperator quartus, quædam magni momenti negotia ipsi commisit, quibus exequendis in tantum suum saginavit marsupium, ut modico temporis spatio divitiis Magnates æquaret. Quo cognito Imperator ad se vocatum rationes subducere iussit. Quid hic pauper & dives Monachus faceret? respondet intrepidè, se eodem mox momento ad computum reddendum esse paratum, inquiens. Ego, Imperator, Majestatis tuæ subivi Ministerium hoc indutus habitu, cum duobus imperialibus in marsupio ex sacrificiorum meorum stipendio: Majestas tua meum mihi relinquat habitum cum duobus imperialibus, reliquam totam substantiam quam acquisivi, jubeat ad se recipi, quia sua est, & absolutus est computus. Tam expeditè Monachus iste restituit: & ipse sua observavit vota, & Imperator sua retinuit bona. Reges & Principes de servis malè provisi, si animas salvare, & bona recuperare cupitis, sine personarum exceptione, modum restituendi Fratris Theodorici introduce. Sciatur cum quanto quilibet intravit, reliquum revertatur unde venit, salventurque omnes.

§. XIII.

Restitutio particularibus facienda non æquè videtur expe- dita & facilis, siquidem multis integrisque Provinciis bona sunt surrepta. Sed quemadmodum piscatores isti deauratis sunt virgis piscati, similiter virgis iisdem plectantur deauratis. Si trahunt multum, prout ordinariè trahunt, jam scitur contra Dei legem, vel contra leges regulasque Regis fuisse acquisitum, & hinc ex alterutro, seu utroquo capite injustè. Hoc modo ex India trahuntur quingenta cruciatorum millia, ex Angola ducenta millia, ex Brasilia trecenta, & ex paupere Insula Maragnana plus quàm illa valet. Et de his bonis quid faciendum? Rex pro sua, & eorū qui furati sunt, animabus ea applicet, ut utrorumque salvæ fiant. De Gubernatoribus ad diversas provincias à Maximino Imperatore directis, pereleganti & aptissima similitudine dicebatur, quod spongiæ essent. Ad inventionis hujus non alius erat scopus, quàm ut hisce instrumentis inexplabilem cupiditatis suæ sitim faceret aut sedaret: Illi etenim ex provinciis fugebant quantumcunque poterant: & Imperator jam reversis, spongas istas exprimendo, quicquid furati fuerant Fisco regio consignabat, hoc modo ille

dites-

ditescebat, & illi castigabantur. Unum Imperator agebat malè, alterum benè: optimum verò illi deerat. Homines destinando ad provincias qui spongiæ essent, operabatur malè: post reditum spongas exprimendo, & corrasa addicendo Fisco operabatur benè & justè: optimum verò velut iniquo & tyranno, qualis erat, ipsi deerat: totum enim ex spongiis expressum, non sibi usurpare, sed provinciis, unde sublatum fuerat, restituere oportebat. Illud Regibus salvari cupientibus facere incumbit, neque existimare se zelo justitiæq; obligationi satisfacere, si in aliquo fortassis castello capi incarcerationiq; mandent, qui civitatem, provinciam, seu rempublicam quampiam spoliavit. Quid enim prodest aliquot dies aut menses hanc umbraticâ tali injungi poenitentiam, si hac transfactâ liberè furtis suis frui sinitur, damnumq; passis nihil restituitur?

Huic apparenti & umbratili justitiæ gravissima subest deceptio, quâ nec sic punitus & castigatus, nec castigans hoc modo aut puniens æternam damnationem evadit: porrò ut intelligatur, aut intelligentē sortiatur hæc deceptio, declaratione indiget. Usurpator alieni geminæ satisfactioni obnoxius tenetur; poenæ legis, & restitutioni ablati. In poena Rex tanquam legislator dispensare potest: in resti-

tutione verò minimè, est enim indispenfabilis. Et tantum adhuc in contrarium agitur quando fit, vel justitiæ satisfieri putatur; ut poena tantum vel aliqua pars poenæ inferatur, de restitutione nec mentione nec curâ aliquâ habita. Cum S. Thoma absolvamus. Quæstionem movet S. Doctor: *Vtrum sufficiat restituere simplum, quod iniuste ablatum est?* Et postquam resolvit sufficere; quia restitutio est actus justitiæ, & justitia consistit in æqualitate; contra eam resolutionem argumentatur ex lege Exodi cap. 22. ubi Deus mandavit, ut qui bovem fura-

Exod. 22. v. 1
tus fuisset unum, restitueret quin-

que: ergò simplum pro simplo restituere non sufficit, sed multò plus quàm ablatum est: vel si sufficit, prout resolutum est, quomodo lex illa intelligenda venit? intelligenda est, inquit Sanctus, ipsam bifariâ distinguendo legem, semel eam accipiendo quatenus est lex naturalis, & sic spectat ad restitutionem: secundò quatenus est positiva, & sic spectat ad poenam. Lex naturalis ad servandam damni æqualitatem, simplum tantum pro simplo restitui mandat: Lex positiva ad puniendum crimen furti, in poenam addit quadruplum simplo: hinc quinque reddi jubet pro uno. Nihilominus advertendum inquit Sanctus Doctor, inter restitutionem a

tionem & pœnam magnam intercedere differentiam : ad solutionem enim pœnæ criminofus non obligatur ante sententiam latam ; ad restitutionem verò furti, etiam non latâ sententiâ obligatus manet. Unde manifesta apparet modicæ istius pœnæ injustitia, quæ rara est in usu. Capitur fur & custoditur in salvo. Sed quid hinc sequitur ? captus sic purgatus à crimine, optimè contentus agit : Rex suæ se obligationi & justitiæ satisfecisse putat, & minus adhuc nihilo factum est : proinde ad integram uterque restitutionem furtorum obligati perseverant sub reatu damnationis æternæ. Reus, quia non restituit : & Rex quia illud fieri non mandat. Rex igitur viâ executivâ à furibus & raptoribus auferri faciat bona illicitè acquisita & per se restitutiones exequatur, quas illi nec faciunt, nec facturi sunt : & hoc medio (aliud enim nec est, nec esse potest) loco ejus quod fures deducant Reges ad infernum, uti faciunt : Reges deducant fures in Paradisum, sicut fecit Christus : *Hodie mecum eris in Paradiso.*

§. XIV.

Absolvi discursum meum, Auditores, videor quæ mihi demonstrâsse quod promisi, cujusce me

non pœnitet. Si cui videor dicere ausus, quod subticere, majoris fuisset reverentiæ ; cum *S. Hilario* respondeo : *qua loqui non audeamus, filere non possumus.* q. d. Salvâ conscientia hoc taceri non potest, quamvis fiat cum repugnata, dici tamen necesse est Auditor : coronatus erat ille cui Joannes Baptista dixit : *non licet tibi.* Similiterque coronatus, licet non auditor, cui Christus dici jussit : *dicite vulgi illi.* Idem cordatè adeò fecit Jeremias à Deo prædicator destinatus *Regibus Iudæ & Principibus eius* quod idem si Isaias fuisset æmulatus, non postea pœnitentiâ ductus ingemuisset : *veni mihi, quia tacui :* medici Regum, tanta, immò majore libertate illis vitæ sanitatisque conservandæ necessaria præscribere debent ; quàm in nosocomiis sub suâ curâ constitutis : In particularibus & privatis homo curatur unus ; in Regibus, respublica tota.

Resumendo igitur quæ dixi, neque Regibus, neque furbus, neque ipsis etiam spoliatis ullam potest afferre molestiam doctrina quam prædicavi, communiter enim concernit omnes. Favorabilis est spoliatis ; recipient enim quod perdiderunt : utilis & salutaris est Regibus ; quia sine detrimento, immò cum bonorum suorum incre-

S. Hilario.

Mar. 6. v. 18.

Luc. 13. v. 32.

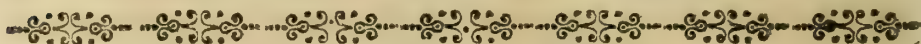
Jerem. 1. v. 18.

incremento suas exonerant animas. Ipforum denique furum vel maxime in ea res agitur, & quibus potissimum præjudicare videtur, maximum ex ea commodum reportant. Vel furati sunt animo & intentione restituendi, vel non: si sic; hoc est quod suadeo, & in tempore fieri opto. Sin verò, in statu & dispositione ad infernum deveniendi versantur; nullusque eorum adeò cæcutire potest, quin æstimare queat melius esse devenire in Paradisum. Hoc tantum ipsos deterrere potest, quod restituendo, spoliis se exuere & carere debeant; sed quemadmodum spoliati patientiam habuerunt necessario: ita ipsi eandem exerceant cum merito. Si Eleemosynarij cælum sibi acquirant proprio, quare fures non acquiescant illud sibi comparare alieno? bona propria & aliena tempestate sæviante projiciuntur in mare. Et quis nautando de naufragio salvatus, quamvis exutus, fortunæ suæ felicitatem depictam, gratias agendo non consecrat altaribus? omnia sua bona homo libenter conservandæ impendit vitæ, inquit Spiritus Sanctus: & quantò promptiore voluntate, bona omnia non sua ad vitam non temporalem, sed æternam cum expendere oportet! ad vivicomburium condemnatus nonne

felicem se æstimaret, si omnium bonorum suorum confiscatione pœnam hanc & supplicium tale reddimere & evadere posset? quilibet se in agone mortis constitutum, ignemque infernalem oculis suis oppositum consideret, & videbit annon conducibile sit quod suadeo. Si manus vestræ, pedesque vestri damnationis vobis sint occasio, abscindite eos; si oculi vestri, eruite illos, inquit Christus: melius est enim claudum, debilem & cœcum intrare cælum, quàm cum multis sanis membris descendere in infernum. Istudne est verum, an non? credamus esse fidem; credamus esse infernum; confiteamur neminem sine restitutione salutem consequi posse. Ecce, ecce homines dum adhuc vivitis, quid perdati, & quare? In restitutione hac necessaria & præcepta, quam omnino non, aut ægrè admodum exequimini, quid, quæso, redditis, quid relinquitis? redditis quod ante non habebatis: & relinquitis quod vobiscum auferre non potestis, & hinc pessum itis. Nudus mundum ingressus sum, & nudus egrediar, inquebat Job: & ita bonus malusque latro sunt egressi. Proinde si necessario sic est futurum, volentes nolentes, nudi & nudi, nonne melius est cum latrone bono intrare paradisum, quàm cum malo descendere in infernum?

Rex Regum & Domine Dominorum & Dominantium, qui inter fures & latrones moriendo, primi furis latronisque furtum solvisti, & omnium primo latroni alteri paradisum promifisti, ut & latrones & Reges salutem consequi satagant: tuo instrue exemplo, tuâque Reges gratiâ illustra & excita, ut nec eligendo, nec dissimulando,

nec approbando, neque multiplicando & evehendo fures, hoc velut medio, furta futura impedian, jam præterita restitui mandent & curent, ut loco ejus, quod fures eos secum ducant, prout ducunt, ad infernum, ipsi potiùs fures secum, sicut tu fecisti hodie, deducant in cœlum: *Hodie mecum eris in Paradiso.*
Amen.

S E R M O

De

M A N D A T O

Dictus Ulyssippone in Hospitali Regio

Anno 1643.

Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Joan. 13.

§. I.

Uisquis hanc hodie domum fuerit ingressus (omnipotens & amabilissime Domine) quisquis hanc hodie domum fuerit ingressus, quæ est ultimum paupertatis

refugium, & universale infirmorum remedium: Quisquis, inquam, te in ea visitatum fuerit ingressus (prout totus hic pietatis Christianæ facit cœtus) rationabili sanè motivo dubitare potest, an velut prodigus huc veneris, an velut infirmus. Dedisti cœlum, dedisti terram, dedisti temetipsum

ipsum; & quā tam prodigē ex- & dispendit, totum quod erat, & habebat; mirum non est, quod in hospitali sese stiturus adveniret. Ego mihi illud quasi persuaseram: verū in iudicio malorum, melius semper coniecit, qui pejora præsumpsit. Evangelista tuus, Domine, infirmitatem & non prodigalitatem ad hunc te locum deduxisse inquit; infirmum te, & tam graviter te infirmum inquit, ut propria tua scientia non nisi paucas tibi residuas vitæ horas promittat; atque adeo ultima per momenta singula gradum acceleret: *Sciens Iesus*

Joan. 13. quia venit hora eius. Qualitatem quoque seu infirmitatis speciem idem similiter Evangelista declarat. Amoris eam esse, & amoris eam nostri; amorisque incurabilis eam esse inquit: amoris, *Cum dilexisset*: amoris nostri, *suos qui erant in mundo*; & amoris incurabilis & irremediabilis, *In finem dilexit eos.* Ille, Domine, est infirmus; & nostrarum salus animarum, est malum, seu bonum, cujus tu causā langues & infirmaris; quodque vitam tibi eripiet. Ego proinde Auditoribus meis demonstraturus, quod quamvis ad omnia obstricti tibi teneantur propter mortem, plus tamen tibi debeant propter infirmitatem; de ea tantum verba faciam. Diei igitur, loco & Evangelio me ac-

commodans, super allegatis ex eodem verbis quatuor, & unum tantum pertractabo. Remedia amoris: & amorem sine remedio. Hoc, Amans & Amator divine, pace tui cordis, discursus mei præsentis erit argumentum. Adhuc dubitamus aliquatenus, utrum à tua gratia amor tuus distinguatur. Si non distinguatur, tuum à te amorem efflagito, sine quo de eo differi non potest: & si sunt res distinctæ, amoris ejusdem amore, tuam à te peto gratiam. Ave Maria.

§. II.

Remedia amoris, & sine remedio amor, sunt quatuor, & unum tantum, de quo me locutorum promisi; cum enim infirmitas fuerit amoris, quæ vitam auctori eripuit vitæ, demonstrari nequit, amorem sine remedio fuisse, nisi simul amoris remedia describantur. Hac super materia disertè scripsit Galenus de amore humano, in libris, quos *de remedio amoris*, inscripsit: quorum Aphorismi, quia sunt confutandi, sine textu & nomine adducentur, sicut, qui non ad auctoritatem conciliandam, sed ad serviendum venit. Remedia igitur amoris validissima & efficacissima, quæ natura hucusque detexit, & experientia approbavit, & ars præscripsit, sunt ista quatuor:

Tempus, absentia, ingratitudo, & super omnia, objecti melioratio. Singula verbis Thematis loco allegatis comprehenduntur, tamque expressa, ut commentatore non egeant: *Cum dilexisset*; ecce tempus: *suos qui erant in mundo*; ecce ingratitudo: *ut transeat*; ecce absentiam: *ex hoc mundo ad Patrem*, ecce objecti meliorationem. Omnibus hisce remediis infirmitati, omnibus istis defensivis cordi, omnibus istis antidotis Divini amantis applicatis amor: nec tempus illum imminuit, nec ingratitudo tepescit, neque objecti melioratio vel in apice eum immutavit, *in finem dilexite eos*. Istæ discursus mei quatuor sunt partes: procedamus approbando amorem, & remedia refutando.

Primum remedium diximus esse Tempus. Tempus medetur omnibus, oblivione omnia sepelit, omnia corrumpit, omnia digerit, omnia finit. Tempus columnis opponere sese audet marmoreis, & quantò magis cordibus cereis? affectiones sunt instar vitæ, non enim certius est signum durandi parum, quàm durasse multum. Sunt velut lineæ de centro ad peripheriam tendentes, quæ quantò longius extenduntur, eò longius ab invicem separantur. Hinc antiqui Amorem in specie depingebant in-

fantis; non enim adeò validus & robustus est amor, qui ad multos perveniat annos. Omnibus, quibus illum armavit natura, tempus illi exuit instrumentis. Tempus ipsi excutit arcum, quo jam non jaculatur; invertit illi sagittas, quibus jam non ferit; & crescere ipsi facit alas, quibus volat & fugit. Naturalis totius differentiæ hujus ratio est; quia Tempus rebus novitatem tollit, defectus detegit, gustui fastidium inducit, & sufficit fuisse in usu, ut non sint eadem. Usu consumitur ferrum, quantò magis amor? Idem amor est causa non amandi; & amasse multum, amandi minus. Unum instar omnium illud Davidis sufficiat exemplum.

David amore illo ardentissimo adamavit Bethsabæe, de quo omnibus constat: & cum cor ipsius cordi Dei conforme foret, Deusque zelotypus adeò, uti de semetipso *Exod.* fatetur, *Ego Deus zelotes*, notatu 20. v. 5. quid dignissimum est, quod Deus ipsum in amore tali perseverare permiserit, nullo ipsi succurrendo remedio, nisi finiente anno, quando ad saniozem ipsum mentem ministerio Nathani Prophetæ reduxit. Quanto dolore exiguum Davidis amorem, immò odium sui Deus persenserit, ex circumstantia sollicitudinis ipsius plane innotescit: cum enim ipse fuisset

set offensus, idem nihilominus ad reconciliationem invitavit, non expectando donec David pro eadem interpellaret. Si igitur Deus ab immoderato Davidem Bethsabee amore desistere, tam avidè desiderabat, quare sollicitudinem eandem tanto distulit tempore, & non nisi exeunte anno adhibuit remedium? quia ipse annus, & idem tempus primum fuit remediū, quo ipsum curare cœpit. Infirmitates aliæ ex dilatione incurrunt periculum: ipsa verò amoris optimum ipsa in dilatione habet remedium. Ille solus hominum Cordiagnostes videbat, quod durante in Davide illo affectionum æstro, difficulter è corde ipsius amorē evellere posset, quo tantopere occupatus erat: committatur ergo Tempori, quod sensim ipsum ad hoc disponet: & ita factū est. Initio David non considerabat, quid sibi, quid vasallo, neque quid Deo debebat; neci exponebat & prostituebat exercitus, occidebat homines, famam negligebat, & conscientiam, tantum enim in principio indomitum illud prævalebat æstrum, sed die protrudente diē, & hebdomadā hebdomadam, mense evoluta post mensem, & appropinquante jam anni periodo, quisnam, quæso, Davidis fuit status amoris? vulnus sic sensim fuerat dispositum, cor adeò

temperatum, ardor adeò remissus, ut unicum tantum ipsi perfectè sanando, Prophetæ suffecerit verbum. Quod fuerat desiderium, subito conversum est in dolorem & tædium: cæcitas in lucem; voluptas in lacrymas: & quod fuerat amor, in compunctionem & pœnitentiam. Et si hoc unus tantum valet annus, quid facient multi?

Ista est Temporis in amorem potentia. Sed qualem in amorem? in amorem humanum impotentem; humanum in amorem inconstantem; humanum in amorem non rationis, sed appetitūs tantum sequacem; humanum in amorem, etiam, ubi tenerrimus & perfectus videtur, grossum & imperfectum. Remediabilis tempore amor, infirmitas esse potest; alii amor non est. Amor perfectus & solus amoris nomine dignus, supra mutabilitatis sphaeram, quousque temporis jurisdictionis non pertingit, immortalis agit. Illum nec anni imminuunt, nec sæcula debilitant, neque æternitates fatigant: *Omni Prov. 17. tempore diligit, qui amicus est: v. 17.* inquit Salomon in Legis antiquæ Gnomis: & Legis novæ Salomon S. Augustinus in eundem commentando textum, hac admirabili fundum ejus sententiā penetravit: *Manifestè declarans amicitia. S. Aug. am æternam esse, si vera est: si autem*
M m 3 *desierit*

desierit, nunquam vera fuit. Significare nobis voluit Salomon, inquit S. Augustinus, amorem verum esse debere æternum, nam aliquo interruptum tempore verum nunquam fuisse: *si autem desierit, vera nunquam fuit.* Notabile dictum! omnibus aliis in rebus, desinere esse, signum est fuisse; in amore verò, desinere esse, argumento est nunquam fuisse. Desit esse, ergo nunquam fuit: desistiis amare, ergo nunquam amastis. Amor, non omni temporis, & omnium temporum, non est, neque fuit amor: si enim finem accipiat, principio semper caruit. Est velut æternitas, quæ si per impossibile finiretur, æternitas nunquam fuisset: *Declarans amicitiam æternam esse, si vera est.*

Tam exemptus à temporis imperio verus agit amor. Verùm ubinam huiusmodi amor invenietur? in te solo Phoenix divine, in te solo. Istud significat: *Cum dilexisset.* Porro quando amavit, & à quanto tempore amavit? primò, à principio æternitatis principii expertis; quia ex tunc Verbum æternum cepit amare homines, seu potius illos tunc amavit non incipiendo, sicuti ipsemet dixit: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Proinde amor in æternitate radicans, quo pacto remedium inveniret in

tempore? Tempus cum creatione incepit mundi; siquidem Tempus ante non erat. Istud verò in Christo in duas dividitur partes: in Tempus, quo ab ortu mundi voluntate amavit divinâ: & in Tempus, quo ab exordio vitæ voluntate divinâ amavit, simul & humanâ. A principio vitæ triginta & quatuor transierunt anni: à principio mundi, ultra quatuor annorum transierunt millia; tot verò annorum, immò & sæculorum curriculum, Tempus nullam in eum habuit potestatem. O amor solus verus! ô amor solus constans! ô amor solus amor! Quid non dissolvit, quid non absolvit, continua tot annorum volutio; quotquot ab exordio mundi transierunt usque ad epilogum vitæ Christi? quænam civitas tam firma & munita, quam non demoliretur? quodnam marmor, quod in pulverem redigeret? non pulverizaret? quodnâ æs, quod non comminueret & in favillam redigeret? humana omnia tam longa temporis continuatio, ipsam etiam eorum memoriam tempus abolevit: Solus amor Jesu ad insultandum annis & sæculis, integer semper sine decremento, semper firmus & inviolabilis, constans semper & idem perseveravit; sicut enim amaverat in principio: *Cum dilexisset*: Ita, eademque amoris in-

intensione amavit usque in finem:
In finem dilexit eos.

Tantum abfuit ut Tempus (ecce quid dico) tantum abfuit, ut Tempus Christi posset imminuere amorem, ut amor potius Christi imminuerit Tempus. In ipso Evangelii nostri textu id habemus: *Sciens Iesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*, hoc Evangelista de ultimæ Cœnæ mysteriis loquens asseruit, in qua prodigioso humilitatis suæ exemplo, & obstupescendo omnipotentia suæ miraculo hominibus manifestavit, quàm extremè illos adamaret. Horâ verò, quâ Christus de mundo transiit ad Patrem, non hac fuit die, sed die Ascensionis, quadragesimo secundo ab hoc die. Si igitur Christo adhuc quadraginta & duo mansionis in mundo supererant dies antequam ad Patrem ascenderet, qua ratione Evangelista horam jam advenisse assererat? *Venit hora ejus?* tot erant dies, & una tantum erat hora? Sic. Quia omnes isti dies, quibus Christus adhuc mansurus erat in mundo, erant dies, quibus cum suis commoraturus erat dilectis & amatis: *Cum dilexisset suos*. Proinde quamvis computatione temporis dies forent multi; respectu tamen & æstimatione sui amoris, una tantum erat hora: *Hora ejus*. Agitè,

notato nunc benè corundem computu dierum, expendite quod nunquam advertistis. Ab hora cœnæ usque ad horam, quâ Christus ascendit in cœlum punctualiter & præcisè mille fluxerunt horæ, ne vel unâ, aut deficiente aut superfluyente. Omnes verò isti dies temporis emensi rotis, mille summatim conficiebant horas, numerati verò juxta horologiū amoris, quod Christus in pectore gestabat, non nisi unam horam conficiebant. Hinc vocatur, *Hora ejus*: Mundo quippe & Tempori millenæ erant horæ: Christo verò & amoris ejus non nisi unica erat hora. Et si amor Christi de horis mille horam fecit unam; ecce quàm veraciter dixi, quod loco ejus, quod Tempus imminueret amorem, ipsum Tempus imminuerit amor.

De Jacob affirmat Scriptura, quod, cum septennio servisset pro Rachele, dies ipsi visi fuerint pauci, quia ardenti eam deperibat amore: *Videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine*. Nullatenus Jacob tam gloriosè præfigurasset Christum, nisi etiam amor ipsius tam propriè imminuisset Tempus. Verum in hac ipsa imminutione animo necesse est advertere, quod anni, non nisi pauci dies Jacob visi, non tantum fuerint septem; sed multò plures & longior

Gen. 29
v. 20

longiores. Quemadmodum voluptas & deliciæ dies abbreviant, sic labor & ærumnæ eisdem prolongant. Deus Abrahamo prædixit, progeniem ipsius quadringentis annis Ægyptiis servituram, cum centum tantum servierint annis; labor enim duplicat & quadruplicat tempus, & centum annis servire, est quadringentis annis pati. Eodem modo numerandi sunt anni Jacob: Jacob diu noctuque tanto labore & fatigatione servivit Labano prout ipsemet illi in faciem probè exaggerare scivit, cum doli & fraudes Labani non minimè aggravarent laborem. Ergò sicut amor Jacob ex una imminuebat, sic labor ex altera parte annos augebat: & concurrente simul ad imminuendum amore, & ad eisdem augendum annos labore, cum jam non in tantum multiplicarentur ut essent triplicati, integros ut minimùm permanere erat necesse. Quoniam igitur modo Jacobo non anni, sed dies pauci poterant videri? nullum est dubium, quin, quod implicatio esse videtur, maxima amoris Jacobi exaggeratio existat. Tempus constitutebat annos, ærumna & labor multiplicabat tempus; sed amor Jacob labore & tempore major non solum imminuebat annos quos faciebat tempus, verùm et-

iam illos quos labor & ærumna multiplicabat. Amor serviendo gaudens, annos diminuebat quosdam; idem patiando gaudens diminuebat alios: & hinc quantumvis anni essent anni, & multi ac multi, omnes ipsi videbantur dies, & dies pauci; *Videbantur illi dies pauci.*

Magni facerem si dies istos amoris Jacob, quos Scriptura vocat paucos, eadem nobis, quoad numerum determinaret. Sed dato (per impossibile) quemlibet annum unum tantum ipsi fuisse diem; amor adhuc figurati infinitè amorem excedit figuræ: & ille Jesu, illum Jacobi. Tempus quo Christi imminutus est amor, etiam tempus Passionis ejusdem includit; & si miseria & afflictio auget & multiplicat tempus ad mensuram ejus quod quis patitur, quis hoc casu mensurare sufficiet tempus, cum tormentis, temporisq; durationem, quo Christus patiebatur, cum excessu cruciatu, quos perpeffus est? Christus in sua Passione, quod omnes Theologi cum Sancto Thoma probant, plura sustinuit, quàm passi sunt, & patientur omnes homines à principio usque ad mundi finem. Tormenta seipsis erant acerbissima, quorum nihilominus acerbissimam incomparabiliter aggravabat subjecti tenerrima com-

complexio, apprehensionis vivacitas, tristitia extrema se solâ vitam eripere sufficiens: & super omnia infinitæ contra Deum in hoc aliisq; omnibus humani generis peccatis injuriæ comprehensiva cognitio. Proinde quot vobis patiendi sæcula longissimis illis horis videntur comprehensa? adeò fuerunt longæ, ut earundem duratio ad satisfaciendum pro æternitate pœnarum inferni suffecerit, quæ duratione eadem solvebantur. Et horas adeò longas vel tam æternas quod amor Christi ad unam reducerit horam: *Hora eius*: ô amorem verè immensum! quod aliæ horæ, cæteri q; dies amantissimo Jesu visi fuerint breves, non est usq; adeò mirum, erant quippe dies & horæ, quibus cum charis sibi conversabatur: verùm illas etiam passionis horas, cum tam excessivorû essent dolorum, similiter ejus abbreviaret amor? etiam: & eodẽ ex motivo. Aliæ breves erant horæ, quia illis manebat nobiscum: & istæ similiter breves erant, quia patiebatur pro nobis. Amor non est passus, ut minùs contra tempus posset gaudium passionis, quàm illud præsentia: ideo æqualiter imminuit horas tam gaudium pro hominibus patiendi, quàm gaudium cum illis manendi.

Utrumq; complexus declaravit S. Paulus unico tantum verbo,

Pars III

quando loquens de morte Christi dixit: *Vt pro omnibus gustaret mortem.* Non dicit Christum pro nobis passum, sed gustâsse mortem: *Vt gustaret.* Verbum istud, *gustaret*, libare & probare significat: hinc energiâ singulari Christum gustâsse mortem asserit; gustus enim, quo illam passus est, taliter eam abbreviavit, ac si eam tantùm delibâisset. Egregiè S. Anselmus in eadem commentans verba dixit: *Vt gustaret, id est, horariam & non longam, quasi aliquid gustando transiret.* Apostolus vult dicere, inquit Anselmus, Christum tantò passum fuisse gaudio & gustu, ac si mortem realiter non obiisset, sed delibando tantùm eam transiisset: *Quasi aliquid gustando transiret.* Proinde quamvis mors tot tantarumque esset horarum, illi unius tantùm visa fuit horæ: *Horariam & non longam.* Novum notate adjectivum, *horariam*, de, *hora eius*, utique formatum, S. Joannis. Et ecce quodnam divino nostro infirmo curando, à tempore sperari poterat remedium, si tam fortis & acuta sui mali, seu sui, nostrique boni erat vis & efficacia, ut loco ejus, quod Tempus imminueret amorem; amor potius imminuerit tempus: *Cùm dilexisset suos.*

*Heb. 2.
v. 9.*

*S. Ans.
hic.*

Na

§. IV.

§. IV.

Ps. 87.
v. 13.

Secundum amoris remedium est absentia. Infirmittates multæ solâ aëris mutatione curantur: amor, illâ terræ. Amor est instar lunæ, cui si terra se opponat intermediam caliginem ipsi offundit. Sepulchrum, David disertè vocavit, *Terram oblivionis*. Et quænam terra, non est terra oblivionis, si vos transfistis ad aliam? quod si mortui tam altâ sunt oblivione sepulti, quod tam modicum terræ inter ipsos & vivos intermediat, quid, quæso, ipsis sperandum est, aut quid sperari potest de absentibus? si quatuor terræ palmi tales operantur effectus, tot leuæ quid facient? in longinqua & à jactu sagittæ remota si abeant, vires amoris illuc non pertinent. Petrus secutus est Christum à longè, & illud à longè, quid consecutum est: ut quem præsentem gladio defendebat, absentem negaret & abjuraret. Philosophi mortem per absentiam definièrunt: *Mors est absentia animæ à corpore*. Et absentia similiter per mortem definienda venit, licèt mors sit, de qua frequenter quis resuscitatur. En illud in naturalibus utriusque effectibus; primarij duo mortis effectus, sunt separare, & frigefacere. Mortuus est homo, anima se à corpore separavit; si mox ab egressu animæ cor-

pus attrectaveritis, quasdam caloris reliquias adhuc deprehendetis: paulò post ad tangendum reversi, corpus jam frigefactum congelatamque statuat invenientis. Idem planè operatur vicaria mortis absentia. Valefecerunt sibi mutuò ardentiùs se amantes magnis affectûs argumentis, tandem ab invicem divulsi: quod si mox à discessu arctiùs amanti, graviusque absentiam ferentis arteriam contrectare libuerit, in corde palpitare salutationes, fluere ex oculis lacrymas, ex ore nonnullos gemitus & suspiria, ultimas amoris respirationes exire deprehendetis. Verùm officiis hisce præsentem antea exhibitis jam cessantibus, quid invenientis? oculos siccos, os mutum, cor quietum, omnia oblivionem spirare & frigus. Absentia instar mortis, suo defuncta officio separavit, & separatione factâ frigefecit.

Audite maximum, quod pro confirmatione veritatis hujus haberi potest exemplum. In die Resurrectionis, Magdalena mane diluculo ad Christi perrexit sepulchrum, introspectit, sacrum corpus non invenit; iterum iterumque introspectiundo perstitit, flevit. Et quam omnium harum tam anxiarum solitudinum causam putatis? Origines notatu dignâ consideratione hoc factum fuisse dixit, non quia

Orig.
Hom.
de M.
Magd.

quia Magdalena tantum amabat Christum, sed quia sibi timebat : *Metuebat, ne amor Magistri sui in pectore suo frigeret, si corpus ejus non inveniret, quo recalesceret.* Noverat Maria velut experta, absentiam effectus habere mortis, separare, & postmodum frigefacere : & quia a suo separatum se videbat amore, qui effectus est primus; timebat ne amor sibi frigeret in pectore & corde, qui effectus est secundus: *Metuebat, ne amor Magistri sui in pectore suo frigeret.* Ergo amor Magdalene tam fortis, tam magnanimus, tam constans, tam æstuans : canonizatus tanquam magnus, magnificatus velut multus: *quoniam dilexit multum* : tam parum sibi fidit, & tam modicum de se præsumit, ut frigescere metuat. Ita planè; ea enim vis est absentiae, etiam contra quemcunque vel maximè qualificatum amorem. Proinde sicut cor mediantibus invalescit oculis, tantà sollicitudine & anxietate corpus avebat invenire sui Domini, ut ejus aspectu amor recalesceret, vel illo negato ne frigeret: *Si corpus non inveniret, quo vis recalesceret.*

Hi ordinariè solent esse effectus absentiae, etiam in cordibus tenerimis, quale illud Magdalene erat: cor denique humanum. Cor verò Christi humanum simul & divi-

num, quamvis velut humanum se separat: velut divinum non frigit. Ignis separari quidem potest, aut frigescere nescit : eminùs seu cominùs, præsens vel absens, æqualiter semper ardet, quia semper est ignis. Dari potest absentia tam distans, quæ eum subtrahat visui; sed nulla quæ mutare possit illi naturam. Talis est amor Christi (inquit S. Bernardus) *Quia nun-* S. Bern.
quam & nusquam potuit non amare, qui amor est. Quemadmodum amor Christi nullo tempore ab amando potuit cessare, quia amor est æternus: ita nullo loco aut distantia ab amando potest cessare, quia amor est. Amor, non locorum sed voluntatum est unio: quod si locorum foret unio, distantiam dissolvere posset: at quia voluntatum est unio, absentia illum frigefacere nequit. Absentia maximè distans, quæ sub imaginationem cadit, est ea, quâ hodie se Christus absentavit: *Vt transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Absentia scilicet ab hoc mundo ad alterum. Absentiae aliæ quantumcunque distantes, semper intra idem sistunt elementum, de una terræ parte ad aliam. Absentia Christi adeò distabat; ut elementorum sphaeram transcendens à terra transfret ad cælum. Verùm licet distantia & absentia tam sint excessivæ; distantia quidem cor-

pora separare valet , corda verò disjungere nequit: absentia impedire potest visum , neutiquam frigefacere amorem.

Tantum absuit, ut absentia longis suis locorum interstitiis remedium afferret amori Christi, sibiq; usitatos operaretur effectus , ut potius produxerit contrarios. Absentiæ effectus, prout vidimus, sunt dividere, & frigefacere: & absentia Christi loco divisionis univit; & loco frigefactionis, accendit. Divisionis loco conjunxit personas; & loco frigefactionis accendit amorem. Paulum necdum sanctum, & adhuc Saulum furiis agentibus Damascum proficiscentem Christus hisce vocibus allocutus, in terram prostravit & convertit: *Saule, Saule, quid me persequeris ?* Casus hic Imperatoris Tiberii vigesimo , & secundo post ascensionem Christi in cœlum anno contigit. Si Christus igitur erat in cœlo (quærit S. Augustinus) si erat in cœlo , quo Sauli furia pertingere non poterant, neque Synagogæ diplomata quæ secum ferebat , quomodo conqueritur Christus, quod se persequeretur ? si suos eum persequi Discipulos dixisset , idem textus refert: *Saulus autem spirans minarum, & cædis in Discipulos Domini.* Sed dicere, Saulem agentem in terra persequi jam existentem in cœlo? sic est : respondet idem S. Au-

gustinus. Nam licet Christus tantum distaret à Discipulis, quantum cœlum à terra, erat nihilominus ita conjunctus eisdem, ut illos à se non discerneret. Quod si illos à se discrevisset, dixisset, quare persequeris Discipulos meos; sed quia illos à se non discernebat, hinc inquit: *Quare me persequeris?* Optimè textus ille ad hoc tendebat concludendum , quod ego probatum eo, nisi magnam contra se pateretur replicam. Quando Principum Sacerdotumque ministri & Satellites venerunt in Hortum comprehensuri Christum , se Jesum Nazarenum quærere dicentes , Christus digito Discipulos se comitatos demonstrans, ait: *Si ergo me quæritis, finite hos abire.* Hic mea nunc consideratio intrat. Si Christus in Horto tantum inter se & Discipulos suos discernit, quare jam agens in cœlo, se se ab illis non distinguit ? quia in Horto adhuc erat præsens, in cœlo jam erat absens: & primus absentia in Christo effectus , fuit arctius se se unire eisdem, à quibus se jam absentaverat. Christus adhuc præsens, & Discipuli, erant Ego, & Hi: *si me quæritis, finite Hos abire*: postquam verò fuit absens, jam non erat Ego, & Hi; sed Ego: jam non erat , quare persequeris illos, sed me: *Quid me persequeris.* Et si absentia tam contrario sibi ip-

Ioan. 18
v. 8.

Æthor.
9. v. 4

S. Aug.

si ef-

si effectu, loco divisionis personas univit ; etiam loco frigefactionis amorem accendit.

Abolutâ jam hujus diei cenâ, Divinus Magister amorosissimè eisdem valesfecit Discipulis , videntque illos ob discessum suum ^{an.16} contristatos, his eos verbis conso-
^{& 8.} latus est: *Expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos*: Theologi omnes concorditer sentiunt, omnique dubio vacat ita venire potuisse Spiritum Sanctum Christo in terra præsentem , quàm ab eadem se absentante : quomodo igitur sequitur , Spiritus sanctus veniet Christo se absentante , & non veniet Christo in terra præsentem ? Spiritum Sanctum essentialiter esse amorem nemo ignorat ; in quonam verò amore talis unquam visa fuit consequentia ? recedente amante etiam recedere amorem est consequentia ordinaria , quam nos hîc vocamus amoris : sed recedendum esse amanti, ut veniat amor, & non venturum amorem , nisi abeunte amante ? in sola absentia, soloque amore Christi hujusmodi invenitur consequentia. Sic istud Christus promisit, & sic implevit. Recessit, in cœlum abiit: & paucorum intervallo dierum ibidem remanente personâ amantis, Huc personaliter ejus venit amor. Sed quo-

modo venit ? non intensus minùs, non ardens minùs, non igneus minùs, quàm in forma ignis. Benè igitur dicebam ego , quod loco ejus, quod absentia amorem frige faceret, eundem magis accenderit.

Christus ipse jam dudum ante, idem prædixerat. De sui amoris igne loquens dicebat : *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* si igitur amoris sui ignem adeò desiderabat accendi in terra, quare adhuc præsens , & quâ præsens illum non accendit in ea? quia prodigiosa ignis hujus divini proprietates est, absentiam expectare ut accendatur. Eadem verba benè expensa illud insinuant: *Ignem veni mittere in terram*: Non dicit, quod venit ad ferendum aut ferre ignem in terram; sed ad mittendū seu mittere : argumentum ergo erat, quod absentando, primò redeundum esset ad cœlum, unde eum mitteret. Quod etiâ discipulis suis terminis loquendo propriis dixit : *Si autem abiero, mittam eum ad vos.* Ioan.16. q.d. si ego abiero, si à vobis recessero, tunc amoris mei vobis ignem, vel amorem meum in igne mittam ; ut videatis quàm utilis & expediens vobis ista mea sit absentia : & non timeatis, ne illa solito sibi more amorem in me frigescere faciat, cum illum accendat potius & inflammabit amplius.

Amor Magdalenæ, quia adhuc erat imperfectus, remedium quærebat à visu ne refrigesceret; *quo viso recalesceret*. Verùm amor perfectissimus qualis erat ille cordis Christi, à visu non dependet ad amandum; immò absentiâ & distantia impediende visum, reunitur, ad centrum reducitur, magisq; ardet. Oculi cancelli sunt cordis, per quos respirat; & hinc fit, ut cor oculos habens apertos, per eos evaporet & exhalet affectus: absenti verò, oculisq; ob distantiam clausis, quid accidit? Quemadmodum olla seu vas clausum igni impositum sine respiraculo, majore in se calore recepto magis inardescit, totumque colligans quandoque rumpitur; ita cor absens negatâ sibi visûs respiratione, & non habens quâ incendium emittat, totam amoris vim & impetum intra se colligit; qui naturaliter increfcit, accenditur, & in tantum subtilefcit; ut cùm cor idem eum capere & continere nequeat, in majores magisq; extraordinarios dirumpatur effectus.

Totum quod dico, non mea est philosophia, sed ipsius Christi hac ipsa hora iisdem Discipulis suis futuros absentia suæ effectus declarantis. Præsente supremo suo Magistro prodigia illa operabantur Discipuli, quibus in admiratio-

nem rapiebant mundum: & nunc contristati metuebant, ne absente sibi sole omnibus ejusdem influentiis destituerentur. Ast ita non erit, inquit Christus; quilibet vestrum non solum eadem quæ antea, nec solum meis similia, sed longè adhuc majora faciet opera, neque aliam ob rationem, quàm quod me absento: *Opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado*. Ultima hæc clausula, *Quia ego ad Patrem vado*, summè consideranda est. Eja Domine, quia vadis ad Patrem, & quia à tuis te Discipulis absentas, idcirco illi majora facient opera suis, & etiam tuis? num fortè potentior eris in cælo, quàm eras in terra? minimè: divinus responderet amans. Discipuli mei non istam experientur differentiam, eò quòd ibi majores mea potentia habitura sit jurisdictiones, sed quia majores ibidem amoris mei erunt effectus. *Quia vado*: ideò videbunt, quid mea absentia possit: & quia tam longè, *ad patrem*; hinc videbunt quid in me operentur distantia. Longa tantùm ad magis illos fovendos, ad magis illos honorandos, majoremque illis æstimationem conciliandam deservient: amor enim meus æstimatione est dignissimus, cujusce pretium sunt illa longè remota: *procul, & de ul-*

*Joan. 14
v. 12*

*Prov. 31
v. 10.*

simis

timis finibus pretium eius.

Ex ratione Christum hac occasione solem vocavi. Propheta illum solem vocavit justitiæ: Ego verò solem eum appello absentia.

Luna soli opposita in occasu, major & plenior illo absente, novum alium facit diem. Unde verò Lunæ ista lucis splendorisq; plenitudo: disertè ac prudenter inquit Apulejus: *Quantò longius abit à sole, tantò largius illuminatur, pari incremento itineris, & luminis.* Et si ista solis sese absentantis excellentia sunt & effectus, quales, quæso, erunt istius Domini, qui solem creavit: jam ipse hoc de se dixerat,

ex ore Jeremiæ Prophetæ: *Putasne Deus è vicino ego sum, & non Deus de longè?* Erras: è vicino sum Deus, & de longè sum Deus: immò, si quo modo possibile foret, magis Deus de longè, quàm è vicino & propè: Propè enim meam ostendo præsentiam, & de longè meam immentitatem. Talis est amor nostri Dei: vel talis est noster Deus amoris. Recedendo se absente à nobis hac hora: *ut transeat.* Distantia tanta, quanta de terra ad cælum: *ex hoc mundo ad Patrem;* sed præsentia ipsius pignora non imminuuntur, pari itineris luminisque incremento potius augescunt. Quia quantò absentia suæ distantia sunt majores, tantò majores in-

tensoresque sui sunt aff- & effectus amoris: *ut transeat ex hoc mundo: in finem dilexit eos.*

§. V.

Tertium Amoris remedium, est Ingratitudo. Quemadmodum remedia efficaciora, magis plerumque sunt violenta; pari modo ingratitude remedium est amoris sensibile magis & operativum. Vis efficaciam illi conferens, maturiore judicio & consideratione, est, quod parti suæ favorabilem habeat rationem. Quod tempus amorem imminuat, quod absentia eundem frigefaciat, iniquitas est, de qua conqueruntur omnes: sed quod ingratitude amorem mutans eum in horrorem convertat, ratio approbat, persuadet, & mandare videtur. Quænam justior sententia, quàm ingrato amorem subtrahere? Tempus est natura, absentia potest esse violentia, ingratitude semper est vitium. Consideratis singulorum horum contrariorum effectibus, ingritudinis fortissimum esse inveniemus. Tempus amori tollit novitatem; absentia tollit illi communicationem: Ingratitude illi tollit motivum. Ita ut amicus propter antiquitatem, & absentiam non perdat meritum amoris: proinde si ab amando eo cessamus, non ipsius demerito, sed nostræ

Apul.

Jerem.
3. v. 23

nostræ iniquitati venit imputandum : si verò fuit ingratus, non solum vel tepidissimo etiam amore est indignus, sed etiam omne odium promeritus. Denique tempus & absentia impugnant amorem per memoriam : ingratitude per intellectum & voluntatem. Et amor læsus in cerebro, & læsus in corde, quomodo potest vivere? exemplum quod huic confirmandæ rationi suppetit, præmissis adhuc majus est.

Primus post Adamum ingratus, fuit Cain: ingratus Deo, ingratus parentibus, ingratus fratri, & toti ingratus naturæ. Occidit Abelum, quo mortuo, jam secuta sibi videbatur ingratitude à vindicta, quam in corde merebatur offenso: sed ecce quid ad ipsum Cainum *Gen. 4. v. 10.* dicit: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra:* q. d. Vox sanguinis tui fratris de terra, ubi eum profudisti, ad me clamat, vindictamque petit. Casus notabilis! tria in Abelo invenio motiva, ex quibus voces illæ quiddam valde imperfectum auribus meis insonare videntur. Scilicet, esse fratrem, esse Sanctum, esse mortuum. Si erat mortuus, quomodo clamat? ubinam insensitivitas mortis? si erat Sanctus, quomodo non ignoscit? ubinam tolerantia virtutis? si erat frater, quomodo vindictam

petit? ubinam est affectus naturæ? hic videre licet, quàm potens sit ingratitude, optimè fundatum, in odium convertere amorem. Ubi amorem inveniet ingratus, si nec in fratre misericordiam, nec in Sancto veniam, nec in mortuo silentium invenit? odium tam iusta & certa ingritudinis est compensatio; ut quia unus fuit ingratus homicida, mox unum fuerit odium suscitatum. Et si ingratitude odium suscitatur etiam in mortuis, quo pacto amorem inveniet in vivis?

Natura & ars contrariis curant contraria. Cùm igitur ingratitude maximum sit amoris contrarium; quis dubitat, quin remedium illud tertium etiam esset ultimum, nec non præsentissimum & potentissimum, si non ad totaliter extingendum saltem ad tepefaciendum Christi amorem? ita hoc docent Aphorismi artis medicæ; sic illud confirmant naturæ experientia: sed ita non fuit. Ingratitude se habet cum amore, sicut ventus cum igne: ignis exiguus vento extinguitur; magnus magis accenditur. Abelo magis offensus fuit Christus, majoribus ingritudinibus, quàm illa Caini, ab hominibus fuit exagitatus: sed nec singulæ, nec simul omnes ad hoc suffecerunt, ut sive vivus, sive mortuus vel

vel punctum de amore remitteret: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Verba illa: *qui erant in mundo*: otiosa videntur, quæque amorem magis restringant, quàm exaggerent. Christus Dominus & Redemptor noster, velut omnium Dominus, & Redemptor hominum, non solum eos qui erant in mundo, sed etiam qui non erant amavit. Non solum amavit præsentēs, sed etiam præteritos & futuros; omnibus enim illis sanguinis sui pretium impendit. Evangelista verò præsentium tantum, qui tunc erant in mundo, meminit: *Suos, qui erant in mundo*; qui isti vel maximè fuerunt ingrati. Futuri nondum erant, præteriti maxima ex parte Christum non cognoverunt: præsentēs illum cognoverunt, doctrinam ipsius audierunt, miracula viderunt, & beneficia perceperunt: & quomodo remunerârunt ipsum persequendo, negando, vendendo, & ipsum crucifigendo. Nunquid dari possunt retributiones magis inæquales, contrariæ magis & ingrata? nequaquam. Verum cum ingrati tudines esse nequirent atrociores, tam parum prævaluerunt contra amorem Christi; ut (sicut de cæteris jam dictum est remediis) loco ejus quod ingrati tudines eum imminuerent, potius auxerint; &

Pars III.

loco ejus quod averfionem & odium suscitarent, ad magis diligendum & amandum fuerint motivum.

Proficiscentes per desertum ad promissionis terram Filios Israël miraculosè comitabatur Petra, unde exhibant flumina aquæ etiam successivæ, quâ Populus sitim extinguebat. De hoc miraculo loquitur Sanctus Paulus, dicens: *Bibebant de consequente eos Petra, I. Cor. Petra autem erat Christus.* Si fuisset in casu, in quo stamus, mirum non fuisset, quod Christus in Petram converteretur; nihil enim æquè exiccat & indurat ac ingrati tudo. Ast quid S. Paulus in hac miraculosa invenit petra, unde diceret ipsam fuisse Christum? ipse Textus historiam referens id nobis dicet: *Percutiens virgâ bis Num. silicem, egressæ sunt aquæ largissime.* 20. v. 11. *ma.* Petra illa erat filix; *Percutiens virgâ bis silicem*; & quod emisit, magna fuit aquæ copia: *egressæ sunt aquæ largissime*: loco ignis (qui propria infidelibus est pœna) quo eos consumeret, exivit aqua, quâ propriis manibus ipsis pedes lavit: *Misit aquam in pelvim, & cepit lavare pedes Discipulorum.* Ioan. 13. v. 5.

Animo nunc advertite & bene notate quod Christi lavantis Discipulis omnibus pedes, actum

O o

Evan-

Evangelista describens, solius Judæ & Petri meminit. Judæ: *cum diaboli jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas: surgit à cœna, & ponit vestimenta sua.* Petri: *misit aquam in pelvim, & cepit lavare pedes Discipulorum: venit ergo ad Simonem Petrum.* Domine, tu qui scis & vides omnia; tu ad pedes Judæ? tu ad pedes Petri? nunquid pedes Petri sunt illi pedes pigri, qui te sequuntur à longè? nunquid pedes Petri, illi sunt pedes infideles, qui illum ferent in atrium, ubi tribus te vicibus negabit? nunquid pedes Judæ infideles sunt isti pedes, qui ab hoc ipso loco ad vendendum te exhibunt? nunquid pedes Judæ proditorij sunt isti pedes, qui inimicos tuos ad capiendum te in horto, ducunt? igitur ad tam indignorum pedes genua flectis? istos pedes propriis lavas manibus etiam aquâ illâ, quam oculi tui præter aliam, largè infuderunt? ita. Quia tu non es; neque amor tuus esset amor, nec tuus esset: si ingratitude illum mutare, & injuriæ imminuere possent. Quoniam in duobus hisce hominibus ingratitude magis exorbitavit; hinc tuus amor excellentiorem se erga illos ostendit. Nec solum excellentiorem in actu lotionis pedum, quæ omnibus fuit communis Discipulis; verum etiam

in particularibus excellentiorem favoribus, quibus amor tuus binos istos maximè ingratos inter omnes fecit singulares.

Amore ante & post mortem Christi bene considerato, invenimus, dilectum maximè in cœna fuisse Judam: & in Resurrectione maximè dilectum fuisse Petrum. In cœna omnes Discipuli comederunt æqualitèr, & Judæ soli Christus gratiam præstitit particularem: *et cum intinxisset panem, dedit* Ioan. 13. *Judæ.* In Resurrectione æqualitèr omnibus nuncios misit, solum verò Petrum nominatim expressit: *dicite Discipulis eius, & Petro.* Et quare Judæ soli, & Petro soli favores hi particulares? quia solus Judas, & solus Petrus ingratitude fuerunt singulares. In cœna magis illum offendit Judas: in passione magis illum offendit Petrus. Et quia amor Christi ex majoribus ingratitudebus, magis amandi facit motiva: idcirco isti duo magis fuere amati, quia magis fuerunt ingrati. Quod si amor Christi similis foret nostro, ingratitude forent motiva odiendi; quia verò amor erat suus, ingratitude magis diligendi fuerunt incentiva, & excellentissimæ benefaciendi rationes.

Investigando nunc omnium
con-

contrariorum horum effectuum causam (quam omnes nôsse desiderare credo) & super eorundem differentia philosophando , non aliam invenio , quàm singularem , ex qua procedebat tota , cordis Christi qualitatem. Divini hujus cordis ea erat qualitas , ut immixtæ illi hominum ingrattitudines , igne amoris sui decoctæ non aliud quàm favores & beneficia distillant. Ipse Dominus ore Davidis conqueritur , quod in cordibus hominum beneficia seminando , ex beneficiis magnis , ingrattitudines colligeret majores : verùm ejus amor (quod modò dico) easdem ingrattitudines in suo corde distillando ex ingrattudinibus maximis , majora educebat beneficia. Illud jam vidimus in exemplo Christi vivi , & resuscitati : idem majore nunc stupore in mortui Christi videamus exemplo.

Mortuo in Cruce Redemptori lanceâ pectus aperuerunt , ex quo ,
Joan. 19. v. 34. teste scripturâ , *exiit sanguis & aqua.* Sed quis iste sanguis in corpore , quod jam effuderat totum ; & quænam ista aqua in mortuo , præ sit mortuo ? nec aqua , nec sanguis erant hoc quod fuerant. S. Cyrillus Hierosolymitanus inquit , sanguinem illum fuisse , quem super se induxerunt , qui mortem Christi procurârunt : *Sanguis eius*

super nos : & aquam illam fuisse aquam , quâ Pilatus manus lavit , quando condemnatum morti tradidit , *aquâ lavit manus coram populo.* Verba Sancti sunt breviter sed clara : *Erant hæc duo de latere , judicanti aqua , clamantibus verò sanguis.* Et quoniam injuria illa tam impia fuit & barbara , nec non ingrattitudo tam atrox & inhumana , quid mirum quod Christus illam pro merito sentiret : & quod (sicut de aqua dicitur diluvij , *tactus dolore cordis intrinsecus*) eadem aqua & sanguis idem ad cor usque penetrantes , ibidem ad mortem usque conservarentur ? istud sanguis ille & aqua in cor Christi intrantes fuerant. Exeuntes verò quid fuerunt ? Tertullianus , S. Chrysostomus , S. Augustinus , & communiter PP. sentiunt , sanguinem fuisse Sacramentum Eucharistiæ , & aquam Sacramentum Baptismi , è quibus formata fuit Ecclesia , de latere Christi , sicut Eva de latere Adami egressa. Missas facio authoritates , sunt enim tritæ. Si igitur sanguis iste , & aqua ista pectus intrando Christi gemina fuerunt mortis suæ instrumenta : quonam pacto de eodem nunc exeuntia , gemina vitæ nostræ sunt elementa ? quia hæc excellentissima cordis Christi est qualitas , & sic mutantur in eo , & conver-

tuntur hominum ingratitudines. Contumeliæ commutantur in beneficia, injuriæ in misericordias, sacrilegia in Sacramenta, ingratitudines summæ distillantur in

Theoph. amorem: *Contumelia invertitur*, inquit Theophilaſtus.

Quonam verò motivo, amor idem tam prodigioſè prodiit? num fortalliſ ob Centurionis converſionem, qui Crucifixi agnoſcens Divinitatem, publicè illum Dei Filium fuit confeſſus: *Verè Filius Dei erat iſte*? Num forſan ob compunctionem & pœnitentiam eorum, qui de Calvario revertebantur pectora tundentes: *Percutientes pectora ſua revertebantur*? Non. Motivum amoris in duo maxima beneficia; totidem maximas convertendi ingratitudines, fuit alia adhuc omnibus major ingratitudo. Omnium ingratitudinum maxima, quam in Chriſtum exercuerunt homines, ſine controverſia fuit illa lateriſ ejus lanceâ facta percuffio: aliæ enim omnes in Chriſtum commiſſæ fuerunt vivum, & lanceæ percuffio non ſolùm contra Chriſtum mortuum, verùm etiam pro eorundem hominum ſalute mortuum, qui hoc modo toleratam pro ſe mortem remunerârunt. Hinc idem Dominus in pſalmo, quo omnia Paſſionis tormenta re-

feruntur, à frameæ ſeu lanceæ tantùm ictu & percuffione liberari petiit: *Erue à framea Deus animam meam*. Non propter dolorem aliàs corpori ſubeundum, quod jam erat mortuum; ſed propter horrorem, qui jam ejus feriebat & penetrabat animam, tam ſœdam & indignam ingratitudinis apprehendendo atrocitatem. Et hæc fuit ratio cur non corpus ſuum, ſed animam à lancea liberari petiit: *Erue à framea animam meam*. Cùm igitur hæc atrociffima, & inhumaniffima ſit ingratitudo vel unquam commiſſa, vel committi poſſibilis in mundo, quod illam cor Chriſti non in maximum abſolutiſſimumque converteret beneficium; ſed quod pectore adhuc clauſo expectaret, donec lancea, ſicut inquit Chryſoſtomus, clavis fieret illud aperiens, ut per idem vulnus ſine reſervatione ultimos nobis gratiæ ſuæ theſauros impertiret? nullus dubio relinquitur locus, quin, ſicut maximus ex ingratitudinis parte fuit exceſſus, quò humana perſtingere poterat ferocia; ſic ex parte amoris maximum fuerit extremum, quo reſpondere illi poterat pietas divina. Proinde ſi hoc modo Chriſtus contumelias vindicat & injurias, & hæc moneatâ ſolvit ingratitudines, quomodo quæſo, amor ejus hoc ſanari poterat

*Pſal. 21.
verſ. 21.*

*Matth.
27. v. 5*

*Luc. 23.
v. 48.*

S. Chryſ.

rat remedio, vel ab amore suorum ipse cessare, quantumcunque forent ingrati? *Suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.*

§. VI.

CUM huc usque nec remedium profuerit naturale Temporis, nec artificiale absentiae, neque violentum ingratitudinis; sed remediis infirmitatem invaluisse, contrariisque auctum experientia monstravit; prout Richardus Victorinus jam dixit: *Quia amoris incendium ex alterutra contradictione exaestuat*: Ego quoque similiter hinc sistendo quantum ap-vel explicare remedium cessarem, nisi tam validum foret, virtuteque reliqua omnia excederet; ut omni ambiguitate & diffidentia remotâ, certam meliorationem & reconvalescentiam promittere & dare possit.

Quantum igitur ultimumque amoris remedium, quo nullus non fuit curatus, est meliorare objectum. Paræmia dicit, amorem amore solvi: & magis certum est amorem amore extinguere. Quem admodum duo contraria in gradu intenso non possunt simul consistere in eodem subjecto; sic idem cor duorum non est capax amorum; amor enim non intensus non

est amor. Agè, magnum quid esse necesse est amorem; quia cum ad unum cor implendum mille non sufficiant mundi, cor duos non capit amores. Hinc si illos ex offensa collidi, & de loco contendere contigerit, pro meliore objecto stat semper victoria. Amor est inter affectus, sicut Lux inter qualitates. Communiter dicitur, maximum lucis contrarium esse tenebras: & non est ita. Maximum lucis contrarium, est alia lux major. Stellæ in mediis tenebris clariùs lucent & splendent: apparente autem sole tanquam luce majore, disparent. Ingens lux erat Joannes Baptista, antequam Christus innotesceret mundo: apparuit Christus lux vera: *Et lux vera,*

quæ illuminat omnem hominem. Et Ioan. 1.
v. 9.

quid Baptistæ evenit? lux esse desuit: *non erat ille lux.* Idem amor Ibidem
v. 8.

quantumcunque excessivo evenit. Majore melioreque oblato objecto, statim minus pejusque displicet.

Injustitiarum à Saule contra Davidem commissarum atrocissima, quamque David gravissimè tulit, fuit Principem Michol negare, quæ reportatæ à Gigante strato victoriæ pretium erat seu præmium: & non solum illam negare, quod minoris fuisset injuriæ: sed in despectum ipsius

sus illam Phaltiel dare. David usque dum se Regem Israhel coronatum videret, dolorem seu injuriam sibi illatam dissimulavit: acceptando verò coronam primò omnium cavit, ut Michol sibi desponsata, & conjux mox restitueretur. (Talia temporibus istis in moneta corrente vigeant cambia) Scriptura referendo casum, unam notatu & consideratione dignissimam addit circumstantiam:

2. Reg. 3. *Misit ergò Isboseth, & tulit eam à vi-*
 2. 15. *ro suo Phaltiel: sequebatur eam vir*
 16. *suus, plorans usq; Bahurim.* Quod

hic nunc noto, est, quod in hac separatione fleverit Phaltiel, & non Michol. Ut fleret Michol, sufficiebat flentem videre Phaltielem: & si hoc non sufficeret, aliæ duæ in ea rationes concurrebant naturales, nec ad flendum solum, sed ad flendum uberiùs. Prima est, quod in discessu ab invicem uberiùs flere soleant abeuntes, quàm manentes. Quod suo comprobatur exemplo David à Jonatha discedens: *Fleverunt paritèr, David autem amplius.* Secunda est, quia Michol erat mulier, & quidem mulier, quæ discedebat, & à suo separabatur marito, cui regulæ conformiter naturæ illud quadrabat Ovidij:

Ovid. Vxor amans flentem, flens acriùs
illa tenebat.

Si igitur Michol hac occasione tot habebat flendi motiva, & separabatur à Phaltiel, & separabatur pro semper (quod nova erat ratio) quare ne unam quidem lachrymam fudit? non flevit, quia jam non amabat: & non amabat, quia objectum melioravit. Phaltiel plorabat, quia Michol perdebat: & Michol non plorabat, quia Phaltiel pro Davide commutabat. Quamdiu Michol Phaltieli convivebat, quin ipsum amaverit, dubitari non potest; Michol enim erat Princeps & ad amandum obligata: verùm audito sermone de nuptiis cum Davide Rege ineundis, mox affectum mutavit, quia objectum melioravit.

Enim verò si objecti melioratio remedium est tam potens & efficax ad mutandum amorem; non dico quàm potens, sed quàm omnipotens in nostro foret casu; in quo differentia vel comparatio non erat de homine ad hominem, sed de hominibus ad Deum: non de Phaltiele ad Davidem, sed de Petro & Joanne, ad æternum Patrem: *ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Agite, comparate Creatorem cæli & terræ cum piscatoribus Tyberiadis; adoratum ab Angelis, cum mundi contemptibilibus: infinitum, immensum, incomprehensibilem, illum qui solus est

est, & esse dat omnibus, cum illis qui verè erant nihil, sicut fumus omnes; & videbitis quàm præsump-
ptuosum foret sperare, & quàm
stultum imaginari, quod talis ob-
jecti respectu, nedum amor, sed
vel memoria locum habere pos-
set. Evangelista nihilò seciùs illà
differentià insinuatà, & eà dem in-
æqualitate consideratà, dicens: *ex
hoc mundo ad Patrem*; adhuc asse-
verare pergit, homines non solum
fuisse amatos, sed in finem amatos:
in finem dilexit eos. Ego quidem
rationibus motivisque sic opinan-
di & credendi infinitis inductus
existimabam & credebam, Evan-
gelistam, quando dixit quod Chri-
stus iret ad Patrem: *Vt transeat ex
hoc mundo ad Patrem*: optimà con-
sequentià dicturum fuisse: *In finem
dilexit eum*. Quamdiu fuit in mun-
do amavit homines: *Cum dilexisset
suos, quierant in mundo*. Verùm in
fine, quo ex mundo hoc abiit ad
Patrem: *Ex hoc mundo ad Patrem*:
mutato tunc & meliorato objecto,
& objecto tali & tanto, etiam mu-
tavit & melioravit amorem, & non
amavit illos, sed illum: *In finem
dilexit eum*. Ita opinabarego, si-
ne injuria & hominum amoris
præjudicio: ast Evangelista de re-
cessu ab hominibus, & reditu ad
Patrem verba faciens, ad rationis
stuporem, nostrique judicii admi-

rationem, Patrem sui recessus, ho-
mines verò sui amoris finem ad-
struit. Pater est finis itineris: *Vt
transeat ex hoc mundo ad Patrem*:
& homines finis sunt amoris: *In fi-
nem dilexit eos*.

Ita hoc dixit S. Joannes, idemq;
confirmant omnia amantissimi
Domini verba & actiones, hanc ipsà
discessus sui horà. Divinus Magi-
ster Discipulos suos vidit tristes, &
quidem fatis justè tali nimirum ca-
su; eorumque tristitiam admirans,
ait: *Si diligeretis me, gauderetis uti-* Ioan. 14.
v. 28.
*que, quia ad Patrem vado, quia Pa-
ter maior me est*; Ex tristitia hoc
casu non congruè satis inferri vi-
detur, quasi illum non amarent.
Imò Domine, quia te amant, dis-
cessum tuum tam tenerè sentiunt,
& tua eos absentia adeò contristat.
Non sic inquit Magister divinus:
jam illis dixi, rationem & moti-
vum allegavi Patrem, ad quem va-
do, me esse majorem: *quia Pater
maior me est*. Cùmque discessus
meus ad meliorandum adeò sta-
tum & objectum faciat: si me ama-
rent purè, & sine reflexione ad
proprium commodum & utile,
plus meis meliorationibus lætari,
quàm meà absentia illos oporteret
contristari. Ista amoris perfecti lex
est. Verùm non ita multò post, ut
idem Dominus dictamen hoc sub-
lime docuit & secutus est, venit in
hortum.

Matth.
v. 38.

horum, ultimoque Discipulis vale factò, tam extremâ obrutus fuit tristitiâ, ut sine exaggeratione protestatus fuerit, eam ad eripiendam sibi vitam sufficere : *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Si igitur in hoc discessu gaudendum erat Discipulis, quia Magister eorum & Dominus ad Patrem iret, quare non gaudet etiam idem Dominus, sed potius tam extremè contristatur? nonne vadit ad Patrem, qui est major? ita. Nonne vadit ad meliorandum adeò statum & objectum? Etiam. Ut quid igitur meliorationes istæ non sufficiunt ad lætificandum, & sola absentia hominum sufficit ad ipsum contristandum? eandem ob causam, & per eandem amoris veri regulam. Plus posse absentiam meam ad Discipulos meos contristandos, quàm meas meliorationes ad ipsos lætificandos, ratio est, quia illi amant se: meliorationes verò meas minus valere ad me lætificandum, quàm absentiam eorum ad me contristandum, ratio est, quia ego amo illos. Hoc quod illos contristat, ut in amorem transiret, lætitiâ esse oporteret: Quodque me lætificare debere videtur, quia amor est, me contristat. Porro cum duo hi affectus lætitiæ & tristitiæ adeò contra se invicem pugnent, & utriusque objecta tam infinitè discre-

pent, quantum Pater differt ab hominibus; quod tam immensæ lætitiæ considerata ratione adhuc locum & pondus habeat tristitia: Et quod in gaudio & jubilo eundi ad Patrem, velut in mari aut diluvio non suffocetur sensus derelinquendi homines? in solo Hominis Dei immutabili corde talis inveniri poterat constantia; & in solo ejus amore talis firmitas.

Agedum punctum hoc, & textum in omni Theologiæ rigore ritè urgeamus. Anima Christi Domini in hac vita, ab incarnationis suæ instanti, semper Deum vidit, semperque beata fuit, absque ullius momenti intercapedine. Quomodo igitur eadem anima, eodem tempore, tam extremè poterat contristari? *Tristis est anima mea usque ad mortem* Theologicum S. Thoma, declarando quomodo id esse poterat, in anima partes distinguunt, quamvis non habeat unam, velut partem superiorem, quæ est intellectualis; & alteram inferiorem, quæ est sensitiva. Et hoc modo divisa de se ad se eadem anima Christi, eodem tempore esse poterat (& erat) læta & tristis simul: læta in parte superiore, & summè læta veluti beata: & tristis in parte inferiore, & summè tristis, veluti tam desolata, & afflicta. Vidistisne aërem nubibus grossis & densis

denſis obductum & clauſum, quæ omnes ſolis radios repellendo locum luci non relinquunt, ut ſe nobis communicet? hoc caſu pars æris ſuperior reſpiciens cœlum tota ſerena eſt & læta; & pars inferior, quæ terram reſpicit, tota obſcura & triſtis, neque diverſo, ſed eodem tempore. Eodem igitur modo, & tempore anima Chriſti ex parte ſuperiore, velut glorioſa erat ſummè læta; & ex parte inferiore veluti afflicta, & in tantum afflicta, erat ſummè triſtis.

Hi affectus & effectus contrarij animam occupârunt Chriſti, in quantum comprehenſor ſimul & viator erat: eoſdemque in anima Chriſti Viatoris tantum copulavit amor, utrum miraculo maiore nescio. Reditus ad Patrem, & reſceſſus ab hominibus, ambo fuerunt Viatoris actus: & cum obiecta tam infinite diverſa eſſent & inæqualia, quare melioritas primi non obſcuraret effectus ſecundi, quos fecit amor? vel diviſit animam amantiſ, quæ dividebatur, unâ parte datâ Patri, alterâ hominibus: vel eam totam dedit hominibus, & totam Patri ſine ejus diviſione, totam hilarem, quia ibat ad illum; vel totam triſtem, quia

ceſſu, dimidium tantum animæ ſuæ ſibi remanere, alterumque dimidium cum illo abire dixit: & hoc modo ex dimidio ſe vivum & mortuum videns ſemetipſum horreret. Sed iſtud dictum, ſeu exaggerationem ipſe poſtmodum S. Auguſtinus, nec ſine ratione, retractavit. De ſolo enim amore Chriſti, & quando à ſuis ſe ſeparavit dilectis veraciter dici vel conſiderari poterat. Quod ita demonſtravit experientia eâdem horâ, quâ Diſcipulis animæ ſuæ triſtitiam declaravit.

Chriſtus ab eis ſe ſeparavit oraturus Patrem, idem Patris nomen ſemper ore proferens: *Marc. Abba, Pater.* Et Evangeliftæ tribus cum vicibus orâſſe notant, totidemque vicibus Diſcipulos inviſiſſe: *Iterum abiit, & oravit tertio: inquit S. Matthæus. Et venit tertio, & ait illis: dicit S. Marcus.* Ita ut eodem orationis tempore à Patre rediret ad Diſcipulos, & à Diſcipulis iret ad Patrem: & toties à Diſcipulis ad Patrem, quoties à Patre ad Diſcipulos. Nunc cognoſco Amans Divine, quàm juſtè dubitaverim, utrum tuus tibi amor animam inter Patrem & homines diviſiſſet; vel utrum illi & hominibus totam illam dediſſet. Quando tertio te ad Patrem ire,

Luc. 22
v. 41.

totiesque ad homines redire video, non tantum divisa mihi videtur tua anima; sed, quod plus est, in partes divisa æquales. Desiderium verò audiens quod ostendis in una, & dolorem ejus quem sentis in parte altera dubitare mihi non licet, quin totâ loquaris animâ, & totam illam tuus tollat amor quando vadis, & totam ferat quando redis. Sed quo pacto fieri potest, ut tota sit & eadem, viis tam diversis, & terminis tam oppositis? quando secessisti à Discipulis ad orandum Patrem, interstitium illud S. Lucas describit fuisse, *Quantum jactus est lapidis*: porrò lapidem videntes à semetipso jam tendere sursum, jam redire deorsum, quid diceremus? non sine fundamento diceremus, lapidem istum duo habere centra. Num igitur, Divine Amans te volente, aut permitte idem nobis de te & cogitare & dicere licet? quando vadis ad Patrem, centrum tuum unum, dicemus esse Patrem: *Vt transeat ex hoc mundo ad Patrem*: Et quando venis ad homines, alterum centrum similiter tuum homines esse dicemus: *In finem dilexit eos*.

Utrum tantum affirmare auserim, nescio. Hoc solum dico æquè parum objecti meliorationem operatam fuisse, aut ad mutandum, & imminuendum amorem Christi

posse. Et ut discursum hunc, sicut & cæteros contrario concludamus effectu, addo, non obstante, quod Pater infinitè majus meliusque existat objectum, tantum abfuit, ut objectum vincendo ad se inclinaret & traheret amorem; ut amor potius vincendo ad se attraxerit objectum. Et quo pacto? Efficiendo, ut idem ipse Pater, qui objectum debebat esse amantis, etiam amator esset hominum. Et quando homines sibi videbantur discedentis Filii perdituri amorem, non solum integrum conservârunt amorem Filii, sed insuper de novo amorem sibi acquisierunt Patris. Audite, & obstupescite. Amor, quo Pater & Filius se amant, est talis, ut sicut sunt idem per naturam, similiter idem sint per amorem. Et Filio ad Patrem reverso quid accidit? eadem amoris unio sic crevit, & tali fuit modo multiplicata, ut non solum Christus & Pater inter se; sed Christus, Pater, & omnes homines manserint idem. Et fidem & imaginationem effugeret tale unionis extremum, nisi Christus ipse hoc declararet, prout eadem horâ declaravit. Christus Discipulis suis valedicens absolutâ cenâ sacrâ, adhuc mensæ accumbens hanc ad Patrem suum fecit orationem: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis,*
qui

Ioan. 17 qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint. q. d. non solum te rogo, Pater mi, pro paucis istis Discipulis præsentibus, sed pro omnibus, qui eorum mediante doctrinâ, in me sunt credituri (qui omnes sunt Christiani) & quod te rogo, est, ut sicut nos per unionem amoris unum sumus; Tu in me, & Ego in Te: sic illi in Te, & in Me per eandem unionem sint unum. Non obstupescens ad talia, vel iudicio, vel fide caret. Ne verò illa amoris unio à Christo petita sub dubio concessionis relinqueretur: ipse innox Christus testatus est, quod & suo, & Patris sui nomine illam jam hominibus indulisset: *Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut unum sint, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum.* Uterque Textus tam est clarus ut commentatione non indigeat: verum pro maiore satisfactione omnium, doctissimum, quæso, Maldonatum auscultate, cujus quàm singularis sit autoritas, quotquot Scripturam legunt, noverunt: *Sensus est (inquit ille) earatione fieri, ut cum Pater in Christo unum sit, & Christus unum cum Discipulis; & Discipuli unum cum Patre, id est cum Deo sint, quâ unitate nulla po-*

test esse maior. O si comprehendere nobis daretur, quàm altum, quàm divinum, quàm inæstimabile fuerit istud ultimum & supremum amoris Christi inventum, quod antequam operaretur omnem excedebat imaginationem; & postquam operatum est omnem humanum excedit captum. Pater in Filio, & Filius in Patre, Pater & Filius in homine: & Homo in Patre & Filio cum personarum trinitate, & amoris aded perfecti unitate, ut ipse Christus eam vocaverit consummatam: *Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum.* Sed nec ipsi Apostoli tale tunc comprehendere poterant unionis & amoris extremum: & hinc illis Christus dixit, quod à Spiritu Sancto illuminati hoc forent cognituri: *In illo die vos cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.* Conclusionis igitur loco maneat, quod objecti melioritas, Christi erga homines mutare nequiverit amorem, pro eo enim ut illum mutaret in hoc ipso ad Patrem discessu, illum eatenus meliorarit, ut idem amor quo Christus amat Patrem, & amor, quo Pater amat Christum, sese unierit ad illos magis magisque amandos: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: in finem dilexit eos.*

Ioan. 14 v. 20.

§. VII.

ECce fideles, quomodo nullum remedium, quæ finire & imminuere solent amorem: nullum contrariorum quæ illum impugnare solent & vincere, efficere potuerit, ut intensissimus amor, quo Jesus nos amavit & amat, nedum frigeret, aut imminueretur, sed ne puncto quidem unico remitteret: remedium potentiâ solum serviente ad illum magis accendendum, & contrariorum violentiâ deserviente ad fortius de ipsis triumphandum. Amor ipsius vicit Tempus, vicit absentiam, vicit ingratitudinem, & ab ipsa etiam tam incomparabilis melioritate objecti non potuit vinci. Nostra nunc obligatio iudicet, quandoquidem eidem cedunt amori omnia contraria, utrum fas & æquum sit, ut illi resistent sui? Et in hora, quâ amore sine remedio, ipse moritur amans, utrum deceat ipsi negari corda eorum, pro quibus moritur? Amemus illum qui nos amavit tantum; nullumque tam potens sit contrarium, quod nos à perseverando in ipsius amore retrahat. Si ille nos per unam totam amavit æternitatem, quomodo nos ipsum non paucis & tam brevibus sicut nostræ sunt vitæ, amemus diebus? Virtutis nostræ in-

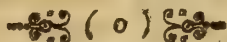
firmitas à vitiorum nostrorum saltem constantia discat: & cum tempus non sufficiat ad nos convertendos à peccatis, non tam facile prævaleat ad mutandum de eis dolorem. Non habet amor noster absentię contrarium vincendum; quia eundem Christum, & quâ Deum, & quâ Hominem, semper habemus præsentem: & si præsentia ipsius non se videndam exhibeat oculis, non fiat amorem imminuendi motivum, quod augendi desideria fuit inventum. Singulis recordemur horis illius, qui hodie hac hora semetipsum totum dedit nobis, & cras ante hanc horam pro nobis morietur in Cruce. Ille de tot ingratitudinibus nos magis amandi fecit motiva, & quare de tot & tam immensis beneficiis ipsius nos non faceremus idem? numquid tam bonus Dominus ad se offendendum nos fecit? O qualis ingratitudo, tam inhumana! ô qualis ingratitudo tam indigna feris, nedum hominibus rationis usu præditis! Qui te creavit, qui redemit, qui tantum te amavit, ipsum non amas? Qui sanguine suo tibi acquisivit cælum, & quoties ipsum offendisti, toties te extraxit ex inferno, nunquid animus tibi & cor est ad ipsum denuò offendendum? Quid amamus, Christiani, si non amamus Jesum? quodnam dignius amo-

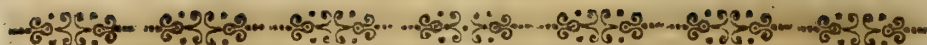
amoris est objectum? quodnam objectum non dico æquari, sed vel assimilari illi potest? nonne omne pulchrum ipsi comparatum est foedum? quicquid magnificum, cum illo collatum vile est & abjectum? Quodcunque aliud bonum, non nisi est mendacium? indignamur illis, qui Christum pro malefico commutârunt, & ei, qui tam vili ipsum pretio vendidit: & decens erit & consultum, ut nos illum contumeliosius commutemus, & viliore pretio vendamus?

Ah Domine, solus amor tuus, qui remedium non habuit, amoris nostri insaniis mederi potest. Medere tot cæcitatibus, medere tot stultitiis & inconstantibus, medere tot perditionibus. Et per amorem, quo nos amâsti in finem, finem omnis accipiat amor qui non est tuus. Hæc est, amabilis Jesu, hæc sola est gratia, quam pro vale, in hac tua ultima à te petimus hora. Me-

mento, infirme Domine, quod in ultimis agas vitæ angustis; ne in tuo nostri obliviscaris Testamento. Legatum quod à tua liberalitate speramus, velut servi, & elemosyna, quam à tua petimus misericordia, velut pauperes & mendici, est, ut nobis relinquas, dum nos relinquis, aliquam amoris tui partem. Cras tibi cor dividunt; ex eo nunc partire nobiscum ut toto te corde amemus. Eheu quantum in hac dolemus hora, & semper, quod te non amaverimus, prout debuimus! nunquam amplius, Domine, nunquam amplius. Te solum hodie & deinceps amabimus: & quamvis tot & tam suprema concurrant amoris motiva, solummodò Te, & quia es qui es, amabimus. Ita hoc firmiter tuo promittimus amori, & ita de tua confidimus gratia, & tantum, ut te æternum amemus in Gloria.

Amen.

S E R M O

De

S P I R I T V S A N C T O .

Dictus in Civitate S. Ludovici Maragnana, in Ecclesia Soc. J E S U , occasione quâ ingens eorundem Religiosorum Missio in Amazoniam proficiscebatur.

Ille vos docebit omnia , quaecunque dixerò vobis. Joan. 14.

§. I.

Odie jam sextâ vice anno præsentî , & duobus præteritis idem istud mysterium me prædicare audistis; sed non tantum sextæ erunt vices , quibus & Vos & Ego experimur , quod hæc terra non respondentem tam continuatæ culturæ reddat fructum. Si seminata in ea doctrina foret nostra , infirmitati rationum nostrarum , affectuumq; nostrorum tepori , nec non semimortuæ verborum nostrorum efficacix causa imputari posset; sed aliter se res habet. Christus in Evangelio hoc dicit, *Sermo-*

hoc pulpito auditis, dicere licebit: Sermones , Veritates , Doctrina quam prædicamus non est nostra, est Christi. Ille eam dixit; Evangelistæ illam scripserunt: nos eam recitamus. Si igitur toties recitationes continuantur ; & prædicata à nobis doctrina non est nostra , sed Christi , quare tam parum ex ea proficiunt & addiscunt eam audientes ? propositis in verbis hujus tam novi stuporis responsum habemus.

Ille vos docebit omnia, quaecunque *Joan. 14*
dixerò vobis. Spiritus S. (inquit *v. 26.*
Christus) vos docebit omnia quæ *Dixero*
cunque dixi vobis. Terminorum *id est,*
notate differentiam , & quantum *dixi.*
dicere, aut docere differat, videbi- *utiba-*
tis. Non dicit Christus, Spiritus S. *betGra.*
hoc vobis dicet quod dixi: neque *cum O.*
dicit, Spiritus S. vos docebit hoc *rigina-*
quod *le.*

Joan. 14
nem quem audistis non est meus, sed
24. eius qui misit me Pater. Idem Præ-
dicatoribus omnibus , saltem ex

quod vobis dixi: Prædicator quippe quamvis sit Christus, dicit; Docens est Spiritus Sanctus. Christus dicit; *Quaecunque dixerō vobis: Spiritus S. docet, Ille vos docebit omnia.* Magister in Cathedra omnibus dicit, sed non omnes docet. Dicit omnibus, nam omnes audiunt: sed non omnes docet? aliqui enim discunt, alii non. Quænam verò diversitatis hujus est ratio, si Magister est idem, & eadem doctrina? Quia ad discendum non sufficit audire tantum forinsecus, necesse est percipere interiùs. Luce interiøre magnâ, multum; modicâ, parum: nullâ, discitur nihil. Idem nobis evenit; dicimus, sed non docemus, quia loquimur exteriùs: solus Spiritus S. docet, quia illuminat interiùs; *Ministeria forinsecus adjutoria sunt, cathedram in cælo habet, qui corda docet:* inquit S. Augustinus. Idcirco Christus prædicando tantum, convertit tam parum. Spiritu S. non illuminante intrinsecus, totum dicere, quantumcunque sit divinum, est dicere; *Quaecunque dixerō vobis:* vocibus verò exterioribus, interiøre luce ipsius adjutis, mox dicere cujuscunque demum, est docere; quia solus Spiritus S. est qui docet, *Ille vos docebit.*

Quare Spiritus S. hodie super Apostolos non in linguis tantum,

sed in linguis igneis vobis apparuisse videtur? Quia linguæ loquuntur, ignis illuminat. Ad convertendas animas non sufficiunt tantum verba, sed cum verbis lux est necessaria. Si Prædicatore loquente forinsecus, Spiritus S. illuminat intrinsecus: si vocibus tendentibus ad aures, radii lucis ipsius corda penetrant, mox convertitur mundus. Ità hoc ipso die Hierosolymis evenit. S. Petrus ex Hierosolymitano egressus cœnaculo, divino hoc inflammatus igne, quendam ex Joële Propheta assumptum locum explicat & declarat populo: cumque Populus, cui prædicabat, idem ille esset obstinatus & cæcus, qui paucos ante dies Christum in crucem egerat, ejusdem tria millia prædicatione moti, ipsum verum Dei Filium confessi, ad fidem sunt conversi. O admirabilem Lucis Spiritus S. efficaciam! ô notabilem & vestram & meam confusionem! Piscator aliquis prædicatione tantum unâ, & Scripturæ loco tantum uno, hodiernâ die infidelium tria millia convertit: & ego eodem die quinque & sex prædicationibus, tot Scripturis, tot argumentis, tot rationibus, tot evidentiis, ne vel uni persuadere possum Christiano. Hujus autem ratio est, quia ego verba facio, & Spiritus S. nostræ defectu dis-

posi-

S. Aug.

positionis, illuminando non concurrat. Divine Spiritus, ne, quæso, indignitas mea, animabus istis, quarum amore de cælo in terram descendisti, fructui sanctissimi adventus tui obicem ponat! *Veni S. Spiritus, & emitte cælitus lucis tuæ radium.* Veni Domine, & cælo efficacem lucis tuæ radium nobis immitte, non propter nostra merita, quorum indignitatem agnoscimus; sed propter infinitam bonitatem tuam, & Sanctissimæ Sponsæ tuæ intercessionem. Ave Maria.

§. II.

Ille vos docebit omnia. Christus dicit Apostolis, quod Spiritus S. eos docebit. Et quod sit Christus, & quod sit Dei Filius hæc verba proferens, intelligentiæ eorundem & rationi secundam excitat difficultatem. Filio Dei qui secunda est SS. Trinitatis Persona, attribuitur Sapientia; Spiritui S. qui est tertia, Amor. Quo supposito, persona Spiritus Sancti docendi officium personæ Filij commendare debuissè videtur; & non Filius Spiritui Sancto. Quod Amor docendi officium commendat Sapientiæ, bonum est; sed quod Sapientia idem commendat Amori: *Ille vos docebit*? hoc casu sic; quia ad docendos infideles

& barbaros, licet cumprimis necessaria sit Sapientia, multò nihilominus magis necessarius est Amor. Ad docendum necessarium semper est amare & scire; quia qui non amat, non vult; & qui non scit, non potest: ista verò scientiæ & amoris necessitas non æquali semper passu ambulat. Ad docendas nationes Fideles & Politicas, majore semper scientiâ quàm amore opus est: ad docendas verò nationes barbaras & incultas, major semper amor, quàm scientia vel sapientia requiritur. Persona secunda Filius, & tertia Spiritus S. utraque ad docendas salvandasque animas in mundum venit: Filij verò missio ad Gentem fidelem & politicam; & Spiritus Sancti missio ad omnes Nationes barbaras & incultas primariò fuit directæ. Filius ad unam tantum Nationem fidelem & politicam fuit missus, ad solos nimirum Filios Israël, sicut ipsemet Christus de se dixit: *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israël.* Spiritus S. principalitèr ad Nationes incultas & barbaras, quia ad omnes omninò Nationes mundi fuit missus; propterea eni in tantâ descendit & apparuit diversitate linguarum: *Apparuerunt dispersitæ linguæ.* Porro, quia missio prima ad unam Nationem tantum politicam, & secun-

Act. 2. v. 3.

secunda ad omnes dirigebatur nationes barbaras, convenientissimum omninò erat, ad primam, illam venire personam divinam, cui non amor, sed sapientia attribuitur: & ad secundam, alteram similiter divinam venire personam, cui non sapientia sed attribuitur amor. Ad docendos homines doctos & politicos modicus sufficit amor, multa requiritur scientia: ad docendos verò homines barbaros & incultos, modica quamvis sufficiat scientia, multus magnusque requiritur amor.

Spiritus Sanctus hodie descendit in linguas, ad formandos Apostolos in magistros & Prædicatores: sed quorum? ipse Christus, qui prædicare illos misit, id expressit: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni Creaturæ.* Domine, omni creaturæ? (consideratio est Beati Gregorij Papæ) scio equidem creaturas esse homines; sed & animalia bruta, arbores & lapides sunt creaturæ. Si igitur Apostolis omnibus prædicandum est creaturis, nunquid etiam prædicandum est brutis? nunquid prædicandum est truncis? nunquid etiam prædicandum saxis? etiam, inquit Christus, *Omni Creatura*: non quia Apostolis prædicandum erat lapidibus,

truncis, & brutis; sed quia prædicandum erat omnibus nationibus, & linguis barbaris, & incultis mundi, quas inter inventuri erant tam irrationales velut bruta, tam insensitivos velut truncos, nec non tam induratos & stupidos sicut lapides. Et quod Apostolus efformare & emollire aggrediatur lapidem, erudire & figurare truncum, instruere & rationis usu imbuere brutum, ecce annon singularis ad hoc Dei amor requiratur! in aliquo eorundem hoc videbimus.

Paucis ante diebus, quàm Christus Apostolos ad prædicandum mitteret in mundum, hanc S. Petro proposuit quæstionem: *Simon Ioannis diligis me plus his?* respondit Petrus: *Etiam Domine, tu scis quia amo te.* Quo audito, eandem Christus repetit quæstionem: *Simon Ioannis, diligis me plus his?* eadem Petrus submissione respondit: *Tu scis, quia amo te.* Quo responso secundâ vice audito, eandem Christus tertiò iterat quæstionem, & asserente Textu, *Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò amas me?* verè hæc materia & instantia non vulgarem inducere poterant anxietatem. Prima mihi fonte

*Ioan. xxi.
v. 15.*

verba ista legenti , ista amoris toties repetita exploratio id respicere fuit visa , quasi Christus Petro Hierosolymam pergere , Caiphæ intrare palatium , in eodemque ubi negaverat loco , retractare publicè , nec non altâ voce , Magistrum suum esse Messiam , verique Dei Filium confiteri mandaret : & si propterea mortem optetere , ignisque subire compellerent , vitam sibi eripi , in cineresque se redigi , alacri ferret animo . Id spectare putabam , istas interrogationes & toties repetitam amoris S. Petri explorationem . Sed eâdem semper formâ respondenti , quod amaret , Christus non aliud dixit ,

Ioan. 21. 2. 17. quàm *Pasce oves meas* : si me tantum amas Petre , illud meas pascendo oves demonstra . Hic ego profectò miror . Ad pascendas igitur oves Christi , tam solenne amoris Dei requiritur Examen ? semel , *Diligis me ?* iterum , *Diligis me ?* & tertio , *amas me ?* nec solum , *Diligis me* , sed *diligis me plus his* , id est , quàm omnes ? ita . Agite .

Pascendæ S. Petro oves , erant universi mundi Nationes , quas Christus ex omni mundo erat collecturus , ut ex omnibus unum faceret ovile , quod est Ecclesia ; sub uno tantû Pastore , qui est S. Petrus :

Ioan. 10. v. 16. *Et alias oves habeo , quæ non sunt ex hoc ovili , & illas oportet me addu-*

cere , & vocem meam audient , & fiet unum ovile , & unus Pastor . Ita ut Grex , quem Christus commendavit Petro , nondum esset formatus , sed adhuc foret formandus , ovesque nondum mansuetæ , sed adhuc mansuefaciendæ : erant Lupi , erant Ursi , erant Tygrides , erant Leones , erant serpentes , erant dracones , erant aspides , erant basilisci mediante Prædicatione in oves convertendi . Erant Nationes barbaræ & incultæ ; erant Nationes feræ & indomitæ ; erant Nationes crudeles & truculentæ ; erant Nationes sine humanitate , sine ratione ; & plurimæ earum sine lege , quæ mediante Fide & Baptismo reddi debebant Christianæ : ad pascendum verò & mansuefaciendum similem Gregem , ad instruendas & excolendas similes Gentes , magna amoris Dei requiritur intensio : opus est amare Deum : *Diligis me ?* opus est magis amare Deum : *Diligis me ?* nec solum amare Deum semel , iterum , tertio ; sed plus amare quàm omnes : *Diligis me plus his ?*

Etiâ mansuetis & domesticis ovibus , quas Christus commendabat S. Petro , magnus & multus necessarius est amor , ad subeundum & tolerandum pascendi & custodiendi laborem . Exemplo sit Jacob , Pastor Labani , de quo sacra Scriptu-

Scriptura refert, quod omnem laborem & molestiam, levem tolerabilemque reddiderit amoris vehementia: *Præ amoris magnitudine.* Porro si ad pascendas oves mansuetas necessarius est amor, & amor ingens; quid non requiretur ad educendas oves feras è dumetis ad eas cicurandas & attemperandas nostris alimentis, assuefaciendas voci Pastoris, ad obediendum Pediti pastorali; & super omnia animosè se exponendum faucibus earum & dentibus, quousque adhuc feræ sunt & non oves? Si requiritur amor, ut quis Pastoris fungatur officio, erga oves quæ pascuntur in pratis, & bibunt de flumine; quis quæso necessarius erit amor, ut quis Pastoris subeat officium, erga oves quæ suum quandoque devorant Pastorem, ejusque sanguinem potant? Hinc tertiâ vice Christus de amore interrogat Petrum: hinc Spiritus S. Deus amoris hodie istos Pastores, istosque Magistros formaturus advénit; & hinc Magister divinus, suos hodie Discipulos de sapientiæ schola, ad amoris scholam traducit: *Ille vos docebit.*

§. III.

AGedum, doctrinam istam universalem ad particularem Terram, in qua vivimus applican-

do. Dico; quod si aliis in Terris, Apostolis eorumque in ministerio successoribus, magnus amor Dei est necessarius ad docendum; in hac Terra, & in his Terris multò adhuc major, quàm in ulla alia amor Dei requiritur. Et quare? ob duo principia: Primò, ob Gentis qualitatem, seu indolem: secundò ob linguarum difficultatem.

Primò propter indolem Gentis; harum enim Terrarum natio magis est bruta, magis est ingrata, instabilis ac refractaria, difficiliorisque eruditionis præ cæteris mundi nationibus. In hujusce probationem sufficiebat quidem experientia: sed insuper (quis hoc cogitasset?) attestatum habemus Evangelicum. Modum & formam, quâ Christus Discipulos in mundum misit, Evangelista S. Marcus describens, inquit: *Exprobravit incredulitatem, & duritiam cordis, quia iis, qui viderant eum resurrexisse non crediderunt: & dixit illis: euntes in mundum universum prædicare Evangelium omni creaturæ.* S. Petro, obtigit Roma & Italia: S. Joanni, Asia minor: S. Jacobo, Hispania: S. Matthæo, Æthiopia: S. Simoni, Mesopotamia: S. Judæ Thaddæo, Ægyptus: aliis provinciæ aliæ. Denique S. Thomæ, hæc, in qua degimus, pars Americæ; quam nomine vulgato & indigno

Marc.
16. v. 14.
& 15.

Brasiliam appellant. Ego nunc quæro ; quare S. Thomæ , & non alii Apostolo in provinciarum partitione Brasilia obvenerit ? audite, quare.

Authorum neothericorum quidam observant, Christum fidei per mundum prædicationem insinuas-
se Apostolis de incredulitatis culpa primò reprehensis, ut subeundi in prædicationis officio labores in pœnitentiam ipsis, ejusdemque incredulitatis, nec non duritiæ cordis , & tarditatis ad credendum purgationem cederent. *Exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis; & dixit illis: euntes in mundum universum.* Proinde, quia S. Thomas omnes inter Apostolos, ratione incredulitatis maximè fuit reprehensibilis, in partitione mundi, ipsi missio obtigit Brasiliæ: ubi etenim major præcesserat culpa, condignum erat ut major ibidem sequeretur pœnitentia. Quasi Christus dixisset: alii Apostoli minus ex incredulitate culpabiles prædicatum abeant Græcis, Romanis, Æthiopibus, Arabibus; prædicatum abeant Armeniis, Sarmatis, Schytis: ast S. Thomas, ex incredulitate cæteris reprehensibilior, vadat prædicatum Gentilibus Brasiliæ, incredulitatique suæ, magis barbaram magisque duram docendo Gentem, duritiam luat.

Quod eventus comprobavit. Lusitani Brasiliam detegentes, S. Thomæ vestigia lapidi invenerunt impressa, qui hodie in littoribus videtur Bahiæ: Prædicatæ verò à S. Thoma fidei, nec vestigium, nec memoriam invenerunt in hominibus. Barbaries gentis melius probari aut exaggerari nequibat. In lapidibus inventa sunt vestigia Prædicatoris; in Gente nullum inventum fuit vestigium prædicationis: lapides retinuerunt memoriam Apostoli, corda non conservârunt memoriam doctrinæ.

Cur non conservârint mox dicemus: sed gravi emergenti dubio, contra quod dicimus, in primis satisfaciendum est. Non dantur Gentiles in mundo minus fidei doctrinæ rebelles, aut ad amplectendam recipiendamque eam faciliores Brasilianis: Quonam igitur pacto incredulitatis S. Thomæ punitio-
nem fuisse asseruimus, quod Genti isti venerit prædicatum? verum ita fuit (aut saltem esse potuit) non quod Brasiliani magna facilitate non credant, sed quod ipsa credendi facilitas causa sit, ut eorundem credulitas certo modo sit quasi non credere. Alii Gentiles infideles sunt usq; dum credant; Brasiliani jam credentes, adhuc sunt infideles. In aliis Gentibus infidelitas est infidelitas, & fides est fides;

in Brasilianis ipsa fides, vel est, vel esse videtur infidelitas. Brasilienses sunt instar Patris Lunatici istius Evangelici, qui eadem accidentia patiebatur in fide, quæ filius in iudicio. Dixit illi Christus: *Omnia possibilia sunt credenti*: & ille respondit: *Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam*. Propositionis huius terminos Sancti valde considerant; & reverà multum in ea considerandum sese offert. Dicens, *Credo*, credit, fidemque habet: dicens, *adjuva incredulitatem meam*: nec credit, nec fidem habet. Quomodo igitur istud erat? Homo iste credebatur, & non credebatur; fidem habebat, & simul non habebat? Ita: inquit Venerabilis Beda: *Vno eodemque tempore is, qui nondum perfecte crediderat, simul & credebatur, & incredulus erat*. Eodem tempore homo iste credebatur, & non credebatur; erat enim fides quæ credebatur, tam imperfecta, ut ex una parte, videretur & esset fides; & ex parte altera videretur, & esset incredulitas: uno eodemque tempore & credebatur, & incredulus erat. Huiusmodi Brasiliensium est fides: est fides, quæ videtur incredulitas; & est incredulitas, quæ videtur fides. Est fides; nam sine hæsitacione credunt, & sine contradictione contentur omnia quæ docentur: & videtur incredulitas; quia eadem,

quæ didicerunt, facilitate dediscunt; eademque quæ crediderunt facilitate, non credunt.

Sic Sancto Thomæ cum ipsis evenit. Quare S. Thomam tantillo temporis spatio Brasiliam transisse putatis, cum regio sit tam lata, terraque tam vasta? ex hac sola causa, quia indigenæ prædicatam sibi à Sancto fidem tam alacri & expedito sine omni contradictione & obice receperunt animo, ut multum ibidem impendere temporis fuerit supervacaneum. Mox verò ut sanctus Apostolus mari se commisit (hac etenim viâ in Indiam abiisse dicitur) mox inquam, ut S. Apostolus (sic loqui lubet) tergum vertit, eodem Brasiliiani momento quicquid ab ipso didicerant, fuerunt obliti, coeperuntque non credere, seu non curare quod crediderant: quod irrationalis magis incredulitatis est genus, quam si credidissent nunquam. In India verò S. Thomas Gentilibus ibidem, sicut in Brasilia prædicavit: similiterque elapsis ab inde mille quingentisq; annis venientes eò Lusitani quid invenerunt? non solû sepulchrum, & sacra S. Apostoli ipsa martyrii; ipsius instrumenta, sed vivens in memoria indigenarum nomen, & quod plus est, prædicatam ipsis Christi fidem: & S. Thomæ

Christianos se se compellantes , quotquot per latissimam illam plagam se extendunt de Choromandela, ubi Sanctus est sepultus.

Enim verò , quænam putatur ratio , quod in Indiæ , & non Brasiliæ gentilitate prædicata à Sancto Thoma fides fuerit conservata ? quod si illa Brasiliæ absentiâ Apostoli fuit desolata , idem omninò illi Indiæ , ejusdem sancti Apostoli morte accidit. Proinde si illis in nationibus , tot centenis annis fides fuit conservata , in hisce quare tam citò evanuit ? quia hoc discrimine ab invicem distant. In illis Indiæ multi ad fidem sine Prædicatorum assistentia sustentandam sunt idonei , Brasiliensibus verò nullus hâc præditus capacitate. Ex hoc vel maximè capite conversio hîc difficilior existit. Semper hic inculcandum & docendum quod jam est intellectum ; semper inferendum , quod jam est natum , sub pœna , quod oleum perdetur & opera. Stella , quæ Magis in Oriente apparuit , ad præsepium jam deductis disparuit. Quare ? quia Gentilium plurimi ex Oriente , aliisque mundi partibus , annunciato sibi seu demonstrato à Prædicatoribus Christo jam idonei sunt illinc discedere , illosque relinquere. Hoc pacto S. Philippus , Candacis Æthiopum Reginae Eunuchum ex-

plicatâ Isaïæ scripturâ , fidei , divinitatisque Christi imbutum notiâ , in præterfluente Gazæ baptizavit : quo vix baptizato , inquit Textus , quod Angelus raptum ex templo Philippum transtulerit ; nec Eunuchus eum ampliùs viderit : *Cum autem ascendissent de aqua , Spiritus Domini rapuit Philippum , & amplius eum non vidit Eunuchus.* Disparente stella , fides perseveravit in Magis : disparuit S. Philippus , & fides permansit in Eunuchis : ista verò capacitas quæ in Gentibus invenitur Orientis & Æthiopiæ , non invenitur in illis Brasiliæ. Stellam , quæ eos illuminârit , disparere non oportet sub pœna extinguendam aliàs doctrinæ lucem : Apostolum qui eos Baptismi tinxerit aquis , recedere non est consultum , ne aliàs pessum eat Baptismi fructus. Necessum est omninò in hac vinea , ut arundo doctrinæ pedi semper sit juncta trunci , vitique alligata , ut & fructus , & labor proficiat.

Vos qui peragrandò mundum domos voluptuarias lustrâstis Principum , in illis utique quadris , in illis utique hortorum porticibus binâ videritis effigiatarum statuarum diversa valde genera ; alias ex marmore , alias ex myrto. Efformata ex marmore statua operosi est laboris , magnique moliminis , ob materia

Actor.

8. v. 39.

teriarum duritiem & resistantiam; semel verò perfecta, ad figuræ suæ conservationem, ne manus quidem indiget adminiculo: statua verò ex myrto, ob ramorum flexibilitatem, sine labore conficitur; continuâ verò reformatione, & labore, ad sui conservationem indiget. Si hortulanus cultricem manum subtraxerit, vel quadridui tantum spatio, ramus pullulat qui oculos transfigit; pullulat alius; qui aures deformat; duo pullulant, qui quinque digitos in septem multiplicant; & qui ante apparebat homo, viridem myrti confusionem refert. Ecce differentiam inter has aliasque nationes in doctrina Fidei occurrentem! nonnullæ dantur nationes naturaliter duræ, obstinatæ, & immobiles, quæ difficulter fidem recipiunt, prædecessorum suorum erroribus mordicè inhærentes: armis resistunt, intellectu dubitant, voluntate repugnant: disputant, argumentantur, opponunt, nec nisi summo labore ad submittendum se cedendumque adiguntur: semel verò victi, receptâ semel fide, stabiles & immobiles marmorearum ad instar statuarum in eadem perseverantes, nullius amplius laboris indigent succursu. Vice verò versâ aliæ dantur Nationes (quales & hæ sunt Brachicæ) quæ docilitate & facilitate

magna propositam sibi doctrinam, nihil opponendo, non argumentando contra, nihil dubitando, nedum resistendo promptissimè recipiunt; sed myrtinarum sunt ad instar statuarum, quæ hortulano subtrahente manum & forcicem, artificiosè inductam sibi amittentes figuram, sylvestrem sibi que nativam reinduunt formam. Hæ statuarum non intermissâ Magistri sui indigent assistentiâ; nunc ut abscindat quod oculos impedit, ut non visa credant: nunc circumquaque amputet. quod aures obstruit, ne prædecessorum suorum fabulas audiant: nunc sollicitè præscindat, quod manus pedesque seducebat, ut deinceps ab actibus, consuetudinibusque barbaris abstineant. Et hoc tantum pacto, contra naturam laborando trunci, humoremque radicum, rudibus & sylvestribus illis in plantis non naturalis, sed insititia forma ramorumque compositio conservari potest.

Ecce rationem, quare dico, difficilius esse Gentilitatem hanc, quàm aliam quamcunque excolere mundi: nisi ipsi adfiteritis, perit labor, sicut ille S. Thomæ: utque fructum afferat labor, majore efficiendum est labore, qui est, illis assistere: assistendum est illis semper, & insistendum, eundem iterando laborem, plantandoque jam plantatum

tatum, eandemque repetendo doctrinam; & nunquam ab opere relevando manum, quia operi etiam jam peracto semper applicanda venit. Prædicatores Evangelici in hac formanda mundi parte gerere se debent, sicut in creatione conservationeque Universi se Deus gessit & gerit. Deus creata omnia sextidui spatio condidit: illisque jam conditis quid fecit, & in præsentem usque diem quid facit?

Joan. 5. v. 17. Christus id dixit: *Pater meus usque modò operatur, & ego operor.* A mundi exordio in præsentem usque horam, ne ad momentum quidem temporis, Deus manum ab opere subtraxit: eodemque quo Deus mundum condidit actu, ipsum semper conservavit, conservat, conservabitque usque in finem. Et nisi Deus hoc fecerit, si destiterit, si vel ad momentum manum ab opere amoverit, eodem mundus momento peribit, in nihilumque redigentur omnia tot annis perfecta. Par omnino novæ hujus mundi partis in spiritualibus est conditio; similemque laborem & industriam huic impendere oportet eos, quicunque conversionem reformationemque ejus in se receperunt. Ad creandum, paucis sufficit laborare diebus; ad conservandum verò non multis solum diebus, & annis, sed semper assi-

stere laboremque continuare oportet. Et fortasse sub hoc mysterio Christus Apostolis dixit: *Prædicato omni Creaturæ.* Non dixit, ite, prædicate à me redemptis, sed prædicate à me creatis; redemptio enim diei unius fuit opus, creatio verò dierum omnium opus existit. Christus tantum semel redemit, & non redimit semper: Deus creavit semel, creatque semper. Ita nationes istæ tractandæ & excolendæ sunt: redemptionis pretium non eo, quo redemptæ, sed quo creatæ sunt, modo ipsis applicandum est; quemadmodum Deus semper creat creatum, sic Magistri Prædicatoresque gentis illius semper docere debent doctum, convertere conversum, & perficere factum: factum, ne destruat; conversum ne pervertatur; doctum, ne è memoria elabatur: denique non incredulam adjuvare incredulitatem, ut fides sit fides, non infidelitas: *Credo, Domine, adiuvam incredulitatem meam.* Porro cum tantopere sit necessarium nationibus istis assistere, & in eorum climate, & in eorundem commercio, nec non miseriis, totque aliis discriminibus & desolationibus, vitæ, salutisque necessarijs subsidijs, & quibuscunque naturæ humanæ requisitis: pensate annon pro tanto molimine singulari

Marc. 16. v. 15.

Marc. 9. v. 23.

laris requiratur amoris divini æstus, & Christus gravissimo ex motivo magisterium docendique officium alicui committat Deo, qui affectu & effectibus totus amor existat: *ille vos docebit omnia?*

§. IV.

Circumstantia secunda magnum amoris divini talentum exigens linguarum est difficultas. Si Spiritus sanctus hodie dum, ut olim, in linguis miraculosis descenderet, prædicare Gentilibus difficultate careret: istud verò Idioma studio & exercitio addiscere, operosus labor est, quem non nisi ingens amor Dei devorare potest. Apparuit in visione Ezechieli Prophetæ Deus librum tradens ad devorandum, prædicandumque Filiis Israël, quicquid eo continebatur: *Comede volumen istud, & vadens loquere ad Filios Israël.* Aperiens os suum Prophetæ, præ reverentia librum tangere non ausus, comedit illum, optimè sibi sapuisse, melleque sibi dulciorem fuisse protestatus: *Comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Quod si homines librum quempiam ad instar boli deglutire possent, quàm facili negotio addiscerentur scientiæ & linguæ! ô quàm facilis addiscendi modus! ô quàm expedita studendi me-

thodus! hoc modo & methodo Deus in momento docebat Prophetas; & hodie Spiritus sanctus altero momento eruditavit Apostolos, de repente scientijs se invenientes instructos, in Scripturis eruditos, expeditos in linguis; totum enim illud infusum ipsis fuit illo *Repente*, quo Spiritus Sanctus super ipsos descendit: *Factus est repente de cælo sonus, tanquam advenientis Spiritus.* Comedere verò libros de folio ad folium; haurire scientias de bolo ad bolum, & ingenti quandoque fastidio; masticare idiomata aut linguas, de verbo ad verbum, de nomine ad nomen, de syllaba ad syllabam, immò de litera ad literam; profectò durū quid est, & valde insipidum & amaritudine plenum; quod solus Deus in dulcedinem convertere potest. Hoc modo Deus eidem Ezechieli Prophetæ, supracitato loco, terminis specialibus, notatuq; dignissimis abblanditus legitur.

Vade ad domum Israël, & loqueris verba mea ad eos: non enim ad populum profundi sermonis, & ignota lingue tu mitteris, neq; ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingue, quorum non possis audire sermonem. q. d. Vade Ezechiel, prædica Filiis Israël, quæ tibi dixi, neque missionem subire detrectes, quasi ad arduum quid & difficile te mitti

Ezech.
v. 2.

ibidem
vers. 3.

Actor.
2. v. 2.

Ezech.
3. v. 4. &
6.

putes, attende tantum quo vadas, & quo non vadas. Genti ejusdem tecum nationis & linguæ prædicatum te destinari considera, quem tu intelligis quique te intelligit: *Ad domum Israël*: non ad diversæ nationis, linguæque peregrinæ & differentis gentem, neque ad diversarum nationum, multarumque & differentium linguarum gentes, quarum idiomata nec intelligas, nec quæ te intelligant loquentem, te prædicatum pergere adverte: *Non enim ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris: neq; ad populos multos profundi sermonis, & ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones.* Ita ut (si bene advertitis) Deus in officio prædicationis tria distinguat conatum & laborum genera. Expeditum & facile unum; arduum alterum: tertium difficillimum. Conatus laborve facilis & expeditus, est ejusdem secum nationis & linguæ populo prædicare: *Vade ad filios Israël*: arduum est, differentis nationis & linguæ populo prædicare: *ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ.* Difficillimum verò non unius tantum, sed multarum nationum diversarum gentibus, nec unâ tantum, sed multis diversis, incognitis, obscuris barbarisq; linguis intellectu impossibilibus differentibus popu-

lis prædicare: *ad populos multos profundi sermonis, & ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones.*

Ad primigenis opus, scilicet facile & expeditum, Deus Ezechielem omnesque alios veteres misit Prophetas, qui omnes (exceptis Jonâ ac Jeremiâ) suæ Gentis linguæque populo prædicarunt. Secundi tertiiq; generis negotium & molimen Apostolis legisq; gratiæ Prædicatoribus, & hos inter, Lusitanis specialiter fuit reservatum: & inter Prædicatores Lusitanos adhuc specialiùs illis hujusquisitionis, quæ tot, tam alienas, tam barbaras, nunquam auditas, incognitas, & ne imaginatas quidem complectitur linguas. Lusitania Missionarios destinat in Japoniam, quinquaginta tria, vel ut alii scribunt, sexaginta regna continentem; at linguâ, quamvis ignotâ, tantum utuntur unâ: *ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ.* Lusitania Missionarios dirigit in Chinam imperium vastissimum, in quindecim provincias divisum, quarum quælibet multa regna constituere posset; sed linguâ similiter, quamvis ignotâ tantum utitur unâ: *ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ.* Lusitania Missionarios ablegat in Mogor, in Persidem, in Æthiopiam, imperia vasta, valida, dilatata & è

majo-

majoribus imperiis mundi : sed quodlibet linguæ tantum est unus! *ad populum profundi sermonis, & ignota lingua*: Missionarii verò, quos Lusitania Maragnanam, quamvis imperii regnive nomine carentem, dirigit, reverà sunt illi, quos Deus pro tertio, ultimo, difficillimoq; negotio reservavit; quia prædicatum vadunt Gentibus, tam diversarum, & incognitarum linguarum, ut hoc solum de illis constet, quod sint innumerabiles: *ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingue, quorum non possis audire sermones*. Ob magnam linguarum differentiam, fuit qui flumen Amazonicum vocavit flumen Babylonicum; aquæ verò improprium est illi nomen Babylonis, uti illud fluminis. Improprium est illi nomen fluminis; quia reverà est mare dulce, Mediterraneo majus oris seu ostii latitudine. Mare Mediterraneum in amplitudine oris milliaria habet septem, & flumen Amazonicum octoginta: mare Mediterraneum à freto Gaditano usque ad littera Syriæ, quæ longitudo est maxima, mille continet milliaria completa: & fluminis Amazonici à civitate Bethlehemitica sursum versus numeratis jam tribus milliarium millibus adhuc ignoratur principium. Hinc illud indigenæ Para, Lusitani verò Ma-

ragnanam appellant; quæ omnia insinuare seu dicere velle videntur mare; & mare magnum. Similiter improprium est illi nomen Babylonis; in constructione quippe turris Babylonicæ, referente S. Hieronymo, septuaginta duæ tantum fuerunt linguæ; quibus verò fluminis Amazonici utuntur accollæ, tot, tamque sunt diversæ, ut nec nomen earum sciatur, nec numerus. Linguæ usque ad annum sexcentissimum trigesimum nonum in detectione fluminis Quito, centum & quinquaginta erant numero. Subsequente tempore plures aliæ, in minore fluminis parte, immensis ejusdem brachiis, nationibusque ea incolentibus sunt detectæ. Tot sunt populi, tam ignotæ & abstrusæ linguæ, tamque inusitatæ & nunquam auditæ intelligentiæ: *ad populos multos profundi sermonis, & ignota lingue, quorum non possis audire sermones*.

In hac ultima Prophetæ clausula: *Quorum non possis audire sermones*: ly *audire*, significat intelligere; quia quod non intelligitur, quasi non auditur. Verùm in multis conquisitionis hujus nationibus, idem verbum in sensu naturali, prout sonat, verificatur; quia dantur in eis linguæ tam obscuræ, & mutilæ pronunciationis, ut verè non audiri dici possint: *quorum non*

possis audire sermones. Contigit mihi multoties, quod aures Barbari, immò interpretis ori applicando nec syllabas distinguere, nec vocales aut consonantes, ex quibus formabantur percipere possem; dum eandem literam cum duabus tribusve aliis æquivocaret (seu quod magis erat evidens) aliis commiscendo confunderet: nonnullæ tam subriles & tenues, aliæ tam duræ & asperæ, aliæ tam internæ & abstrusæ, ut in gutture potius suffocata, quàm linguâ pronuntiata: aliæ adeò præcisæ & celeres, aliæ tam extensæ & productæ, ut auditus non nisi confusionem percipiat: cum in toto rigore certum sit, quod tales linguæ non audiantur, eò quod non nisi sonitus, & non articulata & humana verba percipiantur, sicut inquit Prophetæ: *Quorum non possis audire sermones.*

De Joseph, Israëliticove populo in Ægypto, ad singulariter exemplum aggerandum laborem, inquit Psalm. 80. v. 6. *mographus Rex: Linguam, quam non noverat audivit.* Si labor est audire linguam, quâ non intelligitis; quanto major labor erit, intelligere debere linguam quam non auditis? Primus labor est illam audire; secundus illam percipere; tertius ad grammaticam illam reducere & præcepta: quartus illi

intelligendæ infudare: quintus (& non minimus, qui etiam S. Hieronymum dentes deterere coegit) illam pronunciare. Et omnibus hisce laboribus jam devoratis, necdum laborare cœpistis, sunt etenim dispositiones tantummodò ad laborandum. S. Augustinus Græcæ addiscendæ linguæ operam navaturus, ubi ad declinationem secundam pervenit, sub qua declinatur *Ophis*, id est, serpens, progredi cessavit scitè dicens: *Ophis me terruit.* Si igitur S. Augustinus tanquam Augustinus, Si humanorum ingeniorum aquila, tantam in addiscenda lingua Græca difficultatem sensit, quæ Latinos inter tam est vulgaris, & suppetentibus Magistris, libris, arubus, vocabulariis, requisitisq; aliis discendi instrumentis tam expedita redditur & facilis; quid, quaeso, sentiendum de barbaris & barbarissimis nonnullarum gentium linguis, ubi nunquam visus, qui aut legere aut scribere nosset? Quid erit discere, Nheengaiba, Juruuna, Tapaiù, Teremembè, Mayanà, quarum literarum vel sonus tantum incutit horrorem?

Literæ Chinenium & Japonensium magnam continent difficultatem; sunt enim Hieroglyphicæ, velut illæ Ægyptiorum: sed tandem non est aliud, quàm addiscere lin-

linguam Gentis politicæ, operamque illis navare mediantibus literis & papyro. Verùm brutali brutorumque sese implicare linguæ, sine libro, sine Magistro, sine duce, inque mediis illis obscuritatibus & dissonantiis prima ejus fodere fundamenta, & prima ejusdem rudimenta retegere, distinguere nomen, verbum, adverbium, propositionem, numerum, casum, tempus, modum, & modos nunquam visos nec imaginatos, velut ab hominibus, qui tantùm ab aliis & moribus & linguis differunt; non est dubium, quin, cujuscunque demum, ingenio seu intellectui, multòq; magis voluntati arduum videatur opus, quæ non fuerit Deo jam protinùs immolata ejusdemq; intimè conjuncta. Linguas repentè prodigiòse accipere è cælo, sicut illas acceperunt Apostoli, maxima fuit felicitas: illas verò acquirere addiscendo, de verbo ad verbum, de vocabulo ad vocabulum, mediante studio, continuanteque labore & diligentia; quemadmodum majoris id est meriti, ita differentem quoque implicat laborem: & pro utroque magna requiritur gratia Spiritus sancti, ingensq; amoris divini ardor. Major amor Dei, hoc casu cum Prædicatoribus Evangelicis rigore utitur, quàm ejusdem justitia cum tur-

ris Babylonicæ fuit usa constructoribus. Turris illius ædificatores divina justitia non ad discendas, sed ad depromendas varias linguas condemnavit: fidem verò Gentilibus prædicaturos Dei condemnavit amor, non ad linguas eorum exprimendas, sed ad discendas, quod nisi urgeret amor, majorem inferret pœnam. Qualis verò requiretur vis amoris, ut homo quispiam, vel tot homines, voluntariè se offerant, & non solùm singuli ad singulas (velut illi turris Babylonicæ) sed multi ad multas addiscendas se quasi devoveant.

Verùm enim verò, interrogari me à vobis video: Si Deo tam facile est linguarum scientiam in momento infundere, & si quondam Apostolis ad prædicandam fidem per mundum, linguarum donum impertiit; quare idem nunc donum ejusdem fidei Prædicatoribus, in Christianitatibus, seu Gentilitatibus novis, sicut istis nostris non prærogat? dubium istud jam est antiquum, & à S. Gregorio Papa, & à S. Augustino Episcopo, quavis diversimodè enodatum. Ratio literalis est, quia Deus ordinariè, sine necessitate miraculosè non operatur: deficientibus viribus humanis, defectum hunc suppleant divinæ. Porro quia Christus duodecim tantùm hominibus mun-

dum convertere volebat ; tanto convertendo mundo, tot civitatibus, tot regnis, tot provincijs tam paucorum operâ Prædicatorum fidei subjugandis, omnium linguarum scientiam ipsis infundi protinus necessarium erat ; siquidem ad discendum nec tempus, nec oportunitas suppetebat : verum jam sic dilatata & propagata, uti hodie dum est, fide, ministrisque multiplicatis, qui singularum nationum addiscendo linguas prædicare possent, linguæ miraculosæ cessârunt : quia supervacanea erat miraculi continuatio. Ecce illud in linguis Spiritûs Sancti.

*Actor.
2. v. 3.*

Apparuerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum. Nescio utrum distinctionem advertatis : apparuisse linguas, ignem verò sedisse dicit. Enim verò, quare non sederunt linguæ, sed ignis sedit ? quia linguæ non venerunt de sede, ignis verò sic. Geminum hodie Apostolis à Spiritu Sancto primariò collatum est donum : linguarum scilicet, amorisque Dei. Donum linguarum non sedit, quia perseveraturum non erat, universaliterque cum Apostolis finem accepit : *Apparuerunt dispersitæ linguæ. Apparuerunt & disparuerunt linguæ.* Donum verò ignis, donum amoris Dei sedit : *Sedit supra singulos*

eorum ; quia de sede venit, & non in Apostolis tantummodò, sed in omnibus ipsorum successoribus perseveravit. Et istud omnia comprobant sæcula ; & nos hodie tot videmus viros Apostolicos, in quibus iste tam vivaciter operatur ignis, iste sic ardet spiritus ; & iste amor tam manifestas ardoris emittit scintillas. Apostolis Deus linguas contulit igneas : successoribus eorum linguarum largitus est ignem. Linguæ igneæ cessârunt, linguarum ignis minimè : iste quippe ignis, iste spiritus, iste Dei amor istis addiscendis, cognoscendisque linguis insudare compellit. Et quidem, quantum ad linguarum scientiam, promissio Christi ad literâ, multò potius in hodiernis impletur Viris Apostolicis, quàm in ipsis antiquis Apostolis : quia Christus dixit : *Ille vos docebit* : scilicet Spiritus sanctus. Et primitivæ Ecclesiæ Apostolos Spiritus sanctus non docuit linguas sed infudit & dedit : Modernis verò Apostolis Spiritus sanctus illas infusus docturusque venit : *Ille vos docebit.* Primæ linguæ datæ fuerunt comitante miraculo ; secundæ sine miraculo sunt doctæ : quas ego miraculosas magis æstimo : quia minùs miraculosum in Deo, illas dare posse sine labore ; quàm in homine tanto labore illas velle addiscere :

in Deo potestatem arguit infinitam, quæ in ipso est natura; in homine excessivum Dei arguit amorem, qui hominis transcendit naturam. Gravissimâ igitur ratione officium istud docendi committens Spiritui sancto, Discipulos suos à schola sapientiæ, ad scholam traducit amoris: *Ille vos docebit.*

§. V.

QUOD diximus, probavimus. Quid verò hinc deducitur vel colligitur? videbiturne forsan Auditoribus, ad solos fidei Prædicatores, ad Religiosos, ad Missionarios, ad Pastores Ecclesiæque Ministros hanc spectare doctrinam? in terris aliis est ita: in istis verò nostris concernit protinus omnes. In conquisitionibus Lusitaniæ, omnes Ministri sunt Evangelici. Asseruit hoc S. Augustinus prædicans in Africa, conquisitionibus nostris annumeranda. Explicabat Sanctus illam Christi sententiam: *Vbi ego sum, illic & Minister meus erit.* Conversus ad populum magnus hic Doctor hoc modo dixit: *Cum auditis, Fratres, S. Aug. Dominum dicentem, illic & Minister meus erit, nolite tantummodo bonos Episcopos & clericos cogitare; etiam vos pro modulo vestro ministrare Christo: & quomodo Mini-*

ster erit homo laicus sine literis, sine ordinibus, sine gradu aliquo in Ecclesia? idem hoc Sanctus dicit: *Bene vivendo, id est, bene vivendo bonumque exemplum præbendo; Eleemosynas faciendo, aliaque charitatis opera exercendo: nomen, S. Aug. doctrinamque ejus, quibus potuerit prædicando: unusquisque paterfamilias pro Christo & pro vita æterna suos omnes admoneat, doceat, hortetur, corripiat, impendat benevolentiam, exerceat disciplinam.* Iste talis paterfamilias qualis erit? pro consolatione vestra, audite Christiani, quod concludit Augustinus: *Ita in domo sua Ecclesiasticum, & quodammodo Episcopale implebit officium, ministrans Christo, ut in æternum sit cum ipso.* Istud S. Augustinus suis prædicabat indigenis Africæ, idem ratione justiore nostris prædicare posset Americæ.

O si Divinus Spiritus, qui hodie super Apostolos descendit, vel unicum divinæ suæ lucis radium statûs hujus incolis immitteret, ut intus & foris obligationes suas attenderent, quas debent fidei, quam profitentur; quàm veraciter omnes hodie, non veri tantum Christi Ministri, verum etiam Apostoli evaderent! Quid est esse Apostolum? Apostolum esse nihil est aliud, quàm docere fidem, animas-

que

que adducere ad Christum ; & nullus in hac conquisitione degit, qui hoc non possit , & facere obligetur. Primò in missione hac in Amazoniam destinata , & cras discessura (quam Deus spoliis cælestibus, prout speramus, adeò onustam , tantisque pro terra ista remediis instructam , sicut desideratur, deducere dignetur) quis Lusitanorum ex præliis proficiscitur, qui non Apostoli exerceat officium ? non solum Missionarii , sed etiam milites & Capitanei vices agunt Apostoli ; omnes etenim inquisitum pergunt Gentiles , ad lumen illos fidei, Ecclesiæque gremium adducturi. Ecclesia de Christi sui sponsi Latere est formata, sicut Eva de latere Adami. Et formata est , quando de Latere Christi in cruce exivit sanguis &

Joan. 19 v. 34. aqua : *exiit sanguis & aqua.* Sanguis redemptionis pretium , & aqua , Baptismatis significabatur : exivit verò sanguis simul & aqua, quia virtutem suam & efficaciam, à sanguine aqua recepit. Interrogo igitur, quis Latus illud, ex quo formata est Ecclesia , aperuit ? miles aliquis Lanceâ inquit

ibidem textus : *unus militum lanceâ latus ejus aperuit.* Ergone & milites ad formandam concurrunt Ecclesiam ? etiam. Frequenter enim necesse est, milites suis armis adi-

tum aperire, liberumque per portam introitum pandere ; ut per apertam hanc liberamque portam sanguis & aqua Baptismi communicetur : *& continuo exiit sanguis & aqua.* Et quando fides sub armis, ad eorumdemque prædicatur umbram, tam Apostoli sunt defendentes, quàm prædicantes : utrique enim ad salutem animarum co-operantur.

Enim verò quid fore putatis, si modò dicerem quod in conquisitione hac, sicut viri Apostolorum officium exercent in campo, sic illud mulieres exercere posse in sua domo ? illud dicerem, quod jam ante graves asseruerunt Authores : illi in castris adducendo animas ad Ecclesiam officio funguntur Apostolorum : hæ suis in ædibus, famulos suos & famulas, seu mancipia instruendo officio perfunguntur Apostolarum. Non est nomenclatura, nec grammatica mea, sed doctissimi Salmeron, qui *Salme- ron.* *Apostolorum Apostolas*, nuncupavit. Et quare ? quia mysterium resurrectionis Christi illis annuciârunt. Si igitur mulieres hominibus jam Christianis Christi que Discipulis, unum tantum fidei mysterium annunciantes, nomen merentur Apostolarum ; quantò justiore titulo Gentilia & rudia mancipia omnibus salutis myste-

*Papua
n lin-
ua
Mara-
nana.*

myfteriis imbuentibus hoc nomen debetur? Domicella quæpiam famulum fuū aut famulam fidem in Deum docere adlaborat, & quid illos docet? altiffimum illos docet Sanctiffimæ Trinitatis myfterium; Incarnationis, Mortis, Refurrektionis, Afcenfionis Chrifti arcanum; adventūs Spiritūs S. iudicii extremi, vitæ æternæ myfteria, omnia denique illa, quæ Chriftiani credimus & confitemur. Ecce an non Magiftrarum feu Doctrinum harū aliqua nomen Apoftolæ mereatur?

Nullus dubio relinquitur locus, quin viri mulieresq; omnes fublimiffimi hujus nominis exercitiiq; divini, vel diviniiffimi fint capaces. Chriftus binas in Evangelio introducit parabolas; unam de Pastore ovem perditā quærente, & inventam fuis humeris ex montibus reportante: alterā de muliere drachmam perditam accensā ad quærendum lucernā, in fua domo inveniente. Ovicula hæc, & drachma utraq; perditā & inventā errantes designant animas, quæ converfæ diriguntur ad Deum: qui quæfivit & invenit ovem in parabola prima; & quæ drachmā quæfivit & invenit in parabola fecunda, Miniſtri ſunt Evangelici, qui animas iſtas reducunt, & reportant ad Deum. Si igitur in utraq; parabola duæ iſtæ perſonæ Miniſtros ſignificant Evāgelicos, qui animas ad Deum addu-

cunt, quare Chriftus in prima introduxit virum, & in ſecunda mulierem, quæ accendit lucernam? ut doceret, uti viros, ita & mulieres, omnes ad animarum procurandā ſalutem cooperari poſſe: viros in campo paſtorali baculo; mulieres in domo candelā & lucernā: viros in campo armis ſuis penetrando vepres & dumeta, mulieres illuminando & docendo in domo. Ecce quomodo id ipſum Joël Propheta eodem cap. 2. quod hodie S. Petrus Hieroſolymitano declaravit populo, prædixerit: *Sed & ſuper ſervos meos, & ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meū: & prophetabunt.* *Joel. 2. v. 29.* Notate: non dicit Deus, quod ſpiritum ſuum effundet ſuper ſervos, ſed, *ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas*: nam non ſolum viri, ſed mulieres, prædicare poſſunt & debent; & prædicabunt dilatabuntq; fidē, quilibet ſuo conformiter ſtatu & conditioni: *& prophetabunt.* Hinc hodie non ſine grandi myſterio, in cœnaculo Hieroſolymitano, quo Spiritus S. advenit, cum viris ſimul fœminæ ſunt inventæ: *Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus.* Erant viri, erant mulieres in cœnaculo; quia viros & mulieres Spiritus S. Magiſtros & Magiſtras doctrinæ cœleſtis factururus advenerat, docturusq; ut docerent *Ille vos docebit.*

§. VI.

SUpposito itaque, non Ecclesiasticis solum, sed etiam sæcularibus; nec viris tantum, sed etiam fœminis, vel ex charitate, vel ex justitia, vel ex utraque simul, suo cuique conformiter statui & conditioni incumbere Gentiles, Neophytosque harum terrarum, in quibus degimus, Christianos lege fideque imbuere Christi; nemo, quæso per gratiam Spiritus Sancti, se supremi divinique hujus Magistri disciplinæ non tradat, ut saltem famulorum suorum & domesticorum Doctor esse possit. Vos linguæ gnari majore facilitate; vos verò ejusdem ignari majore merito gaudebitis. Et utrique vobis ipsis (quod semper est melius) vel mediante alio, tali curâ, sollicitudine & diligentia Christiano huic debitoque exercitio vos applicare debetis, ut nullus necessarium doctrinæ pabulum, seu paucis, seu multis commendatis sibi à Domino Christi oviculis deesse patiatur, omnes enim in hac conquisione estis Pastores, vel magni hujus Pastoris substituti. Multi ingenti fatis zelo, Religionis Christianæ affectu, ædificationeque non vulgari id præstant: quod omnes æmulari, consultum est.

Nemo verò (more quibusdam

usitato) ruditate se Gentis excuset, dicendo, quod superius tetigimus, esse lapides, esse truncos, esse animalia bruta: quia licet reverà quidam eorum tales aut sint, aut esse videantur, industria & gratia vincit omnia: & de brutis, lapidibus & truncis efficiet homines. Dicite, quæso, mihi, quidnam potentius, gratia, an natura? gratia, vel ars? quod igitur ars facit & natura, quare industriam vestram gratiâ Dei concurrente illud effecturam diffidemus? concedo Indum istum barbarum & rudem, esse lapidem: ecce quid ars efficiat in lapide. Statuarius ex montibus istis rudem eruit lapidē durum & informem; sublato jam quod erat grossius, arrepto malleo & circino incipit efformare hominem, primò de membro ad membrum, & postea de figura ad figuram usque exactissimam: discriminat capillos, delineat caput, insculpit oculos, excavat nares, os effigiat, faciei lineamenta deducit, pectus efformat, brachia distendit, manus explicat, digitos disungit, vestes adaptat: hinc tollit, illic addit, &c. evaditque homo perfectus, & quandoque sanctus, qui altari imponi posset. Idem hinc fiet, ubi industria vestra gratiæ divinæ fuerit cooperata. Est lapis, juxta quod dicitis, Indus iste rudis? labo-

laborate igitur, laborandoq; continue (nihil enim sine labore & perseverantia peragitur) identidē circum applicate, malleum iteratò impingite, & videbitis, quomodo ex lapide hoc rudi & informi non solum efformabitis hominem, sed Christianum, & fortassis sanctum. Istud non inferior quàm Prophetarum maximus prædicit

Luc. 3. & promittit: Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.
v. 8. Abraham credentium omnium, fidemq; habentium pater est: & Baptista dicendo, Deum ex lapidibus suscitaturum filios Abrahæ, tanquam certum affirmat ac vaticinatur, quod Deus ex gentilibus, idololatriis, barbaris, & instar lapidum duris, Evangelicâ mediante doctrinâ, non solum homines, sed fideles, Christianos, Sanctosq; sit factururus. S. Ambrosium auscultate.

S. Amb *Quid aliud quàm lapides habebantur, qui lapidibus serviebant, similes utiq; his qui fecerant eos? propheta-
 tur igitur saxosis Gentilium fides infundendo pectoribus, & futuros per fidem Abrahæ filios, oraculo pollicetur.* Ita hoc vaticinatus fuit Baptista: & quemadmodum ille huius miraculi extitit Vates, sic vos illius eritis instrumentum. Docete, instruite, erudite illos lapides, & de lapidibus non hominum statuas, sed veros homines, verosq;

per fidem Abrahæ filios efficietis. Quod fit in lapidibus, facilius fieri potest in truncis, quibus minor inest repugnantia & brutalitas.

Ad convertenda animalia in homines non ars, sed natura sufficit: estque mirabile, sed quia ordinarium, mirabile non videtur. Agendum, videte. Venatum exiistis in nemoribus istis & sylvis, transiistis seu trajecistis cervum, capream, damam, bubalum, aprum: vester verò famulus occidit cameleontem, lacertam, crocodilum: hic cum suis comedit sociis; vos cum vestris epulati estis amicis: & quo eventu? elapsis octo seu paucioribus horis (siquidem Galenus pauciores admittit) caprea, dama, cervus, aper, cameleon, lacerta & crocodilus, omnia hæc animalia conversa sunt in homines; jam caro est hominis, paulò ante caro ferarum. Si igitur vi caloris naturalis hoc natura efficere potest, quare hoc longè efficacius vi caloris ignisq; Spiritus sancti non operetur gratia? si natura animalia fera naturaliter convertere potest in homines, quare gratia supernaturalis istam non faciat conversionem? idem ipse gratiæ author Spiritus, sic S. Petro monstravit, futurum. S. Petrus orationi intentus erat in civitate Joppeni: *Ecce vidit cæ-*

Actor
10. v. 11.

lum apertum, & descendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentiæ terra, & volatilia cæli. Id est aves, & omnia

alia animantia sylvestria, fera, horrida & venenata, quæ in lege veteri habebantur immunda. Tribus vicibus eadem horâ Sanctus Petrus ostentum hoc videns, de significato ejusdem magis magisque semper suspensus attonitusq; hæsit, audita similiter tertiò repetitâ voce

ibidem
v. 13.

sibi dicente: *Surge Petre, occide, & manduca.* Verba non declarabant ænigma; sed magis involvebant: impossibile enim sibi videbatur, Deum manducari præcipere, quæ lege vetuisset. Eodem verò momento domûs pulsabatur ostium à legatis seu nuncijs, quos Gentilis quidam Dominus nomine Cornelius Romanorum militum, & respectivè Cæsarensis præsidij legionis Centurio, ad accersendum S. Petrum direxerat, ut fide imbutus Baptismum ab eo reciperet. Gentilis iste, sancto asserente Ambrosio, primus à Christo fidem petiit ac recepit: quo factò, & Angeli accedente declaratione visionis mysterium Sanctus Petrus intellexit. Intellexit inquam linteum isto magno significari mundum; quatuorque initiis, quibus

sustentabatur, quatuor ejusdem plagas; animalibus feris, immundis, horridis, legeque manducari vetitis, diversas Gentilium nationes barbaras & indomitas, extrâ obedientiam cognitionemq; Dei adhuc agentes, quas Dominus idem, adduci ad se vellet. Hucusque Textus, ejusque significatio.

Verum enim verò, si animalia hæc Gentilium populum significabant, cumque Deus à sancto Petro doceri & converti volebat, ut quid occidere & manducare mandaret? eodem planè ex motivo: feras enim convertendi in homines expeditissimus est modus, occidere & manducare; nihilque adæquatè magis & propriè modum exprimit docendi. Ut fera convertatur in hominem, oportet eam desinere esse, quod est, & incipere esse, quod non erat: & totum hoc occidendo illam & comedendo peragitur: occidendo enim desinit esse quod erat, mortua enim jam non est fera: comedendo incipit esse quod non erat, comesta enim jam est homo. Porro quoniam Deus volebat ut omnia ista animantia fera & horrida Petrus in homines, & in homines fideles converteret, idcirco vox cœlestis occidere & manducare præcipiebat: *Occide & manduca.*

Infi-

S. Greg.
Papa.

Insinuare volens, ut eos erudiret & doceret; quia instructio, & doctrina id in ipsis operatura foret, quod occisio & manducatio naturaliter facit. S. Gregorium Papam auscultate: *Primo Pastori dicitur, macta & manduca: quod mactatur quippe à vita occiditur: id verò quod comeditur, in comedentis corpore commutatur: macta igitur & manduca, dicitur, id est, à peccato eos, qui vivunt, interfice, & à seipsis illos in tua membra converte.* Deus volens ut Gentiles illos fide imbueret S. Petrus, eos mactari & manducari mandat; nam quod mactatur desinit esse quod erat: & quod comeditur in substantiam comedentisq; membra convertitur: ambosque hos effectus doctrinam Sancti Petri in Gentilibus feris & barbaris fore operaturam significavit. Primò mori oportere, quia desinere deberent esse Gentiles, moxque comedi & in membra Sancti Petri converti, quia fieri debebant Christiani Ecclesiæque membra, cujus caput erat Sanctus Petrus. Ita, ut quemadmodum natura feras facit homines occidendo & manducando; ita etiam gratia feras convertat in homines erudiendo & docendo. Docuistis barbarum & Gentilem; & quid doctrinam illam operari putatis? occi-

dit in eo feritatem, & introducit humanitatem: occidit ignorantiam & introducit cognitionem: occidit brutalitatem & introducit rationem: occidit infidelitatem, & introducit fidem; & hoc modo conversione admirabili, evadit homo, qui fuerat fera; evadit Christianus, qui fuerat Gentilis: qui fuerat spoliū peccati, membrum manet Christi & Sancti Petri. *Occide & manduca.* Et quoniam Spiritus Sancti gratia artem excedit ac naturam ad faciendum de lapidibus & brutis homines: licet illiquisitionum harum essent feræ, vel brutorum instar irrationales, vel lapidum instar insensitivi, difficultas ista ad excusandam socordiam seu ad tollendam docendi obligationem omninò foret insufficiens: *ille vos docebit.*

§. VII.

UT verò obligationi huic & officio nemo desit, in memoriam vobis seu mentem tantum revocabo, quantum hoc faciendo obsequium præstetis Deo; ratio- nisq; rigorem, quam reddetis Deo, si omiseritis. Textus quidam continetur in scriptura, cujus quoties recordor horrore concutior ob id

quod modò dicturus sum. Age-
bant Apostoli ascendente Domino
in monte Oliveti, oculis cælo in-
fixis, cordibus verò jam intromis-
sis, jam enim oculis aspectuque
ipforum Dominus & Magister se
subdlexerat, qui illos sibi unitos
post se trahebat. Rapti erant, &
suspensi, & quasi extra se; præ a-
more, admiratione, gloria, jubilis
& desideriis: & ecce duo appa-
rent Angeli, hæc ipsis verbalo-
quentes: *Viri Galilæi, quid statis*
aspicientes in cælum? hic Iesus, qui
assumptus est à vobis in cælum, sic
veniet: scilicet ad judicandum.
Notatu sanè digna talibus perso-
nis, talique loco & occasione pro-
lata verba! quod obstupescant
Angeli, Apostolos in monte Oli-
veti ex desiderio Christi in cælum
aspicere, & ut illos inde discede-
re faciant (prout fecerunt) diei
judicii, reddendæque rationis me-
moriam ingerant? ergone in monte
degere remotum ab hominibus,
oculos infigere cælo, raptum esse
in contemplatione gloriæ, amore
desideriòque Christi hære su-
spensum, nunquid reprehensione
stuporeque quid dignum est, ut
idipsum Angeli obstupefacti re-
prehendant? hoc casu sic. Nam
si omnibus in hominibus stuporem
reprehensionemque meretur, ma-
lum pro bono non derelinquere,

in Apostolis stupore reprehensio-
neque dignissimum erat, bonum
pro meliori non derelinquere.
Officium Apostolorum & obliga-
tio erat prædicando fidem animas
salvare: ordo modusque à Christo
præscriptus erat, ut in Jerusalem
recollecti ad prædicandum se di-
sponerent. Dono sancti Spiritus
prius accepto, quem ipsis missu-
rus esset: derelinquere verò mon-
tem Oliveti pro cœnaculo, dere-
linquere contemplationem pro
schola linguarum, desistere ab in-
tuitu cælo, ad succurrendum
cæcitatibus terræ, dimittere deni-
que desideria Christi, non erat de-
serere bonum, sed in melius illud
commutare; erat enim bonum
magnum meliorare pro alio mayo-
re: erat servitium Dei pro alio di-
mittere servitio maiore, placi-
tum Dei pro altero placito mayo-
re, gloriam Dei, pro alia ejusdem
gloria maiore. Contemplari o-
pus est divinum, animas verò ad
Deum adducere opus est divinissi-
mum: sic illud appellante S. Dio-
nysio Areopagita: *opus Dei divi-*
nissimum. Apostolorum autem
& virorum Apostolorum obliga-
tio requirit, non divinum tantum,
sed divinissimum sectari; divinum-
que pro divinissimo derelinquere.
Propterea Angeli ipsos fixis in cæ-
lum oculis in monte stantes con-
tuiti,

AA. I.
v. II.

S. Dion.
Ariop.

tuiti, attoniti increpant, dicentes : *Quid statis* : q.d. quid hic agitis ? ac si, quod agebant, nullam cum eo, quod faciendum incumbibat, haberet correspondentiam. Occupatio eorum ibidem non erat, nisi contemplationes, admirationes, extases, raptus : quod facere incumbibat, erat prædicare, catechizare, docere, baptizare, convertere animas : omnia verò illa horum respectu & comparatione, Angelorum melius nobis intelligentium iudicio, quid sunt ? unum, *Quid* ? aliquid de quo dubitari potest, utrum sit : aliquid minus, quam esse deberet. Unum subsistere, stare, non progredi : *Quid statis* ? ecce, ecce, vos, & vos (cum omnibus & singulis utriusque sexus viris & foeminis loquor) quantum obsequium præstatis Deo servos vestros seu mancipia docendo, quando eum in finem addiscitis linguas, quando scribitis, catechismo studetis, interpretem inquiritis, & eo tantum fine quandoque alitis salariumque assignatis. O fortunatum dispendium ! ô felix studium ! ô faustum & incomparabile coram Deo meritum ! in summa pensate Christiani, quanto majus sit bonum, & servitium pro Deo ejusque gloria unum hujus terræ docere Æthiopem, quam raptum esse in cælum : *quid statis aspicientes in cælum* ?

Enim verò si tantum Deo obsequium præstant, qui sollicitè id curant ; illud negligentes, tantâ incuriâ, oblivioneque doctrinæ, fidei Christianæ, famulorumque suorum salutis laborantes, quàm rigidam putatis Deo reddere debere rationem ? terrent Apostolos Angeli die judicii, temporisque momenta, quibus in monte morabantur Oliveti pensare volunt. Quare ? quia erant homines, quibus pro animabus alienis rationem reddere incumbibat ; & cui pro animabus alienis reddere incumbit rationem, ad momentum usque, quo sollicitam earundem curam agere neglexerit, strictissimam Deo reddere cogetur. O quàm terribilem Deus in die judicii, ab omnibus qui in regione hac degimus, exigit rationem, quia omnes commissas nobis habemus animas ! Prædicatores, animas omnes : Pastores, suarum Ecclesiarum : sæculares, suarum familiarum. Porro si difficile est de una tantum anima bonam reddere rationem, quid erit de tam multis ? S. Hieronymus sine tantæ solitudinis, tantarum poenitentiarum, toleratorumque in Dei Ecclesiæque servitio laborum respectu ad divini judicii Angelicæque tubæ memoriam tremebat ob reddendam de sua tantum anima rationem, Anima fan-

sancti Hilarionis! Abbatis, emensis octoginta eremiticæ vitæ annis, & tot tamque insignibus reportatis à diabolo victoriis, propter eandem ita tremebat, ut ex corpore egredi trepidaret, & à Sancto expiraturo ad exeundum animanda esset.

Si igitur Hieronymi, si Hilarionis, si maximæ Ecclesiæ columnæ post tam sanctè transactum vitam de reddenda pro anima una ratione contremiscunt; quam vos, post vitam vestram, non adeò ut illorum, conformiter legi Dei peractam; non de una, sed tot animabus rationem reddituros speratis? quidam de quinquaginta, nonnulli de centum, alij de ducentis, alij trecentis, alij de quadringentis, alij de animabus mille rationem reddent. Multi vestrùm hodie habent paucas, sed illo die habebunt multas: quotquot obierunt pro servitio ad dandam resurgent rationem. Quotquot habuistis & habetis, omnes illo die simul apparebunt ante tribunal singulæ pro se rationem reddituræ, & vos pro omnibus. Ego profectò pro parte potius ipsarum, quàm vestra rationem reddere malle. Famulus suo se excusabit Domino: sed Dominus quomodo? famulus exiguo suo excusabit se ingenio & inscitia: sed Dominus quo qualive modo? nimia

suâ cupiditate? crassâ suâ cæcitate? pietatis suæ inopiâ? humanitatis defectu? Christianæ religionis tempore? fideique modulo? ô Deus juste, ô Deus misericors, nec in justitia tua, neque in tua misericordiâ animabus istis ex intricato isto labyrintho evadendi viam mediumque invenio! si divina justitia invenit unde damnet Gentilem, quia non fuit baptizatus, quomodo misericordia divina medium inveniet salvandi Christianum, cuius culpâ ille non fuit baptizatus?

Prò quales in illa die de vobis petent vindictas tot infelices animæ, quarum infelicitatis æternæ vos causa fuistis! Abel à Deo petebat vindictam, & salvatus agit in cælo. Si Abel frater vindictam à Deo petit de fratre, qui vitam sibi eripuit temporalem; mancipium aliquod, seu mancipia tot seu famuli, qualem à Deo petent vindictam de Domino, qui vitam ipsis surripuit æternam? si Abel, si anima salvata, hodieque visione Dei fruens vindictam petit; anima & animæ damnatæ & ardentes in inferno, ibidemque æternùm mansuræ; quales vindictas petent, quales vindictas inclamabunt, quales vindictas ingeminabunt ad cælum, ad terram, ad infernum, ad diabolos, ad Angelos, ad Deum! ô quam triste & horrendum erit spectaculum

lum Lusitanum quempiam (multoq; magis grandes & potentiores) conquisitionum harum in illa die tantâ Indorum, liberorum quorundam, aliorum mancipiorum, nonnullorum benè, aliorum malè captivorum multitudine circumdatos videre; hos gentiles, illos cum Christianorum nomine ad infernũ condemnatos, omnes in igne ardentis, omnes justitiam Dei inclamantes, & de infelici isto homine, qui hoc in mundo Dominus fuit appellatus vindictam postulantibus! ah ingemina- bunt unus, quod ob non acceptum Baptismum sim damnatus! vindicta ingrato meo superveniat Domino, qui tot annorum mihi servitia non solvit, nec modico quidem illo, quod non pluri ipsi constitisset quàm aquâ Baptismi! ah, ejulabit alius! quod ob Dei fideique mysteriorum ignorantiam fuerim condemnatus! Justitia Dei & vindicta infideli meo superveniat Domino, qui informari me curans de omnibus, quæ servitium ipsius concernebant, de necessariis ad meam salutem sollicitudinem omnem postposuit! ah ingemiscet alius, quod ob vitam omnem turpiter cum concubina contra legem Dei transactam damnationem incurri! superveniat justitia inhumano meo Domino, qui ob commoda privata peccatum hoc dissimulando,

Pars III.

in matrimonium noluit consentire! ah lachrymabitur alius, quod ob omisam Quadagesimalem Confessionem, seu non intelligenti, ut dirigeret, factam condemnatus sim! superveniat justa Dei vindicta avaro meo Domino, qui ne biduani servitij jacturam faceret, nec tempus, nec locum, nec Confessarium indulgere voluit, quibus anima mea indigebat! alius denique dicet, vix mihi quod sine Sacerdote, sine Sacramento moriendo sim damnatus! Justitia justaque vindicta super tyrannicum meum veniat Dominum, qui quia mihi afferri non permisit remedium, vel me deferri ad illud, mori me sivit ut brutum! canem me compellavit in vita, & velut canem tractavit in morte. Hæc miserorum mancipiorum seu famulorum horum singuli ad justum supremumq; Judicem Jesum Christum ingemina- bunt, ejusdem simul interpellantes sanguinem (qui culpâ vestrâ nihil eis profuit) justitia, justitia, justitia, justitia. O quomodo clarè tunc cognoscetis, quis vobis veritatem prædicaverit! ô quomodo in illo judicij die certissimè immutabitis judicium & judicia! hodie beatos illos dicitis, qui magnâ mancipiorum, famulorum & famularum stipantur catervâ, minusq; beatos, qui horum habent

T t

paucos

paucos : in illa die , qui magnum illorum habuerint numerum , erunt infelices , & felices , qui habuerint paucos , feliciores verò , qui habuerint nullum. Habete eos , Christiani , habete eos & habetote multos ; verùm tali eos habetote modo ut ipsi animas vestras promoveant , & vos eorum animas promoveatis in cœlum. Istud desidero , id vobis opto , istud vobis consulo , istud vobis procurare satago ; istud à vobis & Dei & vestri amore efflagito : istud denique ex hoc sermone cordibus &

animabus vestris à vobis inseri optarem.

Spiritus Sanctus qui hodie descendens super Apostolos illos : mundum docere docuit , in vos descendat , omnes vos instruens , ut vel ipsi docere vel doceri permittere velitis eos , quibus doctrinam debetis : ut illi per vos , & vos cum illis in hac vita gratiam (quæ tam carè nobis constat) consequentes , magnis cum incrementis in altera , sempiternâ gaudere & frui mereamini. Gloriâ.

Amen.

S E R M O

P R O

Dominica decima nona post Pentecosten
incidente in diem, quâ singulis mensibus Festum
de Venerabili Sacramento celebratur.

Habitus in Cathedrali Bahiæ Anno 1639

Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. Matth. 22.

§. I.

Matth.
22. v. 2.

Simile est regnum cælorum homini Regi. Iterum repetito, textumq; Evangelii de verbo ad verbum construo. Advertite animum, memoriæ mandantes verba omnia; singula quippe suo graviori mysterio, utilitatem nobis non minimam afferent. *Simile est regnum cælorum* (inquit Christus Redemptor noster) homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. Nuptiarum præfente jam die, servos suos ad convivium invitatos vocatum misit, ut venirent, qui venire noluerunt. Nihilominus alios servos cum tenoris hujus mandato iteratò misit: *Dicite invitatis, ecce prandium me-*

um paravi, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata. Verùm invitati & hanc secundam vocandi sprevèrunt instantiam: Et neglexerunt, & abierunt, unus in villam suam, alius verò ad negotiationem suam: reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt. Rex autem cum hoc audisset iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt malos & bonos: & implete sunt nuptiæ discumbentium; intravit autem Rex, ut videret discumben-

tes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali: & ait illi: amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? at ille obmutuit: Tunc dixit Rex ministris: ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit (concludit Christus) fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Hæc de litera ad literam est historia, seu Evangelii parabola: pro cuius intelligentia scire convenit, quis sit Rex: quis filius: quales sint nuptiæ: quodnam convivium: quinam invitati, qui venerunt: quinam illi, qui venire noluerunt: quales denique famuli, qui vocauerunt. Rex, Pater fuit æternus: Filius, Verbum, Secunda Sanctissimæ Trinitatis persona: Nuptiæ, ejusdem Filii Dei incarnatio, quæ humanæ se naturæ desponsavit: Convivium, cœlestis est gloria & beatitudo, ad quam isto mediante mysterio liber nobis aditus patet: invitati qui venerunt, sunt illi qui salutem consequuntur: qui venire noluerunt, sunt illi, qui damnantur: denique servi vocantes & invitantes sunt Prædicatores. Supposito igitur illud esse officium obligationemque Prædicatoris, ista quoque hodierni erit materia Ser-

Matth. monis: Misit servos suos vocare ad 22. v. 3. nuptias. Auditores, Deus me in-

vitatum vos misit ad gloriæ convivium: & hoc faciam. Considerans verò eadem in parabola semel atque iterum vocatos, venire renuifse invitatos; quas, quæso, rationes adducam, quibus mediis ad persuadendum vobis utar, quod tot electi à Deo, & missi non persuaserunt? Prædicatores? omnem spem fiduciamque meam in virtute potentiaque Evangelii collocavi: proinde non plus dicam, quàm illud dixit, & jam audistis. Illius tantum verba proponam & discutiam; omnia & singula, nullo excepto proponam & excutiam. Ad probandum quantumcunque dicam, nec novi, nec veteris Testamenti aliam, præter Evangelium ipsum allegabo scripturam. Et si quidem assumptum hoc novum vobis videtur ac difficile, hanc ipsam ob causam, vos mihi oportet assistere, ad plus quàm aliàs gratiæ petendum. Ave Maria.

§. II.

Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.

VOcare invitatos ad convivium Gloriæ, assumpsi, seu assumere me jussit Evangelium. Cum verò convivium istud non sit aliud quàm illud Sanctissimi Sacramen-

ti, quod iterata singulis mensibus vestra celebrat hodie devotio: ut me sine fastidio auscultetis & scrupulo, ipsum ab utroque vos liberabit Evangelium; idque singulari proprietate, & hucusque non audito, nec expectato à vobis mysterio.

Agedum aggrediamur parabolam, quam retuli. Primum, quod tanquam magni argumenti, seu mysterii sui fundamentum supponit, nosque docere intendit, est, quod omnes, quotquot præsentes adsumus, ad gloriæ convivium sumus invitati. Ad suppositum hoc probandum, inquit Textus, quod præsente jam nuptiarum die, servorum suorum quosdam Rex miserit, ut invitatos ad convivium vocarent: *Misit servos suos, vocare invitatos ad nuptias.* Quibus venire renuentibus, loco ejus quod se offensum aut iratum velut homo & Rex ostenderet: *Homini Regi;* Ut se Deum esse sub hac metaphora doceret, non per eosdem, sed alios servos, illos denuò vocatum misit: *misit alios servos.* Quinam isti tam primi, quam secundi fuerint servi, proprietate excellenti Origenes, S. Hieronymus, & D. Thomas declarant. Primos fuisse ajunt Prophetas; secundos Apostolos. Prophetæ fuerunt primi; primo enim vocârunt invitatos inle-

ge scripta: & Apostoli fuerunt secundi; succedentes enim Prophetis similiter invitatos vocârunt in lege gratiæ. Hinc æquè propriè sequitur, ad convivium invitatos gloriæ, jam ante Prophetarum Apostolorumque adventum fuisse invitatos. Ante Prophetas jam erant invitati; de primis enim servis inquit Textus: *Misit servos suos vocare invitatos.* Ante Apostolos similiter erant invitati; ad secundos enim servos dixit Rex: *Dicite invitatis.* Si igitur jam erant invitati, antequam essent Prophetæ & Apostoli; nec Prophetæ illos invitârunt nec Apostoli, sed qui eos vocârunt: quisnam illos invitavit? extra controversiam est, quod ipse Rex, desponsati Principis Pater, qui est Deus. Sed quando? nonnulli eos ab æterno vocatos affirmant, quando Deus homines ad gloriæ prædestinavit. Verum istud esse non potest; quia invitare & invitatum esse, reciprocam supponit notitiam, & homines nondum existentes invitari nequibant: prædestinati verò sic: ergò si ante Apostolos & Prophetas jam erant invitati, quando Deus illos invitavit? invitavit illos in Adamo, quando ipsi revelavit, quod non pro paradiso terrestri in hac vita, sed pro gloria cœlesti in altera ipsum creâsset. Neque veritas, neque

Math.

2. v. 4.

Orig.

S. Hier.

D. Tho.

ordo, neque consequentia parabola alio modo cum vera Theologia conciliari posset. In summa, uti à principio mundi, & ab Adamo, ac consequenter, quemadmodum omnes peccamus in illo, ita omnes in eodem ad convivium Gloriæ sumus invitati: finis enim ad quem nascimur omnes & conditi sumus, est servire Deo in vita præsentis, eodemque frui & gaudere in æterna.

Suppositâ veritate hac primâ, tam in Evangelio manifestâ; supposito etiam, quod Apostolorum Prophetarumque successores sint Prædicatores: partium mearum (ut dixi) est, hodie vos ad convivium similiter invitare, excusationemque dissuadere, ne consilio hoc contempto, venire nolendo damnationem incurratis. Verùm si convivium est de gloria, quâ temeritate ego de magnificentia, de gaudiis, summisque in eo delitiis à Deo præparatis, illis, qui digni fuerint percipere, loqui præsumam? ex Prophetis & Apostolis, qui vocârunt ad gloriæ convivium invitatos, duo tantum illam fuere contemplati. Unus illam eminens vidit constitutus in terra, scilicet Isaias: alter verò cominus eam vidit raptus in cælum, qui fuit S. Paulus. Et quidnam uterque vidisse se dixit? uter-

que ineffabile id esse concorditè asseruit. Beatæ quippe patriæ illius bona & felicitates adeò à nostris, quibus nomen idem tribuimus adeò sunt diversa, ut sine modo & mensura, omnium sensuum nostrorum capacitatem, potentiarumque nostrarum sphaeram naturalem transcendant. Si igitur in iis, quæ beatitudinem concernunt Prophetarum illuminatissimus Isaias; in iisdemque Apostolorum omnium expertissimus S. Paulus, quid viderint, exprimere nesciunt; ecquid ego, de eo quod nec vidi, nec videre mereor, dicere possum? verùm ulterius. Quando primi Regis servi, scilicet Prophetæ vocârunt invitatos, inquit Textus: *Nolebant venire*: & quando servi secundi, scilicet Apostoli, eos vocârunt similiter inquit Textus, eos non curasse: *Illi autem neglexerunt*. Si igitur vocati, nec omni Prophetarum eloquentiâ, nec omni Apostolorum sermonis efficaciam fuere persuasi, quibusnam ego argumentis demonstrationibusque efficaciam ut intelligatis hoc, quod illi non intellexerunt? ut velitis quod illi noluerunt: ut æstimetis, quod illi despexerunt; ut denique consequi adlaboretis, quod illi bina vice rogati non admiserunt?

*Matth.
22. v. 3.*

*Ibidem
v. 5.*

§. III.

Hanc ob causam, Fideles, omnibus aliis dimissis hodie scripturis, Evangelio solo nudè & siccè considerato, vestram fidem, illiusq; gratiam probaturus adsum. Omnibus aliis in scripturis vix divisim inveniuntur posita, quæ Christus Dominus noster præsentim Evangelio conjungit, ut iis nos informet totaliter comprehendere gloriam, ad quam nos invitavit. Proponit gloriam istam sub metaphora convivii, in quo grossiores etiam sensus majore valent acumine: tresque notabiles, quas in ipso considerat, à nobisque considerari vult, circumstantiæ sunt istæ. Prima, Quis istud instituit; secunda, pro quo; tertia, quanti ipsa constituerit institutio.

Rex hujus gloriæ convivii author: *Qui fecit nuptias*, est Deus. Quod sic concorditer intelligunt omnes PP. & expositores: Et si Deus convivium hoc fecit: *Qui fecit*: quàm incomprehensibiles cœlestis hujus mensæ erunt deliciæ, quam paravit, & in conspectu suo idem ipse Deus, non solum ad supremæ majestatis magnificentiæque suæ ostentationem, sed ut æternum beatos redderet accumbentes in ea, collocavit! omne quod hoc casu: imaginationis ex-

aggerationisq; capax est, immensi illius verbi significato includitur:

Qui fecit: Convivii hujus author, infinita est sapientia: institutor hujus, infinita est omnipotentia; hujus apparator, liberalitas est infinita, amorque infinitus. Quidnam igitur erit, quod fecit? Philosophi fidei lumine destituti, per inferioris hujus mundi creaturas, conditorem earundem cognoverunt esse Deum. Nos fidei dono præditos argumentari oportet è contrario: & quoniam rerum cœlestium sub conspectum non cadentium Authorem novimus Deum, hinc argumentari & inferre debemus, quales illæ futuræ sint. Verùm istud non considero, profundior Textus nostri est fundus.

Simile est Regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias Filio suo. Homo iste Rex, juxta dicta in principio, est Deus Pater, qui fecit nuptias Filio suo, quando illum dispensavit, & naturæ copulavit humanæ. Si igitur est Deus Pater, quomodo vocatur Rex Homo: *Homini Regi*? Quod Rex appelletur ad significandam Majestatis ejus supereminentiam, potentiaque ipsius magnitudinem, transeat: sed Rex homo, improprium quid, & inconveniens sonare videtur; Pater quippe æternus, quantumvis hominem fecerit Filium.

Filium suum, nec se hominem fecit, nec homo factus est. Dicat igitur parabola: *Simile est regnum celorum Regi*; & non: *Regi homini*; cum non sit homo, Rex de quo loquitur; & si Regem hunc ab aliis intendit discernere, dicat: *Regi Deo*, & non, *Regi homini*: *Homini Regi*. Sic quidem oporteret esse; si parabola de convivio non ageret Gloriæ: Verum, quia de convivio est Gloriæ; cum æternus Pater, Deus sit & non homo, nihil òsecius homo vocatur & non Deus; nam in convivii hujus magnificentia, pro majore ejusdem splendore & gloria, Deus non ut Deus, sed velut homo est operatus. Agedum, videte. Homo suam ostentaturus magnificentiam & gloriam, extremum facultatis & virium suarum exerit & impendit; Deus verò quamvis ostendere vellet, quantum posset, id non potest. Ratio nobis sufficiens, cæteris missis vale est clara. Quemadmodum enim Deus est omnipotens, quantumcunque fecerit, potentia illi semper ad plus faciendum restat. Et si faceret quantum potest, exinanità suā omnipotentiā, non existens omnipotens, desineret esse Deus. Isto igitur modo & methodo illā Deus semper in aliis operatur reus, in quibus minus semper facit quàm potest; plusque potest quàm

facit: in Gloriæ verò convivio, extremum potentia suæ exerit operans tanquam homo, neque plus præstare potest. Quare? quia ad gustandum, percipiendumq; præbet seipsum. Immensa ejusdem Dei gloria, quā solā comprehenditur, in quo consistit? in sui ipsius visione, amore, delectationeque consistit. Ipse idem igitur Deus summumq; bonum, est quod Deus videt, nosque visuri sumus: illud ipsum quod Deus amat, est hoc quod nos amamus, est idem quo fruitur & delectatur, est quo nos gaudemus & fruimur in Gloria: eadem enim & ipsi & nobis est mensa, in Gloria, & istud Rex iste Deus fecit, quasi Rex homo fuisset: *Homini Regi, qui fecit.*

Nihilominus opponet aliquis, non sufficere tantum, quod Deus ut homo in Gloriæ magnificentia operetur; siquidem homines magnificentiam suam ostentaturi, non tantum faciunt quod possunt, verum & ultra vires aliquid facere attentant. Videmus Reges homines, qui profusis thesauris, vel minores illos suā magnificentiam cognoscentes, tributis gravant subjectos, ut sic ostentationem suæ magnificentia adæquent. Et homines non Reges idem æmulantur, & ideò in festis unius diei sese pro tota oppignorant vita, exhæredantes

redantes & depauperantes omnem suam progeniem. Ut ergo Deus in magnificentia convivij gloriæ operetur ut homo, non solum quod posset, sed etiam ultra quod posset, operari deberet. Ita planè se res habet, & ita re bene consideratâ, Deus facit. Tantum ut homo in gloriæ convivio Deus operatur, non solum totum quod potest, sed etiam ultra quod potest, facit; facit enim ut illa in gloria fruamur eo, quod ille facere nequit. Deus creaturas, hasq; magis magisque perfectas in infinitum producere potest: plures & meliores potest condere mundos; plures melioresque potest creare cœlos: sed facere seipsum, vel alium sibi æqualem facere nequit; quia nec ipse se fecit. Et istud quod Deus non fecit, nec facere potest, facit ut nos in convivio gloriæ fruamur; cum Deus ipse præcipuum mensuræ illius diviniæ bellarium existat. In textu nostro id habemus.

Quando Rex secundâ vice servos suos vocatum invitatos misit, hac invitationis usus est formâ, ut venirent ad nuptias, quia convivium esset præparatum: *Ecce prandium meum paravi, venite ad nuptias.* Et suppositâ hac nuptiarum distinctione, in quantum nuptiæ, & in quantum prandium,

Pars II L

seu convivium vocantur, valde considerandum est, textum dicere, Regem fecisse nuptias: *Qui fecit nuptias filio suo*: de prandio verò seu convivio non inquit Rex, quod illud fecit, sed quod præparavit: *Ecce prandium meum paravi.* Quare ergo non etiam dicit, quod prandium sive convivium fecit, sicut dicit, quod nuptias fecerit? quia nuptias Deus fecit, convivium verò non fecit, sed tantum præparavit. Nuptiæ Verbi significant incarnationem: convivium verò gloriam significat Beatorum: Incarnationem Verbi fecit Deus, fecit enim Humanitatem hypostaticamque unionem: gloriam autem Beatorum non fecit; objectum enim gloriæ, & id, quo Beati in ea fruuntur, est ipse Deus, & Deus nec se fecit, nec facere potest. Idem autem convivium, quod non se fecisse dicit, altissimè se præparasse affirmat: supernaturalitèr enim elevando intellectum, quo illud videmus: isto sic lumine, gloriæ lumine vocato, illud præparat capaces & idoneos nos reddens ad fruendum illo & gaudendum. Ita ut convivium gloriæ totum, quod possibile, & plus quàm possibile est Deo contineat. Ex parte objecti, quod est Deus visus & gu-

Vu

status

status seu perceptus, plus continet, quàm Deus facere potest: nam seipsum facere nequit: ex parte subjecti, quod est Beatus Deum videns eoque fruens, totum continet quod Deus facere potest: Deus quippe plus facere nequit, quàm elevare creaturam, ut ipsum videat, eoque fruatur, uti est: proinde hoc verificatur modo, in convivio Gloriæ, Deum operari quasi esset homo non solum totum quod potest, sed plus quàm potest.

Enim verò quid amplius faciunt homines magnificentiam suam ostentaturi? non sufficiente ad hoc proprio suo, mutuum accipiunt quod non habent, & partim suo proprio, partim commodato, operis magnificentiam confirmant. Istud ultimam faciunt homines, idemque similiter facit Deus operans quasi homo, *homini Regi*. Homo spiritualibus animæ oculis elevatus videre potest Deum: corporeis verò oculis, elevationis talis incapacibus illum videre nequit. Quid verò fecit Deus, ut homo non animam solum, sed etiam corpore, integrè ipso frueretur in convivio Gloriæ? Hoc fecit, quod à natura humana commodatò acciperet corpus, quod non habebat, & ineffabili hoc modo divinitatem uniendo humanitati; idem convivium Gloriæ, pro objecto ha-

bens Deum: non tantum evaserit divinum; sed divinum simul & humanum: divinum, ad beatificandum hominem in anima: & humanum, ad beatificandum illum in corpore. Profundissima S. Cyprianus est consideratio: *Deus homo factus est, ut homo haberet in Deo, unde fieret plenè beatus: in anima, videndo divinitatem; in corpore, videndo humanitatem*. Cum homo ex anima & corpore constet; si tantum Deum videret oculis animæ, ex dimidia tantum parte, & non ex toto foret beatus: & quasi Deus hanc Epicteti consideraret sententiam: *Hoc inter epulandum considera, duos tibi excipiendos con-* *Epict.* *vivas, corpus & animam*. Videns quod in quolibet homine, suæ assidere debeant mensæ invitati, unus, scilicet anima; alter, scilicet corpus: ut uterque gaudio gustuque percepto, proportionatam capacitati suæ haberet satisfactionem. Hunc in finem, inquit Cyprianus, Deus humanam assumptam naturam, corpore se vestivit quod non habebat, hominem se faciens, ut homo oculis animæ in ipso Deo divinitatis, oculisque corporis humanitatis visione fruendo, integrè foret beatus: *Vt homo haberet in Deo, unde fieret plenè beatus*. Angelis, qui puri sunt spiritus ad beatitudinem plenam sufficit, Dei vide-

S. Cy.
prian.

Epict.

re divinitatem ; homini verò ex corpore spirituque composito id ipsum non sufficit: Hinc etiam hoc non sufficiente Deo ; ut nos plenè faceret beatos in convivio Gloriæ naturâ Divinâ, quam habebat ; à natura mutuatum assumpsit humana quod illi deerat : & hoc pacto magnificentiæ suæ mensuram seu immensitatem implevit , non solùm sicut Deus, sed sicut homo operando: *homini Regi, qui fecit.*

§. IV.

DEclaratâ Gloriæ magnitudine ex parte factoris ipsius ; consideratio sequitur secunda. & adhuc major (si major esse potest) in qua videamus & expendamus, pro quo seu cui sit facta. In illa consideratus est author operis, qui est Pater : in hac consideratur motivum, quod est Filius: *fecit nuptias filio suo.* Quis verò infinitam supremi hujus motivi excellentiam declarare sufficiet, quam solus ipse Pater comprehendit ? sublimissima ingenia realitatem convivii Gloriæ investigare volendo, ex eis quæ videmus & experimur in terra, conjecturant hoc quod erit in cælo. In terra Deus mensam instruxit hominibus, & est res tam gratiarum actione, quàm admiratione digna, quod è sex diebus , quibus mun-

dum creavit, tres potiores sæcundioresque huic tantùm instruendæ mensæ impenderit. Quantumcunque in mari natat, quantumcunque in aëre volitat, quantumcunque in terra nascitur & vegetatur, simplicia producuntur à natura, ut ars ex eis temperaret conficeretq; cibum deliciasque homini. Contentæ sub quatuor hisce generibus species, tam variæ pulchritudine, tam exquisitæ sapore, & numero infinitæ, gustûs sensuumque aliorum capacitatem excedunt in immensum. Et quænam, quæso, non obstupeſcat ratio potentiam & magnificentiam, quâ Deus magis excitare velle videtur appetitui humano ex mensæ superfluitate fastidium, quàm necessitatem satiare copiâ? Hinc tria infert S. Augustinus locum cum loco, tempus cum tempore, personasque conferendo cum personis : *Si tanta facis S. Aug. nobis in carcere, quid ages in palatio? si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? quid dabit eis, quos prædestinavit ad vitam, qui hæc dedit, etiam eis, quos prædestinavit ad mortem?* q. d. Si Deus tantas paravit delicias pro exilio & carcere, quid erit in patria & palatio? si sic nos pascit & tractat in tempore lachrymarum, quid erit in die nuptiarum? si omnia ista condidit, etiam pro ini-

micis in inferno arsuris, quiderit pro amicis, ipso semper gavifuris & fruituris in cœlo? differentiam hanc expendit, & hunc in modum argumentatur & conjecturat S. Augustinus. Verùm sublimis ipsius iudicii ingenii que pace, seu sine illa; excessus, quem noster Textus evincit, infinitè major est. Non de loco ad locum, nec de tempore ad tempus, neque de statu ad statum, vel de personis ad personas comparisonem format, licèt nonnullæ tam sint indignæ, veluti præfeli: *quos prædestinavit ad mortem*: aliæ verò tam dignæ, veluti prædestinati: *quos prædestinavit ad vitam*. Sed ab omni abstrahendo comparatione (quia non est, nec datur) dicit, quodnam futurum sit convivium, quale illud nuptiarum Filii sui erit: *qui fecit nuptias filio suo*. Penset hoc, qui supremam majestatem dignitatemque Filii, cujus nuptiæ celebrantur, qui tam est infinitus, tam immensus, divinitate Patri suo æqualis, riè ponderare noverit; & hinc qualitatem futuri convivii concipiat: omnis enim alia consequentia, seu conjectura, de hominibus quibusdam ad homines alios facta, quantumcunq; amici, quantumcunque chari, quantumcunq; grati, & in gratia constituti, quantumcunq; sancti, & digni sint, supernæ

isti mensuræ assessuri; ne vel in minimo magnificentiam ejus attingunt, nedum adæquant.

Verùm enim verò, erit fors quispiam existimans (motivo aliquo ex ipso nostro Evangelio persuasus) magnitudinem magnificentiamque convivii gloriæ non Filii, sed invitatorum dignitate esse metiendum. Quod Rex ipse insinuasse videtur, quando illi venire noluerunt: *Sed qui invitati erant, non fuerunt digni*. Non illos ingratos, inurbanos pro merito appellavit, sed tantum dignos non fuisse inquit. Et quinam digni sunt seu indigni gloriæ convivio? Digni sunt illi, qui bonorum operum meritis ornantur; indigni verò, qui illis carent. Neque hinc sequitur, indignos illos ut venirent ad convivium, etiam invitatione ad idem fuisse indignos; qualitas enim dignificans ad vocationem in excellentia fundatur naturæ rationalis, ad videndum Deum elevari capax: qualitasque dignificans ad eum videndum, eoque fruendum in gloria; in voluntatis dispositione, bonorumque operum merito fundatur. Et hinc venit, ut cum convivium sit idem, alii plus, alii minus eo fruantur, pro majore minoreve cujusque dignitate, id est, pro majore minoreve merito, quo se dignos faciunt. Si igitur portio gradusve gloriæ

Matth.
22 v. 8.

gloriæ (quem non nisi titulo præmii nobis obtingere Deus voluit) si inquam portio hæc seu gradus meretur, vel metietur in cælo meritis hujus vitæ; & meritum humanum, quantumcunq; magnum & heroicum, exiguum semper est & limitatum; ipsa Regis sententia, quâ invitatos indignos fuisse pronunciat, non solum dignitatem ipsis denegat, sed illam etiam convivio imminuit: commensuratum enim meritis quamvis dignorum & valde dignorum, semper erit limitatum.

Bene sic inferretur; si Deus nobis amore nostri convivium appàrasset; sed Evangelium negatâ consequentiâ contrarium probat: dicit quippe, Regem illud invitatis non ipsis, sed Filii amore præparasse: *Fecit nuptias Filio suo.* Edicite mihi. Nato seu desponsato Principe primogenito, nunquid instituantur agunturq; festa regalia, magnificentiâ, gloriâ, & pompâ maximâ, apparatusq; possibili? Ita planè Omnis iste labor, cura, & apparatus cuinam commensuratur; populine ea spectaturi, iisque gavisuri merito, an Principis dignitate & excellentiâ, pro quo fiunt? extra omnem controversiam est, quod dignitate magnificentiâque Principis. Eadem res est cum convivio cœlesti. Gloriæ beatitudinis

que magnitudo quâ gaudebimus, non meritum nostrorum, quæ limitata sunt, angustis, sed meritum dignitatisq; Principis immensitate metitur. Merita nostra in meritis tantum ipsius fundata, ad habendum in convivio ipsius locum meliorem nos tantum habilitant, veluti hîc in festis alii digniorem, alii inferiorem locum occupant. Verum visio fruitioque absoluta, magnitudo ve visi aut fruiti, non nostris sed Christi meritis metitur: deficientibus enim meritis Christi, qui prædestinationis nostræ causa existit, nemini gloria concederetur.

Agite, nunc considerare vobis libeat infinitam Principis in nuptiis desponsati magnificentiam, & hinc argumentando inferre licebit convivij pro eis instituti excellentiam. Sic illud Rege dignâ Rex ipse declaravit energiâ. Mandando servis secundis dixit: *Ecce* *Matth. 22. v. 4*
prandium meum paravi, venite ad nuptias. Notate, non dixit: paratum est prandium, venite ad prandium; sed: *Prandium meum paratum est, venite ad nuptias.* Et quare? quia ipsæ nuptiæ, eò quòd essent, cujus erant, qualitatem prandij convivijque magis extollebant. Quasi diceret, cum semel nolueritis venire ad prandium, sine dubio, quia, quale esset,

non intellexistis : ut vos noluisse venire pœniteat; tantoque veniatis desiderio, quantâ promptitudine, advertite & considerate, quale sit prandium & convivium, quoniam pro nuptiis Filij mei est adornatum: *Venite ad nuptias*. Si pro vobis factum esset convivium, vilipendere illud possetis; verùm cum pro Filio Regis sit factum, eademque cum eo mensæ vobis sit accumbendum, quomodo vos excusare potestis? hoc modo, sublimiore primisque magis adæquatâ consideratione idem S. Augustinus concludit: *Vbi erit Unicus ejus, ibi erunt & illi: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*. Non jam Augustinus de terra argumentatur ad cœlum, nec in ipso cœlo cum merito dignitateque electorum pro gloria: neque cum gratia & amore, quo illos elegit: non dicit invitatos accubituros cum Patriarchis, Apostolis, & Martyribus tantâ passione tantum promeritis: neque cum Angelis & Archangelis, alijsque supremis beatorum Spirituum Hierarchijs; nec deniq; quod cum ipsa Dei Matre locum tenebunt; sed cum Filio: *Vbi erit unicus ejus, ibi erunt & illi*: istud enim primarium est argumentum, & hæc adæquata magnificentiæ convivij mensura: idcirco sub novâ confirmatione Canonica ad-

jungit, quod eo gaudebimus & fruemur non tantum sicut hæredes Dei, sed sicut hæredes Christi: *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*. S. Augustinus differentiam exaggerat, prærogativamq; æstimat, quod ad convivium gloriæ intremus potiùs sicut cohæredes Christi, quàm sicut hæredes Dei. Quam verò ob causam non ob aliam (alia enim esse nequit) quam toto hoc consideramus discursu: intrare enim ad convivium tanquam Dei hæredes, declarat à Deo tantum esse factum: intrare autem tanquam cohæredes Christi, prærogativam adauget, non solum à Deo, sed à D E O, & simul pro Filio ipsius factum esse innuendo: *Qui fecit nuptias Filio suo*.

§. V.

ENim verò si binæ istæ considerationes necdum sufficiant ad persuadendum nobis ex toto, ad tertiam & ultimam, quæ præteriri nequit transeamus. In prima vidimus authorem, in secunda motivum; in hac vidimus pretium. In prima author omnipotens qui convivium fecit: in secunda motivum immensum, cur & quare factum: in hac tertia pretium infinitum, quo illius institutio constituit. Porro si consideratio prima ex sua fuit magnitudine incomprehensibilis

bilis, & secunda incomprehensibilis magis: hæc admirationem & exaggerationem in tantum superat, ut quasi fidem excedat. Dicitur (& quidem rationi convenientissime) fides quod omnipotenti, nihili constet operari, quod potest. Quanti igitur omnipotenti constare poterat istud apparare convivium? ipse omnipotens, qui Rex est convivij institutor id dixit. Videntes invitatos se excusare, misso secundo nuncio expensas factas voluit invitatis intimari: *Tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias.* Nunquid igitur pro gloriæ convivio quippiam occisum est? immò verò, nec aliquid minus, quàm Filius Dei. Nisi Christus fuisset occisus, nemo Filiorum Adam in gloriam intrare potuisset, quia terrestri in paradiso jus perdidimus quod habebamus in cælum, & per gulam unius boli à convivio remansimus exclusi. Mortuus igitur Christus infinitum sanguinis sui pretium profudit, quod fuit impensum, ut denuò compararetur & præpararetur quod pro tam vili fuerat perditum. Agitè, ponderate si potestis, mortis istius pretium, sanguinis istius numerate guttas, quarum quælibet plus valet, quàm infiniti mundi, & sic aliquo modo incomprehensibilem

illius poteritis investigare valorem, quod eo comparatum est. Mundus hic ita nobis oculos cordaque surripiens, tot tantaque auctoris sui potentiâ & liberalitate digna continens oblectamenta, non nisi voluntatis ipsi constitit acino. Porro si pretiosiores multò mundum condere vellet, in quo terra foret aurum, maria & flumina, argentum; rupes, adamantes; arenæ, uniones; plantæ, smaragdi, flores, saphiri; fructus saporesque hisce divitiis & delitiis attemperati, altero voluntatis suæ acino, minoreque tempore quàm momento unico, ex nihilo creare posset. Quis valor illius fuerit boni, vel bonorum omnium compendii, quod Deo tam justo quàm potenti non minoris constitit, quàm Filii sui morte & sanguine? sed verba Patris profundis graviora mysteriis, quibus istud magis declaratur, ponderemus.

Tauri mei, & altilia occisa sunt: Primò asserit Rex, Tauros & altilia convivio præparando fuisse occisa. Enim verò, quinam tauri, vel quæ altilia sunt ista? jam notum est, quod in parabola sunt, quod sonant, & in sensu ejus, quod significant. Cùm igitur utraque Christum mortuum significant, prout omnes loquuntur interpretes: Tauri, quia animalia sunt terrestria,

stria, humanitatem, & altilia celestia, divinitatem Christi designant. Et quamvis divinitas sit immortalis, de utrisque nihilominus dicitur, quod sint occisa: *Tauri mei & altilia occisa sunt.* Quia sicut natura humana & divina in una est hypostasi unita, non tantum mortuus est Christus quàm homo, sed etiam veraciter Deus mortuus dicitur. Neque sine consideratione transmittendus est modus, & expressa distinctio, quàm Rex hoc casu locutus est: tauros quippe vocat suos, sed non aves: *Tauri mei, & altilia.* Si igitur Rex est Deus, Dominus omnium, quare suos vocat tauros, aves verò minimè? ob eandem quam diximus rationem. Deus dominium in humanitatem habet, non verò in Divinitatem Christi dominium habet, nec habere potest, quia idem est Deus: & sicut tauri, in ineffabili composito Christi, significant id quod habet humanum, & aves seu altilia, id quod habet divinum; propterea Rex qui Deum refert & designat, tauros vocat suos, aves verò minimè: *Tauri mei & altilia.* Quasi nobis diceret: humanum quod est in Christo meum est: divinum non est meum: Ego sum. Illa denique verba: *Occisa sunt*, quæ non quamcunque, sed violentam, quamvis tauris &

altilibus convivij propriam mortem significant; Rex illam quoque singulari mysterio & energia dixit; quia talis Filij sui mors extitit; quàm nobis Deus convivium gloriæ præparavit: non mors naturalis (quæ suffecisset) sed omninò violenta; & non sanguine in venis concreto, sed ex eis profuso. In ipso Textu casum totamque ipsius historiam singulariter descriptam habemus.

Quando Rex missis servis secundò invitatos venire mandavit, quidam eorum eò insolentia & infania sunt progressi, ut non solum venire abnuerint, verum regios servos apprehensos magnis affecerint injuriis, tandemque occiderint: *Reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.* Match. 22. v. 6. Servos mandati secundi bajulos, jam diximus designasse Apostolos. Invitati, qui apprehenderunt illos, qui contumeliâ affecerunt & occiderunt, nullum est dubium, quin civitatis Jerosolymitanæ incolæ fuerint, qui non tantum quibusdam eorum vitam eripuerunt, verum etiam ipsi Apostolorum Apostolo Christo, de quo specialiter Textus loquitur. Ex multis hoc probatur principiis. Primò, quia Christus propriè & specialiter Israëlítico populo venit Apostolus, quod ipsemet asseruit. Secundò, quia Rex, qui mandata dire-

Matth. 5. v. 24. direxit, erat Pater æternus, & Christus immediate missus à Patre; sicut & alij Apostoli immediate à Christo. Tertiò, quoniam de Christo proprietate omnimoda verificatur, fuisse comprehensum, contumeliis affectum, crudelissimeq; occisum: *Tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.* Nihil obstat nomen *Servi*: *servos ejus*: quia non obstante quod Theologorum nonnulli sibi præservarunt, quod Christus quà Deus non potuerit dici servus; certum est, quod, quà homo, veraciter & propriè fuit servus Dei, & sic potest vocarique debet: quemadmodum post S. Thomam, doctè fusèque probat Suarez.

Demique ut evidentissimè constet, quod Textus noster ad litteram de morte loquatur Christi; progreditur historia dicens, quod Rex cognito, quod homicidæ illi patrârant, misit exercitus ad puniendum, qui non tantùm illos occiderunt & deleverunt: sed ipsam insuper civitatem eorum demoliti flammis exusserunt: *Missis exercitibus perdidit homicidas illos, & civitatem eorum succendit.* Quinam verò illi à Deo (qui Rex erat) missi fuère exercitus, & quænam ab eis igni tradita civitas? Sanctus Hieronymus in-

S. Hier. quit: *Per hos exercitus Romanos in-*

telligimus, sub Duce Vespasiano & Tito, qui occisis Judææ populis, prævaricatricem incenderunt civitatem: In justam scilicet necis Christi ultionem. Idipsum ad moriendum jam pergens, & multò ante prædixerat Christus. Et quoniam mors illa tam violenta in Jerusalem fuit obita: eodem momento ipsa portas aperuit cæli, istudq; infinitum pro convivio gloriæ expensum fuit pretium. Ea propter invitatis Rex dici mandavit expensas jam factas, taurosque & altilia jam esse occisa: *Tauri mei & altilia occisa sunt.*

Verùm hic notanda jam venit admirabilis, primum inter & secundum mandatum differentia. Primâ vice Rex tantummodò vocatum misit ut venirent invitati: *Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.* Secundâ vice non solum vocare jussit, sed addidit, prandium sive convivium jam esse paratum, necessariaque omnia jam impensa: *Dicite invitatis: ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata.* Si primi servi hæc non denunciârunt, quare illud fecêre secundi? & si his dicendum erat, & dixerunt, prandium jam esse paratum, quare idem non dixerunt primi? quia neque hoc veraciter dicere poterant, neque Rex

mandare poterat, ut dicerent. Primi servi ut vidimus, fuerunt Prophetæ: secundi, Apostoli. Prophetæ incarnationem mortemque Christi præcesserunt; Apostoli verò sunt subsecuti: quia verò mediante Christi morte apertum est cœlum eouſque clauſum; paratumque convivium eouſque tantum promiſſum; hinc ſervi primi neque dixerunt, neque dicere potuerunt convivium eſſe paratum: ſecundi verò illud dicere potuerunt. Quam ob cauſam in lege veteri, convivio gloriæ digni in limbum descendeſebant expectaturi; in lege verò gratiæ nunc eâ digni mox in eam intrant eodem fructuri & gaviſuri.

Porrò ne ultima mandati clauſula ſine ponderatione tranſeat, quâ Rex omnia parata conteſtatus eſt: & *omnia parata*: dixit, *Omnia*. quicquid enim homo deſiderare, & Deus dare poteſt, in hoc gloriæ convivio comprehenditur. Verum non hoc conſidero: ſed quod pondero, eſt, quod cum dixiſſet in principio: *ecce prandium meum paravi*: in fine iterum repetat: & *omnia parata*. Si dixerat prandium ſuum jam paratum, quare omnia parata eſſe, repetit? quia ultimæ clauſulæ præmiſerat mentionem illorum, quæ ad parandum convivium mortua fuerant; ante pri-

mam verò, non itidem: ad cognoscendum verò quid ſit aut eſſe poſſit Gloriæ convivium, non adeò conſiderationem moveret & æſtimationem exaggerat, quod Deus illud ſuum compelleret: *prandium meum*: quantam de eo, quod intelligatur, quod conſtiterit morte Dei: *Tauri mei, altitia occiſa ſunt*: ideoque mox ſubjungit: & omnia parata? multò enim magis magnificentia extollitur convivii cognito pretio, quo conſtitit; quàm hoc ipſo, quod ſciatur, cuius ſit. Eſt Dei, morteque Dei conſtitit: multò igitur magis magnificatur pretio, quàm authore; Deus enim qui illud fecit quâ omnipotens, plus minusve facere poteſt; idem verò Deus qui illud ſolvit quâ juſtus, nequit dare minus hoc ipſo quod maioris eſt valoris. O Deus ſemper incomprehenſibilis, nunquam verò ita, ſicut in hoc myſterio! cum Pater ſit qui nuptias fecit, & Filius deſponſatus: quod filio ſit moriendum, ut Pater pro nuptiis convivium adornet! in hac admiratione conſideratio ſiſtat, hinc enim abire nequit.

§. VI.

EVangelium ſemetipſo magnificentiam nobis convivii Gloriæ demonſtravit, per authorem, per motivum, & pretium ejus: Omnia infi-

infinita. Infinitus qui fecit, infinitus pro quo factum est, & infinitum quo ipsum fieri constitit. Sed ad punctum devenimus, in quo ipsum Evangelium totum nobis evertere & destruere videtur, quod ex illo hucusque peregrimus. Invitis ad primum secundumque nuntium venire renuentibus, jussit Rex vocari alios, quibus jam mensæ accumbentibus, ut eam Rex majestatis suæ præsentiam honoraret: *intravit, ut videret discumbentes.* Nihil festivum sine aliquo incongruo: & ita hîc accidit. Rex inter alios, hominem convivii majestati, non convenienter satis vestitum vidit: præsumptionem & inurbanitatem admiratus, ministris suis mandavit, ut manibus pedibusque ligatum carceri manciparent. Verba Regis fuerunt ista:

Ibidem
v. II.

Quomodo huc intraſti non habens vestem nuptialem? Vestis nuptialis, juxta omnium PP. Expositorumq; Catholicorum sententiam, est gratia Dei. Sine gratia Dei (est de fide) nemo regnum cœlorum intrare potest: ergo convivium, de quo hucusque locuti sumus, non est, nec esse potest convivium gloriæ. Ulteriùs. Gloria & cœlestis beatitudo ex sua propria natura perpetua est & æterna, aliàs enim non esset beatitudo; & semel ingressus in gloriam, egredi, eâque

privari nequit. Homo iste ingressus mensæque accumbens sine veste nuptiali, à convivio fuit ejectus: ergo convivium istud non est illud gloriæ.

Argumentum istud tam est validum, ut solum divinissimum altaris Sacramentum, tam veram, quàm admirabilem, huicque diei tam propriam, quàm veram ejus nobis dare possit solutionem. Respondedo: eandem mensam in principio continuationeq; parabolæ, convivium fuisse Gloriæ: ast in ejusdem parabolæ fine, ad quem jam pervenimus, est convivium Sacramenti. Et quoniam ad Sanctissimi Sacramenti mensam magnâ præsumptione & cum peccati mortalis conscientia (quod solus Deus, aliis ignorantibus, novit) sacrilegè quidam accedere possunt; hinc Rex, qui est Deus, quempiam assidentium, uti reliquos, veste gratiæ non indutum vidit: *Et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.* De nolentibus venire ad convivium, quâ Gloriæ convivium non dignos fuisse Rex asserit: *Qui invitati erant non fuerunt digni:* ad cœleste quippe convivium nullus nisi dignus intrare permittitur. Ad convivium verò terrestre, quod est Sanctissimum Sacramentum, etiam indignus admittitur. Proinde Rex, cujus solius oculi vi-

Ibidem
v. II.

Ibidem
v. 12.

dent penetrantque conscientias
affidentium, quendam mensæ,
non indutum veste nuptiali vidit:
non vestitum veste nuptiali.

Discrimen differentiamque omnes videre conspicio propriam valde & accommodatam. Verum dubitare simul de suppositione ejusdem, meque interrogare, quasi intueor, quomodo esse potest aut poterat, quod eodem die, eademque in parabola Christi, eadem mensa, idemque convivium, quod in convivio Gloriæ cæpit, in Sacramenti convivium desineret? in hoc difficillimum versatur punctum. Sed ecce, quomodo naturaliter sic fuit: aliterque esse non potuit. Convivium illud prandium esse debuit: sic enim illud Rex appellavit: *Ecce prandium meum paravi*: Et quia invitati ad primum nuncium venire recusârunt, secundosque mitti necessarium fuit, ubi plus responsum, apprehensiones vocantium, injuriæ ac homicidia invenerunt; cum istis tergiversationibus, non in ipsa Regis aula, sed alia, quam textus innuit, civitate factis, horæ prandii transferunt. Quo facto Rex exercitus suos expedit atque ad puniendos invitatos, rebellemque succendentem civitatem misit, in quo multo plus temporis fuit consumptum. Alii demum sunt vocati, qui

invitatorum loca occuparent: nec hi simul ad palatium Regis sunt ducti, sed eodem mandante Rege, in extremis civitatis viarumque seu platearum exitibus sunt quæsit: *Ite ad exitus viarum*: Hisce sollicitudinibus, curisq; morosis, quamvis celerrimè peractis, reliquum diei necessario fuit insumptum; consequenterque convivium celebratum nocte seu vespere: & sic non prandium, sed cæna fuit. Et quia cæna & non prandium fuit, & eadem erant bellaria: hinc etiam quod convivium erat Gloriæ, in convivium transiit Sacramenti.

Enim verò, quænam est, aut fuit hujus adeò notabilis mutationis ratio? hæc clara est & manifesta; inter beatitudinem quippe in cælo, & inter Sacramentum in terra aliud non est discrimen, neque alia differentia de convivio ad convivium; nisi unum esse de die, & alterum de nocte; unum cum luce solis, aliud cum lumine candelæ; unum cum lumine gloriæ, quod est clarum; alterum cum lumine fidei, quod est obscurum: unum cum fruitione & visione, alterum cum fruitione sine visione. Nonne certum est eundem Deum, quo gaudemus fruimurque in cælo, esse etiam in Sacramento? Sic. Nonne similiter certum est, eun-

eundem Deum ibi videri, hîc verò non? etiam: ista igitur sola est differentia inter convivium Gloriæ in cœlo, & hoc Sacramenti, in terra. Gloria, est Sacramentum cortinis remotis; Sacramentum, est Gloria cortinis oppansis. Ibi Deus comeditur expositus & detectus; hîc comeditur reclusus & inclusus. Si hodie mensæ accumbentium eisdem, quidam fuissent cæci, quidam videntes, quanam differentia fuisset inter utrosque? videntes comedisent videndo quid comederent; cæci verò non viderent quid comederent; sed eadem cum cæteris comederent bellaria. Idem nobis evenit in comparatione cœlestium beatorum. Illi comedunt & vident; quia comedunt de die: nos comedimus & non videmus, quia comedimus de nocte. Verum est, quod, quamvis comedamus de nocte, tamen ad lucem comedamus candelæ, quæ est lumen fidei; huic verò lumini ea est qualitas, ut certificet, sed non ostendat; si enim quod certificat etiam ostenderet, jam non esset fides.

Rex mensæ sine veste nuptiali affidentem apprehendi mandans, dixit: *Mittite eum in tenebras exteriores.* Et quare expressè dixit, *in tenebras exteriores?* ad innuendum prout verè erat, etiam intus

in aula & convivij loco tenebras esse. Tenebræ carceris, quo rex deduci iussit, erant exteriores & deforis: tenebræ palatij, ubi comedebant invitati, erant interiores, & intus. Quidnam verò ambas faciebat tenebras? carceris tenebras loci faciebat obscuritas: convivij tenebras obscuritas faciebat fidei. Ista verò fidei obscuritas id habet excellentiæ, ut tam securos nos reddat de veritate non visi; sicut visio certificat beatos de veritate illius quod intuentur. Textus inquit, Regem intrâsse ut videret invitatos: *Intravit Rex, ut videret discumbentes:* notatque Abulensis, finem intentionemque intrandi fuisse: *Ut lætificaret epulantes, cum eis præsentiam suam exhiberet.* Id est, ut convivantes præsentiam suam exhilararet. Dixit, præsentiam suam, non visione, & rectè dixit; quod enim nos lætificat, nobisque satisfacit in convivio Sacramenti, non est visionis evidentia, sed præsentia certitudo. Hinc expressè & signantè Textus dicit, intrâsse Regem, non ut videretur sed videret: *Ut videret discumbentes.* In convivio cœlesti discumbentes videntur à Deo, videntque Deum: in convivio Sacramenti non est visio reciproca, sed unius tantum partis: Deus videt nos, & non viderur

à nobis: quemadmodum fides certò nos facit de præsentia, eadem nobis operit visionem.

Verùm si Rex, uti diximus, æternus est Pater, & quod comedimus in Sacramento corpus est Christi, quomodo dicitur, quod in hoc convivium Pater intravit? quia convivium Sacramenti convivio gloriæ non fuisset æquale, nisi in illud etiam Pater æternus intrasset. Beati non unam tantùm, sed omnes divinas contemplantur personas; vident enim Deum ficti est, & Deus unus in essentia, trinus est in personis: porrò si in Sacramento tantùm esset corpus & sanguis Christi, & non Divinitas & Persona Verbi, aliæque divinæ personæ, plus in se convivium gloriæ, quàm illud Sacramenti contineret: & tamen certum est, & de fide, quod tantum contineat Sacramentum, quantum omnium gloria Beatorum, & illa ipsius Dei: *non vi verborum* (ut loquuntur Theologi) *sed concomitanter.* Quamvis vi verborum consecrationis solummodò sit in Sacramento corpus & sanguis Christi; quia corpus illud & sanguis divinitati sunt unita; & divinitas non per unionem sed identitatem à personis divinis est inseparabilis; omnes etiam personæ divinæ sunt in Sacramento, non velut partes essentia-

les Sacramenti constitutivæ, sed velut partes, (si ita loqui fas est) illud necessariò comitantes, & intrantes: & hoc verè ac propriè significat, quod Rex, qui est Pater, convivium dicitur intrasse: *Intravit Rex.*

Et quemadmodum Sacramentum, quantum ad substantiam, est idem cum illo gloriæ: quantum ad magnificentiam, quâ communicatur invitatis, per omnia est simile. In convivio gloriæ distribuntur bellaria sine divisione; Deus enim est indivisibilis; & idem fit in Sacramento: *Non confractus, non divisus, integer accipitur.* In convivio gloriæ Deus totus datur omnibus, & totus singulis; & in Sacramento tantum accipit unus, quantum singuli: *Sic totum omnibus, quod totum singulis.* In convivio gloriæ quantumcunque numero accrescunt invitati, non minuuntur cibaria: & in Sacramento, licèt frequens sit accipientium numerus, neque ideò deficit: *Sumit unus, sumunt mille, nec sumptus consumitur.* In convivio gloriæ cum Deus sit spiritus, non solum beatos facit spiritus, verùm etiam corpora; & in Sacramento suum nobis corpus dando Christus, non solum corporum sed multò magis spirituum est refectio: *Vt duplicis substantia totum cibaret hominem.*

In convivio gloriæ videntes Deum transformantur in ipsum; & in Sacramento manducantes Christum similiter transformantur in ipsum: qui propterea, cum Deus esset, homo factus est: *ut homines Deos faceret factus homo.* Denique in convivio Gloriæ omnia percipiuntur & gustantur oblectamenta & deliciae, quæ à divinitate veluti de fonte promanant; & in Sacramento similiter eadem gustantur & percipiuntur, omnium enim dulcedo & suavitas ibidem in suo proprio bibitur fonte: *In quo spiritalis dulcedo in proprio fonte gustatur.* Ita illud adstruit & docet Doctor Angelicus S. Thomas, cuius sunt omnes textus citati, & à quo illos accepit & approbavit Ecclesia.

§. VII.

EX omnibus præfenti Sermone jam dictis, Evangelium nostrum sufficienter nobis demonstrasse videtur, quod convivium quod prandium esse debebat, in cœnam sit conversum; & in gloriæ convivio incipiens, in Sacramento convivio desierit. Hoc nobis tantum curandum restat, ut utrumque fructuosum nobis reddamus; & ne tam ingrati simus Deo, tam inimici nobis, tam insensati, omnique velut iudicii ratio-

nifque usu carentes, ut illi, qui binâ vice vocati venire recusârunt. Primum quod nos animare debet omnes, est novisse, quod Deus nos vocat omnes, quodque tam convivium gloriæ, quàm illud Sacramenti, sine reservatione aliqua, personarumque exceptione æqualiter pro omnibus paravit. S. Paschalius notavit, quod idem ipse parabolæ nostræ Rex, quando Filio suo nuptias fecisse dicitur Rex homo vocatur: *Homini Regi.* Postquam verò de convivio tractavit, nunquam amplius homo est appellatus; quia Reges-homines non invitant nisi Principes & magnos: Rex Deus aliter facit, invitat omnes, vocat omnes; omnes suæ mensæ assidere desiderat, sive illi gloriæ in cœlo; sive huic Sacramenti in terra.

Inurbanis istis invitationis ad primam secundamque vocationem venire recusantibus, idem Rex alios inquiri jussit, qui priorum loca occuparent, mandans ut circumcundo plateas quotquot inveni-
rent ad convivium vocarent: *Ite ibidem ad exitus viarum, & quosunque inveneritis, vocate ad nuptias.* Sed v. 9.
pro mensa Regis, & in celebritate tam regia, velut illa nuptiarum Principis seu primogeniti, non limitantur qualitates? non congrua assignantur loca? nulla titulorum, vel

vel conditionum fit mentio, neque distinguitur inter vocandos & excludendos? omninò non. Vocate quoscunque in viis plateisque inveneritis; quemadmodum plateæ & viæ sunt publicæ & communes omnibus, sic etiam mensam meam esse volo: & sic factum est. Textus inquit, quod servi congregârint omnes quoscunque inven-

Ibidem
v. 10.

runt bonos & malos: *Congregaverunt omnes quos invenerunt malos & bonos.* Isti verò sic quæ-

Glossa.

siti & collecti ex compitis & viis convivij implevere loca: *Et implete sunt nuptia discumbentium.* Sed quid sibi vult, Ly, *malos & bonos?*

juxta Glossam & Doctores, vult dicere: *Cuiuscunque conditionis homines, cuiuscunque gradus, cuiuscunque nationis, cuiuscunque officii & fortuna.* Hebræum & Græcum, magnum & parvum, divitem & pauperem, nobilem & plebeum, Dominum & servum, indifferenter omnes, nemine excluso. Etiam notate, malos anteponi bonis: *Malos & bonos.* Id est, ignobiliores nobilioribus: hoc enim vel maximè mensam Dei commendat, honorat & magnificat. Quod eodem in convivio, quæ optimè indolem & naturam ipsius novit, Ecclesia illi decantat:

Ecclesia

Ores mirabilis manducat Dominum pauper servus & humilis. Verùm

si mihi vel unum mutare liceret adverbium, & verborum invertire ordinem, sic pronunciarem: *Manducat Dominum pauper, servus & humilis? haud res mirabilis.* Id est, quod servus, pauper, & humilis discumbat in mensa Domini, non est mirabile: si convivium Regis cujusdam terreni foret, admirationem mereretur: verùm cum Regis sit cælestis, qui creavit omnes, & pro omnibus est mortuus, quo pacto discerneret in mensa, quos æquales fecit naturâ, pretio, & gratiâ? hic discretionem tales facimus, & ibi earundem vanitatem videbimus. Qualis erit confusio magnorum, videre cælum esse parvulorum? & qualis confusio tot servos & mancipia habentium, videre servum in convivio gloriæ accumbentem, se verò Dominum exclusum?

Supposito igitur, utrumque convivium esse pro omnibus, & Deum nos omnes vocare ad utrumque, non negligamus modò convivium frequentare terrestre, ut idem nos deducat ad cæleste. S. Albertus Magnus, tantus scientiâ, quantus pietate, in quodam excellentissimo, quem de SS. Sacramento conscripsit, libro notabilem hanc profert sententiam: *Id quod nunc in Sacramenti specie percipiendo Christum agimus, signum est, qua-*

S. Alb.
Magn.

liter

Iter eundem aliquando secundum dulcedinem suæ Deitatis in cælesti beatitudine percipiemus. Cupitisne scire utrum cælum ingressuri, qualiterque ibidem recipiendi sitis? videre utrum hic SS. Sacramentum frequentetis, & quomodo ipsum recipiatis; modus enim quo Christi corpus in Sacramento in hac vita recipimus, argumento nobis est, quomodo Divinitatem ipsius in altera vita percipiemus in gloria: Id quod nunc percipiendo Christum agimus, signum est, qualiter eundem in beatitudine percipiemus.

*Quæ ergo spes fruendi convivio Gloriæ superest illis, qui sacram hanc mensam vel despiciunt, vel tam parum dispositi, aut conscientia puri frequentant, velut ille qui ab eadem rejectus in tenebricosum carcerem, qui est infernus, missus est? Rex hanc pronuncians sententiam, in loco isto tenebroso & subterraneo ejulatum dentiumque stridorem esse asseruit: *ibi erit fletus & stridor dentium.* Ubi*

*Ibidem
v. 13.*

valde notandum, quod duorum tormentorum, quorum meminit, unum sit oris, alterum oculorum. In inferno multa alia atrociora sunt tormenta, quibus ignis & dæmones damnatos excruciant; quare igitur duorum tantum meminit tormentorum, quibus

ipsimet se cruciant damnati, & unum oris, alterum verò est oculorum? quia manducare Deum in præmium habet videre Deum; indignæ verò manducationis reatus, in pœnam habet, visione Dei privari in æternum. Miseri illius indignè comedentis culpa in ore fuit castigata, & æternum non videndi pœna, in oculis executioni fuit data: fleant æternum oculi, quia Deum non videbunt, quamdiu Deus erit Deus, *ibi erit fletus.* Et quia os Deum contingere indigneq; manducare præsumpsit, propriorum suorum dentium moribus præ rabie & desperatione æternum similiter corrodatur: *Et stridor dentium.*

Hinc Christus Dominus noster tremendam intulit conclusionem:

Multi enim sunt vocati, pauci verò electi. Verum si electi sunt illi, *Ibidem v. 14.*

qui cum veste nuptiali ingressi in convivio permanferunt, & non electus ille indecenter vestitus ingressus, fuit tantum unus; quo pacto Christus dicit, & ex parabolæ ejusdem eventu infert, quod vocati sint multi & electi pauci? dubium illud quomodo sit intelligendum negotij multum faceffivit Interpretibus, sed facilem habet solutionem: vocati quippe fuerunt, non tantum qui venerunt ad convivium, verum etiam, qui venire noluerunt;

Et quia omnes quotquot venerunt & non venerunt fuerunt vocati, & ex illis, qui venerunt, unus non fuit electus bene inferitur, quod vocati sint multi, electi verò pauci : pauci, omnium vocatorum respectu : & pauciores adhuc, respectu desiderij Christi, & pretij quod salvandis omnibus impendit. Verum aptissimè ex omnibus nostro deservit intento, quod omnes vocati, qui cum veste nuptiali ad convivium venerunt Sacramenti, omnes fuerunt electi : *Pauci electi*. Pauci quidem : sed omnes electi. Quam verò ob causam ? quia finis vocatorum est Gloria ; panis electorum, est Sacramentum : & quotquot bene utuntur pane electorum, finem consequuntur vocatorum. Non datur finis sine mediis : & quotquot hoc suprèmo & tam facili & expedito proficere norunt medio ; quotquot decenter ritèque dispositi Sanctissimi Sacramenti mensam frequentant ; quotquot vescuntur, & pane electorum se sustentant, quod est convivium Dei in terra ; omnes illi finem Vocatorum consequuntur, qui est in cœlo.

§. VIII.

GRandis profectò, Christiani, consolatio omnibus illis qui ita faciunt : sed & æqualis desola-

tio, infelicitas & confusio illis, qui pro commodis, & tam vanorum, prout omnia hujusmodi sunt, desiderio, divinum Sacramenti relinquentes convivium, illud Gloriæ perdunt. De inurbanis istis & insensatis, qui ad convivium vocati venire recusarunt, inquit textus, quod iverit, *alius in villam suam* : *Ibidem*
alius verò ad negotiationem suam. v. 5.
 Ecce quid perdiderunt : & quare ? Quid, quæso, negotiatione unus lucrari poterat, & alius suâ villâ, quod aliquatenus saltem comparari posset cum eo quod despexerunt & neglexerunt : *illi autem ne* *Ibidem*
glexerunt. Deus nos ad quietem mensæque suæ assidendum vocat : & nos potius laborare & fatigari malumus cum mundo, quàm quiescere & deliciari cum Deo. Tantum in nobis prævalet apparentia præsentis, & tam modicum fides & spes futuri. De nullis minus ista poterat timeri inattentio & incuria, quàm de iis, quos Rex vocari jussit. Vocari jussit agricolas, illos videlicet qui ad agriculturæ exercitium exierant : & mercatores, illos videlicet, qui ad suam exierant negotiationem : & quare magis agricolas potius & mercatores, quàm alterius exercitii homines vocavit ? quia tam agricolæ, quàm mercatores sunt homines, quorum exercitium & professio est, capitale au-

le augere. Agricola seminat parum, ad colligendum multum: mercator pretio coemit minore, quæ vendat majore. Eandemque ob causam tam agricolas, quam mercatores, proprii commodi & lucri desiderium ad Regis mensam attrahere oporteret. Quænam melior agricultura, quàm seminare in terra, & colligere in cælo? & quænam felicior mercatura, quàm vendere tempus, & æternitatem comparare? O æternitas ludificata! ô gloria neglecta! ô cælum nec volutum, nec creditum!

Creditisne, qui vos Christianos dicitis, creditisne esse cælum? creditisne esse gloriam? creditisne esse æternitatem? respondetis quod sic: de quo ego valde dubito. Sed si veraciter creditis omnia quæ dixi, quomodo illa non vultis? Ita noluisse inquit Evangelium eos, quos imitamini: *Et nolebant venire: Quod si tantum nos capiunt blandimenta præsentis, & tam parum fides futuri, cur vos non subit consideratio de præsentis, ubinam illud quandoque desitutum sit? Est singulari admiratione dignum, quod primi, secundiq; vocati omnes se excusantes abnuerint venire: & ultimi, nullo eorum se excusante, omnes venerint. Nunquid invitationes & famuli ejusdem erant Regis, & nuptiæ eædem?*

Quales igitur isti tantæ prudentiæ erant homines, voluntatisque tam diversæ, ut nemine repugnante, omnes voluerint venire? Advertite, ubinam eos Rex jussit quæri; & ubi fuerint, quando venerunt: *Ite ad exitus viarum, & quoscunque ibidem inveneritis vocate.* Nostis quare vocanti non occurrimus Christo? causa est, quia non stamus in exitu seu finibus viarum. Principia viarum quæ quilibet pro sua sibi assumit vita, earumque media similiter valde sunt deceptoria: fines, & quo substituri pergunt, veritatem detegunt. Omnes civitates, & aula quoque (sicuti hæc erat,) tres habent plateas, seu vias regias per quas homines communiter ambulant, & ubi omnes concurrunt: illam videlicet divitiarum, honorum & voluptatum. Sed ejusdem viæ eventum, viarumque considerantes finem & exitum: *Ite ad exitus viarum, Deus quærit & invenit: & quoscunque inveneritis vocate.*

Etiam alia adhuc ratio ultimò venientium voluntates efficaciter movit & impulit. Primis semel atque iterum vocatis, Rex nondum erat iratus: *Iratus est Rex: justitiæ suæ rigorem nondum ostenderat: Perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit: & ideo convivium neglexerunt, invitationem*

Ibidem
v. 3.

Ibidem
v. 7.

nem respuerunt, neq; Regem sunt reveriti. Reliqui verò videntes Regis benignitatem in iram conversam, rebelles perditos & in frustra concisos, civitatem succensam, indifferenter domos humiles ardere simul cum superbis palatiis, turribusque altissimis, quomodo non istis illuminati flammis aperirent oculos, & corda, licet ænea, tale non emolliret incendium? nonnulli abstrahendo ab historia, sumentes culpam & poenam in generali, in hoc igne ignem agnoscunt inferni, qui ultimus finis est & exitus eorum, qui despicunt cælum. Nunquid è re cuiusquam erit, ut tam exigui momenti commoda, gaudiaque tam exilia & transitoria, sicut illa sunt vitæ huius, æternum luiturus abeat in infernum. Istud igitur volunt nolendo, qui tanti faciunt præsens, & tam parvi futurum: & quo fruuntur deceptione & fallacia illius quod est (vel non est) non pensant quid erit & futurum sit.

Dixi, quod volunt, nolendo; vi-
deo enim vos intus in cordibus vo-
bis loqui; quod si non velitis modò;
velitis postea; & sicut modò estis
similes vocatis primis, qui ve-
nire noluerunt; eritis postea velut
ultimi, qui venerunt. Iste est do-
lus & deceptio communis, quâ
diabolus nos excæcat, fovet, &

lactat, donec jam perditos in dam-
nationem abripiat. Exigit à no-
bis voluntatem modò, & illam no-
bis promittit postea. Deus nos
liberet à voluntate habituata ad
non volendum, quia nunquam
vult! ecce quid Textus dicat: *Et
nolebant venire.* Non dicit: *no-
luerunt*, sed, *nolebant*. Si dice-
ret, *noluerunt*, significaret actum
voluntatis; at dicendo, *nolebant*,
non actum sed habitum significat,
voluntatemq; habituatam ad non
volendum unquam velle. Hinc
primâ vice & secundâ iterum vo-
cati noluerunt; & tertiâ vocati vi-
ce similiter noluisse. Verum si
Rex adeò bonus & benignus fuit,
ut non obstante, quod primâ no-
luerint vice venire, eos vocârit
secundâ, cur etiam tertiâ eos vice
vocari iussit? hoc vel maximè tre-
mendum huius materiæ est pun-
ctum. Nemo ad Deum conver-
ti potest, nisi inspiratione ipsius
vocatus, gratiæque ipsius auxilio
præventus. Et quamvis Deus nos
semel atq; iterum vocet, si nos vo-
cationem negligimus & contem-
nimus; etiam ille suas nobis inspira-
tiones subtrahit, gratiæque auxilia
denegat. Et quid miserâ fiet animâ
Dei auxiliis destitutâ! S. Gregori-
um Papam audite: *Nemo contem-*
nat, ne, dum vocatus excusat,
cum voluerit, intrare non valeat.

S. Greg.

q. d. Nullus vocationem & inspirationem divinam contemnat, ne, quando vocatus venire non vult, postmodum, quamvis velit, venire non possit.

Porro ut cognoscamus omnes, nos ad eum devenire posse statum, in quo nullatenus possumus, licet vellemus: instructionis hujus S. Gregorij veritatem, ultima Evangelij nostri clausulâ confirmemus, quæ sola nobis consideranda restat. Jussit Rex ut qui sine veste nuptiali convivij locum fuerat ingressus, manibus pedibusque ligatis, tenebricosum in carcerem mitteretur: *Ligatis manibus*

Marth. 22. v. 13. & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores. Et Textus inquit quod audiat hac sententiâ miser obmutescens ne vel verbum reddiderit: *At ille obmutuit.*

Ibidem v. 12. Illud obmutescere me magis facit obstupescere. Homo miser, homo pusillanimis, homo tui ipsius inimice, & sine judicio, quare à sententia ad eundem non appellas Regem? nonne adeo clementem & benignum eum esse vides, ut etiam confensus te vocet amicum? *Amice quomodo huc intrasti?* non cernis eundem tantæ celebritatis diem ad veniam optimè accommodatum, si deest, quo reatum tuum excuses? quare eundem non confiteris? quare ad pedes Patris non procum-

bis misericordiam petiturus per Filij amorem, eandemque humanitatem cui se desponsavit? nihil horum miser ille fecit, aut facere poterat licet voluisset, ipsa enim sententia in culpæ suæ pœnam illum ad omnia inhabilitavit. Videre nequibat, quia ad tenebras condemnatus erat; ad pedes Regis procumbere non poterat, quia suos ligatos habebat; pectus tundere non valebat, quia manus ipsi ligatæ erant; reatum suum confiteri, veniamque petere nequibat, linguâ enim obmutuerat: & istud evenit illi qui sicut iste gratiâ Dei destitutus intravit, ab ea ejectus fuit & repulsus. Pedes & manus animæ, assertore Augustino, *S. Aug.* intellectus sunt & voluntas, quibus arbitrium constat; quod divinâ deficiente gratiâ tam ligatum manet & obscuratum, ut nec lucem habeat ad videndum, nec manus ad operandum, nec pedes ad movendum, nec linguam ad dicendum, *Peccavi.* Ecce utrum infeliciores luctuosiorque dari possit status, sed justitiâ exigente promeritus. Utinam vel animabus nostris, pro ultimo documento, fortiter impressâ inhæreret culpa, ob quam ille miser potentiarum motuumque suorum omnium usum, ad ipsam usque loquelam perdidit, quâ se ab omnibus liberare potuisset.

set ! quæ verò ista fuit culpa? non alia, quàm quod ad convivium sine veste intraverit nuptiali, id est, ad SS. Sacramenti mensam accesserit extra gratiam Dei constitutus. Idcirco sic obmutuit, ut culpam suam confiteri non posset: justo etenim Dei iudicio punitur in confessionibus, quod peccatur in communionibus. Proinde qui ore communicare præsumpsit in peccato, linguam jam habeat ad sua peccata confitenda : *At ille obmutuit.*

Obmutuit pro condigna pœna: nobis obmutescendum est præ

horrore & stupore : obmutuit Evangelium, jam enim non excusum & consideratum non superest verbum: & ego pariter obmutesco, non enim habeo, quod ultra dicam. Si stupiditas mea & tepor vos vocare nescivit ad convivium ut debebam, spero hoc interiùs divinam operatam esse gratiam & inspirationes, eaque efficaciam, ut in hac vita Sanctissimi Sacramenti convivium frequentando, in altera convivium Gloriæ consequi mereamur.

Amen.

S E R M O

P R O

Felici successu armorum Portugalliæ Contra Hollandos.

Dictus in Ecclesia Beatiss. Virginis Mariæ de Auxilio, Bahiæ.

Exposito SS. Sacramento, ultima Quindenarum die, quibus
in omnibus ejusdem Civitatis Ecclesiis eadem preces
successivè fuerant institutæ. Anno. 1640.

Exurge, quare obdormis, Domine? exurge, & ne repellas in finem.

*Quare faciem tuam avertis, obli-visceris inopiæ nostræ, & tri-
bulationis nostræ? exurge, Domine, adjuva nos: & redime*

nos propter nomen tuum. Psalm. 43.

§. I.

IMPLICITIBUS hisce verbis protestando magis, quàm orando Vates Regius Psalmum quadragesimum tertium concludit. Psalmum inquam qui à capite ad calcem usque hisce temporibus præsentique occasione quadrare videtur. Doctorum maximus S. Hieronymus, & alij post illum expositores, Psalmum hunc de quocunque regno, vel provincia à Fidei inimicis devastata ad literam in-

telligendum affirmant. Sed inter omnia mundi Regna nulli meliùs, quàm nostro Portugalliæ Regno quadrat, & inter omnes Portugalliæ provinciæ nulli magis quàm Brasiliæ congruit. Aggrediamur totum perlegere Psalmum, & in omnibus ejus versiculis, fortunæ nostræ sortem videbimus expressam: quid fuimus, & quid sumus.

Deus auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis. Audivimus (incipit Vates) à Pa-
tribus nostris, & in nostris legimus histo-

Psalm.
43. v. 1.
& 2.

historiis; immò seniores nostri partim adhuc suis viderunt oculis, opera mirabilia, facta fortia, victorias & conquisitiones, quas mediis Lusitanis, temporibus præteritis, tua, Domine Deus, operata est omnipotentia. *Manus tua gentes disperdit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos.* id est, manus tua fuit, quæ tot barbaras, bellicosas indomitasque nationes subegit, propriarum terrarum dominio exuit, ut hos in eis plantaret, sicut plantavit bene fundatis radicibus; utque illos in eis dilataret, sicut dilatavit in omnibus mundi partibus, in Africa, in Asia, in America. *Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos; sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui; quoniam complacui in eis.* q. d. non brachiorum ipsorum virtuti & potentia, neq; gladiis ipsorum adscribendum est, quod terras illas sibi subjecerint, quas possederunt, gentemq; illam, & Reges ipsius in servitutem redegerint, & sub tributum miserint; sed omnipotentis dexterae tuæ, ac respectui tuo, supremoque beneplaciti tui imperio, quo tibi complacuit eorum in hoc uti servicio. Hucusque relatio præteritarumque prosperitatum memoria; ab hinc Propheta

ad tempus præsens calamitatemq; præsentem transit.

Nunc autem repulisti, & confudisti nos, & non egredieris Deus in virtutibus nostris. q. d. Nunc autem Domine sic immutata ista videmus omnia, ut nunc penitus derelicti & repulsi videamur; nunc enim nostra non præcedis vexilla, neque nostros, ut ante consueveras, ducis exercitus: *Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros, & qui oderunt nos diripiebant sibi.* Id est assuetos nos victoriis & triumphis, non quod infirmiores simus, sed in punitionem, hostibus nostris nos terga vertere facis, (qui quoniam Justitiæ tuæ sunt flagellum, justum est ut illis dorsum præbeamus) & quæ, perditis illis, nostræ quondam fuere spolia generositatis, sunt modò spolia ipsorum rapacitatis. *Dedisti nos tanquam oves escarum, & in Gentibus dispersisti nos.* Senes, mulieres, parvuli, quibus nec vires nec arma sunt quibus se defendant innocentes velut oves crudelitatis Hæreticæ manibus trucidantur, quiq; mortem evadere possunt in exteris terris peregrini & exules patriam domumque perdunt. *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subfannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro.* Non tantopere foret dolendum, si vitâ bonisq;ue

Ibidem
v. 3.

Ibidem
v. 4.
f.

Ibidem
v. 10.

Ibidem
v. 11.

Ibidem
v. 12.

Ibidem
v. 13.

nisque perditis, fama saltem sal-
varetur; sed & hæc paulatim pe-
rit: & nomen illud, Lusitanus, tam
celebre in annalibus famæ, inso-
lens nunc victoriis Hæreticus in-
famat: gentilesque, quibus cir-
cumcincti vivimus, quibus illud
honori simul & terrorierat, nunc
illud subsannant & despectui
habent.

Eâdem omninò proprietate Da-
vid in hoc psalmo nostras descri-
bit infelicitates, opponendo quod
sumus hodie, illi quod fuimus,
quamdiu Deo placuit; ut in expe-
rientia præsentis, dolor crescat ex
opposita memoria præteriti: oc-
currit hic menti, quod proferre
non licet linguæ: neque deest qui
tacitè ratiocinetur & concludat,
notabilis hujus differentię causam,
fuisse Monarchię mutationem.
Non ita esset (inquiunt) si Rex
adhuc viveret Emmanuel, Rex
Joannes tertius, Regisve Sebastia-
ni fatalitas, cum ipso Reges Lusi-
tanos non sepelisset. Verum idem
Propheta eodem in psalmo, falsæ
hujus persuasionis nobis explicat
veritatem: *Tu es ipse Rex meus, &*
Deus meus, qui mandas salutes Ia-
cob. Regnum Portugalliæ, sicut
ipse nobis Deus in fundatione de-
claravit, est regnum ejus & non
vestrum: *Volo enim in te, & in se-*
mine tuo imperium mihi stabilire: &

Pars III.

sicut Deus est Rex: *Tu es ipse Rex*
meus, & Deus meus. Et iste Rex
mandans & gubernans: *Qui man-*
das salutes Iacob: & qui non muta-
tur, ipse differentię hujus est cau-
sa; & non Reges, qui sunt mutati.
Hac igitur veritate conspectâ in-
fallibili, Propheta noster non nihil
in tantarum consideratione cala-
mitatum suspensus fuit, quousq;
idem ipse Deus, qui lumen infudit,
pro remedio earum altissimum ipsi
consilium suggessit in verbis, quæ
thematis loco assumpsit.

Exurge, quare obdormis, Domi-
ne? exurge, & ne repellas in sinem.
Quare faciem tuam avertis, obli-
visceris inopia nostra, & tribulatio-
nis nostra? exurge Domine, adjuva
nos, & redime nos propter nomen
tuum. Non prædicat David po-
pulo, non illum exhortatur, vel
increpat; invektivis quamvis me-
ritis abstinere: sed totus novo & ex-
traordinario spiritu abreptus, non
solum ad Deum, sed præsumptio-
ne piâ contra eum se convertit.
Quemadmodum Martha dixit ad Luc. 10
Christum: *Domine, non est tibi cu-* v. 40.
ra? ita David reverenter cum Deo
expostulans, illum quasi incuriæ
& negligentię insinuat. De mi-
sericordiæ providentiæque ipsi-
us inadvertentiis conqueritur;
quod est Deum dormientem con-
siderare: *Exurge, quare obdor-*
mis

Ibidem
v. 5.

Z z

mis Domine? repetit ut exurgat, neque damna in finem usque venire permittat; quod pietate misericordiâque ipsius sit indignum: *Exurge, & ne repellas in finem.* Rationem petit & causam, quare à nobis oculos vultumque avertat: *quare faciem tuam avertis?* & quare miseriæ nostræ oblitus, calamitates nostras atque laborem non curet: *oblivisceris inopiam nostram, & tribulationis nostræ?* nec quocunque solum modo rationem ejus exigit, quod Deus facit & permittit; sed iterum iterumque eam dari postulat! Quare obdormis? quare oblivisceris. Denique præmissis interrogationibus, quibus Deum respondere non posse supponit; & istis argumentis, quibus se Deum convicisse præsumit, ante justitiæ misericordiæque ipsius tribunal, illum ad succurrendum nobis, auxiliandum, moxq; liberandum obligatum esse protestatur: *Exurge Domine, adjuva nos & redime nos.* Et ad magis constringendum, non ob nostrum contestatur commodum ac remedium, sed honoris sui & gloriæ causâ: *propter nomen tuum.*

Hoc (omnipotens & misericordissime Deus) Hoc inquam medio tuam attentavit inclinare & compellere misericordiam, adeo tibi conformis: quo etiam

ego utar hodie, quia status in quo versamur, potius idem est, quam similis. Non prædicabo hodie populis, neque loquar hominibus, voces meæ seu verba sublimiora petent; ad pectus tuum divinum Sermo præsens dirigetur. Quindecim dierum continuorum hic est ultimus, quibus in omnibus hujus Metropolis Ecclesiis, adeundem hunc expositæ majestatis tuæ thronum supplicationes suas, precesq; & vota populus obtulit: & cum dies sit ultimus, justum quoque est ut in eo ultimo unicoque succurratur remedio. Omnibus hisce diebus frustra, & in vanum se fatigaverunt Oratores Evangelici poenitentiam prædicando: sed quia homines non sunt conversi, ego te, Domine, convertere paro. Tam præsumptuosus de tua, Deus meus, misericordia accedo; ut quamvis nos simus peccatores, tu poenitentem hodie sis acturus.

Quod petatum seu protestatum venio, Domine, est, ut nos adjuves & liberes: *adjuva nos & redime nos*: utraque petitio ista & loco, & tempori optimè congruit. Tantæ oppressionis captivitatisq; tempore, quid nobis in maxima necessitate petendum, nisi ut nos liberes? *Redime nos.* Et in domo seu Ecclesia Beatissimæ Virginis Mariæ de Auxilio, quid majore sperandum fidu-

S. II.

fiduciâ, quàm ut adjuves, *adjuva nos* : non petam petendo seu supplicando ; sed expostulando & argumentando : hoc etenim non favorem, sed justitiam postulanti liceat. Si nostra tantùm ageretur causa, egoq; pro remedio tantùm nostro supplicatum venirem, favorem, gratiam, misericordiamque precarer. Verùm quia tua magis, Domine, quàm nostra causa agitur, & pro honore tuo & gloria, nominisq; tui exaltatione, *propter nomen tuum*, interpellaturus venio, rationem tantùm petere, æquum est. Hoc super præsupposito, mihi tecum ratiocinandum est : & justitiam postulare justum est : & tua tantùm ratione & benignitate, te convictum iri confido. Casu quo, de te conqueri, tuæque justitiæ tergiversationes, tuæque misericordiæ incurias & obliviones perstringere contigerit ; *quare obdormis, quare oblivisceris* ; non primæ hæ erunt exorbitantiæ, quas à causæ tuæ paratrono passus es. Expensas similiter actionis & processus, tu Domine solves : tua etenim gratia, arguendi te rationes, urgendi te efficaciam, atque ad vincendum te omnia arma suppeditabit. Porro si ad hoc minùs sufficiant merita causæ, succurrent illa Beatissimæ Virginis Mariæ, in cujus auxilio maximè confido. Ave Maria,

Exurge, quare obdormis Domine? argumentarium cum Deo, rationibusque velle convincere, non tantùm assumptum videtur difficile, sed molimen impossibilitatis manifestissimæ, temeritasque & præsumptio arrogantissima. *O homo! tu quis es, qui respondeas Deo?* Rom. 9. v. 20. *nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit: quid me fecisti sic?* ô homo præsumptuose (inquit S. Paulus) homo temerarie, quis es tu ut audeas contendere cum Deo? nunquid lutum in rota & manibus finguli rationem ab eo petit dicens; *quare me facis sic?* Si igitur tu homo mortalis lutumes, si te de tam vili materia manus Dei formârunt, quâ fronte ipsi Deo dicis : quare, quare? Qua temeritate cum Sapientia divina disputare præsumis? quâ audaciâ rationem exigis ab ejus providentia, quid tecum faciat, aut non faciat? *Quare obdormis, quare faciem tuam avertis?* illius venerare permissiones; occulta ipsius adora judicia, humeros ad superna ipsius decreta contrahere, & facies quod te fides docet, & ad quod creatura obligaris. Sic facimus, sic confitemur, sic coram infinita majestate tua, Deus immense, Bonitas incomprehensibilis, protestamur: *Iustus es Domine,*

Pf. 118.
v. 136.

& rectum iudicium tuum. Quantumcunq; tua intelligere nequeamus opera; quantumcunque tua penetrare non possimus consilia; semper iustus es, semper sanctus es, semper bonitas es infinita: imò maximè sevientē iustitiæ tuæ rigore, punitionis tuæ severitas culparū nostrarum demerita non adæquat

Enim verò, si causæ nostræ rationes & argumenta, in propriis vellemus fundare meritis: grandis foret temeritas, imò manifesta foret impietas, te velle arguere. Verùm nos, Domine, sicut Prophe-

Dan. 9.
v. 18.

ta tuus Daniel protestabatur: Neq̃, enim iniustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.

Supplicationes, earumq; rationes quas humillimè divino tuo conspectui offerimus, appellationes & gravamina quæ continuæ punitionum executioni, & flagellis, quæ patimur, opponimus, non in iustitiæ nostræ præsumptione, sed in sola misericordiarum tuarū multitudine fundamus: *in miserationibus tuis multis.* Argumentamur quidem; sed de te, ad te. Appellamus; sed à Deo ad Deum: à Deo iusto, ad Deum misericordem. Porro quia ex corde omnes ad te exhibunt sagittæ; bonitatem tuam vix lædere, valebunt. Sed quoniam dolor intensus post se trahit affectum; verborumque congruentia ægrè cum

dolore concordat; ne iustus præsentium malorum dolor sacros transeat limites in eo, qui coram, & cū Deo loquitur; in omnibus, quæ dicere præsumam, solidis illorum inhærebo vestigiis, qui similibus in casibus à tuomet impulsī spiritu, tuam exorârunt & deprecati sunt misericordiam.

Quando Israëliticus populus gravissimum idololatriæ peccatum commisit in deserto, in aurium moniliumque suorum aurum in bruta vituli effigie adorando; Deus moranti secum Moyse casum revelavit, indignatusq; desuper adiunxit absolute, se deinceps Gentem tam ingratam in perpetuum derelicturum, & ad internecionem delicturum: *Dimitte me, ut irascatur furor meus, contra eos, & deleam eos.*

Exod.
32. v. 11.
Es. 12.

Verùm optimi cordis Moyse de populi sui perditione & deletionem non sustinuit audire loquentem: prodiens in arenam, divinæ se indignationi opponit, hoc ratiocinari incipiens modo: *Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum?* Eja Moyse, tu inquis, *Cur?* iustio remne adhuc à Deo exigis rationem? Ille tibi dicet: populum idololatriam exercere, brutum insensatum adorare; negatam sibi divinitatem, manibus propriis à se factæ imagini mutæ tribuere, liberationem ex Ægyptiaca captivitate,

te, celebrato desuper triumpho, ipsi in acceptis ferre: & hisce ita se habentibus, adhuc Deum interrogas, *cur irascitur furor tuus?* Omnino. Et zelo quidem valde prudenti. Quamvis enim ex parte populi gravissimæ subessent rationes puniendi; ex parte nihilominus Dei major suberat ratio parcendi: *ne quæso (ratiocinatur Moyses) dicant Ægyptii, callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra.* q.d. Ecce Domine, Ægyptii essentia aut saltem veracitati & bonitati tuæ notam inurent, dicent quòd dolosè nos in desertum hoc adduxeris, ut hîc nos occisos sepelires. Quâ concepta & divulgatâ apud ipsos opinione, quis, quæso, nominis tui sancti subsequetur despectus, cui eâdem in Ægypto tot tantisq; portentis, potentiaq; tuæ prodigiis, tantâ venerationem terroremq; conciliasti? ad conservandam igitur fidem convenit dissimulare poenam, nec illâ Gentilibus aut aliis in hac terra præbere occasionem dicendi: *ne, quæso dicant:* Hoc modo ratiocinatus est Moyses in favorem populi, & Deus argumenti hujus efficaciam victus eodem mox momento sententiam revocavit; conformiterque textui Græco non solum poenituit de executione, sed etiam de cogitatione: *Et poenituit Dominum mali,*

quod cogitaverat facere populo suo. Magna igitur, Deus meus, sperandi mihi est ratio fore, ut ex hoc sermone poenitens egrediaris, cū idem sis, qui eras, nec minor modò quàm temporibus istis nominis tui zelotes: *propter nomen tuum.* Moyses tibi dixit: *ne quæso dicant:* q.d. Ecce quid dicent: ego verò dico dicereq; cogor; ecce quid jam dicunt. Suis jam prosperis successibus insolentes dicunt hæretici, te illis hoc indulgere & concedere: jam dicunt quia ipsorum, ut illi vocant vera est fides & religio, hinc opitulante tibi Deo vincant: & quoniam nostra falsa & erronea est, idcirco deferente nos Deo victi succumbamus. Ita loquuntur, ita prædicant, & prò dolor! non deerit qui fidem illis tribuat. Num igitur fieri potest, Domine, quod permissiones tuæ in argumentum trahantur contra tuam fidem? Estne possibile, quod punitiones nostræ & poenæ ansam præbere debeant nomen tuum blasphemandi? Quod dicat hæreticus (prò quàm hoc lingua pronunciare tremit!) quod hæreticus Hollandum te esse dicat? ne quæso Deus meus, tale quid permittas: ne permittas eò quod sis, qui es. Non propter nos hoc dico, parū enim esset quod nos punires: neq; illud dico propter Brasiliam, parum enim esset si illam perderes:

propter te, propter sanctissimi tui nominis honorem, quod tam impudentibus hoc ipso blasphemis exponitur, dico: *propter nomen tuum*. Cum perfidus nunc Calvinista de suis successibus, quos non nisi nostra merentur peccata, religionis faciat argumenta: seq; jactet insolens & blasphemus, quod sua sit vera: in eadem fortunæ videat rota, ut humilietur, neque præsumptuosè gloriatur asserendo à cujus parte consistat veritas. Venti & tempestates, quæ nostros disjecerunt & abriperunt exercitus, dissipent abripiantq; ipsorum infirmitates & pestilentia, quæ nostros debilitant & imminuunt exercitus, muros eorū transcendentis præsidia illorum consumant: consilia, dum punire intendis, nostra illumina, illorum confunde & infatua. Victoria immutet vexilla; ulciscantur sese cruce Catholicæ; in armis nostris & vexillis tua triumphent vulnera; & humiliata manifesta agnoscat perfidia, Romanam solam, quam profitemur, esse veram, tuamque fidem.

Verum ulterius adhuc erit, qui dicat: *Ne, quæso, dicant Aegyptii*: Ecce Domine, inter Gentiles vivimus, quidam eorum tales adhuc sunt hodie, alii fuerunt heri, & isti quid dicent? Quid rudis sine Dei notitia Barbarus dicet? quid insta-

bilis Indus, cui pius erga fidem nostram deest affectus? quid Aethiops elinguis, sine alia instructione vix baptismatis aquâ tinctus? Non est dubium, quin omnes isti, cum judiciorum tuorum nequeant penetrare abyssum, utrisque apertis oculis errorem hunc imbibituri sint. Ex manifestis effectibus fidem nostram falsam, illam Hollandorum veram esse dicent, seque magis Christianos esse & nos sibi similes credent. Fœda brutalisque Hæreticorum secta, ad brutalitatem Barbari propius accedit; libertas dissolutioque vitæ scaturigo fomesque hæresis, depravatis moribus corruptionique Gentilismi facilius copulatur: & quis Paganus convertetur ad fidem quam illi prædicamus? vel quis Catechumenus, seu Neophytus non resiliet à fide, intelligens & hæc & alia sibi persuadens, quod in hæretico lex sua & religio remuneretur, nostra verò in Catholicis castigetur? Si igitur hi rigoris tui, quamvis non prætensi sint effectus, cœptaque justè in nobis puni- tio cum tanto damno transit ad eos, qui in nostris non sunt complices culpis: *Cur irascitur furor tuus*: Quare continuatur his consideratis, quod tu ipse furorem vocasti; & quare jam iræ tuæ gladium non recondis in vaginam?

Si populo Hebraico tam graviter offensus; pro uno tantum, *Quid dicent Aegyptij*, eidem mox condonasti, nonne hoc quod nunc dicunt Hæretici, & dicturi sunt Gentiles, sufficiens erit, ut rigida manus tua poenam suspendat, peccatisque nostris, quæ quamvis in se sint magna, minora tamen illorum sunt peccatis, veniam indulgeat? Hebræi adorârunt idolum, à fide defecerunt, veri Dei derelicto cultu, Deum Deosque appellârunt vitulum: & nos infinitæ Majestatis tuæ adjuvante & præservante gratiâ tam longè absumus abfuimusque semper à minimo defectu, vel fidei scrupulo, ex parte nostra, ut multi patriâ, domo, facultatibus, immò uxore & liberis derelictis, in summa miseria vitam exules transigant, tantum ne cum hominibus ab Ecclesia tua segregatis & apostatis communicare & commorari cogantur. Si igitur, Domine meus, & Deus meus, si tui, fideique tuæ amore, needum urgente eam lem perdendi, aut in discrimen vocandi periculo, extrematalia Lusitani subeunt & tollerant: *Quare oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostræ*? Id est, quare tam fidelium ærumnas, tamque Catholicorum oblivisceris tribulationes? quo pacto possibile est, quod fidelissimis hisce fer-

vis iratam se majestas tua ostendat, infidelibus, excommunicatis & impiis favendo?

Eheu quàm veracitèr nobis hoc casu cum S. Jobo conqueri licet, quando à Sabæis spoliatum se vidit, uti nos sextremè jam oppressos afflictosque cernimus: *Nunquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves!* q. d. videturne tibi bonum, Domine, videturne tibi bonum, quod me servum tuum opprimas & affligas, & impiis hostibus tuis auxiliaris & indulgeas? videturne tibi bonum, ut illis prosperè, & pro voto omnia cedant, & à Providentia tua foveantur, nobis à potenti dextera tua derelictis? nos è memoria videamur deleti? nos severitatis tuæ exemplum? nos iræ furorisque tui spoliū? nunquid tam leve & modicum est omnibus derelictis pro te exulare? tam parum est, dolores, paupertatem, ærumnas, inhonorationes & contumelias aliorum consequentias tolerare? ergò nullum jam fidei meritum? pietati nunc deest gratia? perseverantiæ nulla habetur ratio, tibi que non placet? si igitur inter nos, quamvis malos, & perfidos illos tantum intercedit discrimen, quare nobis neglectis, opitularis illis? *Nunquid bonum tibi vide-*

videtur : Tibi, qui ipsa bonitas es, nunquid bonum illud esse videtur ?

§. III.

CONsidera, Deus meus, & ignosce, si inconsideratè loquar: considera quibus terram Brasiliæ auferas, quibusque eam tradas ? eripis & auferas terras istas Lusitanis, quibus eam primùm dedisti : & sufficiebat dicere, quibus dedisti, ad fidem nomini tuo conciliandam; non enim liberalis nomen tribuere possunt gratiæ, quas dedisse pœnitet. Idcirco, Domine, te dantem non pœnitere S.

Rom. 11 Paulus asserit ; *Sine pœnitentia*

v. 9. *enim sunt dona Dei.* Sed seposito illo, terras istas tollis Lusitanis, quos ex omnibus mundi Nationibus in fidei tuæ propagatores elegisti, quibusque pro insigni, tesseraque singulari tua propria vulnera assignasti. Erit igitur bonum, supreme Domine, & Rector Universi, ut sacri Portugalliæ Quini, nec non vexilla & vulnera Christi, ad hæreticas Hollandorum, suo Regi Deoque rebellium partes transeant ? eritne bonum ut victoriosa eorum signa prosperitatis ventus circumagat, nostris demissis, prostratis & ignominiosè subactis ?

Josue 7. *Et quid facies magno nomini tuo ?* Et *v. 9.* quid facies (inquiebat Josue) quid-

ve tantæ afflictionis, ignominiaeq; casu tuo nomine fiet ?

Similiter tollis Brasiliam Lusitanis, qui istas tam vastissimas quàm remotissimas Orientis regiones tot vitarum dispendio tantoque profuso sanguine acquirunt, magis ad propagandum tuum nomen & fidem (hoc enim zelo Christianissimi Reges isti agebantur) quàm ad dilatandum & amplificandum suum imperium. Sic tibi in hunc novum cum tanto honore & gloria nos introducere placuit mundum ; & cum tanto nos dedecore & ignominia (quis simile quid de tua sibi imaginaretur bonitate) nos inde expelli permit-
tis. Eheu ! quomodo timeo ne non desit, qui cum Ægyptiis dicat : *Callide eduxit eos, ut interficeret, & deleret è terra* : Manus tuæ largitatem, quâ tot nobis dominia tradidisti & regna, non fuisse liberalitatis tuæ gratias & dona ; sed cautam iræ tuæ dissimulationem : ut hîc extraneos & remotos à patria nos interficeres & ex toto dele-
res. Si hæc ~~factura~~ *factura* erat merces, laborumque nostrorum fructus, ad quid tanta servitia ? quæ in tam copioso & illustri profuso in hisce conquisitionibus sanguine utilitas ? ad quid regiones & climata ignota deteximus ? ad quid cum ventis & tempestatibus, tantis nostris exi-
tiis

tiis pugnamus, ut vix navis in oceano vagetur, ad quam non miserabilem naufragiorum Lusitanorum fama pervenerit? & post tot pericula, post tot infortunia; & tot jam miserabiliter mortuis, vel sub dio in agris sine sepultura, vel in ferarum spelæis, vel piscium visceribus sepultis, regiones sic acquisitas deferere, aliisque cedere cogamur? ô quantò nobis melius fuisset tam ardua & periculis plena aggressos & executos non fuisse molimina!

Sanctior nobis Josue, patientiâ imperfectior, occasione simili, tecum loquens, non differente lingua & sermone est usus. Filiis Israël ultramarinas jam terras, transito Jordane ingressis, uti & nos hæc jam intravimus; Exercitûs partem ad obsidendam expugnandamque urbem Hay miserat, quæ ipso nominis echo infelicem Filiis Israël eventum portendere videbatur: fuerunt enim cæsi & profligati, minore quamvis mortuorum & vulneratorum numero, quàm nobis hic evenire solet, quid Josue faceret, inopinatâ hac qualicunque clade conspectâ? Ducali scisso habitu humi prostratus clamare incipit in cælum: *Hen*

*Josue. 7.
v. 7.*

Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem flu-

vium ut traderes nos in manus Amorrhæi? q.d. Deus & Domine mi quid est hoc? quare nos Jordanem transire jussisti, nobisque terras has possidendas tradidisti, si nos in manus Amorrhæorum perdendos tradere voluisti? Utinam mansissemus trans Iordanem! utinam fluvium hunc nunquam transivissemus! hoc modo Josue exposculabat cum Deo, nobisque similiter multò justiore ratione licet exposculare. Si iste navigationum nostrarum futurus erat exitus, si hujusmodi fortunæ seu infortunia, in conquistis nos terris expectabant: Utinam mansissemus trans Iordanem! utinam divinæ tuæ placuisset Majestati, quod nunquam Portugalliâ fuisset egressi; nec vitam nostram discrimini exposissemus, in undis & ventis; nec cognovissemus quidem, nedum pedem terris intulissemus peregrinis! eas acquirere, nec frui aut gaudere permittere, infortunium & non felicitas fuit, eas possidere ad perdendum, iræ tuæ, Domine, fuit punitio, & non liberalitatis tuæ favor & gratia. Quod si terras illas dare decreveras Piratis Hollandicis, quare easdem non tradidisti ipsis adhuc agrestes & incultas, sed modò? Nunquid tanta tibi exhibuit servitia gens per-

Virgil.

versa & apostatica, ut nos præmitteres ad præparanda illis hospitia, pro illis excoleremus agros, construeremus civitates, quas jam cultas & opulentas illis traderes? sic cine hæreticos fideique tuæ hostes laboribus Lusitanorum, sudoribusque Catholicorum frui ac gaudere fas est? *Et quæis consevimus agros!* Verum quia tu Domine, sic ordinas juxta beneplacitum tuum fiat. Trade Hollandis Brasiliam, trade illis Indias, trade illis Hispanias (quæ non periculosa minus perditæ Brasiliæ sunt consequentiæ) trade illis quantum & quicquid habemus, & possidemus (sicuti tantam jam partem tradidisti) manibus eorum trade mundum: & nos, Lusitanos & Hispanos, defere & derelinque nos, repudia nos, destrue nos & dele. Verum hoc tantum dico, & majestatem tuam meminisse cupio, futurum quandoque, ut eorundem, quos modò spernis & à te dimittis, operâ uti velis, & eâ tunc careas.

Non præsumerem hoc modo loqui, nisi ex ore Job verba desumerem, qui velut tam afflictus, quod toties in scenam intret, nemo miretur. Patientiæ exemplar expostulabat cum Deo (Deus enim patientes nos, sed non infensivos desiderat) ratione poenarum suarum & afflictionum expo-

stulabat contestans eum contentiosè, quare rigorem earum & acerbitatem non nihil sibi mitigaret: cumque ad omnes preces & instantias Dominum inexorabilem experiretur, non habens quid ultra diceret, conclusit ita: *Ecce nunc in pulvere dormiam, & si mane me quaesieris non subsistam.* Nunc Domine cum nec ab affligendo me desistere, neque flagella tua & cruciatus mitigare, sed cœptum jam procedendi mecum rigorem continuare & absolvere velis, placitum tuum exequere, occide me, in pulverem me redige & sepeli: *Ecce nunc in pulvere dormiam*: at tamen hujus te admonitum & memorem velim, quod si mane me quaesieris, non invenies: *Et si mane me quaesieris, non subsistam.* Habebis Sabæos, habebis Chaldæos, deprædatores & flagella domûs tuæ: sed non invenies in ea Jobum aliquem, qui tibi in ea serviat; non invenies Jobum, qui eam veneretur; non invenies Jobum aliquem, qui propriis etiam vulneribus honorem ejus tueatur. Idem ego dico, Domine, non mirum isdem distrumpi affectibus, qui in eodem versantur statu. Exure nos, destrue nos & dele nos; contingere quandoque potest, quod Hispanos desideres & Lusitanos, & illos non invenies. Hollandia tibi conqui-

Job. 7.
v. 20.

conquistores dabit Apostolicos, qui per mundum vexilla crucis circumferent: Hollandia tibi Prædicatores ministrabit Evangelicos, qui Catholicam doctrinam in barbarorum terra seminent, suoque proprio sanguine rigent: Hollandia Sacramentorum tuorum veritatem, Romanæque Ecclesiæ veritatem defendet. Hollandia tibi templa exstruet; Hollandia altaria eriget; Hollandia consecrabit Sacerdotes, & sanctissimum corporis tui sacrificium offeret; denique Hollandia tibi serviet, tamque piè te venerabitur sicut Ambstæ, Iodami, Virginopoli, & Flissingæ, omnibusq; in aliis frigidi profundique illius inferni coloniis fit quotidie.

§. IV.

EQuidem, Domine, video te mihi regerere posse, Fidei tuæ propagationem, gloriæque tuæ opera non dependere à nobis, nec à quoquam alio; deficientibusque hominibus, de lapidibus te filios Abrahæ suscitare posse. Sed & Sapientia tua, omniumque sæculorum experientia nos docuit, quod creato Adamo, nullos de novo creasti homines, nisi utaris quos habes in mundo, & nunquam minus bonos admittas, nisi meliorum defectu. Ita in cœnæ parabola fe-

cisti. Invitatos, quos elegeras, vocari iussisti, qui quoniam se excusando venite renuerunt, cæcos & claudos admissos, loca ipsorum occupare fecisti: *cæcos & claudos* *introduc huc.* Enim verò, si hæc est ordinaria divinæ tuæ Providentiæ dispositio, quomodo illam nunc in nobis adeò inversam & contrariam videmus? Quales isti fuere invitati, & quales isti sunt cæci & claudi? Invitati & electi fuimus nos, ad hæc regiones primò à te vocati, tamque largam & abundanter instructam in eis nobis apposuisti mensam, quàm de magnificentia tua sperari poterat: Cæci & claudi sunt Lutherani & Calvinistæ; cæci sine fide, claudi sine operibus, in quorum reprobatione primarius hæresis eorum error consistit. Porro si nos invitati nos non excusavimus, si venire non dubitavimus, imò multa magna; inconvenientia & ardua penetra-
vimus, de quibus desperare poteramus: si venimus, mensæque accumbimus; quoniam pacto nobis exclusis forasque ejectis, cæcos & claudos violenter introducis, nostraque loca Hæreticis assignas? Quod si in cæteris omnibus, illi nobis bonitate, aut nos illis malitiâ pares essemus, quare saltem privilegium & prærogativa Fidei nihil proderit nobis? In omnibus, Do-

Luc. 14
v. 21.

mine, providentiæ tuæ stylum, justitiæque tuæ leges nobiscum immutare videris.

Decem illæ Evangelii tui Virgines, omnes somno & sopore oppressæ, dormitaverunt omnes, incuriâ & negligentia sibi fuerunt æquales : *Dormitaverunt omnes, & dormierunt*: Nihilominus quinque harum sponsus dissimulavit defectum, tantumq; quia lampades habebant accensas ad nuptias venire & intrare meruerunt; à quibus reliquæ fuerunt exclusæ. Si ita se res habet, Domine, si ita judicasti tunc (tu enim ille divinus es sponsus) quare etiam nobis non prodest, si dei lampades habere accensas, quæ in hæreticis adeò mortuæ sunt & extinctæ? estne possibile, ut januam iis aperias, qui lampades gerunt extinctas, eisq; claudas, qui eas habent accensas? considera Domine, non eam esse divini tui tribunalis auctoritatem; ut eodem in casu ex eo duæ tam contrariæ sibi prodeant sententiæ. Si illis quæ lampades suas extingui permiserant, dictum est: *nescio vos*: si illis clausa est janua: *clausa est janua*: quisnam, quæso, tremendum hoc ex ore tuo audire merebitur, *nescio vos*, nisi hæreticus te non agnoscens? Et cuinam præcludenda janua ob oculos, nisi hæretico, eos tam occæcos habenti? Verum video,

neque cœcitatem hanc, neque tui ignorantiam mereri, ut justitiæ tuæ rigor fortunatum ipsorum progressum remoretur, sed quod lento quasi pede victoriosa ipsorum arma nobis appropinquant, propediem ad portas & januas hujus tuæ civitatis pulsatura. Dixi, hujus tuæ civitatis: at ignoro, utrum Salvatoris nomen, quod eam honorasti, eam defendet & salvabit, prout aliàs eam non defendit: nescio, utrum istæ supplicationes nostræ, quamvis tam frequentes & continuæ ad divinum tuum conspectum aditum inveniant; cum tot jam annis elapsis, justus dolor noster in cœlum clamet, nihilominus divina tua clementia non exaudiat.

Casu quo fortè (quod absit) in occulto mentis tuæ consistorio decretum est, ut hæretici Bahiam intrent; Hoc te humiliter & seriò monitum cupio, ut ante sententiæ executionem, maturè consideres Domine, quid ex hoc evenire tibi queat, ipsumque ritè penses & conferas in corde tuo, atque discutias dum tempus est; præstat enim pœnitere modò, quam ubi malum præteritum jam non habet remedium. Advertis utrique, quâ intentione & allusione hoc dicam, nec non rationem in te fundatam, quâ ad dicendum movear. Etiam

ante

ante diluvium prono in choleram, commotoque ad iram in homines videbaris animo; ita ut quantumcunque centenis illis annis deprecaretur Noë, ad placandam iram tuam minus nihilo profuerit. Ruptis tandem cœli cataraetis, usque ad montium cacumina intumesciente mari totus inundatus est mundus: jamque justitiæ tuæ satisfactum poterat videri. Sed ecce tertia diē emergentia, natæ, & multitudine infinita apparere cœperunt corpora, pallentes illæ figuræ, nec non tristissima & funestissima exhibita: super undas tragœdia quàm unquam viderunt Angeli; homines enim qui viderent, non erant. Tu quoq; Domine vidisti (ac si vidisses de novo.) spectaculum illud lugubre, & quanquam non fleværis; lachrymis enim adhuc idonei deerant oculi; interiora nihilominus tua interna sunt dolore commota, *tactus dolor*

Gen. 6. v. 6. re cordis intrinsecus: ut eo, qui in te cadit, modo mundum fecisse te pœnituerit: tamque intensus & extensus tuus fuerit dolor, ut non solum te pœnituerit præteriti; verum etiam firmiter proposueris in futurum illud nunquam amplius

Gen. 8. v. 21. facere: nequaquam ultra maledicam terræ propter homines. Iste es Domine, iste es: cumque sis iste

cum tuo corde contendere noli. Ut quid violentiam ei inferas, si ejus sensus, & tuæ eam postmodum luet. Age, cum justitiæ executiones dolore tibi & pœnitentiâ consent, quid agas, præmeditare: ne simile quid tibi eveniat. Porro ut hoc sub coloribus videas humanis tibi jam non peregrinis, permitte ut futuri hujus diluvii afflictiones & misérias ad vivum depingam; sique repræsentatio hæc ad compassionem te non moveat, & viscera tibi fuerint & animus ad videndum sine dolore, age, decretumque exequere.

Fingamus igitur (figmentum etiam & imago horrorem incurrit) fingamus, Bahiam reliquumque Brasiliæ in manus Hollandorum deveniturum. Quid hoc contingente casu accidet? in civitatem hanc cum furia victorum instar & hæreticorum irrumpent: nec statui, nec sexui, nec ætati parcent: iisdem gladiatorum aciebus metentur omnes. Mulieres flebunt cernentes pudori suo honorem non haberi: plorabunt senes, canis suis reverentiæ nihil tribui: ingemiscunt nobiles videntes, conditionis suæ rationem nullam haberi. Lachrymabuntur Religiosi venerabilesque Sacerdotes sentientes quod nec ipsæ sacræ ipsos immu-

nes faciant & defendant coronæ. Denique in lachrymas ejulatumq; resolventur omnes, omniumque maximè, majoreque commiseratione digni innocentes; nec enim illis (prout olim non pepercit) hæretica parcat inhumanitas. Scio equidem, Domine, te Innocentium tantum amore quandoque dixisse, non oportere, neque consultum aut bonum esse Niniven puniri: sed, quæ nescio nunc sint tempora, aut offensa & infelicitas illa nostra, ut ipsa etiam innocentia te non flectat. Ergò & pars pœnæ in te, Domine, redundabit (& hoc vel maximè Christiana pietas sentit) ad te pœnæ portio perveniet.

Irruentes in Ecclesiam hanc & alias furiosè Hæretici, involabunt in hanc custodiam, in qua ab Angelis modò adoratus es: arrepta sacra vasa & calices suis deputabunt sceleribus & computationibus: dejectas ab altaribus Sanctorum imagines & statuas, gladijs cultrisq; suis deformatas in ignem conjicient: neque furiosæ sacrilegæque manus ipsis Christi crucifixi tremendis & vel maximè venerandis, neque B. Virginis parcent imaginibus. Non tamen adeò miror, Domine, in tuis dissimulare te imaginibus, injurias & inhonorationes, quas jam tuo sacratissimo cor-

pori irrogari permisisti: verum quod eas in B. Virginis Mariæ, in illis sanctissimæ Matris tuæ iconibus dissimules seu permittas, quo pacto illud cum amore & pietate filij stare possit, ignoro. In monte Calvariæ B. Virgo ad pedem Crucis constanter tibi astitit, & quamvis carnifices essent inhumanissimi, nullus tamen eam contingere fuit ausus, aut debitum negare honorem. Ita fuit, & ita esse oportebat, siquidem per Prophetam hoc promiseras: *Flagellum Ps. 90. non appropinquabit tabernaculo tuo. v. 10* Itaque Mariæ Virginis Fili, si tibi tantæ tunc curæ fuit honor reverentiaque Matris, quare nunc tantas ipsi injurias in honorationesque irrogari permittis? neque mihi dixeris, Domine, ibi fuisse personam, hic imaginem. Ejusdem Virginis imago tantum erat arca Testamenti; quam quia Oza tangere præsumpsit, vitam te vindice perdidit. Si ergò tam te rigidum ostendisti Mariæ offendentis figuram, quare talem te non ostendis modò? quælibet tunc sufficiebat erga res sacras irreverentia, ut ad stuporem usque & miraculum quasi illam vindicares. Si Jeroamo manum contra Prophetam extendenti, ipsum mox prodigiosè exaruit brachium, quomodo hæreticis tuos jam Sanctos inhonorare

rareatuis, pro aliis adhuc sceleribus exercendis brachiorum usum relinquis? si Balthasarum eò quod sacris ad potandum ex eis abusus sit valis, in quibus corpus tuum non consecratur, vitâ privâsti & regno; quare vivunt hæretici, qui calices consecratos in usus convertunt prophanos? nunquid tres nunc defunt digiti, qui contra sacrilegos mortis sententiam scribant?

Denique, Domine, expilatis templis, altaribusque everfis, Catholica Christianitas in Brasilia expirabit; divinus cessabit cultus: herbæ & virgulta nascentur in Ecclesiis, sicut in agris, & nemo eas ingredietur. Transibit dies natalis tuus sine nativitatis tuæ memoria: transibit quadragesima & hebdomada sancta, nec celebrabuntur Passionis tuæ mysteria. Lugebunt viæ, sicut illas devastatæ Jerusalem Jeremias luxisse testatur: *Via Sion lugent, eò quod non sint, qui veniant ad solemnitatem.* Desolatæ videbuntur & solitariae, ut eas non calcet Fidelium devotio, more similibus diebus consueti. Non erunt altaria, neque Missæ sacrificia, neque Sacerdotes qui ea offerant: Catholici morientur sine confessione & Sacramentis: hæreses in hisce ipsis prædicabuntur pulpitis: & loco S. Hieronymi

& S. Augustini, infamia in eis resonabunt nomina Lutheri & Calvini: falsam imbibent doctrinam Innocentes qui remanserint Lusitanorum reliquiæ: ad eumque deveniemus statum; ut præsentium Filij & nepotes interrogati; juvenis, seu pater, cujusnam es sectæ? hic se Calvinistam, alius Lutheranum se responsurus sit. Ergone hoc tolerandum mi Deus! oves tuas S. Petro commissurus, trinâ eundem vice de amore interrogâsti: *Diligis me, diligis me, diligis me?* *Ioan. 21. v. 15.* Et hoc nunc modo non Pastoribus eas sed lupis tradis? estne idem, an alius? hæreticis tuum gregem? hæreticis animas tradis? cum animas nominaverim nihil ultra tibi dicam. Nunc scio Domine, compatiendum poenitendumque tibi esse, & cor animumque tibi deesse, ad tales videndas misérias & strages. Et si (sic enim piissima tua viscera promittunt) si inquam dolor & poenitentia postea subsequenter; desinant iræ, cessent nunc executiones: neque enim justum videtur, ut modò te delectet, cujus postea te poeniteat.

Multum, Domine, detulisti homini in creatione mundi propriis tuis eum formans manibus, animamque illo halitu proprio insufflans, similiterque imaginis tuæ & similitudinis characterem illi imprimens

Gen. 1.
v. 10.

primens. Sed eodem mox creationis die non plenè eo contentus fuisse videris; siquidem de omnibus aliis creatis testatur Scriptura quod bona tibi fuerint visa: *Vidit Deus, quod esset bonum.* Quod de solo homine jam creato subticuit. Mysteriosam hanc admirando subticentiam suspensum hucusque vacillavit humanum iudicium, causam penetrare nequius, quod tam publicè in omnibus aliis creatis complacentiam protestatus fueris, in solo verò homine, qui opus erat perfectissimum, beneplacitum omninò nullum ostenderis. Elapsis tandem mille septingentis & ultra annis, Scriptura eadem, quæ mysterium hoc suppresserat, idem nobis aperuit scilicet pœnituisse te hominem fecisse: *Pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra:* quodque tu ipse dixeris: *Pœnitet me fecisse eos.* Et sic occultum tanto tempore, tandem patuit secretum. Porro tu, Domine, pœnitere & rædere te dicis creâsse hominem; hæc igitur causa fuit quod à creationis ipsius principio nullam in eo complacentiam ostenderis, neque dici volueris, quod bonum tibi fuerit visum: convenienter rationi tanquam alienum quid à sapientia & providentia tua iudicans, quod aliquid unquam bonum tibi videretur, quod post-

Gen. 6.
v. 6.
Ibidem
v. 7.

modum te fecisse pœniteret: *Pœnitet me fecisse.* Cum hæc igitur sit conditio, altissimaque Providentiæ tuæ statûs ratio, nunquam placere, de quo pœnitendum: cumque similiter sit certum, in piissimis misericordiæ tuæ visceribus si repræsentatas jam tibi afflictiones, miseras, stragesque permiseris, necessariò doloremque pœnitentiamque subsequituram: pœniteat te dum tempus est, Deus misericors; divinæ pietatis & misericordiæ tuæ oculis nos respice; irritatam contine & cohibe iustitiam; iracundiæ tuæ sagittas, tuus amor confringat, & tot tamque irreparabilia damna avertas. Hoc supplices, & toties in conspectu tuo divino prostratæ tam Catholicæ, & suo & omnium statûs huius nomine, petunt animæ. Neque ob temporalium, quibus cedunt, iacturam humillimè tibi supplicant, neque alia tibi media aut viæ iram exequendi defunt; sed propter spiritalem & æternam tot animarum iacturam, propter templorum, altariumque tuorum injurias, sanctissimi corporis & sanguinis tui sacrificij exterminium, & intolerabilem absentiam, & sanctissimi huius Sacramenti absentis desideria, quod quanto adhuc tempore suâ nos consolaturum sit præsentia ignoramus.

§. V.

CUM ad istud devenimus punctum, à quo discedere nequeo, neque discedi facile potest: divina tua & humana insinuare nobis videtur bonitas, haud gravatè se sic facturam, nostris persuasam & convictam rationibus; nisi ex parte altera divina reclamaret justitia: & cum æqualiter justus sis & misericors, punitionem omittere nequeas; quod Brasiliæ tot, tanta, tamque enormia peccata illam extorqueant. Confiteor, mi Deus, confitemurque omnes maximos nos esse peccatores: verum tantum abest, ut huic acquiescam responso, ut hæc ipsa potius tot, tanta, tamque enormia peccata novum mihi efficaxque suppeditent motivum, ex temetipso ad tuam bonitatem convincendam.

Maxima argumentorum meorum vis & energia hucusque non alii innixa fuit fundamento, quam fidei, honoris, gloriæque sanctissimi nominis tui: *Propter nomen tuum*: Enim verò quodnam vel quale nomini tuo gloriosius possum offerre motivum, quam quod multa & gravia nostra sint peccata? *Propter nomen tuum*,
 Ps. 24. *Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim.* Amore tui nominis, Domine, certus sum (in-

Pars III.

quiebat David) remittes mihi peccata mea, non enim qualiacunque, sed multa sunt & magna: *Multum est enim.* O motivum solius Dei pectore dignum! ô consequentiam, quæ soli Bonitati summæ possit esse violenta! ut sua sibi remitterentur peccata, allegavit peccator esse multa & magna. Sic est: & non peccatoris, nec peccatorum, sed ipsius Dei honoris & gloriæ amore: qui quantum plura & majora peccata remittit, tantò major innotescit, sanctissimumque nomen ejus magnificat & exaltat: *Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim.* Idem David in misericordia Dei magnitudinem & multitudinem distinguit: magnitudinem, *Secundum magnam Ps. 50. misericordiam tuam*: multitudinem, *& secundum multitudinem miserationum tuarum.* Et quoniam misericordiæ divinæ magnitudo est immensa, & miserationum ipsius multitudo est infinita, & immensum metiri nequit, nec numerari infinitum; ut utraque proportionatam aliquatenus gloriæ contineant materiam, eidem misericordiæ magnitudini congruenter peccata oportet esse magna; multitudini verò ejusdē miserationū convenienter multa sint oportet: *multum est enim.* Merito

Bbb

igitur

igitur Domine, peccata nostra & magna & multa esse concedo & consentio; neque tamen etiam instandi ratio mihi deest, causamque petendi, quare eadem punire non cesses: *Quare obdormis? quare faciem tuam avertis? quare oblivisceris inopie nostrae, & tribulationis nostrae?*

Eandem hanc rationem à te petiit Job, dicens: *Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam?* Et quamvis pro parte tua insignis nō defuerit scripturarum tuarum interpretes, illum reprehendens, victus tandem confessus est; Job iustā motum ratione, eandem à te exegisse: *Criminis in loco Deo impingis, quod ejus, qui deliquit, non miseretur?* inquit S. Cyrillus Alexandrinus. q. d. Sufficitne Job, quod Deum crimineris & reprehendas, quod peccata tua puniat? eisdem verbis, & peccata criminaque te commisisse confiteris: eisdemque verbis rationem à Deo exigis, quare ea puniat? istud est rationem dare; & magis eam postulare. Peccata & culpæ, quas manifestas causa sunt pœnæ; si igitur rationem das, quare eam petis? Quia licet ad punienda peccata, Deus rationem habeat suæ justitiæ; ad ea tamen condonanda, pœnamque seu punitionem remittendam rationem habet majorem,

scilicet illam suæ gloriæ: *Qui enim misereri consuevit, & non vulgarem in eo gloriam habet; ob quam causam mei non miseretur?* Job à Deo rationem petit, & magnam petendi rationem habet (idem respondet Sanctus illum reprehendens) si enim Dei est indoles, misericordiā uti, remittendoque peccata non vulgarem sibi gloriam conciliat, quam quæso, habet aut sufficientem rationem dare potest ea non condonandi? idem Job hujus sui argumenti vim nervosis valdè contra Deum verbis antecederet declaraverat: *Peccavi, quid faciam tibi?* q. d. Si ego feci, ut homo peccando, quænam tibi ratio ad non operandum instar Dei, mihi condonando? plus adhuc dixit, & dicere intendit: *Peccavi, quid faciam tibi?* q. d. Peccavi, quid tibi plus facere possum? Et quid, ô Job, Deo fecisti peccando? non modicum illi præstiti obsequium; occasionem illi præbui ignoscendo mihi & condonando magnam sibi gloriam lucrandi. Ego illi tanquam causæ, præstitam mihi debeo gratiam; & ille mihi tanquam occasione, acquisitam sibi gloriam debet.

Et si ita se res habet, Domine, sine venia & exaggeratione; si ita se res habet, misericors Deus, quod ignoscendo peccatis major tibi

tibi gloria accedat, qui omnium actionum tuarum finis est & scopus; ne dicas te non condonare & ignoscere, quia peccata nostra multa sunt & magna, magnam hanc gloriam, misericordiarum tuarum magnitudini & multitudi indulgere fas est. Indulgento & compatiendo nobis vel maximè majestatis tuæ gloriam ostendere oporteret; & non puniendo quod in potestatis tuæ despectum potius, quàm incrementum vergit. Ecce hoc in punitione hac ultima, quâ præter omnem mundi temporisque spem exercitum seu classem nostram dissipari & disjici permisisti, quâ major æquinoctialem lineam nunquam transivit: potuisti, Domine, classem nostram disjicere; sed quantum hoc omnipotentiam tuam glorificat, posse hoc, quod ventus etiam potest? *Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam.* Evellere & destruere nationem unam, prout nos evellis & destruis; est potestas similis illi, quam homuncioni de Anathot contulisti: *Ecce constitui te super gentes, & super regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & adifices, & plantes.* In condonando & miserando vel maximè Majestas tua & omnipotentia tuæ gloria patefcit: *Qui omnipotentiam tuam,*

parcendo maximè & miserando manifestas. Puniendo, nos superas, infirmæ enim sumus creaturæ; parciendo verò, superas temetipsum, qui omnipotens es & infinitus; ista tantum victoria est te digna; quia sola tua justitia, æqualibus armis contra tuam misericordiam pugnare potest; victoque infinito, infinita manet victoris gloria. Parce igitur & condona, benignissime Domine, propter hanc magnam gloriam tuam: *Propter magnam gloriam tuam.* Propter immensam istam sanctissimi nominis tui gloriam remitte propitius: *Propter nomen tuum.*

Et si fortè tua divina adhuc contradicat justitia; profectò non jam misericors, sed justissime Deus, hæc eadem justitia tot jam annorū severis castigationibus contenta conquiescere posset. Nunquid tu, quâ justus, ille es Judex de quo Vates tuus cantat: *Deus Iudex justus, fortis, & patiens, nunquid irascitur per singulos dies?* Si igitur tua velut justiiudicis ira non omnium, neq; multorum est dierum; quare tot annorum severitatibus ipsi non erit satisfactum? scio equidem, Legislator supreme, in casibus iræ quamvis justæ, legem tuam nobis præcipere, ne integro quidem die continuari, sed ante solis occa-

*Psf. 7.
v. 12.*

Ephes.

sum deponi debere: Sol non occidat 4. v. 26.

*Job. 13.
v. 25.*

*Ierem.
1. v. 10.*

super iracundiam vestram. Si igitur à fragilitate humana tam sensitiva, talem in commotionibus exigit moderationem, terminoque tam brevi & præciso, dimitti condonarique mandat; Tu, qui Deus es infinitus, tanta es cordis latitudine, quanta immensitate; & in condonandi materia, temetipsum hominibus proponis in exemplum; quomodo est possibile, tot annorum rigoribus iram tuam non placari, totiesq; occidentem iterumque orientem solem vindictæ tuæ gladium evaginatum semper, &

Malacia sanguine manantem videre? Ego
chia 2. putabam scripturas te justitiæ so-
v. 2. lem nuncupare, quia etiam quando exæstuat & ardet brevi temporis, duodecim scilicet horarum spatio radiorum tuorum rigor transiret: Verum non hoc attestabitur sol ille materialis, qui nos illuminat & circuit, cum elapsi sint dies & anni, quibus bina vice super nos, de Tropico uno ad alterum transiens, semper te iratum con-
 tueretur.

Non jam, Domine, allego, quid dicet terra & homines; sed quid cælum ipseque sol dicet? Josue solem stare jubens talibus linguæ Hebraicæ verbis illum est allocutus, quæ significabant, non ut sisteret; sed ut taceret: *Sol tace contra*

Iosue.

10. v. 12. Gabaon: Taceret solem iussit Dux

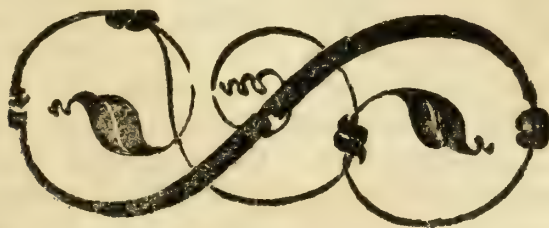
magnanimus. Semimortui jam radii & splendores quibuscum sepulturus se pergebat ad occasum, mutæ erant linguæ, quibus sol ipse nimis eum vindicativum murmurabat: erant altissimæ voces, quibus de cælo legis divinæ eum commonebat, prædicans, quod vindictam prosequi non posset; eò quòd ille ad occasum vergeret: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Enim verò, si Deo velut legis ejusdem authore, disponente sol stetit, & dies ille (quo longiorem mundus non vidit) naturæ terminos multis excedendo horis longissimus fuit, id factum est, ut iustâ lege cum iustâ conciliata vindicta, nec una ex parte executio omitteretur severæ punitionis; neque ex altera dispensaretur in rigore præcepti. Punietur Gabaonita: puniri enim iustum est; sed sol subsistat, usque dum punitio finiatur: ne, quamvis iustâ vincentis iracundia, unius diei limites transgrediatur. Si igitur, Domine, terminus iste à lege tua est præscriptus: si prodigia operaris, & talia quidem. ut illa inviolata conservetur; & si Josue solem tacere jubet, ne in querulas altasque contra iracundiæ ipsius continuationem erumpat voces: Quid ipsum, quæso, solem nec immotum nec mutum vis dicere? quid lunam & stellas nostras vi-

dendo

dendo miseras jam fessas, dicturas puras ? quid demum omnes istos vis dicere cœlos, non ad tuam promulgandam justitiam, sed tuam decantandam & enarrandam gloriam conditos : *cœli enarrant gloriam Dei ?*

Denique ô Benignissime Jesu, vere Josue, & Sol vere, omnium rationum nostrarum Epilogus & conclusio ipsum tuum sit Nomen : *Propter nomen tuum*. Si sol reprehendit Josue ob rigores ultra diem extensos, & Josue solem tacere mandat ne eos corripiat : quomodo Divinæ tuæ justitiæ reprehensibile videri potest, erga nos misericordiâ uti, tantis jam & tam acerbis irrogatis nobis castigationibus, non per diem unum, aut multos duodecim horarum dies, sed per tot tamque longos annos, ut ad duodecim fermè accedant ? Si es Jesus, id est, Salvator, esto Jesus &

Salvator noster. Si es sol, & sol justitiæ, antequam ille hujus diei occidat, dimitte rigores tuos. Egredere ex immiti Leonis signo, & istud Virginis signum ingredi, signum propitium & beneficium. Humanas recipe influentias, à qua humanitatem assumpsisti. Ignosce & condona nobis, Domine, per merita Virginis sanctissimæ. Ignosce & dimitte nobis per ejus intercessionem & preces, vel per ejus imperium. Nam si velut creatura, à te pro nobis petit veniam, quâ Mater imperare tibi potest, ut nobis dimittas & indulgeas. Denique dimitte nobis, ut tuo dimittamus exemplo : etiam nostro dimitte nobis exemplo ; ut omnes ab hac hora dimittamus omnibus amore tui : *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Amen.*

S E R M O

De

S. T H E R E S I A

ET DE

SANCTISSIMO SACRAMENTO.

Dictus Ulyssippone in Ecclesia de Incarnatione:

concurrentibus duobus Festis in Dominica 19.

Post Pentecosten Anno 1644.

Simile factum est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias Filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos. Matth. 22.

Caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est potus. Joan. 6.

Simile est regnum cælorum decem Virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso & sponsæ. Matth. 25.

§. I.

IE, quo tria nobis proponuntur Evangelia, mirandum non est, quod super tria prædicemus Themata. Evangelium primum de currente est Dominica, quod universalis hodie cantat Ecclesia. Secundum de divinissimo est Sacramento, ob particularem hujus Ecclesiæ devotionem. Tertium de Communi Virginum, in memoriam Gloriosæ Virginis tantarum tamque Sanctarum Matris, Sanctæ Matris Theresiæ à Jesu, cujus solemnitas etiam hodie occurrit, & hic celebratur.

Incipiendo igitur ab Evangelio primo (quod velut universale magis & dici huic magis proprium introitum nobis pandit, & fundamentum ad omnia suppeditat) in eo Magister divinus dicit & docet in parabola, Regnum cælorum simile

Match. mille esse homini Regi: *Simile fa-*
22. v. 2. *Etum est regnum celorum homini*
Tota E. Regi. Non dantur duo sibi tam si-
vange- milia in mundo, quàm Rex & re-
li ex- gnum. Reges sunt specula, ad quæ
plicatio componuntur subditi; talesque
alludit regni erunt actiones quales Regis
ad ca- fuerint inclinationes. Non loqui-
sus qui tur Christus de quolibet regno;
istis di- neque de quolibet loquitur Rege;
ebus sed de regno cœlesti, & de Rege
accide- homine: Rege enim humano, bea-
vunt. tum erit regnum; & Rege homine;
 tam securum erit regnum terræ,
 sicut regnum cœli. Rex iste, in-
 quit Dominus, magnificentissimè
 Principis sui Filij nuptias celebra-
 vit: *Qui fecit nuptias Filio suo.* Et
Ibidem in hoc quoque se Rêgem homi-
v. 2. nem esse monstravit: memoria
 enim successionis mortalitatem
 agnoscit. Præsente jam nuptiarum
 die, fervorum suorum quosdam, vo-
 catum invitatos misit, ut ad pran-
 dium venirent. Porro sacer textus
 quiddam quasi incredibile dicit,
 quod nimirum venire noluerint:
Ibidem *Et volebant venire.* Si Rex illos vo-
v. 3. casset ad bellum, excusationem
 habuisset eorum inurbanitas in
 fragilitate & pavore naturali: sed
 ad nuptias, & ad prandium seu
 convivium nolle venire? paulò in-
 ferius idem inquit Evangelium,
 quod Rex suos misit milites, qui
 iverunt: modò suos vocavit invi-
 tatos; & non venerunt. Ego hanc
 illis incivilitatem condono prop-
 ter exemplum. Quod si subditi &
 vasalli suo desint Principi, fiat hoc
 potius in convivio, quàm in cam-
 po. Rex invitatos nolle venire cer-
 nens, mandatum intimavit secun-
 dum; sed non per eosdem, sed alios
 servos: *misit alios servos.* Non est *Ibidem*
 nova ratio status in Regibus, ad *v. 4.*
 meliorandas voluntates, mutare
 Ministros. Ratio verò, quâ hîc Rex
 est usus, meo judicio, expedita ma-
 gis, & ad inventa videtur. Misit
 alios servos secundâ vice; bonû est
 ut labore partito vadant omnes.
 Si secundi quieverunt euntibus
 primis; bonum est quiescere pri-
 mos, euntibus modò secundis. Ita
 ut Rege mutante servos, id non sit
 reprobare talenta, sed dividere la-
 borem. Si primis ex voto non suc-
 cessit, secundi meliorem non ha-
 buere successum; quia neque mu-
 tationem melioritas semper con-
 sequitur. Primi, malas invenere
 voluntates: *nolebant venire:* Se-
 cundi, mala opera sunt experti:
occiderunt eos. Quod ostendit, in-
 vitorum nonnullos eò insolentia
 fuisse progressos, ut non inju-
 riosis solum verbis Regis servos
 aggressi fuerint; sed manibus insu-
 per injectis necem intulerint. Da-
 turne ingratitude major? nunquid
 inurbanitas invenietur major?
 Quæ-

Quænam major subditorum ingratitudo esse potest? quid Rex hoc casu faceret? Textus ait, ipsum mox missis exercitibus exemplarem punitionem exequendam imperâsse, non in solas rebellium personas & corpora, sed in ipsam eorum civitatem in qua degebant, de qua nihil remansit, præter cineres in perpetuam audaciæ talis memoriam vel oblivionem. Sic Rex ille fecit, & sic Regibus faciendum est. Hodie ausus invadere servum, cras audebit invadere Dominum. Milites suos in radendis & evertendis civitatibus propriis occupavit, ubi proprium magis videtur fuisse acquirere alienas; non enim tam damnosæ sunt hostilitates in inimicis, sicut audaciæ in subditis & vasallis. Præstat pauciores habere civitates, & plus obedientes. Hinc Evangelium civitatem vocavit suam, eorum; & non Regis: *Civitatem illorum*. Civitas regis resistere ausa Ministris, non est civitas regia, sed libera: coronisq; fas non est libertates tolerare. Quod si servi offenderunt invitatos, querelas suas deponant: ad hoc enim Regi sunt aures; sed violentias attentare & exequi non est, nec erit bonum tolerari à Regibus; sed iram ignes-

Math. 22. v. 7. tem eorum succendit. Tam rigi-

dum se foris ostendit, ut Rex; dolor tamen & sensus intus resedit ut homini: *Perdidit homicidas illos*. Notate terminos. Verbum, *perdidit*, significat occidere & perdere: taliter enim puniebat, ut se perdere consideraret. Occidere homicidam, est perdere hominem: *Perdidit homicidas illos*. Punitione sic peractâ, Rex ad servos conversus ait: *Qui invitati erant, non fuerunt digni*. Age, Domine. Nunquid ante eos cognoscere, quàm invitare præstitisset, quàm necdum cognitos invitare? ecce maximum hîc malum, & maximam pro mundo consolationem! indignos esse invitatos, maximum est malum: bene meritos esse exclusos, maxima est consolatio. Rex videns nolle venire invitatos, ad exclusos se convertit, qui ea fuerunt indolis honestate, ut venerint omnes. Christus utique in parabola sua hanc non introduxisset differentiam; nisi idem suis in electionibus experirentur Principes. Electi ipsorum datâ occasione venire recusant: ceterum verò exclusi occasione datâ veniunt omnes. Servi, asserente Textu, vocârunt omnes, quos in viis compitisque invenerunt; *Et impleta sunt nuptie discumbentium*. Id est, repletæ fuere mensæ. Quod hæc perambulant

Ibidem v. 8.

Ibidem v. 10.

bulant vias & plateas, sine gratia, qui vocati suum optimè occuparent locum! denique Rex conviviij locum ingressus invitatos est arbitratus; & hoc optimum fuit ferculum in mensa appositum; scilicet oculi Regis. Inter reliquos, quempiam non vestitum nuptiali veste contemplatus, non solum ipsum ejici, sed manibus pedibusque ligatum obscurissimo carceri mancipari mandavit. Tam grande piaculum est, non festivè agere, quod Principes celebrant. Verùm dato, quod hic non fecerit quod sui erat officij; hoc solum ego singularitèr considero, quod ex omnibus invitatis nullus fuerit bonus, & ex omnibus exclusis unus fuerit malus. Antequam ad nuptias intrarent boni erant & mali: *Congregaverunt omnes, quos invenerunt bonos & malos.* Jam ingressi, excepto uno, omnes fuerunt boni; optima enim praxis faciendi bonos, est illos admittere: despectus neminem melioravit; honor multos.

Hæc parabola est Evangelij, nostrorum temporum historiarum adeò consona; ut congruam propterea illis doctrinam adjunxerim. Interim ad festi, seu festorum nostrorum procedendo intentum, duo Evangelio huic deesse invenio. Evangelium de desponsatione

Pars III.

Principis, nuptialiq; convivio Regis loquitur: sed neque in desponsatione sponsam nobis nominat: neq; in convivio ferculorum nobis qualitatem declarat. Huic succurrendo defectui, alia duo Evangelia assumpsi. Evangelium de Virginibus nobis innuit, quod sponsa sit S. Theresia: *Exierunt Matth. obviam sponso & sponse.* Evangelium de Sanctissimo Sacramento ferculorum Corporis scilicet & Sanguinis Christi, nobis qualitatem declarat: *Caro mea verè est 70an. 6. v. 56. cibis: & sanguis meus verè est potus.* Supposito igitur, Sanctam, & Sanctissimum, geminam festi nostri esse partem, ut uno eodemque discursu, utrique obligationi satisfaciamus, hodiernum meumerit assumptum: quod maximi favores & gratiarum, quas Christus S. Theresiæ contulit, eadem omnino sint, quas Christus in Sacramento dignè communicantibus confert. Ad hæc coæquandas gratias, magnà opus est gratiâ. Ave Maria.

§. II.

CUM gratiarum & favores tam sint singulares, quos excellentissimè amor Christi S. Theresiæ contulit; ut nec simul juncti, sed nec divisi, in aliis Sanctis inveniantur æquales: majus molimen sum aggressus, majusque onus subivi, quàm sibi

Ccc

quis

quis fortassis imaginetur, dum demonstraturum me promisi, quod eisdem favores & gratias invisibiliter recipiant à Christo, ipsum dignè recipientes in Sacramento. Ne verò tanti difficultatem assumpti subterfugere videar; illud potius ad gratiarum actionem, devotionemque nostram magis acueudam exaggerare conabor. Ex omnibus favoribus & gratiis, quibus amabilissimus Dominus Jesus Christus hanc Sanctam suam fecit singularem (cùm impossibile sit expendere, & ponderare omnes) feligam notabiliores.

Prima igitur & manifestissima, quæ se mihi offert gratia, est, quando Christus ipse, Beatissima Virgine Maria & S. Josepho præsentibus, sanctæ Theresiæ sponsi præbuit manum. Desponsationes consentientibus & approbantibus parentibus factæ, optimè sunt qualificatæ: & ne hæc gaudii circumstantia deesset, ubi deesse non poterat certitudo; Jesus se, præsentem Josepho & Mariâ, desponsavit Theresiæ. In quonam verò desponsatio hæc constitit? idem Dominus illud innuit dicens: post hac ego ero totus tuus, & tu tota mea. Ita ut hæc desponsatio totalis & mutua, utriusque cordis fuerit traditio, quâ mediante non tantum Theresia evasit, Theresia de

Jesu; sed etiam Jesus, Jesus de Theresia. Ly, *De*, adhuc superfluum est; nam esse unum de altero duo distinguit subjecta; & unio inter Theresiam & Jesum fuit tam intima, ut de unionem transeundo ad unitatem, jam Theresia & Jesus non essent duo & discreta, sed unum tantum, & idem. In præclara ipsius sponsi manibus facta id contemplemur imagine.

Creavit Deus Adamum & Evam: & sacer textus inquit: *masculum & feminam creavit eos; & vocavit nomen eorum Adam.* Si igitur Adam & Eva duæ erant creaturæ, & duo subjecta distincta: *Masculum & feminam creavit eos:* cur Deus similiter non etiam duo illis imponit nomina, sed unum tantum, & idem, & non aliud, quàm illud Adam: *& vocavit nomen eorum Adam?* Quia Adamum & Evam sibi mutuò desponsavit Deus in majore naturæ perfectione: & licet vi creationis erant duo, virtute matrimonii manserunt unum. Necdum creatâ Evâ, Adam erat solus; formatâ jam de costa Adami Evâ, Adam est divisus; & qui tantum subjectum fuerat unum, transiit in duo: verum mox ut Adam datâ manu sibi desponsavit Evam, bina ista subjecta redierunt in unum; quæque duo fuerant & distincta, unum idemque manse-

Gen. 1.
v. 2.

runt:

runt: propterea Deus uno tantum ipsos insignivit nomine, neque alio, quam Adami: & vocavit nomen eorum Adam. Istud est factum; quidnam verò illius erat significatum? S. Paulus inquit: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quicquid inter Adamum & Evam actum est, magnum mysterium fuit: in unione enim matrimonii illius, Deus velut in prototypo delineavit, quod postea verificandum erat in Ecclesia, in desponsatione Christi cum animabus sanctis. Quisnam igitur iste fuit Adam, nisi JESUS, & quænam Eva, nisi Theresia? ante desponsationem hanc divinam Theresia erat Theresia de Jesu; & Theresia & JESUS duo erant supposita, cum duobus nominibus distinctis: sed accepta à Jesu desponsationis manu, nomen Theresiæ perditâ illâ distinctione, *De*, mansit Theresia Jesu. Postmodum dicta Sara, antea vocabatur Saray; imminuitque illi Deus nomen; ut augeret dignitatem. Idem Theresiæ de Jesu evenit. Sustulit illi, *ly, de*, quod Jesum de Theresia distinguebat; & mansit tantum Theresia Jesu. Quia Jesu in Theresiam transformato, & Theresiâ in Jesum; jam nec duo erant nomina, neque duo supposita; sed unum tantum & idem. Ad Evangelium transeamus.

In principio Evangelii de decem Virginibus inquit sacer textus, omnes decem exiisse ad excipiendum sponsum & sponsam: *Exierunt obviam sponso & sponse: Matth. 25. v. 10* & in fine ejusdem Evangelii dicit quinquè prudentes cum sponso ad nuptias intrâsse: *intraverunt cum eo ad nuptias.* Ita ut quando exierunt, sponsum & sponsam exceperint; sed quando intrârunt, dicit tantum, quod cum sponso fuerint ingressæ: *intraverunt cum eo*: Clarum est non decuisse foris manere sponsam. Si igitur Virgines intrando comitatæ sunt utrumque; sicut exeundo exceperunt utrumque: quare ipsis ad excipiendum egressis sponsum, & sponsæ fit mentio; & ad nuptias jam ingressis sponsum solus, & non sponsa nominatur: *intraverunt cum eo ad nuptias*? Præclare S. Hilarius: *Sponso tantum obviam proceditur, jam enim erant ambo unum.* Nullus dubio est locus, quin sponsum simul & sponsa ad nuptias intrârunt; sed idem sponsum, eademque sponsa, qui ante nuptiarum ingressum fuerant duo, jam ingressi tantum unum erant: *jam enim erunt ambo unum.* Et quoniam jam unum, & non duo erant, hinc sponsi tantum, & non sponsæ mentio est facta: *intraverunt cum eo.* Pari planè ratione, nec plus nec minus in desponsatione

divina Jesu cum S. Theresia accidit: junctis necdum manibus Jesu & Theresiæ, discreti erant, & duo, nuptiis verò jam celebratis, jam ambo erant unum tantum: *Iam ambo erunt unum.* Jam non Theresia, & Jesus; sed Jesus tantum: *Intraverunt cum eo.*

Quis nobis vim & veritatem hujus unionis declarabit, nisi illa quæ eandem in se experta est, scilicet S. Theresia? tam individue se cum Jesu sponso suo unitam affirmabat Theresia, ut illud S. Pauli sibi usurpare posset: *Vivo ego jam non ego; vivit verò in me Christus.* O innexionem divinam: Ego non ego! Si es Tu; quomodo non es Tu? sum Ego considerata in Christo: non sum Ego considerata in me. Considerata in Christo, sum Ego; quia Christus vivit in me: & considerata in me, non sum Ego; quia vivo in Christo. Aliâ vice cum Christo loquens, ait illi: Domine, quid mihi est de me, si ne te? nam Ego sine te non sum Ego: & de me, quæ non sum Ego, quid mihi est? ita ut ista duo corda adeò essent transformata, ut reciprocando vitas, unum viveret in altero: & eadē in transformatione sic unita; ut quodlibet desinens esse aliud, unum tantū esset & idem: *ambo unū.*

De anima sancta sponsus inquit divinus, quod cor sibi vulnerasset & surripuisset: quod vulnerasset:

Vulnerasti cor meum: pro ut textus habet Latinus: quod cor sibi abstulisset: *abstulisti mihi cor:* ut inquit textus Hebraicus. Idem Theresiæ cum corde suo accidit. Raptæ in *Cant. 4.* ecstasin, Seraphim cum sagitta *v: 9.* ignita aurea apparuit. Et quid fecit? intortâ in pectus ejus cuspide, cor illi vulneravit: *Vulnerasti cor meum:* sagittamque denuò extrahendo extremitatibus sagittæ cor ipsi sustulit: *abstulisti mihi cor.* Habemus ergo Theresiam sine corde: & sine corde quomodo vivet? sine corde quomodo amabit? imò ad vivendum, amandumque melius sponsus suus ipsi cor abstulit. Cor principium est vitæ: & ubi ambo eadē vivebant vitâ, cor unum superat: hinc illud Christus abstulit. Similiterque ut melius amaret, illud abstulit; ambobus se mutuò non duobus cordibus, sed uno amantibus. Non datur rei hujus exemplum in terra; in cælo verò datur: & quidem perfectissimum. Perfectissimus amor qui est aut esse potest, est ille trium divinarum personarum. Pater amat Filium, Filius amat Patrem, Pater & Filius amant Spiritum sanctum; Spiritus S. amat Patrem & Filium: & cum amantium sint tres, voluntas, quâ se amant, est tantum una: & sicut ibi tres sunt amantes cum una tantum voluntate, ita hic duo sunt amantes cum

cum uno tantum corde. O perfectum, ô divinum, ô felicem amandi modum! æquali amare amore! idem enim cor est, quod amat: & amare securâ & certâ correspondentiâ; idem enim cor correspondet: imò idem amor unitate recipiâ est idem amor & correspondentia simul; non enim amores poterant esse duo, amantibus transformati in unum: & jam erunt ambo unum.

Nonne magnum vobis videtur amoris gratiaq; extremum; nonne magnus vobis videtur iste Christi erga Theresiam favoris excessus? eundem amorem & favorem, eandemque gratiam Christus dignè communicantibus confert. In Evangelio de Sacramento probationem illius habemus. Nam quemadmodum Evangelio de Virginibus probavimus omnia quæ diximus; & probabimus omnia quæ dicturi sumus de Christo respectu S. Theresiæ; pari planè modo Evangelio de Sacramento probabimus, quantumcunque de eodem Christo dicturi sumus respectu nostri, & dignè communicantium.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Primum, de quo Ioan. 6. v. 56. Christus Dominus noster certos nos reddit in hoc Evangelio, est, quod Corpus suum verè sit cibus, & sanguis suus verè sit potus. Ubi singulariter notandum, quod vim

non ponat in eo, quod persuadere velit, esse verè suum corpus, quod nobis sub speciebus panis datur: & verè esse suum sanguinem, quod sub vini speciebus consecratur; sed vim ponit in eo, quod istud corpus & iste sanguis verè nostrum est alimentum. Et quam ob causam? quia universaliter proprium & naturale est omni alimento, in comedentis transire substantiam: & sicut Christus in hoc Sacramento realiter & personaliter præsens est, & non in aliis; hinc etiâ in eo tantum se nobis in formam modumq; alimenti voluit communicare: ut sic quoq; institutionis finem intelligeremus, qui non fuit, ut suam nobis tantum gratiam communicaret, sicut in Sacramento aliis: sed etiam, ut se nobis, nosq; sibi reciprocè uniret. Id ipsum Dominus declaravit statim subiungens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, Ioan. 6. in me manet & ego in illo. v. 57.* Scitisne quare corpus meum, verum cibus, & sanguinem meum verum potum appellem? quia quemadmodum alimentum in substantiam aliti convertitur; sic ego me in vos, & vos in me transformare volo: ita ut vos me manducando, in me maneatis, & Ego manducatus in vobis maneam: *in me manet, & ego in eo.* Quia verò in hac unione & transformatione, ex duobus unum

tantum fieri oportet ; Quisnam unus iste erit? vos non eritis, sed Ego ero: inquit Christus. Et S. Augustinus textum continuat ex ore Christi, hoc modo: *Nectum me mutabis in te, sicut cibum carnis tue; sed tu mutaberis in me.* Ita ut, sicut in desponsatione Christi cum Theresia, ex duobus, quales erant, in unum transierunt, & transitu seu transformatione jam factâ, unum illud non erat principaliter Theresia, sed Christus vivens in illa: *Vivit verò in me Christus*; ita in transformatione Sacramenti, dignè communicans tali modo unitur identificaturque cum Christo, ut Christus vivat in illo.

Gal. 2.
v. 20.

Ipsam Evangelium id affirmat; eodemque personarum sanctissimæ Trinitatis exemplo, quo unionem seu unionem cordis Christi cum S. Theresia declaravi: *Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Id est, sicut ego vivo per vitam mei Patris, qui me misit in mundum: ita qui me dignè sumit, non per suam, sed per meam vitam vivit. Casus grandis! quod incarnata sapientia, exemplo quoque dicta sua declarare volens, nullum adæquatam magis & proprium, quàm illud unitatis vitæque reciprocae, inter se & æternum suum Patrem

Joan. 6.
v. 58.

invenerit: *Vivit ergò per Patrem* [commentatur S. Hilarius] *& quomodo per Patrem vivit; eodem S. Hilario modo nos per carnem ejus vivimus.* Sicuti inter Patrem & Filium, quâ Deus, una tantum est vita, quia Pater vivit in Filio, & Filius in Patre, & alter alterius vitâ vivit; sic inter Christum, & communicantem licet sint duo, est & esse debet vita tantum una; nec alia quàm ipsius Christi: *Et ipse vivet propter me.* Proinde videant nunc communicantes, num vita, quâ vivunt sua sit an Christi; & inde ex effectibus cognoscent, num debitè an indebitè communicent.

§. III.

SECUNDA gratia, sive favor, & magis adhuc extraordinarius, quem sancta Theresia à divino suo sponso recepit, fuit, quod inter reliqua amoris extrema, hæc illi dixerit verba: Theresia, si cælum non creâsem, amore tantum tui illud crearem. De nullo Sanctorum alio similis legitur favor & gratia. Gessit se Christus erga S. Theresiam, sicut Sanctus Augustinus erga Deum, ad exaggerandum suum amorem. Siego essem Deus, & tu non [inquit Augustinus] ego desinerem esse Deus, ut tu esses Deus. Grandem excessum habet hic amor, qui ad se decla-

S. Aug.

declarandum suppositiones impossibiles fingit. Sed illas fecit cor, quamvis tam intelligens, humanum. Verum Christus omnipotens, quita singularibus & exquisitis amorem suum Theresiæ manifestârat argumentis, conditionatos adinveniat casus, jamque factum supponat, quasi non esset; & quod jam esse non poterat, quasi possibile foret: ad sic declarandum amoris sui magnitudinem? Christi sapientia omnipotentia ipsius, & omnipotentia ipsius, ejusdem Sapientia æqualis est; & ejusdem Christi amor Theresiæ significet, quod plus sciat desiderare, quam possit præstare; nec dicat, quod pro illa faciet, sed quod pro illa faceret. Considerans nunc casum istum, quem supponit Christus, & votum, quod Sancta Theresia fecit, intelligo, quod Christus se invenerit victum, & quod ab hoc sese expedire non possit, nisi hac suppositione. Emissum à S. Theresia votum, fuit, semper facere quod optimum esset: & quoniam optimum, quod Deus facere potest, est cœlum, & beatitudo quæ jam facta erant, dixit, quod si cœlum nondum fecisset, amore tantum Theresiæ illud facturus esset. Si amor Theresiæ voto se obstringit ad faciendum pro me semper, quod est optimum, quo pacto

amorem hunc compensare possum, nisi similiter pro Theresia optimum faciendo? verum, nunquid hoc optimum jam est factum? notum sit ergo Theresiæ de me, quod si cœlum non fecissem, ejus solum amore id facerem. Cum verò Christus omnium amore prædestinatorum cœlum fecit, solius Theresiæ amor tantum in conceptu æstimationeque Christi valere videtur, quantum omnium prædestinatorum amor simul sumptus:

Ex notabilioribus S. Pauli scriptis, fuit istud: *Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* S. Paulus peccatorum non fuit primus ordine seu antiquitate; nam iste fuit Adam: neque primus fuit peccatorum magnitudine aut multitudine; siquidem alij majores fuere peccatores: & ipse eodem loco per ignorantiam se peccasse fateatur: *Quia ignorans feci.* Unde *Ibidem* ergò S. Paulus, se primum maximumque peccatorem infert: *Quorum primus ego sum?* Verbis antecedentibus illationis hujus ratio continetur: *Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere:* Idemque Iesus etiam ad salvandum me solum de cœlo venit: in judicio igitur æstimationeque Christi, tanti ponderis fuerunt mea, quam mundi totius peccata. Eodem

Fodem ego modo infero. Sicut S. Paulus ad exaggerandam peccatorum suorum gravitatem, consideravit Deum tantum fecisse pro se, quod pro toto fecerat mundo: sic Christus ad exaggerandam amoris sui magnitudinem, dixit; se facturum fuisse pro Theresia hoc, quod pro omnibus fecerat prædestinatis. Et quemadmodum Christus amore tantum Pauli descendit de cælo, sicut totius mundi descendebat amore: sic Christus amore tantum Theresiæ crearet cælum, si omnium prædestinatorum amore illud non creâsset. O amoris æstus! ô exaggerationis excessum! quod in Christi non adulantis, seu palantis iudicio, tanti sit ponderis solius Theresiæ, quanti omnium amor! Evangelium repetamus.

Simile est regnum cælorum decem Virginibus, quarum quinque erant prudentes, quinque fatuæ, inquit Christus, in hac parabola. Et cum sit parabola, non exiguam difficultatem numeri huius facit æqualitas. Author inveniens seu adornans parabolam, sicuti eam disponendi, historicèque describendi convenienter suæ intentioni, libertate gaudet: sic quoque in terminis eam probabilibus, & verisimilibus & communiter fieri solitis deducere tenetur. Hoc

supposito non oportuisse videtur tot esse prudentes, quot fatuæ. Mundus non foret tam fatuus, neque tam malè gubernaretur, si de singulis decem mulieribus, decima prudentiæ solveretur. Decem isti leprosi, quos Christus sanavit, erant viri; quia verò unus tantum gratias acturus venit, ubi novem alij essent interrogavit: *Et novem ubi sunt?* Luc. 17 v. 17. Enim verò, si in decem viris novem inveniuntur ingrati, quomodo non erit verisimilius, quod in decem mulieribus novem invenirentur fatuæ? non est dubium quin humanæ conformiter conditioni numerus hic magis fuerit proprius, intentionique Christi congruentior, quæ erat damnandorum considerare frequentiam. Curigitur Magister divinus in hac parabola non novem Virgines fatuas & unam prudentem introducit? quia sicut fatuæ exclusæ animas significant damnandas; sic prudentes intromissæ animas designant salvandas, & cælum ingressuras. Casu quo verò una tantum prudens intromissa fuisset; nec erat, nec vero simile esse poterat, Christum pro una tantum anima cælum fuisse creaturum. Idcirco historiam minùs reddendo verisimilem, ut significatum verosimilius fieret, non unam tantum in ea introduxit prudentem

Matth. v. 25. 2. dentem, sed multas : *Et quinque prudentes.* Verum, quamvis improbabile videatur juxta mentem parabolæ, quod Christus pro una tantum anima crearet cælum: talis Theresiæ erat anima, tamque excessivus Domini in eam amor; ut casu quo, & supposito, quod cælum non creâsset, verissimum & infallibile esset, quod solum amore ipsius illud crearet. Porro si eandem amoris Christi figuram desideratis videre depictam, ad Apocalypsin transeamus.

S. Joannes mysteriosam illam adeò famosam vidit mulierem, stellis coronatam, sole vestitam, lunamque supplantantem. Et juxta S. Bonaventuræ, Ruperti, Victorini, Hugonis, Alberti Magni, aliorumque expositionem, qui per hanc mulierem animam à Deo desuper illuminatam, cœlestibusque virtutibus exornatam intelligunt; cuinam, quæso, animæ ratione justiore accommodari potest prodigiosa ista & admirabilis figura, quàm S. Theresiæ, in cujus sublimi & elevato Spiritu, liberalitas divina dotes prærogativasque perfectionis deposuit, prout in vita ipsius leguntur; & tot ardentissimæ lucis splendores, sicut in scriptis ejus cum admiratione percipiuntur? S. Franciscus Borgia cum sit unus ex spiritus S.

Paris III.

Theresiæ examineribus, primum tale de ea testimonium dedit: quod esset mulier magna. Dico igitur Sanctam Theresiam illam fuisse mulierem magnam, quam Sanctus Joannes in Apocalypsi describit; quod eâdem visione probo.

Textus ait, mulierem istam filium concepisse sexûs animique masculini, qui mundum virgâ ferreâ regeret, & in cælum raperetur: partum hujus filij magnis illi constituisse doloribus & ærumnis: exiisse illi obviam multis capitibus coronatis draconem, cum devoraturum. Prophetica Carmelitanæ historiæ Author inquit, istum filium futurum Eliam Prophetam in fine mundi. Et ego diversâ valde consideratione, & expositione, etiam in hoc filio Eliam agnosco; sed non quod erit aut futurus sit; sed quod jam fuerit; & non tanquam filium universalis Ecclesiæ; sed tanquam partum singularem Sanctæ Theresiæ. Agedum audite. Eliam & sexus & animi fuisse masculini: *Peperit Filium* *Apoc. 12. v. 5.* *masculum:* Ex cordato cum omnibus seu parvis seu magnis agendi modo, & vel maximè ex animi, contra magnos constantia, plus satis innotuit. Num virgâ ferreâ rexit Gentes, loquatur Rex

Ddd

Achab

Achab, Regina Jezabel, Rex Ochozias, & quadringenti & quinquaginta Pseudoprophetae Baal, quos uno decollavit die: testentur idem quinquagenarii duo, cum suis singuli quinquaginta militibus Duces, quos ignis de cœlo consumpsit. Attestetur idipsum clausum ab eo tribus annis sine pluvia, quasi æneum cœlum. Confirmet denique ipse raptus in cœlum; *Et raptus est ad Deum, & ad thronum.* Sic illum subito rapi, suisque oculis eripi, Discipulus suus Elisæus vidit. In monte Carmelo Elias tam rigidam Religionem fundaverat, ut suo rigore Fundatorem referret. Occingenti ante Christum transierunt anni: & post incarnatum Christum plures quàm mille quingenti, quorum labente spatio, vel tempus, vel ejusce vicissitudines, vel observantiam dissolverant, vel primitivi illius instituti rigorem relaxarant; quando Theresia duplici ejusdem Eliæ spiritu induta, eundem intra se concepit, non ut excitaretur, quia mortuus non erat; sed ut nasceretur: & non solum in mulieribus, qualis ipsa erat: verum etiam in viris. Mundus conatum hunc & molimen impossibilia judicando, dicebat cum Nicodemo, Eliam jam annis magis esse gravem, quàm ut in utero matris suæ revertendo re-

nasceretur? *Quomodo potest homo nasci cum sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?* Verum sancta Mater (quæ ex tunc talis esse cœpit) quemadmodum secundò conceperat Eliam, sic illum secundò peperit, mundo monstravit incredulo feliciter renatum: *Peperit filium masculum.* Ioan. 3. v. 4.

Et quantis illi doloribus prodigiosus ille partus, ejusque novitas constiterit, altis exprimit verbis ipse textus: *Clamabat parturiens, & cruciabatur ut pareret.* Apoc. 12 v. 2. Quot labores, quot contradictiones, quot persecutiones, quot obmurmurationes, quot infidelitates, & falsa testimonia, sublimis ille & constans devoravit spiritus? Omnium motor existerat draco infernalis, magnâ textus proprietate, multis capitibus iisque coronatis adjutus: vix enim fuit corona, non solum profana, sed & sacra (immò multæ etiam Religiosæ & Regulares) quæ non fortiter oppugnet, & gloriosum hunc partum adoriri & opprimere curaret. Vicit tandem Theresia, & ad discretionem novi primique instituti exalceavit se instar Eliæ; & hoc pacto apparuit, si benè advertistis, in eadem figura cœlesti quam repræsentabat. S. Theresiæ calcei erant de juncis, prout cœlitus inventum; tali-

Ibidem

taliter excalceant pedes , ne quid illis pulveris terreni adhærescat : est certa mediæ calcei species , non ad calceandos & tegendos pedes ; sed ut ipsis calcentur pedibus. Ad hoc mulieri deserviebat Luna , quam S. Joannes vidit. Communiter dicimus (ut superius innui) Lunâ fuisse calceatam , & non bene dicimus. Si fuisset lunâ calceata , oportuisset pedes lunâ fuisse copertos , verûm illa pedes non habuit lunâ opertos , sed lunam sub pedibus : *Et luna sub pedibus eius.* Sic luna junctos S. Theresiæ calceos repræsentabat , & sic illa excalceata apparuit in cœlo , non jam velut filia , qualis fuerat , sed velut nova Eliæ primitivi Mater : Mater & filia proprii sui Parentis , tanquam Virginum Virgo.

Probato igitur omnibus textûs proprietatibus , quænam mysteriosa esset mulier à S. Joanne visa. Quod modò confidero , notandumque est singulariter , est , quod Mulier eadem totum occupabat & implebat cœlum , & omnes cœlos. Pedibus stabat in cœlo lunæ , quod est primum : Corpore occupabat cœlum solis , quod est quartum : Capite contingebat cœlum stellatum , quod est octavum. Tam ergo Gigantæa erat staturâ , ut à primo usque ad ultimum , totum occuparet cœlum. Si igitur cujus-

libet cœli magnitudo adeò est immensa , & illa cœlorum omnium tam incomparabiliter major ; quomodo possibile est , quod una tantum mulier illam occuparet totam ? Quia mulier illa , ut vidimus , erat S. Theresia , & Theresia in se ipsa , & æstimatione Christi est tanta , ut illa sola totum cœlum adæquet. Eam ob rem non jam possibili , sed certa suppositione asserit ; quod si cœlum non creâisset , propter ipsam solam illud creaturus foret. Hoc si minus ita se habet , ipsum cœlum empyreum intremus , de quo propriè magis Christus loquebatur , & videbimus , quod si in cœlo hoc exteriori visibili , S. Theresia omnia loca suâ occupabat figurâ : in cœlo interiore invisibili eadem personali suâ occupet præsentia. Humana natura beatificata in cœlo , septem habet loca : Patriarcharum , Prophetarum , Apostolorum , Doctorum , Martyrum , Confessorum , & Virginum : & in omnibus eminentem habet sedem S. Theresia. In loco Virginum , propter puritatem ; in loco Confessorum , propter pœnitentiam ; in loco Martyrum , propter desiderium ; in loco Doctorum , propter scripta sua admiranda ; in loco Apostolorum , propter ardentissimum suum fidei propagandæ zelum ; in loco Prophetarum ,

propter altissima visionum, revelationum, & prophetiarum suarum arcana: in loco denique Patriarcharum, cum esset mulier, velut gloriosissima Mater, tamque illustris Religionis fundatrix, Religionumque lumen & splendor. Enim verò, si Christus in cœlo visibili, etiamque in cœlo invisibili, totum Theresiæ dedit cœlum, pensate an non pro sola illa id crearet, nisi jam creâisset. Et cum cœlum pro omnibus prædestinatis, id est, pro omnibus, qui fuerunt, sunt aut erunt beati, sit creatum; vos judicate, utrum, prout dixi, tanti ponderis in æstimatione Christi solus fuerit amor Theresiæ, quanti amor omnium.

Grandis favor, ingens gratia, dicitis omnes: cum non sit exaggeratio, sed infallibilis veritas ex ore Christi! sciat itaque quilibet nostrum, quod eundem istum favorem, eandem istam gratiam in Sacramento cuilibet communicanti exhibeat. Si Christus faceret pro Theresia, quod pro omnibus fecit prædestinatis: in Sacramento non solum faceret, sed facit pro quolibet communicantium, hoc quod fecit pro omnibus. Cum enim in Sacramento se totum dat omnibus, æqualiter se totum dat singulis. Verum est, Sacramentum factum

esse pro omnibus; sed tali modo omnibus, quasi factum esset tantum uni. Habemus illud in Evangelio, nec in una ejus tantum parte, sed in toto: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Notate, non dicit: qui manducant: sed *Qui manducat.* Pergit & prosequitur Christus: *Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem; & qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Iterum notate, quod non dicit illi, sed ille: *Et qui manducat.* Denique Sacramentum cum Manna comparat, dicens, quod Patres eorum, quibuscum loquebatur, comederint Manna, & mortui sint: *Patres vestri manducaverunt Manna, & mortui sunt.* Hic per bonam consequentiam, & ad oppositum magis declarandum dicere debuisse videtur, quod corpus suum manducantes victuri essent in æternum: verum hic quoque non in plurali, Illi; sed in singulari, Ille, dixit: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quamobrem igitur semper non illi, sed ille, dicit? quare in singulari semper, & non in plurali loquitur? & cum Sacramentum institutum sit pro omnibus, cur non de multis, sed uno tantum asserit? porro pro majore admiratione notate,

Ioan. 6.

v. 57.

Ibidem

v. 58.

in omnibus sententiis istis, Christum semper phrasim mutasse: primò enim dixit, *Qui manducat meam carnem*: secundò: *Qui manducat me*. Tertiò, *qui manducat hunc panem*. Si igitur de Sacramento, quod est caro Christi, & Christus totus, sub speciebus panis, loquens semper variavit phrasin; de communicantibus loquens, quare nunquam variavit aut multiplicavit numerum, imò perstitit & perseveravit semper in singulari: qui manducat; qui manducat; qui manducat; qui manducat? ratio hujus est; quia licèt amor Christi Sacramentum instituit universaliter pro omnibus, tali modo abstraxit, nosq; ut abstraheremus ab hac universalitate voluit; ac si reverà, non pro multis, sed pro uno tantum singularitèr institutum esset. Et sic est; Christus enim in Sacramento totum se dans omnibus, & totum cuilibet; tali modo, taliq; amore se totum dat uni, quasi tantum amaret, tantique faceret unum, quantum amaret, quantivè faceret omnes.

Sanctum Salvianum vivaciter magis & profundè hanc singularitatem expendentem auscultate: *Sicut totum ei debent universi, sic totum singuli, quod tantum acciperunt singuli, quantum universi*. Id est, in Sacramento tantum Christo debent omnes, quan-

tum quilibet; tantum enim accipit quilibet, quantum omnes. Et quid hinc sequitur? considerationis nunc profunditas innotescit: *Vbi enim hoc unus accipit, quod universi, & si par est mensura, major est invidia*. Id est, nam quando unus tantum accipit, quantum omnes, licèt mensura sit æqualis, invidia est major. Multos quidem super hac clausula commentantes, multorumq; sensus & opiniones super hoc Salviani ænigmate legi, sed nullam quæ satisfaciat. Nam ut locum inveniat invidia, inæqualitatem esse oportet; ubi verò dati æqualis est mensura, quomodo potest esse invidia? in Mannæ distributione nemo invidebat; mensura enim, Gomer appellata, tam plena dispensabatur uni, quàm alteri. Si ergò hic quoque æqualis est mensura, *Par mensura*: quomodo major invidia esse potest? *Major invidia est?* Quia in manna tantum accipiebat unus, quantum alius; sed non tantum unus, quantum omnes: verùm in Sacramento, quia tantum accipit unus, quantum omnes, invidiæ; & quidem invidiæ magnæ locus esse potest: non propter inæqualitatem Sacramenti, ubi non est; sed propter numeri inæqua-

Idem.

litem, quæ est maxima, quæ dari potest. Quando unus tantum accipit, quantum omnes, quomodo illi uni, non invidebunt omnes? Quod si in cœlo locus esset invidiæ, ibique sciretur, quod cœlum omnium Beatorum amore factum, Christus solius Theresiæ amore esset facturum, nunquid sufficiens foret invidiæ occasio, ista tanta differentia? eadem res est in Sacramento. Imò dico, quod sicut ex parte omnium unius respectu potest esse invidia; sic ex parte unius respectu omnium, poterit esse superbia. Deus tantum faciat pro me, quantum pro omnibus! ille me suâ regat manu: ne tantus me favor in superbiam erigat. Hic, & in hoc veri honoris puncto, superbiam nostram elucescere optarem: illa verò tam vana est & vilis, ut cum Deus sua nos æstimatione adæquet omnibus, idem ille Deus æstimatione nostra postponatur & minoris fiat omnibus.

§. IV.

Tertia gratia seu favor, & valde singularis, quo Christus suum S. Theresiæ declaravit amorem, fuit iste. S. Theresia tam familiariter loquebatur cum Christo, prout novimus. Et vice quâdam familiariter conversata, de præsentibus transiens ad futurum S. Theresia

illi dixit: ingens fuit amor, Domine, quo divina tua Majestas Magdalenam dilexit. Sub hisce verbis secunda quædam intentio haberi posset, nisi Theresia ea protulisset. Una ex majoribus amoris divini prærogativis, est, esse amorem sine zelotypia. Amans Deum, illum ab omnibus amari, omnesque vicissim ab ipso amari desiderat, ideoque amor est. Amor humanus [cui falsò id nomen tribuimus] nec societatem in amando admittit, nec quempiam plus se amari patitur, ideoque est amor proprius, vel propriè magis invidia. Locuta igitur est Theresia, non se comparando Magdalenæ: sed quasi secretum illud sui cordis ex Christo indagatura: responditque illi Christus hoc modo. Theresia, ego amavi Magdalenam agens in terra, te verò amo existens jam in cœlo. Ita ut amorem distinxerit per locum; excellentiæque unius per meliorem alterius.

Si Christus esset sicut cæteri hominum, facillimè responsum hoc intellerem. Is amoris est status & conditio, ut cum cordis sit affectus, magis à locis, quàm voluntatibus dependeat: proinde longè est excellentius, amare in cœlo, quàm in terra. Prosperitates nullo prorsus amore sunt dignæ, nec major

major est amoris inimicus, quàm felicitas. Prædicatores olim istud exemplo probabant Josephi, in ingratitude Pharaonis Pincernæ: hodieum verò veritates hæ sic probantur experientiis, ut nec fide, nec scripturis adhuc opus sit. Certum est, amorem, fortunæ subiacere imperio: si est adversa, nemo vos amat: si est prospera, vos neminem amatis. Hoc in tantum vero consonat, ut velut novum quid & singulare S. Paulus de Christo asserat: *Qui descendit, ipse est & qui ascendit.* Id est, Christus qui ascendit in cælum, est idem qui descendit in terram. Alij quippe homines quando ascendant, communiter sunt iidem; quando descendunt sunt alij: hinc tot allaborant ut eos descendere faciant. Si igitur Christus in cælo, & in terra semper est idem, quo pacto rationem differentiarum seu gloriæ non aliam assignat, quàm quod Magdalenam amaverit adhuc agens in terra: Theresiam verò jam existens in cælo? ratio est; quia licet in Christo mutatio loci non facit differentiam in voluntate; melioritas statûs magnam addit qualitatem amoris. In ipsa illud Magdalena habemus.

Christo à Phariseo invitato, domum ejus Magdalena fuit ingressa ad pedes Christi prostrata, consue-

to tum temporis more, pretiosissimis illos unguentis unxit, copiosis lachrymis irrigatos, suis terfuit capillis, delectans eos, & delectata ex ipsis; donec doloris amorisque sui sitim restingueret. Aliâ subsequente vice, paucisque ante mortem suam diebus, Christo in Bethania, in domo Simonis discumbenti Magdalena similia exhibuit oblectamenta, majoris tamen confidentiæ & familiaritatis cum instantiis; non enim unguenta ex pretiosissimis speciebus confecta super pedes, sed super caput effudit: *Super caput ipsius recumbentis.* Et utroque casu, tantum abfuit ut Christus Magdalenam à se repelleret, vel illud obsequij genus tanquam à modestia suæ familiaritatis alienum reprehenderet, ut illam laudando publicè defenderit: primâ vice contra temerarium Pharisei judicium: secundâ contra murmuraciones indebitas Discipulorum. Quibus omnibus ita se habentibus, resurgens idem Dominus, resurrectionis diluculo eidem apparuit Magdalenæ; hæc à sua respirare tristitia, suas exhilarare lachrymas, sua consolari desideria gestiens, vitamque suam resuscitatura, prostrata pedes amplexari parat sacros, unde eam ipsius anima acceperat: & ecce novitate reprehensioneque inopinatâ

Matth.
26. v. 7.

Ephes. 4.
v. 10.

Joan. 20
v. 17.

opinatâ à Christo repellitur con-
tingere verita: *noli me tangere*. Re-
pulsæ hujus ratio data (quam mox
considerabimus) non tollit, sed
dubium auget. Si Christus ante
mortem suam, in qua Magdalena
tam constanter ipsi astitit, admit-
tebat grataque sibi ostendebat ip-
sius servitia; quo pacto post resur-
rectionem eadem refutat, imò ip-
sam à se repellit; num fortassis mi-
nus nunc Magdalena merebatur?
clarum est quod non; immò multò
plùs; amorem enim vitæ, cum
mortuo solitum finire, & cum se-
pulto sepeliri, vivus, mortuus, &
sepultus, & quod plus est, jam jam
expiraturus Christus in ea con-
stantem semper fuerat expertus.
Si igitur amor erat idem; excellen-
tiæ clariores, meritumque majus;
quare Christus illi gratiam ante
mortem concessam, post resurre-
ctionem negat? quia ante mortem,
inquit S. Joannes Chrysostomus,
Christus erat mortalis & passibilis;
post resurrectionem jam erat im-
mortalis & gloriosus: cùmque no-
vus hic status adeò esset differens,
etiam eâ differentiâ tractari vole-
bat. Primus status erat ille terre-
stris quo ad serviendum venit; se-
cundus status erat cœlestis, quo ad
regnandum abiturus erat: proinde
tractabat Magdalenam, vicissim-
que ab ea tractari volebat non eâ

S. Ioan.
Chry-
sost.

familiaritate quâ conversatus fu-
erat in terra; sed pro majestate,
quâ regnaturus abibat in cœlum.
Christus ipse rationem hanc Mag-
dalenæ dedit.

Christus Magdalenæ dicens :
Noli me tangere, adjunxit: *nondum* ^{*ibidem*}
enim ascendi ad Patrem meum: va- ^{v. 18.}
de autem ad fratres meos, & dic eis:
ascendo ad Patrem meum, & Pa-
trẽ vestrũ. q. d. quamvis me
adhuc in terra vides, & in cœlum
nondum ascendi; nihilominus tibi
dico, noli me tangere; deinceps
enim me tractabis, quasi jam in
cœlo fuisset, & non in terra. Et
vade dictum Fratribus meis, me
ascendere ad Patrem: *dic eis: ascen-*
do ad Patrem meum. Notabile nun-
cium tali die! dies erat Resurre-
ctionis, & nuncium est Ascensio-
nis: nuncium esse debuisse videtur:
dicito Discipulis meis, quod re-
surrexi, quod tibi apparui, quod
me vidisti, quod vivo: sed ad cœ-
lum abeo; *ascendo ad Patrem!* &
non quod abiturus sim, sed quod
jam ascendo: *Ascendo?* Ita planè.
Ut intelligerent Apostoli, status
novitatem, ad quem resurrexerat,
ejusdem differentiam à præterito:
quodque jam non agendum esset
tanquam cum socio in terra, sed
tanquam cum Domino in cœlo.
Quodque nunciari jussit Aposto-
lis, erat idem, quod Magdalenæ
respon-

responderat; ut ex nuncio quod deferebat, rationem factæ sibi prohibitionis cognosceret: quod etiam hoc modo intellexit. Christus iterum Magdalenæ aliisque Mariis eodem die apparuit. Et *Math. hæc quid fecerunt? Tenuerunt pedes eius & adoraverunt eum.* Si igitur Christus ista secunda admisit obsequia, quæ cum cæteris Magdalena exhibebat, quare prima ejusdem refutavit? quia prima amoris tantum & familiaritatis erant: secunda honoris tantum reverentiæ: illa erant amplius, hæc adorationis: *Et adoraverunt eum.* Tanta jam erat Majestas Christi, qui jam tractabatur, tantâq; se veneratione voluit tractari: non quod jam non amplius esset idem; sed quia status ipsius jam non erat terrestris sed cælestis. Proinde si ad repudiandos Magdalenæ affectus, sine solitis favoris gratiæque argumentis, dicere suffecit, quod jam ad Patrem ascenderet: pensate utrum distinxerit, valdeq; exaggeraverit amoris sui excellentiam, ex statu sui differentia, cum amando Magdalenam, & amando Theresiam; de Magdalena dicit, quod eam amaverit in terra existens; & Theresiæ, quod ipsam amet agens in cælo. Jam tertio repetatur Evangelium.

Pars III.

Virgines fatuæ, paucis illis horis, quibus præstolatae sunt Sponsi adventum, non sunt infatuatae. Extra dubium est, sufficientia non defuisse motiva, ad evertendum illis judicium. Videbant enim lampades sibi in occasione maximæ solemnitatis extinctas; nec socias experiebantur conceptæ de se opinioni respondentes, de quarum amicitia majorem sibi humanitatem promiserant. Verum ante hæc omnia, necdum ad nuptiarum apparatus admissas, præviè jam tum fatuas illas fuisse Evangelium insinuat: *Quinque autem ex eis erant fatuæ.* Si igitur Sponsus Christus, non obstante defectus illius notitiæ, ad primum nuptiarum actum illas admisit, quare ab ultimo excludit? quia primo in actu adhuc agebat in terra, quo Sponsam quæsiturus advenit; in ultimo jam erat in cælo, quo illam sustulit: & quoniam status Christi in cælo adeò transcendit illum, quem habuit in terra; in terra, ubi omnia sunt imperfecta, cum prudentibus admisit & fatuas: In cælum verò, quod est patria & regio perfectionis, non nisi prudentes admisit. Quod verò de prudentibus ad fatuas, Christus tantam faciat differentiam, Ee

quanta

quanta cœlum inter & terram intervenit reprehensione vacat: verùm de prudente ad prudentem, & inter duas prudentes, quales erant Magdalena & Theresia, amor ejus discernat, amando unam quando erat in terra, & alteram quando jam est in cœlo? immò verò, patientiam pro nunc Magdalenam habeat; amor enim plus respondere non poterit in favorem Theresiæ.

Pro clariore hujus differentiæ, declaratæve hujus prærogativæ & gloriæ intelligentia, considerare oportet, quomodo Christus est in cœlo, & quocum. Status quem Christus habet in cœlo, tam diversus est ab eo, quem habuit in terra, ut illuc abiturus suis Discipulis dixerit: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.* q. d. Vos qui in me creditis non solum mirabilia patrabitis opera quæ ego nunc patro, sed majora. Et quare? *quia ego ad Patrem vado:* id est, quia ego ad cœlum abeo. Ergo quia Christus abit ad cœlum, idcirco Discipuli sui majora patrabunt miracula quàm ipse Christus patrabat adhuc agens in terra? Christo adhuc degente in terra, etiam Discipuli ejus operabantur mirabilia, minora tamen quàm ipse Christus faciebat, &

quædam operari non poterant: Quænam igitur est ratio? quod post ascensionem in cœlum, non solum eadem facient miracula quæ fecit Christus, sed majora? quia sic supremo dignissimoque statui quem Christus habiturus erat in cœlo, congruebat. Magnificentia majestasque dominorum, ex potestate & autoritate Ministrorum cognoscitur. Porro tanta est differentia status, quem habiturus sum in cœlo (inquit Christus) ab illo quem habebam in terra, ut vos, omnesque illi, qui mihi tunc serviebant, non solum ea facturi sint, quæ ego feci, sed opera multò majora. Si illi mecum collati in terra, me videbuntur excedere: Ego mihi comparatus in cœlo, quid futurus sim, quis imaginando assequetur? & si tanta est differentia, quam Christus habet de statu ad statum, itemque de se ipso ad seipsum, tantum quia in cœlo est: *quia ad Patrem vado.* Etiam pensate, quantum amor unus accrescat super alterum ex hac circumstantia; quantòque plus fuerit, Theresiam amari à Christo existente in cœlo, quàm Magdalenam amari à commorante adhuc in terra!

Verùm enim verò non sufficit tantum nosse, quomodo Christus est in cœlo, necesse est etiam considerare quocum est. Christus in cœlo

Joann.
14. v. 12

cœlo ab omnibus adamat^{ur} & statur Beatis. Quinam verò hi sunt Beati, quæve eorundem gloria? Nemo nostrum hoc assequi præsumere posset, nisi ipse Christus hoc declarasset. In solemni illo, de S. Joanne Baptista panegyrico duo notabilia dicit Christus: primum, Baptistam inter natos esse majorem: secundum, minorem in regno cœlorum, eodem Baptista esse majorem: *Amen dico vobis, non*

Matth. 11. v. 11. surrexit inter natos mulierum maior Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cœlorum, maior est illo. Ubi Baptista jam cœlum fuerit ingressus pluribus ibidem major erit: verum quousque versabitur in terra minimus in regno cœlorum major est ipso. Et quare? quia illi in cœlo Deum vident [inquit S. Hieronymus] Baptista illum necdum videt. Illi in cœlo amant per visionem; Baptista amat per fidem: illi in cœlo jam victores, sunt coronati; Baptista adhuc habet quod vincat, & actualiter pugnat: *aliud est coronam victoria possidere, aliud adhuc in acie pugnare:* Et quod Christus adhuc agens in terra, ubi inter natos major, minor est minimo in regno cœlorum, valdè Mariam Magdalenam amavit, non tam fuit excellens: verum quod jam existens in cœlo, ubi minor istius regni, major est

maximo inter natos in terra, in tantum amavit Theresiam, hoc fuit differens illud, quod Christus ipse consideravit, qui solus hoc ipsum penetravit. Magdalenam tanquam sic amantem & amatam, Christus in cœlum elevari jussit, ut musicam Angelicam audiret: & Theresiam degentem in terra, usque adeò adamavit Christus, ut in cœlo jam agens, musicâ Angelicâ derelictâ descenderit in terram ad conversandū cum Theresia. Christus igitur ex status sui, ex loci, societatisq; suæ differentia amorem suum exaggerando dicat quod amaverit Magdalenam, & amet Theresiam? sic est: sed Magdalenam, quando adhuc versabatur in terra: Theresiam, jam degens in cœlo.

Enim verò si hæc amoris circumstantia, tantum auget ejus excellentiam, quantum cœlum distat à terra; non minore, sed eadem omninò Christus nobiscum utitur, nosque fruimur in divinissimo Sacramento. Ipsum Evangelium illud dicit: *Hic est Panis, qui de cœlo descendit.* Proferens hæc verba

Joann. 6. v. 59

Christus necdum ipse cœlum conscenderat, neque Corporis sui Sacramentum sub speciebus panis instituerat. Si igitur nondum erat panis, neque in cœlum ascenderat, quomodo illud vocat panem de

cœlo descendente[m], *Qui de cœlo descendit?* Verissimum est, Sacramentum quod à pane esse incepit in cœna, non fuisse, neque descendisse de cœlo, nisi à die Ascensionis & deinceps; Corpus quippe Christi quod est substantia Sacramenti, nunquam fuit in cœlo, nisi post memoratum jam diem: nihilò seciùs Christus panem illud appellavit de cœlo, antequam esset de cœlo; quia etenim exaggerare volebat, quantum nobis daret, circumstantiam anticipavit: ut excellentia magis elucesceret. Futurum illud asseruit, quando nondum erat: valde etenim substantiam ejus augebat quod erat, circumstantia futuri. Futurus erat panis, qui amore nostri descendit de cœlo: *Pan- nis, qui de cœlo descendit*: & sic quemadmodum idem Christus amorem, quo diligebat Theresiam, prætulit amoris quo dilexerat Magdalenam, per differentiam amantis in cœlo, & amantis in terra; sic in Sacramento valde considerat non tantum substantiam dati, quantum circumstantiam loci unde descendit. Quod Christus ad manducandum se tradat, quamvis hoc sit *Non plus ultra* amoris: attamen in cœlo jam existentem se dare, & ad dandum descendere, longè est excellentius, quàm si fuisset in terra.

Hinc sequitur, plus nos debere,

obligatosque esse Christo, propter Sacramenti continuationem, quàm ejusdem institutionem: potius propter modum, quo nunc se dat nobis, quàm quo in principio se suis dedit Apostolis: in principio enim se dedit adhuc mortalis & passibilis; modò se dat immortalis & gloriosus: in principio se dedit, adhuc agens in terra, modò se dat jam existens in cœlo. Sic illud intellexit admirabundus intelligendi scientiâ præditus, quamvis eodem fruendi felicitate privatus, scilicet David: *Panem cœli dedit eis, Panem Angelorum manducavit homo*. Tria hîc certa asserente Prophetâ, unum dubio subesse videtur: Sacramentum esse panem de cœlo, dari in terra, manducari ab hominibus, omnia sunt certa: verùm quod iste panis, sit panis Angelorum, quomodo, quoque titulo? vel esset panis Angelorum, si Angeli eum manducarent, sed hi illum non manducant: vel esset panis Angelorum, si illum ipsi conficerent, & consecrarent: verùm ista potestas solorum est Sacerdotum. Quare igitur Prophetâ illum panem nuncupat Angelorum? quia res propriè non sunt fruendis, sed merentis. Si panis cœlestis daretur ex opposito; & non per justitiam, & non per favorem, dandus esset Angelis, qui sunt cœlestes, &

Psalm.
77. v.
24. 25

non nobis, qui terrestres, & terra sumus. Et suppetente in Angelis merito, & in nobis indignitate, panis ille negetur Angelis in cœlo, & de cœlo descendat, ut detur hominibus in terra? O amoris magnitudinem! & nescio utrum dicere liceat, magnam injustitiam: verum amanti, ut sit magnus, de iniquo quippiam participare opus est: quia injustus ex parte illius, cui negatur; magis purus est ex parte illius, cui datur. Sola S. Theresia istam justificavit excellentiam; mulier enim existens, Seraphim fuit: cumque nos, tanquam Angelos ad Communionem oporteret accedere, vix est, qui velut homo accedat: *Panem Angelorum manducavit homo.*

§. V.

Quartæ & ultimæ Gratiæ quam in S. Theresia considero, fortiores adhuc & nervosiores habet circumstantias, quàm præcedentes. In principio, quo supremus Dominus noster Iesus Christus suam apparitionibus cæpit latificare sponfam, tam frequentibus & extraordinariis, ut multo tempore suspensam dubiamq; & perplexam totâ redderent Ecclesiam: S. Theresia, tanquam prudens adeò & humilis, ut suo se iudicio omnium creaturarum infimam reputaret, ne doli & illusiones diaboli essent,

verebatur; ex consilio & obedientia Confessoriorum suorum, quos doctissimos & in spiritualibus exercitatissimos illi⁹ temporis sibi semper elegit; apparente sibi Christo in specie resuscitati & gloriosi; vel vulnerati spinisq; coronati, vel eâ formâ, quâ in mundo fuerat conversatus: Theresia non solum torvum illi obvertebat vultum, cum signis despectus, sed & ore lacestibat convitiis, & manibus inferebat contumelias, & quasi communis humani generis fuisset adversarius, cruce & aquâ benedictâ contra illum benedictum se obarmabat Dominum, qui ut eadē nos armaret cruce, in ea mortem oppetere voluit. Amor verò divini sponsi adeò excellens erat & constans, ut non solum æquo ferret animo optimâ intentione illatas sibi injurias; sed quoniam causam & originem habebant ex obedientia, approbaret grataque sibi ostenderet.

Hic menti meæ occurrit proposito nostro serviens celebris illa quæstio coram Dario Rege agitata, & ab Esdra libro tertio literis consignata. Quæstio inter tres Regij Palatii Sapientes ventilata erat: quodnam fortissimum esset in mundo. Unus respondit, vinum: alter, Regem: tertius mulierem; & hic opinionem suam hoc probavit exemplo. Vide-

3. Esd. 3.
v. 10. 11.
12.

bam, inquit, mulierem nomine
 Apeminem mirabilis Regis Ama-
 siam, ad Regis sedere dexteram:
 3. *Esd. 4*
 v. 29. *Sedentem juxta Regem ad dexte-*
 ram. Hæc auferens coronam à
 capite Regis, eam imponebat suo:
 v. 30. *Aufferentem diadema de capite eius,*
 & imponentem sibi : & manu sini-
 strâ alapas impingebat : & palmis
 cedebat Regem de sinistra manu. Et
 super hæc omnia Rex ore hian-
 te suspensus erat & raptus : *Et super*
 v. 31. *hæc aperto ore intuebatur eam* : Et
 si Apemen indignationem osten-
 debat, Rex novis blanditiis illam
 reconciliare curabat : *Nam si indi-*
 gnata fuerit, blanditur, donec re-
 concilietur in gratiam. Sic victum
 subactumque sibi hominem illum
 habebat amor, adeoque sui obli-
 tus Rex ille agebat. Verùm quis
 in Deo talia sibi extrema imagina-
 ri audebit? magnus est, excessivus
 est, & quasi incredibilis amor
 Theresiæ, quo victus te amat, æsti-
 matque Christus! auffers coronam
 de capite Regis Regum, tibi per-
 suadens eum non esse illum quem
 vides : non solùm in caput tuum
 eam transfers, sed pedibus te eam
 calcare ostendis : non tantùm leves
 illi impingis alapas, sed violenter
 adactis manibus injurias & contu-
 melias irrogas : non solùm ingra-
 tam te favoribus ejus, sed offen-
 sam & indignatam ostendis. *Et*

super hæc : Super hæc omnia ille
 non agnitus te agnoscit, ille tam
 indignè habitus, ad te visitandam
 redit, ille novis gratiis favoribus-
 que id agit, ut eum agnoscas, in
 tuamque gratiam recipias. Ad
 Evangelium accedamus.

Nihil profuit malè præventis
 Virginibus, consilium prudentiùm
 fuisse secutas [hac excusatione, in
 inculpatis istis injuriis, conscien-
 tiam suam & obedientiam There-
 sia solabatur] nihil, inquam, pro-
 fuit illis quinque Virginibus, ni-
 hilque consilium illud prævaluit,
 ne sponsus januam clauderet : *Et Matth.*
clausa est janua. Iteratò nihilo- 25. v. 10.
 minus, incuriâ emendatâ, lampa-
 dibusque accensis pulsantes cla-
 mârunt : *Domine, Domine, aperi-*
nobis : sed Christo respondente :
Nescio vos : id est, non cognosco
 vos : pulsare & clamare destiterunt.
 Hoc admiror & confidero. Idem
 Dominus, qui Virginibus hisce
 januam claudi jussit, dixerat : *Pe-*
tite, & accipietis : pulsate, & ape-
rietur vobis : omnis enim qui petit
accipit, & pulsanti aperiatur. Si
 igitur idem Dominus id jusserat &
 promiserat ; si pulsare petereque
 jusserat, promittens petentem ac-
 cepturum, pulsantique apertum
 iri ; quare petere & pulsare non
 pergunt ? si petierunt & pulsârunt
 semel ; petant pulsantque iterum :

&

Ibidem
 v. 11.

Ibidem
 v. 12.

Luc. 11.
 v. 9. &
 10.

& si hoc non sufficiat, perseverent in petendo, continuantque pulsationem; sciunt enim Deum hac importunitate delectari idque docuisse Christum. Quam igitur ob causam Virgines istæ tanto intrandi desiderio æstuantes, ut nihil sollicitudinis, diligentia, expensarumque omiserint, omniaque quidem ista mediâ nocte, positâ omni formidine & pavore præstiterint. Quam, inquam, ob causam modò non instant & perseverant, sed tristes obmutescentesque; recedunt nec verbum loquendo, neque comparando amplius? ratio est, quia sponsus illis dixit: *Nescio vos*: id est, non cognosco vos. Et mox ut incognitas se viderunt, sic omnem dimiserunt fiduciam, imò fervorem primum & desiderium, ut nec loqui nec comparare amplius fuerint ausæ coram eo, à quo non agnoscebantur. In nostro casu ignotæ non erant Virgines, neque Virgo, sed ipse sponsus. Ad eò Theresiæ ignotus, ut non tantum non cognosceret quisnam esset; neque phantasma tantum reputaret; sed alium omninò, ab hac divina specie tam alienum, uti est Diabolus in Angelum lucis transfiguratus. Et eousque incognitus, & taliter tractatus, injuriis, contumeliisque affectus, Christus ad invisendam Theresiam re-

vertatur, neque apparere cesset, usque dum veritate agnita illi innotescat? grandis sanè nunquamque visus amor!

Adhibita à Christo mediâ, ut se Theresia sine scrupulo perplexitateque cognosceret; effectusque, quos post hæc apparitiones experiebatur, erant protinus tales, quilibet idem Dominus timoratas animas, de præsentia suæ veritate solet reddere securas. Ex hisce etenim tam erroneè perceptis visionibus, crescebat in corde Theresiæ humilitas, contemptus sui ipsius, horror mundi; crescebat zelus honoris Dei, omnesque solidæ virtutes, quæ ex apparitionibus Diaboli, velut vento urente & infernali dissipari solent & evanescere. Verum argumentorum horum nullum sufficiebat, ut vel Theresia, vel spiritus ipsius directores, id securum putarent. Christo apparenti Magdalenæ in Hortulani habitu dicere suffecit, *Maria*, unde illa suum agnosceret Magistrum. Eidem Domino apparenti Discipulis euntibus in Emmaus, sufficiebat frangere coram illis panem, unde se similiter agnoscerent: verum ut securè illum cognosceret Theresia, signa nulla, demonstrationes nullæ, nulla experimenta sufficiebant: prout nec sufficiebat, continuata illa incogni-

tio, ut Christus recederet, taliter enim à suo urgebatur amore. Recede, Domine, recede: & ego promitto tibi, te plus hoc effecturum recessu, quam tuâ præsentia; & plus non apparendo, quam tuis apparitionibus: mox enim, ut recesseris & dissipaveris, cognoscetur, quis Tu sis, quodque veritates tuæ securæ sint tanquam tuæ, quæ modò somnia, illusiones & phantasmata videntur: recordare quomodo magnum tuum Vicarium, & amantem ex carcere Mamertino jusseris liberari. Captivus ibidem, duabusque catenis vinctus attinebatur Petrus, excubiis ad ostium dispositis, quando Angelus liberaturus intravit. Tetigit ille catenas, & confractæ sunt: tetigit captivum, & excitatus est: dixit, *præcingere, & calceate caligas tuas; & fecit sic.* Petrus tamen hæc omnia videns & faciens, non nisi somnium & illusionem esse putabat. Dixit ipsi Angelus, sequere me, & secutus est: transierunt primam & secundam custodiam, nullo impediante: appropinquârunt ad portam ferream, quæ ultrò aperta est eis: intrârunt civitatem, processerunt per vicum, & Petrus nihilo eorum adhuc verum esse credens, imaginationes tantum phantasticas esse putabat: *Nesciebat quia ve-*

Actor.
12. v. 9. *rum est, quod fiebat per Angelum:*

existimabat autem se visum videre. Ecce quomodo frequenter maximis Sanctis, veritates, doli & deceptiones, cœlestesque visiones, illusiones esse videntur. Quid verò fecit Angelus, ut veritatem agnosceret Petrus, crederetque quod credere non poterat? *Discessit Angelus ab eo.* Eodemque momento cognovit Petrus Angelum verè esse Angelum, seque verè ex carcere egressum & liberatum esse: *nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me.* Ita ut quamdiu apparentem vidit Angelum, illum non cognoverit: mox verò ut ex oculis evanuit, ipsum cognoverit. Hoc remedio, Domine, Theresia te cognoscet: si te non novit sibi apparentem, dispare, & te cognoscet. Verum illud ipsum consilium, quod tu melius nosti, timeo valde, ne tuus non patiat amor, quamvis sentiat, quod toties non agnitus videri debeat.

Majorē noctis parte, exigua in navicula Petri, cum tempore state magna luctando lassatis Petro aliisque Discipulis; & desperato jam remedio, Magister divinus ad litus usque opem laturus advenit inambulans undis. Periculum, tenebræ, prodigiosaque hujus figuræ magis magisque appropiantis passus, præter metum perturbationemque præsentem, effecere ut

non

Ibidem
v. 10.

Ibidem
v. 11.

Marc. 6.v.49. non cognoscentes quisnam esset, phantasma se videre sibi persuaderent: *Vt viderunt eum ambulans super mare, putaverunt phantasma esse: Sirus legit, Visum mendax: & Expositores, illusionem diabolicam.* Hoc idem S. Theresiæ cum suis evenit visionibus, vel Christo cum illis. Quid verò Christus hoc casu fecit? Evangelista inquit, quod *Ibidem v.48.* Discipulos deserere voluerit, *Volebat præterire eos.* Enim verò si ad succurrendum ibat, & quidem modo tam extraordinario & miraculoso, quare illos vult deserere? quia ratio ipsa hoc dictabat videnti seipsum, phantasma, apparitionem suam deceptionem, veramq; suam præsentiam illusionem diabolicam reputari. Verum quia in navi illa sua fluctuabat cura, suus periclitabatur amor, illis succurrendo agnitus fuit. O Jesu! ô Theresia! multum esset si Christus tantum faceret pro Theresia, quantum pro Petro, Joanne, totoque junctim Apostolico fecit collegio: verum incomparabiliter plus fecit. Non semel tantum, nec uno tantum die, sed annis integris phantasma fuit putatus: amor ipsius deducebatur ad judicia: visiones & apparitiones ejus, vel protinùs reprobabantur, vel suspectæ habebantur: & ipse non solum non agnitus, sed injuriis affectus. Ve-

Pars III.

rùm voluntas ejus tam firma semper & constans; ut nunquam de ea dici posset: *Volebat præterire.* Incognitus redibat quæsiturus & invisurus Theresiam; injuriis contumeliisq; affectus, novos illi exhibebat favores & gratias; nullumque mundi judicium, aut diffidentia ipsius, seu utriusque persecutio efficere potuit, ut unquam illam desereret, aut dereliqueret.

Et quis in mirabili hac imagine, veritatem, constantiam, patientiam, invincibilemque amoris Christi in nos perseverantiam in Sacrosancto isto Mysterio non videt? nos illum ibi præsentem credimus & adoramus: nos vitam sanguinemque profunderesumus parati pro confessione & defensione, quod in ista consecrata hostia, nostris licet invisibilis oculis adest, aderitque in finem usque mundi, tota Filij Dei Majestas, Humana & Divina, tam integra, realis & vera, sicut ad dexteram Patris. Quot verò Hæretici totum illud, quod Catholica credit & docet Ecclesia, blasphemè vocârunt, aut adhuc vocant phantasmata? dicunt (tam ignorantes sunt & stolidi) Christum dicentem: *Hoc est corpus meum:* nec dicere, nec significare intendisse, quod verba significabant: non aliud ibi ad-

Fff

esse

esse dicunt, nisi quod videtur, panis scilicet, & non Christus: garrunt omnia quæ nos Catholici credimus, meras esse chimeras, dolos & illusiones. Et non obstantibus incredulitate ista, hac perfidia, hisce blasphemis, omnibusque aliis injuriis, quibus excæcato intellectu, sacrilegi esse perseverant: tam immensa fuit amoris divini bonitas & benignitas, ut hæc omnia præveniens manserit nobiscum; tantaque amoris illius constantia, ut hæc omnia experiendo sufferens, à nobis non recedat.

Christus verbis illis, quæ sola nobis ex Evangelio consideranda supersunt: *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt.* Infinitam docens differentiam, quam Manna ad divinum habet Sacramentum, non alio actus fuit motivo, quàm quod cæcus ille populus Manna præferebat Panicelesti, quem Christus illi promiserat; & Moysen ipsi Christo. Et quando morituros illos dixit, nisi carnem suam comederent, & sanguinem suum biberent:

Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Non solum ex plebe, verum ex Discipulis ipsius multi tergum obvertendo, à Schola ipsius recesserunt, similia & audiamus modesta

fidei impossibilia creditu videri. Ita ut Sacramenti fides, non tantum nata, verum etiam in tali contradictionis signo concepta videatur: *In signum, cui contradicetur.* Luc. 2. v. 34. Sacramentum enim necdum institutum, jam negabatur; necdum datum persecutionem patiebatur: & promissum tantum, jam blasphemis impetebatur. Itaque, Domine, si hoc est modò, & experimenta præsentia præfigurant futura; si homines isti tam sunt cæci, tam ingrati, tamque indigni; exhibitaque illis à te gratia, non eorum tantum demeritum, verum etiam capacitatem excedit: desine, desine, novum istud instituere mysterium. Pro salute quippe mundi illud Crucis sufficit: & quando homines sunt tales, ut te dimittant, & derelinquant; quia tu vis stare & esse cum illis, non maneat, ne te derelinquant. Ita fieret, nisi Christi in nos amor tam excellens & constans esset in Sacramento, sicut cum S. Theresia fuit extra Sacramentum.

Durante visionum S. Theresiæ tam dubiâ veritate, idem ipsi apparens Christus, erat ille realiter, & non idem in opinione, quâ talis (qualis reverà erat) amabatur, æstimabatur & adorabatur: quâ alius putatus [qualis non erat] & habebatur & despectus, &

Ioann.
6. v. 59

Ibidem
v. 54.

injuriis afficiebatur: porrò omnem istum amorem & odium, omnem istam æstimationem & despectum, omnes istas adorationes & injurias Theresia eodem exercebat tempore, cum una tantum esset. Quemadmodum enim mundus, cum constet ex multis, nonnullis Fidelibus, aliis Infidelibus; his Catholicis, illis Hæreticis; his probè Christianis, aliis improbis: hi Christum in Sacramento credunt, alij negant; hi illum adorant, alij blasphemant; hi illum venerantur obsequijs, alij laceffunt injurijs: verùm quemadmodum Jacob Rachelis amore, digerebat displicentias Liæ, multoque magis injurias Labani, & hoc fortis & constantis illius amoris excellentissimum erat argumentum: sic maxima Christi in Sacramento excellentia fuit, injurijs sese exponere & inhonorationibus offendentium, ne amantium deesset communioni, illisque semper adesset.

§. VI.

VERùm enim verò, quonam pacto, offensæ istæ, injuriæ istæ, justo animarum devotarum & piarum dolore compensari possunt, quæ illas haud aliter, immò plus quàm suas proprias sentiunt & deplorent, eò quod illatæ sint Domino quem plus quàm seipsas amant?

hæc fuit illa optimè inventa compensatio, religiosissimusque præsentis solemnitatis scopus, restituere huic Ecclesiæ, furtum sacri legum commissum in altera; repetitisque menstruè obsequijs, illius diei vindicare injuriam: ut idem Christus pro uno sacrilegio multa recipiat Sacrificia; pro una injuria multas adorationes: & pro uno occulto infidelitatis actu, multas publicas fidei protestationes, novasque illius exaltationes. Magdalena audito, sanctissimum Christi Corpus sublatum de sepulchro, dicebat: *Tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.* Sic lamentanti personatus apparuit Hortulanus, cui illa dixit: *Si tu sustulisti eum, dicito mihi, & ego tol- lam.* Bene habet, Magdalena. Si conquereris nescire, ubi Dominum tuum posuerint; edicito nobis etiam, ubinam tu eum inventum sis positura. Sublaturam se tantum, & non ubi positura eum esset, dixit; ista enim consideratio amoris sui imitatricibus reservata fuit. Dominum in hoc supremo posuerunt Throno, ibi positus & expositus est, ut nostra fides publicè confiteatur & adoret: nostraque prostrata ibidem corda, horrendam & execrandam illam detestentur & compensent injuriam.

Joann.
20. v. 13

Ibidem
v. 15.

Omnes materialiter & involuntariè à S. Theresia illatas Christo injurias, ejusdem cor compensabat, idemque omnia hujus sanctæ Congregationis corda imitantur: quæ tam devota & prudens super pectus pixidem; & ad hujus pedem, S, & clavum gestando, perpetuam sese offensi illius & adorati Domini ancillam protestatur. Videtur Dominus idem, de hisce cordibus propheticè locutus, quando Theresiæ dixit, quod nunc referam. Superiores sui mandabant Sanctæ, ut in Conventu de Incarnatione Avilæ Priorissam ageret, quod illa ex humilitate recusabat. Eodem tempore Theresia familiarissimè agens cum Christo, quam nescio gratiam pro suo fratre postulabat; Christo verò expeditionem suspendente, tali usa fuit confidentiâ Theresia, ut præsumeret amore se expostulare de hac, quasi negligentia; quam suæ comparando diligentia & sedulitati; sic cum est affata: Certè, Domine, si tibi foret frater, pro quo à me quippiam peteres, sine mora hoc præstarem, si possem. Nunquid, Theresia, regerit Christus, Religiosarum de Incarnatione corda, mei sunt fratres, tuumque petunt adventum, quia tuâ indigent præsentia, & tu venire recusas? sic Christus arguendo querelam reddit querelæ:

câque insinuavit, quod illa in domo conformitas & confraternitas esset cordium, in qua etiam ille frater esset. Et si corda Religiosorum de Incarnatione Avilæ, Christus suos vocat fratres, quanto justiore ratione idem nos nomen tribuere possumus Virginibus Religiosis de Incarnatione, Ulyssipone ob venerationem Sacramenti, illiusq; sacræ custodiæ, cujus ipsæ sunt sacraria perpetua! postquam jam resurrexerat Christus, mandavit idipsum Mariis suis annunciare Apostolis, hisce verbis:

Ite nunciate fratribus meis. Fratribus, Domine? quali ex cognitione? amicos te illos, & non servos appellaturum dixisti, quia tua illis arcana revelâsses: sed quare fratres? si nunquam eos hoc titulo decorâsti, quare id modò facis? Præclarè Sanctus Chrysostomus.

Vester ego frater esse volui: ego communicavi carnem propter vos, & sanguinem; & per quæ vobis conjunctus, ea rursus vobis exhibui.

Christus in die Resurrectionis Apostolos vocat fratres, quia in ultima cœna, ultimâ ipsis vice adfuit, quando se illis in Sacramento dedit, & mediante Communionem, carnis sanguinisque agnationem fraternitatemque contraxerunt. Ut vera sit fraternitas reciprocam eam esse oportet. Il-

ludque

Iudque Christus in Incarnatione & Sacramento, Allertore Chrysofomo, fecit: per Incarnationem nostram assumendo carnem, nostrumque sanguinem factus est noster frater: & per Sacramentum eandem nobis dando carnem & sanguinem nos suos fratres effecit: *Frater vester esse volui. Ecce fraternitatem! Communicavi propter vos carnem & sanguinem!* Ecce Incarnationem! *Per quæ vobis coniunctus, earurus vobis exhibui:* Ecce Sacramentum!

Verum, tam religiosâ humilitate imbuta sunt illa corda, Christi Fratres; ut, cum Fratrum nomine gloriari possent, mancipia se vocent & profiteantur, titulos agnationis commutando cum symbolis servitutis, cum, S, & Clavo, super pectus. Christus visibiliter se desponsando S. Theresiæ, arrhabonis loco, & pro amoris sui tessera clavum aliquem suæ crucis ipsi tradidit. Ergone, Domine, Theresiam ad supremam sponsæ tuæ dignitatem elevaturus, clavum, qui est signum, seu ferreum servitutis vinculum tradis? Ita. Quamvis enim Theresia desponsatione sublimissimam intimamque dari possibilem cum Christo contraheret cognationem; noverat nihilominus

Christus, ex animæ suæ, uti & omnium fideliter se amantium & venerantium animarum excellentiis, quod ipsa dignitas, quâ eas evehit in Sponsas, illis captivitatem inducat caractere ancillarum impresso. Ille denique Incarnationis est Spiritus. In die Incarnationis, quando Angelus, futuram Dei Matrem gratiâ plenam nunciavit, Maria respondit: *Ecce ancilla Domini:* offerebatur illi dignitas Matris, & sumpsit sibi nomen Ancillæ: quia verò digniorem se aestimabat Ancillam, quàm Matrem, servitutis caractere, dignitatis decoravit coronam.

Luc. I.
v. 38.

Eja Domine Jesu Christe, cum nonnullos in harum ancillarum cordibus inveneris spiritus tam similes illi eorundem purissimorum viscerum, de quibus eandem ipsam carnem, eundemq; assumpsisti sanguinem, quibus animas nostras, altissimum Incarnationis mysterium, cum illo Divinissimi Sacramenti coniungendo, pascis; ut immenso hoc amore nostra accendatur Charitas, infinitoque pignoris huius pretio Spes nostra confirmetur; Fidei tuæ mysterio, vivam ferventiam Catholicorum Fidem adauge, mortuam

indevotorum & tepidorum re-
fufcita; ejusdemque Fidei, per-
fidix, obftinationisque Hæreti-
cæ cognitionem omnibus infun-
de, ut omnes in te credant, te
confiteantur, te venerentur &
adorent; prout nos per tuam
gratiam credimus, confitemur,
& ante supremæ Majestatis tuæ
Thronum prostrati, profundiffi-
mâ reverentiâ te adoramus. Et
cùm generosa hæc corda tam sint
heroica, ut amore tui parieti-

bus hisce inclufa, ad Fidei tuæ
defenfionem, injuriarum tuarum
ultionem prodeant in campum,
ex iisque multiplicatas adeò no-
mini tuo glorias acquirere nôrint
in terra: Eadem confiderent cor-
da [cùm ego hoc declarare non
possim] quàm condigna præmia
Divina tua liberalitas & muni-
ficentia huic excellen-
tiæ præparaverit
in cœlo.

I N D E X

Locorum Sacrae Scripturae.

Primus Numerus significat Caput. Secundus Vers. Tertius Paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
1. 2. E ⁸³ <i>Tenebrae erant super faciem abyssi.</i>		11. 4. <i>Cujus culmen pertingat ad caelum.</i>	200
4. <i>Facta est lux, & vidit Deus quod esset bona. ibidem.</i>		6. <i>Cœperunt hoc facere, nec desisterent à cogitationibus, donec eas opere complerent. ibidem.</i>	
10. <i>Vidit Deus quod esset bonum.</i>	376	7. <i>Venite, confundamus linguam eorum.</i>	201
26. <i>Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & praeist. 54.</i>	255	14. 18. <i>Melchisedech proferens panem & vinum.</i>	8
2. 17. <i>In quocunque die comederis, morte morieris.</i>	264	22. 16. <i>Quia fecisti rem hanc, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me.</i>	100
24. <i>Erunt duo in carne una.</i>	64	25. 22. <i>Sic sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere?</i>	67
3. 5. <i>Eritis sicut Dei, scientes bonum & malum.</i>	109	27. 45. <i>Cur utroque orbabor filio in uno die?</i>	ibidem
19. <i>In sudore vultus tui vesceris pane tuo.</i>	186	29. 20. <i>Videbantur illi pauci dies pra amoris magnitudine.</i>	279. 307
22. <i>Ne fortè mittat manum suam, & summat etiam de ligno vitae.</i>	265	30. 39. <i>Factum est ut parerent maculosa, & diverso colore respersa.</i>	36
22. <i>Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est.</i>	62	32. 10. <i>In baculo meo transivi Jordanem istum & nunc cum duabus turmis regredior</i>	158
4. 10. <i>Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.</i>	133. 288	26. <i>Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.</i>	193
5. 2. <i>Masculum & foeminam creavit eos, & vocavit nomen eorum Adam.</i>	386	37. 3. <i>Eo quod in senectute genuisset eum.</i>	40
6. 6. <i>Tactus dolore cordis intrinsecus.</i>	291. 373	3. <i>Israel diligebat Joseph super omnes filios suos.</i>	33
6. <i>Pœnituit enim quod hominem fecisset in terra.</i>	376	3. <i>Fecit ei tunicam polymitam.</i>	ibid.
7. <i>Pœnitet me fecisse eos.</i>	376	4. <i>Videntes autem fratres ejus quod a patre plus cunctis filiis amaretur.</i>	ibid.
8. 21. <i>Nequaquam ultra maledicam terrae propter homines.</i>	373	32. <i>Vide utrum tunica filii tui sit, an non?</i>	33. 174
9. 2. <i>Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terrae.</i>	148		
10. 9. <i>Erat robustus venator coram Domino.</i>	163		

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
33. <i>Tunica filii mei est.</i>	33	14. <i>Et poenituit Dominum mali, quod cogitaverat facere populo suo. ibid. Ex textu Hebraico.</i>	
35. <i>Congregatis cunctis liberis ejus, ut lenirent dolorem patris.</i>	33	17. <i>Vlulatus pugna auditur in castris.</i>	65
35. <i>Descendam ad filium meum lugens in infernum.</i>	33	18. <i>Vocem cantantium ego audio. ibid.</i>	
38. 15. <i>Suspiciatus est esse meretricem, operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur.</i>	86	37. 9. <i>Extendentes alas.</i>	58
42. 19. <i>Frater vester unus ligetur in carcere.</i>	12	Ex Libro Numeri.	
Ex Libro Exodi.		14. 9. <i>Sicut panem eos possumus devorare.</i>	16
3. 1. <i>Cumque minasset gregem ad interiora deserti venit ad montem Dei Horeb.</i>	150	20. 11. <i>Percutiens virgâ bis filicem egressa sunt aqua largissima.</i>	289
2. <i>Cum eduxeris populum meum de Aegypto, immolabis Deo super montem istum.</i>	150	Ex Libr. Deuteronomii.	
7. 1. <i>Constitui te Deum Pharaonis.</i>	54	17. 20. <i>Neque declinet in partem dexteram, vel sinistram.</i>	69
12. <i>Devoravit virgas eorum.</i>	202	Ex Libro Josue,	
12. <i>Projecerunt singuli virgas suas, quae versa sunt in dracones.</i>	203	1. 2. <i>Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam.</i>	113
12. 11. <i>Phase, id est, transitus Domini.</i>	5	12. <i>Defecit manna postquam comederunt de frugibus terra, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel.</i>	8
20. 5. <i>Ego Deus zelotes.</i>	276	7. 7. <i>Heu Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi.</i>	369
13. <i>Non occides, non mœchaberis, non furtum facies.</i>	153	<i>Utinam mansissemus trans Jordanem</i>	369
14. 15. <i>Non mœchaberis, non furtum facies.</i>	171	9. <i>Et quid facies magno nomini tuo.</i>	368
19. <i>Non loquatur nobis Dominus.</i>	62	19. <i>Fili mi da gloriam Domino, & confitere.</i>	107
22. 3. <i>Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur.</i>	248	10. 12. <i>Sol tace contra Gabaon</i>	380
32. 10. <i>Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos.</i>	364	Ex Lib. Judicum.	
11. <i>Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum? ibid.</i>		4. 9. <i>In hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara.</i>	206
12. <i>Ne quasi dicant Aegyptii.</i>	54	23. <i>Humiliavit Deus in die illo Israhel Regem Chanaan coram filiis Israel.</i>	206
12. <i>Ne quasi dicant Aegyptii, callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret e terra.</i>	365	5. 8. <i>Nova bella elegit Dominus. ibid.</i>	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
9. 53. 54. <i>Evaginagladium tuum, & percutite me ne forte dicatur, quod à femina interfectus sum.</i>	211	4. 18. <i>In Angelis suis reperit pravitatem.</i>	98
Ex Libro Regum. I.		7. 10. <i>Peccavi, quid faciam tibi?</i>	378
9. 12. <i>Hodie enim venit in civitatem, quia sacrificiū est hodie populi in excelsis.</i>	161	21. <i>Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam?</i>	378
17. 4. <i>Altitudinis sex cubitorū & palmi.</i>	198	21. <i>Ecce nunc in pulvere dormiam, & si mane me quaesieris non subsistam.</i>	370
8. <i>Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen.</i>	158	10. 3. <i>Nunquid bonum tibi videtur, si calumniatus me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves?</i>	367
18. 7. <i>Percussit David decem milia.</i>	199	13. 25. <i>Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam.</i>	379
20. 41. <i>Fleverunt pariter, David autem amplius.</i>	294	27. <i>Vestigia pedum meorū considerasti.</i>	130
Ex Libro Regum 2.		14. 13. <i>Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus.</i>	89
3. 15. 16. <i>Misit ergo Iſoſetib & tulit eam à viro suo Phaltiel; sequebaturq; eam vir suus, plorans usque Baburim.</i>	294	16. 17. <i>Tu quidem gressus meos dinumerasti. signasti quasi in sacculo delicta mea.</i>	89
18. 5. <i>Servate mihi puerum Absolon.</i>	100	17. 12. <i>Post tenebras spero lucem.</i>	10
Ex Libro Regum 3.		14. <i>Putredini dixi: Pater meus es tu; mater mea, & soror mea, vermibus.</i>	116
3. 9. <i>Dabis servo tuo cor docile.</i>	220	19. 22. <i>Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?</i>	16
1. <i>Dedi tibi cor sapiens, & intelligens in laudibus, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.</i>	101. 220	26. 27. <i>De terra surrecturus sum, & videbo Deum ego ipse, & non alius.</i>	62
12. <i>Et ecce feci tibi secundum sermones tuos.</i>	220	26. 5. <i>Ecce Gigantes gemunt sub aquis.</i>	71
19. 9. <i>Quid hic agis Elia?</i>	128	31. 31. <i>Dixerunt viri tabernaculi mei: quis det de carnibus ejus ut saturemur?</i>	16
20. <i>Quod enim meum erat, feci tibi.</i>	36	33. <i>Si abscondi quasi homo peccatum meum.</i>	85
21. 4. <i>Noluit comedere panem suum.</i>	187	35. 36. <i>Librum scribat ipse qui judicat, ut in humero meo portem illam, & circumdem illum, quasi coronam mihi. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi Principi offeram illum.</i>	92
Ex Libro Regum 4.		Ex Lib. Psalmorum.	
2. 9. <i>Fiat in me spiritus tuus duplex.</i>	35	Psal. Verſ.	Pag.
10. <i>Si videris me quando tollar à te.</i>	35	1. 1. <i>Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorū non stetit, & in cathedra pestilentia non sedet.</i>	221
12. <i>Scidit vestimenta sua.</i>	ibid.	G g g	
13. <i>Levavit pallium Elia, quod ceciderat ei.</i>	ibid.	4. Tan-	
Ex Libro Job.			
1. 8. <i>Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra?</i>	41		

INDEX LOCORUM

Psal. Vers.

Pag. Psal. Vers.

Pag.

4. *Tanquam pulvis, quem proijcit ventus à facie terra. ibidem.*
2. 6. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* 181
7. 7. *Laboravi ingemitu meo.* 72
7. 12. *Deus judex justus, fortis & patiens, nunquid irascitur per singulos dies?* 379
33. 4. *Qui devorant plebem meam sicut escam panis.* 6
18. 1. & 2. *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.* 81. & 381
3. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* 82
5. *In sole posuit tabernaculum suum.* 60
13. *Delicta quis intelligit?* 127
21. 19. *Diviserunt sibi vestimenta mea: & super vestem meam miserunt sortem.* 238
19. *Et super vestem meam miserunt sortem* 174
21. *Erue à framea Deus animam meam.* 292
24. 7. *Delicta juventutis mea, & ignorantias meas ne memineris Domine.* 108
11. *Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim.* 377
31. 1. *Beati quorum remisse sunt iniquitates & quorum tecta sunt peccata.* 87
33. 9. *Gustate & videte quoniam suavis est Dominus.* 3
- Beatus vir qui sperat in eo. ibid.*
36. 24. *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* 157
40. ■. *Homo pacis mea, in quo speravi: magnificavit super me supplantationem.* 15
43. 1. & 2. *Deus auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis, opus quod operatus est in diebus eorum, &*
- in diebus antiquis.* 359
3. *Manus tuæ gentes disperdit, & plantasti eos: affixisti populos, & expulisti eos.* 360
4. *Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos. sed dextera tua & brachium tuum & illuminatio vultus tui, quoniam complacuisti in eis. ibid.*
5. *Tu es ipse Rex meus & Deus meus, qui mandas salutes Jacob.* 58. & 361
10. *Nunc autem repulisti, & confudisti nos, & non egredieris Deus in virtutibus nostris.* 360
11. *Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros, & qui oderunt nos, diripiebant sibi. ibid.*
12. *Dedisti nos tanquam oves escarum, & in gentibus dispersisti nos. ibid.*
14. *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris subsannationem, & derisum his qui sunt in circuitu nostro. ibidem.*
21. *Exurge, quare obdormis Domine, exurge. & ne repellas in finem* 361. & 363
24. *Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopiam nostram, & tribulationis nostræ?* 361
26. *Exurge Domine, adjuva nos, & libera nos propter nomen tuum. ibid. & 377*
48. 13. *Homo cum in honore esset, non intellexit.* 62
13. *Comparatus est jumentis, & similis factus est illis.* 62
49. 18. *Si videbas furem, currebas cum eo.* 267
21. *Existimasti inique, quod ero tui similis. arguam te, & statuam contra faciem tuam. ibid.*
50. 3. *Secundum magnam misericordiam tuam & secundum multitudinem miserationum tuarum.* 377
3. *Dele*

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Pfal. Verf.

Pag.

Pfal. Verf.

Pag.

3. *Dele iniquitatem meam.* 88
54. 56. *Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me: timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebra.* 162
39. *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine: expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate. ibid.*
10. *Præcipita Domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.* 201
67. 36. *Mirabilis Deus in Sanctis suis.* 175
68. 3. *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* 227
6. *Quæ non rapui tunc exolvebam.* 254
70. 1. *Psalms David filiorum Jonadab, & primorum captivorum.* 151
71. 5. *Permanebit cum sole, & ante lunam.* 48
72. 28. *Mihi autem adharere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam* 14
73. 12. *Operatus est salutem in medio terra.* 47
77. 24. *Panem cœli dedit eis, Panem Angelorum manducavit homo.* 404
80. 6. *Linguam quam non noverat audivit.* 316
87. 13. *Terra oblivionis.* 282
90. 10. *Elagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* 374
99. 3. *Ipse fecit nos.* 118
102. 12. *Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras.* 180
20. *Facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius* 42
109. 4. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* 8
110. 4. *Memoriam fecit mirabilium suorum* 176
113. 2. *Ne quando dicant gentes.* 54

118. 137. *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* 364
138. 12. *Sicut tenebra ejus ita & lumen ejus.* 84
16. *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.* 228
145. 2. 3. *Nolite confidere in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus.* 14
148. 5. *Ipse dixit, & facta sunt.* 54

Ex Lib. Proverbiorum.

Cap. Verf.

Pag.

6. 30. *Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit: furatur enim, ut esurientem impleat animam.* 252
8. 32. *Et delicia meæ esse cum filiis hominum.* 278
9. 1. *Sapientia edificavit sibi domum.* 194
17. *Aqua furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior.* 186
17. 17. *Omni tempore diligit qui amicus est.* 277
31. 10. *Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* 286

Ex Ecclesiaste.

1. 6. *Gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universam in circuitu.* 60
16. *Præcessi omnes sapientiâ qui fuerunt ante me in Jerusalem.* 101
17. *Dedique cor meum, ut scirem prudentiam, atque doctrinam, erroremque & stultitiam.* 101
4. 10. *Væ soli: quia cum ceciderit non habet sublevantem se.* 157
12. *Funiculus triplex difficile rumpitur.* 200.

INDEX LOCORUM

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
Ex Lib. Canticorum.		53. 1. <i>Quis credidit auditui noſtro?</i>	293
3. 6. <i>Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum</i>	155	Ex Prophetia Jeremiæ.	
4. 9. <i>Vulneraſti cor meum.</i>	388	10. <i>Ecce conſtitui te ſuper gentes, & ſuper</i>	
5. 7. <i>Tulerunt pallium meum mihi.</i>	263	<i>regna ut evellas & deſtruas, & diſper-</i>	
9. <i>Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto.</i>	35	<i>das, & diſſipes, & ædiſices, & planties.</i>	379
10. <i>Dilectus meus candidus, & rubicun-</i>		18. <i>Regibus Juda & Principibus ejus.</i>	272
<i>dus, electus ex millibus. ibid.</i>		17. 5. <i>Maledictus homo qui conſidit in homi-</i>	17
6. 7.8. <i>Sexaginta ſunt Regina, & octoginta</i>		<i>7. Benedictus vir qui conſidit in Domino.</i>	17
<i>concubina, & adoleſcentularum non</i>		23. 23. <i>Putasne Deus è vicino ego ſum, & non</i>	
<i>eſt numerus: una eſt columba mea, per-</i>		<i>Deus de longè?</i>	287
<i>fecta mea: una eſt matris ſua, electa ga-</i>	31	Thren. 1.4. <i>Via Sion lugent, eo quod non ſint qui</i>	
7. 2. <i>Venter tuus ſicut acervus tritici val-</i>	21	<i>veniant ad ſolemnitatem.</i>	375
<i>latus liliis.</i>		Ex Prophetia Ezechielis.	
5. <i>Caput tuum, ut Camelus.</i>	38	10. <i>De ſuper ipſorum quatuor.</i>	103
8. 5. <i>Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto?</i>	155	3. 2. <i>Comede volumen iſtud, & vadens loque-</i>	
Ex Lib. Sapientiæ.		<i>re ad filios Iſrael.</i>	313
1. 4. <i>In malevolam animam non introibit</i>	209	3. <i>Comedi illud, & factum eſt in ore meo</i>	
<i>ſapientia.</i>		<i>ſicut mel dulce. ibid.</i>	
Ex Lib. Eccleſiaſtici.		4. <i>Vade ad domum Iſrael, & loquere verba</i>	
7. 5. <i>Penes Regem noli velle videri ſapiens.</i>	223	<i>mea ad eos. ibid.</i>	
Ex Prophetia Iſaiæ.		5. <i>Non enim ad populum profundi ſermo-</i>	
1. 18. <i>Si fuerint peccata veſtra ut coccinum,</i>	91	<i>nis, & ignota lingua tu mitteris. ibid.</i>	
<i>quæ ſinix dealbabitur.</i>		6. <i>Neque ad populos multos profundi ſer-</i>	
23. <i>Principes tui infideles ſocii furum.</i>	267	<i>monis, & ignota lingua, quorum non</i>	
2. 3. <i>De Sion exhibit lex, & verbum Domini</i>	152	<i>poſſis audire ſermones. ibid.</i>	
<i>de Jeruſalem.</i>		10. 9. <i>Rota mea juxta Cherub unum.</i>	195
6. 1. & 2. <i>Vidi Dominum ſedentem ſuper ſoli-</i>		14. <i>Facies una faciès Cherub, & faciès ſe-</i>	
<i>um excelsum & elevatum: Seraphin</i>		<i>cunda faciès hominis, & intentio faciès</i>	
<i>ſtabant & volabant.</i>	59	<i>leonis & in quarto faciès aquilæ.</i>	218
5. <i>Veni mihi quia tacui.</i>	22	22. 27. <i>Principes ejus in medio illius quaſi lupi</i>	
11. 6.7. <i>Habitabit lupus cum agno, & leo quaſi</i>	75	<i>rapientes prædam.</i>	251
<i>bos comedet paleas.</i>		28. 14. 16. <i>Et tu Cherub poſui te in monte ſanto</i>	
14. 13. <i>In cælum conſcendam.</i>	94	<i>17. Dei: perdidite, ó Cherub projici te in</i>	
14. <i>Similis ero altiſſimo.</i>	93	<i>terram.</i>	93
		17. <i>Perdidisti ſapientiam tuam in decore</i>	113
		<i>ino.</i>	113

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
4. 2. 3. <i>Et convertit me ad viam porta sanctuarii. & erat clausa: & dixit Dominus ad me: porta hæc clausa erit: Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino.</i>	3	Ex Prophetia Habacuc.	
Ex Prophetia Danielis.		3. 2. <i>In medio annorum notum facies.</i>	47
3. 2. <i>Nabuchodonosor Rex misit me ad congregandos satrapas, Magistratus, & iudices.</i>	258	Ex Prophetia Zachariæ.	
71. 72. <i>Benedicite noctes & dies Domino, benedicite lux & tenebra Domino.</i>	82	9. 17. <i>Frumentum electorum, & vinum germinans virgines.</i>	176
5. 3. <i>Inventus est minus habens.</i>	145	12. 12. <i>Familia, & familia seorsum.</i>	122
6. 10. <i>Tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat coram Deo suo.</i>	70	Ex Divo Matthæo.	
4. <i>Quarebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis, nullamq; causâ & suspicionē reperire potuerunt.</i>	70	4. 3. <i>Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.</i>	54
7. 27. <i>Et magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, detur populo sanctorum altissimi.</i>	74	2. 10. <i>Gavisusunt gaudio magno valde.</i>	167
9. 18. <i>Nôq; enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.</i>	364	18. <i>Ambulans Iesus juxta mare Galilææ.</i>	59
Ex Prophetia Joelis.		19. <i>Venite post me.</i>	57. 213
2. 9. <i>Perfe:estras intrabunt quasi fur.</i>	256	<i>Faciam vos fieri piscatores hominû.</i>	54
29. <i>Sed & super servos meos, & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum & prophetabunt.</i>	321	22. <i>Relictis retibus & patre.</i>	55
Ex Prophetia Amos.		23. <i>Circuibat, perambulabat.</i>	60
5. 10. 13. <i>Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem perfectè abominati sunt: ideo erudiens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.</i>	149	5. 1. <i>Accesserunt ad eum Discipuli ejus, & aperiens os suum docebat eos.</i>	44
Ex Prophetia Jonæ.		3. <i>Beati pauperes spiritu.</i>	44
3. 4. <i>Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.</i>	330	2. <i>Ascendit in montem, & cùm sedisset accesserunt ad eum Discipuli ejus, & aperiens os suum, docebat eos.</i>	153
6. <i>Pervenit verbum ad Regem.</i>	246	16. <i>Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.</i>	77
		17. <i>Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere.</i>	43
		15. <i>Nec accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrû, ut luceat omnibus qui in domo sunt.</i>	73. 165
		18. <i>Donec transeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non prateribit à lege, donec omnia fiant.</i>	45
		19. <i>Qui fecerit & docuerit.</i>	78
		18. <i>Ille m:gnus vocabitur in regno cælorû.</i>	44
		22. <i>Qui dixerit fratri suo Racha (hoc est impius) reus est concilio: qui autem dixerit fatue reus erit gehenna ignis.</i>	110

INDEX LOCORUM

Cap. Verf.	Pag.	Cap. Verf.	Pag.
6. 3.	Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. 68	25.	transire, quàm divitem intrare in re-
26.	Respiciite volatilia cœli. 186	26.	gnum cœlorum. 134
29.	Discite à me quia mitis sum & humilis corde. 80	27.	Ecce nos reliquimus omnia. 61
7. 14.	Arcta via est, qua ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. 135	28.	Sedebitis in regeneratione iudicantes duodecim tribus Israël. 116
9. 21.	Si tetigerot tantum vestimentum, salva ero. 176	20. 21.	Dic ut sedent hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. 52
11. 2.	Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. 180	21.	Dic. 53. usque 58
11. 11.	Amen dico vobis non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cœlorum, major est illo. 118.	21.	Ut sedent 58. usque 60
12. 28. & 30.	Venite ad me omnes, iugum enim meum suave est. 62	21.	Hi. 60. usque 63
50.	Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror & mater est. 18	21.	Duo. 63. usque 66
13. 49.	Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum. 122	21.	Filii mei. 66. & 67.
15. 24.	Non sum missus nisi ad oves qua perierunt domus Israël. 304	21.	Unus ad dexteram, & unus ad sinistram 67. usque 71
16. 13.	Quem dicunt homines esse filium hominis? 39	21.	In regno. 71. usque 73
14.	Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò Jeremiam, alii unum ex Prophetis. 39	21.	Tuo. 73. & seq.
13.	Quem dicunt homines esse filium hominis? 54	23.	Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. 18
15.	Vos autem quem me esse dicitis? 54	21. 8.	Alii autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant in via. 224. 227
16. 22.	Absit à te Domine, non erit tibi hoc. 112	9	Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israël. 39
22.	Tu es Christus Filius Dei vivi. 112	9.	Hosanna Filio David. 46
17. 4.	Bonum est nos hic esse. 55	13.	Vos autem fecistis illam speluncam latronum. 181
18. 15.	Corripe eum inter te & ipsum solum. 104	2.	Simile est regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. 331. & 382
19. 12.	Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlorum. 95	3.	Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. 331. & 382
21.	Vende qua habes, & da pauperibus. 143	3.	Nolebant venire 331. 334. 382
24.	Facilius est, camelum per foramen acus	4.	Tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. ibidem 344.
		4.	Ecce prandium meum paravi, venite ad nuptias. ibid. & 341
		4.	Dicite invitatis. ibid.
		4.	Misit alios servos. ibid.
		5.	Illi autem neglexerunt. ibid. & 334
		5.	Alius in villam suam: alius verò ad negotia-

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

Pag. Cap. Vers.

Pag.

gotiationem suam. *ibid.*

6. Reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliosis affectos occiderunt, *ibid.*
 & 344

7. Missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. *ibid.* & 345. 382

7. Iratus est Rex. *ibid.*

8. Sed qui invitati erant, non fuerunt digni *ibid.* & 340. & 384

9. Ite ad exitum viarum, & quoscunque inveneritis vocate ad nuptias. *ibidem.*

10. Congregaverunt omnes, quos invenerunt malos & bonos. *ibid.* & 352

10. Et impletae sunt nuptiae discumbentium *ibid.* & 384

11. Intravit Rex ut videret discumbentes. *ibid.* & 347

11. Et vidit ibi hominem non vestitutum veste nuptiali. 332. & 347

11. At ille obmutuit. *ibid.*

12. Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? *ibid.* & 347

13. Ibi erit fletus, & stridor dentium. *ibid.*
 & 353

13. Ligatis manibus & pedibus ejus, mitte eum in tenebras exteriores. *ibidem*
 & 357

13. Mittite eum in tenebras exteriores. 349

14. Multi enim sunt vocati: pauci vero electi. 135. 332

24. 29. Stella cadens de caelo. 121

27. Sicut fuit in diebus Noe. 121

25. 1. Exierunt obviam sponso & sponse. 197
 385

2. Quinque autem ex eis erant facie, & quinque prudentes. 194. 197. 393. 401

5. Dormitaverant omnes, & dormierunt. 372

5. Moram autem faciente. 197

10. Et quæ parata erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua. 197

10. Clausa est janua. 372. 406

11. Domine, Domine, aperi nobis. 406

12. Nescio vos. 372. 406

21. Intra in gaudium Domini tui. 17

34. Venite Benedicti. 17

34. Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. 17. 134

41. Discedite à me maledicti in ignem æternum. 17. 128. 135

43. Non dedistis mihi manducare, non dedistis mihi potum, non collegistis me, non cooperuistis me, non visistis me. 128

26. 7. Super caput ipsius recumbentis. 399

12. Mittens hac unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. 236

24. Ua homini illi, per quem Filius hominis tradetur. 183

26. Fregit, deditque Discipulis suis. 5

38. Tristis est anima mea usque ad mortem. 240. & 296

41. Caro autem infirma. 172

44. Iterum abiit, & oravit tertio. 297

27. 24. Aquâ lavit manus coram populo. 291

25. Sanguis ejus super nos. 291

54. Verè Filius Dei erat iste. 292

28. 9. Tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum. 401

10. Ite, nunciate fratribus meis. 30. 412

20. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. 8

Ex D. Marco.

3. 17. Filii tonitru. 62

6. 18. Non licet tibi. 272

47. Et ipse solus in terra. 159

48. Volebat praterire eos. 409

49. 16

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
49.	Ut viderunt eum ambulantiem super mare putaverunt phantasma esse. 409	55.	Nescitis cujus spiritus estis. 63
52.	Nec enim intellexerunt de panibus. 136	10. 40.	Domine non est tibi cura. 361
9. 22.	Omnia possibilia sunt credenti. 309	42.	Maria optimam partem elegit. 143
23.	Credo Domine, adjuva incredulitatem meam. ibid. 312	11. 9.	Petite & accipietis, quia ubi est & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit, & pulsanti aperietur. 406
11. 9.	Et qui praebant, & qui sequebantur. 46	27.	Beatus venter qui te portavit, & ubera quae suxisti: quinimo beati qui audierunt verbum Dei, & custodiunt illud 18. 41. 48
14. 36.	Abba pater. 297	27.	Et ubera quae suxisti. 18
41.	Et venit tertio, & ait illis. ibid.	12. 36.	Et vos similes hominibus exspectantibus Dominum suum. 6
16. 7.	Dicite Discipulis ejus & Petro. 290	36.	Quando revertatur à nuptiis. 5
14.	Exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia isti, qui viderant eum resurrexisse non crediderunt	37.	Amen dico vobis quod praeiunget se, & faciet illos discumbere, & iramens ministrabit illis. 4. 6
15.	& dixit illis: Euntes in mundum universum predicate Evangelium omni creatura. 305. 307. 312	38.	Beati sunt servi illi. 4

Ex D. Luca.

1. 27.	Ad virginem desponsatam viro, de domo David. 32	49.	Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendantur? 285
38.	Ecce ancilla Domini. 413	50.	Baptismus habeo baptizari, & quomodo coartor usque dum perficiatur? 240
2. 7.	Peperit filium suum primogenitum. 22	13. 32.	Dicite vulpi illi. 272
34.	In signum, cui contradicetur. 410	14. 19. 20.	Villam meam; jugum bonum emi quinque: uxorem duxi. 169
48.	Fili quid fecisti notis sic? 19	21.	Cecus, & claudus introduce hic. 371
49.	Nesciebatis quia in his quae Patris mei sunt oportet me esse. 19	15. 4.	Nonne dimittis nonaginta novem in deserto. 155
3. 5.	Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur. 75	8.	Quae mulier habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unam; nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quaerit assidenter donec inveniat? 165
8. 7.	Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae. 323	10.	Ita gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente. 166
36.	Sicut fuit in diebus Noe, sic erit in consummatione saeculi. 121		
7. 39.	Hic si esset Propheta, sciret quae & qualis est mulier quae tangit eum. 109		
47.	Quoniam dilexit multum. 283		
8. 46.	Quis me tetigit. Nam ego novi virtutem de me exisse. 176		
9. 54.	Domine vis dicimus, ut ignis descendat de caelo & consumat illos? 63		

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.	Pag	Cap. Verſ.	Pag
16. <i>Vt paſceret porcos.</i>	191	23. 39. <i>Sit tu es Chriſtus, ſatuum fac temetipſum & nos.</i>	269
<i>Cupiebat ventrē implere de filiis, quas porci manducabāt. & nemo illi dabat.</i>	191	42. 43. <i>Domine memento mei cum veneris in regnum tuum: Hodie mecum eris in paradifo.</i>	174. 245. 269
21. <i>Pater non ſū dignus vocari filius tuus.</i>	99	48. <i>Percutientes pectora ſua revertebantur.</i>	292
22. <i>Cirò proferre ſtolam primam.</i>	34. 99	24. 11. <i>Viſa ſunt ante illos ſicut deliramentū verba iſta, & non crediderunt illis.</i>	208
32. <i>Perierat, & inventus eſt.</i>	168. 191	19. <i>Donec induamini virtute ex alto.</i>	177
16. 1. <i>Homo quidam erat dives.</i>	261	21. <i>Nos autem ſperabamus.</i>	7
1. <i>Et hic diſſamatus eſt apud illum, quaſi diſſiparet bona ipſius. ibid.</i>		21. 22. 23. <i>Nos autem ſperabamus, & ſuper hac omnia tertia dies eſt hodie: ſed & mulieres quadam ex noſtris terruerunt nos, dicentes ſe viſionem Angelorum viſiſſe, qui dicunt eū vivere.</i>	209
2. <i>Jam enim non poteris villicare. ibid.</i>		31. <i>Et ipſe evanuit ab oculis eorum.</i>	7.
8. <i>Laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet.</i>	262	34. <i>Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.</i>	208
16. <i>Lex, & Propheta uſque ad Joannem.</i>		35. <i>Et cognoverunt eum in fractione panis.</i>	6
25. <i>Recepiſti bona in vita tua.</i>	124	49. <i>Donec induamini virtute ex alto.</i>	177
17. 17. <i>Et novem ubi ſunt?</i>	392	Ex D. Joanne.	
19. 1. <i>Perambulabat, circuibat.</i>	60	1. 8. <i>Non erat ille lux.</i>	293
2. <i>Zachæus Princeps erat Publicanorum & ipſe dives.</i>	248	9. <i>Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem. ibid.</i>	
5. <i>Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.</i>	249	12. <i>Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.</i>	118
6. <i>Excepit illum gaudens. ibid.</i>		41. <i>Quodeſt interpretatum Chriſtus.</i>	207
8. <i>Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſiquid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.</i>	130. 189. 249	45. <i>Quem ſcripſit Moſes in lege, & Prophetia invenimus Jeſum. ibid.</i>	
9. <i>Hodie ſalus domui hanc facta eſt.</i>	131	3. 1. 2. <i>Sciſmus, quia à Deo veniſti magiſter: nemo enim poteſt hac ſigna facere quæ tu facis.</i>	216
189. & 248		4. <i>Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex: nunquid poteſt in ventrem matris ſua iteratò introire, & renaſci?</i>	394
17. <i>Euge ſerve bone quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.</i>	266	2. <i>Omnis qui male agit, odit lucem, ut non arguantur opera ejus.</i>	84
19. <i>Et tu eſto ſuper quinque civitates. ibid.</i>		4. 26. <i>Ego ſum qui loquor tecum.</i>	207
24. <i>Anſerte ab illo Mnām. ibidem</i>		28. <i>Reliquit ergo hydriā ſuā mulier. & abiit in civitatē, & dixit illis hominibus</i>	ibid
36. <i>Eunte autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua.</i>	46	Hhh	29. <i>Veni.</i>
21. 27. <i>Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus.</i>	114. & 1. I		
22. 19. <i>Hoc facite in meam commemorationem, Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur.</i>	183		
41. <i>Quantum jactus eſt lapidis.</i>	298		
62. <i>Egreſſus foras.</i>	178		

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
29. Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quaecunque feci; nunquid ipse est Christus? ibid.		cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.	274
5. 14. Jam noli peccare.	143	1. Sciens quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.	5
17. Pater meus usque modò operatur, & ego operor.	312	2. Cum diabolus jam misisset in cor ut traderet eum Judas.	290
6. Fugit iterum in montem ipse solus.	136	4. Pracinxit se.	5
54. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.	410	4. Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua	290
56. Caro mea verè est cibus. 1. 382. 385. 389		5. Misit aquam in pelvim, & cepit lavare pedes Discipulorum.	289
56. Et sanguis meus verè est potus. 1. 382. 385 389		6. Venit ergo ad Simonem Petrum.	290
57. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. 1. 389. & 396		15. Vos vocatus me Magister & Domine. 53	
58. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me.	390 & 396	26. Et cum intinxisset panem, dedit Judæ.	290
59. Hic est panis qui de cœlo descendit.	2403	28. Quod facis, fac citius.	183
59. Patres vestri manducaverunt manna, & mortui sunt.	396. 410	14. 12. Opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.	286 402
71. Ex vobis unus diabolus est.	148	20. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.	299
10. 1. Qui non intrat per ostium, fur est & latro.	256	24. Sermonem quem audistis, non est meus, sed ejus qui misit me Patris.	302
16. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus pastor.	306	26. Ille vos docebit omnia, quaecunque dixerò vobis.	302
11. 3. Quem amas.	56	28. Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem, quia Pater major me est.	295
25. Ego sum resurrectio & vita.	118	16. 7. Expedit vobis, ut ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.	285
12. 24. Nisi granum frumenti cadens in terram &c.	21	32. Venit hora, ut me solum relinquatis, & non sum solus.	157
26. Ubi ego sum, illic & minister meus erit.	319	17. 20. 21. Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me & ego in te, ut & ipsi unum	22. 23.
13. 1. Sciens JESUS quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem:			

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
	<i>in nobis sint.</i>		<i>vobis in cœlum. sic veniet.</i>
22. 23.	<i>Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos n- num sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum. ibid.</i>	299	326
18. 8.	<i>Si ergo me queritis finite hos abire.</i>	299	14. <i>Hi omnes erant perseverantes unani- miter in oratione cum mulieribus.</i>
11.	<i>Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?</i>	239	321
19 12.	<i>Si hanc dimittis non es amicus Cesaris: omnes enim qui se Regem facit, contra- dicit Cesari.</i>	96	2. <i>Factus est repente de cœlo sonus tan- quam advenientis spiritus.</i>
22.	<i>Quod scripsi scripsi. ibid.</i>		313
24.	<i>Et milites quidem hac fecerunt.</i>	238	3. <i>Apparuerunt dispersa lingua.</i>
27.	<i>Ecce Mater tua: & ex illa hora accepit eam Discipulus in suam.</i>	28	3. <i>Apparuerunt dispersa lingua tanquã ignis, seditque supra singulos eorum.</i>
23.	<i>Exiit sanguis & aqua.</i>	291. 320	318
34.	<i>Vrus militum lanceâ latus ejus aperuit.</i>	320	6. 9. <i>Surrexerunt quidam de synagoga Li- bertinorum, & Cyrenensium, & Ale- xandrinorum disputantes cum Ste- phano & non poterant resistere sapien- tia & spiritui qui loquebatur.</i>
20. 13.	<i>Tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.</i>	411	217
15.	<i>Si in sustulisti eum dicito mihi, & ego eum tollam. ibid.</i>		7. 57. <i>Deposuerunt vestimenta sua secus pe- des adolescentis.</i>
17.	<i>Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem; vade autem ad fratres meos & dic eis: ascendo ad Patrem meum, & patrem vestrum.</i>	400	172
21. 15.	<i>Simon Joannis diligis me plus his? Etiam Domine tu scis quia amo te: Contristatus est Petrus, quia dixit ei ter- tio, amas me.</i>	305	8. 39. <i>Cum autem ascendisset de aqua, spiri- tus Domini rapuit Philippum, & am- plius non vidit eum Eunuchus.</i>
17.	<i>Pasce oves meas.</i>	306	9. 1. <i>Saulus autem spirans minarum, & cadis in Discipulos Domini.</i>
7.	<i>Dominus est.</i>	112	284
7.	<i>Quem diligebat.</i>	30. 56	4. <i>Saule, Saule quid me persequeris.</i>
15.	<i>Diligis me, diligis me, diligis me?</i>	305.	10. 13. <i>Surge Petre, occide, & manduca.</i>
375			324
			13. 9. <i>Nesciebat quia verum est, quod fiebat per Angelum; existimabat autem se visum videre.</i>
			408
			10. <i>Discessit Angelus ab eo. ibid.</i>
			11. <i>Nunc scio verè quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me. ibid.</i>
			13. 22. <i>Inveni David virum secundum cor me- um, qui faciet omnes voluntates meas</i>
			144
			17. 25. <i>Ignoto Deo. Quod ergo ignorantes coliti- tis hoc ego annuntio vobis.</i>
			215
			10. 33. <i>Argentum, & aurum, aut vestem nul- lius concupiui, sicut ipse scitis.</i>
			189
			26. 14. <i>Multa te littera ad infantiam conver- tunt.</i>
			95

Ex Lib. Actorum.

I. 11. *Viri Galilai quid statis afficientes in cœlum? hic Jesus, qui assumptus est à*

INDEX LOCORUM

Cap. Verf.

Pag. Cap. Verf.

Pag.

Ex Epistola D. Pauli ad Romanos.

1. 32. *Digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* 260
8. 17. *Si tamen compatimur.* 233
24. *Spes qua videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?* 9
29. *Quos praeceperit & praeordinavit, conformes fieri imaginis filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* 38
32. *Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum.* 100
9. 20. *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? nunquid dicit figmentum ei qui se finxit: quid me fecisti sic?* 363
10. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante?* 42
11. 29. *Sine poenitentia enim sunt dona Dei.* 368

Ad Corinthios I.

1. 23. *Gentibus autem stultitiam.* 211
10. 4. *Bibebant de consequente eos petra, petra autem erat Christus.* 289
15. 52. *Canet enim tuba.* 115

Ad Corinthios 2.

6. 2. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* 232
4. *Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros.* 105
6. *Inscientia, in longanimitate, in verbo veritatis. ibid.*
7. 8. *Per armam iustitiae à dextris, & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam. ibid.*
11. 7. *Datus est mihi stimulus carnis meae Angelus Satanae, qui me colaphizet.* 178

9. *Et inhabitet in me virtus Christi.* 80

Ad Galatas.

2. 20. *Vivo verò jam non ego, vivit verò in me Christus.* 388
4. 5. *Et adoptionem filiorum recuperemus, misit Deus spiritum filii sui in corda vestra.* 22

Ad Ephesios.

1. 20. *Et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius.* 38
4. 10. *Qui descendit, ipse est & qui ascendit.* 399
26. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* 379
5. 31. *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* 387
6. 12. *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes tenebrarum, contra spiritualia nequitiae.* 148

Ad Philippenfes.

2. 5. *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu.* 235
7. *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* 79

Ad Colossenses.

1. 13. *Fili dilectionis suae.* 27
2. 9. *Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* 13

Ad Thessalonicenses.

5. *Sicut fur in nocte.* 257

Ad Timotheum.

1. 13. *Quia ignorans feci.* 391
15. *Chri-*

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
15. Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum ego pri- mus sum.	391	II. 38. Quibus dignus non erat mundus, in so- litudinibus errantes.	160
2. 11. Mulier in silentio discat.	206	Ex Epistola D. Jacobi.	
12. Docere autem mulierem non permitto.	205	1. 18. Voluntariè genuit nos verbo veritatis.	25
14. Adam non est seductus, Mulier autem seducta in pravariatione. fuit. ibid		Ex Epist. D. Petri. I.	
Ad Titum.		2. 21. Ut sequamini vestigia ejus.	
2. 13. Expectantes beatam spem, & adven- tum gloriæ magni Dei.	17	Ex Apocalypsi.	
Ad Hebræos.		12. 1. Signum magnum apparuit in cælo, Mu- lier amicta sole.	156
2. 9. Ut pro omnibus gustaret mortem.	281	1. Et luna sub pedibus ejus.	395
17. Debit per omnia fratribus simulari. 80		2. Clamabat parturiens, & cruciabatur ut pareret.	394
6. 4. Impossibile est eos, qui semel illumina- ti sunt & prolapsi sunt, renovari ad 6. pœnitentiam	133. & 134	5. Peperit filium masculum, & raptus est ad Deum & ad Thronum.	393.
18. Ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.	11	14. Et data sunt Mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum.	156
9. 27. Statutum est hominibus semel mori.	116.	21. 5. Ecce nova facio omnia.	75

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Numerus designat Paginam.

A.

A*bel.* Abelis sanguis quod postulet vindictam imperfectum quid continere videretur. 288

Abraham. Sacrificium Abrahamæ maximum fuit opus, quod homines præstiterunt Deo. 100. Sacrificium illud Dei majus fuit illo Abrahamæ. *Ibidem.*

Absentia. Absentia remedium est amoris. 282. Absentiamorte definienda est. *Ibid.*

Adam. Adam & Eva mediante desponsatione unum sunt facti. 386. Adamo Deus vitam donavit, & ex paradiso expulit: & quare? 342

Agamemnon. Regis Agamemnonis Gentilis Theologica sententia: Qui non vetat peccare cum possit, jubet. 254

Amor. Amoris leges non sunt juris stricti. 40. Quomodo videatur amor, cum sit invisibilis. 35. Amor Patris facilius condonat. 99. Amori filiorum non est fidendum. 62. Remedia amoris sunt quatuor. 276. 282. & 287. Amâsse multum, est amare minus. 276. Vitiosus Davidis amor tempore est correctus. 277. Amorem perfectum non imminuunt anni. *ibidem.* Amor est quasi æternus. 278. Absentia est remedium amoris, sed non amoris Christi. 282. Amoris remedium est ingratitudo. 287. Amorem Christi non imminuit hominum ingratitudo, sed potius auxit. 289. Et quare. 290. Amor unus altero extinguitur. 293. Amor Christi fecit, ut Pater ejus æternus, cum solus ab hominibus esset amandus, eisdem

ipse amaret. 298. Quisnam perfectissimus sit amor. 386. Meliorare objectum efficax est amoris remedium. 293. Sed non in Christo. 294. Excellentius est amare in cælo, quam in terra. 398. Majoritas conditionis magis extollit amorem Christi. 401. Major amoris non est inimicus, quam felicitas. 399. Amor non locorum, sed voluntatum est unio. 283

Anchora. Quare spes sit anchora. 11

Angelus. Quomodo Angeli obediunt Deo. 42. In ipsis etiam Angelis Deus imperfectiones invenit. 98. Quomodo Angeli in die Ascensionis Christi obtupescerunt & reprehenderunt Apostolos in cælum aspicientes. 326

Anima. Quid animæ accidat cum spe. 2. Spes fidelissima socia est animæ. *ibid.* In quot animæ potentiis spes fundetur. 11. Pius est conceptum esse in anima, quam in corpore. 27. In qualibus vitis magis perdantur animæ. 169. Anima perdita quomodo querenda. 179. Anima Christi in absentia hominum erat tristis simul & læta. 296. Anima Christi in duas tunc videbatur partes divisa. *ibidem.*

Anselmus. Anselmi sententia de amore Christi. 287

Antonius. S. Antonius perditurum est recuperator animarum. 167. & duobus potissimum vitiis, concupiscentiâ scilicet carnis & cupiditate pereuntium. 169. Monachus quidam virtute tunicæ S. Antonii, quam induit, ab

INDEX RERUM NOTABILIUM.

ab impugnatione carnis liber evasit & mansit. 171. Ejusdem Tunice virtus probatur à similibus. *ibid.* & *seqq.* Fama miraculorum S. Antonij ad ipsas latronum speluncas pervenit. 180. Viginti duo latrones unicâ ipsius concione convertuntur. 183. Concionum ipsius efficacia similibus exaggeratur. *ibid.* & *seqq.* Plura in laudem ipsius cum moralitate in totius Sermonis ejusdem inveniuntur decursu, &c.

Apostoli. Quenam Apostolis obtrigerint terræ ad docendum & prædicandum. 308. Quare S. Thomæ obagit Basilis. 308. Quare ratione illis dictum est : Ite prædicatum omni creaturæ. 305. Deus Apostolis dedit linguas igneas, eorumque successoribus ignem linguarum. Quomodo etiam Laici possunt esse Apostoli Christi. Et quomodo etiam mulieres possunt esse Apostolæ. In obeuntibus officium Apostolorum admiratione dignum est, non derelinquere bonum pro meliore. Etiam milites possunt exercere officium Apostolorum. 318. Quare Christus Apostolos suos vocavit fratres ? 412

Aquila. Quomodo aquila suos exploret pullos ad radios solis. 98

Aristoteles. Aristoteles erravit dicendo, solitudinis amantem oportere esse vel Deum, vel bestiam. 138

Aves. Quenam aves seu altilia mortua considerantur in mortuo Christo. 344

Augustinus. S. Augustinus binos Retractationum & Confessionum suarum libros in capite operum suorum præmittit; & quàm hoc ipsi gloriosum. 79. Non solum scientiis, sed etiam ignorantis; non solum virtutibus, verum etiam vitij mundum illuminat. 81. Ex ignorantis fecit doctrinam, & ex peccatis exemplum. *ibidem.* Ex ignorantis & peccatis tanquam ex tenebris fecit lucem : & quàm gloriosè. *ibidem.* & *seqq.*

Condonata sibi jam peccata propalando egregium præbet exemplum. 87. Peccata sua hominum exposuit iudicio, quàm heroicè. 90. Plura in laudem ipsius cum moralitate inveniuntur in toto Sermonis ejusdem decursu.

Authores. Authores errantes sunt, qui suos non agnoscunt errores. III

B.

Barbarus. Quomodo Prædicatores se gerere debeant cum Barbaris. 312. Ad docendum Barbaros amor magis necessarius est quàm scientia. 304. Ad instructionem eorum magnus requiritur amor. 306

Beatitudo. Quid sapientibus faciendum ut beati fiant. 339. Quomodo fecit Deus, ut homines se plenè beatos viderent. 338. Unde beatitudinis magnificentia mensuranda. 341. Quenam differentia inter illam Beatitudinem cœli, & Sacramenti. 347. Fides ita nos illius, quod non videmus securos facit, sicut visio certos facit Beatos veritatis illius quod vident. 349. Beatitudines valde sunt zelotypæ. 308

Bonum. Majus bonum datur pro levamine desiderij in Sacramento, ipsâ re desideratâ. 12. Quales conditiones habere oporteat bonum desideratum. 2

Brasiliiani. Brasiliiani uti fidem facilè recipiunt, ita & eam leviter dimittunt. 308. Brasiliæ periclitanti ne in manus Hæreticorum deveniat. Author accommodat Psalmum quadragesimum tertium. 359. & *seqq.*

C.

Catharina. S. Catharina est Cherubim amictu muliebri, seu species mulieris intellectu Cherubico. 196. Catharinæ in disputando facundia & efficacia. *ibid.* Quàm gloriosa ipsius ex disputatione victoria deducitur

INDEX RERUM NOTABILIUM.

- ducitur & probatur similibus & exemplis. 199. & seqq. Plura in ipso eodem Sermonem in laudem ipsius cum moralitate.
- Cælum.* Solis Sanctis aperitur cælum. 158 Quocum & quomodo Christus est in cælo. 402. Quot loca in cælo habeat natura humana. 395. Gloria, quâ fruimur in cælo, non nostris, sed Christi meritis meretur. 342 quomodo sciemus nos intraturos in cælum, & quomodo ibi recipiendi sumus. 353
- Cherubim.* Quare Cherubim in figura pinguntur humana, & cum alis. 58
- Christus.* Quænam potiora mundi cessârunt, quando moriente Christo scissum est velum templi. 10. Christus non solum quâ Deus, sed etiam quâ homo, est filius naturalis Dei. 26. Multas nobis præsentias Christi fidei reliquit, pro una, quam nobis subtraxit Sacramentum ex se conficiendo. 10 Quotiescunque locuti sunt Christo de nativitate ex Matre, ipse semper nativitatem ex Patre regessit. 19. Et quare. *ibid.* Christus aliquam habet proprietatem adoptivi. 26. Quomodo intelligendum dictum Christi, quod non venit solvere legem. 44. Quare Christus sol justitiæ venit in mundum annorum medio. 47. Christus semper attendit, quid de se dicerent. 54. Ad illuminandum Christus nunquam quievit. 59 Christus cibatis corporibus, mox semper de anima tractavit. 137. Christus Noe comparatus. 227. Christus librum habet specialem; cui respondendum, in Quadragesima. 228. Christus in omnibus suis quinque sensibus est passus, sicut Adam & Eva in omnibus itidem peccaverunt. 233. & seqq. Duabus similitudinibus repræsentavit Christus, quod pro nobis passus sit. 239 Christi amorem tempus non imminuit. 279 Ipse amor Christi imminuit tempus. *ibid.* Et magis adhuc imminuit tempore suæ passionis. *ibid.* Christi absentia non produxit in ipso suos effectus, sed contrarios. 284 Christo absente non minus, sed magis mirabilia Discipuli ipsius sunt operati. 386. Ex objecti melioratione Christus non mutat amorem. 294. Affectus contrarii apparuerunt in anima Christi, quando se absentavit ab hominibus. 296.
- Communio.* Plus Deus confert homini communicanti, quàm se in cælo videnti. 12. Quomodo communicans comprehendit Deum. 13. Qualiter Deus in Communionem spei nostræ satisfacere potest. *ibid.* Eadem gratias, quas Deus S. Theresiæ contulit extra Sacramentum, dignè communicantibus tribuit. 389. & seqq.
- Confessio.* Proprium culparum confessio maxima est gloria Dei. 107. Plus est confiteri ignorantias quàm peccata. 109. In confessionibus punit Deus, quod peccatur in communionibus. 358.
- Consilium.* Consilii mali damna. 131. 133. & seqq.
- Contentio.* Quales contentiones fuerint in literis inter subiecta eminentia. 204.
- Conversio.* Nullus nisi à Deo vocatus converti potest. 356. Majoris virtutis est non solum vincere, sed etiam convertere. 203.
- Convivium.* Quomodo omnes ad convivium gloriæ invitati sumus. 333. Prima convivij illius circumstantia est, quis illud instituerit. 335. Quare in Evangelio convivium illud non Rex Deus, sed Rex homo instituisse dicitur. *ibidem.* Convivium illud Gloriæ constat ex eo, quod Deus potest facere, & ultra quod potest facere. 337. Secunda illius circumstantia est, ad quid institutum sit. 339. Unde illud cognosci possit. *ibidem.* Tertia circumstantia illius est, impentæ factæ, 342. Convivium Gloriæ & Sacramenti sunt sibi similia. 348. Quomodo convi-

INDEX RERUM NOTABILIUM.

convivium gloriæ possit esse convivium Sacramenti. 347. In quo ista duo differant. 349.

Cor. Cor Christi ex ingratitudinibus distillabat beneficia & favores : & quare? 291

Cupiditas. Deus duobus præceptis prohibet cupiditatem : & quare? 170. Difficile est cupiditatem emendare. 181. Remedium contra cupiditatem. 188. Difficilius convertitur cupidus, quàm impudicus. 191

Cyrillus. Cyrilli commentatio in Job. 378.

D.

Desertum. Etiam in deserto invenitur ratio statûs. 145. In desertis solum conservatur sanctitas. *ibid.* Unicum medium evadendi homines, sunt deserta. 147 Omnia encomia & prærogativæ celebriorum montium includuntur nomine deserti. 150. Prima Eremitarum prærogativa est à populorum captivitate se liberare. *ibid.* Plus in desertis discitur, quàm in libris. 154 Securissima ad cælum via est desertum. 155 Desertum promeruit nomen cæli. 156.

Deus. Quoties, & quibus modis Deus descendit de cælo. 15. Sunt quasi Deus, qui substantiam alienam convertunt in propriam. 16. Alia est gloria Dei magni, & alia Dei parvi. 17. Deus aliam fecit beatitudinem pro spe. 4. Quomodo Deus invisibilis in Sacramento, seipsum satisfacere possit. 10. Deus unum tantum filium naturalem, multos verò generare potest adoptivos. 25. Deus ad eligendam Matrem V. Mariam tres præmisit electiones. 31. Deus ab æterno filios suos adoptivos decrevit. 37. Quare solem creavit Deus quarto die. 47. Quomodo Deus nos generat voluntariè. 25. Deus bis unigenitum suum generavit, & quare. 26. Maxima Dei excellentiæ non

Pars III.

tantum consistit in nostram assumendo naturam, quantum in nostram assumendo similitudinem. 79. Tantum Deus laudari potest tenebris, quantum luce. 81. Quomodo in pugnis se gerere debeant Ministri Dei. 105. Deus dividendo vincit. 200. Deus solis memoriis est contentus. 241. Deus non eligit aliquem ex eo quod futurus est, sed quod in præsentis est. 255. Quomodo Deus plus facit quàm potest. 337 Deus æqualiter omnes invitat tam ad mensam gloriæ, quàm illam Sacramenti. 351. Quo pacto de Deo sine ipsius offensa conqueri possimus. 363. Deus non admittit minus bonos nisi meliorum defectu. 371. Quomodo in Deum cadere potest pœnitentia. 373. Quare Deus homine creato, non æquè fuit lætatus ipsius bonitate, sicut aliarum creaturarum. 375. Deus potentior se ostendit condonando, quàm castigando peccata. 379.

Diabolus. Deceptio communis, quâ diabolus nos post se trahit 356

Dies. Quinam vocantur dies formati, & in quibus nemo invenitur. 218. Quantâ incuriâ transeant dies pœnitentiæ & emendationis. 229. Quibus potissimum diebus non permittendus sit lusus. 238. In die iudicii Deus compensat inæqualitatem naturalium. 117. In eadem die vindicata videbitur fortuna. 118. Quodnam maximum mirabile in die iudicii. 121.

Diogenes. Diogenis exclamatio videntis furem duci ad supplicium. 253

Divisio. Lucere volentibus, necessaria est divisio. 65.

Docere. Quare tam parum proficitur in doctrina Christi. 303. Ad docendos

Doctrina. homines bruta magnus necessarius est amor Christi. 306. Nihil aptius exprimit docendi modum, quàm occidere &

III

mans

INDEX RERUM NOTABILIUM.

manducare. 324. Quàm rigidam Deus rationem exigit ab eis, qui subditos suos non instruunt aut instrui faciunt necessariis ad salutem. 328. Quid doctrina Christi in Barbaris & rudibus operetur. 324

Dos. Etiam in mundo datur dos subtilitatis. 120.

E.

E*piscopus.* Quid Sacerdoti acciderit qui noluit esse Episcopus. 123

Error. Alienorum errorum facilius est notitia, quàm propriorum. 102. In errore secreto opinio propria facilè cedit veritati. 104. Errorum propriorum confessio maxima est gloria Dei. 107.

F.

F*amiliaris.* Familiares diversimodè petunt ab eis, qui non sunt familiares. 53. Non convenit, Regem duos habere familiares. 63. Duo familiares semper ruina fuerunt Regum. *Ibidem.*

Favores. Favores quos Christus dignè se in Sacramento recipientibus exhibet, sunt iidem quos in vita S. Theresiæ consulit. 389. & *seqq.*

Fera. Conversio ferarum in homines ita fit per naturam sicut per gratiam Dei. 324. Quare omnes feræ timeant hominem. 148.

Festum. Non celebratur festum sine aliquo incongruo. 347

Filius. Major est excellentia esse filium adoptivum quàm naturalem. 23. Filii adoptivi sunt partus iudicii. 24. Etiam voluntatis. 25. Intres Hierarchias dividuntur filii adoptivi B. V. Mariæ. 31. Aliud est esse filium, aliud esse suum. 32. Nullus accipit Virginem Mariam in Matrem, quem illa non suscipiat in filium. 29. Quales

sint Virginis Mariæ filii. *ibidem.* Non fidentum est filiorum amori. 62. Majus sacrificium fecit Deus non parcendo filio, quàm Abraham fecit parcendo filio suo. 100.

Frates. Inter Fratres naturales valde est discordia. 66. Frater fratris præferentiam in familiaritate & confidentia tolerare nequit. 68.

Fugere. Salomon sapientissimus fuit, quia scivit fugere ignorantias. 101. Errant dicentes, stultitiam esse fugere ab aulis. 158. Fugiendi sunt homines ut fugiantur vitia. *Ibidem.*

Furari & Quid non adinveniret ars furandi.
Furtum. 187. Quàm sapiant furta. 186. In regnis magnis omnia furta sunt magna. 251. Furans in officio, in eo non est tolerandus. 260. Pœna furti non tantum exequenda est in personis vilibus. 263. Dissimulari potest pœna mortis, sed non furti in personis etiam magnis. 264. Fur qui non habet unde restituat, non habet impedimentum salutis. 247. vide infra *Latro.*

G.

G*igantes.* Gigantes etiam sub aquis gemunt. 71. Nec Gigas quidam provocare audebat duos. 198

Gloria. Ministri Dei Gloriam ejus querere debent sine respectu & reflexione ad propriam. 106

Gratia. Nihil tam difficile, quod gratiâ Dei & industriâ non vincatur in tradendo Christi doctrinam. 322. Quomodo gratia convertere possit feras in homines. 323

Gubernaculum. Gubernacula faciunt perdere iudicium. 62. Quanti ponderis sit gubernaculum. 74. Quam idoneis subjectis ea oporteat committi. 266. Quàm difficulter salventur Gubernatores. 133.

Hiero-

INDEX RERUM NOTABILIUM.

H.

Hieronymus. S. Hieronymus dentes sibi detent permisit ad linguam Hebraicam addiscendam & exprimendam. 316

Homo. Homines peiores sunt feris. Homines peiores sunt diaboli, quàm ipse diabolus. 147
 Quomodo se homines invicem comedant. 16.
 Homines sunt inimici ætatis in qua nati sunt. 39. Homines magni verbis non fiunt. 54. Quàm naturale sit hominibus abscondere peccata sua. 85. Nemo est tam malus, ut talis videri velit. 86. Qualem hominibus sua incurient peccata horrorem, in die iudicii. 89. Quàntò homo sapientior, tantò minùs suos retractat errores. 93
 Homines magis detrectant retractare scripta, quàm dicta. 96. Magis sibi injuriosum putant vocari ignorantes quàm malos. 110. Hominem sua retractare scripta non est indicium ruita is. 111. Hominum conversatio est species contagii. 138. Salutis suæ cupidum oportet fugere homines. 142
 Deus ipse difficultatem invenit in concordandis hominum voluntatibus cum sua. 144
 Confortium hominum est perditio spiritûs. 146. Quam homines suorum jacturam faciant, nesciendo secum & cum solo Deo agere. 158. Quale patrimonium homines ab Adamo hæreditârint. 170. Homo unus contra plures, quàm unum nihil efficit. 199
 Maximum motivum Christi ingratitudines hominum convertendi in favores, fuit alia ingratitudo major. 292. Natura sola & non ars de animalibus brutis facere potest homines. 324. Quomodo fecerit Deus ut homines plenè essent beati. 338. Homines etiam propter commodum proprium accedere ad Deum deberent. 355.

Humanitas. Ex consortio hominum humanitas perditur. 139.

I.

Infernus. Tolerabiliore sunt pœnæ inferni quàm publicorum peccatorum confessio. 89. Quanta infelicitas per viam cœlitendere ad infernum. 124. Peccata finaliter ad infernum ducentia sunt peccata omissionis. 128

Ignorantia. Plus est confiteri ignorantias quàm peccata. 109. Sapiens facilius agnoscit suam ignorantiam quàm confiteretur. 216

Ingratitudo. Ingratitudo remedium est amoris, sed non in Christo. 287. & 288. Quam maxima ingratitudo hominum erga Christum. 292

Inimicus. Quinam majores aularum sint inimici. 144

Intellectus. Licet intellectus non sint tam liberi, sicut voluntates, non tamen idcirco minùs discrepant in judicando. 61. Quantum decipiantur homines intellectu suorum sensibus. 97. Agnoscere veritatem bene alterius intellectus filiam, est verè scire. 113. Intellectus & voluntas sunt pedes & manus animæ. 357. Ad discendum requiritur audire exterius, & intelligere interius. 303

Invidia. Contra invidiam non datur asylum. 70. Quam erit numerus nos admirantium, tantus erit & invidentium. 14. Quomodo in Sacramento dari potest invidia. 398

Ira. Ira Dei suos compellit venire vocatos. 355.

L.

Lac. Lac quale sit alimentum. 49
Latrones. Latrones difficulter convertuntur & fures tur. 181. & seqq. Quam differentia inter speluncas latronum, & inter regna ubi spoliatur alienum. 251. Quis propriè dicendus fur & latro. 252. Quomodo mali fures & latrones ducunt ad infernum bonos Reges. 254. Quomodo
 111 2 scient

INDEX RERUM NOTABILIUM.

M.

scient Reges, utrum illi quos ad officia promovent fures sint futuri necne. 256. Quomodo fures furantur per omnes modos verbi Rapio. 258. Quomodo Principes feci fiant latronum. 267. Quomodo Reges secum ducere possunt latrones ad paradysum. 272.

Latus. Qui est à latere Principum non habet sedem ad quiescendum. 58. A lateribus Regum non expedit Ministros esse fulmineos. 62.

Lex. Quomodo intelligendum sit dictum Christi; non veni solvere legem? 55. Quare Deus legem dedit in deserto? 153. Lex Christi quare publicata fuit in deserto & monte. *ibidem*.

Lingua. Magnus ad hoc amor Dei requiritur, ut quis addiscat linguas diversas ad docendos infideles salutis necessaria. 313. Quare hodie dum Deus non infundit linguarum scientiam? 317.

Locus. Ambientes loca prima hoc ipso illis indigni sunt. 53. Loca magna non sunt ad quiescendum & standum. 58. Loca naturas mutant. 61. Judicium evertunt, *ibid*. Loca inæqualia quamvis sint magna, intolerabilem causant dolorem. 67. Loca multo plus opinione nostrâ capiunt. 119. In Valle Josaphat sufficiens erit locus pro bonis & malis. 120. Nihil minus occupat loci, quam qui lapsus est. 122. Quot loca in cælo habeat natura humana. 395

Ludus. Quibus diebus, maximè inhibendus ludus. 238.

Lux. Nihil luci magis contrarium, quam lux major. 294.

Magdalena. Magdalena ad pedes Christi sua unguenta profudit. 336. Fuit à Christo adhuc agente in terra amata. 398.

Maria. In Sanctissimæ Virginis Mariæ utero comprehensus fuit, incomprehensibilis in cælo. 13. Habet filium primogenitum, & filios secundo genitos. 22. Est idea Dei. *ibidem*. Concepit Christum in utero & corde. 28. Ad eligendam Beatissimam Virginem Mariam in Matrem Deus tres præmisit electiones. 31. Nemo accipit Mariam in Matrem, quem illa non recipiat in filium. 29. Filij adoptivi Mariæ in tres dividuntur ordines. 31. Quinam sint Filij Mariæ? 28. Bis, & duobus modis dedit Virgo Maria Christo suum sanguinem. 49

Memoria. Deus solis nostris memorijs est contentus. 241. Memoria successionis mortalitatem agnoscit. 383

Michol. Michol à marito suo discedens non flet, quia objectum meliorat amoris. 294

Minister. Magnos Ministros facere debet, qui eos facit; & hi ad illud qualificare se debent. 54. Pro Ministrorum respectu multum facit qualitas personarum. 56. Ministrorum errores ex oblivione alterius statûs nascuntur. *ibidem*. Quomodo in pugnis gerere se debeant Ministri Dei? 105. Debent promovere Gloriam Dei sine respectu propriæ. 107. Non tantum Episcopi & Clerici, sed etiam laici sunt Ministri Dei. 119.

Miraculum. Deus non facit miracula sine necessitate. 318. Miracula S. Antonij contra concupiscentiam carnis. 224. & seqq. Ejus.

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Ejusdem contra cupiditatis vitium. 226.
& seqq. Quodnam maximum mirabile,
 & oblitescendum in die iudicii? 127.
Montes. Montes in scriptura sacra celebres
 151. *& seqq.*
Mors. Mors per absentiam definitur, & vice
 versa. 28
Mulier. Quare mulieres incapaces sint ad do-
 cendum. 205. Raro mulier à viro victo-
 riam reportat. 206. Quamvis magnæ sit
 scientiæ, dubiæ tamen habetur fides. 208
 Magnum est dedecus virum à muliere vin-
 ci. 211. Mulieres etiam exercere possunt
 officium Apostolicum, 320.
Mundus. In mundo datur dos subtilitatis. 120.
 Quid fortissimum sit in mundo? 405

N.

Nativitas. Resurrectio est nativitas se-
 cunda. 116. Non est in nostra situm
 manu bene nasci, sed resurgere. 117. De-
 us in secunda nativitate nobis compensat,
 quod in prima negavit. 118
Natura. Natura de brutis facere potest homi-
 nes, & quomodo? 324
Navis. Navis repræsentat rempublicam.
 60.
Novitates. Novitates etiam si utiles difficulter
 introducuntur. 75.

O.

Obiectum. Obiecti melioratio immutat a-
 morem, 297
Oculus. Oculi duo habent officia. 335. Amor
 calefit per oculos. 281
Officium. Vide locus. &c.
Olive. Olive symbolum est misericordiæ.
 233

Omissio. Peccata omissionis ultimatò ducunt
 ad infernum. 128. Quantum omissione
 una perditur. *Ibidem.* Omissionis pecca-
 tum facillimè committitur. 129
Opinio. Opiniones scriptas obstinati difficili-
 us retractant, quàm dictas. 96. Opinio-
 nes corrigere non est argumentum inscitia.
 112.

P.

Palatium. Palatium nullum fecit melio-
 rem, & multos bonos fecit malos. 72
Palma. Palma est symbolum patientiæ. 233.
Panis. Quomodo Sacramentum dicitur panis
 esse Angelorum? 404
Pater. Pater æternus quomodo intret in con-
 vivium Sacramenti. 350.
Peccata. Quænam sit distinctio inter peccata
 remissa & resecta. 87. Qualem horrorem incu-
 tient hominibus peccata sua in die iudicii.
 Peccata possunt servire pro exemplo. 89.
 Culparum nostrarum sententia ad procu-
 randam veniam nos inhabilitat. 357.
 Peccata nostra Deum ad parcendum move-
 re possunt. 377. Quare potissimum De-
 us nostra nobis peccata condonet. 378
 Sunt peccata Omissionis & Consequentia.
 128. Ministri se de peccatis temporis ac-
 culare debent. 129. Sunt peccata quæ pa-
 trata in suis effectibus durant. *ibid.* Talia
 sunt peccata consequentia. *ibid.*
Perditio. Majus est gaudium de re perditâ &
 inventâ, quàm antequam perderetur.
 167
Periculum. Major est felicitas periculo care-
 re, quàm succursu indigere. 157.

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Petitio. Petitiones diverso stylo adornantur à familiaribus & ab alijs. 53

Potentia. Potentia humana videtur æmulari Divinam, ad faciendum Sacramentum aliud, contrarium illi. 16. In quot animæ potentij fundetur spes. 11

Prædicatores. Prædicatores sese gerere debent in conversione, sicut Deus in ejusdem creatione gessit. 312. Quare Deus dixit Apostolis: Ite prædicate Evangelium omni creaturæ. 305. Tria genera moliminum sunt in officio Prædicationis. 314. Quare Deus hodie non infundit Prædicatoribus scientiam linguarum? 317. Etiam mulieres prædicare possunt. 320. Non est difficultas, quam Prædicator divinâ adjutus gratiâ superare non possit, ut de labore suo fructum colligat. 321. Cum Prædicatoribus modernis Deus rigorosius agit. 317

Prelatus. Verus Prelatus simul debet esse doctus & sanctus. 78

Princeps. Princeps ad jussionem familiaris expediens, non propriè expedit, sed obedit. 53. Principis latus tenere & sedere, implicat. 58. Principibus supremis convenit habere causam secundam cui innitatur & in qua quiescant. 63. Ut Principes ad restitutionem obligentur, sufficit pro officiis eligere furantes. 254. Quomodo Principes fiant socii furum. 267.

Q.

Quadragesima. Quadragesimæ comparatio cum diluvio. 226. In Quadragesimæ tempore duo sunt libri à quibus nos exonerare debemus. 227. In Quadragesima, & vel maximè in hebdomada sancta quænam circa passionem Christi sunt meditanda. 239. & seqq.

R.

Rapio. Verbum Rapio in India per omnes declinatur modos. 258. A Rapio derivatur Satrapa, quasi sat rapio. *ibid*

Ratio. Quàm rigida Deo reddenda ratio pro subditorum animabus illis qui salutem eorum negligunt. 327. Ad quid obligetur qui de animabus aliorum rationem reddere debet. *ibidem.* Quænam ratio ad convivium gloriæ excitare nos debeat. 351

Regnum. Regnum Christi, & ejus magnificentia. 73. Ejusdem difficultas. *ibidem.* In regnis magnis magna sunt furta. 187. Non sunt res magis sibi similes, quàm Rex & regnum. 383

Remedium. Remedia amoris sunt quatuor. Tempus. 357. Abtentia. 364. Ingratitudo. 372. Objeçti melioratio. 380.

Respublica. Respublica repræsentatur navi. 60

Restitutio. Quomodo fieri debeat restitutio bona. 130. Quantum obliget alieni restitutio. 190. Sine illa salvari est impossibile. 247. Usque ad venditionem sui obligat. 246. Etiam sceptrum & coronas obligat. 248. Ut Principes ad restitutionem obligentur sufficit officia conficere furibus. 260. Quomodo fieri debeat restitutio bonorum regiorum. 270. Et quomodo bonorum particularium. 271

Resurrectio. Differentia inter resurrectionem naturalem & supernaturalem. 116. In nostro est arbitrio bene resurgere. 117

Rex. Quotnam Reges Judæi populi fuerint salvati. 125. Quàm laudabile in Regibus audire consilia sapientum. 221. Quàm periculosum opinione Regum sapientem haberi. 223. Quàm difficilis Regum salvatio. 125. 126. Non expedit illis habere familiares. 63. Duo si fuerunt in ruinam cessat Regis. 64. Ministri laterales gemitus & sin-

INDEX RERUM NOTABILIU.

& singulus devorare debent. 71. Quam maxima infelicitas familiarum regionum. 74. Regum vitia sunt monstrosa. 163. Quomodo Reges scient utrum per se ad officia promoti futuri sint fures nec ne. 256.

S.

Sacramentum. In Sacramento non videtur satisfactum spei. 1. Sacramentum pro spe est institutum. 2. Institutum fuit pro hominibus in statu spei, & non patriæ. 3. Sperantibus mensa Sacramenti promittitur, meritis spei. 5. Sacramentum est confortativum spei infirmantium. 7. Mediante Sacramento spes fruitur in terra, quo frui non potest in cælo. 8. Fidei & Charitatis in Sacramento est satisfactum. 1. Qualis mensa, qualisque beatitudo est illa Sacramenti? 4. Correspondentia Sacramenti & spei. 9. Majus est bonum levaminis in Sacramento, quam ipsum bonum desideratum. 13. Quomodo Sacramentum nos faciat castos. Christus in Sacramento amoris sui excellentiam exaggerat per differentiam status. 403. Magis obligamur Christo per Sacramenti continuationem, quam per ejusdem institutionem. *ibid.* Sic Christus Sacramentum instituit, ut cum esset pro omnibus, voluerit institutum videri pro uno, 369. Quomodo invidia dari potest in Sacramento. 397. Patientia amoris Christi in Sacramento. 410.

Salomon. Salomon fuit sapientissimus, non solus, quia novit literas & scientias, sed etiam quia novit ignorantias. 101

Salvatio. Salvati cupiens fugere debet homines. 142.

Sancti. Etiam Sanctis verissima, videri possunt illusiones. 408.

Sapientia Qualiserat ornatus domus sapientiæ

3 194. Quam difficile sit vincere do-

Scientia. Etum & sapientem. 213. Facilius est homini docto & sapienti ignorantiam suam agnoscere, quam confiteri. 216. Quam difficile est doctis & sapientibus victos se confiteri. 217. Quam utile rudibus sit, tractare cum sapientibus. 218. Superbus incapax est sapientiæ. 219. Indocilis sapiens esse nequit. 220. Quid faciendum sapientibus ut salventur. 222. Veritatem agnoscere, quamvis alterius intellectus, filiam, vera est sapientia. 113.

Similitudo. Quomodo similitudo omnes vincit similitudines. 41. In quonam melius verificatur, simile in simile nihil operari posse? 212. Duabus similitudinibus Christus nobis declarat, quid pro nobis sit passus Passionis suæ tempore. 240. Similitudo inter gloriam & Sacramentum. 348. Non sunt sibi similia in mundo, quam Rex & regnum, 383.

Sol. Sol reprehendit Josue ob nimiam vindictam. 380. Quare Deus solem creavit die quarto. 47. Anima debet esse instar solis, si jam perdit reinveniri desideret. 180. Christus sol est absentia. 287.

Solitudo. In solitudine pro Deo assumpta solus nunquam est solus. 157. Quantam homines sui jacturam faciant, nescientes cum solo Deo agere. 158. Solitariorum felicitas. 160. Tantum solis deest terra, & aperitur cælum. 159. Mundus non est dignus iis, quos Deus pro solitudine elegit. 260. In omni statu exercitia cum solitudine alternari oportet. 161.

Spes. Spes non videndo vivit, & moritur viso. 10. Spes est anchora. 11. Spes in Sacramento securam habet fiduciam. *ibid.* Etiam habet desiderii levamen. 12. In nullo hominum sperandum. 14. In hac vita spes unam

INDEX RERUM NOTABILIUM.

unam habet beatitudinem, & in alia alteram
 17. Spei correspondentia cum Sacramento. 9
Spiritus S. Spiritus S. est docens, & prædicator
 tantum dicens quando auditur doctrina
 Christi. 303. Quare Spiritus S. apparuit in
 linguis igneis, *ibidem*. Et quare in linguis.
 304.

Statua. Doctrina haurienda ex statuis lapideis
 & myrthinis, in hortis, con siderata earun-
 dem differentia. 311

Succursus. Felicius est periculo carere quàm
 succursu indigere. 157.

T.

Taurus. Quales Tauri & altitia in Christo
 mortuo considerantur. 344

Tempus. Tempus omnium oblivionem inducit
 276. Sed non amor perfectus. 278. Sunt
 peccata temporis. 167. Ad quod manda-
 tum pertinent peccata temporis. *ibid*.

Theresia. Theresia in nuptiali Christi convivio
 Sponsa. 385. Christus præfente B. V. Maria
 & S. Josepho eam sibi desponsat, & quàm
 arctâ unione. 386. & *seqq.* Angelus The-
 resia cor evellere visus. 388. Amore There-
 sia Christus creasset cœlum si nondum fuisset
 creatum 391. & *seqq.* Excalceata apparuit
 in cœlo. 395. Septem in cœlo occupat loca.
ibid Excellentia amoris Christi agentis in
 cœlo erga S. Theresiam præ amore quo S.
 Mariam Magdalenam amavit in terra. 403.
 Quomodo apparentem sibi tractavit Chri-
 stum ex Confessariorum consilio. 405. Chri-
 stus ab ipsa materialiter injuriis affectus eam
 invisere non cessat, novosq; exhibet favores.
 409. Materiales tantùm in Christo injurias
 cor Theresia compenlabat. 412. Ex humilitate
 tenuit esse Priorissæ Religiosarum de In-
 carnatione Avila. *ibid*. Plura in laudem ip-

sus vide in toto Sermonis illius decursu.

Trinitas. Quomodo cum Patre æterno, Chri-
 sto, & homine facta sit una Trinitas. 299

Tuba. In die Judicii magis stupendum erit
 quod resurgent mortui ad sonum tubæ. 15.

V.

Vallis. Vallis Josaphat totum capiet genus
 humanum. 120

Veritas. Recognoscere veritatem quamvis in-
 tellectus alterius filiam est verè scire. 113. Po-
 tentes abominantur veritatem sibi dicentes.
 149. Veritas & intellectus sunt pedes & ma-
 nus animæ. 357. Etiam Sanctis veritates
 videntur illusiones. 408

Via. Non accurrimus vocanti Deo, quia non
 stamus in finibus viarum. 355. Quænam
 securior via ad cœlum. 155. Magna infe-
 licitas per viam cœli, tendere in infernum.
 124.

Vitium. Ut fugiantur Vitia, fugiendi sunt ho-
 mines. 140. Vitia Regum sunt monstra.
 163. Qualibus vitiis maximè pereant ani-
 mæ. 169. Quemadmodum vitia ita & vir-
 tutes sunt contagiosæ. 174. Vitium cupi-
 ditatis difficulter emendatur. 181. Con-
 tra cupiditatis vitium remedium. 188

Unio. Ubi duæ sunt voluntates, duo intelle-
 ctus, & duæ naturæ non potest esse unio. 64.
 Quantum possit unio multorum, quamvis
 debiliū. 205. Amor non est unio loco-
 rum sed voluntatum. 283. Quomodo
 Christus, æternus Pater, & homo idem sint
 per unionem. 299

Vocatio. Quomodo intelligendum, multos esse
 vocatos, paucos verò electos. 353. Pro
 quàm vili re vocanti Deo non paremus. 354
 Quare vocationi ipsius non obediamus. 355

INDEX RERUM. NOTABILIUM.

Ira Dei facit ut vocati statim accurramus
Ibidem. Nemo converti potest nisi vocatus à Deo. 356. Quando vocatus à Deo non vadit, postea ubi ire voluerit non poterit. 357.

Voluntas. Voluntates duæ conciliantur ægrè quavis motiva sint eadem. 64. Etiam Deo difficile est hominum voluntates conformare suæ. 144. Voluntas ad nolendum habituata nunquam vult. 356.

X.

X *Averius.* S. Xaverius ex India scripsit de furtis, quod ibidem verbum Rapio, per omnes conjugaretur modos. 258

Z.

Z *Acheus.* Zachæus quia fur erat dives, sine restitutione salvari non potuisset. 248. Nullum opus bonum in obsequium Christi præstitum meruit veniam ante factam restitutionem. 249.

SYLLABUS ERRATORUM.

<i>Pag.</i>	<i>Col.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Dele.</i>	<i>Lege</i>	<i>Pag.</i>	<i>Col.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Dele</i>	<i>Lege</i>
1.	1.	24.	exercenda	ad exercenda	189.	1.	16.	quomodocunq;	quocunq;
15.	1.	1.	requiro considerationem		102.	2.	35.	Quia	Qua
17.	2.	6.	filiis	fili	203.	2.	2.	hoc serpentes	hac serpentis
17.	2.	6.	matre	mater	218.	1.	1	tum	tam
45.	2.	14.	istas	istos	229.	2.	20.	pramere	premere
58.	1.	19.	magnati	magnates	231.	1.	17.	textum: addatur.	tres tantum
61.	2.	21.	evedant	evadant					supererunt dies
61.	2.	25.	medestior	modestior	235.	2.	18.	offendisse?	offendisse!
61.	2.	28.	apparuit,	apparuit?	237.	1.	8.	sensumque	sensuumque
64.	1.	1	Adamum inter	Adamum. Inter	259.	2.	13.	hoc	hoc modo
64.	1.	6.	Ephestiam	Ephestion	261.	2.	11.	adhibeatur	adhibeatur re-
68.	1.	1.	sufficiam?	sufficiam,					medium
70.	2.	4.	industrior	injultior	264.	2.	2.	cumulavit	commutavit
71.	2.	19.	desideras)enim	desideras. Enim	266.	2.	36.	præficerentur.	præficerentur?
72.	1.	35.	meliorem?	meliorem:	272.	2.	8.	est Auditor:	est, Auditor
96.	1.	20.	obstinatum	obstinatis	283.	1.	25.	irvalescit	incalescit
96.	2.	4.	sententia ut	sententia,	283.	2.	20.	distantiâ dissolvere	distantiâ cum
98.	1.	31.	igitur	inter					dissolvere
105.	1.	9.	veritatis	veritas	289.	1.	18.	qui isti	quia isti
108.	1.	8.	instruere		298.	1.	5.	audiens	audienti
122.	2.	18.	fumilia	familia	303.	2.	18	tria	ad tria
125.	2.	17.	confitendo	confido	315.	1.	19.	aquæ	æquè
127.	1.	30.	resistit	astitit	323.	1.	28.	infundendo	infundenda
127.	2.	5.	demetiuntur	dimetuntur	324.	1.	13.	cumque	eumque
133.	1.	5.	erant	erat	335.	2.	26.	dispensavit	desponsavit
140.	1.	2.	sententientes	sentientes	340.	1.	14.	præfeti	præfeti
156.	1.	35.	non		342.	1.	10.	eademque	eidemque
159.	2.	1.	verò Christum.	verò loco Christi	346.	2.	11.	parata?	parata.
				stum	347.	1.	29.	potest?	potest:
159.	2.	21.	nubes	ad nubes	358.	1.	12.	jam habeat	jam non habebat.
160.	1.	11.	agitur	angitur	361.	1.	17.	oblisceris.	oblisceris?
161.	2.	28.	Roma	Ramatha	369.	1.	31.	solet, quid	solet. Quid
166.	2.	29.	animæ	animæ	375.	2.	16.	estne	esne
168.	1.	30.	qui unâ	quia unâ	375.	2.	34.	illo	illi
170.	2.	28.	occidunt	. Occidunt	412.	1.	24.	amore se	amorosè
180.	1.	28.	naulreus	naulcerus	412.	2.	5.	religiotorum	religiosorum
189.	1.	14.	varis	varii					

ADMODVM REVERENDI PATRIS

ANTONII VIEIRA

E SOCIETATE JESU,

Regii in Lusitania Prædicatoris,

SERMONES

SELECTISSIMI,

Fœcunditate Materiarum, Sublimitate,

Subtilitate, & acumine Conceptuum
admirabiles,

Idiomate Lusitanico conscripti & typis evulgati;

Nunc in Cartusia Colonienſi latinitate donati.

*Cum triplici Indice, Thematum, Locorum Sacræ Scripturæ,
& rerum memorabilium.*

PARS QUARTA.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Sumptibus HERMANNI DEMEN M. DC. XCII,

Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.

ADMODVM VENERABILI & RELIGIOSISSIMO
IN CHRISTO PATRI AC DOMNO

D. JOANNI DENS UBIO,

CELEBRIS CARTUSIÆ COLONIENSIS
PRIORI DIGNISSIMO, DOMNO
AC PATRI NOSTRO OBSERVANDISSIMO, &c.

*E*CC E Tibi, Pater Amantissime, ecce, nunc
Quartus hic fructus noster, ex R. Patris
Antonii Vieira Societatis Jesu, Lusitaniæ Regis
Ecclesiasticis Aurifodinis feliciter erutus in lucem
prodit. Quartus hic Partus noster, quot varie-
gatis diversorum ingeniorum censuris, totidem

quasi maris inquieti fluctibus agitandus, trium suorum natu-
riorum Fratrum exemplo sapiens, ad quem tutò pariter confugiat
in necessitate, nunc sui Tutorem quarit in tempore. Felices om-
ninò deprædicat Germanos suos, quod, tum invictissimis fortissi-
morum Heroum Scutis; tum sub acutissimorum Aquilinarum
Unguium, nec non validissimorum Leoninorum Dentium au-
spicio desideratâ pace fruantur. Nos verò Quartam hanc Sobo-
lem nostram [quam Reges & Regina laudaverunt] beatissimam
prædicabimus, si non *Aquilinis Unguibus*, nec *Leoninis Dentibus* ;
sed *Candidissimæ Columbæ ferentis viridem Olivæ ramum* [Pacis &
mansuetudinis Symbolum] Protectioni substratam viderimus,

*Aqua
multa
Populi
multi.*

D E D I C A T I O.

Itaque meritò nobis Eidem applaudere sequentibus licebit :

Lata Columba feret Oleam post nubila & imbres,

Florida sic Momo Pax Tibi parva venit.

Quis verò Te, Virorum Optime, *Columbam Candidissimam* intus & foris nesciat; qui internæ Puritati exteriorem vitam inculpatam sociare niteris? Cui proinde fellis nescio, *Pacis* & servandæ & comparandæ studiosissimo, iure sequens Versus adscribitur:

Ille pati didicit, didicitque ignoscere culpæ:

Hostis ades? veniam si cupis, hospes eris.

Qui denique [si secundum Mellissui, aliorumque Doctorum placita, *Columba* gemitibus gaudeat] verus Pœnitens, instar *Columbæ*, assiduos contriti pectoris gemitus & suspiria eructans, *Columba* factus es. *Columbam* Te esse, *Religiosissime Pater*, quis inficias ibit? *Columbaes*, & *Candida*: *Columba* es, ex illa *Fructifera in domo Dei Sanctissimi Patriarchæ nostri Brunonis* florentis *Olivea*, *Ramum*, *Pacis* & *mansuetudinis* Prototypon, corde, meribus & voce gestans; sine *Aquilinis Unguibus*, & *Leoninis Dentibus*, per virentia *Humilitatis* & *Mansuetudinis* exempla niveoq; Candore rutilantes veros *Columbinos* mores subditum Tibi Cœtum sapienter dirigis; & plurimum sine *Baculo*, sine *Virga* commissum Tibi Gregem, *Pastor Optime*, ita foves ac protegis; ut meritò per Te, novissimum hunc *Pactum nostrum* æquali cum cæteris optatâ Pace perpetuò frui-
turum speremus.

Tibi ergò, *tuaque Columbine* Protectioni Quartum hoc Opus nostrum humiliter submittimus, non ignari quidem, quod iuxta *tritam mundi praxin*, *Omnis homo primum bonum vinum ponit*: nos autem eandem, extra mundum positi; declinantes, sequuti sumus exemplum Christi, & Hunc Tibi Haustum servavimus usque adhuc.

Tibi

ExBul-
la Ca-
noni-
zatio-
ris S.
Bruno-
nis.

Joann.
12. v. 10

DEDICATIO.

Tibi, Præful Optime, primus noster labor, *Tibi* primus Haustus debebatur & secundus iure Paternitatis : similiter & tertius *Tuis* erat merito laboris & benevolentia; *Qui* conatus nostros sapienter approbare & salubriter promovere dignatus es : sed probè noverat hospitii legem *Tua* ingenita Humilitas; hinc Primum, Secundum & Tertium, *Primo, Secundo & Tertio Prælati* cessisti extraneis. Nunc, ecce, fugientem honos insequitur. *Tibi Præfato nostro Domestico* Quarti huius Tomi nostri; utpote sublimitate Conceptuum præstantioris cæteris, debetur consecratio. Quartus hic Honor *Tuis* est; sed quartus quare *Tuis*? quia à Primo, Secundo & Tertio postremus, non tamen ultimus: est natu minimus, ideoque humillimus Sic, sic iam nostro servamus in Opere, quod iugiter alebas in pectore, Humilitatem.

Huic nos Honori *Tuo* hoc onus reverenter & humiliter imponimus; ut, sicut *Admodum Venerabilis & Religiosissima Paternitas Tua* tam inter adversa quàm prospera, summâ animi serenitate, pace & tranquillitate perfrui salubriter didicit; ita etiam hunc Filium nostrum natu minimum illo felicissimæ Pacis merito tam sapienter beare dignetur; quatenus, quos sui detractores & Zoilos *Viridis tuus Olive Ramus ad Pacem* frustra invitat; hos *Gentilium Dentis insigne tuum*, Humilitate coopertum terreat: & à quibus *Columbina Sinceritas tua* despicitur; hos *Serpentina tua Prudentia* sapienter erudiat, ac demùm hunc debiti filialis affectus nostri indicem æqui bonique consulat.

Admodum Venerabilis Religiosissimæque Paternitatis Tue

Obedientissimi Filii

Fr. JOANNES GRUTER

Fr. GODEFRIDUS HERDING

Cartusie Colonientis Alumni.

AD LECTOREM BENEVOLVM.

Ecce Lector benevole, Quartam inchoati à nobis Operis Partem, quam divinâ nos adjuvante & comitante gratiâ Tribus jam typis evulgatis, similiter impressam juris communis facimus. Quæ cum in omnibus dictis Tribus partibus respondeat, hîc aliud præfari nequivimus, quàm quod ibi præfati sumus, quod & hîc repetitum, tibi quæ recommendatum cupimus. Errata typographica, quæ in revisione occurrerunt oculis, in speciali syllabo annotata adjunximus. Eo accepta & evolve ac utere animo & scopo, quo tibi offeruntur, nostramque quantulamcunque opellam, æqui bonique consule, &
Vale in Domino.

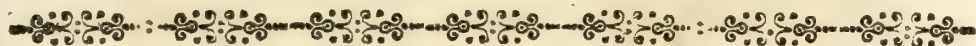
CENSURA Adm. R. P. Fr. Thomæ de Conceptione,
Sacri Ordinis Carmelitarum, Qualificatoris Sancti
Officii Inquisitionis.

Illustrissime Domine.

E Mandato Concilii Generalis Sancti Officii, vidi hanc Quartam Partem Sermonum R. P. ANTONII VIEIRA Soc. JESU, suæ Majestatis Prædicatoris dignissimi. Omnes legi sollicitudine & attentione quâ potui, quam & tam ritè formati Tribunalis Qualificatoris obligatio exigit. Fateor, quod in Sermonibus hujusce magni Talenti Prædicatoris quæ admirandi nihil inveniatur, quod censuret crisis sagacissima, & attentio

rentio scrupulosa: cùm enim tam subtilis sit sublimitate Conceptuum; tam clarus & elegans in verbis, quibus eos exprimit; & tum prædicando, tum scribendo efficaciter adeò persuadeat; tantus Veritatis Scripturarum, & SS. Patrum explanator in nullo à sanctæ Fidei nostræ sinceritate discrepet, omniaque sua dicta ad morum reformationem dirigat. Unâ tantùm censurâ Author dignus videtur, non propter Sermones, quibus prodit in lucem; sed quia non prodiit in lucem cum Sermonibus suis omnibus: Cùm enim in Prologo Tomi primi promittat duodecim, tres tantùm inveniuntur impressi, & nunc præsens Quartus. Et dolendum, morâ temporis oblivione sepeliri Opera, aureis characteribus æternitati transcribi digna. Sermonum horum Authori quadrare potest, quod de Magno Hieronymo dixit Cassiodorus de divin. lect. c. 21. *Planus, doctus, dulcis, parata copia sermonum ad quamcunque partem convertit ingenium: totum explicans totum exornans, & per diversa disertus, semper aqualis incedens.* Finio dicens quod Author in nullo Sermonum suorum verbum habeat superfluum, aut minus: & non potuit dicere minus; quia in singulis dicit, quicquid dici potest. Hæc mea est opinio & sententia. Ex Carmelo Ulyssiponensi 11. Februarii 1684.

F. Thomas de Conceptione.

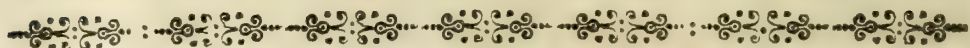
CENSURA *Admodum Reverendi P. Fr. Emmanuelis de S. Jacobo Seraphici Ordinis S. Francisci, Qualificationis Sancti Officii.*

Illustrissime Domine.

Vidi hunc Librum, cui Titulus, Quarta pars Sermōnum R. P. ANTONII VIEIRA Soc. JESU, Prædicatoris per omnia Regii. In quolibet horum magna invenitur substantia, maximè spiritui attemperata Allegoria; methodus singularis, efficax, pura & sana doctrina, quâ Fidem illustravit in America; mores castigavit in Europa: nationemq; Lusitanam celebrem reddidit in Italia. In primo Sermone de peccatore ad non amplius peccandum resoluta, quem Author majore attentione & patientiâ legi petit, ita placet, quasi à reprehendendo abstinuisset:

& ita reprehendit, quasi non placere, proposuisset: Et in omnibus dulcedine linguæ, suavem reddit reprehensionis amaritudinem; & doctrinæ efficaciam omnem à se abigit censuræ adulationem. Utrumque pari facit libertate, eloquentiâ, modestiâ & subtilitate: libertati non obstat modestia: neque modestiæ officit libertas. In hoc Opere habent Oratores, Theologi, Prædicatores, & Statistæ, quibus studeant & proficiant; ita ut non plus desiderent docti, neque bonis immixti Auditoribus malevoli habeant, quod carpant & sugillant. Denique cum Sermones hoc Libro contenti SS. Patrum menti respondeant, sanctæ Fidei nostræ puritati consonent: malisque reformandis moribus utilissimi existant; petita ab Illustrissima Dominatione vestra licentiâ dignissimi videntur qui imprimantur, typisque fortiantur aureos. Ulyssipone in S. Francisco 14. Febr. 1684.

Fr. Emmanuel de S. Iacobo.

*CENSURA Adm. Rdi. P. Fr. Iosephi à Iesu Maria
Religiosi Capucini Pro-vinciæ Arabidæ.*

Clementissime Domine.

Andavit mihi Majestas tua, revidere hanc Quartam Partem Sermorum P. ANTONII VIEIRA Soc. JESU, Majestatis tuæ Prædicatoris dignissimi, & ex hac commissione, me à Majestate tua, in Libri hujus approbatione, Archiepiscopo de Bahia substitutum cognosco. Porro grato recolens & æstimans animo honorem hunc, ob judicium, quod cum ante de illo tulit magnus ille Præsul, dico, delatum mihi hoc casu honorem, longè majorem esse illo, quo Præsul ille modò gaudet; Gloriâ & prærogativâ manifestâ: si enim Majestas tua, ipsi suo in Archiepiscopatu contulit Mitram, mihi in hoc Libro dedit Coronam: sic enim mea illud agnoscit æstimatio: *Coronam mihi* Job. c. 31. v. 35. Ex quo P. Antonius Vieira ingenium suum reposuit in Bahia, incomparabiliter ditiores inde veniunt Status illius classes: nam omnes usque modò, velut maximi ponderis, & pretii onus, Volumen unum Sermorum ejus conferunt, quod cum tantâ exuberet scientiâ & sapientiâ velut istud, casu quo in do-
mo

mo quadam commercantium attineretur, unde pro condigno redimendum esset, omni totius mundi auro redimi nequiret: sic enim iudicio suo aulico illud taxavit Regum sapientissimus: *Quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua* (Sap. c. 7. v. 8.) Porro in volumine hoc, cum sit quartum, invenio (quamvis in distantia infinita) similitudinem lucidissimam, quam prophetiam esse spero. Ad illustrandum mundum, inquit S. Scriptura creatum fuisse Solem die quarto: & ut P. Antonius Vieira cooperaretur ædificationi, & admirationi mundi in promovenda Gloria Dei, Volumen illud velut Solem emisit similiter die quarto. Quod Sol facit, Salomon expressit; & Salomon nostri hujus sæculi, idem, quod Sol facit, hoc suo facturus est Libro: *Lustrans universa in circuitu*. Eccles. 1. 6. Et plus adhuc faciet, divinâ favente gratiâ: ad apicem enim sacræ suæ Societatis, Instituto respondebit, Gloriosa Patriarchæ sui facta iteratis repeti vicibus, effecturus. Instituto, suorum vivacitate verborum ad fines usq; terræ penetrando: quo jam cum admiratione magna, vocumque suarum harmoniâ pervenit, quibus Sacræ Religionis suæ Filii continuò occupantur: *Et in fines orbis terræ verba eorum*. Psal. 18. Et factis respondit gloriosis; extimulabit enim omnes Librum hunc lecturos, ut dent laudem Deo, quod tam singularem Ministrum Evangelicum, in sua creaverit Ecclesia: & hoc est, quod ejus S. Patriarcha semper & in omnibus continuò repetebat: *Ad majorem Dei gloriam*. Sermo primus spiritu tam sublimiter docto est dispositus, cum tam efficaci conscientias reformandi desiderio, tam impenso animas convertendi zelo, ut in eo nobis Author exhibeat totum; quod in Sermone primo Voluminis primi nobis reliquit observandum. In illo dixit cum Isaia c. 6. v. 8. Prædicatores debere esse velut nubes, è quibus fulgura, tonitrua, egrederentur & fulgetra. Et hæc omnia in primo Tomi hujus Sermone præstat. Emittit fulgura, quæ peccatorum cæcitates illuminent: Tonitrua, quæ vitas mortificent: & fulgetra, quæ culpas occidant, gravis, tremendus, & admirabilis Sermo! & tam admirabilis, ut cum sit primus in Libri hujus quarti frontispicio, optimè de illo dici possit, quod instar Ezechielis aquilæ, & se, & tria alia volumina perproprie excedat: *Facies aquilæ desuper ipsorum quatuor*. Ezech. 1. v. 10. Et hæc mea opinio culpâ non vacaret, nisi ejus singularitas tam esset manifesta: Est enim Author tam unicus, ut à se solo possit excedi. In duobus Sermonibus de Mandato, sponsione suâ cecidisse videtur magnus quidam Aulicus & Auditor, qui ambobus auditis meliorem

judicavit matutinum: fundante illo dubium in alterius docti ratione, affirmare audentis esse in hac Aula, qui melius prædicaret P. Antonio Vieirâ; occurrit statim dicens, eundem esse Patrem, qui secundâ vice prædicaret. Ego sanè impossibile puto dari posse iudicium, quod differentiam ibi faciat, ubi vel maxima judicia se suspendunt. Verùm, ut conciliemus opinionones, debitum Authori præservando respectum, dico, omnes Sermones ejus esse excellentes, quia omnes sunt sui: nam sicut tam eruditione dives est Vena mineralis, unde hi doctissimi nascuntur partus, non deserit secundos, quin de primorum vivant alimentis; omnes enim sunt primogeniti, Eximii sui Oratoris celebre conservantes nomen, qui scriptorum suorum spiritu nostras exagitando conscientias, supplet & restituit defectum vocis suæ in pulpitis: pro hac substitutione observans omnia, quæ advertit Seneca, Valerii Maximi scripta ponderans. *Tribus modis homines aggreditur, penetrando aures, demulcendo oculos, & animos invadendo.* Docto & Judicioso invitat ad se aures ad docendum clarè: Politico & Discreto allicit ad se oculos ad recreandum doctè: & doctrinali, Catholico penetrat corda ad convertendum efficaciter: per omnia, & in omnibus existens admirabilis, ingenii sui subtilitate, Discurfus sui excellentiâ, styli sui facundiâ, rationum pondere, verborum suorum proprietate & puritate: Quia verbis spiritualibus elevat, discretis complacet, compassivis movet, affectivis attrahit, terribilibus compungit, & omnibus persuadet; mirabilis in omnibus omnis exaggerationis excedens hyperbolen. Proinde spero Libros ejus in omnia Europæ idioma transferendos typisque mandandos, prout jam multi Sermonum suorum diversis sunt impressi: diceturque cum Cassiodoro, in utroque sensu: *Habent hac distributa præconium, coniuncta miraculum.* Nihil in hoc Libro invenitur, Regium offendens servitium, multa quæ regnum de prædicant. Hinc licentia petita debetur alacritati obedientiæ, quâ executus est, quod Tua Majestas illi imperavit. Neque dubito, quin Majestas tua illam sit concessura, eò quod velut Rex tam justus cognoscat, quod si petitiones Gratia, tantùm de Regio omnem suam habent dependentiam; in supplicationibus justitiæ Majestas videtur non habere Regalitem. Istud videtur mihi, Majestas tua utique mandabit quod sibi placuerit. E Conventu nostro de Felici Itinere 27. Febr. 1684.

LICENTIA R. P. PROVINCIALIS.

EGo Antonius de Oliveyra S. J. Provinciæ Brasiliensis Provincialis, ex speciali commissione mihi facta à Rev^{mo}. P. Carolo de Noyelle Præposito Generale, concedo Licentiam imprimendi hunc Librum cui Titulus, *Pars Quarta Sermonum P. Antonii Vieira*, ejusdem Societatis in Provincia Brasiliensi, Prædicatoris Majestatis suæ, per doctes & graves ejusdem Societatis Religiosos revisum & approbatum. In cujus rei fidem hæcce literas patentes manu meâ subscriptas, & Officii mei Sigillo munitas dedi. Bahiæ 20. Julii 1683.

Antonius de Oliveyra.

APPROBATIONES RR. PP. PRÆDICATORUM.

Sermones Quarto hoc Tomo contenti, è Lusitanico Idiomate in Latinum versi, operâ & studio Venerabilium Patrum Cartusie Colonienfis P. Joannis Grüter & Godefridi Herding excellentes sunt; tum quia sunt Admodum Reverendi Patris Antonii Vieira Soc. IESV Prædicatoris Regis Lusitania dignissimi, Virique admirandi; tum quia in nullo à Catholica Fidei sinceritate discrepant, & ad morum reformationem haud mediocriter conducunt. Dignissimi ergo sunt, qui unâ cum reliquis à nobis hæcenus visis, & forsitan proximè videndis; si præcedentibus similes fuerint, (de quo prudenter dubitare nemo potest) aureis characteribus æternitati transcribantur. Ita sentimus Anno 1692. die septimâ Februarii.

F. Adrianus Schöen Ord. Præd. SS. Theolog. Magister.

F. Petrus Dietzinger Ord. Præd. SS. Theol. Magister.

Quartus hic Sermonum Tomus, Adm. R. Patris Antonii Vieira S. J. eisdem Versoribus, quibus tres priores Tomi in Latinum ex Lusitano Idiomate translatus est, judicio Revisorum Theologorum dignissimus, ut typis divulgetur & in publicum edatur. Coloniz vigesimâ quintâ Febr. 1692.

*F. Leonardus Messen Ord. Præd. Inquisitor
Apostolicus, & SS. Theol. Doctor.*

Licentia & Extractus Litterarum

Reverendissimi Patris D. INNOCENTII LE MAISSON,
Prioris Cartusiæ, nec non Sacri Ordinis Cartusienfis
Generalis.

Venerabiles in Christo Patres.

STatim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionem Sermonum Admodum Reverendi P. *Antonii Vieira* Societatis JESU, à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de jure & statutis servandis: per me ergo non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat ad Dei honorem & proximi ædificationem quod valdè aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Benè valete. Cartusiæ hac 29. Martii 1690.

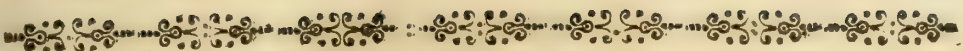
Vester in Christo Confrater
FR. INNOCENTIUS
Prior Cartusiæ.

Licentia Venerandorum PP. Visitorum
Sacri Ordinis Cartusienfis in Provincia Rheni.

NOs infra scripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi Patris *Antonii Vieira* Societatis JESU ex Idiomate Lusitanico à duobus PP. Cartusiæ Coloniensis in Latinum translatos, & à RR. PP. Prædicatoribus revisos & approbatos ad boni publici emolumentum typis mandari. Mertzlich supra Treverim 27. Octobris 1690.

FR. MARTINUS SCHUE.
Prior Cartusiæ Trevirensis.
ac Provinciæ Rheni Visitor.

FR. JODOCUS SCHVAB.
Prior Cartusiæ Moguntinæ,
ac Provinciæ Rheni Convisitor

I N D E X

SERMONVM ET THEMATVM

Qui in hac Quarta Parte continentur.

I.	Sermo in Sabbathum Quartum Quadragesimæ. <i>Iam amplius noli peccare. Joann. 8.</i>	Pag. 1.
II.	Sermo de Festo Expectationis Partûs Deiparæ. <i>Ecce concipies in utero, & paries Filium. Luc. 1.</i>	35.
III.	Sermo in Feriam sextam post Cineres. <i>Diligite inimicos vestros. Matth. 5.</i>	60.
IV.	Sermo de Catenis S. Petri. <i>Tibi dabo Claves regni cælorum. Matth. 16.</i> <i>Vinctus catenis duabus. Act. 12.</i>	83
V.	Sermo de Omnibus Sanctis. <i>Beati mundo corde. Matth. 5.</i>	105
VI.	Sermo de Dominica secunda Quadragesimæ. <i>Resplenduit facies ejus sicut Sol : Vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Matth. 17.</i>	141.
VII.	Sermo pro Feria sexta post Cineres. <i>Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros : Benefacite his qui oderunt vos. Matth. 5.</i>	166
VIII.	Sermo de S. THERESIA. <i>Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Matth. 25</i>	196.
IX.	Sermo pro Dominica quinta Quadragesimæ. <i>Si Dixero quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Joann. 8.</i>	230.
X.	Sermo de Mandato. <i>Eodem die occurrente Festo Annuntiationis</i> <i>Sciens quia à Deo exiit, & ad Deum vadit : cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Joan. 13.</i>	251. Sermo

- XI.** Sermo secundus de Mandato. Pag.
Sciens Iesus, quia venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Joan. 13. 282.
- XII.** Sermo pro Feria secunda Paschæ.
Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes? Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Luc. 24. 313.
- XIII.** Sermo in exequiis Excellentissimæ Domicellæ Mariæ de Ataide.
Maria optimam partem elegit. Luc. 10. 342.
- XIV.** Sermo de S. ROCHO.
Beati sunt servi illi. Luc. 12. 362.
- XV.** Sermo de Epiphania.
Cum natus esset Iesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt. Matth. 2. 388.

S E R M O

I N

Sabbathum quartum Quadragesimæ dictus

In Ecclesia Beatissimæ V. MARIE de auxilio,
Bahia. Anno 1640.

*Author petit ab omnibus Librum hunc in manus accepturis, ut amore
DEI, & sui, sermonem hunc de Peccatore, ad non peccandum amplius
resoluto, cum attentione & patientia, quam materia
exigit, legant.*

Iam amplius noli peccare. Joan. 8.

§. I.

ALORUM omnium maximum (non dico bene) malum, quod solum est malum, & summum malum, est Peccatum. Quemadmodum enim Deus summum essentialiter est Bonum; ita peccatum, quia Dei est offensivum, summum est malum. Verum si inter peccatum & peccatum, quoad nos, dari potest compara-

tio & differentia: Peccatum futurum pejus & periculosius est malum. Peccatum præteritum & præsens, quia fuit, estque peccatum, summa est miseria; sed peccatum futurum, quia adhuc erit, præterquam quod summa sit miseria, summum involvit periculum.

Hæc, Auditores, utilissima est doctrina, quam Christus supremus Magister ac Dominus noster, velut documentum finale, in ultimâ præsentis Evangelii clausulâ

nobis commendatam reliquit. Adduxerunt ad Christum in flagranti deprehensam delicto peccatricem, ut Christus tanquam legis interpretes in eam pronunciaret sententiam. Et quænam seu qualis subsecuta fuit sententia? non alia quàm à pietate & Misericordia Dei amore hominum hominis facti poterat sperari. Confudit accusatores propria ipsorum conscribendo peccata (solus enim Deus aliquos novit liberare, aliis formando processum) & absolutâ jam à peccato, de quo fuerat accusata, & ab omnibus; documentum breve, admirandum & divinum, quo illam à se dimisit conso-

Ioan. 8. 2. II. latam, adjunxit his verbis: *Iam amplius noli peccare.*

Istud Christus felici illi mandavit peccatrici, in cujus admirabili historia iudicium nobis propriè repræsentatur Sacramentale, ad quod omnes peremptorio horum quadraginta dierum termino sumus citati. Omnes sumus peccatores, omnesque sacro hoc tempore personaliter, & non per alium, sacro huic tribunali nos sistere obligamur, ubi Christus ipse Iudex invisibilis præsidet. Ibi existentes nos ipsi rei & accusatores, omnes nostras culpas spontaneè confitemur: Quod si corde verè contrito, & vera cum detestatio-

ne peccati, prout oportet, uni Deo infinite bono infiniteque offenso facimus, idem Dominus qui accusatorum peccata hodie scripsit, è suis libris nostra delet: Nosque ex integro sibi reconciliatos & absolutos, intra misericordiæ suæ brachia colligit, & in gratiam recipit. Hic felicissimus est status, in quem virtute Sacramenti Pœnitentiæ restituuntur omnes, quotquot illud dignè recipiunt: Velut etiam illa peccatrix Evangelica, quando ex ore Redemptoris audivit; *Nec ego te condemnabo.* Sed *Ioan. 8. v. II.* quamvis absolutio & gratia à præteritis liberat peccatis, non tamen quo ad futura nos à periculo asscurat. Contra præsentissimum illud recidivandi in infirmitatē post sanitatem accēptam, & relabendi postquàm sumus erecti: Divinum nobis oraculum efficax præscribit Præservativum, exhortando nos omnes & singulos, velut ipsam peccatricem, ad deinceps non peccandum: *Iam amplius noli peccare.*

Istud unicum doctrinæ Christi fuit punctum (quod non solum est consilii, verum etiam Præcepti) cui & ego hodie unice insistere intendo. Cum enim Christus illud elegerit assumptum, nec mihi aliud eligere fas est. Sermonis ergo totius summè necessaria & utilis materia

materia est ista. Peccator ad nunquam amplius peccandum resolutus. In Prima discursus mei parte omnium rationum & prætextuum fallatiam & fraudem illi deregam, quibus à diabolo ad continuanda peccata facile inducitur. In Secunda novum illi (quod nunquam fortè audistis) efficacissimum, validissimum, terribilissimumque inculcabo motivum, quod dari potest, ad nunquam amplius peccandum: *Iam amplius noli peccare.* Porro à Beatissima Virgine Maria, omnis semper peccati experte, velut à Matre peccatorumque Advocata petamus, ut pro utilissima hac resolutione necessariam nobis obtineat gratiam. Ave Maria.

§. II.

Iam amplius noli peccare.

AD non peccandum amplius, aut non peccasse unquam sufficiebat, peccatum offensivum esse Dei; & Deum esse, qui est: infinitam scilicet & ineffabilem esse bonitatem; infinitam immensamque magnificentiam; infinitam incomprehensibilemque Majestatem; infinitam sapientiam; infinitam omnipotentiam; infinitum, increatum, æternum, & incommutabile esse; solum esse à seipso; & ex hoc infinito amore dignissimum, velut illum, qui solus se comprehen-

dit, se amat; nec alio fine, seu respectu, quàm quod sit, qui est. Verùm quia luti nostri vilitas nativâ sibi ponderositate ad tam altè scandendum, & ad amandum purè sine proprii respectu commodi suâ grossitudine præpeditur; Spiritus S. naturæ nostræ fragilis & corruptæ infirmitati, ad quam primo peccato devenit, sese accommodans, ad non peccandum, quatuor nos docuit motiva timoris, tam valida, tamque notoria, quàm malè & perperam à nobis applicata: *Memorare novissima Eccles. tua, & in æternum non peccabis. 7.v.40.* Enim verò quis hominum tam erit judicii, rationisque inops, qui se certò moriturum sciens, nec quicquam ex hac vita præter opera bona seu mala delaturum, & cum illis ante divinæ justitiæ tribunal rigidissimè judicandum appariturum; & latâ sententiâ, à qua non datur appellatio, nec executioni poni potest obex, vel æternum se Dei Gloriâ fruiturum, vel eâdem æternum privandum semper, & sine remissione igne infernali exurendum considerans; quis inquam hominum, repeto, nisi rationis judicii que impos, horum quatuor motivorum fide vivâ & consideratione condignâ habitâ, tam erit temerarius & cæcus, ut audeat committere peccatum?

Cùm itaque veritas hæc tam certa sit & infallibilis, ejusque consequentia tam sit rationi consentanea, tam utilis, & hinc timori, illinc verò desiderio speique humanæ tam consona; quænam, quæso, est, aut esse potest causa, quod experientia quotidiana ostendat contrarium; sitque tam consuetudinarium hominibus id credentibus & confitentibus, peccare, in peccatis vivere, & peccata peccatis condensare? Nulla alia rei hujus causa existit, nisi quod quemadmodum Spiritus Sanctus quatuor nobis suggerit motiva excitandæ memoriæ; ita Diabolus adinvenit, nobisque quatuor alia offert ad inducendum oblivionis lethargum: Illa excitant intellectum ut semper vigilet oculis apertis, ne consentiamus peccato: Hæc verò consopiant voluntatem, ut quasi languida & incuria, & cæca nos inclinet ad peccatum. Et quænam infernalicia ista sunt quatuor motiva? ut magis sint infernalicia, omnia in veritate fidei & experientia sunt fundata. Primum est dilatio pœnæ; secundum fiducia misericordiæ; tertium propositum contritionis vel pœnitentiæ; quartum facilitas & promptitudo remedii. Quemadmodum Spiritus Sanctus nos refrænât memoriâ quatuor novissimorum; ita

Diabolus peccatori, & peccator sibi ipsi loquitur. Novissima Gloriæ infernalisque pœnæ non venient, nisi post judicium; novissima judicii non erunt nisi præviâ morte; novissimum mortis non erit nisi finiente vitâ: durante igitur vitâ meâ indulgebo voluntati, meis laxabo frænos appetitibus; & ne ex hoc mea periclitetur salus, securum me faciunt quatuor motiva, sic fundata & certa, uti fuerunt illa quæ jam retulimus, & nunc videbimus.

§. III.

Primò ad faciliùs peccandum inducitur homo dilatione pœnæ; licet enim fide credat, quod Deus peccatum non relinquat inultum, nihiloseciùs videt per experientiam ordinariam, quod Deus non statim puniat. Hinc orta est notabilis consideratio, quæ David incidit ad tollenda mundi peccata. Tantam Rex Sanctus videbat Dei leges violandi facilitatem, hominumque in peccata temerè ruendi inconsiderationem, ut sensus iste seu dolor ipsi quodammodo vitam eripuerit: *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.* Prima expe-

*Psalm.
118. v. 53.*

pecca-

Psal.
100.v.8

peccatores tolli possent de mundo : *In matutino interficiebam omnes peccatores terre.* Occurrit illi tandem medium efficacissimum quoddari poterat, quod etiam quā tale in alloquio quodam Deo obtulit. Domine, inquit David, consilio tibi præsto esse nequeo, neque infinita tua sapientia illo indiget : Non tamen zelus meus omittere potest, quin tibi aperiatur medium quod mihi incidit, ut cesset peccatum, divinæque Majestatis tuæ offensa. Quā diversum illud est arbitrium ab iis, quæ ordinariè adinveniri, magnisque Gratiis præmiari solent : tantum pro commodis Principum & depressionem subditorum. Illud verò Davidis, tam Deo, quā hominibus fructuosum & utile erat ; & magis adhuc hominibus, quā Deo ; Deus enim non offenderetur, si homines à peccando abstinere. Quodnam verò medium erat, aut esse poterat, quo peccata tollerentur è mundo, & legis divinæ transgressor cessaret ? propositio- nis verba dicunt : *Exurge Domine in ira tua : Exurge in precepto, quod mandasti, & Synagoga populorum circumdabit te.* Quoties divina Majestas tua offenditur, toties iras tam se ostendat ; & sicut comminatio pœnæ annexa est præcepto, ita pariter executio pœnæ con-

Psal.
7.
v.7. & 8

jungatur peccato : quia homines pœnam non tardare neque differri cernentes, omnes promptè obedi- entes servient Deo, nullusque peccare audebit. *Exurge in ira tua : Exurge in precepto quod mandasti, & Synagoga populorum circumdabit te.* Ad hoc alludit Poëta.

Si quoties peccant homines sua fulmina mittat

Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

Si toties, quoties peccant homines, fulmen è cœlo delinquentem feriret, finem fulmina acciperent. Verum non dixit, nec intulit benè. Si toties, quoties peccant homines, mox fulmen è cœlo peccantem correptum exureret, non finirentur, sed adhuc fulmina superessent : quæ finem acciperent vel essent homines, vel essent peccata, sed certum est quod forent peccata, & non homines : Si enim pœna conjuncta esset peccato, nullus hominum adeò foret cœcus, ut rueret in peccatum. Istud per modum consilii David proposuit Deo. Quid verò respondit illi Deus ? mox ipse illud innuit David. Deus idem respondit illi, quod dicunt sibi, qui in dilatione pœnæ confisi, ad continuanda animantur peccata : *Deus iudex Ibidem justus, fortis, & patiens, nunquid irascitur per singulos dies ? Deus,*

(inquit peccator, verbis divinis ad appetitûs sui placitum abutens) Deus quamvis justus sit judex, & tam fortis, ut nullus peccator & delinquens ejus possit evadere manus; ipsius nihilominus valdè pium est cor, & multùm longanimis patientia: & quamvis peccata nostra sint quotidiana, ira tamen ipsius non exardescit quotidie: *Nunquid irascetur per singulos dies?*

Tertull. Isto fundamento judiciosè dixit Tertullianus, quod Deus in sua ipsius patientia patiatur: *Deus suâ sibi patientiâ detrahit*: quia eo ipso quod talia patitur, occasio datur ut justitiæ ipsius timor evanescat, auctoritatisq; respectus deficiat. Oza intentione quamvis bonâ ausus contingere arcam Testamenti, ipso mox instanti luens temeritatem mortuus corruit in terram. O si Deus illud semper aut sæpius faceret, peccataque statim paratâ solverentur monetâ, quàm cautè & timoratè se gererent homines in peccatis, quàmque illis ligarentur manus etiam in dubio peccati! cur putatis peccâsse Adamum de fructu vetito comedendo, cùm Deus comesturo mortem fuerit comminatus? quia vidit comedisse Evam, nec tamen fuisse mortuam: sic nec ego (argumentabatur Adam) quamvis comedam, non moriar. Veniat fructus, sa-

tietur appetitus, oblectamentis indulgeamus. Istud fecit Adam: idem nos filij ipsius imitamur. Consideratio, inquit textus sacer, quâ homines peccata jam commissâ audactè novis accumulunt, est ista: *Peccavi, & quid mihi accidit* *Ecclef. s.v.4.* *triste?* Peccavi, nec mihi quicquam ex hoc afflictivum evenit: vivebam, & adhuc vivo, ut ante; valebam benè, & valeo adhuc ut ante; domum redii, neque ex hoc collapsam, neque filios meos sub illâ mortuos & sepultos, velut Job, reperi; greges non abegerunt hostes, occisis pastoribus & mancipiis: Sementi non defuit pluvia, quæ irrigaret, neque solis æstus qui fertilem redderet: missâ ad Granarium frumenta fuere conservata: Navi commissâ ad transportandum, salva appulerunt ad portum: omnia mihi denique cessèret tam prosperè, ut ipso, quo peccavi, die, in domo Lusoriâ semper sim lucratus; lite mihi exortâ favorabili gavissus fuerim sententiâ: Supplicare compulsus, exiverim benè expeditus: & si manum exosculari debuerim Regis, oculis me semper respexerit benignis. Si igitur, nec in vitâ, nec in bonis, nec in honore & famâ, quicquam mihi nocuere peccata; quare non iterarem peccata? peccabo ut antè & adhuc amplius.

Sic

Sic discurrendo plus minusvè expresse homines, ad continuanda prouunt peccata. Sed attendite quid illis Spiritus Sanctus dicat:

Ibidem *Ne dixeris: peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus est enim patiens redditor.* Ne dicas, peccavi & nihil mihi mali accidit: quamvis enim patientia Altissimi multo dissimulet tempore neque statim ulciscatur injuriam, debitumve exigit, tandem capitale cum censu rapit. Redditus vocat

Tertul. Tertullianus, *Peccati censum.* Porro S. Gregorius reddituum illorum summam declarans, tam rigidam intolerabilemque judicii executionem futuram asserit, quàm larga ante & longanimis fuit patientia Dei in dilatione pœnæ: *Tantò strictiorem in judicio justitiam exiger, quantò largiorem patientiam ante judicium prorogavit.* Eheu, quomodo nos homines patientiâ Dei nos decipimus, quæ quò magis dissimulare videtur, minùs evaditur. Deus Fratricidium Caini permittendo, non statim morte punivit: sed exul mox à facie Dei, & vagus per mundum, omnibus odiosus & horribilis, in summa ignominia & miseria, in nemore quodam fera reputatus infelicissimè proprii Nepotis sui Lamech manibus peremptus occubuit. Dissimulavit Deus in-

obedientiam Saulis, Sacerdotalisque officii usurpationem, nec non odium & ingraticudines, quibus persecutus est innocentiam, & merita solvit Davidis; cui honorem, vitam debebat & coronam: Verùm ipsos interrogate Gelbœe montes, quàm luctuosa fuerit ipsius Saulis catastrophe; dum propudiosè profligatus, proprio sibi ense vim intulit, mortuusque ex muro Civitatis ab hostibus fuit suspensus. Permisit Deus rebellis suo Parenti & Regi Absolonis ambitiones & stultitias; nec non impia, ab omni lege divina & humana aliena Achitophelis consilia: sed unum propriis manibus ex domus suæ trabe videbitis suspensum; alterum per proprios capillos arboris brachiis comprehensum & illaqueatum, tribus lanceis in corde transfixum. Toleravit Deus Regis Achab Idololatrias, Uxorisque ipsius Jezabelis persecutiones Prophetarum, & falsa contra Naboth data testimonia, rapinamque mediante perjurio hæreditatam; verùm uterque tandem infami sine & regno & vitâ fuit privatus: Ille sagittâ trajectus, hæc è palatii sui fenestra præcipitata: hujus devorârunt carnes & ossa, illius linxerunt sanguinem canes. Nabuchodonosoris superbi, Antiochi sacrilegi, & Judæ Prodi-

Proditoris exempla prætereo : unum in brutum conversum, alium vivum à vermibus comestum; tertium medium crepantem infelicemque cum visceribus animam evomentem : omnes tres longanimiter quidem tolerati, sed tandem severissimè puniti: ut nemo in pœnæ dilatione fidat; quæ si tardat, semper appropinquat, tarditatemque rigoris usurâ compensat.

§. IV.

Secundum motivum homines ad peccandum & continuanda peccata alliciens & quasi invitans, est fiducia seu præsumptio de misericordia Dei. Nullum in Deo attributum magis omnes deprædicant Scripturæ, quàm ejusdem misericordiam, magnam, infinitam, immensam. Non solum Deum vocant misericordem, sed misericolatorem: *Misericors, & Miserator*: & quasi multiplicasset seipsum, ad multiplicandas misericordias, dicunt: quod *multus sit ad ignoscendum* : eidem misericordiæ, licet sit una, nomen ei imponunt multitudinis: *Secundum multitudinem miserationum tuarum*. Et tandem quia multitudo constat in numeris; misericordiam Dei innumerabilem asserunt: *Cujus misericordia non est numerus*. Quid igitur mirum, quod multiplicante se

Deo ad ignoscendum, homines pariter veniæ multiplicent materiam, quæ sunt peccata, & non curent peccatis accumulare peccata? nam licet numerus eorundem sit magnus, numerus innumerabilis, & multitudo sine numero; misericordiarum Dei semper est major. In tantum radicans, tamque profundè infixus est ille in fiducia misericordiæ Dei peccati despectus, ut si ego [inquit de se loquens S. Augustinus] si ego persuadere contenderem hominibus, ut Deum, Justitiæque ipsius extimescendo rigorem desistant à peccando; quispiam in scripturis versatus contra me insurgendo, in faciem regerere non dubitet: *Quid S. Aug. me terres de Deo nostro? Ille misericors, & miserator, & multum misericors*. Cumque tanta & talis sit misericordia, quod est de fide; quamvis peccemus, & amplius peccemus, & peccata iteremus, condonatio semper sequetur.

Istud multi dicunt peccatores, idemque faciunt omnes, quamvis non dicant. Estque res super omnem admirationem & exaggerationem notabilis, quod cum Deus cælum polliceatur & beatitudinem; & nihil dare possit Diabolus præterquam quod habet, quod est infernus; cum Deus tam sit bonus, & Diabolus tam malus; Deus
tam

Psal. 110. v. 4

Isai 55. vers. 7.

Psal. 50. v. 2.

tam pulcher, & Diabolus tam deformis, nihilominus tot animas fascinatas teneat & captivas, quæ Deo derelicto, amicitiam ineant cum Diabolo. Palatius doctissimus Scripturæ Interpres, tamque pius quàm eruditus, huic respondendo admirationi aliquid dicit, quod ex nomine, quo illud declarat, utrum ad hunc locum referendum esset, dubitavi. Verùm quia subsecuti ipsum Commentatores illud velut scitu dictuque dignissimum allegant; tacendum mihi non putavi. Dicit itaque Author ille gravis causam, cur multæ animæ relicto Deo familiaritatem ineant cum Diabolo, esse, quia Diabolus aliquam habet sollicitatricem, quâ agente tam sagaciter, dextrè, callidè, & blandè imponit & illudit hominibus; ut suis astibus, promissis & illiciis irretiat & attrahat animas. Et quænam sollicitatrix seu ministra est ista? quænam incentrix illa tam potens, ut diabolus hujus operâ intellectum decipiat, voluntatemque captivet? num fortasse una est Circe, vel aliqua Medæa, larvis incantationibusque suis homines dementans? num Furia quæpiam infernalis in Angelum transfigurata lucis, quæ lenociniis spebusque vanis metum ejusdem auferat inferni? non ex inferno, neque

Pars IV.

ex terra, neque solum ex cælo; verùm prodit ex sinu & visceribus ipsius Dei, qui cælum fecit & terram. Est ipsa [quistale quid sibi imaginaretur?] ipsa inquam est misericordia divina, quam homines summâ temeritate & impudentiâ sollicitatricem sive lenam faciunt Diaboli, quâ mediante familiaritatem cum eo ineunt: *Immane flagitium est, misericordiam Dei facere lenam Diaboli; & quod per misericordiam, per quam Deo conjungi debueras, Diabolo conjungaris.* Enormius atrociùsque dari nequit sacrilegium, neque horribilior impiæ cœcæque malitiæ excessus, quàm misericordiam Dei lenam facere Diaboli, & ejusdem occasione misericordiæ, per quam homo magis se unire deberet Deo, familiariùs sese associet Diabolo. Tantum igitur, tamque execrandum est, quod omnes isti faciunt, qui solâ Dei misericordiâ freti, pro eo quod veniam peccatorum petere deberent, majori audaciâ, excluso timore in eis perseverant.

Audiant sic misericordiâ delusi, quod idem ipse Misericordiarum Pater ipsis insonat: *Ne adjicias peccatum super peccatum; & ne dicas: miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.* Et quare Domine?

Palat.

*Eccles.
5.v.5.6.*

B

Si

Si peccata nostra fuerint multa, tua verò misericordia modica & parva, argumentum haberemus de venia diffidendi: sed cum misericordia semper sit magna, omnibusque peccatis nostris major, quantumcunque illa accumulatus; quare confisi non ageremus securi, cum semper nobis ignoscet tua misericordia? Ipse Deus rationem dat, & tam divinam velut suam: *Misericordia enim & ira ab illo cirò proximant.* Ne nimium meæ fidatis misericordiæ, (inquit Deus) Misericordia enim & Justitia subitò sibi in me consociantur. Admirabilis sententia! in Deo, cuius natura & essentia est simplicissima, totum idem est, quia totum Deus est: nihil verò in Deo magis inter se unitum, & identificatum, neque magis unum & idem, quàm misericordia & justitia. In Deo Pater est Deus, Filius est Deus, & Spiritus S. est Deus, misericordia est Deus, & justitia est Deus: sed Pater, Filius, & Spiritus S. quamvis sint Deus, & idem Deus, realiter distinguuntur: Misericordia verò & Justitia nullam patiuntur distinctionem. Pater est Deus, sed non est Filius; Filius est Deus, sed non est Pater; Pater & Filius sunt Deus, sed non sunt Spiritus Sanctus: Spiritus S. est Deus, sed non est Pater nec Filius. Miseri-

cordia verò & justitia in Deo tali modo sunt Deus; ut eadem justitia sit misericordia; & eadem misericordia sit justitia. Hinc celebrem illam Davidis intelligemus sententiam, quæ ænigma potius, quàm sententia videtur: *Semel locutus est Deus, duo hæc audiivi.* De- Psal. 61. v. 2.
us, inquit David, unum dixit, & ego duo audiivi. Quod auditur, benè auditum, est idem quod dicitur: Si ergo Deus tantum dixit unum, quonam pacto tam sanus Auditor David auditit duo? idem David se explicavit, sed nescio utrum se magis implicarit: *Duo hæc audiivi, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia: quia tu red-* Ibidem v. 13.
des unicuique, juxta opera sua. Quod audiivi [inquit David] est, quod Deus omnipotens misericordiam habet & justitiam, quibus cuique operum suorum merita retribuit. Benè igitur auditit David, & dixit quod audiverit duo, quia Deum justitiam & misericordiam habere auditit: verùm si ille auditit ista duo: *Duo hæc audiivi*: quomodo Deus unum tantum est locutus; semel locutus est Deus? quia hæc est differentia, quæ inter Deum & homines datur in realitate seu apprehensione misericordiæ & justitiæ divinæ: quoad nos, & in apprehensione, quàm misericordiam & justitiam divinam consideramus, sunt

Ibidem
v. 7.

sunt duo : & hinc : *Duo hæc audiui* : Verùm in realitate, quâ eadem misericordia & justitia divina est in Deo, tantùm unum est : & hinc : *Semel locutus est Deus*. Quoad nos misericordia & justitia duo sunt ; quia apprehendimus misericordiam velut misericordiam, & justitiam velut justitiam à misericordia distinctam : Verùm quoad Deum, in ipso sunt realiter identificata, sine omnidistinctione ; In Deo enim justitia est misericordia , & misericordia est justitia.

Cùm itaque tam sit inseparabilis, tamque intima, non dico unio, sed unitas binorum horum attributorum divinorum, à quibus absolutio seu condemnatio omnium peccantium dependet : videte nunc, an non salutare nobis, Deoq; dignum sit consilium, quo tam serio nos idem admonet & hortatur, ne accumulamus peccata super misericordiâ, de sua præsumendo misericordia ; quia misericordia & justitia in Deo sibi valde sunt propinqua : *Ne adjicias peccatum super peccatum : & ne dicas, misericordia Domini magna est ; misericordia enim & ira ab illo citò proximant*. Tanta nihilominus humana est cœcitas & malitia , ut cùm misericordia & justitia tam sibi sint proximæ , non hæretici tantùm, verùm etiam Catholici

medium adinvenierint eas separandi. Hæretici Marcionistæ, misericordiam Deo tribuebant, aut non justitiam , ed quòd alienum ab ipsius bonitate putarent , punire : ac si ad hoc bonus esset Deus, ut homines impunè essent mali ; uti optimè eos redarguit Tertullianus. Et Catholici majore adhuc absurditate & incongruentiâ cognoscentes & confidentes Deum esse misericordem & justum : *Misericors Dominus & ju-*

stus; quid faciunt? Deum per me-

diu dividunt (inquit S. Basilii) *Deum ex dimidia tantùm parte ag-*

noscunt. Unde sequitur, quod facile peccando contra dimidium, quo cognoscitur misericors; alterum dimidium non curent, quasi justum esse non crederent. O quàm sapienter egissent homines, qui eam nunc divisionem faciunt, si contrariam fecissent ante ! sic illam faciebat David proprio jam peccato cautiore factus : *Domine*

memorabor iustitiæ tuæ solius q.d. Ego deinceps tuæ tantùm recordabor justitiæ. Et quare non ejus misericordiæ , tot ante à divina misericordia favoribus receptis ? Eandem ob causam, ne illâ abuteretur. Solius justitiæ divinæ memor, ac si misericordia deesset, timendo peccare, consequitur salutem. E contrario solius mise-

Psal. 114.v.5.

Basil.

Psal. 70.v.16

ricordiæ divinæ memores, ac si iustitiam non haberet, proni in peccata & consequenter in damnationem ruunt. Et istud omnibus de misericordia Dei præsumentibus accidit.

§. V.

Tertium motivum homines ad facilius peccandum, & ad continuanda multiplicandaque peccata inducens, est propositum contritionis & doloris. Ego, inquit peccator, pecco nunc, & peccabo, non tamen semper in peccatis perseverandi animo, sed intentione propositoque firmo dolendi postea, poenitentiamque agendi ex toto corde, de illo ipso quod nunc operor. Tali modo tali que suppositione omnis homo ad peccandum se resolvit, qui aliam vitam credit. Hoc ita declaravit admirabiliter quidam eorum in peccatis complex, multò tamen magis in contritionibus & poenitentiis exercitatus. *Ecce parturit in iustitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Peccator [inquit David] quando se resolvit ad peccandum, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. In productione & nativitate rerum animatarum, conceptio semper præcedit partum, & partus sequitur conceptionem:

*Psalm.
7. v. 15.*

Idem usu venit in peccato. Homo determinans se ad peccandum, concipit peccatum, & patrandò, seu in effectum deducendo illud peperit: *Concepit dolorem & peperit iniquitatem*: Verùm benè in se considerata ista verba implicationem involvere videntur naturalem. Conceptio & partus ejusdem semper sunt speciei: si partus est homo, etiam conceptus fuit homo; si partus est leo, etiam conceptus fuit leo: & si partus fortè sit monstrum, sicut omne peccatum est monstrum, similiter conceptus fuit monstrum. Si igitur David inquit, quod peccator peperit peccatum, *Peperit iniquitatem*; quare consequenter non dicit, quod concepit peccatum, sed concepit dolorem: *Concepit dolorem?* Quia hoc modo & suppositione omnis homo fide præditus se resolvit ad peccandum. Primò concepit dolorem futurum, scilicet contritionis futuræ, proposito dolendi facto de peccato, quod jam committere determinavit; & sub hoc jam concepto doloris contritionisque proposito, tamq; salvi conductus & immunitatis à pœna singrapha posito metu præsumptuosè delinquit. Novit utique peccator Christianus, quod peccatum occidat animam, eamque ad infernum condemnet. Verùm

rūm delinitus & victus à concupiscentia , quasi se apud animam suam se purgando , sibi ipsi loquitur : Scio equidem , anima mea , quod peccando te occidam , & ad infernum condemnem : verū si modò te occidam , condemnemque te peccando , postmodum dolore & pœnitentiâ te resuscitabo & redimam : *Concepit dolorem , & peperit iniquitatem.*

Contractum illum seu pactum nimis quàm temerarium & inconsideratum , pejusque intellectum , teste Isaiâ , homines cum morte pangunt & inferno : *Audite Verbum Domini viri illusores : dixistis enim , percussimus fœdus cum morte , & cum inferno fecimus pactum.* Sic percutientes fœdus cum Diabolo & peccare paratos , non illusos , sed illusores Deus vocat : *Viri illusores* : Quia non solum non deceptos se à Diabolo , sed ipsum Diabolum se decipere putant. Modò peccando ipsi donant animam , ut illam postea dolendo pœnitendoque repetant ; & hoc modo seu arte Diabolo , & non ipsis illuderetur. Sed conditiones examinemus. Quod homines timere possunt , quodque timorati omnes meritò timent , est , quod mortui in peccato tendant in Infernum : hinc fœdus

& pactum cum Diabolo super morte & inferno percussum & initum est : *Percussimus fœdus cum morte , & cum inferno fecimus pactum.* Vigore fœderis cum morte , promittit illis diabolus non defuturum illis tempus suum complendi propositum , doloremque & contritionem eliciendi de peccatis : & vigore pacti cum inferno initi , securos illos futuros persuadet diabolus , quod nullatenus eò sint deventuri : omnis enim ante mortem de peccatis suis verè contritus & dolens , certus est , se evasurum infernum. Si igitur conditiones istæ hoc modo practicæ tam utiles sunt hominibus , Diaboloque illis illuditur , quoniam , quæso , pacto idem diabolus tam callidus & sagax , tam temerè sub hisce conditionibus fœdus ineat ? quia sub illis illusos , totaliterque perditus , non est ipse , sed homo. Maxima , stylusque Diaboli suis in contractibus cum hominibus (inquit S. Basilus) ex parte nostrâ hanc conditionem habet , ut demus illi præsens sub appromissione futuri ex se : pecca modò , dole postea ; & quoniam præsens facile est & certum ; & futurum contingens & difficile ; hinc sequitur quod tempore præsenti , quod est

emendationis omnes peccent: & tempore futuro, quod erit reddendæ rationis, in pœnam ipsius peccati, rari, vel nullus pœniteat.

Enim verò adhuc amplius quiddam agit Diabolus, quàm in verbis Davidis consideravimus: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Natura delectationem constituit in conceptu, & dolorem in partu: vice versâ diabolus delectationem in partu, dolorem verò collocat in conceptu. Delectationem ponit in partu, quod est peccatum: quia quodlibet peccatum, in quacunque peccati specie, semper comitatur delectatio: dolorem verò ponit in conceptione, quia in determinatione peccandi, nobis suggerit, & concipere facit dolorem futurum de peccato commisso. Et quoniam appetitus humanus tam cœcè ducitur à delectabili, hinc peccato, cui inest delectatio & perditio, tempus tribuimus præsens: dolorem verò, cui inest remedium & salus, relinquimus futuro. Hoc modo ipsa nostra proposita, quæ contritiones vocamus, sunt condemnationes; ipsa quæ peccata quæ ex confidentia ipsorum committere resolvimus, eorundem nobis falsitatem ob oculos ponere deberent. Proposita illa vel falsa sunt, vel vera: si falsa sunt, qua-

re illis fidimus? si autem sunt vera, & sunt proposita contritionis, quare non statim conterimur, dum adhuc tempus non peccandi habemus? certum est quod nec proposita sint proposita, nec contritiones dicendæ contritiones; quia proposita sunt contritionum, quæ non erunt; consequenter nec propositorum nomine digna. Verum supposito, pactum illud factum esse cum inferno: *Cum inferno fecimus pactum*: In ipsum descendendo Infernum quomodo ibidem servetur videamus. Num in carcere isto infernali, in teterimo & tenebricoso ergastulo aliquis invenitur Christianorum? valde multi. Respondeat mihi aliquis. Homo infelix, quisunque es, si fuisti Christianus, adhuc talis es, character enim Baptismi animæ impressus est indelebilis. Si igitur es & fuisti Christianus & credis quicquid S. Mater Ecclesia credit, quare Fide Sacramentisque non es usus; quare doctrinâ exemplisque Evangelii quæ toties audivisti non es usus; & quare tandem damnatus fuisti? ob mea peccata. Et nunquid sciebas quod peccata, immò unicum peccatum sufficiat ad præcipitandum in infernum? omnia ista sciebam: sed & veram contritionem sufficere sciebam, ut Deus ea con-

donet

donet: & hac habitâ notitiâ, quoties peccare determinabam, cum magnis pœnitendi postea propositis fiebat. Tot igitur factis contritionis propositis, quare non fuisti contritus? quia ista deceptio huc nos traxit omnes. Duo isti juxta me ardentes, duo illi fuerunt Fratres, Summi Sacerdotis Heli filii Ophni & Phinees, & quâ tales sufficienter eruditi & in omnibus fidei salutisque mysteriis instructi. Reprehendebat eos Pater eorum, mandans ut mores corrigerent, & de peccatis pœnitentiam agerent: respondebant illi: *Cum senuerimus, tunc pœnitēbimus.* Quod quia Juvenes erant, nunc libertati frœna laxare, tunc verò pœnitentiam acturi essent. Verùm mors veniens Nunc, prævenit illud Tunc. Contritiones & proposita abierunt in ventum, & animæ descenderunt in Infernum. Hic jam ardent à bis mille & septingentis annis, & ardebunt mecum qui similiter rationes meas disposui, quousque Deus fuerit Deus.

Christiani, sumpto hinc exemplo, ne similiter nostris confidamus propositis. Propositum contritionis conjunctum cum resolutione peccandi, nec est contritio, nec propositum: resolutio enim peccandi, proposito contritionis

contradicit; & peccatum præsens contritionem dissolvit futuram. Quod si proposita non peccandi, etiam in gratia Dei facta, parùm sunt segura, proposita pœnitendi de peccatis facta, dum peccare volumus actualiterque peccamus, qualem habere possunt firmitatem? firmiora nunquam in mundo facta fuere proposita, quàm fortia illa Sancti Petri, non in ore solùm, sed quod rarò conjungitur, in ore simul & in gladio.

Et quid dixit S. Petrus? *Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego* *Matth. 16.v.33.*

nunquàm scandalizabor. Domine, licet omnes fidei, amorique tibi debito defuerint, ego nunquam deero. Quid amplius dixit?

Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. *Ibidem v. 35.*

Et si necessitas exegerit, vitam sanguinemque tecum profundere; potius moriar, quàm te negabo. Nunquid heroica magis & cordata, splendidiùsque declarata esse poterant proposita? Non poterant. Cùmque essent tam constantia totiesque repetita, & vera tanquam ex toto corde facta, nondum sex transierant horæ, quando labendo & relabendo iterumque cadendo, non minùs quàm tribus vicibus suum negaverat Magistrum. Porro si proposita non peccandi finiuntur negando

Chri-

Christum; quid ab illis, quæ actua-
liter peccando, Christumque ne-
gando incipiunt sperari potest?
peccata Petri subsecuta fuit con-
tritio, quia fuerant proposita non
peccandi, cum esset in gratia: sed
peccanti cum proposito pœniten-
di postea, unde veniet contritio,
si illam neget, ipsoque demerea-
tur peccato? peccabitis uti pecca-
tis; sed non pœnitebitis; sicut
promittitis.

§. VI.

Quartum ultimumque moti-
vum quo excœcati homines
in peccatis perseverare non for-
midant, quamvis infirmitatem
mortalem cognoscant, facilitas &
promptitudo est remedii. Chri-
stus Dominus noster fragilitati
condescendendo humanæ, pec-
catis post Baptismum commissis
in remedium eorundem confes-
sionem reliquit. Hinc Sacramen-
tum Pœnitentiæ, secunda post
nausfragium tabula, quâ homo sal-
vus evadere possit, appellatur.
Verùm quemadmodum nimis
magna temeritas esset, voluntariè
se projicere in mare tanquam se-
curum mediante tabulâ perveni-
endi ad portum; major verò ad-
huc temeritas foret ejusdem tabu-
læ fiduciâ magis, magisque sese
immergere undis: sic faciunt, qui

sub Confessionis prætextu, sese
præcipitant in peccata, dicentes:
Confitebor: & sic peccata pecca-
tis accumulunt.

Ego hoc ipso, Confessionis
remedium promptum valde & fa-
cile non negabo. Nonne facile
est medium curare tantum verbis,
sive hoc inventum esset per super-
stitionem, sive per artem? Ex
hoc genere est, & gloriosè qui-
dem, remedium Confessionis. Non
solum ab aliquibus, sed ab omni-
bus, quamvis lethalibus sanat vul-
neribus; non tantum pauca, seu
multa, sed omnia, licet innumera
curat; immò taliter, ut curet om-
nia, quot gravatur infirmus, nul-
lo excepto; nam uno tantum ex-
cepto, non curatur ullum: porro
totum istud facit Confessio, non
longo temporis tractu, sed in in-
stanti, & sine alio, ex nostra par-
te applicamento, quàm verborum
usu. Propheta Osee homines
cohortans ut ad Deum sese con-
verterent sic inquit: *Convertimini Osee. 14.*
ni ad Dominum, & dicite ei, om-
nem aufer iniquitatem: Nihil ita-
v. 3.
que faciendum aliud, quàm di-
cendum Deo, ut nostra tollat pec-
cata, & non aliqua, sed omnia:
Omnem aufer iniquitatem? Et si
Deus ex parte sua, omnia à nobis
tollat peccata, quid nobis ex no-
stra agendum est parte, ut ipse ea
tollat

Ibidem tollat? Idem Propheta illud jam dixit, estque notabile: *Tollite vobiscum verba*. Diversimodè valde eodem Osæ tempore alii loquebantur Propheta in lege veteri. Alii dicebant: *Tollite hostias*: *Offerite Sacrificia*, quibus iustam ipsius mitigetis iram, ut vestra vobis peccata condonet. Si igitur Propheta alii dicebant: *Tollite hostias*: quare Osæ inquit *Tollite verba*? Quia Osæ in hoc textu, prout cum Ruperto inquit Glossa, propheticè de Confessionis Sacramento loquebatur, quod Christus in lege Gratix erat instituturus: & ad obtinendam peccatorum indulgentiam mediante Confessione, ex parte nostra nihil requiritur aliud, præterquam verba [non informia, sed formata] quibus illa confitemur. Egregiè Rupertus: *Non dico, tollite vobiscum multitudinem hircorum aut vitulorum, sed verba, quæ consequi potestis, sine dispendio rerum: verba Confessionis Deo pro salute vestra sufficiunt, pro iniquitatibus vestris satisfaciunt*. Nunquid facilius quippiam dari potest?

Tam profectò facile & expeditum hoc medium est; ut referente Sancto Augustino, sui temporis Gentiles objecerint Christianis dicentes: non posse bonam esse legem illam, quâ tam facile remit-

terentur peccata, foret enim licentiam dare peccandi. Istud ita ignorantes asseverabant Barbari; cogitationisque blasphemiam, scandaloso Christianorum multorum justificare poterant exemplo, qui sic Confessionis facilitate abutuntur; ac si esset licentia à Deo data peccandi quantum liberet. Quâ super re Sanctus Augustinus informavit Gentiles, tantum abesse à Confessionis facilitate peccatum; ut novum potius sit frænum ad coercendum peccatum. Quemadmodum enim in Confessione tantum remittuntur peccata, nunquam amplius peccare solventi; si in peccato violatur lex, quâ Deus peccare vetat, in Confessione non solum eadem lex comprobatur: verum ipsi novam nobis ponimus legem, quâ nos ad non reincidendum in peccata, seu alia non committenda obligamus. Tam ingeniosa Confessionis fuit inventio; vel verè tam divina; ut cum ex parte una portam aperiat veniæ; ex altera eandem claudat peccato. Si domus duos habeat introitus junctos, eadem portâ quâ panditur unus, claudi potest alter. Idem in Confessionis Sacramento fecit Deus. Quemadmodum enim Confessio vera essentialiter includit commissorum detestationem peccatorum, firmumque non ampli-

us peccandi propositum: detestatione portam aperuit peccatis præteritis; & proposito non peccandi januam clausit futuris.

Ex hoc nunc intelligere incipient plus æquo Confessionis re, medio confidentes, quàm erronea & deceptorum eorum sit fiducia. Confessio vera & fructuosa debet ducere secum confitentem, & illum constituere totum, & pro semper ad pedes Dei: si non ducit secum confitentem, non est Confessio. Ecce quod Osee dicebat; & nondum advertistis: *Tollite vobiscum verba, & dicite: omnem aufer iniquitatem.* Ut

Deus vobis remittat peccata, non solum inquit, ut verba feratis ad confessionem; sed ut illa feratis vobiscum: *Tollite vobiscum verba.* Si enim verba confessionis vos non fertis vobiscum, & illa non adducunt vos secum, Confessio non est Confessio, sed tantum verba. Abelis sacrificium quare placuit Deo? quia secum ducebat Abelem. Illud verò Caini quare reprobavit Deus? quia comitem non habebat Cainum. David dixit ad Nathan: *Peccavi.* Idem similiter Saul dixit Samueli: *Peccavi.*

2. Reg. 12. v. 13. Cumque idem esset verbum, David absolute, Saul remansit sub reatu: David enim suam secum tulit Confessionem; Saul verò mi-

nimè. Videant nunc qui ad horam usque mortis suam differunt Confessionem, utrum eorum verba possint ipsos ducere secum, quando jam amplius sibi non sunt præsentem. Ecce quare tot sine confessionibus, vel cum confessionibus, quæ non sunt confessiones, mori cernimus. Justa enim Dei pœna est; ut qui peccavit confessionis fiduciâ, ei desit, vel non profit Confessio.

Habitatores Jerusalem licentèr & effrænes, & quasi nullâ sibi positâ lege in peccata ruebant: hanc solâ fiduciâ freti, quod Deus templum suum in Jerusalem haberet. Deus (inquebant) Templum suum in nostra habet civitate? defendet ergo domos nostras, ne perdat suam. Sed ecce quid sic sermocerantibus Propheta Jeremias prædicavit: Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini est:* Vos confidentes in templo Domini homicidia, furta, adulteria committitis, ac si ipsum templum ad liberius peccandum licentiam vobis indulgeret; securitatemque promitteret. ast scitote, quod omnis illa vestra fiducia fallax est & erronea & finaliter vos decipiet: *Nolite confidere in verbis mendacii.* Peccanti enim ex confidentia

Tem-

Templi, non prodest Templum; & ita accidit. Idem de Confessione esto iudicium; Deus enim & Justitia ejus semper est idem, & eadem. Quemadmodum templum nihil prodest peccanti fiducia templi, ita iusto Dei iudicio & pœnâ, confessio non proficit peccantibus confessionis fiduciâ fretis. Deus confessionem instituit in remedium fragilitatis, & non in stimulum malitiæ. Est medicina ad sanandum, & non securitatis chirographum ad infirmandum. Hinc iustissimè permittit Deus, ut vel omnino desit Confessio, vel non profit multis: non enim rationi est consentaneum, ut remedium profit illi, qui injuriam ipsi remedio infert.

Hic nunc sisterem, meque satisfecisse jam crederem; nisi scirem validam quandam recentem in terris vagari Propositionem, seu Theologiam, quam credere non poteram, nisi Septentrio illam ex Hollandia invexisset in Pernambucum; & Aquilo, Pernambuco Bahiam. Quænam verò est ista? quod Christiano ad cœli ingressum Confessarius sufficiat & pecunia: Confessarius pro peccatis, & pecunia pro suffragiis. Confessarius pro culpis, qui vos liberet ab inferno; & pecunia pro pœnis, quâ vos à purgatorio libere-

tis. Quibus adhuc gratias ago sic loquentibus, eò quòd purgatorium esse credant & infernum: verùm sic incipiunt hærefes. Pauperes egeni, qui non habent pecuniam: pauperiores sunt opulenti, qui in illa confidunt. Sed ego Confessarium ipsis & pecuniam concedo; relictoque Judæ exemplo efficaciore adhuc demonstro, quod cum confessario & pecunia mori possint sine confessione. In exordio Ecclesiæ Christiani pecuniam omnem ad pedes Apostolorum afferebant; modernorum enim religiosorum more in communi vivebant: fuere nihilominus duo Conjuges Ananias & Saphira, qui vendentes agrum contra votum quod fecerant, partem pretii sibi reservârunt. Por- *Act. 5.*
rò S. Petrus vocato ad se Ananiâ *v. 5.*
eidem commissum impropere peccatum; contestatus ipsum Spiritui Sancto fuisse mentitum, cum arbitrio ipsius subesset pretium: eodemque mox instanti nullo prolato verbo Ananias cecidit mortuus. Quo facto Uxor ipsius Saphira similiter citata se stitit iudicio: ejusdem à S. Petro insimulata criminis, quia particeps hæreditatis, & in occultanda pecunia erat complexa, obmutescens repente mortua corruit. Agedum nunquid his duobus infelicibus

pecunia defuit & Confessarius ? utrumque adfuit ; Confessarius quidem velut S. Petrus Summus Ecclesiæ Pontifex ; nec defuit pecunia , quam propterea suppressam reservârunt : & nunquid alteruter ipsorum confessus est neuter. Ita ut ambo habuerint confessarium , ambo habuerint pecuniam ; ambo ad pedes Confessarii fuerint mortui ; & ambo mortui sine confessione. Hæc jam nova illis , novæ istius referte Theologiæ Sectatoribus ; non enim præsentium quempiam , talem de ipso ignorantiam præsumendo , rubore suffundere volo.

Non Confessarii copia in hora mortis , ut anima salutem consequatur : Confessario enim adstante ad lectuli pulvinar , quibusdam deest confessio : & quidam confessioni defunt. Destitutis vitâ , loquelâ , rationisque usu deest confessio : quibus verò vita , loquela ratioque suppetit , illi defunt confessioni ; In pœnam quippe in illam usque horam dilata confessionis , & peccatorum in fiducia ipsius commissorum , justè permittit Deus ut veræ defectu dispositionis (qui multis contingere potest modis) illis confessio non profit. Dicite mihi , si quis hominum propriis se manibus pugione iteratis vicibus adacto confoderet ; nonne

stultum ipsum reputaretis ? quo respondente , se illud facere , eò quod phialam habeat olei ex auro probatissimo , quo facillè sanare se posset , nunquid majorem ipsum stultum haberetis ? Tales sunt , idque faciunt , qui confessionis facilitate freti peccata continuant. Et stultitia & amentia ipsorum enormior est ; quia nec confessio , nec effectus ejus eorum arbitrio subest. Hinc condemnati sunt tot sine confessione ; totque damnantur jam confessi : ut nemo tandem in remedii hujus facilitate confidat.

§. VII.

FUSIUS quidem quàm volebam , brevitate nihilominus maximè mihi possibili vidimus , quàm deceptorioria sint motiva , quàmque fallaces appetitus nostri sint prætextus , quibus Diabolus nos animat ad peccandum , & ad perseverandum in peccatis , contra præceptum & consilium ejus , qui tanto salutis nostræ ardet desiderio , & propterea pro nobis vitam dedit : *Iam amplius noli peccare*. Omnia motiva fallacia esse & deceptorioria vidimus : nam nec pœnæ dilatio illam imminuit , sed potius auct : nec confidentia in misericordia divina nos securos reddit de ejusdem justitia , immò eam provo-

provocat: nec pœnitentiæ agendæ proposita ullam in vita, neque in voluntate habent firmitatem. Denique nec remedii facilitas ita est expedita, quin tot scateat difficultatibus, quot periculis, quorum vel minimum ad animæ perditionem damnationemque sufficit. Verùm, quia istud punctum de non peccando ampliùs tam est arduum, natura tam corrupta, habitusque labendi & recidivandi tam est consuetudinarius in humana cœcitate: desideranti mihi medium aliquod omnibus istis potentius & efficacius vobis proponere, divinæ placuit bonitati mihi detegere & inspirare quoddam tam validum & efficax, & insuper tam terribile; ut postquam auditum innotuerit, quale in semetipso est, nullus hominum futurus sit, qui peccato mortali se obstringere audeat, nisi adeò foret obstinatus & resolutus, ut sine remedio damnare se vellet. Hocce medium est istud, quod forsan non audistis, sicut promisi in principio: proinde nunc denuò Dominum illum Crucifixum, per infinitum sanguinis sui pretium, Sanctissimæq; Matris suæ intercessionem deprecor, quatenùs & mihi & vobis omnibus tantâ gratiæ suæ vi & efficacîâ assistat in hoc puncto, quantam gravitas ejusdem requi-

rit. Porro si ullo in sermone attentas præbueritis aures; in hoc vel maxime idem fiat: quem ut impressum semper geratis memoriæ, substantialis erit & succinctus.

Primò, tanquam pro fundamento totius supponendum est & sciendum, Deum in mente sua divina certam cuique determinasse peccatorum mensuram, quâ nondum impletâ, locus est remedio, & venia speranda peccatis: eâ verò impletâ, remedium omninò omne evanescit. Istud Providentiæ, justitiæque suæ divinæ secretum Deus primò in regnorum, Civitatum, & Rerum publicarum revelavit peccatis, quæ suppositio & doctrina optimè quadrat temporis, statui, & eventibus, in quibus Brasilia comprehensam se cernit. Deus Abrahamo se ipsi seminiq; ipsius terras Amorrhæorum daturum promisit, propterea terras promissionis vocatas; hoc verò non statim, sed multorum annorum emensâ periodo adimplendum; rationem addens: *Nec dum enim completa sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus.* Quia ad præsens usque tempus Amorrhæi nondum implevere determinatam sibi à me peccatorum mensuram quam castigare decrevi. Et hæc causarum fuit una, quare Filii Israel tan-

Gen. 15.
v. 16.

to tempore peregrinati fuere in solitudine, usque dum portum attingerent in Jordanis flumine: ut interim Amorrhæi peccatorum suorum mensuram implerent. Eodem sensu Christus Dominus Scribis & Phariseis, reprehensis peccatis eorum & injustitiis dixit, ut patrum suorum mensuram implerent: *Implete mensuram patrum*

Matth.
23. v. 22.

vestrorum. In corporibus quippe politicis, qualia sunt Respublicæ, ad multa æva durantes, peccata Patrum, Filorum, & nepotum ad implendam concurrunt mensuram.

Zacharias Propheta illustrem quandam veritatis hujus, cum omnibus circumstantiis nobis exhibet repræsentationem. Angelus Zachariæ apparuit dicens, ut sublatis oculis videret, quidnam de portis Jerusalem egrederetur. Suspiciens, amphoram quandam certum mensuræ genus ex omni parte quadrangulam exire vidit, tum temporis Hebræis æquè, ac latinis vas usitatum: post amphoram massa exivit plumbea ponderalenti; præviisque duabus hisce figuris inanimatis, eadem portâ egredientem vidit mulierem, quæ pergens ad amphoram sedit super illam: verum Angelus declarans eam esse impietatem: *Hæc est impietas: ipsam demisit in ampho-*

Zach. 5
v. 8.

ram, quam malsâ plumbeâ clausit, quæ cum esset eidem accommodata effectui, naturaliter cum ea convenit. Quo facto, reversus fui, inquit Propheta, ad videndum: Et vidi egredientes è civitate mulieres duas alis milvi volantes, quæ ex utrâque parte amphoram elevantes, illam per aërem in terram Sennaar detulerunt. Hucusque de verbo ad verbum, de litera ad literam visio Zachariæ, in qua ipsi Deus Civitatis Jerusalem, Regniqûe Juda desolationem & everfionem repræsentavit, quando ab Exercitu Nabuchodonosoris obsessâ & expugnatâ Civitate, omnes capti captivique in Babylonem fuere traducti. Istud significare voluit, Terra Sennaar; quia in illa terra ædificari cœpit Turris Babel, unde nomen accepit Babyloniam. Verum si tota visionis hujus intentio, & scopus erat, quòd Deus Zachariæ captivitatem transmigrationemqûe; Populi præsignificare voluerit, quod utique paucioribus fieri poterat verbis, prout ego dico; ut quid Sapientia divina illud facit tot cæremoniis, tanto apparatu, tot figuris, tali ordine, tamque variis rerum successibus; nec non tam notabilibus circumstantiis, in qualibet repræsentationis ejusdem scena vel actu? quia hoc pacto Deus Prophetae suo

suo, & in illo omnibus nobis, occultos Justitiæ suæ, desolationisq; Civitatum, Regnorum, & Nationum causæ stylos revelare voluit; quando ad extremam cum illis proceditur punctionem.

Primum apparens in judicio, est mensura, seu amphora; quam Deus determinavit peccatis; quâ necdum impletâ differtur & suspenditur pœna: eâ verò impletâ executio sequitur sine remedio. Hocce mysterio Angelus mulierem, quæ erat impietas, demisit in amphoram, in qua significabantur peccata Jerusalem, totiusque Gentis, impiæ in Deum Idololatriis & sacrilegiis: & in proximos impiæ furtis, homicidiis, adulteriis, omnigenûmque crudelitatum & injusticiarum genere. Et quia ista peccata suam jam impleverant mensuram, ut plus capere non posset; hinc Angelus eam plenam & superabundantem plumbeo isto clausit operculo, tam ponderoso tamque justo, ut nec ad imminuendum, nec ad augendum potuerit aperiri. Itaque sic plenâ ad summum usque mensurâ, sola supererat executio pœnæ sine mora, vel dilationis momento: & hæc fuit consecuta, quando eodem instanti duæ mulieres alatæ egressæ, non ambulantes in terra, sed per aërem volantes amphoram

illam in suos receptam humeros transtulerunt de Jerusalem in Babyloniam. Enim verò si interrogaverimus, quænam istæ duæ fuerint mulieres non tangentes terram? optimi respondent interpretes, in Prophetarum oraculis fundati, fuisse misericordiam justitiæque divinam: misericordiam ad justificandam pœnam, & justitiæ ad illam exequendam. Nam si homines abscidissent cursum multiplicationemque peccatorum, divina semper misericordia, quæ ad hoc eos per Prophetas hortabatur prompta fuit ad illa condonanda. Verum quia illi desistere recusarunt, & mensuram impleverunt, jam justitiæ executio nem omittere nequibat, sicut punctionem fuit executâ. Scire tantum restat, quare harum duarum Executricum alæ fuerint de milvo; sed & hoc idem mirificè rei declaravit eventus: Milvus quippe fuit Nabuzardan Dux Exercitus Nabuchodonosoris, qui semel atque iterum Civitatem obsidens rapacium more avium invadens Populum totum, unguibus transtulit in Babylonem.

Ita ut ex hac aliisque allegatis revelationibus nobis constet [quod alio modo sciri nequit] Deum in mente sua divina, sicut diximus, profundissimisque divinæ re-

videntiæ decretis , cuilibet Civitati , Regno , Provinciæ , & Gentis , certam determinâsse peccatorum mensuram , quâ impletâ infallibiliter sequitur pœna , & nondum impletâ differtur . Porro in hoc casu captivitatis Babylonicæ graves authores notant & advertunt , quod nequaquam silentio mihi prætereundum puto , eò quòd è re nostra esse posse videatur . Duraverat captivitas illa annis septuaginta , quibus evolutis Judæi patriæ suæ sunt restituti ; verùm tam parum emendati , priorisque memores pœnæ , ut modicâ temporis intercapedine abinde reinceperint tanto excessu implere mensuram , ut eâ denuò ad summum impletâ , Deus illos aliâ castigaverit captivitate & universali transmigratione non septuaginta , neque septingentorum , sed adhuc continuantium annorum , quia mille quingentos & septuaginta septem excreverunt , ignoto restantium adhuc numero . Notam hanc & advertentiam è re nostra futuram dixi , & credo quod me jam intellexistis . Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto Deus punivit Bahiam eam tradendo Hollandis , quamvis captivitas illa annum non excesserit , sicut novem jam annis capta tenebatur Civitas Pernambuco . à Tem-

pore illo usque huc , certum est (prò dolor) peccata reincepisse secundam implere mensuram , tamque celeriter , ut nesciam , quomodo jam non sit impleta . In nostro situm est arbitrio ut non plenè adimpleatur , alæ quippe de milvo ita appropinquant , ut divitiarum non sit opus justitiæ mandare ut Ambstelodamo veniant .

§. VIII.

Verùm enim verò de mensura peccatorum communiū trans-eundo ad illam particularem singulorum ; quemadmodum Deus certam determinavit mensuram peccatis cujushbet Civitatis vel Regni : ita quoque similem determinavit peccatis singulorum hominum . Quantò magis hæc secunda timenda sit mensura , neminem fore puto qui in dubium vocet : Civitas enim & regnum ad infernum non vadunt ; sed homines . Et quòd Deus hoc determinârit cuilibet nostrum , est res non tantum liquida , sed liquidissima inquit S. Augustinus . Adducit Sanctus jam allegata Scripturæ exempla , & alia , nec non in libro de vita Christiana concludit in hunc modum : *Manifestissimè instrui-mur & docemur , singulos se-*

S. Aug.

cundum peccatorum suorum multitudinem consummari , & tam diu,

ut convertantur, sustineri, quamdiu cumulum suorum non habuerint delictorum consummatum. Manifestissimè nos docet, nobisque declarat Deus (inquit S. Augustinus) quod cuilibet hominum certam assignavit mensuram vel cumulum peccatorum; quo nondum expleto & consummato, nos, ut convertamur, expectat: dictâ verò mensurâ impletâ, & cumulo peccatorum consummato, abruptâ morâ, remedioque sublato Deus nos damnat. Idem S. Am-

S. Amb. brosius sequentibus verbis confirmat: *Dei verba sunt; non sunt completa peccata Amorrhæorum: per quod ostendit mensuram quandam esse delictorum, quam cum impleverint peccatores, vitâ digni minime judicentur.* Porro, quia hic communis est S. Scripturæ Expositorum sensus, vel maximè versatum & exercitatum in omnibus, doctissimum accuratissimumque referre libet Cornelium à Lapide, super amphoram Zachariæ sic commentantem: *Am-*

Cornel.
à Lap. *phora est mensura peccatorum cuiusq. tum hominis, tum populi, quâ impletâ, Dei vindicta profilit in ultionem.* Et super verba Apostoli S. Pauli ad Thessalonicenses inferiùs citanda, inquit: *Hinc patet, Deum urbibus, regnis, & pari proportionem impiis privatis certum sta-*

Pars IV.

tuisse peccatorum cumulum, ut illo impleto, omnia simul & perfectè vindicet, & castiget. Similiterque commentando, alia tam veteris quàm novi testamenti loca declarat, colligens semper de revelationibus divinis, textibus ipsis expressis, quod cuilibet homini certam Deus designârit mensuram, certumque peccatorum determinârit numerum, quo finaliter & ultimâ impleto, non venia, sed locum invenit punitio.

Non exotica vel admirabilis, nedum aliena à Justitia Misericordiaque divina videri debet jam dicta mensuræ hujus cujuslibet hominis peccatis decreta determinatio; si enim in punctionibus Regnorum & Civitatum conjunguntur peccata præsentium & vivorum, qui implevere mensuram, cum peccatis præteritorum & mortuorum, qui eam implere cœperunt; quid mirum, quod quilibet peccatis jam ante à se commissis, & iis quæ ultimò committit, etiam impleat suam? neque difficultatem auget, quod aliis major minorvè numerus sit determinatus; eadem enim quæ infirmo nostro intellectui videtur inæqualitas, in divinæ Providentiæ arbitrio summa est justitia. Et si minùs ita vobis fuerit visum respondete mihi. Similiter etiam Deus

D

cuili-

Psalm.
 38. v. 6. cuilibet homini numerum dierum
 vitæ circumscripsit. Unde Da-
 vid: *Ecce mensurabiles posuisti di-*
es meos. Porro ista mensura tam
 est certa & determinata, ut ultimo
 jam præsentie die, remedio care-
Job. 14. at, teste Job: *Constituisti ter-*
minos ejus, qui præteriri non pote-
runt. Quemadmodum igitur ne-
 mo conqueritur de Deo, neque in
 his aliis vè mensuræ dierum inæ-
 qualitatem admiratur, multò mi-
 nùs peccatorum mensuræ inæ-
 qualitatem admirari fas est; siqui-
 dem Deus justissimo judicio ob
 unum peccatum mortale in infer-
 num præcipitat, qui illud commi-
 sit. Et ratio utriusque Justitiæ &
 Providentiæ fundamentalis est,
 dominium Dei supremum, quia
 æqualiter gratiæ Author est & na-
 turæ. Et quemadmodum quâ au-
 thor naturæ circumscribere po-
 test, certum dierum numerum vi-
 tæ sine hominis injuria: Ita sine
 ejusdem hominis injuria certum
 numerum peccatorum præscri-
 bere potest veniæ. Unde sequitur,
 quod sicut dies ille, qui dierum
 vestrorum numerum complevit
 necessariò est ultimus, & illo jam
 præsentie vitam finiri necesse est:
 pari modo peccatum illud, quod
 numerum implevit peccatorum,
 similiter est ultimum, quo com-
 misso non potest non subsequi

condemnatio: quia clausa est
 mensura, & jam locum amplius
 non invenit venia.

Ipsum auscultate Deum ex ore
 Amos Prophetæ: *Hæc dicit Do-*
minus. Super tribus sceleribus *Amos.*
Juda, & super quatuor non conver- *2. v. 4.*
tamen eum: Super tribus sceleribus *3. 6.*
Israël, & super quatuor non con-
vertamen eum: Idem Damasco, Ty-
 ro, Moab, Edom, aliisque de-
 nunciat. Et quid significare in-
 tendit? unum commiserunt pec-
 catum & remisi illis; duo commi-
 serunt peccata, & condonavi: tria
 commiserunt peccata & similiter
 ignovi; quia verò commiserunt
 quatuor, jam illis non condonabo.
 Ergone infinitè misericors Deus
 non nisi tria dimittit peccata? uti-
 que plura dimittit. Condonat
 trecenta, condonat tria millia:
 & si peccator ex toto corde pœ-
 niteat, tres condonat peccato-
 rum milliones. Verùm in his
 sententiis certus ponitur nume-
 rus pro incerto, ut ex hoc exem-
 plo & supposito melius intelliga-
 tur illud, quod Deus hoc ipso in-
 nuere intendit. Reductâ igitur
 mensurâ seu numero ad quatuor,
 inquit Deus, quod primum, se-
 cundum & tertium condonabit
 peccatum, & ad condonanda om-
 nia ista, convertet peccatorem:
 verùm quarto commissio, nec con-
 dona-

donaturus sit peccatum, nec conversurus peccatorem. Quartum enim peccatum est illud quod mensuram complet: est peccatum sine remedio & sine venia: neque enim illud remittet Deus, neque peccator se convertet: *Et super quatuor non convertam eum.*

1. Joan. 5. v. 16. Hinc facile intelligitur difficilissimus locus primæ Epistolæ Sancti Joannis, ad probandum quod diximus. Verba S. Apostoli, inter omnes per antonomasiam Theologi, sunt ista: *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis.* Si quis Christianus sciverit proximum suum peccare, roget pro eo, & dabitur ei vita, si peccatum non fuerit *peccatum ad mortem*: sed si peccatum fuerit ad mortem, non dico ut quisquam pro illo roget. Textus hujus tanta est difficultas, ut Expositores illius & Theologi in plus quam quindecim diversas abeant opiniones; quodnam sit illud, quod S. Joannes vocat peccatum *ad mortem*, & pro quo tanquam veniæ incapax, irremissibili, & sine remedio orari vetat. Nonnulli dicunt esse peccatum homicidii & adulterii; Sanctus Augustinus & Beda non dubitârunt asse-

rere esse illud invidiæ. Verum quia ista peccata non adeò videntur enormia, cum alia longè altius ascendant, esse peccatum blasphemix inquirunt, alii peccatum infidelitatis; alii Apostasiæ, alii obstinationis, alii omisâ specificatione, genericè peccatum aliquod gravissimum esse affirmant. Sed contra omnes hæce sententias pugnat, quod nullum detur peccatum quantumcunque grave, seu gravissimum, quod Deus non remittat. Quodnam igitur est peccatum illud incapax veniæ & irremissibile, quod S. Joannes vocat peccatum *ad mortem*? Respondeo, nullum peccatum in particulari, nec ex natura sua gravius aliis, nisi quodlibet peccatum mortale, immò multò minoris malitiæ, quàm quæ retulimus: sed eò quòd sit ultimum, & à Deo statutam homini implet mensuram; mensurâ jam impletâ, quaecunque id demum fuerit peccatum, jam non est locus veniæ, neque conversionis: *Et super quatuor non convertam illum.* Et hæc proprietate S. Joannes vocat illud, *Peccatum ad mortem*: peccatum quod sine remedio ad mortem ducit æternam: quamvis enim omne peccatum mortale occidat animâ; ex aliis resuscitari & redire potest ad vitam, ex hoc verò minimè,

prout clarè idem textus distinguit: *Et dabitur ei vita peccanti non ad mortem.*

§. IX.

Veritate hâc adeò evictâ, & Iustitiæ Providentiæque divinæ, ab ipso Deo toties revelato stylo suppositis; videat nunc quilibet nostrum, utrum, sicut promisi in principio, haberi possit medium, seu motivum efficacius, potentius, terribilius, ut homo rationis compos, & Christianus fide præditus firmitè resolvat, & præsumere formidet peccare amplius: *Iam amplius noli peccare.* Alia motiva, seu prætextus spem post peccatum relinquebant. Hoc verò ita omnem simul & totalitèr spem præscindit, ut non nisi damnari paratus, & in infernum rectà tendere promptus, ausit peccare. Si enim scio quod Deus certum mihi præstituerit numerum, certamque peccatorum determinaverit mensuram; certusque sum, quod isto consummato numero, istâque impletâ mensurâ, jam non sit locus veniæ, sed condemnationis sine remedio; quis, quæso, securum me reddet, aut dicere audebit, peccatum illud, quod patraturus sum non esse ultimum: & esse illud quod solum mensuræ implendæ deest? dicetis: quod sicut

esse potest ultimum, pari ratione etiam non ultimum esse potest: & si fuerit? & si fuerit? Deceveram quidem hic meum terminare Sermonem, Vosque hâc expedire interrogatione: Verum operæ pretium est, ad magis obfuscandum, scire, quid Deus in illo ipso facit instanti, quo homo ultimo peccato implet mensuram.

Deus ipso puncto, quo peccator implet mensuram, vel statim eum morte mulctat, vel gratiæ auxiliivè sui subtractâ manu eum derelinquit. Ecce quàm disjunctiva illa utrimque æqualitèr terribilis! vel rectà mox tendere in infernum, vel paucis post diebus; sed infallibiliter. Quantum ad primum, quo Deus statim vitâ privat, qui peccatorum suorum adimplevère mensuram, sententia servit S. Augustini: *Sed hoc magis sentire nos convenit, tam diu unumquemque Dei patientiâ sustentari, quamdiu nondum peccatorum suorum terminum, finemque complaverit; quo consummato illi còpercuti, nec illi ullam veniam jam reservari: esse autem certum peccatorum modium, atque mensuram, Dei ipsius testimonio comprobatur.* Vult dicere, incipiendo à fine: quod Deus, sicut ex proprio & divino ipsius testimonio constat, cujuslibet hominis peccatis

S. Aug.

catis certum statuit numerum & mensuram, quâ nondum impletâ, suâ ipsum infinitâ patientiâ susten-
tat & suffert; mox verò ut illam impleverit vitam ipsi sine ulterio-
re remedio, veniæque loco tollit. Ita Balthasari Regi evenit, cui mensuræ assidenti mortis suæ sen-
tentia tribus verbis in opposito pa-
riete exarata apparuit, primum di-
cebat: *Numeravit*: Deus enim cum peccatis Balthasaris rationem po-
suit. Et sicut eâdem nocte & ho-
râ ultimum commisit peccatum, quo determinatam sibi à Deo complevit mensuram; eâdem quoque horâ scripta fuit senten-
tia: *Eâdem hora apparuerunt digiti*: Et eâdem horâ mortuus est: *Eadem nocte interfectus est Balthasar*. Sed si tunc impletus est numerus peccatorum Balthasaris, quomodo eadem dicit Scriptura, *Inventus est minus habens*? Eodem ex capite, & quia sic fuit. Quando Balthasar accubuit men-
sæ, unum tantummodo peccatum minus habuit ex eis, quæ ad complendum numerum requireban-
tur: Porro sicut ad eandem men-
sam sacra afferri iussit vasa Templi ad profanos usus, illud ipsum Sa-
cilegii peccatum clausit nume-
rum, implevitque mensuram, & mox illâ impletâ violentâ morte occubuit: *Interfectus est*.

Quoties idem evenit in mundo, quamvis non advertatur! hâc no-
cte talem & talem illac venientem occiderunt: & quot noctibus illac non ierat & redierat? frequenter sanè. Ut quid igitur non tunc, sed nunc occiderunt eum? offensa Dei hominumque injuria eadem erat, & frequenter notoria: quare igitur dissimulavit eam Deus, nec vindicârunt homines, nisi istâ die & horâ? quia peccata anteceden-
tia pergebant implere mensuram; Illud verò diei hujus & horæ illam adimplevit. Idem in mortibus accidentibusque; repentinis, quamvis videantur esse naturales, in aliis-
que casibus & infortuniis acci-
dit, quæ videntur quidem fortui-
ta, & sæpius effectus sunt & exe-
cutio peccati ultimi & decretorii; quod aliis sese conjungendo pec-
catis tandem implevit mensuram. Proinde (assertore magno Dionysio Cartusiano, tam spiritu il-
luminato, quàm in omni litera-
rum genere insigni) idem ille ho-
mo, qui secundum leges naturæ, incolumitatisque dispositionem & ætatem, multis adhuc annis vi-
vere potuisset, solum quia pec-
catorum implevit mensuram, si-
mul & sine remedio dies absolvit vitæ: *Sæpe enim homines propter peccata intempestivè moriuntur: quando videlicet impleta sunt ini-*

Dion.
Carth.

quitates eorum: unde de peccatore apud Iob scriptum est: antequam impleantur dies ejus, peribit. Job inquit, peccatorem moriturum antequam impleat dies suos: neq; hujus alia est ratio, quàm quòd ante numerum dierum, numerum absolverit peccatorum: *Quando videlicet impleta sunt iniquitates eorum.* Porro quis die hâc & horâ vivos & sanos assecurabit, quod primum committendum à se peccatum, non sit ultimum etiam futurum? Hebræus ille, & Madianitis illa, quos zelosus Phinees interfecit actualiter peccantes, non putabant eodem in actu finem accepturam suam vitam, sicut & multis aliis accidit: sed quia istud tantum peccatum implendæ decrat mensuræ, vita & peccatum simul finem accepere; ut timeant, tremantque omnes, ampliùsque peccare formident, ignari num peccatum illud ultimum sit futurum.

Enim verò quando cum ultimo peccato non simul terminatur vita [quæ disjunctivæ nostræ pars erat secunda] nec idcirco melioris conditionis sunt illi qui jam implerunt peccatorum mensuram; gratiâ enim & auxilio Dei destituti quibus supervixerunt, dies pro majoribus tantum deserviunt inferni tormentis: *Væ eis, cum recessero ab*

illis, inquit Deus per Osee Prophetam. Ah utinam homines penetrare & comprehendere possent significationem unius væ Dei! Ah quàm altum, & profundum væ! tam altum, ut ad cælum pertingat erupyreum; tam profundum, ut inferni penetret abyssum; ubi peccator catenis tenebitur astrictus ad ardendum, quousq; Deus erit Deus. Huic væ per omnem æternitatem infinita væ respondebunt: sed væ doloris, sine pœnitentia; væ tormentorum, sine consolatione: væ desperationis sine remedio. Ante hæc unum sufficit væ veræ contritionis, ut Deus omnia condonet peccata: sed impletâ jam mensurâ, & animâ à Deo derelictâ, væ ista locum non invenient, eruntq; infructuosa: siquidem sine Deo, nemo se ad Deum convertere potest. Quo pacto anima revertetur ad Deum, jam ab eo derelicta, *Cum recessero ab eis?* Rupertus & cum eo Glossa. Glossa in verba ista sic commentantur: *Postquam recessero ab eis, sequitur adhuc væ, id est iudicium æternæ damnationis.* Postquam deseruerit animam Deus, sequitur adhuc aliud væ ejusdem Dei: Istudque væ non est, nec significat minus, quàm damnationem æternam. S. Isidorus asserit idem: *Dei Isidor. secreto & justo iudicio deseritur homo, & perdendus in potest ate damo-*

Osee 9.
v. 12.

num relinquitur: nam revera quem Deus deserit, demones suscipiunt. Quando Deus occulto & arcano suo judicio animam aliquam deserit, mox possessionem ipsius diabolus apprehendit, ad perendam æternum; Dei enim à se dimittere, est eam Diabolo tradere.

Theologi cum rigore declarantes, in quo consistat, quod Deus animam derelinquat, nonnulli dixerunt; quod in privando illam auxiliis etiam ordinariis, in pœnam præcedentium peccatorum. Et reverà relictis aliis Scripturæ locis, aliquis cap. 5. Isaïæ ad litteram illud dicere videtur: *Et nunc ostendam vobis quid faciam vineæ meæ. Auferam sepem eius, & erit in direptionem; diruam maceriam eius, & erit in conculcationem: & ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres & spine: & nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem.* Si istud non est animam omni privare auxilio: nemo negabit sic videri. Et quo Deus hoc casu suam justificet Providentiam, Concilii Tridentini sufficit definitio: *Nunquam Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.* Sed quia sententia magis pia, magis recepta, communiterque pro

certa approbata est, quod in nullo vitæ hujus statu homini auxiliis sufficientibus deest; quid hinc sequitur, mensurâ peccatorum impletâ, nisi, prout dixi, major infernus? Peccator mensuram peccatorum vel implevit, vel non implevit; si non implevit, se salvabit: si implevit, se condemnabit: & quid interest, quod se condemnârit cum auxiliis, si illis non fuit bene usus?

Hic infelicissimus impœnitentiæ finalis est status, quæ in altera vita consummatur, sed in hac incipitur. Eheu quot adhuc inter nos vivunt & ambulant damnandi; non quia absolutè non possent, sed quia se convertere nolent. Peccatis tenentur constricti, quorum jam implevère mensuram: *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Putant quod expedire se possint ab ultimo, sicut se excusserunt ab aliis; sed sua eos cogitatio decepit, sicut Sampsonem fefellit. Sampson tribus vicibus funes dirupit, quibus ipsum Philystæi captum ligatumque venerant; verum rasâ jam capitis cæsarie, quartâ vice, ut notat Scriptura, cum capturi adessent, putavit se similiter, ut ante, omnia vincula disrupturum, nesciebat se à Domi-

Psalms.
118.v.61

Isai. 5.
v. 5. & 6

Concil.
Trid.

Jud. 16.
v. 20.

no derelictum: *Qui consurgens de somno dixit in animo suo: egrediar sicut ante feci, & me excutiam, nesciens quod ab eo recessisset Dominus.* Deus dereliquerat Sampsonem, & quoniam ipsum dereliquerat non se excusit ut ante, comprehenderunt eum Philistæi; erutisque ipsi oculis molæ ad molendum applicuerunt. Idem animæ accidit à Deo derelictæ; capiunt ipsam Diaboli, possidentque, ut supra dixit Isidorus, erutisque sibi oculis ipsa cæca remanet, obstinata & impœnitens: deducunt eam ad molendum, & ardendum in inferni molendino, cujus rota ex omni parte principium habere potest, & fine caret; quia æternitatis est rota. Porro si illud facit aut fieri permittit ultimum peccatum quod implet mensuram; & nullus quodnam illud sit novit, nec est peccatum quod tale esse nequeat: quisnam, quæso, quodcunque committere audebit peccatum, & non cordatè se resolvat ad nunquam amplius peccandum? *Iam amplius noli peccare.*

§. X.

COronidis loco binis respondebo dubiis; quæ occurrere possunt, ne in illis nos decipiamus. Primum est, utrum peccata jam confessa & remissa etiam intrent

in numerum ad implendam mensuram. Respondeo quod sic. Quamvis enim remissa sint quantum ad culpam, & expiata quantum ad pœnam, ad numerum implendum, computumque faciendum sufficit fuisse. Quemadmodum dies, qui omnes trans-eunt, vel benè vel malè fuissent impensi, numerum, mensuramque implent vitæ; sic peccata, sive remissa sive non, determinatum implent numerum, componendum ex omnibus peccatis, quæ quilibet committeret: *De propitiato Eccles. peccato noli esse sine metu*; inquit 5. v. 8. Spiritus Sanctus. Et quare, si jam est remissum? quia licet peccatum remissum jam non est quoad culpam, & etiam possit non esse quoad pœnam; quantum ad numerum & summam, quo jam intravit cum reliquis, sufficit fuisse peccatum, ut ad implendam concurreret mensuram. Et quia ad implendam peccatorum mensuram concurrere, res est timenda & discriminis extremi, idcirco omne peccatum, quamvis moralitè vel aliâ nobis certiore viâ constaret esse remissum, summum nobis nihilominus incutere deberet horrorem. *De propitiato peccato noli esse sine metu.*

Alterum dubium apparentèr adhuc magis nos decipere potest.

Mateo

materia quippe, in qua nos Diabolus tentaverit, levior esse potest quàm illa aliorum commissorum à nobis peccatorum fuit: proinde si illa, cum sint multò majora, non implevère mensuram, multò minus implere posse videtur quo nunc tentor, cum multò sit leviùs. Istud quoque dolo deceptioneq; non vacat. Quod autoritate fidei, & majore evidentioreq; demonstratur exemplo, quàm excogitari possit. S. Paulus de Judæis conqueritur, quòd se persequerentur, & in Evangelii prædicatione impedimento essent: cumque illa persecutio, viginti annis post mortem Christi vigeret, inquit Apostolus, quòd hac ipsâ Judæi mensuram peccatorum suorum impleant; propter quæ penitus essent perdendi poenâ desolationis exterminiiq; finalis. *Qui Dominum Ie-*

1. Theff. sum occiderunt, & nos persecuti
2. v. 15. sunt, prohibentes nos Gentibus loqui
E 16. ut salva fiant, ut impleant peccata
sua semper: pervenit enim ira Dei
super eos, usq; in finem. Christi
occisio, maximum fuit peccatum,
quod unquam fuit commissum,
aut potuit committi: & persecutio
Pauli, obexq; positus ipsius prædicationi, quamvis magnum foret
peccatum, incomparabiliter minus
erat illo: quoniam igitur pacto
idem S. Paulus inquit, mentionem

Pars IV.

occisionis Christi per Judæos ingerens, quod concitatâ in ipsum persecutione, suorum peccatorum mensuram impleant? *Ut impleant peccata sua?* quia ad peccatorum implendam mensuram, necesse non est, ut peccatum implens majus sit, aut æquale jam commissis; sed multò minus esse sufficit. In rebus aridis ultimum granum, & in liquidis ultima gutta consummant mensuram, & non magnitudine & quantitate suâ, sed quia sunt ultima. Eodem modo se res habet in quolibet peccato, quatenus ex natura sua est mortale: ut timeamus omnes & singuli, neque credamus majori minorivè apparentiæ ut temerè illud committere præsumamus.

O utinam Divina faxit Majestas & Misericordia, quo cœlestis illa lectio ita nostræ imprimatur animæ, sicque eam penetret, ut ab hac hora, & ab hoc momento resolvamus constanter nunquam amplius peccare impofterum, pro nullo commodo, pro nulla delectatione, ex nullo timore & eventu vitæ vel mortis. Attendite, quis vobis dicat ut peccetis, & quis peccare vetet. Peccare vobis suadens potest esse mundus, potest esse Diabolus,

E

potest

potest esse Caro; tres hostes capitales, qui non nisi æternam vobis machinantur damnationem. Peccare verò prohibens, est ille ipse Deus, qui postquam vobis dedit esse, factus est homo amore vestri; & ille Deus, & Homo, quia ad vos tantum salvandos beatosque faciendos, tot non dubitavit pati injurias & tormenta, & mori cruci acclavatus. Dominus iste tam potens, Consiliarius iste tam sapiens, iste tam verus fidelisque amicus vobis, ne amplius peccetis præcipit. *Iam amplius noli peccare.*

Considerate benè ista Amabilissimi Jesu Christi verba, quæ non ad persuadendum tantum, verum ad emolliendum etiam valent eum cui adhuc fuerit cor: *Iam amplius.* Sufficit jam, Christiane, sanguine meo redempte, sufficit jam peccasse; sufficiat jam te vixisse sine lege, sine ratione, sine conscientia, sine anima: sufficiat jam me offendisse, me sprevisse, me crucifixisse. Si non compateris mihi, compatere saltem tibi, quia tibi amore tui hoc dico. Si non sufficit quòd tibi non peccare præcipiam: ego à te peto, neque solum meam tibi in sinu voluntatem, verum propriæ voluntatis tuæ contestor potentiam: *Noli noli peccare.* Iterum iterumque te ne velis peccare ad-

hortor; ne te non posse opineris, in tua situm est voluntate & arbitrio, te salvare si volueris: ut videas, qualis miseria, qualis cæcitas, qualis amentia, qualis infelicitas, & qualis æterna confusio, irremediabilisque dolor futurus sit; si suapte voluntate, neque uni resistendo peccato damnationem incurreris. Si jam esses in inferno, quò tam præceps ruebas, & ubi jam arderes; nisi ego Justitiæ gladium retinuissem, quid istâ horâ de te fieret? & si hâc eadem horâ, optionem tibi darem evadendi infernum, cælumque obtinendi, hâc tantum conditione, ne amplius pecces, quid tibi faciendum foret, & quales mihi gratiæ agendæ? si igitur ex gratia misericordiæque meæ, tibi adhuc supersit tempus, quare ex toto te corde ad hoc non resolvitur? quare æterna non satagis evadere mala, & æterna tibi asscurare bona? quare non curas cœlestem lucrari coronam & beatitudinem æternam? & hoc totum tantum volendo, tam honestum, tam utile, tamque delectabile, sicut est nolle peccare? desine, desine, jam inimicus tibi esse; desine tantum te amantem offendere: desine jam velle infernum potius sine me: quàm gloriam meam mecum: *Iam amplius noli peccare.* Amen.

S E R M O

De Festo O

Sive De

Festo Expectationis Partûs Deiparæ;

Dictus

In Ecclesia Beatissimæ Virginis de auxilio,

Bahiæ. Anno 1640.

Ecce concipies in Utero, & paries Filium. Luc. I.

§. I.

EIGURARUM omnium, quot quot adinvenit natura, & novit Geometria, perfectissima & capacissima est circulus. Circularis est terræ globus; circulares sunt sphæræ cœlestes; circularis est tota illa Universi machina, inde Orbis dicta: Et ipse quoque Deus, cum sit Spiritus, si figuræ foret capax, non nisi circularem haberet. Certum est omnia opera suo proportionata esse Authori: proinde Deo omnia sua opera intra circulum concludente, Idea non foret naturalis, nisi suæ similis esset naturæ. Hinc Theologorum omnium facile illuminatissimus S.

Dionysius Areopagita, summam Dei perfectionem definire nequens, ipsam circuli figurâ declaravit: *Velut circulus quidam sempiternus propter bonum, ex bono, in Areop. bono, & ad bonum, certa, & nunquam aberrante glomeratione circumiens.* Isti duo circuli sunt maximi, qui usque in diem Incarnationis Verbi fuerunt cogniti: Verum hodie nobis Evangelium aliud describit circulum suo modo majorem. Primus circulus qui est mundus, omnes in se res creatas continet: Secundus increatus & infinitus, qui est Deus, intra se continet Mundum, hic tertius, quem hodie nobis revelat Fides, ipsum intra se continet Deum: *Luc. I. Ecce concipies in utero & paries Filium; hic erit magnus, & filius altissimi*

rissimi vocabitur. Novem mensibus hic circulus Deum intra se continuit; Et quis sibi imaginari posset, quòd cum totaliter Deo foret plenus, desiderium adhuc ibidem spatium inveniret, & locum, alii circulo formando? Ita fuit; & novus hic circulus desiderio formatus, sub figura & nomine O, est ille, quem hodie specialiter celebramus, conceptum jam partum expectando. *Ecce concipies & paries.* Ex utroque circulo mutuo sibi inhærente noster componetur discursus; conciliando (quæ maxima hujus diei est difficultas) Evangelium cum titulo festi, & titulum cum Evangelio. Mysteriorum Evangelii, est conceptio Verbi, in Sanctissimæ Mariæ utero Virginali: titulus festi, est expectatio partus, & desideria ejusdem Dominæ, sub nomine O. Et quoniam O est circulus unus, & uterus Virginalis circulus est alter; in utroque demonstrare statui, quòd sicut circulus uteri Virginalis in Conceptione Verbi fuit unum O comprehendens immensum; sic O desideriorum Beatissimæ Virginis in expectatione partus fuit alter circulus, comprehendens æternum. Omnia nobis, cœlesti assistente gratiâ, assumpta thematicis loco verba declarabunt. Ave Maria.

§. II.

Ecce concipies in utero, & paries.

EX potissimis Scripturarum divinarum excellentiis non minima est, ne verbum quidem unicum, neque syllabam, sed nec litteram quidem in iis inveniri superfluum, & mysterio vacuum. Tale quid est mysteriosum illud, O, quod hodie celebrare incipimus, & singulis hisce diebus sequentibus repetit Ecclesia. Sono breve; significatione magnum, mysteriisque profundissimum. Sed huic principio contrarium videtur, quòd cum in nostro textu tam sit breve, non litteram solum unicam, sed syllabam, immò & verbum otiosum & superfluum habemus. Quænam autem ista est syllaba, & quodnam illud est verbum? *In utero.* Dicente Angelo ad Mariam: *Ecce concipies & paries*: quòd conceptura & paritura foret Filium Dei, clarè intelligebatur non solum mysterii substantia, sed etiam modus & locus, quodque futurus esset iste Sacrarium Virginale sanctissimi ventris. Otiosum igitur videtur, præter verbum *Concipies*, addere, *in utero.* Legationem verò istam obivit Angelus, præcepit Deus, & refert Evangelista:

Et

Et neque Deus, neq; Angelus, neq; Evangelista dicere debebat verba superflua. Quem igitur in finem, in oraculi istius [quo majus nunquam de cœlo venit aut venturum est in terram] annunciatione, trium ore, divino uno, Angelico altero, tertio plus quàm humano, dicitur & repetitur, quòd Conceptionis myſterium peragendum eſſet ſignanter in utero Matris: *Eccẽ concipies in utero* ? ſine dubio : quia tanta erat novitas, tamq̃ue ſtupendum erat prodigium fidem compellens ad credendum omnibus ibidem expreſſis. Quod Deus fieret homo: novum fuit, quod omnes obſtupẽre Prophetæ, quando audiẽrunt. Verũ quod idem ille Deus, cũ ſit immenſus, circulo quopiam tam contracto, utero ſcilicet Virginis includatur, *In utero* ? Iſtud mirabile omnem capacitatis creatæ menſuram excedit.

Immenſitatem Dei conſiderantes videbitis, quouſque pertingat, ſeq̃ue hujus tam modici, ſeu magni verbi ſignificatum extendat. *In utero*. Immenſitas eſt extenſio ſine limite, cujus centrum eſt in omni parte, & circumferentia in nulla : cujus centrum eſt ubiq̃ue, circumferentia nuſquam. Ponite centrum immenſitatis in terra,

ponite illud in ſole, in cœlo ponite empyreo, bene collocatum eſt. Centri hujus peripheriam modò quærite; & nuſquam invenietis. Quare? ratio eſt, cũ terra tam ſit ſpatioſa, & Sol centies & ſexagies terrâ major; & cœlum multis myriadibus Sole majus; & cœlum empyreum magnitudine incomparabiliter cæteros excedat cœlos; omnia illa ſpatia vaſtiſſima limitibus circumſcribuntur : Immenſitas minimè. Deus immenſitate ſuâ, ſicut benè declaravit S. Gregorius Nazianzenus, eſt in mundo & extra mundum. *Deus in univerſo eſt*, S. Greg. & *extra univerſum*. Sed ſi extra mundum non eſt locus; quia nihil eſt extra mundum, ubinam eſt Deus extra mundum? eſt ubi erat antequam crearet iſtum mundum. Si Deus non fuiſſet in iſto ſpatio ubi hodie eſt mundus, illum creare nequiviſſet: & quemadmodum Deus extra mundum infinitos poterit condere mundos, ita ſeſeres habet cum infinitis illis ſpatiis, quæ imaginaria vocamus. Sed quia alia ſpatia imaginaria, quæ ſub imaginatiõnem cadunt, ſed comprehendere non poſſumus, nec limitationem habent: hinc immenſitatis centrũ, quod intra vel extra mundum poni poteſt, nec intra nec extra mundũ peripheriã habere poteſt. Cõpara-
te mare diluvio. Mare habet littora
quia

quia termino circumscribitur: diluvium quia mare erat sine termino, non habebat littora: *Omnia Pontus erat, deerant quoque littora Ponto.* Sic immensitas Dei (quantum comparatio patitur) est in mundo & extra mundum: in omni est loco, & ubi non est locus: est intra, absque quod includatur; est extrâ absque quod egrediatur; nam semper est in se ipso. Sensibile, imaginarium, existens, possibile, finitum, & infinitum; omnia implet, omnia inundat, per omnia se extendit, & usquequo? eousq; ubi non est ubi. Sine termino, sine limite, sine Horizonte, sine fine: ideoque incapax circumferentia: *Circumferentia nusquam.*

§. III.

VERUM ô magnificentiarum magnificentia, miraculorum miraculum illud uteri Virginalis Mariæ! non dicatur jam immensitatem non habere circumferentiam, cum uterus Mariæ Deum cum omni immensitate sua totum intra se concipit, comprehendit, & circumdat. Eadem illa immensitas, cui peripheriam conficere nequeunt orbes cœlestes, neque totus universi Globus, neque spatia imaginaria quantumcunq; infinita, eadem inquam, & non alia comprehenditur, includitur,

continetur illo uteri Virginalis circulo. Porro si circulus ille facer, quantum quantum in sua immensitate ipsum circumdat Deum; dicatur sic, quod Divinitatis centrum in tota sit parte: *Cuius centrum ubique*: Sed non dicatur modò, quod in nulla parte circumferentiam habeat: *Circumferentia nusquam.* Virginalis quippe uteri circulus est pars, ubi tam spatiosam & latam habet circumferentiam ut Deum totum immensum, quantus qualisque est, comprehendat & circumdet. Hæc consideratio non est mea, sed Prophetæ Jeremiæ, vel Dei ipsius per os Prophetæ. *Creavit Dominus Jerem. novum super terram*, inquit Je- 31.v.22. remias Prophetæ. Deus creavit rem novam super terram, & tam novam, ut nec in terra similis fuerit visa, nec in cœlo sub imaginationem ceciderit. Et quæ quæso, tam nova res est? *Fœmina circumdabit virum.* Vir per antonomasiam, hoc casu, æternum est Verbum Incarnatum. Omnes alii homines in ventre matris generati & concepti non sunt viri, neque adhuc parvuli, vitâ tantum vegetativâ & sensitivâ fruentes, animâque rationali necdum informati: Verbum verò incarnatum Christus, à primo conceptionis suæ instanti, Vir fuit perfectus & perfe-

perfectissimus, non solum omnibus animæ corporisque potentiis, sed earundem etiam usu. Sicut Adam nunquam parvulus fuit, sed vir; & quidem vir perfectus à primo creationis suæ instanti: pari ratione etiam Adam secundus, & majore miraculo: fuit enim vir perfectus non in corpore & statura virili instar primi; sed in illa quantitate minima, in qua alii concipiuntur homines. Hanc ob rationem Christus ad cæterorum differentiam hominum, qui nati sunt de muliere, Scripturæ phrasi in ortu suo vir appellatur: *Vir ori-*
ens nomen eius. De hoc igitur viro nunquam puero, & semper viro, quia semper Vir & Deus, loquitur Jeremias dicens, mulierem circumdaturam virum: *Fœmina circumdabit virum.*

Verum enim verò, ut quid Propheta se declarat per verbum circumdare, termino tam novo & inaudito? Isaias idem vaticinando mysterium dixit: *Ecce Virgo concipiet & pariet filium & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Id est, Virgo concipiet, parietque Deum. Si Jeremias rem narrare volebat novam & inauditam: *Creavit Deus novum super terram:* quare rem illam novam non ponderat per miraculum conceptionis, partumque Virginalem: &

loco illius, quod dicat mulierem concepturam parituramque Deum hominem factum, non dicit, concipiet & pariet, sed circumdabit, *Fœmina circumdabit virum?* utique, quia maximè stupendum Incarnationis mysterii miraculum est, quod Deus in eo sit circumdatus. Deum circumdari intra Virginis ventrem, cum sit immensus, fuit facere, ut immensitas haberet circumferentiam: & circumferentiam conjungere cum immensitate, fuit plus quàm virginitatem partui consociare. Copulare partum cum Virginitate, fuit Deo dignam divinitate suâ adinvenire nativitatem: Asserente quippe S. Bernardo, cum Deus habere deberet matrem, hæc non potuit esse nisi Virgo: & si habere debebat filium, hic esse non poterat nisi Deus. Verum quòd Virgo intra claustrum maternum totum circumdaret Deum, immensitatiq̃ circumferentiam copularet, maximum fuit miraculum, opusque stupendum. Quare? quia fuit alterum immensum, majus immenso producere. Hîc mihi S. Bonaventura succurrit: *Immensum vas non potest esse plenum, nisi immensum vent. in sit illud, quo est plenum: Maria autem vas immensum fuit, ex quo illum, qui calo major est, continere potuit*

S. Bern.

S. Bona.
Specul.

potuit

Zach. 6
v. 12.

Isai. 7.
v. 14.

potuit. Supponit simulque probat Doctor Seraphicus, ventrem Virginalem fuisse immensum; capacitas enim recipiens continensque immensum, nonnisi immensa esse potest. Deus est immensus: ergo venter etiam Virginalis, qui concepit & habuit intra se Deum, etiam est immensus. Et nunquid istud sufficit? minimè. *Maria autem Vas immensissimum fuit, ex quo illum, qui cælo major est, continere potuit.* Non solum immensum, sed immensissimum ventrem Mariæ asserit. Et quare Theologe Divine? quia circumdedit Deum. Quando immensum unum alterum circumdat immensum, utraque sunt immensa: circumdans verò circumdato immensius existit; Et hinc si Deus circumdatus fuit immensus; ventrem, qui illum circumdedit, non immensum, sed immensissimum esse oportet: Sana Philosophia infinitum unum infinito alio majus dari admittit; nam si infiniti essent homines, infinitos quoque oporteret esse capillos: sed infinitum capillorum majus est infinito hominum. Quemadmodum igitur dari potest infinitum unum majus infinito altero; pari pacto dari potest immensum unum, immensius altero: & tale fuit Virginale ventris Mariæ claustrum: *Ecce*

concipies in utero. Deus conceptus fuit immensus; & uterus qui eum concepit, quia illum circumdedit, fuit immensissimus: *Maria autem vas immensissimum fuit.*

Meliorem adhuc habemus auctorem S. Bonaventurâ, quamvis Doctore tanto, ut Ecclesia ipsum quatuor Ecclesiæ Latinæ & Græcæ Doctoribus supernumerarium adjunxerit. Et quis ille est Auctor? eadem Virgo Domina nostra. De se ipsa loquens Ecclesiastici vigesimo quarto inquit: *Gyrus cæli circuiui sola.* *Eccles. 24.v.8.* Circulum cælum circumdantem ego sola circuiui. Admirabile dictum. Circulus creatus mundum circumiens est cælum; circulus increatus & immensus cælum circumdans est Deus: & circulus immensissimus, qui immensum istum circuiuit Deum, est Maria: *Gyrus cæli circuiui sola.* Suum tribuamus Domino. Consideratio, commentatioque S. Richardi de S. Laurentio est: *Gyrus cæli, id est, illum qui claudit omnia, de S. nia, Christum scilicet, qui est Gyrus ingyrabilis, circuiui gremio uteri mei.* *Laur. lib. 7.* Circulus circumiens cælum, est ille, qui circuit & includit in se omnia, qui est Deus. Iste porrò circulus per essentiam suam & magnitudinem talis existit, ut includi non possit, *Gyrus ingyra.*

ingyrabilis. Non poterat res tam nova declarari, quin novo hoc fieret verbo; *Gyrus*: Deus enim immensitate suâ circumit, gyrat omnia: & simul *Ingyrabilis*; Illa enim eadem immensitas, prout diximus, illum circumferentiæ incapacem reddit, & quod circumdari nequeat. Verum impossibile illud, quod immensitatis essentia & definitio non permittebat, non solum immensa, sed immensissima uteri Virginalis Mariæ capacitas evicit: Omnia claudentem, Gyrum ingyribilem uteri mei gremio circuiui. Illud Ecclesiasticus dixit in persona Beatissimæ Virginis pronuntiando: *Gyrum cæli circuiui sola.* Idem vaticinatus est Jeremias dicens: *Fœmina circumdabit Virum.* Idem denique ipsi evangelizavit Angelus: *Ecce concipies in utero.*

§. IV.

HUcûsque dicta sufficiebant, ut promissioni meæ satisfacerem, demonstrando Virginalis uteri circulum esse unum O, Immensum intra se complectens. Verum operæ pretium erit, ut idem immensum illud dicat, similiter ad unum O suam reducendo Immensitatem. Christus Do-

minus noster, S. Joanni Evangelistæ, in prima Apocalyp-teos tuæ visione apparens dixit: *Ego sum Apoc. i. Alpha & Omega: principium & v. 8. finis.* Ego sum Alpha & Omega; quia sum principium & finis omnium: Principium, in quantum Creator est mundi: & finis, in quantum Reparator est ejusdem. Alpha & Omega sunt primæ & ultimæ Alphabeti Græci literæ, quod incipit ab A, & desinit in O. Et hâc ratione & mysterio cum Christus esset Hebræus, & Sanctus Joannes similiter Hebræus, Christus Dominus ipsi non Hebræicâ, sed Græcâ linguâ est locutus; Græcum enim Alphabetum explicit in O; Hebræicum verò minime. Alphabetum Hebræicum etiam incipit ab A. Quod est Aleph: & ad significanda Creationis opera in litera prima, in quantum Christus est principium; tantum Hebræicum, quantum Græcum serviebat Alphabetum. Christus Dominus verò Alphabeti usus est Græco, quamvis extraneo, relicto Hebræico quamvis naturali linguæq; propriæ; quia ad significandum ultimâ literâ mysteriû reparationis, quatenus idem Christus est finis, illud O solum proprietatem similitudinemque habebat. Ista verò similitudo in quonâ consistit: in eo quod

S. Bon. O figura sit circularis : & quem-
in psal. admodum O est circulus unus, ita
ii. ad ii- Incarnationis mysterium circulus
lud in est alter : *Deus humanatus dicitur*
circuitu esse circulus, ut circumferentia di-
impii catur Humanitas; Centrum autem
ambu- Divinitas. Mysterium Incarna-
bant. tionis Verbi, inquit S. Bonaven-
 tura, est unus circulus; Deo enim
 nostram induente carnem, Huma-
 nitas Christi circuibat, & in se Di-
 vinitatem inclusit : & hoc modo
 ineffabili mansit cum ipsa divini-
 tas, cum divinitas esset centrum,
 & Humanitas circumferentia.
 Cum igitur Incarnationis myste-
 rium, quod fuit finis & ultima
 perfectio omnium operum Dei,
 iste perfectissimus sit circulus :
 Hinc Christus S. Joanni dixit,
 quod sicut ille, in quantum prin-
 cipium primum, litera sit A; ita,
 in quantum ultimus finis, ultima sit
 litera O : *Ego sum Alpha & Omega.*

Verum quotquot vel ruditer
 Idiomatis Græci noverint Ele-
 menta, hinc mihi dubium move-
 bunt, in eodem O, & eodem in
 Alphabeto fundatum. In Al-
 phabeto Græco non est unum
 simplex O, sed duplex, quod O-
 mega vocatur, quod significat
 magnum : & alterum quod voca-
 tur Omicron, & parvum signifi-
 cat. Christus igitur locuturus,
 prout actu loquebatur, de Incar-

nationis suæ mysterio comparare
 se debuisse videtur cum O parvo
 & non cum O magno. Nomen
 magni non solum in comparatio-
 ne hominis, sed absolutè & extra
 omnem comparisonem compe-
 tit Divinitati. E contrario Hu-
 manitas comparata cum aliis
 creaturis est parva, & minor illis :
Minuisti eum paulò minùs ab An-
gelis. Si igitur Christus loque-
 batur de se quæ homine, quare se
 non comparat cum O parvo, sed
 cum O magno; & quare non di-
 cit, Ego sum Omicron, sed Ome-
 ga? ratio est, quia Christus de sua
 Humanitate loquens in Metapho-
 ra O, & circuli, considerare non
 debebat quod erat, sed quod cir-
 cuibat. Circuibat Divinitatem
 Verbi, immensitatem circuibat
 Divinam; & circulus tam infini-
 tæ capacitatis, ipsi immensitati
 peripheriam conficiens unum O
 formare nequibat, quod non ma-
 jus esset omnibus. *Ego sum Al-*
pha & Omega; principium & fi-
nis. Quæ Deus, qui est principi-
 um, erat Alpha: quæ Homo, qui
 est finis, erat Omega. Sed cum
 tantum esset illud Omega, quod
 intra se inclusit Alpha; cum tan-
 tum tamque immensum esset il-
 lud O, quod intra se conclusit il-
 lud A. Quo, quæso, pacto O par-
 vum esse poterat?

Psalm.
8.v.6.

Congratulor tibi, Virgo purissima, de hac Humanitatis Filii tui magnificentia, iterumque congratulor; neque enim tanta illius O foret capacitas, nisi de circulo, unde erat conceptus, illam participasset. Manilius Lib. quarto Astronomiæ suæ mirabile quiddam refert, & est, quòd qui sub Signo Virginis nascuntur, eam ab hac influentia recipiant in scribendo gratiam, ut litera una verbum contineat: *Hic & Scriptor*

Manil. Asrol. erit felix, cui litera verbum est. lib. 4.

Ego fundamentum non referam, quo motus Manilius cum axioma isto in publicum prodivit; neque Astronomi alii facillè sic commentantur. Sed certum est Christum sub signo Virginis natum: certum est, Christum in mysterio isto dixisse de se, se unum O esse: certum est, istam literam, & istud O continere primum & maximum Verbum, quod est Verbum æternum, *Cui litera verbum est.* Magna, singularis, immensa capacitas Filii, sed participata ab utero Virginali Matris, in quo quatenus homo fuit conceptus: *Ecce concipies in utero.* Quà Deus, Christus similiter fuit conceptus in utero Patris: *Ex utero ante Luciferum genuite.* Verùm advertite differentiam cum stupore potius, quàm admiratione. De-

us Pater tali modo concepit Filium Deum, ut omnem suam incluserit in illo essentiam in unico verbo: & Mater Virgo tali modo concepit Filium hominem, ut in illo eandem incluserit essentiam in unica litera: Verbum, est Verbum, litera est O: *Cui litera verbum est.*

§. V.

DEmonstrato jam, ut vidimus, circulum ventris Virginalis in Conceptione Verbi unum fuisse O, immensum complectens: demonstrandum restat, quomodo illud O desideriorum ejusdem Beatissimæ Virginis in expectatione partûs fuerit circulus comprehendens æternum. Æternitas & desiderium, sunt duo tam sibi similia, ut ambo eadem depingantur figurâ. Ægyptii in suis Hieroglyphicis, & ante ipsos Chaldæi ad repræsentandam æternitatem unum O pinxere; quia figura orbicularis principio sineque caret; & istud est esse æternum. Desiderium adhuc meliorem sortitum est pictorem, scilicet Naturam. Quotquot desiderant, affectus rumpens silentium, & ex corde ad os procedens, naturaliter unum O pronunciat. David aquam de cisterna Bethlehemitica desiderans, antequam militibus suis su-

psalm. 109. v. 4

2. Reg. 13. v. 15. um aperiret desiderium unum O præmiserit. *Desideravit ergo David & ait: O si quis mihi daret potum aque de Cisterna, quæ est in Bethlehem!* O O fuit vox desiderii: reliquæ declarationes. Et quemadmodum natura in uno O dedit desiderio figuram æternitatis, & ars in altero O dedit æternitati figuram desiderii: non datur desiderium, si est magnum, quod in mora & duratione non participet multum de æterno.

Desideria Virginis Sanctissimæ, quæ omnia erant: ô quando veniet ille dies! ô quando illa felix aderit hora, quâ oculis videam, brachiisque meis Dei, meumque Filium amplectar! ô quando! ô quando! ô quando! Ista Beatissimæ Virginis desideria cœperunt in Conceptione, celsâruntque in partu. Verùm desideria, quæ inceperunt, & celsârunt; desideria quæ principium habuerunt & finem, quomodo potuerunt esse æterna? quo pacto æternitatis durationem adæquare potuit novem mensium spatium? Inter Conceptionem & partum, Angelus non nisi unum, *Et*, collocavit: *Ecce concipies & paries.* Sed nihil novum in hac legatione, quod Beatissima Virgo unum verbum Angeli mutet in aliud. Quemadmodum Eva mutavit in

Ave; sic illud *Et in O* mutavit; & novem mensibus ad circulum perfectum istius O reductis, non est mirum quod essent æterni. Illud ipsum *Et* etiam non variatum si non totam exprimit æternitatem, saltem ejus innuit partem; & in æternitate non est pars, quæ non sit æterna. In *Et* Angeli, æterna cœperunt esse desideria: & in O continuato & repetito à Beatissima Virgine æternitatis suæ circulus fuit terminatus. Neque naturali æternitatis extensioni, novem mensium temporis limitatio repugnat; non enim Beatissimæ Virginis capacitati cordis minus est concedendum, quàm ejusdem sanctissimi capacitati ventris. Maxima capacitas à natura creata, est illa cordis humani: Porro si venter Mariæ capax fuit ad includendum Immensum, quare cor ipsius capax non foret ad constringendum æternum? temporale & æternum tam sibi sunt opposita, sicut tempus & æternitas. Æternitas dies non numerat nec menses, tempus sic; idcirco enim numeravit novem à conceptione, usque ad Virginis partum, quem S. Joannes Damascenus *miraculorum S. Ioan. Dam. officinam* appellavit. Et si in hac miraculosa officina, æternum fieri possit temporale, quare tempus fieri nequeat æternum?

In celebri isto Curru ab Ezechiele Propheta descripto , quo vehebatur Deus, admirabilis artificii videbantur rotæ ; in medio enim rotæ cujusdam , alia gyra-

Ezech. Rota in medio Rotæ.

1.v.16. Et quæ fuerunt istæ duæ rotæ? una erat temporis , altera æternitatis, inquit Sanctus Ambrosius :

S. Amb. Rota in medio rota , veluti vita intra vitam , quod in hac vita corporis vitæ volvatur usus æterna.

Rota temporis modica est & brevis , rota æternitatis maxima est & amplissima ; & nihilominus rota temporis includit , & intra se revolvit rotam æternitatis ; nam qualis fuerit vita cujusque temporalis , talis erit æterna, inquit Sanctus. Ita ut binarum rotarum istarum mirabile esset ; quod cum tanta tamque immensa foret æternitas , æternitatis rota, temporis rotæ includeretur. Nunc interrogo , quisnam Currus Dei istis in rotis movebatur ? non solum Beatissima Virgo, juxta allegoricum SS. Patrum assertum , verum eadem Beatissima Virgo signanter in spatio novem mensium , quibus Deum suis in visceribus gestavit. Quemad-

modum curru vectus passum non facit , nec alium habet motum, quam illum currus : Ita filius, quatenus in visceribus gestatur

Matris, non movetur, neque locum mutat , nisi eadem motâ matre : & hoc modo fuit , novemque mensibus ambulavit, qui à Conceptione usque ad Nativitatem ejus numerantur. Jam conceptus statim perrexit in Montana Judææ ad Præcursores suum sanctificandum : ex Montanis Nazarethum rediit : Hinc in Bethlehemi abiit ; & non solum in omnibus istis itineribus longissimis, sed in omnibus suis motibus nullum Majestas Humanata fecit passum , qui non esset in eodem Curru regali ; qui idcirco vocabatur suus , velut proprius Personæ Verbi. Et quia Currus iste Matrem repræsentabat ipsius Dei , in omni illo tempore , quo ipsum intra se gestabat ; hinc, rotæ , quibus movebatur tali fabrefactæ erant & intra se revolutæ artificio , ut intra rotam temporis volveretur rota æternitatis, ad significandum, quod dies & menses inter conceptionem & partum evoluti, quamvis breves viderentur, duratione, desiderio essent æterni.

S. VI.

Interrogatus à Philosophis, quopacto desiderium illud dies istos potuerit facere æternos , cum tam paucorum dierum men-

sium? respondeo modum fuisse, rationemque esse; quia desideria Beatæ Virginis, illaque desiderio- rum eorundem O O (quæ etiam sunt rotæ) juncta & addita rotæ temporis, quamvis tempus esset finitum, illud multiplicabant infinitè. Sic David illud asserit de eodem Dei curru loquens: *Currus*

Psalm. Dei decem millibus multiplex.

67. v. 18 *Chaldæus legit; Centum millibus.*

S. Augustinus; Millies millibus.

S. Hieronymus; Innumerabilis.

Novatianus; Infinitus immensus.

Vult dicere, quod numerus Cur- rus Dei multiplicetur in millia, in decem millia, in centum mil- lia; ad numerum in millies millia.

In summa quod evadat innume- rabilis, infinitus, immensus Quod dico, nec meliore comparatione, neque appropriato magis declara- ri posset exemplo, quàm istâ mul- tiplicatione arithmeticâ: *Decem, centum, millies millibus multiplex.*

Novistisne quomodo ista O O de- sideria erant desideriorum Beatæ Virginis, omnibus mensium illo- rum diebus, horis, momentis ex- pectationis sancti partûs, quibus conceptum jam in visceribus suis Dei Filium natum videre deside- rabat? Illa O O desideriorum B. Virginis in multiplicatione tem- poris, erant sicut Ziphre Arith- meticæ, quæ etiam sunt O O.

Conjuncta Ziphra numero quid facit? prima addit decem, secun- da centum, tertia mille, & si ad viginti quatuor pervenerint, quot sunt horæ diei, tot millia millibus; totque milliones addunt millio- nibus: ut omnem humanam com- prehendendi capacitatem exce- dant. Curiosè quærunt Mathe- matici, si à centro terræ, usque ad cælum, mundus plenus esset arenâ minutissimâ, utrum nume- rus illorum arenæ granorum sciri possit? Quæstionem illam jam olim excitavit Archimedes, adhuc extensior, nec difficilis illius est solutio. Primò, dimensâ geo- metricè capacitate seu concavo cœli Lunæ, statim per demon- strationem Arithmeticam colligi- tur certitudinalitèr numerus arenarum quæ illud possent im- plere: Isto verò numero innume- rabili, ad figuras arithmeticas re- ducto, res videtur admiratione digna, quod tota ista summa resu- matur in una unitate, & triginta duabus tantum Ziphris. De O O harum Ziphrarum ad O O de- sideriorum Beatissimæ Virginis transeamus.

O O desideriorum Beatissimæ Virginis novem illorum mensium spatio computanda non veniunt per dies, neque per horas, neque per minuta, nisi per instantia. Neque

Neque enim toto isto tempore fuit instans, nec die, nec nocte, quo non in Beatissimæ Virginis corde sese multiplicassent eadem OO suspirando & anhelando ad illam horam, quæ tanto magis tardari & elongare videbatur, quanto ardentius desiderabatur: Et dico; nec die nec nocte; quia quamvis brevissimus somnus refocillaret sensus, cor individuum ab eo, ubi suus erat thesaurus, ardentis ad instar facis vigilabat semper: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Sicut igitur illa OO triginta trium ziphrarum illum multiplicabant, seu multiplicarent numerum sine numero: Ita tot tamque continuata instantia, quæ in qualibet temporis parte infinita insunt, nunquid numerum conflarent æternum? artificialis Ziphrarum multiplicatio (sine mutatione figuræ, quæ semper est idem O) consistit in eo, quod ziphra secundæ proportionatè excedat primam, tertia secundam; quarta tertiam: & sic de reliquis. Eodem modo sese excedebant, & excedere pergebant Beatæ Virginis desideria: cum subsequenter præcedentibus semper essent intensiora. Ratio Theologica & connaturalis hujus argumenti erat, quia cuilibet Matris Dei desiderio novum gratiæ correspon-

debat augmentum, & cuilibet gratiæ augmento major ejusdem Filii amor: majorique amori, majus intensiusque desiderium responderebat. Ita ut cum primorum OO circuli essent magni: succedentes semper majores essent & majores. Exemplum nobis hîc suppeditet natura, sicut hucusque nobis præbuit Arithmetica.

Casu seu industriâ lapide in mare tranquillum & limpidum projecto, mox ut aquam tetigerit, turbationem in aqua videbitis: quâ cessante, & lapide petente fundum, eodem momento circulus in ea formatus apparet, & mox circulus major, & alius, aliusque, omnes eadem successivâ proportionem: omnesque extensiores & sphaeræ latioris. Admirabilem hunc effectum, Seneca Lib. 1. quæstionum suarum naturalium valde celebrat: à quo Philosophi modum, quo vox & lux per totum multiplicantur & dilatantur aërem didicerunt. Verum si natura in circulorum horum multiplicatione & extensione sublimius quid intendit, sine dubio fuit, ut hâc nobis proprietate comparisonis hujus declararet modum quo illa OO desideriorum Beatæ Virginis, quemadmodum multiplicantur, similiter extendantur. Beatissima Virgo Maria

*I. Cor. I.
v. 4.* erat mare, illud enim significat Maria: Petra erat Verbum Incarnatum Christus: *Petra autem erat Christus.* Primò Mare tetigit hæc Petra, quando Angelus ad Beatissimam Virginem legatus illud tetigit, in quo Mater futura erat Dei, inter, & super omnes

*Luc. I.
v. 29.* mulieres benedicta: *Benedicta tu inter mulieres.* Et quid tunc accidit? duo notabilia. Primum

quod maris hujus tranquillitas purissima non nihil turbata sit: *Turbata est in sermone ejus.* Secundum, quod conquiescente illâ

turbatione: *Ne timeas Maria:* eodem puncto quo Beatissima Vir-

*Ibidem
v. 28.* go dixit: *Fiat mihi secundum verbum tuum:* Et Petra suum petiit

centrum, mox circuli O O desideriorum sic in ejus corde formari & crescere cœperunt, ut succedentia semper multiplicata secundum inardescentis & augeſcentis amoris mensuram, similiter ex-crescendo sphæram dilatarent.

S. VII.

Nunc videamus istos circulos, sive illa O O desideriorum, circulo vel rotæ temporis juncta, quos effectus causârunt in illo. Effectus fuerunt, ut cùm periodus Expectationis partûs tam foret brevis, velut novem mensium, illum fecerint æternum. Et quare,

vel quomodo? quia desiderium juxta proportionem crevit amoris: & tempus juxta proportionem desiderii. Non mihi, sed duobus majoribus Ecclesiæ fidem habetote Doctõribus, Nazianzeno inter Græcos, & Augustino inter Latinos. S. Gregorius Nazianzenus in Præfatione, quâ magnam affirmat veritatem, inquit, unum solummodò ardentis & anxii desiderii diem, omni temporis esse æqualem, ad quod vita humana sese extendere potest:

Profectò vel unicus dies, totius, vite humanæ instar est, desiderio laborantibus. *S. Greg. Naz.*

Scripturæ communiter humanæ vitæ durationi centum tribuunt annos: & si quilibet intensorum desideriorum dies, centum durationis mensuretur annis, & quibuslibet decem diebus, respondeant sæcula decem, quæ mille constant annos, ecce quot millia ultra millia novem mensium circulo poterunt includi! Et si illud tam asseverantèr affirmat Nazianzenus per Antonasiam Theologus, non determinando objectum vel subiectum, quid esset si supponeret, quod objectum desideratum erat Deus; subiectum verò desiderans cor Matris Deiparæ? Hinc S. Augustinus totam hanc quæstionem remisit ad Deum, velut Domi-

num temporum & authorem desideriorum, inquit, quod Deus concatenârit inter se mutuò tempus cum desiderio tali modo, ut dilatando tempus dilater desiderium, & dilatando desiderium

S. Aug. dilatat & tempus: *Deus dilatando extendit desiderium.* Cum igitur O O desideriorum Beatissimæ Virginis sint circuli tam extensi, sicut vidimus, benè inferitur, quod dilatati in eis fuerint circuli temporis: sic dilatati, ut rota temporis in se complecti possit rotam æternitatis, *Et rota in medio rota.* Enim verò quid opus est ad argumenta recurrere Doctorum, suppetente in proprio casu ejusdem Domine de O expresso testimonio? Et quando Domina ista, quibusque verbis considerationi suæ adæquatis, desideriiq; suis commensuratis, illud suum testimonium dedit? Quando desideria sua desiderato suo esse conformia dixit: *Dilectus meus totus desiderabilis: Dilectus meus totus desideria,* & desideria mea omnia sunt, sicut ille totus: Ita transfert & interpretatur versio Chaldaica. Porro si Beatissimæ Virginis desideria totaliter erant desiderato commensurata, & desideratus immensus, infinitus, æternus; videte an non etiam desideria ipsius fuerint æterna.

Denique ne exaggeratio videatur quod dico, orationem meam paululum demittere sinite, ut melius illam probem; & auscultate quomodo desideria multò minùs desiderantis, solùm quia circa idem versabantur objectum, similiter fuerint æterna. Quando Jacob filiis suis in hora mortis valedicendo benedictionem impertit (quæ simul Benedictio & Prophecia erat) ultimo quasi termino & clausulâ, omnes appromissas felicitates consignavit Messiae adventu, quem collum æternorum desiderium nuncupabat; *donec veniret desiderium collum æternorum.* Gravida, & mysteriosa verba! Jacob Messiam non desideratum, sed desiderium vocat: quia tam singulariter & unicè desideratus erat futurus, ut omnia cunctarum rerum aliarum desideria hujus comparatione, nec essent, nec dici mererentur desideria. Quare verò eum non hominum, sed montium collumque desiderium compellat, *desiderium collum?* Num fortassis, quia creaturæ insensitivæ sine rationis usu, vel tanti notitia boni illum suo modo desiderare, & ad eum suspirare debebant? Nonnulli locum hunc sic explicant, figuræ illius emphasi, quâ cecinit Poëta:

*Gen. 49
v. 26.*

Poëta,

*Ipsæ Tyre Pinus,
Ipsite fontes, ipsa hac arbusta vo-
cabant.*

Verùm Jacob in vero quo loquebatur sensu, per montes & colles Patriarchas & Prophetas, tam præteritos, quàm futuros intelligebat: in quibus solis fides explicita residebat, quod Messias Filius Dei esset futurus. Hinc sponsa de eodem Messia adventu dicebat: *Ecce iste venit saliens in montibus, transfiliens colles.* Et vocantur Patriarchæ & Prophetæ montes & colles; quemadmodum enim montes & colles exurgunt super valles, & eleuantur super terram, viciniore sunt cælo; Ita Patriarchæ & Prophetæ dignitatis, Sanctitatis, verique Dei cognitionis eminentiâ, alterius Populi rudis, ac indisciplinati, tantorumque mysteriorum incapacis respectu, montes erant, & colles mundi. Sed ecce hîc dubium subintrat, quod omnes jam notâsse credo, & est, quare illos vocet æternos, Desiderium collium æternorum? quamvis Patriarchis & Prophetis antiquitatem assignemus, à primo omnium Adamo; ab Adam usque ad mortem Jacob, duo millia annorum transierunt: & continuando à morte Jacob usque ad adventum Messia, iterum duo annorum millia trans-

ierunt. Quantò magis, quod in hac secunda ætate, homines quamvis Patriarchæ & Prophetæ, tam brevi viverent tempore sicut & nos? si igitur isti montes & colles, cadebant, sepeliebantur, in cineres resolvebantur tempore tantillo, quo pacto illos Jacob vocabat æternos, *Desiderium collium æternorum?* in verbo, *Desiderium*, Jacob expressit Quare. Nonne cernitis quod Patriarcharum Prophetarumque istorum desiderium, in quo vivebant, non nisi ad Messia adventum suspiraret, & ad cælum Deumque suspensum anxii ingeminaret vocibus *Donec veniret?* Idem Jacob dicebat: *Salutare tuum expectabo.* Moyses: *Mitte quem missurus es.* David: *Ostende nobis Domine Misericordiam tuam, & Salutare tuum da nobis.* Isaias: *Rorate cæli desuper & nubes pluant justum: Aperiatur terra & germinet Salvatorem.* Porrò sicut Patriarcharum desideria tam erant intensa, & tam longa boni desiderati dilatio, quamvis vitæ tempus tam esset in se breve, desideriorum dilatio illud reddebat æternum. Erant magni, erant Sancti, erant personis eminentissimi; sed multò magis in illis extendebatur tempus, quàm illos dignitas eveheret: dignitas illos faciebat montes, & desiderium

Gen. 49
v. 18.

Exod.
4. v. 13.

Psalms.
84. v. 8.

Isai. 45.
v. 24.

derium æternos. *Desiderium col-
lium æternorum.*

Pfalm.
76.v.6. Mensuram istam nec minuit
nec auxit David, quem desideria
& desideratus propriè magis tan-
gebant: *Cogitavi dies antiquos, &
annos æternos in mente habui.* Si
considero Patriarchatum & Pro-
phetarum antiquitatem (ita lo-
cum hunc Expositores graviores
intelligunt) si considero tempora
antiqua, Patriarcharum traditio-
nem, & Prophetarum fidem; Ho-
mines illos adeò illuminatos à
Deo, qui eò usque expectabant,
& desiderabant, idem quod so-
lùm ego nunc expecto & deside-
ro: dies in intellectu meo sunt
anni; & anni sunt æternitates: *Co-
gitavi dies antiquos, & annos æ-
ternos in mente habui.* Majore
adhuc mysterio distinctio hæc,
temporisque repartitio non vacat.
Adamo revelavit Deus hominem
se futurum; sed non dixit quo-
modo, & quo mediante: Abra-
hamo revelavit, quod ex femine
& progenie ipsius descensurus:
Davidi, quod ex ejus domo &
familia esset nasciturus. Quan-
tòque propius bonum istud tan-
gebathomines, tantò ardentius
illius in ipsis accendebatur desi-
derium, & cum desiderio ingra-
vescebat dilatio. In remotissima
Adami antiquitate momenta erant

dies; in propiore Abrahami, dies
erant anni: in propinquiore, &
jam vicina Davidis, anni erant æ-
ternitates: *Et annos æternos in
mente habui.* Omnia ista secun-
dum naturalem istam eveniebant
regulam; quò bonum desidera-
tum est vicinius, eò desiderium
excitat ardentius: Quemadmo-
dum lapis in aërem jactus, quantò
descendendo centro suo magis
appropinquat, majore fertur im-
petu: *Desiderium acuit absentis vi-
cinitas*: Sententiosè dixit Co-
micus.

Enim verò si vicinitas ista jam
in Davide, de tempore faciebat
æternitates; solùm quia David
eum in sua domo nasciturum scie-
bat, quid in corde esset Beatissi-
mæ Virginis, quæ jam illum suis
in visceribus conceperat? duo isti,
qui desideria illa reputârunt æter-
na, nominatim fuère David & Ja-
cob; iidem, quorum hæredem
futurum Christum Angelus nun-
ciavit: *Dabit ei Dominus Deus se-
dem David Patris ejus: & regna-
bit in domo Jacob in æternum.* Et
si David & Jacob sic eminè istam
cognoverunt æternitatem, quo-
modo Beatissimæ Virginis cor in-
tra OO desideriorum suorum
non comprehendisset, quæ quan-
tò viciniora, tantò intensiora,
quantòque magis intensa, tantò

& extensiora ? Patriarcharum unus desiderabat dicens ô Sapi-entia! alter suspirabat, ô Adonai! alter ingeminabat, ô Radix Jesse! reliqui anhelabant & æstuabant dicentes, ô Clavis David! ô Ori-ens! ô Rex Gentium! ô Emmanu-ël! nulli verò dicere licebat ô Fili ! Et si ista O O talium desideriorum aliquos conficiebant circulos, sic extensos ut essent æterni : *Desiderium collum æternorum : & annos æternos in mente habui* : Quid, amabo, forent illa O O cordis istius, & Matris, quæ conceperat illum suis in visceribus, illumque natum in suis visura erat brachiis? *Ecce concipies, & paries Filium.*

§. VIII.

Certus nunc sum futurum ne-minem, qui dubitet quin Beati-ssimæ Virginis desideria fuerint æterna. Hoc tantum timeo ne non desit qui in dubium vocet, utrum desideria fuerint. Bonum (quispiam replicabit Philosophus) quod obiectum est voluntatis, quemadmodum differentia habet tempora, ita differentes in eadem voluntate operatur affectus. Bonum vel est præsens, vel præteritum, vel futurum : Si est præsens, excitat gaudium; si est præteritum, anxietates causat : si est futurum,

producit desiderium. Et quoniam Bonum, & summum Bonum affectuum Beatissimæ Virginis obiectum, quod erat filius unicus Dei, & suus, non solum habebat præsens, sed plus quam præsens, quia illud habebat intra se ipsam; videtur in corde ipsius causare debuisset potius jubilos gaudii, quam anxietates desiderii. Sic argumentans & discurrens, nondum intellexit, præsentiam, ut sit præsentia, aliquid participare de absentia. Obiectum visus, ut videri possit, debet esse præsens: si verò affixum & unitum est potenti æ, est quasi absens: ab oculis removendum est, ut videri possit. Eodem se modo habet præsentia, ut sit præsentia; non ad intima transire licet, neque totaliter uniri, sed aliquatenus distare. In historia fabulosa rationalitèr queritur Narcissus :

Quod cupio mecum est, inopem me copia facit.

Quid igitur remedii ?

Votum in amante novum :

Remedium est desiderium novum, quale amans habuit nunquam. Et quale est istud ?

Vellem quod amamus abesse :

Desiderare ut, quod amo, absit, & à me separetur. Hujuscemodierat Beatissimæ Virginis desiderium, & talis ejusdem ratio. Eodem carebat bono, quod habebat

bat, quia illud intra se habebat: idcirco anxie suspirabat & desiderabat illum habere foris: & hæc suorum O O O causa erat: *Quis*

Cant. 8. v. 5. mihi det te Fratrem meum ut inveniam te foris: O quis mihi dabit Frater & Fili mi (Frater, quia humanam à me sumpstisti naturam; & Fili, quia eam tibi dedi) quis mihi jam dabit te foris extra viscera mea videre! quamvis enim in eis te teneo & possideo, non tamen te frui possum: Ut inveniam te, inquit majore adhuc emphasi. O quis mihi dabit ut inveniam te! quasi anxia Mater cum eodem Filio loquens dixisset: in die quo te concepi, te quasi perdidisti, teque abscondisti à me; quia te videre non possum. Si me interroget Fides, ubi es? Vbi est Deus tuus? certissime respondebo, quod intra me. Interrogantibus verò oculis respondere nequeo, nisi quod adhuc te quæram, & ad inveniendum te suspirem: Ut inveniam te. Et cum ista sit Boni sui præsentia (absentis, quantumcunque præsentis) videte, utrum causam habebat Beata Virgo illum anxie desiderandi, ardentiusque pro eo suspirandi!

Desiderat Beatissima Virgo suo Filio eo frui modo, quo Pater æternus illo gaudet; erat enim

Filius utrique communis. Agite, subvolate nunc, si tantum potestis, qui Dubium posuistis. Sanctus Joannes Evangelista æternam Verbi Divini generationem describens dicit; quod Filius erat apud Patrem, vel prope illum: *Et Verbum erat apud Deum.* Illud, *Apud*, sicut scandalum fuit Arianis; ita profundissima fuit consideratio omnibus maximis Theologis. Nunquid ipse Christus, de eadem Generatione sua, quæ Deus loquens, se in Patre, & Patrem in se esse dicit? *Ego in Patre, & Pater in me est.* Cur igitur etiam Sanctus Joannes non dicit, quod Verbum erat in Patre, sed apud Patrem: *Et Verbum erat apud Deum?* Et si erat apud eum, ubinam erat, & qualis erat locus ejus? *Vbi erat hoc Verbum? Quis erat locus ejus?* Quærit Rupertus; & respondet locum ubi erat Verbum fuisse distinctionem realem, quæ Persona Patris distinguitur à Filio: & Persona Filii distinguitur à Patre: *Verbum erat apud Deum, ut de Personis non dubites, dum alteram audis esse, vel fuisse ad alteram.* Idem ante ipsum Sanctus Basilus asseruerat, & post hos ambrosius, Sanctus Thomas. Verum altius in materia hæc sublimissima

discurrentem Richardum Victorinum audiamus. Deus est summè bonus, & summè beatus : in quantum summè bonus, est summè & infinitè communicabilis : ergò non nisi Deo, qui est iste filius, sese infinitè potuit communicare. Quà summè Beatus, non potuit esse solus, non enim beatitudo datur sine societate : Ergò qui in beatitudine summa faceret societatem, debebat esse distinctus ab illo : porro hæc est distinctio realis, quæ inter Patrem Filiumque intercedit.

In puncto hoc secundo, quod *Richar.* est nostrum, verba Richardi sunt *Victor.* ista : *Felicitas summa non potest esse unius Solitarii sine consortio : Deus autem est summè felix, quare consortium debet habere.* Quod si quis replicaverit, Deum ante mundum conditum fuisse solum, quia solus erat Deus : respondet Tertullianus, solitudinem unam distinguendo ab altera, tam profundè ut assolet : *Deus ante omnia solus erat, ipse sibi, & mundus, & locus, & omnia : Solus autem, quia nihil extrinsecus præter illum ; Cæterum ne tum quidem solus ; habebat enim secum Rationem suam. Hanc Græci Logon dicunt.* Deus ante mundum solus erat, extra se quippe nihil produxerat. Verùm nec sic solus erat, quia cum Verbo

sociatus erat quod secum habebat. Notate benè verba : *Habebat secum.* Ita ut in natura divina summè communicabili, non suffecerit Patrem habuisse Filium in se : *Ego in Patre* ; sed ut idem Pater non esset solus, & ut summè esset beatus, necesse fuerit Filium habere secum : *Habebat secum* : Proinde quia illum non haberet secum, nisi unam ab altero realitèr distinguendo personam : hinc necesse fuit ut Filius realitèr distingueretur à Patre : ut sic non solum esset in illo, sed apud illum : *Et Verbum erat apud Deum.* Filius erat in Patre per identitatem naturæ ; & erat apud Patrem personali distinctione. Eandemque differentiam, quam in Patre faciebat Identitas & distinctio, in Matre faciebat Conceptio, & facturus erat partus : post Conceptionem enim habebat Filium in se, & post partum illum habitura erat secum. Porro si in differentia illius *In & Apud, Ego in Patre, & Verbum apud Deum* : Summæ in Deo felicitatis ratio consistebat : *Deus autem est summè felix, quare consortium debet habere* : An non sufficiens in ejusdem Dei Matre motivum erat, quamvis illum haberet intra se, etiam desiderandi, & quidem ardentissimè, illum habere apud se ?

Hæc vera evincit Philosophia, quare bonum præsens excitare queat desideria: & quare præsens ad plenè se fruendum, aliquid participare debeat de absentia. Bonum, summumque Beatissimæ Virginis Bonum, quatenus illud intra se habebat, quantumcunq; præsens faciebat illud invisibile præsentia; postquam verò illud habuit extra se & in suis brachiis, illa ipsa distantia, quæ erat pars absentia fecit ut illum videre, illoque frui posset. Proinde si summo bono viso proprium est facere æternitates breves, quid mirum quod non visum, & invisibile dies faciat æternos? S. Gregorius Nazianzenus intelligere nequivit, quomodo anni, quibus Jacob pro Rachele serviebat Labano, illi visi fuissent dies pauci: tandemque invenit deditque rationem veram, quæ nec erat, nec esse poterat alia, quàm quod toto isto tempore Jacob Rachelis aspectu fruebatur: *Cujus rei hæc fortasse causa erat, quia rei expetita conspectu fruebatur.* Si, quàm diu B. Virgo benedictum ventris sui fructum habebat intra se, illum oculis intueri potuisset, novem menses nonnisi brevissimi illi visi fuissent dies: Verùm quia erat bonum summumque bonum, & quantumvis præsens, tamen invisibile;

totum illud tempus, quo nec videbat, nec videre dabatur, æternum illi erat: proindeque desideria ipsius, pro ut vidimus, illud Et Angeli, mutârunt in O, æternitatem consummando, quæ in eodem Et principium suum habuit: *Ecce concipies & paries.*

§. IX.

Sermonem meum absolvi, & fortassè imaginatione vestrà celerius. Omnes me duarum absolutarum obligationum memorem futurum sperârunt, quarum totalitèr videor oblitus: præsentem enim Sacrosanctâ divinissimi Sacramenti Majestate, tam gravi frequentique Auditorio loquens, ac si ad Altare non respexissem, neque de Sanctissimo Sacramento ullum dixi verbum: neque Auditorio vel unicum dedi documentum. Istud utique in duobus, quos feci, discursibus omnes observastis: Et ego nunc intelligo quod non benè perceperitis Primum; nec ut debebatis, applicastis Secundum; Primus enim totus fuit de Sacramento, maximâ ipsius exaggeratâ excellentiâ: Secundus accommodatus fuit Auditorio, utilissimâ illi datâ instructione.

Nunquid in primo meo discursu, super verba: *Ecce concipies in utero*

S. Greg.
Naz.

utero ; Virginalem B. Virginis ventrem ; per Conceptionem Verbi Incarnati, Immenſitatis circumferentiam & circulum Immenſi comprehenſivum probavi ? Idipſum igitur Divina Omnipotentia amore noſtri in altiſſimo Sacramenti Myſterio fuit operata, parvo iſti hoſtiæ circulo , totam divini & humani ſui eſſe Immenſitatem includendo. Enim verò, quare Eccleſiam inſtituiſſe putatis, ut forma Hoſtiæ conſecratæ eſſet in figura circulari, ſicut à principio hucusque ſemper continuavit ? Nonnulli in Eccleſia Græca figuram Hoſtiæ quadratam voluerunt ad ſignificandum quatuor Elementa, ex quibus Chriſti Corpus eſt compoſitum, & quatuor Mundi Partes, in quas ſupremum obtinet dominium : Prævaluit verò figura circularis ; non ſolùm quia in circulo etiam mundi rotunditas repræſentatur ; verùm, cùm, juxta Sancti Gregorii Papæ aſſertum, figura ſit nec principium habens nec finem, in nulla alia, æternitas, infinitas & immenſitas divina clariùs exprimitur, quàm in miraculoſo illo circulo incluſa. Sic factum eſt, & ſic fieri oportebat : Multis enim ante Incarnationem Filii Dei ſæculis, jam erat Doctorem Hebræorum in expoſitione Pſalmi ſeptuageſi-

mi primi opinio, quod Sacrificium Meſſiæ, veluti Sacerdotis ſecundùm Ordinem Melchizedech conſtitutum eſſet in pane, iſteque panis in figura formatus orbiculari ad magnitudinem volæ manus : *Sacrificium Meſſiæ fore placentam rotundam, ſicut eſt vola manûs.*

Doct.
Heb.

Sed quorſum traditiones, cùm Rituale Davidis habeamus ? *Circuivi & immolaſi Hoſtiam vociferationis* David de ſacrificio loquitur, quod in gratiarum actionem obtulit Deo (prout ex toto Pſalmo conſtat) & tale eſt ſacrificium noſtrum. Quando Chriſtus illud inſtituit, primò omnium gratias egit : *Gratias agens, fregit.* Et hinc Euchariſtiæ, quod gratiarum actionem ſignificat, Sacramentum appellatur. Quinam verò ritus, vel cæremoniæ hujus Sacrificii fuere ? tria innuit Prophetæ, quæ tantùm velut Prophetæ prævidere potuit, & imitari. Circulum ad modum rotæ ſe feciſſe dicit, *Circuivi* : Hoſtiam ſe obtuliſſe adjungit : *Immolaſi Hoſtiam* ; & hanc non precibus, ſed ejulatibus, & clamoribus ſe proſecutum adſtruit : *Vociferationis.* In Sacrificio ſub nomine Hoſtiæ prævidebat & ſignificabat illam, quam habemus & adoramus præſentem : In circulo quem in modum fecit rotæ, figuram orbicularem

Pſalm.
26. v. 6.

1. Cor. xi
v. 24.

larem , de qua Hostia erat formanda , ad repræsentandam Immentitatem divinam , quam intra se includit : In vocibus verò non articulatis sed vociferationibus , quidnam , quæso , David significare voluit ? præsentem hujus diei festivitatem sibi ob oculos proposuisse videtur. Ab hodierna die usq; ad Nativitatem Domini , in Cathedrali Toletana , ubi exordium sumpsit hæc institutio , nec non in aliis multis Christianis Ecclesiis officia divina inconditis & dissonis concluduntur vocibus ; Clero toto clamante , omniq; Populo vociferante O O O. Istud propriè significat , *Vociferationis*. Et quia divinißimum Sacramentum est secunda Pars Mysterii Incarnationis (unde S. Chrysostomus illud vocavit Incarnationem magis extensam) non est alienum à spiritu Davidis , imò ardentissimis ejus affectibus valde proprium ; quod ad conspectum illius Sacræ Hostiæ , quando illam immolabat in figura , comitaretur idem circulus quem formabat , exclamans ille , & faciens exclamare omnes cum O O jubilorum , O O applausuum , O O admirationum. O Hostia , in qua immolatur Deus ! O circule , qui circumdas & comprehendis incomprehensibilem ! ô maximæ Sapientiæ adinventio ! ô miracu-

lum singulare omnipotentix ! ô excessus ! ô in ïniti in homines amoris extremam ! omnia deniq; illa O O Ecclesia ad unum O reduxit : *O sacrum convivium , in Eccles. quo Christus sumitur !*

Hæc Primi discursus mei allegoria , Domine , tota ad divinam & humanam tuam Majestatem in Sacramento , fuit directæ : Et doctrina Secundi , in affectibus adeò superhumanis primi Virtutum Exemplaris , tota similiter ad Auditorum imitationem fuit directæ. Quidnam super Secunda Thematis verba , *Et paries Filium* , audistis ? Audistis , quod quamvis Beatissima Virgo Deo foret plena , nihilominus desiderii ipsius satis non fuerit factum , desiderans illum habere secum , quem habebat intra se : coramque intueri oculis , qui absconditus in suis erat visceribus. Agite nunc illud vobis applicate : Nil illo minus , quod Beatissima Virgo intra se concepit , intra nos recipimus communicando. Illa Verbum Divinum , quod carne vestivit ; & nos Verbum Incarnatum : Illa Deum totum quantumcunq; immensum ; nos eundem cum immensitate sua tota. Unde colligitur , quantam injuriam irroget Deo , qui postquam illum totum in se recepit,

adhuc aliud desiderat. Quodcumque aliud hujus mundi, hocce casu, desiderium, vel est manifesta hæresis, vel extrema stultitia. Hæresis, quia esset non habere fidem: Stultitia, quia esset carere iudicio. Seneca monstruosam Alexandri improbens ambitionem, profundâ dixit sententiâ:

Seneca. Inventus est, qui aliquid concupisceret post omnia. Ergone in mundo invenietur homo, qui habens omnia, aliquid adhuc desideret ultra? Omnia quæ habebat, quibusque dominabatur Alexander, erant nihil: Solutus Deus verè est omnia. Et Christianus habens Deum, & ipsum totum intra se, adhuc mundi nihila desideret? ô cœca, ô deceptor, ô perdita, ô infidelia desideria! tantum unum licitè & Christianè desiderari potest ab eo, qui eò pervenit, ut Deum habeat intra se. Et quodnam istud? etiam pervenire ad illud habendum secum, quod secum B. Virgo desideravit.

ad Phil. 4. v. 23. *Desiderium habens dissolvit, & esse cum Christo:* Unum tantum desidero, inquit S. Paulus, quod est, animam meam dissolvi à vinculis corporis, & esse cum Christo. Apostole Sacer, repete quod dicis, quia te non intelligo: nunc dicis quod in hac vita Christus sit in te: *Vivit verò in me Christus?*

Si igitur Christus in te, etiam in hac vita, quare vis deserere vitam, ut sis cum Christo? Quia multum distat, esse Christum in me, & me esse cum illo. Christum esse in me, est illum possidere, absque eo quod videam: me esse cum illo, est illum videre, illoque frui. Eandem ob causam B. Virgo Filium, & Deum suum habendo in se, adhuc desiderabat & suspirabat; quia modum optabat, quo illum videre, illoque frui posset. Eandemque ob causam [si ratione utimur] habentibus nobis Christum sacramentalitèr & invisibilitèr, eadem felicitas excitare debet in nobis desiderium alterius majoris & maximæ Beatitudinis: qualis est obtinere esse cum illo, ubi illum videamus, eoque fruamur per omnem æternitatem. Ad satiandam omnium aliorum desideriorum famem, sufficit totum in nobis habere Deum: sed ex hac ipsa jam satiata fame, sitim nasci oportet insatiabilem, ut ruptis nubibus illis, cum clarè videamus in Gloria: *Sitivit anima mea ad Deum Fontem vivum. Satiabor cum apparuerit Gloria tua.* Hæc desideriorum nostrorum O. O esse oportet, quomodo ejusdem erant Prophetæ: *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* O quando veniet felix ille dies

Psal. 41. v. 3.

Psal. 16. v. 15.

Psal. 41. v. 3.

dies , in quo , mi Deus , ante te apparebo ! O quando illa appropinquabit hora , quâ te facie ad faciem videbo ! O quando anima mea à vinculis mortalis hujus corporis , quod tui visionem impedit , sese expeditam videbit !

Rom. 7. O quis me liberabit de corpore mortis hujus ! O Domine libera animam meam ! O Domine salvum me fac. O Domine benè prospere ! Hæc desideriorum nostrorum OOO esse oportet , & non illa Mundi , non Concupiscentiæ , non illa Ambitionis , fallacisquæ Amoris , quæ non sunt OO , sed Ah , Ah : Heu Heu ;

Psalm. 119. v. 5. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Beatissima Virgo de O , hanc gratiam omnes nos hodie à te petere fas est , quamquæ Ego omnium nomine extoto corde à te peto ; ut omnia nostra inordinata desideria reformes ; ab omnibus temporalibus terrenisquæ rebus segreges ; ad Cœlum ea erigas , & ad Æternitatem dirigas : Ut per intercessionem tuam , & infinita Sanctissimi Filii tui merita , cum visione ipsius sine fine , finem consequamur , ad quem omnes conditi sumus.

Amen.

S E R M O

In Feriam Sextam post Cineres

In Conventu Sanctimonialium de Odivellas.

Anno 1644.

Diligite Inimicos vestros. Matth. 5. v. 44.

§. I.

U E L L U M hodie habemus potentissimorum & periculosissimorum duorum humanæ plectatur malum sub specie boni; & detestetur bonum sub specie mali: & hic est periculum. Veneres dicebant, amantem te ama, & odientem te odi: id est, benefac te amanti, & malefac te odienti. Illud ipsum autem dictamen ita hodie dum adhuc usitatum, quamvis in Justitia & æquitate videatur fundatum, gravissimus periculosissimusque est error, quem Divina Sapiencia reformatura & demonstratura venit in mundum. In præsentī Evangelio præcipit nobis Christus diligere inimicos: & in alio nobis mandat odisse amicos: in hoc nobis mandat amare odientes; in altero nobis mandat odisse amantes. Porro cum gemini hujus Præcepti tam sibi contrarii idem Legislator divinus sit Author, persuadere sibi debet modica nostra capacitas, quod nec scia-

sciamus quid sit Amor, neque sciamus quid sit Odium, nec amare sciamus, nec odisse; nec velle bonum, nec velle malum sciamus. Decipit nos malum sub specie boni, & tollit amorem: decipit nos bonum specie mali, odiumq; immittit cordi. Er quid sic decepta, sic captiva tristis faciet voluntas? geminum hunc errorem sermone hodierno detegere intendendo; bonasque & non malas informare voluntates; quomodo scire oporteat amare, & odisse. Est materia, in qua excussâ controverfiâ, admirabile vobis detegam secretum. Adestote mihi in petenda gratia. Ave Maria.

§. II.

Diligite inimicos vestros.

Matth. 5. v. 44.

Sanctus Augustinus iudicii sui singularis pondere Præcepti huius profunditatem penetrans, inquit ita: *Recole in omnibus iustificationibus Domini nulla esse mirabiliora, nec difficiliora, quàm ut suos quisque diligat inimicos.* Omnes sacras legite Scripturas, omnia ponderate Præcepta, Consilia & documenta divina: & in nullo invenietis, inquit Augustinus, aut admirabilius aut difficilius quippiam, quàm quod Deus homini ex carne & sanguine suos præcipi-

at diligere inimicos. Admirabile & difficile inquit Sanctus: & reservando, admirabile, pro fine (prout promisi) Ly difficile consideremus primò. Præcepti illius tanta est difficultas ut Gentiles illud habuerint pro imposibili, & similiter multi Hæretici, quos doctissimè confutat, & convincit Sanctus Hieronymus. In eo verò, quod difficile sit, & difficile valde, idem Sanctus Hieronymus cum Sancto Augustino concordat: & cum SS. Hieronymo & Augustino omnes alii SS. Patres, Ecclesiæque Doctores. Omnes illud rigidissimum Legis Evangelicæ Præceptum, & quàm maxime arduum Religionis Christianæ opus affirmant. Si tam rarus amicos suos verè amantium inter homines reperitur numerus; quàm difficile & repugnans erit humanæ naturæ ad inimicos amandos descendere?

Verùm, cùm id fieri quotidiana testetur experientia, hanc doctrinam dubiam saltem, magnæq; instantiæ obnoxiam arbitror. S. Augustinus in recitatis jam verbis suis inquit, ut legamus scripturas omnes, & quod in nulla earum difficilius Præceptū & documentum sit inveniendum. Ego vero dico, ad repertiendum difficilius multò præceptum & documentū, ne-

§. III.

cessarium non esse omnes, aut multas legere Scripturas, unicus tantum Evangelii textus ad hoc sufficit. Idem Christus, qui dixit: *Diligite inimicos vestros*: etiam cap. 14. S. Lucæ dicit: *Qui non odit patrem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse Discipulus.* Præceptum istud omnibus in casibus obligat, ubi amor Parentum & consanguineorum divinæ legis observantiæ repugnat. Et generaliter omnem obligat Christianum, non redamare illicitè amantem; quamvis citrà gratiæ jacturam, perfectionisque præjudicium, quam profitetur. Proinde legis Christi Canones ex una parte nobis mandant amare odientes: *Diligite inimicos vestros*: Ex altera nobis præcipiunt odisse amantes: *Qui non odit patrem suum & matrem &c. non potest meus esse discipulus.* Quæro igitur: Utrumnam Præceptorum horum est difficilius; odisse hominem qui amat, an amare eum qui odit? Odium rependere amori, vel amorem odio? antequam Quæstionem hanc resolvamus, prius eam ventilemus & excutiamus: in utramque alleganda partem attentè auscultate, si quidem iudicio vestro decidenda committetur.

PRimò quidem odientem amare difficilius videtur, quàm odisse amantem. Probo. Gravamen seu molestia quâ me offendit inimicus dolorem infert cordi proprio; & quod non redamem amicum, dolorem ingerit cordi alieno: & in remediis dolorum, intensiori semper prius occurritur, acerbiusque toleratur vicinior: Magis ergò naturale est in homine odium in inimicum, quàm amor in amicum: In odio enim inimici dolori proprio vindictâ succurritur: in amore amici dolori succurritur alieno. Correspondentiâ. Ulteriùs. Quando amamus amantem, voluntas ratione regitur: quando odio habemus odientem, appetitus ab ira movetur; & impetus iræ semper fortiores sunt, impulsibus rationis: efficacius semper agunt offensi, quàm obligati: Offensa enim stimulat consideratione honoris; obligatio verò gratiarum actionis: tolerabiliusque est nomen habere ingrati, quàm notam injuriâ affecti. Ampliùs adhuc. Amando amantem solvo quod debeo: dum me ulciscor de lædente, solvit mihi, quod debet: & quis, quæso, non magis propendet ad recipiendam satisfactionem, quàm ad debitum

bitum solvendum ? Ergò difficilius est cessare ab odio odientis , quàm ab amore amantis. Experimentia tantùm isti resolutioni nostræ ob stare videtur ; cùm enim in mundo plures dentur offensæ , quàm beneficia , plures sunt ingrati tudines , quàm vindictæ : Ergo homines magis videntur ingrati quàm vindicativi. Sed non est ita. Nam pro vindicta requiritur potestas ; pro ingratitudine sufficit voluntas. Proinde si rariiores sunt vindictæ , inde venit, quod homines minùs sint potentes : & non quod minus sint inimici.

Ex altera parte difficilius videtur odisse nos amantem , quàm amare nos odientem. Probo. Amare odientem est humanum esse in eum , qui inhumanum se mihi ostendit : odisse verò eum qui me amat , est crudelem me ostendere immerito. Humanum esse , est hominem esse : crudelem esse , est feram esse : Odisse ergò nos amantes tantò difficilius est , quantò magis naturæ repugnat. Ulterius. Hæc fortis est ratio. Ex parte objecti tantum provocat odium ad odiendum , quantum amor ad amandum ; Ex parte verò potentia , voluntas magis inclinatur ad amandum , quàm ad odiendum ; amare enim est actus natu-

ralis , odisse verò est actus violentus. Unde sequitur , quod voluntas æqualiter ab odio inimici ad odiendum , & ab amore amici ad amandum invitata , naturalitèr se magis inclinabit ad amandum amicum , quàm ad odiendum inimicum. Majorem ergò violentiam patitur voluntas in odiendo amantem , quàm in amando odientem. Adhuc amplius. Amare odientem generositatis est actus ; odisse amantem , actus est ingratitudinis : Et quodnam cor tam erit irrationale , ut malit potius ingratum esse , quàm generosum ? Quis generositatis nobilitatem & excellentiam , cum ingratitudinis vilitate & macula commutabit ? Denique difficilius est odisse sine causa , quàm amare cum ratione. In odiente me subest ratio ad eum amandum ; quia si odissem velut inimicum , amare possum sicut proximum : In amante verò , ad odiendum nec subest ratio ; nam si illum amare teneor velut proximum , quare odio haberem velut inimicum ? Ergò difficilius est odisse amantem , quàm amare odientem.

§. IV.

PROPOSITA Quæstione in his terminis , ad continuandum Sermonem , oportet primò suffragia colligi.

colligere Auditorum; nam ubi illi majorem deprehenderint difficultatem, ibidem omnes orationis nervi sunt intendendi. Quid igitur duobus hisce casibus dicitis? num amare inimicos, vel odisse amantes difficilior putatis? silent omnes: nemo mihi respondet. Video autem, quod suffragia vestra, quo sint liberiora & veriora secreta velitis. Videte, utrum ea benè interpreter & distinguam. Quoad primam generosorum istorum, vel vindicativorum Spirituum secularium classem, difficilior illis videtur, amare inimicos, injuriasque remittere: verum quoad secundam Religiosorum harum classem (quæ melior principaliorque pars est Auditorii) sicuti corda naturaliter sunt benigniora, amorem majora pro se suffragia sortituro opinor: tantoque plura & meliora, quanto melius intellecta. De Amore [discretiores meliorisque cordis dicunt animæ] ab amore me liberet Deus; nam per odium non me ad infernum abripiet Diabolus. Status Religiosus tanquam immunis ab injuriis, est quasi incapax odii: ad eximendum autem illum ab amore, qui pennas habet & alas, non sufficiunt muri & clausuræ. Posito igitur & non concesso, amorem aliquem mo-

raturum & ordinatum hûc posse intrare, vel non intrare; si cor amatum hoc casu non redamaret amantem, non est dubium quin punctum illud durum esset & difficile: & præceptum illud legis divinæ valde arduum videretur. Ita mihi videtur, Virgines devotæ, & generaliter sic vestrum suffragari silentium. Cum quo in secunda Quæstionis nostræ parte subtiliter distinguitur alius tertius casus, tantò perplexior, quantò tenerior; tantòque difficilior quantò magis repugnans. Non amare, minus est, quàm odisse amantem; & sicuti in præcepto odiendi etiam includitur illud non amandi; in hoc non amandi, quod est minus, maxima consistit difficultas. Ita intelligere & concludere puto saniora judicia. Et ne rationis vestræ vim formidare videar, ad illam potiùs dissolvendam & conterendam, primam amplectendo partem, illam pro merito corroborare & propugnare conabor.

Primò ipse sacræ hujus Reipublicæ Legislator S. Bernardus super illa Canticorum: *Dilectus Cant. 2. meus mihi, & ego illi*: à summo v. 16. descendens dicit, amorem, quo anima diligit Deum, nasci ab amore, quo diligitur à Deo: *Amor Bern. Dei amorem animæ parit*: & ad *serm. 69*
dit

dit, idcirco amare animam, quia se scit amari : *Nec dubitat se amari, quæ amat.* In naturali & terreno hoc amore accidit idem. Amor naturalitèr invitat amorem: nec est cor adeò surdum, quod vocatum non audiat; nec adeò mutum, quod si audierit, non respondeat. Etiam Desertorum petra reddunt voces, & ipsum Echo, quod videtur repulsa, est correspondentia. Correspondentia non est aliud, quàm amoris ejusdem reflexio, quæ geminata redit unde venit. Porro sicut non est marmor, aut æs adeò durum, quin à radio solis percussum, radii sui reflexione Soli respondeat; sic non est cor adeò marmoreum duritiâ, aut æneum resistentiâ, quod in amore præventum, illum non reduplicet, reciprocoque alio respondeat.

Tam certa & manifesta vis est amoris, tamque constans omnium Sapientum judicio, ut Poëtæ, Oratores, Philosophi, & ipsi SS. Patres, eandem confiteantur & exaggerent. Inter Poëtâs, omnes Martialis Epigramma sciunt.

Vt ameris, ama.

Alias hujus generis Authorum citationes omitto; sunt quippe gens quæ adulationem magis, quàm veritatem profitetur. Orato-

rum omnium facilè Princeps Marcus Tullius ad Brutum scribens inquit : *Clodius valde me amat, quod cum mihi persuasum sit, non dubito quod illum judices à me quoque amari.* Et quare? *Nihil enim minus hominis est, quàm non respondere in amore eis, à quibus provocamur.* Ita ut hominis illius sententiâ, de cujus lingua sententiæ pendebant omnium, homo amatus amantem necessariò redamare, aut homo esse desinere debeat. Inter Philosophos Hecaton, quem refert & secutus est Seneca [quæ duplex est autoritas] dixit idem; sed Cothurno Philosophico, & Magistrorum Magistri fiduciâ. Verba ipsius, quasi tubicinio promulgantis & vendentis amorem, sunt ista : *Ego tibi monstrabo amatorium sine medicamento, sine herba, sine ullius veneficiamine.* Si quis amari appetat, non herbas à natura, nec confectio-nes à medicina, neque veneficia ab arte magica requirat, veniat ad me, nam ego secretum illi unum detegam, majoris virtutis quàm omnes habent herbae; majoris efficaciae, quàm omnia habent medicamenta: effectusque amplioris, quàm omnia habent veneficia. Et quodnam tam potens est secretum? *Si vis amari,*

Tullius.

Hecaton, Seneca.

Mart.

ama. Plus non dixit Philosophus, & duobus hisce verbis totam complexus est Philosophiam amoris. Amare & amari reciprocae sunt relationes, ut positâ, seu suppositâ unâ, mox naturaliter sequatur altera. Et quemadmodum amor solo acquiritur amore, sic non est amor tam validus & robustus, qui alio non vincatur amore. Ad SS. Patrés procedamus.

§. V.

Chrys. Sanctus Joannes Chrysostomus, quamvis non allegato Hecato-
ne (similiter Græcus) quasi propriam ejusdem sententiam dixit: *Si vis amari, ama.* Sed quod ille non fecerat; hic illam naturâ ejusdem probavit amoris. Amor essentialiter est unio; unio verò unum non potest unire extremum nisi etiam uniat alterum. Si te fors alicui alligaveris homini, nunquid non ille manebit a'ligatus tibi? sic. Eodem igitur modo, inquit Chrysostomus, si amâsti, non potes non amari. *Quomodo enim si velis te ipsum alteri alligare, non aliter poteris, nisi ipsum quoque tibi ipsi alliges.* Hoc modo se univit & alligavit Jonathas Davidi: moxque David unitus & alligatus manlit cum Jonatha. Eidem termini, quibus id Scriptura refert, amorem insuper & comparisonem declarant:

Anima Ionathæ conglutinata est animæ David. Non dicit quod Jonathas Davidem, & David Jonathan amaverit: sed quod anima Jonathæ conglutinata fuerit animæ Davidis. Sicut enim tabula non potest conglutinari tabulæ, quin utraque sibi invicem jungatur; ita, anima non potest amare animam, quin ab ea redametur. Animus & affectus Davidis impulit animum Jonathæ ut illum amaret; & amor Jonathæ obligavit Davidem ut illi corresponderet. Jonathas non amatus amavit, & David jam amatus non potuit ab amore abstinere. Primus amor fuit liber: Secundus necessarius. Concludit denique idem S. Chrysostomus, quod cujusque voluntas alienæ voluntatis lex est: *Voluntas tibi sit lex.* Prout ^{1. Reg. 18} ^{v. 1.} quippe quilibet voluerit, vel noluerit amari amabitur, vel non amabitur. Ita ut si ego amem, mandare sit & obligare ut amer. Amor est præceptum, correspondentia est obligatio: amare est imperium; amari est obedientia.

Sanctus Augustinus minoribus verbis non dixit minus: *Nulla major est ad amorem invitatio, quam amantem amore pravenire: & nimis durus est animus, qui, si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere.* Potentissimum certissimè

tissimumq; motivum ut quis ametur, est suum anticipare amorem, qui alterius cupit lucrari amorem. Quæcunque alia quantumcunq; fortia videantur & usitata sint motiva, vanitatem & deceptionem & non verum acquirunt honorem. Pulchritudo & species occupat oculos, munera implent manus, suaviloquentia lenocinatur auribus, deliciae saporem præbent gustui; potestas & majestas incurvant genua; cor verò subigere & vincere solus potest amor. Adeò generosum est cor humanum, ut non nisi à suo compari vincatur: non alio commodo, vi vel arte acquiri potest, quàm amando: *Nulla major est ad amorem invitatio, quàm amore prævenire*: qui præoccupavit amare primus, totum reciprocum lucratus est amorem. Ratio est, inquit S. Augustinus, quia si in mundo daretur cor tam durum, & durissimum, quod nec amet, nec amare velit: nullum sanè tam ab omni affectione humana erit alienum (quamvis sit id ipsum) quod amatum æquali nolit respondere amore: *Et nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere*. Notate benè illud *nolebat*, & istud *nolit*. Antequam quis amaretur, cor tam durum esse potuit ut non amaret, nec amare vellet;

sed postquam amari se vidit, debet & vult amare quamvis non vellet.

Hoc tam est certum (ut & ego exaggerando dicam) hoc tam est certum, ut si Deus cor creasset ferreum, & illud amaretur, naturaliter & necessariò illud redamare deberet. Plinius de magnete loquens amorem ipsius seu amores cum ferro hoc modo describit: *Quid ferri duritiâ pugnacius? sed cedit patiturq; amores. Trahitur namq; à magnete lapide, dominatrixq; illa rerum omnium materia, ut propius venit, assistit, teneturq; & complexu heret.* à Magnete ferrum amatur (quem Galli lapidem amantem vocant) estq; tam admirabilis, tamq; amorosa inter utrumq; naturalis hujus Symptomaticæ vis, ut lapis velut amans ferrum sibi attrahat, & ferrum velut amatum semper respondeat. Ille invitat, hoc movetur; ille ducit, hoc sequitur; ille hoc elevat, hoc pendet; ille ligat, hoc capise sinit: Ille hoc constitit, hoc quiescit: cum ascendente ascendit, & cum descendente descendit: cum circumeunte circuit semper simul, semper juncta, semper concordia, semper unita, & sibi invicem coherencia quasi utrumque foret ex cera. Et si id in ferro qualitas operatur occulta,

Plinius

quid, quæso, in corde quamvis ferreo operabitur amor manifestus: ferrum amatum à lapide dissolvere nequit amorem: & cor humanum amatum poterit non amare? Omnes stando dicitis, quod non; & rectè dicere videmini.

Hæc Opinio seu Regula universalis, unam tantum contra habet exceptionem, quam Sanctus Ambrosius, & post illum S. Augustinus notavit, iisdem uterque verbis. Casum ponderant Josephi, animumque plus quam hominis, quo fugit in manibus Dominae suæ pallio relicto, & quod præ omnibus exaggerant, est,

S. Amb. quod amatus non amaverit. *Ad-*

S. Aug. amatus non redamavit. Ergo neque tam certum, neque tam universale est assertum, quod hucusque probare intendimus; neque repugnans & quasi impossibile humano cordi, non respondere amore, quando alieno est amore præventum, vel non redamare ante amatum. Respondere hîc possem optimè, quod unius exceptio exempli, quando unum tantum vel rarissimum est, regulam generalem non dissolvat, sed potius stabiliat & confirmet. Ipsaque admiratio, quâ Sancti casum istum decantant, & prodigiosum vocant, novam majoremque probationem parit, quàm proprium &

naturale voluntati & propensione sit humanæ, sequi semperque contrarium operari. Verum SS. Ambrosii & Augustini pace, ego non consentio, quod Joseph amatus non amârit: imò, non solum amâsse, sed intensius multò ipsum amâsse affirmo. Ægyptia velut impudica accusavit Joseph, & quod amor esse cœpit, in vindictam degeneravit: Joseph è contrario, velut honestus, cum esset innocens, non se excusavit, & quod videbatur non esse amor, amoris patuit esse excellentia. Excellebat enim amor erga Deum, noluit enim peccare: excellebat amor erga Dominum, quem noluit offendere: magis amavit illam, à qua fuerat amatus: apprehensus enim, ferroque oneratus, & quasi ad mortem damnatus, non sese purgavit, ne reamageret illam: amorem rependit celando delictum. Illa amorem vestivit pallio, hic silentio. Adeò est impossibile, ut amor etiam in terra sterilissima & durissima, etiam repulsus & repudiatus non producat amorem.

Verum enim verò, concessio Ægyptiam amantem non fuisse redamatam; & Josephum amatum non redamâsse; in terminis merè naturalibus & humanis, in hoc similivè alio casu loquendo, cujusnam miserabilior & infelior

cior foret conditio, utrum amantis non amati; vel amati non redamantis? Respondeo, quod tali contingente casu (à quo Deus omne cor humanū liberet) amans non amatus, majore compassione; & amatus non amans, majore horrore dignus videretur. Amare & non amari, maximum est tormentum; amari, & non redamare, maxima est injustitia. Illud verò est pati, hoc verò est injuriā inferre: melius igitur est amare, & non amari, quàm amari & non amare; amare enim, & non amari est esse martyrem: amari, & non redamare, est agere tyrannum. Cùm igitur adeò alienus sit à ratione excessus, humanitate indignus, omniq̃ affectioni naturali tam contrarius, amorem amore non solvere: quis dubitet aut dubitare ausit, quin non solùm odisse eum, qui nos amat (quod est actus) sed etiam ipsum solummodò non amare [quod est suspensio] sit maxima libertatis humanæ violentia, maxima cordis præssura, maximaque naturæ tyrannis.

§. VI.

HOc modo discussis aliquatenus tribus difficultatibus, quibus hucusque iminorati sumus (quarum vis & efficacia sentiri

magis, quàm declarari potest) quid humana voluntas, tot circumdata & obfessa partibus, tribusq̃ simul tam validis impugnata violentiis faceret? uno Præcepto jubetur diligere inimicos; alterum præcipit odisse amicos: & tertium, quod inde sequitur, non amare, neque correspondere [ut proprio illud exprimamus nomine] amantibus mandat. Et si cuilibet horum obedire, per se sufficit, ad inducendum cordi generosissimo deliquium, omnibus junctis, quid fiet? ex parte vitalis, ex parte sensitivi, & ex parte rationalis, hic homo in extremis agit angustiis. Mandans amare inimicum, videtur ipsum velle insensitivum; præcipientes odisse amicum, videtur illi tollere rationale; jubens amatum non redamandum; lapidem illum seu mortuum esse supponit. Quid igitur remedii, ad satisfaciendum tot tamque difficilibus simul junctis obligationibus, ne in illis confundatur intellectus, in desperationem abeat voluntas; & tota anima opprimatur? Tam sua-vis est lex divina, ut si aggravet præcepta, facilius remedia. Omnes istæ tres difficultates, quantumcunque absurdæ & horribiles, cordi occur-

runt humano, sicut earum sunt tres, ita tribus vincuntur verbis, quæ thematis loco assumpsi, *Diligite, inimicos, vestros*. Christus Dominus noster inimicos nostros nos diligere mandat; & hujus solum observatione præcepti, quod difficultatem quandam habet, reliqua duo sine difficultate servantur. Dixi cum observatione solum. Non enim præcepti hujus observantia ad alia implenda est necessaria. Verum si præceptum istud tractet de inimicis, & reliqua duo de amicis: Si præceptum istud mandat amare, & unum ex aliis duobus Præceptis, odio habere: Si istud dicit, diligite eum, qui vos odit, & alterum amare vetat eum, qui vos amat; quomodo in hujus observatione præcepti aliorum observantia consistere potest? nunquid, quod dico, valde vobis admirabile videtur? Hoc est secretum illud admirabile, quod vobis pollicitus sum; pro cujus intelligentia

Supponendum est primò, duo esse inimicorum genera: aliqui sunt inimici, qui nobis malè volunt & faciunt ex odio: Alii sunt, qui nobis malè volunt & faciunt ex amore. Inimici nobis malè volentes & facientes ex odio, sunt illi quos Christus nobis præcipit amare; & hos novimus omnes

quales sint. Inimici, qui nobis malè volunt & faciunt cum amore, sunt illi, quos Christus odisse mandat: & hosce fortassè ignoratis, nec imaginari potestis, quinam sint, & nunc illud sciatis. Nostisne quinam illi sint inimici? sunt omnes illi, qui sanguine seu affinitate plus minusvè vobis juncti, propter consanguinitatem aut affinitatem, vel propter inclinationem naturalem, vel commerciorum communionem, vel propter beneficia, vel propter spes & dependentias, vel ob gratias, vel quodlibet aliud denique affectûs motivum inordinato vos amore prosequuntur. Sacra Sponsa dicebat: *Ordinavit in me charitatem*. Cant. 2. v. 4. Amor ordinatus est charitas; amor inordinatus, quamvis inordinatio levis sit, nec charitas, nec amor, sed odium est. Quomodo me amare, vel benè mihi velle potest, qui me summo bono privat, vel ab eo me elongat?

Hinc sequitur Causa secunda, quam supponere oportet; & est, quemadmodum duo sunt genera inimicorum, ita duo sunt genera amandi, & odiendi. Datur amare benè, & amare malè; & datur odisse benè, & odisse malè. In quonam verò istud amare, & odisse istud distinguitur? per affectus, similiter & per effectus; ama-

re enim malè, est odisse: & odisse benè, est amare. Veteres amorem & odium æqualibus pingebant armis instructos: utrumque scilicet arcu & pharetra; sed amorem ejaculari sagittas aureas dicebant, quæ darent vitam: odium verò sagittas ferreas, quæ inferrent mortem. Hic nunc quæro, si amor & odium mutassent pharetras, quid hoc casu evenisset? hoc utique, quod ab Anacreonte narratur, morti cum amore accidisse. Ambulabant, inquit, amor & mors singuli suo passu, & uterque in idem convenerat hospitium ad hospitandum & pernoctandum: mane factò maturè surrexerunt, ut cæptum prosequerentur iter; & quia nondum satis illuxerat, accidit ut pharetræ mutarentur: Et quia Amor accepit pharetram mortis, hinc venit, ut deinceps vulnera ejus forent lethalia. Idem in nostro casu eventurum dico non fabulosè, sed verè. Si amor ejacularetur sagittas odii, amare esset odisse: & si odium ejacularetur sagittas amoris, odisse esset amare. Illud ipsum itaque quod eventurum esset, est quod evenit: & id ipsum, quod futurum fuisset, est id, quod est: inquit S. Augustinus. Amor enim amando malè odit, ac si odium esset; & odium odiendo benè, amat ac si amor

esset: *Si malè amaveris tunc odisti; si benè oderis, tunc amasti.* Est sententia expressa & sine variatione ulla ex Christi Textu deducta. Et ne Ly *admirabilis*, quod huic Arcano dedi per me impositum videatur, idem Augustinus hoc illi nomen imposuit: *Magna & mira sententia.*

Suppositis duabus hisce veritatibus certis & evidentibus, in quibus hominum plurimi adeò decepti excæcati que agunt, se amare amari que putantes, quando & ipsi oderunt, & odio habentur: Ecce quàm facilis maneat executio, quàm que leve & naturale omnium illarum veritatum exercitium, quæ in principio nobis difficultates, violentiæ, & tyrannides videbantur. Interrogo. Nonne multò facilius mihi est, non amare eum, qui me non amat, & odio habere illum qui me odit? vel maxime. Illud itaque nobis præcipit Deus. Quod si amantes me, amant malè; hinc sequitur quod tam facile & promptum est mihi non amare me amantem, sicuti non amarem non amantem: malè enim amans, non me amat. Eodemque modo tam facile est odisse eum qui me amat, sicut odisse eum, qui me odit; amor enim me malè amantis, tantum absit, ut sit amor, ut potius horror sit & odium. Et
si

S. Aug.

si quis dixerit, me hac saltem via, non implere præceptum amandi inimicos, similiter malè infert & errat; illud ipsum enim odisse, & non amare, est illos amare. Probatio est manifesta, sed attentione indiget. Amare malè, est odisse: *Si malè amaveris tunc odisti.* Ergò qui amat me malè, me odit; & quia me odit, meus inimicus est. Estne meus inimicus? ergò ipsum amare teneor: *Diligite inimicos vestros.* Ipsum quàm inimicum diligere teneor? ergò ipsum benè odisse obligor, sicut ille me amat malè: & si ego illum odi benè, jam illum amo; quia odisse benè, est amare: *Si benè oderis, tunc amasti.*

§. VII.

Satis Philosophatum videtur, posito quod tota ista speculatio fuerit necessaria, quò perveniretur ad punctum in quo stamus. Ad ejus nunc praxin descendamus, quod magis est utile; exemplum ponamus in amicitiiis, affectibus, & correspondentiis in mundo usitatis, pariterque in eis, quæ extra mundum malè usurpantur, ut doctrina perveniat ad omnes. Nullus amor magis est naturalis, licitus magis & ab omni suspicione remotus, quàm ille parentum ergà filios.

Nihilominus omnem excedit admirationem: quod magister divinus dicat, prout in principio diximus, quod qui non odit patrem suum & matrem suam nequeat esse discipulus: *Qui non odit Patrem, & Matrem suam, non potest meus esse discipulus.* Post Deum diligere oportet parentes, qui post illum nobis esse dederunt: quoniam igitur pacto dicit ipse Deus quod qui suus velit esse discipulus, proprios debeat odisse parentes? certè textus ille declaratione indigere videtur, & nemo dat meliorem quàm Sanctus Gregorius Papa. Amor parentum frequenter est inordinatus, legique Dei & amoris non conformis. Non omnes Jephthe sunt similes, qui propriam filiam immolavit; neque similes Abrahamo, qui suum non dubitavit immolare unigenitum. Quot ad successionem stabiliendam suæ domus & familiæ à statu Religiosi ingressu filios suos impediunt, & ut filiorum gaudeant præsentia, Dei à se absentiam parvipendunt? porrò Parentes, qui suam magis amant familiam, quàm meam animam; parentes, qui pluri faciunt suam oblectationem, quàm meam salutem; parentes qui quoniam vitam mihi dederunt temporalem, impedimento mihi

mihi sunt, quominus vitam mihi allicurem æternam; confidete quæso, utrum amore an odio digni sint? felices vos Religiosæ, quæ amore Sponsi cœlestis generosè parentibus renunciastis terrenis: felices si illos consentientes deseruistis; multoque feliciores, si ipsis invitis, ab eis fugistis. Illi consentientes derelicti, suum in vobis sacrificarunt amorem; & vos violenter fugiendo ab invitis, vestrum in illis odium consecrastis. Hoc odio sancto, Christus patrem & matrem odisse illis præcepit, qui vellent sui esse discipuli; & iste est honor, quo filii suum illis rependere debent amorem. Neque præceptum illud amandi parentes, illi odiendi eisdem Præcepto seu Consilio repugnat (inquit S. Gregorius) nam si illi me oderunt amando; justum est ut ego illos amem odiendo':

S. Greg. Quasi enim per odium diligitur, qui dum prava nobis suggerit, non auditur. Illi me oderunt, malè me amando: Si malè amaveris, tunc odisti: ego amo illos odiendo, quia odi illos benè; Si benè oderis, tunc amasti.

Post amorem parentum [in quo omnes consanguinitatis gradus comprehenduntur] sub communi amicorum nomine, intrabunt generaliter & decorè omnes alii a-

manentes & amati. Quando amici veri erant amici, Professionis quoque hujus nomen sacrum erat, & venerabile: *Illud amicitia Sanctum & venerabile nomen.* Sed postquam sincera amicitia, quæ inter choros virtutum honoratum adeò tenebat locum, à sua dignitate descendit vitiis associata. Quis, quæso, amicus seu vocatus amicus est hodiè, qui quemadmodum maximus sui ipsius est inimicus, non sit similiter amici sui inimicus? Tertullianus de certis quibusdam hæreticis loquens, qui Resurrectionem carnis negabant; cùm nihilominus magni ipsius amatores essent, prudenter illos amicissimos carnis inimicos appellavit: *inimicos carnis, & nihilominus amicissimos ejus.* Et sepositâ hæresi, quid sunt amici Usuales, nullam aliis inferendo injuriam, quid sunt, nisi amici inimicissimi, seu amicissimi inimici? si minus; dicite mihi vos juniores, (ut revereamur seniores) dicite mihi candidè confitentes, ad quid vobis serviunt, quos pro intimis amicis habetis? qualesq; sunt amicitia eorum? comitantur vos ad spectacula & comœdias; deducunt vos ad domos luforias; domos infames & scandalosas; comitantur vos de nocte ad honoris alieni furta occultamve vindictam: secun-

Tertul.

dos vestros sese offerunt in provocatione ad duella ; quo vos du-
cunt jam excommunicatos , & mortuos seu periculosè vulnera-
tos : Secretarii esse gestiunt om-
nium vestrarum curarum & cogi-
tationum ; omnium adinventio-
num , confusionum , stulticiarum-
que vestrarum , & effrœnium ap-
petituum exequendorum Consiliarii : denique individui omnium
criminum peccatorumque vestro-
rum complices & socii , certissi-
mi que ad infernum duces , cujus
aditum vobis aperiunt , & expedi-
unt : & hæc omnia tali fidei obli-
vione , rationisque contemptu ,
ac si alia non superesset vita , nec
ratio reddenda , nec conscientia ,
nec anima , nec Deus. Et si quan-
tumcunque dixi , minus est illo
quod subtriceo , & vos scitis : Ju-
dicare utrum crudelior quispiam
dari possit inimicus , magis inimi-
cus quàm isti amici ? non solum
maiores sunt inimici ; verùm ma-
ximo majores : Maximus quippe
inimicus semel tantum corpora-
lem vobis potest tollere vitam : &
illi millies vobis vitam eripiunt
animæ. Audite , quid illis dicat ,
quomodo vè illos perstringat S.
Apostolus Jacobus.

Jacob. 4.
v. 4.

*Adulteri , nescitis quia amici-
ria hujus mundi inimica est Dei ?*
Amicitiam vocat inimicam ; nam
sub nomine amicorum crudelissi-

mi latent inimici : neque est inimi-
citia tam contraria ; neque hosti-
litas tam immanis , tam pernicio-
sa , tamque inimica , sicut istæ sunt
amicitiæ. Sed extra ordinarium
illud Adulterorum nomen consi-
deremus , quo Apostolus Sanctus
amicos illos indiget , seu exagi-
tat : quod non solum amicis &
inimicis est improprium ; sed & illi
ipsi sunt incapaces , ut nomen il-
lud ipsis possit applicari. Adul-
terium non nisi inter tres committi
potest : Inter Adulterum , pro-
prium uxorem , cui legitimus ne-
gatur amor. & extraneam , quæ il-
licite quæritur & adamatur. Si
igitur actus ille tragicus repræsen-
tari nequit tribus nisi personis : Si
adulterium committi nequit nisi
inter tres , quomodo adulterium
inter duos tantum amicos , & istos
quidem à se invicem amatos , con-
cordes , & non offensos , seu odio
habitos dari potest ? hinc Apo-
stolus illos vocando adulteros , si-
mul ignorantes appellat. *Adul-
teri nescitis* : Quia nesciunt , quod
amor eorum sit horror ; eorum
consensus , discordia ; eorum fide-
litas proditio ; omnisque eorum
amicitia maxima sit inimicitia.
Adulter affectus suos seu amores
inter duas dividit : unam abhorret ,
alteram amat ; unam contemnit ,
alteram magni facit ; unam con-
tri-

§. VIII.

tristat, alteram oblectat; uni est infidelis, alteri fidelitatem ostendit; unam per omnia velut amicam, alteram velut inimicam tractat. Et omnia illa contraria, quæ in adulterio inter duo dividuntur subjecta; in falsa hac & adulterina amicitia, sese consociant & concurrunt in uno solo, quod reciprochè quilibet est falsorum amicorum. Quoniam eorum amicitia est inimica; & amor eorum non est amor sed odium; Idem, qui quæ amicus, amatur, æstimatur, defenditur, favoribus gaudet & servitiis, bonisque apparenter fruitur; Idem quæ inimicus odio habetur, offensas & persecutionem patitur, malè tractatur, & opprobrio habitus omnia mala odii experitur. Et omnium horum tam contrariorum & sibi junctorum effectuum finalitèr ratio non est alia, quàm à nobis jam dicta. Amicorum talium amicitia & sic se amantium amor, quia malè se amant, verum est odium. Quid igitur mirum, cum vero inter se odio flagrent, malè sibi velint, & faciant? Idem quod volunt faciunt; quia si facerent benè, vellent benè: Sed qui vult malè, & facit malè, quia malè amat; non potest velle benè, nec facere benè, sed benè odisse: *Si benè oderis, tunc amasti: Si malè amaveris, tunc odisti.*

Tempus est colligendi retia & quot fortassis invenientur corda iis irretita & capta? sed si pisces inter omnia animantia magis bruti, tantam vim retibus inferunt, ut ea lacerent, seque expendant; quænam quæso anima tam erit irrationalis & insensata, ut cum captivitas sit lethalis, uti revera est, captivitatem malit quàm libertatem? Quod possidetur cum amore [ait S. Bernardus] non deseritur sine dolore. Et quis hodiernus erit dolor [sed quæ lachrymæ tam felices & lætæ] si omnibus se se amantium cordibus, generalis facienda esset ab invicem segregatio? huc totus meus, quem audistis, tetendit Discursus. Porro si auscultastis illum, prout petii, intellexistis utique quàm facilè quis se resolvere possit, quod vobis persuadere intendi. Non dico, ut amantes se, amare se cessent; & qui benè sibi volebant, malè sibi velint: Sed tantum dico, ut si se amabant, se ament; si volebant sibi benè, sibi non velint malè. Conveniant igitur se amando, qui se amant; sed ament se prout debent, & quemadmodum utrimque expedit. Qui dicit quod me amet, quia sic putat, vel mihi vult benè, vel malè: si mihi vult malè, amabo illum veluti

Christianus: *Diligite inimicos vestros*: si vult benè amabo illum uti hominem, omnis homo seu gentilis, seu Christianus, amantem se

Matth. amat, inquit Christus: *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, nonne &*

Es 47. *Ethnici hoc faciunt*? In doctrina nostra, quæ tota ejusdem est Christi, utrumque multò videtur facilius. Se amare malè, est odisse; quam difficultatem habet, odisse me odientem? & si odisse benè, est amare; quænam difficultas in amando amantem? hinc dico ut se ament, qui se amant: sed taliter ut se ament benè, & non faciant sibi malè.

Verùm quia in hac separatione (quæ est necessaria) Personarum, & in hac commutatione (quæ voluntaria esse debet) in aliquo amando, vel alterum redamandi modo; nec malè amati conquerentur de iis qui se benè oderunt; neque odio habiti benè, de iis qui se malè amabant. Consolentur se utrimque querelâ istâ Davidis quam faciebat de illis, qui eodem casu contrà se deponebant; *Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi.* q. d. perfecto odio odivi eos quos debebam odisse, & ipsi illud tam malè intellexerunt, ut idcirco sint mihi facti inimici.

Si vos illos odio habuistis, quid

mirum, quod illi vos oderint? & si vos illos abhorruistis, quid mirum, quod illi similiter vos abhorreant, & ex amicis in inimicos convertantur? Multum est (inquit David) & qui aliquantulum intelligit, quantum inter odium & odium intersit. Odium quo illos odi, odium fuit perfectum: *Perfecto odio oderam illos*: & odium perfectum est amor verus. Si igitur ego illos vero amavi amore, & hic est odi perfectio quo illos odi; quænam illis iusta fuit causa, ut mei fierent inimici; *Et inimici facti sunt mihi.* Nulla igitur subest causa conquerendi, quo ad odium hoc perfectum; nec illis quidem qui non profitentur perfectionem, illi enim similiter obligantur ad conscientiam: nec illis (& quidem multò minus) qui eam profitentur; esset enim committere sacrilegium, & consentire & concurrere ad aliud, cum duplici offensâ & injuria (ne dicamus scandalo) perfectionis ejusdem. Porro omnes, qui se malè amabant, & odio habebant, in hac imperfecti illicitiq; amoris, cum odio perfecto & sancto mutatione, & sibi ipsis & proprio amor congratulari oportet; non enim justior jucundiorque congratulatio esse potest, quàm quan-

Psalms.

38. v. 22

quando quod erat malum, conversum est in bonum; & quando incipiunt se amare benè sine dolo, qui delusi & cœci se amabant malè.

Et si nomen odii (quod semper odiosum est) quamvis sit odium perfectum, quendam illis horrorem ingerat : Divinam suavitatem audiant, quâ suprema Veritas, ipsiusque Christi Sapiencia, omnem istum metum alio majore ipsis sustulit : *Qui amat animam suam perdet eam, & qui odit eam, in vitam æternam custodit eam.* q. d. Nonne melius est odium, quod salvum me faciet, quàm amor qui me perdet? nonne melior est Theriaca amara, quæ mihi dat vitam, quàm dulce mortem inferens venenum? Tale quid igitur est amor, & venenum, quod Medicus divinus reprobatur & damnatur : & tale quid est odium & Theriaca quam præscribit, approbat & commendat. O quàm insipidus, & irrationalis omnis est amor inordinatus? Nunquid stultius quippiam dari potest, quàm, pluris facere infirmitatem, quàm salutem, & mortem, quàm vitam? si malè vos amatis, animam saltem vos amantem ne occidatis. *Animam suam*, in lingua, quâ loquebatur Christus, significat animam, vitam & personam. Enim verò quare vos

amans contentus non erit, si sic ametur à vobis, uti vos amatis vestram animam, vitam & personam? Istud non est non amare vel odisse, nec Christus hoc exegit, quando dixit ut minùs nos amaremus, sed ut vanam se amantium verificaremus exaggerationem. Tunc amantem vos, tanquam vestram amabitis animam, tanquam vestram vitam, & tanquam vos ipsos in anima & corpore, ubi amaveritis, & zelati fueritis æqualiter, ipsius ac vestram salutem : quæ non nisi odii hujus beneficio obtinetur, & obtineri potest : *Qui odit animam suam, in vitam æternam custodit eam.*

Considerate, si fidem habetis, illud, *æternam*. Vita ab hoc odio dependens non est alia, quàm æterna. Hæc per Amoris perditur quatrimum : & hæc eadem per aliud quatrimum Odii assecratur in æternum. Et quid dicent & cogitabunt, quasi se ament benè, qui tantum ad se amandum, non amant summum bonum? nonne credimus, quod nos amamus & non odimus, quando pro cælo nos odio habemus, & quòd sic diligendo nos diligimus pro inferno? Si vos amatis, & amari tanti æstimatis, amore proprii amoris vestri desistere, affectusque inter vos & illum suspendere oportet;

si enim in cœlum iveritis, vos ipsi qui vos jam amatis, ibi vos amabitis æternum; & è contrario, si contigerit vos ire in infernum [quod Deus avertat] ibi immortalis vos odio prosequimini, quousque Deus erit Deus. Consultumne igitur videbitur, pro aliquo falso paucorum dierum amore, verum totius æternitatis perdere amorem; & ut iste amor, quo vos amatis (& solum, quia vos amatis) in odium æternum convertatur?

§. IX.

ENim verò, quamvis nec Infernus, nec Paradisus, nec Christianitas esset nec Religio; intellectum rationemque habere sufficeret, ut apprehensio ista & chymæra, quæ amor dicitur, tanquam extrema stultitia detestanda odioque habenda appareret. Si in mundo foret amor, & supra mundum (ut dixi) non esset cœlum, nec subitus mundum infernus, amare vobis indulgerem: sed perdere, non dico jam animam, de qua modò loquor, sed libertatem, quietem, vitam, & cor triste ad perpetuum curarum, confusionum & tormentorum condemnare martirium, semperque tortum incedere & cruciatibus absorptum, pro aliqua imaginatione phantasticâ illius quod non est; nec stul-

titia, nec cœcitatatis nomen, istum tam pœnosi doli labyrinthum declarare potest.

Et ne decipi amini putantes esse amorem; & speciosum istud nomen, quamvis videatur esse purum, esse falsum videatis: In sexu utroque ponamus exemplum, ut omnes errorem detectum agnoscant, ne viri in fœminis, neque fœminæ decipiantur in viris. Nunquid in viris quispiam magis perditus Adamo per Evam? adeò deceptus ut pro medio pomo totum dederit mundum: & non tam pro pomo, quàm pro manu, à qua veniebat. Sic deceptus ut perdiderit Paradisum, perdiderit seipsum, perdiderit nos omnes, omnemque ex se descendituram progeniem; ne levi careret blandimento imaginario illius quam valde amabat. Sed quemadmodum Adam deceptus fuit pomo, sic proprio quoque similiter deceptus fuit amore. Aderat occasio ostendendi qualis esset, moxque eandem tam grossè profuituit excellentiam; ut cum præceptum esset sub pœna mortis, ad hanc evadendam accusavit Evam: *Mulier, quam dedisti mihi.* In *Gen. 3. v. 12.* quantum pœnam legis, esse tantum comminationem, magnasque amoris apparentias (quia omnia, quæ diximus, non nisi apparentiæ erant

erant) excellentiam putavit : verum mox ut vidit ad executionem procedi : liberet me Deus semel, & patiatur Eva in nomine Domini. Ergone, Adam, tales tui fuerunt amores, tuæ excellentiæ, & tam affectuosa tua extrema? talia erant. Illa erant Adami, illaque omnium posterorum ipsius sunt similia : ut in prima muliere discant mulieres, & in primo viro detecto dolo veritatem cognoscant omnes.

Et unde viri mulierum cognoverunt amorem? non est necesse exemplum repetere, quod in amatrice Josephi jam vidimus. Non attendit dignitatem, cum esset Principissa; nec fidelitatem matrimonio juncta, neque imparitatem, cum illa Domina, & hic servus esset; quia nihil horum videbat. Hinc Scriptura sacra dicit, non quod oculos direxerit in Joseph, sed quod miserit illos ut attrahe-

Gen. 39.
v. 7.

ret : *Injecit oculos in Joseph.* Ad significandum, quod in omnibus, quæ fecit & prætendit ad instar cœcæ fuerit operata. Verum mox recuperato visu, amoris falsitatem deprehendens, se vindicatura quasi Eva, idem quod Adam dixit Deo, illa dixit ad maritum : *Ingressus est servus Hebræus, quem adduxisti, ut illuderet mihi.* O fallax! ô infidelis! ô perfida! ô fœ-

Gen. 16.
v. 17.

difraga! verum in hoc nunc tantum verax, quando cordis tui perveritatem, internam inconstantiam, & mutabilitatem detexisti, quâ Josephum decipiebas tibi quæ ipsi mentiebaris. Sed quid mirum, quod tam subito scenam mutarit amor mulieris, quando primus similem tragœdiam vir exorsus est? si viri aliud exemplum desiderent, amorem Dalilæ erga Samsonem ad mentem revocent. Et si mulieres similiter exemplum aliud velint; amorem Ammonis erga Thamar ad memoriam reducant; quæ eodem die summo ad amata amore, eodem quoque die summo fuit odio habita. Hoc modo vir, virum omni honore dignissimum sese præstare obligatus, Illustrissimam Israëlitis Fœminam tractavit : & hoc modo mulier famosissimo mundi viro, cui fidem promiserat, amorem rependit.

Audio quidem, mulieres & non viros inconstantia notâ laborare; verum hi illarum sunt filii. Ecce quàm benè illud Job notavit, cum vir esset. *Homo natus de muliere nunquam in eodem statu permanet.* Sed si omnis homo de muliere & de viro nascitur, quare Job illum de muliere tantum natum appellat? *Homo natus de muliere?* Quia viri quoad sexum egrediuntur

Job. 14.
v. 15.

diuntur à patribus, & quoad inconstantiam à matribus. Sed ex hoc ipso colligitur, quod Viri inconstantia mulieres adæquent : Viri quia talium matrum filii ; & mulieres , quia talium filiorum matres sunt : *Homo natus de muliere*. Mulier inconstans ex conditione ; Vir inconstans ex nativitate : Mulier velut Luna per naturam ; & Vir velut mare per influentiam. Ecce quid Christus mulieri Samaritanæ dixerit. Illa non solum erat ex prudentioribus de quibus legitur in Evangelio , sed sapientissima , propter quæstiones quibus cum Christo contende-
 bat. Et quid Christus illi dixit ? *Quinque viros habuisti : & quem nunc habes , non est tuus Vir*. Quinque igitur successivè maritos habuit una sola mulier , & non provectæ ætatis ? Hic amoris humani patebit inconstantia. Verùm considerate quod fortè non advertistis. Vel Samaritana dimisit quinque , vel à quinque fuit dimissa : si illi dimiserunt eam , in amore virorum confidite , & si hæc dimisit eos , quis mulieris amori credet ?

Benè igitur infero & concludo, illud quod amor vocatur, in mundo, non esse neque dari à parte rei ; esse Chymæram , esse mendacium, esse fraudem, esse ima-

ginativæ infirmitatem ; & hinc sufficit esse tormentum. Majusne dari potest tormentum , quàm amare saltem in perpetuo dubio , in perpetua suspicione, an amemur vel non amemur ? Istud igitur est infernus sine redemptione, ad quem se condemnant qui humanitùs amant, tantòque amplius , quantò magis amaverint. Auscultate verba nonnulla, quæ jam audistis sæpiùs , sed ea consideratione , quam nunquam advertistis : *Fortis est ut mors dilectio*, *Cant. 8.*
dura sicut infernus amulatio. *v. 6.* Quod sic declarat textus Originalis Hebraïcus , Græcus , Syriacus , & Arabicus. *Crudelis sicut infernus Zelotypia*. Omnes nôstis , mortem , quæ est transitus, duos alios subsequi terminos, à quibus non transitur : Infernum vel Paradisum. Si igitur amor est sicut mors : *Fortis est ut mors dilectio* : Quare similiter post amorem non sequitur paradisus vel infernus, sed infernus tantùm ; *Dura sicut infernus amulatio* ? Quia hujus vitæ & mundi amor est mors, quæ tantùm habet præscitos, & non prædestinatos : est mors, quâ mediante semper itur ad Infernum & nunquam ad Paradisum. Paradisus amoris (si esset) esse deberet, amare semper & amari , & cum certitudine, quod nunquam odio foret habendus

Joan. 4.
v. 18.

us. Verùm sicut non datur, nec esse potest in Mundo amor iste, & certitudo; sed dubia, anxietates, diffidentia, timores & suspiciones, utrum amer nec ne; utrum minus amer quàm ante, vel quod amorẽ mutent cum alio, vel alius idem prætendat, quod ego amo: in quo variis modis immanissimum Zelotypia tormentum consistit; ista Zelotypia semper anxiosa, semper credula, semper imaginationi hærens, & nunquam pacata, ista inquam infernus est inevitabilis, ad quem se damnant omnes amantes, & in quo durè torquentur sine fine & remedio: *Dura sicut infernus æmulatio.*

Sligitur, id quod in hoc mundo vocatur amor, benè consideratum & perspectum, oculisq; apertis arbitratum est infernus, quid, quæso, erit si huic inferno, illum vitæ alterius adiunxerimus, in quo ardent & ardebunt tot infelices animæ, quæ, quia non amandum amârunt, non considerârunt quod ad illum se æternum damnarent? Verùm gratiæ divino sint Magistro, nostrarumq; cæcitarum illuminatori; quod earum labyrintho & abyssu extricare se volenti tempus adhuc suppetat. duos istos infernos, in totidem commutandi Paradisos: unum hîc, alterum in Cœlo. Vero abhorreamus

Pars IV.

amore, quod vero amabamus odio: verum sibi velint bonum, qui verè sibi volebant malum. Et ut ab hoc momento præsentem ingrediamur paradisum à pœnis curisq; vacuum, illum tantum supremum diligamus. Amantem qui sicut certum est & de fide, unam nostram voluntatem, geminâ suâ divinâ scilicet & humanâ remunerabit: tam fidelis, tam constans, tam amans, ut quotquot ipsum vero, quamvis finito amore diligunt, ille nunquam immenso in finitoq; amore redamare cesset:

Ego diligentes me diligo: dixit ipse *prov. 8.*

Christus. Porro S. Bernardus *Re. v. 17.*

ligiosis suis prædicans certitudiniquæ fidei evidencias suas, quas expertus fuerat consocians, dicebat: *Ego amans, amari me dubitare non possum, non plus quam amare.* Ego quando Jesum amo, nullo modo dubitare possum, quin etiam redamer ab illo; tam securus de amore ejus quem non video oculis, quàm certus de amore meo quem sentio in corde.

Quod cum ita se habeat, & idem sit Christus, & nos Christiani & fide præditi: unde est quod tanta nostra sit vesania, ut non amemus illum, nostrumque cor alieno impendamus amoris; & animæ dentur ratione gaudentes, tam insensatæ, Deoque inimicæ

L

&

& sibi, ut in semetipsas talem exerceant inhumanitatem, & talem contra Deum committant despectum! Despectum dico, sub nomine despecti & reiecti; idem de nobis lamentatur Christus. Apparuit Christus Dominus noster S. Brigittæ vultu pudibundo & confusione pleno, & quasi verecundus sequentia illi verba sensibilter dixit: *Ab omnibus neglectus sum, ab omnibus repulsus sum, quia nemo me in amore suo habere desiderat.* Reverà qui hisce verbis non compungitur, neque Filio Dei, neque tam justè querulo amoris ipsius compatitur, nec Christianus, nec homo est. Et quid foret, si despicientium & repellentium ipsum numero accenseri mereremur?

Domine, Domine, ne, quæso, tale quid bonitas tua admittat; neque tam severè nos iusta amoris tui indignatio puniat. Omnes ad pedes tuos prostrati pœnitemus, non quod illum despexeri-

mus, nam semper amorem illum velut nostrum æstimamus & veneramur; sed quod illum tam cœcè offenderimus, nostram confitemur cœcitatem, nostram confitemur ingratitude, tuâ solùm misericordiâ minorem. Illa nos ex piissimo corde tuo adjuvet; & nos cum omnibus nostris, abjuramus, abrenunciamus, anathematizamus in oblivionem sempiternam, omnem alium affectum, omne aliud desiderium, omnem aliam cogitationem, quæ non fuerit de te solo amando & desiderando. Moriatur in hac hora, & in generali hac resolutione finietur semper omnis amor, qui non fuerit de Jesu. Et cognoscat & intelligat omnis alia affectio, visio, conversatio, vel correspondentia humana, quod non nisi cum horrore amabitur in terra: ut falsus brevisque amor in verum conversus continetur æternùm, & infinitus perseveret in cœlo. Amen.

Revel.

S. Brig.

S E R M O

De

Catenis Sancti PETRI

Romæ

Dictus in Ecclesia Sancti PETRI, in quo Sermone
Prædicator ex statuto obligatur ad tractandum de Pro-
videntia. Anno 1674.

Tibi dabo claves Regni Cælorum. Matth. 16.
Vinctus catenis duabus. Actor. 12.

§. I.

JOANNES in sua Apo- calypsi vi- dit Angelum manu unâ clavem, al- terâ verò ca-
tenam habentem : *Habentem cla- vem abyssi, & catenam magnam in manu sua.* Et quis, ô Roma, iste fuit Angelus, nisi tuus magnus Custos Petrus? Petrus cum clavi- bus in manibus : *Tibi dabo claves Regni Calorum.* Et Petrus cum manibus in Catenis : *Vinctus cate- nis duabus.* Ibi visus fuit cum cla- ve una in manu, & catena in altera: sic enim esse oportebat. Ho-
die verò ipsum cum clavibus in utràque manu, & cum utràque manu in Catenis habemus; ven- turum quippe erat tempus, quo sic fieri oportebat. Hocce, Au- ditores, indignissimum est specta- culum quod unquam vidit mun- dus; & quod ego eminùs, cum do- lore aspicio: Vos verò cominùs cum admiratione intuemini. Pe- trus cum clavibus in manibus, & cum manibus ligatis. An putas, Herodes, Christum Vicario suo tradidisse claves ad tolerandam simul cum eis Catenarum servitu- tem? Dominus sit & Captivus? Liber & Ligatus? Potens & sine po- testate? nullâ ratione. Scio equi-

Apoc. 20. v. 1. tenam habentem : *Habentem cla- vem abyssi, & catenam magnam in manu sua.* Et quis, ô Roma, iste fuit Angelus, nisi tuus magnus Custos Petrus? Petrus cum clavi- bus in manibus : *Tibi dabo claves Regni Calorum.* Et Petrus cum manibus in Catenis : *Vinctus cate- nis duabus.* Ibi visus fuit cum cla- ve una in manu, & catena in altera: sic enim esse oportebat. Ho-

Matth.
16.v.19.

dem claves Petri etiam Catenas esse, sed Catenas quibus solvat, & non quibus ipse ligetur. Notate textum: *Tibi dabo claves regni Cælorum; & quodcunque ligaveris, erit ligatum, & quodcunque solveris, erit solutum.* Supremus legislator tale regni sui gubernaculum esse voluit: Regimen quod ligaret & solveret; & non regimina quæ nec ligant, nec solvunt. Verum si potestas Petri consistebat in Clavibus, *Tibi dabo claves*; Christus videtur dicere debuisse: Quicquid reseraveris erit apertum; & quicquid obseraveris erit clausum. Quare igitur non dicit; quod occluseris, vel aperueris; sed quod ligaveris vel solveris? Ut Claves Petro traditas etiam Catenas esse ostenderet; sed Catenas ad ligandum solvendumq; alios si voluerint: & non Catenas, quibus ille ligaretur, qualem illum hodie videmus: *Vinctus catenis duabus.*

Agedum, Auditores, quid ad Clavium harum & Catenarum conspectum mihi faciendum? nisi etiam ligatus essem, & libera mihi foret discurrendi facultas, orationem præsentem in duas libenter dividerem invectivas, iustitiâ, ratione, & irâ armatas contra bina illa Sacrilega monstra, quæ diversis temporibus & locis, primâ & secundâ Catenâ Petrum capere & ligare fuerunt ausa. Unâ te ex-

agitarem invectivâ, Herodes, qui fuisti Nero Jerosolymis: & alterâ te, Nero, qui fuisti Herodes Romæ. Verum quia hodie Cathedra obligat, ut Sermonis argumentum sit de providentia; eadem providentia quæ Petro tradidit claves, eundemq; catenis ligari permisit, gloriosè solvet, quod nobis implicatum videbatur. Catenis alligabo Claves, & Clavibus dissolvam catenas: porro sicuti clavium catenarumq; materiâ tota est ex ferro: Imago, quam formabo de providentia, si minus fuerit pretiosa & splendida, saltem solida erit, & valida. Deus cujus idea est, suâ mihi assistat gratiâ. Ave Maria.

§. II.

Tibi dabo Claves Regni Cælorum.

Divinæ Providentiæ, in creaturarum suarum gubernatione ordo Hierarchicus, est gubernare Superiores & subditos; sed subditos per Superiores; Superiores verò per se ipsum. Utrumq; in Clavibus S. Petri & Catenis habemus. Toti orbi Christiano non nisi unus præest Superior, & in eodem non nisi unus est subditus: unus Petrus, & una Ecclesia. Istum verò Superiorem, & istum subditum; istum Petrum & istam Ecclesiam quis gubernat? Ecclesiam Petri Providentia gubernat, qui Clavi-
um

um potestatem habet. *Tibi dabo claves Regni Cælorum*: Petrum, Christi providentia gubernat, qui illum ab Herodis catenis libera-

Act. 12. v. 7. vit: *Ceciderunt catenæ de manibus ejus*: Ista est sublimissima delineatio, & hæc securissima est Providentiæ divinæ fabrica. Ecclesia secura sub providentia Petri & Petrus securus in providentia Christi.

Casus sanè fuit admirabilis, & hinc ab ipsomet Historiographo sacro notatus & animadversus; quod Petrus custodiis circumdatus, catenisq; ligatus duabus, ipsâ nocte diei illius quâ educendus erat ad mortem, velut omni curâ metuq; vacuus dormierit: *In illa nocte erat Petrus dormiens*. Et si à terra transferimus ad mare non est minore admiratione dignus casus, quod periclitante Nave Petri in tam terribili tempestate Christus in eâdem navi dormiverit. *Ipse verò dormiebat*. Christus & Vicarius ejus ambo dormientes?

ibid. v. 6.

Matth. 8. v. 24.

Christus dormiens in medio tempestatis, & Petrus in medio custodûm & Catenarum; & ambo præsentem mortem, sine sollicitudine? Itâ planè. Sæviente tempestate dormit Christus, quia navis secura est providentiâ Petri: & in catenis dormit Petrus, quia securus est in providentia Christi. Sub providentia Christi dormit Petrus ad

sonitum Catenarum; & sub providentia Petri Christus dormit ad sonitum tempestatis & undarum.

Si, quod dico, metaphora tantum vobis esse videatur, vertamus scenam & theatrum, & personæ mutantur. Christus sit ille, qui erat in catenis, & Petrus qui in tempestate. Eâdem illâ nocte obscurissimâ, qua Christum sui captivârunt inimici, eodemq; loco quo fuit captus, eadem Petri navis tam furibundæ exposita fuit tempestati, ut navis, nauclerus, & socii omnes in præsentissimo naufragii versati fuerint periculo, parumq; abfuerit quin penitus perirent omnes. Quid tam extremo in discrimine providentia Christi fecit?

Ego autem rogavi pro te Petre. Luc. 22. v. 32.
Pro te, inquis, mi Domine? & quare non pro aliis? nonne dixisti omnibus: Omnes vos scandalum patiemini in me istâ nocte? si periculum naufragiumque imminabat omnibus, omnesque fermè in ruinam præcipitati, quare pro solo rogas Petro? Quia Petrus providentiâ regebatur & protegatur Christi, alii sub providentia agebant Petri. Idem textus affirmat: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos: Notate benè illud Ego, & Tu. Ego tui curam gessi,

Matth. 26. v. 31.

Luc. 22. v. 32.

Tualiorum geres : *Ego autem rogavi pro te* : Ecce providentiam Christi erga Petrum : *Tu confirma fratres tuos* : Ecce providentiam Petri erga reliquos.

Enim verò si utramque, illam Christi, & hanc Petri providentiam miraculosè practicatam clariùs adhuc intueri lubet, maris ingrediendo sinum, quid fecerit Christus, quidque fecerit Petrus, in eadem uterque nave, quando mari fuit commissa, contemplemur : *Erat navis in medio mari.* Christus in navi erat S. Petri, non nihil remota à terra; & postquam prædicasset turbis, quæ confusa in multitudine ipsum audiebant in littore, sublatis anchoris Christus iussit Petrum in altum ducere:

Luc. 5. Duc in altum. Silentio hîc transire fas non habeo, quod hîc sanctus advertit Chrysostomus; hæc enim Cathedra in loco, in quo nunc videtur, est sua. Qui sese alto committit mari, terram è conspectu perdit : & hinc (inquit Chrysostomus) mandat Christus Petro ut ducat in altum : *Duc in altum.* Quando enim navis Petri ex oculis & conspectu perdidit terram, feliciter navigabit. Ita hoc S. Archi-Episcopus Constantinopolitanus, prædicavit, quando orbis duobus adhuc Caputibus in temporalibus regebatur : & si

militer Romæ id ipsum Ecclesiasticè prædicare posset. Verùm ad meum revertendo propositum, quod in verbis illis, *Duc in altum*, considero, est verbulum illud, *Duc*. Enim verò si Christus in eadem Petri moratur navi, quare mandat Petro, ut ducat, & non ipse personaliter ducit? quem admodum Christus in Officina Josephi propriis manibus trahebat ferram, sic in navi Petri sine decoris periculo, manum admove-re potuisset gubernaculo. Quare igitur Christus hîc exercet officium Gubernatoris; & non Christus, sed Petrus gubernaculum regit navis? quia hic est ordo, & utriusque Providentiæ subordinatio. Navis subordinata Providentiæ Petri, & Petrus subordinatus Providentiæ Christi. Petrus Gubernator navis; & Gubernatoris Gubernator Christus: *Duc in altum.* O admirabilem universalis Ecclesiæ regiminis Providentiam! navis una, & Gubernatores duo. Apostoli remigabant, sed mandante Petro; & Petrus gubernaculum regebat, sed mandante Christo : Petrus gubernabat planè : sed gubernatus gubernabat. Navis dirigebatur à gubernante Petro : sed Petrus gubernabat dirigente Christo : *Duc in altum.*

Verùm

*Marc.
6. v. 47.*

*NB.
Capella
Ecclesiæ
S. Petr.
in qua
hac die
prædi-
catur :
est S.
Joann.
Chryso-
stomi*

Verum enim verò, dicet fors aliquis, & rationabiliter vel apparenter sic, quod simul Christus & Petrus tunc in eadem fuerint nave, nec mirum esse, quod tum temporis tam benè fuerit gubernata à Petro. Sed postquam Christus ascendit in cœlum, & Petrus solus mansit in mari, quomodo in navi & Navarcho duplex illa erit providentia? Eadem illud verba innuunt: *Duc in altum*. Navigatio in alto mari verè est admirabilis: *Maria undique, & undique cœlum*. Et nihilominus in immenso isto campo sine vestigio, sine femita, sine platea Navarchus quasi per filum ducit navim: non ad remotissimos solum hemisphærii hujus Horizontes, sed ad abditissimum Antipodarum portum. Et quomodo illud facit, seu facere potest Navarchus? Ille gubernando in mari, & gubernationem habendo ex cœlo. Navarchus accepto Astrolabio in manus, altitudinem dimetitur Poli, vel (ut ajunt) explorat Solem: & hoc modo Navarchus gubernat navem, & Sol gubernat Navarchum: Ita ut Gubernator navis agat in mari, & Gubernator Navarchi agat in cœlo. Et idem ipsum agitur in Ecclesiæ Regimine. Quamvis Christus ascenderit in cœlum, & Petrus manserit in mundo; Pe-

trus è puppinavis gubernat mundum: & Christus è Zodiaco cœli gubernat Petrum.

Eisdem in clavibus, iisdemque in Catenis Petri illud contemplermini. Quando Christus Petro dedit Claves, & quando eundem à catenis liberavit? claves illi tradidit, antequam exiret ex hoc mundo; nam Providentia Petri erga Ecclesiam mansit in terra: & de catenis illum liberavit, quando multo jam tempore ad Patris dexteram confidebat; Providentia enim Christi erga Petrum est in cœlo. In summa, ut gemina hæc sit Providentia, quâ Monarcha & Monarchia Ecclesiæ gubernetur in mundo, & supra mundum: in mundo immediatè per Petrum, quod in clavium monstratur potestate: *Tibi dabo claves regni cœlorum*: & super mundum immediatè per Christum, quod in catenarum suarum solutione probatur: *Ceciderunt catena de manibus ejus*.

§. III.

VERUM in Auditorio tam docto, tamque perspicaci, quasi vacillantem video Discursus mei soliditatem; eisdemque ex Clavibus & Catenis duo validissima conflare argumenta: alterum contra Providentiam Christi respectu Petri

Petri : & alterum contra Providentiam Petri respectu Ecclesiæ.

Exordiamur à Catenis , ut finiamus in Clavibus. Certum est, Christum liberâsse Petrum à catenis Herodis in Jerusalem : nec minus certum est , non liberâsse eum à catenis Neronis Romæ : Ergo Providentia Christi, quam supponimus, erga S. Petrum ad minus dubia minusque secunda videtur, & talis, ut non videatur ejus. Providentia quippe ad omne tempus, locum , & periculum se non extendens ; Providentia nunc recordans, aliàs obliviscens ; nunc succurrens, nunc destituens : jam providens, & aliàs negligens, non est Providentia. Sic est, sed sic non fuit : totum concedo , totumque nego. Providentiam non continuam & permanentem, non esse providentiam concedo : Providentiam verò Christi quæ in catenis Herodis cœpit & resplenduit , non æqualiter in catenis continuâsse & permansisse Neronis, Nego. Et quare ? quia tantæ Providentiæ fuit , quod Christus Petrum non liberârit à catenis Neronis, quantæ fuit illum liberare à catenis Herodis. Videte utrum probemus.

Joseph bina vice captus fuit, semel in Chanaan per invidiam odiumque fratrum suorum ; & alterâ

vice ex punitioe & ignorantia Domini sui. Ex secunda captivitate liberavit eum Deus ; ex prima verò minimè ; captivus enim abductus est ac venditus & traditus Ismaëlitis. Et quid hinc sequitur ? num fortassis, quod in una captivitate illi astiterit , in altera verò divina illum Providentia dereliquerit ? nequaquam, inquit Textus facit : rationemque addit:

In vinculis non dereliquit illum, Sap. 10. donec afferret illi sceptrum regni. v. 14.

Nunquam Providentia divina dereliquit, neque deseruit Josephum in suis catenis, quousque median- tibus utrisque ipsum eveheret ad Principatum. Ita ut Providentiæ effectus, non diversitate mediorum, sed unitate finis foret metiendus. Providentiæ divinæ finis erat, Josephum ad Imperium evehere Ægypti, cui ipsum destinaverat : & tantundem Josephi dependebat fortuna ab eo, ut ab una captivitate liberaretur, quantum ab eo, ut non liberaretur ab altera. Si Deus ipsum à captivitate Chanaan liberâisset, nunquam in Ægyptum devenisset : Et si ipsum à captivitate Ægypti non liberâisset, ad Imperium nunquam ascendisset. Necessarium igitur fuit Josephum ab unis liberari Catenis, ab aliis verò minimè. Ad quid ? ut Deus & Joseph conse- que-

querentur simul: Joseph per Deum media suæ fortunæ: & Deus in Josepho finem suæ Providentiæ. Porro si eadem Providentia Josephum de utrisque non liberavit catenis; quare tantundem non crederemus de catenis Petri?

De fine tantum dubitari potest, qui in rem meam valde est evidens. Intentio Herodis erat S.

Act. 12. Petro amputare caput, sicut fecerat Jacobo: *Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.*

v. 2. Nolu it autem Providentia Christi Petrum gladio trucidari, sed eum secum ad mortem Crucis exaltare. Christus cruci erat acclavatus, quando Judæi blasphemantes

Matth. 27. v. 43. clamârunt: *Confidit in Deo: liberet nunc, si vult eum.* Cum tantam in Deo habeat fiduciam, quare nunc non liberat eum ex manibus nostris? Istud tunc dixit infidelitas, idemque nunc propriè magis & congruentiùs dicere posset fides. Crudeli Herodis ambitione, recens nati Regis nece, sibi volente affecurare Coronam, sic pro Filii sui vita æterni Patris vigilavit Providentia, ut ex illo sanguinis diluvio, quo tot millenæ periêrunt innocentes animæ, illum liberârit & salvârit. Si illum liberavit tunc, quare illum etiam non liberavit nunc? dice-

re, quod liberaverit eum, quia morti voluit subducere, non potest esse; nam ab Incarnationis suæ instanti, imò à principio sine principio æternitatis idem Pater eum voluit mori. Si igitur moriendum ipsi erat, quare manibus Herodis in Bethlehem occidi non permittit? & si denuò ipsum liberare decreverat, quare Jerosolymis eum de manibus Judæorum non liberat: *Liberet eum?* Quia eadem Providentia, quæ primâ vice Christum eripuit, non omnino à morte exemit; sed ut præservatum à morte obscuriore, mori permitteret morte gloriosiore. In Bethlehem, ubi notavit Sanctus Augustinus, Christus mori debuisset gladio, in Jerusalem moriebatur in Cruce. Et quia Providentia Patris ad magis exaltandum filium, decreverat ut moreretur in cruce (*Mortem autem Crucis, propter quod & Deus exaltavit illum*) Propterea libera-

Philip. 2. v. 2. vit eum in Bethlehem de manu Herodis: & non liberavit in Jerusalem de manibus Judæorum.

Similis fuit Providentia Christi erga S. Petrum, quando illum liberavit, & quando illum non liberavit. Liberavit illum à catenis Herodis ne moreretur gladio sicut Jacobus: & non libe-

ravit à catenis Neronis , ut more-
retur in Cruce sicut Christus. Gla-
dius & Crux eodem die prodiê-
runt in theatrum in eadem Roma.
Utraque impietatis Neronianæ
sacrilega fuere instrumenta ; am-
bo vitam eripere duobus maxi-
mis Athlantibus Ecclesiæ ; sed gla-
dius Paulo , & Crux Petro. Pau-
lus decollatus, ut cognosceret hæ-
resis hodie dum adhuc obstinata,
quod Romæ , & in Ecclesia non
possint duo esse capita : & ut idem
Paulus capite imminutus prædica-
ret, palamque faceret mundo, se
in terra minorem esse Petro.
Transiens hodie Pontem Tiberis
observavi Paulum cum gladio sta-
re ad dexteram ; & Petrum cum
Clavibus ad sinistram : Idipsum
verò affirmat & probat hoc quod
dico. Quod Petrus digniorem
locum cedat Paulo , signum est
quod Petrus Dominus sit Domûs.
Isto igitur, ut dixi, mysterio Pau-
lus perdidit caput , gladio Nero-
nis. Moritur igitur Petrus in cru-
ce integer, & in nullo imminutus,
velut ille de quo scriptum extat:

Joan. 19 v. 36. *Os non comminuetis ex eo :* Ut visi-
bile Ecclesiæ Caput , in omnibus
invisibili foret simile. Verùm
Christus in cruce capite deorsum
versus inclinato ; & Petrus in cru-
ce capite sursum versus elevato ;
caput enim Christi & Petri reci-

procè & per reflexum depingun-
tur , & mutuò se respiciunt : eo
modo quo caput in speculo visum
& multiplicatum geminum esse
videtur , cùm tantum sit unicum.
Et quia Christus primum suum
Successorem & Vicarium per om-
nia sibi similem efficere volebat,
eâdem omninò continuatâ & per-
severante , & non aliâ seu diversâ
providentiâ catenis Herodis dif-
fractis illum liberavit à gladio , &
non confractis catenis Neronis
illum exaltavit in cruce.

§. IV.

VERùm ad quid ego Providen-
tiæ hujus in Catenis utrisque
unitatem defendere & asserere al-
laboro , si eadem illam catenæ
confirmant , & demonstratione
admirabili oculis evidentem red-
dunt ? custodiebantur & venera-
bantur Romæ Neronis catenæ ,
quando Imperatrici Eudoxiæ
Constantinopoli Jerosolymam
peregrinatæ fuerunt præsentatæ,
velut thesaurus illis Herodianis
catenis æqualis : Istæ venerunt
Constantinopoli Romam , ab ea-
dem Eudoxia alteri similiter Eudo-
xiæ, & Imperatrici missæ : cùmque
non deesset qui dubitaret , utrum
verè essent eadem, quid accidit ?
Pontifex utraq; accipit in manus

probaturus, quænam essent veræ Neronis, cum illis quæ dicebantur Herodis; eodem mox instanti, eadem sacra ferra, quasi sensu rationisquæ usu prædita, se mutuò sunt amplexa, sicquæ sibi unita inhæserè, quasi nunquam duæ, sed una tantum, ab eodem artifice fabricata fuisset catena. O admirabile & prodigiosum Christi erga suum Vicarium Providentiæ testimonium! ô admirabilem & prodigiosam, unius, continuæ, ejusdemque Providentiæ confirmationem! quæ in Jerusalem dirupit catenas Herodis & Petrum liberavit; eadem Romæ integris relictis Neronis catenis ipsum neutiquam voluit liberare. Si Providentiam hanc diviserimus in duas, unamquæ combinaverimus alteri per effectus; non solum diversæ sed totaliter sibi videntur contrariæ. Una sollicitudinis, altera incuriæ: Una æstimationis, altera contemptûs: Una Libertatis, altera Captivitatis: Una vitæ, altera mortis: Una injuriosa, & quæ intentioni illudit Herodis, altera quæ promovit palmamquæ detulit intentionibus Neronis. Sed quemadmodum catenæ erant duæ, & tam diversæ, in unamquæ coierunt catenam; Ita Providentia, quæ illas in Jerusalem rupit dimisso Petro; & illas Romæ reliquit illæsas & fortes Pe-

tro detento, similiter una eademquæ fuit catena; quia una eademquæ fuit Providentia.

Boëtius, quem sequitur Sanctus Thomas, & Theologi communiter, Providentiam definiendo, inquit; esse omnium seriem causarum, ejusquæ causas in mente divina ordinatas, nec non concatenatas & ligatas inter se mirabilibus quibusdam secretisque nodis, quos nemo dissolvere valet. *Providentia est series causarum, rerumquæ in mente Dei, quæ omnia suis necesse est ordinibus miris, arctisquæ sed arcanis modis.* Et Cornelius in eundem commentando Boëtium id adhuc expressius declarat: *Deus per congruos suæ Providentiæ modos, quos in thesauris Sapientiæ suæ reconditos habet, facit, ut omnes rerum temporumquæ successus invicem appositè necessantur, ac velut ansulæ sibi invicem inferantur, & catenam elegantem efficiant.* Ita ut temporum rerumquæ successus, quantumvis diversi, contrariiquæ videntur, in mente, Providentiæquæ divina sint ordinati, taliterquæ sibi illigati: ut velut annuli seu ansulæ sibi invicem inserti, unam uniformem elegantemquæ componant Catenam. Talis in utroque casu fuit illa supremi Artificis Christi, qui temporibus diversis liberando & non liberando Petrum, illum

Boëtius

Cornel.

solvendo Jerosolymis, & vinctum relinquendo Romæ; illum miraculosè eripiendo de manibus Herodis, & permittendo ut naturaliter & crudeliter manibus moreretur Neronis: ex catenis unius confRACTIS, alterius verò relictis integris, uniformem elegantissimamque unam Providentiæ suæ pro majore ornamento & gloria ejusdem Petri formavit catenam.

Aaroni, qui erat Petrus in lege scripta, sicut Petrus Aaron in Legge Gratiæ, præcepit Deus pro vestitum pontificalium ornatu duas facere catenulas aureas, quæ tamen duobus annulis ex eadem materia sibi jungerentur, & cum essent catenæ duæ, in unam coibant:

Exod. 28. v. 22. C 24. Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo; catenasq; aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus. Non hîc

confidero, quod catenæ illæ fuerint aureæ, & hæ ferreæ; jam enim dixit Chrysostomus, quod

SChryf. noster: His catenis Apostolus ornabatur, & tanquam regalem aliquem ornatum circumferens exultabat. Tantùm unitatem, unionemve seu coherentiâ utriusque catenæ hîc singulariter noto: *Catenas sibi invicem coherentes.* Moyse incessit catenis Aaronis inhærens,

cas enim secundùm Ideam formavit: Christus non ambulavit catenis Petri inhærens, nam eas delineavit, disposuitque cum successibus & effectibus contrariis. Istud est catenas dirumpere unas, & non alteras: Istud est liberare, & non liberare Petrum. Sed quemadmodum catenarum illarum coherentiâ faciebat similitudo, ita coherentiâ istarum fecit contrarietas. Et quod tam contrarii Providentiæ actibus, Providentia prodiret tam uniformis; & catenâ unâ ab altera tam diversâ ambæ tam inter se coherentes prodirent: *Catenas sibi invicem coherentes?* Hoc sanè mirabile fuit.

Verùm in hac ipsa Providentiæ Christi uniformitate & coherentiâ si quis doctiorum fortassis interrogaret, utra major fuerit Providentia, an illa, quæ Petrum à catenis liberavit Jerosolymis, an quæ illum Romæ non liberavit? non deerit utique qui illam Jerosolymis majorem fuisse asserat; ibi enim miraculosa fuit: hîc verò minimè. Ibi confregit catenas, excæcavit custodias, aperuit portas, liberumque per eas etiam non apertas (quod plus est) transitum dedit, hîc nullum operata est miraculum, imò omninè nihil egit; fuit enim mera omnis actus

actus & concursus suspensio: ego nihilominus majorem altiore-
que fuisse assero providentiam,
quod Christus non liberaverit
Petrum à catenis Neronis, quàm
quod à catenis liberaverit Hero-
dis. Et quare? quia in catenis
Herodis Providentia suum conse-
cuta est finem invito Herode, &
in catenis Neronis suum similiter
consecuta est finem, sed non con-
tra, sed per voluntatem ejusdem
Neronis. Nobilitas, sublimitas,
excellencia, & admirabile Provi-
dentia divina non consistit in eo,
ut suam expleat voluntatem, vim
inferendo meæ: sed in relinquen-
do liberam & absolutam meam,
& hanc mediante consequendo
suam. Maximum Providentia
divina opus fuit redemptio mun-
di, mediante Christi morte. Quo-
nam verò pacto eadem Providen-
tia altissimum illum, neque stu-
pendum minus quàm necessarium
consecuta est finem? non alio,
quàm injusti judicis mediante
decreto, Christum tradendo
voluntati eorum, qui occisum
volebant. *Iesum verò tradidit*
voluntati eorum. Suam exple-
vit voluntatem Judas, suam ob-
tinuit voluntatem Caiphas; suam
executus est voluntatem Pilatus;
suam consecuti sunt voluntatem
Scribæ & Pharisei; suam denique

implevit incensor & instigator
omnium Diabolus. Et mediantibus
voluntatibus omnibus di-
vinæ contrariis, Providentia divi-
na finem suum consequeretur?
Hæc nobilior per omnem modum,
hæc sapientior, hæc sublimior, hæc
divinior nuncupanda venit Provi-
dentia. Et qua de causa? Quia
providentia vim inferens volun-
tati, potentiaque humanæ, est
Providentia ab omnipotentia ad-
juta: Providentia verò humanam
solam operari sinens potentiam
quantum potest, & exequi sinens
quantum vult, est providentia si-
ne alterius attributi concursu, &
hinc pura Providentia. Poten-
tia & voluntas, quâ providentia
tali casu utitur, non est divina &
sua, sed humana & contraria: &
quantò plùs contrariorum per-
mittit, tantò magis est providen-
tia; quantò magis concedit huma-
næ, tantò magis est divina. Talis
igitur fuit providentia Christi, in
non liberando Petrum à Catenis
Neronis. In captivitate Herodis
ut providentia suam consequere-
tur finem, omnipotentia dirupit
Catenas; in captivitate verò Ne-
ronis providentia Catenas reli-
quit integras non concurrente
omnipotentia, & nihilominus
suum consecuta est finem. Er-
go non solum fuit Providentia,

sed major etiam & gloriosior, Petrum non liberare à Catenis Neronis; quàm eundem à Catenis liberare Herodis. Eisdemque Catenis nunc solvimus, vel ligavimus primum argumentum.

§. V

Secundum, Providentiæ Petri contrarium in ipsius fundatur Clavibus; respectuque omnium mediantibus illis ipsi subjectorum, videtur difficilior. Quemadmodum Deus Petro tradidit Claves Cœli, sic easdem, quondam dederat Eliæ, & cum potestate universali & particulari referendi & occludendi thesauros cœlestes, id est pluvias, roremque Cœli quibus irrigata & irrorata fœcundatur terra, & vivit mundus. Sed enim quid Elias Clavibus istis fecit, & quomodo est usus? *Vivit Dominus* (dixit locutus Achabo) *Si erit annis his ros, & pluvia, nisi juxta oris mei verba.* Ego manu meâ Claves Cœli teneo, & tu O Rex, scias velim, quod durante hâc meâ potestate, nec aquæ gutta, nec ros descendet super terram, nisi ego jussero. Terra arida & torrida millenis hiatibus, quasi totidem oribus, ingemiscet clamabitque in Cœlum, me verò habente Claves, nec ejulatibus

movebitur nec gemitibus: sed tam durum siccumque se ostendet, ac si esset æneum. Num bona vobis videtur Providentia, quâ unius hominis arbitrio Cœli Claves sunt traditæ? Necdum audistis aliam terribilem magis, nedum inhumanam, circumstantiam. Eodem tempore, inquit textus, Elias oppidò fatigatus in ripâ fluminis Carith morabatur, Corvo quoque panem sibi & carnes manè & vesperè deferente: *Pa-* *ibid*
nem & carnes manè panem & car- *v. 6.*
nes vesperè. Ita ut annis eisdem, quibus populus Eliæ Providentiæ relictus, fame cruciatus expirabat, Elias semper novâ abundantique provisione bis in diē lautè reficeretur. In Pascuis non videbatur gramen, in agris non colligebatur spica; & Eliæ superfluebat panis: aves non nisi vestiebantur peninis, & greges non nisi ossibus constabant; & Eliæ mensa pane & carne abundabat: fontes sicci & silentes absque vel guttæ emanatione: & mensa Eliæ quasi rivo inundabat. Nunquid bona vobis videtur ista Cœli Clavium Providentia? Et quod amplius, si manus quibus Clavium traditum est dominium non fuerint Eliæ? Ergo (argumentatur Hæreticus, & fortè etiam politicus) idem accidere poterit Clavibus Cœli pro-

3. Reg.
17. v. 1.

videntiæ Petri commissis.

Dico primò, quod non poterit.

Et quare? Quia si Petri providentia deesset officio Vicarii Christi; Providentia Christi officio satisfaceret Vicarii Petri. Christus pendebat in Cruce, quando paulò ante quàm Spiritum redderet, Latro conversus suum illi memo-

Luc. 23. v. 42. ibid. v. 43 riale præsentavit dicens: *Domine memento mei, cùm veneris in regnum tuum: Dominus illi in contem-
nenti respondit: Hodie mecum eris in paradiso.* Et hâc prima vice ap-
ertæ sunt Regni Cœlorum portæ eo usque clausæ. Sed ecce, quid replicet, & quomodo pro juris-

dictione Petri Arnoldus Carnotensis accurrat. Nunquid, Domine, officium potestatemque januas Cœli aperiendi contulisti Petro? Omnino: Quare igitur memorale istud ad tuum non remittis Vicarium? An quia in atrio Pontificis te negavit, illum officio isto privasti? nequaquam. Petrus quippe jam pœnitens & emendatus & gratiæ erat restitutus. Quomodo igitur Christus Clavibus Petrius, Portas Cœli per semetipsum aperit? Acutè idem Arnol-

Arnoldus Carnotensis: Absens eras O Petre, & Ministerii Claves modò non profers: supplet vicem tuam (Notate verba) *supplet vicem tuam summus Sacerdos, apertisque seris anti-*

quis, aperiente Christo, introducitur latro in Regnum Cœlorum. Latrone Memoriale suum præsentante ab-
erat Petrus: quia verò tempus erat brevissimum, & tam urgens negotium, ut moram & dilationem non admitteret; Christus Vicarii sui substitutum egit, præsentia suâ Petri absentiam supplendo. Crucifixus Dominus clavos cum clavibus commutavit, portas Paradisi repentino referavit pœnitenti. Et quia Petrus ad obligationem sui non attendit officii, velut Vicarius Christi, & ad eam attendit Christus velut Vicarius Petri: supplet vicem tuam, ô Petre. Ecce quâ ratione nunquam defutura sit providentia Clavium Petri, etiam in casu quo ille personalitèr deest. Verùm antequam in particulari, ad curam, vigilantiam, admirabilemque Universalis hujus providentiæ circumspeditionem descendamus; Honori Petri consulere satagam, neque improvidentiam ipsius in hoc casu, Providentiâ ejusdem in omnibus refutabo, sed unam improvidentiam, alterâ gloriosè sanabo. Auscultate casum, eventumque tam auditu, quàm imitatu dignissimum.

Intravit Christus S. Petri domum: *Intravit Iesus in domum Simonis.* Et multo jam tempore in eâdem domo Socrus Petri. Adeò

Luc. 4. v. 38.

ibid.

infirmus decumbebat gravissimis febribus; ut ad excipiendum Dominum erigere se nequiret. Hoc innuit Evangelistæ verbum: *Tenebatur: Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus*. Magna febris, & ingens casus! Ecquis hinc non consideret, valdèque notet, exiguam S. Petri providentiam, imò injuriam magnamque remediis domus suæ, & domesticorum suorum consanguineorum necessitatibus invigilandi ignaviam? Socrus Petri in Domo Petri febribus ardet sine cura; dolores patitur, sine levamine; tanto tempore affixa lecto, sine salute, nec convalescentia consequente? Nunquid idem ille est Petrus, qui transiens per compita & plateas solâ corporis sui umbrâ omnes sanabat infirmos? Quomodo igitur sic suâ abutitur potestate, ut reliquos curando omnes, solos suos negligat sanare domesticos. Tot miracula pro domibus aliorum, & pro solâ domo suâ nullum? etiam. Et ego istud maximum S. Petri reputo miraculum. Inter omnia magni hujus mundi prodigii miracula, maximum sanè fuit, non esse miraculosum in domo sua. Extrâ domum, & ad solem faciebat umbram, & mirapatrabat; domum suam reversus miracula non operabatur, quia umbram non habebat.

Enim verò, quid tali casu domestici facient Petri, quidve illis fiet? Vos, Auditores, Divo Petro in hac sua domo fervientes propriè magis ejusdem domestici estis. Et quid tot solâ umbrâ illius viventibus fiet? Ne timeatis. Quia sicut Christus, in casibus necessitatis Vicarii sui vices obit, deficiente vobis umbrâ Petri, non deerit vobis manus Christi. Ita factum est. Appropiat Christus lecto infirmæ: *Stans super illam: manus illi porrigit, quam illa accipit: apprehensâ manu ejus: & eodem mox momento non tantùm à febribus liberata, verùm omnium membrorum suorum viribus & officio restituta surrexit: surgens ministrabat illis*. Sic miraculosè providentia succurrit Christi; ubi majore miraculo deest providentia Petri. Imò dico, quod sicut illud, non providere, in Petro fuit miraculum: ità naturaliter Providentiæ Christi incumbit providere, ubi non providet Petrus. Petro ex generositate domesticorum suorum curam negligente: Christus majore providentiâ curam ipsorum aget: Et si Petrus gloriosè Clavium suarum potestate abusus, domus suæ ostium omni præcluserit favori, Christus acceptis ab eo Clavibus eodem aperto ostio plenus gratiis & fa-

Luc. 4.

v. 39.

Marc.

1. v. 31.

Luc. 4.

v. 39.

voribus domum intrabit Petri : *Introivit Iesus in domum Simonis.* Ita ut semper Providentiæ Petri securi sint effectus; Quodcumq; enim ille, contingente quopiam casu, vel tanquam homo, vel plus quàm homo, clavium suarum potestate personaliter per se ipsum non fuerit usus, melius hoc facit per Christum; vel Christus pro ipso.

§. VI.

Quid verò hinc sequitur, vel probatur? sequitur & probatur quod me dicturum promisi; quamvis contrarium videar dixisse. Hâc improvidentiâ Petri erga domum suam, altissimè probatur ejusdem erga commissam sibi Ecclesiam Providentiâ & sollicitudo. Supremus Petri Spiritus, erat instar spiritus excellentissimæ illius animæ, quæ ex ore

Cant. 1. Salomonis dixit: Posuerunt me Custodem in vineis: vineam meam non custodivi. Istud igitur dicit facitque anima eximiè perfectâ, omnium animarum sanctarum idea & exemplar? si dixit, Posuerunt me custodem in vineis, addere debuisse videtur, & ego magnâ illas curâ vigilantiaque custodivi: verum, pro eo, quod concreditas sibi vineas se custodivisse dicere deberet, se vineam

suam non custodivisse dicat: *vineam meam non custodivi?* Sic. Quia Luculentissimum testimonium, & fortissima probatio commissas sibi vineas probè custodivisse, erat omnem propriæ vineæ seposuisse curam. Vineâ (sicut illam vocavit Christus) ex tot conflata vineis, Universalis est Ecclesia; porrò quia Providentiâ Petri protinùs suæ vineæ curam neglexit, tantam Domini sui vineæ curam gessit.

Notabile est, videre zelum Providentiâ que universalem, quâ S. Petrus assumebat sibi, quod omnium erat, quasi ille esset Omnes; vel Omnes essent in illo, vel ipse in Omnibus. Sed idcirco Christus illi curam clavesque Universi commisit. Majora duo dubia, seu difficiliores duæ in schola Christi ventilatæ quæstiones fuerunt, illa de Christi Divinitate, & illa de Sacramenti Veritate. Super quæstione de Divinitate variis auditis, omnibusque negativis opinionibus, Christus ad Discipulos conversus interrogavit: *vos autem quem me esse dicitis?* *Matth. 16. v. 15.* cum interrogatio dirigeretur ad omnes; Petrus, quasi solum secum loqueretur, omnium nomine respondit: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* *ibid. v. 16.* In quæstione de Sacramento, tam dura visa fuit doctrina;

na ; ut multi præ amore, seu horrore ipsius scholam dereliquerint : quo facto reliquos interrogavit Christus : *Nunquid & vos vultis abire ?* & quæstione ad omnes directâ, Petrus eodem modo pro omnibus respondit : *ibid. v. Domine ad quem ibimus ? verba vite æternæ habes.* Et homo sibi assumens, quod quæritur ab omnibus, & pro omnibus responderet, quando non secum solo sermo miscetur, iste homo Zelum habet, providentiamque universalem : illi homini & non alii Claves meæ committam Ecclesiæ : *Tibi dabo Claves regni cælorum.*

Verùm Electio Petri non in istis duobus tantum experimentis subsistit. In monte Thabor, visâ *Matth. Christi gloriâ dixit: Bonum est nos hic esse:* & audito, quod ad intrandum in eandem gloriam necesse esset elemosynas dare, quoniam reliquerat omnia, institit dicens : *Matth. Ecce nos reliquimus omnia, quid ergo erit nobis ?* Nescio utrum consideretis illud, *Nobis*, & istud, *Nos*, semel atque iterum repetitum. In omnibus innotuit Petrum esse Petrum. Si allegat servitia, allegat vice omnium : *Ecce nos reliquimus :* si præmia requirit, pro omnibus requirit : *Quid erit nobis :* si bona appetit, pro omnibus ap-

petit, *Bonum est nos hic esse.* Semel loquitur de præterito : *reliquimus.* Secundâ vice de futuro : *Quid erit ?* & tertiâ vice, de præsentis : *Bonum est :* sed semper de Omnibus, per Omnes, & pro Omnibus. Non auditur ex ore Petri, nec *Ego ;* nec, *Mihi :* neque, *Me :* sed *Nos* in primo casu ; *Nobis* in tertio casu : & *Nos* in quarto : *Nos reliquimus ; Nobis erit : Nos esse.* Providentia enim Petri nescit nomen sibi ; neque tractat vel cogitat de se : sed de omnibus. Si Petrus quandoque sui recordatur solius, fit, ut solus evaginato gladio suum in horto defendat Magistrum ; solus illum sequatur usque ad Caiphæ Pontificis atrium, militibus circumseptum ; solus sese in mare mittat, aut pedibus illud calcet, aut brachiis scindat, ut ad ipsum perveniat ; solus tantum in periculis : at nunquam solus, sed cum Omnibus, & quasi Omnes, pro bono universali & interesse Omnium.

Omnes, dico semel iterumque, & toties ; quia Providentia Petri, sine exceptione, & limite in universali & particulari, semper ad Omnes se extendit, Omnes complexa : magnos & parvos ; Indigenas & extraneos ; fideles & in-

& infideles ; præsentés & absentes : Vivos & mortuos. Primus Providentiæ Petri actus , mox ut mortuo jam Christo in Pontificatû successit , fuit alios Apostolos in fide Resurrectionis confirmare : "quam cum alii af-

Lucæ. 24.v.ii. firmarent : *visa sunt sicut deliramentum* : mox ut eam asseruit

ibid. v. 34. Petrus , veritas fuit infallibilis : *Surrexit Dominus verè & apparuit Simoni.* Jussit Christus

Spiritus Sancti expectari adventum : sed Petrus providentiâ anticipatâ & admirabili , non expectato Spiritus Sancti adventu , locum Judæ suppleri , numerumque Apostolorum redintegrari fecit. Christus in Cœlum ascendens Apostolos undecim reliquit ; & Spiritus Sanctus è Cœlo descendens , duodecim Apostolos invenit. Hâc diligentia consecutus est Petrus , ut Spiritus Sanctus adesset , antequàm veniret : nam antequàm in visibilibus veniret linguis , jam in lingua venerat invisibili , quâ Matthiam declaravit : *cecidit fors super Matthiam.* Omnibus Apostolis Spiritu Sancto repletis , Petrus omnium primus eâdem die , eâdem horâ , in eâdemque Civitate Jerusalem ubi Christus fuerat crucifixus , divinitatis

ipsius fidem publicè prædicavit : & quo effectu ? Christus ipse triennio in Judæa prædicans , quingentos tantum acquisivit Christianos , uti ex primâ ad Corinthios Epistola constat : & Sanct. Petrus ex super abundante ejusdem Christi gratiâ , illâ solâ die , & unicâ prædicatione tria Judæorum millia ; & aliâ die , aliâque Prædicatione quinque millia convertit : & sic in Petro completum fuit illud Domini promissum : *Majora faciet , quia ad Patrem Ioh. vado.* *14.v.12.*

Verùm enim verò quomodo contentus esset fructu , quem in Jerusalem , & Judæa colligeret , cujus Providentiæ totus reliquus incumberebat mundus. Jerosolymâ profectus Antiochiam ibidem Petrus primam suam fixit Cathedram ; non detrectans , cum Caput & Pastor esset universi , civitatis unius Episcopus vocari. Antiochiâ abiit Romam , quæ sicut erat mundi , etiam superstitionum & Idololatriæ caput existeret ; ut sicut Jerosolymis prædicaverat Hebræis , & Antiochiæ Græcis ; sic Romæ prædicaret Latinis : tribus linguis universalioribus , quibus

crucifixi Titulus fuerat conscrip-
tus : *Hebraicè, Gracè, & latine*,
in tribus celeberrimis & famosis-
simis Metropolitibus, totidemque
eminentissimis mundi Arcibus,
quas inter principem locum tene-
bat Roma, Crucis ejusdem erige-
ret vexillum. Quando David
prostravit Gigantem, inquit sa-
cer textus, quod immisso lapide,
fundam semel atque iterum cir-
cumgyrando, lapidem ipsius in-
fixerit fronti : *circumducens per-*
cussit Phylisthaum, & infixus est
lapis in fronte ejus. Et quis est iste
lapis, seu petra, nisi Petrus? cir-
cumeundo ex Jerusalem profe-
ctus est in Palæstinam; & ab An-
tiochia circuiens iterum profectus
est in Græciam; & hâc duplicatâ
vi, Davidici instar Lapidis, caput
petiit Gigantis, quod est Roma,
Caput orbis. Hîc illum dejecit &
prostravit in terram, sed ut inde
illum à terra attolleret in Cœlum.
Româ, melius quam Cæsares suos,
Fabios, Metellos, & Scipiones, S.
Petrus suos ablegavit & per mun-
dum distribuit suos Pancratios,
Berillos, Marcianos, Apollinares,
Prodocimos, Hermageros, Ma-
ternos, Torquatos Cthesiphon-
tes, aliosque suæ fidei & spiritus
discipulos: qui Sacerdotes & Epi-
scopi ordinati pervaderent Itali-
am, Galliam, Hispaniam, Numi-

diam, Mauritaniam, reliquasque
Europæ & Africæ Provincias
(sicut jam in Asia S. Petrus ipse
fecerat) ut velut Solis ejusdem
radii illuminarent, & velut Fontis
ejusdem rivi terras illas irrigando
fæcundarent.

Sed Providentia vera, undique
prospiciens, non contenta est
mittere, sed ire; non informari
tantum, sed etiam videre. Idcirco
Petrus quamquam Cathedram fi-
xerit Romæ, non sibi illam fecit
immobilem, sed volubilem. Da-
niel Deum in Throno suo seden-
tem videns, eundem Thronum
super rotas collocatum fuisse asse-
rit : *Thronus ejus flamma ignis* : *Dan. 7.*
Rotæ ejus ignis accensus. Enim ve- *v. 9.*
rò, quare rotas habebat Thronus *Boët.*
Dei, cum ille sit qui, *immutatus dat*
cuncta moveri? Ut figurâ hac visi-
bili ostenderet, quod quemadmo-
dum totum mundum suâ immen-
sitate implet, itâ suâ illum provi-
dentiâ videt, totumque circuit.
Idem faciebat Petrus velut vice
Deus in Terra. Nec ille separari
poterat à Sede Pontificali, neque
sedes ab illo, sed illam semper
trahendo secum, pro ut dicit S.
Lucas, visitabat & videbat perso-
naliter omnes : *dum pertransiret* *Act. 9.*
Universos. Reversus iterum in *v. 32.*
Jerusalem, iterum venit Antio-
chiam; perrexit in Gallaciam,
Cappa-

1. Reg.
17. v.
49.

Dan. 7.
v. 9.
Boët.

Act. 9.
v. 32.

Cappadociam, Asiam, Bithyniam, Corinthum, Ægyptum, & ad alias Africæ partes; & usque ad barbarissimam regionem Pontum, quæ tum temporis acerrimum Romanorum erat flagellum, & horror, sicut dicit Tertullianus, mundi providentia & præsentia non defuit Petri. Neapoli & in Sicilia hodie adhuc ejus relictæ memoriæ. Et auctore Metaphrasæ, transivit in Hispaniam, & prædicavit in Anglia. Hoc modo Apostolorum primus omniumque Princeps suæ respondit vocationi. Quemadmodum Christus illum Hominum piscatorem vocaverat, non in Tyberide tantum, nec in Mediterraneo tantum & Euxino, sed etiam in Oceano; operæ pretium erat laxare retia ad piscandum homines in omnibus maribus.

Desiderasset quidem Providentia Petri, sicut visitabat omnes, semper omnibus personaliter assistere: sed quod personali non potuit præsentia, calamo pennæque peregit. Nemo Epistolas S. Petri Canonicas leget, qui cum admiratione & stupore in illis eum non depictum tantum, sed viventem adhuc videat: in styli majestate, doctrinæ soliditate, sententiarum profunditate, & zeli ardore. Isto medio S. Petrus in

omnes multiplicabatur partes, omnibus simul aderat præsens. Quod verò in illis scriptis sacris ^{1. Petri.} magis miror, est Titulus: *Petrus* ^{1. v. 1.} *Apostolus electis advenis dispersionis.* Pontificiæ illæ literæ non dirigebantur ad Reges, & mundi Monarchas, sed ad pauperes quosdam peregrinos, exulesque per mundum dispersos. Recordabatur S. Petrus bina vice commendatos sibi fuisse à Christo agnos, & semel tantum oves: ^{Joann.} *Pasce agnos meos; pasce agnos meos.* ^{21. v. 16.} *pasce Oves meas.* In Ovibus ^{Et 17.} agnos; in Agnis ipsi commendaverat parvos: & ideò repetitis vicibus ut majorem eorum gereret curam. Hac fiduciâ fretus Cornelius adhuc Gentilis, non dubitavit mittere, qui vocarent S. Petrum, ut ad ædes suas, sexcentis distantis milliaribus veniret; prout statim ivit. Morabatur tum temporis S. Petrus in Joppe, quod nomen Jonam Prophetam revocat in memoriam, qui eodem in portu fugiens à Deo, ne iret in Niniven, Navim ingressus mari se commisit, indignè ferens se prædicatum mitti Genti tam abjectæ & horribili, quales comparatione & respectu Hebræorum omnes habebantur gentiles. Et quando Jonas celebriori & ampliori prædicare directavit Civitati mundi, ubi in-

nocentum erant plus quàm centum viginti millia, summus Ecclesiæ Præsul, pedestris pergit ex Joppe in Cæsaream, ad unum catechizandum Gentilem.

§. VII.

HÆc, Auditores, non omnia fuerunt, sed pars tantum minima, & compendiata, Operum & Exemplorum, quæ S. Petrus Ecclesiæ de sua universali Providentia reliquit. Dixi, reliquit: & malè dixi; quia illa non reliquit: eadem adhuc post mortem continuat, sicut totâ suâ vitâ illis instituit. Mortuus est Petrus, sed Providentia ipsius mortua non est; nam fuit, est, eritque immortalis. S. Petrus Ravennensis in Epistola quadam ad Eutichen scripta, Concilio Chalcedoniensi insertâ S. Petrum semper vivere dicit in omnibus suis Successoribus.

S. Petr. Raven. Hortamur te Frater, ut his, quæ à Beato Papa Romana Civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quoniam Beatus Petrus, qui in propria Sede & vivit & præsidet, præstat querentibus fidei veritatem. Sed non hoc tantum volo dicere. Dico, quod in cælo, ubi S. Petrus agit, vivit, immortalisque perseverat ejus Providentia super Ecclesiam, nunquam suos ab ea ocu-

los avertat, neque succurrere cesseret aut taret, ubi indiguerit. Hoc S. Petrus cunctis appromisit fidelibus secundâ suâ Epistolâ illis valedicens, his verbis: *Certus quod velox est depositio Tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significavit mihi: Dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum.* Non promittit Fidelibus post mortem preces suas & orationes, more aliorum Sanctorum; sed protectionem eorum: *Frequenter habere vos.* Ego vos habebo, ego vos protegam, & custodiam. Verbum respondens illi, *Frequenter*, in Originali Græco, quo Apostolus Sanctus scripsit, significat: Semper, quotidie, sigillatim: non solum ad omnes in communi, sed in particulari.

Porro quàm exactè S. Petrus hanc suam promissionem adimpleverit, nec comprehendi, nec exprimi potest, cum occultæ sint & invisibiles, ordinariæ & continuæ assistentiæ ipsius Providentiæ: sed pro superabundante illius probatione, manifestæ & visibiles sufficiunt. S. Petrus fuit ille, qui paulò post mortem eidem apparuit Neroni, à quo jussus fuerat occidi, vultu adèò minaci & terribili, ut Tyrannus exterritus

(te-

Sueton. (teste Suetonio causæ ignaro) paucis quibus supervixit diebus, mortuo quàm vivo similior apparuerit: & sic Ecclesiæ persecutio cessavit. S. Petrus fuit, qui Constantino apparens Imperatori, loco balnei in sanguine Innocentium, eundem ut in Christi se sanguine balnearet est exhortatus, & sic baptizatus Christianus est factus: Pontifices & Sacerdotes in speluncis & antris latitantes Romæ in foris publicè comparere, in Templis Christi Imagines collocare, ejusque fidem per totum mundum prædicare sunt ausi. S. Petrus fuit, qui flagrante persecutione in Anglia, cum nonnulli jam Episcopi fugissent, similiterque Metropolitanus Cantuariensis Episcopus fugere intenderet, durè correptum verbis, propriis sic castigavit manibus, ut acceptorum verberum cicatrices in corpore apparentes suffecerint permovere Tyrannos, ut vivere permitterent, ovesque pascere & custodire Pastoris, qui tam rigidè cogitationes tantum deferendi castigârat. Denique S. Petrus fuit, qui sæculo præterito Pampilonæ apparens Ignatio glande lethalitèr vulnerato, ipsum suâ præsentia sanavit, suumque Spiritum illi infudit, ut novam validamque erigeret Cohortem, in Ecclesiæ mi-

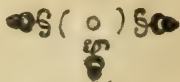
litantis defensionem; contra Lutherum & Calvinum, aliosque nostri temporis Hæresiarchas: uti de ipso cantat Ecclesia: *Novo per B. Ignatium subsidio militantem Ecclesiam roborasti.*

Sed gloriose Fidei Authoritatisque Romanæ Defensor: nec non ipsius Romæ, & hujus tuæ Basilicæ, quæ est octavum mirabile mundi, nunc cum Tympana & tubæ Ottomannicæ, quasi inter ejus mœnia audiantur, & jam mediæ Lunæ Turcicæ vexilla sunt Turrium Italiæ, & jam ad portas pulsant; aliis modis armisque succurrendi tempus est. Recordare Petre, Christum non dixisse ut gladium deponeres, sed in vaginam reconderes: ut eum aliàs educeres, quando Magistri tui nunc triumphantis in cœlo honor, tuæque Providentia id exegerit in terra. Hic ille fuit gladius quo fulminans ad latus Successoris tui Leonis astitisti, tantam vim eloquentiæ ipsius addidisti, adeoque Attilam perterruisti, ut nec passu pedis progredi ausus, vexilla tergaque verterit, & tremebundus adhuc visum suis narraverit. Hoc gladio splendentiumque armorum habitu, Alexandria Ecclesiæ Romanæ Civitati succurristi ab Imperatore Friderico obsessæ; & in assultu quo obsessos sub mentito

armistitio, derepentè invasit, tu cum ingenti exercitus ipsius strage, obsidionem fugiendo solvere compulisti. Et qui sic uni Ecclesiæ Romanæ succurrit civitati, quid non pro ipsa Roma, & ipsâ faciet Ecclesiâ? sed appropinquemus capitali & primariæ officinæ, ubi fabricatur & disponitur periculum, & ipsam Constantinopolim intremus. Imperatores erant illius semper infestæ & venenatæ Metropolis Bardas & Michaël qui inauditis crudelitatibus totam Orientis Christianitatem afflixerant; quando visibilis apparens afflictis Catholicis, per unum ex justitiæ tuæ ministris, quite comitabantur armati, non solum illos interfici, sed etiam dilacerari iussisti: quod & factum est. Constantinopolitanus quoque Imperator erat, Alexander impiissimus, qui aspiciens, Romanorum idolorum, quæ in suo habebat Palatio, statuas, dixit: *Quamdiu istas colebant Romani, potentissimi & invicti perseverarunt.* At Barbarus vix hanc vocem blasphemam ore emisera, &

quando tu semper injuriarum Christi ultor, te illi præsentasti dicens; *Ego sum Romanorum princeps Petrus.* Ad cuius tonitru vocis ille omnem ex sacrilego ore evomens sanguinem, corruit mortuus.

Sic vincis, sic triumphas gloriosissime Petre. Et si unum, *Ego sum*, ex ore tuo tam potens est Constantinopoli; sicut alterum, *Ego sum*, Magistri tui & Domini, *Iohan.* in horto Gethsemani; quando *81. v. 3.* inimicorum suorum cohortem tunc prostravit: & si tuus gladius, sicut cœperat illos decollasset omnes, nisi ipse Dominus illum in vaginam recondi iussisset: Modò modò ipsum educendi tempus est, & dicendi *Ego sum*: ut Turca tremat, ut Lunæ ipsius Eclipsi involvantur; ut exercitus ejus deficient & confundantur; & ut Constantinopoli, sicuti Romæ, in Imperio Orientis, sicut in illo occidentis, agnoscantur & venerentur Claves Petri, & cum illo, & per illum, & in illo nomen Christi, Amen.

S E R M O

De

Omnibus Sanctis

Ulyssipponē in Conventu Sanctimonialium de Od-
vellas Anno 1643.

Beati mundo Corde. Matth. 5.

§. I.

ESTUM magis Universalē, & Festum magis Particulare : Festum magis propriū omnibus Sanctis, & Festum proprium magis singulis, hodie celebrat, celebrarique mandat Ecclesia. Festum est Universalē magisq; commune omnibus : Exordio enim factō ab omni Sanctitatis fonte Christo, omniumque Sanctorum Reginā Sanctissimā Virgine Mariā; Festum hodie agimus omnibus Angelorum Hierarchiis; Festum agimus Patriarchis & Prophetis; Apostolis & Martyribus, Confessoribus & Virginibus. Nec est Beatus, seu Canonizatus, seu non Canonizatus in Ecclesia triumphante: aut notus, aut ignotus in Ecclesia militante, qui non partem, seu totum sibi vindicare queat in hac magna die. Et hæc ipsa dies tam universalis, & communis omnibus, etiam particularis & quāmaximē propria est singulis: Hodie quippe Sancti celebrantur cujuslibet Nationis; Sancti cujuslibet Regni, Sancti cujuslibet Religionis; Sancti cujuslibet Civitatis; Sancti cujuslibet Familiæ. Ecce quā particularis, quāque nostra est dies ista! Non tantum nostræ Civitatis hujus Sanctos celebramus; sed quilibet nostrum Sanctos suæ familiæ & sanguinis. Nulla Christianorum familia tam infelix erit & infau-
sta; quin multos habeat ad Gloriam assumptos. Festum igitur hodie agimus nostris Parentibus;

nostris majoribus ; nostris fratribus & sororibus : & qui in cœlis habetis liberos, sive infantes innocentes, sive adultos, similiter Festum agitis vestris filiis. Magisquæ adhuc nostrum est illud festum ; Si etenim divinâ gratiâ fuerimus salvati, suo etiam tempore, & fortè non longè remoto, omnium Sanctorum numero aggregabimur ; similiterque dies hæc nostra quoque erit. Nunc celebrantes, celebrabimur postea. Nos nunc celebramus illos : & haud ita multò post celebrabimur ab aliis. Hæc ultima tam vera consideratio, tempore excusso meam excitavit devotionem in hac tam sacra die, ad pertractandam materiam, quæ nobis ad consequendam felicitatem illam adminiculo foret. Dicenda à me in duos dividam Discursus, in duobus assumpti à me Thematis, & duobus ex Titulo Festi verbis, fundatos. Festum igitur omnium est Sanctorum. In Primo igitur Discursu videbimus, quantum sit, esse Sanctos : In secundo, quàm facile tales possimus esse omnes. Discursum primum, Thematis primum nobis suppeditat verbum : *Beati* : Secundum nobis verbum suggeret secundum : *Mundo corde*. Beatissimæ Vir-

gini dicamus : *Regina Sanctorum omnium ora pro nobis* : consuetum illi offerentes, *Ave Maria*.

§. II.

Beati mundo corde.

Potentissima in homine inclinatio, appetitusque vehementissimus est, Sui esse desiderium, naturale hoc nobis, optimè cognovit Diabolus, quando hoc velut lapide primo ad prosternendos primos Parentes nostros est usus. Promissio ipsius prima fuit : *Eritis*, istudque *Eritis* mundum destruxit. Error non consistit in eo, quod homines desiderent esse, sed in eo, quod homines non desiderent esse hoc, quod verè est Esse. Aliqui desiderant esse divites ; alij appetunt esse Nobiles ; alii esse Sapientes ; alii potentes ; alii gestiunt esse noti, famosi hominumque ore longè latèque celebrari : Omniumque quodammodo hoc est commune desiderium, sed errant. Unum tantùm hominum oportet esse desiderium, scilicet, esse Sanctos. Sic Deus illud *Eritis* Diaboli, correxit alio, *Eritis*, dicens : *Sancti eritis, quia ego Sanctus sum*. Diabolus dixit ; eritis sicut Deus, scientes : & Deus dixit : *Eritis sicut De-*

Gen. 3.
v. 5.

Levit.
11. v. 45.

Math.
5. v. 8.

Exod. 3.
v. 14.

us, Sancti. Et unum *Eritis* ab altero tantum distat, ut illud *Eritis* Diaboli, non tantum nobis sustulerit, esse sicut Deus; verum etiam esse Sanctos: & Ly *Eritis* Dei nos exhortando ut essemus Sancti sicut ipse, non tantum nobis restituit esse sicut Deus, sed ipsum esse Deum. Moyse interroganti Deum Quis esset, Deus definiendo semetipsum respondit: *Ego sum qui sum*: Solus enim Deus esse habet pro essentia. Ejusdem nunc Moyse ore Deus alloquitur homines: Si tantopere vos Esse delectat: estote Sancti & eritis; Quicquid enim non est Sanctum, est non esse. Esto, sis Rex, sis Imperator, sis Papa: si non sis Sanctus, nihil es. E contrario quamvis vilissima abiectissimaque mundi sis creatura, si sis Sanctus, totum es, ad quod felicissimus & maximus quisque hominum pertingere potest: quia similis es soli Enti, & Esse habenti, quod est Deus. Omne aliud, quantumcunque Ens videatur, non est, & in non esse definit. Solummodò Sanctum esse, est verè esse: est enim id, quod solum Entis nomen meretur, & in omnem permanebit æternitatem.

Hæc sufficeret ratio hominibus animâ rationali præditis, ut Sanctitatem super omnia desi-

deraremus; & ut illius compotes fieri mereremur, cuncta despiceremus. Verum volo, ut Sancti, omnesque Sancti nos doceant, & ad Sanctitatem hanc nos excitent. Quotquot sunt, aut esse possunt Sancti, eodem quo illos Ecclesia hodie celebrat ordine, ad quatuor classes reducuntur. Deus, Sanctitate & Sancti nomine gloriosus: Dei Mater omnes puras creaturas Sanctitate transcendens: Angeli Sancti in novem choros divisi: Hominesque Sancti in sex sunt Hierarchias distributi. Agedum, nunc videamus, quomodo omnes isti Sancti nos doceant, super omnia: esse Sanctos. à Deo auspicemur.

Interrogati à nobis Theologi, quodnam maximum sit Dei attributum; Respondebunt concorditè omnes, omnia esse æqualia, omnia enim & singula eorum sunt ipse Deus. Interrogatis verò eisdem, quodnam sit attributum Essentiæ ipsius magis declarativum & magnificativum; Sanctus Dionysius Areopagita de attributis divinis sublimius fermocinatus & scribens, dicit, quod, esse Sanctum: *Deus per excellentiam cuncta excellentem, S. Dion.* Sanctus Sanctorum prædicatur. Id Areop. est, quando dicimus, Deum esse Sanctum, & Sanctum Sanctorum,

laudamus in Deo excellentiam aliquam quæ excellit alias omnes: *Excellentiam cuncta excellentem.* Eximius Ecclesiæ Doctor Sanctus Ambrosius idem clariùs expressi- usque affirmavit: *Nihil pretiosius*

S. Amb invenimus, quo Deum predicare possimus, nisi ut Sanctum appelle- mus: *Quodlibet aliud inferius est Deo, inferius est Domino.* q. d. Deum laudare & magnificare vo- lentes, nulla re dignius id exequi valemus, quàm ipsum Sanctum appellando; quicquid enim ali- ud dixerimus, ipso minus est: San- ctum verò appellando, hoc dici- mus, quod est. Jam olim quan- do in Judæa sola notus erat, ubi- que terrarum in aliis Mundi par- tibus nuncupativi erant Dii, sua habentes Sacrificia & Sacerdo- tes. Quo verò medio Deus ve- rus, à Diis falsis se discrevit? Sum- mum Sacerdotem laminam aure- am, *Sanctum Domino*, inscri- ptam, in fronte præferre jussit: id est, Sanctitas Domino. Quia tantum ille Dominus, qui ha- bet pro attributo quod sit San- ctus, est verus Deus.

Amplius quid fecerunt Pro- phetæ, quiloquentes de Deo, relicto nomine Dei, cum no- mine Sancti illud commutabant. Legentes Isaiam & reliquos,

illud inveniatis: *Ad Sanctum Isai. 17. Israël respicient. Blasphemâ- runt Sanctum Israël. In Sancto Israël lataberis. Veniat consi- lium Sancti Israël: Et multis aliis locis. Cum nec sit Elo- gium, nec correptio, nec exclamatio, in qua non semper ore versent; Sanctus Israël, San- ctus Israël. Quis verò iste est Israël Sanctus? Nunquid Abra- ham, Isaac, aut Jacob? Nunquid Moyse, Josue, vel David? estne Elias, vel Elisæ- us? Nullatenus. Sanctus Is- raël, de quo loquuntur Pro- phetæ, est Deus. Si igitur est Deus, quare illum non appel- lant, Deum Israël, sed San- ctum Israël? Quia tum tempo- ris in Israël multi dabantur Ido- lolatræ, qui falsos Gentilium Deos sacrificiis colebant: Ad discernendum verò Deum ve- rum à falsis Diis, non inve- nerunt Prophetæ individuantes magis differentiam, neque distinctionem magis adæquatam, quàm illum vocare Sanctum. Si vocassent illum Deum, no- men illud Dei, cum nomi- nibus æquivocabatur Idolo- rum, quibus etiam Idololatræ nomen Dei imponebat; ipsum nomen Dei imponebat; ipsum appellando sanctum, om- nem*

nem æquivocationem & dubium submovebant : Solum quippe sanctitatis attributum , in Deo Israël unam & veram divinitatem distinctè probabat. Tantum significat , tantum ascendit , tam sublime & divinum est in ipso etiam Deo , esse Sanctum !

Verum enim verò si Prophetarum erat intentio Deum verum discernere à Diis falsis ; quare distinctionem non in veritate , sed in sanctitate fundabant ? Quare non verus Israël , sed Sanctus Israël dicebant ; Quia licet verum formaliter & directè opponatur falso ; Esse nihilominus divinum , magis Sancti , quàm veri attributo qualificatur. Ex considerationibus majoribus aliquam auscultate , quàm cognosci æstimarique queat , quàm sublime & divinum sit etiam in arbitrio divino , esse sanctum. Deus juravit Davidi , regnum ipsius æternum futurum , eò quòd Messias ex ipso foret descensurus : quonam verò modo Deus juramentum illud qualificavit , seu per quem juravit ? Res stupenda ! *semel juravi in sancto meo , si David mentiar ,*

Psal. semen ejus in æternum manebit.
88.v.36 q. d. Juravi Davidi per Sanctum

meum , me promissa ipsi impleturum , ipsumque Parentem Messie futurum : *In sancto meo !* Quis verò ille est Sanctus , per quem Deus jurat ? Jam scitis juramentum semper aliquo honoratiore & digniore confirmari. Exterius juramus per vitam Regis , per crucem , per Christum , per Deum ; quia majorem illis honorem habemus : ab intrà verò per nostram juramus vitam , per nostram juramus animam : quia majoris eam facimus. Cùmque Deus extrà se non habeat , per quem juret , per intrinsecum sibi jurat , & jurat per seipsum quàm sanctum ; esse quippe sanctum , majoris æstimat , gloriosius sibi ducit , & , si sic dici fas est , maxime veneratur. Per veritatem suam Deus jurasse debuisse videtur , & per suam jurat sanctitatem : ac si juramenti sui veritas , sanctitatis suæ magis , quàm veritatis suæ firmitate stabiliretur & confirmaretur. In Deo omnia sunt æqualia ; tamque est verax , quàm sanctus ; tamque sanctus quam verax ; Deus verò intra semetipsum quærens attributum quod esset , vel videretur supremum , dignissimumque veneratione , per quod jurare posset ;

juravit Deus verus per Deum Sanctum; *semel juravi in Sancto meo.*

§. III.

TAm sublimibus admirabilibusque terminis, ut istis, Deus nos docuit generaliter, quantum sit esse Sanctos; idemque documentum Trium divinarum Personarum quælibet exemplis non minus stupendis confirmavit particulariter. Super Incarnatione personæ Filii, Pater æternus Angelum delegavit S. Gabrielem, sic instructum, ut ex sua parte Beatissimæ Virgini intimaret, nasciturum ex purissimis visceribus ejus Dei filium, & suum, esse sanctum:

Luc. 1. v. 35. Ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. Ita ut Pater æternus Filium habens sibi æqualem, volensque ut mediante generatione nativitateque secundâ, jam Deus, etiam esset homo, quod ipsi dedit, matrique promissit, fuit, quod esset Sanctus: Quod nascetur ex te Sanctum. Notate, Sanctum; &, ex te. Non opes illi contulit; nam filium ipsum pauperissimæ matris fecit: Ex te: non honores illi tribuit, quia filium humillimæ Virginis esse voluit: Ex te. Non Gubernacula, non dignitates, non imperia & territoria temporalia contulit; quia licet Virgo à Regibus descenderet,

omnia ista regalia ornamenta, coronæ & sceptræ, in mechanica alicujus Fabri lignarii, cui desponsata erat, instrumenta degenerarant: *Ex te. Quid verò illi dedit? esse Sanctum: quod nascetur ex te Sanctum. Ergone Pater omnipotens nihil ultra suo largiretur Filio? Parentes quicquid habent & possunt, suis elargiuntur filiis; & vel maximè primo, & unigenitis suis, qualis erat Christus. Ergone primogenito, & unico Filio suo, Pater omnipotens, Pater Deus, & Dominus omnium nihil amplius largitur, quàm esse Sanctum? Nequaquam: eandemque ob causam. Primogenito, unicoque Patris æterni Filio omnium paternorum bonorum ex assè debebatur hæreditas; & quicquid Deus habet, & largiri potest, est, hominem facere Sanctum, & magis Sanctum; reliqua enim omnia aut nihil sunt, aut sanctificari oportet & esse Sancta, ut aliquid sint. In quantum Filius hæres Matris suæ, Christo debebatur sceptrum Davidis, & Domus Jacob, quod etiam Deus similiter Angelo nunciante ipsi promissit: dabit illi sedem David* *Luc. 1. v. 32. Patris ejus, & regnabit in Domo Jacob: Eandem verò Domum, idemque sceptrum Deus eo pacto suo tradidit Filio, ut ex temporali for-*

formaret spiritale; ut omnia in eo essent sanctitas; ipseque per omnes modos sanctior.

Ecce quomodo idem *mecum* dicant, qui eundem Patris unigenitum viderunt: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis*: Vidimus, inquit S. Joannes, gloriam ejus, majestatem ejus, & magnificentiam; & clarè patuit, gloriam, majestatem, & magnificentiam, æterni Patris unigenitum repræsentasse. Enim verò, in quo gloria, Majestas, & Magnificientia ista consistebat? in plenitudine gratiæ & veritatis: *Plenum gratiæ & veritatis*, inquit S. Joannes. Gratia est sanctitas formalis, sive forma sanctificans, faciens denominansque sanctos: proinde in hac gratia, in hac sanctitate, in hoc, esse sanctum, tota gloria, tota majestas, tota magnificentia unici hæredis Patris consistebat. Porro Evangelista rationem interrogatus, cur ista tantum sint bona, quæ Patris omnipotentis universorumque Domini hæreditas complectitur; rationem eandem jam dedit his verbis: *plenum gratiæ, & veritatis*. Quicquid enim non est gratia Dei & sanctitas, est mendacium. Divitiæ mendacium, honores mendacium, gubernacula mendacium: solummodo in Dei

degere gratia est veritas; solum in gratia Dei vivere, est veritas: solum in gratia Dei mori, in quo sanctum esse consistit, est veritas: *Plenum gratiæ, & veritatis*. Istud Pater æternus suo dedit Filio: ut vos discatis, quid procurare debeatis vestris. Ad laborate ut evadant sancti, nec majores illis honores, aut opes, aut prosperiora procurare potestis: nec majora & vera bona, quorum illos relinquere potestis hæredes.

Ad Filii Personam transeamus. Persona Filii est sapientia Dei. Facta est homo sapientia divina: in mundum venit ad homines docendos: Quid verò illos docuit? nihil, nisi esse sanctos. In Scala illa Jacob, quam nostis omnes, in visione & Prophetiâ, Verbi æterni incarnatio fuit repræsentata. Summitati scalæ Deus incumbebat; quia personarum divinarum unam descendere oportebat in terram; ad pedem scalæ stabat Jacob homo, seu totum referens genus humanum: Modus enim, quo Deus descendere debebat; erat incarnari, hominemque fieri: porro scala de terra pertingebat ad Cælum; finis quippe mysterii incarnationis, scopulusque descensus Dei è cælo in terram, fuit, ut doceret, ostenderetque homini qualiter è terra in cælum foret ascendendum.

Sap. 10.
v. 10.

dum. Pro hoc verò tam notabili & novo, & hucusque incognito ascensu, quidnam, quæso, qui descendit, & incarnatus est, quid, inquam, Verbum, seu sapientia divina docuit Jacob, seu hominem, illo repræsentatum? Idem Verbum cap. 10. ejusdem sapientiæ, de eodem Jacob loquens, ait: *ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum*. Ita ut sapientia divina personaliter veniens, & de cælo descendens, ut hominum foret magister, novâ in hac magna universitate mundi Cathedrâ erectâ, doctrinâque assumptâ, nihil aliud, quàm Sanctos esse tradiderit. Rethoricam Tullio reliquit & Demostheni; Philosophiam Platoni & Aristoteli; Mathesin Ptolomæo & Euclidi; Artem medicam Apollini & Æsculapio; Jurisprudentiam Soloni, & Lycurgo; sibi assumpsit tantum scientiam tradere, salutem sanctitatemque acquirendi: *Regnum Dei, & scientiam sanctorum*.

Certum est scientias omnes multis esse erroribus permixtas, ex quibus opinionum nascitur varietas & differentia: omnibus scientiis innumeræ insunt ignorantia, quas etiam doctissimi quique se nec comprehendere, nec assequi fatentur. Si igitur sapientia Dei venit in mundum, quare illos non

elucidavit errores, quare illas non è medio sustulit ignorantias? Quia errare, vel non errare in omnibus illis materiis, illas scire, seu nescire nihil refert: salvari tantum nosse, totum est, & certam acquirere sanctitatem: & hoc tantum nos docturus Filius Dei venit. Nec Philosophos compositionem docuit continui; nec Geometras quadraturam circuli; neque navigantes altitudinem Orientis ad Occidentem; neque Chimicos detectionem Lapidis Philosophici; nec Medicos virtutem herbarum, plantarum, lapidum, ipsorumque elementorum: neque Astronomos & Astrologos, cursum, magnitudinem, numerum influentiasque Astorum: tantum nos docuit esse castos, humiles; tantum nos docuit divitias spernere; tantum nos docuit condonare & remittere injurias; docuit tantum persecutiones sufferre; deslere & detestari docuit peccata, & amare exercereque virtutes: hæ etenim sunt regulæ, & conclusiones, hæ præcepta sunt & theoremata, quibus addiscitur evadere sanctos, quam scientiam professus est, & doctura venit Filii Dei Persona, *Scientiam Sanctorum*.

Spiritus Sancti Persona proprio suo nomine idem nobis probat & confirmat. Pater etiam est Spiritus &

tus Sanctus ? Quare igitur Persona tertia tantum vocatur Spiritus Sanctus ? ratio est, quia [juxta Theologorum assertum] Spiritui S. sanctificandi, & Sanctos faciendi competit officium. Omnia Dei opera, quæ vocantur, *ab extra*, id est, quæ à Deo exeuntia in creaturis terminantur, indivisè à tota SS. Trinitate procedunt, in quâ potentia & operatio non solum est æqualis, sed una prorsus & eadem. Verum propter certam proprietatem in natura seu origine earundem Personarum fundatam, alia huic, alia alii Personæ attribuuntur opera: & quia tertiæ Personæ singulariter attribuitur sanctificare, sanctosque facere; propterea sanctus appellatur.

Porro ut videatis, quantum in eadem Persona nomen Sancti significet, & attributum sanctificandi. Istud multum quod eo suppletur, magnumque illud vacuum, quod eo completur, notate. Nomen seu antonomasia Sancti, officiumque sanctificandi, & Sanctos faciendi, nunquid competere potuisset Patri, qui fons est originalis, & innascibilis Sanctitatis ? nonne illud competere etiam potuisset Filio, qui incarnatus eandem nobis promeruit sanctitatem ? omnino. Quare ergo nomen illud Spiritui Sancto est tribu-

tum ? Consideratione profundissimâ locutus est Rupertus : ad supplendam Personæ tertiæ sterilitatem. Divinitas in Patre & Filio fecunda est; in Spiritu Sancto non ita. In Patre est fecunda; quia generat Filium : in Filio est fecunda; quia cum Patre simul producit Spiritum Sanctum: In Spiritu Sancto est sterilis, quia aliam non producit Personam divinam. Quonam igitur medio hæc in tertia Persona sterilitas supplenda erat ? non alio, quam ut aliæ Personæ virtutem sanctificandi, & sanctos faciendi, nec non titulum, Sancti, ipsi cederent. Tertia Persona cum nec generare vel producere potest Personam, quæ sit Deus: Ergo faciat sanctos. Tertia Persona vocari non potest Pater, neque vocari Filius: Vocetur igitur Sanctus. Tantum, tam sublime, tam divinum est, esse Sanctum : tamque miris documentis, in seipsis hanc docuere veritatem, tres Personæ divinæ.

§. IV.

Post Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum sequitur Filia Patris, Mater Filii, & Sponsa Spiritus Sancti, Beatissima Virgo M A R I A; quæ omnibus

bus purior Creaturis, melius nobis explicabit, quantum bonum sit nos esse Sanctos. Cap. 24. Ecclesiastici, eadem nobis Virgo Sanctissima enarrat, quomodo Deus, qui ipsam ad inhabitandum elegerat, totum quod in Israël possederat illi largitus est, quod erat Principatus ejusdem Dei: *Tunc praecepit, & dixit mihi Creator omnium, & qui creavit me, requievit in Tabernaculo meo: & dixit mihi; in Israël hereditare.* Enim verò, quidnam sibi Virgo Maria, ex tota illa omnium seu naturalium, seu supernaturalium immensâ hujus Principatûs bonorum universitate electura videtur; solummodò Sanctum, aliudque nihil inde sibi sumpsit. Nihil non sanctum, quamvis aliàs pretiosum sibi eligere voluit; quia alia omnia nihil sunt: Ex Sancto assumpsit omnia; esse enim Sanctum, est omne & totum. Eandem auscultemus Virginem, verba ipsius eâ, quâ par est attentione considerantes. Primò, quantum ad locum, dicit se Civitatem elegisse sanctam, Domumque sanctam, ad serviendum in ea Deo in præsencia ejus, omni aliâ curâ, sollicitudineque dimissa: *In Habitatione sancta coram ipso ministravi; & in Civi-*

Eccles. 24. v. 12.

Eccles. 24. v. 14.

Eccles. 24. v. 15.

tate sancta similiter requievi. Porro, quantum ad personam, cum dotibus naturalibus, quas Deus inter nationis ejusdem mulieres celebriores distribuerat, omnes excelleret, omnes istas Beatissima Virgo Maria nihili fecit, omnibusque dimissis, & despectis, solam sibi assumpsit & elegit sanctitatem omnium Sanctorum: *In plenitudine Sanctorum detentio mea.* In plenitudine Sanctorum (inquit) commorata sum (quicquid enim non est sanctum, inflare quidem, sed implere non potest) hîc commorata sum, hîc substiti, neque transivi, nec quò hinc transirem, habui.

Ibidem

O si quis mihi in hoc Auditorio omnes coram exhiberet & sifteret Virgines mundi que Domcellas, sic illigatas & captas & occupatas, addictas & inescatas ejusdem mundi vanitatibus ut viderent & perspicerent, quo capi & occupari deberent, ad maximæ Dominæ, omniumque Sanctorum Reginæ imitationem! Quicquid foeminea ambitio & curiositas æstimat & laudat, Benedictissima Virgo in magno vidit Israëlítico theatro, cujus illam Deus fecit hæredem: *in Israël hereditare.* Vidit antiquam & illustrem sanguinis nobilitatem in Sara, supremam & regiam in Mi-

Michol; sed nec nobilitatis splendor illam est remoratus, neque fumos illi excitavit, aut spiritum immutavit. Vidit pulchritudinem servitiis honoratam & adamatam in Rachele, quæsitam & sublimatam in Abisag; Verum non detinuit illam pulchritudo, neque visu dignam, aut quæ oculos in se converteret judicavit. Fœcunditatem magnam & invisam vidit in Lia, majorem præsumptuosioremq; in Phenenna: sed naturalis eam non delectavit amor, ut esset mater; neque in pluribus viventibus perennare concupivit. Divitias apparatusq; domesticum vidit in Rebecca, regiosq; in Sunamitide thesauros; sed divitias earumq; fastum non ambivit, quia divitiis aliis cor suum infixum gerebat. Splendorem cultumq; vestium in Jezabele, nec non pretiosissima quæq; & splendidissima Orientis in monilibus, lapidibus & annulis Esther ornatum impensa; sed non oblectavit eam vana illa, & apparens corporei ornatus pompa, de ornando tantum spiritu sollicitam. Vidit illam sic dictam à mundo, insperatam nuptiarum Ruth fortunam, eamq; ampliorem adhuc in nuptiis Sephoræ; ast speciosus ille nuptiarum laqueus eam

non irretivit, quin potius horrorem incussit. Victorias triumphosq; vidit Debboræ, nec non famosæ Judith trophæa & spolia; verum non eam detinuit fama applausuum suorum strepitu, neque victorias triumphosq; affectavit. Denique vidit Abigaïl coronatam, & Bethzabee in æquali cum Salomone throno collocatam; verum non eam sublimitatum harum suspendit eminentia, animi quippe celsitudine Thronos, & Coronæ sphæram transcendebat.

Age, Domina & Virgo Maria, si omnia ista naturæ fortunæq; bona, si omnia ista vitæ hujus magnifica & prospera, quæ tanti faciunt, sibiq; invicem invident homines, nec simul, nec seorsim tuos exsatiârunt oculos: si ea omnia per transfennam calcando præteristi, nihilq; dignum tibi visum cui vel momento temporis, vel passus spatio immorareris; quidnam, amabo, videristi, usque adeò tibi placitum, quid tantum, tamq; gratum tibi visum, ut desiderii tui gressus illi infingeres, ne tuus inde avelleretur affectus? Vidi humilitatem, inquit Virgo Maria; vidi sui, mundiq; contemptum; vidi solitudinem & recollectionem; vidi si-

lentium, vidi modestiam, vidi temperantiam, vidi patientiam, vidi fortitudinem, vidi passionum mortificationem, propriæque voluntatis abdicationem, vidi amorem Dei & proximi; vidi denique omnem Sanctitatem, Virtutes, gratiam, quibus pleni fuere Sancti; & in hac tantum sanctitatis plenitudine, gressum fixi, pedem posui, in hac stiti, in hac me detinui, huic immota immoror: *Et in plenitudine Sanctorum detentio mea.* Hæc de se Mater Dei adstruit: Proinde quia sic illa iudicavit, & hæc elegit, Mater facta est Dei; non tantum quia sanctam esse, omnibus anteposuit rebus mundi; verum quia despexit & reliquit omnia, ut magis esset Sancta.

§. V.

Angeli tertiam Sanctorum, quos hodie celebrat Ecclesia, constituentes Classem, sicuti suis nobis persuadent inspirationibus; ita suo nos docent exemplo, quanta res sit, esse sanctos. Angelorum in cælo exercitium est, laudare Deum. Nos illum laudare nescimus, quia illum non videmus; semper illum videntes, illum solummodo laudant, ut debent. Quas-

nam verò laudes, elogiumque Deo decantant? Isaias Propheta ad auscultandum ea aliquando admisus, dixit: *Seraphim stabant, & clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Id est, Seraphim in duos divisi choros, alternatim altis cantabant vocibus; Sanctus, Sanctus, Sanctus. Sic intonabant, & incessanter repetebant: prout similiter octingentis ab inde elapsis annis in sua Apocalypsi cantantes eos audivit Sanctus Joannes: *Et requiem non habebant dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Isai. 6. v. 2. & Apoc. 4. v. 8. Quod nisi tam clarè in utroque exprimeretur testamento, quis tale quid cogitaret, vel opinaretur? Nunquid Deus Ens est immensum? nunquid magnificentia Dei est infinita? nunquid Angeli videntes, & intuitivè cognoscentes, tantâ intelligentiâ & sapientiâ sunt præditi? quare igitur nec voces, nec cogitationes, nec conceptus variant? Quare per alias Dei non discurrunt perfectiones? quare alia non extollunt & decantant attributa? Eandem ob causam. Quia Deum vident, quia illum cognoscunt, & quia intelligentiâ decorantur. Qui laudat quempiam, & delinit, quicquid potest in gratiam, quodq; auribus gratissimum arbi-

arbitratur dicit : Porro nihil de Deo magis ipsi magnificum , & gloriosum dici potest , quoque magis delectatur , quàm audire , se Sanctum prædicari. Proinde Primus angelorum Chorus intonat , Sanctus , & secundus respondet , Sanctus : Primus repetit. Sanctus , & secundus reassumit , Sanctus : Illudque dicunt incessanter repetentes semel & milies , in omnem illud continuaturi æternitatem ; Postquam enim Deus Sanctus , Sanctus , magisque Sanctus est decantatus , cœlestes Seraphini , utpotè Angeli intellectûs perspicacissimi , scientiæque profundissimæ nihil ultra dicere noverunt : nec quicquam dicendum superfuit. Deus est æternus , immensus , est infinitus , est omnipotens ; omnia verò ista sunt magnifica , quia sanctitati sunt unita. Si Deus per impossibile non esset sanctus , omnia ejus attributa maximâ sui perfectione carerent. Hinc perfectio in Deo est , esse æternum ; quia æternum est sanctus : Hinc in Deo perfectio est , esse immensum , quia immensè Sanctus est : Idcirco in Deo perfectio est , esse infinitum ; quia infinitè sanctus est : Exinde in Deo perfectio est , esse omnipotentem ; quia omnipotenter San-

ctus est. Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Illud Deo Angeli venerabundi decantant. De se verò quid dicunt , aut dicere possunt ? Non aliud queunt aut dicere tenentur , quotquòt stabiles in Cœlo perseverarunt , quod omne suum bonum , totamque suam felicitatem non nisi in sanctitate sua , seu quod sancti sint , constituere possint. Magnum illud , ut scimus , in Cœlo factum est prælium : Lucifer cum adhærentibus sibi apostaticis spiritibus bellum intulit Deo : Sanct. Michaël cum sequacibus suis bonis , Domini sui partibus adhæsit ; hi Victoriam , illis prostratis , reportarunt ; quâ obtentâ , quid sibi acquisierunt ; & Rebelles perditâ victoriâ & pugnâ quid perdiderunt ? nihil aliud , quàm esse sanctos. Victores lucrati sunt esse sanctos ; quia in gratia fuère confirmati : Victi desierunt esse sancti ; quia gratiâ eâdem fuerunt spoliati , in meris naturalibus ut ante remanserunt.

Hinc nunc celebris quidam in Ezechiele locus cap. 28. patecet , ubi Luciferum Cherubim vocat : *Tu Cherub extentus, & protegens, & Ezech. posui te in monte Sancto Dei; in me- 28. v. dio lapidum ignitorum ambulasti: 14. & Perfectus in visis tuis à die conditio- 15. nis tuæ, donec inventa est iniquitas*

in te. q.d. O Cherub, Tu Hierarchiæ supremæ eras Angelus, qui- que omnes alios sub tuis habebas alis : Tu Cherub extentus, & protegens : Ego te sanctum creavi, & in gratia, teque posui in cœlo : posuisti in monte sancto Dei : Inter Seraphinos eras, ubi tanquam eminentissimus liberrimè ambulasti : In medio lapidum ignitorum ambulasti : & à die creationis tuæ perfectus fuisti, usque dum deprehensum in te fuit peccatum & malitia, quam adinvenisti : Perfectus in viis tuis donec inventa est iniquitas in te. In summa : Lucifer, sacro attestante textu, & concordia omnium Sanctorum Patrum declaratione, per naturam ex Seraphinis, omniumque illorum supremus erat. Si igitur erat Seraphim, quonam pacto illum Prophetam vice Dei non Seraphim, sed Cherubim appellat : Tu Cherub ? Quia Seraphim significat amorem & amantem ; Cherubim scientiam & sapientem ; & quamvis Lucifer rebellando, & peccando amorem gratiamque Dei perdit, nec non alia supernaturalia dona ; non tamen sapientiam scientiamque aliasve intellectus & naturæ perdidit doctes, in quibus fuerat creatus. Non minus Angelus mansit scientiâ, quàm erat antea ; non minus An-

gelus potentiâ, non minus Angelus capacitate sphaeræ, non minus Angelus formâ decoreque naturali, reliquisque omnibus ut antè ; gratiâ tantum & sanctitate, in qua suâ se culpâ & malitiâ conservare contempsit, spoliatus.

Itâ ut potissima tunc & nunc, inter Michaëlem & Luciferum differentia fuerit & sit, quod Michaël cognominetur sanctus, Lucifer verò minimè. Ast dicetis Luciferum etiam gloriâ visioneque Dei fuisse privatum. Respondeo, quod non ; quia eâ nondum fruebatur, si enim jam Deum vidisset, nec illum offendere, neque gratiam & sanctitatem perdere quivisset. Quoniam verò Deus illum gratiâ & sanctitate spoliavit, quare non similiter reliquis omnibus eum nudavit ? Subdito seu vasallo contra Regem suum rebellionem moliente, cuncta ipsius bona Fiscus addicuntur, Luciferi igitur rebellantis, rebellionemque contra Deum cientis, cur gratia tantum & sanctitas condicatur, omnibus aliis ipsi relictis ? Quia gratia sola & sanctitas sunt bona ; quicquid aliud reprobis Angeli possident, potius malum est, quàm bonum. Scientia sine sanctitate, est ignorantia : Pulchritudo sine sanctitate, est deformitas : potentia sine sanctitate, est infirmitas :
Ma-

Majestas sine sanctitate, est miseria: Proinde Angeli reprobi creaturarum omnium sunt miserrimi: quemadmodum Angeli boni, omnium existunt felicissimi & beatissimi. Hi tales, quia sunt Sancti; illi tales, quia sanctitate carent.

§. VI.

AD homines transeundo, interrogate omnes quotquot in Cælo agunt, quid rei sit esse sanctos? Quæstioni huic non scripturis, neque verbis, sed operibus respondebo. Res æstiman- tur ex eo quod valent, & quo constant. Quæcunque fecerunt aut passi sunt Sancti, eò respexerunt, ut essent Sancti. Fides tam longanimis & constans Patriarcharum; spes & patientia Prophetarum; zelus & prædicatio Apostolorum; tormenta mortesque Martyrum; Pœnitentiæ & asperitates Confessorum; continentia & puritas Virginum: Omnia erant sancta, eoque tendentia ut essent Sancti. Verùm hæc non est materia, tam succinctâ generalitate transeunda, tenebrisque involvenda. Singulas Sanctorum scrutando Hierarchias videamus, quantum laborârint, ut istud sibi nomen compararent.

Duos primos contemplemini Patriarchas, & Isaacum ligno im-

positum, nudatoque collo acerbum lethalemque ictum videbitis expectantem; Abrahamum verò alterâ manu ad demetendum suo unico filio caput, gladium, altera verò, ad eundem in holocaustum concremandum, suisque cineribus insepeliendum, ignem ferentem cernetis. Nunquid magis ardua dari poterat resolutio, magisque heroicus resignationis actus, tam in subjectione filii erga Patrem, quàm in obedientia Patris erga Deum? Ipse Deus majorem dari posse negavit. Verùm si hîc videritis in ipso flagranti brachium Abrahami retinentem Angelum: in Jephthe convertite oculos, similiter ense armatum, videbitisque non impeditum sed executioni datum horribile sacrificium, magnanimo Patre propriis suis manibus innocentis filix, similiter unicæ, nullo alio superstite hærede, sanguinem profundente. Et quo motivo homines istos actos & impulsos putatis, ut tam atroces & horribiles actus, ad quos amor exhorrescit, quosque natura intueri nequit, exequi non formidarent? Abraham, ut jussui divino pareret; Jephthe, ut votum imple- ret: Uterque ut Sanctus esset. Abraham optimo nîlus fundamento in dubium vocare potuisset;

feret ; utrum inusitatum adeò & inauditum , divinisque contraveniens promissionibus mandatum illusio foret : Jephthe graviore adhuc ratione dubitare poterat , utrum votum casu illo obligaret , cum nectalis ipsi fuisset intentio , nec simile quid venisset in mentem . Nihilominus ambo rigidiorum & securiorum secuti sunt opinionem , ne scrupulis exponerent salutem , & dubiam suam redderent sanctitatem .

Patriarchas sequuntur Prophetæ , & hos Apostoli . Et si inter Prophetas cum stupore videtis Isaiam dissectum , Daniele in lacu Leonum , Jonam à Balena deglutitum : in Apostolis numero paucioribus , Petrum videbitis crucifixum , Paulum decollatum , Andream decussatim crucifixum , Philippum lapidatum , Bartholomæum excoriatum , Matthæum & Thomam lancis transfixos , Simonem & Thaddæum frustatim discerptos , omnes denique vitam sanguineque fusis prædicatæ à se Fidei testimonium perhibentes ; non tantum ut ipsi in se sancti essent ; verum ut & alios sanctificarent .

Et quid dicam de te , ô fortissimum & lucidissimum Martyrum agmen , tam numero , quam exquisitissimorum martyriorum ge-

nere infinitum ? Romanum ingressus amphitheatrum feris vos obiectos , vel Neronibus , Deciis , Diocletianis , Trajanis , ipsis bestiis ferocioribus obiectos vos contueor . Multos vestrum reveriti sunt Leones , Ursi , Tygrides ; nullius verò vitæ pepercit plus quam ferina Tyrannorum magis magisque semper furibundorum impietas . S. Stephani lapides , Sebastiani sagittæ , Laurentii , Vincentique craticulæ jam vulgaria nimis & mitia videbantur tormenta . Quas torquendi machinas & modos non adinvenit & excogitavit sæva rabies , ubi se victam fuit conspicata , ad probandam expugnandamque fortitudinem vestram ? Martyrum quosdam ex capillis , aut uno , aut utroque pede ; alios ex digitis manibusve suspensos , sicque in aëre pendulos nudos , virgis seu nerviceis flagellis , nodosis plumbatis , seu catenis tali vi , temporisque spatio , immites & robusti diverberabant carnifices , ut cum primò flagellarent corpora , ipsa postmodum excruciantur vulnera , vel unum tantum vulnus , usque dum nihil flagellandum superesset . Aliis in equuleo tortis , vel in catasta extensis , pectinibus seu forcipibus ferreis , quas Scorpiones vocabant , membra dilaniabant : Aliis molaribus superim-

impositis sanguine omni tanquam in torculari expresso, sic ossa comminuebant, usque dum nuda tantum massa confusa, ne vestigio quidem prioris formæ relicto, apparerent. Alios ex integro pice, resinâ, & sulphure oblitos & obductos, subjecto igne concremabant, stantes velut ardentes faces in Idolorum festis, liquefacto propinato plumbo ad supplicium illos roborantes. Alios sævissimo hyemali frigore congelatis immersere stagnis, thermis calidis oculis oppositis, ad ea transeundi copiâ factâ; ut remedium enervaret, quos tormenta non vincebant. Alios in lebetibus vasivæ æneis excoquebant: alios damnatos ad mortem, sacco cum serpentibus & canibus infutos, in mare præcipitabant; ut in angusto illo, horribili sædoque carcere venenosis primò & lethiferis morbi concisiq̃ue morentur dentibus, quàm suffocarentur undis. Aliis adhuc viventibus pectore aperto palpitantibus cor evellebant visceribus; aliis manibus perdidibsq̃ue ad quatuor grossiores arborum incurvatarum ramos alligatis, laxatis simul ramis violentissimè in quatuor discerpentur partes. Alios ignitis imposuerunt sellis; alios nudipedes inambulare jusserunt ardentibus

prunis: alios in olei ferventis cacabos; alios in boves æneos accensos; alios in flammantes immisere fornaces. Et quidem hæc omnia tolerabant & sufferebant generosi illi milites Christi, non patienter tantum, & constantiâ invincibili, sed gaudenter etiam, & cum júbilo. Quare? tantum ut essent, & certius essent Sancti, prout exclamat Ecclesia: *Omnes Sancti, quanta sunt passi tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrij.*

§. VII.

DOctores sancti, laureatum similiter agmen, nihil minus egerunt, aut laborârunt ut evaderent sancti. Lux mundi, & sal fuerunt terræ; & quemadmodum fax consumitur ut illuminet, & sal resolvitur ut conservet; sic illi illuminandis mundi tenebris & cæcitatibus, conservandæque in puritate suâ Fidei, ac Religionis Christianæ reverà non tantum vitam insumpserunt, verum & animam colliquefcere & quasi distillare fecerunt. Omnes isti libri tam numerosi, tamque admirandi Sancti Basilii, Sancti Chrysostomi, Sancti Athanasij, Sancti Ambrosij, Sancti Hieronimi, S. Augustini, & binorum SS.

Gregoriorum, quatuor Ecclesiæ Græcæ & Latinæ Doctorum, & illorum duorum, qui postmodum sacro huic numero sunt adjuncti, scilicet S. Thomæ, & S. Bonaventuræ: Libri similiter doctissimi SS. Episcoporum Hilarii, Cypriani, Fulgentii, Epiphani, Isidori, & utriusque Cyrilli; nec non illi antiquissimorum PP. Clementis Romani, Dionysii Areopagitæ, Irenæi, Justinii, Gregorii Thaumaturgi, Clementis Alexandrini, Lactantii infinitorumque aliorum, quorum omnia scripta divinâ coelestique doctrinâ referta, quid sunt aliud sine exaggeratione & hyperboli loquendo, quàm eorundem Sanctorum animæ, & quintæ intellectuum suorum essentia, per laborem exsudatæ.

Ibi convictæ & confutatæ videntur omnes Philosophorum antiquorum Phytagoricorum, Platoniorum, Cynicorum, Peripateticorum, Epicuræorum, Stoicorum Sectæ: Ibi profundissima Fidei mysteria expedita ad credendum, & contraria argumenta in nihilum redacta: Ibi Traditionum Apostolicarum continuæ successiones, Conciliorum Generalium & particularium diffinitiones stabilitæ & confirmatæ: Ibi difficiliores & ob-

scuriores Scripturæ Sacræ loci elucidati; & utrumque Testamentum sibi invicem conciliatum: Ibi sublimissimæ Quæstiones Theologicæ, subtilissimè excussæ & resolutæ; Controversiæ examinatæ & decisæ: & certum, velut tale, falsumque, velut tale, & probabile, quàm probabile fuit declaratum: Ibi Hæreses antiquæ & modernæ prostratæ, Hæreticorum cavillationes annihilatæ; Textusque sacri ab ipsis corrupti & adulterati, originali suæ puritati, & sensui genuino restituti. Arrij, Apollinares, Macedonij, Nestorij, Donati, Pelagij, Manichæi, Eutichij, Elvidij, Joviniani, Vigilantij, Lutheri & Calvinii, qui eosdem nostris resuscitârunt temporibus, iterum convicti & sepulti: Ibi denique vitia exagitata & eliminata, abusus emendati & aboliti, virtutes genuinæ & solidæ deprædicatæ; apparentes & fucatæ confusæ; totaque perfectio Evangelica, in praxin digesta, & legitimè disposita.

Porro ad hæc omnia (quæ multinec intelligunt, nec capiunt) quanta, quæso, & quàm vasta scientiarum omnium, tam divinarum, quàm humanarum notitia requirebatur? quæ historiarum omnium sacrarum & profanarum

narum memoria? quale omnium Chronologiæ temporum scrutinium? qualis terrarum omnium & Nationum, Legum earundem & consuetudinum, cæremoniarum rituumque notitia? quàm exacta linguarum omnium cognitio, Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ, quibus Originalia sacrorum Textuum sunt conscripta, vel in quas sunt translata? proinde quod studium, ingeniique applicatio continua, laborque similiter requirebatur, ad immensam istam eruditionem comparandam viribus ingeniinaturalis, adjuti gratiâ, continuisque precibus ad cælum elevati, unde vera lux venit? Hæ erant mineræ, in quibus illi solertissimi utilissimè laborabant & sudabant Operarii; hæ inæstimabiles, in thesauris Ecclesiæ repositæ & congestæ divitiæ; hæ validissima arma, scutaque impenetrabilia, quibus Turrim præmuniebant Davidicam, contra futuras occasiones & pugnas, quas hodie experitur: istis (quæ rationabiliter vocantur opera) omnes impendebant & applicabant vires spiritus, animæ potentias, corporis sensus: tam de nocte somnum, quàm de die quietem illis negantes; in tantum ut nec comestorum quidem saporem

perciperent; prout Divo Thomæ in mensa Sancti Ludovici Regis Franciæ accidit. Verùm quia eâ pollebant doctrinâ & sapientiâ, melius penetrabant omnibus, quanta res esset Sanctos esse: ideoque tales satagebant esse in hac vita, & ut reliqui Sancti fierent eâdem doctrinâ intendebant.

Aliâ longè diversâ viâ sanctitatem sibi acquisiere Anachoretæ, familiaritatem scilicet hominumque vitando consortia, vitamque peragendo in desertis: Verùm nec ibi defuere certamina, quia semetipsos secum deferrebant; sed nec victoriæ, Deo duce. Isti cœlestes erant plantæ, quibus Palestinæ, Thebæidis, Ægypti solitudines erant confitæ; & hîc vivebant velut Angeli, quia fugere noverunt homines, Pauli, Antonij, Hilario-nes, Arsenij, Onuphrij, Pachomij & Macarij. Multi pluribus annis, & quidam totâ se vitâ non videbant: mirum erat canos illos nunquam ferro aut novacula tactos, tanquam Legis Gratia Nazaræos ad nonaginta, centum & viginti quinque annos, suam videre producere vitam jejuniis & abstinentiâ, quam sic debilitant & abbreviant deliciæ. Antra incolebant & specus, è qui-

bus quandoque prodeuntes, cadaveribus potius, quàm hominibus vivis similes apparebant. De manibus Sancti Petri de Alcantara scribit Sancta Theresia, visas fuisse quasi de radicibus factas: Idem de horum veterum Sanctorum, aridorum, & pallidorum simulacris asserere licet apparuisse quasi facta & contexta de earundem radicibus herbarum, quibus vescebantur.

Verùm quia in carne pœnitentiis attrita & emacerata generosissimi & robustissimi enascuntur spiritus, infernales illi tantam invidentes sanctitatem, fortiter sese contra illos armabant; & deserta convertentes in campum, horrenda illis prœlia inferebant. Quandoque Dæmones inaspides, basiliscos, dracones, aliaque horribilia transformati monstra tanquam deglutituri illos invadebant; uti contingit Sancto Antonio: aliàs terræ motibus, tonitruis & fulguribus, quibus ipsa antra dirumpi, montesque irruturi videbantur, exterrebant: & quandoque vel maximè sereno aëre, easdem hominum quos fugerant, species & figuras oculis objiciebant, quorum gestibus & habitu magis excitaretur amor, quàm in-

cuteretur timor: & hæ species violentissimæ omnium erant impugnationes. Quid verò constantissimi illi Castitatis agebant Athletæ, non sufficiente continuo ciliciorum usu pro armatura? gelidis utebantur lacis, ut S. Franciscus; aut spicis pugnabant & urticis, ut Sanctus Benedictus; vel igne, digitos suos ustulando, vel manibus ipsum imponendo sicut Sanctus Didacus: & hoc pacto ipsius inferni memoriâ, qui bellum intentabat, illum devincebant, triumphum reportantes. Sic pugnabant, sic vincebant; quia gratia Dei illos comitabatur, efficacissimèque illis assistebat; quia illi vicissim orando contemplandoque sine intercapedine Deo assisteabant.

De quibusdam scribitur, quod de nocte, novo & admirabili solari dimensi fuerint Orationis horas, incipientes orare occumbente, & cessantes sole oriente. Amplius quiddam Simeon Stylita, aëreus, & non terrestris Anachoreta jure vocandus, agebat; in columna triginta quinque cubitorum altitudinis vitam agebat, in qua octoginta annis perseveravit Soli, frigori aliisque cœli injuriis & tempestatibus expositus; semel tantum hebdomatim

cibo sumpto, diu noctuque orationibus intentus nullo quasi somno capto. Orabat jam genibus flexis, & prostratus, jam brachiis extensis, hocque corporis situ, continuò reverens Deum tam profundè inclinabatur, ut caput ad genua usque demitteret. Theodoretus inclinationum istarum numerum scire cupiens, numeratis jam mille, ducentis, quadraginta quatuor, numerando fatigatus, non fuit progressus. O stupor, ô prodigium, ô exemplum vel maximè singulare, quid luti nostri possit infirmitas, gratiâ divinâ corroborata! hujuscemodi vitæ genus admirabile magis, quàm imitabile fuit. Sed quod mirandum magis, est, quod imitatores illius non defuerint. Stylita, significat idem, quod habitator columnæ, & similiter fuit alius Stylita Simeon, & alius Stylita Daniel, ac alii. Tantum valet in iis, qui hoc æstimare norunt, esse Sanctum.

§. VIII.

Coronidis seu omnium Sanctorum coronæ vice Ecclesia delicatissimum Virginum chorum ultimo collocat loco, qua-

rum voces, quamvis tenerri-
mæ, non tamen minùs validæ
nobis persuadebunt, sicut illæ
sibi persuasere hanc ipsam veri-
tatem. Pœnitet me tam tardè
ad hanc devenire Hierarchiam,
cui nonnihil mihi est immoran-
dum: verùm quia materia con-
gruit Conventui, saltem place-
bit intus agentibus: & patien-
tiæ exercendæ occasionem præ-
bebit forensibus.

Quæ non extrema operatæ
sunt Virginis, ut sanctæ existe-
rent? Quæ non viriliter subiêre?
Quas non in semetipsis exercu-
ere austeritates? Quæ ornamen-
ta, quas delicias, & quæ oble-
ctamenta vitæ, quas opes, ma-
gnificentias, & pompas, mundi-
que fortunas non despexerunt?
Quibus astibus & dolis, quibus
attentatis seque prætendentium
machinis non fuerunt oblectatæ?
Quibus hominum, quantum-
cunque sublimium nuptiis non
renunciârunt, ad conservan-
dam tantùm defendendamque
virginalem puritatem, fidemque
Christo, cui se desponsaverant,
inviolatam servandam? S. Edita
Edgari Regis Angliæ filia, mor-
tuo Patre, & unico sibi fratre
Regni remansit hæres; nihil non
egerunt Status Populusque in
Q3 pu-

publicis ad hoc indictis comitiis, ut ad matrimonium ineundum Editam inducerent: Verùm nec Domus Regiæ, in qua nata & educata fuerat amor; nec stirpis Coronæque successio, neque Patris Fratrisve memoria quæ in ipsa extinguebatur, ne vel latum unguem dimovere eam à proposito firmitate quiverunt, neque ab angulo aliquo Ordinis cujusdam sacri retinere, ubi vestita cilicio, amictu mortuali induit vitam, corpusque postea sepelivit, quod mansit incorruptum. Sancta Euphrosina illustrissima Alexandrina Domicella, nec Patrem, nec destinatum sibi ab eodem nobilissimum matrimonium subterfugere potens, habitu muliebri simul cum nomine mutato, & Smaragdi nomine assumpto, ignota in externa regione, habitu induta monachico, triginta & octo annis sic vivens, mortua in angustâ cellulâ, unde nunquam fuerat egressa, est sepulta. S. Petronilla Apostolorum principis S. Petri filia, ante apostolatum genita, perpetuam Christo virginitatem voverat, cum à nuptiis Flacci Patritii, à quo in sponsam prætendebatur, & vi armorum ad consentiendum adigenda erat, sese expedire non posset, trium tantum dierum inducias ad deliberandum, pro placito

petivit; quibus ferventissimis ab ipso Christo precibus petiit, ut vitam sibi adimeret: quod etiam in fine tertiæ diei feliciter est consecuta. Violentiâ majore à simili se discrimine eripuit S. Maxelendis illustrissima sanguine in territorio Flandriæ: illustrior adhuc ob causam quâ illum profudit. Contractæ & conclusæ nuptiæ cum Harduino Domino primario, opibus potentiâque insigni, cui hæc fors fortunata inter multos alios eandem prætendentes obtigerat, à parentibus maximâ pompâ sunt celebratæ; ad quas sancta Virgo violenter fuit deducta; sed tali animo manum ipsi negavit, in eoque tam constans & firma perstitit; ut despectus confususque sponsus, contemptum se cernens, amore in furiam converso, gladium arripuerit, & Sancta intrepide lethalem ictum exceperit.

Verùm quamvis in tot tantisque casibus admirandus sit animus, & constantia, quâ sanctæ illæ Virgines omnes promissam Christo puritatem defenderunt; consideratâ nihilominus naturali mulierum conditione, magis adhuc arduum admirandumque invenio actum illum Sanctæ Brigidæ Scotæ, & S. Wilgefortis, quam nonnulli erroneè quidem, propriè tamen Virgo fortis appellant. Am-

bæ hæ ad stuporem usque elegantis erant formæ; cùmq; propterea à multis Potentibus Dominis se deperiri, in matrimoniumque peti viderent, à divino suo petiëre sponso, ut hæc elegantioris formæ gratiâ se privaret, quæ tanti ab aliis æstimata, tot artibus ambiretur: quæ petitio Domino nostro Jesu Christo animæ tantum pulchritudinem respicienti in tantum placuit, ut derepentè adeò apparuerint deformes, ut cæteris omnibus easaversantibus, ipsæ solæ suâ forent sorte contentæ.

Quid de rigoribus, asperitatibus, piaque tyrannide dicam, quæ isti Angeli in carne, in eandem sæviebant, & longo Martyrio excarnificabant? Quis vitæ austeritatem, pœnitentiarumque rigorem & atrocitatem Sanctæ Claræ, quæ archetypi Christi crucifixi, ectypi S. Francisci Patris sui primum fuit exemplar, condignè poterit declarare? Austeritatem sanctæ Afellæ virginis Romanæ in ipsa Urbe; & quando Roma adhuc omnium deliciarum & mundi vanitatum maximum erat Theatrum, S. Hieronymus declaravit, inquit, quod ex civitate frequentissima fecerit eremum: Nuda humus lectuli, oratoriiq; vicem supplevit: Genua ipsi ex continuo

precationum usu cameli adinstar callo fuerint obducta; quod jejunio vixerit, & non nisi pane & aquâ illud violaverit, eâ tamen moderatione, ut nec pane famem, nec aquâ sedârit sitim: quod nunquam viderit hominem, nec ab homine fuerit visa, habensque sororem similiter virginem, eam amaverit quidem, sed viderit nunquam. S. Margarita Hungariæ Regum filia, quarto ætatis suæ anno monialis habitum assumpsit, & quinto vestivit se cilicio: de die ambulando, excrucians pedibus tribulos immittebat calceis; de nocte super asserè captura somnum, urfinis sese circumcingebat pelli- bus, introversis ad cutem pilorum cuspidibus. S. Genoveva Regiæ Parisiensis urbis Patrona, ad quam famosissimus ille Simon Stylita è Græcia, ubi in sua commorabatur columna, invisum misit in Galliam, ut ejus sese precibus commendaret? Sancta Macrina S. Basilii magni soror, tam sanguine, quàm vitæ austeritate: Sancta Ludgardis gloriosissimi Patriarchæ sancti Bernardi Germana, in spiritu filia, ardentissimi ipsius spiritus hæres, dignissimumque omnium eadem Professione, Regulis, & habitu utentium exemplar: omnes istæ, multæque aliæ Virgines sanctæ, quales, quàmque extra-

extraordinarios pœnitentiarum adinvenêre modos, ingeniosiores ad excarnificandas semetipsas quàm Tyranni ad excruciaudos Martyres?

Res est admiratione sanè digna, quod patientes pro fide & religione Christiana Martyres, Tyranni iisdem Christi non excruciarint tormentis: Id verò in S. Catharina Senensi, & S. Clara de monte Falcone, divini earundem sponsi amor est executus in Catharina, vulneribus manibus pedibusque & lateri impressis, spineaque capiti impositâ coronâ: in S. Clara, omnibus Passionis Christi instrumentis cordi ipsius insculptis. Ad pœnositissimas infirmitates provocabant, easque obtinebant, ut quò dolores pertingere nequibant artificiosi, illuc naturales illi penetrarent; ne delicatis & tenellis illis corpusculis, seu intus, seu exterius pars aliqua ossium singularis cujusdam cruciatûs expers superesset. Omnes & singulas, quarum humanum corpus capax est, simul, junctim, & totâ vitâ suâ Lidvvina sancta sustinuit, patientiâ vincendo Jobum: & injuriâ Diaboli astutiam. Alia quædam Christina nomine vitæ hujus pœnis non contenta, illas etiam purgatorii multis sustinuit annis: uti & S. Theresia illas passâ est inferni.

Ejusdem S. Theresiæ tritum hoc erat: *aut pati aut mori*: nolebat enim, nisi quid pateretur, vivere. Et S. Magdalena de Pazzis, utrum energiâ majore, nescio: *Pati, non mori*: in morte quippè finitur, in vita verò patiendi exercitium perseverat. Ast, edicite, quæso, mihi purissimæ Virgines (aut ego pro nescientibus hoc capere desidero) quare pœnarum tam fuistis avidæ? Nunquid vita vestra & culpâ & reprehensione vacabat? nunquid animæ vestræ Deo erant acceptissimæ, ut quid ergo tam hostiliter & tyrannicè corpora vestra tractatis? austeritates & inclementias hæc Theodori & Pelagii quondam peccatricibus relinquit. Maria Ægyptiaca illas exerceat, quæ septendecim annis vixit in luxuriis, irretita à Diabolo, virorumque laqueus existens: Vos verò, quæ gravia expianda non habetis peccata, & si quandoque gravatæ fuistis levioribus tam abundanter satisfecistis; quare sic vos mortificatis, quare vos affligitis, & tam enormibus pœnis atteritis? ut sciant quanta res sit esse Sanctas, magisque satagant esse Sanctæ.

§. IX.

Verum enim verò si media tam extrema adhibuere Virgines ad

nes ad conservandam puritatem tempore pacis, quid non agerent ad eandem propugnandam tempore belli. Gravissimum & atrocissimum bellum, quo fortissimarum harum Heroinarum constantiam impetere poterant hostes amorosi, earundem sic pulchritudine capti, erat horribilis illa & periculosa indifferentia, quâ illis unum ex duobus eligendum offerebant, scilicet aut matrimonium aut martyrium: aut nubere, aut mori; aut Virginalem statum, aut vitam prostituere. Inter hæc duo non dabatur medium, & utrumque ex circumstantiis comitantibus vestitum periculosius & terribilius erat: oblata quippe illis vita in matrimonio, monilibus, divitiis, deliciis, magnificentiis, coronis, immò ipso mundi Imperio exornabatur: mors verò interminata in martyrio, injuriis, flagris, carceribus, catenis, compedibus, gladiis, æquuleis, ferris, rotis, incendiis, aliisque id genus instrumentis & machinis, quibus ferrum ignisque tormentum inferre potest, armabatur. Conditionis fortunæque inferioris, quamvis nobiles illustresque relinquo personas; quod S. Cæcilia nuptiis Valeriani; S. Thecla Tamiridis; S. Agnes Romani Præsidis Filii; S. Felicula, S.

Flavia Domitilla cum aliis, ejusdem conditionis & fortunæ nuptiis frui potuissent. Silentio tantum prætereundum non videtur, quod Sanctæ Diphnæ cum matrimonio Regnum & corona offertur Hiberniæ; S. Ephigeniæ corona Æthiopiæ; S. Catharinæ, & S. Susannæ, totum Romanum Imperium, quod tum temporis imperabat omnibus: Illi cum nuptiis Imperatoris Maximini: huic cum nuptiis Imperatoris Maximiani; Verùm in invictis illis pectoribus, tantum omnibus jam memoratis præponderavit amor puritatis Virginalis, quam profitebantur jamque consecrarent Christo, ut ad illibatam illam conservandam, millenas potius coronas, & millena dedissent Imperia, de hoc tantum dolentes, quod non mille, sed unam tantum haberent vitam, quam illi propugnandæ immolare possent. S. Agnes non eos ætatis attingit annos, ut mulier dici posset; erat enim tredecim tantum annorum juvenicula, adeò verò virilis robustique animi, ut non solum Martyr mortem oppetierit, sed illam pœnâ justificârit. Ad moriendum deducta, S. Ambrosio teste, dixit, justè corpus suum condemnatum pergere ad mortem, quia alios, quàm sponsi sui Christi oculos

S. Amb. oblectaret: *Pereat corpus, quod amari potest oculis, quibus nolo.*

Porro, cum in hac versetur materia, duo mihi narrandi vobis sunt casus, qui in tota historia Ecclesiastica singulari mihi complacentia arriserunt; talisque generositatis & resolutionis existunt, ut non nisi ex instinctu divino suscipi, executionique dari possint. Neque malè quis me notare velit, quod exempla multiplicem; quando enim congruentius loquendum de Sanctis multis, quàm in die Sanctorum omnium? maxima crudelitas, quâ Tyranni sæviebant in Virgines, erat in publicis eas lupanaribus, cum infamibus mulieribus exponere, ut ibidem vi illatâ virginitatem, castitatemque perderent, quam propugnabant: non intelligentes, quod ista virtus, sicut & reliquæ, in anima & non in corpore consistat, & non per sensum, sed consensum amittatur. Ad similem ergo locum aliquem ductam Euphrasiam protervus quidam miles occasione usus fuit subsecutus. Virgo prudens olei secum phialam ferens militi dicebat: sub ea conditione, ut à tuo desistas intento, oleum tibi dabo, quo inunctus prælium ingressus, ab hostibus illæsus evades; & ut olei

hujus experiare virtutem, ecce pectus meum illo inungo, tu proinde gladio tuo fortitèr illi impacto experimentum illius cape. Fecit ita miles, illatoque vi maximâ ictu corpus exanime in terram concidit, Virginalisque puritas inviolata & integra pedibus substitit. Sancta Euphrasia erat Antiochena; quæ verò nunc sequitur, erat Aquileiensis, nomine Digna. Aquileiâ ab Attila Hunnorum Gentis barbaræ & ferocis Rege captâ, Domicella hæc per modum spoliij sorte obtigit alicui Duci, pretiosissimâ similiter, Christoque jam consecratâ Margaritâ ipsam spoliare tentanti. Inhabitabat turrim flumini Natiso proximam; porro Digna à suo provocata Duce non invitam se ad postulata ostendens, ut turrim tanquam locum secretiorem & remotiorem ab oculis conscenderet rogavit: Ascenderunt igitur paritèr, moxque ut ibi se vidit, Digna ad Barbarum conversa, se sequi jussit, inquires: si me frui velis, me sequere: & hoc dicens è turri se in fluvium præcipitavit, ubi cum vita simul suam suffocando injuriam, moriendo suam salvavit castitatem. O Digna verè digna æternâ memoriâ, & ut tuæ generositati

Ioann.
s. v.6.

sitati, Euphrasîæque animo in virtutis Templo duæ erigantur statux ! ambæ purificatam magis virginalem puritatem eripuitis discrimini, una per aquam, altera per sanguinem : ambæ promeritæ, ut à vobis de divino vestro dicatur sponso. *Hic est Iesus, qui venit per aquam & sanguinem; non in aqua solum, sed in aqua & sanguine.*

Verùm ad sanctas redeundo Virgines, quæ mortem potius quàm matrimonium suscepunt, ad Virginalem tantùm conservandum statum; adhuc supersunt aliæ præclariorum facinorum patratrices : Virginalem enim statum, simul cum matrimonio conservârunt. Istud fuit rubum in medio flammarum conservare incombustum & virentem; & non unius paucorumvè dierum; sed continuum durante vitâ martyrium. Sancta Pulcheria Arcadij Imperatoris Filia, mortuoque germano Fratresuo Theodosio, Imperii hæres, cum Marciano matrimonium hac conditione & lege iniit, ut factum perpetuæ Virginitatis votum illibatum conservaret; & hoc pacto conservavit : Thronus erat communis, sed Thorus divisus. Admirabilius adhuc quiddam celeberrima

illa bina Paria, alterum ex Germania, alterum ex Anglia fuerunt operata; Imperatrix scilicet, Sancta Cunegundis, & Imperator Sanctus Henricus; Regina Sancta Edita, & Rex Sanctus Eduardus : Utrique isti Principes matrimonio sibi mutuò fuere illigati; neque alter tantùm eorum, verùm utrique recprocè Virgines. Ne verò excellentia hæc solum videatur adhærere coronis, & in animis tantùm inveniri regiis; Eâdem in virtute emicuisse SS. Basilissa & Julianus Conjuges, fortunâ privati, quamvis sanguine nobiles. Sed si status matrimonii tam est sanctus, ut cum ante non nisi purus foret contractus humanus, Christus eum fecerit unum ex Ecclesiæ suæ Sacramentis; Et quâ talem ex gratiæ fontibus: si usus ipsius & naturale commercium licitum est & justum, quare Sancti isti ejusdem commercii commoditatibus, prolium oblectamentis, familiæque dilatazione, quam ipse Deus suam vocat benedictionem, abstinerunt? à propriæ domus successionem, pro qua omnis labor subitur cum gaudio, & quicquid acquiritur vacat dolore; quia non transibit ad alios? denique quare omisâ mortalitatis consideratio-

ne, mori voluerunt non tantum sibi & in se, sed secum finire? resolutionem hanc, uti reliquas omnes jam relatas solus miretur, qui nescit quantum sit, esse sanctum; quantumque excellentiæ hujus desiderium valeat in garris. Quicquid natura appetit, quicquid sensus amant, quicquid affectus desiderant, quicquid propius delectabiliusque cor afficit, quicquid memoriam magis honorat, posteritatemque conservat, Sancti isti contempserunt & dimiserunt: & è contrariò quicquid naturalibus istis appetitibus repugnat, quicquid eodem humanos affligit & cruciat affectus, subiêrunt, superârunt, amplexi sunt voluntariè, & sine obligatione; cum gaudio & sine repugnantia; cum amore & sine difficultate. Quare? quia appetebant esse & futuri erant sancti: Et propterea hodie sunt tales, & illos velut Beatos celebramus: *Beati*.

§. X.

EX toto hoc prolixoque discursu, quotquot me audistis, duas s. intulisse Conclusiones video: Unam assumpto à me proposito conformem valde; alteram verò non minus contrariam.

Prima conclusio est, quod reverà omnique procul dubio res magna sit, esse sanctos. Si enim inter omnia infinitæ perfectionis suæ attributa, Deus majus reputat & præfert attributum Sancti: & si omnes Sanctissimæ Trinitatis Personæ, & singulæ seorsim tam sublimia æstimationis hujus dederunt exempla & documenta: Si Beatissimæ Virgini Dei Genitrici per antonomasiam prudentissimæ, inter omnes terrestres, cœlestesque felicitates & beatitudines, nil rapuit oculos, cor abstulit gressusque stitit & detinuit, nisi Sanctorum omnium sanctitas, in qua etiam Filius ipsius Deus eam super omnes extulit: si Angeli & Seraphini, throno divino à latere assistentes, tantum prædicant, nec alia Majestati Domini sui laudum præconia decantant, quam esse Sanctum, Sanctum, Sanctum; & si excellentia, quâ idem Dominus Angelos bonos & obedientes confirmavit, quaque privavit rebelles, fuit, esse sanctos: & si omnium Hierarchiarum sancti, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, tantum laborârunt, tanta passi sunt, & adeò extrema attentârunt, ut eò tandem pervenirent, uti pervenerunt, ut essent

essent sancti; nullus dubio locus relinquitur, quin magnum quid sit, esse sanctum; & non magnum tantum: sed omnium maximum. Hæc prima est conclusio, quæ ad unguem cum prima assumpti mei parte concordat.

Conclusio secunda, secundæ itidem assumpti mei parti planè contraria, est, quod probaturum me vobis promiserim, quàm facilè omnes possimus esse sancti; & quantamcunque hucusque discurrendo per vitas actionesque Sanctorum, per pugnas eorum & victorias demonstravi, omnia sunt difficilia ad eò naturæque repugnantia, ut nos impotentes potius convincere videantur, omnemque nobis spem non tantum perveniendi, verum etiam eò annitendi præscindant; ut simus sancti. Eja nolite despondere animum, qui hoc infertis; animæ quiores potius estote, & consolamini multum: promissa quippe vobis tales evadendi facilitas, expeditior est, quàm ego proposui, & vos vobis imaginari potestis. Quicquid egerunt Sancti, ut essent sancti, optimè fuit impensum, & adhuc modicum; quia longè majoris momenti, majoris pretii & excellentiæ est, esse sanctos: ut quis

verò talis evadat, non tantum, sed longè minus est necessarium. Non est necessarium perpetuam servare Virginum continentiam; ad matrimonium liberè transire licet, in quo sancti fuere Adam & Eva, Zacharias & Elisabeth, Joachim & Anna. Neesse non est anachoreticam, & in desertis solitariam agere vitam; in vestris enim ædibus sancti esse potestis, sicut Joseph, Samuel, David mortui in suis. Opus non est esse doctorem, vel palpebras ustulare super libros; sufficit enim scire Fidei mysteria, & præcepta, sicut S. Paulus cognomento Simplex S. Juniperus, S. Hermannus, & illi de quibus S. Augustinus: Exurgunt indocti, & literatis & doctis præripiunt regnum Dei. Nec opus est esse Martyrem; nam non solum sine martyrio, verum etiam illud subterfugiendo, & vos subducendo & abscondendo potestis esse sancti, sicut fuit S. Athanasius, S. Felix, S. Sylvester, & alii. Multò minus requiritur esse Apostolum, Patriarcham, Prophetam; ista quippe Officia, & dignitates cum tempore transierunt; potestisque esse sancti sicut illi, quotquot ipsos fuere subsecuti.

Quid igitur, ut quis sanctus sit, requiritur? unum tantum & qui-

dem expeditum valdè, & in cuiusque arbitrio & potestate situm; Bona scilicet conscientia, & cordis munditia; prout nostrum innuit thema: *Beati mundo corde*. Ecce quo pacto Deus nobis voluerit expedire cœlum, & ut possemus esse sancti. Ità ut Deus Beatitudinem sanctitatemque constituerit in aliquo, quod nullus non habet, & liberum magis & suum, sic Cor. Quemadmodum Cor fons est vitæ, sic etiam sanctitatis: & quemadmodum Cor solùm aliis licet membris & sensibus deficientibus ad vivendum sufficit, pari & maiore ratione cordis munditia sufficit, ut quis sanctus existat, omnibus reliquis desideratis. Si sanctitas dependeret ab oculis, sanctus non esset Tobias cæcus; si dependeret à pedibus, sanctus non esset Jacob claudus; si à quocunque alio corporis dependeret membro, sanctus non foret Jobus in omnibus malè affectus, sanâ tantùm linguâ; qui etsi linguâ quoque non fuisset sanus, mansisset tamen sanctus; quia sancta Christina abscissâ sibi linguâ, Deum laudabat corde; & corde sine lingua tales edebat voces, ut non tantùm Angeli eas audirent in cœlo: verùm etiam circumstantes in terra. Proinde ut homo sit sanctus, nihil extrâ

hominem, sed nec totus quidem homo requiritur: unica tantùm pars illi sufficit, & illa prima vivens, & ultima moriens, ut tota illi deesse non possit in vita, pars illa Cor. Purum vobis mundumque sit Cor, reliquisque omnibus sibi deficientibus, sive suppetentibus, neque defectus impedimentum, neque abundantia obicem vobis ponent, quò minus sancti sitis. Salomon sibi à Deo nec divitias, nec paupertatem petebat, victui tantùm necessaria postulabat, veritus, ne in alterutro extremorum horum constitutus sanctus esse non posset: Ego verò certos vos facio, quod sive divites, sive pauperes, etiam pauperimi, omni modo sancti esse possitis. Si fueritis divites, Eleemosynas dare valentes, date eas, & eritis sancti, sicut S. Joannes Eleemosynarius: si fueritis pauperes, & mendicare compulsi; petite, & eritis sancti, sicut Alexius: & si adeò fueritis derelicti, ut nec sit qui vobis eleemosynam largiatur, habete patientiam; & eritis sancti, sicut sanctus fuit Lazarus.

Tertullianus Reges & Imperatores, non solùm non sanctos, sed nec Christianos quidem esse posse sensit; verùm in hoc, uti & in aliis erravit Tertullianus; siquidem scripsit, quando in Christianitate

*Prov.
30. v. 8.*

non aliæ, quàm illæ Martyrii dabantur coronæ. Rex fuit Galliæ S. Ludovicus; Rex Angliæ S. Eduardus; Rex Scotiæ S. Guilielmus; Rex Sueciæ, Sanctus Ericus; Rex Daniæ S. Canutus; Rex Bohemiæ, S. Casimirus; Rex Norvvegiæ, S. Olanus; Rex Castellæ, S. Ferdinandus; & Imperator S. Henricus; omnesque sancti. Si enim in fortunæ suæ magnitudine Principibus major est materia pro vitiis, sic etiam major ipsis non deest sphaera pro virtutibus.

Idem de dignitatibus Ecclesiasticis esto iudicium. Nonnullos Sanctos videbitis, cum Episcopalibus mitris, Cardinalium palliis & pileis, Pontificumque tiararum in capite, alios cum iisdem, sed ad pedem positis: & quare? Hos, quia dignitatis contempsere splendorem; illos, quia sustentabant molem: verum & hi, & illi Sancti. Non minus fuit sanctus Gregorius existens Papa, quàm S. Petrus Cælestinus, qui tiaræ nuncium remisit: Nec minus sanctus Augustinus Episcopus existens, quàm S. Thomas mitras recusans: neque minus sanctus Carolus Borromæus Cardinalis, quàm sanctus Franciscus Borgias, pallium admittere recusans.

Ille demum magnus est, eritque sanctus in quocunque demum

statu, qui mundiore corde eo fuerit usus. Et, si minus per omnes mundi sive sublimiores, sive humiliores discurrere statum; & in omnibus eis vestrum invenietis statum; ut videatis, quod in vestro, si volueritis, sancti esse possitis. Quænam, quæso, loca peioris sunt conditionis in mundo, quàm Palatia Regum, velut vanitatis, potentiæ, invidiæ, fraudisque & doli officinæ, ubi nunquam aut rarò veritas intrat? verum nec idcirco in eis est Officium, quod non sit sanctificatum. Supremus aulae Præfectus fuit sanctus Leodegarius; supremus Cubicularius S. Hyacinthus; supremus Hyppocomus, S. Vandrigilus; supremus Venationum Præfectus S. Mauranæus; Apparitorum S. Patricius; Pincernarum primus S. Patroclus; Lateralium copiarum Dux S. Sebastianus; Secretarius S. Anastasius; Consiliarius S. Joannes Damascenus; S. Germanus, S. Melanius; & in quolibet Officiorum horum multi alii Sancti.

Periculosissimum sanctitati Officium & Exercitium est illud Ministrorum iustitiæ; sive sint illi qui sententiam ferunt, vel qui eam defendunt, vel qui eam scribunt; vel qui eam exequuntur; verum omnes, si mundo hoc fecerint

rint corde , possunt esse sancti. SS. Herebertus, & Thomas Cantuariensis fuere Cancellarii. SS. Hyerotheus, & Dionysius Areopagita Judices ; SS. Pudens & Apollonius Senatores ; S. Fulgentius regionum bonorum Procurator ; SS. Ambrosius, Chrysostomus & Cyprianus Advocati : SS. Marcianus, Genesius, & Claudius Scribæ : SS. Anastasius, & Ferreolus, Judices criminales : SS. Apronianus & Basilides Satellites , & usque ad vilissimum carnificis exercitium fuere sancti, Cyriacus & S. Estratonicus, & alii.

Porro in nullo vitæ genere magis periclitari videtur vita æterna, quam in eorum, qui accepto stipendio, proprii alienivè sanguinis pretio vitam transigunt temporalem ; tam duri, ut ferrum quo induuntur ; tam violenti, ut ignis, quo armantur, & tam vani & tumidi, sicut ventus, qui in tympanis & tubis eos vocat, & in vexillis ducit. Infinitus nihilominus sanctorum militum est numerus, qui vitam pro Christo constanter profundendo in Ecclesia militante, coronis palmisque ornati Triumphantem sunt ingressi. Solâ sævi-ente Trajani persecutione Martyrium subjerunt simul sex millia militum. quæ fuit legio illa famosa Thebæorum: & in illa Diocletiani

& Maximiani similiter uno die Decem millia, qui primò in Armeniam relegati, postmodum fuere crucifixi. Non loquor de Ducibus, quales fuere SS. Eustachius & Constantinus ; neque de Polemarchis, quales fuere SS. Nicostratus & Antiochus : neque de Campi marescallis, quales fuere SS. Marcellinus & Floreanus ; neque de Chiliarchis equestrium, quales fuere SS. Quirinus & Vitalis ; neque de Tribunis Pedestrium, quales fuerunt SS. Gordius & Marcellus ; neque de Vexilliferis, quales fuerunt SS. Exuperius & Julianus, quia ex virtute & præstantia militum, sanctitas elucecebat Ducum.

S. Paulus omnium peccatorum radicem cupiditatem esse pronuntiavit ; cumque radix hæc in omnibus mercaturæ professoribus sic invaluerit, & in singulis ipsorum sic per omnes mundi partes sese diffuderit ; non tamen desinunt proferre fructus sanctitatis. Ex iis prodiit S. Franciscus de Assisiis ; S. Fulgentius ; S. Guido, & non unus tantum, sed duo Firmentii, ambo sancti : & multi alii.

Enim verò si ex omnibus istis Exercitiis, naturâ suâ tam periculosis, & quodammodò contrariis iis, quibus evadunt & efficiuntur

san-

sancti; tot tamque gloriosos terra protulit cœlo; quid quæso, erit in exercitiis artibusque mechanicis, in quibus labor individuus virtutum socius & comes, omnium vitiorum lenam otiositatem expellit? nihil loquendo de gloriosissimo S. Josepho, de SS. Apostolis, ipsoque Christo, qui fabricato jam mundo, non sibi dedecori vertit, in aliqua artium harum occupari; ex omnibus illa electâ, quæ cum ligno Crucis majorem habebat sympathiam. S. Jacobus de Bohemia fuit faber lignarius; S. Symphorianus, sculptor; S. Paulus hellaticus, tornator; S. Florus, Serrator; S. Eligius, aurifaber; S. Andronicus, argentarius; S. Dunstanus, faber ferrarius; S. Marcianus, armorum fabricator; S. Gildas, artis fusoriæ; S. Proculus, lapicida; S. Crispinus, sutor; S. Homobonus, sartor; S. Onuphrius, textor; S. Gualfundus, caupo; S. Aquilas coriarius; S. Joannes Dei, librarius; S. Isidorus, agricola; S. Mauritius, hortulanus; S. Leonardus, pastor; S. Adelicus, armentarius; S. Arnoldus, nauta; S. Parthenius, piscator; S. Venthirus, agaso; S. Ricardus, auriga; S. Adrianus, tabellarius; S. Guilielmus, molitor; S. Germanus, tabernarius, S. Quirinus, coquus, S. Alexander, carbonari-

Pars IV.

us, S. Henricus, lanio, S. Erinæus, sordium expurgator. Neque officium, neque vitæ genus seu exercitium tam laboriosum, despectum, & sordidum, quod mundo exercitum corde, non queat facere sanctos.

§. XI.

Vidimus quomodo in omnibus statibus, in omnibus officiis & exercitiis, in omnibus fortunis, felicitatem omnium maximam adipisci possimus, quæ est, esse sanctos: vidimus ad hoc unicum tantum instrumentum esse necessarium, scilicet Cor, modò purum sit & mundum: tantum nunc superest pro complemento facilitatis, quâ vobis promisi nos omnes posse esse sanctos, declarare quàm facile illam cordis munditiam obtinere valeamus. Munditia cordis consistit in puritate à peccatis; Porrò omnis quantuscunque peccator, hanc tam facile & citò consequi potest cordis munditiam, ut si hanc Ecclesiam ingressus fuerit, ex ea egredi non possit quin sanctus sit: Præsentavit se Christo leprosus genibus flexis dicens: *Domine, si vis, potes me mundare.* *Matth. 8. v. 23.* Respondit Christus: *Volo mundare.* Eodemque mox instanti à tam fœdo & horrido malo mundus evasit: *Et confestim mundata est.*

S

est.

est lepra ejus. Nunquid brevius expeditiusque munditiam consequendi medium dari potest? videtur quod non. Ego igitur assero, & est de fide; quod citius & facilius adhuc cordis munditiam obtinere potestis, ipso tantum corde volente. Lepra cordis fædior, immundior, horribiliorque illâ corporis, est Peccatum. Porro ut videatis quantum facilius citiusque hujus lepræ mundatio consequatur; eundem à Christo curatum leprosum, cordi similiter leprâ per peccatum infecto opponamus: & utrum cor, an corpus facilius munditiam adipiscatur clarè patebit.

Leprâ infectum erat cor Davidis, non aliud, sed idem omnino, de quo ipse iisdem Textûs nostri terminis loquitur: *Cor mundum crea in me Deus.* Sicque leprâ occupatum, ut integro jam anno in peccato perseverâset, quando Nathan Propheta ut infelicem animæ suæ statum consideraret seque ex toto corde ad Deum pœnitendo converteret, admonuit. Fecit ita David: sed quid fecit? solummodò dixit: *Peccavi.* Vix hoc pronunciato verbo, Propheta subintulit, peccatum quoque ipsi dimissum, cumque gratiæ Dei restitutum: *Dominus quoque transulit peccatum tuum.*

Collato jam Davide cum leproso, videte uter illorum citius faciliusque munditiam sit consecutus. Leprosus genu flexit: David illud non flexit. Leprosus quinque protulit verba: *Domine, si vis, potes me mundare:* David non nisi unum: *Peccavi:* Leprosus necdum munditiam fuerat consecutus, imò adhuc de ea hærebat anxius, *Si vis:* Et David eam jam obtinuerat, ex parte Dei certus: *Dominus quoque transulit peccatum tuum.* Multo igitur facilius cor Davidis mundationem lepræ suæ obtinuit, quam leprosus ille suæ. Quando verò leprosus eam recepit? quando Christus illi dixit: *Volo, mundare.* Agite, nunc rogo vos, respondete mihi; & ego spondeo vobis, quod ipso responso vestro citius vestra corda mundabuntur, quam leprosus responso Christi; quia responsum Christi duobus verbis munditiam impertivit leproso; responsum verò vestrum cordibus vestris munditiam conferet, unicâ tantum syllabâ. Ad interrogata igitur, Christiani, respondete. Nonne summè doletis vos infinitæ majestatis & bonitatis Deum offendisse, eò quod sit, qui est: nonne doletis, & ex intimis cordis medullis vos pœnitet, tam ingratos vos fuisse Deo, qui vos creavit, qui esse vobis dedit, qui

Psal.
50. v. 12.

2. Reg.
12. v. 13.

Ibidem

qui suo vos sanguine redemit? nonne ex toto corde vestro, omnia vestra detestamini peccata, eò quod ipsius sint offensiva? nunquid hac ipsa horâ firmum habetis ipsum non amplius offendendi propositum? sic. Istud igitur, *Sic*, ex toto corde prolatum sufficit, ut cor ab omnibus emundetur peccatis: ipsumq; *Sic*, cum una tantum constet syllabâ, eundem & magis admirandum in cordibus vestris operatum est effectum, quàm verba Christi in leproso.

Si igitur in cordis munditia sanctitas consistit, & hæc tam facile, uno tantum cordis ejusdem motu acquiri potest; quodnam, quæso, cor adeò erit infirmum, quisve homo tam infirmi, abjecti, & pusilli cordis, qui non resolvat id agere ut sit sanctus? si sanctum esse, arduum quid & difficile foret; cælum cœlestisque Beatitudo illud à nobis exigere possent, ut ad hisce perfruendum omnes difficultates vincerentur: Verùm adeò expedita res est, ut sine motu locali, pedis aut manus; nec quicquam aliud faciendo, uno tantum cordis, & quidem magis naturali, prompto, ipsique cordi suaviore actu, qui est amare, summumque amare bonum, possimus esse sancti. Moyses ad amandum ex toto corde Deum exhor-

tatur, quod est mandatum omnium inclusivum, hoc modo cor-
cludens: *Mandatum hoc non supra te est, neque procul positum.* Si
supra nos, & in cœlo esset: *In Ibidem*
cælo situm: pro impossibili illud v. 12.
reputare possemus: si longè à nobis abesset, *Trans mare positum*: *Ibidem*
difficile causari possemus: verùm v. 13.
valdè expeditum est, & vicinum: quia in corde nostro impletur: *Sed Ibidem*
juxta te est sermo valde in corde tuo. Moyses cælum non appromittens, vicinum nobis & juxta nos Præceptum illud esse asserbat: Christus verò promittens cælum multò amplius & melius affirmavit; dixit enim, & Præceptum, & cælum, ejusque merendi medium, non solum prope, sed intra nos esse: *Regnum Dei intra vos est.* Putamus cælum, quò
ascenderunt Sancti, longè distare à nobis, & decipimus nos: Cælum non longè distat, sed valde prope est; & propius, quia intra nos: & in illo, quod magis nobis intrinsecum est, id est, in corde est. Et sint animæ, & tantæ numero animæ, quæ regnum cœlorum habentes intra se in vita; ab eo excludantur in morte? & tam facili medio valentes emundare cor, ut sint sanctæ, tantum quia nolunt, sanctæ non sint? si ad amandum
S 2 Deum

Deum, cœlumque acquirendum procellosa transfretanda forent maria, & cum elementis tempestatibusque luctandum, parum esset hoc fieri pro beatitudine certa, quod pro terrenis tantum modicisque lucris tot faciunt; verum postquam Deus adeo nobis beatitudinem expedit, ut inter beatitudinem & cor nil aliud intercedat, nisi conditio, ut sit mundum: *Beati mundo corde*: cumque idem cor munditiam hanc obtinere possit uno temporis instanti, & unico amoris actu, amorisque ad summum bonum directi, non sumus omnes sancti, & nolimus esse beati?

Admirationem hanc unico vœ Sancti Bernardi, hoc ipso die Religiosis suis prædicantis absolvam; quod & ipsis & omnibus pro exemplo, & ad confusionem deservire potest: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: Beati planè, & omninò beati, qui videbunt, in quem desiderant Angeli prospicere. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Quid enim mihi est in calo, & à te quid volui super terram? defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea, Deus in æternum: quando adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo? vae mihi ab immunditia sordis mei, quâ impediente, necdum*

mereor ad beatam illam visionem admitti! ita S. Bernardus. Enim verò si hoc de se dicebat cor tam purum, cor tam sanctum, cor tam elevatum, tam extaticum, tam seraphicum, & ita amore divino succensum: si istud in corde Bernardi lamentabatur humilitas, quid in aliis dicet Veritas? si corpore constituto in claustro, cor vagetur in mundo? si cor jam consecratum Deo, imoletur idolo? si cor, quod amoris charitatisque Dei oporteret esse plenum, ardeat amore, qui non est charitas? si egressa ex corde verba, & cogitationes intus manentes, immunditiâ sunt involutæ? vœ tali cordi, & ipsum habenti: *Vae mihi ab immunditia cordis mei!* vœ istud, & vœ S. Bernardi in die Sanctorum omnium, pro materia meditationis serviat omnibus, quotquot sancti esse desiderant. Notent nihilominus, certumque habeant, quod si vœ istud cognitionis & timoris, in vœ doloris, in vœ contritionis fuerit conversum; illud ipsum vœ ex toto corde prolatum, cum una tantum sit syllaba (ut dixi) ad idem emundandum cor sic sufficiet, ut in hac vita sanctificatum per gratiam, in altera vita beatificari mereatur per Gloriam: *Beati mundo corde.*

S E R M O

De

Dominica Secunda Quadragesimæ.

Ulyssippone in Capella Regia. 1651.

Resplenduit facies ejus sicut Sol : Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Matth. 17.

§. I.

DOMINICA Quinta Quadragesimæ, in Terra nostra vulgò Dominica Veritatum appellatur: hanc verò secundam (si loqui sic fas esset) mendaciorum Dominicam nuncuparem. Quonam verò fundamento (omnes mihi, nec sine ratione dicent) quonam fundamento & motivo, hoc tam inusitatum & absonum huic tam sacro diei, sicut omnes sunt Dominicæ anni, & huic specificè, tam singulari Dominicæ inter omnes quadragesimæ Dominicas, cui Ecclesia sublimissimum Transfigurationis Domini Mysterium dedicavit, nomen imponam.

Quod Christus talibus circumstantiis splendoris, gloriæ & Majestatis, descendente è cælo Patre, ascendente è sinu Abrahæ Moyse, accedente è terrestri Paradiso Eliâ, assistentibus simul tribus Apostolorum primis (pro ut cum sancto Augustino PP. & cum D. Thoma notant Theologi) fuerit transfiguratus, causæ fuerunt duæ. Prima, ut argumentis quibusdam gloriam nobis demonstraret in terra, quâ fruemur in Cælo: secunda, ut gloriæ ejusdem veritas universali triplicis legis, Naturæ in Moyse, Scriptæ in Elia, Gratiæ in Apostolis; testimonio & super omnia irrefragabili ipsius Dei voce ab omnibus auditâ confirmaretur. Si igitur in mysterio & Transfigurationis Christi testimo-

*S. Aug.
Div.
Thom.*

nio, non tantùm Beatitudinis gloria continetur in se ipsa, verùm etiam, ejusdem gloriæ Veritas quo ad nos; & hanc gloriam, ejusque Veritatem hodiè celebrat, omnibusque fidelibus prædicari Catholica mandat Ecclesia: quâ fronte & motivo diem tam solemnem & gloriosum, & cælestem magis, quàm terrestrem, mendaciorum Dominicam vocari, aut vocari posse asserere præsumo? Respondeo, quod ex eodem capite, & hanc ipsam ob causam, sensu discreto & congruenti hæc Dominica sic vocari possit. Et quare? Quia hodiernarum Concionum subjectum est gloriæ cælestis excellentia; & quicquid de hac exaggerando prædicatur, quamvis dicenda, sint verissima, quod tamen dicitur est mendacium.

Jàm patebit utrum præsumptionis temeritatisve notam dicta mea mereantur. Extraordinariarum gratiarum, quas Deus Davidi, tanquam homini secundùm cor suum, contulit, una, & fortassis maxima fuit, quod quâdam die ipsum spiritu raptum, elevârît in Cælum, ubi remotis Throni Majestatis divinæ, totiusque gloriæ Theatri, sipariis, gloriam ipsi ostendit, quâ, postquàm Dei suusque Filius, suo eam sanguine com-

parasset, fruiturus foret. Visâ igitur Beatorum, etiam suâ quandoque futurâ gloriâ, quem David de eâdem Conceptum formâsse videtur? ille ipsemet illum & admirabilem exprimit: *Ego dixi in excessu Psalm. meo: omnis homo mendax.* Id est, in 115. v. 2. extasi illa, quâ raptus fui in cælum visis illis quæ vidi, non aliud dixi aut exclamavi, quàm quod omnis homo mendax. Notabilis consequentia! Petrus gloriâ montis Thabor visâ, inquit: *Bonum est nos* Matth. hic esse: & David gloriam intuitus 17. v. 4. cælestem, inquit: *Omnis homo mendax?* Ità; & stupendo quidem Discursu. q. d. Estne possibile, illam esse beatitudinem cælestem? estne possibile, istud esse, quod in mundo vocamus gloriâ? Omnino certum est, quod nullus de gloria loquens aliud pro altero non asseveret: nullus homo de gloria loquens, non illud quod est, sed quod non est adstruat: denique quod omnis de gloria loquens mendax est: *omnis homo mendax.* Hunc Conceptum formavit David raptus in cælum: nec ego idoneum me reputarem tali formando, neque cum eo in publicum prodire præsumerem; nisi prius hoc dixisset in eadem verba commentatus Theodorus Heracleota inter PP. Græcos celebris, qui ante mille trecentosque annos floruit, He-

Cheod. Heracleæ in Thracia Episcopus, sacrarum Scripturarum interpres doctissimus; uti de eo S. Hieronymus in scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo scribit. Verba ejus sunt ista: *Exclamavit David in excessu suo: omnis homo mendax: qui enim voce ineffabilia hortatur mendax est: non quod oderit veritatem; sed quia deficit in rei intellectu expositione.* Exclamavit David in extasi (inquit egregius Heracleota) nec dubitavit dicere, omnem hominem mentiri, qui enim res ineffabiles explicare nititur, terminis declarationi necessariis destitutus, necessariò mentiri cogitur: non quod Veritatis sit inimicus; sed quia illam, pro ut est, exprimere nequit. Et hâc ratione, sensuque vero dico, quod dies, quo nos Prædicatores de gloriæ excellentiis loquimur, mendaciorum dies sit.

§. II.

Verùm antequàm progrediamur, probare me sinite, relatum à me sensum, proprium & genuinum esse Davidici textus. Verum cognoscendi textus cujuslibet sensum, Regula certa, sicuti cum S. Augustino omnes docent Theologi; & SS. Scripturarum Interpretes, est connexio quam habent textus antecedentes cum

consequentibus. Si dicta & sequentia naturaliter concurrunt & concordant cum eo, quod dicit textus, argumentum est certum & evidens, hunc esse proprium ejus, literalem verumque sensum. Proinde videamus quid David ante, & post relatum suam extasim factamque in eâ exclamationem dicat.

Præcedentia verba tantùm sunt ista, & non alia, nam sic incipit Psalmus: *Credidi propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis.* Ego (inquit David) locutus sum pro ut credidi, humiliatusq; valdè remansi. Si igitur credulitati suæ consentaneè fuit locutus, potuitne tantus Propheta ex hoc humiliari? Ità, & in hoc tantummodo casu. Quod credebatur David, à fide docebatur; nihilque fidem humiliare potest, præterquàm visus. Raptus fuit in cælum, quid gloria esset intuitus; & quia clara gloriæ intuitio obscuras Fidei apprehensiones excedit infinitè, humiliatus fuit, & quasi rubore suffusus, propter modicum illud, quod de eâdem locutus pronuntiaverat sola fide doctus: *Credidi propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis.* Cæcus ille à natiuitate, cui Christus contulit visum, sæpius quidem de
Sole

Sole loquentes audivit; oculis verò apertis solem intuitus, cognovit, quàm indignum & incongruum de ipsius luce, & pulchritudine, Conceptum formasset; quàm solummodò cognoverat ex auditu. Idem accidit Davidi, locutus tantùm fuerat de gloria, quod sciebat ex Fide; & hinc oculis ipsam contemplatus, adeò fuit humiliatus, tanto rubore verecundiaque suffusus, quod tam parùm de illa asseruisset, ut retractare non dubitarit, & se & omnes de eâ locutos, mentitos fuisse affirmans: *Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax.*

Psal. 115. v. 3. Subjuncta & immediatè Textum subsequētia verba, sunt illa: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Cohærentia major, proprietatve major dari nequit. Quid retribuam (inquit) Deo pro omnibus, quæ retribuit mihi? Age nunc David, jam tibi retributum est à Deo, jam Deus tibi agendi adhuc in terrâ remuneratus solvit? Omnino: Jam enim mihi Deus in extasi ostendit gloriam mihi præparatam, & mercedem futuram in cælo. Idcirco illam propriè, non donum, neque gratiam aut favorem, sed Retributionem appellat: *pro omnibus, quæ retribuit mihi.* Gloria est retributio, præmium & merces

quâ Deus in cælo, præstita sibi in terra servitia solvit: Porro quia Deus in extasi illa, gloriam ostendit Davidi, quâ sua ipsi remuneraturus & soluturus erat servitia; hinc ipse gratitudinis affectu, gratiasque agendi motivo, nec non novum quoddam Deo servitium exhibendi desiderio, quod tanto responderet præmio, retributionem retributione compensaturus, in hæc verba prorupit: *Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Quonam verò pacto David eandem Deo retribuere cupiebat retributionem; si Beati illam accipiendo nec retribuunt, nec retribuere possunt? Ratio & differentia est, quia Beati in cælo, in statu merendi & serviendi non agunt: David verò raptus & sublatus in cælum reversus est in terram, ideoque ostensam sibi retributionem, retributionemque retributione compensandi capax erat.

David itaque dubius, modumque sciendi avidus, quo retributionem sibi paratam in cælo, eadem gloriæ æquivalente retributione Deo compensare posset, accepto à Deo lumine hoc sublimissimè concepit, quo omnia jam dicta mirabiliter confirmantur: *Calicem salutaris accipiam, & non* *Psalm. 115. v. 4.* *men Domini invocabo. q. d. offeram*

Deo in sacrificium Calicem Salvatoris, nomen ejus sanctum invocando: & hoc modo gratias agens illi, eandem retribuam gloriam, quam mihi præparavit in cælo. Calix igitur Salvatoris, gratiarum est actio, est merces & retributio, quâ David Deo retribuet gloriam. quâ Deus ipse Davidi remunerabit, solvetque sua servitia? est planè. Neque alia similis ipsi dari potest. Et quare? Quia pretium, quo nobis Salvator gloriam acquisivit, calix fuit sui sanguinis in sua passione profusi, qui idem est sanguis, idemque calix, qui consecratur in Sacramento: & hoc solo calice in sacrificium Deo oblato, compensari potest gloria, quam nobis in beatitudine largitur; quia est compensare & retribuere gloriam, non tantum pretio æquali, sed eodem quo fuit comparata. Nunquid gloria calice sanguinis Salvatoris fuit comparata? ejusdem itaque sanguinis calice illam solvam Deoque retribuam: ista, enim retributio gratiarum actionis, retributionem præmii adæquare potest: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.*

Proinde, (ad nostrum revertendo textum) David in spiritu raptus, & in cælum sublatus,

Pars IV.

gloriam Beatorum speculatus clarâ ejusdem, quam vidit, cognitionem conferens cum conceptu, quem de eadem formant, qui non intuiti de ea loquuntur; ex visione illa nihil aliud intulit, neque consequentiam aliam evicit, quàm omnem hominem mendacem affirmare: *Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.* Non absolute quidem, & in quacunque alia materia; sed in hac specificè; & quando sermonem faciunt de gloria. Dico, quando loquuntur de gloria; in hoc quippe sensu tantum textus Davidis verificatur; qui absolute sumptus, pro ut vulgariter intelligitur, eadem in scripturâ magnam involvit contradictionem. Apocal. cap. 14. inquit S. Joannes se multa millia vidisse hominum, in quorum ore nunquam inventum fuerit mendacium: *In ore eorum non est inventum mandacium.* Talis fuit Nathanâel, de quo Christus dixit: *Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est.* Talis fuit S. Joannes Baptista, de quo canit Ecclesia: *Ne levi posses maculare vitam crimine lingua.* Et revera ad non mentendum non est necesse esse sanctum, sufficit esse honoratum seu honorabilem; nihil enim magis est indecorum, magisve averfatur honoratus, quàm mendacium &

T

men-

mentiri. Si igitur est de Fide, tot inveniri nunquam mentitos, quo pacto David omnes homines mendaces affirmat; *Omnis homo mendax*? Davidis assertum in sensu trito defendere volentes, ipsum neque de actu, neque de habitu mentiendi; sed de Naturæ corruptela loqui dicunt. Verùm si naturæ corruptio sufficit, ut omnis homo mendax esse dicatur, ad dicendum similiter sufficiet, omnem hominem esse furem, latronem, adulterum: quod nullus unquam dixit, nec dicere potest. Hic nunc patebit, quàm proprius & verus sit sensus, quo cum Theodoro, Davidis textum declaravimus. Dicens, *Omnis homo mendax*, non universaliter de omni loquitur materia, sed de illâ tantùm quam actualiter in sua extasi viderat, quæ erat Gloria: & de hac tantùm & specificè dicit, quod nullus de eâ loquens non mentiatur.

Enim verò supposito quod David intulit, & de visâ à se Gloriâ hanc deduxit consequentiam: Ego similiter de isto ipsius asserto inferam deducamque consequentias. Dicisne, David, quod omnis homo de Gloria loquens mentiatur, quia minus dicit quàm est? Ergò & tu, qui es homo, locutus de Gloria, es mentitus? concedo,

inquit David: siquidem istud mentiri culpâ vacat. Porro si tu, qui omnium Prophetarum fuisti illuminatissimus, in hoc sensu es mentitus, nunquid etiam alios Prophetas, quando de eâ locuti fuerunt, mentitos fuisse dicemus? Etiam, inquit David, in sensu quo ego illud dixi, quia tam pro me, quàm pro aliis illud affirmavi. Et si Prophetæ de Gloria loquendo sunt mentiti; de Evangelistis quid sentiendum? in eodem sensu, quo David fuit locutus, idem dicit, quod sic: cui & ego subscribo: quod tamen ne quis Evangelistarum veracitati derogatorium aut incrisiosum existimet; sed in laudem potius, gloriæque excellentiam insinuandam, dictum sibi persuadeat. State mecum, & propositionem hanc admirabilem solidissimis Theologiæ basibus imponemus.

Divus Thomas mendacium in suas dividens species Quæst. 110. Thom. art. 2. dicit ita cum Aristotele citato Ethicorum quarto. Ecce an non duo sint Philosophiæ Theologixque Coriphæi: Mendacium in duo dividitur, scilicet, in mendacium quod transcendit veritatem in majus; & mendacium, quod deficit à veritate in minus. Mendacium, inquit D. Thomas,

Div.
Thom.
Quæst.
110. art.
2.
Arist.
Ethic.

in duas dividitur species : unam per excessum , alteram per defectum : Mendacium per excessum, est quod excedit veritatem dicendo plus : & mendacium per defectum, est quod derogat veritati ; quia dicit minus. Divisio hæc (quæ adæquata est) in oppositione fundatur quam mendacium cum veritate habet: veritatis enim integritas consistit in dicendo quod est, & quomodo est: porro sicut dicere plus quàm est, est mendacium per excessum; sic dicere minus, quàm est, est mendacium per defectum. Et ab secundâ mendacii specie (quæ naturalis est & non moralis) nec Prophetæ, neq; Evangelistæ de Gloria locuti, sese eximere potuerunt : non quod veritatem dicere, eamque optimo possibilique patefacere noluerint modo : sed quod ipsa gloria verissimè tam sit magnifica & sublimis , omnemque humanum captum, linguæ facundiam in tantum transcendat , ut quantumcunque de essentia ipsius dixerint, semper tamen longè minus dicant.

§. III.

EXordiamur ab Evangelistis , primumque inter illos locum occupet S. Matthæus, in Evangelio hodierno itidem primus. S. Matthæus celeberrimam transfi-

gurationis Domini nostri in monte Thabor historiam narrat, quo deductis secum tribus Apostolorum præcipuis, sibi que familiarioribus, Gloriosum se ostendit: Et quid Evangelista de hac gloria refert? dicit: *Resplenduit facies ejus sicut Sol: vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Profectò si ostensa discipulis gloria non fuit alia, quàm quæ sic describitur, necesse non est ad eam intuendam cælum intrare; imò ne montem quidem conscendere: splendor velut ille solis, & albedo instar nivis, in quâcunque valle invenitur & ex quacunque valle videtur. S. Joannes Chrysostomus splendorem corporum gloriosorum in cælis describens, inquit quod tantum excedent fulgorem Solis, quantum hic excedit lumen candelæ. *Erit lux non quæ nunc est, sed planè alia, quæ hanc superabit fulgore, quantum par-* *istâ lumen lychni.* Et si cujuslibet corporis gloriosi fulgor, non solum in tantum solis splendorem excedit, sed diversa protinùs, alteriusque speciei existit: *Non quæ nunc est, sed planè alia:* Glorificati Corporis CHRISTI infinitè majore præ omnibus Beatis irradiante fulgore, quo pacto inquit Evangelista, quod

*S. The-
res.*

solis instar resplenduerit? S. The-
resia, cui Christus iteratis vicibus
easdem montis Thabor delicias
splendoresque exhibuit, splen-
dorem illum albedinemque illam
ab omni eo quod hic sub oculos
scientiamque seu notitiam cadit,
tam diversa fuisse asserit, ut nix
sibi nigra, & sol obscurus, ocu-
lisque & aspectu indignus sibi
videretur. Ipsi tres Apostoli, eo-
dem in casu magnum sunt discrimen
expertis: Transfigurati quippe
Domini conspectu, tali stu-
pore hædere attoniti, prout S.

Marc.

2. v. 5.

Marcus notavit: *Non enim scie-
bat, quid diceret; erant enim ti-
more exterriti.* Si igitur in ho-
minibus solem nivemque videre
assueris, tam diversos visio ista
causavit effectus; splendor ille
& albedo quem videbant, à sole
& nive multum differebant. De-
nique SS. Joannes Damascenus,
Epiphanius, Gregorius Nazian-
zenus, Augustinus, aliique PP.
splendorem istum & albedinem
istam, non tantum emanasse di-
cunt de glorioso corpore Christi,
neque tantum de anima ipsius
semper beatâ, sed de ipsa Verbi
divinitate, utrique humanitatis
parti hypostaticè unita, de quâ
velut scaturigine principioque
fontali in faciem vestimenta que
Christi admirabiles isti sese dif-

fundeant effectus, in argumen-
tum, sensibilemque quasi pro-
bationem, hominem illum sic
visum simul esse Deum, quod
mox subsecuta vox Patris prote-
stata fuit: *Hic est filius meus* *Match.*
dilectus. Verbum divinum in *17. v. 5.*
scripturis dicitur: *Splendor glo-
ria, & figura substantiæ Patris.* *Heb. 1.*
Similiter vocatur Candor: *Candor* *v. 3.*
est enim lucis æternæ, & ab hoc *Sap. 7.*
splendore divino, faciei splen- *v. 26.*
dor, & ab hoc Candore simili-
ter divino vestimentorum albedo
in Christo transfigurato proma-
navit.

*Dama-
sc. Epi-
phan.
Greg.
Naz.
Aug.*

Si igitur comparatio solis &
nivis cuicunque Beato & glorioso
corpore applicata, injuria potius
est, quàm similitudo; si splendor
candorq; faciei vestimentorum-
que Christi gloriâ infinitâ pul-
chritudinem & ornatum cælestis
Curia excedebant, & si isti duo
reflexus gloriæque ostenta, in
ejusdem gloriæ Domino divina
potius erant, quàm supernatura-
lia; nec non in luce & candore
divinitatis radii exprimebantur:
quo pacto ait Evangelista, faciei
splendorem fuisse velut solis:
Resplenduit facies ejus, sicut sol:
vestimentorumque candorem in-
star nivis: *Vestimenta autem*
ejus facta sunt alba sicut nix?
Hinc nunc clarè elucescit, quàm
vera-

veraciter David dixerit : *Omnis hominem mendax* : Neminem excipiens , quamvis sit Evangelista. In aliis omnibus materiis Evangelistarum veracitas tam adæquata , quàm infallibilis existit : verùm ubi sermo fit de gloria , non ob Historici defectum , sed ejusdem gloriæ excessum , tam imperfecti sunt colores , quibus eam depingunt , tamque inæquales similitudines , quibus eam describunt , ut non exprimant eam , sicuti est , sed sicuti non est. Declarant multum modico ; majus exaggerant minore ; Explicant quod vocant simile , per hoc quod simili caret. Denique sic veritates narrant Gloriæ ; ut semper inter terminos & divisionem maneant mendacii. Nunquid D. Thomas mendacium ob defectum definit , esse , dicere minus , quàm quod est ; *Mendacium quod deficit à veritate in minus* ? Istud igitur ipsis etiam Evangelistis accidit , quando de gloria loquuntur.

§. IV.

IN Curru Ezechielis , gloriæ Dei vocato , facies hominis S. Matthæum , facies aquilæ S. Joannem denotabat. Agedum nunc videre libeat , utrum Evangelista S. Joannes , velut acutissimi visûs aquila plus dicendo assequatur , quàm S. Matthæus. Apocalypseos suæ

Cap. 21. & 22. inquit S. Joannes , quod triumphantem Gloriæ civitatem descendere de cælo viderit , veluti sponsam in nuptiarum die exornatam : *Vidi Civitatem Apoc. 21. v. 2. Ierusalem novam descendentem de cælo , à Deo paratam , sicut sponsam ornata viro suo.* Descriptionemque Civitatis , sicut Deus fabricam mundi exorsus à luce , inquit ; quod claritas Dei illam illuminaret , quæ similis esset lapidi pretioso , simili Jaspidi , qui Jaspis similis esset Crystallo. *Ha- Ibidem v. 11. bentem claritatem Dei , & lumen ejus simile lapidi pretioso , tanquam lapidi Iaspidis , sicut Crystalum.* Jaspis , de quo hic loquitur S. Joannes , non est lapis ille grossus & vulgaris , quem nos ita vocamus ; sed alius tantùm illi similis imitatione & repræsentatione colorum , quem Græci Esfingites appellârunt. De hoc lapide scribit Suetonius , quod ambulatorium sibi ex eo construxerit Domitianus , qui S. Joannem in Insulam Pathmos proscrispsit : & Plinius adjungit , paulò ante detectum fuisse in Capadocia tempore Neronis , qui ejusdem lapidis laminis interiora templi Fortunæ vestierat. Porro talem ipsius fuisse splendorem naturalem , ut januis fenestrisque Templi soli clausis , istæ laminæ lucem conservârint diei.

Pergit Evangelista suam Gloriæ describere civitatem ; cujus muros altissimos & fortissimos extructos fuisse dicit in quadro , & eodem ex lapide omnes. Angelus quispiam eos arundine aureâ mensus, invenit quod à quolibet latere stadia haberent duodecim millia, quæ milliarium nostrorum quadraginta quatuor conficiunt; ut & numerus sit quadratus , in omnibus significans firmitatem. Civitatis hujus muri duodecim habebant portas , quæ nunquam claudantur : quia à regione illa nox exulabat. Porro duodecim harum portarum tres respiciebant versùs Orientem , tres versùs Occidentē, tres versùs Septentrionem, & tres versùs Meridiem: in signum quod omnibus mundi plagis, & cujuscunque demum Nationis hominibus cælum pateret. Portæ ejusdem erant structuræ, ejusdemque magnitudinis, altitudini magnificentiaq; murorum adæquatæ, & singulæ ex singulis margaritis: *Et singula portæ ex singulis erant margaritis.* Si in antiquo Pantheon , quod omnium Deorum erat templum , & proinde cæli figura, hodie dum adhuc, tanquam mirabile quiddam Porta ostenditur ex marmoris fragmine; quàm obstupefcentiæ forent illæ longè majores ipso templo , ex una fa-

bricatæ margarita ? duodecim hisce portis, totidem alia respondebant fundamenta, totam sustentantia Civitatem, quorum quolibet non ex eodem, sed ex variis, & tam pretiosis, quàm diversis lapidibus erat elaboratum. Fundamentum primum, inquit S. Joannes, erat Jaspis; secundum, Saphirus; tertium, Calcedonius; quartum, Smaragdus; quintum Sardonyx; sextum, Sardius; septimum, Chrysolitus; octavum, Berrillus; nonum, Topacius; decimum Chrysoprasus; undecimum, Hyacinthus; duodecimum, Amethystus. Et hoc numero & ordine insculpta sibi habebant & incisa nomina duodecim Apostolorum: in sola etenim Fide & doctrina Apostolorum fundata, secura esse potest spes, in gloriam intrandi.

Verum enim verò sit tam splendida & pretiosa Civitatis illius fuere exteriora; quale de interioribus erit judicium? totam Civitatem in omni sua amplitudine, omnia ipsius ædificia, & palatia (quæ omnia sunt regia) omnia ejusdem fora, & plateas, inquit S. Joannes Evangelista fuisse ex auro puro & solido; & non ex auro grosso velut nostro, sed ex diaphano & transparente, velut vitro: *Ipsa vero civitas aurum mundum, simile vitro mundo: & platea civitatis*

aurum

*Apoc.
21. v. 21.*

*Ibidem
v. 18. &*

aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. Ita ut Civitas Gloriæ in pavimento, in parietibus, in tricliniis & conclavibus interioribus non esset nisi speculum aureum : omnes enim perpetuò vident seipsos, vident omnes & omnia. Nihil ibi absconditur; quia ibi non est vitium: nihil ibi tegitur, omnia enim oculis sunt exposita : nihil ibi displicens dissimulatur, quia omnia jucunda sunt & grata: & quoniam omnia sunt amor, omnia communicantur. Aliâ adhuc excellentiâ gaudet Civitas illa beata, quâ si careret, civitas Gloriæ non esset. Veniens Romam florente adhuc opulentiæ gloriæque ipsius statu Legatus quidam Epyrotarum Regis Pyrrhi, sat mirari nequibat, quod potentia & ars in illo divitiarum, deliciarumque emporio conjunxerat. Rogatus verò à Romanis, num quid in civitate reprehensione dignum inveniret: respondit, omninò, invenio. Et quidnam inquirunt? respondit, quod Romæ quis moritur. Aliter, inquit S. Joannes, se res habet in hac opulentissima & splendidissima Civitate, quam vobis descripsi : *Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Quia de throno Regis supremi, fluvius exit crystallinus, totam irrigans Civitatem, cujus ripæ arboribus

sunt confitæ, arboresque fructibus sunt gravidæ, & quidem melioribus, quàm fructus fuerunt arboris vitæ, qui non solum immortales, verum æternos facient homines : *Fluvium aqua viva splendidum tanquam Crystallum, procedentem de sede Dei, & Agni. In medio platea ejus, & ex utraque parte fluminis lignum Vitæ.*

Apoc.
22. v. 1.
§ 2.

§. V.

HÆc est, Auditores, Gloriæ Civitas, à S. Joanne Evangelista descripta : & sufficeret talem esse, qualis describitur, ad nostra promerenda & excitanda desideria, & ut plus faceremus, quàm facimus ad vivendum in ea. Verum, jam dicta cum distinctione veniunt intelligenda. Evangelista dicendo, in beata illa Patria non esse mortem, neque dolorem, neque tristitiam, neque gemitum, neque aceidentium aliorum quippiam, quæ in hac lachrymarum valle, molestam & tædiosam reddunt vitam, est ipsa veritas, intellecta ut sonat, quod omni dubio vacat. Verum istud non est dicere quid in cœlo sit, sed quid non sit : non est mors, non sunt dolores, non sunt ærumnæ. Reliqua quæ ad gloriam & splendorem & divitias Civitatis ejusdem pertinent

Ibidem
v. 4.

nent, uti aurum, gemmæ, adamantes, omnisque alius lapidum pretiosorum, è quibus muri constructi sunt, apparatus, & quicquid illis comprehenditur & circumdatur dubium tantum movent. Nec sine ratione. Doctorum quidem aliqui illa in cœlo dari probabile putant: reliqui verò absolute id negant, & meâ opinione, evidentè: Ipsi vestri oculi, & conceptus vestri & cogitationes probationem mihi evincunt. Interrogo: nunquid vidistis jam aurum, nunquid vidistis margaritas, adamantes, omnesque alios lapides pretiosos, ex quibus S. Joannes Civitatem Gloriæ construit? Sic. Ergo certum est, ex auro isto, lapidibusque istis civitatem Gloriæ non esse constructam. Quare? quia S. Paulus qui in cœlum raptus, vidit quicquid ibidem est, nunquam visa affirmat, quæ Deus ad beatitudinem electis præparavit: *Oculus non vidit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Ex eodem igitur casu, quo nos aurum istud, istosque lapides videmus, evidentè sequitur, non materialia illa esse, ex quibus Civitas, seu Gloriæ Curia constructa est. Dicet fors quispiam; quamvis vidimus aurum lapidesque pretiosos; at nunquam civitatem aliquam, immò nec domum

quidem unam ex auro hoc & lapidibus pretiosis constructam, vidimus: hæc verò Civitas à S. Joanne descripta, non solum qualiscunque, sed quadringenta millia in quadro continens est Civitas. Optima instantia: sed ego interrogationem itero. Imaginationem vestram convenio. Nunquid in ea concipere & fabricare potestis tantam civitatem, totam ex auro, adamantibus, margaritisque extructam? non est dubium, quin, quamvis scientiâ architectonicâ non simus pares Vetrivio, illam concipere, ideamque formare possimus: immò pro cuiuscunque beneplacito. Civitas ergò gloriæ non est sicut eam S. Joannes describit: Idem enim S. Paulus inquit, quod quæ ibidem nobis Deus præparavit, non solum oculi nunquam viderint, sed nec cogitatio assequi, nec sub imaginationem cadere possit: *Oculus non vidit, nec in cor hominis ascendit.* Quæ si ita se habent veritate ineffabili, & irrefragabili, quo pacto Evangelista S. Joannes Civitatem cœlestem totam ex auro lapidibusque pretiosis constantem & constructam describit?

Intentum illud dilecti Discipuli Christi, eo, quod cuidam famossimi & antiquissimi pictoris Zeu-

1. Cor. 2.
v. 9.

Ibidem

Zeuxis Discipulo accidit, explicabo. Mandavit illi Magister ut pro tyrocinii sui specimine & proba, Deam Venerem sibi eâ formæ elegantia & pulchritudine depingeret, quam artis ipsius peritiâ assequi posset. Fecit id Discipulus, multorumque dierum seriâ applicatione & studio, nocturnumque non paucarum lucubrationibus impensis magistro suo quadrum exhibuit. Videbatur in eo Dea tota exornata & ditata margaritis, quæ naturæ potius furto ablata, quam arte imitata videbantur: in digitis annuli adamantini, in brachiis armillæ ex Sardonyche, circumdabat collum ex magnis unionibus confectum monile, Vertex smaragdina ornabatur Coronâ, aures copiosis micabant margaritis, pectus pretioso refulgebat lapide figuram referente Cupidinis, rosâ Hyacinthinâ circumdato: sandalia omni lapidum genere distincta; togæ auro intertextæ, funeque saphyrino circumcinctæ. Ista erat forma Quadri, & in eo totum ingenium apparebat Discipuli: applausus expectabatur Magistri. Quid verò Zeuxem dixisse putatis? *Fecisti divitem quia non potuisti facere pulchram.* Idem mihi de de auro, margaritis, lapidibusque pretiosis, quibus S. Joannes

Gloriæ Civitatem descripsit, est iudicium. Evangelista sacer, ditissima est civitas, quam nobis depinxisti: Sed fecisti eam tam divitem, quia non potuisti facere pulchram. Pulchritudo quam visuram se nostra Fides sperat in cœlo, non est velut ista, quâ solum exaltari potest cupiditas terræ. Advertisti sanè hoc ipsum, Tu Aquila divina, in excusationem assumendo, quod descripta à te Civitas è cœlo descenderit in terram: *Civitatem Ierusalem descendentem de cœlo.* Aurum, adamantes, margaritæ, & uniones, omnia sunt terra, & de terra: quomodo igitur fulgidum, speciosum, & pretiosum terræ, nos veraciter de supernaturali & inæstimabili Gloriæ informare posset? verum est, S. Joannem in concepta à se idea tantum imaginatum sibi fuisse, quantum sub imaginationem cadere poterat; & in facta à se descriptione dixisse, quantum dici poterat: Verum quia ea quæ sunt Gloriæ tantum ab omnibus visibilibus sunt diversa, & ab omni imaginabili adeò sublimata, quantò plus, & quantumcunque de iis dicatur, semper dicitur minus. Et quoniam dicere minus, in Aristotelis Philosophia, & D. Thomæ Theologia, species est mendacii,

Apoc.
21. v. 2.

nemo mirari debet, quod in sensu quo loquor, etiam Evangelistarum maximus suâ visione, hanc gloriosam incurrere videatur censuram, quam David similiter raptus in sua extasi cunctis de Gloria loquentibus intulit: *Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.*

§. VI.

AB Evangelistis transeamus ad Prophetas. Maximus omnium Isaias, in hoc puncto præ cæteris singularis, quia Deum in Gloriæ throno residentem vidit, loquitur

Isai. 64 v. 4. ita: *A seculo non audiêrunt, neque auribus perceperunt, quæ præparâsti expectantibus te.* q. d. Quæ nos expectant, quæque Deus nobis præparavit in gloria, tam sunt sublimia & alta, tantumque omnia quæ cognoscuntur in terris transcendunt, ut nunquam ad aures auditumque hominum pervenerint. Quod ea quæ sunt Gloriæ, magnitudine suâ excedant omnia quæ unquam mortalis conspexit oculus, quæque imaginari quis potest, jam demonstravimus; verum quod etiam majora sint omnibus, quæ aures unquam perceperunt, non æquè facillè persuasum mihi videtur. Quid est, aut esse potest, quod aures non perceperunt? audiêrunt omnia Historicorum scripta, audiêrunt Poëtarum fabulas & figmenta; audiêrunt Phi-

losophorum speculationes & asserta; audiêrunt quicquid divulgavit, publicavit, & exaggeravit fama; audiêrunt quicquid sub sacratissimo sigillo detexit, & non subticuit silentium. Sed non hic consistit difficultas. In quonam igitur? consistit in eo, quod aures audiêrunt omnia Prophetarum vaticinia, & omnia sacris literis contenta. In hunc igitur modum argumentor. Certum est, Prophetas aliosque Scriptores sacros sæpè loqui de Gloria, & iis, quæ Deus in beatitudinis præmium promisit & præparavit in cælo servientibus sibi in hac vita. Similiterque certum est, omnia quæ in Prophetis, aliisque libris sacris conscripta continentur, nos legere & audire. Ergo si sacræ Scripturæ dicunt hoc, quod Deus nobis præparavit in gloria, & nos audimus omnia quæ Scripturæ loquuntur, quo pacto asserit Isaias, neminem audivisse, quod Deus nobis in Gloria præparavit? *A seculo non audiêrunt, quæ præparâsti expectantibus te.*

Fortissimi hujus argumenti solutio, omnium quæ dicimus evidentissima est probatio. Prophetæ, aliæque Scripturæ loquuntur de Gloria: nos audimus omnia quæ dicunt Prophetæ, & Scripturæ, & nihilominus nihil audimus de gloria: quantumcunque enim

Pro-

Prophetæ & Scripturæ de Gloria dixerint, nunquam eò pertingent ut plenè dicant, quid in ea sit. Proinde quia illi dicendo non dicunt, nos audiendo non audimus: *à seculo non audiêrunt*. Adhuc amplius. Si nemo audivit quid sit gloria; sequitur, nec Prophetas de ea locutos id audivisse. Mirabilis consequentia, sed vera! & sic est. Hi Prophetæ alios audiêrunt Prophetas, & quilibet seipsum; verùm nec Omnes audiendo omnes, nec quilibet audiendo semetipsum, audiêrunt quid gloria esset; quia quantumcunque elevatus fuerit Prophetarum spiritus, & quantumcunq; sublimis illorum sit stylus, & quantumcunq; humanum transcendat illorum eloquentia: loquentes de Gloria vel non dicunt quod est, vel dicunt quod non est. Figuras & imagines dicunt, loquuntur comparationes, allegant similitudines, omnes verò istæ comparationes sunt tam inæquales; omnes istæ similitudines, tam sunt discrepantes, omnesque istæ imagines tam parum sunt similes, ut in comparationibus gloria evadat contemptibilis; in similitudinibus obscura, & in imaginibus deformis. Si minus, videamus, audiamusque quid iidem dixerint Prophetæ.

Isaias exordiri nos jubet ab ori-

gine mundi: *A sæculo non audiêrunt*. Sit ita. Quibusnam figuris ab origine mundi, Moyse & Prophetæ gloriam nobis repræsentârunt? prima fuit Paradisus terrestris, & consequenter Tabernaculum Fœderis & Arca Testamenti, Manna, Terra Promissionis, Civitas Jerusalem, Templum Salomonis. Quam vero hæc quantacunque artis & naturæ miracula similitudinem habent cum cœlesti Gloria? in Paradisum terrestrem intravit serpens & peccatum; & prima Gloriæ prærogativa, est securitas Gratiæ, in qua omnes ibi vivunt confirmati. In Tabernaculo Moylis Arca Testamenti cum filiis Israël peregrinata fuit per desertum; in cœlo, Deus & Beati in suo commorantur habitaculo, sicut in propria patria. Manna, quamvis omnes & singulos in se contineret sapor, de die in diem alterum non durabat, sed corrumpebatur; & gloria non tantum perpetua est & incorruptibilis in se, sed & corpora nostra carnea in corruptibilia & immortalia reddet. Terra promissionis hyperbolicè lacte & melle manare dicebatur; quæ verò lactis cum deliciis cœlestibus, & mellis cum Gloriæ dulcedine comparatio? Civitas Jerusalem dicta fuit Civitas Pacis; & quoties eadem oppugnari, obsideri

bellisquē destrui visa fuit? in cælo tantum Pax est secunda, ab intus enim discordia exultat, & de foris hostes illi non appropiant. In templo Salomonis, Sancta Sanctorum oppanso tegebantur velo, ubi Deus invisibilis & occultus per Oracula loquebatur; & quo non nisi semel in anno Sacerdoti summo introire licebat: at in Gloria Deus omnibus manifestum sese ad videndum & fruendum exhibet, nec uno tantum die vel anno (quod sufficeret) sed per omnem æternitatem nullatenus interruptam, sed sine limite continuam, in qua nec diebus, nec annis locus est.

Quid ultra inquirunt Prophetæ? cælum semper currentem deliciarum torrentem appellant:

Psal. 35. v. 9. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.*

Verum si totus oceanus cælestium immensitati deliciarum comparatus nimis est exiguus, quid erit torrens? & deliciæ hæc permanentes sunt & æternæ, neque unquam variabiles, sed semper eadem, quoniam modo torrentes esse possunt & currentes? Cælestem gloriam perpetuum convivium ex optimorum exquisitissimorumque ciborum medullis instructum asserunt: *faciet Dominus in monte hoc convivium pinguium, pinguium medullarum.* Sed convivia inchoantur à fame, continuantur

cum gaudio, finiuntur cum fastidio; è contrario Gloria perpetuò desiderium exsatiat, & desiderium sui semper excitat: à qua fames abest, hæc enim cruciat; nec fastidio locus est, hoc enim fatigat: neque gaudium unquam cessat, quia fine caret. Regnum esse asseverant, quod qui intrant, Coronam de manu Dei accipiunt: *Accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini.* Verum Regnum ex Rege componitur & subditis; & in Gloria non sunt subditi: subiunguntur tantum Deo voluntariè, cum illo regnantes; & hæc amorosa subjectio, sceptrum est libertatis, arbitriique corona. Nuptialem dicunt esse diem, cum vinculo indissolubili: *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Quis verò amor est in nuptiis, qui non paucos inter dies languescat aut immutetur? spe accenditur, novitate exsatiatur, & ipso usu imminuitur. Denique gaudium lætitiâque Gloriæ similem fore adstruunt illi messorum, quando laborum suorum fructum colligunt; vel illi victoriosorum militum, quando cæsorum hostium spolia dividunt. *Letabuntur coram te, sicut qui letantur in messe: sicut exultant victores captâ prædâ quando dividunt spolia:* Quænam verò vilissi-

Sap. 5. v. 17.

Osee. 2. v. 19.

Isai. 25. v. 6.

Isai. 9. v. 3.

vilissimarum harum, omniumque aliarum comparationum proportio, ut illis cælestem Beatitudinem & gloriam metiamur & æstimeamus? adinventæ videntur ad ipsam gloriæ magnificentiam potius deprimendam, ad splendorem ipsius obscurandum, ad pulchritudinem ipsius deformandam; quàm vel umbram illius, quod ibi est, nobis repræsentandam.

Prophetis cum cœlo empyreo nobis invisibili evenit idem, quod Mathematicis & Astrologis cum hoc cœlo inferiore, quo visus noster pertingit. Viderunt Mathematici istum Astrorum labyrinthum, quibus tota cælestis sphaera sine ordine apparet confecta, tam differens magnitudine, quàm motu varia, & numero infinita; & ad concludendum, & statuendum quid certum, in confusione tanta, quid fecêre? ipsum partiti sunt cœlum, & in toto illo ingentem finxêre figurarum multitudinem, quarum aliquæ naturales, aliæ fabulosæ sunt. Hic unum effinxerunt taurum, ibi leonem; illic serpentem: hîc cervum, ibi cygnum, alibi aquilam: ex una parte Herculem, ex altera Orionem; alibi Medusam, Berenicem & Andromedem: Caballum Pegasus alatum & volentem, flu-

vium Erydanum gyrantem, Argonautam navigantem, aliquem Delphinum, aliquam Libram, unum Curram: Scorpionem, Centaurum, Hydram, Capricornum aliasque chymæras istis similes, tam aspectu quàm nomine horridas. Ergone in cœlo ista sunt animalia, ista figmenta, ista monstra? Nequaquam, omnia pulchra & splendentia sunt astra. Mathematicis autem opus fuit ista in cœlo fingere mendacia, & formare figmenta, ut hisce mediantibus sese intelligerent, & mundum, quodam docerent modo veritatem illius quod in cœlo transit.

Condonate mihi, Prophetæ sacri, comparationem, acceptamque habetote oraculorum vestrorum reverentiam, quod nec nomine, nec copiâ utar, quam mihi fecit vestrum unus, omnium illuminatissimus. In cœlo non sunt messores, nec messes, nec milites, nec spolia: in cœlo non sunt convivia, neque nuptiæ, neque torrentium inundationes: In cœlo non sunt Jerusalem, neque tabernacula, neque Paradisi terrestres, neque promissionis terræ: Terra sunt hæc omnia, & terrena: sed vos velut Mathematici cœli empyrei, omnes ibidem posuistis istas figuras cum tam exigua similitudine & proportionem, sicut

cum necessaria improprietate, ad nostram mediantibus illis instruendam ruditatem, & ex grossorum illorum gaudiorum consideratione nostram excitandam fidem, & conjecturaliter concipiendum ea, quæ non assequimur. Neque argumentum aliquod dari poterat, vel experimentum, quod demonstraret sublimem de rebus gloriæ faciendum conceptum: cum vestri ipsi intellectus, etiam supernaturaliter elevati, nec conceptus, nec verba ad declarandam earum magnificentiam sufficientia habeant.

§. VII.

QUODSI ipsi de gloria loquentes Prophetæ, tantò minus dicunt eo quod illa est, vel verè hoc quod non est: quid nos Prædicatores, in materia omnem mortalem capacitatem excedente dicere possumus? Hinc etiam vel maximè eam exaggerando semper mentimur. Solus S. Paulus de gloria prædicare potuisset; erat enim Prædicator suis eam oculis contemplatus: Verùm quid eâ visâ ipse dixerit audiamus: *Raptus est in Paradisum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Ego, inquit S. Paulus (in tertia persona de se loquens) raptus fui in cœlum ibique vidi quæ Deus suis præparavit electis; sunt verò talia,

quæ mihi dicere non licet. *Ly, mihi non licet*, confidero. Quidnam, quæso, licitum magis, justum magis & sanctum, utile magis & necessarium, quàm de cælesti gloria loqui, & quidem illi, qui ipsam viderat? Dives epulo vel maximè salutare timore concutiendos putabat suos fratres ex Prædicatione Lazari, quippe qui pœnas vidisset inferni: nec dubium relinquitur, quin majus adhuc in nobis desiderium excitaret prædicatio S. Pauli cælestem gloriam oculis contemplati. Si igitur ista tam utilis efficaxque erat prædicatio pro salute animarum, quæ sic cæli vivunt oblitæ; quare S. Paulus à prædicatione & divulgatione gloriæ sese excusat; non esse licitum obtinendo: *Non licet?*

Dantur casus, in quibus multa prohibita dispensativè licitè fieri permittuntur; mendacium verò, etiam in re levi, ex natura sua tam intrinsecè est malum, ut nullo casu mentiri sit licitum. Et quoniam mentiri etiam ad salvandas animas est illicitum, ea verò quæ gloriæ sunt sine mendacio dici nequeunt: hinc S. Paulus, in omni rigore verbi, in excusationem sui allegavit non licere: *Non licet homini loqui:* proinde reductis in gloriæ materia vel mentiendi vel tacendi terminis, elegit tanquam consultius

tace-

tacere quia illicitum erat mentiri. Enim verò, si S. Paulo licitum non fuit de gloria loqui cum hoc defectu; nunquid etiam Prophetis similiter & Evangelistis licitum non fuit de ea loqui? Omnino: quia ipsi non viderant, S. Paulus eam viderat. S. Paulus, velut testis ocularis, quicquid vidisset, dicere tenebatur, ne gloriæ fidei, aut famæ derogaret: reliqui qui non viderant de magnitudine ipsius pronunciare non tenebantur, nisi quod poterant, & modo quo poterant, quod etiam fecerunt. Et quamvis multò minus de gloria asseruerint, quàm illa est & meretur, non tamen ex hoc reatum incurrerunt: David enim omnes mendaces protestando, de mendacio materiali fuit locutus, quod & licitum est, & culpâ vacat: immò in casu isto laude dignum est, ipsamque gloriam magnificentiorē reddit. Ratio discriminis est, quia definitione S. Augustini: *Mentiri est contra mentem ire.* Id est, formaliter culpabiliterque mentiri, est contra quod homo mente intelligit, loqui. Alii scriptores sacri de gloria sermocinati, quod intelligebant, & quod poterant, de gloria sunt locuti: & S. Paulus, quamvis dixisset quod poterat, semper contrà hoc quod intelligebat lo-

qui debuisset velut homo, qui gloriam viderat; proinde non erat illi illicitum: *Non licet homini loqui.*

Hoc pacto maximus mundi Prædicator contigit; cunctisque Prædicatoribus Ecclesia hac die silentium similiter imponere posset, tacere enim semper est licitum. Maluit tamen nos dicere (vel mentiri) modicum illud quod possumus de ea, quàm planè totaliterque silentio transire gloriæ magnificentias: maxima enim excellentia ipsius est, de illa loqui non posse sine mendacio.

Porro si fortè quis Criticus ad assertum hoc & assumptum obstupuerit; sciat velim, quod quandoque uti mendacio ad veritatem persuadendam non solum non offēdat leges sanæ & veræ Rethoricæ; sed ex majoribus sit excellentiis ejusdem energiæ. Seneca loquens de tam usitata Hyperbole iis omnibus, qui de rebus magnis disserunt, dicit: *In hoc omnis Hyperbole extenditur, ut ad verum mendacio veniat.* q. d. finis, quare hyperbole in tantum terminos illius quod persuadere nititur excēdit, est ut mediante mendacio ad veritatem perveniat: plus dicit quàm est, ut credatur hoc, quod est. *Nunquam tantum sperat hyperbole, quantum audet:* id est, non est tam præsumptuosa hyperbole,

Senec. Lib. 7. de beneficiis. c. 23.

Ibid.

ut tantum speret ab audiente, quantum illa audet affirmare: *Sed incredibilia affirmat, ut ad credibilia perveniat*: id est, sed affirmat quod est incredibile, ut credatur totum, quod credi potest. Hoc exemplo finis fundamentumque discursus mei intelligitur. Stylum secutus sum hyperbolicum præposterè. Datur hyperbole per excessum, datur etiam hyperbole per defectum, & utraque mendacio nititur, ut ad veritatem perveniat: *ut ad verum mendacio veniant*. Hyperbole per excessum multa affirmat, quæ credi non debent, ut credatur quod est: Hyperbole per defectum, minus dicit quàm dici potest, ut credatur hoc quod erit. Quid erit gloria cælestis, ex discursu meo efficaciter colligitur.

Enim verò sola consideratio hujus, quid erit, sufficeret, ut quotquot fidem habemus, animo super omnia terrena elevato, contemptim ea tractemus, quod finis exigit sublimissimus, ad quem conditi sumus. Si omnia quæ diximus; si omnia quæ dixerunt omnes; si omnia quæ scripserunt omnes; si denique omnia, quæ imaginati sunt omnes, ad Gloriam collata, mendacii nomen & notam merentur, veritas quid erit? Quæ videntur sunt mendacia attestan-

te Spiritu S. *Visa mendacia*: & *Eccles.* talia sunt cœli hujus inferioris ap-
parentiæ, quas videmus, seu videre
nos putamus. 34. v. 2 Vulgus se cœlum
intueri putat, & decipitur; quia
visus noster eousque non pertin-
git. Quod cœlum vocamus, men-
daciū est cæruleum: & quod
iridem seu areum appellamus cæ-
lestem, aliud est mendaciū tri-
um colorum: & si mendacia de
cœlo, tam sunt speciosa in terra,
quales erunt veritates cœli de cœ-
lo: *Cœlum cœli Domino*? S. Bernar- Psalm.
dus, absque eo quod tam altè as- 113. v. 16.
cenderet, pro ænigmate sumpsit
cytharam cum hac epigraphe:
Quid erit in cœlo? si in exilio tam S. Bern.
suavis datur harmonia, quid erit
in Patria? verum longè melius
noster David, viso jam in Patria,
non quod erit, non conjecturali-
ter, sed quod est realiter. Ænig-
mate mutato, cytharæ suæ con-
fudit chordas: & quid dixit? Quod
totum hoc, quantumcunque de-
mum in ea cantarat, & quantum-
cunque narrant & cantant omnes,
qui loquuntur de Gloria, menda-
cium sit: *Ego dixi in excessu meo,*
omnis homo mendax.

§. VIII.

Agedum Auditores, brevem
adhuc præbete attentionem:
Itaq; supposito, quicquid dictum
est,

est, dicitur, & dici potest de Gloria, quæ nos expectat in cœlo, esse tantò minus, tam modicum, ac tam nihil, ut sine exaggeratione dici possit mendacium: quidnam aut faciendum, aut factu possibile restat, ad sciendum Quid, aut Quale Quid sit Gloria? Non nisi unum suppetit, & suppetere potest medium, sed illud certum valdè, & proportionatum. Et quod illud? cœlum intrare, & videre eam. Interrogabant quandoque Christum duo, scholam ipsius frequentare desiderantes,

Joan. 1. v. 38. ubinam habitaret: *Rabbi ubi habitas?* Et Christus non habens domicilium in terra sed in cœlo (unde nunquam exiit, etiam quando in mundum venit) quid respondit? *Venite, & videte:* venite & videbitis. Et nisi irent & viderent, hoc scire nequibant?

Alcuinus & Beda Non. Præclare Alcuinus, & Beda: *Ideo non dixit, ubi habitaret, sed illos, ut venirent, & viderent, inrelati à vitavit; quia habitatio, id est gloria Christi videri quidem potest, verbis explicari non potest.* Non dixit Christus, ubi habitaret, id scire volentibus, sed tantum, ut venirent, & viderent, respondit: *Venite, & videte:* Habitaculum enim Christi, est gloria, & quid aut quale sit gloria, videri solum, aut dici non potest: *Videri potest,*

explicari non potest. Istud respondit Christus, istud & ego dico: & istud solummodò Prædicatores super hocce assumpto dicere possunt: omnibus contendamus viribus intrare cœlum, ibique videbimus Quid sit gloria: *Venite, & videte:* venite, & videbitis. Et ubi adjuvante nos gratiâ Dei venerimus in cœlum, & viderimus verè quid sit gloria, tunc pariter videbimus & cognoscemus quàm modicam verisimilitudinem habeat, quantumcunque hîc dicitur & auditur.

Regina Saba Regiam Palatium: que Salomonis ingressa non solum admirata fuit quæ mox oculis occurrebant; verum sacro attestante textu, præ stupore animo defecit; *non habebat ultra spiritum:* *3. Reg. 10. v. 5.* unde in hæc prorupit verba: *Non credebam narrantibus mihi, donec 7. 68 8,* ipsa veni, & vidi oculis, & probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerit: *major est sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audivi. Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper.* Ego, Regum sapientissime Salomon, in terra mea (inquit Regina) multa de tua audiveram sapientia, de tua magnificentia, de tua Regia & aula, quibus fidem non habebam, eò quòd incredibilia mihi viderentur; Verum postquam veni,

eaque oculis contueor, cognovi & probavi, quod ne medietas quidem, omnium quæ sunt, mihi fuerit relata. Beati servi tui, Beati aulici tui, quibus forstàm fausta obtrigit, ut tuâ semper præsentia fruantur. Non plus dicere potuisse videtur, si cum Deo locuta fuisset in Gloria. Porro si magnificentiam aulæ regiæque Salomonis credere nec capere potuit Regina tam prudens, nisi postquam venit & vidit: *Donec ipsa veni, & vidi*: & si omne id quod audierat in Regno suo ne medietatem quidem attingebat illius, quod nunc oculis intuebatur; quam, quæso, proportionem seu similitudinem habere potest modicum illud, vel nihil, quod hîc dicimus & audimus cum multâ, infinitâ immensâque gloriâ, quam ibi vident, qui eâ gaudent? Ideò Dominus & Author illius nobis dicit: *Venite, & videte*.

Ast malum miserumque est, quod omnes videre appetant, pauci verò venire velint. Omnes videre, gloriâque gaudere appetunt, rari verò venire volunt, Christumque sequi eâ viâ, quam ille nos docere venit, ut ad eam perveniremus Si magister divinus terminis mutatis, sicut dixit; *Venite, & videte*, dixisset: *Videte; & venite*: si fuisset possibile &

congruum, prius nobis dari gloriæ visionem, & postmodum eandem consequendi media præscribi: quàm certum est, necessarium non fore, ut Deus nos vocaret, vel rogaret, verùm nos ipsos immensâ illâ pulchritudine, incomprehensibilique felicitate raptos & captos, non solùm prona voluntate & desiderio, sed vi & impetu perruptis omnibus difficultatibus vitæque discriminibus, ipsa etiam vita, imò mille vitis expositis ad tantum obtinendum bonum festinatuos. Verùm quodnam tunc Fidei meritum esset, quodnam Spei præmium, & quæ Charitatis coactæ & non liberæ excellentia? Pro majore bono ejusdem boni, & pro majore ejusdem gloriæ augmento, Deus à nobis primò exigit passus, & postea nobis promittit visionem: *Venite, & videte*.

Reverâ, quamvis via cœli, illiusque Promontori Bonæ Spei majores involveret difficultates, omnes sine visionis testimonio, sub verbo Christi subiri possent. Idem Dominus nondum pro nobis homo factus, Abrahamo Patriam suam derelinquere mandans, non cœlum, sed aliam ipsi terram promisit; nec actu ipsi illam ostendit, sed se postea monstraturum dixit: *Veni in terram, quam monstravero Gen. 12.*

tibi: Et quid sub hoc verbo Abraham fecit? vix sine nota fideique nostræ verecundia exprimi potest. Dereliquit natale solum, illustrem & opulentam hæreditariam à Parentibus dereliquit domum, consanguineorum deseruit familiaritatem, amor renunciat amicorum, societati nuncium remisit notorum, ut inter nationes exteras & ignotas peregrinatum abiret. Omnes denique dirupit catenas, quibus nativitas & educatio Cor irretire solet humanum, quæ omnia & singula notat, & Sacra ponderat Scriptura. Et hæc omnia, tantâ animi promptitudine, homo paulò ante gentilis, falsorumque adorator Deorum exequetur? Ità planè, inquit S. Stephanus & nemo miretur. Deus tam arduum Abrahamo imperans divortium, & universalem omnium in mundo amatorum & possessorum abrenunciationem, erat

Act. 7. v. 2. & 3. Deus gloriæ: *Deus gloriæ apparuit patri nostro Abraham, & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstravero tibi*: In tota scriptura Sacra non legitur aut tribuitur Deo simile epithetum seu titulus, præterquam in hoc unico loco. Et quare Paraphrasi tali celebris ille Lapidatus Prædicator est usus, cui inter lapides

apertum fuit cælum? non tantum ad exaggerandam excellentiam actus, quem exercuerat Abraham; sed ad discernenda motiva, quæ ipse in eadem habere potuerit materia; & nos habere possimus in nostris. Si non præstamus grandia amore Dei, quâ Dei; Cur saltem ea non exercemus, quia Deus est Gloriæ, *Deus gloriæ*? exercere ea propter Deum, quâ Deum excellentia est? exercere ea propter Deum, quia Deus est Gloriæ, convenientia est: facere ea propter Deum, quia Deus est, amor Dei est: facere ea propter Deum, quia Deus gloriæ est, amor est proprius. Et quod nec ex amore proprio, neque quia Deus nos præmiabit gloriâ, talia ipsi exhibere velimus servitia gloriæ hujus meritoria, magna est miseria.

Et si miseria est magna tam parum præstare ad obtinendam & videndam gloriam; multo sanè per omnem modum major est miseria, tantum operari, unde eam perdamus, ejusque visione seu fruitione privemur. Quodlibet commissum à nobis peccatum, simplex est peccatum, & duplex offensæ: est offensæ Dei, est & offensæ gloriæ. Hoc ita intellexisse videtur Prodigus ille adolescens; cui experimentum

LUC. 15.
v. 21

præmiorum quæ tribuit mundus, restituit intellectum, quem prius abstulerat: *Pater peccavi in cælum & coram te.* Pater (inquiebat cum Deo loquens) peccavi in cælum, & peccavi in te: peccavi in cælum, quod est gloria, ad quam fui creatus; & in te, qui es Deus, qui ad eam me condidisti. Primo loco posuit offensam cæli, & secundo Dei: quia velut homo sese exposuerat pro mercede, magis sentiebat præmii jacturam, quam Domini offensam. Ego nunc contentus forem, si nobilitas nostra, sic illis cæli Deique offensis uteretur. Si non derelinquimus peccata per contritionem, eò quod offensæ sint Dei: saltem per attritionem ea relinquamus, quia gloriâ nos privant. Non offendere Deum, quia Deus est, obligationis est; non offendere Deum, ne perdamus gloriam, è re nostra est. Porro cum simus tam studiosi, seu servi, atque adeò terrenorum mancipia commodorum, quod pro commodis saltem cælo & gloria non timeamus nec cessemus offendere eum, qui eam vel dare vel negare potest æternum? Prodigus ille non fuit prodigus: Nos sumus prodigi, fordusque quam ille: Ille dixit: *Peccavi in cælum:* & prodigus non fuit cæli, sed sub-

stantiæ: Nos famelici sumus & cupidi substantiæ; & prodigi cæli & gloriæ.

Eheu quis timor manet eos, qui ad eam non creati, tam parvi faciunt eam non videre, vel tanta faciunt unde eum non videant? Quotquot corde & affectu remanserunt in Ægypto, eorum nemo promissionis terram est ingressus; nam sine venire, non est videre, & qui non ex toto corde venit se non movet. Ad hæc habitationes æternas vocat & invitat nos omnes gloriosus Christus, dicens nobis sicut illis, qui ipsum, ubi habitaret, interrogabant: *Venite, & videte.* *Venite,* nobis inquit modò idem Dominus; in die enim judicii, animabus nostris iisdem corporibus reunitis, dicet suam vocem audituris: *Venite benedicti.* D. nobis, *Marth.* venite: sed unde, & quò? de terra *25. v. 34.* ad cælum, de exilio ad patriam, de captivitate ad libertatem, de bello ad pacem, de tempestate ad portum, de labore ad requiem, de tempore ad æternitatem, de lacrymarum valle ad montem gloriæ. Et adhuc detur aliquis qui dubitet venire? *Venite.* Neque enim vobis dico (inquit Christus) ut veniatis sicut ego veni per montem Calvariæ; sufficit mihi, ut veniatis per montem Thabor totius

tius mundiamœnissimum, tantummodò ut mesequamini. Et si necdum per montem Thabor venire præsumitis exemplo Petri, Jacobi, & Joannis per angustam consiliorum viam: venite cum Moyse & Elia per latissimam mandatorum semitam: Propterea etenim duas præparavi vias, ut veniant omnes: *Venite.* Denique venite & videbitis, quod ante adventum videri nequit: *Venite & videte.* Videbitis quod nunquam vidistis; videbitis quod nunquam audistis; videbitis quod nunquam vobis imaginati estis: videbitisque quàm diversæ, quàm aliæ, quàmque infinitæ, incomparabiles sint res

Gloriæ, ab omnibus istis, quæ ibi Prophetæ mei & Evangelistæ dixerunt: non quod illi voluerint mentiri (quod non est possibile) sed quia quicquid est in terra, seu de terra, aut apparet in cælo, nullam prorsus comparisonem, seu similitudinem habet cum eo quod videtur, & percipitur in Gloria: Singularitèr vos invito velut homines, ad contemplandam gloriosam in throno suo Humanitatem meam: & tunc videre licebit, utrum radii, quibus fulget, sint de sole, & color quo vestitur, de nive: *Resplenduit facies ejus sicut*

Sol: Vestimenta autem ejus facta sunt alba, sicut nix.
Amen.

S E R M O

Pro

Feria Sexta post Cineres.

in Capella Regia. 1651.

*Ego autem dico vobis : diligite inimicos vestros,
Benefacite his, qui oderunt vos. Matth. 5.*

§. I.

Uàm subito nos Ecclesia simul cum Anima ad Deum deducit ! nudius tertius nobis excita-

vit Memoriam ; heri nobis illuminavit Intellectum : hodie nobis perficit Voluntatem. Excitavit nobis Memoriam ; recordatione mortis: *Memento homo, quia pulvis es.* Illuminavit nobis intellectum maximo Fidei exemplo: *Non*

Eccles.

Matth. invenit tantam fidem in Israël. Per- 8. v. 10. fecit nobis voluntatem, plus quam

Matth.

5. v. 44.

inimicorum dilectio: *Diligite inimicos vestros.* Actus iste velut tam singularis legis, tamque Chri-

stianæ professioni proprius : unicuique totius orationis meæ est assumptum. Et quamvis dilectionis inimicorum materia adeo sit prædicata & discussa; quod ego de illa prædicare hodie decrevi, non nisi quæstio est valde nova, & huic loco quam oportuna, & propria. Tota fundatur super Ly, *Vobis*, nostri Textus: *Ego autem dico vobis.* Et quæstio seu dubium est, utrum istud *Vobis*, etiam Celsitudines & Majestates includat? Personæ supremæ omni lege sunt superiores, seu supra legem; hinc exactè examinare oportet Præceptum Christi, ejusdemque adjuvante gratiâ, nulli, cuicunque etiam adulando resolvere, utrum etiam Reges inimicos suos diligere teneantur? Ave Maria.

§. II.

§. II.

Primò , Reges ad inimicorum suorum dilectionem non obligari videntur. Et pro hac Parte totalitèr facit autoritas Salomonis ; aliquo famoso sapientiæ & magnificentiæ suæ opere. Cap.3. Cant. insignem quandam alicujus fellæ gestatoriæ fabricam describit , quâ solemniorebus festis per Jerosolymam circumferri se sinebat. Materia ex lignis erat pretiosissimis , & odoriferis Libani ; Columnæ argenteæ , reclinatorium aureum , ascensus purpureus : & pavimento seu suppedanio insculpta Charitas. *Ferculum fecit*

Cant.3. sibi Rex Salomon de lignis Libani :

v.9. 10. Columnas ejus fecit argenteas , reclinatorium aureum ; ascensum purpureum : media Charitate constravit. In his ultimis verbis consistit consideratio : non solum magnâ , sed summâ admiratione digna. Annè possibile videtur , quod tantæ sapientiæ Rex , qualis Salomon ; & non Gentilis sed Fidelis , magnificentiam majestatemque suam vel maximè ostentaturus pedibus suis supposuerit Charitatem ? Rex sedet in throno , & Charitas sub pedibus Regis ? Rex in throno collocatus , & Charitas conculcata , Mediâ cha-

*ritate constravit ? Ita planè. Nonnulli enim Reges putant (vel pro opinione sua operantur) tantum abesse , ut ipsi Charitatis dilectionisque legibus subjiciantur ; ut potius charitas & dilectio , omnesque ipsius leges , sibi subditas esse oportere putent. Non loquor de Neronibus , nec de Caligulis , nedum de Sardanopalis ; siquidem hæc naturæ humanæ monstra crudelissimi erant Tyranni , & non Reges : neque homines. De iis loquor , qui sunt sicut illo tempore Salomon , & specialitèr de Salomone ; qui propter pompam superfluasque vanitates , & ut aulae suæ magnificentiam alias ad æmulationem & invidiam provocaret , & ostentaret mundo ; tam exorbitantibus subditum sibi Populum gravavit & oppressit oneribus ; ut desperatione acti , excussioque jugo , negatâ obedientiâ , Roboamum primogenitum ejus maxima ex parte regno privarent. Si inordinata & immodica Salomonis concupiscentia & vanitas suggererat opus esse argento , majorque argenti copia , *Columnas argenteas* : si suadebat appetere aurum , & plus auri : *Reclinatorium aureum*. Idem de Purpura , & pluribus purpuris : *Ascensum purpureum*. Omnia ista fieri oportet , inquitbat ille , quâ-*

quâcunque demum , etiam viâ modovè violentiore : & si Charitas contradixerit , charitas pedibus supponatur. Nonne igitur , ô Rex Populi tui oppressionem & oppressiones vides? non audis pauperum gemitus? non te ad commiserationem miserorum lacrymæ movent? non consideras nomen Registe obligare , ut te Patrem subditis tuis exhibeas? filialem eorum in te amorem , in eorundem tolerantia non agnoscis , & casu quo te averfarentur tanquam inimici , nihilominus diligendi tibi forent? ubi est propinquitas? ubi humanitas? ubi est charitas? ubi? sub pedibus Regis: quia Reges nec charitati, neque legibus ejus sunt subjecti : *Mediâ charitate constravit.*

Huic Salomonis Hieroglyphico quoddam , opinione mea , benè formatæ consequentiæ argumentum accedit. Reges non tenentur diligere amicos : ergo multò minùs inimicos. Non redamans amorem , quomodo amabit odium? in omnibus humanis cordibus non dantur minùs amantes voluntates , quàm voluntates supremæ ; nec est res magis opposita amori , quàm majestas. Et quam ob rationem , si ratio vocari meretur? rationes duæ sunt. Propter inæqualitatem , subdito-

rumque obligationem. Amor reciprocus , alio nomine amicitia vocatus ; assertore Aristotele , non nisi inter æquales dari potest : quia verò Reges & subditi tanto intervallo inæqualitatis distant ; sicut inferior à supremo , eadem superioritas quæ tollit æqualitatem : etiam inter illos dissolvit correspondentiam. Et quoniam subditi naturalitèr obligantur amare Reges , hæc secunda & regalis est exemptio & exceptio , quâ gaudent Majestates , quò minùs , ut amentur , amare , & jam amati redamare teneantur. Sicut subditorum amor est debitum ; sic Reges ad compensationem non obligantur : neque subditis datur actio ad eam exigendam. Hinc ingens ille sequitur dolor (ne injustitia nominetur) quod felicius sit Regibus servire , quàm eos diligere ; servitia quippe quandoque præmiantur : amor amore nunquam compensatur. Majestates non essent majestates : si sese dederent ad amandum. Quare ? ob duas alias rationes ex parte ipsarum. Amare , est primò voluntatem se inclinare , & postea vinci. Et vinci est contra Majestatis potentiam ; & inclinari contra superioritatem. Proinde optimè dixit conditionis hujus gnarus : quod nec Majestas stare potest

cum

cum amore, nec amor cum ma-
jestate.

*Non benè conveniunt, nec in una
sede morantur:*

Majestas & Amor.

Et si Reges non se inclinant ad di-
ligendos amicos; quomodo odio
habiti ad diligendos sese demit-
tent inimicos?

Exemplo sit Rex cordis opti-
mi ex omnibus, qui sceptrum sunt
moderati; David multos & mag-
nos habuit inimicos (non enim
esset David, nisi illos habuisset) &
quomodo illos diligebat? ipse il-
lud dixit: *Persequar inimicos meos*

Psalm.
17. v. 38.
Et 39.
*& comprehendam illos, & non con-
vertar, donec deficiant: Confrin-
gam illos, nec poterunt stare; ca-
dent subtus pedes meos.* Et si

Christus non tantum inimicis be-
nefacere; sed etiam orare pro ip-
sis mandat: *Et orate pro perse-
quentibus & calumniantibus vos.*

Matth.
5. v. 44.
Psalm.
53. v. 7.
Audite, quomodo idem David
suis in orationibus eos Deo com-
mendabat: *Averte mala inimicis
meis; & in veritate tua disperde
illos.* Malum quod mei mihi

inimici inferre conantur, in ip-
sos converte: & propter malevo-
lam eorum in me voluntatem, de-
strue illos, & in nihilum redige;
istud enim innuit, *disperde.* De-
nique appropinquante hora mor-
tis, quo tempore non solum du-

Paras IV.

rissima etiam corda suis ignoscunt
inimicis, verum etiam veniam ab
iis petunt: binas Testamento ap-
posuit clausulas, quas Filio suo
Salomoni singulariter recom-
mendavit: scilicet ne quo modo
oblivisceretur, & mandare inter-
mitteret interfici Joabum & Se-
mei; ob justam offensam, quam
incurrerant. Porro si hoc modo
inimicos suos diligebat Rex cano-
nizatus, mediâ nocte ad recitan-
dum Psalterium surgens, & sub
Purpurâ cilicio vestitus: quo pa-
cto, quæso, minus sancti, mi-
nusque beati servabunt illud: *Di-
ligite inimicos vestros:* sibi quæ ap-
plicabunt illud; Dico vobis?

§. III.

HÆc in favorem primæ par-
tis Quæstionis nostræ; appa-
renter magis, quam solidè sese
offerunt. Secunda non solum de-
fendit, sed definit, etiam Celsi-
tudines & Majestates, quantum-
cunque sublimes, & supremas,
sub illo, *vobis*, comprehendit; om-
nesque æqualiter sine exceptione
& privilegio, sicuti alii Christia-
ni, Præcepto Christi, ad inimicos
diligendos ipsisque benefacien-
dum, esse subjectas; *Diligite in-
imicos vestros, & benefacite his,
qui oderunt vos.*

Y

Obli-

Obligationis hujus fundamentum, in primo textûs ipsius verbo consistit: *Ego autem dico vobis. Ego.* Et quis est iste, *Ego*? non est Plato, nec Lycurgus, nec Numa Pompilius; quorum leges nihilo minus, eò quod rationi consentaneæ forent: Reges omnes venerabantur, iisque parebant, quotquot justitiæ nomine & famâ sunt celebrati.

Exod. 3. v. 14. Sed iste, *Ego*: qui Moyfi dixit; *Ego sum qui sum.* q. d. *Ego sum qui sum*; id est, ille qui solus esse habet à se, & illud omnibus rebus dedit: Ille *Ego*,

qui Reges facio; & in nihilum redigo, quando non præstant ea, quæ sui sunt officii. *Per me Reges regnant*: Ille *Ego*, qui regiis vestimentis inscriptum gero: *Rex Regum, & Dominus Dominantium.*

Apoc. 19. v. 16. Ille *Ego*, cui magis subsunt Reges ipsi, quàm Regibus sui subditi; Reges enim omnes dominium & jurisdictionem à manu consensuque Populi acceperunt: quam si sibi posterisque suis conservant gratia reputanda est; gratiæque divinæ adscribendum, quousque ipsi visum fuerit; voluntatisque suæ nutu non miserit contrarium. Et iste *Ego*; *Ego dico vobis*: Ille *Ego*, sine distinctione personarum & dignitatum omnibus dicit; *Diligite inimicos vestros*: ut intelligant Reges terræ & terrestres: Et

nunc Reges intelligite: *erudimini*, *Psalms. 2. v. 10.* qui judicatis terram: hoc, & aliud quodlibet Dei Præceptum acceperandum esse non gravatè, sed gaudentè, observandumque cum

timore & tremore: *Servite Domino cum timore, & exultate ei cum* *Ibidem v. 11.*

tremore: sub pœna, nisi amaverint suos inimicos, se tanquam inimicos à Deo habendos, & quæ tales disperdendos & perituros: *Nequando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.* *Ibidem v. 12.*

Huic non adversatur allegatum de Davide exemplum; imò persuadet contrarium; siquidem David militabat Deo, ejusque gubernabat Exercitum: & quos ille inimicos vocabat, hostes Dei erant: talem inter utrosque observabat distinctionem, ut privatos suos inimicos amore beneficiisque prosequeretur; & hostes tantum Dei atrociter inferendo bella persequeretur: tam insignis injuriarum offensarumque divinorum vindex, quàm propriarum & privatarum condonator. Hoc modo toties ignovit parcendo Sauli, similiter ignoscens parique cupiens Absoloni; cujusce, uti & Abner necem tot fuit lamentis prosecutus: semper coram Deo protestatus, quod inimicorum suorum nulli malum pro malo reddidisset: *Si reddidi re-* *Psalms. 7. v. 5.*

tam

Psal.
34.v.12.

tam sibi forent ingrati, ut malum rependerent pro bonis: *Retribuebant mihi mala pro bonis.* Et quod Joab & Semei iusserit interfici, iustitiæ ergò, velut Rex fecit; & non ex vindicta: duas istas sententias, & executionem earum pro testamento reservans & hora mortis; ut innotesceret omnibus, quod urgente scrupulo, & non stimulante odio illud fieri manderet. Hujuscemodierat cor Davidis, proindeq; verè regium, & dignum ut sublatam à capite Saulis coronam Deus capiti ipsius imponeret; quod etiam Saul confessus fuit.

Per montes & sylvas Saul investigabat Davidem, ad eum interficiendum; quando casu speluncam quandam intravit, in qua David cum paucis sui sequacibus latebat; qui concorditè suadebant & urgebant, ut oblatà sibi à Deo occasione usus illum interficiendo, se tandem ab ipsius persecutionibus liberaret. At hic oram tantum chlamydis ipsius abscondisse contentus, in signum fidelitatis, egressum ex spelunca Saulem subsecutus, clamavit post tergum dicens: ecce oram chlamydis tuæ in manu mea, quam cum præscinderem nolui manum meam extendere in te; neque permittere, ut mei te interficerent. Et David pronus in terram, dixit ad

Saul: Ecce, Rex Israël; ecce præsentem, quem per montes & deserta ad occidendum persequeris. Ecce hic abjectum publicem, terræque vermiculum; ad quem persequendum personaliter tantus Monarcha aulâ suâ egreditur. Ecce num dignum tibi videtur, tam fatali ipsum insectari odio? exulem & profugum à terra ad vagandum per montes compellere? quibus visis & auditis, obstupefactus Saul; corde compunctus in lachrymasque resolutus, ait ad David: nunc cognosco (neque solum eum Davidem, sed filium vocavit) nunc cognosco, fili, & scio certissimè quod regnabis, Regnumque Israël, quod meum voco, Rex obtinebis.

Nunc scio, quia certissimè regnatus sis; & habiturus in manu tua Regnum Israël. 1. Reg. 24.v.21

Hoc tantum à te peto, ut juratò mihi promittas coram Deo; te eandem misericordiam, quâ in me usus es, cum Domo, & progenie mea exercitutum; neque nomen meum esse delerturum: *Iura mihi, ne deleas semen meum post me; neque auferas nomen meum de domo Patris mei.*

Tam certò & infallibilitè cognovit & credidit Saul, David sibi in Regnum successu-

rum. Verùm ex quo certitudinem istam, quam certissimam vocat, intulit, & non antea, sed modo in hoc casu : *Nunc scio, quod certissimè regnaturus sis?*

Abulensis & reliqui Expositores omnes, Saulem ex animi Davidis generositate illud intulisse asserunt; cùm enim tam capitalis Davidis foret hostis; ipse nihilominus sibi ignovisset. Sed opus non est Expositores hoc dicere; quod ipse Saul ponderando affirmavit. Singula notate verba :

Ibidem
v. 18.

Tu enim tribuisti mihi bona: Ego autem reddidi tibi mala. q. d.

Quia tu, David; reddidisti mihi semper bonum pro malo; cùm ego tibi semper rependerim mala pro bonis :

Ibidem
v. 19.

Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Deus in manus tuas, & non occideris me.

Id est, planè ostendisti & optimè probasti quod dico; cùm enim me Deus tradiderit in manus tuas, meque occidere potueris :

Ibidem
v. 20.

vitam mihi donasti. Quis enim cùm invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona. q. d.

Quis hominum inimicum suum habens sub hasta illum in pace abire patietur. *Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc; pro eo quod hodie operatus es in me.* Protinus credo, concludit Saul,

Deum non irremuneratam relicturum exhibitam mihi à te hodie humanitatem. Et quomodo? sublata à capite meo coronam, in tuum transferendo; *Quia scio: quod certissimè regnaturus sis.* Sic intellexit Saul, licet operans contrarium: quod hominem promptam in manu habentem ultionem, nec injurias tamen ulcisci volentem; hominem insensissimo sibi hosti mala inferre valentem, maxima nihilominus bona ipsi redudentem; hominem odium amore, & intentatam sibi mortem vitæ donatione rependentem; quod, inquam, hominem talem Deus non alio fine tam generoso & Rege digno dotârit pectore; quàm quod regno ipsum destinasset. *Quod regnaturus sis.*

Considerent benè Reges, quod Rex iste tanta intulit certitudine: Et quod ego nunc haud minore certitudine illaturus sum. Quemadmodum Deus Davidi contulit regni coronam, eò quod de Saule sese non fuerit ultus; ita dico certumque habeo: quod si David ultus se fuisset, quamvis à Deo coronæ destinatus; eam tamen non obtinisset. Notabilis est casus, quod Jacob appropinquante mortis hora singulis filiorum suorum competentem benedictionem impertitus; illam coronæ sceptrique

Israë-

Israëlitici in Quartum transtulerit. Quartus iste Filius tunc erat Judas, à quo descenderunt Davides, Salomones, aliique reges regni Juda idcirco Juda vocati : de quo & Christus ipse descendit. Sed quam ob causam? Regnum benedictioneque prima, more Patriarcharum, legi conformiter naturæ, etiam hodie dum usitatæ, pertinebant ad Primogenitum, qui erat Ruben. Et posito quod Ruben jure suo ceciderit, indignum se reddens Coronâ, ob gravissimam Patri illatam injuriam & ignominiam notorio cunctis incestu; Ruben simili jure succedebat Simeon secundo-genitus; & huic, Levi tertius. Quare igitur Jacob benedictionem, coronam, sceptrumque regni neque Simeoni, neque Levi, sed Judæ impertiit? & à supremo isto primatu Filios secundum & tertium excludendo, illum imprecatus est & contulit quarto?

Neque hic Doëtoribus opus habemus, in utriusque enim exclusi benedictione, & textus & Jacob ipse rationem assignat : *Simeon & Levi fratres, vasa iniquitatis bellantia; in consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea; quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate suffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia*

pertinax, & indignatio eorum, quia dura. q. d. Simeon & Levi duo fratres, ad ulciscendam injuriam quam Princeps Sichem forori eorum intulerat, ipsum occiderunt Sichem, & omnes Sichimitas, & civitatem ipsorum everterunt. Et homines tam duri corde, tam furiosi, tam pertinaces, tamque vindicativi (justâ licet exigente causâ) non solum regno supremoque in alios dominio sunt indigni; & quocunque alio modo aut viâ jus ad coronam & sceptrum ad eos pervenerit, nullatenus eo gaudere sed in perpetuum excludi & exhæredari merentur, sicuti nunc ego maledictione meâ illos exhæredo. Istud dixit & fecit Jacob: duos filios suos regno privando quod illis jure debebatur; solum quia in vindictam proni: injuriam sunt ulti. Et idem sine dubio evenisset Davidi, nisi ignoscendo & parcendo Sauli, coronam ipsi sublatum, quâ, quia inimicus erat indignus; capiti suo imposuisset.

Et tam longinquo jam Deus fundabat & stabiliebat Præceptum quod hodie ore proprio promulgaturus erat; tam gravibus tremendisque experimentis erudiciens Reges, quod dicens: *Ego dico vobis:* etiam ipsis loqueretur. Notentque de præsentis regnan-

tes, quod multò justiore ratione Christus hoc dicat hodiè, quàm dixerit olim; quia illud ego: *Ego autem*: tunc nondum erat, quod nunc est. Erat Deus, erat legislator supremus, erat Rex Regùm; sed nondum erat Rex, qui crucifixoribus suis veniam fuisset deprecatus: neque occisorum suorum titulum assumpsisset. S. Augustinus lecto titulo: *Rex Iudeorum*: oppidò fuit admiratus, quod Christus titulum Regis Iudeorum assumpsisset; cùm Rex sit mundi totius nationumque omnium. Quatuor extremitatibus ejusdem crucis, significabatur dominium, quod Rex crucifixus in quatuor mundi partes obtinet; & literis hebraicis, græcis & latinis tanquam universalioribus, dominium & imperium in omnes nationes. Si igitur Christus Rex erat mundi totius, hominumque cunctorum, quare pro titulo tantùm assumit *Rex Iudeorum*? Quia quamvis Rex erat omnium, & mortuus pro omnibus; Judæi tantùm ipsum interfecerunt, & ubi major fuit inimicorum amor: ibi titulus Regis melius quievit. Rex omnium, Redemptor omnium, peccatorum condonator omnium: sed Iudeorum, à quibus majores tulit injurias; Iudeorum, à quibus majora perpeffus est odia;

Judeorum, qui infensiores ipsius fuere hostes, eorum Rex specialiter; *Rex Iudeorum*. Ut intelligant, re & nomine Reges, quod non ob datum tantùm à me Præceptum, sed præstitum simul à me exemplum ad stibilienda sua in perpetuum regna, sicut ego æternum mihi stabilivi meum, omnes ad inimicos diligendos, odientibusque benefaciendum, sint obligati. *Diligite inimicos vestros; & benefacite his qui oderunt vos.*

§. IV.

DEclarato, *Dico vobis*, & probato, quod præceptum diligendi inimicos etiam Reges tangat: declarandum sequitur illud: *Diligite*: & diligendi modus, cujus praxis si non est alia, quàm usitata, non minorem habet difficultatem, nec minùs periculum. Sed antequàm ad illud perveniamus punctum, aliud enucleare oportet & distinguere, quinam Regum sint inimici. Legis doctore cuidam Christum interroganti: *Magister, Luc. 10. quid faciendo vitam æternam possidebo? v. 25.* respondit Christus, diligendo Deum super omnia, & proximum sicut seipsum; faciens ut textum prius recitaret dicens: *In Luc. 10. lege quid scriptum est? quomodo v. 29. legis? & ille respondens dixit: Diliges*

liges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: & proximum tuum sicut teipsum. Verùm legisperitus, ut dicit S. Lucas, *volens justificare se ipsum*; ex hoc ipso Christi responso aliam adornavit quæstionem, dicens: *Et quis est meus proximus?* q. d. Bene habet, quod meum tenear amare proximum, sed quis est ille meus proximus? Idem dico ego, vel mihi dicere, me querogare queunt. Bene probatum est, Reges suos teneri diligere inimicos; sed quinam aut quales, illi Regum inimici sunt? responsio difficultate non caret, tamque ingrata; ut si eam, prout oportet, dederò, etiam mihi inimicos acquirere possit.

Incipiendo à remotioribus: inimici Regum esse videntur qui Regnum ipsorum invadunt, civitates ipsorum oppugnant, maria ipsis infestant, acquisita vi auferunt, & abripiunt, & alii quocunq; modo illis bellum inferentes. Verùm illi non sunt propriè dicti inimici de quibus Christus loquitur. Qui bellum nobis inferunt (quamvis lingua nostra idem illis nomen tribuat æquivocè) non vocantur propriè *inimici*, sed *hostes*. *Inimici* sunt inimici inimicitia & odio, quales esse solent magis intimi, nationales, & Patriotæ: *Hostes*, sunt inimici hostilitatibus exter-

nis & bellis, qui soli externi & extranei esse possunt. Hoc supposito Tertullianus constanter asseruit, nullum Christianum esse posse hostem: *Christianus nullus est hostis*. Et consequenter huic suæ opinioni insistens, nullum Regem posse esse Christianum, neque ullum hominem Christianum posse esse Regem affirmavit: *Si Christiani Casares esse possent, aut Casares Christiani*. Enim verò, quonam, quæso fundamento nixus est, aut niti potuit hic Authorum antiquissimus valde sani & profundi in aliis materiis iudicii (quem S. Cyprianus magistrum vocabat) ad adstruendam tam alienam ab usitata hodie dùm in tota Christianitate doctrinam? Non alii innixus fundamento, quàm exemplo humilitatis & patientiæ Christi, persuadens sibi arma Christiani non posse esse gladium, quem idem Christus Petro in vaginam recondere mandavit; sed mansuetudinem & patientiam. Et quia è contrario Regibus & Imperatoribus ex officio videbat incumbere armis & exercitibus Regna defendere, & illatas aut intentatas, vindicare aut propulsare injurias: hanc ipsam de hostibus ultionem, & injuriarum repulsionem, ipsos à lege Evangelica exclu-

excludere, Christianitatisque incapaces reddere opinabatur: quasi evidentur concludendo definiens, quod omnis hoc modo mala hostibus irrogando eos consequenter non diligeret; si foret Rex, Christianus esse non posset: & si Christianus esse veller, Regnum dimittere deberet.

Error iste Tertulliani (quem hodiedum adhuc sequuntur hæretici Anabaptistæ) ante centum & viginti annos confutatus & explosus est publicè conversione & baptismo Imperatoris Constantini Magni, primi totius orbis Principis Christiani; qui quamvis per ipsum S. Petrum conversus, non ideo destitit à bellis militari-busque exercitiis, armando exercitus, ineundo prælia, reportando victorias, civitatesque & Provincias in suam redingendo potestatem. Neque hinc sequitur, quod ille aliufve Imperator seu Rex Christianus odium habere posset contra suos inimicos, illisque malum facere; nam (sicut bene supponebat Tertullianus in hac parte) hoc esset operari directè contrà Præceptum Christi mandantis diligere, & benefacere omnibus, & quibuscunque inimicis: *Dilige inimicos vestros, & benefacite his: qui oderunt vos.*

Verùm si Reges isti Christiani

hostium suorum invadendo terras, depopulantur agros, castella & Arces demoliuntur & radunt; si conscensis muris, occupando civitates, tam copiosum effundunt sanguinem, tot centenorum millium editâ strage; quomodo, quæso, totum illud exequi possunt, & simul hos ipsos suos inimicos diligere? Quæstioni huic alia Quæstione satisficiam. Quando legitimus iudex juxta causæ actorumque merita reum ad mortem, bonorumq; confiscationem condemnat, sententiamque executioni dari mandat, nunquid sine odio hoc facere potest? Certum est quod non tantum sine odio; sed etiam eundem valdè amando hominem, non nisi per quam invitus, & solis justitiæ legibus, cujus minister est, compulsus, ad rigorem istum procedere possit & teneatur. Pari modo Rex Christianus bellum hostibus suis inferendo operatur, talibus quippe casibus ille. & tantum ille legitimus iudex existit. Qualem existimatis esse maximam Regis dignitatem & auctoritatem? num forsan absolutum imperium, supremamque excellentiam super tot civitates & populos, ex quibus regnum unum seu plura, constant? nequaquam. Verùm maxima Regum auctoritas & superioritas con-

consistit in eo, quod in contro-
versis, & litigiis cum Principibus
extraneis ipsi iudicis fungantur
officio: & Deus, in propria etiam
causa iudicium illis credat. Pro-
inde quia Reges sunt iudices, &
iudices à Deo loco ipsius constitu-
ti; quemadmodum iudex inferi-
or in reum sententiam ferre potest,
cum iactura vitæ & bonorum, sine
odio, immò cum amore; sic Rex
in bello iusto, & quâ tale propriâ
authoritate iudicato, hostes suos
& interfici spoliarique mandare
potest, illos simul amando, Præ-
ceptumque diligendi illos obser-
vando: *Diligite inimicos vestros;*

Quantum ad primam præcepti
partem spectat, istud est clarum:
sed quantum ad secundam perti-
net partem adhuc implexum vi-
detur: Christus enim non solum
inimicos diligere, verum etiam
illis benefacere mandat: *Et be-
nefacite his qui oderunt vos.* Si
igitur Rex Christianus bello &
hostilitatibus maxima inimicis su-
is irrogat mala huius vitæ, & qui-
dem gemina, spoliando bonis pos-
sessis, & ipsâ exuendo vitâ resi-
stentes; quonam pacto cum hoc
stare potest, non facere malum
(quod non sufficit) sed illis posi-
tively facere bene, quod præce-
ptum jubet; *diligite, & benefacite?*
Huic quoque similiter quæstioni

aliâ ejusdem exempli respondeo.
Duorum litigantium iudex inju-
stum condemnans possessorem,
& vi adhibitâ eundem injuste pos-
sessis privans, facitne illi bene, vel
malè? nullus dubitabit, quin non
malum, sed bonum, bonorum-
que omnium maximum illi præ-
stet. Quare? quia ad restituen-
dum ipsum obligat per violen-
tiam, quod nunquam faceret vo-
luntariè: & hac mediante restitu-
tione, sine qua salvari nequiverat,
in salutis statum ipsum constituit.
Tale bonum, maximumque bo-
num Reges Christiani, aliis Princi-
pibus suis inimicis præstant, quan-
do mediante iusto fortique bello,
Regiones, civitates, regna ab iis
recuperant, quæ vel ipsi vel majores
eorum invaserant; violenter
enim illos ad alienum restituen-
dum compellendo, à restitutione
ipsos exonerant: quam nunquam
fecissent spontaneè, quibus casti-
bus feliciores sunt spoliati & victi:
quàm opinentur & gloriantur vi-
ctores. Ensis olim erat insigne ju-
dicis; hinc S. Paulus dixit: *Non Rom. 13.*
enim sine causa gladium portat. Et v. 4.
quia iudices inferiores nullam in
processus regum habent jurisdi-
ctionem: quod illi non possunt
gladio justitiæ. Reges exequentur
justitiâ gladii. Verum quidem est,
quod sanguinem, & multum pro-
fundi

fundi sanguinem faciant ; sed si-
cut medicus sine malè velle aut
facere illum educet : ità hoc fa-
cere possunt Reges : non odio,
sed voluntate bona : neque ad
perimendum corpus malè affe-
ctum ; sed ad illud exonerandum
humore noxio , qui occidit , &
sanitati restituendum. Hæc est
vera rectaque intentio , quâ cui-
que Regi iusto in bello proceden-
dum est ; duplici ex ratione. Pri-
ma , ad obediendum præcepto
Dei , qui est exercituum Domi-
nus : secunda , ad eum armis suis
reconciliandum ; quæ odio aut
vindictâ stimulante mota nun-
quam salutarem fortiri queunt
successum. Sic hoc intellexit
scriptumque reliquit , ille tantus
Rex , quantus miles , David ; *Si*

Psalm. reddidi retribuentibus mihi mala :
7. v. 5. decidam meritò ab inimicis meis
inanis.

§. V.

Vidimus cum distinctione , qua-
les sint inimici , qui dicuntur
hostes ; & in omni Theologiæ ri-
gore declaravimus , quomodo
possint debeantque diligere , quam-
vis bellum ipsis inferatur : nunc
videndum sequitur , quales sint
alii propriè dicti inimici : *Diligite*
inimicos vestros. Et supposito nos
non loqui de inimicis in genere ,

sed de inimicis Regum , intra
quæstionis nostræ limites ; unum
hoc in puncto intelligo , alterum
inintelligibile videtur. Inimicos
Regum in hoc casu alios esse non
posse intelligo quam subditos ;
sed non capio , nec capere pos-
sum , quo pacto quis intelligere
aut sibi imaginari possit (saltem
inter nos) hominem dari posse
indolis & animi tam propudiosi &
abjecti , ut tam abominabile no-
men mereatur. Nunquid pri-
mus & potissimus subditorum a-
mor est ille sui Regis ? Nunquid
pro isto amore suspirabant mor-
tui , & in eo sustentantur vivi ?
Nunquid pro isto amore defen-
dendo & conservando omnis alius
amor jam non est amor , sed de-
spiciuntur omnia , scilicet bona ,
sanguis , vita , uxor , liberi ? quo-
modo , quæso , adhuc haberi seu
dari possunt , non dico homines ,
sed monstra , qui sint , & inimici
Regum vocari possint ? Ego non
dicam , qui qualesve sint ; hoc
enim , ut dixi , non capio , sed re-
feram , meque tantum referam ad
eos , qui ipsos nominant.

Inter Politicos , Xenophon , Ta-
citus , Cassiodorus ; inter histori-
cos , Titus Livius , Suetonius ,
Quintus Curtius : inter Philoso-
phos Seneca , Plutarchus , Boë-
tius : Inter SS. PP. Hieronymus ,
Chry-

Chrysostomus, Gregorius, Augustinus, Bernardus, omnis aliis (omnes exaggerando tantum discrepantes, concorditer dicunt & docent, inimicos Regum & quidem maximos, esse adultores. Et supposito tales esse adultores, uti mox latius probabitur; ubinam degunt, seu quibus in castellis & arcibus isti Regum inimici latitant? Extra controversiam est, non esse agricolas, nec maria sulcantes navibus; neque turrium Præfidiarios milites; neque litium in tribunalibus iudices; neque commercantes in foris; nedum alii omnes, qui manuum suarum labore defervunt reipublicæ, & solum de Palatio cognoscunt parietes, & eos de foris adorant. Si igitur non sunt illi qui parietes tantum vident ab extrâ; illos esse sine dubio sequitur, qui illos attulerunt ab intrâ: ut etiam verificetur in Regibus, quod Christus generaliter de omnibus pronunciavit hominibus: *inimici hominis domestici ejus*. Domestici, familiares, auribus, audituique semper vicini & assueti, sunt adultores: & idcirco inimici. Sic in textum Christi commentatur S. Bernardus Senensis, declarans rationem, quare domestici sint inimici, esse, quia sunt adultores: & hanc perniciosissimam esse pensionem,

& infelicitatem Principum. *Nihil Principi perniciosius esse potest; quam domesticus inimicus: hujusmodi autem sunt adultores.* S. Ber.
Senens.

S. Gregorius Magnus gravissimis officiis politicis in duabus maximis mundi aulis, & Romæ & Constantinopoli perfunctus, ipse jam supremum Ecclesiæ caput, & seipso, & judicio suo, scientiâ & experienciâ, eminentissimorum mundi capitum unum; non tantum secretos adultores publicos Regum inimicos appellat: sed in cautelam regulamque ipsis Regibus præscribit, ut quanto majoribus se laudibus ab illis viderint extolli: tanto majores eos sibi inimicos esse sciant & credant: *tanto majores hostes credendi sunt: quanto magis laudibus adulantur*. Et si illud non clarè vident omnes Reges, inde fit, quia tam dulce venenum est adulationis, ut intrando per aures: etiam oculis cæcitatem inducat. Hinc S. Petrus Damianus tantus in aula practicus, qui ut ab ea fugeret purpuræ renunciavit, quibus adultores comparavit? hirundinibus Tobia eos comparavit, quæ in sua nidificantes domo tollendo visum solvère hospitium. Tales inquit ille, sunt adultores: *Qui dum adulationis oleo audientis caput impingunt, interiores oculos, ne solitâ luce fruantur, excæcant.* S. Greg.
S. Pet.
Dam.

S. Augustinus, in omni materia author præcipuus, deductâ è schola Davidis doctrinâ; duo inimicorum esse genera, docet: unum scilicet persequentium, aliud verò adulantium; magis verò timendam adulantium linguam, quàm persequentium

S. Aug. manum. *Duo sunt genera inimicorum; persequentium, & adulantium; sed plus persequitur lingua adulatoris: quàm manus persecutoris.* Manus persecutoris armatur gladio, lanceâ, sagittâ, veneno, seu quibuscunque aliis neci seu vulneribus inferendis idoneis instrumentis, quæ furia violentiaque ignis, ferri duritiei copulavit; & nihilo secius maximus Ecclesiæ Doctor magis metuendam asseret adulatoris linguam, quàm cuncta inimici & persecutoris arma. Sed quare? aulici dicent (sicuti dicunt ad eos qui sunt Professionis nostræ) quia sanctus Augustinus tanquam Theologus, & non velut Politicus fuit locutus. Statuamus illi ad latus hinc Pythagoram, illinc Socratem, quinec Theologi, nec fuere sancti; sed ambo celeberrimi maximè politicæ reipublicæ, qualis illa Atheniensis fuit, magistri. Quid Pythagoras dicit; *Gaude potius arguentibus Pythagoras. quàm adulantibus, & tanquam*

deteriores inimicis adulatores adversare. Et Socrates quid? *Adulatorum benevolentia tanquam hostibus dato terga, fuge infortunium.* Credant saltem Socrati & Pythagoræ, qui S. Augustino credere detrectant.

Synesius egregius ille vir, qui libros illos composuit, de Regno, & postquàm prudentissimè gubernavit mundum, pari zelo & sanctitate gubernavit & illustravit Ecclesiam; Imperatori scribens Arcadio præ cæteris illi consulit, quod quàm maximâ curâ & solitudine observare adhortatur, ne juxta se adulatōres morari patiatur, & ab eis se omni adhibitâ diligentia custodiat: quantiscunque enim ipsius Palatium circumsepiatur custodiis, adulatio subtilissimè & insensibiliter se novit insinuare, quæ sola ipsum primò occupare, subjicere & dominari, & postmodum imperio exuere sufficiet. *Sola quippe adulatio, nec quicquam vigilantibus satellitibus, in ima usque conclavia sensim penetrat, & imperium deprædatur.* Res videtur incredibilis, quod cum Arcadius totum suum Imperium Legionibus Romanis præsidii loco instruxisset, nec extraneus quispiam hostis potenti ipsum exercitu impeteret, bellumvè inferret; paucissimi

cissimi inermes in propria domo Imperatorem , immò & ipsum evertere sufficerent imperium. Sed tam occultum potensque bellum adulatio infert Principibus : tantoque perniciosiores cunctis hostibus sunt adulatores. Bibliorum suorum textum audiant Politici : *Adulatio perpetuum malum Regum , quorum opes sapius assentatio , quam hostis evertit.*

Corn.
Tac.

In hunc Cornelii Taciti textum commentans alius Cornelius eruditione major ; iudicio melior , usuque rerum magis experiens illo , dicti sui veritatem , defectu veritatis defendit : quâ solâ carent omnium Domini : & confirmat exemplis Neronis , Cæsaris , & Roboam infelicitèr perditorum non per hostes extraneos , sed adulatores domesticos. *Et quidem Reges abundant rebus omnibus in aula : exceptâ veritate. Quid Neronem castissimè educatum crudelem fecit ? adulatio. Quid Cæsarem contra Patriam rebellare fecit ? adulatio. Quid Roboam Tyrannum reddidit ? adulatio.* Nec Roboam profuit , Patre Salomone fuisse editum ; neque Neroni Magistro Senecâ fuisse gavi sum ; neque Cæsari , generosis adeò regiisque spiritibus à natura fuisse dotatum : quò minùs familiariorum suorum assentatio-

nes , uni corrumpere virtutes , alterum Regno , tertium denique exuerent vitâ , omnesque tam infelicitèr everterent , prout omnes nôstis. Hâc eâdem conclusione omnium mundi historiarum lectionem obsignârunt isti duo magni Historici , qui Lipsii sententiâ post Salustium & Livium secunda merentur loca : inter Latinos Curtius ; & inter Hispanos , Mariana : *Regnum sapius ab assentatoribus , quam ab hostibus everti solet* , inquit Curtius : in historia Alexandri. *Vide hic , ut magis adulatio , quam hostis , Reges & Mariâ.* Principes perdat : Dicit Mariana in commentario Osæ. Ità ut quantumcunque ex visu constat , seu auditu & memoria de catastrophe Regnorum , improspéroque Regum exitu , & negotiorum eorundem eventibus infau- stis , minimum imputandum sit hostibus extraneis , qui soli timentur. Quinam verò magis timendi sunt ? adulatores intestini , quibus liber patet aditus , clavibus deauratis velut linguis ; secretorum & arcanorum Monarchiæ conscii , quibus solis aures patent , & loqui licet : Denique inimici intestini & domestici vel maximè sunt timendi.

Curt.

Mariâ.

§. VI.

VERùm antequàm aliorum dicta referam (in hoc enim puncto Relatorem tantùm agam) ut majore audiantur attentione, facilioremque fidem dicta ipsorum inveniant; opus est primò unum pacare scrupulum seu perplexitatem; quâ video, nomen istud inimicorum Regum injustam reputari censuram: vel saltem nimiam pati exaggerationem. De personis, quotquot & qualescunque Reges ad interiora palatii, sibi que propiùs assistendum admittunt, præter qualitates & talenta, quibus tam eminenti electione digni sunt, nemini dubitare licet, quin omni cura & solitudine Principi suo placere & servire satagant; ipsi vitam ipsorum desiderant, salutemque procurent, ipsi conservando amplificandoque regno oportuna anxie prospiciant; ipsi diu noctuque sine quiete se fatigent, desudentque in iis ex quibus dependent omnia. Et quamvis verba eorum (prout respectus Regis que reverentia exigit) fucò quopiam seu larvâ eorum, quæ vulgus adulationes vocat, imbuta videantur, non tamen ex hoc cordium ipsorum affectus, amicorum, & verorum amicorum nomine indignus censendus est:

quod non solùm injustum foret & calumniosum, sed & dictu vel auditu indignum, quod tam illustria suisque numeris absoluta subjecta inimici vocentur Regum, quibus in Textu Christi accommodetar pro censura: *Inimicos vestros.*

Idem etiam ego dico: & generalitèr sic est. Verùm, quia in hac regula, sicut in omnibus etiam exceptioni locus est; ipsum super ea Legislatorem audiamus, qui optimus legum suarum est interpres: & hoc pacto idem Christus, qui dixit: *Diligite inimicos vestros*, nobis quoque declarabit quales inimici isti sint, & quomodo sint, & inimici esse desinere nequeant. *Non potestis duobus Dominis servire*, inquit Christus. Et quare? *Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget*, idem respondet Christus. Suppositâ hâc infallibili summæ veritatis declaratione: nunc interrogo. Servientes Regibus in palatio, quot Dominis serviunt? Nisi quidam etiam adulari velint sibi ipsis, duobus se Dominis servire fateri cogentur: Domino scilicet Regi, & Domino commodo proprio. Sequitur ergò, quod si amant unum, odio habeant alterum; & si unius dominorum horum sint amici, alterius

rius sint inimici ; *Aut unum odio habebit ; & alterum diligit.* Notate. Non dicit Christus ; *Vnum diligit & alterum non diligit* : Sed, *Vnum odio habebit , & alterum diligit* : Non enim serviri potest uni, quin inimicus sit alterius. Porro si de quopiam servientium Regi probaretur , quod plus amat commodum quàm Regem , probatum utique simul esset , ipsum esse Regis inimicum.

Papa *Servus Servorum* vocatur ; Et ego eundem titulum ad multos Regum , sine Apostolicæ Sedis offensa extendi posse credo. Quare tot juxta & prope Regem servitia ambiunt ? an ut etiam Reges serviant sibi ? absit à me hoc dicere. Serviant Regibus , quia utile sibi , illis servire. Hedera adhæret turri , non turris , sed sui amore : non quod velit coronare turrim (hedera enim non faciunt coronam Regi) sed quia hedera nonnisi adhærendo crescere : & in altum assurgere potest. Ideo tam sublimes , ascendisse in altum , & assurrexisse & succrevisse cernimus , qui hoc necdum fulcrum & adhæSIONem nacti , vix se erigebant à terra. E contrario multos ob negatum seu dilatatum sibi ascensum à Regis se servitio subtraxisse videmus ; ergo Domino commodo ,

& non Regi serviunt. Septem annis tanquam pastor Jacob servierat Labano Rachelis parenti ; sed non Labano , sed Racheli serviebat. Et quare non Labano , sed Racheli serviebat Jacob ? quia Rachellem diligebat , & quia Rachellem diligebat , Labano serviebat. Et amor non consistit in eo, cui serviatur : sed in cur & quare , quia amant suum commodum : hinc serviunt Regi. Res sanè indigna est , Regem esse Labanum ; quando vile commodum est Rachel. Sed meliorem alium authorem audiamus.

Stellio manibus nititur, & moratur in adibus Regis. Prov. 30.v.28

Stellio inquit Salomon , pedibus carens , manibus inambulans , in Regum palatiis moratur. Bonum foret in aulis Regum morari , magnumque in illis occupare locum ; qui tantummodò manus habent : sed araneus sine pedibus ; & tam parvi capitis optimè commodo deservire novit. Manuum adminiculo quendam deauratarum fornicum istarum angulum conscendens primum in subtilissima sese fila exenterat. Subtilissimis hisce filis vix in principio visibilibus , suos conficit funiculos , suas expandit telas ; & tota fabrica in rete quoddam absolvitur , ad capiendum , & comedendum. Hujusmodi

jusmodi sunt (Rex inquit sapientissimus) aranei Palatii. Qui videret in principio, quàm excellentè, subtilitè, & sollicitè in servitiis Principis sese eviscerant; non nisi purissimo Principis amore illos adductos arbitraretur: verùm postquam suas perfecèrint telas veluti textores; & sua expandèrint retia veluti piscatores; mox apparet totam telam, quantumcunq̃ subtilis appareret, exorsam tantùm, & directam esse ad capiendum: & non ad capiendum muscas. Porro utrum hoc ita se habeat: quid singuli capiant, attendatur. Optimas capiunt commendas, dignitates, præsidentias, dominia, & quandoque ipso attestante Salomone, telâ existente tam subtili, ipsum capiunt Dominum domûs. *Homo qui blandis fectisq̃ sermonibus loquitur amico suo; rete expandit gressibus ejus.* q. d. Verba adulantis sunt retia expansa ad capiendum illum cui adulatur. Et hoc est artificium sine arte adulatorum regionum. Serviunt Regibus adulatoriè, ad lucrandum illos, vel eorundem gratiam: quâ mediante prætenso propriorum suorum commodorum fines consequantur. Et hinc ipso Legislatore textum nostrum declarante, nemo potest duobus Dominis servire,

Prov.
29. v. 5.

quin unam diligat, & alterum odio habeat; probatum est, & sine replica conclusum manet: quotquot in aulis fuerint suorum amici commodorum: tot ibidem esse inimicos Regum.

§. VII.

ENimverò si dixerint, hoc Discursum tantùm esse: gauderem utique non solùm Discursus, sed valde malè fundatos & falsos esse: Verùm in nostro textu, Beneficentia, est probatio dilectionis: *Diligite, & benefacite*: Agedum, consideremus sive bona, sive mala, quæ adulatores Regibus præstant, moxq̃ patebit, utrum eos diligant, vel eorum inimici sint. Vel maximè fatale est Regibus, sub signo laudum nasci. Jacob quarto suo filio Judæ benedictionem largitus, ab his eam auspicatus est verbis: *Juda, te laudabunt fratres tui*. Fratres erant undecim, quorum multi laude digna multa habebant: è contra Judas multa vituperio digna patrare non omisit. Si igitur in aliis similiter fuere laude, & in Juda vituperio digna; quare Judæ tantùm in benedictionem datur, quod à fratribus suis laudandus foret? *Te laudabunt?* Quia Judas, sicut vidimus in principio, quamvis filius quartus, obtinuit sceptrum & coronam

ronam; in quo etiam hæreditaria domus regis successio fundata fuit: estque benedictio seu fatalitas Regum, quod quicquid egerint aut non egerint, etiam non laude dignum laudetur, *Te laudabunt*. Si Rex, sicut Saul, consecrata Deo Amalecitarum spolia sibi usurpavit, & ad profanos converterit usus: *Te laudabunt*. Si Rex, velut David, simplici, erroneaque unius informatione, & suspicione motus, contra jus & fas patrimonio privavit Miphiboseth, illudque famulo suo Sibæ assignavit: *Te laudabunt*. Si Rex, velut Salomon ad splendide & voluptuose construendam bonam malamve Domum Saltus Libani, minus potentum destruxerit domos, miserorumque everterit casas: *Te laudabunt*. Si Rex, velut Roboam intolerabili Patris sui jugo, intolerabilius superimpofuerit, tributa aggravaverit, oppressionibus addiderit oppressiones, rigoribus rigores adauxerit, ita ut totum regnum lachrymis subditorum innatet: *Te laudabunt*. Et quinam laudum harum sunt Panegyristæ? non qui extra arcam diluvium sunt passi; non qui extra palatii parietes morantur & moriuntur; sed qui intus intra portas vivunt & regnant. Isti sunt adulatores, qui non laudanda laudant, non plausibili-

bus applaudunt; & impedienda promovent ad effectum: ad hoc tantum attenti, ne displiceant placitis in quibus sua fundarunt commoda, nec fidem, neque famam, neque Regum quandoque attendentes conscientiam, velut veri inimici: *In Osee. 7. malitia sua latificaverunt Regem. v. 3.*

De quibusdam bonâ fide credo, quod dum laudant & applaudunt ore: simul gemant & plorent corde. Quod ipsimet confiteri non omittunt; ubi sigilli ruptio periculo vacat; sed quia magis proprio commodo serviunt quam Regi; meticulosa illa dependentia dolorem ipsis cum lætitia, & cor æquivocat cum lingua. Casus verè lamentabilis & tragicus; sed jam ante Romano in theatro representatus! Imperator Nero jam sui ipsius, temperantiæ, regique decoris & compositionis in qua fuerat enutritus, planè oblitus, sic auctoritatem & dignitatem suam vilificando proutstituit; ut Cytharædos inter & Histriones in publicum prodeundo theatrum; in nugacibus & abjectissimis infami huic hominum sæci usitatis artibus, cum ipsis certaret. Huic spectaculo, seu fortunæ ludibrio, omnes Ordines, Senatorius, Consularis & Equestris aderant: aderant omnes Duces, Capitanei, Legionumque

Tacitus

Romanorum flos, & Tribuni: & vel maximè omnes Imperialis palatii familiares, & inter cæteros, quod singularitèr ponderans Tacitus inquit: *Et mærens Burrhus & laudans.* Erat Affranus Burrhus homo gravis, judicioque maturus, Magister & Præceptor quondam ejusdem Neronis cum Seneca. Et reliquis omnibus ad saltus, gestulationesque Cytharædi Imperatoris, quasi ad totidem triumphos magnos edentibus plausus; solus Affranus erat mærens & simul laudans, ut cæteri: *Et mærens Burrhus, ac laudans.* O homo itaque seu animal (proprio enim te nomine compellare nolo, ne appellativum illud facere velle videar) si indecentiam, ignominiam, & infamiam tui Principis cognoscis; si stando lacrymas reprimis, & gemitus resorbes; quare saltem non obmutescis & taces, ut Nero ex tua tristitia tuum conjiciat dolorem; & ex tuo silentio tuum colligat votum? sed simul dum ploras, quod improbas, laudabis quod deploras? *Et mærens Burrhus, ac laudans?* Ita planè: tales enim sunt adulatores in palatiis; etiam illi qui magis sunt obligati, minusque corrupti judicii.

Authores nonnulli istos Adulatores Cameleonti comparant, qui certo proprioque carens co-

lore cujusunque vicini sibi objecti nativum sibi assumit colorem. Alii umbræ illos comparant, quæ non aliam habet actionem, motum, & figuram, quàm illam corporis luci oppositi; à quo nunquam separatur, & semper quocunque & quomodocunque sequitur. Alii speculo illos comparant, quod naturalem & reciprocam inspicientis imaginem & figuram refert; nam si illud inspicitis, respicit vos; si ridetis, ridet; si ploratis, plorat; sed lachrymæ sunt sine dolore, & risus sine gaudio: non enim specularem adulatorem ageret, nisi tale foret. Verùm sicut Cameleon, umbra, & speculum sunt assistentia muta: S. Augustini comparatio, magis propriè & adæquatè omnia exprimit; comparavit enim illos uni Echo; *Incundum est ac volupe, cum clamantibus respondent sylva, & acceptas voces numerosiori percussu reddunt.* Echo semper vocis sonum reddit, aliud dicere impotens: & ubi concava sunt multa; jucundum fanè est audire, quomodo Echo successivè sibi correspondendo, idem resonent omnia. Quod dixit vox prima, idem uniformitèr repetunt omnes. Et quod natura fecit in sylvis, adulatio

S. Aug.

latio facit in palatiis, inquit sanctus Augustinus. Rex dicit, quod velit indicare bellum: & quamvis intentum minus videatur probabile, & periculosarum consequentiarum eventus; quid respondent Echo? bellum, bellum, bellum. Rex dicit initium se pacem: & occasione quamvis intempestivâ, conditionibusque & pactis parum decoris; quid resonant Echo? Pax, Pax, Pax. Rex dicit, quod velit locupletare ærarium, ideoque multiplicare tributa; & licet finis & prætextus plus habeant vanitatis, quam utilitatis, quid respondent Echo? tributa, tributa, tributa.

Ut & ego quoque meam adjungam comparisonem, adulatores sunt velut illa quatuor Apocalypseos animalia, Agni dominatoris terræ thronum ambientia; quorum quodlibet quatuor facierum & totidem linguarum nihil dicebat aliud, nec dicere poterat, nisi Amen: *Et quatuor animalia dicebant, Amen.* Ergone ideo assistunt throno; ideoque illa juxta se habet Dominator supremus? num propterea tanta facierum varietas; & tantus linguarum apparatus? omnino. Propterea, & tantum propterea, ut exeunte de throno voce, illa re-

sponderent, Amen. Et ut ista Amen dicant cum facie, & facies correspondeat cum eo quod illa dicunt; hinc cum vox tantum unica, facies sunt tam variae & multae, quot esse possunt affectus majestatis adulationibus obnoxiae. Si Rex benignus & humanus, faciem habet hominis, *Facies hominis*: Si cholericus & iracundus, faciem habet leonis: *Facies leonis*. Si arrogans & superbus est; faciem habet aquilæ: *Facies aquilæ*. Si melancholicus est & sanguineus, faciem habet vituli vel bovis: *Facies bovis*. Multae denique facies, & vox tantum unica; semper etenim lingua, gestusque sunt præparata, vel declarata voluntate ad vocem istam approbandam, vel inclinatione tantum præsumptâ, ad eam præveniendam.

Ezechiel
I.V.10.

§. VIII.

NON est ista recta Principum intentio, sed ut quilibet libere sensum cordis sui pronunciet: & quod magis utile videtur consulat. Verum quia adulatoris scopus non est alius, quam commodum, & convenientia propria; nemo huic sinceritati regiae credens securum se putat, & omnes ne de gratia periclitentur metuunt; in qua omnem spem reposuerunt.

Dicebat Seneca (& dicebat quod faciebat) malle se veritate offendere, quàm adulatione placere :

Seneca. Maluerim veris offendere, quàm placere adulando. Sed qualis erat Seneca? erat magnus ille Stoicus, qui divitias maximas æstimabat contemptum omnium. Tantis gaudebat opibus, ut solus ipse multas potuisset erigere & locupletare domus non minores, quàm hodie sunt titulares; quibus omnibus renunciatis, Fiscus regio ea consecravit. Proinde qui regio thesauros augere paratus, veritate præligit offendere, quàm adulando placere. Regis verò thesauris domos suas augere, suamque inopiam seu vanitatem ditare qui satagunt; quidnam bonæ spei de se promittunt? Quod quinquaginta dicent adulationes, quo aliquam acquirant Commendam; & ne dimidium quidem veritatis dicere audent; ne illam in jacturæ discrimen adducant. ô Reges! ô mundi Monarchæ! ex hoc capite tantum, suprema vestra fortuna, summâ compassione est digna.

Psalms. Psalmum *Miserere mei Deus*, 50. v. 6. non solum ad suam deplorandam miseriam composuit David velut peccator; sed etiam velut Rex. Hoc consideravit, & hoc sensu dixit: *Tibi soli peccavi.*

Enimverò, quare dixit, Domine, peccavi *tibi soli*, & non aliis? quia tu solus peccatum meum reprehendisti, peccator quippe eram; & nullus aliorum propter illud me reprehendit, quia eram Rex. In propriis terminis illud dicit Hyfichius: *Quoniam reliquis omnibus ei tanquam Regi indulgentibus, solus Deus misit Nathan, & nefarium scelus reprehendit.* Peccatum Davidis solum coram Deo fuit peccatum; reliquis omnibus, quia erat Rex, fuit indulgentia. Ecce hinc nunc patet, ad quid serviat Regibus, esse Reges: quàmque adulatoriè serviant eis qui serviunt. Si quæ unquam in gratulatorio Davidis conclavi (ubi ille hoc non audiret) peccati hujus mentio facta fuit; hoc illo vè modo desuper discurrebant Aulici. Amorem Bethzabee oblectamentum fuisse Principis, qui miles fuerit; eam duxisse in uxorem, honorificam fuisse famæ restitutionem; interfecisse Uriam, consilium fuisse necessarium, prudens & generosum: generosum, quia heroicè illum occumbere fecit in bello: prudens, quia fatum seu casus videri potuit, quod erat industria: necessarium; quia securissimus injuriam sepeliendi modus est, læsum seu injuriæ affectum

affectum mittere in terram. Tam leviter explodebatur in Palatio casus tam atrox & scandalosus : dum adulterium dicebatur oblectamentum ; homicidium necessitas : & perfidia, prudentia. Libro Regum secundo, cap. 8. nominantur personæ, è quibus Domus superiorque familia Davidis constabat : & est quippiam omnem excedens exaggerationem adulationis, in tot hominibus tam rerum gerendarum peritis, tam idoneis subjectis, omnibusque numeris absolutis, non inventum fuisse vel unum, qui vel zelo actus honoris, vel conscientię scrupulo stimulatus, vel obligatione officii impulsus, vel gratiarum beneficiorumque receptorum memoriâ motus, alicui Regi in sua infelicitate succurrere, & tam periculosa in cæcitate oculos ipsi Veritate aperire auderet. Hinc ipse desolationem sui, propriæque discrimen salutis agnoscens, orando clamabat ad

Psal.
II. v. I.

Deum, dicens : *Salvum me fac Domine, quoniam defecit sanctus : quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum.* q. d. salva me tu, ô Domine, adjuva me, & succurre mihi, sicut Deus ; jam enim inter homines ne unum quidem invenio istius virtutis & animi, ut veritatem mihi dicat.

Duo *Quoniam* David hisce ver-

bis notat consideratione dignissima : quoniam defecerunt sancti : *Quoniam defecit sanctus* : & quoniam defuerunt homines, qui ingenuè sibi dicerent veritatem :

Quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum. *Ibid.* *Filii hominum,*

Phrasi S. scripturæ, homines stemmate illustres significat ; quales sunt qui Regibus à lateribus assistunt : talesque sibi deesse David lamentatur. Ergone, quia defecerunt sancti ; et am deest qui Regibus dicat veritatem ? Ita planè : ex *Quoniam* uno ; *Quoniam* aliud sequitur. Quoniam defecerunt sancti, quales sunt qui nihil eorum, quæ sæculi sunt, ambiunt : hæc est ratio quod Davidi, Regibusque cæteris desit qui veritatem illis dicat, tot tantisque adulatoribus interim latera ipsorum stipantibus. Etiam in Gentilibus, hæc verificata fuit consequentia. Inter Gentiles etiam suo modo erant sancti, quales erant Philosophi : præcipuè Stoici & Cynici. Diogenes Philosophus Cynicus, in tantum despiciebat res mundanas, ut nec tugurium quidem haberet, in quo degeret, sed in specu moraretur. Visitavit illum tantquam miraculum Alexander Magnus, pro naturali sibi animi magnitudine & munificentia dicens : peteret quicquid, quantumque

vellet. Quid verò respondit Diogenes? Peto à te ne mihi tollas; quod dare nequis. Illud verò dixit, quoniam hyems erat; ne Alexander corporis sui umbrâ solem sibi impediret. Num talis homo vobis adulaturus videtur Regibus; qui tam nihil petebat ab eis; optimè id comprobavit egregio quodam responso, Valerio maximo referente: Regnante in Sicilia Dionysio, Diogenes in ore speluncæ suæ stans herbas quasdam ad comedendum abluebat; cui transeuntium quidam dixit: *Si tu Dionysio adulari velles; ista non ederes*: cui ille: *si tu ista edere velles; Dionysio adulari nolles*. Non enim ad placitum servitur Regibus; abs herbarum esu contentis: hinc ab adulatoribus comeduntur ipsi, inimicis circumvallati. *Quoniam defecit sanctus*. Ut quis hujus generis sit sanctus, necesse non est patrare miracula servientem Regi; hominem esse sufficit modico suo contentum, nec appetere plus quàm habet: nec ambire majorem esse quàm est.

Si verò talis quis est vel datur (datur enim;) prima quatuor animalium *que in circuitu throni sunt*: & in eo Reges circumdant & obsident, cura & sollicitudo est: prima inquam & notissima adula-

torum cura est, ne Dionysius audiat Diogenem, contra ipsum omnia dirigere & explodere tormenta, circumvallationis interrumpi contingat lineas; & nolens, volens ab aula removeatur. Scriptura sacra exprimit casum, non in homine Philosopho; sed Propheta. Rex Jeroboam, scisso jam Israël & Juda, aulam sibi erexerat in Bethel prope Fanum, quod duobus vitulis aureis dedicârat, ad retinendum populum, ne ad sacrificandum in Templo Jerusalemitano pergerent. Eadem in civitate Bethel degebat Amos Propheta, qui Regi Jeroboam vera quædam revelata sibi à Deo præfagia, circa Regnum ipsius & periculum intimabat. Adulatores verò Regis cum sibi ab efficacia & energia Amos timerent, eum apud Regem calumniis traducebant; & unus eorum Amasias nomine accedens Prophetam, amicè allocutus dixit: *Qui vides grade-* Amos
re, fuge in terram Iuda; & comede 7.7.12.
ibi panem, & prophetabis ibi: & in 13.
Bethel non adjicies ultra ut prophe-
tes, quia sanctificatio Regis est, &
domus Regni est. q. d. Tu Amos, prævidens futura, accinge te ad iter & hinc abiens ad patriam tuam perge: ibiq; pane tuo vescens vaticinaberis: Hic verò nec verbum

bum loqui permitteris , quia in Bethel regni est regia domus ; & sanctificatio Regis. Bene notate ultimam istam clausulam , quæ in sensu morali & politico Discursum nostrum mirificè totum concludit : *Quia sanctificatio Regis est , & domus Regni est.* Ita ut Amalias seu adhortando seu comminando persuadere conatus Prophetæ , ut aulâ relictâ in Judæam fugiat , non aliud ad hoc motivum adducat , quàm quod aula sit regia , & sanctificatio sit Regis. Quare ? quia adulator melius nequivisset definere Palatium. Palatium juxta adulatorum definitionem est sanctificatio Regis ; quia ibidem Reges , & cuncta eorum acta sanctificantur : & quicquid demum Rex facit , disponit , proponit , appetit , vel sibi persuadet , aut concipit , est sanctum. Si Jeroboam sese à Roboamo legitimo suo Domino segregat , subesse detrectans : quamvis sit rebellio ; est sanctum : Si prohibet populo , ne ter in anno Jerosolymitano in templo appareat coram Domino ; quamvis sit contra expressam Dei legem ; sanctum. Si erigi jussis altaribus ad adorandum imponit vitulos aureos ; licet publica & manifesta sit Idololatria ; sanctum. Et quia tu Amos (inquit Amalias) aliud Regi suggeris ,

contrariumque consiliis nostris persuadere satagis , neque vocem tuam nostræ conformare disponis dicendo ; Sanctus , Sanctus : non tantum palatium amplius non intrabis , sed ex aula mox egrediendum : & ex toto tibi Regno fugiendum erit. *Gradere , & fuge in terram Juda , & in Bethel non adjicies ultra , ut prophetae.*

Talis est adulatorum sagacitas , eorumque potentia : talique sub tyrannide degunt adulationibus obnoxia majestates ; ut non solum illis non dicant veritatem , sed ab aliis dici non patiantur : sed ab aulis arceant , longeque amoveant , qui eam dicere possunt. Nunquid hæc tyrannis est manifesta ? Biantes Sapientium Græciæ unus , interrogatus quodnam animalium magis esset venenatum ? respondit , quod ex feris & immitibus , Tyrannus ; ex mansuetis , adulator. Venenum apellando adulationem tetigit ejus nomen ; sed Tyrannum discernendo ab adulatore non bene dixit : omnis enim adulator Tyrannus est. Maximus in mundo Tyrannus , fuit Herodes ; verum adultores ipsius Tyranni fuere majores , Rex enim , Tyrannus erat

erat Vassallorum & subditorum : & adulatores , Tyranni fuerunt Regis. Textus Micheæ, quem ipsi de nativitate novi Regis exposuerunt, expresse de duplici Messia nativitate loquitur , temporali unâ velut homine ; æternâ alterâ

Matth. 2. v. 6. quâ Deo: *Ex te enim exiet Dux; qui regat populum meum :* Ecce nativitatem Messia temporalem quâ

Mich. 5. v. 2. hominis: *Et egressus ejus ab initio à diebus æternitatis :* Ecce nativitatem æternam, quâ Dei. Adulatores verò quid fecerunt? Planè subtrahentes nativitatem secundam ; primæ tantum fecerunt mentionem. Hoc modo deceptus Herodes , Regemq; in Bethlehem natum hominem tantum & non Deum esse supponens , illum se occidere posse putans innocentium cædem decrevit. Quodnam verò doli hujus & deceptionis fuit motivum ? Usitatum ordinariè in omnibus proprium adulatorum commodum. Divinè profectò S. Joannes Chrysostomus : *In adulationem profectò*

S. Chr. Regis, *ut ad humanæ gratiæ lucrum veritatis damna proficerent.* Cum tam gravis esset materia , immò gravissima quæ dari poterat, quippe quæ coronam salvationemq; concernebat; nihilominus adulatores mentiri Regique abblandiri non dubitârunt; ut veritatis dam-

na sui commodi fierent lucra : *ut ad humanæ gratiæ lucrum, damna veritatis proficerent.* Tam certa assumpti nostri est assertio, tamque vera & solida fundamentalis ipsius ratio: ut omnes in aulis & Palatiis sui commodi amici, Regum sint inimici : *Inimicos vestros.*

§. IX.

SUPPOSITO igitur , adulatores Regum esse inimicos, & Reges, velut omnes alii Christiani, ad diligendos etiam inimicos , iisque benefaciendum teneri; modò sequebatur, ad dilectionem hanc & beneficentiam Principes adhortandos esse. *Diligite inimicos vestros; & benefacite his, qui oderunt vos.* Verum hic meus Sermo hodie prima erit oratio Evangelica, quæ contrà omnes Rethoricæ leges ; sine peroratione expliciet. Si omnium Catholicorum Principum Christiana pietas tam universaliter & notoriè hoc Christi Præceptum observat; ut adulatores in Palatiis , licet maximi sint inimici , maximi nihilo secius sint familiares; & maximè dilecti, juxta illud, *diligite.* Et hi vel maximè, honoribus, gratiis & beneficiis accumulati; juxta illud , *Benefacite :* nullus perorationi relinquitur locus ; cum ipsa dile-

ctio-

tionis hujus, & beneficentiæ Regiæ exempla, omnes excedant efficaciarum limites, ad quos extendere se poterat exhortatio. Utinā sic æstimatos, remuneratos, sua mercede contentos videremus illos; qui non ad deauratorum umbram lectorum, neque ad argenteorum calorem ignitabulorum, sed in æstu & frigore, cum undis pugnando & glandibus, serviunt!

Una mihi tantum, pro Sermone coronide, & quidem contra Davidem Regem, occurrebat invectiva, quā tam alienum ab hac dilectione acriter perstringerem modum, quo ille tractabat adulatores, suos inimicos. Psalmo 69. David hæc loquitur verba, vel eadem repetit; quia eadem Psalmo

Psalm. 39. jam dixerat: Avertantur retrorsum & erubescant; qui volunt

Psalm. 69. v. 4. mihi mala. Avertantur statim

Psalm. 39. v. 15. erubescant; qui dicunt mihi, Euge,

Euge. Ante omnia, pro dictorum nostrorum confirmatione advertendum est; eos, qui dicunt mihi *Euge, Euge*, illos ipsos esse; qui volunt mihi mala. Adulari enim est velle malè; & esse adulatorem, est esse inimicum: Proinde quotquot *Euge* vobis dicunt; tot mala vobis volunt. Istis porro adulatoribus, quos inimicos suos habebat David, quid faciebat, aut facere decernebat velut Rex? Quatuor.

Primò, ut magnam experirentur aversionem quam contra ipsos habebat: *Avertantur, avertantur.* Secundò, ut statim statim ab aula & Palatio suo ejicerentur; nunquam amplius in conspectu ipsius comparere ausi: *avertantur statim.* Tertiò, ut ab omni honore, officio & dignitate exclusi, abjecti & despecti haberentur: *avertantur retrorsum.* Quartò & ultimo, quia non erubuerant esse adulatores, etiam quā tales agniti publicè haberi & se tractari paterentur. *Avertantur, & erubescant: avertantur statim erubescant.* Sic ô David adulatores, tuos inimicos tractabas velut Rex; sed hoc illis facere non debuisses velut Prophetam tam clarâ Evangelii Christi luce imbutus. Si igitur Christus tibi præcipit tuos diligere inimicos, *diligite inimicos vestros*: quo pacto in tantum odisti illos, ut nec oculis coram intueri eos possis, & ab aula tua & præsentia arceas? Et si Christus tibi mandat, eis benefacere: *Et benefacite his, qui odierunt vos*: quā ratione, tu tantum illis malum reddis, ut eos injuriâ, contumeliâque affectos, publicè insuper confundas & infamiâ notes; quod hominibus in tantum ante honoratis, & in tantis dignitatibus constitutis, in maximum vergit despectum?

David respondens directam in se, in me retorquet investivam. Et tu Prædicator, Philosophus es & Theologus, & definitionem ignoras amoris? *Amare est velle bonum alicui*: id est, amare est velle bonum amato. Enim verò quodnam majus bonum velle possum adulatori, quàm efficere; ne in tam vili exercitio perseveret? Et quod majus, à me beneficium expectare potest commodi sui amicus, & veritatis hostis, quàm ut occasionem ipsi subtraham ipsam prodendi veritatem, & cum infamia illam vendendi pro commo-
do? Quod si mihi adulando mei sunt inimici, majores sanè sibi ipsis sunt inimici: & ego ab illo ipsos odio desistere volo, quod eò perniciosius est quò secretius. Et si mihi adulando, nocumenta inferre possunt meo regimini & coronæ, multò sanè majora mala suis irrogant animabus & conscientiis; proinde ego à tam enormibus malis ipsos etiam invitos, cessare compellam, quod spontaneè & suapte voluntate nunquam essent facturi. Si Assuerus cognitâ Amani cupiditate amorisque fallaciâ, ipsum statim è sua gratia exclusisset & Palatio, nunquam eò devenisset stultitiæ, quod necesse fuisset eum mori suspensum ex patibulo, porrò, quod Rex ille

nescivit adulatoribus suis facere in tempore, ego statim meis facio sine dissimulatione; quia verè illos diligo, verumque bonum illis desiderans, præceptum Christi in ipsis observare satago: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos*. Hoc modo David meam propulsavit investivam: & ego allegato Amani exemplo, illud Seiani Romæ, illud Olivati in Gallia; illud Volsci in Anglia, illud Alvari de Luna in Hispania, & illa veteris, recentisque memoriæ in nostra Lusitania adjungens, argumenti Davidis veritate plus quàm humanâ convictus quiesco.

Verùm quoniam toto hoc Ser-mone professus & protestatus sum Referentem tantam agere & non Judicem; inter duo tandem constitutus contraria, scilicet illud Regis Davidis, & illud Regum aliorum: Primi aulæ nostræ fundatoris exemplo concludam, qui utrumque extremum tali conciliavit medio, ut utriq; satisfecisse videatur, & quodnam istud fuit medium? Adulatores audire, sed adulationibus non moveri. S. Petrus Damianus, alique Sancti adulatores comparant Syrenibus, quæ vocum suavitatem sic incantabant navigantes, ut spontè se præcipitarent in aquas, & suffocaren-

tur in mari, in quo illæ vivebant. Ulyssi civitatis Ulyssipponis fundatori illud ipsum mare transfrandum erat (quod Scyllæ & Charibdi vicinum erat) scientiâ suâ & sagacitate usus quid fecit? Navigabat in splendida Navi Græcensi, & ne remiges deessent remis, nec alia Gens nautica velificationi, quo omnes Syrenum incantationem tuti evaderent, sic omnium obstruxit aures, ut eas audire nequirent. Ipse verò ut sine discrimine easdem audire posset, aures reliquit sibi apertas; ne verò incantationis efficaciam perceptâ in mare se præcipitaret, pro ut omnibus contingebat, tam fortiter se palo alligari iussit, ut quamvis vellent, se movere non posset. Hæc historia seu fabula ingeniosè ab Homero conficta ad hoc facit, ut doceat, quod viri sapientes & constantes velut Ulysses, quamvis adulatores audi-

ant, & dulce adulationum suarum echo percipiant: non tamen idcirco dolis ipsorum & artificiiis corrumpi se sinere, sed constanter, inconcussè, & inflexibiliter semitam recti sanique regiminis tenere debeant. Sic hoc poterit similiter facere qui tantum de sua præsumpserit seu confiderit constantia; & non cognoverit illud ipsum tantummodo dictum, esse figmentum. Ast ego si mihi auctoritas esset corrigendi Homerum, seu animus consulendi Ulyssi non aures illi apertas, manusque vellem ligatas: sed auribus clausis, manus solutas; quia auribus clausis ingressum non inveniret adulatio, & manibus solutis, omnes actiones essent suæ, & tanquam suæ verè regię. Hoc modo in mundo famæ acquiritur immortalitas, & in cœlo similiter

Gloriæ affecuratur
æternitas.

S E R M O

De

SANCTA THERESIA

In Collegio Societatis JESU, in Insula
sancti Michaelis:

Postquam author terribile evaserat Naufragium & ad
Insulam illam appulerat.

*Quinque autem ex eis erant fatua, & quinque
prudentes. Matth. 25.*

§. I.

UOTIES EA, videtur ambulasse: & erat provi-
dentia divinae consilium; inde
quæ visa fuê-
re fortuita, quippe vocandi erant Piscatores,
altissima fuê-
re, providen-
tia divinae
consilia! ca-
sualiter vide-
tur Christus sedisse super fontem
Sichar: & erat providentia divinae
consilium; ventura enim illuc erat
mulier Samaritana convertenda.
Casualiter Christus civitatem Na-
im videtur ingressus; & erat pro-
videntia divinae consilium; inde
enim efferendus erat adolescens
defunctus, resuscitandus. Fortuitò
Christus ad maris Galilææ ripam
adolescens in peccato suo mortu-
us,

us, hoc medio resuscitandus? Quis nobis dixit, utrum in hac Samaria, quæpiam malæ vitæ sit mulier, hoc medio convertenda? quis nobis dixit, utrum in hac Galilæa aliquis sit Petrus seu Andreas, in hujus mundi mari submersus, hoc medio retia & laqueos relicturus? optime video vim ventorum, tempestatumque impetum me abreptum in hanc eiecisse, seu detulisse Insulam. Quis verò authorem Gratiae & Naturæ impedire poterit, quin unius instrumento, alterius effectus operetur? iisdemque ventis & tempestatibus remedia objiciat naufragiis, ad succurrendum periculis? tempestate naufragioque S. Paulus compulsus, ad Insulam Melitensem pervenit; & ex prædicatis ibidem tum temporis ab Apostolo, principium sumpsere religiosa illa lumina, quibus hodiè illuminatur & defenditur Ecclesia. Agnosco equidem facundiam mihi, multòque magis S. Pauli spiritum deesse; verum occasione & circumstantiis præsentibus, nemo mihi magnam Prædicatoris negare poterit partem, quæ est, in statum abundis in hanc evomi Insulam.

Ex admirabilioribus admirabilissimum omnium, quæ in Prædicationis materia leguntur, est magnus ille & universalis fructus,

quem Jonas Propheta in Ninive produxit. Peccata Civitatis erant gravissima, Incolæ Gentiles & sine fide, Prædicator peregrinus & ignotus, sermo brevissimus, imbecillis & siccus, nec rationibus, nec scripturis confirmatus, & nihilominus quod Sermo iste, & Prædicator, Regem & Aulam, frequentissimamque incolis civitatem, ad generalem adeò, & extraordinariam, publicamque converterit pœnitentiam? at Jonas Prædicator erat evomitur ab undis. Prædicabat in eo tempestas; prædicabat in eo Cæte seu Balæna; prædicabat in eo periculum; prædicabat stupor & admiratio; ipsa prædicabat in eo mors; quam bis evaserat. Profectò non tanta fuit tempestas Jonæ, quantâ ego, & socii mei fuimus jactati. Navigium in medio versabatur mari, & nos exterius lateri ipsius adhærentes, altissimis vocibus Dei Matrisque suæ misericordiam inclamabamus. Non apparuit ibidem Balæna quæ nos deglutiret: at apparuit nihilominus (neque prodigiosè minùs) eodem instanti unum ex marinis istis monstris, quæ maria infestant, quod nos deglutitos evomit in terram. Evomitur in terram Jonas, prædicationis suæ thema tale assump-

psit: *Adhuc quadraginta dies; & Jon. 3. v. 4.*

Ninive subvertetur. In terra, ubi terræ motus tam continui & horribiles sæviunt; in terra ubi montes vivunt & comedunt, suisque se visceribus propriis sustentant, & incendia velut flumina eji- ciunt: in terra ubi ignis potentior est oceano, in medioque ejus ex- truit & evertit Insulas: in terra, ubi Populi & integræ Provinciæ uno momento destructæ fuerunt & subversæ: quodnam, quæso, the- ma proposito congruentius, quàm illud Jonæ assumi posset: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive sub- vertetur?* Si Ninive subverteretur, miraculi & punitionis loco habe- retur; verùm si (quod Deus aver- tat) hæc Civitas subverteretur, puni- tio esse posset sine miraculo. Suppositis omnibus circumstanti- is istis, nec Prædicatori, nec loco convenientius thema poterat assu- mi: verùm diei festivitas tam triste & funestū non admittit assumptū.

Gloriosa Theresia, Terra ubi tu degis, & ubi incolarum devo- tio te veneratur, à subversione potest esse secura. Conversa, sic: subversa, non. Mediante Jonâ Deus Ninive convertit, & Jonas tam imperfectus erat illo tempore, ut inobediens Deo, fuge- ret ab eo. Ast tanta est vis Gra- tiæ! Tu ô Sancta adhuc degens in terra, maximam orationum tua-

rum virtutem eò dirigebas ut Præ- dicatores Deo recommendares, quò multas conversas ad Deum adducerent animas, sicut tu addu- xisti quàm plurimas. O si quis hâc horâ vel unicum lucis tuæ ra- dium, aut spiritus tui mereretur afflatum! non minor hodie tua est charitas, neque tuum infirmius suffragium. Intercede, Virgo Glo- riosa, cum Virgine & Matre tui Sponsi, ut à suo hanc mihi impe- tret gratiam. Nôsti, Sancta, qua- lem desiderem gratiam; non quæ aures inulceat; non quæ intelle- ctum rapiat & oblectet: sed gra- tiam illam, quæ voluntatem & af- fectum accendat; gratiam quæ emolliat, vincat, vulneret, & in- flammet corda. Hujus gratiam tantum nobis à Beatissima Virgine obtine, quantum illa & nostrarum duritiei animarum, & meo neces- sarium viderit frigori & tepori. Ave Maria.

§. II.

Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Matth. 25. v. 2.

Oculis elevatis in cælum, ocu- lis demissis in terram, oculis infixis Evangelio, hodie prædica- re decrevi; quoniam modo semper in Sanctorum festis oporteat præ- dicari. Prædicari oportet ocu- lis intentis in cælum; ut videamus

mus quid in Sanctis sit imitandum : prædicari oportet oculis in terram defixis ; ut cognoscamus quid in nobis sit emendandum : prædicandum denique oculis Evangelio infixis ; ut Evangelium velut lux è cœlo, in terra nos dirigat ad id, quod emendandum est in terra , & quod imitandum in cœlo. Evangelium nobis hodie proponit ob oculos decem Virgines, quarum quinque fatuæ, quinque fuere prudentes: *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.* Verùm quando respicio (res notabilis) quando Virgines prudentes respicio, oculis in cœlum intentis; & quando respicio fatuas oculis in terra defixis, commutatis eas video nominibus. Prudentes visæ, oculis in cœlum directis, fatuæ mihi videntur; & fatuæ visæ, oculis in terram demissis, prudentes mihi esse videntur. Istud mihi hodie ob oculos ponitur ; eritque Sermonis materia: scilicet Virgines prudentes visas, oculis cœlo intentis fuisse fatuas : & fatuas visas, oculis in terram deflexis, fuisse prudentes. Clariùs loquar : Virgines prudentes cum S. Theresia collatas, fuisse fatuas : *Quinque ex eis erant fatuæ* : & Virgines fatuas nobiscum collatas, fuisse prudentes : *& quinque prudentes.*

§. III.

PRimum, in quo Virgines prudentes cum S. Theresia collatæ fuerunt fatuæ, est, quia Virgines prudentes dormièrunt, quando vigilandum erat : & S. Theresia vigilavit, quando securè poterat dormire. Quare Virgines obligatæ fuerint vigilare, Christus in fine Evangelii declaravit dicens : *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.* Sed replicare quis poterit, Virgines illas, licèt ignaras horæ, diem saltem scivisse ; ad diem quippe nuptiarum fuerant invitatæ. Nihilominus certum est illas & diem & horam nescivisse, quâ Sponsus esset venturus ; nam postquam diu expectassent, mediâ venit nocte : *Mediâ autem nocte.* Nesciebant diem, qui enim mediâ venit nocte, si paulò venisset ante, eodem venisset die : & si paulò post venisset, die venisset altero : quia verò Sponsus in mediâ noctis puncto venit, quo die naturali terminante, alter incipit, etiam postquam venit, nescitur quo die venit. Utrum priore seu posteriore venerit die nescitur : neque scitur, utrum in utroque seu neutro eorum venerit ; punctum enim mediæ noctis est instans, neutriusque dici pars

Math.
25. v. 12.

Ibidem
v. 6.

pars, quia non est tempus. Cum itaque ita se res habeat, & Virgines nec diem sciverint neque horam; nihilominus omni positâ sollicitudine & curâ obdormiverint omnes, fatuæ, & prudentes: *Dormitaverunt omnes, & dormiêrunt.* Nullum est dubium quin magnæ fuerit fragilitatis argumentum: in fatuis ostendebat quod erant; in prudentibus fatuitatem indicabat. In ipso Evangelio id habemus.

Ibidem
v. 5.

Evangelium decem Virgines Sponso obviam exivisse inquit; moramq; faciente sponso obdormivisse omnes. Sed notate: quod dicens exiisse, discrimen faciat inter utrasque: aliasque fatuas, alias verò prudentes fuisse asserat: *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes:* Et dicendo ipsas dormitasse & dormivisse, nullam faciat distinctionem, unâ eâdemque de omnibus linguâ loquens: *Dormitaverunt omnes & dormiêrunt.* Si igitur Evangelium inter fatuas prudentesque distinguit quando exierunt, quare non similiter inter easdem distinguit, quando dormierunt? quia exeundo differentes fuere curâ: dormiendo verò æquales fuere incuriâ. Exeuntes dissimiles fuere curâ: quinque enim sumpserunt oleum secum in vasis suis, quinque verò minimè: dormien-

tes incuriâ fuere æquales; quia neutræ quinque somno restitère: *Omnes dormiêrunt.* Quia verò in egressu quinque fuere sollicitæ, & quinque sine sollicitudine; hinc Evangelista de ipsis loquitur cum distinctione, quinque fatuas & quinque prudentes appellando: in dormitatione verò, quia omnes fuerunt incuriæ, & nulla earum vigilavit, hinc de omnibus indistinctè loquitur, non enim inter eas prudentes fuerant prudentes, sed omnes fuerunt fatuæ.

Omnes decem Virgines hoc casu fuerunt fatuæ, quamvis Prudentes fatuis minùs fatuæ; fatuæ enim dormiêrunt inexcusabiles: prudentes dicere poterant, quod qui prævenit, non dormiat. In fatuis dormiebant omnia: in prudentibus, dormientibus oculis vigilabant lampades. Denique Virgines prudentes collatæ cum fatuis fuerunt prudentes, majorem enim præmiserant sollicitudinem: collatæ verò cum S. Theresia fuerunt fatuæ. Quare? quia dormiêrunt vigilare obligatæ, nescientes diem neque horam: & S. Theresia vigilavit, dum securè dormire posset sciens diem, atque horam, & aliquid adhuc amplius.

§. IV.

EX majoribus Gratia prærogativis S. Theresiæ à Deo collatis

eis, & in quibus omnes, seu quasi omnes Sanctos excessit, duo fuêre arcana, quæ ipse Christus illi revelavit, cæteris hominibus incognita. Primum mortis suæ instans seu horam: secundum salutis certitudo. Nonnullis mortis suæ hora fuit revelata: S. Theresiæ revelata fuit sua mors, simul & prædestinatio. Ideò S. Theresiam vigilasse affirmo plus scientem, quàm diem & horam: scivit diem & horam; quia scivit quando sibi foret moriendum; & scivit plus quàm diem & horam, quia se mortuam sciebat salvandam. Et quod cum duplici hac scientia, scientiâ & certitudine mortis insuper & salutis, S. Theresia nihilominus vigilaret insomnis, nec ad momentum incuria; immò vitam agens tam rigidam, tamque mirabilem: omnium mirabilium ipsius est maximum.

Cuncti in mundo vivimus duabus laborantes ignorantibus: Prima est mortis; secunda prædestinationis. Moriendum nobis esse novimus omnes, sed nemo scit quando. Aut salvandos aut damnandos nos esse itidem novimus omnes, utrum verò ex duobus istis sit futurum novit nemo. Enimverò, quare Deus mortem nobis incertam, & prædestinationem nobis dubiam reliquit? nunquid certos nos facere potuit Deus horæ mortis, &

utrum prædestinati essemus nec ne? clarum quod sic: sed supremâ ordinavit Providentiâ, ut & de hora mortis essemus incerti, & de prædestinatione ambigui; ut mors timore nos suspenderet incertitudine; & prædestinatio perseverantiam sustentaret dubio. Quod si homines scirent, quamdiu sibi vivendum, seu quando foret moriendum, quid, quæso hominibus fieret? si ego me hodie mori posse sciens, Deum offendere audeo hodie; quadraginta annis sese victurum certus, quomodo saltem triginta novem annis Deum confidentè non offenderet? hanc ob causam ordinavit Deus ut mortis hora foret incerta; & prædestinatio dubia. Homines scientes se præscitos, velut desperati liberius malitias malitiis & peccatis peccata accumularent: scientes se prædestinatos tanquam securi segniùs in virtutibus se exercerent. Itaque ut mali minùs evadant mali, & boni in bonitate perseverent: nec mali sciant se præscitos, & boni se prædestinatos ignorent. Nesciant mali se præscitos, ne agant desperatè: ignorentque boni se esse prædestinatos, ne incurii evadant quasi jam securi. Proinde binæ istæ ignorantix, mortis scilicet & prædestinationis, geminæ sunt bases timoris mortis & inferni;

& hi duo timores forrissimæ duæ columnæ, quibus totum vitæ Christianæ innititur ædificium, ne homines velut fatui viverent, sed veluti prudentes operarentur. Verum tam eximie Deus sanctam tractavit Theresiam, & amoris ipsius fidelitatem tali beavit differentiâ, ut duarum harum ignorantiarum loco, geminam contrariam indulserit scientiam, scilicet horæ mortis & æternæ salutis: sciebat enim, quod nec scientia & certitudo horæ mortis sibi imminuere deberet vigilantiam: neque scientia & certitudo seu securitas salvationis, remissio-rem facere deberet sollicitudinem. Novit Theresia, quando morietur, & quod salvabitur, ut ipsâ supra geminam hanc operante scientiam, sciat etiam mundus, quàm fideliter me amet.

Sanctus Joannes Evangelista conscriptis operibus vitæ Christi, & ad opera mortis ipsius conscribenda transiens, ait ita: *Ante diem festum Pasche, sciens Iesus, quia venit hora ejus: Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos: Prosequitur: Sciens quia à Deo exivit, & ad Deum vadit: ponit vestimenta sua, & cepit lavare pedes Discipulorum.* Et hoc modo

enarrat omnia, quæ Christus ultimis istis & plenis horis est operatus: Ita ut S. Joannes ultimas & excellentissimas Christi actiones descripturus, consideraverit, & præfando notârit & ponderârit, quod Christus omnia geminâ stimulatus scientiâ peregerit: Scientiâ scilicet horæ suæ mortis: *Sciens, quia venit hora ejus: & scientiâ ascensionis suæ in cælum: Sciens quia ad Patrem vadit.* Enim verò, quonam fundamento, seu energiâ hoc loco considerat seu ponderat Evangelista, Christum sub duplici hac scientiâ operatum? ut nobis constaret, Christum quâ Deum & hominem scientiam habuisse rerum omnium, præsentium & futurarum, & necesse non fuisse Evangelistam hoc nobis insinuare. Ut quid igitur adeò notat, & hoc loco expendit: Christum diem horamque mortis suæ scivisse, nec non iturum se in cælum? ratio est, quia Christus Dominus noster, totius vitæ suæ decursu, tantâ usus est vigilantia & curâ, quasi mortis suæ horam ignorâset: tamque anxie, & sollicitè, tot tamque heroicis actibus ad mortem sese præparavit, ac si de salute sua omninò incertus fuisset. Quod verò salvationis seu salutis suæ Christus gna-

Joan. 13.
v. 1.

Ibidem
v. 3.

rus & certus: *Sciens quia ad Deum vadit*: tam anxie se ad mortem præparet: nec minus gnarus certusque diei & horæ mortis, *Sciens quia venit hora ejus*: tam cautè vigilantèrque se gesserit in vita; circumstantiæ quædam fuerunt virtutis & exempli in vita mortèque Christi, quas ipse ab Evangelista notari voluit, & ponderari, ut nos illas ritè consideraremus: *Sciens, quia venit hora ejus: in finem dilexit eos. Sciens, quia ad Deum vadit, ponit vestimenta sua.*

Ah prudentissima Virgo Theresia, quæ duplici isto, *Sciens*, geminâ istâ scientiâ fatuas ostendisti, quas Evangelium prudentes canonizat! *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.* Illæ ignorantes diem atque horam dormièrunt: Tu plùs, quàm diem sciens & horam vigilasti. Duplicem istam scientiam, quam Christus habebat per naturam & gratiam, S. Theresia habebat per revelationem. Sciebat per revelationem diem & horam suæ mortis: *Sciens quia venit hora ejus*: per eandem sciebat revelationem se salvandam Deoque æternùm fruituram: *Sciens quia ad Deum vadit*: Nihilominus in omnibus operibus suis tantâ vixit vigilantia, quasi hujus ignara, omninò contrarium timuisset. Sciebat se diu supervicturam, tamque cautè & circumspèctè agebat,

quasi illo die moritura fuisset. Prædestinatam sese sciebat & salvandam, & tam extraordinarie se præparabat ad mortem, quasi de sua salute dubitasset. In Theresia denique id duplex ista operata est scientia, quod in nullo homine binæ istæ effecerunt ignorantia: non habente sponsâ Christi hoc casu in amoris sui excellentiis secundum, quàm ipsum suum Sponsum.

Enim verò si Christus homo fuisset similis nobis, tempus vitæ suæ, & post mortem ascensum suum in cælum ignorans; quod ea egisset vivens, quæ eum fecisse constat, seque ad mortem disposuisset uti se disposuit, minùs fuisset admirandum: sed quod annorum, dierumque vitæ suæ numero cognito, & de cælo certus & securus, mox à vitæ exordio, ad illa paupertatis, humilitatis, subjectionis, persecutionum, laborum & ærumnarum extrema subeunda se offerret; & ante mortem (singulari & stupendo exemplo) vestimentis depositis Discipulis pedes lavet; tam ferventèr oret in horto; ad injurias obmutescat; spinas & flagella perferat; inimicis suis ignosci petat, animamque suam altis vocibus, & cum lachrymis in manus Patris sui commendet: notabilis, æstimanda, operum Christi circumstantia est.

Agedum videte, num similis

in operibus Theresiæ inveniatur circumstantia. Quod Theresia ab ineunte mox ætate, simul cum rationis usu, exercitium simul aspicietur Virtutum & Pœnitentiæ: & mortis suæ & longævæ vitæ præscia, quod ne momento quidem remittat fervorem, imò rigoribus superaddat rigores: quod Theresia incipiat ad suam procurandam salutem facere plùs, quàm maximifecêre Sancti; & certa se prædestinatam, & salvandam, negotia sua florente adhuc ætate componat, sicut Christus ad vesperascente jam vitâ: quod secura de cœlo, vestimenta deposuerit, non mundi, sed Religionis mitioris; pedibusque exalceatis, prima asperissimum Eliæ habitum assumpsit: quod cœli secura, humanam fugerit conversationem, & non unam, nec duas, tresvè horas, sed omnem suam vitam orationi, tamque intimæ cum Deo unioni consecrârit: quod cœli secura, ferreis catenis carnem lacerârit; & de spinis, unde Sponso suo plexa fuit corona, illa sibi texuerit cilicium, quod de cœlo secura, nec verbum respondere, tam enormitèr se infamantibus & persecutis; quod de cœlo secura, non solum ignoverit inimicis, sed Deum pro ipsis efficaciter orando, gratias impetrârit:

& cœli secura peccata defleret, quæ non habebat, ac si peccatrix foret maxima?

Uisque huc, Theresia, Sponsi tui imitationes. Utrum hinc transeam ignoro, transibo tamen, quia ipse transire te voluit. Quod Theresia de cœlo secura, vel maximè terribilibus infirmitatum suarum afflicta doloribus, eas usque ad finem mundi extendi à Deo petat? quod Theresia cœli secura, in tanto scrupulo conscientiaque teneritudine vitam agat, ut ne veniale quidem peccatum advertentèr committat? quod Theresia cœli secura, Deo dicat: *Aut pati, aut mori*: pluris faciens vitam cum tormentis, quàm ipsam Gloriam, ad quam exaltanda erat mortua? Denique quod Theresia cœli secura, spontè subeat pœnas inferni in vita, quas passura non erat post mortem? hæc circumstantia, gloriosa Theresia, victorias tuas reddit singulares; etiam illas, in quibus alii Sancti tibi similes fuère visi. Illi operati sunt, & tu operata es: sed illi, sicut & nos, incerti de morte; Tu sicut Christus, cum certitudine vitæ: illi sicut & nos, dubii de cœlo; tu, sicut Christus, de eodem secura: illi, sicut nos, inter timorem mortis & inferni: Tu sicut Christus, secura omni que metu superior.

§. V.

OMnis hujus mundi sanctitas & virtus benè considerata, est obnoxia timori. Nobilissimus & præstantissimus actus in hoc mundo pro Deo exercitus, fuit ille Abrahami. Deducit Abraham filium suum in montem, alligatum strui lignorum imponit, educit gladium caput illi amputaturus: Deus manum continere jubens, illi dicit: *Nunc cognovi, quod timeas Deum.* Quod timeas Deum? quomodo hoc? quando Abraham amore Dei proprium sacrificat filium: quando Abraham amore Dei, proprium occidit amorem: quando Abraham amore Dei spem Domus & posteritatis suæ abscindere parat, dicere videtur debuisse Deus; nunc, Abraham, cognovi quod me amas: sed nunc quod me timeas? Sic: illa enim Abrahami actio bene considerata, & introspecta sicut eam perspexit Deus, plus habuit timoris, quàm amoris. Videbat Abraham, quod occidere Isaacum esset interficere semetipsum; sed videbat etiam, quod illum non occidere esset non obedire; non obedire esse Deum offendere; Deum offendere, esse se condemnare: proinde timor iste damnationis propriæ in Patre, gladium adino-

vere fecit jugulo filii. Quando Pater & Filius pariter pergebant ad sacrificium, inquit textus, Abrahamum una manu gladium, & alterâ tulisse ignem: *Ipse verò Gen. 22. portabat in manibus ignem & gladium.* O quàm congrua occasione illi bina specula! In Gladio oculis objiciebatur mors filii, in igne occurrebat infernus Patris. Si obedis, interficiendum est; si non obedis, ardendum est. Amor se videbat in speculo gladii: Timor in speculo ignis. Estne possibile, Pater, inquebat amor, quod unicum tuum filium dilectum occidas? & vitam, sanguinemque illi abste datum propriis tuis manibus profundis? absit hoc: Vivat Isaac, brachiumque cum gladio concidat. Verùm nisi moriatur Isaac (replicabat timor) nisi Isaac immolatus hoc igne consumatur: Abraham propter inobedientiam, ibit arsurus in infernum. Aut Abrahamo ardendum; aut Isaaco est moriendum. O crudele & atrox Patri Dilemma! Sed gladium transadigere per jugulum Isaaci momentaneum tantum est (instabat timor:) & Abrahamum ardere in inferno, est æternum: momentaneè igitur patiatur filius, ne æternum torqueatur Pater. Extenso iterum brachio, gladioque vibrato jam jam ictum

illaturo occurrit Deus. Porrò quia omnis ista Abrahami resolutio ad tollendam Filio vitam, ex timore non offendendi Deum, damnationisque incurrendi periculum processit: hinc Deus non dixit: Nunc cognovi, Abraham quod me amas, sed, nunc cognovi, quod me timeas: *Nunc cognovi quod timeas Deum.*

Tale fuit celeberrimum Abrahami sacrificium, & talia ordinariè sunt quasi omnia sacrificia etiam præstantissimorum hominum: sed ad examen oculorum Dei vocata sacrificia, maximæ sacrificiorum perfectiones & excellentiæ, ex timore procedunt. Non ità S. Theresiæ sacrificia. Sicuti se certò prædestinatam noverat, sicuti à damnatione secura erat, sic erat sine timore Dei sancta. Et quod non timens Deum, nec quod in Deo timeret habens, tam timorata ducbat vitam, ut nec peccatum quidem veniale advertentèr committeret, sæpiusque infernum potius ab illo peteret, quàm se offendere permetteret! Ille supremus fuit perfectionis apex, ille tenerrimus subtilissimusque amoris Theresiæ affectus.

Alii insigniores Dei amatores Deum amant cum omnibus suis attributis: S. Theresia Deum amavit uno attributo minorem. Deus

revelando sanctæ Theresiæ ipsam prædestinatam, & salvandam, erga ipsam se habuit, quasi sine iustitia esset; supposito enim prædestinationis Decreto, illam damnare nec poterat, nec debebat: & amare Deum sine iustitiæ attributo, supremum est, quo amoris nobilitas & excellentia pertingere potest. Propter omnia sua attributa Deus est amandus. Amandus est propter suam omnipotentiam, quâ nos creavit; propter bonitatem, quâ nos redemit; propter sapientiam suam quâ nos regit & gubernat: amandus propter suam providentiam, qua nos sustentat: propter liberalitatem suam, quâ nos remunerat; & propter pulchritudinem suam in qua cum contemplabimur. Et quamvis hæc ita se habeant, propter nullum attributorum suorum magis quam propter iustitiæ attributum amatur. Si in Deo non esset iustitia, neque in altera vita infernus, quàm pauci amarent Deum? Famosus ille gentilitatis sectarius Epicurus, duos Sectæ suæ inferuit canones. Primum, beatitudinem in vitæ hujus consistere deliciis: Secundum, Deum carere iustitiâ. Uterque iste canon erroneus fuit, & est hæreticus. Sed supposito errore primi, judiciosè substituit error secundi. Beatitudinem

nem in deliciis constituit hujus mundi, Deoque mox justitiam denegavit: ægrè enim pro beatitudinis Gloria habere potuisset gaudia hujus mundi, credens se propterea damnandum esse in altera. Unde ego infero, Christianos peiores esse Epicureis. Vitæ hujus oblectamenta quod quis reputet pro Gloria, credens non esse justitiam quæ damnet in altera; error est sed error aliquatenus excusabilis: Verùm quod ego certâ fide tenens in Deo esse justitiam, meque puniendum ab eo & damnandum esse in altera, nihilo minus deliciis hujus vitæ & gaudia pro beatitudine habeam: Ecce num tam crassa & brutalis cæcitas ullam excusationem mereatur.

Agedum, quod Epicurus asseruit tenendum pro fide, hoc Theresia experta est ex Privilegio. Epicurus Deum finxit sine justitiæ attributo; & Deus S. Theresiæ se eandem non condemnaturum revelans, sic se cum ipsâ gessit, ac si justitiam non haberet. Sed quàm differentes hinc Consequentias intulit S. Theresia? Epicurus Deum sine justitia esse considerans, eundem mox offendere, beatitudinem & gloriam reputavit: at Theresia sine justitia Deum videns, illum solum ardentissimè diligere gloriosissimum du-

xit, & malle potius millies mori, quàm semel eum offendere. O quantum hinc ad diligendum timendumque Deum documentum deduci potest? & si eundem volumus diligere, necesse est & alterum ipsi tollere: timere Deum, quasi non haberet misericordiam; Deumque diligere, quasi non haberet justitiam. Sic amabat Theresia, sed non sic timebat; non enim quod timeret habebat. Ut Theresia perfectius amaret Deum, Deusq; amaretur perfectius, Deus (sic loqui lubeat) Deus uno se attributo, & Theresia una se exuit virtute: Deus seposuit attributum justitiæ; Theresia virtutem seposuit timoris. Et quando Deus jam imminutus fuit isto attributo, & Theresia ista virtute; in hisce duabus imminutionibus constitit perfectio amoris in amante & amato. In Deo amato; fuit enim amatus absque quod timeretur: In Theresia amante, quia amavit, absque quod timeret. Et adeò remotis à Theresia timendi causis, in eadem tam expressi viderentur timoris effectus! cura, cautela, vigilantia: tam sollicita, tam anxiosa, tam industria: sine incuria, sine remissione, sine obdormitione! Propterea dixi, iterumq; dico, prudentes virgines Evangelicas respectu illius fuif-

fuisse fatuas. Hæ tantum vigilare obligatæ, dormierunt: *Dormitaverunt omnes, & dormierunt.* Theresia tam securè dormire permilla, semper vigilavit: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.*

§. VI.

SECUNDA causa, quare Virgines prudentes S. Theresiæ comparatæ fuerunt fatuæ, est, quod prudentes in materia salutem æternam concernente, tantum voluerunt, quod sufficit: S. Theresia plus quàm superfluum præstitit. Virgines fatuæ, lampades suas deficere notantes, à prudentibus olei sui communicationem petierunt: *Date nobis de oleo vestro:* *Math. 25. v. 8.* responderunt prudentes, emptum potius abirent; contingere quippe posse ne utrisque non sufficeret: *Nefortè non sufficiat nobis, & vobis.* *Ibid. v. 9.* Istud responderunt prudentes, in quo ipsas se fatuas ostendisse affirmo. Fatuas? prudentes se potius, immò prudentissimas sese ostendisse videntur. Quod si avaras, amicas infideles, nimis inhumanas, aut parùm misericordes ostendisse dicerem, censura esset, quam prudentibus in hoc casu impingunt alii: Verùm in materia tam gravi recusantes dare de eo, de quo dubitant utrum sufficiat, vel non sufficiat

eas appellare fatuas? Ità protinus, & eodem ex capite. Quia dubitarunt utrum sufficeret, nec ne; quando dubitandum erat, utrum quid superesset, aut non superesset: in materia enim salvationis superfluum tantum sufficit; & quod sufficit minùs sufficit. Video equidem hoc meum assertum Paradoxum vobis videri: ego verò non tam verum esse, uti est, optarem. Repeto Christiani, quod in materia salvationis, tantum quod superest sufficiat, & quod sufficit, sufficiens non sit. Sic est, Theologiæ rigori convenienter. Certum est sine auxilio Dei salvari neminem posse: Certum est auxilia Dei aliqua esse sufficientia, alia efficacia: certum est auxiliis Dei sufficientibus tantum, nisi quatenus efficacia concurrat, neminem unquam salvatum, aut salvandum. Argumentor ergo sic: auxilia sufficientia, vocantur sufficientia, quia sufficiunt, ut quis operetur bonum & salvetur. Si igitur sufficiunt & sunt sufficientia, quomodo nemo cum eis salvabitur, quatenus sunt talia? Eandem ob rationem; sunt enim sufficientia tantum, & in materia salvationis quod sufficit, non sufficit: Plus esse debet quàm sufficiens, ut sufficiat; quia tantum sufficit, quod superest.

In operibus eadem est ratio, quæ in auxiliis (Hæ sunt duæ causæ ex parte Dei & nostra, sine quibus salus obtineri nequit) & si minùs, respondete mihi redditâ ratione, quare tot millia hominum damnantur, cum tot veri fideles Deum cognoscant, & profiteantur? Ratio est (& quilibet penes se judicet) quia in materia salutem nostram concernente eo contenti sumus quod sufficit, & in hac materia, quod sufficit sufficiens non est. Ut homo salvetur, sufficit eum bene mori: ad bene moriendum autem, nunquid aliquid amplius requiritur? requiritur benè vivere. Ergo ut homo in materia salvationis habeat hoc quod sufficit, ipsum multò plus habere opus est, quàm quod sufficit: quia ut salvetur, necessarium illi est benè mori, quod est multùm; & ut benè moriatur necesse est illi benè vivere, quod multò plus est. Sed quia bene mori volumus sine bene vivere; quia volumus sufficiens sine eo quod sufficere facit, idèò perimus & damnamur. Christiani, eodem modo salvari desideramus, quo Balaam Propheta id desiderabat dicens: *Moriatur anima*

Num.
13.v.10.

mea morte iustorum. Tace fatue, inquit S. Augustinus. Non tibi dicendum, moriatur anima mea morte iustorum: sed vivat anima

Pars IV.

mea vita iustorum. Nam regula mortis, est vita. Benè vivens benè moritur: & malè vivens malè moritur: porrò vivere malè, sicut tu vivis, & mori benè, sicut desideras, est impossibile. Unde sequitur, quod benè mori, quod ad salutem sufficit, non sufficiat: sufficit, quia qui benè moritur, salvatur: non sufficit, quia ad benè moriendum, benè vivere requiritur. Totum hoc in Evangelica habemus Parabola.

Quinque Virgines fatuæ à nuptiis exclusæ fuere damnatæ, quia oleum ipsis defuit. Enim verò, quare illis defuit? Quia quod sufficiebat non suffecit. Videte, quæso, num benè sit argumentatum. Dato virginibus signo mediâ nocte sponsum advenire, expergefactæ sunt omnes, & fatuæ lampades suas extingui viderunt: *Quia lampades nostræ extinguuntur*: *extinguebantur lampades,* quia ad mediam usque noctem illis dormientibus arserant. Agite, adeste mulieres & Virgines, tam fatuarum, quàm prudentum nomine notatæ, quare oleum vestrum tot horis in vanum consumisivistis? quousque veniret sponsum lampadem unam accensam esse sufficiebat, unde reliquæ accenderentur. Quemadmodum primis vigilantibus excubiis, totus

Matth.
25.v.8.

D d

vigi-

vigilat exercitus, sic accensis funibus omnia accensa sunt arma. Idem facere debuisse mihi videntur Virgines sponsum præstolantes; præsertim cum eminens excubarent, vel ipse sponsus præambulones haberet, qui fuerunt illi clamantes: *Clamor factus est, ecce sponsus venit*: lampadem unam accensam poterant habere, quo multo parcebatur oleo. Et si hoc non facerent quinque, quibus oleum supererat in vasis; faciendum id erat quinque reliquis quibus deerat: postea enim nemo illis ignem negare potuisset ad accendendum, sicut oleum ipsis negarunt ad vacuis lampadibus providendum. Si igitur hoc medio parcitum fuisset oleo, omnesque aliae excusatae fuissent prævenientes, quare sic non fecerunt, neque fatuæ, neque prudentes imò nocte totâ lampades habuere accensas? Scitis quare? Quia lampadum illarum lumen, juxta omnium Doctorum sententiam, significat gratiam Dei; & oleum opera nostra, quibus mediantibus salvari nos oportet. Et lampades nostræ ante sponsi adventum non accensæ, ipso jam veniente, nequeunt accendi. Lampades ignis materialis accendi possunt igne aliarum, eodemque momento tunc extinctæ: Lampades verò gratiæ & salutis non ar-

dent igne alieno, sed proprio; & nisi accensæ sint & perseverent postea accendi non possunt. Quod aliquis putet, lampadē habens totâ noctē extinctam, se eam sponso veniente accensurum: si quis existimet, se totâ vitâ in peccatis perseveraturum, & in hora mortis in gratiam rediturum, deceptio est Diaboli, & justitiæ misericordiæque; divinæ injuria illata. Verum est, ut homo salvetur, sufficere, quod Deus in Gratia statu ipsum inveniat in hora mortis: sed ut vicinâ jam morte in Gratia existat, non sufficit illam in tali articulo quærere: illam in vita jam habere opus est. Itâ ut ad salutem sufficiat gratia mortis, & supersit gratia vitæ; sed ad gratiam mortis quæ sufficit, requiratur gratia vitæ, quæ superest. Oleum quod habebant Virgines, secundum nostrum, & quem ille facere debebant computum, utique sufficiebat: sed quia tantum sufficiebat, sufficiens non fuit. Ut sufficeret, necesse erat ut superesset; in superfluo enim tantum asscuratur sufficiens.

Provocabat Gigas Goliath, & arroganter agminibus Israëlitis exprobrabat. Porro David provocanti occursurus ad torrentem pergens sumptis inde quinque lapidibus, quatuor in peram, & unum mittit in fundam, circumductâ

Ibid.
v.6.

ductâ fundâ, & lapide jacto Gigantem prostermit. Eja David, dexter jactor lapidûm, si ad sternendum Gigantem lapis sufficit unus, quare quinque tecum sumis? Quia David securum voluit jactum & quod superest, securum facit, quod sufficit. Lapis jactus stravit Gigantem, & remanentes in pera asscurârunt jactum. Multis glandibus instructus, securus petit metam, confidenter enim jaculatur: unâ tantum armatus glande, in ea vel mortem fert hostis, vel suam; tremit illi brachium, quia explodit cum timore: proinde David lapides tulit quinque, ut jactus sub quatuor fidejussoribus esset securus. Unde ego infero, plus deberi lapidibus residentibus in pera, quàm illi in funda; successus enim non consistit in jactu, sed in non errando: & ille lapis fundæ executus est ictum, illi residui in perâ asscurârunt brachium. Lapis unus suffecit, quatuor superfluebant, & quatuor superflui fecerunt ut sufficeret unus. Itâ ut lapis in funda, rebenè considerata sufficiens esset & non sufficiens: sufficiens esset, quia suffecit; & non sufficiens, quia non sufficiens esse poterat. Et quemadmodum in materiis dubii eventus, non sufficit, quod tantum sufficit, sed solum quod superest: hinc dico,

quod prudentes Virgines in dato fatuis responso se quoque fatuas ostenderint, quia dubium in non sufficiente, seu sufficiente posuerunt oleo; cum dubio exponendum fuisset, superfluum, aut non superfluum. Prudentes collatæ cum fatuis, fuere prudentes; quia fatuæ sollicitæ non fuerunt. ut oleum ipsis super esset, sed nequidem ut sufficeret: Cum Theresia verò comparatæ, quantumcunque dicantur prudentes, fatuæ fuerunt; in materia enim salutis, contentæ fuerunt sufficiente: & Theresia nec contenta fuit sufficiente, nec superfluo. Attendite.

S. VII.

UT salvetur homo, sufficit mortalitèr eum non peccare: & si nec venialitèr quidem peccaverit, hoc superest. Et S. Theresia contenta non fuit, ut nec peccaret mortalitèr, quod sufficit, & ut nec advertenter peccaret venialitèr, quod super est: sed in super voto sese obstrinxit, ad agendum semper, & in omnibus, quod majorem perfectionem redoleret: quod animi, Spiritusque generosi, resolutionisq; planè prodigiis, cui simile de nullo Sancto legitur, argumentum est. Ut anima salvetur, Deo obedire sufficit: in omnibus verò ejus se conformare voluntati superest: & S. Theresia non

solum contenta fuit obediendo, quod sufficit; nec confirmare tantum quod abundat; Verum etiam à conformitate ad transformationem transit, taliter in divinam transformata voluntatem, ut & ipsa, & Christus viverent & amarent uno corde. In cujus signum Seraphim unus latus ejus sinistram ignitâ aperiens sagittâ, cuspidem vitam illi auferens cordis, cadaver cordis in pectore sepulchrum reliquit. Amplius, ad salutem animæ sufficit curare salvationem propriam; & si curam quis gesserit salvandi & convertendi animas aliorum, intrâ conditionis suæ limites, superfluum est. Et S. Theresia non solum tam exactam propriæ suæ animæ salvandæ curam gessit, quod sufficit; neque de reformatione & perfectione animarum alienarum tantum intrâ status sui limites sollicita fuit, quod superest: sed Virginis limites excedens, doctrix esse cœpit in Ecclesia, libros de perfectione conscribere; nec non mundum illuminare & imbuiere in altissimis Spiritus & contemplationis punctis, ad quæ nulla penna, ante suam pertigerat. Ulterius. Ad salvandam animam, sufficit pœnas & ærumnas sufferre patienter; & si quis eò perfectionis pertigerit, ut ferat hilariter, superest: Et S.

Theresia, cum tot & tantæ essent in vita sua persecutiones & ærumnæ, non tantum eas toleravit patienter, quod sufficit; neque hilariter solum, quod superest; sed etiam eousque pervenit, ut in suorum Deo exhibitorum servitiorum præmium eas acceptaret. Hinc de se dicebat: *Nunquam ex tribui Deo aliquod servitium, quod mihi non solveret aliquâ pœnâ.* Ulterius. Ad salutem animæ sufficit diligere inimicos, & si quis eis bona præstiterit, superest. Et S. Theresia tot circumvallata inimicis & persecutoribus, imò etiam illis, quos habitus & professio ab hoc deterrere debuisset, non solum eos amavit, quod sufficit; nec solum illis benefecit, quod superest: verum etiam mala ipsorum in se recepit, & ad agendam pœnitentiam pro eisdem illatis sibi injuriis se obtulit: ita ut ipsa patiens esset, & simul remunerans. Amplius. Ad salvandam animam servare sufficit continentiam; & si perpetuam voverit & custodierit virginitatem non tantum sufficit, sed superfluit: Et S. Theresia non solum voluit esse continens, quod sufficit; neque solum perseverare Virgo, quod superest; sed certo modo Dei matrem æmulando, eò processit, ut esset Virgo, simul & mater. Loquantur illud tot Homi-

minum Angelicorum conventus, alii virorum, alii foeminarum; qui omnes S. Theresiam matrem recognoscunt & profitentur. Porro ut maternitas Theresiae, per omnia similis esset illi Deiparae Virginis Mariae; sicuti Christus duas habuit generationes, aeternam unam quâ generatus est ex Patre sine Matre; & temporalem alteram, quâ natus est de Matre sine Patre; sic Regula & Religio Carmelitana regenerata duas habuit generationes, duasque nativitates; antiquissimam unam de Patre sine Matre, nata ab Elia: & alteram modernam, de Matre sine Patre, nata de S. Theresia. Denique ad salvandam animam sufficit servare mandata Dei; & si consilia Christi etiam observaverit, non solum sufficit, sed etiam superest. Et S. Theresia non solum observavit mandata Dei, quod sufficit; nec tantum consilia quod superest: sed plurima praestitit, quæ nec Praecepto, nec Consilio continentur. Aliena plangere peccata, & pro eis poenitentiam agere: pati praeligere pro Deo, quam ejusdem visione frui: septem menses jejunando transigere, multosque dies sine cibo transmittere; pro salute unius tantum animæ, usque ad diem judicii infernum eligere; nec mandato quoquam

praecipitur, neque consilio particulari suadetur: & istud Theresia fecit. Hoc modo eminentissimus ille Spiritus, immensum illud cor, illa omnibus superior cunctis quæ major anima contenta non erat quod sufficit, neque eo quod superest: sed ad plus ultra semper anhelabat. Sed nostro sufficiat Discursui, tantum excurrisse in consequentis gloriosi hujus *non sufficere*, & considerationi ipsius parumper libeat immorari.

Maria Magdalena caput pedesque Christi unxit, & Dominus, unctionem illam à se admissam, anticipationem unctionis sui corporis esse inquit, quando jam sepulchro esset inferendum: *Mit- Matt. tens hac unguentum hos in corpus 26. v. 12. meum, ad sepeliendum me fecit.* Christus moritur in cruce; & textus inquit, Josephum & Nicodemum ad inungendum corpus cum centum libris unguentorum venisse. Secundæ huic unctioni praesens aderat Magdalena, quæ *Joan. 12 fecerat primam; & S. Joannes, u. 7. 58* qui audierat verba Christi, & ea refert. Si ergo jam inunctum erat corpus Christi à Magdalena, & inunctum ad sepulturam: *ad sepeliendum me*: quare Joseph & Nicodemus illud denuò inungere parant? respondebitis utique, quod unctum jam denuò unxerint

Dominum; quia in operibus honoris divini impensis, sufficientibus non contentos esse sed insuper supererogare oportet. Accepto responsum; sed maiorem adhuc instantiam admittit. Unctum Christum deferunt ad sepulchrū; transit sabbatum, in quo mercari non licebat; illucescit Dominica, & valde manē Mariæ ad emenda abeunt aromata, ad inungendum repetitā vice Dominum: *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum.* Nunquid similis huic datur sollicitudo & contentio? nonne Christi corpus jam unctum erat à Magdalena? nonne jam unctum erat à Iosepho & Nicodemo? si igitur semel atque iterum jam est unctum, cur Mariæ denuò redeunt ad ampliùs inungendum? quia amor fidem ponit in superfluo: qui amat parùm, contentus est eo quod sufficit; amans multùm, eo, quod superfluit: & amans adhuc ampliùs, nec sufficiente, nec superfluo contentus quiescit, ascendit adhuc altiùs, & progreditur ulteriùs. Unguenta Magdalena sufficiebant; unguenta Iosephi & Nicodemi superfluebant; unguenta Mariarum omnia excedebant; sufficientibus & superfluis supereminebant. Istud fecerunt sanctæ mulieres istæ in schola & familiaritate Christi enutritæ: idem quæ S. Theresia nostra in eadem schola

& familiaritate enutrita fuit æmulata. Propter hunc actum Mariæ videre meruerunt Angelos, Christumquæ à morte resuscitatum priùs quàm Apostoli. Horumquæ actuum meritis similiter attribuendæ veniunt extraordinariæ aliæ visiones, quibus S. Theresiam Deus præ cæteris honoravit. Visiones Mariarum metum incusere Apostolis & Discipulis, qui pusillum faciebant gregem, quo tunc constabat Ecclesia: *Mulieres ex nostris terruerunt nos.* Et visiones S. Theresiæ terrorem & anxietatem incusere Ecclesiæ Dei suā magnitudine, quæ propterea ad examen acre fuerunt deductæ, adeoque dubiæ & suspectæ habitæ & discussæ, antequam approbarentur. Sed Mariæ semel tantùm viderunt Angelos: ast S. Theresia frequentius. Mariæ bis tantùm redivivum viderunt Christum; semel in die Resurrectionis, & semel in die Ascensionis: S. Theresia Christum in diversis vidit figuris; jam gloriosum, jam passibilem seu patientem, quasi quotidie. De Mariis non constat; utrum viderint Divinitatem; & de S. Theresia legitur in ipsius vita, quod viderit, quàm eminentèr creaturæ sint in Deo: quod viderit, quomodo tres divinæ distinguantur Personæ, cum unum quid sint in Essentia: quod viderit, quo-

Marc. 16.v.1.

Luc. 24 v. 22.

quomodo Filius in sinu sit Patris: & alia profundissima Divinitatis arcana, quæ hîc creduntur non intellecta; & tantùm videbuntur & intelligentur in Patria. Ita ut Deus videretur æmulatione amorosâ contendere cum Theresia : hæc serviendo & amando; & Deus remunerando, & se communicando: hæc non quiescendo in eo quod sufficit, neque sistendo in eo, quod superfluit; & Deus sine ullo limite excedendo superfluum, quod nullatenus est necessarium. Visiones, revelationes, extases, raptus, ad salutem nullatenus, neque ad perfectionem requiruntur: Et hisce amorosis divinisq; superfluis Deus compenſabat Theresiæ, quod magnanimus ipsius spiritus nec necessario, neque superfluo quidem, satisfactum sibi putaret; nec ipsa sufficiente, & ne superfluo quidem contenta acquiesceret.

Hoc modo Deus Theresiæ solvit servitia: mihi verò non tam sufficit videre, quomodo Deus solvat, quàm quomodo Sancti servant. Enim verò quod in heroicis illis S. Theresiæ spiritus actibus singulariter noto, est, quod illis benè expensis, ejus servire fuerit solvere Deo. Notate. Ut Deus sufficienter redimeret mundum, sufficiebat Velle; ad illum sublimiore modo redimendum, sufficiebat

incarnari: verùm in redimendo mundo Deus tam excellenter se gessit nobiscum; ut non contentus illum redimere tantùm volendo, quod sufficiebat; neq; tantùm carnem suscipiendo, quod superfluebat: sed excessivè processerit, & patiundo & moriendo redimere voluerit. Hoc extremum Deus fecit pro hominibus, & istud illi debui-
mus, donec Theresia nos liberavit, pro nobis solvendo. Deus redemptione nostra solvit peccata; & Theresia suis extremis, nostram solvit redemptionem. Quia Deus in redimendis hominibus non fuit contentus eo, quod sufficiebat, neque eo quod supererat; S. Theresia serviendo Deo contenta non fuit eo quod sufficiebat, neque eo quod supererat. Eja quàm æquales sibi passibus sponsus & sponsa videntur! quamvis Theresia Virginum, quæ oleû empturæ abierunt, una fuisset, credo quod illi occurrisset. Textus ait: *Dum autem irent emere, venit sponsus*: Si ergò illæ
ibant sponso veniente, quare sibi non obviabant? quoniam diversam tenebant viam. Non sic nostra Theresia; eadem planè incedebat, eosdem sponsi legebat passus; ut quia ille in nos amando contentus non fuerat eo quod sufficiebat, & quod superfluum erat; etiam illa minus sibi satisfactum putaret

Matth.
25.v.10.

Ibidem
v. 9.

eo, quod sufficiebat & superfluebat illi serviendo. Agedum, hanc conferendo Sapientiam, videte, num fatuæ fuerint Virgines prudentes? illa contenta non est, nec sufficiente nec superfluo; & hæc sub dubio posuerunt utrum sufficeret: *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis.*

§. VIII.

Tertia causa, quare prudentes Virgines, S. Theresiæ comparatæ fatuæ sint habendæ, est, quod prudentes existimârint, se Sociabus succurrendo periculum incursum: & S. Theresia scivit, quicquid attentatum ex charitate, quò magis videtur patere periculo, eò magis esse securum. Paratæ erant prudentes Virgines succurrere sodalibus, & earundem supplere defectum; & si non eò quod sodales & familiares essent, saltem pro pompa majore & maiestate festi, & quia ipsarum intererat; sine aliis quinque enim notabiliter imminuebantur lumina, confundeantur paria, comitatusque disordinabatur. Nihilominus ne periculum exclusionis à nuptiis incurrerent, maluerunt intrare solæ, quàm non intrandi periculum subire: *Ne fortè non sufficiat.* Illud, *Ne fortè*, punctum fuit in quo earum prudentia

fuit hallucinata. Persuaserunt sibi quod exponendo se pro charitate periculum possent incurrere, & erronea fuit imaginatio; nemo quippe & se & sua meliùs asscurat, quàm qui charitatis motivo, & se & ea periculo exponit. Vel maximè memorabilem auscultate casum, cujus aut sacræ aut profanæ historiæ omnes meminuerunt.

Obsessâ ab Exercitu Holofernis Civitate Bethuliâ, subductis, & interruptis canalibus, & derivatis fontibus ex quibus bibebant; desperabundi jam omnes Civitatis incolæ, sese hostibus dedere parabant, ne siti perirent: Judith deditionem occupationemque patriæ suæ averfata, & ferre non sustinens, insolitum quippiam & generosum facinus concepit animo, quod nec de cordatissimo seu constantissimo viro, nedum muliere aliquâ & quidem sanctâ sperandum foret. Exuto cilicio, quo induebatur, absterfis lacrymis, quas ab oculis in cœlum ablegabat, odorifera, margaritas, lapides pretiosos, cultiora vestimenta & rariora ornamenta adesse jubet ad speculum: induit, componit, ditat, & exornat capillos, collum, pectus, manus, brachia, seminudos pedes (sic enim illud Scriptura notat) relinquens

linquens: & Judith facta thesaurus concupiscentiæ; stupendæ pulchritudinis oculorum illicium, multiplexque sensualitatis laqueus; plena fiducia portis civitatis egreditur, transilit foveam, transitis excubiis, hostilia castra ingreditur, ad ipsum usque Holofernis tentorium pergens. Generosæ quidem hæ sunt actiones mulieris, verum generosiores adhuc mentis conceptus. Intentio scopusque Judith erat (prout ipsa in textu protestatur) ut propriis suis oculis Holofernes, ' pulchritudine suâ caperetur; ipsa que blandis & compositis ad gratiam verbis magis illum irretiret: ut sic captum & captivum acceptâ occasione arreptis manu unâ Tyranni capillis, & alterâ gladio illum decollaret. ô Judith, heroicæ quidem tuæ sunt resolutiones, sed periculis plenissimæ. Considera eas, Domina, velut mulier; considera eas, velut nobilis; considera eas etiam, multòque magis velut sancta. Si quâ mulier, plùs quàm mulier, in mediis armatorum Barbarorum turmis, non attendis præsentia pericula vitæ; velut illustis, quare famæ rationem non habes? & velut sancta, quare decorum non attendis? illos ipsos quos Holoferni laqueos tendis, quo pacto evasuram te speras? captivationes

capiendo etiam capiuntur. Immo Judith antequam captivaret Holofernem, jam semetipsam ante cepisse, & ante Holofernem cecidisse videtur: obligatio enim & puritas legis divinæ non peccatum tantum, sed occasionem periculumque prohibet peccandi; & qui periculum subire se resolvit, jam cecidit, quia ad cadendum sese exposuit: *Qui amat periculum, in illo peribit*: eadem lex divina inquit. Si igitur Judith tam erat sancta Legisque divinæ observans, quomodo tam manifesto discrimini suam exponit honestatem & suam cum ea simul conscientiam? quod periculum subeat vitæ, generositati adscribatur; & periculum famæ pro excessivo Patriæ amore habeatur; sed quod integritas & conscientia, pro nullo pretio, nec pro vita, nec pro fama, nec pro libertate, nec pro civitate, neque pro regno, nec pro toto mundo periculo exponenda, à Judith, & quidem adeò sanctâ in discrimen adducatur? Ità. Quia totum illud Judith exposuit propter charitatem: & quicquid periculo exponitur propter charitatem, tunc securius redditur. Exposuit periculo vitam, famam, & integritatem: sed securam reddit integritatem, famam & vitam, quia omnia ex motivo cha-

*Eccles.
3.v.27.*

ritatis ad suam liberandam patriam exposuit. Proinde quia Judith, Deum noverat assecuratorem periculorum omnium, quæ amore Dei & proximorum subeuntur: hinc assecurationi divinæ confisa, temerè se exponentium periculo reatum evasit; qui enim periculum subit securus, periculum non incurrit. Neque Legis divinæ textus aliud affirmare intendit, si benè consideretur. Notate: *Qui amat periculum, in illo peribit.* Aliud est incidere in periculum, amando periculum; aliud subire periculum amando Deum: subiens periculum amore periculi, perit in illo; quia ipsum periculum, quod amat, & pro quo se exponit ipsum perdit: subiens verò periculum amore Dei, nec perit, nec perire potest; quia ipse Deus quem amat, & pro quo se exponit periculo, ipsum custodit. Si verò vos periculum subitis concupiscentiâ, & cupiditate acti, quis vos custodiet? cupiditas seu concupiscentia? si periculum subitis stimulante superbia, quis vos custodiet; nunquid superbia? si subitis periculum amore impulsu amati, quis vos proteget, nunquid amor profanus & cæcus? subite periculum amore Dei & proximi; & videbitis qualiter vos Deus

ab illis eripiet, & securos faciet.

O Domine, benedicta, & infinite benedicta sit bonitas tua! deest nobis exemplum ex Evangelio; quia prudentes Virgines hanc non cognoverunt veritatem, & fiduciæ hujus omiserunt exercitium. Verum probationem hujus quam non habemus in Evangelio, Prædicator ipse subministrat. Ingratissimus forem, & ero Deo, nisi hoc ita faterer; nec non totâ vitâ meâ fatebor, & in omnem æternitatem. Cui nam unquam accidit, quod eversum navigium omnibusque ejectis & lateri adhærentibus, quadrantis horæ spatio fixum & immobile hæreret, absque quod ventorum furia illud quassaret, procellarum impetus transiliret, oneris & aquarum pondus, quibus ad medium usque jam absorptum erat, illud in profundum demergeret; postea in alteram versum partem & erectum, reciperet ejectos? testes sunt spiritus cœlestes, quorum opem illâ horâ imploravi, & non omnium, sed eorum duntaxat, quorum curæ & protectioni animæ Gentilitatis Maragnanæ sunt commissæ: Angeli Tutelares animarum Maragnanensium mementote navim hanc ad remedium salutemque ipsarum tendere. Præstate modò quod potestis & de-

debetis, non nobis id non merentibus, sed illis adeò derelictis animabus, quarum curam geritis; ecce, quia etiam nobiscum hîc pereunt. Ita altâ voce exclamavi, id quod omnes etiam præsentes audiêrunt: & meritum causæ indignitatem supplevit orantis. Angeli quod suum erat præstiterunt, quia Deus orationem exaudivit: & non poterat Deus eam non exaudire, siquidem in ipsa periculum ipsum orabat. Novit idem Dominus, quod pro nullo mundi commo- me denuò commissurus essem mari, quàm ad salvandum pauper- culos istos thesauros, quorum quilibet valore suo infinitos mundos excedit. Porro, quia periculum amore Dei & proximorum erat aditum, quomodo securitas in ipso periculo deesse poterat? ipsum periculum nos liberavit, vel seipsum. Pericula charitatis sunt pericula secura; & in periculis securis non potest esse periculum. Proinde, Domine, mutato jam stylo, non tibi gratias ago quod me eripueris à periculo, sed quod in eo me constitueris. Tali casu & causâ me obji- ciens periculo, me libera- sti. Gravia me adhuc expectant pericula, mihi- que in tremendo hoc mari minantur, maximè hyeme tam aspera, & procellis tempestatibusque tam

obnoxio anno. Quo pacto verò timebit pericula, in illis sal- vationem ipsam ferens, quam illis mediantibus quarit?

Quemnam periculo Jonam ex- poluisse, & ab eodem eruisse pu- tatis? Eò quod proximorum noluerit procurare salutem, peri- culum incurrit, & quod proximo- rum salutis ergò periculum su- bierit, ipsum à periculo libera- vit. Deus Jonam Gentilibus Ni- nivitis prædicatum misit: recusa- vit Jonas, & ipsam missionem, immò injungentem illam ut fu- geret Deum, in portu Joppensi consensâ navi in Tharsis naviga- re parabat. Et quid Jonæ in hac via seu fuga evenit? Hoc scilicet: cùm omnes vela facerent optato naves, à puppi impellente ven- to, marique tranquillo, contra solam Jonæ navem tam terribilis insurrexit tempestas; ut cùm non sufficeret vela contrahere, malos demittere, oneribusque e- jectis navem alleviare; cùm- que non sufficeret attentare om- nia quæ similibus in casibus & miseriis ars & industria suggerit & suppeditat; dimisso jam gu- bernaculo, & navi fluctibus & ventis expositâ, & omnibus ad cœli usque succursum derelictis, Navarchus & remiges Genti- les ad ima navis descenderunt,

ubi Jonas agebat , ut orationem pro se ad Deum suum funderet , cùm Dii eorum non succurrerent. Talis sæviebat tempestas , tale fervebat periculum , talisque exitium omnibus minabatur desperatio. Age Jona Propheta , Tunc prædicatum animasque Gentilium salvatum abire recusas à Deo pergere jussus ? ubi igitur laborem te subterfugere posse putabis , maximum periculum incurres , periturus ubi noluisti ; quia proximorum salutem promovere noluisti , ubi Deus volebat. Ita ut nolle abeundo proximorum saluti operam navare , Jonam præsentissimo periculo objecerit. Quid verò Jonas ad evadendum periculum fecit ? Casus notabilis : ut Jonas hoc evaderet periculum , ad promovendam proximorum salutem , longè majus periculum subit : & hoc secundum illum liberavit à primo. Agedum videte.

Jonas conscensâ superiore navis parte , exortæ tempestatis se causam esse recognoscens , ut salvi & incolumes evaderent reliqui in mare se solum præcipitari petiit. Ita ut idem ille Jonas qui navem hanc , ab iniundo sibi Gentilium salutem procurandi officio fugiendi causâ conscenderat , nunc è navi præcipitem

se agi petat , ut Gentiles qui in navi erant salutem consequerentur. Extremum hoc remedium amplectuntur remiges , Jonas in mare præcipitatur , à grandi pisce seu Balæna deglutitur , repente ima monstro submerguntur & disparent ambo. Nunquid periculum majus dari potest ? nunquid etiam majus sub imaginationem cadit ? nullâ ratione. In mari salvare se potuisset aliquâ tabulâ : in Balænae ventre , mors concurrebat cum sepultura. Verùm , nunquid Jonas ad salvandos proximos quamvis Gentiles in eadem secum navē versantes , in hoc periculum sese præcipitavit ? ita. Ergò expectate , de ipsius vita nondum diffido. Periculum ad salvandos proximos aditum non potest esse periculum , in quo quis periclitetur : ex navi ejectus , & naufragus , à monstro marino deglutitus , in profundum maris abreptus , & in obscurissimis sepultus abyssi periclitari potest : sed suffocatus , sed mortuus , sed digestus , seu à Balæna concoctus , ad procurandam proximorum salutem in mare missus periclitari non potest. Repeto , periclitari non posse : & jam hoc video. Littora Ninive respicite. Elapsis tribus diebus , & tribus nocti-

noctibus summo manè ante portam Ninive in formâ nunquam visa triremis apparet cum velo duobusque tantum remis. Velum erat nubes aquea, quam respirando excitabat Balæna; & quandoque distendi, & quandoque contrahi videbatur; remi erant binæ illæ magnæ pinnæ, quas concutendo velificabat. Appellit ad littus incognita navis, in medio apertum exerit proræ castellum, quod os fuisse tunc cognitum est, linguam tabulæ ad instar extendit super arenam, & ab interioribus egreditur Jonas vivus sepultus. Ad casum obstupescitis? abeat stupor. Nunquid dixi vobis periclitari non posse, qui pro proximorum salute, se mari perculis commisit? sic igitur felicissimo Jonæ evenit. Ab uno periculo deductus est ad alterum, & hoc eum liberavit ab aliis. In navi periclitabatur à ventis, in mari ab undis, in Balæna periclitabatur à respirationis angustia & ab omnibus; quia verò primum periculum susceptum erat ex charitate, omnia alia pericula erant remedia. Periculum maris illum liberavit à periculo navis; periculum Balænae illum eripuit ex periculo maris: & hoc periculum velut ultimum & omnium maximum eum liberavit à se ipso. Daturne secu-

rior periclitatio? daturne minus periculosa securitas? prudenter dixit S. Zeno Veronenlis, Jonam feliciorem fuisse in sepulchro, quàm in Navigio: *Felix magis S. Zeno sepulchro, quàm navi*: Nam Balæna sibi servante vitam securior navigabat in ea, quàm in navi: Navis periclitari poterat in fretis & ventis, Balæna navis erat conscensio à tempestatibus secura.

Majorem tempestatem passæ sunt Virgines in vasorum suorum oleo, quàm Jonas in tanto pelago. Omnes naufragaverunt, quia inhæserunt sicco: fatuæ sicco suarum lampadum; prudentes sicco suæ avaritiæ: Fortè, *Ne fortè*, fuit illud. Perierunt quinque, quando salvari poterant omnes, quia charitatem non habuerunt ad alias quinque, ut periclitarentur cum eis. Fatuæ tantum in suo periclitatæ sunt periculo, quantum in nimia securitate prudentes. Si prudentes propius periclitari voluissent succurrendo, eodem in periculo salvatæ fuissent fatuæ & prudentes: fatuæ accepto, & prudentes præstito succursu: vel majore cum certitudine loquendo: fatuæ salvatæ fuissent à periculo quod evassent, & prudentes à periculo cui se exposuissent: Nam subiens periculum ex charitate, nequit periclitari. Nulla.

Exod.
32. v. 32.

Respublica magis fuit periclitata, quam populus Israëliticus, Deo illum delere volente in deserto: Et quid Moyſes ad illum ex discrimine hoc exitii eripiendum fecit? eidem ſeſe periculo expoſuit ſimulque cum eo deleri petiit: *aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo.* q. d. Domine, vel debes populo huic peccatum hoc dimittere, aut me de libro tuo delere. Extrà controverſiam eſt Moyſen licitè non potuiſſe ſibi precari, de libro Dei deleri, & hic periculoſiſſimus fuit caſus, cui nullus unquam hominum ſe expoſuit. Nihilo ſeciùs, deleri petiit, in hæc pericula ſe Moyſes præcipitavit, non ſe delendum ſecurus quandoquidem pro amore & ſalute proximorum periculum adeat: Charitatis enim discrimina ex periculo nocumentum nullum inferunt. Tantum abſuit ut Moyſes ob hanc cauſam ex libro Dei dele-retur, ut Deus potius libris ſuis inferi jufferit, Moyſen charitate actum ex libris Dei deleri petiviſſe. Niſi Moyſes periculum ſubiſſet, ipſo ſalvo populus totus interiſſet: Quia verò pro populo periculo ſe expoſuit, ipſe, ſimul & populus ſunt ſalvati: Idem prudentibus noſtris eveniſſet, ſi id ſciviſſent, & periculum ſubiſſent: ſed quia illis hæc defuit ſcientia &

prudencia, in qua adeò excelluit S. Thereſia, in comparatione hujus, fatuas illas fuiſſe pronuncio. Cum fatuis Evangelicis collatæ prudentes fuère prudentes; quia fatuæ alios pro ſe facturos putârunt, quod ipſæ non fecerunt: & prudentes pro aliis id agere recuſârunt, quod alii pro ſe non forent præſtituri. Eædem verò prudentes cum S. Thereſia collatæ fatuæ fuerunt; quia pro amore Dei & proximi ſe periculo exponendo, periclitaturas ſe putârunt! & S. Thereſia, intelligebat noveratque per experientiam, quod quicquid ex charitate periculo exponitur, quando magis periclitatur, ſecurius exiſtit.

Omne quod habuit, aut habere potuit S. Thereſia, Dei proximorumque amore periculo expoſuit. Et hæc eadem pericula, prudens fuerunt industria, quâ omnia aucta reddidit ſecuriora. Periculo vitam expoſuit; periculo expoſuit famam, periculo expoſuit ipſam animæ ſuæ perfectionem: ex primo periculum evaſit ſanior, ex ſecundo illuſtrior, ex tertio egreſſa eſt ſanctior. Tam erat infirma S. Thereſia, uti ex vitæ ipſius hiſtoria conſtat; & nihil in hac naturæ infirmitate acerbius ferebat, quàm impedimentum exercitiorum ſuorum, orationum & pœnitentia-

tentiarum. Demùm apud se statuit, & contra se, orationis studium continuare, corpusque suum tractare rigidissimè, quamvis ex hoc mori contingeret. Et quid ex hoc animi decreto commodi retulit? Res mira! sanitatem, quam omnia illi remedia negabant, ipsa pericula quibus eam exponebat, contulerunt. Ex pœnitentiis, quibus eam naturaliter magis infirmari necesse fuisset, sanitas magis convalescebat; & ex ærumnis, quibus debilitari necessariò debuisse, vires illi accrescebant.

Persecutiones, quibus S. Theresia se exposuit, quando se totam contulit, ad regulam Carmelitanae conformiter antiquo rigori, primævæque instituti integritati reformandam, imaginationi, immò & sufferendi viribus majores fuere. Armavit se contra illam Religio, armavit se quoque mundus; & quod plus est, boni è mundo, & meliores ex religione (quamvis zelo bono) atrocius ipsam persequabantur. Rari spiritum ipsius approbant, omnes illum illusionem laqueumque Diaboli: plurimi simulationem & hypocrisim interpretantur: nec deerant, qui scandalosam magis impingerent censuram. Quibus omnibus ansam & occasionem præbebat tempestas ex

recenti Lutheri hæresi, periculis & timoribus plena. Verùm quia S. Theresia pro salute & perfectione proximorum his omnibus se exponebat, quomodo illi cessarent? infamiae in maximam illi cessere existimationem; injuriæ in honorem, persecutiones in maximos applausus: ipsique Religiosi indignam eam ante existimantes filiam, dignissimam ipsam postmodum recepere matrem, & quâ talem summo in honore, & veneratione habent.

Fuere denique Personæ plurimæ timoratae & eruditæ, suadentes S. Theresiæ, ut spirituales animarum directionem à se dimitteret; & quod in vita privata & solitaria, ad quam ipsa contemplationis dulcedo eam invitabat, Deo tantum & sibi vacando maximus spiritus sui profectus consisteret. Hæc maxima fuit probatio, ne dicam, tentatio, quam S. Theresiæ anima persentire potuit; cujus lucrum gloriosissimum, cujus desideratissimæ deliciae, cujus gaudium, cujus anxietas & suspiria, erat intima illa cum Deo unio, quieta & suavissima, quâ omnibus terrenis altior tam cælicè fruebatur. Nihilominus S. Theresia inceptum jam opus prosecuta, non attendens illa majoris suæ perfectionis discrimina, neque majora adhuc immi-

imminentia : & quia singula ex charitate erant suscepta , quantò magis periclitari videbatur de bonis cælestibus , tantò magis se illis ditatam , dignioremque cernebat. Multum quidem periculo exponebat , multò verò plus recipiebat ; gratiæ gratiis , favores favoribus , gloriæ gloriis ipsi accumulabantur ; ac si ipsa pericula ad crescendum altiusque ascendendum gradus fuissent. In summa. S. Theresia exponendo pro Dei proximorumque amore , sanitatem , famam & perfectionem ; ex periculis sanitatis , robustior ; ex periculis famæ & honoris gloriosior : ex periculis perfectionis evasit sanctior. O quot quàmque segura elogia & encomia depromi nunc possent , & quales formari panegyres super omnibus istis periculis , & maximè super tertio ! videtur in ea spiritus contra spiritum ; virtus contra virtutem , & sanctitas pugnasse contra sanctitatem : sed gloriosum adeò certamen , pro tam gloriosa victoria erat necessarium. Filium Sermonis abrumpo , nec sine dolore , propter hoc quod dicturus essem : nihilominus copiam à vobis peto concludendi Sermonem in forma quâ illum proposui in Exordio , supposito quod aliâ vos vice fatigare nolim , hanc mihi concedite & ignoscite.

§. IX.

Quarta & ultima causa , quare Virgines prudentes cum S. Theresia collatæ fuerunt fatuæ , est , quod cùm sponsum rogare potuissent pro sociabus , ut præstolaretur , vel saltem januam illis non præcluderet , pro eis non intercesserunt : Et S. Theresia semper efficaciter pro sibi devotis , recommendatis , & gratiam à se petentibus intercedit. Hæc fuit quarta & ultima prudentum Virginum imprudentia. In quibus si bene advertistis , invenietis , quod eas , ut imprudentes notavimus in operibus , imprudentes in verbis ; imprudentes in cogitationibus ; imprudentes in omissionibus , qui sunt quatuor modi generales , quibus tantum contra virtutem peccatur. Primo modo imprudentes fuerunt opere , dormierunt enim , quando vigilandum erat : Secundo , imprudentes fuerunt in verbis ; quia dixerunt , *ne fortè non sufficiat* , quando dicendum fuisset , ne superfit : Tertio imprudentes fuerunt in cogitatione : quia existimaverunt , quod exponendo se pro charitate , possent periclitari : Quarto imprudentes fuerunt omissione , quod pro se rogantibus saltem non intercesserint : Et sancta Theresia ,

ut dixi, pro omnibus ipsā interpel-
lantibus & se ipsi recommendanti-
bus intercedit efficaciter. Istud vē-
ro punctum probare mihi non in-
cumbit, si quidem ipsa hujus Festi
institutio illud probat & cōfirmat.

Jure optimo Societas Jesu in
omnibus collegiis suis S. Matri
Theresiæ de Jesu, utpote tam
sibi favorabili & propitiæ festum
agere posset; ipsa enim sancta
Theresia in multis librorum suo-
rum locis, se magna à Societate
Jesu subsidia & lumina recepisse
fateretur; cujus rei signum est, quod
ordinariè ejusdem societatis Pa-
tres nominat: *Illi benedicti Patres*.
Hodiernum verò festum non ob
hanc, sed illam quam in Exordio
dixi & proposui, causam celebra-
tur. Infirmus quispiam (prout
omnes nostis & vidistis) à natura
jam & arte medica desperatus;
verbo dicam, in extremo vitæ ar-
ticulo, cum quinque Virginum
lampadibus constitutus; *Quia*
lampades nostra extinguuntur:
Matth. Nec restabat amplius, quàm ut
25.v.8. fidei candela manibus ipsius in-
fereretur, sic per momenta sin-
gula vitæ lampas deficiebat: sic
constitutus mortuus magis quàm
vividus, ad sanctam Theresiam re-
currentem, in extremo illo vitæ di-
scrimine opem illius invocando,
voto se obstringit, ad publicā ejus

profectionem totā suā vitā, si eam
de manu ipsius obtineret. Virgo
prudētissima longè aliter, quàm
prudētes Virgines Evangelicæ,
quæ oleum petentibus denegā-
runt, mox illi impertit invisibili-
ter, sed effectū visibili & manifestō.
Eodem instanti jam jam moritura
revixit lampas jam moriens, & re-
suscitabatur vita jam quasi mortua.
& hic secundus agitur annus, quo
hac demonstratione publica votū
impletur. Oleum vocavi miracu-
losam hujus beneficii virtutem nec
solum est proprietas metaphori-
ca, sed realitas cognita, visuque
comprobata.

Ex sepulchro S. Theresiæ oleum
emanat suavissimum; ex quo multi
hauriunt sanitatem. Valdeque no-
tandum est, quod è loco ubi collo-
cata est S. Theresia mortua, effluit
oleum conferens vitam: quasi hoc
oleo S. Theresiæ charitas, exiguæ
Evangelicarum Virginum chari-
tati in faciem exprobraret. Illæ
lampades permiserunt extingui a-
lienas, ut suarum lumen conserva-
rent; & S. Theresia lampadem ex-
tinxit suam ut accenderet alienas.
Istud significat oleum è sepulchro
ipsius emanans & remedium vitæ,
ubi illa collocata est mortua & ve-
rissime ita fuit. Hæc quippe fuit ex-
cellētia, unde intercessionis ipsius
efficacia est nata. quo die S. Theresia

singulariter Christi fruebatur gratiâ, Dominus illi dixit, peteret, quicquid vellet. Enim verò quid petitura vobis videtur Theresia? si prudentum Evangelicarum foret una, pro se, saltem primò petitura esset: illud, *Nobis*, utique præces-

Matth. surum esset: *Nobis & vobis*. Tanta

25. v. 9. verò Theresiæ fuit prudentia, charitasque tanta; ut nihil petendo pro se, pro nobis petierit omnia. Petiit, ut quoties pro sibi devotis interpellaret, petita sibi Deus concederet, & hoc impetravit. Prudentes & quod rogatæ fuerunt ipsæ negârunt, nec pro petentibus intercesserunt: S. Theresia pro omnibus se interpellantibus postulavit, ut petita omnibus impertire posset. Ecce, Christiani, magnum & inæstimabilem thesaurum in sanctis illis manibus vobis repositum. In cunctis vestris necessitatibus, in cunctis vestris afflictionibus, in cunctis vestris periculis, in cunctis vestris infirmitatibus corporis multòque magis animæ, ad intercessionem, ad Patrocinium, ad opem, & charitatem misericordissimæ hujus Virginis confugite, quæ tantum apud Deum valet; & quomodo vobis succurrat experiemini.

§. X.

Verùm enim verò ut cognoscamus, quantoperè auxiliis &

ope indigeamus à Superis, in nos paulisper convertamus oculos, quos hucusque S. Theresiæ infiximus; & pro majore ipsius Gloria, confusioneque nostra videbimus, quod prudentes Virgines illi comparatæ fuerint fatuæ; & fatuæ nobis comparatæ, fuerint prudentes. Tam fatui & imprudentes in salutis nostræ sumus negotio! Virgines prudentes, prout vidimus, S. Theresiæ comparatæ quadrupliciter fuere fatuæ: Fatuæ, nobis comparatæ, octupliciter fuere prudentes. Primò, fatuæ pro salute suâ statum degerunt Virginales, tam sublimem, cœloque similem: *Simile est regnum cœ-*

Matth. *lorum decem Virginibus*: Christianorum verò multi qualem assument statum? Illi turpitudinis; illi concupiscentiæ; illi adulteriorum; illi Sacrilegarum erga animas Deo consecratas affectionum; & illi magis abominabilem, peioreque nomine dignum: & in statum tali transigent annum, immò annos, vitamque totam. Considerate, quæso, annon illis fatuis insipientiores sitis.

Fatuæ (quæ est prudentia secunda) exierunt domibus suis; sed non nisi ad occurrendum sponso & sponsæ, eosque deducendos: *Exierunt obviam sponso & sponsæ*. Et homines ordinariè quo fine domibus

Ibid.

bus suis egrediuntur ? Nonnulli tantum ut exeant, quod est tempus perdere; alii, ut videant, & videantur; quod est proprias & alienas perdere animas: aliqui, ut ludis, contentionibus detracti-
onibusque indulgeant; quod est perdere pecuniam, famam, & conscientiam: Imò quando exe-
unt ad Ecclesiam, quod est rariùs; ad offendendum, & inhonoran-
dum in propria sua domo Deum, exeunt. Ecce num fatuis illis in-
spicientiores simus.

Ibid. 7. Fatuæ (hæc est prudentia ter-
tia) dormitaverunt quidem & dormierunt, auditâ tamen primâ
de sponsi adventu voce: *Tunc surrexerunt omnes Virgines illæ*:
id est, eodem momento surrexe-
runt. Quoties Prædicatores cla-
mant ex pulpitis, quoties clamant
conscientiæ propriæ in pectori-
bus; quoties Deus ipse creatura-
rum clamat vocibus (pro ut in
hac Insula) jam terræ motu, nunc
igneis vomitibus, & incendiis,
nunc pluendo cineres, quibus in
caput suum cadentibus, homines
in somno peccati sepulti, nec
oculos aperiunt, nec excitantur,
sed cæci ut ante dormire non ces-
sant: pensate igitur, an non fatuis
istis magis fatui simus.

Fatuæ (ecce prudentiam quar-
tam) ornârunt lampades suas:

Ornaverunt lampades suas: Et Ibid.
mundus, in quo hodie itâ de or-
natu agitur, de quo ornatu tractat?
ut vestimenta splendeant, orna-
menta ornamentis condensentur
in corpore; sericum meliore se-
rico, aurum meliore auro, unio-
nes, pretiosique lapides unioni-
bus & pretiosis lapidibus, & vani-
tates accumulentur vanitatibus in
corpore: & misera anima despe-
cta, lacera, nuda, confusa, nemine
operiente fæditatem, & ignomi-
niam, in quam peccata naturalem
ipsius converterunt pulchritudi-
nem. Expendite utrum fatuis nos
simus magis insensati.

Fatuæ (en prudentiam quin-
tam) lampades suas extingui vi-
dentes, cum ad eò naturæ repu-
gnet mendicare ab æqualibus;
non dubitârunt, nec dedignatæ
sunt à sociabus petere: *Date nobis Ibid. 8.*
de oleo vestro. Quot sunt, qui fu-
rari potius, quàm petere volunt?
Quot sunt, qui animam potius, im-
mò & corpus vendere, quàm men-
dicare volunt? Quot sunt, qui se
etiam Diabolo mancipare, quàm
etiam à Deo ipso petere volunt?
& non solum à Deo remedium
non petunt pro necessitate, neque
auxilium & liberationem in tenta-
tione: sed post peccatum ne qui-
dem ab illo petere volunt veniam,
& remissionem! judicate utrum

nos fatui magis simus fatuis illis.

Ibid.
v. 9.

Fatux (ecce prudentiam sextam) quamvis prudentes noluerint communicare de oleo, datum tamen sibi acceptarunt consilium, scilicet ut emptum irent : *Ite potius ad vendentes.* Quoties bona nobis consilia suggerunt Confessarii ? Quoties bene nobis consulunt parentes ? Quoties bona nobis consilia suppeditant amici ? Quoties bona nobis consilia exhibent libri ? Quoties bona nobis consilia, mediantibus inspirationibus dant Custodes Angeli ? Quoties bona nobis consilia offerunt exempla, punctiones, casus tam rari & prodigiosi, qui eveniunt in mundo, ut alieno sapiamus damno ; & nos nihilominus tam fatui, & quasi sine consilio perseveramus ? nunquid hoc majoris nos fatuitatis præ fatuis convincit ?

Ibid.
v. 10.

Fatux (hæc septima prudentia fuit) neque laboris, neque pecuniæ, neque respectus habita ratione, abierunt oleum empturæ in officinis : *Dum autem irent emere.* Et nos, cum omnia tanti nobis constent, omniaque tam caro emamus pretio : solum cælum emere contemnimus. Pecunia habetur pro sensualitate ; pecunia suppetit pro vanitate ; non parcitur pecuniæ pro vindicta ; abundat pecunia pro lusu, pro litibus

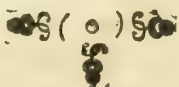
& processu : sed deest pecunia pro restitutione ; deficit pecunia pro eleemosynis, pro facellis & decimis ; non sufficit pecunia pro legatis & testamentariis ; & dum cælum emere nolumus gratis ; ad comparandum nobis infernum etiam auri pondo, pecunia non deest. Pensate annon fatuas fatuitate longè, prò dolor ! excedamus.

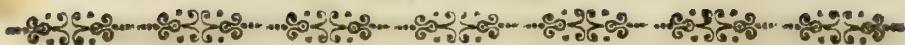
Fatux denique (agmen hæc octava & ultima prudentia claudat) venientes quamvis seriùs portas cœli pulsando altis vocibus sponsum interpellârunt : *No-*
vissimè verò veniunt & reliquæ *Ibid.*
Virgines, dicentes, Domine, Do- *v. 11.*
mine, aperi nobis. Illæ, venerunt, pulsaverunt, & clamaverunt : nos nec venimus, nec pulsamus, nec clamamus : repræsentatio & scena sic est inversa, ut Deus sit veniens, & nos fugientes : Deus sit clamans, & nos non respondentes ; Deus pulset, & nos non aperia-
mus. Venit Deus, pulsat, & clamat ad cordis nostri ostium : *Ego*
sto ad ostium & pulso. Et nos tri-
bus sanctissimæ Trinitatis personis respondemus : *Nescio vos.* Edi-
cite, mihi, vel quilibet dicat sibi : *Matth.*
25. v. 12.
quanto jam tempore Deus ad suam stans pulsaverit animam (& contingere potest ultimam esse in hoc Sermone vicem) Fili ,
ego

ego te creavi, Fili, ego meo te sanguine redemi; fili moriendum tibi est: fili, ego te sine operibus bonis non salvabo, nec salvare possum: quid igitur decernis & concludis? istud nobis dicit Deus, idemque vobis nomine ipsius ego prædico. Quid statuimus Christiani, quid resolvimus? expectamus donec nobis cœli claudatur janua? expectamus, usque dum

Ibidem æternum nobis dicatur: *Clausæ est*
v.10. *janua?* Virgines lampades bonis operibus accensas habentes, intrârunt, reliquis cum lampadibus extinctis foris manentibus. Pro honore Dei ad duas succinctas respondete mihi quæstiones. Quæro. Creditisne fide certâ tenentes neminem sine operibus posse salvari? si Christiani estis & Catholici, respondebitis: ita. Ulterius quæro. Opera ista bona, sine quibus salvari non potestis, habetisne vel non? multi, si veraciter loqui velint, negare cogentur. Si igitur opera bona non habetis, & si-

ne operibus bonis salvari non potestis; salutis vestræ spem in quo fundatis? nunquid Deus justitiæ suæ deerit? nunquid amore vestri leges suas mutabit? dicetis forsan, licet modò opera bona non habeatis, deinceps vos ea exercebitis. Verum si istud, deinceps, prævenit sponsus: *Dum autem Ibidem*
irent emere, venit sponsus. Si *v.10.* istud deinceps mors præoccupet; si ante deinceps istud ratio à vobis exigetur, quid fiet? nunquid non formidatis æternum pati in inferno? iterum dico, nunquid non exhorrescitis in inferno flammis istis ardere æternum? æternum istud sæpiùs repetebat S. Theresia, adhuc infans & adolescentula: istudque *æternum*, principium fuit ipsius orationis, & fundamentum ipsius Sanctitatis. Æterno isto vobis vale dico; istudque æternum vestris semper insonet auribus, & impressum hæreat cordibus æternum, æternum, æternum.

S E R M O

Pro

Dominica Quinta Quadragesimæ.

I N

Ecclesia Majore Civitatis Sancti Ludovici
Maragnanæ. 1654.

*Si dixero quia non scio eum, ero similis vobis
mendax. Joann. 8.*

§. I.

ODIERNO in Evangelio duo sibi occurrunt, quæ sibi sociari nequeunt: sci licet, Veritas & Mendacium. Quæ quia se non compatiuntur; hinc disjuncta illa habemus: Veritatem in Prædicatore, Mendacium in Auditoribus: Prædicatorem valde veracem, Auditorium valde mendax. Ut trumque Christus Scribis & Phariseis insinuavit, quibus loquebatur. Prædicator apprimè verax: *Si veritatem dico vobis; Auditorium cum primis mendax: Ero similis vobis mendax.*

Tribus modis (multi enim mentiendi sunt modi) mali isti Auditores hodie sunt mentiti. Mentiti sunt, quia veritatem non crediderunt; mentiti sunt, quia veritatem impugnârunt: mentiti sunt, quia mendacium affirmârunt. Non credere veritatem, est mentiri cogitatione; impugnare veritatem, est mentiri opere; mendacium affirmare, est mentiri verbo. Omnia ista prophetaverat Christo David Pater ejus, dicens: *In multitudine virtutis tue mentientur tibi inimici tui.* q. *Psalm. 65. v. 3.* d. Multis modis ipsis ostendes & probabis essentia tuæ veritatem efficaciter; nihilominus tui etiam inimici multis tibi modis men-

mentientur: mentientur tibi non credendo; mentientur tibi impugnando; mentientur tibi mentiendo, sicuti fecerunt hodie. Dixit illis Christus se esse Filium Dei veri, quem illi Patrem appellarent, nec tamen novissent: dixit illis, quod qui se reciperent, doctrinamque suam observarent, victuri essent æternum; & hîc veritatem non credentes sunt mentiti: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi.* Ulterius dixit, Abrahamum desiderasse videre diem suum, quo nimirum descensus esset de cœlo in terram, & inter homines homo nasciturus, quem tandem magno animi sui gaudio & exultatione visurus esset; & hîc mentiti sunt veritatem impugnantes: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Et viculus, quem vos ex Ægypto liberâsse dixistis, quot annos habebat? nunquid eodem & generatus & natus erat die? imaginatio, quâ Divinitatem illi tribuistis, & tanquam Deum adorâstis falsa erat: Suppositum verò, quo insinuâstis in Deo duas dari posse generationes, una prior, altera posterior; erat verum. Respondit Christus, *Antequam Abraham fieret, Ego sum.* Id est, antequam Abraham esset, ego jam eram: sed istud eram, declaravit per

verbum, sum: *Ego sum:* ut intelligerent, se ipsum eundem esse Deum, qui se Moyse definiendo, dixit, *Ego sum, qui sum;* quia in æterno non datur præteritum nec futurum: sed omnia & totum præsens est. Denique mentiti sunt mendacium affirmantes; Christum enim Samaritanum & dæmoniacum dixerunt: *Samaritanus es tu, & dæmonium habes.* Et ut mendacio simplici dupliciter mentirentur, eandem blasphemiam repetierunt, dictum suum proprio allegato testimonio confirmantes: *Nonne benedicimus nos?* malum est loqui malè: verum dictum approbare asserendo quod dixeritis benè; est malum majore cumulare malo: quia est in eo esse obstinatum.

Hæc sunt mendacia, quibus hodie Scribæ & Pharisei contradicendo calumniam, injuriam, & inhonationem Filio Dei intarunt, prout Christus illis dixit: *Ego honorificabo Patrem meum, Vos autem inhonorâstis me.* Sed quamvis æterna Sapientia à similibus hominibus calumniam, inhonationemque sustinuisset; non tamen propterea nocumentum aliquod & inhonoratio redundâset in Christum: quia quicquid dixerunt aut egerunt, stimulante invidiâ, odio, rabie, & vindictâ

Exod. 3.
v. 14.

Ioan. 8.
v. 48.

Ioan. 8.
v. 57.

Ibid. 58.

d. Etâ fuit peractum ; & istis exi-
stentibus causis, injuriæ non læ-
dunt lacesitum injuriis ; convitia
& contumeliæ hisce affectum, non
infamant ; & maledicta maledi-
ctum honorant. Nunquid omni
honore dignissimus est Christus ?
hoc vestro judicio relinquo. Quid
ego hâc prædicabo die , quâ tan-
tum assumptum à Prædicatoribus
expectatur ? etiam mihi hodie
prædicare incumbit, valde vobis
injuriosum, contumeliosum, &
ignominiosum Terræ & Insulæ
vestræ. Nihilofeciùs, licet veri-
tas odium pariat, spero vos non
malè mecum fore contentos: sta-
tui enim reprehendere omnes, ad
excusandum singulos. Modum
& medium Sermo ministrabit.
Ave Maria.

§. II.

*Si dixero, quia non scio eum, ero
similis vobis mendax.*

Hujusco Evangelii Domini-
cam, communiter Dominicā
Veritatū appellatis. Meo quidem
judicio Dominicæ omnes cogno-
mine hoc dignæ videntur, in omni-
bus quippe, ut vidistis, clarissimas
Veritates prædicc. Nihilominùs
ne hodie prodirem cum eo, quod
omnes expectant, consideravi me-
cum, quas vobis hodie Veritates
prædicarem; & pro notitia, quam

de hac Terra habeo, unam tan-
tū veritatem pertractare decre-
vi. Quænam verò erit ista? tem-
poris lucrandi gratia, veritas quam
vobis dico, est, Maragnanæ Ve-
ritatem deesse.

Antiquorum Sapientum opi-
nio erat, in diversis mundi Pro-
vinciis diversos regnare Deos. In
Creta Jovem; in Delo regnare
Apollinem; in Samo Junonem,
in Cypro Venerem, & sic de cæ-
teris. Nisi mendacii imperium
tam latè diffunderetur per univer-
sum mundum; in hac Insula nostra
Aulam suam habere suspicari quis
posset. Singulæ regiones, quem
admodum singularibus naturali-
ter subsunt stellis, ita singularibus
infestantur vitiis, quibus gene-
raliter deserviunt. Ad quod pro-
positum Germani elegantem fin-
xere fabulam. Diabolum è cœ-
lo lapsum, in aëre confractum
fabulantur, partesque in diversas
Europæ regiones fuisse dispersas,
ubi vitia in eis regnantia resede-
runt Diaboli. Caput in Hispani-
am delapsū ajunt, & hinc fumus
tam inflati, tumidi, & cum ela-
tione graves. Pectus in Italiam
cecidisse dicunt, & hinc illis ob-
tigisse, quod sint subtiles machi-
narum adinventores & architecti,
profundi cordis, & impenetrabi-
les. Ventrem in Germaniam de-
cidisse

oidisse inquirunt, & hanc esse causam cur proclives sint ad gulam, & plus cæteris in epulis & poculis consumant. Pedes in Galliam devenisse ajunt, & hinc esse, quod valde sint inquieti, incedendo veloces, agiles, saltationumq; amici. Brachiorum cum manibus, unguibusque prælongis alterum in Hollandiam, alterum in Algyrium delatum dicunt; & hinc eis (vel nobis) evenisse quod sint Piratæ. Hæc est Apologi substantia, non malè formati, nec ineptè distributi; licet enim vitiorum applicatio non sit veratotaliter, veritatis tamen habet similitudinem, quod sufficit, ad condiendam gratiæ sale satyram. Enim verò, quod Hispaniæ obtigerit caput, meâ opinione, pars ipsius nostram concernens Lusitaniam, est lingua: sic saltem externæ judicant Nationes commercii nobis viciniore. Vitia linguæ tam sunt frequentia, ut Drexelius integrum ex eis copiosum fatis composuerit Alphabetum. Porro si alphabeti hujus literæ per Status & Regiones distribuerentur Lusitanæ, quænam litera Insulæ nostræ Maragnanæ obtingeret? non est dubium quin litera, M. M. Maragnana; M. murmurare. M. mordere; M. maledicere; M. molestias machinari,

Pars IV.

diffensiones & jurgia miscere. Ecce super omnia, M. mentiri verbis, mentiri operibus, mentiri cogitationibus, mentiri modis omnibus, & per omnes modos; prout hic mentiuntur homines. No. *Novellæ*, & Novelli, sunt usuales *Novellæ est certa species moneta istius terræ.* hujus terræ nummi, sed cum hac differentia, quod Novellæ fundantur super nihilo, & Novelli super nimio, ut sic omnia sint moneta falsa.

In Bahia Brasiliensis nostræ Provinciæ capite, accidit quandoque, quod Maragnanæ quasi quotidianum est. Sol clarè oriens, pulchrum promittit diem; & vix horæ spatium, nubibus involuto cælo, quasi in medio hyemis pluere incipit. Similis casus Excellentissimo Domino Friderico de Toledo accidit, quando Anno millesimo, sexcentesimo, vigesimo quinto Bahiam recuperaturus venit. Hic exercitum in diribitorio adunatum lustraturus, climatis miratus inconstantiam, dixit: *In Brasilia usque ad cælum mentiuntur.* Utrum hoc sit infamare, vel excusare, nescio. Quid ultra præstare potest homo, quàm ut cæli, seu terræ climatis, in quo degit, bonitatem æmuletur? alia est Regio in Europa, ubi paucis ab hinc annis vixi, ubi eadem vicissitudines indies notantur, ob

Gg

quas

quas Galenus in eâdem artem suam medicam exercere recusavit. Verùm alia ibi subest ratio, quia sicut ibi Terra dominatur cœlo five climati; cœlum seu clima influentias sequitur Terræ. Verùm quod jocosè dictum est de Brasilia, veracissimè pronunciaripotest de Maragnana. Experimento constat inaudito, quod modò dicam, & quid fidei illi tribuent Mathematici à linea procul diffiti ignoro. Solem exploraturus in hac Civitate Navarchus, non in portu ubi suum consistit navigium, sed pedibus in terra subsistens, omnibus quietis & tranquillis in manum accipit astrolabium. Et quid illi accidit? res prodigiosa! uno die Maragnanam invenit esse in uno gradu; die altero in dimidio; alio die in duobus, alio die in nullo. Hinc nautæ regionis hujus & orarum imperiti impingunt in arenam, totque in his oris periêre. Ita ut Sol undequaque regula certa & infallibilis existens, ex quo tempora, loca, situmque metiuntur; Terræ Maragnanæ appropians mentiatur. Et interra, ubi sol mentitur; quomodo veritatem loquentur illi, quorum capitibus & cordibus influentias suas ille immittit. Hic evenit incolis, idem quod nautis; nullus

enim in quo versetur gradu cognoscit. Persuadet sibi nobilis hodie se in gradu esse honorati, & cras se invenit in statu infamati. Imaginatur sibi à foro abstracta agens Virgo, in virtuosarum gradu & sublimitate se censer; & cras diffamari se per fora audiet. Ecclesiasticus, boni Sacerdotis opinione hodie sublimem sese putabit; & cras malæ vitæ hominem se haberi intelliget. Denique uno die hoc modo magnificabimini, altero die modo alio; labia enim sunt velut astrolabia. Nunquid hoc ita se habet? à vobismet ipsis hoc audio, non enim divinando illud didici. Pensate jam annon ipsam veritatem locutus fuerim; in Maragnana non esse Veritatem?

§. III.

AGedum, causam divinare & investigare aggressus sum, quare Terræ hujus clima seu cœlum tot influat mendacia; & veram naturalemque rei hujus causam invenisse mihi videor. Quemadmodum cœlum virtute virtutem aliam influit, pari modo clima, quod etiam cœlum appellatur, vitio uno vitium aliud influit. Exemplum ponamus in Veritate, quæ est mendacio contraria virtus. *Veritas de terra orta est*, inquit David: moxque advertit, terram, de qua loquebatur, non esse omnem

*Psalms.
48.v.11*

Ibidem
v.13.

omnem terram, sed suam: *Et terra nostra dabit fructum suum.* Enim verò unde illi venit terræ (quæ erat terra promissionis) unde illi venit terræ, illa virtus in mundo tam singularis; ut de ea Veritas oriretur? idem Propheta illud innuit adjungens: *Veritas de terra orta est: & Iustitia de cælo prospexit.* Tota terræ virtus ipsi de cælo venit. Cælum influendo justitiam misit in terram, ex qua Veritas orta est in ea. Veritas legitima Justitiæ est filia; Justitia enim suum cuique tribuit: & istud est, quod facit, docetque Veritas; & mendacium, contrarium. Mendacium vel vobis aufert, quod habetis; vel confert vobis, quo caretis: vel vos exuit & spoliat; vel vos damnat. Veritas minimè. Cuilibet tribuit suum, uti Justitia. Et quia cælum in hanc terram influxit Justitiam, idcirco effluxit & exorta est in ea Veritas. Influxit virtutem unam, & orta est altera.

Eodem modo accidit in vitiis. Influente climate superbiam, oritur invidia: influente gulam, nascitur luxuria: influente cupiditatem, oritur avaritia; si influat iram, oritur vindicta. Et ut oriatur mendacium, quid influat? otiositatem: ubi clima influat otium, oritur mendacium. Oritur, crescit, spicas agit; & de

uno, nescio quali, ejusdem cum grano tritici magnitudinis, aliquot mendaciorum modios colligere potestis. Hæc dico vitia Maragnanæ vigent: hæc duæ climatis hujus influentiæ: otium, & mendacium. Otium est influentia prima, mendacium secunda: otium causa, mendacium effectus. Non est regio in mundo sic in otium & desidiam (vestro testimonio) proclivis; & hæc est semen, ex quo tam mala pullulat herba. S. Paulum auscultate. De Insula Cretenfi, quæ est Candia S. Paulus loquitur; quam modò Turca infestans, sibi subjugare laborat, ita dicit: *Creten- ses semper mendaces, ventres pigri.* q. d. Creten- ses duobus obnoxii sunt vitiis, quæ semper in eis inveniuntur, scilicet quod sint mendaces & pigri. Nunquid plus aliquid dicere posset, si de Insula nostra, totaque regione hac loqueretur? ipsimet indigenæ, & in ea enutriti loquantur: neque veracitas eorum, neque solertia hoc negare potest. Non est natio mendacis & socordia magis dedita in mundo. Missi in suum rete; *Ventres pigri*: in suis verbis auditi; *semper mendaces.* Sed sicut virtutes istæ veniunt e cælo; sicut sunt influentiæ climatis, etiam adhærent Lusitanis. Deest veritas, quia superabundat otiositas. Date mihi homines otiosos, &

ad Tit. i
v.12.

ego illos vobis reddam mendaces. Si minùs, ad Òvangelium procedamus.

Manifestissima mendacia, quæ nunquam sunt audita, nec imaginata, fuerunt illa, quæ hodie Scribæ & Pharifæi Christo in faciem objecerunt, propter quæ Christus illos mendaces vocavit : *Ero*

*Joan. 8.
v. 48.*

similis vobis mendax. Samaritanum illum & dæmoniacum appellârunt. Neque istâ duntaxat vice (prout Origines notat) sed publice etiam dicebant: *Nonne benedictus*

Ibid. 52.

mus nos, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? & notate quod inferiùs clariùs hoc dixerint : *Nunc cognovimus, quia Samaritanus es, & dæmonium habes.* Si hoc modo cognovistis, quomodo illud antea dicebatis? quia mendaces ante de realiqua pronunciant, quàm eandem sciant; sed ad mendacii substantiam revertamur. Christus ex obsessis corporibus dæmones eiciebat; & illi dæmonio obsessum ipsum convitiantur: Christus Galilæus erat ex Nazareth oriundus, & Samaritanum illum vocant. Et si religionis, seu consuetudinis ergò hoc dicebant; Samaritani Idololatræ, & à lege Dei apostatæ erant: & Christus legislator, ejusdemquæ reformator. Hæc enim erant mendacia à Scribis & Pharifæis Christo impacta. Plebs

verò quid? Veritatem loquebatur: Christum Prophetam magnum, promissum Israëlítico populo Regem, verum esse Messiam dicebat. Si igitur plebs simplex & indocta agnoscebat, & dicebat veritatem, Scribæ & Pharifæi de doctrina sua gloriantes, quonam pacto tam factua & inconsiderata mendacia proferebant? Quia Scribæ & Pharifæi homines erant omnibus abundantes & otiosi: plebs verò minimè. Inspicite plebeculæ manus, & callis invenietis obductas & induratas. Laborans vitam curat propriam: otiosus de vita curiosus est aliorum. Laborans cogitat de eo quod manibus versat, veritatem loquitur, quia res dicit, prout sunt: otiosus, quia quod agat non habet, mentitur; edicit enim, quod sibi imaginatur.

Hanc ob causam primogenita filia otii est mendacium. Videte quomodo in vobis ipsis monstrosus hic formatur fœtus. Otiosus non aliud habet quod agat, quàm sibi imaginetur: ex otiositate nascitur imaginatio, ex imaginatione suspicio, ex suspitione mendacium. Imaginatio in otioso, est instar serpentis Evæ. Otiosa erat in Paradiso Eva. Intravit serpens submissus & inflexus sine pedibus, sed

sed cum capite : Incepit ab interrogatione ; & finivit in mendacio. Ab interrogatione cœpit ,

Gen. 3. Cur præcepit vobis Deus ? - finivit *v. 1. in mendacio , & quidem duplici :*

Ibid. v. Nequaquam moriemini : eritis sicut

4. & 5. Dii. Consensit Eva mendacio virulento : de Eva transit ad Adamum ; & hinc in genus humanum. Nonne eodem modo se res habet cum mendaciis imaginariis , quæ vos bombycis instar in vobismetipsis concepistis , & in lucem edidistis , ex visceribus propriis mortualem vobis texentes syndonem , & aliis amictum ? Lingua vicem aget forficis , & non acceptâ mensurâ juxta veritatem , vos scindetis ad vestiendum ? Quare tot malè acta narrari putatis ? an quia contigerunt ? Nequaquam : contrarium enim mihi constat. Narrata sunt , quia imaginando concepta fuerunt : & vix ad imaginationem deveniunt , & jam versantur in tabula linguæ.

Quàm pulchrè hoc dixit David. *Psal. vid , Totâ die iniquitatem cogitavit lingua tua !* q. d. totâ die lingua tua meditabatur & concipiebat malitias. Notate , *Totâ die* : pensate annon otiosus fuerit ille , de quo David loquebatur ; totâ die non habebat aliud , quod ageret. Et quid agebat ? Medi-

tandis concipiendisque iniquitatibus & malitiis lingua ipsius occupabatur. Nescio utrum verborum improprietatem advertatis. Cogitare & concipere , actus est intellectûs , non linguæ. Linguæ officium est loqui ; intellectûs , meditari & concipere. Si igitur meditari & concipere actus est intellectûs , quo , quæso , modo inquit David istos malitiarum & iniquitatum architectos , concepissem & cogitâsem linguâ ; *totâ die iniquitatem cogitavit lingua tua ?* David , improprietate ista locutus videtur , ad vel maximè propriè declarandam dictorum suorum rationem. Non dicit , quod lingua concipiat seu imagnetur , hoc enim esse nequit : sed quod linguâ tales homines sibi imagentur ob duas rationes ; quarum prima est , quia lingua eorum non loquitur quod est , sed quod imaginatur : secunda , quia quicquid ipsis venit in mentem , statim proferunt linguâ. Quod idem David confirmat : *Cogitaverunt , & locuti sunt iniquitatem.* q. d. cogitantes malitiam & iniquitatem , statim illam effundunt linguâ , nullâ aliâ ad hoc movente causâ , quàm suâ malitiâ , neque alio nixi fundamento , quàm suâ imaginatione. Hinc verba hæc Propheta vocat,

Psalm. 51. v. 6. *Verba præcipationis.* Tam præcipitata affirmando, quàm concepta sine consideratione; sine advertentiâ, sine notâ, sine scrupulo, sine Dei timore; nullo interposito spatio, neque discrimine facto inter conceptum & enunciationem; ac si linguam haberent in imaginatione & imaginationem in linguâ: quasi lingua imagineatur, & imaginatio loquatur: *Cogitavit in justitiam lingua tua.* Quoties de honorabili & integræ vitæ viro seu muliere spargitur, quod nunquam cogitârunt, aut in mentem illis venit? sed sufficit quod maledicus hoc excogitet aut excogitare velit, ad propalandum hoc in consortio, vel foro, tantaque certitudine affirmandum, quasi hoc in Evangelio legisset. Deus vos à talibus hominibus, & multò magis à talibus liberet imaginationibus; si enim famam vestram imaginationi suæ opposuerint; quodcumque adhibueritis medium contrarium, non ibi sistet, sed ad linguam transibit: *Cogitaverunt & locuti sunt.*

Hinc notabilis cujusdam præcepti divini causam intelligetis, quod ex una parte rigidum, ex altera parte minus videtur necessarium. Deus sub peccato mortali, infernique poenâ temerarium de proximo prohibet judicium.

Judicium temerarium est, quando intus in corde & cogitatione mea, sinistrè proximum meum judico. Si igitur judicium meum intus, & in mente mea subsistens foras non prodit, nec benè, nec malè facere proximo meo potest; quare Deus tantâ, illud prohibet severitate? Animadvertite, & notate primò, quanti apud Deum cujuslibet nostrum honor & fama æstimetur. Neque intus in mente mea, neque cogitatione Deus patitur vos malè notari, aut vilipendi. Porro si Deus vestram zelatur famam, & honorem, etiam usque ad me, & quo ad me: Pensate, quomodo zelabitur & sentiet, quod id ad aures transeat, & horum illorumve ore & linguâ traducatur. Hinc est, quod Deus tam rigidè temeraria prohibeat judicia. Judicia veritat temeraria, & falsa non tolerat testimonia. Falsa testimonia formantur linguâ: judicia temeraria fabricantur imaginatione. Non sufficit Deo infernum constituere inter cogitationem & linguam prohibendo sub peccato mortali; sed infernum denuò inter mentem & imaginationem statuit ut duobus hisce muris igneis, famam nostram & honorem à nostris defenderet linguis. Et nihilominus istud non sufficit. Quare? quia transcurso muro primo, jam sub-

subactus est secundus : & cum perventum est ad imaginationem, jam est in lingua : *Cogitaverunt, & locuti sunt.*

Auditores mei, in valde otiosa degimus Terra, ideoque imaginationibus singulariter obnoxia. Hic obex & remedium est ponendum. Sanctus Jacobus ferarum nullam indomabiliorem protestatur, quàm linguam. Ut frenum injiciatur linguæ, capistrum immittendum est imaginationi. Ingeniis vestris, ne laxato freno, exerret, virgam opponitis. Primus cui mentimini, estis vos, non mentirentur linguæ omnibus aliis, nisi prius sua cuique mentiretur imaginatio. Hic igitur obex & obstaculum ponendum est. Job potentiarum cum sensibus sympathiam optimè penetrans in-
Job. 31. v. 1. quiebat : *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem de Virgine :* q. d. fœdus inii cum oculis meis, ut securus essem à cogitationibus meis. Vos fœdus cum vestris pangite cogitationibus : si securi esse vultis à vestris linguis. Sed quia quicquid lubet cogitationi indulgetis, hinc tot tantaque profertis, quæ nunquam mentem subie-
 runt.

§. IV.

Auditorum quosdam valdè contentos conspicio dicentes

sibi, illud se non tangere, verum enim esse, quod non sint muti, & in hominum consortio de aliorum vita fabulantur ; sed quod non sint homines, qui ex proprio conceptu, sed ex auditu loquantur : qui loquitur quod audit, non mentitur. Agedum, auscultate : Si sciretis quoties verba ab ore ad aures vertantur, hoc non dicere-
 tis, tamen valde veraces essetis. In optimo ore, optimisque totius mundi auribus exemplum vobis ob oculos ponam. S. Petrus interrogavit Christum, quid de sancto Joanne futurum esset. Respondit Christus : *Sic eum volo manere.* Sic dixit Christus ; & Apostoli quid dixerunt ? *Exiit sermo inter fratres, quod Discipulus ille non moritur.* Et addit Evangelista : *Et non dixit Iesus non moritur : sed sic eum volo manere.* Si igitur Christus hoc non dixit, quomodo Apostoli hoc dixerunt ? certum est illos noluisse aliud pro alio affirmare ; sed ab ore ad auditum, tot sunt variationes verborum, vel, quoad sonum, vel quoad significatum, ut quod in ore Christi erat, manere, in ore Apostolorum esset, non mori. Ore Christi melius os dari nequebat ; neque auribus Apostolorum meliores poterant esse aures : porro si id quod procedit de ore
 Chris.

Christi, & auribus percipitur Apostolorum hoc ipso tam variis subest interpretationibus; Quid, quæso, fiet, quando os non loquitur Christi, & quando aures non audient SS. Petri & Joannis? Quoties aliud vobis dixerunt, & intellexistis aliud? Quoties audistis hoc, quod non audistis? Quoties inter os alterius, auresque nostras, aliena fama ex tenui filo pependit? Et utinam suspensa non mansisset. Istud fit, quando homines audiunt auribus: verum quando audiunt cordibus multò sanè pejus est. Num igitur etiam corda audiunt? nunquam vidistis corda? Etiam cordibus suæ sunt aures: & certum tenete, quemlibet non auribus, sed cordi suo & inclinationi conformiter audire.

Moram faciente Moyse in monte Sinai, ut legem de manu Dei acciperet; Judæi ab Aarone contenderunt, ut sibi conflatilem ex auro vitulum conficeret: Cujusce imaginis primum dedicationis diem maximâ celebrârunt solemnitate, festivisque tripudiis. Descendentes de monte Moyse & Josue, eminens audierunt voces:

Exod. dixit Moyse: *Choros & cantantium voces ego audio.* Josue ait:

Vlulatus pugne auditur in castris:

Cant. 7. Hic habemus, *Choros castrorum.*

v. 1. Enim verò si voces erant eædem,

quo modo uni, musicæ soni, alteri verò tubæ clangores videbantur? ratio patet. Moyse erat Religiosus: Josue miles. Religioso, fuere voces chori; militi, voces belli: Quilibet suo cordi inclinationique conformiter audit. Deus nos â malè inclinato corde liberet. Si audierit, *Te Deum laudamus:* audivisse se dieet sententiam excommunicationis. Aures sunt, quæ audiunt? sed quæ benè seu malè audiunt, sunt corda. Quicquid intrat per auditum, echo facit in corde; & dispositioni cordis conforme resonat echo. Magis adhuc propriâ comparatione id me vobis declarare oportet. In Aaronis fufura illam habemus.

Fusor quispiam efformare intendit imaginem. Supponamus imaginem S. Bartholomæi, & Diabolum ad pedes ejus. Quid igitur facit? ex argilla duas effigiat formas, sancti Bartholomæi unam, Diaboli alteram; in qualibet aurem unam relinquens apertam. Deinde immissum furno metallum liquefacit, quo liquefacto & præparato, furni os aperit, eductumque metallum per suos canales utriusque formæ auri immittitur; & in unam imago S. Bartholomæi, valde pulchra; in alteram aurem verò Diaboli imago tam fœda ut ipse, ingreditur. Deus bone!

quæ-

quænam ista est differentia? Metallum erat idem; os, ex quo exibat, idem; & unam ingrediendo aurem facit sanctum; & ingrediendo alteram facit Diabolum? sic est; non enim causa consistit in auribus, sed latentibus intus formis. Ubi forma erat Diaboli egressus est Diabolus; ubi forma erat Sancti, egressus est sanctus. Auditores mei, omnes nostræ aures ibi intus in unam coincidunt formam, quæ est Cor. Si Cor forma est Sancti, quicquid per auditum intrat est sanctum: Si est forma Diaboli, quicquid per auditum intrat, est Diabolicum.

Vultin istud videre? Evangelium nostrum respicite. Christus Scribis & Phariseis dixit: *Ego honorifico Patrem meum: Ego non quero gloriam meam: Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.* Auditis hisce verbis, quis saltem sanctum non diceret ea proferentem, quippe qui vitam suam tot tantisque miraculis probasset? Scribæ autem & Pharisei quid dixerunt? *Nunc cognovimus; quia Demonium habes:* Ergone etiam ex verbis tam sanctis & divinis homines isti Diabolicum adeò formant conceptum? Etiam sic, quia talibus formis receperunt, quod illis intrabat per aures. Maledici illi

Pars IV.

homines filii Diaboli erant, sicut hæc eadem occasione Christus illis exprobravit: *Vos ex Patre Diabolo estis:* & diabolicis ex cordibus, & ex formis Diabolo obsessis, licet metallum adeò esset divinum, quid egrederetur nisi demonium, *Demonium habes?* Istud accidit verbis Christi; ex quo conjiciamus quid accidere possit aliis. Verum est formas non esse easdem omnes. Quemadmodum unus alterve egreditur Diabolus; sic etiam egredi potest aliquis sanctus Bartholomæus: quod quamvis ita sit, præstat tamen non intrare per aures hominum, quamvis formæ non Diaboli, sed alicujus sancti sint: si enim forma est Diaboli, Diabolus evaditis, & si est forma S. Bartholomæi, exco-riamini. Nemo per duas oris auriumque hominum transit angustias, quin saltem pellem in eis reliquerit.

Notabili sanè artificio aures nostras natura formavit. Omnis auris est instar conchæ ex materia dura. Et sicut verba per angustum hujus conchæ orificium intrant, mirum non est quod egrediantur ex ore valde torta. Tor-nemus hodierna Christi verba. Dixit Christus auditoribus suis: *Abraham exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gavissus est.*

H h

Istud

Ibid.
44.

Istud per aures Scribarum & Phariseorum intravit : Et quid ex ore eorum exivit ? *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti ?* Ecce qualiter torta ab auribus ad os exierunt verba ! Christus dixit, quod Abraham se vidisset ; & illi dicunt, quod Christus Abrahamum viderit : *Et Abraham vidisti ?* sic & nomen & verbum torserunt. Nomini casum, & verbo mutavere Personam. Christus nomen in nominativo posuit ; & illi posuerunt illud in accusativo : Christus verbum dixit in tertia, & isti illud posuerunt in secunda persona. Ex, *Abraham vidit ?* illi formârunt, *Abraham vidisti*. Ecce quomodo verba ab auribus ad os exeunt, torta & retorta : contorta sunt nomina, contorta verba, contortæ personæ, casusque contorti.

Adhuc gravius quiddam in hoc ab auribus, ad os transitu accidit. Sicut aures sunt duæ, & os unum ; accidit, quod duabus veritatibus, per aures ingressis, unum ex ore exeat mendacium. Rejiciendum id quidem videtur ; sed est tam certum, ut primum in mundo prolatum mendacium hujus generis fuerit : ex duobus veris unum conflatum est mendacium. Quod antequam vobis dicam, quomodo fieri possit, vobis

prius demonstrabo. Aliquem insignem descripturi mendacem Chimæram illum vocatis. Quid verò est Chimæra ? Paucissimos vestrum illud scire credo. Chimæra fictum est animal, ex duobus animalibus veris compositum monstrum, ex dimidio equus, & ex dimidio homo, est Chimæra : monstrum, ex dimidio aquila, & ex dimidio serpens, est Chimæra : Monstrum, ex dimidio leo, & dimidio piscis, est Chimæra ; sed non dantur talia monstra, talesque Chimære in mundo : ita ut dimidia sint vera, ipsa verò ex illis composita monstra sint ficta. Dimidia sunt vera, datur enim homo, & equus ; datur aquila & serpens ; datur leo & piscis ; composita ex hisce dimidiis monstra sunt ficta : nihil enim simile in mundo reperitur. Illud ipsum practlicant mendaces : Duas per medium dividunt veritates, & nil mutando, neque addendo quicquam vestris dictis, ex duabus veritatibus divisiss, integrum unum conficiunt mendacium. Tale mendacium Diabolus primis nostris protulit parentibus, primumque fuit pronunciatum in mundo : *Cur pracepit vobis Gen. 3. Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradisi ?* Daturne simile huic mendacium ? Et ex duobus veris fuit conflatum. Deus Protopla-

toplastis nostris unum permisit, unumque præcepit: permisit ipsis de omni ligno seu arboribus comedere: præcepit, ne de hoc ligno seu arbore comederent. Et quid Diabolus? Ex, comedite de omni ligno seu arboribus, accepit illud, *de omni ligno seu arboribus*; & ex, *ne comedatis de hoc ligno seu arbore*, accepit *ne comedatis*; & copulando illud *ne comedatis*, cum illo, *de omni ligno*, dixit, vetuisse Deum de omnibus comedere arboribus. Nunquid mendacium majus dari potest? & nihilo secius ex duobus veris conglutinatum fuit. Agite, vestra nunc mendacia defendite, dicendo, vos eadem audita verba, nihil addendo retulisse. Quid refert addidisse nihil, si quippiam subtraxistis? pejor est veritas imminuta, quàm mendacium planum; Veritas enim imminuta, sub specie veri, essentialiter mendacium existit: porro mendacia apparenter veritates, omnium mendaciorum sunt pessima.

Verùm enim vero, mendacia ex auditu semel absolvamus. Ut mendacium sit quod dicitis, non est opus audire malè, neque auditis aliquid addere seu demere. Homo apice tenùs referre potest quod audivit, & apice tenùs dicta percipere, & nihilominus mentiri. Judæi Christum coram Pilato accusantes diversa conquirebant testi-

monia falsa, & nullum evincebat. Deniq; Evangelista inquit venisse duos falsos testes dicentes se audivisse Christum dicentem; Quod si templum Jerosolymitanum tolleretur, ipse tridui spatio illud re-ædificaturus esset. Pro testimonii hujus intellectu, sciendum nobis est; quod Christus templum Hierosolymitanum ingressus, ementes vendentesq; inveniens ex obviis fortè funiculis confecto flagello ementes vendentesque foras expulerit. Hi autoritate Christi attoniti, signum quoddam exercitæ potestatis postularunt. Quibus Christus: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Si igitur Christus dixit, solvite Templum, & in tribus diebus excitabo illud, & illi de eo sunt testati quod ab eo audierunt, quomodo erant falsi testes? *Venerunt duo falsi testes.* Evangelista illud declaravit: ille autem dicebat de templo corporis sui, quod ipse morte solummodo tercio die excitavit, qui fuit Resurrectionis. Porrò sicut Christus verba dixit illa sensu suo, & illi referebant ea sensu alio; quamvis eadem fuerint verba, quæ audierant, nec mutando, nec addendo, nec imminuendo, testes erant falsi. An putatis ad mentiendum, & falsè proferendum testimonia opus esse mutare, imminuere, vel augere

verba quæ audistis? Nihil horum est necessarium; sufficit mutare illis sensum, vel intentionem, licet eam non intelligatis; quia supponetis, quod illam habere possint: & maxime quando tales sunt personæ (qualis illa Christi) quæ sub mysterio loqui possunt. Quoties verba sincerè optimæque intentione proferuntur, & vos illa interpretando depravatis eo modo, ut ex laude faciatis vituperium; ex confidentia injuriam; ex joco blasphemiam; & ex gratia tale suscitatis incendium, ut plurimæ inde ebullierint offensæ & adversi casus! & si hæc eveniunt, quando homines audita, & tantum audita referunt: quid fiet quando conceptus suos & somnia narrant, vel hoc quod nemo cogitavit, nec somnavit?

§. V.

CONTRA hunc similiter discursum non deest, qui se scuto instructum & armatum putet. Sunt qui dicant, aut est qui dicat: Ego de genere illorum non sum, mihi enim nihil unquam de ore exiit, quod per aures intravit: antequam affirmem oculis me prius arbitrari opus est: Et si quadraginta etiam noctibus ad hoc in specula vigilandum esset

oculis, hoc facerem, non quiescendo donec suspicionem meam verificem & confirmem. Ah excubiæ infernales! Ah vigiliæ Sathanicæ! Idem ille à Confessario jussus medio quadrante horæ antequam incumbat conscientiæ examen facere, non illud sine somno valebit peragere. Sed ad proscindendam famam, ad incendendas & concremandas domos factus erit Argus quadraginta noctibus integris. Verum maligni isti vigiles, non existiment, quod effugiant, esse mendaces. Vigilâstis, observâstis, vidistis, dixistis, & veritatem vos dixisse arbitramini? sed mendacium enorme estis mentiti. Oculi mentiuntur de die, quanto magis de nocte. Casus notabilis! Procefferunt simul ad bellum Rex Israël, & Rex Juda, & Rex Edom. Exercitus stabant parati ad ineundum certamen sequenti die. Ecce oriente jam sole Moabitæ hostilia castra speculatum egressi, sanguinis rivum per medium eorum decurrere viderunt. Ingenti tripudio exclamare cœperunt, sanguis, ecce sanguis: absque dubio Reges ipsi in se mutuo versis armis pugnantes pariter occubuerunt: ad colligenda spolia properemus. Exierunt Moabitæ præcipites & confusi: & ipsimet victi

4. Reg.
3. v. 22.

visi fuerunt & spoliati ; sanguis enim visus seu oculis objectus, non erat sanguis. Casus in eo constitit , flumen media Regum castra perfluebat, & quia exorientis Solis radii decurrentem aquam feriebant; lucis illius reflexio effecit, ut sanguis videretur. Et hæc sanguinis tam erroneè visi, & tam erroneè & leviter crediti species præcipites Moabitas in manus hostium tradidit. Considerato casu, duo clarissima in mundo sunt, Sol & Aqua. Tritum nobis, hoc testatur adagium : clarum instar aquæ ; clarum solaris instar lucis. Porro quibusnam ex causis hæc in oculis Moabitarum formata fuit deceptio, quâ flumen sanguinem esse putabant? una fuit sol, altera fuit aqua : Sol, quia radiis suis percussit aquas : & aquæ percussæ ex reflexu speciem sanguinis reddidêre, ita ut oculi duabus mundi clarissimis rebus sunt decepti. Si igitur oculi rebus clarissimis sunt decepti, quomodo obscurissimis in tenebris non deciperentur? de die decipit vos sol : & de nocte veritatem cognoscere præsumitis in tenebris?

Enim verò, dicetis forsan , Luna & stellas visui vestro attestari posse. Modica illa magis excæcat lux ; aliud enim pro alio videri facit. Adduxerunt ad Chri-

stum cæcum , cujus oculis Jesus manus imponens, utrum videret interrogavit. Respondit cæcus: *Video homines velut arbores ambulantes.* Cæcus iste hoc ipso magis cæcus erat , quàm ante ; quia ante videbat nihil , nunc aliud pro alio videbat. Homines sic formâ quàm staturâ differentes videbat velut arbores ; & arbores fixis in terra radicibus ambulare vidit velut homines. Ecce quid sit modicâ luce videre. Idem cæcis illis usu venit excubitoribus , qui concipiunt in nocte, quod recitant in die. *Video homines velut arbores ambulantes.* Cæco illi Christi homines apparent velut arbores : & cæcis istis diabolicis arbores videntur esse homines. Indagare satagunt videntes quod arbor domum allidat ; ajunt, ecce ibi ambulat homo. Arbor tam altè radices suas terræ immisit & infixit , ut nec duo fossiores eam uno die evellere sufficiant ; & ille per sacrosancta jurabit Evangelia, quod similem intrare & exire viderit figuram : *Arbores ambulantes.* ô Maledictum exercitium ! ô curiositas infernalis ! age, si oculi admiserint prout semper secum ferunt, vel diffidentia , vel odii, vel invidia , vel suspicionis , vel vindictæ, seu alterius cujuscunq; passionis nubeculam ? hîc vos ca-

Marc.
8. v. 24.

Psalm.
17.2.12. pio : *Tenebrosa aqua in nubibus aëris*, admirabiliter David notavit, aquam in nubibus obscuram. Obscuriorem & nigriorem ipsâ nocte, densam videtis ingruere nubem : enim verò, quænam ista est nigredo ? non nisi nubes & aqua. Nubes est volatile quippiam, aqua CrySTALLUS ; ex duobus hisce ingredientibus, puris adeò & diaphanis, tam densa, tamque tetra conflatur obscuritas. Quidam vigilanter vestram exploraturus vitam, & famam, nube quâpiam obductus veniet ; quantumcunque vita vestra & fama sit clara, & instar crySTALLI luceat, obscura illi & tenebrosa apparebit : *Tenebrosa aqua in nubibus aëris*. Denique totum discursum, seu omnes recapitulando discursus : mentiuntur linguæ, quia mentiuntur imaginationes seu conceptus : mentiuntur linguæ, quia mentiuntur auditus & aures : mentiuntur linguæ, quia mentiuntur oculi : mentiuntur linguæ, quia mentiuntur omnia, & omnes.

§. VI.

PROpositam à me materiam, probâsse me puto ; videor verò mihi audire vos dicentes (pro ut initio protestatus sum) me de

Regione vestra, indigna multa & injuriosa protulisse. Ego verò (sicut etiam promisi) me illam potius ab injuriis vindicâsse affirmo. Siminùs : quæro. Quid vobis magis expedit, an quod vera sint, quæ dicuntur, vel quod sint mendacia ? nemo dubitaverit, quin magis vobis expediat, esse mendacia. Istud igitur dixi. Si verum esset quod dicitur, valde vobis injuriosum foret ; ast sicut omnia mendacia esse ostendi, famæ vestræ singulariter consultum puto. Vestrum vobis honorem hodie restitui ; quia omnes mentiri probavi, qui de vobis malè loquuntur. Quod omnia sint mendacia, vos melius nôstis, quàm ego ; Ego tantum incumbere mihi putavi, Peregrinorum, qui me audiunt, consuetudinis Terræ hujus ignari, amore, illud manifestare. De Apostolis Christi multa dicebantur, & dicenda erant mala ; mos enim mundi est, de bonis malè loqui. Proinde Christus ad securos illos ab injuria faciendos, & animandos divinâ hac illos allocutus est sententia : *Beati eritis si maledixerint vobis homines ; & dixerint omne malum adversus vos mentientes*. In hoc verbo mentientes, consolatio & injuriæ reparatio consistit. Si homines loquantur ma-

Matth.

5.v.11.

Luc. 6.

v.22.

malum dicendo veritatem, magna est infelicitas: sed si dicunt malum *mentientes*, nihil refert. Idcirco dixi, omnibusque notum cupio, quæcunque in hac Terra dicuntur, omnia mendacia esse. Mendax notorius inverſim intelligendus eſt; & inverſim intellectus, neque injuriâ afficit, neque mentitur; quia veritatem dicit. Et hoc modo intelligenda ſunt omnia, quæ auditis. Præſervet vos Deus, ne mendax quifpiam benè de vobis loquatur; ſignum eſt quippe, vòs dictis ipſius contrarium operari. Hæc eſt ratio quare Chriſtus diabolum Filium Dei ipſum nominantem tacere juffit: nam ſicut diabolus mendaciorum pater eſt, dicendo quod filius Dei eſſet, dicebat quod non erat. Et ſimiliter hoc modo Chriſtus generaliter ab omnibus ſeſe vindicavit injuriis, quas Scribæ & Pharifæi ipſi intentârunt, mendaces illos evincendo: *Ero ſimilis vobis mendax.*

Fateor equidem extraneos & Peregrinos, quibus ſic prædico, contra Terram hanc abſurdum formare argumentum. Portum ingreſſi, pedem figunt in terra, & de omnibus & in omnibus mala dici audientes, hunc formant Diſcuſſum. Homines iſti vel mentiuntur, vel veritatem loquuntur: ſi verita-

tem loquuntur, Regio hæc totius mundi eſt peſſima, cum tot in ea malitiæ committantur & iniquitates: & ſi mentiuntur, nihilominus Regio hæc valde mala eſt; cum homines tam laxæ ſint conſcientiæ, ut tot falſa perhibeant teſtimonia. Argumentum non facilis videtur ſolutionis. Ego verò ad utramque ipſius partem reſpondeo. Quantum ad primam: dico malitias & iniquitates quæ dicuntur, eſſe falſas, & quætales, fidem non mereri. Suntne falſæ? (iſtat pars altera) ergò ubi homines tot falſa perhibent teſtimonia, non poteſt non eſſe peſſima mundi Regio. Ecce hîc dolum, ſuppoſitionemque fallacem, in qua verſantur interioris Terræ hujus praxeos imperiti. Verum eſt, multa Maragnanæ dari mendacia, non tamen mendaces: multa quidem ibidem falſa vident teſtimonia; ſed perhibentes nullo caſu. Quomodo igitur iſtud eſſe poteſt? quomodo eſſe poteſt, dari teſtimonia falſa, abſque perhibentibus ea? ego vobis illud dicam. Aliis in terris homines falſa perhibent teſtimonia: in hac Terra falſa teſtimonia perhibentur à ſe ipſis. Si aſſertum hoc vobis diſficile videtur, ad probationem procedamus. Homo aliquis confitetur, & ad quintum perveniens Decalogi

logi præceptum, dicit: Pater, accuso me quod alicui imprecatus fuerim mortem, & vitæ ipsius infidiatus, quicquid possem mali inferre proposuerim. Et quare? quia falso testimonio famam meam læsit, impingendo mihi crimen, de quo non magis reus fui quàm S. Franciscus. Frater mi, ignosce illi, ut & Deus ignoscat tibi. Progrediamur. Ad octavum devenimus Mandatum: perhibuistisne aliquod testimonium? non Pater, est peccatum, de quo nunquam me (Deo sint laudes) accusavi. Accedit aliqua mulier, ad quintum veniendo Mandatum, dicit: culpam meam recognosco, quod à tot jam mensibus mulierem aliquam odio habui, multas imprecata illi plagas, & ut loquela deficiente Confessio ipsi negaretur in horam mortis; & quod nec in hac, nec in altera vita ipsi ignoscere vellem; & ut filios suos coram se, gladio perimi videret. Et quare? quia perfidiam & prodicionem aliquam exercuit contra me & filiam meam, nec possum illi ignoscere. Age Domina, in Quadragesima agimus, & aliquid amore Dei tot pro nobis injurias passi, & in crucem acti aliquid faciendum est. Compuncta tandem se condonaturam promittit. Progreditur Confessarius ad man-

datum octavum. Nunquid Domina quandoque falsum perhibuit testimonium? Reverende Pater, meliore constellatione natasum: magna quidem sum peccatrix, Deus verò nunquam permittat, ut de hominibus quid dicam, quod illis non inest; si quid audio, etiam adaugeo, falsum verò testimonium totà vitā meā non dixi. Quod vobis hīc in duobus proposui mandatis, infinitis accidit vicibus; ita ut in quinto omnes se accusent, contra seipsum falsa tulisse testimonia: in octavo nemo se de falso perhibito testimonio accuset. Bene igitur intuli in hac Terra, falsa testimonia à semetipsis perhiberi. In summa hīc peccata habemus, sed non peccatores; falsa hīc habemus testimonia, sed non falsos testes. Id mihi tantum cogitandum est: sed si fuerit contrarium, vix ita viventibus! miserum est, falsa perhiberi testimonia: longè verò damnabilius est, de jam perhibitis nullam anxietatem scrupulumvè nasci. Vel scientes vos perhibuisse illud confiteri intermittitis, vel nescientes; si scientes intermittitis, mentimini Deo. Si nescientes mentimini vobis. Utraq; cæcitas condigna est pœnâ: quod mentiatur Deo, mentiatur & sibi ipsi, qui tam enormiter con-

contra suum mentitus est proximum; & quod utroque modo tendatur ad infernum.

§. VII.

Auditores mei, si quis Sermo inculcatione non indigeat, talis est præsens. Hoc tantum velut hominibus & Christianis vobis loquor, non propter conscientiam tantum, verum etiam propter convenientiam, odio habendum esse mendacium, & veritatem amplectendam. Propter convenientiam, quia in angusto vivitis terræ spatio. Ubique locorum multa mala operantur mendacia. In terris spatiosis autem locum inveniunt & commercium quo se diffundant: In terris angustis collecta manent. Ulyssipponē multa dicuntur mendacia, sed inde per totum Regnum, & totum disseminantur mundum. Appellit navis ex Oriente, de bello discurretur Turcico, Venetorum, Tartarorum, & Polonorum; discurretur de Summo Pontifice, Cardinalibus, nec non aliis Italiæ Principibus multa narrantur mendacia, sed disperguntur: hæc Constantinopolim, alia Venetias, alia Romam, aliqua Florentiam, & in Sabaudiam &c. diriguntur. Appellit navis ex Septentrione, sermo incipit de

Pars IV.

de Rege Franciæ, de Imperatore, de Rege Sueciæ, de Parlamento Angliæ, de Statibus Hollandiæ, & Flandriæ, multa miscentur mendacia, sed per Parisios, Londinum, Viennam Austriæ, per Amstelodamum & Holmiam &c. disperguntur. Singulis diebus Sabbathinis cursores nostri abeuntes ingentem mendaciorum farraginem per totum disseminant Regnum: idemque à navibus ex Brasilia & India venientibus practicatur. Mendacia verò Maragnana, nec aliundè introitum, nec alio exitum habent: hîc oriuntur & hîc manent. Proinde quando omnia mendacia manent in terra, & omnia vestras penetrant domos; convenientia ratione status ea foras ejicere suadet. Si minus: Curiositatis ergo binos facite computus quos ego modò facere nequeo. Primus sit, quot mendacia indies Maragnanæ dicantur; secundus sit, quot domos civitas hæc contineat: & statim dividite mendacia, & videbitis quot in quamlibet domum cadant. Et quid erit in una hebdomada, uno mense, & anno?

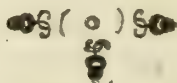
Enim verò, si hæc omnia in una sint domo, & necesse ita fieri consequens est, nunquid convenientiæ rationique status valde dissonum,

Ii

num,

num, & iniquum est, falsa perhibere testimonia, & quod alius diffamet alium? nunquid multò foret melius, amicitiam mutuam illasam, concordiamque fovere & conservare integram, amore & honore invicem prævenire & præsequi, inimicitias sopitis, litibus sublatis, displicentii'que submotis? dantur alia peccata, quæ complacentiæ, seu commodi vel interesse ergo excusari posse videntur: mentiri verò, & falsum perhibere testimonium? quis homini fructus ex mendacio? quod gaudium & complacentia ex testimonii falsi perhibitione? sit testimonium falsum perhibeo, ad ulciscendum me de inimico, multò sanè plùs nocumenti mihi, quàm illi infero, quia illius quidem famam lædo, animæ verò meæ damnationem incurro. Agedum, Christiani, ad honorem illius Domini (qui cùm Deus sit, Veritas dici gloriatur) firmiter hodie statuamus omnem submovere passionem, respectum, & commodum,

faciens torqueri Veritatem, & nos in nullo illam offendere satagemus. Quantum ad præteritum, non obiter, sed morosè, & valde scrupulosè nos examinemus, utrum in aliquo Veritatem offenderimus, præsertim in materia famæ honorisque proximorum. Ecce, Auditores, peccatum istud facillimè committitur, & difficillimè læsus honor seu fama restituitur. Ecce, Christiani, steteram; quâ ponderantur animæ in altera vita exactam valde esse considerate; & quanta erit infelicitas, pro uno falso testimonio, perpetuò arsurum præcipitari in infernum. Remedium hujus consistit in Conscientia benè examinata, in Confessione rectè peracta, & satisfactione perfecta. Admoneo vos & contestor ex parte Dei, quod sine tribus istis conditionibus, neque in hac vita Gratiam, neque in altera Gloriam promereri & obtinere possitis.

S E R M O

De

M A N D A T O.

Eodem die occurrente Fefto Annunciationis

Anno 1655.

Dictus in Ecclefia de Mifericordia , five in Regio
Hofpitali Ulyffipponenfi , horâ undecimâ
Antemeridianâ.

*Sciens quia à Deo exiit , & ad Deum vadit:
cùm dilexiffet fuos, in finem dilexit eos. Joan.13.*

§. I.

R A N D I S
Dies! grandis
Amor! post-
quam æter-
nus factus est
temporalis ,
suos etiam di-

os habet amor divinus. S. Joannes Evangelista Amoris ejusdem magnitudinem & excellentiam etiam in hac die declaraturus, tam profundo judicio veluti suo, primum expendit; quod dies unus præcesserit alterum : *Ante diem festum Pasche.* Tantum pretium potest augere amor reflexio &

circumstantia dierum. Et quid ego faciam? etiam mihi duo dies hodie sunt combinandi; sed non dies prior cum posteriore, sed posterior cum priore: neque hoc liberè, vel propriâ electione, sed urgente dierum eorundem obligatione. Quemadmodum post multorum annorum circulum, duo Planetæ ad arctam faciendam conjunctionem sibi occurrunt & conjunguntur: ita anno præsentis sibi occurrunt & conjunguntur hodie duo maxima mysteria, duoque maximi dies. Dies Annunciationis seu Incarnationis Verbi; di-

Ibid.
v. 3.

esque discessus Verbi ejusdem incarnati: Dies Incarnationis Verbi: *Sciens quia à Deo exiit*: quod fuit primum sui in homines amoris argumentum: *Cum dilexisset suos*. Et ejusdem incarnati Verbi discessus: *Et ad Deum vadit*: quod fuit finis amoris ejusdem infiniti: *In finem dilexit eos*.

psalm.
18. v. 3.
S. Aug.
Serm.
22. de
Nativ.

Propheta Regius duos hosce dies in Spiritu prævidens, inquit, diem hodiernum cum die loqui Incarnationis; & diem incarnationis cum die loqui hodierno: & quod ambo se intelligentes sibi invicem respondeant: *Dies diei eructat verbum*. Ita celebrem hunc textum S. Augustinus explicat. Porro si interrogaverimus, quid sibi dies isti loquantur, utpote auditu & scitu dignissima: idem David responder, dicens; quod eorundem dierum noctes, nobis eorum sermones, & verba declaraturæ sint: *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam*. Ergone noctes obscuræ, dierum lucidorum nobis dicta declarabunt? Ità planè. Quia diei hodiernæ, & Incarnationis mysteria, utraque in eorundem dierum noctibus sunt celebrata. Tantum silentium, & reverentia, divinorum adèd mysteriorum Majestati debebatur. Mysteria diei incarnationis de

nocte: *Cum medium silentium* Sap. 18. *tenerent omnia, & nox in suo cursu* v. 14. *medium iter haberet*. Et mysteria hodiernæ diei similiter de nocte: *Et cæna facta*. Lumina, quibus Joann. 13. v. 2. celebris hæc repræsentatio contemplanda est, sunt illa Fidei: Loca, Cœnaculum magnum in Jerusalem: & domus exigua, sed Regia, in Nazareth. Quæstio verò seu problema quodnam erit? Utrum major fuerit amor Christi in die incarnationis, vel hodierna.

Opponendo igitur diei diem, mysterio mysterium, amoremque cum amore committendo; certum est, amorem divinum in gloriosiore nunquam visum fuisse theatro, quàm modò: cum exeat ad certandum cum seipso. In aliis contentionibus amoris divini cum humano: sive sit cum amore fratrum, seu parentum, seu filiorum, seu sponsorum, seu cum amore amicorum (quem omnium oportet esse maximum) quamvis victor amor Christi egrediatur, attamen, semper ipse gravatur victoriâ; quia minus ipsi honorificum est, cum impari congredi antagonista. Hodie si vicerit, victor gloriosus erit: quia æqualem sibi habet æmulum, & vincet semetipsum. Quando David aggressus est pugnam cum Gigante, Gigas oculis

oculis ipsius arbitratus est statutam; & quamvis non dubitaret de victoria, ex inæqualitate tam pusilli colluctatoris propudiosam sibi habuit pugnam. Eodem modo, & multò veraciùs Christus. Amore ipsius cum alterius amore concurrente, Gigas congregitur cum Davide: amore verò Christi, cum amore ejusdem decertante, prout hodie fit, Gigas pugnat cum Gigante. Istud sic cecinit ipse David: *Exultavit ut gigas ad currendam viam.* Exivit Christus in campum ut Gigas: & quid fecit? secum ipso decertavit. Primus egressus fuit de cælo in terram: à *summo cælo egressio ejus.* Secundus occurfus fuit à terra ad cælum: *Et occurfus ejus usq; ad summum ejus.* & in hoc occurfu finitum est certamen; & uterque amor mutuò sibi lanceas confregère. In versu Davidico idem continetur, quod prosa dicit in Evangelio. Primus egressus: à *summo cælo egressio ejus:* fuit in die incarnationis, quando Verbū exivit à Patre: à *Deo exivit:* Secundus aggressus: *Et occurfus ejus usque ad summum ejus:* fuit die hodiernā, quando idem Verbum rediit ad Patrem; & *ad Deum vadit:* In primo congressu certavit amor: *cum dilexisset suos:* Et in secundo similiter pugnavit amor: *In finem dilexit eos.* Ly *dilexisset,* &

ly, *dilexit* distinguit dies: *dilexisset,* unum declarat amorem, & *dilexit,* alterum: sed nec junctim, nec divisim assignant victoriam; nec uter altero major fuerit resolvunt. Celebrem hanc decisionem fortissimos inter pugiles, qui unquam fuere visi, hodiè videbimus. Aderit nobis gratiā suā, quæ præsens utroque adfuit die, & potissimam in utroq; mysterio sortita est partem; Mater scilicet ejusdem amoris: *Mater pulchra dilectionis:* quoniam verò modo ejus favorem & patrociniū implorabimus? eisdem verbis, quibus eam hodiè etiam Angelus interpellavit: *Ave gratiā plena.*

§. II.

Cum dilexisset, dilexit.

IN his verbis Evangelista (sicut dixi) quæstionem nostram indecisam reliquit; non enim dixit, cum dilexisset plus, dilexit minus; nec cum dilexisset minùs, dilexit plus: sed cum dilexisset, dilexit. Tempora tantum distinxit, & per tempora amorem; sine præferentia tamen aut excellentia, amoris præteriti ad præsentem, aut præsentis ad præteritum. S. Joannes velut Theologus divinus fuit locutus; & non tantum velut texens historiam: sed velut amoris Christi componens panegyricum. Quantum ad amoris

substantiam, Christus Dominus noster tantum nos amavit in die incarnationis, quantum hodiernâ die, & omnibus diebus vitæ suæ; quia amor ipsius amor est perfectus: nec esset ejus, nisi foret talis. Amor hominum vel deficit, vel proficit, vel sistit: Amor Christi nec deficere, nec proficere, nec sistere potest; quia est, fuit, & erit semper amor perfectus: & hinc semper idem, constans, & immutabilis est. Christus amat quâ homo, sicut quâ Deus. Quærun Theologi quomodo Deus aliquos plus, alios minùs amat, si amor ipsius (qui ab essentia ipsius non distinguitur) semper est unus solus, idem, infinitus, simplicissimus & immutabilis? Respondent. Differentiam non consistere in amore, sed in effectibus: quia Deus quibusdam bona majora confert, quàm aliis. Nos homines amamus objecta propter bonum quod habent: Deus amat homines propter bonum, quod illis præstat. Et quemadmodum majoritatem amoris Dei judicamus per effectus? pari ratione illam amoris Christi judicare debemus. Istud solidum & certum est fundamentum, super quo quæstionem nostram fundamus: & hi æqualiter certi sunt termini, quibus illam resolvemus. Neque hinc intellectus nostri ru-

ditati, aut opinari, aut inferre licet, minùs affectuosum, vel minùs amorosum esse hunc Christi amandi modum. Quemadmodum enim in Deo, facere bonum, amor vocatur effectivus; & quod vult facere, amor affectivus: ita in amore Christi, affectus effectuum fuere causa quos videbimus, & effectus affectum demonstratio.

Veniendo igitur ad utriusque amoris in die hodierna, & in die Incarnationis seu Annunciationis effectus & demonstrationes; sicut in numero, sic quoque in modo eos metiendo & expendendo, idem fuisse videtur amor, qui se adæquare & vincere tentavit. Concilium Nyssenum in symbolo Fidei, Christi ponderans amorem in Incarnatione, effectus ipsius ad duo extrema reducit: Scilicet ad descendere de cælo; & hominem fieri: *Qui propter nos homines, & Conc. propter nostram salutem descendit Nyss. de cælis: & incarnatus est ex Maria Virgine, & homo factus est.* Istud Spiritus Sanctus ex ore Concilii pronunciat, de Incarnationis die loquens. De die verò hodierna, idem Spiritus Sanctus quid loquitur & ponderat? binos alios effectus, & bina alia extrema: Homini-
bus lavare pedes; & semet-
ipsum in sanctissimo relinquere
Sacra-

Joan. 13. v. 2. 5. Sacramento : *Et cœnâ factâ capit lavare pedes discipulorum.* Suppositis utrimque duobus hisce extremis, utrisque non admirabilibus tantum, sed stupendis; collato ad invicem utriusque diei amore Christi, quid dicemus, aut dicere possumus? Sine temeritate, audacter dico & affirmo, majores fuisse diei hodiernæ amoris excessus, quàm illos in die Incarnationis. Et quare? Quia si in die Incarnationis magnus fuit amoris excessus, Deum de cœlo descendere in terram: *Descendit de cœlis;* Longè major fuit excessus hodierna die Christum lavare pedes hominum: *Capit lavare pedes discipulorum.* Et si magnum fuit amoris extremum in die Incarnationis, Deum hominem factum: *Et homo factus est;* longè majus extremum fuit hodierna die, quod Christus corpus suum in Sacramento relinqueret hominibus in cibum, sicut in cœnâ fecit: *Et cœnâ factâ:* Hæc erunt duo præsentis Sermonis nostri puncta, in quo multò plus detegetur, quàm ex jam dictis apparet.

§. III.

TAm grande, tamque prodigio simile fuit, quod Deus personaliter de cœlo in terram descenderet, ut mysterium illud eminens

tantum prævisum, non solum admirationem stuporemque induxerit intellectui, sed etiam horrorem & pavorem ipsi invexerit Fidei. Celebratam illam à terra in cœlum usque pertingentem Jacob in somno vidit scalam, per quam ascendebant & descendebant Angeli, Deo summitati ipsius innitente: & Jacob viso obstupefactus, à somno experrectus exclamavit dicens *Terribilis est locus iste.* *Gen. 28. v. 17.* O terribilem, ô tremendum locum! Variis modis inusitatum hoc & peregrinum dictum solet expendi. Ego verò noto, quod nec visio inducere potuerit horrorem; neque novitas stuporem. Hoc tantum Jacobo incutere potuit horrorem, videre scilicet quod ascendentes & descendentes tantum essent Angeli; & ad pedem scalæ ipse sublisitens non ascenderet, neque Deus summitati scalæ innixus descenderet; quo significabatur ingens Deum inter & hominem distantia, velut illa de qua Abraham ad divitem epulonem: *Inter nos & vos chaos magnum fir-* *Luc. 16. v. 27.* *matum est.* Et posito quod apprehensio ista nobis hodie magno foret horrori quia contrarium jam scimus; tùm temporis nec horrori esse poterat visio, neque stupori novitas; quæcunque enim Jacob vidit, & quicquid visa

figu-

significabant , non aliud erat , quàm quod ille cæterique supponebant. Usque ad ætatem Jacob , & multo adhuc post lege scriptâ durante , Deus nunquam alicui cælum , sed bona tantùm terrestria promisit. Et hinc ortum habuit proverbium : *Cælum cæli Domino ; terram autem dedit filiis hominum.* Id est , cælum esse pro Deo ; terram autem pro hominibus. Ergo admirari , nedùm obstupescere licebat Jacob , quod , cùm esset homo , pedibusque consisteret in terra , non ascenderit per scalam : multò minùs quod Deus , quàm Deus , & existens in cælo non descenderit. Si ergò Jacob nihil , quod miraretur , habebat , nedùm , ob quod è somno experrectus inhorresceret ; cur tanto cum horrore ; & stupore evigilavit ?

Jacob expergefactus obstupuit non ex eo quod viderat ; sed quod Deus eadem in visione sibi revelârat. Deus illa in scala Jacobo altissimum revelavit Incarnationis Verbi arcanum : & ut Jacob aliique homines ascendere possent in cælum , ipsum Deum è cælo descensurum esse in terram : *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis.* Et Jacob videns quod suprema Dei Majestas , relinquens (eo , quo

poterat modo) cæli Empyrei thronum , personaliter de cælo descensura esset in terram ; stupendæ novitatis hujus revelatio , quæ humanam nunquam subiit mentem , talem ipsi dormienti incussit horrorem & stuporem , ut experrectus tremens exclamaverit : *Terribilis est locus iste !* Duo Jacob in visione ista occurrunt , quæ valdè , nec sine ratione , non visum , sed intellectum obstupescere. Et quænam illa ? primum , cùm esset scala ut descenderet Deus , descensus multò major erat scalâ. Ergo descensus major scalâ ? Immò verò. Quia scala de terra pertingebat ad cælum , quæ est distantia limitata : & descensus erat Dei ad hominem , qui distat in immensum. Porrò quis videns duo infinitè distantia sibi uniri extrema , quamvis valdè sibi præsens attonitus non obstupesceret ? secundum , quod Jacob obstupuit , fuit quod mediante sic sibi revelatâ Incarnatione. Angelorum etiam minimus plus consecuturus foret , quàm Luciferi superbia affectârat. Lucifer æqualis voluit esse Deo : & Deus homo factus eatenùs minimo etiam Angelo inferior erat. Istud (teste S. Augustino) magnum illud fuit mysterium , quod Angelorum quidam scalam ascenderint , alii descenderint.

Deo

S. Aug.

Deo scalæ summitati innixi, & Jacobo ad scalæ pedem subsistente, Angeli ex parte Dei descendebant; & ex parte Jacobi Angeli ascendebant: porrò ascensus iste & descensus non erat actus, seu motus voluntatis eorundem Angelorum, sed ordo & conditio propriæ suæ naturæ. Angeli illi à superiore scalæ parte, ubi erat Deus descendebant; quia Angeli omnes multò sunt Deo inferiores: & illi ab inferiore scalæ parte, ubi erat Jacob, ascendebant; quia eidem hominibus longè sunt superiores. Porrò cum Angeli superiores sint homine, & Deus angelicam assumpturus non esset naturam, sed humanam; illud obstupescebat Jacob, & terribile quid ipsi videbatur: quod Deus descensurus, adeoque se abjecturus foret, & eatenus quolibet Angelo inferior esset futurus.

David inquit, Deum fecisse hominem paulò minorem Angelis: *Minuisti eum paulò minus ab Angelis*: sed illud de dominio, & non de natura intelligitur; Deus enim Adamo dominium & imperium super terræ, maris, & aëris animantia contulit, eodem attestante Prophetâ: *Minuisti eum paulò minus ab Angelis: gloriâ & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum; omnia subiecisti*

sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi: volucres cæli, & pisces maris. Itâ ut dominio omnium rerum creaturarum, & usu ad servitium in tribus elementis, homo paulò minor sit Angelis: Verùm in essentia & nobilitate naturæ, non solum ex parte limi, quo jungimur brutis; sed etiam ex parte spiritali animæ & potentiarum ejus, quâ angelicam imitamur naturam, homo non solum paulò, sed multò minor, multoq; inferior est quolibet Angelo: tantoque magis, quantò sublimioris hierarchiæ sunt. Scala Jacob novem gradus habebat, qui novem denotabat creaturarum rationabilium Ordines, inter Deum & hominem medios; quos nomine alio novem Angelorum choros appellamus: omnibusq; gradibus istis descendit Deus, & transit ut naturæ se copularet humanæ, quæ in Jacob infrâ omnes jacebat.

Istud S. Paulus hisce ponderavit verbis: *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit.* *Heb. 2. v. 16.* Cujusce fundum & ~~origi~~ *ergiam* non sic in expositoribus invenio declaratam, prout textus exigit. Dicunt, quod *Nusquam*, idem est quod *Nunquam*, vel *Nequaquam*; at verò *Nusquam* non est simplex negatio, neque particulæ temporis, sed loci, & propriè significat, Nullibi,

seu nulla in parte. Cur igitur S. Paulus inquit Deum in nulla parte naturam apprehendisse Angelicam, *Nusquam?* Quia Deus novem habebat partes in quibus illam apprehenderet. Tres in Hierarchia prima, & totidem in secunda, & totidem in tertia. Et in hoc mysterium Incarnationis mirabile videtur, quo Deus, ut humanam assumeret naturam, in tot partibus relinqueret Angelicam. In prima reliquit Seraphinos, Cherubinos, Thronos: in secunda, reliquit Potestates, Principatus, Dominationes: in tertia reliquit Virtutes, Archangelos, Angelos: & in homine, qui erat decimus, ultimus, & infimus locus, ubi jacebat Jacob, ibi nostram lapsam assumpsit naturam, ut illam elevarer; infirmam, ut illam sanaret & salvaret, qui fuit finis, quod eousque se demittendo descenderit. Regi Ezechiae ad mortem usque infirmo, Propheta Isaias ex nomine Dei vitam promisit; & ut promissionem esse divinam probaret, in signum ipsi dedit quod Sol decem lineis, seu gradibus retrocessurus esset, quod etiā accidit: *Et*

Isai. 38. reversus est Sol decem lineis, per gradus quos descenderat. Quare regressus est Sol decem lineis, seu gradibus decem, & non undecim, aut novē, nec plus nec minus, sed signanter & expresse decem? quia prodigio illo magno aliud adhuc majus, illud

videlicet incarnationis Verbi portendebatur: in qua sicut Sol in suo existens zenith (aliter enim fieri nequibat) decem lineis est regressus, usque dum in horizontibus terræ occumberet: sic Deus à summo Majestatis suæ infinitæ, aliis decem descendit lineis, donec in ultima naturæ humanæ linea occumberet. Et quemadmodum stupendū istud prodigium Ezechiae amore & in salutis ipsius signum exhibuit; sic illud multo magis obstupescendū Incarnationis amore hominum, & in salutem hominum præstitit! *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis: & Incarnatus est.*

§. IV.

Istud hodiernā die in Nazareth peractum est. mutatā nunc scenā, Cœnaculum Hierosolymitanum ingressi, videbimus quantò justius de loco hoc dici queat: *Terribilis est locus iste!* Deponit Christus vestimenta sua, linteo præcinctus, aquam propriis manibus mittit in pelvim: hinc intelligitur, quod Discipulorum disponat lavare pedes: & his visis, quis, amabo, stupor & horror invasit præsentēs: ipsi certè parietes cœnaculi inhorruisse hoc viso videntur. Non aderat ibi Jacob, sed Petrus, qui magis hîc, quàm in monte Thabor extrā se *Joan. 13. raptus, exclamavit dicens: Domine,*

Ibid.
v.8.

ne, tumihi lavas pedes? In æternum hoc non permittam: *Non lavabis mihi pedes in æternum.* In ipso jam primo motu, inter diem & diem, mysterium & mysterium discrimen apparet. Agite, S. Petrum cum Jacob comparate. Jacob scalam & descensurum per eam Deum videns desiderio exæstuabat, ut descenderet; tarditatemque adventûs æternitatem reputabat: *Donec veniret desiderium collium æternorum.* Econtrariò S. Petrus Christum disponentem se ad lavandum sibi pedes conspiciens, nequaquam admittit, neq; in æternum sese in tale quid consensurum protestatur: *Non lavabis mihi pedes in æternum.* Si illud amoris & reverentiæ erga Christum argumentû erat in Petro: similiter Jacob illum venerabatur & diligebat multum. Si igitur Jacob desiderat ut Deus descendat, seq; demittat, ut homo fiat; quare non consentit Petrus ut ad lavandum sibi pedes se demittat? Eandem ipsam ôb causam. Tanto enim intervallo utraq; demissio abinvicem distat. Deum incarni, erat hominem fieri; hominibus lavare pedes, erat fieri servum. Incarnari, erat nostra humanitate vestiri: hominẽ fieri servum, erat divinitatem suam deponere.

Non præsumerem dicere tantum, nisi S. Paulus hoc, & multò plus dixisset. Est locus scripturæ

sæpius auditus, sed qui ad finem usque mundi quod explicetur, habebit. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalẽ Deo, sed semetipsum exinanivit formã servi accipiens; in similitudinem hominũ factus: & habitu inventus ut homo.* Id est, cum Verbum æternum per omnia æquale esset Patri, se fecit, & se exinanivit. Se fecit; quia cum Deus esset, hominem se fecit: *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Et se exinanivit; qui cum Deus esset & homo, servum se fecit: & faciendo se servum, se exinanivit, & annihilavit se ipsum: *Exinanivit seipsum, formam servi accipiens.* Nunc interrogo. Quãdo se Deus fecit hominẽ, & quãdo se fecit servum? Hominẽ se fecit incarnando; & servũ se fecit pedes lavando: in incarnatione igitur se fecit, & in lotionem se annihilavit. Multi authorũ de incarnatione tantum textum hunc intelligunt, & quod Deus faciendo se hominem, simul se fecerit servũ. Ast interpretatio hæc est impropria: ne dicam, quod naturæ humanæ sit injuriosa. Esse hominẽ indifferens est, quoad esse servum, seu dominum: & Christus quã homo, non solùm fuit Dominus, sed magnus Dominus. Quod Angelus ipso Annunciationis, seu incarnationis die clarè expressit, annuncians quod in quantũ Deus,

Philip.
2, v.5.
§ 6.

filius foret altissimi: & in quantum homo Davidis Patris sui sceptrum esset hæreditaturus. Sub hac hypothese idem Christus semper est

Joan. 15
v. 20. locutus: *Non est servus major domino suo: si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Et hodie in hoc lotionis actu: *Vos vocatis me, Magister & Domine, & benedicitis, sum etenim.* Distinctionem hanc non offendunt ipsa S. Pauli verba, sed confirmant, quæ dicunt; Christum servi formam assumpsisse, non se faciendo, sed factum hominem: *formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus*: factus enim homo in incarnatione, formam assumpsit servi hominibus pedes lavando. Egregiè & luculenter illud asseruit Dionysius Alex-

Joan. 13
v. 13. andrinus: *Iesus Christus, Dominus, & Deus Apostolorum, cum accepisset formam servi, surgit à cæna, & ponit vestimenta sua, & linteopracinxit se: hæc est forma servi*: subiectio servi non est injuria seu opus naturæ, sed fortunæ. Natura omnes homines fecit æquales; fortuna exaltat, humiliat, & subjicit, & servos facit. Et in hoc amor Christi hodie excelluit, illum diei incarnationis & opus ejus. Faciendo se hominem, conditiones assumpsit naturæ: faciendo se servum, & hominibus lavando pedes, humilia-
Dionys.
Alex-
andri-
nus.
tiones & subiectiones assumpsit

fortunæ. Istud fuit se facere; & hoc, sese exinanire. *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens.*

Duplici similitudine seu metaphora S. Paulus, istud se facere, & exinanire declarat; scilicet vestis quando induitur & exuitur, & vasis, quod impletur & evacuatur. Similitudine vestis, quam induit & exuit, *Habitu inventus ut homo*: vasis quod impletur & evacuatur: *Exinanivit semetipsum.* Porro utramque hanc metaphoram S. Paulus ex lotionis actu de quo agimus, desumpsisse videtur. Illam vestis in quantum se exuit: *ponit vestimenta sua*: Illam vasis, quatenus evacuatur: *Mittit aquam in pelvim.* Enim verò quare S. Paulus duplici hac metaphora & similitudine usus est? Quia in illis tantum differentiam diei hujus & actus, ad opus, diemque incarnationis poterat demonstrare. In die incarnationis Deus se faciens hominem, humanitate se vestivit; quia illam sibi univit, seque illa texit: & humanitas, quæ erat vas ex limo modicum & angustum Deo fuit impleta; quia Deus illam essentia suæ immensitate adimplevit. *Quia in ipso Coloss. 2. v. 9. inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Et cum hoc per-

peractum sit in die incarnationis ; totum istud (quantum ad exteriorem apparentiam oculorumque humanorum intuitum) exinanitum videtur hodierno die & actu lotionis. Christo quippe ad hominum , taliumque hominum se pedes demittente eorumque se servum , & in tam abjecto ministerio servum se faciente , videtur Deus denuò exuisse humanitatem , quâ erat indutus , eam seponendo : & eadem Humanitas Deo plena , perditâ unione cum Divinitate , totaliter fuisse evacuatâ : *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens*. Et nunquid hoc ita factum fuit , uti superficie tenus apparet ? nequaquam. Sed posito Humanitatem Christi , hoc actu non perdidisse unionem cum Divinitate , & æquè ut ante , Deo plenam remansisse ; nihilominus ad tam abjectum & vile ministerium se demisisse , ut humanis oculis & iudicio tale quid videri posset ; tam notabilis , tamque stupenda fuit differentia , ut solus S. Paulus illam expendere , & exaggerare sufficiat : proinde ad profundissimam verborum ipsius considerationem modò devenimus.

Philip.
2.v.6.

Non rapinam arbitratus est , esse se aequalem Deo , sed semetipsum exinanivit , formam servi accipiens. q. d. Quod Christus ser-

vum se fecerit , cùm esset Deus (inquit S. Paulus) non fecit , quia Divinitatem suam , non suam , sed alienam existimaret ; quasi illam Deo Patri surripuisset. Nunquid igitur Christus divinitatem suam , non esse suam , putare poterat ? clarum est , quod non potuerit tale quid , adeò contrarium veritati , & ab omni cogitatione alienum , putare. Quare igitur Apostolus ex tertio cœlo dicit , quod Christus faciendo se servum non existimârit divinitatem suam , non esse suam ? quia abjicere se ad pedes hominum talis fuit actus in Christo , ut homines hinc imaginari sibi potuerint , Christum tale quid de se sentire. Argumentari enim sic poterant. Homo tantum se abiciens vel non est Deus ; vel si quandoque fuit Deus , desuit esse Deus : vel si adhuc est Deus , utique eum opinari oportet , se non esse Deum ; Deus enim existens , Deumque se sciens , ad tam vile & abjectum quid demittere se non posset. Proinde quia actus tam alienus erat ab operante , mentes hominum talis subire poterat cogitatio , ut vel Christum non esse Deum , vel talem se non reputare , opinarentur. Hinc præ cæteris ponderat & advertit S. Paulus , Christum , quando ad tam vile & abjectum servi ministerium

se demisit, non hoc fecisse, quod se Deum esse non putaret: *Non rapinam arbitratus est esse se aequalē Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Hoc idem noster advertit pariterque considerat Evangelista præfando, quando actum eundem enarrare exorsus est. Hinc dixit, Christum quando Discipulorum caput lavare pedes, scivisse se Deum esse, iisdemque manibus, quibus lavabat pedes, imperium se tenere super omnia: *Sciens quia à Deo exivit & ad Deum vadit: & quia omnia dedit ei Pater in manus, caput lavare pedes Discipulorum.* Firmissime igitur veritatem hanc credens S. Petrus (idcirco enim dixit: *Domine, tu mihi*) quid mirum, quod cum magnus esset Navarchus ille, qui maximis sævientibus tempestatibus, à scopo & recto tramite nunquam aberravit, pedibusque maris undas calcare ausus; quod jam hinc in arenam impingens, tam modicā (sicut illā in pelvi) suffocaretur aquā, & in tam immensa tremendi adeò mysterii profunditate pedem figere nequiret?

§. V.

CHRISTUS stuporem S. Petri, repugnantiamque compescuit. Sed quomodo? *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.* Postea Domine? inquit S. Petrus. Et

quando? quando in cælo eundem denuò revestitum videris suā majestate, quem hodie ex dimidio vides exutum, & servili hoc linceo præcinctum. Hoc sensu illud, *Scies autem postea*, intelligunt S. Augustinus, S. Chrysostomus, Beda, Rupertus, Theophilactus, Euthymius. Nec sine ratione. Quemadmodum similitudines cognosci nequeunt nisi de prope; sic distantie mensurari nequeunt nisi de longè. Quid refert, quod dicas: *tu mihi*: si de te parum, de me verò nihil cognoscas? ubi totum videris, quod sum, tunc intelliges quantum sit, quod facio. Si loqueris ex eo quod in monte Thabor vidisti, iste est excessus in Jerusalem complendus, de quo Moyse & Elias magis obstupefacti, quàm Tu, loquebantur. Modò lavari te permitte, sub pœna quod in æternum me non sis visurus, neque affecuturus intellectu, quod oculis nunc intueris, & nescis: *Quod ego facio, tu nescis modo.*

Ita Christus gravibus tremendisque verbis fuit effatus; neque mirarer tantum, si cui Apostolorum alii idem asseverasset: sed S. Petro? istud sanè supra omnem modum miror, multoque amplius adhuc, in commemoratione concursuque duorum horum dierum, quos celebramus. Aliā occasione Christus

flus collectos simul Discipulos suos interrogavit : *Quem dicunt homines, esse Filium hominis?* alii varia retulerunt : S. Petrus verò respondit : *Tues Christus, Filius Dei vivi.* Coniungite modò hoc responsum Petri, cum interrogatione Christi, & videbitis quomodo Apostolorum Princeps paucis hisce vèrbis totum incarnationis mysterium complexus sit & resumperit. *Filium hominis : Filius Dei vivi.* In *Filium*, & in *Filius*, duas comprehendit generationes, unã æternam, alteram temporalem : in *Hominiis*, & in *Dei vivi*, duas comprehendit naturas, divinam & humanam : & in *Tues*, unionem comprehendit hypostaticam, quã utramq; indissolubilitèr sibi copulavit. Porro si S. Petrus ante hunc diem agens in terra capax fuit tam perfectè sciendi & penetrandi Incarnationis mysterium; quomodo multo jam interlapso tempore, & in schola Christi discipulatu, insufficiens adhuc ad intelligendum pedum lotionis mysterium habebatur, *quod ego facio, tu nescis modò?* Et si ob confessionem mysterii Incarnationis eidem Petro collatæ sunt claves regni cœlorum, quo, quæso, pacto pro cœlo reservatur scientia ejus, quod videbat & mirabatur in terra? *Scies autem postea?* hîc liquidò patebit quantò major

mysteriorum, amorisq; profunditas, in stupenda illa ad Discipulorum pedes se prosternentis Christi actione includatur, quàm in altissimo mysterio, quod Deus fiat homo. Sublimitatem mysterii primi, accepto è cœlo lumine Piscator quispiam assequi potest in terra : secundi hujus profunditatem in tam modica aqua penetrare nequit maximus Apostolus. Mysterii Incarnationis altitudinem, Pater, qui est in cœlis, Petro revelavit existenti in terra : *Caro & sanguis non* *Matth. 16.v.17.* *revelavit tibi, sed Pater meus, qui est in cœlis :* Lotionis verò pedum profunditatem eidem Petro non revelabit Filius, nisi quando Filius & Petrus, ambo fuerint in cœlo : *Scies autem postea.*

Spiritu S. Petri locutus videtur S. Paulus dicens : *Neque altitudo, neque profundum poterit nos separare à charitate Christi.* *Rom. 8. v.39.35.* Charitas ista Christi juxta conformem Interpretum sensum intelligi potest vel de amore, quo nos amamus Christum ; vel quo amamur ab ipso : & secundo hoc sensu asserit S. Paulus, quod nec altitudo, nec profundum facere possit, quin Christus nos amet ; in altitudine enim incarnationis, existens Deus, nos amavit homo factus : & in profundo lotionis pedum, existens jam homo, nos amavit

ad

ad pedes hominum se collocando. Facundissimus verò Apostolus posito jam alto, adjecit & profundum: *Neque altitudo, neque profundum*: quia magis in Christi amore ponderat & exaggerat profundum lotionis pedum, ubi ad hominum pedes sese prostravit; quàm altum incarnationis, unde, ut homo esset, descendit.

Istud in profundissima hac actione considerare conor: sed quando Christus dicit Petro; *Quod ego facio, tu nescis*: ubi Petrus nescit intelligere, quis sciet loqui? visâ nihilominus ignorantia ipsius, & meam ego proferre præsumam, sed non nisi diem cum die conferendo. Quod passim omnes de incarnationis die exaggerant, est, quod Deus sese humiliando homo fiat; sed est certum, hunc actum non fuisse actum humilitatis: actum verò illum lotionis pedum, quo Christus hominum pedes lavit, non solum humilitatis fuisse sed omnium humilitatum maximam certum est. Enim verò, quare humilitas non fuit, quod Deus fieret homo? quia Deus nec humilis est, nec humilis esse potest. Humilitas essentialiter propriæ dependentiæ, imperfectionis, & miseriæ est agnitio: & Deus per se independens suprema existentia, summa perfectio, & summa

felicitas, nec est, nec esse potest humilis. Quomodo igitur omnes Sancti, Deum se in hoc ingenti actu humiliâsse asseverant? quia humiliatione, & non humilitate se humiliavit. De Rege Achab Deus dixit ad Prophetam: *Nonne vidi humiliatum Achab?* & Achab nec humilis, nec humilitatis virtute præditus erat: Isto verò casu humiliatus erat non ex humilitate, sed humiliatione. Pari modo (sed divinissimo & sanctissimo modo) etiam Deus sese humiliavit, homo factus: ad id enim usque temporis, nec humilis erat, nec esse poterat. In primo verò incarnationis instanti, seu secundo, postquam incarnatus (prout alii volunt Theologi) etiam humilis & extremè humilis esse cœpit, uti hodie plus quàm aliàs unquam ostendit. Ubi notandum venit, ingens hoc humilitatis extremum post humiliationem ut homo fieret, non tantum fuisse novi consequentiam statûs, sed obligationem. Si enim Deus, antequam humilis esset, adeò se humiliavit ut homo fieret, sequitur quod jam humilis factus, multò magis sese humiliare teneretur. Obligato itaque Deo ad se magis humiliandum, quàm se humiliaverat, quid faciendum restabat? hoc quod hodie fecit. Flexis ante homines
geni-

3. Reg.
21. v. 29.

genibus, propriis manibus pedes illis lavat: nam solummodò ad pedes hominum prostratus, magis humiliare se poterat, quàm se homo factus humiliârat.

Consequentiam hanc necessariam, quæ ad primi mysterii humiliationem obligavit, & ad humilitatem secundi Christum compulit, David propheticè præcognovit dicens: *Abyssus abyssum invocat.* Abyssum nôstis esse locum immensum & profundissimum, sicut ille de quo Scriptura sacra in prima Elementorum creatione loquitur: *Et tenebrae erant super faciem abyssi.* Et cum duæ fuerint abyssi, utranam prima alteram invocavit? nunquid in Sermonis exordio diximus, quod dies Incarnationis diem alloqueretur hodiernam: *Dies diei eructat verbum?* cum igitur hi duo dies sibi invicem sunt locuti, mysterium incarnationis, mysterium invocavit pedum lotionis; & hæc duo mysteria duæ istæ fuerunt abyssi. Prima abyssus fuit Incarnatio Verbi; Deus enim se faciens hominem quasi absorptus est, & Divinitas tali modo in humana natura submersa est, ut totaliter disparuerit: & ideò in eadem subsistens non apparebat. Secunda abyssus fuit lotio pedum; nam cum Christus in In-

carnatione absorptus fuit quæ Deus, postmodum in lotione pedum, ad hominum pedes prostratus etiam ibidem se demersit quæ homo. Quod ipsemet ille dixit: *Ego sum vermis, & non homo; opprobrium hominum & abjectio plebis.* Enim verò quænam ista est Plebs, & quis abjectus iste? Plebs erant Apostoli, per naturam, per generationem, & officium Plebs; erant enim pauperes Piscatores: porrò plebis hujus abjectus erat Christus, ad pedes eorum procumbens; eosque lavans: non enim abjectior, contemptibilior, ipsâque plebe inferior actus dari potest, quàm flexis ante eam genibus ei lavare pedes. Aqua tantum erat unius pelvis, actionis verò tam profunda erat abyssus; ut taliter in ea absorptus fuerit Christus, etiam quæ homo, ut jam non appareret in eo signum illius quoderat: sed negatio illius quod fuerat: *Non homo.* Multò incomparabilius igitur Christus se exinanivit, ejusque amor plùs præstitit in lotionis pedum actu, quàm in Incarnationis opere: in Incarnatione enim se fecit hominem: lavando pedes hominum se fecit non hominem: *Non homo.*

Enim verò si sic demisit se

Psalm. 41
v. 8.

Gen. 1.
v. 2.

Psalm.
18. v. 3.

Christus, Petro reliquisque Discipulis pedes lavans, quid dicam, quidve imaginari mihi possum, ipsum ad Judæ pedes videns prostratum? hinc similiter intellectus absorbetur Seraphinorum, & præ stupore obmutescunt linguæ Angelorum. Si, Domine, Petrus obstupescit, dixit: *Tu mihi?* quanto magis attonitos nos tibi dicere oportet: Tu Judæ? Judæ, proditori illi, & à dæmone obfesso, de quo sanctus Joannes

Joan. 13.
v. 2.

dixit: Cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas?

Judæ, illi ad infernum præscito, & omnium præscitorum pessimo, de quo tu ipse dixisti:

Matth. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille? non aliam hinc

desidero considerationem, quàm hæc tua propria verba. Christus dicit, melius fore Judæ, si non esset, quàm esse: nec magis exaggerari potest extrema miseria Judæ, & extrema ad pedes ejus procumbentis Christi abjectio. Novi equidem quàm subtiliter Philosophia disputet, utrum Judæ, seu cuilibet alii damnato melius foret non esse, quàm esse: ast ubi absolutam unam habemus conclusionem Christi; apage omnes Philosophorum argutias. Salomon tres hominum

facit classes, vivorum, mortuorum, & nondum natorum: & solummodò in consideratione malorum temporalium, mortuos vivos, & nondum natos præfert utrisque. Quid dicturus fuisset si ad mala se reflexisset æterna, quæ Judam expectabant, & peccatum in quo obstinatus persistebat, quod malorum omnium est maximum? per omnes modos melius fuisset Judæ, non esse, quàm esse. Et quod Christus se incurvarit ad pedes hominis, cujus esse pejus erat, quàm non esse? inter esse, quælecunque id demum sit, & non esse, infinita datur distantia: & cum distantia sit infinita, hodie in cœnaculo Hierosolymitano duo visi sunt gradus vel status ipso non esse multò inferiores: Primus in Judæ, qui longè inferior erat, quàm non esse; quia melius ipsi fuisset non esse, quàm esse: Secundus in Christo, cum Judas esset multò inferior quàm non esse, ille ad pedes procumbebat Judæ. Agite, metimini, incipiendo à Deo, inferioritatem, ad quam Filius Dei, hominum amore se demisit. Infra Deum infinitè distat omne creatum; infra omne creatum infinitè itidem distat non esse; infra non esse, est Judas:

&

& infra Judam est Christus. Tantum distat, Deus in die Incarnationis homo factus, & Christus hodie ad hominis talis pedes abjectus! illud innuit, *Cum dilexisset*: istud est, *in finem dilexit*.

§. VI.

TARDIUS venio, Domine in Sacramento, ad comparandum sacrosanctum & divinissimum hoc mysterium, cum similiter divinissimo Incarnationis tuæ mysterio: sed idem ipse Thronus Majestatis, in quo te videmus & adoramus, vel non visum etiam veneramur, amoris tui in hac die triumphum nobis publicat, in quo, eò quòd ultimus visibilis tuæ præsentiae, te nobiscum reliquisti. Hæc sit Probatio prima.

Isaias Incarnationis mysterium expressioribus verbis, circumstantiisque singularioribus, præcæteris Prophetis prædicens inquit: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Ultimum hoc verbum valde expendunt in Phrasi sacrae Scripturae parum versati. Christus Dominus noster non fuit vocatus Emmanuel, sed Jesus: quomodo igitur di-

xit Propheta Filium ex Virgine nasciturum Emmanuel vocandum? verum consideratio hæc ex ignorantia Phrasis Hebraicæ oritur. In Phrasi Hebraica quemadmodum res vocantur *verba*; sic, *vocari* significat esse, & istud significat *vocabitur*. Eadem phrasi Angelus eodem die est usus, & in Mysterio Incarnationis, annuncians Virgini, quod purissimis suis visceribus nasciturus, Altissimi Filius vocandus foret: *Filius altissimi* Luc. 1. *vocabitur*: Quod quamvis ita se v. 32. haberet, Christus per humilitatem, non Filius altissimi, sed *Filius hominis* vocabatur. Sed eadem phrasi, tam Propheta, quàm Angelus eodem casu est locutus; nam *vocabitur*, significat, erit. Supposito igitur quod vocari significat esse, & nomen accipitur pro significato; quid significare voluit Propheta, dicens, quod Filius de Virgine nasciturus, Emmanuel esset vocandus? Emmanuel significat *Nobiscum Deus*: & istud celebri hæc Prophetiâ Isaias vaticinando promisit, novum quid, tam admirabile, quàm certum hominibus annuncians, quod idem Deus, cujus majestas adeò semper à nobis fuit sejuncta, sine motu locali, seu nunquam è cælo egressa; modò

incarnandus esset, ut homo fiat, descensurusque in terram, ut in ea habitans versaretur nobiscum: *Nobiscum Deus.*

Dixi sine motu locali, & quod nunquam exierit cœlo: nam quando in S. Scriptura dicitur, Deum formasse limum Adami; descendisse ad impediendam Turris Babilonicæ fabricam: nec non, quod in Rubo Moyfi apparuerit, eidemque in Monte Sinailegem tradiderit, & alia hujusmodi: qui visibiliter ista operabantur (juxta probabiliorem Doctorum sententiam) erant Angeli Deum repræsentantes: & non Deus ipse personaliter. Et David stupendum quid reputabat, quod Deus tam excelsus è tam sublimi deorsum respicere terram dignaretur. *Quis sicut Dominus*

Psal. 112. v. 5. Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra? Verùm sicut amor non est contentus eminùs, absentiaque est impatiens, tantum amor hominum in Deum prævaluit, ut illum de cœlo traxerit in terram, hominemque fecerit non tantum ad redimendos nos & salvandos (juxta opinionem multorum) quantum præ desiderio quo æstuat, & præ gaudio, quod percepturus erat commorando nobiscum: *Nobiscum Deus.*

Celeberrima inter Theologos agitur Quæstio, utrum, si Adam non peccasset, Deus fuisset incarnatus? S. Thomas ejusque schola negant. Scotus cum sua affirmat. Ego distinguendo utramque opinionem concilio. Quoniam Adam peccavit, incarnatus est Deus carne passibili; congruentius enim erat culpæ, & convenientius satisfactioni, pati & mori. Verùm, si Adam non peccasset; nihilominus Deus incarnatus fuisset, sed carne impassibili; nam ubi non erat culpa, necessaria non erat pœna: & tali casu factus fuisset homo non ad satisfaciendum pro nostris peccatis, sed ad satis suo faciendum amoris. Distinctio hæc non est mea, sed ipsius Concilii Nysseni: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem incarnatus est.* Ubi clarè patet mysterium Incarnationis duo distincta habuisse motiva: unum Remedium, alterum Amorem; amorem verò prius, quàm remedium. Ità ut si remedium non fuisset necessarium, ex solo amoris hominum motivo, incarnari debuisset Deus, quia istud primum primumque motivum fuit: *Qui propter nos homines.* Visitabitis amicum, quem in via audistis vulneratum; visitatis illum velut amicum & vulneratum, hoc tamen præsupposito, quod

quod si vulneratus non esset, tantum velut amicum eum visitare-
 tis; quia hæc prima & primaria
 vestra fuit intentio. Idem in my-
 sterio Incarnationis accidit, quod
 Zacharias visitationem Dei ap-
 pellavit: *Visitavit nos oriens ex*
alto. Primum Dei decretum ut
 homo fieret ante prævisionem
 peccati, unice fuit amor homi-
 num, & ut habitaret & conversa-
 retur cum illis, sicut ipse tunc
Luc. 1. 78. dixit: *Delicia mea, esse cum filiis*
Prov. 8. 31. *hominum.* Postmodum contigit
 peccatum Adami, & mortale su-
 pervenit humani generis vulnus,
 & sic motivo amoris, motivum
 remedii accessit: & Deus nos
 tantum visitaturus tanquam ami-
 cos, nos etiam visitavit tanquam
 vulneratos. *Propter nos homines,*
& propter nostram salutem. Et
 quemadmodum alteri amico ex
 solo amore & oblectandi se gratiâ
 visitanti accrevit dolor & pœna;
 pari ratione Deus aliàs venturus
 impassibilis, passibilis venit. In
 summa quia intentio & finis in-
 carnationis, sicut dixi, non fuit
 tantum ut nos redimeret & salva-
 ret, quod fuit motivum secun-
 dum; quantum ut suo satisfactu-
 rus amor nobiscum esset, quod
 fuit motivum primum: propterea
 Isaias tam expressis circumstantiis
 incarnationis Verbi arcana reve-

lans, cum dicere posset, quod
 nasciturus ex Virgine Filius vo-
 candus esset Jesus, quod est idem
 ac Salvator: non hoc dixit, sed
 quod vocabitur *Emmanuel*, quod
 significat, *Nobiscum Deus*; quia
 principale motivum, cur homi-
 nem se faceret, non fuit tam re-
 medium homines salvandi, quam
 amor desideriumque cum eis ma-
 nendi & conversandi. *Nobiscum*
Deus.

§. VII.

Istud fuit motivum affectuosissi-
 mum, iste affectus excellentis-
 simus, ista excellentia sublimissi-
 ma, quâ amor divinus in die in-
 carnationis, & in suo principio
 ostendit finem, quo Deum tra-
 xisset in terram. Finis ex primo
 decreto, propriaque origine sua,
 purè ac sincerè amoroſus, sine
 intentionis affectusve alterius ad-
 mixtione; quia redimere fuit
 amor cum misericordia: esse
 verò nobiscum, amor purus. Sed
 quid de hodierna die dicam, in-
 carnate & in Sacramento præſens
 Deus? Quantumcunque divinus
 tuus amor, excellentèr & purè
 amorosum se amantemque in die
 incarnationis ostenderit; nihilo-
 minus non possum non fateri &
 dicere, nec ille ipse negabit, quin
 die hodierna amoroso amorosior,

& amante fuerit amantior. Quare? Quia si in die incarnationis carnem assumpsisti ut esses nobiscum: *Nobiscum Deus*: In hac die te constituisti in Sacramento, non tantum ut esses nobiscum; sed etiam in nobis: Nobiscum in altari ubi te adoramus: & in nobis, nostrum subeundo pectus, ubi te recipimus. Amor (ecce num ille maximus) amor essentialiter est unio, quantoque magis unit, & amantes unire satagit, tanto maiores operatur effectus, tantoque majores amoris ostendit affectus. Esse nobiscum est assistentia externa; esse in nobis, est presentia intima: Esse nobiscum, est esse juxta; esse in nobis est esse intra: Esse nobiscum, est societas; esse in nobis, est identitas. Minus ergo fecit amor Incarnationis Christo existente nobiscum; quam amor Sacramenti, existente Christo nobiscum, & simul in nobis.

Admirabiliter sanè duo hæc extrema univit, & duos hosce amoris idem Discipulus dilectus distinxit: Divina hæc aquila sublimissimo elevata volatu, postquam intonuit: *In principio erat Verbum*: recollectis alis descendens in terram, æquali voce & tonitru insonuit dicens, Verbum carnem esse factum: *Verbum caro factum est*. Et nullo verbo inter-

posito adjungit: *Et habitavit in nobis*. O Evangelista qui in alto, æque ut in imo te semper elevas, fac nos te intelligere! si loqueris de unione Verbi cum humanitate, quare non dicis Verbum hominem esse factum, sed carnem, *Caro factum est*? Et si loqueris de tempore quo idem Verbum eo fine homo factum, moratus est & habitavit nobiscum, quare dicis quod habitavit in nobis, *Et habitavit in nobis*? S. Joannes non foret dilectissimus, amantissimusque Christi, nisi concurreret ad amorem ipsius promovendum, & illum in Incarnationis aurora relinquendo, ad zenith Sacramenti non attolleret. Acutè S. Augustinus simi-

S. Aug.

liter aquila. Non dixit quod Verbum factum esset homo, sed caro, quia in carne, *vi verborum*, corporis sui instituturus erat Sacramentum: *Caro mea verè est cibus*: Et non dixit, qui habitavit nobiscum, sed *in nobis*; quia si amor Incarnationis satisfactum fuisset morando nobiscum: *Nobiscum Deus*: amor Sacramenti magis anxio, quia majori amor, non satisfuisset tantum esse nobiscum, sed etiam in nobis: *Et habitavit in nobis*.

Deo jam mediante Incarnatione homine facto, caro eadem corpusque idem quod assumpserat, novum in nobis existendi obicem pone-

*Joan. I.
v. 1.*

*Ibid.
v. 14.*

ponebat : duo enim corpora eodem in loco consistere nequeunt. Quod igitur remedium inveniret amor, ad impossibile illud expedendum desiderio suo tantum obstitens ? Remedium fuit ut eadem caro assumpta in incarnatione, nobis fieret in Sacramento : *Caro mea verè est cibus* : & hoc pacto uterque amoris utriusque finis sibi est sociatus : ille esse nobiscum qui erat Incarnationis : & ille esse nobiscum & magis in nobis ; qui est hodiernus.

Verum enim verò in hoc esse suprà esse, aliam adhuc habemus excellentiam suprà excellentiam. Quia non contentus fuit amor hodiernus, quod Christus nobiscum, & in nobis esset ; verum ut & nos essemus in illo. Hic Sacramenti secundus est effectus , primoque

Joan. 6. v. 57. Qui manducat meam carnem, in me manet, & ego in illo. q. d. Non solum ego in illo, unione simplici : sed ego in illo, & ille in me, unione duplici, & reciproco inexistendi modo. Istud S. Augustinus accommodato solecismo declaravit : *Si manet & manetur.* Quid hoc audito diceret Donatus ? sed istæ amoris sunt Grammaticæ, & magis in die quo Verbum factum est passivum. Ipsi etiam Philosophi, ut unam perfectam admittant unionem, recognoscunt

duas : unam ex parte formæ, alteram ex parte subjecti : unam ex parte unientis, alteram ex parte uniti. Et hæc est Philosophia Christi.

Christus in cruce in locum suum S. Joannem substituens Matri sanctissimæ dixit : *Ecce filius tuus* : & *Joan. 19. v. 27. Mater tua.* hoc casu tantum videntur dicere prima, quantum verba secunda : nam si Beata Virgo erat Mater Joannis, jam subintelligebatur Joannem esse Filium Beatæ Virginis. Cur igitur Christus hinc repetit quod jam dixerat, & tempore tali quo verba ipsius singulariter observabantur, & attendebantur ? Quia in primis duobus ultimæ voluntatis suæ legatariis, & reciproci amoris sui hæredibus, volebat, ut amor, & utriusque partis correspondentiæ essent reciprocæ. Cor Beatissimæ Virginis, & Cor S. Joannis duo erant corda præ cæteris à Christo dilecta, eundemque similiter amantia : & cum Christus absentia suæ substituendo in eis de suo testaretur & disponderet amore : ut idem amor, velut suus ; non esset tantum amor, & magnus amor, sed amor reciproce unitus ; primis Verbis Cor Matris novo univit Filio : *Ecce Filius tuus* : & secundis verbis cor Filii novæ univit Matri : *Ecce Mater tua.*

Porrò si duo particularia Matris & Discipuli legata, Christus publici amoris, & unionis reciproæ stabilivit & confirmavit vinculo; Quo pacto illam etiam non duplicaret in testamento communi in quo nos universale Corporis & Sanguinis sui fecit hæ-

I. Cor. redēs: *Hic calix novum testamen-*

II. v. 25. *tum est in meo sanguine?* Hinc

idem confirmando testamentum, Discipulis suis recommendavit, dicens: *Manete in me, & ego in vobis*: Tam reciprocum voluit istum existendi modum. Et tantum conatus est amor hodiernus, vincere amorem incarnationis, non unâ solùm sed duplici victoriâ: & non solùm ex parte Christi, sed suâ, & magis nostrâ. Ut amor hodiernus vinceret amorem Incarnationis, sufficiebat Christum in Sacramento esse nobiscum, & magis in nobis: verùm ut victoria non esset sicut illa Jacob, vincentis victoriâ claudicante; non tantùm illud esse nobiscum, vincere voluit, illo esse in nobis, sed illo, quod ipse esset in nobis, & nos essemus in ipso: *In me manet, & ego in illo.*

§. VIII.

ENim verò, ut amor Incarnationis dicere non possit se hodie victum de differentia ad disse-

rentiam, & non de similitudine ad similitudinem; sepositâ differentiâ seu gloriâ, quâ Christus in Sacramento in nobis est, & nos in eo: seorsim & per se tantùm sumendo actum existendi nobiscum, qui fuit primum incarnationis motivum; ex æqualitate ad æqualitatem comparemus, quomodo Christus nobiscum sit, quatenus in Sacramento; & quomodo fuit nobiscum quatenus incarnatus tantùm: & videbitur cum novo & majore amoris hodierni triumpho, quanto discrimine distent illa *Esse nobiscum*.

In quantum incarnatus, fuit Christus nobiscum: sed localiter, vel in Nazareth, vel in Bethlehem, vel in Jerusalem, seu aliis in locis existendo: itâ tamen loci limitatione circumscriptus, ut in uno præsens, ab alio abesset. Habitantes trans Jordanem detinere cupiebant Christum, ut aliquot diebus secum moraretur: *Detinebant illum ne discederet ab eis*, v. 42. & inquit S. Lucas. Et quid respondit illis Christus? *Quia & aliis civitatibus oportet me Evangelizare regnum Dei.* Domine Jesu Christe, hanc excusationem tuam non admitto, imò eandem potestatem infringere, tuumque amorem tepefactum ostendere videtur, vade prædicatum istis civitatibus:

ribus: & simul cum illis maneto hominibus, qui tantâ devotione hoc expetunt. Nunquid eodem tempore diversis civitatibus præsens adesse potes? Etiam, possum. Istos verò existendi modos refero, usque dum præsens in Sacramento extitero. Christus quâ incarnatus præsens in civitate aliquâ, esse non poterat in altera: quatenus existens in Sacramento, non tantum in omnibus præsens est civitatibus, sed etiam in tot, ejusdem civitatis partibus, in quot cum hodie habemus. Per Ecclesias currite Ulyssipponensis civitatis, & vos prius lassabimini illas visitando, quàm ille lassetur vos expectando: nam in tot locis præsentem se exposuit, tantum ut sit vobiscum. Hâc nocte portis vos expectat apertis; aliis noctibus quibus portæ clauduntur, ille propterea non discedit, quia semper suus ibi eum detinet amor solitarii, & desiderantem, ut dies illucescat quo cum tantoperè amatis esse possit.

Similiter incarnatus amabat, sed cum magna differentia inter esse, & esse nobiscum. Infirmatus fuit Lazarus, & mortuus: quem Evangelio testante, Christus valdè amabat; & idem Christus Discipulis dixit, Lazarum mortuum, quia non fuisset ibi:

Pars IV.

*Lazarus mortuus est, ut credatis, Joan. quia non eram ibi. Quod idem 11.v.13. Martha & Maria iisdem affirmarunt verbis: Domine, si fuisses hic, Ibid.v. 21. frater meus non fuisset mortuus: Istud dixit Christus, idemque dixerunt Christo, quando tantum erat incarnatus: sed postquam Christus se reliquit in Sacramento, jam non potest dicere ipse: Non eram ibi: neque nos dicere possumus; Domine, si fuisses hic: quia in Bethania, & extra Bethaniam; in vita, & in morte: in sanitate, & infirmitate, semper & ubique illum præsentem, & nobiscum habemus. In unâ tantum mundi parte Christus non est nobiscum: & quæ est ista? ubi nos non fuerimus. Moriuntur homines in civitatibus; habitant in desertis; conscendunt montes; descendunt ad valles; vagantur per sylvas & sylvestria; vitam fragili credunt ligno in aquis & undis, & eousque nobiscum erit. In mari agebant Discipuli, divini magistri sui præsentia benè indigentes: & hoc casu Evangelistâ teste, Christus solus erat in terra: Et *Marc. ipse solus erat in terra. Similis vero casus hodiè dari nequit, quia non tantum in terra, sed etiam in mari est, & navigat nobiscum Christus in Sacramento. Noë non sacrificavit durante diluvio,**

Mm

quia

quia erat in mari, egressus ex area sacrificavit. Hodie non expectat, nec patitur amor ut navigantes terram prius attingant; sacrificare & consecrare permittit super undas: ut etiam super undas sit nobiscum.

Sed quid dico super undas? si etiam vel maxime furentibus tempestatibus maris? Et quando tibi, Domine mi, fugiendum esset ab hominibus, tuus amor te abesse illis non patitur. Incarnatus & non multò post, quàm incarnatus & natus fuisti, persequente Herode fugisti in Ægyptum: non admissus in Genezareth, & in Samaria, Samaritanos & Genezarenos dereliquisti: Et quid hodie amor tuus facit in Anglia, in Hollandia, in Dania, in Suecia, & in tot aliis partibus septentrionalibus, ubi in hoc ipso Sacramento tales persecutiones patris à perfidia hæreticorum, qui nec te ibidem præsentem credunt, nec amant. Hoc modo persecutionem patiens non fugis, ità nec dilectus nec creditus persequeras inter illos: occultus & absconditus, & nece affectus à proprio tuo amore; quia ille non consentit, ullam esse mundi partem, in qua non sis nobiscum. Non loquor de eo, quod nostris ingratitudebus & injuriis, quas

idem Dominus etiam inter Catholicos in Sacramento tolerat, quorum peccata occulta, & irreverentias publicas fides nostra multò sensibiliores & acerbiores reddit. Condignum foret, ut læsa hoc modo ipsius patientia diceret, sicut jam olim dixit: *Eamus hinc*: & sicut templum Populumque alterum, qui etiam vocabatur suus deseruit, ita & nos desereret. Verùm tam firmâ resolutione amor hodiernus oppignoravit Christum ad existendum nobiscum semper, ut ne separari posset à nobis (licet nos hoc mereremur & Christus ipse vellet) voluntario illum Sacramenti includens carceri, claves non in suis sed nostris reliquerit manibus. In incarnatione, quia claves in sua habebat manu, rediit in cælum: in Sacramento, cùm claves in nostra sint manu, eundemque Dominum sub clave habeamus, etiamsi nollet, semper nobiscum manere debet.

S. Laurentius Justinianus loquens de Christo in Sacramento, alludendo ad textum Isaïæ, elegantèr dixit: *dispar modus, & idem Emmanuel*. q. d. sicut in incarnatione fuit Emmanuel, sic etiam Emmanuel est in Sacramento, modo tantum differente. Quænam autem

Hæc vox audita est in templo, scisso velo in morte Christi.

autem illa est differentia? Multa, ut dixi; Principalis tamen omniumq; maxima est, quod in incarnatione fuit Emmanuel, & nobiscum Deus; sed cum libertate nos deferendi; immò præsupponendo se id facturum, pro ut ipsemet dixit: *Exivi à Patre, & veni*

Joan. 16 v. 28. *in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* In Sacramento est Emmanuel, & nobiscum Deus, non solum sine discedendi à nobis libertate sed cum

inviolabili, in propria ipsius promissione fundata, nunquam nos deferendi, sed usque ad mundi finem nobiscum manendi obligatione: *Ecce ego vobiscum sum, usque ad consummationem sæculi.*

Matth. 28. v. 20. Denique omnia duobus in verbis resumendo: In incarnatione fuit Emmanuel, & Deus nobiscum in una tantum terra; in Sacramento in omni parte seu loco: in incarnatione, pro paucis, in Sacramento pro omnibus: in incarnatione, pro præsentibus; in Sacramento pro præsentibus simul & futuris: in incarnatione, ad limitatum & breve tempus; in Sacramento, sine limite durationis, quousque duraverit mundus & in eo vixerint homines: *Usque ad consummationem sæculi.* Ergò negari non potest, etiam in præcisa existendi nobiscum similitudine,

multò puriorem, multò excellentiorem, amorem magis & amabilem, amantem magis & amicum, esse, quodque majorem se ostendat amorem, illa amor Christi hodiè, quàm in die incarnationis suæ.

§. IX.

VERùm quia Verbi æterni incarnatio opus fuit tam excellentèr divinum, & omnia divinæ magnificentiae opera transcendere; ne etiam ex hac parte videri possit amorem excessisse hodiernum; audite quo pacto amor hodiernus Triumpho suo subjecerit ipsam incarnationem; non solum quoad affectus, quos jam vidimus; & alios, quos prætereo: sed in propria sua substantia. Sed quomodo factum est illud, quod impossibile videtur? Eodem amore faciente, ut quemadmodum Deus illâ die unâ tantum incarnatus est humanitate, hodiè in omnibus hominibus incarnaretur. In die incarnationis, Deus à Beatissima Virgine carnem sumens, unâ tantum incarnatus est humanitate, quæ fuit illa Christi: Et hodie Christus dans nobis suam carnem propriam in Sacramento, in omnibus incarnatus est hominibus, qui sumus nos

qui illum communicamus. Pro-
S. Chry. fundissima est S. Joannis Chryso-
stom. stomi consideratio, quem secu-
alii. rus est S. Joannes Damascenus,
 S. Paschasius, Rupertus, &
 alii Patres. Verba S. Chryso-
 stomi, quæ authores latini non
 referunt, vel mutilata allegant
 translatorum defectu, ex origi-
 nali græco quo fuere conscripta,
 sunt ista. Per partes proceda-
 mus. *Ex nostra (Deus) gene-*
ratus est substantia, id est, Ver-
 bum factum homo; quemadmo-
 dum fuerat generatum ab æter-
 no de substantia Dei; sic in in-
 carnatione fuit generatum in
 tempore, de nostra propria sub-
 stantia. *Sed nihil hoc (inquires)*
ad omnes pertinet: Sed dices
 mihi (instat Chrysostomus) istud
 pertinere ad Christum, & non
 ad nos omnes. *Imò ad om-*
nes. Dico, & repeto quod ad
 omnes. Et quare? *Nam si ad*
naturam nostram descendit, patet
quod ad omnes: quod si ad omnes;
& ad unumquemque profectò. Id
 est, quia si Deus nostram as-
 sumpsit naturam se incarnando,
 sequitur quod ipsa incarnatio se
 extendit ad omnes; & si ad om-
 nes, etiam ad quemlibet. Quan-
 do hucusque perveni, non mihi
 satisfecit sed displicuit, ratio
 argumentumque Chrysostomi;

quia si Deus se naturæ univisset
 humanæ in communi, rectè
 sequeretur quod eadem unio om-
 nibus sese communicaret indi-
 viduis: sed naturam sibi non
 univit in communi, quæ non
 est assumptibilis; sed tantum
 assumpsit, hyposthasique divi-
 næ univit humanitatem Christi,
 quæ singularis & non commu-
 nis est. Admirabiliter se expli-
 cat Sanctus Chrysostomus, de
 Mysterio Incarnationis transeun-
 do ad Mysterium Sacramenti:
Singulis enim fidelibus, per hoc
Mysterium se commiscet, & quos
peperit, non aliis nutriendos tra-
dit, sed ipse studiosissimè alit,
hæc etiam re tibi persuadens, car-
nem illam tuam assumpsisse. Ve-
 rum est, quod Deus in Incar-
 natione naturam non assumpsit
 humanam in communi; sed
 unam humanitatem particularem,
 sed eandem istam humanitatem,
 eandemque istam carnem divini-
 tati unitam, Christus universalem
 fecit & communem, illam in Sa-
 cramento omnibus exhibens Fi-
 delibus, eosque realiter sibi uniens:
 & sicut cum Christo manent uni-
 ti & incarnati, eadem incarnatio
 Verbi, se extendit & multipli-
 cat in omnibus nobis. Verba
 Ruperti similiter digna sunt,
 ut non prætereantur silentio.

Assum-

Rupert. lib. 2. de offic. c. 11. *Assumpserat hominem in Deum, quando Verbum caro factum est, ut per eum essemus in illo, sed necdum ille admiscuerat se per carnem suam in nobis, ut singuli, membra in illo, unum essemus corpus.* q. d. Quando Deus factus est homo, id factum est, ut mediante carne Verbi nos uniret sibi, & essemus idem cum illo: sed istud factum non est in actu Incarnationis, in quo corpus Dei, & corpora nostra erant divisa; sed reservatum fuit institutioni Sacramenti, in quo, Christo mediante carne suâ se uniente cuilibet nostrum, omnes velut ejus membra, unum efficimur corpus. Sufficiat allegasse autoritates tantas & tales, ut ipsæ solæ sufficerent. Ad Scripturas & experientiam procedamus.

Cœnâ peractâ Christus Dominus noster in hortum Gethzemani pergit, & cum secederet à Discipulis ait Evangelista S. Lucas: *Et ipse avulsus est ab eis.* Nemo singularitatem verbi hujus non notabit. Frequenter aliàs à suis se separasse Discipulis referunt Evangelistæ, & in omnibus simpliciter dicunt, quod se separavit. Si igitur tunc separabatur, quare modò est avulsus? quia Christus jam sanctissimum instituerat Sacramentum, & Discipuli com-

municaverant, & quia mediante Sacramento Christus in eis erat incarnatus, & illi in Christo; propterea jam separari, non erat separari; erat avelli: *Avulsus est.* Tertullianum in libro de carne Christi auscultate: *Quid avellitur, nisi quod inhaeret, quod infixum, & innexum est ei, à quo avellitur?* Et magis adhuc se explicans, dicit: *Cum quid extraneum ita convisceratur, & concarnatur, ut cum avellitur rapiat secum aliquid ex corpore, cui avellitur.* Ita ut verbum *avellitur*, vel *avulsus* propriè tantum dicatur de duabus rebus diversis non solum infixis & innexis: *Infixum & innexum*: sed sibi invicem convisceratis & concarnatis: *Convisceratur & concarnatur.* Porro cum ista prima fuerit Communio in mundo, Evangelista usus est verbo *avulsus est*, grandi mysterio, ut eadem verbi proprietas efficaciam & effectum ostenderet Sacramenti; quia non poterat separari, nisi avellendo se qui erat convisceratus & concarnatus, à quibus separabatur. Convisceratus, quia viscera eorum subierat; *Convisceratur*: & concarnatus, quia mediante carne suâ se illis unierat: *Concarnatur.* Et hæc fuit differentia, quâ etiam de incarnato ad incarnatum, amor, diesque ho-

Tertull. de carne Christi.

diernus, amorem, diemque excessit Incarnationis. In die incarnationis Christum amor incarnari fecit unâ tantum humanitate; die verò hodiernâ illum concarnari fecit omnibus hominibus.

Ind. 6. Duo signa Gedeon à Deo peti-
v. 37. & segg. vit è cœlo diversis diebus, modo notabili. Posuit ex lana vellus in mediæ siccæ areæ primo die petens ut ros solum vellus madefaceret, omnibus circumcirca siccis: secundo die petiit, ut terrâ circumcirca ex rore madidâ solum vellus siccum remaneret: & ita factum est. Signum primæ diei, quod incarnationis præsignificârit mysterium extra controversiam est; ros enim erat Verbum, quod de cœlo descendit, & vellus lanæ significabat humanitatem, quâ Verbum se vestivit, velut agnus qui veniebat tollere peccata mundi: *Agnus Dei, qui tollit*

Joan. 1. v. 29. *peccata mundi.* Sic illud postea duo declarârunt Prophetæ, Isaias & David: Isaias incarnationem accelerari desiderans, suspirans rorem è cœlo petebat, ut Salva-
Isai. 45 v. 8. tor nasceretur in terra: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum: Aperiatur terra & germinet Salvatorem.* Et David modum adventûs ipsius designans, descensurum illum dicebat sicut pluviam, vel rorem in vellus laneum,

placidè & sine sonitu: *Descender* *Psalm. 71. v. 6.* *sicut pluvia in vellus, & sicut stillidia stillantia super terram.* Porro ab his duobus Prophetis accipit Ecclesia, quando de eadem incarnatione cantat, *Sicut pluvia in Eccles. vellus descendisti; ut salvum faceres genus humanum.* Si igitur in rore de cœlo descendente Gedeon primo die incarnationem petebat; quare secundo die eandem petiit in eodem rore? & si primo die petiit ut caderet in vellus, quare die secundo petiit, ut caderet super aream, & non in vellus? quia Gedeon in illa hora tanquam spiritu Prophetico illuminatus, non unam tantum Filii Dei incarnationem, sed duobus differentibus diebus, duas vidit Incarnationes: unam in die quæ propriè vocatur Incarnationis: alteram in die hodiernâ. Prima angusta erat & contracta; & hinc in solo vellere; secunda extensa & dilatata: & idcirco in area. Prima in vellere, cui immergebatur ros, & operiebatur divinitas, secunda in area, in qua colligebatur panis, sub quo se nobis dedit in Sacramento. Prima particularis, quâ se uni tantum Christus univit humanitati; secunda universalis, in qua se omnibus univit hominibus: Prima quâ incarnatus tantum in se nostram assumendo carnem; secunda in qua incar-

S. Bern. incarnatus est in nobis, dando nobis suam. *Totus in vellere, totus in area*, inquit S. Bernardus: sed in vellere totus tantum pro sua Matre; in area totus pro omnibus nobis. Est manna temporibus mutatis. Manna quod prius de cælo pluebat in agros, ut Populus ex eo sustentaretur, postea inclusum est Arcæ Testamenti, ubi à nemine comederetur. Hic verò vice versâ diebusque mutatis: in die Incarnationis ventri includebatur virginali, idcirco Arca testamenti nominato: hodierno verò die sese extendit & per totum diffudit mundum, ut omnes illud comedendo in se convertant. Denique simile videtur Sacramentum ipsi amoris quo hodie fuit institutum, sicut ait Concilium Tridentinum: *In quo Salvator* divitias divini sui erga homines amoris quasi effudit.

Trid. sess. 13. c. 2.

Docti mihi tantummodò opponere possunt & dicere, omnes præferentias seu excellentias, quibus amor hodiernus vincere videtur amorem Incarnationis, ad ipsam incarnationem, illiusque diei amorem esse referendas: quia eadem incarnatio principium fundamentumque fuit omnium; nisi enim Christus fuisset incarnatus, non se consecrare, & in Sacramento relinquere potuisset. Re-

spondeo tale quid non sequi: & nunc quiddam audietis, quod nunquam fortè audistis. Scotus <sup>Scotus citatus à Theophilo Raynando in Candela-
bro quos sequitur & laudat Cornel. in Isai. c. 7. v. 14. pagin. 120. col. 2.</sup> aliique celebres Theologi, talem vim & efficaciam verbis consecrationis attribuunt, ut si, antequam Christus incarnaretur, & Deus crearet mundum, unum tantum creâset Sacerdotem & hostiam, super quam consecrationis verba pronunciaret, in eodem instanti & momento, in illa hostia corpus & sanguis Christi tam realiter & integrè præsens futurum esset, sicut est hodie in ea, quam præsentem habemus & adoramus. Quoniam igitur modo ibi ad futurum esset corpus Christi, Christo nondum nato, nec tali corpore existente. Quia verborum horum omnipotentia, quemadmodum vim habet ad reproduendum corpus Christi in loco ubi non erat, sic etiam vim habitura fuisset in hoc casu, ad producendum illum in tempore, quo non erat: non enim major potestas requiritur pro uno quàm pro altero miraculo. Hinc nova & excellens intelligitur proprietas, quâ S. Paulus Christi sacerdotium per illud Melchisedech declarans, notat quod Melchisedech nec Patrem, nec Matrem, nec Genealogiam habuerit: *Sine Patre, sine Heb. 7. Matre, sine Genealogia.* Christi v. 3. sacer-

sacerdotium non fuit simile sacerdotio Aaronis agnos & vitulos immolantis : sed (Davide attestante) secundum ordinem Melchisedech , in pane & vino sacrifican-

Gen. 14. v. 18. *Gen. 14. v. 18.* *Et vinum, erat Sacerdos Dei altissimi.*

Et hinc Christus existens simul Sacerdos & sacrificium , consecravit & obtulit corpus suum & sanguinem , sub eisdem panis & vini speciebus . Sed Christus Dominus noster habuit Patrem & Matrem & Genealogiam

Math. 1. v. 1.

1. v. 1.

extensissimam omnium quotquot Scripturæ meminerunt : Liber generationis Jesu Christi , Filii David, Filii Abraham, &c. Si igitur Christus Genealogiam habuit tantam tamque notoriam ; quomodo S. Paulus observat , sacerdotium ipsius simile fuisse illi sacerdotio Melchisedech , hominis sine Patre , sine Matre , sine Genealogia ? quia Christus instituens sacrificium & Sacramentum , in quo reliquit seipsum , tantâ hoc fecit Incarnationis suæ independentiâ , ac si nunquam generatus fuisset aut natus . Ita ut etiam Christo nondum incarnato & nato , si verba consecrationis super hostiam dicta fuissent , quocunque tempore & loco , ibi corpus ipsius infallibiliter præsens futurum fuisset . Verum est , quod Corpus

& Sanguis , quæ Christus hodie consecravit , fuerint eadem numero , quæ in Incarnatione assumptis : verum modo tam absoluto & independente ab eadem incarnatione , ea consecravit ; ut si ante incarnatus non fuisset , tunc incarnatus fuisset sine Matre , sine Genealogia , & existeret in Sacramento . Ergo quamvis Christus eandem nobis carnem , eundemque dederit sanguinem , quem in die incarnationis assumpserat ; non tamen idcirco magnitudo & suppositio operis illius , quicquam imminuit glorias & excellentias huius ; sic enim illud supposuit , ac si non supposuisset . In illa die fuit incarnatus maximo protinus amore : *Cum dilexisset suos* : verum hodie præsens in Sacramento , amore multò majore : *In finem dilexit eos*.

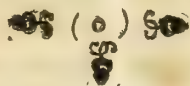
§. X.

JAm dudum absolvere debuisssem Sermonem . De amore utroque unum breve valde colligo documentum . Quodnam illud ? ut talis noster sit amor in vita , ut cum continuemus præsentem seu instantem jam mortem . Quidnam Christus ab instanti Incarnationis suæ amavit ? Homines . *Cum dilexisset suos* : Et hodie in vitæ suæ extremo , & morti vicinus : *Sciens quia venit*

venit hora ejus; quid amavit? eosdem, quos dilexerat: In finem dilexit eos. Quàm differens vivere, quàm differens mori, quàm differens amare fuit ipsius à nostro! Quibus Dei misericordia concedit ex arbitrio, & præsentibus sibi mori, plerumque dolent & pœnitent de omnibus, quæ in vita amaverunt. Potestne major dari infania, potestne major dari cœcitas, quàm amare illud ipsum, de quo scio, quod me pœnitebit postea, seu damnationem mihi adducet? ô Domine, utinam à primo instanti, quæ quis te cognovit, te amâset, nec unquam cor suum cum alio amore divisisset! Si quem justè pœnitere posset amati, te sanè pœnitere posset, quandoquidem tam abjectas, tam ingratas, tantoque odio dignas amâsti creaturas, sicut nos homines sumus. Verùm cum amor tuus tam fuerit purus & constans, ut quamvis excellenter & excessivè nos amaveris à principio, multò nihilominus excellentius, majoribusque amoris argumentis nos

amâsti usque in finem: hodie, & hoc momento, finis omnis sit amoris, qui non est tuus. Imitati Prodigum, & Magdalenam in amando verita, quemadmodum vestigiis inhæsere erraticis & cœcis falsi sui amoris; sic hodie, & ab hodie, & deinceps sequi resolvant lucem se illuminantem, cum vero, firmo & constanti proposito te solum amandi usque in finem. Te solum, amabilissime Domine, Te solum, amabilissime Domine, Te solum: Te solum, nec pro cœli lucro, quod tu reliquisti propter nos: Solum te, & non inferni timore, quem Judas præ te elegit: sed purè & unicè, eò quod es qui es, infinito & æterno amore dignissimus. Ita Te amare proponimus in vita, ita Te amare proponimus usque ad mortem: ut gratia tua, amorque tuus dignos nos reddant, non dicimus ad te fruendum, sed per omnem æternitatem te diligendum.

Amen.

SERMO SECUNDUS

De

MANDATO.

Eodem die in Capella Regia , horâ tertiâ
pomeridianâ dictus Anno 1655.

*Sciens Iesus , quia venit hora ejus , ut transeat
ex hoc mundo ad Patrem , cùm dilexisset suos , in finem
dilexit eos. Joann. 13.*

§. I.

ITERUM , Domine, hâc ipsâ die , iterum ad loquendum de Amore tuo redeo . Geminati sunt hodie dies , gemina sibi hodie occurrunt Mysteria , idem sibi ipsi obviat Amor : Et cùm ille eodem nos die bis amaverit tantum , quare etiam nos non iteratâ vice de eodem loqueremur Amore , cùm dixerimus tam parum ? victoriosum hodie Christi reliqui amorem , sed eodem in die adhuc multum restat vincendum. Josue ad absolvendam unam victoriam stare jussit

Solem , & ex uno die fecit duos . Nos duos habemus dies , ad unum tantum reductos , nec tamen propterea novum timeo presentare certamen : neque enim lux nobis deesse potest , ubi Sol ipse pugnat . Josue dixit nec ante , nec post tam longam fuisse diem , sicut fuit ista : *Non fuit antea , nec postea tam longa dies .* Sed dies quam agimus (qui similiter & antea , & postea comprehendit) per hoc , quod fuit & est , multò major est dies . Una tantum hora diei hujus , multò major est illo toto : quia ille dies erat Josue ; & hæc est hora Jesu : *Sciens quia venit hora ejus .*

Hâc igitur horâ (quæ ultra horam non extendetur) amor Christi

Josue 10
v. 14.

sti

sti rursus prodibit in campum, similiter de amore ad amorem : & de die ad diem. S. Joannes in sua Apocalypsi equo albo insidentem vidit equitem splendidum arcu & sagittis armatum : *Et ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum* : cujus capiti mox imponi vidit coronam : *Et data est ei corona* : & sic coronatus exivit jam Victor ad vincendum : *Et exivit*

*Apoc. 6.
v. 2.*

Ibidem vincens ut vinceret. Perequum hunc album Interpretes sacram intelligunt humanitatem, quæ semper ut in Thabor nivem albedine refert. Eques instructus arcu & sagittis, ipsa insignia denotant Amorem, nec alium quàm ipsius Christi. Sed, si jam venerat victor seu vincens, & coronam acceperat victoriæ, quare denuò exit ad præliandum & vincendum ; *Exivit vincens ut vinceret* ? quia divini Amantis amor quando amando decertat, prout hodie decertavit (cum dilexisset, dilexit) non unâ tantùm contentus est coronâ, neque unâ tantùm victoriâ : coronatur ut denuò coronetur ; & vincit ut iterum vincat. Hoc non imaginabile molimen ipsum hodie non ad idem, sed majus aliud Theatrum invitat. Hoc mane exivit ad vincendam pugnam, modò exit ad vincendam victoriam.

Verùm si comparando diem cum die, & amorem cum amore, amor Christi hoc manè decertando vicit seipsum ; quis, quæso, novus, vel alius antagonista dari poterit major, ut major sit colluctatio, majorque victoria ? certum est solum Patrem æternum esse posse majorem, de quo ipse Christus dixit : *Quia Pater major me est.* Et quia solus Pater major colluctator ; Amor æterni Patris in die Incarnationis, & amor Christi in die hodierna duo maximi erunt pugiles & antagonistæ, quos hoc vespere decertare videbimus (tantâ suâ, quantâ nostrâ gloriâ) uter eorum homines magis dilexerit. In omnibus, quæ Christus Dominus noster operatus est in mysteriis Cœnaculi, jam vidimus, quod semper sibi diem incarnationis & hodiernum ob oculos posuerit : *Sciens quia à Deo exivit* : ecce diem Incarnationis. *Et ad Deum vadit* : ecce diem hodiernum. Porro quemadmodum Christus diem unum cum altero comparavit ; sic etiam Evangelista amorem unum cum altero comparavit. De amore Patris in die Incarnationis dilexerat idem S. Joannes : *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Et de amore

*Ioan. 14.
v. 28.*

*Ioan. 13.
v. 3.*

*Ioan. 3.
v. 16.*

Joan. 13.
v. 1.

Christi die hodierno, amorem amori, mundū mundo, & Filiū Patri opponendo iisdem terminis dixit: *Suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Ly in finem, respondet illi, *Sic: & illud Sic, & in finem, æqualiter, & sine præferentia utriusque, dilexit,* significat excessum. Opponendo ergo sibi altrinsecus æquali in luctamine hinc, *dilexit*, unum, & illinc *dilexit* alterum: hinc amorem Patris in incarnatione; & illinc Christi amorem hodiernā die; resolutio totius certaminis in duabus Propositionibus erit ista. In die Incarnationis Pater æternus tantum amavit homines, ut eos plūs dilexisse videatur, quàm suum Filium: in die hodierna Christus tantum dilexit homines, ut plūs dilexisse videatur homines, quàm Patrem. Si quis interim, hoc non esse vincere, sed ad æquare putarit: videbit postea, quod ex parte amoris Christi steterit vincere, & victoria maxima.

§. II.

GRavissimas nostras aggrediendo Propositiones, & exordiendo à prima, pro dicendorum intelligentiā necesse est, sanæ solidæque Theologiæ conformiter supponere, quod quando

Patris æterni amor hominibus suum dedit Filium, *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*: non solum ipsum nobis non dederit cum libertate vivendi quousque & quomodo vellent; sed cum præcepto & obedientia moriendi, & patiendi pro nobis omnia quæ passus est. Id jam Christus ipse ex ore Davidis dixerat: *In capite libri scriptum est de me, Psalm. ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Et in hac die, (sicut aliàs sæpius) ejusdem Præcepti meminuit: *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Et quemadmodum in die Incarnationis Pater æternus effectivè nobis suum dedit Filium, sic eodem instanti debitum istud ipsi imposuit, & quidem sub obedientia; quod antea fieri non poterat: antea quippe Verbum Patri non erat subiectum, incarnatum verò & homo factum mox poterat.

Hoc jam posito, cum amorem divinum comprehendere nequeamus ex hoc quod est; judicare illum oportet ex eo quod esse videtur. Dico igitur, quod

in

in die Incarnationis Pater æternus tantum dilexerit homines, ut plùs homines, quàm Filium amâsse videatur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Quod in die incarnationis amorem Patris æterni valdè exaggerat, est, quod pro nobis Filium suum dederit. Cùm esset unicus, & non haberet alium: *Filium suum unigenitum.* Si Pater æternus duos haberet filios, multum faceret unum dando: & si unum daret pro altero, jam nervosè argumentari nobisliceret, & opinari, quod plùs amaret hunc secundum, quàm primum. Agite, dicite mihi: Si quis pater duos haberet filios, libe- um unum in Patria degentem, alterum Algirini captivum, & ad redimendum captivum, daret aut venderet liberum: nunquid omnes crederemus Patrem talem plùs amare filium captivum quàm liberum? Clarum est. Porro si iste, quem Filium vocamus, esset servus, & non Filius; nunquid multò sublimiorem adhuc conciperemus opinionem, de excessivo Patris illius amore? Istud Pater æternus in die incarnationis egit: *Vt servum redimeres filium tradidisti.* Homo captivus erat pec-

cato; redimere hunc volebat æternus Pater, & quid ejus fecit amor? Filium vendidit, ad servum redimendum. Hodie venditum Filium, cras servum videbitis redemptum.

Plùs in hoc casu facit Pater æternus: & tantò plùs, ut solum facti dimidium sufficeret, ut omnis sanus intellectus concluderet, quod multò plùs amaverit homines quàm Filium. Isaias Propheta cap. 53. in quo ineffabilem Christi, quatenus æterni Patris Filii generationem affirmat: *Generationem Isai. 53. ejus quis enarrabit?* admirabiles v. 8. duas ejusdem Patris considerat resolutiones: & quales de nullo Patre respectu Filii sui credi possent. Hinc incipit dicens & quasi dubitis, num quis sibi fidem habiturus sit. *Quis credidit auditui nostro?* Enim verò, quænam fuerunt istæ duæ resolutiones? Prima fuit, quod ad nos liberandos, ablata à nobis peccata nostra, suo imposuerit Filio: *Posuit Dominus in eo Ibid. iniquitatem omnium nostrorum.* Se- v. 6. cunda fuit, quod ad nos justificandos, sublata Filio merita nobis applicârit: *Pro eo quod laboravit Ibid. anima ejus, justificabit ipse justus v. 11. servus meus multos.* Ità utrumque factum est. Pater æternus peccata nostra abstulit à nobis, & ea suo im-

posuit Filio; quia nos pro eis iustitiæ divinæ satisfacere nequibamus: & Christus ea in se suscipiens, pro illis satisfecit. Similiter Filio suo merita sua auferens applicavit nobis; quia Christus nec gratiam, nec gloriam promeruit sibi, & nos neutram nisi mediantibus meritis ipsius obtinere & consequi poteramus. Cùm igitur certum sit, & de Fide, Patrem ablatas à nobis culpas suo imposuisse Filio; similiterque ablata Filio suo merita nobis applicasse, quanta fides requiritur ad non credendum, quod plus homines amaverit, quàm suum Filium? Duorum horum excessuum unus tantum, vel dimidium duntaxat eorum sufficiebat, ut dixi, ut totus mundus ita judicaret.

Rebecca duos habebat Filios, Jacob & Esau: sed plùs amabat Jacob, quàm Esau: *Rebecca diligebat Jacob.* Ex quo major iste amor probatur? non solum S. scripturæ verbis quæ est Fides prima: sed etiam operibus, quæ est Fides secunda, comprobatur. Omnes novimus, quod cum benedictio deberetur Esau, Rebecca technis suis eam ab Esau in Jacob derivavit. Proinde mater, debitam uni, filio benedictionem in alium dirigens, faciensque ut quod Esau labore & sudore promeruerat,

absque labore, & lotis manibus surripiat Jacob: Clarum est, quod plus diligit Jacob, quàm Esau: *Rebecca diligebat Jacob.* Agedum, interrogo. Sicut Rebecca benedictionem ab Esau direxit in Jacob, nunquid etiam peccata quæpiam Jacobo abstulit, ut in Esau transferret? Minimè. Ergo Rebecca amando Jacob non ultrà dimidium præstitit illius, quod Pater æternus amore nostri egit; quia Rebecca surreptam tantum Esau benedictionem transtulit in Jacob: Pater verò æternus sublatam Filio benedictionem contulit hominibus, & ablatam hominibus culpam suo imposuit Filio. Si igitur dimidium tantum, seu similitudo dimidii illius, quod Pater æternus propter homines fecit, ad probandum suffecit, ut de fide esset, quod Rebecca plus diligebat Jacob, quàm Esau: dupliciter ratio nostra inducitur ad credendum, quod Pater æternus, plus homines, quàm suum Filium dilexerit. Non ita se res habuit; contrarium enim Fides docet; sed tam propè absuit, ut sic esset, ut ita fuisse videatur. Ad alios filios transeamus.

Extrema, ad quæ amor Patris in die incarnationis suum ad egit Filium, tam fuere exotica, & verè omni illi, quod amor paternus inten-

intendit, conatur, & attentat, tam contraria; ut ad ea credenda necesse sit fingere. Filiis Zebedæi duas in Regno Christi prætentibus Cathedras, & Christo respondente, quod ad conscendendum Cathedram, calicem bibere foret necessarium: Si amor matris petentis tam fuisset inæqualis, sicut ille Rebeccæ, respondere potuisset hoc pacto. Accepto, Domine expeditionem tanquam adeò justitiæ tuæ divinæ propriam; sed ut illa in toto rigore suo servetur & spes, quæ me hic ad tuos prostravit pedes, vacua prorsus non remaneat: supposito filios meos esse duos, inter ambos mea petitio, & similiter tua dividatur expeditio. Unus reportet laborem, & alter mercedem; unus bibat calicem, alter conscendat Cathedram. In Cathedra sedeat Joannes: & calicem bibat Jacobus. Si ita respondisset mater Zebedæorum, nunquid liquidò constaret, quod plùs amaret Joannem quàm filium alterum? Ità planè. Et quamvis ego non dicam, idem intelligendum est de amore Patris: sciendum tamen assero, quod ita fecit. Ut homo collocaretur & sederet in sede gloriæ, juxta legem divinæque justitiæ decreta necessarium erat, ut priùs Passionis calix

biberetur: Et quid amor Patris fecit? Calicem, cathedramque inter Filium hominemque divisit: voluitque ut homo conscenderet sedem, & Filius biberet calicem. Sic illud idem ipse filius de æterno suo Patre loquens asseruit: *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?* Joan. 18. v. 11. & nunquid hoc est amare magis hominem quem Filium? Tanta fides necessaria est ad credendum, quod nos non plùs dilexerit, quanta ad credendum quod tantum fecerit.

Verùm in Paradigmatem progrediamur. Mater Zebedæorum, quia æqualiter utrumque amabat filium, partitionem hanc non postulavit: & casu quo illam petisset, & Christus concessisset, & Jacob vicibus iteratis replicasset, ut Joannes, obtentâ jam sede, etiam calicem biberet & non ipse: Et mater nihilominus inexorabilis ad omnes istas replicas immobilis ad misericordiam in eadem resolutione persisteret, ut Jacobus calicem biberet, & illum ad hoc obligaret; nunquid in hac instantia evidentius adhuc probaretur, quod Joannem plus amaret? Talis igitur est casus, de quo agimus, quem Pater hoc modo in suo Filio est executus. Christus existens in horto, inferiori animæ suæ parti indulgit, ut ore loqueretur naturæ, omnes-

omnesque suos exprimeret affectus : proinde hæc pronunciavit
Marc. verba: *Pater, omniatibi possibilia*
14.v.36. sunt: si possibile est, transfer calicem
Matth. *hunc à me.* q. d. Pater mi;
26.v.39. omnia tibi sunt possibilia : & si possibile est, ut ego non patiar, transfer à me, hunc calicem.
Luc. 22. Eodem verbo, *Transfer*, utitur
v. 42. S. Lucas, & transferri est transire de loco uno ad alium: vel de una persona ad aliam personam. Ubi Christus non petiisse videtur, ne redimeretur mundus; neque ut calix differretur, aut effunderetur; sed ut non ipse eum exhaurire teneretur, sed alius, in quem transferretur: *Transfer calicem hunc à me*: Propterea commutationis hujus possibilitatem allegabat. Quamvis enim juxta Theologorum resolutiones, pro satisfactione, ex justitiæ rigore necessarium erat, ut homo satisfactorius simul Deus esset; ex liberalitate tamen & gratia, Deus ab homine puro satisfactionem acceptare potuisset. Hoc igitur sensu loquentis Christi petitio fuit, quasi dixisset: agedum, *cum* homo peccaverit, ipse peccatum suum expiet; cumque nunc perrecturus sit ad gloriam sibi non debitam, etiam calicem bibat, ut eam aliquatenus mereatur. Iterum iterumque ille calicem bibat, & non ego, qui

nunquam peccavi, & ipsa sum innocentia: bibat ille calicem, & non ego, cui non est opus lucrari, vel gloriam mereri, cum sit mea. Porro cum petitio ista esset tam justa, & de materia non impossibili; nec non Filius ternis eam iteraret vicibus, cum tanto cruciatu & agonia, ut sanguinem sudârit: Quod Pater nihilominus quâ Patet invocatus, neque primam, neque secundam neque tertiam orationem exaudiat, & absolute velit, & jubeat ut homo in cathedra sedeat, quod filius calicem bibat; & ut homo peccator triumphet, Filius insonus patiatur; istud fuit amoris excessus omnem excedens admirationem. Et his omnibus consideratis quod humanus existimet intellectus, quod in die, quo decretum hoc intimatum est Christo (qui fuit suæ incarnationis) Pater hoc ita ordinans, non plus amaverit homines, quàm Filium?

§. III.

Agedum Domine, ego nunc ex suppositionibus, humanive argumentis discurrere nolo, sed ut tuam ipsius nobis edisseras sententiam volo; ut videamus nos, & videas tu, quàm benè fundata sit opinio nostra. Experimentaliter probare voluit Deus, quem ex duobus

duobus plus diligeret Abraham: utrum Deum ipsum, an Filium suum Isaacum. Probationem hanc faciendi ratio optimè erat fundata; multi enim sunt Patres, plus filios, quàm Deum amantes; & Abraham profectò filium illum valde diligebat. Sed quonam experimento usus est Deus ad probandum, uter magis amaretur? Casum novimus omnes. Mandat Deus Abrahamo, ut immolet filium suum Isaacum: *Tolle filium tuum, quem diligis, Isaac, & offeres eum in holocaustum.* Illud, quem diligis, satis indicabat sacrificii motivum. Acceptum itaque filium Abraham ducit in montem, ligatumque imponit super ligna, & arripit gladium. Sufficit, inquit Deus, jam mihi factum est satis: *Nunc cognovi quod times Deus, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me.* q. d. Noluisti parcere filio tuo, sed illum voluisti immolare propter me? Clarum est, quod me plus ames quàm illum. Si itaque Domine, hoc tibi ita visum est, quare etiam non videatur mihi quod dico? Non mea sed tua est opinio. Tu dicis de Abrahamo: *Non pepercisti unigenito filio tuo propter me:* Et S. Paulus dicit de te; *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum.* Si quod Pater filium

suum sacrificare velit amore Dei, est plus amare Deum quàm filium: Quod Deus effectivè filium suum immolet amore hominum, quare hoc ipsum non esset, magis amare homines quàm Filium? Ego quidem affirmare non audeo hoc ità esse: sed Deus negare non potest, quin ità videatur. Deus dixit: *Nunc cognovi:* Nobisque idem affirmare licet majore ratione. Abraham Filium suum immolare voluit, sed non immolavit: Pater æternus voluit immolare filium suum, & actualiter immolavit: Abraham filium imposuit ligno, sed ferrum illi non admovit; Pater æternus filium suum imposuit ligno crucis, tribusque ferreis affixit clavis, usque dum in ea expiraret: Abrahamo danti unum filium, superstes manebat alter; Pater æternus Filium suum dedit non habens, nec habere potens alterum: amor Abrahamo fuit coactus per præceptum: amor Patris liber fuit & spontaneus: Amor Abrahami timore fuit mixtus: *Nunc cognovi, quod times Deum:* Amor Patris æterni purus fuit amor, non enim habuit quem timeret; & tantùm timuit, ne homines pessum irent: quod vel maximè amorem ipsius exaggerat. Cùm igitur tanta sit differentia de Patre ad Patrem; de Filio, ad

Filium; de amore ad amorem: Si quod Abraham filium suum dederit amore Dei, fuit magis amare Deum, quàm Filium: quod Deus amore hominum suum dederit filium, quare non esset magis amare homines, quàm filium? tantum, tamque profundum hoc esse videtur, ut necessarium sit Fidem nobis claudere oculos, ut credamus, quod non ità fuerit.

Denique supervixit Isaac neque; tamen Deus sacrificium imperfectum reliquit: & quomodo? Ariete per cornua vepribus irretito:

Gen. 22. Arietem inter vepres hærentem v. 13. cornibus. Hunc teste textu, Abraham loco filii sui immolavit: *Quem*

Ibid. assumens obtulit holocaustum pro filio: & sic paudens absolvit actum illum Tragico-Comædum. Verùm si in actu hoc ultimo licitum mihi foret interrogare Deum, duo illum rogarem. Primò, utrum plus amarit arietem quem miraculose, ut immolaretur cò detulit quam Isaacum, cujus jam jugulo impendentem Patris gladium cohibuit, & à sacrificio liberavit? certum est, quod plus Isaacum, quam arietem sese amasse responderet. Quo accepto responso, rogarem secundo, quisnam ille fuerit Isaac, & quisnam aries ille? & similiter extra dubium est, Deum mihi responsum: Isaacum

figuram gessisse ad mortem condemnati hominis; & arietem spinis coronatum & immolatum typum gessisse sui Filii, qui ne homo moreretur, mortem oppetiit. Si igitur Isaac magis amatus fuit quam aries; & aries figura erat sui Filii, & Isaac figura hominis: quare nos non intelligeremus, vel saltem in figuram acciperemus, quod Pater occidens filium, ut homo viveret, magis amaverit hominem, quàm Filium?

§. IV.

IN tantum hoc Verum est, ut hoc in actu, collocatis hinc hominibus, illi ac Filio, & inter utrosque Patre; hominum videretur esse Pater, & non Filii. Judicium est humanum, sed sapientiæ divinæ duæ mulieres comparuerunt coram Salomone, cum supplica & contentione notabili. Afferebant secum infantes duos, vivum unum, alterum mortuum utraque suum afferebat: mortuum neutra suum esse volebat. Quid verò Rex in tam perplexo casu faceret? *Divi. 3. Reg. 3. dicit infantem vivum:* id est, divi. v. 25. datur infans & utraque suam tollat partem. Pronunciata sententiâ altera earum in divisionem consentiens, inquit, *Dividatur:* altera verò nequaquam consentiens inquit, *Vivat infans,* cumque domum

num secum deferat mea æmula in nomine Domini. Ultra igitur earum vera mater fuisse vobis videtur? Illa quæ dixit: *Vivat infans*. Ità judicavit Salomon, & sic erat; nam quæ dixit, *Moriatur*, se non amare ostendit: quæ verò dixit *Vivat*, se amare probavit: & quæ amare se ostendit infantem mater ipsius erat. Agedum, vertamus parabola, & ad iudicium nunc veniat amor Patris æterni: In die incarnationis homo erat mortuus, & Filius ipsius erat vivus: & æternus Pater quid dixit? Dixit, *moriatur Filius*, ut homo vivat. *Moriatur Filius, & vivat homo?* Ergo Pater est hominis, & non Filii. Ibi, & non hic amor consistit. Mater filii vivi tantum adamavit illum ut vivum voluerit, licet deinceps non foret suus: Mater filii mortui tam parum dilexit eum, ut potius vellet filium vivum alienum, quàm mortuum esse suum. Et Pater æternus cum Pater esset vivi, adeo adamavit mortuum, ut mori voluerit vivum ut revivisceret mortuus. Ecce num plus amaverit hominem quàm Filium: & utrum Pater visus sit hominis, an verò Filii. Si sic iudicandum sibi Salomon putavit, quid nò idem mihi videatur?

Sedulius Pater antiquus, & celebris sub lege gratiæ Poëta casum

narrat mirabilem. Venatum exit famosus quidam scelopetarius Thessalonicensis, ad pedem arboris cujusdam expectare iussit filium, quousque pervagatis huc illuc dumeris & vepribus rediret. Jam reversus filium videt à serpente complexum. Quid hic consilii in tam periculoso casu capefferet Pater? Si exploderet in serpentem, periclitabatur de nece filii nisi exploderet, serpens mordendo enecaret filium. Resolvit igitur sic: arcui imposuit sagittam, cujus chordam ità ad mensuram extendit, jactumque seu ejaculationem sibi attemperavit, ut occidendo serpentem non tetigerit Filium. Jactum seu ejaculationem admirando obstupescens Sedulius ità canit: *Ars fuit esse patrem*. q. d. nemo hoc artis dexteritatem fuisse putet: istud fuit esse Patrem; serpens ille in Paradiso involvit Adamum, & involvit Christum: Adamum; quia fuit author culpæ: Christum quia culpam in se suscepit Adami. Pater æternus voluit occidere serpentem: sed quomodo se gessit? explosit in serpentem cui homo erat intricatus, occidit serpentem & non tetigit hominē: Iterum explosit in serpentem, cui innexus erat filius, occidit serpentem & simul transfixit Filium. Filium igitur occidit, & hominem

non tetigit? Ita. In Filium exploratam inconsideratè, quasi filius suus non esset: & in hominem tantâ dexteritate, quasi Pater ejus fuisset. *Ars fuit esse Patrem.* Si amor judicandus sit ex sagittis, in sagitta directâ ad hominem, ostendit Pater se esse Patrem: & in ea ad Filium, se ostendit non esse Patrem. Die crastinâ visum fuit illud publicè, & in terminis propriis.

Christo & Barrabbâ propositis à Pilato plebi, ut eligerent quem vellent, cujus vitæ parceretur; Plebs à sacerdotum principibus concitata exclamavit: moriatur Christus, & Barrabbas vivat. Enormis injustitia; sed longè majus mysterium: inquit S. Athanasius. Et quodnam illud fuit? Quod primâ mox sententiâ, quâ Christus ad mortem fuit condemnatus, publicè pateret ex ejus effectu, quia moreretur & condemnaretur ad dandam vitam, absolvendumq; damnatos. *O res mira, præterque opinionem! subit sententiam mortis Christus, & statim Barrabbas absolvitur. Condemnationis ingressus, liberationis condemnatorum quidam ingressus fuit.* Populus qui solebat esse vox Dei, non intelligens quid diceret, sententiæ Patris præco fuit, qui prius dixerat: Moriatur filius

meus, & homo vivat. Et ecce quod in nulla figura, quàm illa Barrabbæ, repræsentari potuerit casus. Barrabbas dicente S. Luca, & S. Marco, fur erat & homicida, & hinc perquàm propria primi hominis figura, qui fuit fur arboris vetitæ fructum furando: & homicida, seipsum & omnem suam posteritatem occidendo. Porro Patre condemnante & occidente Filium ad dandam vitam, absolvendumque hominem quemnam eorum dicemus filium esse Patris? Audacter affirmo ex apparentia, quod non sit filius, sed homo. Ergo homo in Barrabba repræsentatus, seu ipse Barrabbas, est Filius? Ità planè, & iterum ita; proprietate admirabili. Barrabbas enim linguâ Hebraicâ significat: *Filius Patris.* Barrabbas, *filius Patris latinè dicitur*, inquit S. Ambrosius. Et ratio Etymologiae est, quia Bar, in hebraico significat Filius, & abbas, Pater. Proinde filio condemnato, ut homo liberetur; & Filio moriente, ut homo vivat; tunc homo *Filius Patris* vocatur: quia reverà hoc casu homo Filius Patris esse, & Filius, non esse videtur Filius.

Ah Fili Dei, utrum tibi compatiar nescio! Certum est si in Deum cadere possent zelotypiæ, & in

S. A-
than.

Ambr.
in c. 25.
Luc.

in Filium Dei invidiæ, hoc casu & occasione posset Christus invidere hominibus, & Patris zelari amorem. Quod Christus ipse dixit, seu parabolicè expressit. Quando Pater recepit Filium prodigum tam festivè, vitulumque saginatum (quæ naturales temporis istius deliciæ erant) ad instituendum ipsi convivium occidit; filius natu major foris cognito quod agebatur, indignatus querelas magnas deposuit domum subire detrectans, ita ut Pater exire domo coactus, ipsum invitare ad intrandum, & ad satisfaciendum fuerit compulsus. Enim verò quemnam seu quosnam Pater ille, & duo isti filii figurabant? Pater, Patrem figurabat æternum; Filius senior, Christum ab æterno generatum quatenus erat Deus; Filius junior, hominem in tempore creatum. Si igitur Filius senior erat Christus, quomodo ob favores, gratias & oblectamenta à Patre filio juniore exhibita se in tantum ostendit offensum, ut non solum ipsi invidere, sed ob amorem Patris ejusdem, zelotypiam ostendit? Ratio est, quia consideratis omnibus mysterii Incarnationis Verbi, Redemptionisque humanæ circumstantiis, tales excessus Deus propter hominem præstitit; tamque differenter Filium suum

tractavit; ut si in Filium Dei invidia caderet, & in amore Dei zelotypiæ locus esset; Filius magnæ zelotypiæ occasionem in amore Patris haberet; similiterque magnæ invidiæ in hominibus ob favores, gratias, & teneriores affectus quibus tractavit homines.

Vituli occisi in convivium delicias natu major Filius quam maximè resensit, de quibus murmuravit & Patri in faciem exprobravit. Ast quiesce, obsecro, afflicte & insons Fili, moderatiùs ferto dolorem justum, & sensum acerbiorum: occasio quippe querelæ, zelotypiæ, & invidiæ quousque perventura sit, necdum declaratum & demonstratum est. Edicito mihi, si loco vituli quem Pater tuus occidit in gratiam tui fratris, occideret te, & de carne & sanguine tuo insolitum ipsi præpararet ferculum, quam nunquam visus hic foret excessus? sic igitur futurum scito, quod de eadem carne eodemque de sanguine, quæ hodie assumpsisti, omnipotentia, sapientia, & amor tui Patris tam exquisitum ipsi præparabit ferculum, ut nec manna cœleste ullatenus illi possit comparari. Ita factum est, & Christus ipse confessus est, publicans Sacramenti institutionem, antequam suum esset opus, donum

Ioan. 6. v. 32. fuisse Patris: *Non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dedit vobis panem de cælo verum.* Eousque pervenit & se extendit illud *Dilexit* Patris in die Incarnationis, tantumque hominibus contulit, Unigenitum suum illis donando Filium: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

§. V.

VERùm enim verò, si in die incarnationis Pater in tantum amavit homines, ut plus amasse videatur homines quàm Filium; opponendo nunc diei diem, amori-que amorem, videamus etiam, quomodo hodie Filius tantum dilexit homines, ut plus amasse videatur homines quàm Patrem. Et quamvis *Dilexit* illud primæ diei latiore nobis campum aperuerit, amplioremque & copiosiore nobis exhibuerit materiam cum obedientiis tunc à Patre Verbo recens incarnato impositis, quarum executiones ad horam usque mortis sese extenderunt, ad quam principaliter ordinatæ erant, & directæ: & vice versâ hujus diei *Dilexit* ad paucarum actiones horarum, sine ulteriore, quàm illo Cœnaculi Theatro, restringatur & limitetur; neque latiore campo, quàm illis horti uni-

us angustiis excurrere permittatur: nihilominus hodiernus amor sperat confidenter, quod non excedendo limites, currendo tali vi & generositate confringeret lanceas, ut non dubitet de victoria.

Suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. In his Evangelistæ verbis vel maximè considerandum est; quod Patrem tantum vocat Patrem, & non suum: & homines tantum vocat suos, aliud illis nomen non tribuendo. Patrem tantum vocat patrem, & non vocat illum, suum: *Vt transeat ex hoc mundo ad Patrem*: Homines tantum vocat suos, aliud illis nomen non imponendo: *Suos, qui erant in mundo; in finem dilexit eos.* In omnibus quodammodo Evangeliorum paginis, Christus Patrem suum compellat, patrem meum: similiterque homines, quibuscum agebat & tractabat, aliquando servos, aliquando Discipulos, aliquando amicos, & aliàs filios nuncupabat. Si igitur Christus suum Patrem dicebat suum, & homines, aliis aliisque pro re nata, seu occasione data, nominibus appellabat; quomodo in hac specialiter die (*Ante diem festum Pasche*) stylum variat Evangelista, & terminis nec ante nec postea usitatis, homines tantum vocat suos: *Suos qui erant in mundo*: & Patrem

trem non vocat suum: *Vt transeat ex hoc mundo ad Patrem?* Extra controversiam est, S. Joannem, tanquam cordis amorisque Christi Secretarium, non nisi rationabili & bene fundatâ causâ, novitate adeò singulari hodie prodire. Quænam illa fuerit, meum non est hodie speculari, meo tantùm intento deservit edicere quod videtur. Dico igitur, nomen istud, *Suum*, quando non denotat dominium, sed specialitatem (prout hic) non amorem tantùm, sed intensum & singularem denotat amorem. Rex Ezechias ab Assyriorum exercitu obfessus, misit ad Isaiam Prophetam petens ut præsentem maximam necessitatem Deo commendaret, & desuper illum consuleret. *Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rab facis, quem misit Rex Assyriorum ad blasphemandum Dominum Deum viventem, & exprobandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus.* Hæc fuere verba missionis seu nuncii ad Isaiam directi, in quibus valde notandum, quod Rex ab Isaiâ petat non tantùm, ut casum commendet Deo, sed Deo suo: suo Isaiæ, & non suo Regis: *Si quo modo audiat Dominus Deus tuus: quos audivit Dominus Deus tuus.* Rex Ezechias, & Propheta Isaias

uterque eundem credebant, & adorabant Deum. Si igitur Deus Regis, & Deus Prophetæ erat idem, quare Deus vocatur suus Prophetæ, & non Deus suus Regis? ratio literalis est, quia denominatio ista sui, non in sola fide, sed in amore fundatur. Hoc sensu S. Augustinus exclamabat: *ô Deus, utinam possem dicere meus!* Deum te voco, quia in te credo, meum verò te vocare non audeo, quia te non diligo. Verùm ista ratio seu exceptio, in Ezechia locum non habebat; siquidem & ipse Rex erat sanctus, & Deum valde diligebat. Si igitur Ezechias etiam diligebat Deum, quare illum non vocat meum, vel nostrum, sed suum Isaiæ, *Deus tuus?* quia Isaias velut Propheta tam singularis, & sublimis spiritûs, amabat amabaturq; à Deo multò plùs quam Rex, & omnes quotquot in Israël erant: porrò istud nomen, seu epitheton, sui, non amorem simpliciter, sed majorem demonstrat amorẽ; neq; amatum simpliciter, sed magis amatũ significat. Regula ista tam certa est & generalis (ne de ea dubitetur, vel ex parte patris, vel ex parte nostra) ut non solùm verificetur de amore erga Deum, sed etiam de amore erga homines. Deo Eliam sublato in cælum, tam Prophetæ ex Bethel

S. Aug.

thel, quàm ex Jericho, iisdem
 4. Reg. *Elisæo dicebant verbis: Nunquid*
 2. v. 3. *noſti quia hodie Dominus tollet Do-*
minum tuum à te? q. dixissent;
 ſciſne quia Deus hodie Dominum
 tuum tollet ad ſe? ſic reverentiæ
 cauſâ magiſtrum ipſius vocabant.
 Verùm ſi Elias Magiſter Eliſæi, et-
 iam aliorum omnium Propheta-
 rum magiſter erat, qui in deſertis
 morabantur, quare etiam non vo-
 cârunt Magiſtrum noſtrum; ſed
 ſuum Eliſæi, *Dominum tuum?* erat
 omnium, ſed Eliſæi ſolius erat
 ſuus? Ita: quia inter omnes Diſ-
 cipulos, qui plus amabat Eliam,
 & redamabatur ab Elia, erat Eli-
 ſæus: & iſtud nomen ſeu præro-
 gativa *ſuus*, tam propria tamque
 ſingularis majori eſt amori, ut cum
 Elias Magiſter eſſet omnium: Eli-
 ſæo ſoli eſſet ſuus, & non aliis.
 Hinc in ejuſdem amoris, ſingula-
 ritatiſque confirmationem non
 dixerunt, quod Elias dereliſcturus
 eſſet eos, ſed ipſum: *Tollet à te.*
 Et ſicut eſſe vel non eſſe, ſuum,
 idem eſt quod eſſe, vel non eſſe
 magis amatum; videntibus nobis
 hodie, quod S. Joannes loquens
 de amore Chriſti, homines vocat
 ſuos: *Suos qui erant in mundo:* &
 Patrem non vocat ſuum: *Vt tranſ-*
eat de hoc mundo ad Patrem: quid-
 nam ex differentia hac arguen-
 dum ſeu inferendum reſtat? num

fortè, quod Chriſtus Patrem,
 quem non vocat ſuum, amaverit
 minùs, & homines, qui vocantur
 ſui, amaverit ampliùs? Chriſtia-
 norum nullus tam erit rudis, ut er-
 ror hic in mentem illi veniat. Sed
 unum eſt, quod eſt; alterum hoc,
 quod eſſe videtur. Semper Chri-
 ſtus infinitè & incomparabiliter
 magis amavit Patrem quàm ho-
 mines; in hac verò die, quâ Evan-
 gelista ſingulariter eos vocat ſuos,
 talia occurrerunt amoris extre-
 ma, quæ Filius Dei pro ipſis egit,
 ut videatur plùs amâſſe homines,
 quàm Patrem.

§. VI.

AGite, per omnes Chriſti actio-
 nes in hac die diſcurramus, ne-
 que inde recedamus; & videbi-
 mus, quo pacto omnes hanc opi-
 nionem ſeu hoc videri, confir-
 ment. Amoroſo Domino pri-
 mum actum, qui fuit pedum lo-
 tio, exorſuro, inquit Evangelista,
 quod Magiſter divinus, ad tam
 ſtupendam ſe reſolverit actionem,
 conſiderando, quod Pater ſuus
 omnia ipſi tradiderit in manus:
Sciens quia omnia dedit ei Pater in Ioan. 13.
manus, cæpit lavare pedes Diſci- v. 3.
pulorum. Sæpiùs in ſacro textu & 5.
 fit aliàs mentio omnium eorum,
 quæ Chriſto à Patre ſunt tradita:
Omnia mihi tradita ſunt à Patre Matth.
 meo 11. v. 27.

Joan. 16. meo. Omnia quaecunq; habet Pa-
 u. 15. ter, mea sunt. Omnia quae dedisti
 Joan. 17. mihi, abs te sunt. Et multis aliis
 v. 7. locis. Verum, si toties repetitur, quod pater omnia dederit suo filio; quare hoc loco tantum dicitur, quod omnia ista dedit ei in manus: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus?* procul dubio ob correspondentiam & oppositionem, quam manus habent cum pedibus. Evangelistae intentio erat Christi amorem in hac die erga homines exaggerare: etenim Filius Dei quod illis ipsis manibus, in quibus aeternus Pater omnia collocarat, pedes hominum lavaret, tantum actionis ejusdem humilitatem sublimare videtur, ut ipsum quodammodo Patrem contingat. Idcirco dixit, *Pater*, singulari advertentia. Potuisset utique Evangelista dicere, Deus, prout mox subjungit: *Sciens quia à Deo exiit, & ad Deum vadit*: sed expressè dixit, *Pater*: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus*: ut quemadmodum opposuit manus pedibus, ita Patrem opponeret hominibus. Et verè opponendo manus pedibus, & Patrem hominibus, plus homines, quam ipse Pater, amati esse videntur.

Amor totus est aestimatio. Et quis videns Filium Dei hominum

Pars IV.

lavare pedes iisdem manibus, in quibus Pater collocarat omnia, superficietenus non opinetur, Filium pluri aestimasse pedes hominum, quam dona Patris? Pater tanti fecit Filium, ut omnia quae habuit, in manus posuerit Filii: *Omnia dedit ei Pater in manus*: & Filius tanti fecit homines, ut cum omnibus, quae illi Pater dederat in manus, easdem manus pedibus opposuerit hominum: *Cæpit lavare pedes Discipulorum*. Notate hunc lavandi modum, ab usitato valde diversum: non lavit hominum pedes manibus vacuis, sed plenis. Ita lavit, & sic lavare debuit, quia sic lavat Deus. Deus quando lavat, non tantum mundat, sed etiam ditat. Mundat, quia tollit maculas culpæ: & ditat, quia simul nos thesauris implet Gratiæ. Proinde quia Deuserat, qui Discipulis pedes lavabat, clarum est, quod non vacuis, sed plenis manibus id fieri oportebat. Porro si plenæ erant omnibus, quæ Pater in eas posuerat; & illas ipsas manus Christus hominum pedibus supponit, quomodo, quæso, non intelligendum est, quod pluri aestimavit eosdem pedes, quam omnia quæ Pater ei dederat in manus?

De primitivæ Ecclesiæ Christianis inquit S. Lucas, quod cun-

Pp

sta

Act. 4. v. 35. Ita quæ habebant vendiderint , pretiumque ad pedes Apostolorum posuerint : *Afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum.*

Quare hoc ponebant ante pedes , & non tradebant in manus , si erat pretium omnium ? ut ostenderent , inquit Sanctus Chrysostomus , quod majoris æstimarent pedes Apostolorum , quàm totum quod dabant , & quod habebant. Tradere ad manus foret æstimare datum ; ponere ante pedes , erat protestari dignitatem Personarum : & quia pluris æstimabant Personas , quàm dona ; hinc illa ponebant ante pedes , & non tradebant ea in manus : *Ponebant ante pedes Apostolorum.* O dona Patris ! ô pedes hominum ! ô amor & æstimatio Christi ! Pater omnia quæ habebat Filio tradidit , & non posuit ea ante pedes , sed in manus ; æstimavit enim ea quæ tradidit , pro merito , cùm essent omnia quæ habebat Deus. Et quod omnia ista Patris , quibus plenæ erant manus Filii , hæc ipsa , immò ipsas etiam manus Filius ad pedes poneret hominum !

Discurrendo hinc inferri posset , nisi Fides prohiberet , quod Christus majoris æstimaverit pe-

des hominum , quàm dona Patris : ast certum verumque est , quod nec fuerit , nec ita esse poterit. Amavit sanè & æstimavit summè Christus dona Patris tum propter seipsa , tum propter manus à quibus veniebant. Verùm æstimatio eadem non dissolvit , sed eundem discursum corroborat ; quia hinc æstimatio super æstimationem , & amor super amorem infertur. Quando Magdalena ad pedes Christi posuit alabastrum , unguenta , capillos , oculos , lachrymas , manus , os , & seipsam , hoc non factum est quod illa omnia non æstimaret ; sed quia omnia ista pretiosiora & sibi cariora reputabat. Et qualem inde conclusionem & consequentiam intulit ipse Christus ? non aliam , *Lnc. 7. v. 47.* nisi *Quoniam dilexit multum.* Ex eo enim quod omnia sibi cariora , quæ majoris æstimabat , & seipsam ad pedes Christi poneret , ipse Christus magnum intulit amoris excessum. Et ita erat. Sic igitur inferente & concludente Christo , quare nos idem non inferremus ? si omnia quæ Pater posuit in manus Filii , illas ipsas manus , & seipsum humi prostratum Filius ponit ante pedes hominum , quomodo , quæso , non videri debet , quod Christus ho-

mi-

mines magis æstimat, & homines magis amat ?

Ad declarandum amorem Patris necesse fuit nobis fingere Parabolas: ad inferendum amorem Filii non necesse est eas fingere, unam & hanc suam applicare sufficit. Quando Filius prodigus ad deservendum alteri amori impendit cuncta quæ acceperat à Patre, propriamque personam suam ad sordidissima & vilissima quæque servi abjecit exercitia, nonne certum est, quod plùs amaverit eum, cui se tradiderat, quàm suum Patrem ? Prodigus, assertore Abbate Guerrico, & post illum, Guilielmo, majore adhuc energiâ: *Quis unicus prodigus invenitur, sicut ille unigenitus Patris ?* Unicus prodigus qui fuit in mundo, fuit Filius æterni Patris. Et quare prodigus, & unicus ? prodigus, quia similis prodigo; & unicus, quia excessit. Similis visus fuit prodigo; quia quemadmodum prodigus quicquid acceperat à Patre, & seipsum, impendit in servitiis & amore ejus qui hoc non merebatur; sic Christus omnibus à Patre acceptis, & suâ propriâ personâ ministravit, & amavit homines: & (ut parabola sit integra) homines peccatores. Proinde ipsum Prodigum multùm excessit;

quia prodigus fame compulsus panem quælivit in domo Patris: & Christus illum non quælivit alibi, sed exenteravit seipsum, & factus est panis: Prodigum amoris sui pœnituit, veniamque petiit quod amâisset: sed Christum nunquam pœnituit, sed constans semper in amore eodem, in finem usque perseveravit: *In finem dilexit eos.*

Ab humili lotionis ministerio Christus ad altissimum transiit Mysterium Sacramenti, & hîc amor ipsius pro parte hominum multò magis emicuit. Et quare ? quia pro Patre Sacramentum instituit velut sacrificium; pro hominibus instituit sacrificium velut Sacramentum: & posito mysterium esse idem, majore ex eo arguitur amor quatenus est Sacramentum, quàm quatenus est sacrificium. Quatenus sacrificium absimitur; quatenus Sacramentum conservatur: quatenus sacrificium est actio transiens; quatenus Sacramentum permanens: velut sacrificium, certas habet diei horas; velut Sacramentum, omni durat tempore, die ac nocte; velut sacrificium non recedit ab altari, & ab ara; velut Sacramentum, egreditur ad

plateas, & nostras intrat domos. Denique quàm sacrificium, respicit ut finem, Patris cultum & venerationem: quàm Sacramentum, habet præsentiam, assistentiam, & unionem cum hominibus. Ecce differentiam amoris, in eadem institutione & mensa, quæ fuit mensa & altare: *Tibi, Patri, Gralias agens. Discipulis, hominibus, Accipite & comedite.* Patri egit gratias: hominibus fecit convivium. Patri sese obtulit: Hominibus sese univit.

Quomodo autem se univit? talem unionem homines cum Christo contrahunt in Sacramento, ut unioni ipsi, quam Filius habet cum Patre, comparata, si non excedat illam in quantum unio; illam plurimum excedat quatenus est amorosa. Christus intimam, quam cum Patre suo habet unionem revelans inquit: *Ego in Patre, & Pater in me est:* declaransque unionem quam cum homine habet in Sacramento, iisdem terminis dicit: *In me manet, & ego in illo.* Et quænam duarum unionum harum sibi tam similem est major? Illa quam Filius habet cum Patre est ætior in genere unionis; quia est unitas: illa verò, quam Filius habet cum homine in Sacra-

mento, est major in genere amorositatis, quia illam fecit amor. Unionem igitur illam quam Filius habet cum Patre, non fecit amor? Non; quia unio inter Patrem & Filium in generatione fundatur æterna, omnem voluntatis actum antecedente. Nostram unionem operatur Filii voluntas: illam Filii, intellectus operatur Patris. Filius est in Patre, & Pater in Filio; quia Pater se cognovit: & nos sumus in Christo, & Christus in nobis; quia Filius nos amavit. Ergò etiam conferendo unionem, quam Filius habet cum Patre, sine controversia & pugna amor hominum vincit.

Istud in Sacramento, quàm Sacramento. Et transeundo ad sacrificium, quàm sacrificium; dico idem sacrificium ordinatum esse ad maiorem unionem Christi cum hominibus, quàm ejusdem Christi cum Patre. S. Augustinus unionem hanc distinguens, & amorem Christi in ea admirans, postquam totum sacrificium quatuor partibus constare notavit; quid offeratur, à quo offeratur, cui offeratur, pro quibus offeratur; dicit finem scopumque Christi in adinventionem admirabili Sacrificii sui fuisse, ut mediante hoc qua-

Joan.

14. v. 10

Joan. 6.

v. 57.

tuor isti unum quid efficerentur:

S. Aug. Vt idem ipse unus, verusque mediator per sacrificium pacis nos reconcilians Deo, unum cum illo maneret, cui offerebat: unum in se fieret, pro quibus offerebat: unus ipse esset, qui offerebat, & quod offerebat. Solum S. Augustini acumen intima tam intricati, tamque subtilis labyrinthi amoris secreta rimari & penetrare posset. In altaris sacrificio offerens est Christus; Quod offert, suum est Corpus; cui offert, est Pater: pro quibus offert, sunt homines. Et quo, quæso, pacto fieri potest, ut quatuor isti in uno tantum sacrificio sic uniantur, ut unum quid existant? Hoc modo. Ut Christus, qui est Sacerdos offerens, idem esset cum sacrificio; fecit ut sacrificium esset sui corporis: ut homines pro quibus offertur, idem essent cum sacrificio & Sacerdote; fecit ut homines ipsum manducarent: & ut Pater, cui offertur, idem esset cum hominibus. & cum Christo; fecit ut mediante eodem sacrificio Pater reconciliaretur cum hominibus. Solus amor omnipotens, invenire potuit bolum in quo, cum unus tantum sit comedens, sint quatuor, & tales quatuor, qui sibi unirentur.

Agedum, nunc quæro. In unio-

ne hac tam mirabili, quam vera, ad quam Christus sacrificium hoc ordinavit, quod offert Patri, quinam magis uniuntur Christo, an Pater, an homines? nullum est dubium, quin homines; unio quippe nostra cum Christo est immediata & directa: unio Patris cum eodem Christo est mediata & reflexa. Christus nos immediate univit sibi: Patri se univit idem Christus mediantibus nobis. Quia Pater univit se nobis, hinc Christus se univit Patri. Ità ut unio Christi cum Patre fuerit effectus: & unio Patris nobiscum fuerit motivum. Auscultentur denudè & quidem attentione singulari verba S. Augustini: *Vt ipse unus per sacrificium pacis reconcilians, nos Deo, unum cum illo maneret, cui offerebat:* Obtulit se Christus Patri in sacrificium, ut eodem mediante sacrificio Patre hominibus reconciliato, Christus ipsi uniretur Patri. Ergone, ut Christus uniatur Patri, prærequiritur, ut Patri se uniat reconcilieturque hominibus? omninò: sub istis etenim conditionibus Deus amat, quando amorem hominum suo amorì antepone videtur: *Si offers munus tuum ante altare, & Matth. ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: vade prius reconciliari fratri tuo,*

& tunc offeres munus tuum. Sidelposuisti munus tuum ad altare meum (inquit Deus) & non fueris proximo tuo reconciliatus, vade prius reconciliari illi, & hoc facto oblationem tuam acceptabo. Eodem modo eâdemque sub conditione, se Christus unit Patri, in corporis sui sacrificio. Quemadmodum Deus munus non acceptat hominis, antequàm homo reconciliatus sit cum suo proximo: sic Christus non se ante unit Patri, quàm Pater reconciliatus sit cum hominibus: *Vt reconcilians nos Deo, unum cum illo maneret.* Ostupor! ô amoris Christi erga homines prodigium, etiam Patris respectu! præstantissimus Evangelistarum interpretes in istum commentando textum, ex eo infert, quod Deus certo modo amorem proximi sui ipsius anteponat amoris: *Dilectioni quodammodo sui, proximi dilectionem anteponit.* Porro si vim istam habet conditio, ut prius reconcilietur homo suo proximo, antequàm Deus munus ipsius acceptet: ut quid non similiter consequeretur, ut Pater prius reconciliatus sit cum hominibus, ut Christus se uniat Patri? Et ut pateat quale habeat certitudinem id quod certo modo vocatur; Christum ipsum hoc eodem die, eâdemque in mensa, in quâ

mysterium hoc instituit, loquentem audiamus: *Ipse Pater amat Ioan. vos, quia vos me amastis.* Vis huius *Quia*, in utroque casu æqualis est. Quemadmodum Pater amat homines, quia homines amant Filium: sic Filius unit se Patri quia Pater se unit hominibus. Ergo si Pater amat homines, quia homines amant Filium, argumentum est, quod Pater magis amet Filium, quàm homines: similiter, quod Filius se uniat Patri, quia Pater se unit hominibus, signum erit quod Filius magis amet homines quàm Patrem. Hoc ità se habere Fides affirmare nequit: Verùm intellectus, ità saltem videri, negare non potest.

§. VII.

FInitis sacræ cœnæ mysteriis; Christus ex cœnaculo ad horum discessurus, ubi finaliter suis valedixit, in hanc formam Discipulos suos est allocutus: *Vt Ioan. cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: surgite, eamus hinc.* q. d. ut mundus cognoscat, quantum meum diligo Patrem, & quomodo præceptis ejus obediam: *surgite eamus hinc.* Hisce verbis unum evincitur évidenter: & alterum probari videtur.

*Mat.
donat.
Ibid.*

videtur. Quod evincitur certò est, quod Christus in hoc mundo carius nihil haberet hominibus; nec difficilior sibi quicquam occurrere, quàm separari ab illis: hoc igitur exemplo clarissimo demonstravit mundo, quantum suum amaret Patrem. Verùm hoc ipso evidenter probari videtur (contra hoc, quod hucusque arguere voluimus) quod multò major sit, multòque amplius in Christo prævaleat amor Patris, quàm amor hominum: cùm tam arduum, & acerbum fuerit ipsius cordi, illos derelinquere, & ab eis separari, in conflictu amoris cum amore; prævalet amor Patris. Sic videtur; sed sic non est: ex ipsis Christi verbis potius evincitur contrarium, quodque fortior in corde ipsius fuerit amor hominum, quàm amor Patris. Probo. Quare non dicit Christus, quod ipsum ab hominibus tollat, & separet ab hominibus amor tantùm Patris; sed amor Patris & magis obedientia Patris: *Quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Si amor Patris solus cum solo depugnasset amore hominum & prævaluisset, bene inferretur, quod magis fuisset potens, verùm si non nisi sociatâ sibi obedientiâ, (cui resistere illicitum erat) certamen

subire non est ausus, hoc ipso clarè inferitur & convincitur, quod non suis tantùm præfiderit viribus, nec solæ ille prævaluerint. Quare Philistæi nunquam fuerunt ausi adoriri Sampsonem, nisi à Dalila ligatum? quia Sampsonem se fortiorem noverant. Dalila manus ligans amoris, quo Christus amabat homines, fuit obedientia: Et quia amor quo diligebat Patrem, cum eo decertavit manibus ligatis; quid mirum, quod prævaleret? sic victus fuit Sampson, cùm esset fortissimus.

Sed historia adhuc alias habet pro casu nostro similitudines. Non solùm victus fuit Sampson, eò quod à Dalila ligatus: sed quia amor ipsius fuit subornatus. Ut amor Patris, in Christo amor prævaleret hominum, non solùm Pater amoris sui rationes, & vim suæ impendit obedientiæ; sed eundem subornavit amorem, quo Christus homines amabat; ut non solùm velut obligatus & obediens, sed velut suâ interesset, sineret se vinci. Et qualis ista fuit subornatio? Dona fuerunt Spiritus Sancti; quæ Patris disponente decreto Christus dare non posset, vel mittere hominibus, nisi consensu prius cœlo, ageret cum ipso Patre:

Joan. *Expedit, ut ego vadam: si enim non*
16.v.7. *abiero, Paracletus non veniet ad*
vos; si autem abiero, mittam eum
ad vos. Ecce quàm potens, quàm-
 que ingeniosum simul fuit moli-
 men & impendium Patris, ad vin-
 cendum & obligandum Christum,
 ut ab hominibus sese separaret.
 Subornavit eum donis hominibus
 distribuendis; hoc tamen pacto
 & decreto, ut ea elargari non pos-
 set, nisi priùs se ab eis separaret.
 Amor Dalilæ, tanquam falsus, ac-
 ceptis sibi donis corrumpi se &
 subornari permisit: amor Christi
 tanquàm verus, subornari tan-
 tùm potest donis quæ ad distribu-
 endum hominibus recepit. Nunc
 utique bene intellecta & concilia-
 ta erit illa S. Pauli cum Davide dis-
 cordia, quæ tantum discordare
 fecit expositores. S. Paulus inquit,
 quod ascendens Christus in cœ-
 lum, dona dedit hominibus: *Ascen-*
Ephes. *dens in altum, dedit dona homi-*
4. v. 8. *nibus:* & David inquit, quod illa
 non dederit, sed quod acceperit:
Psalms. *Ascendisti in altum; accepisti dona*
67.v.19 *in hominibus.* Si igitur S. Paulus
 eundem citat Davidem; porro
 David dicit, quod Christus ascen-
 dens in cœlum, dona accepit;
 quo pacto S. Paulus dicit & trans-
 fert, non quod ea acceperit, sed
 quod illa dederit? Quia omnia sic
 contigere. Recepit ea à Patre, ut

hominibus illa daret. Ipse David
 istud hoc modo declaravit: *Acce-*
pisti dona in hominibus. Non di-
 cit, quod ea accepit in se, sed in
 hominibus: *In hominibus:* nam
 ad elargiendum ea hominibus ac-
 cepit. Hoc modo Christi amo-
 rem subornavit Pater, cum magna
 ejusdem amoris prærogativa; qui
 quando est verus tantùm subor-
 nari se finit à convenientiis amati;
Expedit vobis, ut ego vadam: id
 est, vado, quia vobis convenit ut
 vadam; q. dixisset amorosus Do-
 minus ad homines; non Pater so-
 lus me tollit; sed etiam vos me
 tollitis: non solùm ad Patrem
 vado quia ille præcipit; sed etiam
 quia vobis expedit: non solùm
 quia amo illum; sed quia etiam
 amo vos. Porro si amor Patris, hâc
 occasione, erga Christum eodem
 usus est amore hominum; bene
 videtur, quod Christus plus dili-
 geret homines, quàm Patrem.
 Nisi hoc ita esset, quando Evan-
 gelista dixit: *Vt transeat ex hoc*
mundo ad Patrem: dixisset, *in fi-*
nem dilexit eum: sed quia dicit:
dilexit eos: eandem nobis opinio-
 nem confirmare videtur.

Progreditur praxis, progredi-
 tur amor, & novis semper in
 favorem hominum argumentis.
 Christus discipulos suos de suo
 discessu jam certos, ex parte Patris
 urgen-

Joan.
16.v.16. urgente obedientiâ , & ex parte Discipulorum , priorum commodorum convenientiâ , adhuc alio consolatus est motivo , scilicet , quod se iterum , & quidem modico temporis intervallô essent visuri : *Iterum modicum , & videbitis me , quia vado ad Patrem.* Super verborum horum intellectu cum admiratione perplexi sese invicem interrogârunt Discipuli : *Quid est hoc , quod dicit nobis : modicum , & quia vado ad patrem ?* tandemque omnes pariter confessi expressè , quod Christi verba non caperent : *Nescimus quid loquitur.* Casus notabilis ! si verba erant tam clara ut omnes ea intelligamus , quomodo in schola Christi non fuit inventus , qui ea intelligeret , præsertim , cum ibi quoque S. Joannes adestet , qui paulô ante super pectus ejus recumbens didicerat , & ex eo altissimæ sapientiæ hauserat thesauros ? Nihilominus omnes ingenuè sunt fassi , nullum intelligere horum Christi verborum sensum , & quid insinuare vellent . Et qui minus ea intelligebat , erat idem sanctus Joannes , quia melius omnibus significatum illorum penetrabat . Quodlibet asserti membrum seorsim erat valdè facile : utrumque verò simul junctum , in nullius cadebat intellectum . Mem-

Pars IV.

brum unum , Christum ad Patrem abiturum assererebat : *Quia ad Patrem vado* : alterum membrum , tempus , quo Christus adhuc cum Discipulis moraturus esset in terris , breve futurum astruebat : *Modicum , & videbitis me.* Et quod tempus moræ hujus , cum spatium esset quo Christi transitus differebatur ad Patrem breve , & valde breve futurum esset (istud enim significare vult *Modicum*) perplexum illis erat , nec facile penetrabant . Quare ? Quia per naturalem consequentiam inde inferebatur ingens cum amore Christi implicatio : quæ postea magis declarata , indice experientiâ , quod mora illa & tarditas quadraginta fuerit dierum .

Nihil in absentia rei desideratæ magis prolongat tempus quàm dilatio : horæ fiunt anni , & dies sæcula . Si igitur Christi ad Patrem ascendendi desideria , erant qualia Filii , & talis Filii , ad videndum Patrem , & talem Patrem esse oportebat , post triginta & quatuor annorum absentiam ; quoniam , quæso , pacto breve , & tam breve poterat esse tempus illud tam longæ dilationis ? Naturaliter hinc inferebatur , quod in corde Christi prædominans alius regnaverit affectus , qui oppositus amoris Patris , tanquam potentior strin-

Qq

gebat

gebat distantias, & illi ipsi tempori abbreviabat spatia. Tempus definitur, *Mensura primi mobilis*: porro primum mobile in hoc microcosmo, quem vocamus hominem, est Cor. Hinc venit, ut secundum ejusdem cordis motus, differente respectu, idem tempus longum esse possit, & breve. Et tales discurrendo evincebantur esse, respectu Patris & hominum, illi quadraginta dies. Quoad redeundum ad Patrem, dies erant, & quadraginta quidem: sed ad commorandum cum hominibus, non nisi minuta quædam & momenta erant, sic abbreviata, ut ne numerum quidem facerent. Istud *Modicum* illud innuit, & multò magis verbum *vado*. Supposito quod Christus promitteret Discipulis, se aliquanto tempore cum illis mansurum, dicere debuisset non videtur, *vado* sed *ibo*. Imò propriè magis dicere debuisset, non *vado*, vel non *ibo* tam citò, quin tempus me videndi habeatis. Si igitur Christus hoc dicens nondum ibat, nec post resurrectionem suam iturus erat, non nisi quadraginta dierum expleto spiculo, quomodo eodem die eademque horâ dicit: *Quia vado*? Quia sicut illis diebus commoraturus erat cum hominibus, eorundem hominum amor

illos abbreviabat, taliter illos uniebat & contrahebat, ut omnes dies in illâ ipsâ horâ essent quasi collecti & resumpti. Idcirco quando secundum leges temporis dicendum videbatur, *vadam*, secundum amoris sui experientias, dicebat, *vado*. Evidentem in Evangelico textu habemus probationem.

Manè seu diluculò primi dici eorundem quadraginta dierum, qui fuit ille resurrectionis, Christus Magdalenæ apparens, hujuscemodi Apostolis deferendum commisit nuncium: dicit o meis Discipulis ut in Galilæam euntes ibidem me præstolentur præsentiam, quia ad Patrem vado: *Ascendo ad Patrem* *Joan. meum, & Patrem vestrum*. Et Magdalenam procumbendo pedes amplecti parantem Christus prohibuit dicens, quod nondum ad Patrem ascendisset: *Nondum ascendi ad Patrem*: Porro si Christus non nisi quadraginta elapsis abhinc diebus ascensurus erat ad Patrem; quare non dicit, ascendam, sed quod jam ascenderet, *Ascendo*? Et si ad Apostolos misit, quæ diceret, quod ascenderet; quare Magdalenæ dicit, quod nondum ascendisset, *Nondum ascendi*? melius declarari non poterat, quomodo omnes temporis differentię in corde & amore Christi illâ horâ essent

essent collectæ. Manè seu diluculum Resurrectionis, prima erat hora illorū quadraginta dierum, quibus evolutis Christus ascensurus erat ad Patrem: amor verò desideriumq; manendi cum hominibus, sic illi omnes istos abbreviabat dies, ut principium primi, jam illi videretur finis ultimi. Hinc non dicit se ascensurum esse, sed jam ascendere: *Ascendo*. Et quia idem amor & desiderium, cū esset spatium extensum, futurum illi faciebat præsens; sic, cū duratio tam foret longa, ita abbreviabat illud præsens, ut jam præteritum videri posset. Idcirco Magdalenæ se nondum ascendisse dicebat: *Nondum ascendi*. Dicendo. *Ascendo*, expressè addidit, *ad Patrem*, & dicendo: *Ascendi*, similiter repetivit, *ad Patrem*, ut appareat potentia & vis, quam in corde Christi, etiam concurrente Patris amore, amor hominū habebat. Et si amor in præsentia amati tempus abbreviat, & eodem amato absente tempus prolongat. Cū tempus idem, quatenus Christo discessum ad Patrem differebat, longum illi non videbatur, & quatenus cum hominibus manere sinebat, illi adeò breve videretur; quis hanc stante differentiā illum plus homines, quàm Patrem amasse non judicabit? istud naturaliter ex verbis

Christi inferebatur: & hæc fuit difficultas vel implicatio, quare omnes Apostoli, & præ cæteris S. Joannes, ea non intelligebant. *Nescimus quid loquitur*.

Discedendum tandem erat Christo, & ne separatio illa hoc efficeret in Apostolis, quod naturaliter in aliis causare solet hominibus; exhortans illos ut semper sibi per memoriam & amorem essent uniti, quantorum bonorum hæc unio illis foret causa, vitis exemplo ipsis declaravit, in qua palmites fructificare nequirent nisi viti inhærentes, ita dicens: *Ego sum vitis, vos palmites; Joan. 15. Pater meus agricola est.* q. d. Ego, u. l. & s. Discipuli mei, sum vitis, vos estis palmites, & Pater meus agricola. Hic iterum Christum, homines, Patremque habemus; sicque concurrunt omnia, quæ quæstionis nostræ sunt; personam verò Patris applicatam non habemus, sicut naturalis parabolæ proprietas exigebat. Si Christus se comparabat viti, & Discipulos palmitibus: Pater non agricolæ, sed radici comparandus videbatur. Christus Filius est Patris, & Discipuli sunt Filii Christi, prout idem Dominus illos hanc occasione appellavit: *Filioli, ad huc modicum vobiscum sum.* *Filioli* inquit: *Joan. 13. v. 33.* Et quis immensitatem amoris

illo inclusam diminutivo comprehendere poterit? si igitur Discipuli Filii erant Christi, & Christus Filius Patris, & ipse se comparat, viti, & Discipulos palmitibus; quare Patrem non comparat radici, quod natura metaphoræ requirebat, sed agricolæ? quia agricola viti non est infixus, sed palmites: ita est. Et in hac die id tantum curasse videtur Christus, ut à Patre se separaret, & hominibus conjungeret. De hominibus loquebatur sicut de filiis, de Patre; ac si non fuisset Pater: Patri nomen potentiae; hominibus nomen tribuebat amoris: Patri tanquam separato, hominibus tanquam sibi unitis: denique similis illi plantæ, quæ inter omnes sola novit deplorare separationes: fibræ verò sicut & reliquæ, à terra separari nequeunt sine evulsione.

Christus hortum jam ingressus, cum separaret se à Discipulis ut oraret Patrem, inquit S. Lucas Evangelista, quod avulsus est ab eis: *Avulsus est ab eis.* Locum hunc alio fine hoc mane consideravi: nunc addo, ampliusq; noto, quod separans se à Patre, rediensque ad Discipulos, nec S. Lucas nec quisquam Evangelistarum alius dicat, quod avulsus sit, sed quod vene-

Math. rit: Venit ad Discipulos suos: si

igitur à Discipulis vadens ad Patrem avellitur, quare rediens à Patre ad Discipulos similiter non avellitur? quia sic differt, ut dixi, infixum, & non infixum esse. Quando recedit infixus, avellitur; quando venit non infixus, venit. Hoc modo ibat Christus vadens: & sic veniebat rediens. Et si recedere ab hominibus ad Patrem, est avelli; & à Patre redire ad homines, est tantum venire; ecquid dicemus, aut esse putabimus illud non notatum à nobis, sed ab ipsis Evangelistis animadversum? minus quod existimari & videri potest, nec non multum quod dici non potest, est quod amor Christi hodiè plus amavit homines quam Patrem.

Verum quis verbis pronunciare ausit, quod amor ipse respectus ergò obmutescens, non nisi per signa & actus ausus fuit significare? Tribus horis duravit illa Christi oratio in horto, tribusque vicibus, itidem tribus istis horis Christus Discipulos suos visitatum venit, non obstante incuriâ & modicâ sollicitudine, quam in eis inveniebat, & exiguo amore quem experiebat, ut non unâ sed tot vicibus rediret. Enim verò benè, Fili Patris tui æterni semper amarissime, eundem tu Patrem vere-

linquis, & tot iteratis vicibus, ut venias ad homines? non argumentor pro parte respectûs, qui etiam suam in hoc casu instantiam habere posset: pro parte amoris tantum dubito. Nunquid amoris tui centrum est Pater? sic est, nec aliter esse potest. Quo igitur modo cor tuum adeò est inquietum, si est in suo centro? dicere, quod Pater centrum esset sui amoris, & homines centrum curæ suæ & sollicitudinis, inconveniens est solutio: siquidem amor & sollicitudo non distinguuntur. Singitur trium tantum horarum spatium cum Patre tuo agis; quare tantillo tempore Patrem tuum derelinquis, ut ad Discipulos venias? scio equidem quod dilectam tibi præ omnibus creatis Matrem triduo dereliqueris, nullâ aliâ satisfactione datâ, quàm quod cum Patre tuo egeris. Verùm istud tunc contigit, & non hodie, quando amoris hominum privilegia exemplum non habent. Quid hoc sit, non intelligo, sed quid videatur esse, tacere nequeo. Videtur satisfactionem te similiter hominibus dare voluisse: quæ quoniam talis erat ut verbis exprimere non posset; amore & sollicitudine, & actu ipso expressisti, finaliter ipsis valefaciendo: Quid tremens dico. Videris nobis pro-

testari voluisse ita: cum hac die amore Patris homines me deferere oporteat semel, tribus vicibus hominum amore deferam Patrem.

Modò sic; quia benè se amor Christi explicavit: nam si amor Patris (uti vidimus) fuit talis, ut zelotypiam suscitare posset Filio; hic actus amoris Filii est talis, ut zelotypias excitare posset Patri. Saul eò usque progressus est, ut Jonathan suum negaret Filium; quia magis Davidem quàm proprium amabat Patrem. Et cras quando audietur quod Pater dereliquerit Filium: *Vt quid dereliquisti me?* non deerit qui autemet, quod Pater illum derelinquat, quia ille similiter dereliquit Patrem amore hominum. Sed in tantum verum est contrarium, ut Filius nunquam tantum placuerit Patri; neque Pater illum unquam magis agnoverit Filium, quàm per hæc eadem, quibus homines amavit, extrema: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Hodie, hodie te magis, quàm unquam, te agnosco Filium; quia amando homines, prout eos amasti, te Patris tui Filium ostendisti. Nam si ego in die Incarnationis, qui fuit primus, tantum eos amavi, ut magis am esse videar homines, quàm Filium; quo pacto tu meum te monstrares Filium hodi-

Matth.
27. v.
46.

Heb. x.
v. 5.

erno die, qui est ultimus, nisi tantum eisdem amando homines, ut plus animasse videaris homines quam Patrem?

§. VIII.

HÆc dici unius cum altero, amorisque unius cum altero fuit concertatio vel collatio: & hæc fuit æqualitas illius *Dilexit* Patris: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*: & hæc est æqualitas illius *Dilexit* Filii: *Suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Verum in hac ipsa æqualitate, in qua non datur prærogativa (uti promisi) amoris hodierni victoria consistit. Et cur, vel quomodo? quia Christus ex parte quam habet hominis minor est Patre, sicut ipse docuit:

Joan. 14
v. 28.

Quia Pater major me est: & in concertationibus minoris cum majore, quando minor adæquat majorem, adæquate est vincere. In lucta Jacobi cum Angelo, neque Angelus prostravit Jacobum, neque Jacob prostravit Angelum: nihilominus textus sacer non semel, sed sæpius victoriam celebrat Jacobi, & ob hanc Deus illi nomen Jacob in Israël immutavit, dicens: *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis* si igitur Jacob Angelum non superavit, & solummodò Angelus agnovit, quod illum superare non posset:

Gen. 32.
v. 28.

Cum videret quod illum superare non posset: quare Jacob attribuitur victoria: dicatur, non succubuisse; sed non, superasse. Imò non succubuisse, fuit causa cur diceretur, vicisse: in collutationibus enim minoris cum majore, non succumbere, est vincere. Casu quo lucta fuisset inter duos homines, seu inter duos Angelos, necessariò alterutrum succubuisse oporteret, ut victor aliquis existeret: verum quia erat inter hominem & Angelum, inter minorem & majorem, æqualitas in minore fuit victoria: & non fuisse victum, vincere fuit. Quisnam verò iste erat Angelus, quis erat iste Jacob, & qualis lucta? Angelus repræsentabat Patrem, qui idcirco dixit: *Si contra Deum fortis fuisti*. Jacob repræsentabat Christum qui multoties in Scripturis Jacob appellatur; lucta erat de amore, quæ hanc ob causam lucta fuit, scilicet amplexuum. Proinde quia in concertatione hac amorosa nec Pater potest vincere Filium, nec Filius Patrem: ab eadem amoris æqualitate bene concluditur, totam victoriam fuisse ob *dilexit* hodiernum. *In finem*. S. Chrysostomus hoc ita transfert: *In victoriam dilexit eos*.

§. IX.

Victoriæ hujus spolia exigit amor, ut sint corda hominum

num , tam æqualiter , tamque
excessivè à Patre Filioque amata.
Peracerbè tulit amorosus Do-
minus JESUS CHRISTUS
quod è duodecim cordibus in
cœnaculo collectis , unum sibi
deesset : *Cùm Diabolus jam misisset in Cor , ut traderet eum Judas.*
Et quid foret , si inter illos , qui
sic ingratitude & infidelitatem
illam abominantur , inveni-
rentur multi similiter , æquè , imò
magis ipso Judà ingrati ? Quid
foret , si Patre luctante cum Filio ,
uter eorum amplius amet homi-
nes , nos homines viveremus , quasi
certantes quis nostrum magis of-
fendat Patrem , qui nobis pro-
prium suum dedit Filium ; &
Filium , qui nobis dedit seip-
sum ?

Strictissimè ad hoc exemplum
obligantur Parentes & Filii. Pa-
rentes , ut magis ament Deum ,
quàm Filios , quorum causa multi
damnantur : & Filii ut magis a-
ment Deum quàm Parentes ,
quorum timore & respectu illum
non amplectuntur vitæ statum ,
in quo salus ipsorum magis asse-
curaretur. Quot Parentes , eo
quod Filios falsè & erroneè a-
ment , eos mundo potius quàm
Deo mancipere volentes , eos à
divino servitio impediunt. Et

quot sunt liberi , qui ne Parentes
offendant deserto Deo mundo
deserviunt ? O felices , generosæ
& quæ benè consulistis vobis
animæ , quæ tam magnanima
prudentique resolutione , hujus
tam sublimis aulici status ordine
deserto , omnes promissiones
mundi & spes , ubi magis ille
viget mundus , despexistis : *Alludit ad Gynœceum aulicū , ex quo in eadē quadragesima nonnulla religionem ingressi sunt.*
& in ætate dolis ipsius & frau-
dibus magis obnoxia , non
solum ipsi tergum obvertistis ,
sed sub pedibus collocastis. Si
Christus hodie vocavit suos eos
qui erant in mundo : *Suos qui erant in mundo :* Solum quia
mundus non erat in eis ; vobis ,
quæ jam non estis in mundo , nec
ille in vobis unquam esse potest ,
quod nomen non dederit ejus
amor , & quem locum ejus cor ?
Et si Filix , quibus tenerior &
ad blandimenta proclivior est na-
tura , tam alacri resistentiâ , con-
stantique renunciatione ædes de-
serunt Parentum , neque clau-
surâ terrentur & cilicio : in filiis
(vobis loquor) in filiis , quos na-
tura ad majores animos obligat ,
illosque ubi non convenit , osten-
dunt ; quare non inveniuntur simi-
lis mundi fallaciarum & deceptio-
num renunciationes ? quare tot de-
cepti juvenes non resolvant mun-
do

do nuncium remittere, mundum despiciere, mundum cognoscere, & illum tractare, sicuti meretur.

Veritatem agnoscamus; necesse est enim nos mundum deferere antequam ille nos deferat. Et quænam accommodatior, efficacior ad hoc, immò nobilior occasio, quàm illum deferere, quando Creator ipsius & noster illum deserit? Eritne conveniens, ut Christus ex hoc mundo discedat, *Vt transeat ex hoc mundo; & iter illud peragat sine comite, sine sequace?* quodnam cor tam obliviosum erit Dei, & sui, quod auditâ voce illâ & tubâ cœlesti: *Sciens Iesus; quia venit hora ejus*, non consterneretur animo, & resolutè sibi dicat, hæc etiam erit hora mea? Christianorum nullus tam profligatæ erit conscientia, quin quandoque se convertere, & Deo consecrare cogitet: porrò si hoc aliquâ futurum sit horâ, quænam hora, sicut ista? ô quàm metuendum, ne qui hanc infructuosè prætermittit horam, ipsi defutura sit alia! si quilibet horam sciret, quâ sibi ex hoc mundo transeundum esset, sicut scivit Christus suam: *Sciens quia venit hora ejus*: minor cœcitas esset; verùm si arcanum illud latet omnes, & nemo scit diem, neq; horam: *quia nescitis diem, neq; horam;* quare talem perderemus horam,

velut hanc præsentem, & talem diem, velut hodiernum? talem diem velut hodiernum, repeto. Diem in quo duo maximi dies, amoris & misericordiæ se conjunxerunt: diem in quo Iesus, Deus & Redemptor noster è mundo discedens eum derelinquit, ut nos eum sequamur: & diem, in quo veniens in mundum reliquit cælum, ut nos saltem relinqueremus terram. O maledicta terra, ô maledicte munde! cheu quod nullum sufficiat exemplum ut te deferamus, nulla veritas ut te cognoscamus, nullus amor Dei, ut te non amemus!

Domine Iesu, cùm hodie amor tuus vincat omnia, vincat etiam, & triumphet de cordibus istis tam duris, tam ingratissimis, tam cœcis. Emolli, quæso, Domine, hanc durtiam; istam converte ingratitudinem; istam illumina cœcitatem. Immuta & transforma tandem voluntatum nostrarum rebellionem, ut te tantùm amet, te tantùm velint, te tantùm desiderent; ad te solum suspirent; in te solo sperent, in te solo vivant; pro te solo moriantur: donec veniat ultima illa & felix hora tecum ex hoc mundo transeundi ad Patrem: *Vt transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Ubi te videant, ubi te fruantur, ubi sine fine te diligant. *In finem dilexit eos.* Amen.

S E R M O

Pro

Feria Secunda Paschæ.

I N

Majore Ecclesia Civitatis Bethlehem in
magno Parâ Anno 1656.

Occasione quâ venerunt nova de vana &
inani spe aurifodinarum maximis sumptibus
quæsitæ.

*Qui sunt hi Sermones , quos confertis ad invi-
cem ambulantes , & estis tristes ? Nos autem sperabamus
quia ipse esset redempturus Israël. Luc. 24.*

§. I.

N Die tam læta, velut il-
la Paschæ, in
qua per glo-
riosam Chri-
sti Redemp-
toris nostri
Resurrectionem, eâdem cum glo-
ria revocata fuit antiqua illa contra
Adamum & Evam fulminata mor-
tis sententia; admiratione sanè di-
gnum est, nec in filiabus Evæ, nec
in filiis Adami lætitiæ effectus in-
veniri. Exortus est Sol serenâ

hâc die rutilantibus magis radiis,
quàm unquam aliàs, tot naturali
suo splendori addens radios, quot
in die Passionis Ecclypsi fuerant
obtenebrati: quid verò Sol idem
exortus invenit in Oriente, aut
occumbens in Occidente? exor-
tus lachrymis Magdalenæ irora-
tam & madidam invenit terram,
ac si illa diei hujus fuisset aurora:
Mulier quid ploras? Occidens Ioan. 20
duorum in Emmaus pergentium v. 13.
Discipulorum invenit tristitiam:
Et estis tristes: ac si in illis involu- Luc. 24
ta v. 17.

taumbris se multiplicâset stella vespertina, seu Hesperus: *Quoniam advesperascit.* Tam tragici velut illud fuerunt duo primi celebris hujus comœdiæ actus sive scenæ.

Ad declarandum vobis, quàm naturales utriusque sensus & doloris sint causæ, non mihi necesse est exemplum quærere de longè, cùm fortuna his ipsis diebus in vestras invexerit ædes. Nonne afflictio magna est, quærere & non invenire? hoc Magdalenam, aliasque Marias sum-

Ibidem moperè affligebat: *Non invento*
v.23. *corpore ejus.* Nunquid suffici-

Ibidem ens tristitiæ motivum est spera-
v.21. *re; & non obvenire speratum?* hoc Discipulos contristabat: *Nos*
autem sperabamus. Quamdiu spes & sollicitudines collocantur in terra, terræ deesse nequeunt afflictiones, & tristitiæ: Mariæ tristes fuerunt & afflictæ, eò quod non invenerint, quod quærebant

sub terra: Veniunt ad monumen-
v.2. *tum.* Et Discipuli tristes; quia illis non evenit, quod pro terræ

sux remedio sperabant: Quia
v.21. *ipse esset redempturus Israël.*

Hujuscemodi, Auditores, hâc occasione considero causas, vel hujusmodi sunt, etiam non consideratæ causæ, quæ nobis, ut videtur, minus læta reddide-

runt hæc Festa Paschalia, quæ ego omnibus, & pro omnibus, tam grvida cœlestium & non cœlestium bonorum à Deo apprecor, sicut ipse Dominus nobis expedire novit. Investigatæ fuerunt sub terra auri- & argenti-fodinæ, quæ cum tanto exantlato labore non fuerint inventæ; quemadmodum Mariæ afflictæ fuere videntes infructuosas suas sollicitudines, diligentias, immò & expensas: *Emerunt aro-*
mata: sic fateor valde vos con-
16.v.1. *tristari meritò posse, quod in*
infausto hoc itinere, & tempus
& labor & industria, simul cum
impendiis pessum ierint. Porro sicut Discipuli incedebant tristes, eò quod spes suas inanes & elusas viderent, quibus melioratam suam Patriam, Regnumque restauratum cernere gestiebant: *Quia ipse esset redempturus Israël:* Sic vobis concedo, sentiendum esse, nec privatam seu propriam, nec Monarchiæ opulentiam fuisse consecutam; & quicquid ab ipsis auri- argentine fodinis, cum tanto boatu sperabatur. Nihilominus tam bonus consolator est Christus, tamque velox, ut eodem manè Mariarum desiccârit lachrymas; eodemque vesperi Discipulorum dispulerit tristiti-

am: sicut & ego hodie vestram alleviare statui.

Resumptâ igitur Historiâ Evangelicâ, quæ accidit heri, Ecclesia pro hac die secunda, duos affectus, seu duas naturales animi reservavit Passiones, quas Christus Dominus noster in duobus Discipulis in Emmaus euntibus consolatus est & curavit, scilicet tristitiam exterius ostensam: & spem perditam. Tristitiam declaratam, *Et estis tristes*: Spem perditam: *Nos autem sperabamus*. Porro cum binis iisdem affectibus Civium nostrorum turbata & intranquilla reperiantur corda: quemadmodum Christus Dominus noster vivum se exhibens Discipulis, eorum mox sepultâ tristitiâ, spem resuscitavit; sic ego ad unam consolandam, alteramque nutriendam, duas vobis veritates ad vivum demonstrabo. Harum prima est, multò melius vobis fuisse speratas aurifodinas non fuisse, quàm fuisse detectas. Secunda, quod non detectarum incertarum aurifodinarum loco, Deus vobis alias certas, multòque ditiores deteger. Utraque illa veritas videtur temporalis, sicuti pro rebus etiam temporalibus duorum in Emmaus euntium Discipulorum tristitia & desperatio constitutæ erant: sed quamvis

temporales essent, nihilominus divinus Magister non omisit eas consolari, ut eas converteret & in spirituales immutaret, prout conversæ sunt & immutata. Idem ego assistente mihi gratiâ cœlesti facere statui, ad quod precum vestrarum suffragium requiro. Ave Maria.

§. II.

*Qui sunt hi sermones, quos confer-
tis ad invicem ambulantes,
& estis tristes?*

HOC modo Christus Redemptor noster binos de Jerusalem in Emmaus tendentes Discipulos interrogavit. Quod si ego eandem quæstionem in nostra Bethlehem proponerem, vestram interrogando conversationem, quare estis tristes? responderetis utique sicut responderunt illi: *Nos autem sperabamus*: sperabamus aurifodinas, & cognoscimus quod non sint: vel sperabamus detegendas, & non sunt detectæ. Et si ego magis instarem volens scire sermones & consequentias, quibus hâc super veritate vestram fundatis tristitiam; similiter utique cum illis responderetis, quod in desiderato & supposito successu reposita fuerit spes non solum hanc civitatem, sed totum redimendi regnum: *Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël*. Agedum, attentè me

auscultate , & (contra quod vobis imaginabimini , & fortassis adhuc imaginamini) videbitis , quomodo in hoc , quod infortunium & infelicitatem habetis , vestra consistat redemptio : & à quot laboribus , ærumnis , infortuniis , & captivitatibus vos redemerit & liberaverit Deus , eò quod non evenierit , quod sperabatis .

Supponendum est primò , non infrequenter in nostram cedere perditionem , si successus pro voto fluant ; & è contrario è re nostra esse , si minus prosperè res cadant .

In quadam maledictione Job , clarissimum & notabilissimum , quod in imaginationem cadere potest , veritatis hujus speculum habemus :

Job. 3. v. 3. & 9. Pereat nox , in qua dictum est , conceptus est homo : expectet lucem & non videat , nec ortum surgentis auroræ .

Idest , maledicta sit nox , in qua conceptus fui , inquit Job : expectet lucem , & nunquam fiat manè : præstoletur auroram , & nunquam veniat . Videbitur vobis (sicut etiam visum fuit illi , qui hoc dixit) quod hæc maxima fuit infelicitas , quæ nocti poterat evenire , maximaque pœna quam quis ei poterat imprecari . Verùm re benè consideratâ , nonnisi summa erat felicitas & fortuna . Maximus noctis inimicus est aurora , necdum appropiante di-

luculo , & illucescente die , nox subsistit & perseverat : illucescente manè nox fugata perit ; ergò quod videbatur maledictio , non erat maledictio , sed summum potiùs bonum , & maxima felicitas quam quis illi poterat imprecari , seu ipsa desiderare ; nam si nox pro diluculo expectaret , eveniendo hoc quod speraret , in hoc finis ipsius & interitus consisteret : non eveniendo verò quod sperabat , ejus erat conservatio , incrementum & subsistentia .

Idem Ego , Auditores , de aurifodinarum vestrarum spe , quam nunquam benè fundatam censui , affirmo , interrogatusque ita dixi . Visum est ibi aurum & argentum ; sed ista duo metalla sapius sunt , veluti isti duo hædi Jacob , quibus cæcum decepit Parentem , ut benedictionem tolleret Esau . Dixit Jacob edulium , quod Patri suo præsentabat esse de venatione , & non *Gen. 27. v. 9.* erat de sylva , sed de grege . Sic est aurum & argentum quod inde ferunt , dicunt erutum esse ex fodina , & effusum est ex crumena . Hinc auri- & argentifodinæ non sunt fodinæ pro eo qui facit expensas , sed tantum sunt fodinæ , velut benedictio Jacob , pro illis ipsis qui eas finire

xère, & opulenti veniunt mercibus, stipendiis, pleni facultatibus & auctoritatibus, quibus ditiores evadunt. Verum si non detectæ fuerint auri fodinæ quia non sunt; seu quamvis sint, Deus eas detegi noluerit; ecce à quot, quantisque periculis & laboribus vos redemerit & liberaverit misericordia & providentia divina, eò quod pro voto non successerit detectio sperata!

§. III.

UT incipiamus à periculis, quæ ab extrâ, & è longinquo evenire possunt. Si Status hic, etiam non habens aurifodinas præsens jam fuit armisque peregrinis infestus & impetitus, quid fieret istis habitis thesauris? Christus Dominus noster agri cujusdam paradigma adducit, qui superficialitè tantummodò cultus florum frugumque ferax erat: quidam verò fortè fortuna, thesaurum in eodem agro absconditum, terræque suffosum sciens, *Thes-*

sauro abscondito in agro, omni mox curâ, sollicitudine, & secreto agrum illum sibi viâ emptionis acquirere fateretur, quanticunque constaret, & hoc modo agri effectus sit Dominus, non agri, sed thesauri amore. Ita ut omnis infelicitas agri in mutando domi-

nio, & ad alium transeundo Dominum constiterit in eo, quod thesaurum continuerit, & hoc ipsum alii constiterit. Proinde contenti simus eo, quod agri nostri pacificè nobis producant, quod agriculator ex superficie terræ colligit; neq; in visceribus eorum absconditos delideremus & investigemus thesauros, qui alienam irritent orexin: præsertim agris ipsis non tam validâ circumseptis maceriâ quæ ab ingressu arcere possit.

Ezechielis cap 38. narrat scriptura sacra (sive historia sit præteriti, sive Prophetia futuri) quod nationes Gog & Magos scientes Hebræos habitare in suis ditionibus securos & opulentos, ipsos infestandi inierint consilium, binis hisce inductæ motivis. Primum erat, quod auro & argento abundarent: Secundum, quod propugnaculis destituti facilè essent accessibiles. Motivum unum excitavit cupiditatem: alterum executionem expeditiorem reddidit. Quod excitavit, aurum fuit & argentum: *Ecce Ezech. ad diripiendam pradam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum & aurum: Et quod expeditiorem executionem fecit, fuit, quod terræ essent nudatæ muris, & munitionibus: Ascendam ad Ibid. terram absque muro, vinctes, & v. 11.*

portæ non sunt in eis. Porro terræ auro & argento locupletes, murorumque validorum defendentium ambitu destitutæ, naturaliter inimicorum concupiscentiæ & invasioni sunt expositæ: aurum quippè & argentum quo affluunt orexin excitat; murorumque & propugnaculorum defensioni necessariorum defectus invasionem expeditiorem reddit.

Verum est, quod Hebræi cum vicinis nationibus pacem habentes habitarent securi, & ab armis earum nihil timerent: *Ad terram, quæ reversa est à gladio: ad quiescentes habitantesque securè.* Verum securitas hæc dolis & fraudibus patet. Ubi spes commodi affulget; ibi confederationis fiducia expirat. Notabile Jeremiæ dictum auscultate. *Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs?* Id est, putatisne ferrum aquilonare, confœderari cum alio ferro, & æs illud cum alio ære? decipitis vos, inquit Propheta illis, quibuscum loquebatur: idemque ego quamvis non sim Propheta, tanquam certum vobis affirmo. Deus præservavit vos ab argento, quia liberos vos voluit à ferro. Ars cum argento alia metalla conglutinat: & concupiscentia seu cupiditas, argento omnium fœderum con-

glutinationes & vincula dissolvit.

Confœderati erant Israëlitarum cum Babyloniis, tamque arcta inter utrumque Regem intercedebat amicitia & correspondentia, ut Baladan Rex Babyloniæ superbissimus & potentissimus, cognito quod Ezechias Rex Israël ab infirmitate illa gravissima, quæ ad mortem usque decubuerat, convalesceret, Legatos ad congratulandum ipsi de recuperata valetudine miserit cum muneribus. Porro Ezechias grati animi ostendendi ergo, & in benevolentia & confidentia argumentum, Legatos eosdem ad intima Palatii deducens, omnes illis reconditos thesauros inspiciendos exposuit. Utrique optimè fuere contenti; sed vix viginti quatuor elapsis horis, Deus annunciatum misit Ezechia per tristes ostensionis, seu ostentationis consequentias. *Ecce dies venient, & auferentur omnia, Isai 39. quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt Patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quicquam, dicit Dominus: & de filiis qui exhibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt Eunuchi in palatio Regis Babyloniæ.* q. d. Ectū, Ezechia, fuisti tam inconsideratus, ut Legatis Babylonicis tuos ostenderes thesauros? scias igitur, inquit Deus, quod Baby-

v. 8.

Jerem.
15. v. 12.

Isai 39.
v. 6. &

Babylonii te invasuri non solum thesauros istos in suam redigent potestatem, ita ut nihil eorum tibi remaneat: verum & filios tuos in captivitatem & servitutem abducent. Ecce in quidamicitiarum & pacis foedera desinant thesauris detectis. Gratias Deo agite, quod sic spes vestrae sint elusae, neque ingrati sitis ipsi dolendo: cum hoc medio à tantis vos periculis liberarit.

Nisi Hispania auri- & argenti fodinis gauderet (de quibus Strabo, quod totius mundi essent opulentissimae) nunquam Romani è tam longinquo, tam sumptuosum & pertinax bellum ipsis intulissent.

Strabo. Quod scriptura sacra primo Machabæorum libro docet, referens Romanorum conquestiones eorundemq; victoriarum famam. *Et quanta fecerunt in Regione Hispaniae, & quod in potestatem redegerunt metalla argenti, & auri, quae illic sunt.* Non dicit, quod invaserint homines, sed aurifodinas; nam aurifodinæ fuerunt motivum belli & conquestionis. Quia Gens Hispana erat opulenta, tam remota, & tam fortis, potentia Romana pertinaciter hanc prætendendo conquestionem, ducentos triginta quinque annos huic subjugandæ impendit. Ecce, utrum hîc tot erunt necessarii usque dum tan-

dem terra, auri- & argenti fodinæ, nec non incolæ & habitatores, jugo Dominioque extraneo fuerint subiecti, & ab eorum legionibus præsidium acceperint, eorum concupiscentiæ seu cupiditati tributarii, & ab eorundem tyrannide oppressi: proinde ipsum aurum & argentum, quod (attestante Spiritu Sancto sæpius redemptio est hominum) ipsis fuit causa servitutis; & echo, quod eos è tam longinquo accivit, & illis in domum captivitatem invexit.

§. IV.

Verum posito, aurifodinas tam desideratas ex famæ consequentia non periclitaturas fuisse ab extraneis: laborum^r miseriarumque domesticarum consideratio sufficiebat vos excitare & inducere, ut si rationis compotes essetis, ex ejus potius dictamine inventas jam sepeliri potius, quam erui & detegi etiamsi valde certas, satageretis. Ex majoribus plagis quas Deus statui huic seu civitati inferre poterat, erat aurifodinarum detectio. Nec ego sum qui hoc dico, sed prudentia & veritas, quæ decipere nequibant.

Psalmo sexto decimo David à Deo petit fieri justitiam, & condignam inimicis suis irrogari poenam, ob inhumanam innocentiae suæ

suæ persecutionem. Et postquam petitionem suam exauditam dixit, punitionem prophetizat, quod justus iudex inimicos suos traditurus esset, & quasi jam factum paucis narrat verbis: *De absconditis tuis adimpletus est venter eorum.* q. d. Exsatiasti Domine famem eorum, tuis illos implendo absconditis. Hic nunc interpretes intrant ad examinandum, quænam sint abscondita Dei: sensusque proprius magis & literalis, juxta Symmachum & alios, est, abscondita Dei esse, auri & argenti fodinas. Aurum & argentum Deus nobis in profundo terræ, ubi ea creavit, abscondit; porro quandocunque eidem Domino eas fodinas detegi placuerit; tunc, abscondita illa Dei, manifesta apparent: *De absconditis tuis.* Sed si David petiit à Deo, ut faciendo justitiam puniret inimicos; & ipse Deus hoc se facturum pollicitus est; quomodo dicit, quod aurum & argentum ipsis sit detecturus, quod in auri & argenti fodinis latet, & inde eos satiaturus, *de absconditis tuis adimpletus est venter eorum?* Adhuc insto, & plus urgeo. In hoc Psalmi qui totus est propheticus, quemadmodum in persona Davidis figuratus est Christus, sic in Davidis persecutionibus signifi-

catæ sunt, crudelitas & ingratitude, quibus in vita fuit exagitatus; & impietates & peccata, quibus hodie dum adhuc inhonoratur & offenditur. Ergo in offensarum & peccatorum horum præmium Deus suos, quos sub terrâ absconditos habet, detegit thesauros; nec non auro & argento adimplet & exsatiat, auri & argenti fodinarum avidos? omnino. Istas quippe auri & argenti, tam avidè desideratas, tantique æstimatas fodinas, non pro meritis, sed ordinariè in peccatorum pœnam Deus largitur. Omnium P. P. Græcorum super textum illum commentationem auscultate, qui in duas, sed concordēs, in eo quod dixi, abeunt sententias: *Illud autem de absconditis, pp. alii quidem intellexerunt de suppli. Græciis, alii verò de fusilibus metallis.* apud. Ea, quæ Propheta vocat abscondita Dei, SS. Patrum aliqui supplicia significare intellexerunt, alii auri- & argenti fodinas: & utraque pars non discrepat, sed admirabiliter in utriusque sensus differentia concordat. Quare? Quia aurifodinæ, detegente eas Deo, sunt supplicia: & ex majoribus suppliciis, quæ Deus pro peccatis irrogat, est aurifodinæ detectio: *De metallis fusilibus, de suppliciis.*

Et mysteriosam notate proprietatem, quâ genus illud suppliciorum, abscondita Dei appellatur: *De absconditis tuis.* Quia Deus quandoque absconditis, quandoque manifestis punit suppliciis. Supplicia manifesta sunt illa, quæ omnes timent, & quæ talia agnoscunt; qualia sunt fames, pestes, bella, aliæque calamitates temporales: supplicia abscondita & occulta sunt quæ nec æstimantur, nec quæ talia timentur, sed potius tanquam prosperitates & fortunæ habentur & desiderantur: & ex horum genere sunt auri & argenti fodinæ, earundemque detectiones. Abscondita sunt supplicia, sub apparentiis contrariis; quia appetuntur, æstimantur, & magni fiunt deceptorie, cum certum sit, sub pretio & splendore auri & argenti immensos latere labores & ærumnas, quibus iustitia divina propter peccata easdem disponit punire terras, ubi mineralium horum venæ deteguntur. Deus æquè punire potest virgis ferreis, ac argenteis, & aureis: immò flagella hæc multò sunt ponderosiora, sicut aurum & argentum ferro præponderant. Iste montuosæ terræ apex, hodie Promontorium S. Vincentii dictus, olim Promontorium sacrum vocabatur, eò quod ibidem Protoplasti Nationis nostræ Tubal

Pars IV.

sepulchrum esse crederetur, & tumulHerculis, unius ex famosioribus & carioribus Lusitaniæ Regibus. In hoc Promontorio erant mineralia, ejusdem venerationis causa effodi prohibita: porrò temporis illius historiæ narrant, unico tantum casu loci incolis, mineralium istorum auro & argento se ditare fuisse permissum. Et quo casu? Res admirabilis & notatu dignissima! casus erat, quando è cœlo decidens fulgetrum, penetrans terram, abscondita in ea metalla retegeret: ita ut in illa terra, etiam nostra, idem esset & in unum recideret, retegere aurifodinas, & è cœlo cadere fulgetra: ac si cœlum nobis prædicaret, quod mineralium detectio in terrâ non sit prosperum quid & fortunatum, pro ut imaginamur, sed iræ divinæ executio, & cœlestis punitio.

§. V.

NE verò hæc vobis exaggerata videantur lenimina, & ad tristitiam dissipandam, & superficiali consolationem adinventæ; aurum & argentum istud in minutas dividendo partes, consideremus, lucra & commoda quæ ab aurifodinarum detectione Patriæ vestræ fuissent obventura si fuissent inventæ. Ego nunquam fui Potussi, neque aurifodinas vidi; verum in libris, qui describunt

Sf

quic-

quicquid in eis faciendum occurrat, stuporem & horrorem incutit, legere fabricas, & machinas, artificia, violentiam, labores & pericula, quibus montes effodiantur, viæ explorentur, teneantur, & perditæ denuò investigentur: impenetrabilis chalybis obstacula; subterraneas aquas aut è rupibus erumpentes, quæ vel antliis exhauriendæ, aut aliâ viâ aperto in alia montium parte exitu educendæ: Malleorum, cuneorum, rotarum, aliorumque ferreorum instrumentorum sonitus, quorum aliqua centum quinquaginta librarum pondus continent, quibus percutiuntur, scinduntur & eruuntur saxa, vel maximo periculo præcipitantur ex alto. Et omnia ista in profundissimis istis concavitatibus seu infernis, quo nunquam radius solis penetravit, miserè illuminatis infelicibus illis cyclopibus luce tantum evanida, & ab ignibus quibusdam artificialibus excitata, quorum exhalatio, fumus ardensque vapor respiratione interclusâ eos sæpè suffocat.

Concupiscentia seu cupiditas multò plura hîc subire facit, quàm Isaias prædixit, & poenitentia

*Isa. 2. quandoque suadebit. Introibunt
v. 19. & in speluncas petrarum, & in vora-
20. gines terra: projiciet homo idola*

argenti sui, & simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, ut adoraret, talpas, & vespertilioes. Ecce quomodo easdem nunc figuras consociat & in obscurum hoc horrendumque patientiæ theatrum sine virtute concupiscentia introducit. Ibi Poenitentes dolentes speluncas & concava subeunt terræ: Hîc cupidi & decepti etiam non per eos quos terra sponte aperuit, sed per eos, quos ipsi totis effoderunt viribus, longè protensiores & profundiores ingrediuntur hiatus: ibi despiciunt auri & argenti idola, cognitis eorum vanitate & mendacio; hîc adeò adoratur & æstimatur vanitas ipsa, ut per novas abditasque tot stadiorum semitas investigetur & eruatur aurum & argentum, ut fundantur & elaborentur idola: ibi idolorum figura sunt talpæ & vespertilioes; *Talpæ & vespertilioes*; & hîc homines talparum instar deformati vivunt sub terrâ, sine oculis ad videndam lucem, & vespertilionum instar fugientes solem & diem, ut profundius se potius sepehant in tetra illa perpetuâque nocte, quàm in eâ vivant. Alia adhuc restat proprietas; quidam enim sicut talpæ cum manibus pedibusque in terra vagantur, fodientes, volventes, evolventes eamque continuò excuti-

cutientes ; & alii velut vespertiones in aëre suspensi, explorant lapides , eorum venas fecant , corpore & vitâ ex uno fune pendentibus. Nunquid unquam Eremiticarum Anachoretarumve quispiam , tam duram egit pœnitentiam ? verum nondum audistis, quid inde maximè timendum.

Suffultis montibus istis magnis, tota & immensa eorundem moles columnis innititur talis materiæ, quæ cum tempore interit, deficit, & corrui, quod non infrequenter accidit: & quo effectu? Mons totus seu potior ejus pars derepentè collabitur, & omnis eruentium seu effodientium multitudo unico momento consepelitur, sine aliâ tantæ tamque miserabilis stragis notitiâ, quàm ruinæ fragor, nec non terræ totius tremor & motus longè habitantibus impertivit. Ista scribuntur, nec tamen adhuc rei ipsius veritatem adæquant. Ad probandum sufficiat, quod Neronum Diocletianorumque crudelitas & sævitia, mortes martyriaque Christianorum ad auri & argenti fodinas eos condemnando commutabant: Et Ecclesia, quæ tam accuratè & sollicitè Sanctorum merita examinat, inter Sanctos referebat & venerabatur pro Martyribus, in illis vitâ defunctos.

Agite, nunc vos interrogo. Hæc auri & argenti fodinarum Martyria, si vestræ detegerentur, quis subire & pati vellet? de condemnatis non loquor; nam qui hodiè ad terram condemnantur Maragnanam, potius omnes ad aurifodinas condemnari deberent. Laboratores fossioresque non forent nobiliores opulentioresque; sed quales futuri essent; nisi servi & mancipia? Quis omnia intus laboraturis necessaria instrumenta subministraret? Quis victum vitæq; necessaria operantibus præberet? Quis sterilia ista ligna hinc inde ex rupibus collecta exscinderet, & eò veheret pro fornacibus & fusionibus? Et lumina ista perpetua & subterranea quibus oleis alenda & conservanda forent, nisi ex fructibus agrestibus quæ hîc stillant, & non illo pingui olivarum oleo, quod è Lusitaniâ veniret? Super omnia, si tot Indorum millia paucis adèò annis, tamque levi, qualis operum & artium vestrarum est, labore sunt consumpti; ubinam, quæso, inquirendi alii, qui supplerent, & sufferrent ea quæ dixi? Omnia ista non facerent, neque paterentur, qui civitatem Ulyssipponensem perambulant; quia fodinæ istæ sunt, sicut illæ pulveris quæ semper ruinam, cladem, stragem-

que inferunt vicinissimis. Hæc terræ vestræ desiderastis; & quia ut sperabatis non evenit, contristamini.

Adhuc superest, quod in majorem vestram perniciem & exitium vergeret. Quot Ministri Regii; quot justitiæ, ararii, bellique administri pro extractione, affecuratione & traditione ejusdem auri & argenti huc necessario mittendi vobis videntur? porro si vel unum horum, toties ad destruendum Statum vestrum sufficientem experti estis; quid facerent tot & tanti? Num Ministri Regii nomen ignoratis (quamvis contra Regum ipsorum intentionem) quantum se hîc eminens extendit, quàmque violentum sit & intolerabile? quot Administratores, quot Provisores, quot reddituum Receptores, quot Calculatores, quot maris terræque Custodes, quotve aliarum functionum creati oportuisset Curatores, vel cum istis fodinis fundi, ad vos confundendos & sepeliendos in eis? Nunquid omnia quæ habetis, & possidetis, deservire debuissent Regi, ve eis, qui specioso hoc prætextu, se plus quàm Reges efficiunt? Eodem die bonorum vestrorum omnium non Domini sed dispensatores tantum efficeremini. Neque servus vester aut mancipium, neque navis vestra,

neque currus vester, neque bos vester nisi ad sustentandum pro servitio tali, vestra mansura essent. Domus vestra in hospitium præfectis fodinarum deservitura esset: aratra vestra ruri vacatura essent, quia agrorum cultoribus fodinis insudandum esset: nec vos ipsi juris vestri essetis, nam vos ad labores istos sive habiles sive ineptos compellerent: & vestra ingenia, quod molerent, & ruminarent, solum esset, quia vos & filii vestri commolitioni & comminutioni essetis expositi.

§. VI.

VIdemini mihi, Auditores, dictis meis assensum præbere (nam ideo ad tam particularia & domestica descendi) similiterque credo spem vestram nunc mutasse judicium, conspectâ tali mineralium detectione, & aliorum tam diversorum ab eo, quod sperata detectio desiderabat & supponebat, quæ utique majora & duriora futura erant ipsâ experientia, quàm meus ea Discursus oculis proponere possit. Conclusionis igitur loco serviat, quod Deus multò majorem vobis præstiterit gratiam, longèque favorabilior fuerit vobis fortuna, abscondendo vobis fodinas, quàm si aurum & argentum, quod suppositum ex eis sperabatur, fuisset inventum.

Horat.

Gentilis cujusdam, in ratione tantum naturali, & experientia fundati, sine omni Fidei principio auscultate sententiam, quæ nos merito à terra magis elevare & attollere deberet: *Aurum irreperitum, & sic melius situm cum terra celat.* Aurum (inquit Horatius) est melius non inveniri, neque detegi, quam inveniri: *Aurum irreperitum*, & quare? quia quamdiu illud terra abscondit & operit: *Cum terra celat*, in loco situque est meliore, utpote in loco quem natura illi dedit: *Et melius situm.* Excellens ratio. Res naturales, quamdiu in suo remanent loco, ubi eas constituit natura, nullum inferunt damnum, inde verò motæ perquam sunt nocivæ. Aqua in suo centro non gravat; ignis in sua sphaera non urit; terra in aërem surgens facit fulmina; aër terrâ conclusus terræ motus excitat; domos & civitates evertit: pari ratione aurum argentumque, quamdiu in fodinis & in centro terræ sunt abscondita ubi ea natura reposuit, innocua remanentia nemini malum inferunt: inde verò effossa & extracta perquam perniciofa, ingentem stragem edunt. Præteritum respicite, nisi decipi velitis præsentia.

Aureum illud pristini temporis tam celebre sæculum quis illud

fecit? aurum illud fecisse videtur, non quod erat, sed quod non erat: quia necdum fuerat detectum. Quamdiu aurum non fuit, aureum fuit sæculum: postquam aurum apparuit in mundo, ferreum esse cæpit ævum.

Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum prodierat. Horat.

Vitæ conservationique hominum necessaria & utilia, prout notavit Seneca, Democritus, imò & ipse Epicurus, natura valde nobis vicina detecta & patentia collocavit; veluti plantas, fructus, & animalia: è contrario non tantum inutilia, verum etiam perniciofa longius à nobis removet, & abscondit ne illa videremus: & hæc sunt aurum & argentum. In omnibus natura matrem fuit imitata. Mater pomum dat filiolo, & abscondit illi cultrum, quare? quia vult ut comedat, sed non ut se lædat: proinde, puero flente pro eo quo se lædet, justum non est, ut viri ratione judicioque præditi sensu sint parvuli.

Doctrinam hanc velut tam necessariam (ne Philosophorum tantum esse putetur) omnium primam nos in principio mundi sacra docuit Scriptura: *In principio creavit Deus cælum & terram: terra autem erat inanis & vacua:* Et

Gent.
v. l. & c.

quid innuere vult, terram inanem fuisse & vacuam, *Inanis & vacua?* significat, quod vacua fuerit ab extra, & vacua ab intra. Vacua ab intra; *Inanis*, nondum enim Deus in visceribus terræ creaverat mineralia: & vacua ab extra, *Et vacua*, quia Deus similiter in ejusdem superficie terræ nondum creaverat plantas, arbores, & animalia. Deus igitur omnia ista primis sex creavit diebus: porro Scriptura exactam & particularem plantarum, arborum, & animalium relationem texens, fodinarum metallorumque nullam prorsus facit mentionem. Si igitur scriptura terram in prima sua creatione, vacuam & inanem ab intra & ab extra refert; tamque distinctè & magnificè narrat, quomodo Deus illam impleverit, instruxerit ab extra, quare omnino subticet, nec dicit, quomodo illam impleverit & ditaverit ab intra? Amplius. Postquam Deus omnibus creatis, ultimò creavit hominem, ostendit illi herbas, plantas & arbores, earumque fructus dicens: ecce omnem varietatem istam quam creavi, tibi in victum & oblectamentum concedo: cunctaque terræ viventia coram Adamo adducens similiter dixit: ecce super omnia ista Dominum te constituo, quæ tibi in adjutorium &

servitium creavi. Putabam nunc additurum Deum: nec tantum sustentationi, servitio, conservatio-nique tuæ concessi & providi, quæ in superficie terræ vides, sed & in visceribus & centro ipsius pretiosissimorum metallorum fodinas, ad cumulandas opes, augendam magnificentiam, commodaque tua tuorumque posterorum multiplicanda creavi: sed nihil horum dixit Deus, silentio præteriens similia, ne minimâ quidem eorum mentione factâ. Si igitur Deus in hac donatione universali, velut in registro, Adamo reliqua tradit omnia quæ in usum ipsius creaverat, auri- & argentifodinas, quæ (sicut videntur hodie) pars eorum videbantur ditissima & optima, quare prætermittit? quia reliqua omnia, quæ in superficie videntur terræ, eorumque dominium & usus, homini pro sui conservatione, sustentatione & oblectamento utilia erant & necessaria: auri- verò & argentifodinæ, non solum non utiles & necessariae, sed superflue perniciosæ, multorumque gravissimorum damnorum occasionem præbere poterant: hinc quemadmodum eas sub terra abdiderat; sic etiam earundem notitiam illi abscondit, silentio eas præteriens, nec ullâ talis rei factâ mentione.

Verùm

Verum enim verò interrogari mihi videor à curiosis, & argui à Criticis: si fodinæ adeò erant damnosæ & perniciosæ homini, ideoque Deus eas abscondit & operuit, quare & ad quid eas creavit? ut ad istam vobis quæstionem respondeream, prius propono aliam. Arborem Scientiæ omnium totius mundi malorum occasionem, quare Deus creavit in Paradiso? vel illa bona erat, vel mala, prout argumentatur S. Augustinus. Si erat mala, quare Deus eam plantavit? & si erat bona, quare eam prohibuit? minatur homini mortem si comederit de fructu, ipsumque fructum talibus inficit coloribus ut invitet & irritet oculos,

Gen. 3. v. 6. Pulchrum visu, aspectuque delectabile? ita factum est. Ille quippe fructus tam pulcher non fuit creatus, ut Adam ex eo comederet, & gustaret; sed ut Deus Adamum tentaret, & eo probaret. Hæc eadem est ratio, quare Deus aurum argentumque condiderit, tantumque illi coloris fulgorem tribuerit. Chilo septem Græciæ Sapientum unus inquiebat, quod sicut Lapis Lydius probat aurum & argentum; sic idem aurum & argentum est Lapis Lydius hominum. Vultin scire, quales sint homines? auro & argento eos probate. De auro dixit Ecclesiasti-

cus: Qui post aurum non abiit: probatus est in illo. Et de argento dixit David: Ut excludant eos, qui probati sunt argento. Et notate hæc tentatione approbatum fuisse non nisi unum tantum: qui probatus est in illo: & reprobatos & excludos fuisse multos: Ut excludant eos, qui probati sunt argento. Porro cum quotidie petamus à Deo à tentationibus liberari, & in eas non induci: Ne nos inducas in tentationem: Gratias agamus Deo, quia nos ab ea liberavit, in quam nos ipsos immisissimus.

Porro, ne qua vobis afflictio remaneat ex eo, quod non habeatis, unde monetam in terra vestra cudatis, sciant, qui hoc tanto opere desiderant, & promovere fatagunt, hanc maximam esse perfidiam, quam Patriæ suæ irrogare possent. Estne possibile, quod Deus terram vobis dederit tam uberem atque fertilem, ut sola fructuum & aromatum commutatione, à tot jam annis tam abundanter & nobiliter vitam transigatis, nullâ ibidem usitatâ pecuniâ; & nihilominus desideretis & suspiratis pro pecunia, sine qua, & propter quod ipsum fortuna vos tam singulares fecit in mundo? Plinius omnium horum expertissimus, inter plures alias sententias, quibus pecuniarum usum con-

dem-

demnando, illam naturalium fructuum commutationem extollit, hæc notabilia verba scribit. *Quam innocens, quam beata, imò verò &*

Plin. in delicta esset vita, si n. hi aliud proémio quam supra terras concupisceret!

lib. 33. utinamque possit è vitatotum abdicari aurum, ad perniciem vitæ re-

c. 1. pertum: quantum felice aro, cum res ipse permutabantur inter se! Hucusque magni illius iudicii opinio, quod omnium sæculorum scientiam & comprehensionem in se sociavit. Et postquam Deus hanc vobis præstitit gratiam, ut inæstimabili illâ opulentiâ & felicitate naturali fruamini, tam universali perniciosoque hosti, qualis est pecunia, portas aperire velitis, qui mox ubi ingressus fuerit in terram, pauperes vos efficiet? casum admirabilem inter Christum & Discipulos ipsius audite.

Christus Discipulos suos in mundum mittens, expressè prohibuit, ne aurum & argentum, neque peram secum & pecuniam deferrent: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.* Revertentes ab itinere Discipulos Magister divinus interrogavit: *Quando misi vos sine sacculo & pera, nunquid aliquid defuit vobis?* Omnes responderunt, sibi defuisse nihil: *At illi dixerunt: nihil.* Ergo jam vobis

dico, inquit iterum Christus, ut si quis habuerit sacculum & pecuniam, illam ferat secum: & si habuerit peram, similiter: *Sed nunc qui habet sacculum, tollat, similiter & peram.* Non sine ratione casum hunc admirabilem dixi. Enim verò si Christus Discipulos sine sacculo & pecunia miserat, ipsiq; nihil sibi defuisse sunt experti & confessi, quomodo post experientiam & confessionem hanc, contrarium, pecuniamque secum deferre mandat? si vitæ necessaria ipsis defuissent, rectè sequebatur, ut Christus illis hoc concederet. Verum postquam missis primâ vice pecuniam prohibuerat, & nihil ipsis defuerat, quare nunc sacculum secum ferre præcepit? præ-

via admiratione grandi responderet S. Chrysostomus. Christus Dominus noster Discipulos suos in patientia voluit exercere, & ut inopiam necessariorumq; defectum æquanimiter tolerarent: & sicut profectis sine pecunia nihil istorum illis defuit; sic pecuniam secum ferre iussit, ut omnia deessent: *Ac si eis dixerit: hætenus Chrys. cuncta vobis uberrimè affluebant, apud nunc autem volo vos & inopiam ex-* *Caten.* *periri.* Idem volunt, non intelligentes quid velint, pecuniæ usum vestram subire & pervagari terram desiderantes. Si sine pecunia,

Ibidem v. 36.

Marth. 10. v. 9.

Luc. 22. v. 35.

cunia, & ex sola naturalium terræ vestræ fructuum commutatione omnibus vitæ necessariis abundatis, & multis vestrum ea superfluant; ad quid vultis pecuniam, nisi ut omnia constent pecuniâ; & omnibus pecuniâ constantibus, vos pauperes sitis? acceptate & fruamini illis quæ Deus tam abundanter vobis tribuit super terram, & sub terra nolite fodinas, neque quod ex eis cuditur.

§. VII.

ANtequam punctum hoc absol-
vamus (cum promissione quod
secundum multò succinctius sit fu-
turum) nolo me minùs zelosum
pro opulentia regni culpetis. Et
quemadmodum vobis demonstra-
vi, quod fodinæ, casu quo fuissent
detectæ, in magnum vobis dam-
num & huic particulariter Statui
cessissent: sic nunc addo, quod si-
militer eidem Regno universali-
ter, majoris perniciæ & ruinæ,
quàm prosperitatis & incremen-
ti causa & occasio extitissent.
Agedum, ab exemplis vicini-
bus exordiamur. Quæ utilitas
Hispaniæ emerfit ex suo famoso
Potosi, aliisque ejusdem hujus A-
mericæ fodinis? ipsa Hispania fa-
tetur & deplorat, quod ad nihil
servierit aliud, quàm ad ipsam de-
populandam & depauperandam.

Pars IV.

Illi argentum fodiunt & abnavi-
gant, & extrahunt illud acquirunt:
aliis pretiosorum metallorum pro-
venit substantia, & illis tantum
scoria. Isaias de Israëlitis Re-
gno loquens ait: *Argentum tuum Isa. 66.*
versum est in scoriam. Idem v. 22.
sine metaphora de Hispaniæ
argento pronunciare liceret: Et
proprietate magis adhuc dome-
sticâ, illis applicari posset, illud
sui proprii Patroni S. Jacobi effa-
tum: *Argentum vestrum arugi-* *Jacob. 5*
navit: argentum enim conversum *v. 3.*
est in cuprum, & tot millionum fa-
ma & opulentia, in spargimenta.

Porro ne quis deceptus mihi
dicat aut opinetur, exempli hujus
evidentiam nobis servire pro do-
ctrina & correctione; ad re-
gnum aliud, seu regimen sapi-
entius transeamus, quale fuit
sine præjudicio & injuria præ-
sentium & futurorum, illud Sa-
lomonis. Salomon universali suâ
sapientiâ ditissimas detexit fodi-
nas, nec alias, quàm, gravium *NB.*
Authorum opinione, has ipsas *Author*
novi hujus mundi. Illas in Pe- *per no-*
ru, quas Hispani etiam non in- *vum*
vestigando retexerunt; & has *mundi*
Brasiliæ, quas nos inquirentes non *intelli-*
detegimus. Hæc sententia funda- *git A-*
tur in cap. 3. libri secundi Paralip- *mericâ.*
pomenon, ubi de auro quod ad
Salomonem inde veniebat, ait
Tt textus

2. *Paralip.* 3. v. *vaim*. Verbum istud Parvaim nomen est plurale, cujus singulare est Peru: & sic idem dicit textus, istud aurum ferri de ambobus Pervais, vel de utroque Peru. Hoc ita declarat Genebrardus linguæ Hebraicæ expertissimus: *Aurum Parvaim in Hebræo appellatur, quasi alatum ex utroq; Peru*. Et infert evidenter, ex novi hujus mundi fodinis erutum fuisse. *Quis non cernit novum hunc orbem nominari?* & ut videatur, unum horum Peru fuisse illud, quod hodie dum adhuc illud nomen retinet: & alterum esse nostrum, quod vocamus Brasiliam (ubi tantum Salomonis naves appellere poterant) inquit textus, ex rebus peregrinis, & in Asia nunquam visis naves advexisse certa ligna, vocata *Ligna Thyina*, quæ Hebræi à Tirino citati fuisse asserunt *Lignum Brasilium*; Chaldæus transfert, *Coralium*: unde videtur illi dedisse hoc nomen propter similitudinem coloris rubri. Opera verò à textu relata quæ ex hoc fiebant ligno, non poterant esse ex eo, quod vulgariter lignum vocatur Brasilium, sed de alio ligno pretioso ex eis quæ ibidem in copia crescunt.

Hoc supposito (& similiter non supposito) sive hujus essent terræ illæ Salomonis fodinæ, sive al-

terius cujuscunque; quid annuè attulerint, & cui rei illud fuerit impensum inquiramus, quod in rem meam facit. Quod classis hæc in auro tantum afferebat, conficiebat sexcenta, sexaginta sex talenta, quæ conflant octo milliones, minus octo millibus cruciatorum. Sic illud specificè numerat & narrat S. Scriptura. *Pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri*. Neque solum aurum sed copiosissimum etiam argentum classis afferebat, cujus in aula Hierosolymitana tanta erat abundantia, ut platearum lapides adæquasse Scriptura affirmet. *Fecitque, ut tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quanta & lapidum*. Hanc immensitatem fodinæ istæ annis singulis afferebant. Verum antequam videamus quibus omne istud aurum & argentum fuerit impensum, unam mihi movere liceat considerationem; non admiratione tantum, sed etiam horrore dignam.

Mortuo Salomone in Regno successit Roboam filius ejus: & primò omnium collectus in unum Populus illi proponebat, ut commiseratione motus tributa alleviaret, quibus à Parente suo oppressi fuerant; quia erant importabilia. Et instantia hæc eos finaliter

3. Reg. 10. v. 14.

Ibidem

naliter fortita est exitus, ut nolente Roboamo in tam iusta petita condescendere, è duodecim Tribubus quibus regnum totum constabat, decem negatâ deinceps obedienciâ rebelles, alium sibi fecerint Regem, & aliud regnum, nunquam amplius subditum & restitutum hæredibus Salomonis. Hic consideratio mea subintrat. Enim verò, si pondus auri, quantitasque argenti tam excessiva erant, quæ contribuebant fodinæ (præter ordinarios regios proventus, quorum etiam meminit Scriptura) omni ista divitiarum immensitate, omnibus istis auri argentiq; continuo currentibus rivis *per singulos annos*: quare non alleviabatur subditorum oppressio, quare non remittebantur & imminuebantur tributa; imò crescebant, aggravabantur, tam exorbitanter, ut ipsos in desperationem, regnumque in extremam adegerint ruinam? hic fodinarum fructum, & è tam longinquo deductorum auri & argenti rivorum effectum videre licet. Torrentibus suis inundant terram, opprimunt populum, dejiciunt domos, & regna evertunt.

Naturales tam lamentabilium effectuum causæ ordinariæ non sunt aliæ, quàm quæ in Salomonis præcesserunt regimine. Et

quales fuerunt istæ? Luxus, Vanitas, ostentatio, deliciæ, palatia, domus ad omnem amœnitatem constructæ, fabricæ, exquisitæ machinæ, & alia tam exotica, quàm superflua, quæ ad Aulam Hierosolymitanam oculos mundi invitabant: & visa faciebant obstupefcere præ admiratione; sicut Regina Saba contigit. Vasa omnia erant aurea, (argentum nihili aestimabatur) mensæ, omnisque alia supellex & ornamenta erant aurea: & quod fidem excederet, nisi sacra Scriptura id assereret, ad lanceas usque & scuta magno numero erant aurea: hisce vanitatis monstris (quæ potentiam semper excedit) immensi infumebantur thesauri; & ubi non sufficebant milliones navium, supplere debebant tributa subditorum. Quando classem expedire oportebat, alii convenienter suæ arti concurrerant ad præparationes necessarias; alii ex bonis suis contribuebant pro habitaculis; alii monetâ cusâ pro stipendiis; alii personaliter navem conscendere coacti ad tam longinquam, tam novam, & periculosam navigationem. Et navibus illis revertentibus auro argentoq; onustis, nihil in le-

vamen, remediumque Populi cedebat, sed ut magis implerentur, qui illis imperabant, & novæ consumendi excogitarentur artes, & novæ destruendi inventiones. Porro si hoc in regimine accidebat Salomonis, pensate utrum simile quid expectari vel timeri possit, cum non fuerint Salomones qui regunt & scepra tenent.

De conditionibus contingentibusque futuris nemo scit nisi Deus & Prophetæ ejus. Proinde non mihi, sed Isaïæ fidem haberi volo.

Isai. 2. Repleta est terra argento & auro: & v. 7. & non est finis thesaurorum ejus. Vi-
deo terram (inquit Isaïas) totam argento & auro plenam, tantosque thesauros ipsius ut finem non habeant. ô Beatam fortunatamque terram, in qua jam non erit inopia & miseria! cum omnis terra sit plena, omnes circumdabit opulentia, nec erit cui vitæ necessaria desint. Ita verè esse videtur. Sed videamus utrum quid amplius videat Propheta, & num illud ipsum quod nos inferimus. Isaïas progrediens jam dictis addit sequentia. *Et repleta est terra ejus equis, & innumerabiles quadrigæ ejus: & repleta est terra idolis: opus manuum suarum adoraverunt.* Postquam vidit eam terram auro argentoque plenam, equis etiam repletam, & currus ipsius innumerabiles esse

vidi, & idolis plenam quæ homines manibus suis facta adorabant. Ecce incrementa regno accessura ex opibus, quas fodinæ promittebant. Impleretur quidem terra auro & argento; istud verò aurum & argentum, quamvis nativo sibi ponderetendat deorsum, ascenderet sursum. Non ad indigos & inopes, neque ad tenuis conditionis perventurum esset homines; sed omne Magnatûm Potentûmque manibus amplectendum consignandumque foret: nam juxta ingeniosum cujusdam assertum: Magnetes attrahunt ferrum, & Magnates aurum: porro opera pia quibus thesauri isti applicarentur, forent plures equi, & currus, pluræ ornamenta & palatia; nec non ad pompam & ostentationem extructa magnificè opera, in quibus similiter locum suum habitura essent idola baptizata, quæ ibi adorarentur, & quæ tot vitas & bona perdiderunt. Et si his incrementis Regnum dilatandum erat vestrorum detectione fodinarum, cum vestrorum dispendio bonorum, laboris vestri, cum oppressione vestri & captivitate: videte annon ingenti gratiâ, cœlestique providentiâ factum ut non detegerentur: & num tam in particulari, quàm generali spes vestra aberrârît: Nos autem sperabamus.

§. VIII.

HOc modo evanescente falsa venarum vestrarum detectione, sequitur vera mearum, quàm promissi detectio: & quia certa est & infallibilis, tam prolixo discursu non indiget. Christus Redemptor noster Scribis & Phariseis miraculum è cœlo petentibus, aliud è terra promittens aiebat; quod, sicut Jonas tribus diebus, & tribus noctibus fuisset in ventre ceti, sic totidem diebus & noctibus esset futurus in corde terræ, quæ noctes diesque fuerunt eæ, quæ à vespere suæ sacræ mortis, usque ad mane gloriosæ suæ resurrectionis numerantur. Quidam Prophetiam hanc & promissionem in Christi sepultura completam asserunt. Verùm hæc interpretatio insufficiens & impropria est, nam licet Christus in sepultura fuerit sub terra, non tamen fuit in corde terræ: *In corde terræ.* Cor terræ non est vicinum superfici ei, ubi erat sepulchrum; sed medium ejus & centrum, sed locus profundior & interior, quo Christus descendit, & ubi commoratus est illo triduo: & hoc est quod credimus & confitemur dicentes, quod non solum sepultus est, sed quod descendit ad inferos. Sed quem in finem descendit Christus in sta-

tu glorioso jam constitutus, cui naturaliter competit cœlum? ad quid concava illa tenebrosa visitavit, quò nunquam sol penetravit? scopus & intentio fuit, quærere ibidem & retegere mineras omni auro & argento ditiores, quarum pretium & locum solus ille noverat, & nec Angelus, nec homo ullus, sed solus ipse aperire poterat.

Authores etiam gentiles supremum furiosæ & cæcæ concupiscentiæ seu cupiditatis apicem exaggerare volentes, quo nimium homines acti ad profundissima terræ sese demittere, & ipsos sibi imponere montes non trepidant, quoad fodinarum abdita perveniant, inquirunt; quod, ad infernum usque aurum argentumque quæsitum, & erutum abeant:

*Itum est ad viscera terræ: Ovi-
Quasque recondiderat stygiisque diu-
advexerat undis*

*Effodiuntur opes, irritamenta
malorum:*

Elegantibus versibus cecinit Ovidius. Et non inelegantiore prosa, neque inferiore judicio affirmavit Plinius: *Imus in viscera ejus, & in sede manium opes querimus.* Illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultavit atque demersit. Quod homines isti Christi

Matth.

12. v. 40

notitiâ destituti, per exaggerationem de auri argentique fossoribus pronuntiârunt, illud ipsum Christus in propriis terminis, realiter & personaliter peregit magis abdita & profundiora penetrando terræ, & ad infernum descendendo, ad detegendas, dirumpendas, & referandas suas fodinas non auri & argenti, quæ augment mala terræ; sed aliorum longè pretiosiorum metallorum, quibus augetur, decoratur, & dicitur cœlum.

Mons unde fodinæ istæ erui & fodi cœperunt, mons fuit Calvarix: Instrumenta, crux & clavi; situs subterraneus; ubi illæ erant reconditæ, sinuserat Abrahæ; & tot exanthlatis laboribus inde à Christoeductæ divitiæ, erant animæ. Animam ipsius eduxit Abrahæ, qui nomen dedit loco; Animam eduxit Abelis, quæ prima omnium illuc fuerat ingressa. Animas eduxit Adami & Evæ, quæ unius appetitu pomi causa extiterunt, quò minus & ipsi & eorum posterie Paradiso terrestri in cœlum transferrentur. Eduxit animas veterum Patriarcharum, Seth, Noë, Isaac, Jacob, Joseph & Moyfis, quorum lex quamvis fuerit dispositio, non tamen sufficiens fuit ad introducendos homines in gloriam, quod legis

gratiæ singulare est privilegium. Eduxit animam Job, quæ eodem tempore salvata fuit in lege naturæ, & pariter (pro ut videtur) illas aliorum amicorum suorum, eadem veri Dei fide præditorum. Eduxit animas Regum iustorum & Sanctorum (verum rariore numero, quàm fuerant coronæ) animam Josiæ, Ezechiæ, Manassis, Josaphat, & Davidis. Et si illis associata non fuerit anima Salomonis, prò quanta infelicitas! Eduxit animas Prophetarum, Isaiæ, Jeremiæ, Ezechielis, Danielis & cæterorum, & cum singulis eorum in triumphum animas, quas prædicationibus ab inferno liberârunt. Et ne excludantur mulieres (quarum animas, non defuit, qui ad imaginem & similitudinem Dei creatas esse negaret) eduxit animas Saræ, Rebecæ, Rachelis, Mariæ sororis Moyfis, Esther, Ruth, illam castæ Sussannæ, & generosæ Judith. Et cum his famosioribus cæteras omnes, quæ in obscuro isto carcere Messias adventum longanimitè sperabant & expectabant.

Ex eis, quæ ab incarnato Verbo Dei (nisi historiâ divitis Epulonis fuerit antiquior) fuerant ingressæ, eduxit Christus animam Lazari pauperis, cujus tantum meminit Evangelium, quam ad eundem Abra-

Abrahæ finum deduxerant Angeli; semper manente in inferno & in igne, & invidia arsurus divitis ejusdem anima, cujus fortuna ad invidiam usque floruerat in mundo. Eminuit quoque inter temporis istius animas illa Simeonis, felicitis illius senis, qui Christum suis ulnis est amplexus, & primus læta illuc de Redemptore jam nato detulit nuncia. Antiqui censuerunt dari animas magnas & parvas: quod si ita se haberet, parvarum numerum animarum valdè auxerunt illæ Innocentium Bethlehemiticorum, quos Christus à gladio non liberavit Herodis, ut eos nunc gloriosè secum deduceret. Denique in numerosissima illa animarum caterva, inter omnes illas magnas animas præ cæteris resplenduerunt quatuor majores, scilicet illa S. Joannis Baptistæ, illa S. Joachimi, illa S. Annæ, & illa ipsius, qui dignus fuit ipseus Christi Pater nuncupari, incomparabilis Josephi.

Hi inæstimabiles fuere thesauri, quos Redemptor mundi è suis eduxit fodinis, qui quatuor millium annorum spatio ab ejusdem mundi principio multiplicati crevère semper. Tunc impletum est, quod Deus ex ore Isaïæ promiserat dicens: quod ipsi daturus esset thesauros absconditos & abditissi-

mos in terra, portasque æreas & vectes ferreos confracturus. *Por- Is. 45. tas areas conteram, & vectes fer- v. 2. & 3 reos confringam, & dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.* Novi equidem hæc verba superficie tenus, ad Regem Cyrum esse directæ; ipsam verò Prophetiæ intentionem Christum respexisse certum est. Quemadmodum qui ante se Sancti cujusdam habet imaginem, loqui videtur cum imagine, & loquitur cum Sancto: sic Isaïas literaliter loquens cum Cyro, qui typus & figura erat Christi, cum ipso Christo loquebatur propriè, & de ipso prophetabat, & non de Cyro. Idem Prophetamox commentando explicat seipsum sic determinando verba, ut nullâ ratione de Cyro seu quocunque alio homine intelligi possent, nisi qui simul & Deus esset & homo: *Verè tu es Deus absconditus, Deus Ibid. Israël salvator.* q. d. Ille de quo v. 15. loquor sub nomine Cyri, est verè Deus absconditus & Salvator. Deus absconditus; in Christo enim erat divinitas sub humanitate abscondita: & Deus sic absconditus Salvator; quia ut salvaret nos Deus, se fecit hominem. Porro ad omne tollendum dubium, quod ille Salvator, non esset instar cæterorum hominum

terrestrium, sed Deus qui de cœlo descenderet, prosequitur idem Propheta, ipsum interpellans cœlum, ut desuper plueret iustum, ut in terra nasceretur Salvator: *Ibid. v. 8. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra & germinet Salvatorem.* Ità ut Princeps ille, cui Deus detectionem promissit fodinarum secretarum, & abditissimorum divitias thesaurorum, non esset Cyrus, neque Rex alius terrenus; sed Christus verus Deus similiter absconditus, de cœlo descendurus: nec alio descendurus sine, quàm ut esset Salvator.

Verùm si Christus, quando descendens de cœlo & veniens in mundum natus est in vili stabulo: si velut Filius, Matrem elegit inopem; si quàm Magister pauperes elegit Discipulos; si primam omnium prædicavit & docuit paupertatem; si velut pauper ipse eleemosynis vixit: si mortuus est sine Domo, sine lecto, & nudus tanquam extremè indigus & pauper: si semper damnavit divitias, & cœlum promittens pauperibus, ingressum in illud difficilem & quasi impossibilem fecit divitibus; quinam isti sunt thesauri, quos Deus illi promissit, & quænam abditæ fodinæ ipsi erant retegendæ dubio procul non fuerunt aliæ, quàm illæ pretiosæ ac glo-

riosæ animæ; quæ in sinu Abraham, tanquam in thesauro, per omnia sæcula reponerantur, non solum absconditæ & inclusæ, sed verè captivæ; pro quarum illustratione, liberatione, & redemptione Christus descendit, ut inquit S. Paulus, in inferiores partes terræ: *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ?* Et quia eadem animæ ex subterraneo isto loco egredi nequibant, ubi captivæ ferroque constrictæ tenebantur tanquam in carcere æneo: idcirco thesauros hosce & fodinas promittendo Deus certum simul reddidit Christum illorum detectorem & acquisitorem, quod prius portas æreas confringeret, vectesque ferreos dirumpet: *Portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam: & dabo tibi thesauros absconditos, arcana secretorum.* *Ephe. 4. v. 8. & 9.*

Ità in locum hunc literaliter commentatur S. Hieronymus & S. Augustinus. Quis verò thesaurorum horum & fodinarum harum pretium dignè poterit declarare? comparatione tantum auri & argenti, quæ mundus in fodinis aliis tanti æstimat, aliquatenus investigari potest; & sic fecit S. Petrus, de animabus illis & nostris loquens.

loquens. Exhortatur nos S. Petrus, ut puras nostras conservemus animas, divinis obediendo mandatis, quæ omnia in dilectione inclu-

1. Pet. v. 2. duntur : *Animas vestras castificantes in obedientia charitatis.* Et

principale motivum ad hoc non aliud nobis proponit, quàm earundem pretium valoremque animarum: *Scientes quod non corrupti-*

Ibid. v. 2. *bilibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi Agni*

immaculati Christi. Utrum adverte-
ratis S. Petrum non solum exprimere pretium, quo animæ fuerunt comparatæ; sed etiam pretium, quo non fuerunt comparatæ, ignoro. Non auro & argento, sed sanguine Christi comparatas fuisse dicit. Enim verò nunquid dicere sufficebat comparatas esse sanguine Christi divinitati unito, & hinc pretio infinito: sufficebat, & superabundabat. Verùm quia de vilitate & abjectione hominum loquebatur, qui velut de terra facti, à terra nesciunt cogitationes attollere, tantique aurum & argentum æstimant; hinc considerando addidit non auro & argento fuisse comparatas, sed infinito Sanguinis Christi pretio: ut intelligant credantque omnes fide præditi, animas infinitè pretiosiores esse, infinitèque ditiores esse fodinas, ubi Christus eas quæ sicut

sub terrâ, quàm omne aurum & argentum quod ab aliis educitur, & educi potest.

Quam benè hoc intellexit Rex Joannes Secundus, quando relictæ fuerunt fodinæ in Regione Africæ, quæ nomen eidem indiderunt terræ! constructum ibi fuit famosum S. Georgii castellum: verùm quia multas absorbebat expensas, & Regio insufficiens, convocatum & habitum fuit Status consilium, utrum extendendum videretur: multorum verò id affirmantibus suffragiis, quid Rex respondit? nullatenus extendendum. Ego enim, inquit, castellum illud non tam pro defensione & conservatione fodinarum, quàm pro conversione animarum gentilium illud extrui mandavi: & sufficit mihi spes unius tantùm animæ ex ipsis, ut benè applicatas censeam expensas.

§. IX.

Istæ, Auditores mei, sunt fodinæ, è quibus Christus hodiè, dives adeò è terræ centro ascendit: istæ sunt fodinæ, quas me hodiè vobis detecturum promisi. Si auri & argenti fodinas Deus vobis pro voto non concessit; vel gratiam vobis, ne detegerentur præstitit, ut à tantis vos præservaret & liberaret casibus adversis & infortu-

niis, sicut audistis; bono estote animo acquiescentes, quos vos dotârit & ditârit illis, quæ ipsius æstimatione (quæ sola certa est & vera) dignæ fuerunt, ut proprio ipsius sanguine emerentur & compararentur. Magnus iste Fluvius, omnium mundi fluviorum Dominus, qui nomen civitati vestræ & toti Statui imposuit, quam quæso ripam habet in lato suo cursu, vel in suis extensis adeò brachiis, quæ non loco arenarum aurearum, de quibus alii se fluvii fabulosè jactant, unionibus istis & margaritis, quales Christus vocavit animas, dives existat? Alii hunc vocant fluvium Amazonidum, seu Amazoniarum; Ego verò Animafoniarum illum appello: non quod minores sint, minoresve pretii (omnes enim eodem pretio constiterunt) sed quia tam leviter & despicabiliter prostituuntur, & perduntur, dum aurum & argentum, tam anxie desideratur, tantâ curâ & sollicitudine procuratur, tantoque quæritur labore & conatu? O animæ Sanguine Filii Dei redemptæ, quàm parum vestrum cognoscitur pretium, & quàm modicè vester sentitur interitus, qui sanguineis etiam lachrymis deplorari mereretur! Qui verò tam parvi faciunt ani-

mam propriam, quanti facient alienas.

Agedum, cùm Christus mundi Dominus nobis hæc detexerit mineras, earumque nobis exaggeraverit pretium, easque in terræ flore collocavit; in hac, quæso, terra, quam vobis tradidit Dominus, eundem in finem, ne eas sic vilipendatis. Ecce quam injuriosum esset fidei, charitati, sanguinique Christi; si illo ad centrum terræ descendente ut animas quæret, nos ipsas pessum ire ad infernum patiamur, quando illas sibi ipsis, & nobis, & Christo ipsi, non fodiendo, nec perforando montes servare & salvare scimus! Porro ut noster ad hoc accendatur zelus, tam quæstuoso labore; tantum advertere nos omnes volo, quod hoc ita faciendo, certo modo plus faciemus etiam nequidem terræ superficiem egrediendo, quàm fecerit Christus ad ejus centrum descendendo. Est de fide Christum ad inferos descendisse: *Descendit ad inferos*. Est etiam de fide, duplicem esse infernum: unum profundior in terra, ubi Dives Epulo detinebatur: & alium superiorem & superficiem terræ viciniorem, ubi Abraham cum Lazaro morabatur. Ex hoc inferno superiore Christus eduxit animas quotquot ibi morabantur; ex inferno

*Psal. 85
v. 13.*

ferno verò inferiore (sive Christus personaliter eò descenderit sive non) nullam eduxit. Nihilominus David asserit, Deum animam suam ex inferno inferiore eripuisse: *Eruiisti animam ex inferno inferiore*. Si igitur anima Davidis aliorumve Prophetarum, è sinu Abrahæ, qui est infernus superior, fuiteducta, quo pactoeductam illam adstruit ex inferno inferiore, qui est, infernus damnatorum, & propriè infernus appellatur? Animam Davidis Deus bis, & à duobus liberavit infernis; semel in vita, & iterum post mortem. Post mortem ab inferno illam liberavit superiore, quando jam cum reliquis animabus sanctis ex sinu Abrahæ eduxit: & in vita eandem ab inferno inferiore eripuit, ad quem ob adulterii & homicidii peccatum erat condemnata, & ubi æternum illi patiendum fuisset, nisi Deus ex sua magna misericordia eam indè liberasset; prout ipse ingenuè confitetur: *Quia misericordia tua magna est super me; & eruiisti animam meam ex inferno inferiore.*

Ecce statum, in quo tam infinita animarum multitudo degit, quarum remedium salutemque Deus nostro credit zelo & pietati

Christianæ. Innocentes ob peccatum originale ibunt ad limbum, qui etiam est infernus, non enim videbunt Deum in æternum. Omnes verò adulti, tam propter peccata actualia, quàm fidei baptismique defectum rectà ad infernum inferiorem vadunt. Et ab hoc inferno, unde Christus nullam hodie eduxit animam, nos etiam terram nostram non exeundo, tot millenas educere possumus animas, & ex eis inæstimabilem conflare thesaurum, tantò locupletiores & pretiosiores, quantò pretiosior una est anima, omni auro & argento, & omnibus mundi bonis. Christiani, veritatem istam vel credimus, vel non credimus? Si eam non credimus ubi nostra est Fides, nostra spes, & noster intellectus? de nostro dicatur intellectu & fide, quod Christus hodie desperabundis dixit Discipulis: *O stulti & tardi corde ad credendum!* Verum si fidem habemus & ratione utimur, quomodo lætitia, gaudium, & felicitas, quod Deus hæc cœlestes detexerit nobis fodinas, fallacem & fatuam non absorbebit tristitiam, de non inventis terrenis, quas investigabamus?

S. Augustinus rem intellectu suo condignam notavit, quæ hodie accidit S. Petro. Maria Magdalena, quæsitum in sepulchro corpus Domini non inveniens, omni posita morâ, S. Petro hoc narratum abiit festinatò: S. Petrus æquali festinatione non tam ivit, quàm cucurrit ad sepulchrum, oculis veritatem narrati exploraturus. Et quale desiderium in corde S. Petri arsisse putamus? S. Augustinus illud declarat, dicens: *Ad sepulchrum celeri cursu festinat, lætior rediturus, si non inveniret, quem quærebat.* Id est S. Petrus currebat festinanter ad sepulchrum, non desiderio inveniendi; sed non inveniendi, & ut lætior rediret, si non inveniret, quem quærebat. Hoc modo lætatur qui iudicio sano rem intuetur, quique intelligit, uti S. Augustinus intelligebat: dantur enim casus, in quibus felicitas non in inveniendo, quod quæritur, & desideratur, sed in non inveniendo, subsistit. Quousque inter creaturas non inveniebatur Adamo similis: *Ade* verò non inveniebatur *adjutor similis ejus*: eòusque Adam fuit felix; mox verò ut inventum fuit, quod non inveniebatur, omnium ipsius infelicitatùm, calamitatùm, & miseriarum origo & causa indè processit. Lætentur igitur cum

S. Petro, quotquot tristes fuere de non invento, quod quærebant: similiterque, & multò amplius lætentur cum Discipulis in Emmaus euntibus, quod inveniant, & plus ipsis detegatur, quàm sperabant. Illi unum particulare bonum temporale, scilicet Redemptionem Israël sperabant: *Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israël*: Et quod invenerunt non quæsitum, fuit spiritualis æternæque redemptionis mundi: in qua animarum suarum omniumque aliarum salus consistebat.

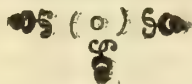
Omnium animarum salus desideranda est, & pro omnibus sacrificia precumque suffragia Deo offerenda sunt. Cùm verò omnium salutem procurare non sufficiamus; saltem non desimus derelictis illis & desolatis, quibus tanquam nobis propinquieribus charitas nostra magis est obligata. Super omnia quilibet pio Christianoque zelo actus, fatagat domesticorum suorum promovere animarum salutem, & particulariter suæ propriæ, cujus, prò dolor: multi adeò oblii vivunt. Denique intelligentes veritatem, agnoscamus quod res est, hoc tantum veros esse thesauros, & non dari alios, quamvis cæcitas nostra hoc eos vocet nomine. Permitto vobis

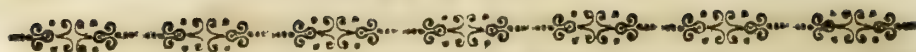
Aug.
Serm.
132. de
æmp.

Gen. 2.
2. 20.

vobis desideratas detegi fodinas , civitatemq; vestram argento stratum , & domos vestras laminis aureis tectas : quis inde fructus omnibus animabus ? tolleretne aliquid horum secum ? num ad reddendam rationem quicquam profuturum esset ? si igitur hîc remansura sunt omnia , quare non placet nobis consilium Christi , toties nos adhortantis , ut thesauros comparemus in cœlis : *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo.* Et notate , quod dicit : *Thesaurizate vobis* : omnes enim alii thesauri , remanentibus hîc tantum profunt. Veteres , thesauros suos sepulchris suis suffodi faciebant : hinc Job dicit , thesaurorum effossiores invento lætari sepulchro : *Effodientes thesaurum gaudent vehementer , cum invenerint sepulchrum.* Nunquid autem melius est , ut anima suos inveniat thesauros in cœlo , ibidemque lætetur eisdem , quàm quod alii vestro lætentur

sepulchro , vestrâque morte , ut si bi acquirant ea , quæ vos vobiscum deferre non potestis ? Agite , agite , fidem habeamus , habeamus , inquam , fidem , & sola nos peccata nostra contristent , & benefundata salutis nostræ spes sola nos lætificet. Et ut è non inventis etiam fodinis aliquem referatis fructum ; Primus sit Pudor , quod tantum laboris impendamus thesauris terræ , quando tam modicum impendimus æternum duraturis thesauris cœli. Secundus sit , exemplum & resolutio tantundem faciendi saltem pro animæ salute & gratia Dei , quam nobis ipse Deus promittit , quod utique inveniemus , si illam prædicto modo quæsierimus. *Si quæsieris eam , prov. 2. quasi pecuniam , & sicut thesauros v. 4. effoderis illam ; tunc intelliges timorem Domini , & scientiam Dei invenies.*
Amen.

S E R M O

I N

E X E Q U I I S

Excellentissimæ Domicellæ Mariæ de Ataide,
Filiæ Comitum de Atougua , è Gynæceo
Aulico.

In Conventu S. Francisci de Enxobregas.
Anno 1649.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10.

§. I.

HÆC VERBA (quæ Christus apud S. Lucam effatur) magnâ cum solemnitate cantabat Ecclesia die Augusti vigesimo secundo inter plures hujus anni funesto , in cuius memoriam , atque ad exprimendum simul & mitigandum dolorem , hocce pietatis & misericordiæ opus dedicatum est. Illa ipsa dies , quæ subjectum Discursus sustulit , Thema suggestit. Erat dies gloriosa Octava Assumptionis Dei Matris , dies

felix ad relinquendam terram , occasio fortunata ad intrandum cœlum. Diem mortis , cum timore Scriptura appellat diem Domini : *Adveniet dies Domini ut fur.* ^{2. Pet. 3. v. 10.} Felix anima ! cui accidit , ut dies Domini caderet in diem suæ Matris ; dies tremendus in diem adeò privilegiatum : magnum sanè felicitatis argumentum ! est pia & recepta Doctorum opinio , omnibus diebus uni è Festivitatibus Beatissimæ Virgini Mariæ consecratis , magis patere cœli portas , hocque privilegium omnium Festivitatum principali , seu Assumptionis Beatissimæ Mariæ Virginis diei præcipue

cipue concedi, non id solum admittit opinionum probabilitas, sed certum est. S. Petrus Damianus hoc affirmat, & gravissimis id exemplis confirmat. Ad hanc circumstantiam usque Maria sibi

Luc. 10. novit optimam eligere partem :
v. 42. *Maria optimam partem elegit.*

Quidam Principes, dum quem ad mortem condemnarunt, hujusmodi condemnatis genus mortis eligendi facultatem concesserunt, ita Nero egit cum Seneca. Quod si Deus ad mortem nos præordinans attribueret pariter facultatem eligendi nobis diem, quo moriamur, crederem omnes hoc die mortem desideraturos, neque enim potest eligi felicius ad hoc periculosum iter in alteram vitam perficiendum, quam post vestigia illius Principis supremæ, quæ ad deducendum stella est, ad ascendendum scala est, ad intrandum porta est: Stellam matutinam, Scalam Jacob, Cœli Portam eam appellat Ecclesia. Dum Filii Israël ex Ægypto iter facerent in terram Promissionis, hoc ordine profecti sunt. Præcedebat Arca Testamenti ad duo millia passuum: sequebatur deinde totus Exercitus in certa agmina divisus & dispositus: ultimò (hunc locum illis assignant Scriptores) ferebantur in tumultu portatili ossa

Joseph. Hoc iter Israëlitarum (id est videntium Deum) figura erat illius itineris, quo animæ ex hujus mundi Ægypto, ad terram Promissionis æternæ Gloriæ proficiscuntur: at nunquam verius, quam præsentii occasione. Præcessit vera Arca Testamenti Virgo Maria, quam in die triumphalis Assumptionis nominatim vocavit Arcam Testamenti David: *Surge, Domine, in requiem tuam, tu, & Arca Sanctificationis tue.* *Psalm. 131. v. 8.* Mox secutū est in proportionata distantia (quanta diem inter & octavam intercedit) non corpus Exercitus, sed Exercitus animæ. Anima omnibus Ecclesiæ Sacramentis armata, stipata Angelis, associata piis operibus, tot suffragiis & sacrificiis infecuta, quid aliud est, nisi exercitus benè ordinatus & terribilis: sic eam non sine admiratione appellant Beati illi Spiritus cœlorum Præfidiarii, dum vident animam ascendentem: *Quæ est ista, quæ Cant. 3. ascendit, terribilis ut castrorum v. 6. acies ordinata?* denique & in fine *Cant. 6. v. 3.* (talis enim omnis rei finis est) terminatur hodie hæc invisibilis & gloriosa pompa, per id quod videtur, & quod solum oculi nostri videre possunt, per paucos cineres, & per Tumulum. Tumulus ille & Cineres etiam ipsi progrediuntur, sed motu adeò

adeò lento, & passibus ita remissis, quoad cœlum, ubi anima nunc quiescit, haud pertingent, nisi in die universalis Resurrectionis. Brevi hos cineres è conspectu perdemus, nunquam amplius conspiciendos. Modò solummodò sunt præsentēs, & oculis nostris repræsentantur, ut ad pietatem moveant, sintque nobis pro perpetuo exemplo, & ultima veritate, ne tandem nos ipsos decipiamus. Rogemus eandem Beatissimam Virginem, quæ jam dedit gloriam felicissimo nostræ orationis assumpto; etiam nobis det gratiam, quâ indigemus ad loquendum de eo: Ave Maria.

§. II.

Maria optimam partem elegit.

Huic sententiæ Christi occasionem dedit pium quoddam lamentum, sed tam temerarium, ut ipsum Dominum morderet, ejusque Providentiam argueret: *Domine, non est tibi cura?* Domine, non provides? in mundo accidunt nonnulli casus, in quibus Deum suæ Providentiæ videtur fuisse oblitum: inter hos præcipuè miramur illos, qui circa vitam & mortem contingunt. Ex hac admiratione natus fuit in mentibus hominum error ille de Fato & Fortuna, quæ licet apud nos exci-

derint Divinitate, retinent tamen nomen. Si consideremus attentè quis in hoc mundo vivit, & quis moritur, magnâ fide opus est, ut Providentiam existere credamus. Sola hujus lamenti causa fuit, quod Martha se videret à Maria derelictam, quæ conversabatur cum Deo. Similis huic causa est præsens, sed pluribus fulta afflictionum circumstantiis (nescio utrum dicam sine ratione) unde & hodie plura audiemus lamenta, & plures lamentantes.

Tandem Maria est & conversatur cum Deo: *Sedens secus pedes Domini*: dissolvit debitum & curas mundi, vincula humanitatis dirupit, sanguinem, amorem, & ipsam vitam solam reliquit: *Reliquit me solam*. De hac insperata derelictione, tres sunt hodie, quæ sicut Martha lamententur, neque de Maria conqueruntur quod ita agat, sed de Domino, quod ita permittat: *Domine, non est tibi cura?* & quæ sunt istæ lamentantes? prima est *Ætas*; secunda est *Formositas*; tertia *Ingenium & Discretio*. Omnes steterunt sicut Martha: *Quæstetit & ait*: Lamentantur unâ cum illis corpus, anima & unio, totaque humani compositi fabrica. Pro parte Unionis lamentatur *Ætas* rescissa: pro parte Animæ dolet *Prudentia*

*Luc. 10.
v. 40.*

dentia obmutescens : pro parte corporis queritur Formositas ecclipsim passa. Plangit *Ætasticum*, Prudentia silentium, Formositas ecclipsim: non enim contra mortem ivit, quod in *Ætate* floridum, in Formositate gratiosum, in Prudentia ingeniosum fuit. Auscultemus hæc lamenta, & has lamentantes, & postea illis respondebimus.

§. III.

ÆTas primùm de morte conqueritur, nec sine ratione. Mirabatur David à Deo sibi adeò strictè mensuratos dies suæ vitæ: *Ecce mensurabiles posuisti dies meos: nihilominus vixit octuaginta annis. Jacob omnes dies suos paucos dixit & malos: Dies peregrinationis meæ parvi & mali: & tamen vixit centum & quadraginta septem annis. Job mirabatur, quantâ velocitate progredieretur ad sepulchrum: Dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum: nihilominus vixit ducentis & septuaginta annis. Si igitur Jobo, Patientiæ speculo videbantur dies sui quantumvis longi, ad eò breves: si Davidi, Fortitudinis columnæ, videbantur adeò malè mensurati dies sui: si Jacobo, Constantiæ exemplari videbantur pauci & mali: quam rationem dolen-*

Pars IV.

di non habebit ætas multò strictiùs mensurata, eò brevius decurtata, eò magis abbreviata, quod in flore rescissa? si queruntur octuaginta anni, centum & quadraginta, & ipsi ducenti & septuaginta anni, cur non lamententur viginti quatuor? ô mortem crudelem! quàm decepti à te vivunt illi, qui dicunt te æquâ ratione agere cum omnibus!

Encomium æqualis apud vulgus mors acquisivit propter indifferentiam, quâ Regum palatia pariter ac Pastorum casas proterit: *Æquo pede pulsat pauperum tabernas Regumque turres*: Non enim possunt Regum palatia quantiscunque cincta vigiliis mortis insultibus resistere, eratque rationi conforme, ut quæ semper assolent veritati claudi, natura ipsa ostiolum, quo à fraudibus liberarentur, aperiret. Sed etsi mors æquus arbiter sit, sæpè tamen sese demonstrat inæqualem. *Æqua* mors est, quia nullam personarum habet exceptionem; iniqua est, quia nec ætatem respicit, nec merita. Occidere omnes nemini condonando, nullum dubium est, quin id sit æqualiter cum omnibus agere: sed nos in flore ætatis vitâ privare, alios post ætatem consummatam; præterire hos qui sunt mundo impedimentum, eosque

Xx tollere

tollere qui serviunt ornamēto , quæ major inæqualitas & iniustitia? omnes de brevitate vitæ queruntur : sed ego non queror nisi de inæqualitate nec non diversitate quâ mors progreditur. Advertite.

Apparuit aliquando mors Prophetæ Habacuc , & vidit quod gradiebatur in triumphum de

Habac. Christo : *Ante faciem ejus ibit mors.* Apparuit iterum Sancto

Apoc. Joanni in Apocalypsi , & vidit quod equitaret : *Ecce equus , & qui sedebat super eum , nomen illi mors.* Prophetæ Zachariæ ter-

Zach. tiâ vicemors apparuit , qui vidit falcem alatum : *Vidi , & ecce falx volans.* Ita ut sit mors , quæ pe-

5.v.1. dibus graditur , quæ equitet , & quæ alata volet. Vita eodem semper passu incedit , sequitur enim cursum temporis : at mors in suis gressibus nullum ordinem observat ; aliis gradiendo venit , aliis currendo , aliis volando. Si mors omnibus graderetur , curreret , aut volaret , æqualis esset : at aliis incedere , aliis currere , mihi volare ? id sanè non est esse æqualem. O mors , utinam rescinderentur alæ tuæ : sed benè est , quod tu eas possis agitare , ut nos illas possimus rescindere. Depingitur mors dexterâ tenens falcem , & sinistrâ horologium

alatum. Si aliquando mors talis fuit ; mutetur in posterum hæc pictura , non enim jam se ita habet mors : *Ecce falx volans.* Sustulit mors horologio alas , quod tenet manu sinistra ; easque falci addidit , quam manu dexterâ sustinet : est enim velocior falx mortis ad rescindendum , quàm horologium vitæ ad currendum.

Quinimò , licet mors non volet , currit velocius quàm vita. Equum illum , super quem vidit sanctus Joannes mortem sedentem , ait textus secundum versionem Tertulliani , fuisse viridem : *Equus viridis.* Quis unquam vidit equum viridem ? erat equus mortis ; induitur hoc animal indomitum coloribus annorum quos invenit ; spe adornatur , quàm tollit ; depingitur verno , quod destruit. Morti omnes anni sunt subiecti , sed nulli magis quàm illi , qui credebantur magis securi , scilicet virides.

Ostendit Deus Prophetæ Amos (qui erat homo agricola) visionem , eumque interrogavit , quid videret : *Quid vides tu Amos ?* *Amos* Respondit Prophetæ : Domine , *2.v.8.* *Uncinum pomarum* : id est , video uncinum quo fructus arborum colliguntur. Scias , inquit Deus , hunc uncinum quem vides , esse mortem. Totus hic mundi cir-

circulus, est locus arboribus plenus : arbores aliquæ grandes, aliæ humiles, sunt diversa stemmata & familiæ; fructus, alii magis, alii minùs maturi, sunt homines; uncinus, quo etiam ad ramos altissimos pertingitur, est mors: alios colligit, alios relinquit. O Domine! hæc mors est, prout esse debebat, non prout reipsa est. Qui pomarium intrat, ut fructus colligat, maturos apprehendit, agrestes & immaturos derelinquit; & quantumvis agrestes colligeret adhuc fructus colligeret, sed quod deploro, illud est, quod non colligens mors fructus, decerpat flores: *Flores apparuerunt in terra nostra: nec ultrò mors indulgit: Tempus putationis advenit: apparuerunt simul & disparuerunt. Attendite flores, Ver vitæ, mortis Autumnus est. Falx, quam manu agit, est instrumentum Augusti, non Aprilis; hâc dexterâ sagacitate armatur mors, minatur spicia, ne flores ad defendendum se præparent. O crudelitatem! O deceptionem! non ictum suspiro, sed tempus queror. Flores apparuerunt, tempus putationis advenit! Quod tempus sit florescendi, & tempus metendi, ad naturæ ordinem spectat: sed quod tempus florescendi sit tem-*

pus metendi! quod ætas magis florida, sit maximè mortalis! quod vita æternitate, digna, sit prima quæ morti subjiçiat! cum adsit superior huic tyranno Dominans, cum sit providentia quæ mundum gubernet! hoc ipsum est, quod vita lamentatur: *Domine non est tibi cura.*

§. IV.

HÆc ætatis justissima lamenta, sequuntur illa quæ concepit Formositas, non sanè minus compatibilia, quin potiùs magis idonea ad movendam compassionem. Jeremias in planctu Bethlemitico lachrymas Liæ transtulit in oculos Rachelis, non quidem ut majori sensu deplorarentur, sed ut majore compassione auscultarentur. Deplorat Formositas, mortem tanto splendori paucos adeò dies concedere, & tam eximiæ scenæ angustum adeo indulgere theatrum. Cumque lamenta ex ore Rachelis melius audiantur, sit horum lamentorum ipsa Rachel prima allegoria. Observo valde, quàm diversimodè cum Rachele sese habuerunt, ille qui ipsi vitam dedit, & ille qui eam sibi sustulit, scilicet, Laban & mors. Petebat Jacob à Laban præmium septem annorum, quibus

bus ipsi fervierat, deditque illi Laban loco Rachelis Liam sponsam, dicendo Liam esse primogenitam, ideoque debere præcedere. Sustinuit patienter Jacob, aliisque septem annis servivit, cumque posthæc faceret iter ex Bethel in Bethlehem, mortua est Rachel, sepultaque in via, supervivente multis adhuc annis Liâ. Nescio, an differentiam notetis. Laban, dum in matrimonium collocaturus erat unam ex Filiabus, ad annos attendit Liamque anteposuit: sed mors sepulchro conditura unam ex his duabus Sororibus, majorem ætatem non attendit, fecitque Rachelem præcedere. Si igitur primum Lia ante Rachelem matrimonio jungi debeat, quia illa hanc superat ætate: cur ante Liam Rachel sepeliri debet, cum ætate Rachel sit Liâ junior? estne possibile, ut Rachel ad sponsalitium ultima, prima esse debeat ad sepulchrum? ita est, hoc enim est Rachelem esse. Secundum leges Laban, pro matrimonio præcedit major ætas: secundum leges mortis, pro sepulchro præfertur major formositas.

De terra in cœlum usque hæc lex firmata est. In terra Rosa florum Regina ephemeris est

unius diei: Candescens illa pompa, illa ambitiosa purpura, quibus vestitur, sunt, pro tempore matutino fasciæ, pro meridie ornamentum, pro vespere syndon sepulchralis. In cœlo Lunam stellarum Reginam, aspiciendo eam plenam, quis non dixerit eam esse formositatis effigiem: & mox deficientem si respexerit, non judicabit mutationis redundantiam? quando cum omni gyro illustrata resplendet, tunc ecclipsim patitur; quando Soli opponitur, tunc terrâ operitur. Jungamus pulchritudinem terrenam cœlesti, & idem in hac unione reperiemus. Transfiguratus est Christus in monte Thabor, apparueruntque ibidem cum Christo Moyses & Elias: *Et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Ierusalem.* Quis unquam in tali occasione ita fieri vidit? ut dum Christi formositas suam unâ vice ostentaret gloriam, subito eam plangerent Prophetæ? optimè sanè: illa enim pulchritudo quam intuebantur, mortis erat prænuntia de quâ loquebantur: *Loquebantur de excessu.* De uno excessu, aliorum inferebant: quod qui tantum excedebat in pulchritudine, non poterat diu vivere. *Quantum*

LUC. 9.
v. 31.

tum dicebatur in monte Thabor, id omne fuit hujus veritatis demonstratio. In monte Thabor locuti fuerunt illi duo Prophetæ, necnon S. Petrus. S. Petrus ut ignorans loquebatur, *Nesciens quid diceret*; credidit namque hanc excessivam pulchritudinem posse diu in hac vitâ durare, *Bonum est nos hic esse*. Prophetæ prudenter discurrebant, cum enim tam excessivam pulchritudinem intuerentur, excessum mortis infallibiliter intulerunt: *Loquebantur de excessu*. Imò, si benè consideraverimus, ipsa pulchritudo Christi, fuit maxima confirmatio exigui illius temporis, quo durare debebat. Dicunt Evan-

Marth. gelistæ: Resplenduit facies ejus sicut Sol, vestimenta autem ejus, facta sunt alba sicut nix. Pulchritudo solis & nivis grandis est, sed exiguu durat tempore. Cum solem & nivem simul intuemur, utriusque dies breves sunt. Satis vidimus, quâmdiu duraverit tantus Sol, & tanta nix! Scimus uno solo die durasse, quot horis, nescimus.

O Nix radiis solis resoluta! O Sol in occasu Nivis sepulta! quàm largam præbetis orationi meæ materiam querelam prosequendi, si haberem, non dico eloquentiam, sed confidentiam Hieronymi!

Illi qui legerunt S. Hieronymum, vel in Consolatione Juliani super mortem Faustinae, vel in Epitaphio Paulæ ad Eustochium, vel in funebribus Marcellæ & Fabiolæ, scio quod culpabunt exiguitatem styli, contractionem exaggerationis, & tepiditatem vel timiditatem affectuum, quibus in hoc casu loquor. Sed sicut in iis (quamvis non majoribus) erat Persona alia quæ loquebatur, necnon aliâ linguâ, & aliis aurbus! obligat me Discretio & Prudentia, ut ad silentium remittam compassivum harum querelarum, ut illud ponderosum suarum audiamus.

§. V.

CONqueritur denique Discretio seu Sapiencia (hæc enim ad lamenta semper est ultima) utinam alium nancisceretur interpretem, ad declarandum quo & quanto conqueratur fundamentum. Quem creditis esse præcipuum vitæ inimicum? Maximus vitæ inimicus est intellectus & ipsa sapientia. In tantum natura erga hominem se demonstravit novercam, ut quæ in visceribus animalium tantam produxit anthidotorum copiam, in illius animâ præcipuum creaverit venenum. Si primam mortis investi-

genua originem, inveniemus, Deum in arbore scientiæ, primum constituisse fructum mortalitatis, & ubi homines se credebant futuros doctiores, *Eritis sicut dii*, ibi cœperunt esse mortales. In ipso met etiam Deo locum habuit crudelis hæc consequentia. Debebat una ex divinis personis incarnari & mori, sed cur magis secunda & Filius, quàm una ex aliis personis? veram hujus rei causam Deus novit, quam ego scio hæc est, quod Filio attribuitur sapientia, & quod personæ Filii unita sit mortalitas. Sicuti intellectus Verbum ab æterno processit per intellectum, ab æterno propendit ut esset mortale. Quod si ita evenit Deo, quid hominibus continget? Omnes homines sunt mortales, ast doctior plùs cœteris est mortalis. In parabola decem Virgînûm nuptiæ significant mortem, & valdè notandum est, quod cum quinque essent Prudentes, & quinque fatuæ: mortuæ primùm fuerint, omnes quinque prudentes: *Intraverunt cum eo ad nuptias*. Multùm scire, & diu vivere, denotat vel in scientiâ fraudem, aut in vitâ miraculum. Hujus rei ratio, meo judicio, ea esse debet; quod quilibet eo modo sentiat & apprehendat, pro ut intelligit. Qui multùm

intelligit, non potest parum apprehendere; & qui multùm apprehendit, non potest diu vivere. Homo est vivens sensitivum, & rationale: ipsum rationale purificat sensitivum, purificatum autem sensitivum ipsum vivens destruit.

Verùm cum homines æquè vivere ament, & desiderent esse sapientes, hinc est, quod hanc funestam difficulter sibi persuadeant Philosophiam. Dicebat Deo David: *Da mihi intellectum*, *Psalm.*
& vivam. O David, nunquid *118. v.*
 scis, quod petis? si mori volueris; postula, ut det tibi Deus intellectum: at si velis vivere, pete, ut & quem habes, tollat. Non est, quod aliundè id probemus. Postquàm id dixisset, abiit David ad aulam Regis Achis, audit, quod velint eum occidere, ipseque se fatuum simulavit. Et quid est hoc David? nonne tu, ut viveres, postulabas à Deo intellectum: cur igitur nunc, ut vivas, eum, quem habes, intellectum dissimulas? Priùs gubernabat se David per discursum, nunc verò per experientiam; secundùm discursum nihil videbatur Davidi ad vitam conducibilius ipsâ sapientiâ: sed experientiâ didicit ad vitam conservandam esse necessarium; ut nullo esset præditus judicio. Quod
 si

si ita non sit, edicat illud maximus ille sapiens, quem David plus timuit, quàm ipsum exercitum Absolonis. Primus Regni Israël sapiens erat illis temporibus Achitophel, & quid eum juvit hæc sapientia? ut propriis se manibus interimeret, quod sua Absolon consilia respuisset. Ità, ut tanta sit inter sapientiam & vitam (inaulis maximè) contrarietas, ut utramque simul nemo conservare possit: aut sapientiam linquere debes aut vitam; aut desipere sicut David, aut te occidere sicut Achitophel. Si amas magis vitam quàm sapientiam velut David, desipis: si amas magis sapientiam quàm vitam velut Achitophel, te interficis. Non est remedium.

Dedimus hujus rei causam ex naturâ: demus nunc aliam ex injuria, audiamusque aliquod exemplum. Intrârunt in hortum milites, qui veniebant ad capiendum Christum: S. Petrus evaginat gladium, aggreditur Malchum, eumque vulnerat. Multum semper hanc aggressionem, hunc ictum vulnusve consideravi. Si S. Petrus suum velit defendere Magistrum, militibus armatis sese opponat, hos aggrediatur, hos occidat; interim vulnerat Malchum? Malchum, qui nonnisi lucernam manu portabat ad causan-

dum lumen? *Qui erat servus Pontificis, & hujusmodi Ministris non permittebantur arma à Casare.* Videte nunc, quo pacto mundus lumina tractet; dum lumen apparet, omnes in illud ictus exonerantur; ne portantes arma invaderet, aggressus est eum qui lumen deferebat: quia nullâ re homines magis offenduntur, nisi dum alterius lumen conspiciunt. Si cum exercitu armato adveneris, cum gladiis & fustibus ad summum reputabunt te inimicum, nihil autem mali inferent; at ubi contigerit te portare lucernam, si Deus lumine quopiam te illustrârit (licet non sit ad lucendum, sed ad illuminandum) infelicem te! jam caput offer, erit enim Petrus, qui te percutiat. Magna infelicitas & miseria! quod nos magis offendant lumina; quàm lanceæ: & quod potius velimus esse vulnerati, quàm illuminati! Rursus magna miseria! quod robustos nos monstremus in lumen inerme, nec pensemus occurrere armatis contra nos, sed arma convertamus in eum, qui nobis lumen desert. O infortunata lumina temporibus illis, quibus regnant tenebræ.

Sed in hac tanta miseriâ & infelicitate duas insignes reperi rationes, quibus se lumen consolari que-

queat. Ictus, quibus lumen im-
tebatur, à Christo improbabantur,
à Petro exonerabantur. Petrus,
priusquam idageret, tribus vici-
bus dormierat; & postquam hoc
fecisset, tertio negavit. O lumina!
nostris quis vos persequitur? Ille
qui primum dormiit, & deinde
est negaturus: qui prius neglexe-
rat esse vigilans, & postea nega-
tus est Fidem, ille est qui vos per-
sequitur; idcirco Gallus cantabit,
& Christi Prophetia apparebit
vera. Ex dictis colligere licet, ut
si videamus ante tempus lumina
deficere (aut quia moriuntur, aut
quia extinguuntur) non sit quod
miremur, sed quod valde lamen-
temur: quod admiremur, non,
istud enim agit mundus; quod
lamentemur, sanè, ipsum enim
Deus gubernat: *Domine, non est
tibi cura?* Itane sit, Domine! ut
per tuam providentiam tenebræ
permittantur vivere, & lumina
intereant? Stultus ignorantia te-
nebris sepultus pacem cum morte
habebit, & prudens lumine Dis-
cursus illustratus cum vitâ pugna-
bit? David comminando poten-
tibus inevitabilem ex hac vita
transitum, doctis ait & indoctis,
omnibus simul moriendum esse:

*Psal. 48 Cum viderit sapientes morientes,
v. II. simul insipiens & stultus peribunt.
Si sic esset, adhuc esset inæqualitas:*

sed quod mors festina sit attribu-
tum sapientiæ, & vita longa attri-
butum ignorantia: non sufficie-
bat ignorantibus unum attribu-
tum? non sufficiebat illis esse in-
finitos numero, sed & æternos
duratione? quod in Paradiso arbor
scientiæ producat fructus mortis,
& in mundo, ignorantia sit arbor
vitæ? quod intra nosmetipsos sci-
entia sit mortalis infirmitas: &
quod extrâ nos usus rationis sit
delictum mortale? & cum sit na-
turale esse rationalem, nemo sub
pœna vitæ talis esse possit? quod-
que hæc mortis injuriæ & inju-
stitiæ, sint dispositiones divinæ
providentiæ! *Domine, non est
tibi cura?*

§. VI.

AUdivimus contra injurias
mortis, tria illa lamenta quæ
ab exordio opposuimus. Sed ob-
servo, omnes advertere, inter hæc
lamenta tam naturalia, non audiri
illa, quæ ex præcipuo naturæ affe-
ctu, id est, ex amore materno pro-
cedunt. Dignum est, ut & hocce
silentium consideremus: sed ma-
gis est admiratione & memoriâ
digna, ejusdem causa. Non audita
nec auscultata hæc occasione fue-
runt lamenta amoris materni, hic
enim in hisce circumstantiis adeo
generosus, penè dixeram, crudelis
fuit,

fuit, ut amor esse non videretur. Defuit naturæ debito, ut non deesset obligationi officii, & astitit adeo exactè ubi serviebat, ut videretur quod abhorrebat, ubi diligebat. O rarum exemplum serviendi Principibus! eo modo servire Principibus, quo Deus vult sibi servire, illo nihil est excellentius. Dicit Christus in Evan-

Luc. 14. v. 26. *Qui non odit filios suos, mihi servire non potest.* Est hæc adeò profunda Doctrina, ut

explicatione indigeat. Non dicit absolutè Christus, ut Patres odio habeant filios; non enim præcepta divina naturalibus sunt contraria: sed dicere voluit, ut si filiorum amor obsisteret divino servitio, eo modo Deo serviretur, ac si filii odio haberentur. Hic est summus ille rigor, quo Deus desiderat ut sibi serviatur, atque hæc voluntate vidimus hoc casu mundi Principibus fuisse exhibitum servitium: pervenit opere in serviendo, quò pervenit Deus desiderio, ut sibi serviatur. O Spiritum generosum, & in summo infortunio felicem! nescio, an dicam, hanc solùm potuisse æstimare occasionem, ut amoris probaret excellentiam. Certum est, non posse dubitari, num fuerit magis invidia propter id quod operabatur; aut compassione, propter id quod

perdebat. Non legitur, in similibus circumstantiis excellentius quidpiam egisse, aut Livias, aut Rutilias, aut Paulas, aut Melanias, quæ propter suam generositatem adeò honorârunt utramque Romanam, Gentilem & Christianam. Verùm si Romanæ matronæ palmam præripuerint Lusitanicis, ut essent primæ: hæc eximia nationis nostræ est gloria, quod Lusitanæ Romanis præripiant, ut in hoc sint singulares.

O quomodo in hoc casu errasset judicium Salomonis, si debuisset ferre sententiam! In illa contentione, quam duæ illæ matres de duobus filiis, uno vivo, altero mortuo agitabant, judicabat Salomon eam veram esse matrem, quæ plus amabat, nec erravit: in hac controversia eodem modo judicasset, magis dilectum & amatum verum esse filium, at fuisset graviter hallucinatus; cùm enim uni serviretur, alter relinqueretur, derelictus erat verus filius, non verò is cui serviebatur: nisi dixerimus, utrumque verum fuisse filium; nihilomagis propriè & magis amatus filius is est, cui præstatur educatio, quàm ille cui datur esse. Recordor, quod petenti à Christo licentiam filio ut sepeliret Patrem, Dei filius eam negarit, eò quod sibi serviret. Grandem mo-

Matth. 8. v. 21.

ralitatem in utriusque casus disparitate invenio. In primo filius postulat à Rege licentiam assistendi sepulturæ sui Patris, eamque Rex negat: in secundo offertur matrilicentia assistendi morti suæ filia, & hæc eam refutat; utrumque non sine merito. In primo casu, imperfectio quâ petebatur ea licentia, rigorem illum promeruit, ut negaretur: in secundo casu, benignitas quâ illa licentia offerebatur, promeruit amoris teneritudinem, ut non acceptaretur. O quantum in Principibus scœnus benignitas! sint liberales in eo quod nulla re illis constat, atque ita nonnunquam favebunt Vasallis in re, quæ maximè illos premit. Denique hîc visæ sunt emendatæ querelæ Marthæ; ibi præferebatur solitudo ministerio, hîc solitudini præfertur ministerium: *Reliquit me solam ministrare.*

§. II.

TEMPUS est, ut redeamus ad Discursum de Divina providentia, & tribus nostris Querulis respondeamus. Omnibus tribus uno Christus responso satisfacit: *Maria optimam partem elegit.* Non lamentetur Ætas, quia decurtata est, nec Sapientia, quia obmutit; neque Formositas, quia ecclipsin

passa est; præ his omnibus Maria optimam partem elegit. Verum est, quia mortua est, sed morte ipsâ æternam reddidit ætatem, auxit pulchritudinem, amplificavit sapientiam. Nunc videte si causam habeant lamentandi, aut se gravatas existimandi.

Primùm quidem Ætas æternata est, eam enim rescidisse ad illam æternandam extitit artificium. Dicebat Job: *In nidulo meo moriar, & sicut Phœnix multiplicabo dies meos.* Job. 29.
v. 18. Moriar, & multiplicabo dies meos. Notabilis loquendi modus. Videtur, Jobum debuisse dicere, moriar, & terminabo dies meos: sed, *Moriar, & multiplicabo dies meos!* Quomodo id fieri potest? Ipse Job modum assignat: *Sicut Phœnix.* Attendite, inquit Job, non loquor ut homo, sed ut Phœnix; homo dicit, moriar, & terminabo dies meos, morte enim finit: Econtrà Phœnix dicit, moriar, & multiplicabo dies meos, Phœnicis enim vitæ finis, est artificium ad provehendam vel multiplicandam ætatem. Sileat igitur querula ætas, non enim meretur lamenta, qui ut Phœnix moritur. Inter omnes mortes hujus mundi, una sola est, quæ compassionem non meretur, & hæc est mors Phœnicis. Si Phœnix moreretur ut vitam fini-

finiret, mors illius omnia aliâ esset maximè compassionè digna, quia est unica : sed quia Phœnix moritur ut renascatur : quia vitam diminuit , ut eam multiplicet : quia vitæ suæ finis, est ejusdem principium : ejus mors non est digna lachrymis, sed applausibus.

Sed contra hos applausus nemo replicare poterit, quod nostra Phœnix, si benè consideretur, dies non multiplicavit : perdere enim dies in parte unâ, ad eos lucrandos in alterâ, est dies mutare, & non multiplicare. Quàm benè occurrit huic Replicæ ipse Job cum dierum differentiâ. *Multiplicabo dies meos* : Notate, quod non dicit, multiplicabo dies meos, nisi emphaticè, dies meos. Dies hujus vitæ non sunt dies nostri : si essent nostri, haberemus eos in nostrâ potestate, & esset in manu nostrâ eos lucrari & augere : sed sunt in potestate tot tyrannorum, quot sunt miseræ vitæ : soli dies æternitatis sunt dies nostri, quia nemo nobis potest eos tollere. Benè igitur inquit Job, istum modum moriendi, esse artificium multiplicandi ; perdere enim dies, qui sunt alieni, ad multiplicandum dies, qui sunt mei, est verè dies augere : multiplicabo dies meos.

Nihilominus cùm isti dies, sint dies æternitatis, videtur novâ instantiâ, nullo modo multiplicari potuisse : æternitas etenim non admittit multiplicationem, nec augmentum. Sed istud fuit illud impossibile, quod vicit ingenium nostræ Phœnicis : rescindere, scilicet, passus vitæ, ad augendum spatia æternitati. Æternitas Dei non potest crescere, illa hominum, potest. Æternitas Dei non potest crescere, quia est æternitas sine principio, & sine fine : æternitas hominum crescere potest, licet enim finem non habeat, habet tamen principium. Neque crescere potest à parte post, in qua parte finit ; sed à parte ante, à quâ incipit : atque hoc modo quantum vitæ detrahitur, tantum æternitati superadditur. Voluit Michæas Propheta aliquando æternitatem augere, sed pace sua, non dixit benè : *Ambu- Mich. labimus in nomine Dei nostri in 4. v. 5. æternum, & ultrâ.* Id est, adorabimus & serviemus Deo per totam æternitatem, & ultrâ. Verum dixit Propheta quantum ad augmentum, non quantum ad partem ; id fuit reservatum electioni Mariæ : *Maria optimam partem elegit.* Propheta voluit augere æternitatem à parte post, quod

quod est augmentum imaginari-
um : Maria auxit æternitatem à
Parte ante, quod verum extitit
augmentum. Propheta voluit
æternitatem augere, & servare vi-
tam : Maria vitam abbreviavit,
ut augeret æternitatem. Hoc solo
modo poterat satisfacere Deo.
Amor Dei erga nos (ut ita loquar)
duas habet æternitates : amavit
enim nos sine principio, & amabit
sine fine. Noster amor erga De-
um, unam solummodò habet
æternitatem, licet enim sine fine
eum amare debeamus, amamus
tamen illum cum principio. Un-
de cum Maria duplicem amoris
æternitatem non posset aliis dua-
bus æternitatibus Deo compen-
sare, unam solam, sed auctam
æternitatem exhibuit : auxit æter-
nitatem totâ illa parte, quam vitæ
detraxit. *Maria optimam par-
tem elegit.*

§. VIII.

NEque Formositas causam ha-
bet lamentandi. Mori, non
fuit perdere, sed meliorare for-
mositatem. O si mundana cœci-
tas haberet oculos ad hanc verita-
tem cognoscendam, certè non
itâ adorarentur hæ vanæ imagi-
nes, & apparentiæ. Apparuit An-
gelus S. Joanni in apocalypsi, &
cum S. Joannes esset aquila, ex-

cœcarunt illum adeò radii illius
formositatis, ut se dmitteret in
terram, ut illum adoraret. Notabi-
lis casus ! nunquid S. Joannes vide-
rat Christum in Transfiguratione ?
Nonne illum viderat post Resur-
rectionem ? Nonne illum viderat
ascendere in cœlum cum tanta
gloria & majestate ? Si igitur
Christi visio gloriosa in S. Joanne
tales effectus non causavit, quo-
modo visio unius Angeli illum
cœcat quasi idololatram suæ for-
mositatis ? Hic videbitis quan-
tum excedat formositas Spiritûs,
formositatem corporis. Formo-
sitas Christi, quamvis cœlestis,
quamvis gloriosa, erat formosi-
tas corporis : formositas Angeli
erat formositas Spiritûs : & cum
formositate Spiritus nullam ha-
bet comparisonem maxima for-
mositas Corporis. Veniet tem-
pus, & erit post Resurrectionem
universalem, quando natura hu-
mana naturæ suæ restituta poterit
ambabus istis formositatibus si-
mul frui : & supposito ante istum
terminum quod non frui possit
nisi unâ tantum, exuere for-
mositatem Corporis, ut animæ
pulchritudine induaris, hoc ip-
sum è duabus, est meliorem par-
tem eligere : *Maria optimam
partem elegit.* O quàm mira-
biles transformationes mors in-
visi-

visibiliter sub terra operatur ! Chymici in hanc horam usque non repperunt Lapidem Philosophicum , nullas enim nacti fuerunt experientias lapidum sepulchralium. Deus loquens Abrahæ de gloriosa filiorum suorum posteritate, nunc eos pulveri, nunc stellis comparavit : ut eos doceret (ait Philo) quod eo pacto evaderent stellæ , si in cineres resolverentur. Quidnam creditis esse sepulchrum ? nihil est aliud , nisi officina stellarum. Ipsa etiam natura producit nobiliorem pulchritudinem in ipsis terræ visceribus , quàm in ejus superficie. Flores, pulchritudo marcessibilis , in terræ superficie producuntur : Lapides pretiosi pulchritudo durabilis, in ipso terræ centro generantur. Judicet nunc decepta formositas, utrum injuriosum fuerit Racheli sepulchrum, vel utrum novit Maria optimam eligere partem. Obiit flos , ut in adamantem gelasceret ; resoluta est in cineres , ut in stellam transformaretur.

Quod si formositas per mortem non obtinisset , ut in rem pulchriorem transformaretur : quæro, exiguumne fuisset beneficium hoc pacto à damnis liberari, quæ affert ipsa mutatio ? deceptio illa apparens, quam formositatem ho-

mines appellant, cùm sit tam fragilis, adhuc plures habet inimicos quàm vita. Vita sibi contrariam habet mortem, formositas etiam ante mortem adversariam habet vitam.

Forma bonum fragile est, quantumq; accedit ad annos,

Fit minor.

Primi formositatis Tyranni sunt anni, & prima ejus mors tempus est. Sub imperio mortis finit, sub tyrannide temporis mutatur : & si quis pulchritudinem percunctaretur, an mortem mallet, vel mutationem ? absque dubio responderet, se mori malle quàm mutari. Formositas mortua servatur memoriâ ejus quod fuit, formositas immutata offenditur memoriâ ejus quod est. Victoria, quam de formositate mors obtinet, de ditio secreta est, quam terra celatam tenet. Victoria, quam de eâdem reportat tempus, publicus est triumphus, omnibus manifestus : multumque differt, putare Epitaphium vultui inscriptum, vel illud sepulchro habere inscriptum. Videtur hæc ratio humana nimis, ast Deus illam divinam reddidit. Maxima pulchritudo, quàm vel oculus in hoc mundo vidit (nulli hominum sit injuria) fuit illa Moysis, tam magna, ut velo cooperire vultum necesse fuerit, ne oculi

in se includit totum , & ideo pars optima : *Optimam partem elegit.*

Quam ultimam partem ut probem , accommodabo me scrupulo , quocum video jam à principio hucusque auscultant me minus teneræ conscientiae Auditores. Mors , de qua loquimur , casus fuit , non electio : improprie igitur videmur illi applicare verba ista : *Maria optimam partem elegit.* Dico primò , non ideo , quod casus fuerit , obstat , quò minus fuerit electio , id ex ipso Textu colligitur , ubi enim Vulgata legit : *Optimam partem elegit* : Originale Græcum habet : *Optimam sortem elegit.* Sors ad casum spectat : nihilominus ipse Textus eam vocat electionem : *Elegit* : non enim implicat , quò minus eadem res casus sit & electio. Sunt aliquæ responsiones , quæ facilius probari , quàm capi possunt. Quomodo potest esse electio , quod est casus ? consideremus rem terminis magis Christianis. Id quod vulgus casum appellat , est Providentia : Providentia nihil aliud est , quàm quædam dispositio divino decreto ordinata : quomodò ergò eadem res ex electione nostra esse potest , & ex divinâ dispositio-

ne ? Respondeo , quotiescunque nos divinæ conformamus ordinationi , facimus , ut , quod ejus est electio , sit & nostra. Hoc sensu , dicebat David : *Mandata tua elegi.* In mandatis electio ad eum pertinet , qui præcipit , non verò ad eum qui obedit. David obediebat , Deus præcipiebat : electio igitur spectabat ad Deum. Si igitur electio spectabat ad Deum , cur dicit David esse suam , *Mandata tua elegi* ? Quia David obediendo , divinæ sese conformabat voluntati , & propter virtutem conformationis , id quod erat Dei electio , erat quoque electio Davidis. Talis fuit in hoc casu electio , *Maria optimam partem elegit.* Electio Dei fuit electio providentiæ , in Maria fuit electio conformitatis , & in utroque electio melioris : in Deo , quia elegit sibi Mariam ; in Maria , quia hinc discessit , ut cum Deo esset : *Maria optimam partem elegit.*

Sola difficultas superesse potest , quod electio per conformitatem cuiuspiam videretur esse aliquo modo imperfecta. Dico , & concludo quod electio ex conformitate sit longè perfectior electione ex deliberatione. Quando

Psalms.
118. v.
137.

do ex propria deliberatione eligimus, ex propria eligimus voluntate: quando eligimus per conformitatem, eligimus per Dei voluntatem. Quando ego eligo, meam facio voluntatem: quando me conformo, voluntatem facio divinam, neque actus reperiri potest perfectior illo, quo Deus & ego simul unâ eâdemque voluntate volumus, neque est alia actio Christi actibus similior. Christi actiones divinæ erant & humanæ propter unionem naturarum: hæc actio, humana simul est & divina, propter transformationem voluntatum. Notabilis Philosophia: ut ibi crescat meritum, ubi decrescere videtur voluntarium. Non fuit in mundo sacrificium magis voluntarium morte Christi.

Isa. 53. fti: *Oblatus est, quia ipse voluit.*

2.7. Veruntamen valde notandum, mortem Christi non tantum charitati, quantum obedientiæ attribui: *Factus obediens usque ad*

ad Phil. 2. *mortem.* Ecce magis obedientiæ, quàm charitati? quia charitas propriæ voluntatis impulsus sequitur, obedientia alterius voluntatis imperium exequitur. Nec erat in Christo actus adeò generosus morti sese subdere, ut propriæ satisfaceret voluntati, quantuserat, ut æterni sui Patris sese

Luc. 22. voluntati conformaret: *Non mea*

voluntas, sed tua fiat. Omnes illæ repugnantia in horto fuerunt directæ, non ad excusandam mortem, sed ad declarandam & purificandam conformitatem. O quàm generosa conformatio! ô quàm discreta & prudens mors! videbatur casus, & fuit electio: videbatur violentia, & fuit voluntas propria. Et si aliquid habuit repugnantia aut violentia, id fuit, ut circumstantiam daret merito, & essentiam sacrificio. Mutet itaque sapientia loquelam, & loco querelarum gratias agat morti: cum solummodò in morte, qualificata & consummata fuit sapientia, quando in illo puncto, quo finiuntur omnia, & de quo dependent omnia voluntarium inter & præcisum, Maria optimam novit eligere partem: *Maria optimam partem elegit.*

§. X.

PAcavi nunc & satisfeci (nisi fallor) tribus nostris Querulis. Sed si illis tempus superesset ad lamenta repetenda, mihi vires ad dicendum, & vobis Auditores patientia ad auscultandum, nullus dubito & certum est, quin hæc lamenta quæ hucusque parum fundatè facta sunt contra mortem, omnia converterentur (& quidem bonâ ratione) contra

nostram vitam. O Ætas cœca ! ô pulchritudo decepta ! ô sapientia inconsulta : vivit ætas , ac si mors non superesset : vivit formositas , ac si tempus non præterlaberetur : vivit sapientia , ac si judicium non pertimesceret. O ! designamus tandem cœci esse ; ponamus ante nostros oculos funestas istas catastrophes (nostrum ipsorummet imagines) quas non absque singulari Providentia Deus nobis repente in domibus nostris objicit. Vix est in hoc Regno domus aliqua illustris , quæ hoc anno non vestiatur lugubribus : neque adhuc finis est. Cum jam consanguinei sibi , Deoque moriuntur , moriantur etiam nobis : ad minus nos hæredes habeant sui erroris. Consideremus , quod illud ipsum fue-

runt , quod nos sumus : nosque illud futuros , quod ipsi sunt. Huc finiunt omnia. Id , quod tunc non juvat , nihil est. Si fidamus ætati , pensemus , quàm sit illa fragilis , & quantum minimo accidenti subdita : si formositas nos decipiat , ab errore nos liberet calvaria , in quo solo perennat omnis pulchritudo : si denique ipsa sapientia nos extollat , discamus esse sapientes , id est , sciamus nos ipsos salvare. Cum tantam vitæ partem dederimus mundo & vanitatibus : demus hanc ultimam Deo quæ superest , illa semper erit melior , & hoc modo cum Maria optimam partem eligemus , *Maria optimam partem elegit.*

S E R M O

De

S. R O C H O.

Ulyssippone in Capella Regia

Anno 1652.

Postquam Author eodem die prædicaverat
in S. Rocho, Ecclesia Domûs Professionis
Societatis JESU.

Beati sunt Servi illi. Luc. 12.

§. I.

EL S. Rochi
vita aberravit
vel Mundus
totus delirat.
Ita paucis ab
hinc diebus
dixi; & quan-
tò magis vias, quibus graditur
mundus, & quas sanctus ambula-
vit Rochus, confidero: tantò
magis in hac veritate confirmor.
Videamus quid in eligendo vitæ
genere fecerit S. Rochus, quidque
simili occasione faceret in mundo
quilibet ejusdem ætatis, fortunæ,
generis, & conditionis alius. Ea
S. Rocho obtigit felicitas, ut non-
dum expletis viginti vitæ annis,
parentibus fuerit orbatus. Istud
olim vocabatur infelicitas; ego
verò felicitatem illud appellavi:
ut temporis moderni me phrasi
accommodarem. Hodie nihil
magis affligere videtur filios, quàm
longa vita Parentum. Qui expe-
ctare refugit donec hæres eorum
fiat post mortem; quo pacto lon-
gam ipsis desiderabit vitam? om-
nes quasi tituli, qui in aula nostra
his annis expirârunt, nati sunt uni-
ci, & mortui sunt gemini: prius
enim eis fructi sunt Filii, quàm eos
defererent parentes. *Pallium bre. Isai. 28.*
ve (inquit Spiritus Sanctus) duos v. 20.
operire.

operire non potest. Verùm homines plùs possè volunt, quàm Deus scit & novit. Unus rectâ pallii parte se operit, alter inversâ, tempore eodem. Adeò longa filiis videtur vita parentum, ut finem ipsius expectare detrectent per mortem. Denique sive indecentia hæc hodiernis inest filiis, sive felicitas sit in S. Rocho; ipse vigesimo ætatis anno sine filiali subjectione, Civitatis & Status Montis-Pessulani, qui Parentum fuerat, se vidit Dominum, magnæque domus, nec non thesaurorum ditissimorum ibidem à Majoribus suis coacervatorum hæredem.

Hoc supposito, quid consilii resolutionisve tali casu & statu illum capturum; quidve alium quempiam præsentium in simili casu facturum putatis, tam illustrioriundum sanguine, talis dominii hæredem, sic subditis & opibus affluentem, & ætate floridum? mea quidem opinione, judicando secundùm id, quod video, alterutrum resolveretis. Absoluto luctu, vel ad aulam (& vel maximè ad aulam Parisiensem, ad illud mundi compendium) proficisceremini, ad ostentationem, & ad concertandum in luxibus, in pompis, & magnificentiis: nec non ad assistendum, Regique de propè serviendum, & benè de ipso me-

rendum; & hanc viâ, nova domui personæque incrementa acquirendum. Hæc ætatis illius vivacior, propriaque magis est resolutio. Verùm si judicium vestrum foret solidius, si maturitate suâ vinceret annos, si sibi consulere, seu prudenter consultum vellet; Ego contrarium judicando suaderem, ut cogitationibus aulæ, veluti turbidi & procellosi, & nunquam securi maris exclusis, statu conditioneque vestra contenti acquiesceretis, melius minoribusque expensis auctoritatem conservaturi, fruiturique cum quiete, quod vestri vobis, non sine labore comparavêre Majores; subditosque vestros in pace & tranquillitate, in amore & honore ab ipsis habiti, cum servitorum promptitudine, feliciter gubernaturi.

Nullus dubio relinquitur locus, quin alterutram resolutionum harum, quilibet præsentium; & quidem secundùm majorem, minoremve judicii sui capacitatem, capesseret. Verùm Rochus (cùm esset Gallus) neutram approbando, diversam valde ingressus est viam. Relictos sibi thesauros coram afferri mandat; eis apertis, primum quod in eis vidit, Prædecessorum suorum corda fuerunt. Quod suum etiam ibi non inveniretur, contentus; convocatis pauperibus, for-

runam cum eis commutat: quibus ditatis, pauper ipse remansit. Jam video, quod qui istud operatur manibus, sublimiores & majores multò cogitationes revolvat in corde. Mox Notarium adduci mandat, palamque Statui renunciat, & omnibus quæ in eo possidebat, seu juris sui esse poterant: assumpto deinde tertii Ordinis S. Francisci habitu, baculum accipit, & pallium coriaceum, & peregrinatum abit per mundum universum, illum magnum quæsiturus Dominum ad ei serviendum, qui in omni loco suam habet aulam; eò quod ubique locorum præsens sit. Quod nemo alius faceret, S. Rochus fecit; proinde solus ille sapit: quod reliquum est mundi, delirat. Notate. Potuisset S. Rochus in aula Regis servire Regi: potuisset sua in aula suos regere subditos, sed noluit: ad serviendum Deo soli se resolvit, omni aliâ sollicitudine sequestratâ: porrò tribus istis resolutionibus, omnem, non tantum alterius, sed etiam vitæ hujus consecutus est felicitatem, quod textûs nostri propositio innuit: *Beati sunt servi illi*. Omnes homines, & vel maximè Aulici, vitæ hujus beatitudinem ambiunt. Huic autem obtinendæ quid faciunt? omnes servitiis occupantur, omnes ut mandent & regant moriuntur, & hinc

nemo beatitudine quæsitâ potitur. Vultin veram non alterius solùm, sed etiam hujus vitæ adipisci felicitatem? tres S. Rochi resolutiones capeffite. Servire? soli Deo. Hominibus? nec servire, neque imperare. In eo omnis prudentia & felicitas consistit humana: in eo omnis prudentia & felicitas consistit Christiana. Si sumus Christiani tractare nos oportet de Deo: si sumus homines, cum hominibus nobis agendum est. Quonam igitur medio felicitatem cum Deo & hominibus nobis comparabimus? S. Rochum imitando. Ut felices simus cum Deo, Deo serviendo: ut felices simus cum hominibus, neq; serviendo iisdem, neque imperando. Tria Prudentiæ, totidem Felicitatis, totidemq; puncta Sermone habemus. Hominibus nec serviendum, nec imperandum: Deo, & soli Deo serviendum: *Beati sunt servi illi*.

§. II.

PRîma S. Rochi resolutio aliquid minus, & aliquid amplius, quàm humanum habens, fuit, nolle servire, neque imperare hominibus. Nolle servire hominibus quamvis Regibus, magnam redolere videtur superbiam: nolle imperare hominibus quamvis subditis, vasallis, famulisq; propriis, abjecti & pusilli animi videtur esse indi-

indiciū. Sed neque primum fuit arrogantia, neque secundum pusillanimitas: quinimò magnæ fuit prudentiæ, magni animi, magnæque generositatis argumentum. S. Rochus velut homo, velut Christianus, & velut Sanctus, fuit operatus. Et quoniam hodie mei est officii rationes declarare, quas ille habuit; & persuadere ut habeat imitatores: ipsum obtestor Sanctum, quatenus tali spiritu Discursui meo assistere dignetur ut ab intento conceptuque suo non longè abeat.

Primò itaque S. Rochus servire noluit hominibus, quia homo remanere voluit. Hominem creavit Deus ad imperandum: bruta ad serviendum. Proinde si bruta contra Adamum rebellantia servire noluerunt homini, cum tanto inferioris essent conditionis; flebilis sanè & miserabilis est conditio, quod homo servire debeat homini, cum omnes sint æquales. Quando primò prophetatum est, quod homo in hoc mundo servire deberet homini, sub maledictionis nomine hoc factum est. Ita Noë nepoti suo Chanaan in pœnam Patris, & Filii prædixit & imprecatus est. Eòusque ignorabatur in mundo quidnam esset servire: tuncque intelligi cœpit maledictio propter delictum: & mi-

seria propter pœnam. Medios homines vocavit postmodum Poëta Lyricus illos qui serviunt, & dixit benè. Tota hominis nobilitas & excellentia in libero consistit arbitrio, & servire, si non est arbitrium perdere; est illud captivum redde-
dere. Rationem igitur S. Rochus habuit nolendi servire hominibus: ne desineret esse homo.

De hominibus, absque quod illos plus quàm homines appellet, loquitur David Psalmo sexagesimo quinto, notabilique exaggeratione declarat, hoc, quod quasi inconsideratè ex consuetudine patimur: *Quoniam probasti nos Deus, Psal. igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti homines super capita nostra.* q. d. voluisti Domine in nobis probare & experiri, quantum sufferre potest patientia & humana perferre constantia: & aliquos examinasti igne (sicut S. Laurentium) *igne nos examinasti.* Alios in carceres & catenas misisti (sicut S. Petrum & S. Paulum) *induxisti nos in laqueum:* Alios tribulationibus & ærumnis castigasti (prout Martyres & Confessores) *posuisti tribulationes in dorso nostro:* & super omnia, alios super aliorum capita constituisti: *imposuisti homines super capita nostra.*

Ergone maxima probatio, evidentiſſima experientia, maximum examen, & maxima humanæ patientiæ & tolerantia exaggeratio, eſt, quod Deus homines aliorum capitibus imponat? ita ſanè. Illi enim ſuperiores imperant, & gubernant; & inferiores ſerviunt; porrò cùm ſervientes æquales ſint aliis per naturam, quod hi illos ſuper caput ſuum tolerant, & quod illi hos ſupplantent, ſeu pedibus calcent: *Homines ſuper capita noſtra*: dolorem hunc nec omnis Confefſorum pœnitentia, nec omnia Martyrum tormenta martyrium hoc adæquant.

Adhuc amplius quiddam textus affirmat. Verùm antequam progrediamur, videtur propter hanc rationem ſervire debuiſſe hominibus S. Rochus, ſaltem ut Sanctus. Ita ſanè, & hoc S. Rochus patientiâ ſuâ & conſtantiâ peregit, extra & intra patriam de priorum ſubditorum ſuorum manibus accipiens vulnera, injurias, teſtimonia falſa, captivitatem, perpetuumque ad mortem uſque carcerem perferendo. Hæc verò omnia amore Dei, & non ad ſerviendum hominibus libenter toleravit. Et peroptimè egit, meliore multò ratione, quàm diximus. Textus nunc redeat. Ubi in noſtra Vulgata legitur: *Impoſuiſti*

homines ſuper capita noſtra: in originali Hebraico habetur: *Equitare feciſti homines ſuper capita noſtra*. q. d. Domine, ad noſtram probandam patientiam, tu feciſti, ut homines ſuper noſtra capita equitarent. Penſate num utrumq; multum diſcrepet. Ità ut dominantibus deſuper, non ſufficiat ſervientes inferius ſuis calcare pedibus, niſi etiam equorum ipſos pedibus calcent: *Equitare feciſti homines ſuper capita noſtra*. Caſu quo autem interrogarer, ubinam caſus tales accidere poſſint, ut homines ſic tractent homines & ſibi ſervientes? Reſpondeo, quod ibi, quò S. Rochus noluit abire; in aulis. Ad intelligendam hanc veritatem (quamvis ad probationem ipſius experientia ſufficeret) ſupponendum eſt, quod in aulis quantumcunque Chriſtianis, immò Chriſtianiſſimis, non ſufficit gratiâ tantum gaudere Principis ſupremi, niſi ſimul aſſiſtentium quoque favor obtineatur. S. Joannes in Apocalypſi ſua de aula Dei loquens, hoc modo Aſiæ ſalutat Episcopos, quibus ſcribit: *Gratia vobis, & pax, ab eo, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt; & à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni ejus ſunt; & à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ*. Videmini mihi omnes

Apoc. i.
v. 4. &

5.

nes salutationis hujus, imprecacionis-
que Apostolorum omnium do-
ctissimi terminos advertisse. Si illis
commisſæ ſibi Provinciæ Prælatiſ,
ſupremi omnium Domini & Gu-
bernatoris Patris gratiam appre-
catur; quare illam itidem throno
ipſius aſſiſtentium ipſiſ precatur:
Et ſi gratiæ Patris, illam ſui primo-
geniti, terræ Regûm Principiſ ad-
jungit; quare hanc tertio, mini-
ſtrorû verò aſſiſtentium, ſecundo
ponit loco? Quia Evangeliſta de
aula cœleſti ad ſimilitudinem ter-
reſtrium loquebatur aularum. Non
ſufficit gaudere gratiâ Regiſ, & gra-
tiâ Principiſ, niſi aſſiſtentium quo-
que Miniſtrorum gratia gaudeatiſ.
Ego novi qui gratiâ gaudent Patris
& Filii: & ſi ſolâ infructuoſâ gratiâ
non forent contenti; fortè utriq;
ſe immiſcentes parti Miniſtri illam
ſatagerent turbare: *Gratia vobis &
pax.* Hoc primum ſuppono bellû,
quod patiuntur, aut pati poſſunt in
auliſ homineſ, etiâ optimè ſervi-
enteſ, ſi alioſ ſuper ſe habent: *Im-
poſuiſti homineſ ſuper capita noſtra.*

Quinam vero ſunt illi, qui non
ſuiſ duntaxat, ſed & equorum ſuo-
rum pedibuſ calcant, *Equitare fe-
ciſti?* certum eſt, non eſſe Reges;
Regi enim pedes non conculcant,
neq; ſordidant; ſed honorem, au-
thoritatemque tribuunt. Hinc ad
pedeſ eorum ſe proſternunt ſub-

diti: quantòq; dignioreſ exiſtunt,
tantò magiſ pedibuſ eorum capita
ſubmittunt. Tertullianuſ dixit,
Minervam in capite calceaffe ga-
leam: *Minerva calceans galeam.*
Sic eſt calceamentum Regum,
calcei eorum non conculeant, co-
ronant. Quinam igitur tam hono-
rata calcant capita, qualia illa, inter
quæ illud Davidiſ numerabatur, &
non ſuiſ duntaxat, ſed etiam equo-
rum ſuorum pedibuſ; *Equitare
feciſti homineſ ſuper capita noſtra?*
Hic nunc ſecunda maximeq; do-
lenda ſuppoſitio ſubintrat, nec fi-
dem invenire digna, niſi Salomon
oculorum ſuorum teſtimonio fi-
dem illi conciliaret: *Vidi ſervos in*
equiſ, & Principeſ ambulare ſuper
terram: id eſt, vidit ſervos equi-
tanteſ, & Principeſ pedeſtreſ.
Vidit illud, dubio procul Salomon
propheticè, quando Roboam fi-
lium ſuum maxima ex parte vidit
detronizatum, & Jeroboam ſer-
vum ſuum ad thronum evectum.
Et quando idem in aliis evenit Re-
gniſ? bonum eſt hoc interrogare,
quia infelicitatem hanc in Regno
noſtro non videmuſ, quæ ſola om-
nibuſ illiuſ proſperitatibuſ cor-
rumpendiſ ſufficeret. Porrò hoc
accidit, quando Princepſ, cuiuſ eſt
Regni moderari habenaſ, ex deſi-
dia & vecordia eaſ dimiſſaſ ſervo
committit. Et hoc contingente
caſu,

*Eccleſ.
10.v.7.*

casu, servus postquam equum conscendit, caputibus hominum impositum se cernens, non duobus tantum, sed quatuor ea pedibus calcat. Testetur hoc Mardocheus sub Aman in regno Assueri; & Daniel cum Satrapis in regno Nabuchodonosoris, & Darii. Huiusmodi temporibus, pro eo, quod homines serviant Regibus gloriosè, servi sunt servorum ignominiosè, patiunturque erubescentiâ & confusione infructuosâ (deficientibus tantum stapedis) maledictionem Chanaan, quæ hodie complectitur in Æthiopibus: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* Ut videatur utrum fas fuerit tam generoso spiritui, qualis ille S. Rochi fuit, caput suum pro ullo pretio similibus subicere, vel talibus abjectionibus exponere.

Video equidem qualitates ipsius & excellentiam, diversas in aula meritò sperare potuisse dignitates & respectus: sed à mediis, quibus ejusmodi conservantur, multò magis adhuc spiritus ipsius integritas abhorrebat. David in aula Regis Achis locum gratiæ quem obtinuerat conservare & stabilire satagens, quoniam usus est medio, ne ab assistentibus à latere Regis ejusdem everteretur? jam constat quod stultum se finxit:

& quo stultitiam suam magis proderet, inquit S. Historia, quod pedibus sursum, & capite deorsum versus incesse- rit. Erat dexteritas & agilitas, quâ David adhuc Pastorculus ludendo se exercebat, velut tanti roboris & agilitatis Juvenis; & modò illâ pro larva usus est: omnis etenim scientia suo tempore servit. In summa manibus inambulabat, capite deorsum, pedibus sursum erectis: istud significat: *Ferebatur in manibus suis.* Hic est textus, qui S. Augustino tantum facessivit negotii, & nemo post illum, quod scio, usque huc explicavit: sed hic literalis & proprius verborum horum est sensus. Morale verò ac politicum actionis tam extraordinariæ documentum quale putamus? est, ut homo in aula, gratiaque Regum, instar Davidis in aula Regis Achis, conservare se volens nullum ad hoc congruentius & efficacius, immò necessarium magis & urgens medium invenire possit, quàm inverso ambulare modo: pedibus sursum, capite deorsum, & ne manibus apprehendat cœlum, manibus ferri per terram: *Ferebatur in manibus suis.* Foretne dignum, quod cor adeò generosum & rectum velut illud S. Rochi; & homo frangi potius quàm flecti paratus ad tam indigna sese abjiceret? non est

Gen. 9.
v. 25.

Juxta
LXX.
1. Reg.
21. v. 13.

est dubium, quin hoc esset manus demittere in terram tanquam parum honoratum? & pedes surrigere in cœlum, velut malum Christianum. Idcirco S. Rochus nihil sibi voluit commune cum aula, neque servire hominibus, quantumvis Regibus. Foras, Foras, & quam remotissimè.

§. III.

Videntur mihi dicta sufficere, si non ad persuadendam imitationem, saltem ad probandam prudentiam, judicii que veritatem, quâ S. Rochus ad non serviendum hominibus se resolvit. Verum quod imperare illis noluerit, non tantum dico valdè paucos futuros qui imitentur, sed nullus dubito quin aliquis erit, qui actum hunc reprehendat & damnet: tam naturale est homini desiderium, & appetitus hominibus imperandi. S. Paulus Apostolus, mulierem per filiorum generationem salvari asserit:

1. Tim.
2. v. 15.

Salvabitur autem (mulier) per generationem filiorum. Communis sententiæ hujus explicatio, est, quod mulier prima, quæ fuit Eva, per unius, filiorum suorum, scilicet Christi generationem sit salvata. Verum istud salvationis genus non soli competit mulieri, sed æqualiter viro, & tantum Adamo, quantum Evæ. Quænam igitur illa ge-

Part IV.

neratio, quâ tantum Mulier & non vir gaudet per filiorum generationem? Dicam. Eva duplici subjacuit damnationi, quarum una fuit ad mortem & infernum propter peccatum; à qua salvata, & liberata fuit à Christo, & hæc viro & mulieri communis fuit: altera particularis, & mulieri tantum propria, quâ Deus eam condemnavit, ut viri arbitrio subiaceat: *Sub viri Gen. 3. potestate eris.* Et ab hac secunda v. 16. condemnatione mulier salvatur & restituitur, per filiorum generationem: *Per filiorum generationem.* Sed quare, & quomodo? quia generando evadit mater; & quamvis velut mulier subdita sit viro, qui est maritus: quâ Mater regere, & imperare potest viris, qui sunt Filii. Hinc venit ut per lineam rectam Evæ, ejusdemq; generationis vi, omnes homines ad imperandum proclives nascantur. In Jacob & Esau nondum natis illud advertere licet. Contra se invicem luctabantur matris adhuc utero conclusi: & quâ super re pugnant? uter eorum alteri aut imperare aut servire deberet. Quod ita Deus ipse declaravit, super contentione pronuncians sententiam, respondens matri, à qua fuerat consultus, quod minor dominari majorque servire & subesse deberet: *Major serviet minori.* Gen. 25. v. 23.

A a a

Cum

Cùm igitur regnandi imperandique desiderium in homine non solum superioritas sit naturæ in statu primo uti in Adamo; sed reparatio & solatium status secundi, sicut in Eva: & cùm idem desiderium nobiscum connascatur & congeneretur sicut in Jacob & Esau; ut quid S. Rochus regnare & imperare detrectat? ingenium sagax, iudiciumque maturum, quo noluit servire, ad regendum ipsum obligabat; primum quippe Politicæ naturalis principium est, docente Aristotele, quod doctiorum & sapientiorum proprium sit regere, rudium verò & stupidorum sit servire. Ergo contra omnia ista naturæ rationisque dictamina S. Rochus est operatus dimittendo imperium, subditorumque suorum regimen, quorum conditio & nativitas ipsum hæredem, & indoles atque ingenium fecerat Dominum? Servire nolle hominibus, prudens est resolutio, ob motiva quæ adduximus: nolle verò imperare hominibus, & talibus hominibus, quibus sufficientibus niti poterat fundamentis, non dico, quæ extraordinarium adeò actum justificent; sed quæ rationabiliter illum improbant, imò damnent? Equidem credo, non facile occursura motiva ambitionis, & cæcam regnandi libidinem, quibus regitur mundus, hanc tam male gubernatus.

Verùm respondeo & dico, iustissimas S. Rochus habuisse rationes ad non serviendum hominibus; easdemque & iustiores adhuc ad eis non imperandum. Et quare? Quia major est servitus hominibus imperare, quàm servire.

Rex Antigonus eum Filio suo Principe super administratione & gubernatione Regni, cuius ipsum relicturus erat hæredem, differens; generoso adolescenti, ad tantas obligationes & onera attonito, dixit, ut refert Ælianus: *Annon novisti, Filium, Regnum nostrum esse nobilem servitutem?* Nobilem dixit, & prudenti iudicio. Quia servitus servorum, est servitus sine honore; & hinc minor, momentique minoris. Verùm præter servitutis onus, etiam illud sustinere honoris & nobilitatis, longè major est subiectio, & gravius onus. Est servire famæ & ori hominū, quorum gustus & palatum tam diversimodè & corruptè sapiunt, ut ipsum manna, eis sit fastidio. Si homo unus servire nequit duobus teste Christo, quo pacto serviet tot millibus? cuilibet homini Deus unum deputavit Angelum Tutelarem, & cuilibet Angelo unū duntaxat hominem: porro si Angelus unus, dispositione & ordine tam punctuali totum stellatum movet regitque cælum, non nisi ad unum solum custodiendum à seipso & ordinatè

ac compositè gubernandum inter alios, hominem sufficit; quomodo unus tantum homo, ad tot homines intra leges continendos, & in iustitia conservandos sufficiet? Nescit quid sint homines, qui istud non considerat & penetrat: profundè sublimiterq; illud, florente adhuc ætate, tali iudicii penetravit maturitate S. Rochus, qualem in tot ætatibus decrepitis non invenimus.

Antiqui Philosophi hominem microcosmum, id est parvum mundum appellarunt: sanctus verò Gregorius Nazianzenus, melior Philosophus cæteris omnibus, & per excellentiam Theologus, mundum cum homine collatum, parvum hominem; & hominem mundo comparatum, magnum mundum asseruit: *Mundum in parvo magnū.* Non est homo parvus mundus qui est in mundo magno: sed est mundus, & sunt multi mundi magni, qui sunt in parvo. In probationem sufficiat Cor humanum, quod cum tā exigua sit pars hominis, capacitate suā totam rotunditatem & amplitudinem excedit mundi. Proinde si hominū nullus totam illam mundi Machinam sufficit regere, quanta, quæso, erit difficultas, tot regere homines, quorum quilibet major est mundo, difficiliorisq; temperamenti, quàm totus mundus? Demonstratio est manifesta. In hac mundi Machina, cui etiam includitur cælum: stellæ ordinatum suum

habent cursum quem nunquam invertant: Sol limites suos habet & tropicos, quos non transit: Mare, cum monstrum sit indomitum, ad arenas utque egressum, quiescit & sistit: Arbores, ubi plantantur, non mutantur: Pisces contenti sunt mari: Volucres aëre: Animalia terrā. E contrariò homo monstrum seu elementorum omnium chimæra, in nullo sistit loco; nulli acquiescit fortunæ, nullo ambitu & appetitu exsatiatur: omnia perturbat, omnia invertit, omnia excedit, omnia confundit: & quia major est mundo, mundus illum non capit. Magnum in eodem mundo habemus exemplum, non pleno velut hodie, sed vacuo & devastato cum filiis Adam & Noë. Deus Adamo super mundum totum contulit imperium, super pisces, super volucres, super animantia terræ, & duos nequit in pace regere homines, & istos quidē fratres; quin unus alterum interficiat. Noë cuncta gubernavit animalia, eaq; pacificè in arca continuit; & extra arcam tres non potest regere homines, quin unus eorum ipsum inhonestè dis Kooperiendo contumeliā afficeret, cum omnes tres ipsius filii essent. Pensate nunc utra gravior & difficilior sit servitus, illane imperandi, an illa hominibus serviendi? Qui servit, sicut non nisi uni servire potest, uni tantum se subiecit voluntati:

Qui vero regit, quomodo reget omnes, quomodo omnium sibi subiciet voluntates, & has non filiorum, in quibus obedientia & amor est naturalis; neque fratrum inter se in quibus qualitates sunt æquales, & indoles similes: sed tot, tamque diversarum conditionum, & inclinationum, quod in eis sunt facies, & intentiones.

§. IV.

Hinc sequitur (id quod non leve pondus humanitùs habuit in iudicio S. Rochi) quod serviens, quantumcunq; dura sit ejus servitus, certas horas habet intercapedinis & quietis: imperans verò & gubernans nullam penitus. *Vt sol stare nescit, ita tu Imperator,* inquit Pacatus in Panegyrico ad Imperatorem Theodosium magnum: q. d. sicut sol nunquam sistit, ita & tu ô magne Imperator, & ideo magnus. Deus solem fecit mundi Principem: *Luminare majus, ut præesset diei.* Et à quo die illud ipsi demandavit officium, in præsens usque nec momento quidem quievit. Tantæ molis est esse solem, tantaq; servitus ejus quamvis in loco tam sublimi! inquietudo continua, motus perpetuus, currere & circuire semper, & milies circuire mundum, absq; quod sistat unquam, aut quiescat. Dicendo solem occumbere decipimur;

tunc enim ad regendos antipodas abit. Non est quod è longinquo similitudinis probationem petamus, cum illam in domo Regibusq; nostris, propriamq; magis quam in alia quacunq; mundi plaga habeamus. Subditis dormientibus & quiescentibus, Rex Lusitanie idē post diurnos Regiminis labores facere videtur; & non est ita; quia transit ad antipodas. Ibi versatur cogitatione, sollicitudine, pro China, pro Japonia: pro Regnis Idalco, Samori, Mogor: pro Promontorio Bonæ Spei, Comori, Javas: pro maribus & litoribus Africæ, Asiæ, & Americæ. Iustrando exercitus, inspiciendo fortalitia; componendo pacem, aperiendo viam commerciis; Regni Dei, & sui dilatationem semper meditando, sine alia quiete & requie quam quæ oculis cernitur; quia sol verum occasum non habet. Horologium, quod vicariū solis agit in terra, non sonat, nec nisi certis foris auditur temporibus, interim nec otiiatur, nec quiescit; semper adsunt ad onerandum pondera, ad gyrandum rotæ; & tales sunt Principum curæ die ac nocte. Pro subditis, qui obediunt & serviunt, differunt dies ac noctes: pro imperante Principe semper dies est. Quod ita de curis suis & sollicitudinibus Job affirmabat: *Noctem verterunt in diem.* Job. 17.

v. 12.
Domi-

Dominus imperans, subditus-
 que serviens eodem discrimine
 distant, quo cor, & reliqui sensus.
 Dormiente homine sensus omnes
 quiescunt. Oculi non vident,
 aures non audiunt, lingua non lo-
 quitur & sic de cæteris. Verum
 si eodem tempore hominis pecto-
 ri manus imposueritis; sentietis
 quomodo cor in eo palpitet. Por-
 rō si iterum iterumque & quacun-
 que hora reversi fueritis, eundem
 in illo motum experiemini. Sen-
 sus igitur hominis inferioritate suā
 sensibus brutorum similes dormi-
 unt somno dissoluti; & cor vitæ
 principium, & nobilissima homi-
 nis pars, sine omni quiete semper
 vigilat? ita sanè: illud enim est
 esse cor. Cor Reipublicæ est, qui
 eam regit & gubernat: & quan-
 do eadem Respublica curarum so-
 licitudinumque superioritatem ei
 contulit, omnes in eo curas soli-
 citudinesque depoñit. Illum
 sollicitum esse oportet, sine quie-
 tis intercapedine, ut quiescant om-
 nes: illum vigilare, ut dormiant

*Cant. 5. omnes. Ego dormio, & cor me-
 v. 2. um vigilat*, inquiebat Salomon:
 & Rex animalium Leo oculis dor-
 mit apertis. Vigilare sicut cor,
 quando totum dormit corpus, est
 leonem esse inter animalia; & Sa-
 lomonem inter homines.

Multum semper admiratus fui

in fabrica ferculi ejusdem Salo-
 monis, quod capitis reclinatori-
 um fecerit aureum: *Reclinatorium*
aureum, Ascensum purpureum. *Cant. 3. v. 10.*
 Istud mihi simile videtur ei, quod
 sibi imaginantur rustici, Reges ni-
 mirum lodicibus indormire auro
 intertextis. Cervicalia aurea val-
 de sunt pretiosa: sed dura, valde
 frigida, & incommoda. Verum
 omni suā sapientiā lectis Regum
 convenientius molliusque cervi-
 cal adinvenire nescivit, quia non
 erat ad somnum conciliandum,
 sed eundem impediendum. Hoc
 modo inquietus dormiebat Pha-
 rao, de septem fertilitatis & famis
 in suo regno annis somnians. Hoc
 modo inquietus dormiebat Na-
 buchodonosor, de Monarchiæ
 suæ duratione, & eventuris sibi
 infortuniis somnians. Et ipse Jo-
 seph, quem Deus jam destinave-
 rat Principem, ut regeret & gu-
 bernaret, quamdiu fratres sui Pa-
 stores & agricolæ quiescebant, ip-
 se junior quietus dormire nequi-
 bat. Jam somniabat de manipu-
 lis, jam de stellis, cælum terramque
 cogitationibus revolvens. Pur-
 puram Reges exuere possunt
 quando incumbunt; curas autem
 & sollicitudines, quæ excitant, de-
 ponere nequeunt. Judæi in Præ-
 torio Pilati Christum Regem sce-
 nicum facientes, spinis ipsum co-

ronârunt, purpurâ vestitum. Porro singulariter notavit Patchasius, quod purpurâ illum denuò exuerunt, coronam verò spineam Christus nunquam de capite deposuit:

S. Paf- Porro spinas, quas capite gestavit, chasius nec mutavit, nec alicubi transposuit.

Spinæ, sunt curæ, prout Christus ipse eas vocavit; & qui Rex est, seu Regem in mundo præsentat, hujus semper caput spinæ istæ pungunt, hujus semper cogitationes lancinant: sensus ipsius inquietant, nec somnum nec quietem capere permittentes. Qui serviunt nullum Dominum talem experiuntur Tyrannum, qui quiescendi horas non indulgeat: regnantibus, talis Tyrannus ipsum est imperium, ut nisi sumant pro levamine ipsas curas (sicut ait Tacitus de Tiberio) nec horam, imò nec momentum illis consentiunt quietis.

Replicari tantum potest contra exaggerationem horum dictaminum (quantumvis verorum) cum abolitione eorum & contemptu, nec non cum singularitate eorundem exemplorum tam rarorum in regimine mundi, sicuti obedientiæ legum, in eis quorum arbitrio subsunt. Ordinariè ex imperio & regimine ea pars tantum assumitur, quæ potestatis est & majestatis, & magnificentiae, dimissâ

illâ quæ curas, & onera concernit; nullius rei magis quam quietis, deliciarum & oblectamentorum habitâ ratione; & ut omnibus phantasiis, & liberi ac potentis appetitus desideriiis habenæ laxentur, fiatque satis: fortunæ supremæ indulgentias, gaudiis, voluptatibus, & vitæ placitis adæquando. Verum hæc replica non solum non annihilat, sed potius corroborat & confirmat ea quæ diximus: nam si, qui regnis præsumunt, ea faciunt & patiuntur, ad quæ imperium eos obligat, dura est & tristis eorum servitus; quæ si non præstant, & subire nolunt, durior sanè & tristior ipsis servitus evadit: *Judicium durissimum his, qui præsumunt, fiet.* Non solum durum, sed durissimum (inquit Spiritus Sanctus) erit judicium Dei his, qui præfuerunt in mundo; de omnibus quippe, quæ fecerunt, & facere neglexerunt, strictissima ab eis exigetur ratio; & singulariter de eorum cogitationibus & curis: *Quoniam interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur.*

Sap. 6. v. 6.

Ibidem v. 4.

q. d. Vitæ tuæ rationem redde, in quo ejus curam impendisti: aliarumque vitarum rationem redde, & quanta alii ob incuriam tuam sunt passi. Passi sunt in quiete, in bonis, in honore, in ipsis vitis, & quod plus est, in animarum perditione

ditione: porrò de omnibus, singulisque animabus, tu qui hominibus imperâsti, rationem mihi reddes. Hâc consideratione, Pipinus in Gallia, Rachisus in Italia, Sigibertus in Anglia, Trebellius in Bulgaria, Henricus in Cypro, Joannes in Armenia, Ludovicus in Sicilia, Ramirus in Aragonia, Veremundus in Castilia seu Hispania; hâc inquam consideratione & ratione, hi aliique Principes irrefragabiliter convicti, vel cum essent Reges, renunciârunt coronis; vel Regum Filii, eorum hæreditatibus: eligentes potiùs subesse & servire in aliquo Monasterio, quàm imperare, & Dominos esse in mundo. Et quamvis status S. Rochi non fuerit tantus; fuit tamen æqualis ejus ratio status. Suo renuntiavit statui, ne rationem redderet de eo: & ut hominis unius tantùm curaret salutem, hominibus imperare detrectavit.

§. V.

Vidimus quanta sit servitus servire hominibus, & quanto major sit servitus imperare eisdem: vertamus nunc Discursum & ex eorundem hominum seu servientium seu imperantium parte videamus quam vicem rependere consueverint, tam benè sibi servi-enti, quàm benè sibi imperanti.

Duo fuerunt homines in mundo, quorum alter meliùs cæteris novit servire; & alter meliùs omnibus imperare. Melius servire sciens, fuit David; meliùs imperare sciens, fuit Moyses. Et quid accidit utrique? uterque luculentum de se præbuit exemplum, detexitque veritatem, quid sit hominibus seu servire, seu imperare.

David ex recommendatione qualitatum suarum à Saule ad aulam fuit vocatus: & quia Saul, à fubeunte corpus suum spiritu nequam gravibus exagitabatur melancholis & furiis; tam artificiosè & suaviter David ludebat cytharâ, ut non solùm tristitiarum Saul sentiret levamen: sed & à dæmonio omnis concordix & consonantiæ hoste liberaretur. Quomodo verò Saul dulcisonos adeò exorcismos compensabat? à dæmonio liberum se sentiens, arreptam manu lanceam in Davidem intorquebat, ut eum configeret cum pariete. Hoc pacto Rex remunerabat eum, qui dæmonium ex corpore ipsius fugabat: & contingere poterat meliùs eodem tempore remunerari, ex servitio suo, qui dæmonium domui ipsius immitteret. Porrò David mox cytharam non fregit, postea quippe ad inserviendum Sauli cum eadem denuò est reversus

Eccles.

47. v. 3.

fus. Verùm ad suam regressus
 caulam, unam aulæ impertivit be-
 nedictionem (sicut multas imper-
 tire potuisset maledictiones) &
 ruris solitudini , oviumque sua-
 rum innocentia restitutus , teste
 S. Scripturâ , cum leonibus quasi
 cum agnis ludebat : *Cum leonibus
 ludit quasi cum agnis.* Leones quo-
 que erant feræ coronatæ , sed ab
 iis sibi non timebat , quia non erant
 homines. David tum temporis,
 nondum habens viginti ætatis an-
 nos , tantus erat homo , ut solus
 contra Gigantem in arenam de-
 scendere fuerit ausus , à quo totus
 Israëliticus tremebat Exercitus.
 Saul tam generosâ animadversâ
 resolutione inquirebat , quânam
 iste esset adolescens ? quis ab in-
 terrogatione non ingemisceret ?
 Domine , adolescens iste est , quem
 ob famam ipsius à Patre suo peti-
 isti : iste est qui quotidie melanco-
 liæ & tristitiæ tuæ horis tibi assi-
 stebat : iste qui tangendo cytharam
 te recreabat , animumque tuum
 relevabat : iste qui dæmonium
 compescebat , & à te effugabat.
 Nonnisi octodecim mensibus à te
 absuit , & jam illum non nôsti ?
 estne possibile Principes tam citò
 oblivisci , & notitiam amittere
 fervorum ? Minus foret , esse possi-
 bile : nisi in consuetudinem abi-
 isset. Denique David prostrato

à se Giganti amputat caput , & ad
 Saulis deponit pedes , & hic ma-
 ximus nationis suæ triumphus , &
 maxima Patriæ suæ gloria , infeli-
 citatem illi maximam apud Sau-
 lem peperit. Septies Saul inten-
 tavit Davidi necem , jam arte &
 industriâ ; jam per insidias , jam vi
 manifesta : quandoque per suos
 satellites ; aliàs propriâ personâ
 militibus stipatâ , abutens eâdem
 pugnâ , quâ ipsum David defen-
 debat , & victoriâ quâ illum hono-
 rabat , in novum odii incentivum.
 Et quid faciebat David ? persecu-
 tionem patiens , profugus , exul ,
 proscriptus , semper fidus , semper
 fidelis , semper venerans Regem ,
 & inimicorum ipsius inimicus ,
 quos ipse persecutionem patiens ,
 atroci bello persequabatur. Super
 omnia David in Regem Israël un-
 ctus , & successor ipsius in regnum
 à Deo declaratus , & occidendi
 eum copiâ sibi factâ , cum dispo-
 nente Deo tribus illum vicibus
 sub ense haberet , condonando vi-
 tam ipsi cum capite & corona re-
 liquit. Et est possibile , quod
 Saul Vassallum cui tot modis erat
 obstrictus , & qui tot acceptis of-
 fensis & injuriis , nihilominus sibi
 serviebat , amorem , veneratio-
 nem , & custodiam impendebat ,
 tam extremo amoris excessu ; ipse
 eum sic averfaretur , odio haberet ,

& tam exorbitante ingratitude, vindictæ, iræ odiique excessu persequeretur? at Saul erat homo, licet Rex: & hanc vicem servientibus sibi homines rependunt.

Exemplum ejus, qui optimè omnium servire novit, sequitur, & nescio utrum majore cum stupore, ille, qui omnium optimè regere scivit, & imperare. Deus Moyse supremum Populi sui Ducem constituit, & gubernatorem; neq; homines utiliore, gratiorem, humaniorem, diviniorem, applausuque & admiratione in omnibus digniorem regendi gubernandiq; modum, quàm illum Moyse, mente concipere aut desiderare poterunt. Quid homines in Rectore seu Duce suo desiderare possunt? ingentem amorem, & boni publici zelum? & Moyse tantopere adamavit Populum Israëliticum, bonumque hujus Populi etiam necdum sibi commissi zelatus est, ut affligi potius, & cum eo captivitatis incommoda pati, quàm filius adoptivus filie Regis Pharaonis esse prælegerit, prout S. Paulus notat & exaggerat. Quid amplius desiderare possunt? ut miseris ipso opituletur, & labores alleviet? & hoc Moyse fecit in tantum, ut eos ab Ægyptiaca durissima servitute, & tyrannico jugo, quo & ipsi & Patres

eorum tot annis fuerant oppressi liberatos, ad possidendam terram promissionis opibus & deliciis affluentissimam totius mundi induxerit. Quid amplius desiderare queunt? an divitias? & Moyse non eos liberos tantum, & cum omnibus suis gregibus pecorum & jumentorum, ita ut ne ungula quidem eorum, ut inquit Scriptura, in Ægypto remaneret; sed onustos insuper auro, argento, & margaritis Ægyptiorum, in compensationem servitii injusti quo eos oppræsserant, exire fecit. Quid ultra desiderandum restat? an vindicta, & victoria de inimicis, cum securitate nunquam reincidendi in manus eorum? & omnia hæc mox illis Moyse præstitit, Pharaonem & exercitum ejus in maris rubri fundo sepeliendo, Hebræis vincentibus sine pugna, triumphantibus sine armis, & in littoribus maris non interfectorum à se, spoliantibus corpora; ut sic etiam spolia reportarent. Ista desiderare tantum, menteque concipere poterant. Progrediamur nunc ad ea, quæ ne desiderare quidem poterant. Nunquid desiderare sibi poterant, ut de omnibus ad vitam sibi non solum necessariis, sed deliciis etiam, sine labore & expensis abunde provisum esset? nulla ratione poterant. Et tamen

Moyſes manna iſſis dedit ad manducandum, omnis generis cupitos in ſe continens ſapores : & adhibendum largiſſimos aquæ puriſſimæ elicit fontes , qui cum ipſa rūpe è qua erumpebant , ipſos ſequiebantur. Nunquid deſiderare poterant, ut de die contra ſolis ardorem & æſtus protegerentur, & noctis obſcuritate & tenebris non impedirentur ? nequaquam. Et tamen Moyſes mediantibus duabus prodigioſis pendulis in ære columnis, quæ comitabantur; nocte eos unâ illuminavit igneâ : & de die alterâ nubis adinſtar, à ſolis eos tuitus eſt moleſtia. Poterantne deſiderare, ut cū eſſent ultra tria millenaria millium hominum cujuſcunque ætatis & ſexûs, nullus eorum infirmitate aliquâ afficeretur ? nullatenus. Et tamen Moyſes virtute totam naturam, humanamque fragilitatem ſuperante, ſanos omnes incolumesque ſervavit : *Et non erat in*

ram promiſſionis illos deduxit, quâ viſâ illis dixit : *Quadrageſima annis per deſertum non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec calceamenta pedum veſtrorum conſumpta ſunt.* Denique nunquid deſiderare poterant, ut Moyſes ejuſdem Populi conſervationem, ſuæ propriæ ſaluti, vitamque temporalem eorum quos gubernabat, propriæ ſuæ beatitudini vitamque æternæ anteponeret ? nullus ſanæ mentis hoc dixerit. Nihilominus quando Deus eundem Populum ob idololatriæ peccatum ad internecionem delere & ſimul è mundo tollere voluit, Moyſi majoris meliorisque Gentis principatum appromittens, tam heroico & exceſſivo amore, divino huic decreto ſeſe oppoſuit, ut clarè edixerit Deo, ut vel Populo ignoſceret, vel ſe de libro ſuo deleteret : *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo quem ſcripſiſti.* Liber iſte, ad quem ſe Moyſes referebat, liber eſt, in quo ad gloriam prædeſtinati ſunt ſcripti, quia in ſacra Scriptura *Liber vitæ* appellatur: ex quo Moyſes deleri volebat (ſalvâ tamen gratiâ) caſu quo Deus non ignoſceret Populo ſuo. q. d. A quo die, tu Domine, regimen & imperium me ſubire compulſi, cui adeò obluſtatus fui, quem-

Deut.
29. v. 5.

Exod.
32. v. 32.

Pſalm. Tribubus eorum infirmus. Potē-

104. v.

37.

rantne deſiderare, ut nec veſtimentum, nec calceamentum, in quadrageſima annorum itinere non attereretur, vel consumeretur ? & Moyſes, non neceſſario miraculo (lanæ etenim & pelles pecorum ſuorum ſuppeteabant) veſtimentis eiſdem & calceis, quibus ex Ægypto fuerant egreſſi, uſque ad ter-

admo-

admodum ego caput fui Populi hujus, & ipse corpus; ille, Ego est, & Ego, ille sum; ita ut bonum malumve utriq; debeat esse commune: interitus ipsius erit quoq; meus: & mea salus, ipsius quoque salus erit. Ergò hoc in negotio aliud non datur medium, nisi, vel illis ignoscas, vel me simul condempnes: nam nec ipsam quidem gloriam volo tantum pro me sine ipsorum bono, quos æqualiter diligo. Sic Moyses locutus est; nec Deus habuit quod contra responderet; sed condonaret, gaudens se talem hominem in Caput, Gubernatoremque Populi sui elegisse.

Quibus verò gratiis; quibus laudibus & applausibus, felices illos homines, amoris excellentiam, beneficia, miracula celebrare oportuisset, quibus homo talis à regiminis sui principio eos liberârat, defenderat, conservaverat, & tam extremè dilexerat? ô stupendam feritatem, humanamque ingratitudinem! ô veritatem semper malè cognitam, & hîc tantum expertam quid sit regere homines! remunerationes Moyfi à Populo redditæ, continuæ fuerunt murmurationes, querelæ, ejulatus, gemitus & detestationes, nec non continua servitutis ejusdem, à qua liberati fuerant desideria: & tales contentiones, rebelliones, injuriæ,

inhonorationes, taliaq; discrimina, ut lapidibus obruissent, & manus violentas ipsi iniecissent, nisi intra tabernaculum se recepisset, & Deus ipsum abscondisset: imò cum Moyses, attestante S. Scriptura, omnium hominum patientissimus & mansuetissimus esset: *Erat Num. enim Moyses vir mitissimus super 12 v. 3, omnes homines, qui morabantur in terra: non potens amplius sustinere humeris quos gerebat in corde, à Deo tandem petiit, vel amoveri à regimine; vel, si ita sibi placeret, vitâ privari: Sin aliter tibi Num. videtur, obsecro, ut interficias me. 11. v. 15.* Ecce hîc quid sit regere homines, quos nec beneficia obligant, nec indulgentiæ & deliciæ mitigant, nec amoris extrema emolliunt, nec miracula subjiciunt, neq; dari vel haberi potest quic eis plene satisfaciât.

Videntur mihi, Auditores, bina hæc exempla, scilicet Davidis servientis, & Moyfis imperantis non tantum dictorum probâsse veritatem, & S. Rochi comprobâsse resolutionem: sed omnem, quantumcunq; obsequiosum, seu ambitiosum informâsse intellectum, quid sit servire & imperare hominibus. Verum nunc dico, quod nec primus, nec secundus casus, quantumcunq; videantur exaggerati, ne eminùs quidē serviendi seu

servitutis onus, neq; regiminis, seu imperandi discrimina declaraverint. Fidē excitare in intellectu, si ne illa quippe nec credi, nec imaginari potest, quod denuò dico. Deus duo se facturū resolvit hominibus. Primò illis imperare & moderari; secundò eisde servire. Deus nondum homo factus, hominibus velut Rex imperabat: *Tu es ipse Rex*

Psal. meus, & Deus meus, qui mandas salutes Iacob. Homo jam factus, servire venit hominibus, prout ipse dixit: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Et S. Paulus ait: *Formam servi accipiens.* Enim verò quid

Matth. 20. v. 28 *ad Philip. 2. v. 7.* Deo in utroque evenit statu, & quando imperavit hominibus, & quando eisdem servivit: hīc obstupescit Fides. Imperantem & regentem exuerunt regno: & ministrantem exuerunt vitā. Quod vitā ipsum exuerint nōrunt omnes: & quod privaverint regno, Deus ipse dixit Samueli: *Non te abjecerunt, sed me; ne regnem super eos.*

1. Reg. 2. v. 7.

Porro si Deo ipso homines gubernante, tam malè sunt contenti, ut ipsum regno privent: & si eidem Deo servienti hanc vicem reddunt ut in crucem actum vitā exuant: pensate utrum non insaniant omnes, quotquot seu servire, seu imperare hominibus affectant: & quàm prudenter S. Rochus egerit, qui utrumque detrectavit.

Omnes opinantur S. Rochum cœpisse Patronum agere contra pestem, quando morti vicinus hac lue infectos, signo crucis curabat; sed error est. Quando S. Rochus sibi benedixit, nolendo servire aut imperare hominibus, tunc non super unam, sed super duas Pestes, quarum altera est imperare, altera servire, potestatem accepit. Servitus & imperium dominante Nemroth exordium sumpsere. Sub eo incepit imperium, & cum illo servitus. Ita hoc S. Hieronymus notat: *Quia hic primus fuit, qui alios sibi S. Hier. servire coegit.* Dominium verò istud Nemrod quando cœpit? juxta Chronologiam certiozem, cœpit anno 1932. à creatione mundi, quo anno etiam Abraham natus est. Hīc nunc noto, notatuq; videtur dignum, quod cœpto jam imperio, & servitute hominum abbreviabantur anni vitæ; ab hinc enim, prout ex S. Scriptura constar, centesimum vitæ annum attigerunt, & rarissimi excesserunt: ita ut nondum ingressis in mundum servitute & imperio, octingentis, nongentis & ultra viverent annis. Verum postquam hæ binæ intrarunt pestes, postquam hominum aliqui imperare, alii servire cœperunt; nemini non septem vel octo vitæ partes mors abruptit. Porro si mœtiores & ærumnæ occidunt; quid

quid mirum quod regere & servire lethifera infirmitates existant. Geminas istas pestes S. Rochus curavit in se, nec imperare nec servire hominibus volendo: easdemq; in nobis suo curare potest exemplo, non ut longiore in hac vita vivamus tempore; sed ut in ea vivamus, cum quiete, quæ sola est felicitas & beatitudo, quæ in ea potest obtineri.

§. VI.

Alterius vitæ beatitudinem, securam fecit S. Rochus secundâ & meliorem Resolutionis suæ Parte, quæ fuit, soli Deo servire. Hoc nec Discursu nec probatione indiget, quia fides est. Sed quia servire Deo, & servire hominibus idem serviendi nomen fortiuntur; videamus duntaxat, quanta fuerit S. Rochi prudentia, æquivocum istud scire distinguere, quantoque discrimine utrumque servire ab invicem distent: ut omnes, qui serviunt & imperant, servire Deo, & soli Deo servire præoptent.

Homines quando imperant (& multò magis, quando supremum gerunt imperium) sive ex naturalis ingratitude, sive ex superioritatis dictamine, non æstimant, neque solvunt pro debito impensa sibi servitia; omnia enim sibi

debita putant. E contrario, Deus cui debentur omnia quæ habemus, & totum quod sumus, nihil imperat aut mandat, ad quod remunerandum se tanquam debitorem, non obliget. Arca, in qua tabulæ legis conservabantur, vocatur *Arca Num. fœderis*; id est Pacti seu contractus. Et quare Arca Pacti seu contractus, si erat Arca legum? Quia, cum Deus supremus esset Dominus, cui in omnibus obedire oportet, tali nos Pacto ad faciendum ea, quæ præcipit obligavit, ut simul debitorem se fecerit ad solvendum nobis hoc quod fecerimus. Dixi, hoc quod fecerimus; & parum dixi. Deus non solum vi Pacti ejusdem debitorem se obligavit ad solvendum quod fecerimus, sed etiam quod non fecerimus. Homines suis in legibus, si occidistis, si furati estis, vos puniunt; sed si non occidistis, non furati estis, nihil vobis pro eo reperiunt. Non sic Deus. Non tantum vos remunerat, quando facitis quod facere præcipit, sed etiam quando non facitis, quod facere verat. O quantum se Deus debitorem S. Rochi in hora mortis suæ invenit, crescentibus semper gloriosis debitis in cunctis vitæ suæ impendiis! Non solum Deus S. Rochi debuit quod omnia, quæ præceperat

rat fecerit ; neque solùm , quia non fecerit quæ prohibuit : Sed debuit illi etiam omnes heroicos illos actus & omiffiones , quas Deus libero ipsorum reliquit arbitrio qui omnia despiciendo , sibi , & duntaxat sibi servire voluerit.

Homines solventes seu solvere se putantes exhibita sibi servitia iidem ea æstimant. Stylus Dei in remunerando sibi servientes, ecce quàm sit differens. Nos ipsi servitiorum nostrorum valorem æstimamus , & Deus est qui remunerat & ea compensat. S. Petrus & suo & aliorum piscatorum Christum sequentium nomine dixit :

Matth. Ecce nos reliquimus omnia , & se-
19.27. cuti sumus te : quid ergo erit nobis ?

Videtur Christus ad tam exorbitantem replicare debuisse æstimationem : si nonnisi unam naviculam , & unum rete reliquistis , quo pacto vos omnia reliquisse dicitis ? sed tantum absuit ut Christus sic replicaret , ut æstimationem approbans , istud , *Omnia* solverit , in universali iudicio eos super omnia arbitros constituendo : *Cùm sederit Filius hominis in sede Majestatis sue , sedebitis & vos.* Et nunquid istud sufficit ? Non. *Et omnis qui reliquerit domum &c. centuplum*

accipiet. q. d. quancumque libet æstimate quæ vel propter me reliquistis aut fecistis ; mea etenim solutio servitiorumque æstimatio , centuplo major erit vestra. Agite , nunc navem & retia S. Petri cum eo quod S. Rochus reliquit comparate , judicantes quam à Deo acceperit solutionem. Reliquit Patriam , reliquit quietem , reliquit opes , reliquit statum : nihil loquor de disparitate generis & conditionis ab illa S. Petri ; hæc enim est alia , & non exigua , quæ usitata est , & introducta inter homines , & in Deo non habet locum.

Homines ad reddendas gratias genus conditionemque servientium sibi respiciunt : Deus tantum merita actionesque cujusque nullâ generis habitâ ratione considerat. Isaac benedictionem dare decreverat Esau : Deus non alium , quàm Jacob illam accipere volebat. Quare ? Progrediamur ad casum , & inveniemus rationem. Esau prius natus est quàm Jacob , verum in lucta , in utero Matris melius luctatus est Jacob quàm Esau. Ipse Esau colluctator illud negare non ausus , confessus est dicens : *Sup- Gen. 27. plantavit enim me in alterâ vice.* v. 36. Meliusne luctatus est Jacob quàm Esau ? ista igitur differentia fuit causa

Ibid.
v. 28.

v. 29.

causa, nec alia est in Deo. Isaac velut homo ad conferendam benedictionem & primogenituram, respexit nativitatem; Deus quâ Deus, neque respexit, neque attendit nativitatem, sed tantum majus meritum æstimavit. Si fortunæ pugiles, illam sibi favorem & propitiam petunt, Deo serviant. Nativitates tollent commendas hominum: illas Dei, promeritis tantum Deus reservat. Idcirco S. Rochus tam sublimi genere oriundus, illi renunciavit flocci pendens: maluit enim generosius nobilisque expeditus degere in aula veritatis & justitiæ per nobilitatem & excellentiam operum, quæ erant sua, & non per opera parentum, & avorum quæ sunt aliena.

Homines servientium sibi merita metiuntur annis: Deus ea metitur cordibus. Samuel Propheta ingressus domum Jesse ad unum filiorum ipsius inungendum in Regem, videns Eliab natu majorem optimæque staturæ; illum sine dubio à Deo electum judicabat: mox verò Deus contrarium illi ostendit dicens, non ad corpora, neque ad annos, sed ad corda se attende-

vid filiorum omnium minimus fuit electus: moxque cordis sui qualitatem ostendit. Totus Saulis exercitus veteranis abundabat milibus, Ducibusque instructus erat exercitatus; omnes verò ad solum gigantis conspectum pavidi tremebant: Porro David corde præditus, quo illi carebant, gigantem ipsum sternendo & interficiendo, plus unâ meruit horâ, quàm omnes alii tot annis. Homines merita annis duntaxat metientes magnam committunt injustitiam: Deus verò justissimus, illa duntaxat metitur cordibus, quæ solus ipse intuetur. Eâdem die & horâ, quâ Magdalena se ad pedes prostravit Christi, ipse dixit quod se dilexerit multum: *Quoniam Luc. 7. dilexit multum.* Multum; videtur dictum. Dicatur amâsse, sed non dicatur, *Multum*, tunc enim amare incipiebat: Etnunc amor ipsius datur *Multum*; dicatur quod amet, & non quod amaverit: *Dilexit.* Sed omnia tam bene erant dicta, tanquam ab eo qui dixit; Deus enim non tempore Cor, sed tempus corde metitur. O si homines corda viderent, quantos se in multis eorum debitores conspicerent, quos tam parum sibi servire putant! propte-

1.R.g.16 re: Homo videt ea, quæ parent,
v.7. Deus autem intuetur Cor. Da-

propterea soli cordium inspectori
serviendum est. Porro si pauca
temporis instantia multa capiunt
amoris sæcula, quales æternitates
Deus in corde numeraverit S.
Rochi, in tot peregrinationum,
carcerum, persecutionum & inju-
riarum annis, quæ fornaces seu
camini sunt amoris? si venientes
horâ undecimâ, quæ senectus re-
putatur, quia tarditatem diligentiam
compensârunt, æqualem cæteris
accepere mercedem: quale cordis
illius erit præmium, quod inter
florentissimorum, & vel maximè
fallacium annorum blandimenta,
totum se amoris servitioque solius
Dei tradidit & consecravit?

Homines quibus servitis pa-
rùm possunt, & minùs volunt.
Si volunt dare multum, non pos-
sunt: & parùm id quod possunt,
dare nolunt. E contrariò, Deus
omnia potest, & semper vult.
Miseri duo Christum accesserunt,
infirmis suis remedium pe-
tituri, & quilibet (necessitas enim
valde est eloquens) id ipsum suâ
petiit phrasi. Unus dixit: *Si quid*
potes, adjuva nos. Alter dixit: *Si*
vis, potes me mundare. Ità ut unus
nondum credens, ejus interpel-
lando voluntatem, de potestate
dubitaret: alter jam credens,
potestatem ejus confitendo, re-
quireret voluntatem. Et quid

Christus dicenti, *si potes*; & di-
centi; *si vis*; respondit? suam in-
terpellanti voluntatem, & de po-
testate dubio respondit, se posse,
& velle: illi verò, qui potestatem
confessus, voluntatem requisivit,
se velle, quod posset, respondit;
amborumque desiderio pro voto
satisfecit. Quando homines pe-
tunt ab hominibus, tametsi Reges
sint, pauper à paupere petit: à
Deo petendo, duntaxat à verè
divite petunt. *Dives in omnes,*
qui invocant illum, inquit S. Pau-
lus. Reges ut multum pro aliqui-
bus sunt divites, Deus dives est
in Omnes: *Dives in Omnes.* Hinc
S. Rochus pauperem se fecit, ad
serviendum illi, qui solus illum
divitem verè facere poterat. Rex
ipsum, quamvis liberalitate par-
Assuero, dimidium Regni Galliæ
ipsi appromittere valebat: Deus
sibi servienti Regnum suum to-
tum largitur; & quantò magis illi,
qui ad serviendum ipsi soli omnia
reliquit.

Homines (cùm de eorum
nunc potestate loquamur) si pro
ipsis exponatis vitam, quemad-
modum tam innumeri eam offe-
runt in bello, licet Reges sint &
Monarchæ, quemadmodum eam
vobis nequeunt dare, sic nec
restituere possunt. Et Deus,
cùm illam vobis vitam dederit,
quam-

Rom.
10. v. 12.

Marc.

9. v. 21.

Matth.

8. v. 2.

quamvis eandem pro ipso non exponatis , si tantum ipsius impenderit servitio , pro vita temporali , vitam vobis confert æternam. Rex erat , & Rex exercitus gubernans , qui hanc omnibus hominibus veritatem intimavit :

Psalm. *Nolite confidere in Principibus , in*
145. v. 3. *quibus non est salus. q. d. ô homines , nolite spem vestram reponere in hominibus , quamvis Reges sint , quia quamvis Reges sint vitam vobis dare nequeunt. Reges appellantur Domini vitæ , quoniam justè , & injustè eam tollere possunt : illam verò nec filiis suis , neque sibi ipsis dare queunt. Solus Deus verus est Dominus vitæ : quoniam illam donat in ortu , eandem conservat in duratione , resuscitat post mortem , & in Patria facit perennem. Ecce differentiam vestræ vitæ seu Deo , seu hominibus consecratæ : si illam exponatis amore Dei , estis beati : si illam prostituistis amore hominum , estis mortui. Qui vitam dedere pro Deo sunt illi , quos in hisce veneramur altaribus : qui eam amore dederunt hominum , sunt , quos hîc pedibus in illis calcamus sepulchris. Antequam Roma S. Rochum altari imponeret , jam mundus illum imposuit , quod Ecclesia approbavit. Qua-*

Pars IV.

re? Quia soli Deo vitam obtulit , ejusdemque servitio consecravit. Et servitium hoc adeò fuit Deo gratum & acceptum , tamque copiosè remuneratum , ut eidem S. Rocho etiam indulserit facultatem nobis largiendi vitam , si illam ab eo peteremus.

Homines (ne ore tantum Dei , sed hominum etiam ore loquamur) quando personâ vestrâ indigent , eorum estis ; quando verò vos personâ indigetis eorum , estis vestri. Hoc ità ad sonum cecinit cytharæ , magnus & illuminatus ille Spiritus , qui , ne Tagi videret littora , tam procul ab eis fugit. Quando te indigent , eorum es ; quando tu illis indiges , tuus es : quia tunc non habes Dominos. E contrâ Deus tam bonus est Dominus , ut , cùm nemine indigeat quando nobis facit gratiam , ut à nobis serviri sibi velit , non sine honore magno , ipsius simus : Et quando nos indigemus illo (sicut semper indigemus) nunquam desinat esse noster. Abraham , Isaac , & Jacob , servierunt Deo , & illi non usurpârunt sibi cognomen Domini , sed Dominus accepit servorum nomen. Illi se non vocarunt , Abraham Dei , Isaac Dei , Jacob Dei : sed Deus se vocavit Deum Abraham , Deum

C c c

Isaac ,

Exod.
3. v. 6. Isaac, & Deum Jacob. Quod ipse sic ad Moysen protestatur. *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.* Et ad quid? ut cognosceret mundus, quod quando servierant sui Domini, etiam Dominus servorum suorum erat. Si Deus Abrahamo indiget pro Patre Fidei, Abraham est Dei: & vice versâ si Abraham indiget Deo, ut à duobus Ægypti & Geraræ Regibus eum liberet, Deus est Abrahami: *Deus Abraham.* Si Deus indiget Isaac pro sacrificio, ad experiendum amorem Patris, Isaac est Dei: & si Isaac indiget Deo, ut ipsum liberet à gladio, & commutet cum ariete, Deus est Isaac: *Deus Isaac.* Si Deus indiget Jacob pro Tribuum duodecim Fundatore, Jacob est Dei: & si Jacob indiget Deo, ut ab ira Esau, & à dolis Laban eum liberet, Deus est Jacobi: *Deus Jacob.* Si consideraverimus ærumnas, & pericula S. Rochi, non minora, quàm illa trium horum Patriarcharum fuisse inveniemus; sed quemadmodum Rochus se totum fecit suum Dei, illi serviendo soli: sic Deus se totum fecit, suum Rochi, ab omnibus illum liberando & tam suum, & semper suum, ut adhuc hodie dum nos liberet, ejus tantum intercessione & respectu.

Denique homines, quibus servimus, licet sint Reges, sunt mortales, quibus alii succedunt: Deus autem, si nihil aliud nos ad serviendum ipsi obligaret, eò tantum quod immortalis est, & semper idem, sine successuro, cui serviretur soli, dignus esset. Istud ita intellexere nationes multæ, ut mortuis Regibus se conspeliarent famuli; non tantum præ amoris magnitudine quo eos dilexerant: sed ne superviverent aliorum tempore Principum, qui servitia eorum & merita ignorarent. Non fuit major fortunæ metamorphosis quàm illa Filiorum Israël in Ægypto. In principio divites, amati, in existimatione, & honore habiti: postmodum despecti, exosi, afflicti, captivi. Et unde tam notabilis mutatio exorta? S. textus inquit: *Surrexit Exod. Rex novus, qui ignorabat Joseph. 1. v. 8.* q. d. successit in regno Rex novus, qui non noverat Joseph. Rex antiquus consulebat Josephum, Josephi consiliis utebatur, & hoc modo omnia ei tam prosperè cedebant, ut nomen salvatoris Ægypti illi imposuerit, ideoque fratribus ipsius inclina-

tus erat. Rex verò novus postea succedens, quia non noverat Josephum, nullâ habitâ Josephi & servitorum ejus memoriâ, cunctis ipsius Descendentibus non solum nihil largiebatur de novo, sed etiam quæ jam habebant, ad ipsam usque libertatem inclusivè auferebat. O sapientissimum juvenem, ô prudentissimum virum S. Rochum! vivente S. Rocho (quamvis non multis annis) Gallia quoque duos habuit Re-

ges, Carolum Magnum, & Ludovicum Pium. Porro ille aula-
rum styli non ignarus, quod si uni esset acceptus, ab altero odio haberi posset: hinc Regi servire voluit, qui non moritur, & non despicit qui est Deus, & solus Deus. Felix ille, & ter quaterque beatus, qui hoc ita fecit: & nos quoque felices erimus & beati, si hunc fuerimus imitati. *Beati servi illi.*

S E R M O

De

E P I P H A N I A.

In Capella Regia Anno 1662.

Dictus

Ad Reginam regentem minorenni adhuc Rege, in præsentia utriusque Majestatis; Occasione, quâ Author, aliique Religiosi Societatis JESU, venerunt Ulyssipponem ex missionibus Maragnanis à furente Populo repulsi.

Cum natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt.

MATTH. 2. V. I.

§. I.

VLTUSITANIA in me. Nullum depromam verbum, quod non sit ejus: quia Prædicatorem nullam clausulam inferam, quæ audire possit non sit mea. Ego voces ipsius Evangelicum, reperam: Textus mea vociferabitur & proclamabit silentia. Prædicatorem hodie aget Exit Deus ut ab hominibus audiantur in terra, ne audiri contingat in cælo.

Hanc mecum ex mundo novo novitatem confero. Stylus erat, ut Prædicator explicaret Evangelium: hodie Evangelium explicabit Prædicatorem. Non ego commentabor in Textum, sed Textus commentabitur

in me. Nullum depromam verbum, quod non sit ejus: quia Prædicatorem nullam clausulam inferam, quæ audire possit non sit mea. Ego voces ipsius Evangelicum, reperam: Textus mea vociferabitur & proclamabit silentia. Exit Deus ut ab hominibus audiantur in terra, ne audiri contingat in cælo.

Cum igitur mihi, & quidem cum novis adeò circumstantiis, Evangelium prædicare incumbat, quales exordium promittit; non tamen idcirco quis Prædicatorem,

& Ser-

& Sermonem Myſterio de futurum arbitretur : Quinimò eſſe poteſt, quod rarò aut nunquam in hoc loco, niſi hodie, diei huic & ſolemnitati propria prædicata fuerit materia. Proprium huic diei myſterium, eſt vocatio & converſio Gentilitatis ad fidem. Uſque huc Eccleſia nativitatem celebravit Chriſti : hodie nativitatem celebrat Chriſtianitatis. *Cum natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iuda :* concernit nativitatem Chriſti, quæ jam tranſiit : *Ecce Magi ab Oriente venerunt :* Hæc verba innuntiant Chriſtianitatis ortum, qui hodie celebratur. Nata eſt hodie Chriſtianitas : tres etenim Reges, qui hodie adoraturi venerunt Chriſtum, fuere primi qui Dominum illum agnoverunt, ideoque tributi loco aurum obtulerunt : fuere primi, qui Deum illum agnoverunt, thus propterea offerentes : primi, qui illum verum hominem in carne mortali agnoverunt ; ideoque ipſi myrrham offerentes. Advenerunt Gentiles ; & reſſi ſunt Fideles : acceſſerunt Idololatræ, & receſſerunt Chriſtiani. Et hæc eſt illa nova Eccleſiæ gloria, quam illa hodie celebrat, & Prædicator noſter Evangelium narrat. Attenti illum auſcultemus.

§. II.

Cum natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt.

Hæc ſunt prima Evangelii verba, ex quibus mox pateſcit quod Evangelium me interpreta- ri poſſe, repugnet, ſiquidem hiſtoria & myſterium ejus de India agit Orientali : *Ab Oriente venerunt :* Caſus verò meus de Indiis eſt Occidentalibus. Quodſi ad Reges, ſenſumque myſticum appello, æquè mihi reſiſtit ; Americam quippe, mundi partem, ex qua venio, excludit. SS. Auguſtinus, Leo Papa, Bernardus & Anſelmus, & omnes quaſi Patres, variis diſcutiunt modis, quod Reges, qui adoraturi Chriſtum venere, fuerint tres : & numeri hujus limitationem vel pro me, vel contra me maximè conſidero. Prophe- tæ, omnes Reges, omnesque Gentes ad agnoſcendum adorandumque Chriſtum venturas eſſe prædixerunt : *Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes Gentes ſervient ei : omnes Gentes quaſcumque feciſti venient & adorabunt coram te Domine.* Si igitur Gentes omnes, Regesque omnes venturi erant adorare Chriſtum, quare tantum tres venerunt ? eandem planè ob rationem, reſpondent Venerabi-

Pſalm.

71. v. 11.

Pſalm.

85. v. 9.

lis Beda, & Rupertus Abbas. Fuerunt numero tres, nec plures nec pauciores quàm tres, Reges qui adorare venerunt Christum; quia in illis omnes mundi partes repræsentabantur, quarum similiter sunt tres, Asia, Africa, Europa.

Beda. *Tres Reges, tres mundi partes significant, Asiam, Africam & Europam*, inquit Beda. Et eàdem di-

Rupert. *stinctione Rupertus: Magi tribus partibus orbis, Asia, Europa atque Africa, Fidei, atque adorationis exemplare existere mernerunt.* Istud graves hi asserunt Authores velut Evangelii Interpretes: Evangelium verò ad me interpretandum aliquid adhuc amplius dicere debet. Tres Reges, Asiam, Africam, & Europam significare asserunt: ast ubi reliquerunt Americam? nunquid etiam America pars est mundi, & quidem maxima? si mihi dixerint quod non apparuerit in præsepio, quia remota multis post sæculis venit: aliæ non minùs tardaverunt; quinimò hæc minùs tardavit, nam conversa citiùs minoreque cum resistentia quàm omnes, Christum adoravit. Si igitur quælibet alia partium mundi suum habuit Regem, quæ eam exhiberet Christo, quæ remiserat Americæ talis deesset? Ergone Rex illi erit, qui exactis ab ea se ditet tributis, & deerit, qui

seu cum illis, seu sine illis ipsam ad pedes adduceret Christi? probè scio (nec dolor meus negare potest) quod si prima, secunda, & tertia pars mundi habuit Reges, similiter & parti quartæ non defuisse Regem, dum gavisa fuit quarto. Verùm ad Evangelium procedentes, Patrum expositionem cum eo conciliemus.

NB.
Rex Jo-
annes
IV. jam
mortuus.

Ecce Magi ab Oriente venerunt. Evangelista, Reges ab Oriente Christum adoraturos venisse asserit: & in hac ipsa limitatione, quod specificè ab Oriente & non aliundè venisse adstruit, dubium magis convalescit: æquè enim in veteri, quàm novo testamento expressè habetur, non ab Oriente solum, sed & ab Occidente Gentiles venturos ad Christum. In testamento veteri Isaias cum Ecclesia loquens, ait: *Ab Oriente adducam sementuum, & ab Occidente congregabo te.* Et in testamento novo, Prophetia & oraculum Christi profatur: *Dico vobis quod multi ab Oriente & Occidente venient.* Si igitur non Orientis solum, sed & Occidentis Nationes & Reges venturi sunt ad Christum; quo pacto Evangelista illos qui venerunt, expressè & specificè omnes ex Oriente venisse asserit; vel quomodo illi tantum ex Oriente, & non illi ex Occidente

Isai. 45.
v. 5.

Math.
8. v. 11.

dente venerunt ? omnibus idem satisfecit Evangelista , & simplici narratione Historiæ textum suum cum Prophetarum textu concordavit : quid dicit Evangelista ? *Cum natus esset Iesus in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt* : & in istis ipsis temporis, loci, personarumque circumstantiis , quibus primam Gentilitatis vocationem circumscripsit, non unam, sed duas futuras esse ostendit, sicuti fuerat prophetatum. Prima Gentilitatis vocatio fuit in diebus Herodis : *In diebus Herodis Regis* : Secunda quasi in diebus nostris. Prima fuit Christo jam nato : *Cum natus esset Iesus* : Secunda, quando jam à nato Christo mille & quingenti numerabantur anni. Prima fuit mediantibus Regibus Orientis : *Ecce Magi ab Oriente venerunt* : Secunda mediantibus Regibus Occidentis , & magis præ cæteris Occidentalibus, qui sunt Lusitaniæ Reges.

Pro clariore binarum vocationum , vel Epiphaniarum harum intelligentia , supponendum est , duos in hoc ipso mundo , temporibus diversis fuisse mundos : mundus antiquus quem veteres novērunt ; & mundus novus, quem nec illi, nec ipse mundus novit, usque dum Lusitani eum detexerunt. Mundus vetus tribus partibus, sci-

licet Asiâ, Africâ, & Europâ constabat : sed hoc pacto , ut Europâ totâ hoc composito comprehendens, Asia & Africa, non integræ, sed ex parte & latere tantum illud intrarent : Africa cum parte, quæ mare mediterraneum complectitur ; Asia verò cum parte , quæ ad mare Erithræum se extendit. Mundus novus vetere longè vastior tres itidem partes complectitur, Asiam, Africam , & Americam : verum hoc similiter modo, ut totâ Americâ inclusâ ; Asia & Africa ex parte tantum , & duobus aliis lateribus compositum hoc intrent , tantò vastioribus , & latioribus, quantò oceanus ea circuiens Mediterraneum & Erithræum excedit. Et quoniam Authores antiqui, mundum solummodò cognoverunt veterem, neque habebant, neque habere poterant notitiam mundi novi : hinc Beda & Rupertus per propriè dixerunt , quod tres Reges Orientis tres Mundi partes repræsentârint , Asiam , Africam , & Europam. Nihilominus S. Bernardus Ruperto coævus, Evangelium nostrum cum aliis concilians Scripturis, magno suo spiritu perspexit, vel saltem singulari suo ingenio conclusit, quod sicut tres ex Oriente Reges Gentilitatem istam adduxere ad Christum ;

sic

S. Bern.
Serm. 3.
de Na-
tivity.

fic tres alios ex Occidente Reges futuros, qui eam Gentilitatem, ad eandem abducturi essent Fidem. *Vide autem, ne forte ipsi sint & tres Magi venientes, non jam ab Oriente, sed etiam ab Occidente.* Porro quinam aut essent aut forent tres illi Reges ex Occidente, quos S. Bernardus prævidit, nec dixit, nec dicere idem Sanctus potuit, quamvis Lusitanæ tam devotus, Primoque Regi nostro tam familiaris amicus. Verum tempus, certissimus futurorum interpres, post quadringentos nos docuit annos, felicissimos illos fuisse Reges, Joannem Regem secundum, Regem Emmanuelem, & Regem Joannem tertium: Primus siquidem exorsus, secundus est profecutus, tertius conquestionum nostrarum detectionem perfecit: & omnes tres, Gentilitatem istam novam, non secus ac tres Magi, illam veterem, ad Christi agnitionem adduxerunt. Magi lucem ex Oriente deferentes in Occidentem; Illi ex Occidente in Orientem: Magi exhibentes Christo, Asiam, Africam & Europam: & Illi Asiam, Africam, & Americam: Magi stellæ suæ radios, per totum mundum veterem usque ad oras extendentes mediterranei; & Illi sole novo totum mundum novum illuminantes usque ad fines oceani.

Ex notabilioribus, quæ olim revelavit & promisit Deus, fuit, quod novum adhuc cælum, novamque creaturus esset terram, ex ore Itaiæ dicens: *Ecce ego creo cælos novos, & terram novam.* Certum est, cælum terramque in principio mundi fuisse creata: *In principio creavit Deus cælum, & terram.* Similiterque certum est inter omnes Theologos & Philosophos, quod post creationem illam primam, non creaverit, neque creet substantiam aliquam materialem & corpoream; tantum enim de novo creat animas, quæ spirituales sunt: quænam igitur terra nova, & qui novi isti sunt cæli, quos tanto ante tempore creaturum se Deus promisit? alii aliter hoc intelligunt, utrum literæ conformiter ignoro. Ego sequendo literam & quod sonat simpliciter, novam illam terram, novosque illos cælos, terram cælumque novi mundi à Lusitanis detecti asfero. Nunquid veritati consonat, quod Argonautæ nostri suas auspicati & profecuti navigationes novas simul terras, nova detexerint maria, nova climata, novos cælos, & novas retexerint stellas? hæc igitur nova est terra, & hi novi sunt cæli, quæ Deus se promiserat creaturum; non quod non essent jam creati ab origine mun-

Isai. 65.
v. 17.

Gen. 1.
v. 1.

mun-

mundi; sed quia novus iste, tam occultus & absconditus erat in ipso mundo mundus, ut de repente detectus visus fuerit tunc primum existere, & de novo à Deo creatus fuisse. Porro quia detectionis hujus, vel hujus quasi novæ creationis finis erat Ecclesia similiter nova, quam Deus in eodem novo fundare decreverat mundo, mox subjunxit, ex ore ejusdem Prophetæ, & terminis eisdem, quod etiam creaturus esset Jerusalem novam, id est, novam Ecclesiam sibi placituras: *Quia*
Isai. 65. v. 18. ecce creo Ierusalem exultationem,
& Populum ejus gaudium.

Considerationis hujus auctorem non inferiorem habeo, quam Evangelistam secretorum Dei S.

Apo. 21 v. 1. & 2 vidi cælum novum, & terram novam: primum enim cælum, & prima terra abiit; & mare jam non est. Et vidi Civitatem Ierusalem novam descendentem de cælo. Primò inquit S. Joannes, quod viderit cælum novum, & terram novam: Vidi cælum novum, & terram novam.

Hæc est terra illa nova, & cælum novum, quæ Deus per Isaiam promiserat. Mox idem subjungit Evangelista tanquam in Prophetam commentans, quod apparente hoc cælo novo, & terra nova, cælum terra-

quæ antiqua disparuerint, & mare jam non sit: Primum enim cælum, & prima terra abiit; & mare jam non est: & hoc in mundi novi detectione evenit. Terra disparuit antiqua; terra enim abhinc & deinceps non erat quæ fuerat, sed alia longè major, extensior, & in nova dilatata magis litora, in promontoria, in novas Insulas, in novas Regiones, in novas Gentes, in nova animalia, novasque plantas & arbores. Cælum quoque similiter esse cœpit aliud, astra alia, alia signa cœlestia, aliæ polorum elevationes, aliæ corundem declinationes; alii aspectus, alia sidera, alii influxus, aliæ eclypses, & tot alia penè alia. Super omnia, mare quod fuerat, jam non est: & mare jam non est: eò enim usque, quod agnoscebatur, & appellabatur nomine maris magni in Scripturis, Mare magnum, erat illud Mediterraneum: detecto verò mundo novo mox etiam innotuit non esse mare, sed ipsius brachium: ipsumque immeritò usurpatum, aut attributum ipsi nomen sine contradictione transivit ad oceanum; qui propter immensam suam magnitudinem, absolute & sine cognomine alio vocatur mare. Porro quoniam omnis ista cœli, terræ, marisque novitas, ad alterius novæ foundationem dirigebatur Ecclesiæ;

hæc fuit illa, quam similiter Evangelista sub nomine novæ vidit: *Et vidi Civitatem Ierusalem novam descendentem de cælo.* Denique ne quisquam de tota hac explicatione dubitaret; eandem Ecclesiam novam venturam ex Gentibus conficiendam concludit, & Regibus Gentilibus, qui lumen fidei in ea recepturi, suasque coronas imperio Christi submissuri forent:

Apoc. v. 24. Et ambulabunt Gentes in lumine ejus, & Reges terræ offerent gloriam suam, & honorem in illam. Totum istud in mundi novi detectione vel nova ejusdem creatione vidimus. *Ecce creo cælos novos, & terram novam.*

Verùm in hac secunda & nova mundi creatione, magna inter primam & novam differentia, nec non singularis pro Natione nostra fuit gloria. Deus enim creatione primâ, sine causarum secundarum concursu, per semetipsum creato mundo; in hac creatione secunda, velut instrumentis usus est Lusitanis, eodem quasi ordine, & circumstantiis iisdem, quibus in principio creaverat mundum. Quando Deus creavit mundum, iniquiente sacro textu, non apparuit arida seu terra, sed sub aquæ elemento abscondita latebat, omniaque tenebris obvoluta erant:

Gen. 1. Terra autem erat invisibilis (pro
v. 2.

ut legunt Septuaginta) & tenebræ erant super faciem Abyssi. Tunc dividente Deo aquas, apparuit terra; creante Deo lucem, cessârunt tenebræ: *Divisit aquas: facta est lux: appareat arida.* Hoc modo primus creatus est mundus: & quis non videt eundem observâsse modum Deum, mediantibus Lusitanis, creando secundum? totus mundus novus tenebris erat immerfus, quia incognitus. Quæcunque ibi erant, cum essent tanta, erant quasi nihilum; sic etenim æstimabatur, & habebatur fabula: *Terra autem erat vanitas, & nihil:* prout textus Hebraicus dixit. Operiebat terram elementum aquæ; oceani quippe immensitas, qui tenebat medium, insuperabilis judicabatur omnium Antiquorum & inter illos S. Augustini judicio. Magnanimitas tandem Lusitanorum & conatus incantationem illam dissolvère, & impossibile illud non formidavit vincere. Illas sulci ignaras eò usque aquas feliciter navium suarum proris scindere cœperunt. moxque hinc inde, quasi de novo nascentes apparuerunt terræ, Gentes, mundus, quem eadem operiebant aquæ; neque tunc in mundo antiquo, tenebræ hujus cessârunt ignorantia; sed inultò magis in novo, & à tenebris infidelitatis detecto: quia lux eis illu-

Ibidem v. 7.

v. 3. v. 9.

xit Evangelii, & notitia Christi, qui comitabatur Lusitanos, & in eis, & cum eis navigabat. Omnia ista Isaias oculo præfago in hac detectione prævidebat, quando cum eadem Ecclesia iisdem terminis de prima mundi creatione dixit :

Isai. 60
v. 2. 3. Quia ecce tenebre operient terram,
& caligo populos, super te autem
orietur Dominus, & gloria ejus in
te videbitur, & ambulabunt Gen-
tes in lumine tuo, & Reges in splen-
dore artus tui.

§. III.

Istud primi fecerunt Lusitaniæ Argonautæ in suis tam prosperis novi mundi conquisitionibus; & hinc tam fortunatæ. Hinc Deus inter omnes mundi Nationes, sub tam splendido nomine, *Fide pu- ram, Pietate dilectam*, elegit No-
Chron.
Lusit. stram: istæ Gentes sunt extraneæ & remotæ, ad quas sanctissimum nomen ejus nos laturos nobis ap-
promisit: istud est imperium ejus, quod per nos voluit amplificare, & in nobis stabilire: & istud est. fuit, eritque semper, de quo generositas, zelus, Religio, & Christianitas Lusitana vel maximè poterit gloriari. Verùm quis dixisset, aut in animum induxisset eam & temporum & morum mutationem, talemque metamorphosin, ut hæc eadem inter nos gloria eclypsin

passa, à nobis tenebris obducere-
tur? non tangerem materiam tam
tristem & indignam (idcirco enim
tantum tergiversatus sum, tan-
quam circuiens gressusque retar-
dans, ne ad locum perveniat, quem
horret) sed nec præsentis occasio-
nis vis hoc mihi permittit; nec ve-
ritas Discursus, quem Evangelium
fore promisi, consentit. Quis in-
quam sibi imaginaretur, & persua-
deret, gloriam illam tam heroicè
in tribus mundi partibus acquisi-
tam, adeoque in omnibus quatuor
celebrem & famosam, in uno
angulo Americæ obnubilandam
& profanandam!

Excitavit fumum istum, incendiumque istud inter quatuor tuguriorum paleas insufflavit Diabolus, quæ sub nomine Civitatis Bethlehem, Antichristi Patria esse possent. Enim verò nisi Scripturæ nos docerent, monstrum illud ex alia terra, & natione egressurum, jam natum esse cogitare & putare liceret. Contremiscit & exhorrescit pronunciare lingua, quod oculi viderunt: verùm cum casus sit tam fœdus, tam horrendus, tam atrox, & sacrilegus, ut exprimi nequeat; tam publicus est & notorius ut taceri non debeat. Audiant igitur tam novam exorbitantem, extremamque malitiam, qui soli remedium adhibere possunt:

sunt: & si illi (contra quod creditur) suo defuerint officio, jus fasque non est, neque Deus permitteret, deesse me meo. Munus quod ibi terrarum obivi, & quo hîc fungor (tamen si indignus utroque) gemino me conscientiae stimulo incitant ad rumpendum hucusque observatum silentium, sperantem fore, ut eadem ipsa causa, eò quod sit Christi, locutura esset, & per se peroraret, & non Ego pro ea: sic enim in similibus & minoribus adhuc casibus fecerunt, Athanasius, Basiliius, Chrysostomus, Hilarius, aliique omnes insignes P.P. Ecclesiaeque Doctores, quorum acta, tanquam à Deo inspirata, & approbata non solum veneranda & imitanda sunt velut exempla, verum quibus obedire oportet velut Præceptis. Clarè igitur & manifestè loquar, prout illi sunt locuti, & probabo, ad oculumque demonstrabo, quod dixero, sicut illi fecerunt: persecutionem enim passi & profligati, illi ipsi erant corpus delicti quod accusabant, & illi ipsi ejus probatio. Sic divina permisit Providentia, ut ego tali in forma, sociorumque meorum reverendae personae repulsi, ad conspectum hujus aulae veniremus, ut illa videret credereque non dubitaret, quod aliàs fidem excedere videretur.

Quis crederet in Colonia quadam, Lusitanorum vocata videri Ecclesiam sine obedientia, censuram sine timore, sacerdotium sine reverentia, nec non Personas, & loca sacra sine immunitate? quis crederet, quod vix lentè ex suis extractos claustris, inter milites nudosque enses quasi captivos per publicas deducerent plateas Religiosos, & ferro catenisque constrictos sub custodia attinerent, usque dum proscribant eos & expellant? quis crederet, quod eadem violentia & injurià è suis ejicerent cathedris Prædicatores Evangelicos, cum scandalo antiquorum Christianorum nunquam imaginabili, non sine Neo-conversorum dolore, ad conspectum Gentilium attonitorum? quis crederet, quod ne ipsis quidem Parochis parcerent, eò audaciae & impietatis progressi, ut eos suis spoliarent Ecclesiis, omni prorsus divino cultu, ejusque ministeriorum usu interdicentes? quis inquam crederet, Ecclesias vacuas, Baptisteria clausa, sacraria sine Sacramento, ipsum denique Christum suis spoliatum altaribus, & Deum suis sacrificiis? id visum ibi fuit tunc: & quid erit hodie, quod videretur

& quod non videtur? non loquor de Authoribus, horumque sacri-
legiorum toties totque titulis ex-
communicatis executoribus; si-
quidem ibi ipsis remanent Papæ &
Pontifices qui eos absolvant. Sed
quid fiet Indis, qui captura sunt
& spolia totius hujus belli? Quid
fiet Christianis? Quid Catechu-
menis fiet? Quid gentilibus, quid
Parentibus, mulieribus, filiis,
omnique sexu & ætate fiet? vivi
& sani sine doctrina, infirmi sine
Sacramentis, mortui sine suffra-
giis, sine sepultura, & tot anima-
rum genera in extrema necessita-
te sine ullo remedio? Pastores
partim captivi, exules, & expulsi;
greges dissipati: Oves aut furto
ablatae, aut perditæ: famelici
lupi nunc sanguine satiantur nullo
resistente: libertas mille modis
in servitutem captivitatemque
conversa; sola denique concu-
piscencia, Tyrannis sensualitas,
& infernus contenta requiescunt.
Et hæc omnia quod attentent, &
præsumant homines nomine Lu-
sitani, & Lusitano Rege impe-
rante!

Ingentes confusiones in eodem
Evangelij nostri leguntur Capi-
tulo: Verum omnibus istis excu-
sationem mox in primis verbis
ejus invenio: *In diebus Herodis*
Regis. Similia in diebus Herodis

Regis contingentia scandala, tem-
pus excusabat, vel extenuabat:
Verum in diebus Monarchæ illius,
qui cum nomine & Coronâ, ce-
lum, Fidem, Religionem, ac pie-
tatem magni Alphonsi primi hæ-
reditavit? Vah Parallelum, quod
Lusitano nomine adeò indignum,
tempus cum tempore conferen-
do, formari posset! tempore illo
Lusitani humeris semper lateri-
busque armati incedebant, contra
Fidei hostes; hodiè arma contra
Fidei vertunt Prædicatores: tunc
acquirebant scalisque conscen-
debant civitates pro Deo; hodie
scalas conscendunt occupantque
domos Dei: tunc caziques seu
infideles Principes, ex eorum ex-
turbabant delubris; hodie Sacer-
dotes extra Ecclesias & Tempa
ejiciunt: tunc loca profana in do-
mos consecrabant Orationis; ho-
diè è domibus Orationum loca
faciunt profana: Denique tunc
Propugnatores, Prædicatoresque
erant nominis Christiani; hodiè
Persecutores, & Everfores, irriso-
res & profanatores ejusdem sunt
nominis.

Porrò ne aula thronusque Re-
gum succedaneorum Paralleli hu-
jus maneret exors; tunc è portu
Ulyssipponensi Prædicatoribus o-
nustæ solvebant naves, spontaneè
Patriâ exulaturis, ad fidem & le-

gem Christi in locis conquisitis prædicandam; hodie naves eundem ingrediuntur Portum, ipsos violenter expulsos Prædicatores vehentes, tantum quia acquisitis in locis legem prædicant Christi. Non est quod erubescat nunc Portus Algyriensis, quod captivi vinctique per eum ingrediantur Sacerdotes Christi, cum idem hisce diebus nostris Portus viderit Ulyssipponensis. O quam bene quadrasset huic casui prodigium illud, si fugienti ab illo Portu Mari, & retrorsum converso Tago accinere liceret idem, quod flumini, marique terræ, quæ tunc esse sancta incipiebat: *Quid est tibi mare, quod fugisti: & tu Iordanis, quia conversus es retrorsum?* Gloriabatur Tagus, quando in ripis suis fabricabantur naves: perque ejus alveum classes vehebantur ad acquirendum Christo imperium. Gloriabatur, inquam, esse se celebrem istum fluvium, de quo ver-

Psal. 71. v. & *fus Davidici cantabant: Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine, usque ad terminos orbis terrarum!* Hodie verò, ex tam propudiosa catastrophe confusum retrorsum converti oporteret, seque intra securiginis suæ abscondere latebras, nisi fortè, rubore impellente cucurrerit ad Mare, ut in ejus sese profundo

demergat & sepeliat. Agnoscat igitur Ulyssippo, ipsum sibi mare, in faciem tanti scandali tolerantiam exprobrare: ipsasque undas, quibus præ ira spumantibus ipsius alluit oras, clamores esse & vociferationes, quibus illi eandem objiciat injurias, quas olim: *Erubescere Sydon, ait Mare.*

Sydoni.

Nemo, rogo, hæc tam justi doloris voces ab investiva seu admiratione nasci existimet, quod Prædicatores Christi, immò & ipse Christus persecutionem sint passi: sub tali enim fidere Christus est natus: *Cum natus esses Iesus in Bethlehem Iuda, in diebus Herodis Regis.* Christus nondum quindecim diebus fuerat natus, quando jam Herodes paucioribus elapsis diebus ipsum persequabatur; ut persecutio & persecutionem patiens simul nascerentur. Nec solum natus est Christus sub fidere, ut in Bethlehem sola persecutionem sustineret, sed in omnibus partibus mundi: quia ubique terrarum mox suum habuit Herodem, qui persequeretur. Suppono, prout verè est, non in sola Bethlehem natum esse, verum etiam in multis partibus aliis natum esse, nasci, & nasciturum Christum in omnibus. Hinc Propheta Malachias nativitatem Christi rationabiliter cum nativitate

tate

tate & ortu solis comparavit: *Orietur vobis Sol justitia.* Sol successivè nascitur live oritur toti mundo, & quamvis quibusdam in terris, citius tardiusvè oriatur; pro qualibet Regione suum habet ortum, seu nativitatem: pari ratione verus Sol Christus. Primò natus est in Bethlehem, postmodum successivè per totum natus est mundum, secundùm quod Apostoli eorumque successores ipsum prædicaverunt. Quibusdam in terris natus est citius, in aliis ferius: in quibusdam longè ante, in aliis longè post: sed pro omnibus suam habuit nativitatem. Hac emphasi Angelus pastoribus dixit: *Natus est vobis Hodie salvator.* q. d. Hodie natus est vobis; alii quoque suum diem habebunt, quo illis nascetur. Ità fieri oportebat, & factum est: proinde temporibus diversis, tam diversis mundi partibus Christus est natus; nullo verò tempore, aut loco, ubi non mox persequentem se habuerit Herodem.

S. Joannes in Apocalypsi coelestem illam sole vestitam vidit mulierem parturientem partuique vicinam, simulque draconem ferocissimum astitisse dicit, ut, prodeuntem filium statim devoraret:

Apoc. 12. v. 4. Et draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut cum peperisset,

filium eius devoraret. Quæ mulier, quis Filius, quisve iste est draco? Mulier fuit Beatissima V. Maria, & est Ecclesia. Filius fuit, & est Christus; qui sicut semel & primò natus est de sanctissima V. Maria; ita natus est, & nascitur sæpius ab Ecclesia mediante Fide, & Ministrorum ipsius prædicatione in diversis mundi partibus. Porro draco hiantem ore mox natum devoraturus, quilibet est Tyrannorum, quos vix natus, & ubicunque terrarum natus Christus contra se patitur armatos. Ita ut nativitas Christi persequente non careat, vel suo Herode. Natus est Christus Romæ S. Petri prædicatione, & statim confurrexit in ipsum aliquis Herodes, Nero scilicet Imperator, qui Petrum ipsum egit in crucem. Natus est Christus in Hispania S. Jacobo prædicante, & statim alius in ipsum insurrexit Herodes, qui fuit Rex Agrippa, à quo fuit decollatus. Natus est Christus in Æthiopia, S. Matthæi prædicatione, & statim alius sese opposuit illi Herodes, Rex scilicet Hirtacus, qui similiter ipsum vitâ exuit, sacrificantemque corpus Christi ejusdem illum victimam fecit. Et ut de veteris mundi exemplis ad ea novi transeamus; Natus est Christus in Japonia prædicatione,

mira-

miraculisque S. Francisci Xaverii, & mox non unus, sed multi in ipsum insurrexerunt Herodes, scilicet Nabunangitæ & Taicozomitæ, qui tantum filiorum successorumque Xaverii sanguinem effuderunt & adhuc effundunt. Denique natus est Christus in conquisitione nostra Maragnana, omnium nostrarum ultima: & ne tili in Bethlehem ista, & extra sui deessent Herodes, modò se opposuerunt bellumque indixerunt Christo, & Prædicatoribus ejus, qui non Barbari, tam impiè & barbarè ipsum persequuntur. Ita nihil jam sit novi, nec quicquam admiratione dignum; quod Christus fideique ipsius Prædicatores persecutionem patiantur.

Verùm quod omnem excedit stuporem, nec sine horrore audiri potest, est, quod Christi suorumque Prædicatorum persecutores, hoc casu, non sint gentiles & infideles, sed Christiani. Si indomiti gentiles, si Barbari homines locorum istorum sylvestrium incolæ terribiliter sese contra prædicaturos obarmârunt; si operuerunt sagittis, si dissecuerunt, si palpitantia adhuc viscera ipsis evulserunt, si ignibus tradiderunt, & comederunt: Hoc jam aliàs fecerunt, & id ipsum desiderantèr quærunt, qui ad procurandam

ipforum salutem omnia reliquerunt: verùm homines istos Ministrorum Christi charactere insignitos, gentiliter persequantur Christiani, dum ipsæ coram eis feræ mansuescunt, quando ipsi Barbari se illis subjiunt; quando ipsi gentiles eos venerantur & adorant? istud extremum & atrocissimum persecutionis est genus, & fædior indigniorque persecutio quam unquam passæ est Ecclesia. In persecutione Neronum, Diocletianorum gentiles persequiebantur Martyres, & Christiani illos adorabant: verùm in hac persecutione nova & inaudita, Christiani sunt qui Prædicatores persequuntur; & gentiles qui eos adorant & venerantur: in sola persecutione Herodis, & patientia Christi, duo ista extrema concurrunt. In Evangelio hodie Christum persecutum habemus & adoratum: sed à quonam adoratum, & à quonam persecutum? adoratum à gentilibus, & persecutum à Christianis: adoratum à Magis, qui erant gentiles: persecutum ab Herode & Hierosolyma tota, qui temporis istius Christiani erant.

Nemo sentiat seu consideret quod Christianos illos vocem; dantur enim Christiani de Fide, & Christiani de Spe. Filii Ecclesie

sæ sumus Christiani de Fide ; credimus enim Christum jam venisse : Filii Synagogæ , erant Christiani de spe ; quia Christum adhuc venturum credebant & sperabant : & homines in Christum credentes & sperantes ejusdemque cum Christo nationis & sanguinis, tam barbarè Christum persequantur ? eodemque tempore pro majore fidei naturæque scandalo Magi illum requirant ; Gentiles in illum credant ; & idololatræ illum adorent & venerentur ? Benedictus sis Domine Jesu Christe, qui talem voluisti contradictionem sustinere, milleque benedictus, quod partem illius tam indignè tibi servientibus dignatus es impertiri. Non in vanum nos Societatis Jesu nomine honorasti, obligans nos ut tui essemus socii in eo, quod passus es sub eodem nomine natus : *Cum natus esset Iesus in Bethlehem Juda.* Tu in Bethlehem Juda, ut persecutores tui de eadem tua natione essent. Nos in Bethlehem, sed non Juda ; ut persecutores nostri de nostra essent natione. Tu eadem in terra, & eodem tempore ab Herode persecutus, & à Magis adoratus : Et nos similiter (tuâ gratiâ) eodem tempore, eademque in terra à Christianis persecuti, & à gentilibus paulò minùs

Pars IV.

adorati. Ita hoc experiuntur hodie, qui ad evadendam persecutionem, horrida illa loca pererant profugi, dico profugi, non ob hominum metum, sed amore Christi, ut exemplum ipsius imitentur. Paucis ab hinc diebus Christum fugere vidimus ; sed à quo, & ad quem ? unde, & quo ? fidem non mereretur, nisi Deus mandasset, & Angelus dixisset : *Fuge in Ægyptum.* Ex Israël in *Matth.* Ægyptum, de terra fidelium, ad 2. v. 3. terram gentilium, eorundemque gentilium, à quibus olim filii Israël fugerunt ? ita planè. In tantum enim mutata sunt tempora, & homines mutati, & usque huc persecutionis rabies pervenit : *Futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum.* *Ibid.* Fugit Christus, fugiuntque Christi Prædicatores à Christianis ad Gentiles : Christiani quippe exulare eos cogunt, & Gentiles eos protegunt : Christiani quippe indignis eos modis tractant, Gentiles eos defendunt : Christiani illos persequuntur, & gentiles illos venerantur & adorant.

Nunquid admiratione meritò dignum fuit, quod Josephum captivum, à propriisque fratribus venditum Ægyptii venerantes tanti æstimarent, ut secundum à Rege suo illum adorarent. Multò

Ecc

majo-

maorem igitur differentiam inter gentiles illos experiuntur felices illi homines pro fide laborantes, qui Christianorum captivacionem evadentes, ad eos confugiunt seque recipiunt. Ægyptii, quamvis Gentiles, erant homines: Gentiles illi, qui hodie incipiunt esse homines, heri erant fera. Erant iidem Barbari, sive bruta, qui sine rationis usu, humanitatisque sensu, carne sese satiabant humana: ex craniis facientes pocula, ad bibendum humanum sanguinem; & ex ossibus frixa & bellaria, ad celebranda convivia. Porro hi sunt illi feri, qui nunc pro eo ut nobis tollerent vitam, nos inter se recipiunt, nosque venerantur, non aliter ac leones Daniele: hi rapaces illæ sunt aves, quæ pro eo quod nos comederent, nos sustentant non secus ac Eliam corvi: hi sunt monstra (maiore ex parte marina) quæ pro eo, ut nos deglutiunt, atque consumerent; suis nos visceribus excipiunt, vivosque conservant, sicut Balæna Jonam. Et si nos hoc modo tractant Gentiles, & tales Gentiles, quando nos sic tractant Christiani, & nostræ quidem nationis Christiani, & nostri sanguinis, quis non super tanta obstupescat differentia?

§. IV.

ADverto quod intra se dicant qui me audiunt, tantoque magis quanto differentiam hanc admirantur amplius; non enim effectus tanti, nisi magnis ex causis nasci possunt. Si Christiani Fidei persequuntur Prædicatores singularem aliquam persequendi causam habebunt: similiterque Gentiles si in tantum eos venerantur & adorant, magnam eos venerandi & adorandi causam habebunt. Quænam igitur istæ sunt causæ? Hoc jam sequitur dicendum. Porro si attentas unquam mihi præbueritis aures, in duobus hisce punctis hoc fieri obsecro.

Ab amore Gentilium exordio facto, stella illa, quæ Magos deduxit ad Christum, cœlestis quædam, & illustris valde Fidei Prædicatorum erat figura. Quod ita S. Gregorius, & alii PP. communiter asseruerunt. Quodnam stellæ hujus fuit officium? Illuminare, ducere, & adducere homines ad Christum adorandum, nec homines alios nisi infideles & idololatrias, in gentilitatis tenebris natos & educatos. Idem omnino agunt & exercent officium non quicumque, sed de quibus loquimur, Prædicatores;

tores; & hinc propriè stellæ Christi. S. Maximus singulariter notat & pensat, quod stella Magorum ductrix specialiter stella vocetur Christi: *Stella ejus*, hoc argumentatus modo. Annon stellæ omnes aliæ etiam stellæ sunt Christi, tanquam à Deo creatæ? sunt utique. Cur igitur stella hæc præ cæteris specialiter stella vocatur Christi, *stella ejus*? Quia reliquæ stellæ generaliter cæli mundique faces sunt creatæ: hæc verò Christi specialiter prædicator fuit creata: *Quia quamvis omnes ab eo create stellæ ipsius sint, hæc tam propriè Christi erat, quia specialiter Christi nuntiabat adventum.* Multæ aliæ in Hemisphærio illo visuntur stellæ splendoribus rutilantes, influentiis perquam utiles, sicut illæ firmamenti; illæ verò, de quibus loquimur, propriè specialiterque sunt Christi, non solum ob nomen Jesu, quo se ipsius esse profitentur: sed quia finis, institutum, & officium, ad quod fuere creatæ, protinùs est idem, quod fuit stellæ Magorum, scilicet, infideles & gentiles ad Fidem adducere Christi. Porro si stellæ istæ tam forent diligentes, tam sollicitæ, & attentæ in associandis deducendis, serviendoq; gentilibus, sicut illa comitando deducendoq;

servivit Magis; nonne gentilibus istis gravis esset eas amandi, & æstimandi, earundemque defectum acerbè ferendi, & earum præsentia vehementer gaudendi seque consolandi ratio? Sic fecere Magi, Evangelistâ teste, gaudium istud determinatè exprimere non valente: *Videntes autem stellam, gavisi sunt gaudio magno valde* Matth. 2. v. 10. Agite eosdem nunc stellæ hujus sequentes passus ab Oriente ad præsepium usq; transeamus, visuri utique quomodo stellæ illæ tam invisæ & persecutæ non solum in omnibus Magorum imitentur & exæquent stellam, verùm magnis etiam præferentiis & prærogativis eandem excedant.

Primò dicunt Magi locum ubi viderunt stellam fuisse in Oriente: *Vidimus stellam eius in oriente.* Ita *Ibidem* ut cum stella è longinquo videri Matth. 2. potuisset, ipsa illos in sua quæsi-verit regione. Hac diligentia, & hac viâ, stella Magorum præcel-luit Angelos, qui apparuerunt Pastoribus. Angeli etiam illuminârunt Pastores: *Claritas circum fulsit eos* Luc. 2. Christique nativitatem v. 9. illis annuntiârunt: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie salvator.* Ibid. 10. Istam verò lucem, Evangeliumque istud quonam detulerunt Angeli? non ad Orientis, aliasve remotas terras,

Ibid.
v. 15.

sicut stella: sed ad quatuor stadia, usque ad Bethlehem civitatem, vicinaque ejus loca transitu brevissimo: *Transeamus usque Bethlehem*: Quantum Bethlehem distat ab Oriente, tantum Evangelizare unum ab altero distat. Hoc est, stellam comparando cum Angelis, & multò magis si illam cum ipsis comparaverimus Pastoribus. Pastores illi Bethlehemitici celeberrimi sunt in Ecclesia, quosque allegat pro exemplo, omnibusque Pastoribus proponit in exemplar. Enim verò, quid fecerunt aut faciebant illi Pastores? *Pastores*

Ibid. 8. *erant in regione eadem custodientes vigilias noctis, super gregem suum.* Solicitè adeò vigilabant pro grege suo, ut etiam media non dormirent nocte, sed vigilando eum custodirent. Optimè sanè. Verùm utrum ad veritatis nescio, quod Evangelista circa locum & gregem notat. Circa locum dicit, quod in eadem erant Regione: *Et Pastores erant in Regione eadem.* Et circa gregem dicit, quod oves fuerint suæ: *super gregem suum.* In ambobus istis gloria consistit, qua stella illos præcelluit. Pastores erant in Regione sua, & stella ad Regiones perrexit extraneas: illi custodiebant oves suas, hæc oves sategit acquirere Christo. Et suas custodire oves in regione

sua, & acquisitum abire Christo in Regiones extraneas, quantum distet liquidò constat, quidque dicendum sit.

Verùm licet omnia ista Magorum præstitit stella, nihilominus multum illi defuit, ut nostras exæquaret stellas. Illa Gentiles quæsit in Regione remota, sed tredecim tantum dierum itinere distante. Nostræ illos acquisitum abeunt, ultra leucarum millia, per Maria & flumina; solum enim illud flumen Amazonium, ignorato ipsius ortu, cursu suo quatuor leucarum millia complectitur. Stella Magorum nunquam suo egressa est elemento: nostræ jam in Elemento terræ, jam in Elemento aquæ, jam in Elemento aëris & ventorum pericula rigoresque subeunt omnium. Stella Magorum, de Arabia processit in Mesopotamiam, in eisdem semper Horizontibus: Nostræ ab ultimis Europæ finibus ad intima proficiscuntur Americæ, medium circumeundo mundum, & ab hoc Hemisphærio ad Antipodas transeundo. Denique (ut distantiae terrarum conjungamus differentiam) stella Magorum comitabatur illos ad terram promissionis, amœnissimam & deliciosissimam, quam Natura creavit: nostræ relegantur & peregrinantur

nantur associati exulibus & proscriptis ; non sicut illi ad colonias maritimas, ubi aëres benigniores sunt & salubriores : sed ad loca à feris inhabitata, venenosisque serpentibus infesta : in perniciosissimis zonæ torridæ climatibus. Verùm istud non est labor maximus.

Vidimus stellam ejus. Hic quærunt Interpretes, quare Christus Magis, non Angelum, aut Prophetam, sed stellam miserit? Prophetæ sunt Legati Dei ordinarii, Angeli extraordinarii : & talis erat hæc legatio. Quare igitur Christus Magis, non Angelum neque Prophetam, sed stellam misit? ratio fuit (inquiunt omnes) quia conveniens erat, ut ad Magos destinaretur Legatus, qui eis propriâ ipsorum loqueretur linguâ, Magi erant Astrologi : lingua, per quam dictamina cœli excipiunt Astrologi, sunt stellæ : & hujusmodi erat hæc eadem stella, quæ à S. Augustino, *Lingua cœli*, appellatur. Pergat igitur ad Magos stella ipsis locutura linguâ, quam intelligunt. Si ego non intelligo linguam Gentilis, nec ille meam, quo pacto illum convertam & ad Christum adducam? hînc omnes regulâ & instituto constringimur omnes addiscere linguas Regionis, quo prædicatum imus : Et hoc difficillimum labo-

riossimumque est spiritualis hujus conquisitionis, & in quo stellæ nostræ illam Magorum longè excedunt. Notate. Magi linguam intelligebant stellæ, & quicquid hæc illis dicebat : sed quare eam intellexerunt? quia velut Astrologi, quales erant, ex Chaldæorum libris didicerant, stellam hanc esse novam, & nunquam visam : porro quia simul etiam erant Discipuli Balaam, ex S. Scripturæ sciebant libris stellam novam apparituram, quæ adventum, natiuitatemque Messîæ ex Jacob descensuri, designatura esset : *Orientur stella ex Jacob.* Et in hac scientia duplici acquisita studio assequi & intelligere quiverunt, quod stella significabat & dicebat. Hîc non est ita, sed contrarium ibi ad intelligendam stellam studendum est Magis : hîc ad intelligendum Gentilem, studendum est stellis. Nos, qui illos quæsitum abimus, ipsos instruere debemus, & scire linguam. Porro quàm difficultatis laborisque plenum sit opus, Europæum addiscere non à Magistris & libris, sicut Magi, sed sine libro, sine Magistro, sine principio, & ullo exemplari, non unam, sed multas linguas barbaras, nulas, & horridas : solus novit, qui hoc experitur, & Deus, pro quo talis labor subitur.

Num.

24.v.17

Quando Deus in constructione turris Babylonice confudit linguas, notat Philo Hebræus, mutos fuisse redditos & surdos; quamvis enim omnes loquerentur & audirent, nullus tamen alterum intelligebat. In antiqua Babylonia septuaginta duæ fuere linguæ: in Babylonia fluminis Amazonum, jam plures quàm centum quinquaginta cognoscuntur, tam inter se diversæ, sicut nostra & Græca; proinde quando venimus illuc, omnes nos sumus muti, & illi omnes surdi. Pensate nunc quantum hîc requiratur studium, quantum sit labor necessarius, ut hi muti loquantur, & isti surdi audiant. In regione Tyri & Sydonis ubi similiter Gentiles degebant, surdum unum & mutum adduxerunt ad Christum, ut illum curaret: & S. Marcus inquit, Christum cum ad locum duxisset seorsum, digitos suos ipsius immisisset auribus, propriâ salivâ suâ ejus tetigisset linguam, elevatis in cælum oculis ingemuisse, & hoc facto, locutum fuisse mutum, & audivisse surdum: *Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephetha, quod est, adaperire.* Enim verò si Christus alia miracula eâ patrabat facilitate;

quare loquelam dare muto & auditum, tanto ipsi labore constat, & tot circumstantiis? quia omnes istæ circumstantiæ & diligentia necessariae sunt illi, qui mutis istis & surdis linguam auresque daturus est. Necesse est Barbarum accipere seorsum, stare & instare sedulo solum cum solo, multisque horis atque diebus necesse est laborare digitis, scribendo, insinuando, & interpretando signis quod non potest assequi verbis: necesse est laborare linguâ illam duplicando, torquendo, millesque circumagendo, ut pronuciare addiscat, duos ad id peregrinosque accentus: oculos in cælum levare opus est, aliquando & sapius orando, aliquando quasi desperando: necesse est denique gemere, & ingemiscere animâ totâ: gemere intellectu, quia in tantis tenebris non videt exitum, gemere memoriâ, quia in tanta varietate non invenit firmitatem: & ipsâ etiam gemere voluntate, quantumcunque sit constans, quia in tam extremis difficultatibus quodammodo deficit. Pertinaci tandem industriâ, concurrente divinâ gratiâ loquuntur muti, & audiunt surdi; nec tamen ideò gemendi mox cessant rationes; laboriosum hoc miraculum, tam simile illi Christi, longe

Marc.
7. v. 37.

longè diversum fortitur exitum, & longè aliud reportat præmium, quàm illud Christi. Præsentes vilo hoc miraculo in applausum erupere dicentes: *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.* Ita ut Christo suffecerit uni impertiri loquelam & auditum, ut diceretur omnia benè fecisse; nobis verò in tot mutis & furdis idem miraculum operari non sufficit, quin malefici habeamur, & quàtales tractemur. Sed stellam sequamur.

Magis jam Jerosolymæ appropinquantibus stella se abscondit: & hoc præclarissimum fuit, quod in ea confidero. Sufficit, coeleste fidus, quod stella sis Regum, teque abscondis, & ab aula subducis? nondum illam intrasti, & jam nōsti? verum benè ostendis, quantum habes de Deo, quantum illi servire & laudare delideres. Omnes stellæ, ut ait David, laudant Deum: *Laudate eum omnes stellæ & lumen.* Sed ipse Deus Jobo dixit, maximè se matutinarum fidurum laudibus delectari: *Cum me laudarent astra matutina.* Quare verò Deo magis placent stellarum matutinalium, quàm nocturnarum laudes? quia stellæ noctium Deum laudant lucendo: stellæ verò matutinæ Deum laudant se abscondendo: stellæ noctium com-

municant influentias luce retentâ; stellæ matutinæ lucem amittunt ad melius gaudendum, influentis quæ fruendum: denique stellæ noctis lucent, quia remotiores sunt à Sole; stellæ matutinæ se abscondunt, quia sunt propinquiores. Istud stella fecit Magorum sed horis paucis: nostræ, vitâ totâ. Stella Magorum se abscondens luxit, sed non illuminavit; nostræ se abscondunt ubi illuminant, non lucentes: stella Magorum illuminabat, ubi Reges illam videbant: *Vidimus stellam ejus:* nostræ illuminant, ubi nec videntur, nec videri possunt; in loco minimè lucido & angulo totius mundi obscurissimo. Et istud est verè se abscondere; quia non solum est in perpetuum exulatum ire, sed se sepelire.

Sic abscondit se hæc stella quam diu Magi se in civitate detinuerunt: ast mox ubi ad prosequendum iter suum sunt egressi, iterum stella comparuit: *Et ecce stella* Matth. 2. v. 9. *quam viderant in Oriente, antecede-
bat eos.* Notate Ly antecede-
bat. Stella antecedit, sed tali pacto ante, ut semper & in omnibus se accommodaret gressibus eorum, quos deducebat. *Ambulante Mago stella ambulat, sedente
stat, dormiente excubat,* inquit S. Petrus Chrys. S. Petrus Chrysologus: ne passim
quidem

Psalms.
148. v. 3.

Job. 38.
v. 7.

quidem plus progrediebatur ,
quàm illi. Totum illud iter ab
Oriente in Occidentem stella duo-
bus momentis conficere potuis-

Matth. 24. v. 27 : *Sicut fulgur exit ab Oriente ,*
& paret usque ad Occidentem. Et

illa contra naturalem sibi veloci-
tatem, nunc tardè se movens, nunc
sistens, nunc immota subsistens in
omnibus sese eorum accommodâ-
rit & attemperârit conditioni ,
quos ducebat, quantum, quando,
& quomodo illi poterant , valde
profectò violentum illi fuit: & ma-
gis si sublevatis ad firmamentum
oculis, alias sui nominis stellas vi-
ginti quatuor horis vidisset circui-
re mundum, & se quasi sistere. Ast
ita facit faciendumque est ei , qui
animas ad Christum adducere ob-
ligatur ex officio. Quatuor illa
currus, quem vidit Ezechiel, ani-
malia, quatuor mundi partes re-
spicientia, quæ quatuor Evange-
listas denotabant, omnia alas ha-
bebant aquilæ: sed textus notat,
pedibus ambulâsse bovis: *Et plan-*

Ezech. 1. v. 7. *ta pedis eorum quasi plantæ pedis*
vituli. Ergo ad bovis gressum

movere se debet, habens alas, &
alas quidem aquilæ? ira sanè: istud
enim est agere Evangelistam: istud
facere incumbit ei, qui Evange-
lium ad peregrinas deferre debet
Gentes: & istud fecit stella: *An-*
tecedebat eos.

Verùm isti (*eos*) quinam erant?
hæc stellæ illius ad nostras diffe-
rentia consistit. Stella Magorum
accommodabat se Gentilibus
quos ducebat; sed Gentiles isti
erant Magi Orientis homines to-
tius Chaldaæ sapientissimi, & do-
ctissimi mundi: nostræ verò stellæ,
illustrissimarum Europæ Univer-
sitatum cathedris desertis (prout
multi eorum deseruerunt) accom-
modant se Genti maximè brutali
& rudi omnium, quotquot natura
seu genuit, seu abortivit; nec non
hominibus, de quibus dubitatum
est, an homines essent, & necesse
fuit, Pontifices decidere, quod ra-
tionales, & non bruta essent. Stel-
la Magorum stabat, sic est; sed nun-
quam retrorsum abiit: nostræ
stellæ redeunt semel, milliesque
suum repetunt iter, eò quò jam
itum est; docent quod jam doctum
est; repetunt quod dictum &
comprehensum est. Barbarus
enim rudis ad instar bruti, sicut
plenè ratione non utitur, sic nec
memoriæ imprimit, nec retinet.
Denique verbo rem absolvam.
Stella Magorum ducebat homines
iter facientes in dromedariis Ma-
dian, sicut prævidit Isaias: *Dro-*
medarii Madian, & Ephä: omnes
de Saba venient, aurum & thus de-
ferentes: & accommodare se passi-
bus dromedariorum Madian, &

stulti;

stultitiarum Brasiliensium sono , quis non videt , quanta sit differentia ?

Verbum (eos) adhuc aliam nobis insinuat differentiam , quam nequaquam silentio præterire fas est. Stella, ductrix & prædicator Magorum convertit ad Christumque adduxit animas Gentilium; sed qualium Gentilium, & quales animas? animas illustres, animas coronatas, animas Gentilium Regum: nostræ stellæ etiam convertunt, & ad Christum adducunt animas, sed animas, ubi nunquam visum fuit sceptrum, nec corona, neque auditum fuit nomen Regis. Universalis totius Nationis istius lingua tribus caret literis, scilicet, F. L. R. Caret litera F. quia non habet Fidem; caret litera L. quia non habet Legem: caret litera R. quia non habet Regem. Et hæc est politia Gentis, de qua loquimur. Stella Magorum legatione suâ functa fuit inter purpuras & intertextas auro vestes, inter margaritas & adamantes: inter electra & succina: denique inter thesauros, deliciasque Orientis: stellæ nostræ suas peragunt missiones inter rerum omnium inopiam, & deserta, inter squallores miserasque Gentis incultæ, Gentis miserrimæ, Nationis abjectissimæ, Gentis in-

Pars IV.

firmæ omnium, quotquot natæ sunt in mundo: Nostræ inquam stellæ missiones suas dirigunt ad Gentem, cui tam modicum contulit natura; cui tam parum credidit ars & fortuna; ut eadem arbor victum & vestitum, arma, domum, navigationemque ministraret. Folii se vestiunt, fructu vescuntur, ramis se armant, in trunco umbram quærunt, & super cortice navigant. Hæc Gentis istius pauperrimæ supellex est; quique horum corporum quærunt animas, is solùm quærunt animas. Verùm quia mundus hoc opus æstimare nequit pro merito, idem mundus pretium audiat, quo dignum illud censuit, qui solus illud remunerare potest.

Quando Joannes Baptista Discipulos suos ad Christum misit interrogatum utrum Messias esset: respondit Christus: *Euntes, re-* *Matth.*
nunciate Ioanni, quæ audistis & vi- *11. v. 4.*
distis: & quid viderunt, & audi-
runt? cæcos videre, claudos am-
bulare, leprosos mundari, mortu-
os resurgere viderunt: Cæci vi- *Ibidem.*
dent, claudi ambulant, leprosi mun- *v. 5.*
dantur, mortui resurgunt. Nunquid omnia miracula ista sufficiebant ad probandum Christum esse Messiam? planè sufficiebant. Sed Christus visis adjungere voluit audita, quo evidentior & infallibi-

Fff

lior

lior esset probatio. Porro Discipuli Baptistæ, Evangelium Christi pauperibus prædicari audierant: *Pauperes evangelizantur*. Et hæc ultima fuit probatio, quâ Redemptor mundi verum se Messiam demonstravit; quia Evangelium prædicare pauperibus, miseris, iis qui nihil habent de mundo, est tam propria spiritui Christi actio, ut miraculorum suorum testimonia Filius Dei illâ tanquam sigillo consignaverit. Miraculorum patrâtionem Spiritui alii attribuire potest malitia: pauperum evangelizationem propriè spiritus esse Christi, malitia nulla negare potest.

Absoluto demum cursu suo stella stetit: sed ubi substitit?

*Matth. Vsq̃ue dum veniens staret supra
2. v. 9. ubi erat Puer.* Ad præsepium

stetit, ubi Christus super paleas, & inter bruta erat collocatus, ibique cognosci eum fecit. O stella tam sancta, tam prudens! stella quæ Jerosolymæ apparere detrectans, ad præsepium substituta pergit: stella malens commorari Christo in tugurio, quàm sine illo, in regio palatio. O stella, inquam sancta & prudens! prudentiores tamen, & sanctiores nostræ! Ratio patet. Christus isto tempore morabatur in præsepio, sed non Hierosolymitano in pa-

latio: ita ut si stella vellet manere in palatio, manere deberet sine Christo. In aulis Christianis aliter se res habet. In omnibus aulis est Christus, & in omnibus esse potest cum Christo. Modò devenitur ad differentiam, & excellentiam seu gloriam. Commutare Jerusalem pro præsepio, & malle cum Christo manere in tugurio, quàm in aula sine illo, non excellentiæ, sed obligationis est; & hoc Magorum stella fecit: male potius esse cum Christo in tugurio inter animalia, quàm in aula cum Christo inter Principes; istud non solum est aulam relinquere pro præsepio, sed relinquere Christum propter Christum, ejusdemque servitium majus pro minore. Relinquere Christum associatum, ad assistendum ipsi solitario: relinquere Christum ministeriis gaudentem, ad serviendum ipsi derelicto: relinquere Christum ubi est cognitus, ad notificandum illum, ubi incognitus erat: istud stellæ nostræ faciunt.

Etiam Magorum stella Christum notum fecit, sed quot hominibus, & in quanto tempore? tribus hominibus, & biennii spatio. Hæc fuit ratio quare Herodes iussit omnes occidi infantes à bimatu & infra, juxta tempus quo stella apparuerat Magis: *Secundum*

Matth. tempus quod exquiserat à Magis.

2. v. 16. Ecce quantum stella ista distat à nostris, ejusque missio à nostris. Omnis veteribus, recenter sunt adornatæ duæ, una per Tocanti-
norum, alia per Amazonum flumen: & quo effectu? prima convertit & ad Christum adduxit nationem Topinambazarum, & illam Pochiguarum; secunda disposuit ad eandemque fidem perduxit nationem Nheengaibarum, & Mainayanazorum: totumque illud sex spatio mensium. Ita ut stella Magorum spatio biennij tres ad Christum adduxerit homines: & nostræ medio anno quatuor Nationes. Porro quoniam isti fidei Prædicatores, ex officio, instituto, obligatione, & ex charitate, & propter notitiam & opinionem generalem, quam inter barbaros illos habent, eos in tam longinquo, tantoque zelo, tantoque labore propriis ipsorum linguis cum eis loquuntur, seseque capacitati eorum & ingeniis accommodant tanto amore, totque aliis impendunt charitatis officia, ita ut etiam in animalibus brutis soleat inveniri gratitudo: nihil est miri, quod illos ament, æstiment, illosque defendant, & quod ante- vel postquam cognoscunt & adorant Christum, quasi ad-
orent illos.

§. V.

AGedum nunc sequitur, in contrapositione admirabili vel stupenda (ideoque attentione dignissima) videre causas, quare Christiani persequantur, odio habeant, & à se homines istos rejiciant. Quod Christiani persequantur eos, quos defendunt Gentiles; odio habeant eodem secum sanguine natos, quos diligunt peregrini; à se repellant ratione præditi, quos recipiunt, amplectuntur, & secum habitare gaudent Barbari, res esset incredibile nisi toties & experientia & oculi attestarentur. Et supposito sic esse, quid causæ esse potest? cum tam notabiles sint effectus, causa adhuc est notabilior. Tota causa, quod nos illi persequantur nominati Christiani, est, quia facimus propter Gentiles, quod Christus fecit propter Magos. *Procidentes adoraverunt eum: & responso accepto ne redirent* *Matth. 2. v. 11. & 12.*
ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Tota Providentia divina erga Magos in duabus constitit actionibus: prima fuit, per viam unam illos adducere ad pedes Christi: secunda, per aliam viam illos liberare à manibus Herodis. Nunquid magna fuisset injuria, injustitia, & impietas Magos ad Christum ad-

ducere , & postmodum Herodi tradere? hæ hæ sunt illorum Christi Prædicatorum culpæ , & hæc unica est causa , quare se videant , & vos illos videatis ita persecutos. Volunt ut Gentiles adducamus ad Fidem , & ut eos concupiscentiæ tradamus : volunt ut oves ducamus ad gregem , & cultello tradamus: volunt ut Magos ducamus ad Christum , & Herodi tradamus: Et quia in hanc impingimus injuriam , nos injuriosi habemur : quia huic resistimus injusticiæ , nos injusti sumus : & quia huic contradicimus impietati , nos impietatis arguimur.

Intelligat , intelligat Lusitania non posse esse Christianitatem neque Christianitates in conquisionibus , nisi Ministris Evangelicis liberrimè pateant duæ istæ viæ , quas Christus hodie monstravit. Una ad deducendos Magos ad adorationem , altera ad liberandos eos à persecutione : una ad ducendos Gentiles ad Fidem ; altera ad liberandos eos à tyrannide : una ad salvandas eorum animas ; altera ad liberanda eorum corpora. In hac secunda via totum consistit dubium , nam in ea tota consistit tentatio. Ad Ministros Evangelicos spectare tantum volunt curam animarum , & ad Ministros Statûs servitutem

& captivationem corporum. Idem intendebat Herodes. Si via per quam salvati sunt Magi , arbitrio subfuisset Herodis , de ipsis æquè ac de infantibus fuisset actum. Hic regiminis Christi non est stylus. Eadem Providentia quæ sollicita fuit Magos securos deducere ad Christum per viam unam , eadem inquam illos liberare & in salvo constituere curavit per viam alteram : porrò hæc vias , & hæc vias separare velle ab invicem , est velle ut nec sit cura , neque via. Quamvis una harum viarum spiritualis tantum esse videatur , & altera temporalis , ambæ ad Ecclesiam , & S. Petri claves pertinent , quia per unam aperiuntur portæ cœli , per alteram clauduntur portæ inferni. Ecclesiæ novæ fundari & stabiliri debent , sicut Christus fundavit & stabilivit Ecclesiam universalem adhuc novam : quid Christus dixit S. Petro? *Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam: Tibi dabo claves Regni cœlorum: & quicquid super terram fuerit ligatum super terram erit ligatum in cœlis: & quicquid super terram fuerit solutum super terram erit solutum in cœlis.* Matth. 16. v. 18. & 19. *portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Quid prodest Petrum habere claves portæ cœli , si contra ipsum & Ecclesiam portæ prævaluerint inferni ? istud non est novam fundare Ecclesiam , sed in propriis suis ipsam fundamentis destruere.

Utrum

Utrum advertēritis nescio , Christum non unam ; sed duas S. Petro tradidisse claves : *Tibi dabo claves.* Ad aperiendas portas cœli clavis una sufficiebat. Quare igitur duas illi tradit ? quia sicut viæ dantur adversus vias , sic dantur portæ adversus portas : *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Viæ adversantur viis ; nam una ducit ad Christum , altera ducere potest ad Herodem : & portæ adversantur portis ; quia hæ sunt portæ cœli , aliæ portæ inferni ex adverso. Hinc necesse est claves esse duas , & in eadem manu ambas. Unam , quâ Petrus portas referet cœli ; & alteram , qua claudere & obserare possit portas inferni : unam , quâ Gentiles ducere possit ad Christum ; alteram quâ defendere eos possit à Diabolo & satellitibus ejus. Et omnibus viribus contendit Diabolus & infernus , ut hæ claves earumque potestas dividantur & in diversis consistant manibus.

Non ea Regum serenissimorum mens fuit , qui hæc & omnes conquestionum nostrarum fundârunt Christianitates , qui semper utramque conjunctam potestatem tantum Ministris commiserunt Evangelicis. Porro ratio Christiana & politica illos ad

hoc movens , fuit , quod experimento didicerint , quod solus Gentiles convertens eosdem zelatur , & protegit ; & quod , sicut separare animas à corporibus , est occidere ; sic istas dividere curas , est destruere. Ideò omnes illæ terræ tam paucorum spatio annorum destructæ sunt , & non inhabitantur : & tot numerosarum Coloniarum devastationes , de quibus hodie non nisi nomen superest , nec præter ruinas & cœmeteria quicquam apparet. Necesse est igitur , non tantum pro Spirituali , sed etiam pro temporali conquestionum prosperitate , ut illi ipsi , qui novas illas construnt Ecclesias , quemadmodum zelum & artem habent illas ædificandi , easdem quoque defendendi facultate polleant. Quando Israëlita reædificabant templum , civitatemque Ierusalem , inquit S. scriptura , quod quilibet operantium , unâ laboraverit manu , alterâ tenuerit gladium : *Unâ manu* 2. Esdr. 4. v. 17. *faciebat opus , & alterâ tenebat gladium.* Nunquid melius fuisset utrâque laborare manu , plus facerent ? utique sic : sed fieri non poterat : Eadem enim in Regione habitabant Samaritani , qui licet fidem in Deum profiterentur , resistent tamen , atroxque bellum templi ædificatoribus inferebant :

& quia opus impediēbant, necesse erat unā operari manu, & alterā pugnare, ut fabrica promoveretur. Idem illis novarum Ecclesiarum fundatoribus evenit. Multo plus efficeretur in eis, nisi inter inimicos, fideique dimidiatæ homines, quales Samaritani erant, constituti essent. Verū quoniam isti omnibus viribus potentia suæ (vel potestate, quæ non est, nec esse potest sua) structuram remorantur, & simul laborare & pugnare necessarium est. Et si operariis istis desit gladius quo laborem suum propugnent, non solum cessabit, sicut jam cessat opus; sed perdetur, sicut perditur, quicquid tanto fuerat labore peractum.

Sic est. Verū gladius instrumentum est profanum & sæculare, nec sacris congruum satis manibus. Primus ædificatoribus templi mandans in manus accipere gladium, fuit Nehemias, sapientissimus sanctissimusque Princeps, honorisque divini, omnium qui tunc erant in mundo supremus zelator. Porro si quis oculos habeat tam teneros & infirmos, ut hæc eos offendat apparentia (quia non ratio sed prætextus) non nihil eos à nobis aversos in sanctum Paulum conjiciat. Nunquid S. Paulum manu unā

gladium, altera verò librum tenentem conspiciatis? Hisce instrumentis nobis Ecclesia depingit & exhibet magnum illum virum, per antonomasiam vocatum Apostolum. Et quare? quare manu unā gladium, alterā verò librum Paulus tenet? Quia Paulus inter omnes Apostolos vas electionis fuit, singulariter à Deo Gentium Prædicator & Doctor electus: *Vas Aēt. 9. electionis est mihi iste, ut portet v. 15. nomen meum coram Gentibus*: Et cui incumbit ex officio prædicare, & convertere Gentes, manu unā librum, aliā verò gladium tenere oportet: librum ut eos doceat; gladium, ut eos protegat. Porro si gladius iste evulsus manibus Pauli, Herodis traderetur manui, quid futurum putamus? Bethlehē tota innocentum manabit sanguine: & istud videmus.

Verū, ne dubium moveat nomen gladii, Gladium in Pastorem mutemus baculum, quod est instrumentum proprium Pastorum (quales ibi sumus) proinde respondete mihi. Quis oves pascere obligatur? Pastor. Et quis easdem à lupis defendere tenetur? similiter Pastor. Ergo Pastor idem, cujus sollicitudini eas pascere incumbit, etiam easdem defendendi potestate gaudere & armari debet. Istud Pastoris, baculique pasto-

pastoritiū exigit officium; immittere baculum pastoritium oviculæ ad dirigendam eam, & vertere in lupum ad eum arcendum. Et vos potestatem hanc aliis, curamque illam aliis committi vultis! non sit illud consilium luporum! David oves suas ruri pascens, ursu seu leone, ad eas devorandas veniente quid faciebat? Ibatne Ierosolymam, famulum quendam Saulis requisiturus, qui accelerans defenderet? non fuisset David, neque Pastor si ita fecisset. Ille ipse pascebat: ille ipse defendebat. Et taliter defendebat, ut ex ferarum faucibus & visceribus eas erueret: nam si Lupus aut Leo deglutisset agnum à capite, extrahebat illum pedibus; si à pedibus diglutisset, extrahebat illum auribus. Ita inquit Amos Propheta (tanquam ejusdem exercitii) quod facit & facere debet Pastor: *Quomodo si eruat Pastor de ore Leonis duo crura, aut extremum auriculæ.*

*Amos
3. v. 12.*

Ne autem quis putet Politicus, malus Grammaticus, & pejor Christianus; obligationem & officium Pastoris tantum esse pascere, prout derivatio nominis significare videtur; noverit, eum solum qui pascit & defendit, verum esse Pastorem: & nullatenus, talem esse, qui pascit tantummodò. Christus

discrimen inter Pastorem & mercenarium declarat, dicendo: *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis*: id est, bonus Pastor v. 11. defendit oves suas, etiam vitam pro ipsis exponendo, si fuerit opus: *Mercenarius autem, & qui non est Pastor, quid facit? videt lupum venientem, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oves.* Nunc confidero, & valde confidero, quod Christus mercenarium Pastorem esse neget: *Mercenarius autem, & qui non est Pastor.* Mercenarius, juxta nominis significatum est ille, qui pro stipendio diurno oves pascit. Si igitur mercenarius etiam oves pascit, quare Christus Pastorem illum non esse dicit? quia licet pascat, eas non defendit, & viso lupo fugit. Porro tam essenziale Pastoris est officio, oviculas defendere, ut eas defendendo sit Pastor, eas verò non defendendo, minimè: *Non est Pastor.* Cum Christus de bono loqueretur Pastore, putabam ipsum comparaturum fuisse Pastorem bonum cum malo Pastore: bonumque Pastorem esse illum, qui oves defendit; malum verò, qui non defendit. Verum Christus comparisonem non facit inter esse bonum & malum; sed inter esse, & non esse. Oves defendentem asserit bonum esse Pastorem:

Ibid. 12.

rem:

rem: & non defendentem, non dicit malum esse Pastorem. Quare? quia non defendens oves, non est Pastor bonus neque malus. Lupus dici non potest homo bonus, neque homo malus, quia non est homo. Pari ratione non defendens oves dici nequit Pastor bonus, vel malus, quia non est Pastor: *Non est Pastor.*

Sed cum de Pastoris essentia sit defendere oves, hinc multi pro ovibus exposuerunt vitam: Hi undis absorpti; illi à Barbaris comesti: alii in sylvis meris ærumnis & desolatione confecti & mortui. Alii per sylvas & deserta inter serpentes vitas immolârunt: in stagnis & fluminibus, inter Crocodilos; in fretis & litoribus inter arenas periculosissimosque totius Oceani scopulos. Denique persecuti, capti & expulsi sunt: nunquam verò pastoralis suo officio & obligationi defuerunt, & mercenariorum more viso lupo fugerunt: *Mercenarius autem fugit.* Porro hæc ratio, & obligatio, me hîc tam clarè loqui facit. S. Gregorius Magnus in hæc commentatus verba: *Mercenarius autem fugit: sic dicit: Fugit, quia injustitiam vidit, & tacuit: fugit, quia se sub silentio abscondit.* Scitis, inquit supremus Ecclesiæ Pastor, quando non verus Pastor fugit; fugit

quando videt injustitias, & cum contra eas clamandum sibi esset, tacet: fugit, quia quando pro defensione veritatis prodeundum esset in publicum, se abscondit, ipsamque veritatem sub silentio abscondit. Credo equidem Auditorum meorum nonnullos existimare modestiæ decoroque congruentius, veritates istas & injustitias, tacito præterire pede, quod & ego velut Religiosus, facilè etiam facerem, non petita ad hocce magna patientia: sed quid esset, si hoc facerem? esset mercenarium agere, & non Pastorem: *Fugit quia mercenarius est.* Esset in ipsas consentire injustitias, quas vidi & tam remotus cohibere nequivi: *Fugit, quia injustitiam vidit, & tacuit.* Esset proditorem agere ipsarum ovium, quas mihi Christus commisit, & de quibus rationem ipsi redditurus sum, nisi illas defendero, seu me si abscondero, ubi illas defendere possum: *Fugit, quia se sub silentio abscondit.*

S. VI.

Nostri Adversarii, zelum illum, quo defendimus Indos, quæstuosum & injustum asserunt. Quæstuosum, quia ideo eos defendimus, ut serviant nobis: injustum; quia Populo servire prohibemus. Primum probant, & opi-

S. Greg.

opinione suâ, evidenter; quia vident nos ruri & in vicis cum Indis ædificare Ecclesias: vident nos transfretare flumina navibus scaphisque ab Indis præparatis & instructis: vident, quod in Missionibus terrâ marique nos comitentur Indi & deducant: ergò defendimus & quærimus ut serviant nobis. Hæc prima illorum est consequentia: à qua nihilominus facile nos defendit Evangelium. Magi qui etiam erant Indi, sic comitabantur & sequebantur stellam, ut illa nec se moveret, nec vel passu procederet sine illis. Verùm in omnibus passibus illis & viis, quis serviebat & cui? serviebatne stella Magis, an Magi stellæ? clarum est, quod stella serviebat illis, & non illi stellæ. Illa quæ sivit ipsos tam longè; illa deduxit ad præsepe; illa ipsos illuminavit; illa ipsos comitata est; sed non ut illi servirent sibi, sed Christo, pro quo illa serviebat ipsis. Hoc modo nos servimus Indis, & illi dicuntur servire nobis.

Si cum illis eorum construimus Ecclesias, quarum parietes sunt de luto, columnæ ex grosso ligno, fornices ex palmarum foliis, nos architecti existentes & operarii illius fabricæ, cum fune, ascia, securi, malleo, ferrâ, aliisque instrumentis (quæ illis quoque mi-

nistramus) in manu; illi serviunt Deo, & ubi; nos Deo servimus & illis: sed non illi nobis. Si nos accedunt, eâdemque in navi quærunt, prout ordinariè faciunt in locis, ubi residentiam non habemus, cùm hoc fiat, sicuti fit, ad illos instruendos, & docendos per eorum ordinem & turnum; vel ut infirmis omni hora, de die, vel de nocte Sacramenta ministremus, ad triginta, quadraginta, & sexaginta milliaria distantibus, non veniunt illi ut serviant nobis; sed nos abimus ad inserviendum illis. Si proficiscimur in Missionibus remotissimis ad reducendos Gentiles, vel pedites, sæpius excalceati, vel in navibus, inter frequentes turmas in habitu, & multò majores in adventu, illi pariter & nos abimus ad inserviendum Religioni, & Reipublicæ, ut plures habeat filios Ecclesia, & subditos corona: neque illi quos deducimus nobiscum, neque illi quos reducimus inserviunt nobis, sed nos utrisque, nec non Regi & Christo. Et quia hoc modo nos semper vident cum Indis vel in pagis, vel extra eos; vel Indos nobiscum, hanc ipsam tam perperam interpretantur assistentiam, ut loco illius, quod nos dici deberemus servire ipsis, illi dicantur servire nobis.

Venit filius Dei de cœlo in terram ad salvandum mundum, semperque comitatus & stipatus incedebat ab ipsis hominibus, quos salvaturus venerat. Sequebantur ipsum Apostoli, numero duodecim: sequebantur illum Discipuli, numero septuaginta duo: sequebantur eum turba hominum multorum millium: Quis verò horum serviebat, vel cui serviebatur? idem Dominus quæstionem sol-

Matth. vit: Non veni ministrari, sed mi-
20.v.28 nistrare. q. d. omnes isti qui mihi

assistunt, meque sequuntur; omnes quos ego quæsitum veni, & qui me quærunt, sunt quibus ego inservio, & non illi mihi. Christus Magister erat, Medicus erat, & Pastor, sicut ipse dixit. Porro iisdem in officiis Gentilibus & Christianis ministri illi deserviunt Evangelici. Sunt Magistri, quia catechizant & docent magnos & parvos; & non semel, sed bis in die: & quando Magister in aula agit, vel in schola, Discipuli non serviunt Magistro, sed Magister Discipulis. Sunt Medici, quia non animabus solum, sed & corporibus ipsorum medentur, præparando eis libum & medicamentum, & propriis applicando manibus, ad vulnera & morbos quantumcunque fædi sint: & quando Medicus curat infirmos, seu cu-

ram eorum gerit, infirmi non serviunt Medico, sed Medicus servit infirmis. Sunt Pastores, qui solliciti sunt ut pastum dent ovibus, & nutrimentum agnis; die nocteque super gregem suum vigilantes: Et quando Pastor ita facit, & sic invigilat, non oves Pastori serviunt, sed Pastor ovibus: verum quia hoc non deservit lupis; hinc servire sibi asserunt Pastores.

Quantum ad quæstum & comoda non habeo quod dicam; quicquid enim habemus, illarum subest potestati. Quemadmodum nos captivârunt & expulerunt, sic etiam nostras sibi casas & tuguria, & quicquid in eis erat, sibi vendicarunt. Dicant quid invenerint. Invenerunt aurum & argentum, sed tantum illud Calicum & custodiarum. In altaribus invenerunt sacraria, imagines, & reliquias, in sacristiis invenerunt ornamenta, non pretiosa, sed decentia & munda: in cellis libros quosdam, catechismos, Disciplinas, cilicia, & unam tabulam, aut funes innexos loco lectorum; quos enim hinc detulimus, dedicati fuerunt Hospitali, ubi non erant lecti; porro si inventimentis inventa fuerunt aliquot pallia, & tunicæ laceræ & refectæ, de grosso erant gossypio cœnolutoque intincto, sicut & calcei de

de pellibus capræ vel apri, quæ eadem sunt ornamenta quibus hic comparemus. Denique certum est Magos majorem in præsepio invenisse paupertatem: sed non majorem magisque probatum lucri defectum, seu minorem commodi expectationem. Evangelista ait, Magos apertis thesauris suis obtulisse Christo, aurum,

Math. 2. v. 11. thus, & myrrham. Apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. Sed nescio utrum advertatis, quod

cùm thesauri dicantur oblatis, non dicatur, utrum sint acceptati, nec ne. Communiter Doctores opinantur, quod sic: nihilominus dubitant alii, neque sine fundamento; paucis quippe ab hinc diebus, Beatissima Maria Virgo & Mater, primogenitum suum secundum legem in templo præsentans, eadem disponente lege ut pauperes offerrent par turturum, aut duos pullos columbarum, & ditiores agnum; non obtulit agnum; sed ut inquit textus. *Par*

Lu. 2. v. 24. turturum, aut duos pullos columbarum. Unde colligi videtur, familiam sacram præsepîi, Magorum non accepisse thesauros: si enim habuissent aurum, obtulissent utique agnum. Ita ut certum quidem, & de fide sit, thesauros fuisse oblatis, dubium verò utrum

fuerint acceptati. Hinc infero, quamvis tanta fuerit præsepîi paupertas, nostram in terris illis magis esse probatam. In paupertate præsepîi, certum est fuisse thesauros, dubium utrum fuerint acceptati: in nostra non est ista incertitudo, neque dubium istud esse potest; siquidem Magi quos ad Christum adducimus, & Gens cui servimus, tam inopes sunt & miserabiles, ut nec illi habeant, quod offerant, neque quod nos acceperemus.

Excutienda restat querelæ pars altera, quâ dicunt nos defendere Indos, quia populo illos servire nolumus. Usque huc progreditur calumnia, ut ipsam confutaret & repellere veritatem præsumat. Hac ipsa in aula authenticè constat, quod Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto ad eam appulerim, huic solum querimoniam remedium quæsiturus, & ad stabiliendum (pro ut etiam provisione regali stabilitum & confirmatum retuli) ut omnes sine exceptione Indi, eidem servirent populo, & servirent semper: nec non modum, repartitionem, & æqualitatem quibus eidem populo serviendum esset, ut servitiis contentus esset. Ecce num plus desiderare potuerit cupiditas, si illam comitari posset conscientia.

Enim verò negare non possum, quod omnes in hoc puncto, & ego præ cæteris valde culpabiles existamus. Quare? quia Gentiles defendere obligati, quos ducimus ad Christum, sicut Christus defendit Magos, imbecillitati virium nostrarum, & alienæ nos accommodantes potentiae, jura ipsorum negligimus nec defensionem præstamus. Quomodo Christus defendit Magos: tali pacto eos defendit, ut Patriam, dignitatem, libertatemque eorum perdi nec permiserit nec consenserit: & nos non consentimus tantum, ut miseri Gentiles, quos convertimus, totum istud perdant, sed illis perdere & prostituere suademus, & desuper cum eis tractamus, visuri tantum utrum Christianorum tyrannidi fieri satis possit: sed nihil sufficit. Christus Magos Patriam perdere noluit, quia

Math. 2. v. 12. *Reversi sunt in Regionem suam: & nos non tantum consentimus ut Gentiles isti Patriam suam perdant, sed persuasionum promissionumque violentiâ (si eas non retineant) eos à terris suis evellimus, integras deducendo Colonias, ut vivant morianturque juxta nostras. Christum Magos jurisdictionem, & Majestatem perdere noluit; Reges enim venerant, & Reges reversi sunt: & nos non con-*

sentimus tantum ut Gentiles illi naturalem superioritatem in qua nati sunt, & vivunt ab omni subjectione exempti: sed spirituali ipsos subjecimus jugo Ecclesiæ, & temporalis jugo coronæ, homagium præstare facientes. Denique Christus non consensit ut libertatem perderent Magi, eos à potestate & tyrannide Herodis liberando: Et nos non solum ipsorum non propugnamus libertatem; sed pactum inimus cum illis, & pro illis, tanquam curatores ipsorum, ut dimidiati sint captivi, alternatim sese ad serviendum obligantes ad annum medium. Verum nihil horum sufficit, ad exsatiandam seu temperandam calumniatorum nostrorum cupiditatem & tyrannidem; nigros enim esse, & mancipia esse debere protestantur.

Aliquoties jam consideravi mecum, quare divina permiserit Providentia, seu divina ordinârit justitia, quod terris istis & vicinis hæretici septentrionales dominati fuerunt. Ratioque mihi videtur esse, quia nos tam nigri sumus comparatione illorum, sicut Indi respectu nostri: proinde justitiæ consentaneum erat, ut postquam leges tales condidimus, poenæ earundem executionem paremur. Ac si dixisset Deus, agite, quia

quia captivos illos facitis, quia albioreſ eſtis illis; ego captivos vos faciam aliorum, qui candidiores ſunt vobis. Grandem injuſtitia hujus iniquitatem, alieno declaravit nomine Salomon, naturali valde demonstratione. Æthiopiffam introducit Moyſis uxorem nigram, loquens domicellis de Jeruſalem candidis, & hinc illam deſpicientibus, dicens: *Filiæ Jeruſalem, nolite conſiderare, quod fuſca ſim, quia decoloravit me ſol.* q. d. Si me deſpiciſtis quia nigra ſum, & vos albæ, nolite conſiderare colorem, conſiderate cauſam coloris hujus eſſe ſolem, moxque videbitis, quàm temerè judicetis. Nationum quædam albioreſ ſunt, aliæ nigrioreſ, quia aliæ aliis remotioreſ, ſeu vicinioreſ ſunt ſoli. Sedenim poteſtne dari major aut intellectûs inconfideratio, aut judicii error, inter homines & homines, quàm ut ſibi quis imaginetur; oportet me eſſe veſtrum Dominum, quia remotior à ſole natus ſum; & vos meos eſſe ſervos & mancipia, quia ſoli propinquioreſ nati eſtis?

Magorum, qui hodie venerunt ad præſepe, duo erant albi, & unus niger, prout habet traditio: ſed nunquid juſtum vobis fuiſſe videretur, ſi Chriſtus Caſparum & Balthaſarum, eò quod albi eſſent

liberos in Orientem redire mandâſſet, & Melchiorẽ, quia niger eſſet, in Bethlehem remanere, ſervumque & mancipium, quamvis Sancti Joſephi eſſe voluiſſet? Chriſtus equidem hoc juſtè facere potuiſſet, qui dominantium eſt Dominus: verùm docere nos voluit, homines cujuſcunque demum coloris, æquales eſſe per naturam: æqualioreſque adhuc per fidem, ſi Magorum adinſtar Chriſtum credunt & adorant. Res eſt animadverſione digna, quod cùm Magi eſſent Reges, diverſorumque colorum, neutrum tamen dixerit Evangeliſta. Si omnes erant Reges, quare tertium nigrum fuiſſe non dicit? quia omnes adoratum venêre Chriſtum, & omnes facti ſunt Chriſtiani: & inter Chriſtianum & Chriſtianum neque nobilitatis eſt differentia, neque coloris. Non eſt differentia nobilitatis; omnes quippe ſunt filii Dei: neque differentia coloris; omnes enim ſunt albi. Hæc aquæ Baptiſmatis eſt virtus & efficacia. Æthiops ſe lavans in aquis Zayri, fit mundus, ſed non albus: in aqua verò Baptiſmatis utrumque accidit. *Asperges me hyſſopo & mundabor*: ecce mundum: *Lavabis me, & ſuper nivem dealbabor*: Ecce illum album. Sed tam levi aguntur ratione, tamque modicam

ostendunt fidem isti Indorum inimici; ut postquam nos illos fecimus albos per Baptismum, illi servos & mancipia eos facere velint ob nigredinem.

Non equidem hoc intendo, quod mancipia esse nolimus: imò hac in aula, ubi notorium est, & ex propositione patet, procuravi, ut fieret, uti & facta est, Virorum doctissimorum congregatio super hoc puncto, ut declararent, prout declararunt pro lege (quæ ibidem codicibus inserta est) licitæ captivitatis causas. Verum quia nos captivitates tantum volumus licitas, prohibentes illegitimas: hinc nos in ea non tolerantes terra ejiciunt. Idem S. Paulo in non Christianorum regione evenit. Philippis in Macedonia puella quædam à dæmone obsessa oracula dabat, & plurima divinabat, & ex hoc quæstum magnum præstabat Dominis suis divinando. Compassus illi Sanctus Paulus ibidem cum Sila socio suo in missione constitutus, ex corpore illo dupliciter captivo dæmonium ejecit. Et quid præmii & gratiarum actionis, ipse & socius ejus pro isto reportavit beneficio? totus contra eos commotus est populus, apprehensos malè tractarunt, & extra civitatem ejecerunt. Ergo quia Apostoli dæmonium eje-

cerunt extra ancillam, hinc ipsi ejiciuntur extra civitatem? an forte Paulus & Silas, ancillam suis subtraxerunt Dominis, vel eis ultra servire prohibuerunt? hoc ne in mentem quidem illis venit. Ut quid igitur virgis illos cædunt, ut quid apprehendunt, ejiciunt, & expellunt? quia ancillæ Domini, non solam volebant ancillam, sed ancillam, & simul dæmonium. Hic totius controversiæ cardo vertitur, ideoque non concordamus. Nos volumus ut mancipia habeant & servos, sed sine dæmonio: Illi nolunt servos, nisi cum dæmonio. Quare? rationem dat ipse textus, quæ in utrisque est eadem: *Quia exivit spes quæstus eorum*: id est, quia habentes ancillam sine dæmonio omni lucri sui spe excidebant. Mancipia legitima & sine dæmonio sunt valde rara: illicita, & cum dæmonio, sunt tot, quot ipsi in servitutem redigere volunt, & redigunt: & quoniam quæstus eorum (licet sit infernalis) in habendo mancipia & servos cum dæmonio consistit; hinc malunt dæmonium, quàm Apostolos, proinde illos à se ejiciunt: *Quia exivit spes quæstus eorum: perduxerunt Paulum & Silam. &c.*

Hæc evidentiâ convicti & confusi, adhuc loquuntur, adhuc replicant

Act. 16.
v. 19.

plicant, & quid dicunt? quod Herodes non ausus est dicere quamvis fecerit. Se non aliter posse vivere, statumque suum conservare asserunt. Ecce qualis ratio, ut auribus audiatur Catholicis, & velut articulus coram tribunali, seu Rege Christiano præsentetur. Vitam transigere non valemus, si ne carne miserorum Indorum, & sanguine. Ergò illi sunt, qui comedunt Gentem? Nos, Nos imus devoratum illos. Hæc insatiabilis servorum Job fames erat: *Quis*
det de carnibus ejus, ut saturemur?
 & hæc erat iniquitas & crudelitas, quam Deus in malis Ministris suis gravissimè ferebat: *Qui devorant plebem meam, sicut escam panis.* Porro quia Prædicatores Evangelici innocentes illas inquirunt victimas, easdem licitori, carnifici, & occisori tradere nolentes, exite, exite de finibus nostris. Christus vocans Apostolos se illos hominum piscatores facturum promisi: *Faciam vos fieri pisca-*
tores hominum. Sic nos fecit, & nos facimus; & in hoc nostra occupantur retia, & fatigantur brachia. Sed ut intelligant, & cognoscant omnes hîc & ibi, quod homines istos nos piscari non debeamus, ut illi eos devorent; advertant notentque benè, quod Christus Apostolos vocando pis-

catores, etiam sal ipsos appellârit: *Vos estis sal terra.* Piscatores ergò esse debent sal; & Apostoli sal, & simul piscatores? utique. Piscator capit, sal condit & conservat. Et hæc est differentia inter piscatores hominum, & piscatores piscium. Piscatores piscium capiunt pisces, ut comedantur: piscatores hominum, piscantur homines ut conserventur. In omni reliquo illius Americæ videatur, si qui fuerint Indi, qui non nisi à nostra conserventur doctrina. Idcirco nos averfantur, illos tantum expetentes, qui ad comedendum, & devorandum concurrant: & hæc nobis pro culpis imputantur.

Justitia pœnæ, quam nobis infligunt pro eis, apparet: quam Deus irrogabit illis, & præmium quo nos remunerabit, eadem pœnæ interminatio, & præmii promissio insinuat. Christus velut sapientia infinita, Apostolos suos, quos missurus erat in mundum offensuros prævidebat homines, ad eò veritatis justitiæque inimicos, ut eos minimè apud se toleraturi, sed è finibus suis expulsuri forent (quem a Imodum Geraseni è finibus suis ejecerunt ipsum Christum) promde ut scirent, qualiter se in similibus eventibus gerere oporteret; instruxit eos, dicens:

Qui-

Matth.
5. v. 13.

Matth. *Quicumque non receperit vos, neq;*
10. v. 14 *audierint sermones vestros, euntes*
Luc. 9. *foras de domo, vel civitate, excu-*
v. 5. *tite pulverem de pedibus vestris in*
Marc. *testimonium illis: Id est, in testi-*
6. v. 11. *monium quod pedes terræ illi in-*
tuleritis ad docendoseos, & illi
vos rejecerint. Sic SS. Paulus &
Silas fecêre, è Pisidia ejecti: & ego
quoque similiter feci. Quid ve-
rò Christus amplius dixit: ne Apo-
stoli iidem propterea contrista-
rentur, sed potius exiliis istis singu-
lariter gauderent & gloriarentur,
hâc eos ratione erigit: Beati eritis,
Luc. 6. *cùm vos oderint homines, & cùm*
v. 22. *separaverint vos, & exprobrave-*
rint, & ejecerint nomen vestrum
tanquam malum, propter filium
hominis: gaudete, & exultate; ecce
enim merces vestra copiosa est in
cælo: id est, quam nescit, neque
dare potest terra.

Hâc mercede Christus (Benedictus ille) nobis solvet, & actu jam solvit harum perpeffionem injuriarum, præviè promissionis suæ securitate: hosce labores, illâ quiete, hæc exilia, illâ patriâ, & hæc injurias illâ gloriâ remunerando: ut nemo nobis compatiatur, invidente modò nobis cælo. Verùm ne tantorum authores scandalorum, & se, & regiones suas à debita punitione exemptas & immunes existiment, justus tan-

dem Judex tremendâ hâc sententiâ concludit: *Amen dico tolerabilius erit terra Sodomorum, & Gomorrhæorum, quàm civitati illi.* *Matth.* *10. v. 15.*
 q. d. In veritate vobis dico, quod civitatum Sodomæ & Gomorrhæ, super quas pluit ignis, tolerabilior adhuc fuit, & mitior pœna erit, quàm illa, quæ non personis tantum modò, sed etiam terris ipsis, ex quibus Prædicatores mei fuerint ejecti, destinata reservatur. Talem Justitia divina promulgavit sententiam in Gentem illam ad eò irrationalem, cuius bono, & remedio, tot ego maria, per tot pericula transivi. Divina illis misericordia ignoscat, quia nesciunt, quid faciunt. Et ne venia illis ex aliqua desit parte; quemadmodum socii mei & ego illam ex toto corde dedimus, sic modò illam repeto hîc publicè, & coram Deo & hominibus, omnium nomine confirmo.

§. VII.

SUppositâ itaque pœnâ, seu punitione, quam neque peto, neq; prætendo, solum desidero remedium; prolixum hunc Discursum absolvam, ea breviter suggerendo remedia, quæ docet Evangelium. Primum, & quod fundamentum esset omnium; ut terræ istæ ab optimè morata, & verè Christiana incole-

incolerentur Gente. Hinc in Gubernatorum regulis primum illis valde commendatur curare ut Lusitanorum vita & mores sint tales, ut eorum exemplo & imitatione convertantur Gentiles. Et hoc sanctissimè est dispositum: asserit enim S. Joanne Chrysostomo, si Christiani viverent secundum legem Christi, tota Gentilitas jam esset conversa: *Nemo profectò Gentilis esset, si ipsi, ut oportet, Christiani esse curaremus.* Res verò, seu admiratione, seu risu digna, nescio, quod eodem tempore, quo regula hæc, seu directorium gubernatoribus traditur, iisdemque in navibus, quas conscenderunt, qui ad incolendas terras istas tanquam coloni novi, criminoli sunt, & malefactores. è carcerum fundis educti, compedibusque & vinculis gravati ad conscendendam navem adducti, quos tam rigidarum justitiarum timor nequivit reddere meliores. Porro hi virtutum suarum ergò proscripti, & quandoque stigmate in corpore insigniti, sunt illi Sancti, qui illuc mittuntur, ut eorum exemplo convertantur Gentiles, & incrementum accipiat Christianitas. Samaritani illi, qui ut supra diximus, structuram impediabant templi, erant à Salmanazar Assyriorum & Babylonix Rege proscripti, ut

Pars IV.

Samariam, quam ipse armis subegerat, incolerent: & Scripturâ facia teste, mores consuetudinesque suas quas secum è terris suis conferebant, illis quas in Samaria inveniebant commiscuerunt; proinde dimidiati erant Fideles, & Gentiles: *Et cum Dominum colerent, Diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam.* Idem evenit, & evenire necesse est inquisitionibus nostris, cum ejusdem farinae colonis. Verum cum error iste fundamentalis jam destituatur remedio, transeamus ad ea quæ pro præsentis & futuro nos docet Evangelium.

Primum est idoneorum subjectorum electio, quibus committatur regimen. Ut autem electio sit bona, quibus qualitatibus præditos esse oportet electos? mihi quidem unam tantum eos habere sufficit. Et qualem? ut sint ipsi de longinquo, & vicinum sit quod promittunt. Herodes valde commendavit Magis, ut sollicitè de novo interrogarent Rege nato, quem quæsitum venerant, ut inventum sibi statim nunciarent, ut & ipse veniens illum adoraret: *Vt ego veniens adorem eum.* Vah Hiprocita! vah proditor! ut adorares Christum, nunquid necessarium est eò pergere ubi ille fuerit:

Hhh

Vt

4. Reg.
17. c. 35.

Matth.
2. v. 8.

Vt & ego veniens? Herodes æquè poterat adorare Christum in Jerusalem ubi ipse erat; sicut in Bethlehem, vel alio quocunque loco ubi fuisset Christus: sed tales sunt & esse solent Herodes. In Bethlehem, & è vicino adorant: in Jerusalem & è longinquo non adorant. Antequam vadant, & quando veniunt adorant: *Vt & ego veniens:* sed tam remoti adhuc, nec adorant, nec adorare cogitant sicut Herodes: quod si nihil contra Regem aut ejus machinantur personam, contra leges ipsius & illum machinantur, cum dispendio vitæ, sanguinisq; Innocentium. Bonus erat Daniel, & fidus Domino suo minister: porrò Daniel agebat in Babylonia, & sacer textus inquit eum quotidie apertis fenestris, quæ respiciebant Jerusalem tribus vicibus diebus singulis Jerusalem

Dan. 6. v. 10. *versus adorasse: Apertis fenestris in cœnaculo suo contra Jerusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat.* E Babylonia videri non poterat Jerusalem tot centenis milliaribus distans, quot de monte Sion, usque ad flumen Euphraten intercedunt. Quare igitur adorabat Daniel versus partem respicientem Jerusalem? quia Jerusalem eo tempore erat aula Dei, templum ejus palatium, propitiatorium super alas Cherubim

ejus thronus: & hæc erat fidelis Ministri obligatio; adorare Dominum suum, & adorare illum semper & in omni loco & parte mundi, quamvis tam distante, ut erat Babylonia; in Jerusalem adorabat Daniel è vicino; in Babylonia, è longinquo: & hoc notat & exaggerat Scriptura, non quod adoraret prope, istud enim faciunt omnes: sed quod adoraret è longinquo: & è tam longinquo. Et quoniam è longinquo pauci sunt Danieles, & multi Herodes; hinc expedit ut quibus regere incumbit terras remotas, hoc faciant de longè, quod faciunt prope.

Verùm oppositum è diametro fieri ita solemne est, ut hoc ipso tantum quod se tam longinquos videant, omnem Regis metum, nominisque ipsius reverentiam excutiant. Magi ingressi sunt Jerosolymam interrogantes: *Vbi est, qui natus est Rex Judæorum?* & quales ista regii nominis vox in Herode excitavit affectus? *Audiens autem Herodes Rex turbatus est.* Audito nomine Regis turbatus est, immutato colore, animi defectum incurrit præ timore. Sic esse opoteret nomen Regis, sive pronunciatum, sive scriptum in quacunque Monarchiæ suæ, etiam vel remotissima parte. Debe-

Matth. 2. v. 2.

Ibidem v. 3.

ret esse instar tonitruui cum fulmine, quod tremefaceret civitates, fortalitia, portus, maria, montes, quantò magis homines? verùm qui ultra lineam æquinoctialem, seu sub illa se vident, tantum abest, ut tonitrua illa extimescant, ut loco illius, quod de corde funere deberent Herodis, *Turbatus est*; ex Magorum ore accipiant, *Ubi est*, ubi est Rex? in Lusitania? benè habet; si ille agit ibi, nos sumus hîc: *illa se jactet in aula*. Mandet ibi quicquid libuerit; nos hîc faciemus, quicquid bonum visum fuerit. Hæreticis illis sunt similes, qui ad gustum placitumque suum illum Davidis Versum accommodantes, dicebant: *Cælum cæli Domino, Terram autem dedit Filiis hominum*. Id est, suo sit in cælo Deus, nos hîc in nostra agimus terra. Enim verò quid agendum terræ sub hujuscemodi gubernatoribus? hoc quod illi voluerint, quamvis sit valde contrarium sibi, & magno cum gravamine junctum. Adest textus: *Turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum eo*. Herodem intrusum turbari Regem, & Tyrannum, timentem ne legitimus Dominus se priveret coronâ non suâ, ratione non carebat: sed conturbetur Jerusalem audito

optimo & lætissimo, quod desiderare poterat nuncio? nunquid Jerusalem & tota Judæa pro Messix adventu suspirabat? nunquid sub Herodis violentia gemebat? nunquid jugum excutere, seque ab ejus tyrannide liberare desiderabat? quare ergò ipso turbato, simul conturbatur, aut saltem turbari se simulat? quia tam despotica miserorum istorum Populorum est subjectio, sub gubernatorum suorum dominio, maximè quando sunt Tyranni. Illorum exequi debent voluntatem, & velle quod illi faciunt, quamvis cum gravamine & dolore. Dicunt, gubernatores esse speculum Reipublicæ; non est sic; sed contrarium. Respublica gubernantium est speculum. Quemadmodum enim speculum propriam non habet actionem, & non nisi adiaphanum est vitrum, semper expositum ad recipiendum in se exprimendumque oppositi motum & figuram: pari modo populus & Respublica subjecta si movetur, vel quiescit per motum, seu quietem gubernantis contingit. Herode non turbato, turbata non fuisset Ierosolyma: turbata est, quia ipse turbatus fuit: *Turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum eo*. Turbatus fuit

unus , & turbationes fuere duæ : una in Herode , altera in Jerusaleme : In Herode fuit actio , in Jerusaleme reflexio , sicut in speculo . Hinc Evangelista primam solummodò expressit : *Turbatus est* : & sub illa intellexit ambas . Ita ut quoties Hierusalem turbatur , Herodi sit imputandum : & si fortè non totaliter , saltem primariò : *Et omnis Ierosolyma cum illo* . Vel cum illo , quia commotionis & turbationis est author ; vel cum illo , quia illam mandat ; vel cum illo , quia in illam consentit ; vel cum illo , quia dissimulat ; vel cum illo saltem , quia obligatus & potens eam non impedit ; sed semper , & quocunque modo , cum illo : *Cum illo* . Denique ut in electione istorum *Illorum* , pax , tranquillitas , bonumque conquisitionum regimen consistat . Et istud primum est remedium Evangelii ; vel primum Evangelium remedii .

Remedium secundum est , ut Ecclesiasticæ statûs illius congregationes talibus contenti subiectis , quæ sciant velintque quod verum est edicere . Ut propositioni interrogationique Magorum responderet Herodes , quid

Marth.
2. v. 4. fecit : *Congregans omnes Principes Sacerdotum , & Scribas Populi , sciscitabatur ab eis ubi Christus*

nascetur . Propositio & quæstio erat de loco , ubi Messias nasciturus putaretur , ideoque congregationem confessumque instituit , in quem Ecclesiasticæ intrabant personæ , dignissimæ & doctissimæ , quæ Jerosolymis inveniebantur . Herodes erat Tyrannus , nihilo minus istas duas proprias Principi partes exercuit , ut consuleret & interrogaret quos oportebat : materias ecclesiasticas ab Ecclesiasticis ; & illas scripturarum à Doctoribus & quidem præcipuis . Idcirco coëgit Concilium ex Sacerdotibus , & literarum Professoribus , non ex quibuscunq ; Sacerdotibus , literarumque Doctoribus , verum qui in sacerdotio & scientia , in Synagoga , & in populo , prima loca tenebant : *Congregans omnes Principes Sacerdotum , & Scribas Populi* . Et quid ex hac tam ritè disposita personarum electione subsequutum fuit , totum quod prætendebatur .

Primus & valde notabilis effectus fuit , quod , cum tot essent , omnes sententiis convenerint . Rara habetur congregatio , in qua non occurrat opinionum diversitas , imò contra rationem & veritatem manifestam , præsertim ubi de Regis inclinatione constituerit ; prout hîc ex perturbatione Herodis constabat ; nihilo se-

Ibid. v. 5.
 lo fecius, omnes hujus frequentis concilii, in idem responsum concordarunt; omnes eundem allegarunt textum: omnesque in eodem illum sensu intellexerunt: *At illi dixerunt ei, in Bethlehem Iuda, sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, &c.* Quoniam verò omnes sine discrepantia omni concordarunt, ex hoc primo effectu subsequutus est secundus, principaliter intentus, scilicet Magos certè dirigere ad locum nativitatis Christi, ut infallibiliter illum invenirent, & adorarent, sicuti inventum adorârunt. Tanti refert, similes congregationes seu concilia ex doctis & sapientibus constare hominibus. Hic existimatur pro illis partibus sufficere Ecclesiasticos, formam scientes Baptismatis & fidei doctrinam; nec consideratur, quod iisdem publicè prædicare incumbat ex pulpitis; & secretò absolvere peccatores in confessionalibus (ubi maximum est periculum) & quod ex legum Regiarum dispositione, earundem sint legum interpretes: à quibus horum dependet libertas, aliorum conscientiarum; salus denique omnium. Porro si isti (prout accidit, vel accideret) literaturæ nihil ultra A.B.C. habuerint, qualia eorum erunt

consilia, quales resolutiones & sententiarum? Quæro. Si Sacerdotes Doctoresque de Jerusalem in diversas abiissent sententias: si hi Christum in Bethlehem, aliqui in Nazareth, alii in Jericho nasciturum dixissent: si quidam pro Galilæa, aliqui pro Judæa, alii denique pro Samaria suffragium tulissent, quid Magis faciendum fuisset? certum est hoc casu desperabundos ad suas reverti Regiones debuisse, sicut revertuntur multi; vel perseverantes inquirere Christum, in tantæ confusionis medio ipsum nequaquam inventuros fuisse. Ex principalioribus causis, quare Christus tam parum inveniatur, seu adeò inquisitionibus istis perdat, una est, subjectorum Ecclesiasticorum quæ mittuntur illuc insufficientia. Christus perditus, inter Doctores fuit inventus; illis vero deficientibus quid fiet? jam perditus, inter Doctores fuit inventus: ubi hi defuerint, jam inventus perdetur. Idcirco Herodes coacto tam Doctorum hominum concilio, Magos sine dubio Christum inventuros mox supposuit: *Et cum inveneritis, renunciate mihi.*

Et hoc, ut dixi, secundum est remedium, quod nobis suggerit Evangelium. Si verò minùs nobis satisfacit, eò quòd à tam malo au-

thore uti Herode , practicatum innotescat (non attendendo, quod frequenter mali tam bene gubernant quàm boni , & melius optimis) saltem Magni conquistoris nostri Emmanuelis felicissimæ recordationis Regis & tanti sui, æquè ac Christi Regni amplificatoris exemplum imitemur , de quo legimus, quod primus quem ad conquestiones misit Sacerdos, suus proprius fuerit Confessarius. Non credidit ille animarum istarum salvationem alii , quàm cui suam propriam credebat conscientiam: sciebat enim obligatum se in conscientia, de iis sollicitum esse, & de mediis ad earum salutem requisitis providere. Verùm quid opus est ad merè humana recurrere exempla, ubi illud ipsiusmet Regis Salvatorisque universi sub oculis habemus ? tempore Nativitatis Christi mundus in duas divisus est nationes, quibus comprehendebantur omnes , Judæicam, & Gentilem. Et ut Christus ex utraque novam Christianam, erigeret Ecclesiam quam ædificaturus & propagaturus advenerat, probè novimus qualia subjecta elegerit. Ad Pastores, qui Judæi erant, Angelum ablegavit: ad Magos Gentiles, stellam direxit. Enim verò quare ex omnibus creaturis stellas & Angelos? quia stellæ

sunt lumina, & Angeli sunt Spiritus. Qui caret luce non potest ducere: & qui caret Spiritu, nequit convertere. Et nos mundum convertere conamur sine Angelis, & cum tenebris. Optimè hîc advertit glossa, quod tam Angelus, quàm stella Missionarii fuerint è cœlo directi: & bonum esset inde venire omnes. Ast nunc cùm illos nequeamus attrahere ex cœlo, sicut Christus, quare saltem meliores, aut minùs malos terræ non mitteremus?

Tertium ultimumque remedium, unicum multa complectens, est, quod omnia bonæ administrationi, illarumque culturæ animarum necessaria, illis non tantùm concedi, sed effectivè oportet applicari, quamvis ipsi Gentiles, vel Neo-Christiani (nec alius pro eis) id non petierint, vel procurârint. Singulari advertentia & mysterio textus noster inquit, Magis dormientibus datum fuisse responsum, ut de manibus Herodis sese liberarent: *Et responso accepto in* *Matth.* *somnis ne redirent ad Herodem.* In 2. v. 12. verbis, *Responso accepto*, multum considero. Num in Bethlehem Magi interrogârunt aliquid? petierunt aliquid? locuti sunt aliquid? saltem in specie de Herode, super quo responsum accepere, certum est quod nec verbum fuerint locuti.

cuti. Si igitur non sunt locuti, si nihil petierunt, si nihil proposuerunt, aut interrogârunt, quonam pacto responsum accepisse dicuntur? *Responso accepto?* Hoc mysterio admirabili Christus omnes instruit Reges, qui Gentiles ad Fidem adducunt. Magi Gentiles erant, vel recenter à Gentilitate conversi Christiani: & Gentiles, vel recentèr conversi Christiani, ubi viget ratio, Fides, & iustitia, responsum habere debent, etiam non loquentes: expediendi sunt non petentes: & de remedio ipsis providendum est, & si non efflagitent: Non debet intervenire petitio, & esse debet expeditio: non debet esse postulatio, & adesse debet remedium: non præmissa propositione & interrogatione præsto esse debet responsio: *Responso accepto.*

Sic est: verum ipsis non petentibus aut postulantibus, quis pro eis petet aut postulabit? optimus procurator fuit, qui hoc casu interpellatorem egit. S. Hieronymus inquit, responsi authorem ipsum fuisse personaliter Christum: S. Augustinus ait, responsum fuisse virtute, ministerioq; Angelorum: & totum hoc fuit. Christus fuit velut Rex verus, & Angeli velut veri fuerunt ministri. Aliis in casibus, & aliis cum subditis, Reges & Ministri requiruntur & interpel-

lantur: in hoc casu, & cum hac Gente, Reges & Ministri requirunt, & interpellant. Hi ipsis procurare debent Fidem; hi illis procurare debent libertatem; hi illis procurare debent iustitiam. Denique hi illis procurare debent commercia, & præstare efficaciter, quicquid ad conversionem, quietem, & securitatem pertinet, ipsis Gentilibus, vel ante, vel post conversionem, omni simili curâ vacuis. Quid agebant, quid cogitabant Magi accipientes responsum? Est sanè circumstantia consideratione digna, iis quibus id ex officio incumbit. *Et responso accepto in somnis.* Magi dormiebant, sui ignari discriminis, & sui incurii remedii: eodemque tempore bonus Rex, & boni Ministri advenientes disponebant media, non solum pro animarum ipsorum salute, sed & pro vitæ ipsorum conservatione, quiete & securitate.

Porro si quis me rationem differentię interrogaverit, & cur hæc obligatio tantam exigit sollicitudinem circa Gentiles, & novos conquestionum Christianos; imò circa ipsos subditos Lusitanos, & nationales seu indigenas: valde miror esse, qui eam ignoret. Ratio est: Quia Regnum Portugalliæ, quatenus Regnum, & quate-

quatenus Monarchia, non solum ex charitate, sed ex iustitia, conversionem & salutem Gentium efficaciter procurare tenetur, à quo multi eorum incapacitatis & invincibilis ignorantiae suae ergo excusantur. Obligationem illam subiit Lusitania, quae Regnum; illud enim in finem specialiter illud Christus fundavit & instituit, pro ut ex institutione ipsius constat. Et hanc obligationem contraxit Monarchia, quia intentione hac & pacto, summi Pontifices jus conquirendi ipsi indulserunt, pro ut ex Bullis Pontificiis patet. Quoniam autem fundamentum & basis Regni Lusitaniae utroque titulo, Fidei propagationem Gentiliumque animarum conversionem imponit, non solum infallibiliter suas perdent omnes, quos obligatio illa afficit, si eam neglexerint, sed Regnum ipsum & Monarchia, subtracta basi cui fuerat inaedificata, in conquisitione ista ruinam minatur, quam in tot aliis partibus jam est experta: & Dominus idem, qui dedit nobis, auferet ex manibus *Matth. 23. v. 43.* quasi colonorum: *Anferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur Genti facienti fructus ejus.*

Ast, ad quid verba, seu commemoratio Regni, quando de tot millium animarum tractatur remedio, quarum quaelibet toto

pretiosior est Regno. Ab ipso Rege, qui hodie vocavit Reges, & ab ipso Pastore qui heri vocavit Pastores, accipiamus Exemplum. Isaïas de Christo velut Rege loquens, inquit, quod imperium suum in humeris portarit: *Cujus imperium super humerum ejus.* Et *Isa. 9. v. 6.* S. Lucas de eodem velut Pastore loquens, ait, quod perditam, quaesitam & inventam oviculam super humeros imposuerit: *Imponit in humeros suos gaudens.* Ergone *Lu. 15. v. 5.* unum Regnum & imperium super humerum unum, & ovicula una super humeros ambos? Ita. Quia magis humeris indiget una ovicula, quam unum imperium. Non tanti ponderis est unum imperium, quanti ovicula una. Pro imperio Rex sufficit medius: pro una ovicula necessarius est totus. Et cum tanti sit ponderis anima tantum una; Ecclesiasticorum, nec non saecularium inveniantur conscientiae, quae suos in humeros tot millium periclitantium seu pereuntium pondus animarum recipiant? Felix Herodes, vel minus saltem infortunatus: deinceps tu non eris exemplum crudelium. Quid refert quod Herodes vitam tot sustulerit innocentibus, si eorum salvavit animas? crudeles planè, & tyranni sunt, quorum culpa tot ad infernum vadunt animae aliae: & si unico

unico momento reliquarum dilatatum fuerit remedium, vident omnes. In cœlo vidit S. Joannes Innocentes petere vindictam effusi sui sanguinis: *Vsquequo Domine,* *Apoc.*
6. v. 10. *non vindicas sanguinem nostrum?* Porro si animæ in cœlo visione Beatificæ gaudentes, Deoque fruentes expetunt ultionem: tot animæ in inferno ardentes, & in omnem arsuræ æternitatem, quos ejulatus ad Deum emittent? Animabus etiam suis est sanguis, scilicet quem Christus pro eis profudit: & quomodo ad justitiam divinam, sanguis iste clamabit divinus, si tam longè auditi fuerint, sanguinis Abelis clamores?

§. VIII.

Optarem ut in clamorum istorum echo mea suspenderetur oratio, sed non est bonum, ut in clamoribus illa finiat, dum Evangelium tam propitium nobis cœlum ostendit, ut in terra audiantur silentia. Ita magis evenit, mihi que eventurum spero, æquè enim ut illi fuerunt, felix sum, ut itinere suo absoluto (plus quàm speraverant) invenerint. Quærebant Regem natum: *Vbi est, qui natus*
Matth.
2. v. 11. *est Rex:* & invenerunt Regem natum, & Reginam Matrem. *Invenerunt puerum, cum Maria Matre ejus.* Et quoniam suprema Ma-

Pars IV.

ter, minorennis adhuc Regis Oraculum erat, Magorumque reditus in regiones suas, ad ipsam spectabat Dominam; legatio illa, quam ipsa excepit, tam ritè fuit disposita, directæ, tamque gloriosum exitum sortita, ut de eâ omnibusque inde consecutis, Salomon in suis dixerit Canticis: *Emissiones Cant. 4.*
tue Paradisus. Quoniam huc *v. 13.*
 usque, Domina, Missiones sub nomine Regiæque Majestatis tuæ protectione non sunt factæ, cruciatus, tormenta, & pœnæ damni, quas istæ perpeßæ sunt animæ, Missiones inferni poterant appellari: Eadem modò, quod tuæ sint Majestatis, erunt Paradisus: *Emissiones tue Paradisus.* Sic de Regia pietate, justitia, & Majestatis tuæ magnificentia sperant, illæ tam persecutæ & desperatæ animæ: & sic confidunt certoque sibi persuadent illi, qui à propria exulando Patria, earum amore tam indignum hodie in Patria sua patiuntur exilium. Porro ut finiam sicut incepti cum ultima Evangelii clausula; hoc quod finaliter illud dicit, est, quod Magi per aliam viam redierint in terram suam: *Per viam aliam reversi sunt in Re-*
Matth.
2. v. 12. *gionem suam.* Regio fuit eadem, sed via diversa: Et hoc est quod tantum desiderant illi, qui non aliam habentes terram pro sua,

Iii

quàm

quàm illam Gentilitatis istius, cui convertendæ & docendæ, tot mediantibus laboribus & ærumnis vitam suam obtulerunt. Ad easdem reverti terras, imò; contrarium enim inconstantia foret: sed eo modo, & viâ tam diversâ, ut servitium exhibeatur Christo, & non Herodi. Si Magi eâdem reversi fuissent viâ, triumphasset Herodes; periclitatus fuisset Christus: Et Magi si evasisent, fructum non fecissent, quem fecerunt in illis terris, illas convertendo, uti

eas converterent ad Fidem obedientiamque Regis, quem adoratum venerunt, & à cujus pedibus non retulerunt, neque voluerunt, aliam expeditionem. Totum istud tunc feliciter fuit consecutum, eâdemque felicitate consequetur modò si oraculum fuerit idem. Jubeat oraculum supremum, ut ad eandem redeant Regionem: âliaque fieri viâ efficaciter mandet: *Per aliam viam reversi*

*sunt in Regionem
suam.*

I N D E X

Locorum Sacrae Scripturae.

Numeri significant Paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
1. 1. I n principio creavit Deus cœlum & terram.	392.		
			pepercisti unigenito filio tuo propter me 205. 289.
Terra autem erat inanis & vacua.	325.	13. Arietem inter vepres harentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.	290.
2. Et tenebrae erant super faciem Abyssi.	265. 394.	25. 28. Rebecca diligebat Jacob.	286.
16. Luminare majus ut praesset diei.	372.	21. Major serviet minori.	369.
2. 20. Adæ verò non inveniebatur adjutor simili ejus.	340.	27. 36. Supplantavit enim me en alterâ vice.	382.
3. 4. Nequaquam moriemini, eritis sicut Dij.	237.	28. 17. Terribilis est locus iste.	255.
1. Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis de omni ligno Paradisi.	237. 242.	32. 25. Cum videret quod eum superare non posset.	310.
6. Pulchrum oculis, aspectus delectabile.	327.	28. Si contra Deum fortis fuisti; quanto magis contra homines praevalcbis?	310.
5. Eritis.	106.	39. 7. Injecit oculos in Joseph.	79.
12. Mulier quam dedisti mihi.	78.	17. Ingressus est servus Hebraeus, quem adduxisti, ut illuderet mihi. ibid.	
16. Sub viri potestate eris.	369.	47. 9. Dies peregrinationis meae parvi, & mali.	345.
9. 25. Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.	368.	49. 5. Simeon & Levi fratres vasa iniquitatis	
12. 1. Veni in terram, quam monstravero tibi.	162.	6. bellantia, in consilium eorum non veniat	
14. 18. Melchisedech proferens panem & vinum; erat enim Sacerdos Dei altissimi.	280.	7. anima mea, & in cœtu eorum non sit gloria mea, quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio eorum quia dura.	173.
15. 16. Necdum enim completa sunt iniquitates Amorrhæorum usq; ad præsens tempus.	21.	8. Juda, te laudabunt fratres tui.	184.
22. 2. Tolle filium tuum, quem diligis Isaac, & offeres eum in holocaustum.	289.	18. Salutare tuum expectabo.	50.
6. Ipse verò portabat in manibus ignem, & gladium.	205.	26. Donec veniret desiderium collum aternorum.	49. & 259.
12. Nunc cognovi quod timeas Deum, & non			

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.

Ex Libro Exodi.

1. 8. Surrexit Rex novus, qui ignorabat Joseph. 386.
 3. 6. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. 386.
 14. Ego sum qui sum. 107. 170. 231.
 4. 13. Mitte quem missurus es. 50.
 28. 24. Facies in rationali catenas sibi invicem cohaerentes ex auro purissimo, catenasq; aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus. 92.
 36. Sanctum Domino. 108.
 32. 18. Choros & cantantium voces ego audio. 240.
 32. 32. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo. 222. 378.

Ex Libro Levit.

11. 45. Sancti eritis, quia ego Sanctus sum. 106.

Ex Libro Numer.

10. 33. Arca foederis. 381.
 11. 15. Sin aliter tibi videtur, obsecro, ut interficias me. 379.
 12. 3. Erat enim Moyses vir mitissimus, super omnes homines, qui morabantur in terra. 379.
 13. 10. Moriatur anima mea, morte justorum. 209.
 24. 17. Orietur stella ex Jacob. 405.

Ex Libro Deuteronomii.

29. 5. Quadraginta annis per desertum non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum consumpta sunt. 378.
 30. 11. Mandatum hoc non supra te est, neque procul positum. 139.
 12. In caelo situm. ibid.
 13. Trans mare positum. ibid.
 14. Sed juxta te est, sermo valde in corde tuo. ibid.
 34. 6. Non cognovit homo sepulchrum ejus. 358.

Pag. Cap. Vers.

Ex Libro Josue.

10. 14. Non fuit antea, nec postea, tam longa dies. 282.

Ex Libro Judicum.

16. 20. Dixit in animo suo, egrediar sicut ante feci, & me excutiam, nesciens quod ab eo recessisset Dominus. 32.

Ex Libro Regum Primo.

8. 7. Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. 380.
 15. 24. Peccavi. 18.
 16. 7. Homo videt ea quae parent; Dominus autem intrinsetur cor. 383.
 17. 49. Circumducens percussit Philistaum, & infixus est lapis in fronte ejus. 100.
 18. 1. Anima Jonathan conglutinata est anima David. 66.
 21. 13. Ferebatur in manibus suis. 368.
 24. 18. Tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. 172.
 19. Et tu indicasti hodie, quae feceris mihi bona, quomodo me tradiderit Dominus in manum tuam, & non occideris me. ibid.
 20. Quis enim cum invenerit inimicum suum, dimittit eum in via bona? ibid.
 20. Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. ibid.
 21. Nunc scio quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel. 171.
 22. Jura mihi ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo Patris mei. ibid.

Ex Libro Regum Secundo.

12. 13. Peccavi: Dominus quoque transtulit peccatum tuum. 138.
 23. 18. Desideravit ergo David, & ait: O si quis mihi

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verf.	Pag.
<i>mibi daret potum aquæ de Cisterna, quæ est in Bethlehem.</i>	44.

Ex Libro Regum tertio.

3. 25. <i>Dividite infantem vivum.</i>	290.
10. 7. <i>Non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quod media pars mihi nuntiata non fuerit: major est sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audiui: beati Viri tui, & beati Servi tui, qui stant coram te semper.</i>	161.
14. <i>Pondus auri quod afferebatur Salomoni per annos singulos sexcentorum sexaginta sex talentorum auri.</i>	330.
27. <i>Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta & lapidum.</i>	ibid.
17. 1. <i>Urvit Dominus si erit annis his ros, & pluvia nisi juxta oris mei verba.</i>	94.
6. <i>Panem & carnes manè, Panem & carnes vespere.</i>	94.
21. 19. <i>Nonne vidisti humilitatem Achab?</i>	296.

Ex Libro Regum Quarto.

2. 3. <i>Nunquid nosti quod hodiè Dominus tollet Dominum tuum, à te?</i>	296.
17. 33. <i>Et cum Dominum colerent, Diis quoque suis serviebant, juxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samaritiam.</i>	425.

Ex Libro secundo Paralip.

3. 7. <i>Ex Text. Hebræo. Aurum erat Parvaim.</i>	330.
---	------

Ex Libro secundo Esdræ.

4. 17. <i>Unâ faciebat manu opus, & alterâ tenebat gladium.</i>	413
---	-----

Ex Libro Job.

3. 3. <i>Pereat nox in quâ dictum est, conceptus est homo: expectet lucem & non videat,</i>	
---	--

Cap. Verf.	Pag.
<i>nec ortum surgentis aurora.</i>	316.
22. <i>Effodientes thesaurum, gaudent vehementer cum invenerint sepulchrum.</i>	341.
14. 1. <i>Homo natus de muliere: nunquam in eo dem statu permanet.</i>	79.
5. <i>Constituisti terminos ejus, qui prateriri non poterunt.</i>	26.
17. 1. <i>Dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum.</i>	345.
12. <i>Noctem verterunt in diem.</i>	372.
29. 18. <i>In nidulo meo moriar, & sicut Phoenix multiplicabo dies meos.</i>	354.
31. 1. <i>Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem de Virgine.</i>	239.
31. <i>Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?</i>	423.
38. 7. <i>Cum me laudarent astra matutina.</i>	407.

Ex Libro Psalmorum.

Psal. Verf.	Pag.
2. 10. <i>Ecce nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram: servite Domino in timore, & exultate eicum tremore: ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.</i>	170.
7. 5. <i>Si reddidi retribuentibus mihi mala.</i>	ibid.
5. <i>Si reddidi retribuentibus mihi mala: decida meritò ab inimicis meis inanis.</i>	178.
7. <i>Exurge Domine in ira tua: exurge in precepto quod mandasti, & Synagoga populorum circumdabit te.</i>	5.
12. <i>Deus justus, fortis, & patiens, nunquid irascitur per singulos dies?</i>	5.
15. <i>Ecce parturit in justitiam: concepit dolorem & peperit iniquitatem.</i>	12.
8. 6. <i>Minuisti eum paulò minus ab Angelis.</i>	42. 257.
7. <i>Gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum:</i>	
9. <i>omnia</i>	

INDEX LOCORUM

Pſalm. Verſ.	Pag.	Pſalm. Verſ.	Pag.
9. omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves, & boves, inſuper & pecora campi: volucres cœli, & piſces maris.	257.	48. 11. Cùm videris ſapientes morientes, ſimul inſpiens, & ſtultus peribunt.	352.
11. 2. Saluum me fac Domine, quoniam defecit Sanctus: quoniam diminuta ſunt veritates à filiis hominum.	189.	50. 6. Tibi ſoli peccavi.	188.
13. 4. Qui devorant plebem meam ſicut eſcam panis.	423.	2. Secundum multitudinem miſerationum tuarum.	8.
16. 14. De abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorum.	320.	9. Aſſerges me hyſſopo, & mundabor: lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.	421.
15. Satiabor cum apparuerit gloria tua.	58.	12. Cor mundum crea in me Deus.	138.
17. 38. Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar, donec deſiciant: confringam illos, nec poterunt ſtare, cadent ſubtus pedes meos.	169.	51. 4. Tòta die iniquitatem cogitavit lingua tua.	237.
39. ant: confringam illos, nec poterunt ſtare, cadent ſubtus pedes meos.	169.	6. Verba præcipationis.	238.
12. Tenebroſa aqua in nubibus aëris.	146.	53. 7. Averte mala inimicis meis, & in voluntate tua diſperde illos.	169.
18. 3. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam.	252. 265	61. 12. Semel locutus eſt Deus, duo hac audi vi. 10.	
7. Exultavit ut Gigas ad currendam viam.	253.	13. Duo hac audi vi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia: quia tu reddes unicuique juxta opera ſua.	10.
8. A ſummo cœlo egreſſio ejus: & occuſus ejus uſque ad ſummum ejus.	253.	65. 3. In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.	230.
21. 7. Ego ſum vermis, & non homo, opproprum hominum, & abjectio plebis.	265.	10. Quoniam probaſti nos Deus: igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum. Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro: impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.	365.
26. 6. Circuivi, & immolaſti hoſtiam vociferationis.	56.	67. 18. Currens Dei decem millibus multiplex.	46.
34. 12. Retribuebant mihi mala pro bonis.	171.	19. Aſcendiſti in altum, accepisti dona in hominibus.	304.
35. 9. Torrente voluptatis tuæ potabis eos.	156.	31. Ut excludant eos qui probati ſunt argento.	327.
38. 6. Ecce inenſurabiles poſuiſti Dies meos.	26.	69. 4. Avertantur retrorſum & crubeſcant qui volunt mihi mala: avertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi euge, euge.	193.
39. 9. In capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam; Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.	284.	70. 16. Domine memorabor juſtitie tuæ ſolius.	11.
41. 3. Sitiuit anima mea ad Deum fontem vivum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei?	58.	71. 6. Deſcendet ſicut pluvia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.	278.
4. Ubi eſt Deus tuus?	53.	8. Dominabitur à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.	398.
8. Abyſſus abyſſum invocat.	265.	11. Adorabunt eum omnes Reges terra, & omnes	
43. 5. Tu ex ipſe Rex meus, & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob.	380.		

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Pſalm. Verſ.	Pag.	Pſalm. Verſ.	Pag.
<i>omnes Gentes ſervient ei.</i>	389.	12. <i>Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?</i>	144.
72. 8. <i>Cogitaverunt, & locuti ſunt iniquitatem.</i>	237.	13. <i>Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.</i>	144.
76. 6. <i>Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.</i>	51.	11. <i>Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mer- dax.</i>	142. 147.
84. 8. <i>Oſtende nobis Domine miſericordiam tu- am, & ſalutare tuum da nobis.</i>	50.	117. 25. <i>O Domine ſalvum me fac, ô Domine be- ne proſperare.</i>	59.
12. <i>Veritas de terra orta eſt, & juſtitia de cæ- lo proſpexit, & terra noſtra dabit fructum ſuum.</i>	234. & 235.	118. 53. <i>Deſectio tenuit me pro peccatoribus dere- linquentibus legem tuam.</i>	4.
85. 13. <i>Eruiſti animam meam ex inferno inferio- ri.</i>	339.	61. <i>Funes peccatorum circumplexi ſunt me.</i>	31.
9. <i>Omnes gentes quaſcunque feciſti, venient, & adorabunt coram te Domine.</i>	389.	144. <i>Intellectum da mihi, & vivam.</i>	350.
13. <i>Quia miſericordiâ tua magna eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori.</i>	339.	173. <i>Mandata tua elegi.</i>	359.
88. 36. <i>Semel juravi in Sancto meo, ſi David mentiâr, ſemen ipſius in æternum mane- bit.</i>	109.	119. 5. <i>Heu mihi quia incolatus meus prolonga- tus eſt.</i>	57.
95. 9. <i>Tollite hoſtias.</i>	17.	131. 8. <i>Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca ſanctificationis tuæ.</i>	343.
100. 8. <i>In matutino interficiebam omnes pecca- tores terra.</i>	5.	138. 22. <i>Perfecto odio oderam illos, & inimici fa- cti ſunt mihi.</i>	76.
104. 37. <i>Et non erat in tribubus eorum infirmus.</i>	378.	45. 3. <i>Nolite confidere in Principibus, in quibus non eſt ſalus.</i>	385.
109. 4. <i>Ex utero ante Luciferum genui te.</i>	43.	148. 3. <i>Laudate eum omnes ſtella, & lumen.</i>	407.
110. 4. <i>Miſericors, & Miſerator.</i>	8.	Ex Libro Proverbiorum.	
112. 5. <i>Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in aliis habitat, & humilia reſpicit in cælo, & in terra.</i>	268.	Cap. Verſ.	Pag.
113. 5. <i>Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Jordanis, quia converſus eſ retrorſum?</i>	398.	2. 4. <i>Si quaſieris eam quaſi pecuniam, & ſi- cut theſauros effoderis illam, tunc intel- liges timorem Domini, & ſcientiam Dei invenies.</i>	341.
16. <i>Cælum cæli Domino.</i>	160.	8. 15. <i>Per me Reges regnant.</i>	170.
16. <i>Cælum cæli Domino: terram autem dedit filiis hominum.</i>	427.	17. <i>Ego diligentes me diligo.</i>	81.
114. 4. <i>O Domine libera animam meam.</i>	59.	31. <i>Delicie meæ eſſe cum filiis hominum.</i>	269.
5. <i>Miſericors Dominus, & juſtus.</i>	11.	29. 5. <i>Homo qui blandis, fictisque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſi- bus ejus.</i>	184.
115. 10. <i>Credidi propter quod locutus ſum, ego autem humiliatus ſum nimis.</i>	143.	30. 28. <i>Stellio manibus nititur, & moratur in adibus Regum.</i>	183.

INDEX LOCORUM

Cap. Verf.

Pag.

Cap. Verf.

Pag.

Ex Libro Ecclesiastici.

27. *Qui amat periculum, in illo peribit.* 217.
 4. *Peccavi, & quid mihi accidit triste?* 6.
 5. *Ne adjicias peccatum super peccatum, &*
 6. *ne dicas, miseratione Domini magna est,*
multitudinis peccatorum meorum mise-
rebitur. 9.
 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu.*
 32.
 7. *Misericordia enim & ira ab illo citò pro-*
ximant. 10.
 40. *Memorare novissima tua, & in aeternum*
non peccabis. 3.
 7. *Vidi servos in equis, & Principes ambu-*
lantes super terram. 367.
 15. *In habitatione sancta coram ipso ministra-*
 16. *vi, & in civitate sanctificata similiter re-*
quievi. 114
 16. *Et in plenitudine Sanctorum detentio mea*
ibid. & 115.
 8. *Gyrum cæli circivivi sola.* 40.
 12. *Tunc precepit, & dixit mihi Creator*
omnium, & qui creavit me requievit in
tabernaculo meo, & dixit mihi in Israël
hereditare. 114
 24. *Mater pulchræ dilectionis.* 253.
 8. *Qui post aurum non abiit, probatus est*
 10. *in illo.* 327.
 2. *Visa mendacia.* 160.
 3. *Cum leonibus lusit quasi cum agnis.* 376.

Ex Libro Canticorum.

5. *Posuerunt me custodem in vineis, vine-*
am meam non custodivi. 97.
 5. *Filia Jerusalem, nolite considerare quod*
fusca sim, quia decoloravit me Sol. 421.
 4. *Ordinavit in me charitatem.* 70.
 8. *Ecce iste venit saliens in montibus, tran-*
siliens colles. 50.

12. *Flores apparuerunt in terra nostra, tem-*
pus putationis advenit. 347.
 16. *Dilectus meus mihi, & ego illi.* 64.
 6. *Quæ est ista quæ ascendit, terribilis ut ca-*
strorum acies ordinata. 343.
 9. *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis*
 10. *Libani, columnas ejus fecit argenteas, re-*
clinatorium aureum, ascensum purpure-
um, media charitate constravit. 167. 373.
 13. *Emissiones tuæ Paradisus.* 433.
 2. *Ego dormio, & cor meum vigilat.* 47. 373.
 16. *Dilectus meus totus desiderabilis.* 49.
 3. *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* 343.
 1. *Choros castrorum.* 240.
 1. *Quis mihi det te fratrem meum, ut in-*
veniam te foris. 53.
 6. *Fortis est ut mors dilectio, dura sicut in-*
fernus amulatio. 80.

Ex Libro Sapientiæ.

17. *Accipient regnum decoris, & diadema*
speciei de manu Domini. 156.
 6. *Judicium durissimum his, qui præsum-*
fiet. 374.
 26. *Candor est enim lucis aeternæ.* 148.
 10. *Ostendit illi regnum Dei, & dedit illi*
scientiam Sanctorum. 112.
 14. *In vinculis non dereliquit eum, donèc*
afferret illi sceptrum Regni. 88.
 14. *Cum quietum silentium contineret omnia,*
& nox in suo cursu medium iter haberet.
 252.

Ex Propheta Isaia.

4. *Blasphemaverunt Sanctum Israël.* 108
 22. *Argentum tuum versum est in scoriam.*
 329.
 7. *Repleta est terra argento, & auro, & non*
est finis thesaurorum ejus. 332.
 8. *Et repleta est terra ejus, & innumerabi-*
les

- Cap. Verſ. Pag. Cap. Verſ. Pag.
- les quadrigæ ejus, & repleta eſt terra ejus
idolis, opus manuum ſuarum adorave-
runt. ibid.
19. Introibunt in ſpeluncas petrarum, & in
20. voragineſ terre: projiciat homo idola ar-
genti ſui, & ſimulachra auri ſui, quæ fe-
cerat ſibi ut adoraret, talpas & veſpertili-
ones. 322.
3. 5. Et nunc oſtendam vobis quid faciam vi-
nea mea, auferam ſepem ejus, & erit
in direptionem, diruam maceriam ejus,
6. & erit in conculcationem. Et ponam eam
deſertam, non putabitur & non fodietur,
& aſcendent vepres & ſpine, & nubibus
mandabo ne pluunt ſuper eam imbrem. 31.
19. Veniat conſilium Sancti Iſraël. 108
6. 2. Seraphim ſtabant & clamabant alter ad
3. alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus. 116.
7. 14. Ecce Virgo concipiet & pariet filium, &
vocabitur nomen ejus Emmanuel. 39. 266.
9. 3. Latabuntur coram te ſicut qui latantur in
meſſe, ſicut exultant victores capti prædâ,
quando dividunt ſpolia. 156.
6. Cujus imperium ſuper humerum ejus. 432.
17. 7. Ad Sanctum Iſraël reſpicient. 108.
25. 6. Faciet Dominus in monte hoc convivium
pinguium, pinguium medullatorum. 156.
28. 14. Audite verbum Domini Viri illuſores,
15. dixiſtis enim, perculiſſimus fœdus cum
morte, & cum inferno fecimus pactum.
13.
20. Pallium breve duos operire non poteſt. 362.
& 363.
37. 4. Si quomodo Deus audiat Deus tuus ver-
ba Raſſacis, quem miſit Rex Aſſyriorum
ad blaſphemandum Deum viventem, &
exprobrandum ſermonibus, quos audivit
Dominus Deus tuus. 295.
38. 8. Et reverſus eſt Sol decem lineis per gra-
dus, quos deſcenderat. 258.
39. 6. Ecce dies veniunt, & auferentur omnia,
quæ in domo tua ſunt, & quæ theſauriza-
verunt Patreſtui uſque in diem hanc, in
Babylone, non relinquetur quicquam di-
7. cit Dominus. Et de filiis qui exiunt
de te, quos genueris, tollent, & erunt
Eunuchi in palatio Regis Babylonis.
318.
41. 16. In Sancto Iſraël lataberis. 108.
43. 5. Ab Oriente adducam ſementinum: & ab
Occidente congregabo te. 390.
45. 3. Portas areas conteram, & vectos ferroſ
confringam, & dabo tibi theſauros ab-
ſconditos, & arcana ſecretorum. 335.
8. Rorate cœli deſuper, & nubes pluunt
juſtum: aperiatur terra, & germinet Sal-
vatoreſ. 50. 278. 336.
15. Verè tu eſ Deus abſconditus, Deus Iſraël
Salvator. 335
53. 1. Quis credidit auditui noſtro? 285.
6. Poſuit Dominus in eo iniquitatem omni-
um noſtrûm. 285.
7. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. 360.
8. Generationem ejus quis enarrabit? 285.
11. Pro eo quod laboravit anima ejus, juſtifi-
cabit ipſe juſtus ſervus meus multos. 285.
55. 7. Multus ad ignoſcendum. 8.
60. 2. Quia ecce tenebræ operient terram, & ca-
3. ligo populoſ: ſuper te autem orietur Do-
minus & gloria ejus in te videbitur. Et
ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Re-
ges in ſplendore ortus tui. 395.
6. Dromedarii, Madian, & Ephā: omnes
de Saba venient, aurum, & thus deſe-
rentes. 408.
64. 4. A ſeculo non audierunt, neque auribus
perceperunt, quæ præparaviſti diligentibus
te. 154.
65. 17. Ecce ego creo cœloſ novos, & terram no-
vam. 392.

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.
18. <i>Quia ecce creio Jerusalem exultationem, & populum ejus gaudium.</i>	393.

Ex Propheta Jeremia.

7. 4. <i>Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes, Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini est.</i>	18.
15. 12. <i>Nunquid foederabitur ferrum ferro ab Aquilone, & as?</i>	318.
31. 22. <i>Creavit Dominus novum super terram: femina circumdabit virum.</i>	38.

Ex Propheta Ezech.

1. 7. <i>Et planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.</i>	408.
10. <i>Facies hominis.</i>	187.
16. <i>Rota in medio rota.</i>	45.
28. 14. <i>Tu Cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te.</i>	117.
38. 11. <i>Ad terram qua reversa est à gladio: ad quiescentes, habitantesq; secure.</i>	318.
11. <i>Ascendam ad terram absq; muro: vestes & porte non sunt in eis.</i>	317.
13. <i>Ecce ad diripiendam pradam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum, & aurum.</i>	317.

Ex Propheta Daniele.

5. 5. <i>Eàdem hora apparuerunt digiti.</i>	29.
26. <i>Numeravit.</i>	29.
27. <i>Inventus est minus habens.</i>	29.
30. <i>Eàdem nocte interfectus est Rex Balthasar.</i>	29.
6. 10. <i>Apertis fenestris in cœnaculo suo contra Jerusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat.</i>	426.
7. 2. <i>Thronus ejus flammis ignis, rota ejus ignis accensus.</i>	100.

Cap. Vers.	Pag.
Ex Propheta Osee.	

2. 19. <i>Sponsabo te mihi in sempiternum.</i>	156.
7. 3. <i>In malitia tua latificaverunt Regem.</i>	185.
9. 12. <i>Va eis, cum recessero ab eis.</i>	30.
14. 3. <i>Convertimini ad Dominum, & dicite ei: omnem aufer iniquitatem.</i>	16.
3. <i>Tollite vobiscum verba.</i>	17.

Ex Propheta Amos.

2. 4. <i>Hac dicit Dominus: super tribus sceleribus Juda, & super quatuor non convertam eum: super tribus sceleribus Israël, & super quatuor non convertam eum.</i>	26.
3. 12. <i>Quomodo si eruat Pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auricula</i>	415.
7. 12. <i>Quid vides, gradere, fuge in terram juda, & comede ibi panem, & prophetabis ibi; & in Bethel non adjicias ultra ut prophetes, quia sanctificatio Regis est, & domus regni est.</i>	190.
8. 1. <i>Quid tu vides Amos? & dixit, uncinum pomorum.</i>	346.

Ex Propheta Jona.

3. 4. <i>Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.</i>	197.
--	------

Ex Propheta Michol.

4. 5. <i>Ambulavimus in viis Domini in aeternum & ultra.</i>	355.
5. 2. <i>Et egressus ejus ab initio à diebus aternitatis.</i>	192.

Ex Propheta Habacuc.

3. 5. <i>Ante faciem ejus ibit mors.</i>	346.
--	------

Ex Propheta Zacharia.

5. 1. <i>Et vidi, & ecce falx volans.</i>	345.
8. <i>Hac est impietas.</i>	22.
6. 12. <i>Vir</i>	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

6. 12. *Vir oriens nomen ejus.*

Pag.

39.

Ex Propheta Malachia.

4. 2. *Orietur vobis Sol iustitia.*

399

Ex Libro I. Machabæorum.

8. 3. *Et quanta fecerunt in Regione Hispania, & quod in potestatem redegerunt metalla argenti, & auri, qua illic sunt.*

319.

Ex Evang. D. Matth.

1. 1. *Liber generationis Iesu Christi, Filii David, Filii Abraham.*

280.

2. 1. *Cum natus esset Iesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt.*

388. & 389.

2. *Ubi est, qui natus est Rex Iudæorum? vidimus stellam ejus in Oriente.*

403.

3. *Audiens autem Herodes Rex turbatus est.*

426.

3. *Turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum illo.*

427.

4. *Congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas Populi sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur.*

428.

5. *At illi dixerunt ei: in Bethlehem Iuda, sic enim scriptum est per Prophetam. Et tu Bethlehem terra Iuda. &c.*

429.

6. *Exte enim exiet Dux, qui regat Populum meum.*

192.

8. *Ut & ego veniens adorem eum.*

225.

9. *Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos.*

407.

9. *Usque dum veniens staret supra ubi erat puer.*

410.

Cap. Vers.

10. *Videntes autem stellam, gavisii sunt gaudio magno, valde.*

403.

11. *Invenerunt puerum cum Maria Matre ejus.*

433.

11. *Procidentes adoraverunt eum: & responso accepto, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.*

420.

11. *Apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.*

419.

13. *Fuge in Egyptum, futurum est enim, ut Herodes querat Puerum ad perdendum eum.*

401.

16. *Secundum tempus, quod exquiserat à Magis.*

4. 19. *Faciam vos fieri Piscatores hominum.*

423.

5. 8. *Beati mundo corde.*

106.

11. *Beatieritis, cum maledixerint vobis homines, mentientes.*

246.

13. *Vos estis sal terre.*

423.

14. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc offeres munus tuum.*

301.

44. *Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.*

166.

44. *Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.*

169.

44. *Diligite inimicos vestros.*

60.

46. *Si enim diligitis eos qui qui vos diligunt, nonne & Ethnici hoc faciunt?*

76. 166.

6. 20. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo.*

341.

24. *Nemo potest duobus Dominis servire; aut enim unum odii habebit, & alterum diliget.*

182.

INDEX LOCORUM

Cap. Verf.	Pag.	Cap. Verf.	Pag.
8. 2. <i>Volo mundare.</i>	137.	17. 2. <i>Resplenduit facies ejus sicut Sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.</i>	141. 147. 349.
2. <i>Domine, si vis, potes me mundare.</i>	ibid.	4. <i>Bonum est nos hic esse.</i>	98. 142.
3. <i>Et confestim mundata est lepra ejus.</i>	ibid.	5. <i>Hic est Filius meus dilectus.</i>	148.
10. <i>Non inveni tantam fidem in Israel.</i>	166.	19. 27. <i>Ecce nos reliquimus omnia, quid ergo erit nobis?</i>	98. 282.
11. <i>Dico vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient.</i>	390.	20. 28. <i>Non veni ministrari, sed ministrare.</i>	380.
24. <i>Ipse verò dormiebat.</i>	85.	418.	
10. 9. <i>Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam, in zonis vestris.</i>	328.	21. 43. <i>Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur Genti facienti fructus ejus.</i>	432.
14. <i>Quicumque non receperint vos, neque audierint sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris, in testimonium illis.</i>	424.	23. 32. <i>Implete mensuram Patrum vestrorum.</i>	22.
15. <i>Amen dico vobis, tolerabilis erit terra Sodomorum, & Gomorrhaorum, quam illi Civitati.</i>	424.	24. 27. <i>Sicut fulgur exit ab Oriente, & parat usque ad Occidentem.</i>	408.
36. <i>Inimici hominis domestici ejus.</i>	179.	25. 1. <i>Simile est Regnum cœlorum decem Virginibus.</i>	226.
11. 4. <i>Euntes renunciate Joanni qua audistis, & vidistis: cœci vident. &c.</i>	409.	1. <i>Exierunt obviam Sponso & Sponse.</i>	ibid.
27. <i>Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.</i>	296.	5. <i>Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.</i>	196.
12. 40. <i>In corde terræ.</i>	333.	5. <i>Dormitaverunt omnes, & dormierunt.</i>	200.
13. 44. <i>Thesauro abscondito in agro.</i>	317.	6. <i>Mediâ autem nocte.</i>	199.
16. 13. <i>Quem dicunt homines esse filium hominis?</i>	263.	6. <i>Clamor factus est, ecce Sponsus venit.</i>	210.
15. <i>Vos autem quem me esse dicitis?</i>	97.	7. <i>Tunc surrexerunt omnes Virgines illæ.</i>	217.
16. <i>Tu es Christus Filius Dei vivi.</i>	ibid.	7. <i>Ornaverunt lampades suas.</i>	227.
17. <i>Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est.</i>	263.	8. <i>Date nobis de oleo vestro.</i>	208. 227.
18. <i>Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.</i>	412.	8. <i>Quia lampades nostræ extinguuntur.</i>	208.
19. <i>Tibi dabo claves Regni cœlorum.</i>	83.	21. 9. 225.	
19. <i>Et porta inferi non prævalebunt adversus eam.</i>	412.	9. <i>Ne forte sufficiat Nobis & Vobis.</i>	208.
19. <i>Tibi dabo claves regni cœlorum: & quodcumque ligaveris erit ligatum, & quodcumque solveris, erit solutum.</i>	84.	215. 226.	
		9. <i>Iter potius ad vendentes.</i>	228.
		10. <i>Dum autem irent emere.</i>	ibid.
		10. <i>Dum autem irent emere, venit sponsus.</i>	215. 229.
		13. <i>Quia nescitis diem, neque horam.</i>	312.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
13. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.	199. 203. 312.	8. 24. Video homines velut arbores ambulantes.	245.
11. Novissimè verò veniunt & reliquæ Virgines, dicentes, Domine, Domine aperis nobis.	228.	9. 5. Non enim sciebat quid diceret, erant enim timore exterriti.	148.
12. Nescio vos.	228.	21. Si quid potes, adjuva nos.	384.
10. Clausa est janua.	229.	14. 36. Pater omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me.	288.
34. Venite benedicti.	164.	16. 1. Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.	214.
26. 12. Mittens hæc unguentum in corpus meum ad sepeliendum me fecit.	213.	1. 2. Emerunt aromata	214. 314.
24. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.	266.	16. 2. Veniunt ad monumentum.	314.
31. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte.	85.	Ex Evang. D. Lucæ.	
33. Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.	15.		
35. Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.	15.	1. 29. Benedicta tu inter mulieres.	48.
39. Si possibile est.	288.	31. Ecce concipies in utero, & paries filium, hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur.	35.
45. Venit ad Discipulos suos.	308.	32. Filius altissimi vocabitur.	35. 267.
60. Venerunt duo falsi testes.	243.	32. Dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in Domino Jacob in æternum.	51. 110.
27. 5. Hic est Filius meus dilectus.		35. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.	110.
16. Barrabas, id est, Filius Patris.		38. Dixit autem Maria: Fiat mihi secundum verbum tuum.	48.
43. Confidit in Deo, liberet nunc, si vult eum.	89.	78. Visitavit nos oriens ex alto.	269.
46. Ut quid dereliquisti me?	309.	2. 9. Claritas circumfulsit illos. Ibidem.	10.
28. 20. Ecce ego vobiscum sum usque ad consumptionem sæculi.	275.	10. Evangelizo vobis gaudium magnum, quia	

Ex Evang. D. Marci.

1. 31. Apprehensâ manu ejus.	96.	11. Natus est vobis hodie salvator.	399.
6. 47. Erat natus in mediomari.	86.	24. Par Turturam, aut duos pullos columbarum.	419.
47. Et ipse solus erat in terra.	273.	4. 38. Introivit Jesus in domum Simonis.	95.
7. 33. Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos in auriculas ejus, & expuens, tetigit linguam ejus; & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi: Ephethâ, quod est adaperire.	406.	38. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.	96.
37. Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.	407.	39. Stans suprâ illam. 96. Surgens ministrabat illis.	96.
		42. Detinebant illum ne discederet ab eis, quia & aliis civitatibus oportet me evangeli-	

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
		41. Et ipse avulsus est ab eis.	308.
zare Regnum Dei.	272.	41. Avulsus est ab eis.	277. 308.
5. 4. Duc in altum.	86.	42. Transfer.	288.
6. 22. Et dixerunt omne malum adversus vos, mentientes.	246.	42. Non mea, sed tua voluntas fiat.	360.
27. Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen vestrum, tanquam malum, propter Filium hominis: gaudete, & exultate, ecce enim merces vestra, multa est in cælo.	424.	23. 25. Jesum verò tradidit voluntati eorum.	93.
7. 47. Quoniam dilexit multum.	298. 383.	42. Domine memento mei cum veneris in Regnum tuum.	95.
9. 31. Et loquebantur de excessu, quem completurus erat in Jerusalem.	348.	42. Hodie mecum eris in Paradiso.	ibid.
10. 25. Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?	174.	24. 11. Visa sunt deliramentum.	99.
27. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & Proximū tuum sicut teipsum. ibid.		17. Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem, & estis tristes?	313.
29. Et quis est meus Proximus?	175.	21. Nos autem sperabamus, quia ipse redempturus esset Israel.	313.
40. Domine, non est tibi cura?	344.	23. Non invento corpore ejus.	314.
40. Sedens secus pedes Domini.	ibid.	29. Quoniam advesperascit.	314.
40. Quæ stetit, & ait:	344.	22. Mulieres ex nostris exterruerunt nos.	214.
40. Reliquit me solam.	344.	25. Ostulti, & tardi corde ad credendum.	339.
42. Maria optimam Partem elegit.	342.	34. Surrexit Dominus verò, & apparuit Simon.	99.
14. 26. Qui non odit Patrem suum, & Matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse Discipulus.	62. 353.	Ex Evang. D. Joann.	
15. 5. Imponit in humeros suos gaudens.	432.	1. Et Verbum erat apud Deum.	53.
21. Pater, peccavi in cælum, & coram te.	164.	1. In principio erat Verbum.	270.
16. 26. Inter nos, & vos, Chaos magnum firmatum est.	255.	14. Verbum caro factum est.	270.
17. 21. Regnum Dei intra vos est.	139.	14. Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenū gratiæ & veritatis. III.	
22. 32. Ego autem rogavi pro te Petre.	85.	14. Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.	270.
32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.	85.	29. Agnus Dei qui tollis peccata mundi.	278.
35. Quando misi vos sine sacculo, & pera, nunquid aliquid defuit vobis?	328.	38. Rabbi, ubi habitas?	161.
At illi dixerunt: Nihil.	ibid.	39. Venite & videte.	ibid.
36. Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram.	ibid.	47. Ecce verè Israelita in quo dolus non est.	145.
		2. 19. Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.	243.
		21. Ille autem dicebat de templo corporis sui.	243.
		3. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret	283.
		4. 18. Quinque viros habuisti, & hunc quem habes non est tuus vir.	80.
		5. 6. Hic est Jesus, qui venit per aquam & sanguinem:	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
		<i>custodit eam.</i>	77.
<i>guinem : non in aquâ solum , sed in aqua & sanguine.</i>	131.	13. 1. <i>Suos qui erant in mundo , in finem dilexit eos.</i>	284.
16. <i>Qui scit fratrem suum peccare peccatum , non ad mortem petat , & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem , non pro illo dico ut roget quis.</i>	27.	2. <i>Et cœna facta.</i>	25.
6. 32. <i>Non Moyses dedit vobis panem de cœlo , sed Pater meus dat vobis panem de cœlo ve- rum.</i>	294.	5. <i>Et cœna facta , cœpit lavare pedes Discipu- lorum.</i>	255.
57. <i>Qui manducat meam carnem in me ma- net , & ego in illo.</i>	271 300.	1. <i>Ante diem festum Pascha , sciens Jesus quid venit hora ejus : cùm dilexisset suos qui erant in mundo , in finem dilexit eos.</i>	202. 282.
56. <i>Caro mea verè est cibus.</i>	270.	3. <i>Sciens quia à Deo exiit , & ad Deum vadt.</i>	202. & 251. 283.
68. <i>Nunquid & vos vultis abire ?</i>	98.	4. <i>Ponit vestimenta sua , & cœpit lavare pedes Discipulorum.</i>	ibid.
69. <i>Domine ad quem ibimus ? verba vite œterna habes.</i>	ibid.	2. <i>Cùm Diabolus jam misisset in cor , ut tra- deret eum Judas.</i>	266 311.
8. 11. <i>jam amplius noli peccare.</i>	2.	3. <i>Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus : cœpit lavare pedes Discipulorum.</i>	296.
11. <i>Nec ego te condemnabo.</i>	2.	6. <i>Domine tu mihi lavas pedes ? Non lava- bis mihi pedes in æternum.</i>	259.
49. <i>Ego honorifico Patrem meum : Ego non quero gloriam meam.</i>	241.	7. <i>Quod ego facio , tu nescis modò , scies au- tem postea.</i>	262.
44. <i>Vos ex Patre Diabolo estis.</i>	ibid.	13. <i>Vos vocatis me Magister & Domine , & benè dicitis , sum etenim.</i>	360.
46. <i>Si veritatem dico vobis.</i>	230.	33. <i>Filioli ad huc modicum vobiscum sum.</i>	307.
48. <i>Samaritanus es , & demonium habes.</i>	231. 2. 6	14. 31. <i>Ut cognoscat mundus , quia diligo Patrem , & sicut mandatum dedit mihi Pater , sic facio.</i>	284. 302.
49. <i>Ego honorifico Patrem meum , & vos in- honorasti me.</i>	ibid.	10. <i>Ego in Patre , & Pater in me est.</i>	33. 300.
55. <i>Si dixero quia non scio eum , ero similis vobis mendax.</i>	230. & 236.	12. <i>Majora faciet , quia ad Patrem vado.</i>	99.
56. <i>Abraham exultavit ut videret diem me- um.</i>	241.	28. <i>Quia Pater major me est.</i>	283. 310.
57. <i>Quinquaginta annos nondum habes , & Abraham vidisti ?</i>	231. 242.	31. <i>Surgite eamus hinc.</i>	302.
58. <i>Antequam Abraham fieret ego sum.</i>	231.	15. 1. <i>Pater meus agricola est.</i>	307.
10. 11. <i>Bonus Pastor animam suam dat pro ovi- bus suis : mercenarius autem , & qui non est Pastor , &c.</i>	415.	4. <i>Manete in me , & ego in vobis.</i>	272.
11. 15. <i>Lazarus mortuus est , ut credatis quoniam non eram ibi.</i>	273.	20. <i>Non est servus major Domino suo , si me persecuti sunt & vos persequentur.</i>	260.
21. <i>Domine si fuisses hic , frater meus non fuisset mortuus.</i>	ibid.	5. <i>Ego sum vitis , vos palmites.</i>	307.
12. 25. <i>Qui amat animam suam perdet eam , & qui odit animam suam , in vitam æternam</i>		16. 7. <i>Expedit vobis ut ego vadam , si enim non abiero Paracletus non veniet ad vos : si au- tem abiero mittam eum ad vos.</i>	304.
			15. Om-

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
15. Omnia quaecunque habet Pater , mea sunt.	297.	12. 2. Occidit autem fratrem Joannis, Jacobum gladio.	89.
16. Iterum modicum , & videbitis me , quia vado ad Patrem.	305.	6. Vincit catenis duabus.	83.
17. Quid est hoc quod dicit nobis : modicum , & quia vado ad Patrem ? nescimus quid loquitur.	ibid.	6. In ipsa nocte erat Petrus dormiens.	85.
27. Ipse Pater amat vos , quia vos me amastis.	302.	7. Ceciderunt catena de manibus ejus.	85.
28. Exivi à Patre & veni in mundum , & iterum relinquo mundum & vado ad Patrem.	275.	16. 19. Spes questus eorum.	422.
17. 7. Omnia quæ dedisti mihi , abs te sunt.	297.	Ex Epist. D. Pauli ad Rom.	
18. 5. Ego sum.	104.	7. 24. Quis me liberabit de corpore mortis hujus ?	59.
11. Calicem , quem dedit mihi Pater , non vis ut bibam illum ?	287.	8. 32. Proprio filio suo non pepercit , sed pro nobis tradidit illum.	289.
19. 19. Rex Judæorum.	174.	39. Neque altitudo , neque profundum , poterit nos separare à charitate Christi.	263.
20. Hebraicè , Gracè , & Latinè.	161.	10. 12. Dives in omnes , qui invocant illum.	384.
27. Ecce filius tuus : ecce Mater tua.	271.	13. 4. Non enim sine causa gladium portat.	177.
36. Os non comminuetis ex eo.	90.	Ex Epist. D. Pauli ad Corinth. I.	
20. 13. Mulier quid ploras ?	313.	2. 9. Oculis non vidit , quæ preparavit Deus iis , qui diligunt illum.	152.
17. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum , nondum enim ascendi ad Patrem.	306.	9. Oculis non vidit , neque in cor hominis ascendit.	ibid.
21. 16. Pasce agnos meos , pasce agnos meos , pasce oves meas.	101.	10. 4. Petra autem erat Christus.	48.
22. Sic cum volo manere.	239.	11. 24. Gratias agens fregit.	56.
		25. Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.	272.

Ex Act. Apost.

1. 26. Cecidit fors super Matthiam.	99.
4. 35. Afferebant pretia eorum , quæ vendebant , & ponebant ante pedes Apostolorum.	19.
7. 2. Deus gloria apparuit Patri nostro Abraha , & dixit ad illum : Exi de terra tua , & de cognatione tua , & veni in terram , quam monstravero tibi.	163.
9. 15. Vas electionis est mihi iste , ut portet nomen meum coram gentibus.	414.
32. Dum pertransiret universos.	100.

12. 4. Raptus est in Paradisum , & audivit arcana verba , quæ non licet homini loqui.	158.
---	------

Ex Epist. D. Pauli ad Galat.

2. 20. Vivit verò in me Christus.	58.
-----------------------------------	-----

Ex Epist. D. Pauli ad Ephes.

4. 8. Ascendens in altum , dedit dona hominibus.	304.
8. Ascendens in altum captivam duxit captivitatem : quod autem ascendit , quid est , nisi quia descendit primum in inferiores partes terræ ?	336.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.

Pag.

Cap. Vers.

Pag.

Ex Epist. D. Pauli ad Philip.

1. 23. *Desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo.* 58.
2. 6. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* 259.
6. *Non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens.* 261.
7. *Formam servi accipiens.* 380.
8. *Factus obediens usque ad mortem.* 89. 360.
9. *Mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum.* ibid.

Ex Epist. D. Pauli ad Coloss.

2. 9. *Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* 260.

Ex Epist. D. Pauli ad Thessal. 1.

2. 15. *Qui Dominum occiderunt Jesum, & nos persecuti sunt, prohibentes nos Gentibus loqui, ut salva fiant, ut impleant peccata sua semper.* 33.

Ex Epist. D. Pauli ad Timoth. 1.

2. 25. *Salvabitur autem mulier per generationem filiorum.* 369.

Ex Epist. D. Pauli ad Tit.

1. 12. *Cretenses semper mendaces, ventres pigri.* 235.

Ex Epist. D. Pauli ad Hebr.

1. 3. *Splendor gloria, & figura substantia.* 148.
5. *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* 309.
2. 16. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abraha apprehendit.* 257.

PARS. IV.

7. 3. *Sine Patre, sine Matre, sine Genealogia.* 279.

Ex Epist. D. Jacobi.

4. 4. *Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Dei.* 74.
5. 3. *Argentum vestrum aruginavit.* 329.

Ex Epist. D. Petri. 1.

1. 1. *Petrus Apostolus electis advenis dispersis.* 101.
18. *Scientes, quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi.* 337.
22. *Animas vestras castificantes in obedientia charitatis.* 337.

Ex Epist. D. Petri. 2.

1. 14. *Certus, quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & Dominus novissimus Iesus Christus significavit mihi: dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum.* 102.
3. 10. *Adveniet dies Domini ut fur.* 342.

Ex Epist. D. Joann. 1.

5. 16. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.* 27.

Ex Lib. Apocal.

1. 4. *Gratia vobis, & Pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt:*
5. *& à Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terra.* 366.
8. *Ego sum Alpha, & Omega: Principium, & finis.*
3. 20. *Ego sto ad ostium, & pulso.* 228.

LII

4. 8. E

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
4. 8.	116.	21. 2.	149-153.
5. 14.	187.		393.
6. 2.	283.	1.	393.
8.	346.	4.	151.
10.		18.	
12. 4.	399.	21.	150.
14. 5.	145.	21.	150.
19. 16.	170.	24.	394.
20. 1.	83.	22. 1.	
21. 11.	142.	2.	151.

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Numeri significant Paginas.

A.

Abraham. Sacrificium Abrahami plus habuit timoris, quàm amoris Dei. 205.

Abconditum. Quænam sunt abscondita Dei. 320.

Adam. Cur peccavit Adam, postquam Deus illi comminatus est mortem, si peccaret. 6. Quamvis Adam non peccasset; nihilominus Deus fuisset incarnatus. 268.

Adulatio. Maximi Regum inimici sunt adulatores. 179. Ubinam degunt isti Regum ini-

Adulator. mici. *ibid.* Quantò majores sunt adulationes, tantò magis timeri debent adulatores. *ibid.* Comparantur hirundinibus Tobia *ibid.* Dantur inimici qui persequuntur, & qui adulantur. 180. Magis timenda adulatoris lingua, quàm cuncta persecutoris arma. *ibid.* Palatiorum custodiæ impedire non possunt adulationis introitum. *ibid.*

Quantos Reges non corrumpit adulatio. 181. Adulatores duobus serviunt Dominis: Domino Regi, & Domino Commodo proprio. 182. Serviunt Regibus, quia utile sibi, illis servire. 183. Regum adulatores, araneis sunt similes & capiunt; sed quibus retibus, & quid capiunt? 184. Sunt nonnulli adulatores, qui hoc quod laudant & applaudunt ore, gemunt & plorant corde. 185. 186. Diversæ adulatorum comparationes. 186. & 187. Præligendum est veritate offendere, quàm adulando placere. 188. Adulatorem inter & Tyrannum non est distinctio. 191. Esse adulatorem, est esse inimicum. 193. Quomodo tractari debeant adulatores. 193. 194. 195.

Adulterium. In adultera, quam Christus liberavit, repræsentatur nobis judicium Sacramentale, ad quod citati sumus in quadagesima. 2. Pessimi amici vocari possunt adulteri. 74. Quomodo adulterium committi potest inter duos tantum: cum pro adulterio tres sint necessarii. *ibid.*

Ætas. Etatis querelæ contra mortem. 345. Ætas rescissa potest æternari. 354.

Æternitas. Desideria B. V. Mariæ in expectatione partus fecerunt circulum qui comprehendit æternum. 43. & seqq. Æternitas & desiderium sibi valde similia. *ibid.* Æterna dici possunt desideria expectationis partus Mariæ, quamvis inceperunt & finiêrunt. 44. & 45.

Ambitio. Seneca condemnavit ambitionem Alexandri. 58.

Amicus. Postquam sincera amicitia descendit à sua dignitate, & vitiis est associata, non dantur veri amici. 73. Quales sint amicitie perversorum amicorum. *ibid.* Perversi amici multò majores sunt inimici, quàm inimicus maximus. 73. & 74.

Amor. Amor & Odium sunt duo potentissimi affectus voluntatis humanæ. 60. Quomodo scire oporteat amare & odisse. 61. Difficilius est amare odientem, quàm odisse amantem. 62. Et rursus, difficilius est odisse amantem, quàm amare odientem. 63. Cor amatum non redamare amantem, est præceptum legis divinæ valde arduum. 64. Amor, quo anima diligit Deum, nascitur

ab amore quo Deus diligit animam. 64. Hæc veritas confirmatur. 65. Quid facere debeat, qui amari cupit. 65. & 66. Non est amor tam fortis, qui non alio vincatur amore. *ibid.* Nulla major ad amorem est invitatio, quàm amore prævenire. 67. Amor magnetis cum ferro. *ibid.* Cordi humano non videtur impossibile non redamare quando amatum. 68. Ratio in contrarium hujus opinionis. 69. Amare, & non amari, est maximum tormentum: amari & non amare, maxima est injustitia. *ibid.* Sunt duo genera amandi & odiendi: sicut etiam sunt duo genera inimicorum. 70. Quid amori accidit cum morte. 71. Quomodo amor potest esse verum odium. 74. & 75. Odium perfectum est verus amor. 76. Melius est odium quod nos salvat, quàm amor qui nos condemnat. 77. Quomodo amor in iis, in quibus videtur esse magis purus, est magis falsus. 78. 79. 80. Quomodo amor est infernus sine redemptione. 80. Amans divinus, unam nostram voluntatem, geminâ suâ, divinâ scilicet & humanâ remunerat. 81. Amor & Majestas sunt opposita. 169. Amoris definitio. 194. Non desinit amare suos inimicos, qui illis eripit occasiones malè operandi. *ibid.* Amor fit celebrior cum superfluo. 214. Quomodo Deus amat aliquos plus, alios minus. 254. Major fuit amor Christi in institutione Sacramenti, quàm in die Incarnationis. 225. & seq. Major fuit excessus amoris Christi in lotionepedum, quàm dum fieret homo. 258. & seqq. Amor Christi quando amando decertat, non unâ contentus est victoriâ: sed vincit ut iterum vincat. 283. Objectum amatum vocare suum, est signum maximi amoris. 294. & 295. *Angelus.* Angeli suo nos docent exemplo, quantares sit esse Sanctos. 116. Omne bonum & felicitas Angelorum, est esse Sanctos. 117. Quod-

nam fuit mysterium in descensu & ascensu Angelorum in scala quam vidit Jacob? 256. Quomodo intelligendum, Deum fecisse hominem, paulò minorem Angelis? 257. & 258. *Anima.* Quomodo animæ amicitiam ineant cum diabolo. 9. Quid dicit peccator suæ animæ, quando vult peccare. 13. Peccator non tractat in hora mortis, ut anima salvetur. 19. 20. In quo consistat Deum derelinquere animam? 31. Quid faciunt demones animæ à Deo derelictæ? 31. & 32. Amor quo anima amat Deum, nascitur ab amore quo Deus amat animam. 64. Anima una non potest amare alteram, absque quod se invicem ament. 66. Quomodo verificatur, quod qui animam suam amat, illam perdit. 77. Quomodo potest dici, quod SS. Doctores Ecclesiæ ad illuminandum mundum & conservandam Fidem & Religionem, æstimârint animam? 121. 122. & 123. Quando facit anima nostra quod sufficit, & quando facit quod superest, ut salvetur. 211. 212. 213. Quænam fuere illæ animæ, quas Christus eduxit ab inferis, quo descendit. 334. 335. Quâ facilitate possumus liberare animas ab inferno inferiore. 339. Officium eorum, qui animas debent adducere ad Christum. 408. Quàm pretiosum est animas acquirere Christo. 409. Quantum refert applicatio remedium necessarium pro salvatione animarum. 424. usque 433. Quanti ponderis salvatio animæ unius. 433. *Animal.* Quale animal est magis venenatum? 191. *Annus.* Anni subjecti sunt morti, sed nulli magis quàm illi qui credebantur esse securi, scilicet virides. 346. *Antiquitas.* Quomodo Antiqui amorem & odium depingebant. 71. Antiquorum opinio in diversis mundi Provinciis diversos regnare Deos. 232. *Appetitus.* Vehementissimus in homine appetitus

titus, est sui esse desiderium. 106.

Ars. Filius Dei venit in mundum non alias docere artes & scientias, nisi scientiam Sanctorum. 112.

Astrologus. Prophetis evenit cum cælo empyreo, quod Astrologis cum cælo inferiore. 157

Attributum. Attributum quo Deum maxime magnificamus, est esse Sanctum. 107. usque 114. Eodem attributo illum laudant Angeli. 116. Si Deus per impossibile non esset Sanctus, omnia alia ejus attributa suâ maximâ carerent perfectione. 117. Deus est amandus propter omnia ejus attributa. 206. S. Theresia illum amavit uno attributo minus, scilicet, quasi sine justitia. *ibid.* Quando Deum volumus timere, debemus illi tollere attributum misericordiæ, quando illum volumus diligere, debemus illi tollere attributum justitiæ. 207.

Auditus. Quomodo & quam diversimodè verba ab ore ad aures vertantur. 239. Idem

Aures. accidit quando homines audiunt cordibus. 240. Quilibet audit conformiter suo cordi. *ibid.* Si cor est forma Sancti, quicquid per auditum intrat est sanctum; si est forma Diaboli, quicquid per auditum intrat, est diabolicum. 240. & 241. Istud verificatur in ipsis verbis ex ore Christi prolatis. *ibid.* Sæpè per aures intrant duæ veritates, & ex ore egreditur unum mendacium. 242. & 243. Homo potest dicere quod audivit, & audire quod dictum est, & nihilominus mentiri. 243.

Aurifodina. Aurifodinæ magnos post se ducunt ærumnas & labores domesticos. 319. &

Aurum. 322. & seqq. Sæpè eas Deus largitur in pœnam. 320. & 321. Sententia Horatii de auro. 325. & Plinii. 328. Quænam sunt veræ aurifodinæ Christi. 333. 334. 335. Aurifodinas aperire, & punitionem cœlestem venire totum junctum venit. 321. Quamdiu in mundo non fuit aurum, sæculum fuit aureum. 325.

B.

Beatitudo. Unum, & valde facile sufficit ad obtinendam beatitudinem. 133. 134. Solummodò offerendo Calicem Salvatoris possumus Deo retribuere gloriam & beatitudinem cœlestem. 144. 145.

Beatus. Qualis erit splendor corporum Beatorum. 147. Beatorum gloria major est & plus, quam omne quicquid aures audierunt. 154. 155 In figuris & similitudinibus manet Beatorum gloria defigurat & illucida. 155. 156. & 157.

Bonum. Juxta mensuram dilationis boni desiderati crescunt desideria. 48. & seqq. Quanto bonum desideratum est vicinius, tantò majus est desiderium. 51. Bonum, quod objectum est voluntatis, quemadmodum differentia habet tempora, ita differentes in eadem voluntate operatur affectus. 52. Bonum visum, facit æternitates breves. 55. Omnia bona quæ Deus habet & largiri potest, est hominem facere sanctum. 110. Ex omnibus bonis naturalibus & supernaturalibus assumpsit B. V. Maria solummodò hoc quod erat sanctum. 114. Omne bonum, omnis felicitas Angelorum, est esse Sanctos. 117. Verum bonum est sola gratia. 118 Summum bonum solummodò amando possumus esse sancti. Quale bonum vel malum præstant adulatores Regibus. 184.

C.

Calix. Solummodò offerendo calicem Salvatoris possumus Deo retribuere gloriam cœlestem. 144. 145.

Caput. Duo capita non possunt esse in Ecclesia. 90.

Casus fortuitus. Sæpè quod videtur esse casus fortuitus, est consilium Providentiæ divinæ. 196. Casus potest etiam esse electio. 359.

Catena. Claves Petri etiam sunt catenæ, sed catenæ quibus solvat alios, & non quibus ipse ligetur. 83. & 84. Cur dormierit

S. Petrus duabus catenis ligatus, ipsâ nocte diei illius quâ educendus erat ad mortem? 85. Videtur defuisse Providentia Christi in liberando S. Petrum à catenis Herodis, & non à catenis Neronis. 88. Sed sic non fuit *ibid.* Ipsæ catenæ S. Petri probârunt unitatem Providentiæ Christi, & S. Petri. 91. & seqq.

Catholicus. Multi Catholici Deum ex dimidia tantum parte agnoscunt: & quare? 11.

Charitas. Quicquid attentatur ex charitate, quod magis videtur patere periculo, eò magis est securum. 216. Pericula ex charitate suscepta, sunt remedia. 221. Subiens periculum ex charitate, nequit periclitari. *ibid.*

Chimæra. Quid est Chimæra. 242.

Christus. Christus ab instanti suæ Conceptionis fuit vir perfectus, & perfectissimus. 38. Quare dixit Christus S. Joanni Evangelistæ in prima Apocalypseos suæ visione apparens, quod esset Alpha & Omega? 41. Et quare non dixit illi, quod esset Alpha & Omicron. 42. Qualem differentiam inveniebat S. Paulus, quod Christus esset in illo, & ille cum Christo. 58. Dantur inimici quos Christus nobis præcipit diligere, & inimici, quos Christus odisse mandat. 70. Christus conqueritur, quod nemo illum in amore suo habere desiderat. 82. Ecclesia secura est in Providentia Petri: & S. Petrus in Providentia Christi. 85. & seqq. Et istud adhuc postquam Christus ascendit in cælum: & Petrus mansit in terra. 87. Cur voluit Christus, ut S. Petrus moreretur in cruce, & non gladio. 89. 90. Cur commendavit Christus S. Petro his agnos, & tantum semel oves. 101. Quare Christus in cruce assumpsit titulum Regis Judæorum, cum illi ipsum crucifixerant. 174. In qua parte mundi Christus non est nobiscum? 273. Christus in die cænæ magis videtur dilexisse homines, quam æter-

num Patrem. 294. usque 309. Quomodo Christus fuerit Filius prodigus. 299. Quomodo natus est Christus cum stella, ut in toto mundo esset persecutus. 398. & seqq.

Circulus. Circulus est capacissima & perfectissima figura, quotquot adinvênit Natura, & novit Geometria. 35. Per circulum definitur summa perfectio Dei. *ibid.* Circulus fuit mysterium Incarnationis. 42. Circulum fecerunt Mariæ desideria in expectatione partûs, qui circulus comprehendit æternum. 43. & 44. Immensitas Dei inclusa est circulo in Sacramento. 56.

Civitas. Descriptio civitatis Gloriæ. 149. & seqq.

Claves. Quam rigida fuit Providentia clavium cæli, Eliæ traditarum. 94. Non poterat ita esse Providentia earundem clavium traditarum S. Petro: & quare? 94. & 95. Adducendas animas ad Christum, tam necessariæ sunt claves quæ aperiunt portas cæli, sicut illæ, quæ claudunt portas inferni. 412. 413.

Cælum. Ad perveniendum in cælum, non est necesse facere omnia quæ fecerunt Sancti. 133. Unum est tantum necessarium ad perveniendum in cælum, & quodnam illud? *ibid.* & 134. Cælum, & ejus meritum est intra nos. 139. Quicquid exaggerando de cælo prædicatur, quamvis dicenda sint verissima, quod tamen dicitur, est mendacium. 142. Majore veritate explicatur magnificentia gloriæ per hoc quod non est in cælo, quam per hoc quod in cælo est. 151. Quomodo est evidens, in cælo non esse aurum nec lapides pretiosos. 152. Cælum depingi potest valde pretiosum, sed non cum sua pulchritudine. 153. Plus est istud quod Deus præparavit pro Beatis in cælo, quam quid aures audierunt. 154. Figuræ & similitudines à principio mundi usque huc de cælo dictæ, serviunt ad cælum tantum designandum, & ejus

RERUM NOTABILIMUM.

ejus splendorem obscurandum. 155. 156. 157. De cœlo prædicare posset solus S. Paulus. 158. Hujus cœli inferioris apparentiæ sunt visa mendacia. 160. Quodnam est certum & proportionatum medium ad sciendum, quid sit cœlum. 161. Et si via cœli maximas haberet difficultates, omnes sine visionis testimonio, sub verbo Christi subiri possent. 162. Timere potest se pro cœlo non creatum, qui parùm facit ut illuc perveniat. 164. Si de cœlo essemus securi, qualia tamen deberent esse nostra opera. 203. 204. Quemadmodum cœlum virtute virtutem aliam influit, pari modo clima, quod etiam cœlum appellatur, vitio uno vitium aliud influit. 234. Quàm stupenda res fuit Deum è cœlo descendere. 256. 257. 258. Quodnam est cœlum novum, & nova terra quam Deus dixit per Isaiam se creare velle. 392. 393. &c.

Condemnatio. Mox ut assignata peccatorum mensura impletur peccato ultimo, sequitur condemnatio sine remedio. 24. 25. Decipiuntur condemnandi, qui licet adhuc vivant, putant quod expedire se possint à peccato ultimo ob quod condemnantur. 31. Quæ est ratio cur tot homines condemnentur. 209. Quinque Virgines fatuæ fuerunt damnatæ, quia oleum quod illis sufficiebat, non suffiebat. 209.

Confessarius. Quare dicunt aliqui, ut quis perveniat ad cœlum sufficit habere confessarium. 19. Non sufficit habere Confessarium & pecuniam ut quis perveniat ad cœlum. *ibid.* Non sufficit Confessarii copia in hora mortis, ut anima salvetur. 20.

Confessio. In tribunali confessionis nos ipsi existimus Rei & accusatores. 2. Qualis temeritas sub confessionis prætextu se se præcipitare in peccata. 16. Valdè promptum & facile est remedium confessionis. *ibid.* Quomodo confessio tantùm verbis sanat à pecca-

tis. *ibid.* In confessione non solum comprobatur lex Dei: sed ipsi novam nobis ponimus legem non amplius peccandi. 17. Veræ confessio debet secum ducere confitentem, & quomodo? 18. Justa Dei pœna est, ut qui peccavit confessionis fiduciâ, ei desit, vel non prosit confessio. *ibid.*

Confederatio. Ubi spes commodi affulget, ibi confederationis fiducia expirat. 318.

Conformitas. Perfectissimus electionis modus, est eligere per Conformitatem. 359. & 360.

Conscientia. Ut quis sit Sanctus requiritur unum & facile expeditum, bona scilicet Conscientia. 133. & 134.

Contractus. Stylus & praxis Diaboli in Contractibus cum hominibus. 13.

Cor. Amaturnon redamare amantem, est Præceptum legis divinæ valdè arduum. 64. Cor humanum non se subdit, nisi suo æquali. 67. Cor licet ferreum, attamen amatum, redamare debet. *ibid.* Ratio ejusdem. *ibid.* Cordis munditia sufficit ut quis sit Sanctus. 133. & 134. Facilius consequi potest munditia Cordis, quàm Corporis. 138. Etiam Corda audiunt: & quomodo? 240. Quilibet secundum cor suum audit. *ibid.* Si cor est sanctum, quicquid per aures intrat, est sanctum: si cor est diabolicum, quicquid per aures intrat, est diabolicum. 241. Primum mobile in hoc microcosmo, quem vocamus hominem, est cor. 396. Qualis est obligatio cordis. 373. Deus metitur merita per corda servientium. 383.

Corpus. Quomodo Deus facilitavit, ut duo corpora essent in eodem loco. 271.

Crux. Quare Deus voluit, ut S. Petrus non moreretur gladio, sed in cruce? 89. 90.

D.

David. Davidis consideratio ad tollenda è mundo peccata. 4. & 5. Cur David dies

vifi fuerunt anni. 51. David prophetizat figuram consecratae Hostiae in sacrificio quod obtulit Deo. 56. & 57. Qualem David formavit conceptum de gloria caelesti, postquam in caelum raptus. 142. Quare David gloriam caelestem in extasi vocavit retributionem? 144.

Debitum. Deus sese obligat velut debitor, quando facimus hoc quod praecipit. 381. Etiam, quando non facimus hoc quod non facere mandat. *ibid.*

Desertum. Quam sanctè vixerint Anachoretæ in deserto. 123. 124.

Desiderium. Desideria Mariæ in expectatione partûs, fecerunt circulum qui comprehendit aeternum. 43. & 44. Desiderium, & aeternitas sibi valdè sunt similia. *ibid.* Desideria Mariæ in expectatione partûs, licet inceperunt, & finierunt, nihilominus dici possunt æterna: & quare? *ibid.* O O Desideriorum Mariæ tempore expectationis sui partus erant sicut O O ziphrae arithmeticae. 46. Quomodo ista Mariæ desideria numeranda. 46. & 47. Cuilibet desiderio Mariæ correspondebat novum augmentum gratiae, & successivè major amor Filii, & intensius desiderium. 47. Quales habuerunt effectus illa O O desideriorum Mariæ, circulo vel rotæ temporis juncta. 48. Unus solummodò ardentis & anxii desiderii dies, est æqualis omni tempori, ad quod vita humana se extendere potest. 48. Quare vocavit Jacob Messiam desiderium. 49. Et quare illum vocat desiderium non hominum, sed montium & collium? *ibid.* Crescunt desideria juxta mensuram dilationis boni desiderati. 48. usque 52. Quò bonum desideratum est vicinius, eò desiderium excitat ardentius. 51. Desiderium sui esse, est vehementissimus in homine appetitus. 106. Unum tantum desiderare debent homines, & quodnam il-

lud. *ibid.* Sæpè est felicitas, quando non invenitur hoc quod desideratur. 340.

Deus. Solus Deus aliquos novit liberare, aliis formando processum. 2. Medium ad observandas Dei leges. 4. & 5. Deus patitur in suâ ipsius patientia. 6. Quamvis Deus sit patiens, neque statim injuriam ulciscatur, debitumve exigat, tandem capitale cum censu rapit. 7. Quomodo nos homines patientiâ Dei nos decipimus, quæ quò magis dissimulare videtur, minùs evaditur. *ibid.* Quomodo dicitur Deus in sua misericordia multiplicatus ad remittenda peccata. 8. In Deo nihil magis inter se unitum & identificatum quam misericordia & justitia. 10. In Deo misericordia & justitia tali modo sunt Deus: ut eadem justitia sit misericordia, & eadem misericordia justitia. *ibid.* Multi Catholici Deum per medium dividunt, facile peccando contra dimidium quo cognoscitur misericors: alterum dimidium non curando, quasi justum esse non crederent. 11. Deus cuilibet certam peccatorum mensuram determinavit. 21. Primum apparens in judicio est mensura seu amphora quam Deus determinavit peccatis. 23. Nemo de Deo potest conqueri, quod aliis major minorve peccatorum numerus sit constitutus, quod enim nobis videtur inæqualitas, in Dei arbitrio summa est justitia. 25. 26. Deus ante mundum erat solus, & simul sociatus. 54. Et quare. *ibid.* Quomodo nos Deus obliget ad diligendos inimicos. 170. Tantum inimicos Dei debemus persequi. *ibid.* Quænam differentia inter Deum incarnatum, & Deum in Sacramento. 275. Sicut Deus fuit Emmanuel in Incarnatione, sic est Emmanuel in Sacramento. *ibidem.* Qualis differentia inter servire Deo & hominibus. 381. & seqq.

Diabolus. Diabolus quatuor adinvenit motiva ad inducendum lethargum oblivionis peccatorum.

RERUM NOTABILIUM.

torum. 4. Stylus Diaboli in suis contractibus cum hominibus. 13. 14. Diabolus ponit delictum in partu, & dolorem in conceptione: cujus contrarium facit natura. 14. Cum Diabolus nobis tollit esse Sanctos, nobis tollit totum esse. 106. Divisio membrorum Diaboli. 232.

Dies. Sapius homines finiunt dies vitæ, qui adhuc plures esse possent, solummodò quia compleverunt numerum peccatorum. 29. Qui non finiunt dies vitæ cum ultimo peccato, solummodò iis serviunt dies vitæ quibus supervivunt pro majoribus inferni tormentis. 30. Quinam sunt illi Sancti, quorum festum celebratur in die omnium Sanctorum. 105. & 106. Quomodo dies multiplicantur post mortem. 354. 355.

Difficultas. Quænam fuerunt duæ maximæ difficultates seu quæstiones in schola Christi. 97.

Discretio. Discretionis seu sapientiæ querelæ contra mortem. 349. Vera discretio seu sapientia non consistit in potentia loquendi, sed in scientia moriendi. 358.

E.

Echo. Adulatores comparantur uni echo. 186. Quicquid intrat per auditum, facit echo in corde. 240. Dispositioni cordis conforme resonat echo. *ibid*

Ecclesia. Ecclesiam gubernat providentia Petri & Petrum gubernat providentia Christi. 84. 85. & 86. Imò postquam Christus ascendit in cælum, & S. Petrus mansit in terra. 87. In Ecclesia non possunt esse duo capita. 90. Ab exigua providentia S. Petri erga suam Domum, probatur ejus magna Providentia erga Ecclesiam. 97.

Electio. Eadem res potest esse casus, & insuper electio. 359. Perfectissimus electionis modus, est eligere per conformitatem. 359. &

Pars. IV.

360. Qui eliguntur pro Rectoribus acquisitionum, hanc debent habere qualitatem, ut sint ipsi de longinquo, & vicinum sit quod promittunt. 425.

Error. Quinam error omnes ducit in infernum. 14. 15. Errant, qui putant quod se expedire possint à peccato ultimo, quod illos condemnabit, si mensuram peccatorum impleverunt. 31. Errant qui putant esse aut dari amorem. 78. 79 80. E duabus clarissimis rebus in mundo, formatus est ingens error. 244. 245.

F.

Fabula. Fabula de divisione membrorum Diaboli. 232.

Facilitas. Homo est facilis ad peccandum ob dilationem pænæ. 5. Fiducia in divinam misericordiam, faciliat continuationem peccati. 8. Propositum pœnitendi faciliat ad peccandum. 12. Facilitas remedii facit ne timeamus peccare. 16. Quâ facilitate possumus consequi munditiam cordis. 137. & 138.

Falsitas. Ad perhibenda falsa testimonia, non est necesse mutare nec imminuere, aut augere verba. 243 & 244. E duabus rebus clarissimis in mundo, formata est una falsitas. 244. 245. Quomodo dari possunt falsa testimonia, absque quod sit qui eadem perhibeat. 247. 248.

Felicitas. Non datur felicitas sine societate. 54. **Ferrum.** Cor ferreum amatum, deberet redamare. Et cur? 67. Amores magnetis cum ferro. 67.

Fides. In fide resurrectionis S. Petrus confirmavit alios Apostolos. 99. Nihil fidem humiliare potest, præterquam visus. 143.

Fiducia. Fiducia de misericordia divina faciliat continuationem peccati. 8. Non fidendum

M m m

dum

dum proposito & contritioni, quæ conjungitur cum resolutione peccandi. 15. Quomodo fiducia decipitur remedio confessionis. 18. & seq. Figura perfectissima, quotquot adinvenit natura, & novit geometria, est circulus. 35. Figura desiderii est O. quemadmodum etiam æternitatis. 43. Quales fuere figuræ, quibus Prophetæ nobis repræsentarunt gloriam æternam. 155. E quibus figuris componitur sphaera cœlestis. 157. In cameleonte, umbra, speculo, & echo, figurati sunt adulatores. 186. & 187. Similiter adulatorum figuræ sunt quatuor animalia apocalypseos, quæ circumdabant thronum Agni. 17.

Filius. Desiderat B. V. suo Filio eo sui modo, quo Pater æternus illo gaudet. 53. Filii hominûm quales, vel quinam sint in phrasi S. scripturæ. 189. Quot mendacis Filium Dei calumniarunt Pharisei simul. 230. 231. Pater æternus ad nos liberandos, ablata à nobis peccata nostra, suo imposuit Filio. 285. Ut homo sederet in sede gloriæ, Pater æternus dedit Filio bibere calicem. 287. Amor æterni Patris in sacrificando suum Filium, nihil habuit timoris. 289. Videatur quod Pater æternus fuerit Pater hominûm, & non Filii. 290. Casus admirabilis amoris cujusdam Patris erga Filium. 291. Ubi visa fuerit representatio æterni Patris sententiæ, moriatur Filius meus, & homo vivat. 292. Si in Filium Dei invidia caderet & in amore Dei zelotypiæ locus esset: Filius magnæ zelotypiæ occasionem in amore Patris haberet, similiterque magnæ invidiæ in hominibus ob favores & affectus quibus Pater tractavit homines. 293.

Formositas. Formositas conqueritur contra mortem. 341. Mori non est perdere, sed meliorare formositatem. 356. Formositas

plures habet inimicos, quam vita. 357. **Fortuna.** Subjectio servi, non est injuria seu opus naturæ, sed fortunæ. 260.

G.

Gentilis. Quid Gentiles senserint de lege Christianorum. 17. Quomodo S. Augustinus Gentiles desuper informavit. *ibid.* Inter gentiles etiam suo modo erant Sancti. 189. Ut quis sit sanctus modo Gentilium necesse non est patrare miracula. 190. Sententia duorum Gentilium de auro & aurifodinis. 325 328. Qui sunt illi qui melius quam Gentiles gentem devorant. 423. Quænam sunt remedia principalia ad Gentiles convertendos. 424. utque 433.

Gloria cœlestis. Quicquid de gloria cœlesti exaggerando prædicatur, quamvis dicenda sint verissima, quod tamen dicitur est mendacium. 142. & 143. Deus in extasi monstrando Davidi gloriam sibi præparatam, inquit David, sibi à Deo pro suis servitiis jam retributum. 144. Solo calice Salvatoris in sacrificium Deo oblato compensari potest gloria, quam nobis in beatitudine largitus est. 144. & 145. Omnis homo de gloria cœlesti loquens, mentitur: & quomodo hoc intelligendum. 146. & 147. Quomodo dici potest Evangelistas esse mentitos, in omnibus quæ de gloria cœlesti dixerunt. 147. usque 154. Quo sensu dici potest etiam Prophetas esse mentitos in omnibus quæ de gloria locuti sunt. 154. usque 158. Maxima gloriæ excellentia est, de illa non posse loqui sine mendacio. 159. Quodnam est certum & proportionatum medium, ad sciendum quid sit gloria. 160. & 161. In unico tantum scripturæ sacræ loco tribuitur Deo titulus Deus gloriæ. 163. Non offendere Deum, ne perdamus gloriam cœlestem,

RERUM NOTABILIMUM.

è re nostrâ est. 164. Timere potest se pro gloria cœlesti non creatum, qui parùm præstat, ut gloriam obtineat. 164.

Gratia. Cuihbet matris Dei desiderio correspondebat novum augmentum gratiæ. 47. & quomodo *ibid.* & 48. In gratia consistit magnificentia unigeniti Filii æterni Patris. *iii.* Sola gratia est verum bonum. 118. Qualis debeat esse Gratia, quâ Prædicatores obligati sunt ad prædicandum. 198. Deest gratia Dei in morte, ubi defuerunt bona opera in vita. 210. Ad gratiam mortis quæ sufficit, requiritur gratia vitæ quæ superest. *ibid.* In aulis non sufficit tantum gratia Principis supremi, nisi simul assistentium gratia obtineatur. 366. Qui se vult conservare in gratia Principum, inverso debet ambulare modo. 368.

Gubernator. Gubernatores non sunt speculum Reipublicæ: Respublica est speculum gubernantium. 427.

H.

Hæreticus. Non hæretici tantum, sed & Catholici adinvenierunt medium ad dividendum in Deo misericordiam à justitia, cum ambæ inter se sint proximæ, & inseparabiles. *ii.* Sunt hæretici, qui vocari possunt amicissimi inimici carnis. 73. Quales fuerint hæretici antiqui. 122. Quare divina justitia permisit, & ordinavit, ut hæretici septentrionales quibusdam terris dominarentur. 420.

Hyperbole. Hyperbole servit, ut mediante mendacio perveniatur ad veritatem. 159. 160.

Homo. Quare tam consuetudinarium hominibus peccare, in peccatis vivere, & peccata peccatis condensare. 4. Homo est facilis ad peccandum ob dilationem pœnæ. *ibid.* Quid dicunt homines, qui in dilatione pœnæ confisi animantur ad continuanda peccata. 5. & 6. Quid animat homines, ut peccata

jam commissa audacter novis accumulent. 6. Homines habent lenam, quâ Diabolus illos vincit, & eorum animas ad se attrahit. 9. Quomodo homines de misericordia Dei præsumentes, sunt delusi & decepti. *ibid.* & 10. Homines primò habent dolorem de peccatis, & postea eadem committunt. 12. Qualis est contractus quem homines pangunt cum morte & inferno. 13. Quomodo iste contractus sive pactum in inferno servetur cum hominibus. 14. Medium efficax, ut nullus hominum peccare audeat. 21. usque 32. inclusivè. Homo amarus amantem debet redamare, aut homo esse desinere. 65. Maximus hominis appetitus est, sui esse desiderium 106. Quid solummodò venit docere homines Filius Dei. *iii.* Homines in cœlo degentes, quid dicunt, quid rei sit esse Sanctos. 119. usque 137. inclusivè. Quo sensu debet intelligi textus Davidis, cum dicit, omnis homo mendax. 145. Cuncti homines in mundo vivunt duabus laborantes ignorantibus. 201. Et quænam illæ? *ibid.* Quando factus est Deus homo, & quando servus? 259. Quod Deus sese humilando fiat homo, non fuit actus humilitatis: & quare? 264. Quare non dixit S. Joannes Verbum divinum factum hominem, sed carnem: & quare dixit quod habitavit in nobis, & non nobiscum? 270. Quomodo Christus tantum dilexit homines, ut plus amasse videatur homines, quàm Patrem. 294. & ulterius. Aurum & argentum est lapis lydius hominum. 327. Tristis est conditio hominum, hominem unum servire alteri, cum omnes sint æquales. 365. & seq. Quam naturale est hominibus, desiderium hominibus imperandi. 369. Major servitus est homines regere, quàm illis servire. 370. Homo non est mundus parvus, sed magnus. 371. Homines quale præmium dare solent iis, qui illis benè serviunt. 375. & seq. Et quæ est

merces hominum, qui homines bene sciunt regere. 377. & seq. Quænam est differentia inter servire Deo, & servire hominibus. 381. & seqq.

Honor. Quantum Deus zelatur nostrum honorem. 238. Duobus infernis eundem defendit. *ibid.*

Hostia. Quare hostia consecrata habet figuram circularem, & non quadratam. 56. & 57.

Humilitas. Quod Deus sese humiliando fiat homo, non fuit humilitas: & quare? 264.

I.

Ignorantia. Cuncti homines vivunt in mundo, duabus laborantes ignorantibus: & quænam illæ? 201. Quam ignorantes imò fatui sumus in materia salvationis. 226. usque ad 228. inclusivè. Ignorantia phrasis Hebraicæ facit ut non intelligamus verum sensum S. scripturæ. 267.

Imaginatio. Imaginatio est velut serpens Evæ: & quare? 236. - Nonnulli imaginationem habent in lingua: & e contra. 238. 31.

Immensitas. Quid sit immensitas Dei. 37. Immensitas Dei habet circumferentiam in utero Mariæ. 38. usque ad 42. In utero Mariæ fuit uno immenso alterum majus immensum conclusum. 39. Etiam in Sacramento immensitas Dei habet circumferentiam. 56.

Impenitentia. Quis & qualis est status impenitentiae finalis. 31.

Incarnatio. Stupendum incarnationis mysterii miraculum est, quod Deus in eo sit circumdatus. 39. Mysterium incarnationis est circulus. 42. In incarnatione amor Christi ad duo extrema reducitur. 254. Et quam magna fuerunt illa extrema. 255. usque ad 259. Quanta est differentia Deum esse nobiscum in incarnatione, & in Sacramento 272. usque ad 275. Quemadmodum Deus in incarnatione

fuit Emmanuel, ita etiam fuit Emmanuel in Sacramento. 274. & 275. Etiam in Sacramento incarnatus est Deus in omnibus hominibus. 275. & seqq. Antequam Christus incarnaretur, & Deus crearet mundum, poterat esse Sacramentum: & quomodo. 279. In die incarnationis videtur quod Deus magis dilexerit homines, quam suum Filium. 284. & 294.

Inconstantia. Ab inconstantia mulierum, habent viri suam. 79. 80.

Infernus. Quodnam est pactum quod homines ineunt cum morte & inferno. 13. Quomodo istud pactum in inferno servetur. 14. Quomodo amor est infernus sine remedio vel redemptione. 80. Nisi esset infernus pauci amarent Deum. 206. Cur tot homines vadunt ad infernum. 209. Deus duobus infernis nostrum honorem defendit. 238. Ad infernum usque quæritur & eruitur aurum & argentum. 333. Quâ facilitate possumus liberare animas ab inferno inferiore. 339. Ad ducendas animas ad Christum, tam necessariae sunt claves quæ aperiunt cælum, quam quæ claudunt infernum. 412. 413.

Inimicus. Diligere inimicos, est difficillimum Præceptum & documentum, quod invenitur in S. Scriptura. 61. Sed hæc doctrina, magnam patitur instantiam. *ibid.* & 62. Dantur duo genera inimicorum, & quænam illa? 70. Quomodo odiendo, & non amando inimicos, illos diligimus. 71. & 72. Malus amicus sicut est inimicus sui ipsius, sic etiam est inimicus sui amici. 73. & 74. Utrum Reges teneantur diligere suos inimicos: & videtur quod non. 167. usque ad 169. Sed certum est, quod sic. 169. usque ad 174. Quinam sint inimici Regum. 174. & 175. Dantur inimici ex inimicitia, & inimici ex hostilitate. *ibid.* Reges non desinunt esse Christiani.

ed quod bellum inferant suis inimicis. 176.

& 177. Quomodo erroneè contrarium sentit Tertullianus. 176. Quomodo Reges non solummodò debent ignoscere, sed etiam inimicis benefacere. 177. Non est distinctio inter adulatorem, & inimicum. 191. Quinam sunt proprii Regum inimici. 178. & 179 usque 192. Dantur inimici qui persequuntur, & inimici qui adulantur. 180. Quis est maximus inimicus vitæ? 349. Plures inimicos habet formositas, quam vita. 357.

Intellectus. Sufficeret intellectus ad abhorrendum amorem inordinatum. 78. Maximus vitæ inimicus est intellectus. 349. & seqq.

Interesse. Ubi spes commodi seu interesse proprii affulget, ibi confederationis fiducia expirat. 318. & seq.

Ira. Ira Dei est medium ad observandam ejus legem. 5. Ira Dei non est quotidiana. *ibid.* & seq.

Judex. Reges sunt, & esse possunt Judices in propriis causis. 177.

Judicium. Primum apparens in judicio, est mensura quam Deus determinavit peccatis. 23. Si non esset infernus, nec paradysus, solummodò sufficeret intellectus & judicium ad abhorrendum amorem inordinatum. 78. Quare Deus prohibet sub pœna peccati mortalis judicium temerarium. 238.

Juramentum. Juramentum semper fit per id quod magis veneratur & æstimatur. 109. Quomodo Deus id ipsum observavit. *ibid.* & seq.

Justitia. Quàm confociata sint sibi invicem Justitia & misericordia in Deo. 10. Amare, & non amatus esse est maximum tormentum: esse amatus, & non amare, est maxima injustitia. 69. Quales Ministri Justitiæ fuere Sancti. 136. & seqq. Propter nullum attributum Deus magis amandus, quàm propter attributum suæ Justitiæ. 206.

L.

Lapis. Ex quibus lapidibus pretiosis vidit S. Joannes Evangelista constructam civitatem Gloriæ. 150. Quomodo est evidens in cœlo non dari lapides pretiosos. 152.

Lapis Lydius. Lapis Lydius hominum, est aurum & argentum. 327.

Laus. Maxime fatale est Regibus, sub signo laudum nasci. 184. Quàm perniciosæ sint Regibus laudes adulatorum. 184. & 185. Sæpè adultores id ipsum quod laudant ore, deplorant corde. 185. & 186.

Lex. Medium ad servandas Dei leges. 5. Quid sentiebant Gentiles de legibus Christianorum. 17. Et quid S. Augustinus desuper illis dixit. *ibid.* Quomodo nobis aliam legem ponimus in confessione. *ibid.* Tam suavis est lex divina, ut si aggravet præcepta, facilius remedia. 69.

Lingua. Magis timenda adulatoris lingua, quàm omnia persecutoris arma. 180. Nonnulli linguam habent in imaginatione, & imaginationem in lingua: quasi lingua imaginetur, & imaginatio loquatur. 238. Linguae non mentirentur omnibus aliis, nisi prius sua cuique mentiretur imaginatio. 239. Quando non intelliguntur linguae peregrinae, illi qui loquuntur sunt muti, & illi qui audiunt sunt surdi. 406.

M.

Magnes. Magnetis amor cum ferro. 67.

Majestas. Non est res magis opposita amori, quàm Majestas. 168.

Malum. Quodnam omnium malorum maximum. 1. Periculosissimum malum est peccatum futurum. *ibid.* Qualia mala vel bona præstant adultores Regibus. 184 & 185. Adulari est velle malum sive malè. 193. Adulatores maxima sibi mala irrogant. 194. Si

malum de nobis dicit mendax, nihil refert, & nullâ nos injuriâ afficit. 246. & 247.

Maragnana. Vitia linguæ applicata Insulæ Maragnanæ. 233. Maragnanæ mentiuntur ad solem usque. *ibid.* Quare terræ Maragnanæ clima tot influat mendacia. 234.

Maria. In utero Mariæ habet circumferentiam immensitas Dei. 38. usque 42. In utero Mariæ fuit uno immenso alterum immensum majus conclusum. 39. Mariæ desideria in expectatione parrûs fecerunt circulum, qui comprehendit Æternum. 43. & 44. Quamvis ista Mariæ desideria incepterunt & finierunt, nihilominus possunt dici æterna : & quare? *ibid.* Quomodo Mariæ desideria poterant facere æternos paucos illos menses expectationis sui partûs. 45. OO desideriorum Mariæ tempore expectationis sui partûs erant sicut OO ziphriæ arithmeticæ. 46. Quomodo Mariæ desideria numeranda 46. & 47. Cuilibet Mariæ desiderio corresponsdebat novum augmentum gratiæ. 47. Quales habuerunt effectus illa OO desideriorum Mariæ, circulo vel rotæ temporis juncta. 48. Mariæ desideria tempus novem mensium fecerunt æternum. 48. Maria carebat eodem bono, quod in se continebat. 52. & 53. Maria desiderabat suo Filio eo frui modo, quo Pater æternus illo gaudet. 53. Maria ex omnibus suis attributis naturalibus & supernaturalibus, solummodo sibi sumpsit illud sancti. 114. Quot & quibus rebus prætulit Maria esse sancta. 114. 115. 116. Dies assumptionis Mariæ est felicissimus dies moriendi. 342.

Mathematicus. Contigit Prophetis cum cœlo superiore, idem quod Mathematicis cum hoc cœlo inferiore. 157.

Medium. Medium efficax, ut nullus audeat amplius peccare. 21. usque 32. Effectus Providentiæ divinæ, non diversitate mediorum, sed unitate finis metiendus. 88. Quibus me-

dis gratia Regum conservatur in aulis. 368.

Memoria. Quemadmodum Spiritus S. quatuor nobis suggerit motiva memoriæ excitandæ : ita diabolus adinvenit nobisque offert alia quatuor ad inducendum oblivionis lethargum. 4.

Mendacium. Quomodo vocari potest Dominica mendaciorum, Dominica secunda Quadragesimæ. 141. & 142. Quo sensu intelligendus Textus Davidis, ubi dicit, omnis homo mendax. 142. usque 145. Quo sensu non committunt culpam, illi qui loquentes de Gloria cœlesti mentiuntur. 146. & 147. Mendacii divisio. *ibid.* Quomodo dici potest de Evangelistis & Prophetis, quod mentiti sint, quicquid dixerunt de gloria cœlesti. 147. usque 158. Nullo casu licitum est mentiri. 158. Mendacium materiale, non est culpabile. 159. Quandoque uti mendacio ad persuadendam veritatem, veræ Rhetoricæ leges non offendit. 159. Dantur mendacia visa. 160. Multi modi mentiendi. 230. Quo sensu aliquis dixit, quod homines mentiantur usque in cœlum. 233. Usque ad Solem mentiuntur Maragnani. 234. Ubi clima influit otium, oritur mendacium. 235. Mendaces referunt res antequam eas sciant. 236. Mendacium est primogenita filia otii. 236. Nonnulli habent linguam in imaginatione, & imaginationem in lingua : quasi lingua imaginaretur, & imaginatio loqueretur, & hinc mentiuntur. 238. Non mentirentur linguæ omnibus aliis, nisi prius sua cuique mentiretur imaginatio. 239. Sæpè per aures intrant duæ veritates : & ex ore egreditur unum mendacium. 242. & 243. Ex duabus veritatibus divisus, unum integrum conficitur mendacium. *ibid.* Homo apice tenus referre potest hoc quod audit, & apice tenus dicta percipere, & nihilominus mentiri. 243. Ad mentiendum non est necesse, verba mutare, vel diminuere, aut augere. *ibid.* Etiam

cum quis dicit hoc quod vidit, enorme mentitur mendacium. 244. Oculi mentiuntur de die, quanto magis de nocte. *ibid.* Si homines de nobis dicunt malum, mentientes, vel cum mendacio, nihil refert. 246. & 247.

Mensura. Deus cuilibet certam peccatorum mensuram determinavit 21. usque 33. Desideria crescunt juxta mensuram dilationis boni desiderati. 48. & seq.

Meritum. Cælum, ejusque merendi medium est intra nos. 139. Quid merentur illi, qui ignoscunt suis inimicis. 170. 171. & 172. Deus solummodo respicit meritum quo illi servimus, nullâ habitâ generis ratione. 382. Deus servientium sibi merita, metitur cordibus. 383.

Miles. Quinam milites fuêre Sancti. 136.

Miraculum. Quodnam fuit maximum miraculum S. Petri. 96. Non est necesse patrare miracula, ut quis sit sanctus more Gentilium. 189. & 190. Quomodo Prædicatores Missionarii patrant miracula dando loquelam mutis & surdis auditum. 406.

Misericordia. Fiducia de Dei misericordia faciliat peccatum. 8. Misericordia & Justitia in Deo sibi valde conjuncta, & quando sunt idem? 10. Quomodo dividunt homines in Deo misericordiam à justitiâ. 11.

Mons. Quare Patriarchæ & Prophetæ vocantur montes. 50.

Mors. Quodnam est pactum quod homines ineunt cum morte & inferno. 13. In mortis hora non sufficit Confessarii copia ut anima salvetur. 20. Quale est peccatum quod sine remedio ducit ad mortem æternam. 27. Et ad mortem æternam ultimum sufficit peccatum mortale, quamvis sit minus grave quàm alia commissa. 33. Quid aliquando contigit inter Mortem & Amorem. 71. Hujus vitæ amor est mors, per quam semper graditur ad infernum 80. Quare S. Petrus subiit mortem crucis & S. Paulus mortem gladii. 89. 90. Maximus ma-

ximarum opulentiarum defectus est, quod non evitent mortem. 151. Pro salvatione non sufficit benè mori, necesse est benè vivere. 209. Mortes quorundam Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum. 119. 120. Quare Deus voluit, ut de morte viveremus incerti. 201. Quomodo sese gessit Christus in vita & in morte, quamvis sciret certitudinem salvationem, & horam mortis. 202. 203. Ad gratiam mortis quæ sufficit, requiritur gratia vitæ quæ superest. 210. Dies Assumptionis B. Mariæ Virginis est optatissimus pro morte. 342. Casus circa vitam & mortem præcipuè admirandi. 344. Mortis inæqualitates. 345. Morti omnes anni sunt subjecti, sed nulli magis quàm illi, qui credebantur magis securi. 346. Quomodo Deus ostendit mortem Prophetæ Amos. *ibid.* Mori non est perdere sed meliorare formositatem. 356. Quàm mirabiles transformationes operatur mors sub terra 356. & 357. Vera scientia non consistit in potentie loquendi, sed in scientia moriendi. 358. *Mulier.* Ab inconstantia mulierum deduxerunt viri suâ. 79. 80. Mulieris actus admirabilis. 216. *Munditia.* Quâ facilitate possumus consequi munditiam cordis. 137. & 138. Habendo munditiam cordis, sive desint sive supersint omnia alia, sufficit ut quis sit sanctus. 131. & 134. *Mundus.* Efficax medium ad tollenda peccata è mundo 4. & 5. Quamdiu in mundo non fuit aurum, sæculum tuit aureum. 25. Homo non est mundus parvus sed magnus. 371.

N.

Natura. Natura delectationem constituit in conceptu, & dolorem in partu: vice versâ diabolus delectationem in partu. & dolorem collocat in conceptu. 14.

Necessitas. Quando indigemus Deo (sicut semper indigemus) nunquam desinit esse noster. 385.

Nomen. Quàm ingès significatio est in tertia Persona Sanctissimæ Trinitatis nomen Sancti. 113.

No-

I N D E X

Novissima. Novissima hominis sunt remedium ad non peccandum. 3. Quid dicit diabolus, ne homo utatur remedio novissimo- rum. 4.

Novitas. Quam rem novam & inauditam creavit Deus super terram. 38.

Nax. Magis Deo placent stellæ matutinæ, quàm nocturnæ. 407.

O.

Oculi. Vera Providentia non contenta est informari tantum, sed etiam videre. 100. Nihil fidem humiliare potest, præterquam visus. 143. Dantur mendacia quæ videntur. 160. Oculi elevatis in cælum, oculis demissis in terram, & oculis infixis Evangelio prædicandum est in festis Sanctorum. 198. Etiam cum quis dicit hoc quod oculis vidit, adhuc mentitur. 244. Oculi mentiuntur de die, quânto magis de nocte. *ibid.* Non sufficit quælibet lux ne decipiantur oculi. 245. Quodlibet leve impedimentum in visu & oculis, obscurefcit maximam veritatem. 245. 246. Cur obstupuit Jacob quando vidit illam mysteriosam scalam de cælo ad terram. 256. 257.

Odium. Odium & Amor sunt duo potentissimi affectus voluntatis humanæ. 60. Quomodo scire oporteat amare & odisse. 61. Difficilius est amare odientem, quàm odisse amantem. 62. Et rursus, difficilius est odisse amantem quàm amare odientem. 63. Si Odium & Amor arma commutarent, quid accideret? 71. Quomodo odiendo inimicos, illos amamus. 72. Quo sensu debeamus odio habere Parentes. *ibid.* Præceptum Parentes amandi, non repugnat consilio eosdem odiendi. 73. Quomodo amor potest esse verum odium. 74. 75. Melius est odium quod nos salvat, quàm amor qui nos con-

demnat. 77. Odium perfectum est verus amor. 76.

Offensa. Quodlibet peccatum quod committimus, est unum peccatum, & duæ offensæ. 163. Melius est veritate offendere, quàm adulatione placere. 188.

Officium. Quales Sancti fuerunt in officiis mechanicis. 137.

Opera. Deest Dei gratia in morte, ubi defuerunt bona opera in vita. 209. 210. Tribus modis mentiri possumus, Opere, Verbo, & Cogitatione. 230.

Oratio. Quale est peccatum pro quo non debet orari veluti veniæ incapace & irremissibili. 27. Admirabilis orandi modus Simeonis Stylitæ. 125.

Otium. Ubi clima influit otium, oritur mendacium. 235.

Ovis. Quare commendavit Christus S. Petro bis agnos, & tantum semel oves. 101.

P.

Palatium. Maximi inimici Regum degunt in palatiis. 179. Quantiscunque palatium circumsepiaur custodiis, adulatio subtilissimè se novit insinuare & intrare. 180. Palatia abundant rebus omnibus, exceptâ veritate. 181. Servientes in palatiis serviunt duobus Dominis, & quinam illi? 182. Quales arianei in palatiis. 183. 184. Nonnulli in palatiis hoc quod laudant ore, gemunt & plorant corde. 185 & 186. Quomodo peccata Regum excusant, qui in palatio habitant. 188. Palatium Regum sanctificatio. 191.

Paradisus. Amor hujus vitæ est mors, quâ semper itur ad infernum, & nunquam ad paradisum. 80. Paradisus amoris (si esset) qualis ille esset? *ibid.* Quomodo possumus unum paradisum habere hic: alterum in cælo. 81. Cur aperuit Christus portas Paradisi latro-

RERUM NOTABILIMUM.

ni, & non iussit eas aperiri per S. Petrum qui habebat claves cœli? 95.

Parentes. Quo sensu intelligendum, quod Christi Discipulus proprios debeat odisse parentes? 72. Præceptum parentes amandi, non repugnat consilio eisdem odiendi. 73. Pater æternus amore hominum, ablata à nobis peccata nostra, suo imposuit Filio. 285. Ut homo federet in sede Gloriæ, Pater æternus dedit Filio bibere calicem. 287. Amor æterni Patris in sacrificando suum Filium nihil habuit timoris. 289. Videt Patrem æternum fuisse Patrem hominum, & non Filii. 290. Casus admirabilis cuiusdam Patris erga filium. 291. Ubi fuit representata sententia æterni Patris: Morietur meus Filius, & homo vivat. 292. Si in Filium Dei invidia caderet, & in amore Dei zelotypiæ locus esset: Filius magnæ zelotypiæ occasionem in amore Patris haberet, & similiter magnæ invidiæ in hominibus, ob favores & affectus quibus Pater tractavit homines. 293. Quomodo potest dici, quod Christus pluris æstimavit pedes hominum, quàm dona Patris: 297. Ut amor Patris prævaleret in Christo amoris hominum, non solum Pater amoris sui rationes & vim impendit, sed eundem subornavit amorem, quo Christus homines amabat. 303.

Pastor. Quanam est obligatio boni Pastoris. 414 415. 416.

Peccatum. Omnium malorum maximum est peccatum. 1. Peccatum futurum est pessimum & periculosissimum malum. *ibidem.* Quæ motiva sufficiebant ad non amplius peccandum, nec unquam peccasse. 3. Ratio quare in hominibus est ordinarium & consuetudinarium peccare? 4. Sunt quatuor motiva quæ facilitant peccatum. 4. Consideratio Davidis ad peccata tollenda è

Par. IV.

mundo. 4. & 5. Quid dicunt homines, qui in dilatione pœnæ consili animantur ad continuanda peccata. 5. Cur peccavit Adam de fructu vetito comedendo, cùm Deus comesturo mortem fuerit comminatus. 6. Quare homines peccata jam commissa audaciter peccatis novis accumulunt. *ibid.* Quamvis Deus multo tempore dissimulet, & pro peccatis debitum non exigat, tandem capitale cum censu rapit. 7. Quo nos homines peccando, nos patientiâ Dei decipimus. *ibid.* Quando peccator concipit & parit peccatum. 12. Et quomodo concipit dolorem peccati, & postmodum illud parit. *ibid.* Quomodo confessio tantum verbis curat à peccatis. 16. Efficax medium ad nunquam amplius peccandum. 21. usque 32. Deus cui libet certam peccatorum mensuram determinavit. 21. Quâ peccatorum mensurâ impletâ mox sequitur condemnatio. *ibid.* Non aliena à Iustitia, Misericordiaque divina videri debet jam dicta mensuræ huius cujuslibet hominis peccatis decreta determinatio. 25. Similiter aliis major, minorve peccatorum numerus sit determinatus. *ibid.* Determinatâ peccatorum mensurâ impletâ, nullum est remedium vel venia. 26. Homo qui multis adhuc annis vivere potuisset, solum quia peccatorum implevit mensuram, sæpè simul & sine remedio dies absolvit vitæ. 29. Aliqui putant quod se expedire possint à peccato ultimo, sicuti ab aliis, sed decipiuntur. 31. Peccata jam remissa etiam intrant in numerum ad implendam mensuram. 32. Peccatum implens mensuram peccatorum, necesse non est ut majus sit aut æquale jam commissis peccatis mortalibus: sed multò minus esse sufficit. 33. In quo sensu non peccant, qui loquentes de gloria cœlesti, mentiuntur. 146. Quodlibet peccatum quod committimus, est

- unum peccatum & duæ offensæ. 163. Quomodo in aulis peccata excusant, qui in aulis habitant. 188.
- Pecunia.* Non sufficit Confessarius & pecunia ad perveniendum in cælum. 19. 20. Usus pecuniæ quàm perniciosus. 327. 328.
- Periculum.* Sæpè Deus cum ventis & tempestatibus remedia objicit naufragiis, ad succurrendum periculis. 197. Quicquid attentatum est ex charitate, quò magis videtur patere periculo, eò magis securum est. 216. & 217. Aliud est incidere in periculum, amando periculum: aliud subire periculum, amando Deum. 218. Qui se exponit periculis amore Dei, ab eis eripitur & liberatur. *ibid.* Pericula Charitatis, sunt pericula securæ. 219. A multis periculis nos liberat defectus divitiarum. 317. 318. 319. Quàm magnum periculum est regere homines. 380.
- Persecutio.* Sunt inimici qui persequuntur, & inimici qui adulantur. 180. Magis timenda adulatoris adulatio, quàm omnia persecutoris arma. *ibid.* Quomodo natus est Christus cum stella persecutionis per totum mundum. 398. & seqq.
- Philosophus.* Quales fuerint Philosophi antiqui. 122.
- Porta.* Quomodo Confessio aperit portam unam, & claudit alteram. 17. Quare Christus aperuit Paradisi portam latroni, & quare non iussit illam aperiri per S. Petrum qui habebat claves cæli. 95.
- Præcepta.* Tria præcepta contraria, quibus voluntas humana simul impugnata. 69. Quomodo lex divina facilius horum præceptorum remedia. 69. 70. Consideratio esse Deum qui nobis præcipit diligere inimicos, nos obligat ad istud præceptum servandum. 170.
- Prædicator.* Qualem fecit fructum Prædicatio
- Jonæ in Ninive: & quare? 197. & 198. Qualis requiritur gratia in Prædicatoribus ad prædicandum. 198. Prædicatores prædicare debent oculis elevatis in cælum, demissis in terram, & infixis Evangelio in festis Sanctorum. *ibid.* Prædicatores Missionarii quomodo sunt stellæ. 402. usque 411. Ob quam rationem in aliquibus terris Prædicatores Evangelicos ejiciunt. 422. Prædicatores Missionarii debent scire, velleque dicere veritatem. 428.
- Premium.* Quomodo præmium habent certum illi qui ignoscunt suis inimicis. 172.
- Præsentia.* Præsentia, ut sit præsentia, aliquid participat de absentia. 52. S. Paulus qualem sentiebat differentiam, quod Christus erat in illo, vel ille cum Christo? 58.
- Propositum.* Propositum emendationis est motivum ad facilius peccandum. 12. Proposita non peccandi, etiam in gratia Dei facta, parum sunt securæ: & proposita quæ fiunt actualiter peccando, nullam habent firmitatem. 15.
- Providentia.* Divina Providentia gubernat subditos per Superiores: & Superiores per seipsum. 84. Videtur defuisse Providentia Christi, liberando S. Petrum à catenis Herodis, & non à catenis Neronis. 88. Sed ita non fuit. *ibid.* Providentiæ effectus non diversitate mediorum, sed unitate finis est metiendus. *ibid.* Ipsæ catenæ S. Petri probant unitatem Providentiæ Christi, & S. Petri. 90. 91. Providentiæ definitio. 91. Admirabile divinæ Providentiæ non consistit in eo, ut suam expleat voluntatem, vim inferendo meæ: sed in relinquendo liberam & absolutam meam, & hac mediante consequendo suam. 93. Ab exigua Providentia S. Petri circa suam domum, probatur ejus magna Providentia erga Ecclesiam. 97. Qua-

lis debeat esse Providentia universalis, ad imitationem S. Petri. 97. Vera Providentia non est contenta mittere, sed ire. 100. Providentia S. Petri cum eo non est mortua : & quomodo? 102. 103. Sapè quod videtur esse casus fortuitus, est Providentia divina. 196.

Prudentia. Quomodo fuerint fatuæ quinque prudentes Virgines Evangelicæ: & quomodo fuerint prudentes quinque Virgines fatuæ. 199. 200. In quibus aliis rebus Prudentes se monstrârunt fatuas. 208. & seqq.

Pugna. Tres violentiæ, quibus voluntas humana simul est impugnata. 69. Christi divini amantis amor quando amando decernat, non unâ tantum contentus est coronâ, neque unâ tantum victoriâ: coronatur, ut deinde coronetur; & vincit, ut iterum vincat. 283. In concertationibus minoris cum majore quando minor adæquat majorem, adæquare est vincere. 310.

Pulchritudo. S. Joannes Evangelista potest nobis depingere Civitatem Gloriæ divitem; sed non pulchram. 153. Ejus pulchritudo excedit diversas comparationes. 156. Pulchritudinis seu Formositatis querelæ contra mortem. 347. Quomodo mori non est perdere pulchritudinem seu formositatem, sed meliorare. 356. Plures inimicos habet pulchritudo & formositas, quàm vita. 357.

Punitio. Quomodo Deus punivit, hoc quod ejus Patientia sustinuit. 7. Quomodo time-re debent punitionem illi, qui inimicis non ignoscunt. 172. & 173. Quomodo deberent puniri adulatores. 193. Aurifodinarum detectio, est ordinariè pro peccatis punitio. 320. Deus quandoque absconditis, quandoque manifestis punit suppliciis. 321. Mineralia aperire, & punitionem è cælo venire, idem est. *ibid.* Quare Deus creârit aurifodinas pro damnosis punitionibus. 326. & 327.

Puritas. Quinam Sancti pro Puritate maxima passi. 124. Quid & quantum fecerunt & sunt passæ Sanctæ Virgines pro puritate conservanda & defendenda. 125. usque 131. Duo casus magis admirabiles in hac materia. 131. Habendo puritatem cordis, sive desint sive super sint omnia reliqua, sufficit ad esse sanctum. 134.

Q.

Quadragesima. Per Quadragesimam sumus citati ad judicium Sacramentale. 2. Quomodo vocari potest secunda Dominica Quadragesimæ, Dominica mendaciorum. 141. 142.

R.

Reges. Quinam Reges fuerunt Sancti. 135. Quales fuere Sancti in Regum aulis. *ibid.* Reges non videntur ad inimicorum suorum dilectionem obligari. 167. 168. & 169. Nichilominus certum est Reges ad hanc dilectionem esse obligatos. 169 usque 174. Quinam sunt Regum inimici maximi. 179. Reges non desinunt esse Christiani, eò quod bellum inferunt suis inimicis. 175. Sicut Tertullianus contrarium sensit. 176. Quænam est maxima Regum autoritas. *ibid.* & 177. Quomodo Reges non solum debent ignoscere sed etiam benefacere. 177. Enumerantur quasi omnes, proprii inimici Regum. 178. usque 192. Quot Reges non pervertit adulatio. 181. Regibus servientes in aulis, duobus Dominis serviunt, quinam illi. 182. Multi serviunt Regibus, quia utile sibi, illis servire. 183. Regibus maxime fatale est, sub signo laudum nasci. 184. Regum benedictio est, aut fatalitas, quod quicquid egerint, aut non egerint, etiam non laude dignum laudetur. 185. Regum adulatores comparantur Cameleonti, umbræ, speculo, echo, quatuor animalibus Apocalypseo

Agni Dominatoris terræ thronum ambientia. 186. 187. Est Regum infelicitas quod non habeant qui illis dicat veritatem 188. Quomodo Regum peccata excusantur in aulis. *ibid.* Palatium est Regum sanctificatio, quia ibidem Reges & cuncta eorum acta sanctificantur. 191. Quomodo Reges sese debent gerere erga adulatores. 194. 195. In aulis non sufficit habere gratiam Regis, sed & assistentium favor necessarius. 366. Regum calcei & pedes non conculcant, sed honorant. 367. Quibus mediis se conservant homines in aulis Regum. 368. Regem oportet vigilare, ut dormiant & quiescant omnes. 373. Purpuram Reges exuere possunt quando incumbunt, curas autem quæ excitant, deponere nequeunt. *ibid.* Reges si ea faciunt & patiuntur ad quæ imperium eos obligat, dura est & tristis eorum servitus: quæ si non præstant, & subire nolunt, durior sanè & tristior eorum servitus evadit. 374. 375. Servitia Regibus præstita, ab eorum ignorantur successoribus. 386. Quare fuerunt solum tres Reges, qui venerunt adorare Christum in Bethlehem. 389. 390. Nomen Regis quomodo timeri debet. 426. 427.

Regula. Regula certa ad cognoscendum verum & genuinum cujuslibet textus sensum. 143.

Respublica. Illi qui gubernant non sunt speculum Reipublicæ: Respublica est speculum gubernantium. 427.

S.

Sacramentum. In Sacramento immensitas Dei habet circumferentiam. 56. Quare Hostia consecrata habet figuram circularem, & non quadratam. *ibid.* Majores amoris Christi fuerunt excellentiæ, quando Sacramentum instituit, quàm quando incarnatus est. 254. 255. & 269. usque 280. In Sacramento facilitavit Deus istud impossibile, ut duo corpora essent in eodem loco. 271. Quanam autem

rentia inter amorem Christi incarnati & amorem Christi in Sacramento. 272. 273. Sicut Christus in incarnatione fuit Emmanuel, ita Emmanuel est in Sacramento. 274. 275. Christus etiam incarnatus est in Sacramento, & in omnibus hominibus. 275. usque 279. Antequam Christus incarnaretur, & Deus creaverat mundum, poterat esse Sacramentum: & quomodo? 279. E mysterio Eucharistiæ major amor arguitur quatenus est Sacramentum, quàm quatenus est Sacrificium. 299. Talem unionem homines cum Christo contrahunt in Sacramento, ut unioni ipsi quam Filius habet cum Patre, comparata; si non excedat illam in quantum unio, illam plurimum excedat in quantum amorosa. 300. Et Sacramentum quàm Sacrificium etiam ordinatum est ad majorem unionem Christi cum hominibus, quàm ejusdem Christi cum Patre. *ibid.* In institutione Sacramenti amoris Christi erga homines privilegia non habent exemplum. 309.

Salomon. Quales fuere auri & argenti fodinæ quas detexit Salomon. 329. & 330. Quantum damnum causarunt Salomonis aurifodinæ. 331.

Salvatio. Non sufficit pro salvatione habere Confessarium in hora mortis. 20. Beneficio perfecti odii, obtinetur salvatio. 77. Qualia deberent esse nostra opera, quamvis de nostra salvatione essemus certi & securi. 203. 204. In materia salvationis superfluum tantum sufficit, quod sufficit minus sufficit. 208. usque 211. Quando facit anima pro salvatione hoc quod sufficit, & quando facit hoc quod superest. 211. 212. 213. Quàm sumus fatui in materia nostræ salvationis. 226. & seqq. Quanam est salvatio ista, quàm gaudet tantum mulier, & non vir per generationem filiorum. 369. Non tanti ponderis est unum imperium, quàm salvatio unius animæ. 432.

Sancti. Quorum sanctorum festa celebrantur in

RERUM NOTABILIMUM.

in die omnium Sanctorum. 105. Unum tantum hominum oportet esse desiderium, scilicet, esse Sanctos. 106. Quotquot sunt, aut esse possunt Sancti, ad quatuor classes reducuntur. 107. Esse divinum, magis Sancti, quam veri attributo qualificatur. 109. Quicquid Deus habet, & largiri potest, est hominem facere Sanctum. 110. Dei Felius in mundum venit ad nihil aliud, nisi ut homines doceat esse Sanctos. 111. Quam ingens significatio est in Tertia Persona Sanctissimæ Trinitatis nomen Sancti. 113. Quomodo Beatissima Virgo Maria nobis explicat, quantum bonum sit nos esse Sanctos. 114. 115. Quomodo Angeli nos docent suo exemplo, quanta res sit, esse Sanctos. 116. Quomodo doceant nos homines, esse Sanctos. 119. usq; 132. Unum tantum est necessarium ut quis sit Sanctus: & quodnam illud? 133. 134. Ut quis evadat Sanctus multò minùs opus est facere quàm fecerunt Sancti ut essent Sancti. 133. Quinam Reges fuerunt Sancti. 135. Et quales dignitates Ecclesiasticæ fuerunt similiter. *ibidem*. In omni Statu possunt esse Sancti: 135. usque 137. Quoniam deficiunt Sancti, hinc defunt homines, qui Regibus dicant veritatem. 189. Inter Gentiles etiam suo modo erant Sancti. *ibid*. In aulis Reges sunt sanctificati. 191.

Scientia. Omnibus scientiis innumeræ insunt ignorantia: si igitur sapientia Dei venit in mundum, quare istas ignorantias non è medio sustulit? Quia errare, vel non errare, in omnibus aliis materiis, eas scire vel nescire nihil refert; totum consistit in scientia salutis. 112. Quomodo se habuit in vita & in morte Christus, non obstantibus scientiâ salvationis, & scientiâ horæ mortis? 202. 203.

Scriptura. In sacra scriptura nullum verbum est superfluum: & consideratio qualis sit in contrarium. 36. & 37. Ignorantia phrasos Hebraicæ, est causa, cur non intelligatur

verus sensus S. scripturæ. 267. Quomodo in scripturis intelligendæ variæ Dei apparitiones seu repræsentationes. 268.

Servire, Servitus, Servus. Quando Deus factus servus. 259. Quomodo servi dominantur Dominis. 367. 368. Major servitus est hominibus imperare, quàm illis servire. 370. Qui servit, quantumcunque sit ejus servitus, certas horas habet quietis: imperans & gubernans nullam. 372. Quomodo solvant homines servitia sibi præstita. 375. 376. Quam magnum onus est servire. 379. 380.

Similitudo. Omnes similitudine gloriæ cœlestis eam magis obscurant, quàm explicant. 155. 156. 157. Cùm venerimus in cœlum, tunc videbimus & cognoscemus quàm modicam verisimilitudinem habeat, quantumcunque hîc dicitur & auditur. 161.

Sol. Dicendo Solem occumbere, decipimur. 372.

Somnus. Qualis imprudentia dormire quando vigilandum est. 199. Quomodo Reges vigilant, quando subditi dormiunt. 372.

Spes. Sæpè est nostra perditio, cùm succedunt nobis res uti speramus. 316.

Sphæra. E quibus figuris constat sphæra cœlestis. 157.

Spiritus S. Quemadmodum Spiritus S quatuor nobis suggerit motiva excitandæ memoriæ: ità Diabolus adinvenit, nobisque quatuor alia offert ad inducendum oblivionis lethargum. 4. Quomodo S. Petrus consecutus est, ut Spiritus S. adesset, antequàm veniret. 99. Quare solummodò tertia Persona Sanctissimæ Trinitatis vocatur Spiritus Sanctus. 113.

Status. Diabolus suam habet rationem status in contractibus cum hominibus. 13. Quis est infelicissimus status impœnitentiæ finalis. 31. Nullus est Status in quo non sint Sancti. 135. 136. 137.

Stella. Quomodo stellæ sunt Prædicatores Missionarii. 402. usque 412.

I N D E X

Superfluitas. Amor non est contentus eo quod sufficit, sed semper ad plus ultra anhelat. 213. Qui amat parum, contentus est eo quod sufficit: amans multum, eo quod superfluit: & amans adhuc amplius, nec sufficiente, nec superfluo quiescit, ascendit adhuc altius, & progreditur ulterius. 214.

Superiores. Deus gubernat superiores & subditos: sed subditos per superiores, & superiores per seipsum. 84. Qui servit aliquas habet horas quietis: qui regit & mandat, nullam. 372. Quomodo vigilare debet qui gubernat. 373. Qui præsunt, si ea faciunt ad quæ tenentur, dura est eorum servitus: si verò ea non præstant adhuc durior & tristior ipsis servitus evadit. 374. Quæ est merces hominum, qui benè eos novit regere. 377. 378. 379. Cæpto imperio hominum, & eorum servitute, abbreviati sunt vitæ anni. 380.

T.

Templum. Peccanti ex confidentia templi, non prodest templum. 18.

Terra. Comittens se mari, cum terram è conspectu perdit, feliciter navigat. 86. De terra in cælum usque pro sepulchro præcedit & præfertur major formositas. 348. Quàm mirabiles transformationes mors sub terra operatur. 356. 357. Quod est cælum novum, & nova terra, quam Deus se creaturum per Isaiam promisit? 392. 393.

Tolerantia. Ob tolerantiam & patientiam Dei, perditur timor suæ justitiæ. 6. Tolerantia Dei quamvis multum dissimulet, pœna tamen minùs evaditur. 7.

Timor. Omnis hujus mundi sanctitas benè considerata, est timor. 205. Cum voluerimus Deum timere, debemus illi unum attributum tollere. 207.

Tormentum. Amare, & non amari, maximum

est tormentum: amari, & non redamare, maxima injustitia. 69. Tormenta à multis Martyribus passa. 120. 121.

Transfiguratio. Causæ, quare Christus adeò gloriosè fuerit transfiguratus. 141.

Tribunal. In tribunali confessionis nos ipsi sumus Rei & accusatores. 2.

Trinitas. Quare vocatur persona Tertia Sanctissimæ Trinitatis Spiritus Sanctus? 113. Quantum in eadem Sanctissimæ Trinitatis Persona significet nomen Sancti. *ibid.*

Tyrannus. Tyrannus ab adulatore non distinguitur. 191. Herodis subditi fuerunt majores Tyranni, quàm ille. *ibid.*

V.

Væ. Væ Dei quàm terribilia, & quid significant. 30. Postquam Deus deteruit animam, sequitur adhuc aliud væ ejusdem Dei. 30. 31.

Venia. Deus videtur multiplicasse se ipsum ad ignoscendum. 8. Quare homines non debent peccata peccatis accumulare confisi in Dei venia. 9. 10. Ultimum peccatum cuiuslibet nostrum, est peccatum sine venia. 27. Peccatum jam remissum, timeri debet. 32. Quid mereantur, qui ignoscunt suis inimicis. 170. 171. 172. Præceptum ignoscendi injurias, magis obligat modò, quàm olim. 173. 174.

Venus. Quid dixit famosissimus pictor Zeuxis cuidam Discipulo sibi præsentanti effigiem Veneris. 153.

Verbum. Quomodo verbis confessio sanat. 16. Non solum debemus ad confessionem ferre verba; sed verba debemus ferre nobiscum, & verba nos debent ferre secum. 18. Tribus verbis vincuntur tres violentissimæ humanæ voluntatis difficultates. Et quænam illa. 69. 70. Verba adulatorum sunt retia ad capiendum, & quid capiant? 184. Quot pericula

RERUM NOTABILIMUM.

cula subeunt verba ab ore usque ad aures 239. 240. Ipsa verba Christi hoc periculum experiuntur. *ibid.* Ad mentiendum non est necesse verba mutare, neque diminuere, neque verba addere. 243.

Veritas. Esse divinum, magis Sancti, quam veri attributo qualificatur. 108. 109. Quænam est certa Regula ad cognoscendum verum sensum cujuslibet textus. 143. In quo distinguitur mendacium à veritate. 146. Qualia mendacia securi sunt Mathematici ad docendam veritatem ejus, quod in cælo transit. 157. Aliquando uti mendacio ad persuadendam veritatem, non offendit veram Rhetoricam. 159. 160. Solummodo postquam fuerimus in cælo, cognoscemus exiguam similitudinem veritatis, quantumcunque de eo hic dicitur & auditur. 161. Aulæ solummodo veritate carent. 181. Est Regûm infelicitas, quod non habeant qui illis dicat veritatem. 188. 189. E duabus veritatibus divisas, fit unum mendacium integrum. 242. Qualiscunque nebula visus, offuscat & obscurat claritatem veritatis. 245. 246. Veritatem dicturus, debet eam scire & velle edicere. 428.

Via. Quàm inæquales sunt viæ mortis. 346.

Vindicta. Quantum Deo displiceat vindicta de inimicis. 172. 173.

Virgo. Qualem recipiant influentiam qui sub signo Virginis nascuntur. 43. Qualia extrema adhibuere SS. Virgines, ut essent Sanctæ. 125. usque 129. Et quid fecerunt ad defendendam virginitatem etiam in Statu matrimoniali. 131. Quomodo quinque Evangelicæ Virginis prudentes, fuerunt fatuæ: & quomodo quinque Virgines fatuæ, fuerunt prudentes. 199. 200. In quibus aliis Virgines prudentes se monstrârunt fatuas. 208. usque 224. Quoties Virgines fatuæ fuerunt prudentiores nobis, 226. 227. 228.

Vita. Deus potest limitare vitam certo numero dierum sine injuria hominis. 29. 30. Sæpè homines longiorem possent ducere vitam, sed quia compleverunt numerum peccatorum, sine remedio finiunt dies vitæ. *ibidem.* Quando cum ultimo peccato simul non terminatur vita, nec idcirco melioris conditionis sunt illi, qui jam impleverunt peccatorum mensuram. 30. Unus tantum ardentis & anxii desiderii dies, est æqualis omni tempori, ad quod vita humana se extendere potest. 48. Amici usuales & mali sæpè tollunt vitam animæ. 73. 74. Vita æterna dependet ab odio perfecto. 77. Hujus vitæ & mundi amor, est mors: quâ mediante semper itur ad infernum, & nunquàm ad Paradisum. 80. Quare Christus in cruce voluit vocari Rex Judæorum, cum illi ipsi sustulerint vitam? 174. Pro salvatione non sufficit bona mors, sine bona vita. 209. Deest gratia Dei in morte, quia defuerunt bona opera in vita. 210. Casus vitæ & mortis sunt maxima motiva admirationis. 344. Quis maximus vitæ inimicus? 349. Quantum vitæ detrahitur, tantum æternitati superadditur. 355. Plures inimicos habet formositas, quàm vita. 357. Quando inceperunt abbreviari Anni vitæ. 380. Quamvis pro Deo vitam non exponamus, si tantum vitam ipsius impenderimus servitio, pro vita temporali, nobis vitam conferet æternam. 385.

Vitia. Diversorum vitiorum applicatio, secundum fictam repartitionem seu divisionem membrorum Diaboli. 232. Vitia linguæ applicata Maragnanæ Insulæ. 233. Quemadmodum cælum virtute virtutem aliam influit, pari modo clima, quod etiam cælum appellatur, vitio uno vitium aliud influit. 234.

Unio. Amor essentialiter est unio. 66. Unio ut sit perfecta, debet esse reciproca. 271. Talem unio-

INDEX RERUM NOTABILIUM.

unionem homines cum Christo contrahunt in Sacramento, ut unioni ipsi, quam Filius habet cum Patre, comparata, si non excedat illam in quantum unio: illam plurimum excedat in quantum amorosa. 300. Et idem Sacramentum quâ sacrificium ordinatum est ad maiorem unionem Christi cum hominibus, quàm ejusdem Christi cum Patre. *ibid.* Quantum refert unio hominûm cum Deo. 307.

Voluntas. Qui sunt duo potentissimi affectus voluntatis. 60. Cujusque voluntas, alienæ voluntatis lex est. 66. Tres violentiæ, quibus voluntas simul impugnata. 69. Duabus voluntatibus suis, Deus remunerat unam voluntatem nostram. 81. Excellentia providentiæ divinæ non consistit in eo, ut suam expleat voluntatem, vim inferendo volun-

tati meæ: sed in relinquendo voluntatem meam liberam & absolutam, sic consequatur voluntatem suam. 93. Homines quibus servimus parùm possunt, & minus volunt: Si volunt dare multùm non possunt, & parùm id quod possunt, dare nolunt. 384.

Vulnus. Vulnere peccatorum confessio sanat verbis: & quomodo? 16. 17.

Z.

Zelus. Zelus, & providentia universalis S. Petri. 97. Quomodo Deus nostram zelatur famam & honorem. 97.

Zeuxis. Quid accidit zeuxi celeberrimo Pictori. 153.

Zodiacus. Christus è Zodiaco cœli gubernat Ecclesiam. 87.

ERRATA ANTE LECTIONEM EMENDANDA.

Primus Numerus significat Paginam , Secundus Columnam , Tertius Lineam.

Pag.	Col.	Lin.	Dele.	Lege.	Pag.	Col.	Lin.	Dele.	Lege.
2.	2.	20.	illud recidivandi	illud periculum recidivandi	207.	2.	29.	causis, in eadē	causis, quod in eadē
13.	1.	3.	suam se purgando	suam purgando	210.	2.	23.	ille	illæ
20.	1.	18.	Non Confessarii	Non sufficit Confessarii	212.	2.	10.	extribui	exhibui
84.	1.	23.	voluerint	voluerit	220.	1.	33.	iniundo	injuncto
89.	2.	18.	ubi	uti	225.	1.	24.	extremo	extremo
92.	2.	12.	contrarii	contrariis	237.	1.	17.	forficis	forcipis
95.	2.	ult.	Socrus Petri. Adeò	Socrus Petri adeò	254.	2.	10.	affectum	affectuum
108.	2.	pen.	imponebat	imponebant	257.	1.	19.	humanum	humanam
113.	1.	1.	Spiritus Sanctus?	Spiritus , & Sanctus.	257.	2.	4.	creaturarum	creatarum
113.	1.	7.	ab extra	ad extra	257.	2.	18.	denotabat	denotabant
129.	1.	27.	æquuleis	equuleis	259.	1.	29.	incarni	incarnari
144.	1.	27.	agendi	agenti	269.	2.	24.	redimire	redimere
146.	2.	18.	inciriosum	injuriosum	270.	1.	28.	amoris	amores
150.	1.	9.	quadraginta quatuor	quadringenta quatuor	275.	2.	5.	illa	ille
152.	2.	5.	sed quadringenta	sed ultra quadringenta	287.	2.	11.	quem	quàm
159.	2.	5.	conticuit	conticuit	289.	1.	23.	Deus	Deum
160.	2.	9.	areum	arcum	290.	1.	20.	paudens	plaudens
162.	2.	26.	Bonæ spei majores	Bonæ spei transitus majores	290.	2.	20.	divinæ duæ	divinæ. Duæ
163.	1.	13.	nativitas	Natura	290.	2.	25.	mortuum utraq;	mortuum: vivum utraq;
164.	1.	29.	cælo & gloria	cœli & gloriæ	302.	1.	33.	quale	qualem
164.	2.	7.	eum	eam	305.	2.	11.	futum	futurum
168.	2.	31.	se inclinare	inclinari	312.	2.	26.	amet	ament
173.	2.	26.	sublatum	sublatam	317.	2.	18.	Magos	Magoq;
176.	1.	3.	evidentur	evidenter	330.	2.	33.	ableviaret	alleviaret
176.	1.	23.	redingendo	redigendo	337.	2.	6.	Regione	Oris
178.	1.	3.	educet	educit	337.	2.	11.	Regio	Terra
188.	2.	25.	fuerit	erat	338.	1.	2.	quos	quod
207.	2.	5.	poteſt?	poteſt ſi Deum volumus timere , necesse est ipsi unum attributum tollere: & si eundem volumus &c.	345.	1.	6.	ivit	juvit
					345.	2.	33.	nos	hos
					347.	1.	27.	ſpicia	ſpicias
					400.	2.	2.	verum homines	verum quod homines
					406.	2.	2.	& auditum	& auditum furdo
					413.	2.	30.	plus facerent?	ut plus facerent ?
					415.	1.	8.	urſu	urſo
					431.	1.	16.	& ſi	etſi
					432.	2.	18.	imperum	imperium
					433.	1.	26.	Ita magis evenit	Ita Magis evenit

French Testament

28-8061

2 Apr 1719679

4, 3-4

